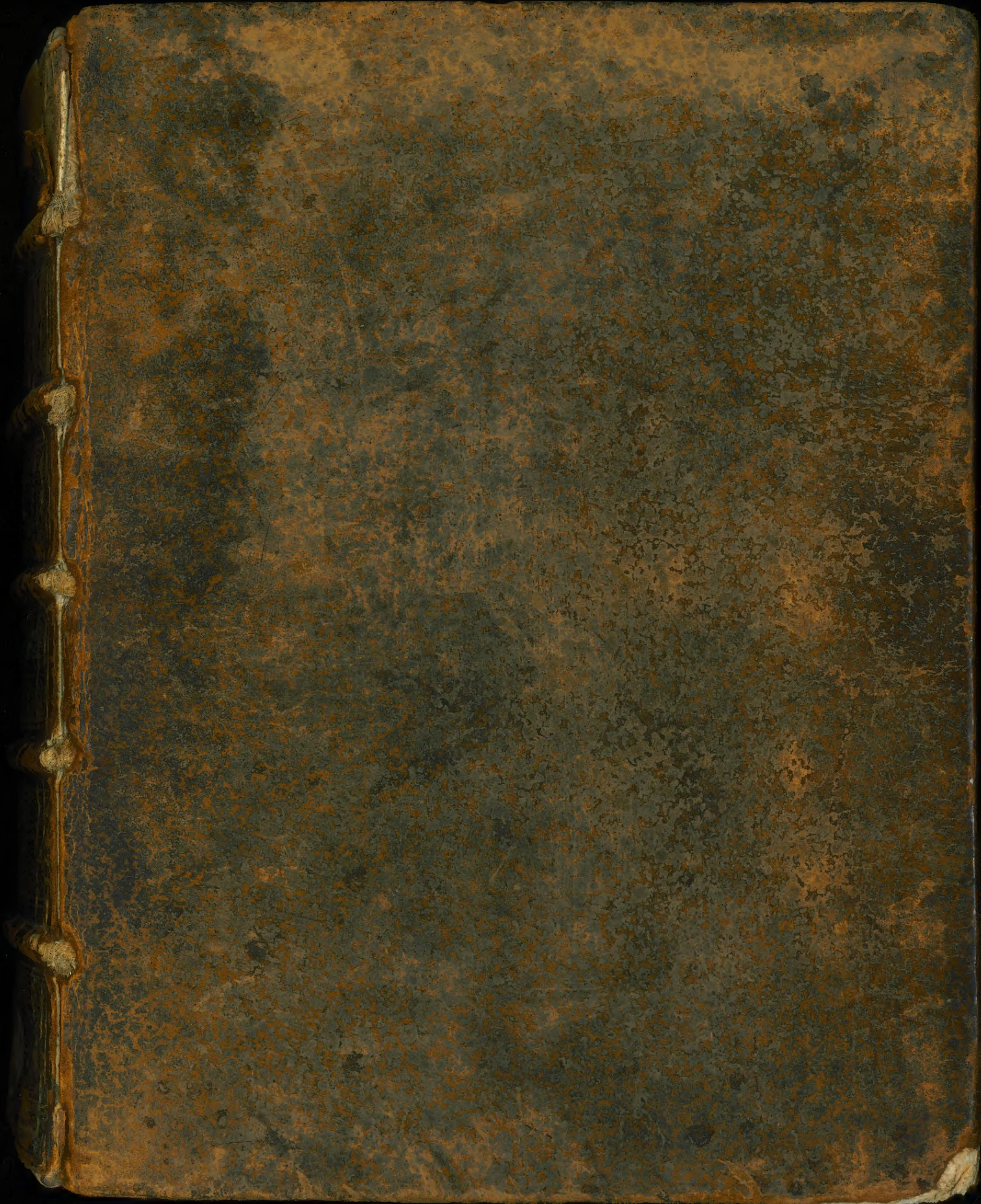
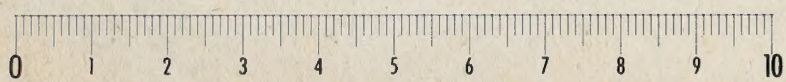
RENODÆI
INSTITVT

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

N° 29112

1re édition, Paris, 1608
Bibl. Nationale Te 136/4

Faculté de Médecine, N° 6970,

2e édition : Francfort, 1615. Fac. Méd.
N°

3e édition : Paris, 1623. Fac. Méd.
N° 5115

Autres éditions : Francfort, 1609
Cologne 1623 ; Genève 1623, 1645 ;
Hanovre 1631, etc.

Renou est mort le
août 1616

DISPENSATORIVM MEDICVM,

CONTINENS

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM, LIB. V.

DE MATERIA MEDICA LIB. III.

PHARMACOPEAM ITIDEM SIVE ANTIDOTArium varium & absolutissimum,

AVCTORE IOAN. RENODÆO Medic. Paris. Regio.

Opus hac tertia editione ab Auctore infinitis locis emendatum & immutatum, tertia plusquam parte auctum, ac suis Indicibus necessarijs instructum.

CVI ACCESSIT

NICOLAI EPIPHANII Med. Nobiliss. Pharmacop. Empirica.

PARISIIS,
Apud SOCIETATEM MINIMAM.

M. D.C. XXIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

NOBILISSIMO ET CELEBERRIMO VIRO RENATO MOREAV DOCTORI ET PROFESSORI Medico Paris. atque ordinario Nosocomij Lutetiani Therapeutæ, S.

IR Doctißime, prudenter Philo Iud. sanitatem meram & inculpatam quam nullus morbus delibauit, Deum Opt. Max. δι᾽ ἑαυτοῦ μόνου *per seipsum largiri dixit, morbi verò depulsionem* καὶ διὰ τέχνης καὶ διὰ ἰατρικῆς *artis Medicæ beneficio & interuentu. Est enim Medicina, vel Democrito teste, soror & contubernalis sapientiæ, quam qui extra Deum quærit, quærit lucem in tenebris, & in afflicta valetudine sanitatem. At quoniam diuinæ sapientiæ sigilla ac velut stricturæ lucent in admirabili rerum omnium artificio & fabrica, idcirco par fuit Medicinam vbique sororem comitari, ac rebus singulis dum crearentur à Deo infundi atque instillari. Hinc est quod sapientißimi viri cum ipso orbe conditam voluerunt Medicinam; quam à primis parentibus eorumque posteris Chaldæi & Aegyptij, ab his Græci, à Græcis Latini & orbis nostri incolæ omnes succeßione non interrupta velut per manus acceperunt. Vt diuina fuit tantæ Artis procreatio & exortus, sic admirabilis propagatio cùm sine Medicina*

nulla gentium degat. Auspicium duxit à simplicibus medicamentis quæ ex terræ fodinis, ex stirpium germinibus, ex animalium bonis eruebantur: mox verò increscente morborum segete ex simplicibus mixturas concinnauit, & admirabiles illas remediorum compositiones, quarum alias θεῶν χεῖρας, *alias* ἰσοθέους, *alias* ἴσιδας, *alias* Διὸς τροχίσκους, *nonnullas* ἀθανασίας, *cæteras Basilicas, Benedictas, Diuinas, Apostolicas, & Catholicas ob singulares effectus nominauit. Horum omnium numerum, qui prope infinitus est, certis finibus & formulis magni & in re medica illustres viri iampridem concludere aggreßi sunt. Sed recenti & felici memoria Ioan. Renodæus Parisiensis Medicus, cuius librum de apparatu & compositione medicamentorum tuis auspiciis in lucem esse immittendum censuimus. Sunt enim plurimæ miniméque obscuræ rationes quæ nos in hoc institutum & consilium induxerunt. Studiorum & doctrinæ consensus, ius & societas Collegij, pharmaceuticæ & botanicæ rei cognitio, dictionis venustas & facundia, multiplex polymathia & illa rerum, artium, linguarum peritia, reipub. litterariæ promouendi studium, indefessa & legendo, & docendo, & scribendo diligentia atque industria, hæc omnia & plura quæ te inter & Renodæum intercedunt, tuo nomine & fauore opus hoc non indignum facilè persuaserunt. Non esse hæc præconia Adulatorum Assentatorũque lenocinia (quibus non diffitemur duci sæpenumero librorum patronos) qui te norunt satis intelligent. Peregrinationes in totam Germaniam, Borußiã, Poloniã, Daniam à te susceptæ, quantus semper fueris exoticarum nec vulgarium rerum studiosus & amator attestantur. Vbertas illa & verborum rerumque ornatus quem in docendo, in disserendo, in orando explicas quàm te supra vulgi sensum sapere & loqui demonstrat. Peritiam tuam*

& in facienda Medicina experientiam quot hominum millia prædicant quos in tota vrbe Parisiensi, & in celebri atque populoso eius Nosocomio à quatuor integris annis ex Orco exemisti. Tuum verò rei Medicæ promouendæ desiderium aperuisti dum è mortuis Petrum Brissotum excitares, & eius exuuias præ senio attritas & exesas, nitidiores atque floridiores Medicorum Parisiensium collegio restitueres. Nec ignari sumus multùm tibi debiturã rempub. litterariam vbi opera illa, quib. adornandis diceris incũbere, iuris feceris publici. Hanc à te dum expectamus gratiã votis ne te substrahe nostris, nec huius operis desere patrocinium, cuius auctor tibi fuit Collega. Vale (vir litteratissime) & rem Medicam augere atque illustrare perge. Lutetiæ Paris. Aprilis an. M. DC. XXIII.

Tui ex animo Societatis
Minimæ Parisiensis
Bibliopolæ.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

E Tractu Parisiẽsi in quo natus, educatus & excultus est Renodæus in Germaniã trãslatus fuit cælo, aere, solo, ingenio nostrâ Galliâ deteriorẽ. Excusa inquam, & typis Francofurtianis impressa ad exemplar Parisiense Renodæi Pharmacopæa nõ castigatior aut emendatior, sed turpissimis erroribus, exili ac inuenusto charactere fœdata. Opus hoc medicum vt præclarum & difficile, sic à multis tentatum, sed à paucis impendiò absolutum & perfectum. Ioannes Renodæus Medicus Parisiensis cùm nec vigilijs, nec sumptibus, nec laboribus vllis pepercisset vt supellectilis Pharmaceuticæ notitiam assequeretur, tandem hoc opus tersum & limatum in lucẽ produxit, quod ad Medicæ artis complementum videbatur desiderari. Quamobrem distractis omnino & distributis Parisiensibus exemplaribus, cùm tam turpiter deprauatum Germanicum aduerterem, cœpi de eo restituendo ac reparando cogitare. Cúmque meum consilium quibusdam viris doctis communicarem, quos de nonnullis notis & breuibus scholijs quæ ad illustrationem operis deesse videbantur, adiungendis sollicitarem, ab eis monitus sum penes Renodæi viduam huius operis exemplar Auctoris manu exaratum, purgatum, & secundis posterioribusque curis auctum & illustratum asseruari. Quid plura? Non exiguis sumptibus comparatum autographum illicò prælo commisi, vt quod priuati & mei erat, fieret publici & omnium iuris. In eo Pharmacopæam Renodæi habes recentatam ac penè nouã. Cùm enim plusculis capitibus auctior & plenior exeat, tum certè singulis penè paginis ornatior & locupletior; multa sedulus Auctor vt superflua deleuit ac purgauit, plura vt deficiẽtia suppleuit, adiecit, nonnulla velut dubia confirmauit, vel vt obscura illustrauit, adeò vt ex priori opere sola lineamenta atque vestigia superesse videantur. Præterea cùm flagitari à nõnullis & plurimùm expeti audirẽ Pharmacopæã Empiricãquę cũ Renodæana & Quercetana Ioan. Theobaldi operâ in publicũ prexiuerat, feci quoque vt comitaretur Renodæanam, consilio prę-sertim quorundam Medicorũ ductus & incitatus, qui multa arcana, nec minimè vulgaria remedia Medicinam facientibus ap-

primè vtilia & necessaria eo contineri opere suaserunt. Vtrũque opus locupletissimis indicibus adornatum est capitum & rerum memorabilium, qui te, Lector, iuuare plurimùm, & studiũ tuum promouere poterunt. Te conatus nostros si æqui bonique consuluisse cognouero, huius laboris sumptus non me pœnitebit. *Vale.*

AVTHOR BENEVOLO LECTORI.

HÆc est Pharmacopœa magna, candide Lector, aut si mauis, vniuersa artis medicamentariæ doctrina, quam vix adhuc vllus in opus vnum congessit, aut debita methodo digessit, aut in artem redegit. Hæc, inquam, primæua est Medicinæ curatricis filia, quæ sedula artifex, ac veluti Medici manus, non modò salutarem quamuis Antidotum parat, sed ingerendam exhibet, & topicum admouet ipsa, atque sanandis ægrotis non exiguas suppetias adfert, cuius nunc laudes egregias à Medicina, tanquam radios à Sole prodeuntes huc attexere nec libet, nec licet: verùm grauiter fero tam vtilem artẽ indignè ac perperam à multis exerceri, qui ne quidem priora illius elementa norunt, aut illis noscendis operam nauarunt. Eorum autem, qui huic arti segniùs incumbunt, alij in antiquiores Græcos suæ vecordiæ culpam reijciunt, qui vel simplicia incognita, aiunt, aut inusitata, aut indebitè parata præscribunt: Alij tum in Barbaræ gentis idiomata, non satis fideliter ab interpretib. expressa, tum in simplicia, quæ exotica tellus eructat, sibi inuisa. Sunt qui suam opponunt ignauiam difficultatibus artis, cuius præcepta nullus hucusque simul omnia coniunxit, aut optima methodo, sine qua vix quicquam discitur, aut scitur, disposuit, sed hic tantùm sparsim quædam, ille alia, prout in ea parte sese magis exercuit: Multorum tamen extant libri & vulgari, & Latino sermone conscripti, qui de re Pharmaceutica tractant, ad quos Lectorem remitto.

AD CELEBERRIMVM AMPLISSIMVMque Parisiensium Medicorum Ordinem.

VESTER Renodæus, clarissimi artis Asclepiadicæ proceres, vestra, quæ fatetur é vestro orta horto vobis reddit, libat, vouet, consecrat. E vestris floribus tanquam apes mellilega, hæc Thymiamata suxit, congessit, digessit. Excipite, olfacite, quæso, fauum, non fumũ olent, nõ pseudomedicum (*a*) *Hohanhehin* seu hariolum *Bombast*, ex quo vespæ Heracliẽse mel lãbunt, suaque Balsama & Mumias mutuantur. Vestra fragrantius spirant, amabiliùs recreant, feliciùs expetuntur, salubriùs ingeruntur. Κίττα laborant, qui lutum & carbones habent in delitiis, hisque torpet mens inscia recti, qui volatilis, & arsenicalis auræ suffitu recreantur: Istis per me suum relinquatur caput mortuũ, vt & Tartarum, aliaque similia tenebrionum idola. Vobis vestra, hoc est, optimis optima, doctis docta, probatis probata magis placent. Probatis verò non obuia quæque, bardorum more, qui bonum & malum idem sæpe putant, & vt vulgò fertur, vix ab auro Molybdenam sine Lydio lapide distinguunt, sed tanquam Diui Apollinis filij nihil incompertum habetis, nihil à vera Medicina alienum admittitis. Talem dico veterum, quæ Theorematis, ratione certa, & experientia firmatis nititur, & quæ simul medicamenta quædam, recentiorum doctrina probatorum sedulitate complectitur. Priscos enim omnia vidisse, dixisse, nouisse, non tulit ætas; Et neotericos de rebus præsentibus, quæ illis erant futuræ, certiùs loqui, & maiorem rerum experientiam callere certissimum est. Hinc peritis ætatis nostrę viris, quędam inuenire, & inuentis addere facile fas est. Etsi primis inuentoribus prima laus debetur; Posterioris tamen sæculi doctoribus spectatissimis sua non deneganda; vt clarissimis scholæ vestræ alumnis, D. D. Fernelio, Syluio, Holerio, Tagautio, Gorręo, Dureto, Palmario, Riolano, scriptis qui doctissimis Hippocrateam artem illustrarunt. Datur siquidem rerum vicissitudo; Monarchiæ multæ fines imperij vix constituentes affatim conciderunt; Quædã quasi ex atomis natæ

a Sic se ridiculè nominabat Paracelsus

natæ coronas coronis adiunxerunt Sæuit in Ægyptios olim frequens Elephantiasis, in Romanos Mentagra; At hæc fere nunc prorsus inuisa, illa tam rara, vt non fuisse putetur. Europæis ann. 1493. Indica lues noua fuit, & primo sui aduentu ita effera, vt pauci conualescerent: nunc ita mitis est, & quasi cicurata, vt in bene natis sponte sæpe desinat. Viros quoque ingenij acutie, & doctrina claros non quæuis ætas semper protulit, sed alia ignauorum, alia percelebrium ferax extitit. Destitit verò nunquam ferax virorum clarissimorũ vestra schola, Theatrum quæ Apollinis est, in quo sedêre tot Medicinæ principes: Templum quæ musarum, in quo virtutes omnes de excellentia certant: Terribilis quæ locus, vt vocitabat Carpentarius vester professor Reg. In quo perpetuus est musarum concursus, in quo quot magistri, tot oracula, tot lumina, tot sydera micantia quorum radiis & aspectu Hippocratica tribus fœcundatur: quorum pręsentia contremiscunt ægyrtæ, circulatores & Empirici, qui dum medicos agunt, vel his similes sunt, qui in tragœdiis introducuntur: Reges enim simulant, cùm homines flocci sint, vel pseudosyderibus, qui stellas micantes & beneuolas referunt, cùm cometę sint perniciosi, terræ qui pinguedinem absumendo: famem, nec raro pestem inferant, & adferant. Genus hoc hominum odi, spectatissimi viri, mores & humores auersatus sum, & pharmaca, seu ingerenda, seu topica, toxica quæ cuncta sunt, improbaui. Optima verò sunt tantùm, & salutaria, quę probatis: Probatis, quæ vestra, hoc est, nostra. Videte, si placet, legite, gustate: vestri poma sunt fruticeti: omnia matura, gratiosa, salutaria. Gratiosa forsan dedissent vestri collegæ Ioan. Tagautius & Anton. Gallus, quibus ante 70. annos, hæc prouincia fuerat demandata: Sed cùm vterq; ad Pharmacopœam instruendam laboraret, immatura morte cuiusque opus est interceptum, inquit Fœsius. Eundem sponte laborem susceperat Stephanus Gormelenus: Verùm tot, tantasque difficultates hoc in negotio honorandus, perdoctusque senex inuenit, vt ætatis occasu, & studiis irrequietis perfractus, vt sanitati prospiceret, ab incœpto statim opere destiterit. Hunc autem operæ multæ laborem, vt libenter, & ex animo suscepi, sic, DEO duce, feliciter peregi. Valete, legitimi filij Hippocratis, diu viuite, & animo grato meas lucubrationes accipite.

Hipocr. l. de lege.

Circa finẽ præfat. suæ Pharmac.

Vester RENODÆVS, *vobis singulis deuotissimus.*

IOAN. DE RENOV LECTORI.

MVLTOS habes (candide lector) Antidotariographos, paucos, qui de medicamentis rectè seligendis, accuratè præparandis, & debitè componendis scripserint; vix vllos, qui medicamenta tantùm optima designarint, methodicè simul congesserint, & inepta quæque castigarint, & improbarint. In multis enim Antidotariis vulgaribus, tantùm quædam veluti farrago medicamentorum, seu Receptarum, vt vocant, inutilium collecta videtur, quæ & tibi sunt oneri, si legeris: & damno Pharmacopœis, si pararint, & forsan ægrotis periculo, si sumpserint. Nonnulla quædam excipio, doctrinæ quæ sunt politioris, experientiæ certioris, mixturæ melioris: vt quæ à dogmaticis, probatis, & expertis edita, illustrataque, Pharmaciæ studiosos multùm iuuare queunt. Nulla tamen videre contigit, quæ omnium animos expleant: Quæque enim regio suam vt habet viuendi legem, sic medicandi modum. Et quod ægrius ferendum, Pharmacopæi eiusdem vrbis, aut medicamenta inter se varia, aut eadem variè parant, & miserè celebrem artem lacerant, Singuli enim codicillos quosdam manuscriptos in scriniis asseruāt, in quibus compositionum secretiores formulas, & parandi modos se solos habere putant: quos aiunt, à suis magistris, aut seniore quodam Apothecario acceperunt. Sic enim apud illos adeo inualuit hæc improba consuetudo, vt tyrones cautè, si poßint, magistrorum, quibus operam dederunt, eiusmodi codicillos surripiant ante discessum. Omnes verò singulis medicamentis typo non excusis, vel addunt, vel adimunt, & immutant, atque in suæ ignorantiæ typum omnia fingunt Vnde Pharmacopolia multa pilis, arculis, & aliis pluribus vasis nitentibus ornantur, sed medicamentis optimis & probatis destituta, vel parum referta: Atque pyxidibus inscriptiones appositæ, simplicia aut composita quædam sæpe designant, quæ nec Pharmacopola nouit, nec vidit vnquam; sed sat esse putat, si ad ostentationem ea plebeculæ obyciātur, à quibus gloriam aucupatur, simul & lucrum. Ne igitur diutius ancipites Pharmacopæi in Pharmacopoliis extruendis, & medicamentis habendis, parandisque relinquantur, illis hanc Officinam Pharmaceuticam damus absolutißimam quam Antidotarium Dogmaticorum vetus, & renouatum nominamus: Selectiora enim & probatiora medicamenta à veteribus tradita, à Chymistis sprꝛta, ab ignaris deprauata, Empiricis ignota pristinæ dignitati restituimus: Eorum compositionis rationem ostendimus, parandi modum docemus, qualitates aperimus. Priscis tamen non tanta tribuimus, quin recentiorum quoque sedulitati multa nos debere fateamur: qui cùm medicamentariam artem non parum auxerint, ex his confectiones quasdam salutares depromps imus: Quibus adhuc alias, nobis vsu longo probatas, & ex ratione descriptas adiunximus. Bene vale, Lector, & omnia grata mēte, si placet, accipe.

INDEX CAPITVM IN QVINQVE LIBROS INSTITUTIONUM Pharmaceuticarum.

Liber primus continet 25. capita.

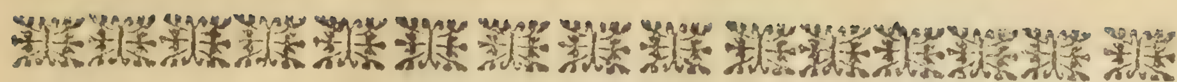
INDEX CAPITVM IN libros tres de Materia medica.

Liber primus continet prima sectione capita 41.

Sectione secunda continet capita 22.

32. de

Hujus Indicis sequentia est 5° post 9 sequenti folio.

MERITISSIMIS DIGNISSIMISQVE VIRIS PHARMACOPOEIS PARISIENSIBVS IOAN. RENODÆVS perpetuam optat fœlicitatem.

RTIVM ingenuarum celeberrima ac nobilissima quidem est Medicina (viri dignissimi) sed quæ Pharmaciæ eget auxilio. Illa verò tanquam regina de agendis ad hominum salutem statuit, iudicat, imperat; hæc parat, conficit, ministrat: Atque ciues vtraque sospites conseruando Rempub. conseruat ipsam; Immò mundum, quia homines, propter quos & ipsum conditum credimus. In eo enim quicquid cerni, contrectarique potest, in illorũ venit subsidium, seu in victũ abeat, vestitũ & ornatum, seu in medicamentum; quo vt instrumẽto mala corporis sanantur, & sanitas seruatur. Cũ autem medicamenta rarò simplicia, sed ferè composita vsurpentur, & in Pharmacopoliis reposita seruentur ad futuros vsus, ea viribus, materia, figura, sapore, consistentia, & colore varia esse debent, vt quibuslibet ægris, & ægritudinibus apta, & salutaris Medicina detur. At vero non vbique simili, aut descriptione, aut apparatu confecta reperiuntur, sed quædam in Italia tantum parantur: Alia in Hispania, nec alibi videntur; Et quædam solùm in Germania. Lutetiæ autem omnium præstantissima, & artificiosissimè composita prostant: Hæc enim quanto inter alias caput exerit vrbes, tanto Pharmacopœis aliis omnibus antecellitis; Tanto Medicamenta præstantiora quæritis, paratis, habetis, & magis sedulam ægrotis operam, opemque tutiorem præbetis. Vestrûm encomia singulorum recensere, nedum totius ordinis vestri dignitatem pluribus attingere, ob multas rationes nolo, nec debeo: sat enim mihi est, si ad Dei laudem, hominum salutem, & maiorem ordinis vestri splendorem, hæc à vobis expostulauero, vt spretis quibusdam Arabum & aliorum quorumdam veterum erroribus, simplicia tantum cognita vsurpetis; Cognata succedanea solo medicorum consilio substituatis: Medicamenta composita Medicis Parisiensibus probata, probetis; Improbata, improbetis, Pharmaciam iuxta dogmata illorum optima exerceatis. Quę vt rectè exequi valeatis, nostrum Iusiurandum accipite; Eo tyrones obstringite: Singulos in officio coërcete, vestrum ordinem fouete; nostras lucubrationes videte, legite, discite, & bene valete.

IVSIVRANDVM PHARMACOPOEORVM.

Rerum Creatorem, vnum in Trinitate Deum, quem pia mente colo, palam testor, hæc omnia me præstiturum.

In Christiana fide victurum & moriturum.

Parentibus debitum honorem persoluturum.

*Medicis & præceptoribus quibus operam dedi, obsequium omne redditurum, eos, nec verbo nec opere læsurum.**

Nullum ex antiquioribus ordinis nostri, vt nec alium quidem, conuitijs lacessiturum.

Artis dignitatem pro virili exornaturum.

Eius arcana non eliminaturum.

Nihil inconsultò aut spe tantùm lucri facturum.

In acutis sine medicorum consensu purgantia non daturum.

Nullius illicitè verenda, nisi causa medicandi, contrectaturum.

Secreta nullius detecturum.

Venena nulli vnqnam exhibiturum.

Nec danda, etiam hosti, suasurum.

Conceptui perdendo medicamentum, nequaquam propinaturum.

Nec fœtui excludendo, nisi Medicis imperantibus, paraturum.

Medicorum præscriptiones non immutaturum.

Succedanea sine consilio non adhibiturum.

Empiricorum exitiosam praxim improbaturum.

Opem licitè concedendam nemini negaturum.

Exoleta, improbataque medicamenta in Pharmacopoliis non seruaturum.

Hæc vouenti & facienti diuinum faueat auxilium.

* Le passage souligné manque dans la 1re édition (Paris, 1608).

EXTRAICT DV PRIVILEGE du Roy.

OVYS PAR LA GRACE DE DIEV ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE, A noz Amez & Feaux Conseillers les gens tenans nos Cours de Parlemens, Baillifs, Seneschaux, Preuosts, ou leurs Lieutenans, & à tous autres nos Iusticiers & Officiers, & à chacun d'eux ainsi qu'il appartiendra Salut. Nostre bien amé DENYS MOREAV, Marchant Libraire en nostre ville de Paris, nous à faict remonstrer qu'il a recouuert vn liure intitulé *Dispensatorium Medicum continens Institutionum Pharmaceuticarum Lib. V. De materia medica Lib. III. Absolutißimum actore Ioanne Renodeo Medico Parisiensi Regio opus hac tertia editione ab auctore infinitis locis emendatum & immutatum, in tertia plus quam parte auctum, ac suis indicibus necessarijs instructum, cui accesit Nicolai Epiphanij medici nobilißimi Pharmacopea Empirica.* Lequel il desireroit mettre en lumiere s'il auoit sur ce nos lettres à ce requises & necessaires, & ces causes desirant bien & fauorablement traitter ledit exposant, & qu'il ne soit frustré des fruicts de son labeur. Luy auons permis & octroyé, permettons & octroyons de grace speciale par ces presentes d'Imprimer, ou faire Imprimer conioinctement, ou separement en tel marge & carractere que bon luy semblera ledit liure, iceluy mettre & exposer en vente, & distribuer durant le temps de six ans, à commencer du iour qu'il sera acheué d'imprimer, deffendant à tous Imprimeurs, Libraires & estrangers, & autres personnes de quelque qualité qu'ils soiẽt d'imprimer, ou faire imprimer, ny mettre en vente durant ledit temps ledit liure soubs couleur de fausses marques, & autres desguisemens, sans le consentement & permission dudit exposant, ou de ceux ayans charge de luy, sur peine de confiscation d'iceluy, d'amende de trois mil liures & de tous despens, dommages & interests enuers luy *à la charge d'en mettre deux exemplaires en nostre Bibliothecque publique*, auant que l'exposer en vente, suyuant nostre Reglement, à peine d'estre descheu du present Priuilege. Si vous mandons que du contenu en ces presentes, vous faciez souffriez & laissiez ledit Moreau pleinement & paisiblement, & à ce faire souffrir, & obeïr tous ceux qu'il appartiendra, en mettant au commẽcement ou à la fin dudit liure ces presentes ou vn bref extraict d'icelles voulons qu'elles soient tenues pour deuëment signifiees, & qu'à la collation foy soit adioustée comme au present original. Car tel est nostre plaisir. Donné à Paris, le 21. iour de Feurier, l'An de grace mil six cens vingt trois, & de nostre regne le treziesme.

Ledit Sieur Denis Moreau consent & accorde que le Sieur Ioseph Cottereau, Sebastien Chappelet, Samuel Thiborst, & Iacques Quesnel,

ses associez, iouyssent du present priuilege, chacun pour faire part & portion comme luy, suyuant l'accord fa.ct ce 26. Auril 1623.

Par le Roy en son Conseil.

RENOVARD.

Signé en queuë DV TILLET.

ERRATA SIC EMENDABIS LIBRIS DE materia Medica.

PAg 6.l 19.lege betonica p.7.l.16.lege defossum l 42.quod p.8 l.29 lege matricep.9.l.1 lege quaedam l 25.draconem p 11 l.vlt.lege Alchimilla p 12 l. 5 l.veratri falsi l.14.columella p 12. & vbique passim l.cariophyllo p.14.l.3.l Elleb p. 5.l. 5 asininum p 16 l.28 l. antipathia. p 21 l 4 l conditio p.24 in margine l amuletorum p.26 l 31.l.cum medietate p 27.l 12.l.Sereni p 30 l 19.l ductorum p.33.l 4 l incanti l 9.l. foetu p.34 l 19. l arsenicum p.39 l 10 l parti p.42 l.24.l temperatum p. 44 l.9.l.cyaneus p 51 l.4 l quae p. 56 l 26.l. cumium eadem l.& p.59 l 1.l.cribrato p 60 l 1.l.castoreum p 68 l 20 l concinnato p.69.l 13 l. pistrino p.70 l 41.l vstionem pag. 73. lign. 34 lis excrementitium pag. 78. lis. 1, adde in l 21. l,sic p. 86. l 10 l setaceo p 88.l 36 l.electuarii p. 93.l. 33.l si cariophyllis p.105 l. 20 l tantam p 112 l.15 l affunduntur p 115 l.1 l.electuarium p 120 l 26 l pilularum p 122 l 4.l de l 6.l seminibus p.136.l 21 oleaginea. p 148.l. 12.l, qualitatis l. 31. l. calidissima l. vltimo lege mensurantur p.150. l.21 l aut cera p. 154.l 3 l morborum p 159 l.3.l.pabulum l 8 l.succedaneorum p 161.l 19.l,sebo p,162.l.36.lege belzoin p.163.l.vltima l difficilius fol 295 in nota numerali pone 165 p 174.l.16 l quae leuiter desuper operta p 176 l.19 l.quoque p 182,l,17,leg,l,29,l. nutritorium p.184 l 28 l. arceri l 31 l,subsidet p,197.l,27,affectus p,200.l, 19, in margine legendum dedisse fertur l,41,ibid,legendum pinguia non p,209,l,30,l, linimentum, p,217, l,32,l, virtutis p,220,l,31,l,ab p, 223,l, 40,l, cephalico, p, 226, l,vltima l, gossipio,p,228, l, 15,l, nigredini p,229,l,11,l,dentifricij.

Errata Officinae sic emendabis

PAg.2,l, 14,l congestitio p,5,l,24, l ad p.10,l,12,lege quedã, p,19,l, sin marg, cosmetis p,24,l,4, adde quae p, 25,l,35,l,addideris, p 44,l,penultima adde volunt p,49, l, 7,l, fragariũ p, 55.l,1.l,Myrtinus p,87,l,penultima l,eadem p,172, l,10, l, Marcorem p,190,l, 2 l, spasmo pag.226 l, 4,l,galliae p, 227,l.5:l, ladani, p, 238, l, 40 l methodice p, 240,in marg,l,cisterninae,p,244 l,l,5,l,vini p 245,l,9,l castonadam p,2 ,l, 6,dele althea,s p,257 l. 4 l,dissentanea eadem l, à Clusio phyllitis pag, 725,l, 4.lege picturam p,269, l,17, dele integram lineam p,273,l,antepenul,l,cassiae, pag 277,l,26,l,electuariis electuario p,281,l,marg,l,non distant p, 196,in nota numerali pone 296,p,297,l,vlt medicum p.302, l. 10 lege addantur p.306,l. 2,lvstica mas l explicũ, eadem l,15,l,plex, ib,l,34,l,licis p 310, l,6,l,peregrino p,317,in marg, p,321,in nota numerali pone,321,p,322,l,14.l, & p,344,l,33,l,hominũ p,384,l,21,dele quod non p,410, l,37, l,suo p 418,l,20,l, vua p, 427,l,24,l, diuersis eadem l, 10, l, quodam p,4 8,l,1,l,altera p, 444,l,26,l, crebrò p,445,l,5,adde ineptos p, 463, l, intercursantibus p, 464.l,1.l,albefactis p,468,l,7,l, balnearum p, 471,l, 6, l, pelagi litore,p,475 l,37 argenteis p, 491,l. 31,leg,metallorum p, 504, l. 6,dele se,p, 511 l. 14,l, solida p, 516,l. 22. l, concrescere p,542 l. 7, l proximam,

IOANNI RENODÆO, DOCTORI
Medico, Pharmaciæ magnæ auctori.

VIueret vnde magis Medicis inuenit in herbis,
Pro ſene Cirnides redditus arte puer.
Vnde Renodæus Phœnicis tempora viuat,
In Medicis reperit doctior Antidotis.
Immo, illi longos dedit annos Pharmacopœa,
Huic docta æternos ὠλογία dabit.

Ph. Hebertius Rector Academiæ Pariſienſis.

NEſtoreos tu viue dies, chariſsime frater,
Viuet vt incolumis permultos hic liber annos,
Elleborum ſtultæ qui das bona Pharmaca menti;
Deſtruis & potu febres, Eclegmate rheuma,
Antidotis peſtem ſanas, pilulisque catharrum,
Porrigis & Medicinam partibus omnibus omnem.
Chymica non ſpernis medicamina, ſed Paracelſi,
Dogmata, ſed mores, ſed peſsima toxica, fumos,
Nequitias, fraudes, periammata, verba, ſuſurros
Carpis, & eloquio damnas Empeirica damna.
Ergo cum viles operas, cum turpia culpas
Agmina, tu diuos imitaris pectore recto:
Pharmaciam nam reſtituis veram, veteremque
Et medicamentis illuſtras, perficis, ornas.

LVCAS RENODÆVS Auguſtinenſ. Doctor Theologus, authoris frater.

AD DOCTISSIMVM VIRVM D. N. De Renou Doctorem Medicum hipastichon.

EST, qui res nouiter cunctas, quot Tartara claudunt,
Quot cœlum, & Tellus, non ego miror eum:
Est quoque, qui vires harum atque effecta recenset,
Quantò plus tantum miror Aristotelem.
Est &, ad humanos qui cuncta hæc applicat vsus,
Quæ nouit. Soter hic Deus est homini.

N. IABOT scholæ Med. Paris.
Decanus.

IN ERVDITAM ET LABORIOSAM IOANNIS RENODÆI φαρμακευτικήν. Epigramma.

SIc Renodæ dies, noctesque laboribus vrges;
Sic vota his studiis velificata tuis;
Condere plura cito, & condire volumina pulchrum est.
At, dare quæ populo sint bona, grata, Dei est.
Nam tua non tantum demulcet pagina mentem
Verum etiam multis adiuuat officijs.
Vis dicam ingenuè, quicquid complectitur orbis
Terrarum, hac paruâ clauditur in tabulâ:
Quàm graphicè expressam, verisque coloribus, ætas
Nulla erit in tenebris quæ sepelire queat.

Dionysius Guerinus, Doctor Medic. Parisiens.

9

Hujus indicis initium 7° ante id folio reperitur.

Index capitum quæ in Antidotario continentur.

Liber Isagogicus continet capita 17.

Liber primus Antidotarij prima sectione continet capita 32.

Lectione secunda continet capita 12.

Liber quintus sectione prima continet capita 28.

Sectione secunda continet capita 4.

Liber sextus continet capita 21.

Appendix de quibusdam aquis medicatis, arte paratis.

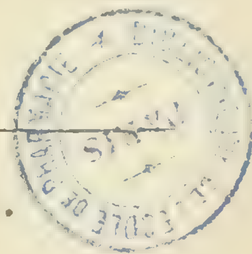
De aquis topicis seu exteriùs adhibendis.

Finis indicis Capitum.

IOANNIS RENODÆI MED. PARIS. INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM LIBRI QVINQVE

DE MEDICAMENTORVM ELECTIONE. LIBER PRIMVS.

Quid Pharmacia, et eius vtilitas. CAP. I.

HARMACIA [a] est secunda Medicinæ curatricis pars, quæ per medicamenta [b] absoluitur. Vel est ars quæ modum docet medicamenta seligendi, præparandi, & miscendi. In his siquidem tribus tota Pharmacopœæ doctrina consistit, quæ salutare morbo omni pollicetur subsidium: Rerum enim optima parens Natura suum cuique contrarium opposuit, sed fatiscẽtis naturæ [c] hebetudo idipsum perpetuò consequi minimè potest; Tum quia hominis vita breuis est, [d] qui citiùs fatis cedit, quàm vt artem perfectè nanciscatur. Vnde conqueritur Hippocrates, [e] quòd iam senex nondum peruenisset ad Medicinæ finem. Hæc siquidem ars longa est, quæ de omnibus sublunaribus in hominis [f] fauorem à DEO creatis disserit, vt primò sint illi nutrimentum, dein medicamentum, vel aliud ad sanitatem auxilium.

Amplissima igitur patet materiæ medicamentariæ seges, qua & ter-

Cuique cõtrario contrarium datur.

a *Cor. Cels. c. 1. lib. 1.*
b *Gal. com. ad part. 6. lib. 1. de victu acut.*
c *Fern. præfat. ad l. 4. Meth.*
d *Aph. 1. lib. 1.*

Medica materies amplissima.

ræ viscera grauidata turgent, & tota ipsius facies luxuriat, nihilq; in aëre volitat, aut voluitur, aut in aqua natat, vel nascitur, quod nõ trahi queat in hominis solatium. Nam ex angue sæpe sanitas, ex luto leuamen, ex fimo morborum profligatio: Ex medicamentis alimenta, [h] ex alimentis [i] medicamenta sæpe depromuntur.

Pharmaciæ dignitas.

Antiquitas.

Est verò Pharmacia encomio multo celebranda, quæ Medicinæ instrumenta, medicamenta nempe suggerit ac ministrat. Vtramque enim à mundi primordio non solùm extitisse, sed ab altissimo [k] ortam Sacræ paginę testantur: Animantia namque, stirpes, vniuersamq; medicam materiem Deus [l] creauit, qua prioris sæculi magnates suæ sanitati feliciter prospiciendo multos ad annos ætatem duxerunt.

Ægrotauit vsque ad mortem rex Ezechias,[m] & Esayæ præscripto malagmate ex ficubus super affecta parte admoto conualuit.

Ab omni peste & veneno sese vindicauit [n] Mithridates, antidoto quæ ab ipso nomen habet, cui cùm cessisse t toxicum sumptum, ferro in viscera adacto sibi mortem consciuit.

Reges olim multi medicamenta parabant.

Dariusquãti medicamenta ducebat.

Regium quidem olim putarunt Imperatores medicamenta parare, vel parata secum ferre, & his offerre quorum gratiam aucupabantur. Eam ob rem vnguenta & aromata Cambyses misit Ægyptiorũ regi, quibus suam optimè tueretur sanitatem. Præstat enim regem, vel ducem militum in castris esse sine clypeo & casside, quàm sine medicamentis. Hinc sapienter multi pluris faciunt aliquod salutare medicamentum quàm thesaurum. Aiunt Darium tanti fecisse quoddam balsamum, vt non modò inter preciosissimam supellectilem reponeret, sed cunctis opibus præponeret. Idem scribitur de Tyberio imperatore, qui trochiscos ad herpetas apud se perpetuò seruabat.

Medici Dij tutelares

Medici deorũ filij.

Nunc verò reges ad castra non modò pixidem, aut paruulam lagenam oleo plenam aut balsamo, sed officinam pharmaceuticam circum ferri iubent, præsidiorum omni genere refertam, quibus & se & totum exercitum ab ingentibus malis & morte sæpe liberant. Hinc Medici, Dij tutelares, vel vt cum Galeno loquar,[o] Deorum filij meritò perhibentur: Hinc medicamenta Deorum manus Herophilus vocat,[p] quod præsenti quasi numine & sanandi celeritate ægros ab interitu vindicent. Vnde Antidotus quędam Ἰσόθεος appellatur, quòd parem Deo vim obtineat: Et apud Myrepsum cuiusdam descriptio legitur, cui cùm morbi cedant quamplurimi [r] SANITAS nominatur. Ob vires tot egregias ab eodem alia describitur, dicta THEODORETOS, [s] quasi munus diuinum, immissum cælitùs morbis interioribus abigendis, vt Emplastrum diuinum externis.

Emplastrũ diuinum.

Infinita penè ac mirandæ virtutis è suo penu medicamina promit ars Pharmaceutica, quibus nulla domus, aut ciuitas, sine magna ciuium iactura & Reipub. detrimento carere potest. Hac siquidẽ arte

e *Epist. ad Damoget.*
f *Arist. lib. 5. Politic.*
g *Gal. c. 1. l. 11. de simplici.*
h *c. 17. lib. 3. simp.*
i *Hipp. l. de alimen.*
k *Eccl. 38.*
l *1. Ge.*
m *cap. 20. l. 4. Reg.*
n *Gal. l. 2. de Antid.*
o *li. de Med. p. c. 3. l. 6. de cõp. med. local.*
q *Myr. c. 280. sect. 1. de Antid.*
r *c. 245*
s *c. 214. 215. & 216. Myrep.*

noluit Deus carere tabernaculum testimonij, quod vnxit t Moses vnguento sancto, ex mirrha, cinnamomo, calamo, casia, &oleo, opere vnguentarij composito. *Vnguentũ sanctum.* *t ca.30. Exod.*

Magni quoq; duxit Pharmaciam Ioseph, qui mortuo patre Iacob v precepit seruis suis & pharmacopœis, vt corpus eius aromatis condirent. Non vulgari igitur commendatione digna est Pharmacia, quę sano corpori conseruationem, ægrotanti salutem, mortuo honorem præstat. *v c. 50. Genes.*

Quid Pharmacopœus, qualis esse debeat, illius subiectum, obiectum, & finis. CAP. II.

VT à manuum opera quâ quis dexterè, ac citò, tutò, & iucundè morbis medetur externis, Chirurgus; sic ab arte ea, quæ pharmaca docet facere, vel potiùs componere, Pharmacopœus nominatur; vt Pharmacopola, qui rudes ac magna ex parte simplices medicamentorum materias, præsertimque exoticas vendit. Vocatur & Apothecarius ab apotheca, id est, à loco in quo medicamenta reconduntur & vęneunt; olim Seplasiarius, à Seplasia foro Capuæ, in quo vnguenta optima conficiebantur. Sed hæc nomina sæpiùs indistinctè vsurpantur, eorumque est inanis concertatio, quando res ipsa intelligitur. *Chirurgus quis dicatur, & quid præstet. Pharmacopœus. Pharmacopola. Apothecarius Seplasiarius.*

Vitæ autem probitas non tam in Philosopho, quàm in Pharmacopœo, qui vel tuendæ, vel resarciendę sanitatis gratia, medicamenta parat & porrigit, expetitur; in eius enim manibus morbus & sanitas, vita, & mors. Atque illi cùm mala mens est, vel nescia recti, libera patet nocendi & necandi potestas: sicque præstat Pharmacopœum esse virum bonum, quàm Socratem. *Vitæ probitas Pharmacopœo desideratur.*

Debet autem imprimis esse pietatis studiosus, diuini numinis cultor inuidiæ & liuoris omnis expers, sanus mentis, artis Grammaticæ gnarus, bonorum fortunæ nec indigus, nec auri vel pecuniæ sitiens, & laboris diurni nocturnique patientissimus. Atheos enim vt nihil ducit Creatorem, sic nec creaturam; Et inuidus alterius marcescit rebus opimis. Fatuus verò id habet proprium, vt velit nocere; Et imperitus nil nisi quod ipse facit, rectum putat, atque eo nunquam quicquam iniustiùs. Auarus autem nulli bonus, adeò vt sibi ipsi pessimus sit; & egenus facilè fit veneficus; Ad turpia enim cogit egestas. *Qualis esse debeat Pharmacopœus.*

Indigni quoque sunt Pharmacopœi nomine & dignitate scurrę, bibuli, histriones, mimi, errones, garruli, impostores, agyrtæ, tenebriones, & circulatores, qui nugis, fraude, iactationibus, promissis vanis, adulatione & mendacio plebeculam decipientes, ipsius crumenam exhauriunt; nihil enim Reipub. magis infensum id genus *Indigni qui sint Pharmacopœi.*

hominibus cane quouis peioribus & angue.

Pharmacia inseruit Medicinæ.

Cùm autem idem sit subiectum Pharmaciæ & Medicinę, nempe corpus humanum, quatenus sanitatis est vel morbi susceptiuum, multa habent inter se communia Medicus & Pharmacopœus, vt prudentiam, probitatem, diligentiam, & medicamentorum cognitionem; Sed cùm Pharmacia inseruiat, ministret, atque subiecta sit Medicinæ, habeatque tantùm pro obiecto medicamentum, & pro scopo & fine formam debitam medicamenti, dum vlteriùs progredi Pharmacopœus audet, pro Pharmacopœo veneficus & circulator habendus est.

Qui Pharmacopœi periclitatores.

Qui Pharmacopœi improbandi

Lactuca medicamẽtum esse potest, alimentũ, & venenum.

Multos Pharmacopœos in Gallia vniuersa noui, sed inter eos periclitatores semper expertus sum, qui verborũ lenocinio ditiores mulierculas decipiunt, quas argento non tantùm emungunt, sed fucos & purgantia gratissima, vt temerè loquuntur, exhibendo, morbidas in posterum relinquunt. Sunt & horum nonnulli qui viros etiam prudentiores, vt Senatores quosdam suis technis circumueniant: Medicos enim simulant, pulsum contrectant, vrinam inspiciunt, atque de morborum causis symptomatis, prognosi & curatione disserentes, ridicula multa fingunt & dicunt: sicque impiè suam falcem immittunt in Medicorum messem, & iniquissimè pharmaciam exercent maximo mortalium damno. Nec sciolis quibusdam fidendum, qui medicamenta quæuis, modo benigna, quouis tempore sine consilio, posse tutò exhiberi pronunciant; Lactuca enim non oportunè, & nimia quantitate sumpta interficere potest, vt cicura; Et vino licet naturæ familiarissimo, plures sæpe pereunt, quàm gladio; licèt enim sit valdè cardiacum, & veluti senum lac, ac principiorum vitæ restauratiuum, datum tamen non apto tempore, valde nocet. *Plin. c. 1. l. 29.*

Officium Pharmacopœi.

Officium igitur Pharmacopœi est medicamenta solummodò tractare, atque ad vsum salutarem medici probati iussu adhibere. Quod vt fœliciter consequatur, primò debet ea seligere, Secundò præparare, Tertiò componere. Sed antequam seligatur medicamentum, quid sit noscendum est.

Quid Medicamentum, quid Alimentum, quid inter vtrumque medium. CAP. III.

Homo morbis infinitis obnoxius,

TOTVS homo totus morbus est, inquit Hippoc. a Talis enim ex vteri inquinamentis in lucem prodiit. Nam ex dissidio quatuor qualitatum b quibus constat illius corpus, ex iugi fluore cui obnoxium est, & ex prauo rerum non naturalium vsu, in morbos penè innumeros incidit, quos ars Medica docet abigere, vel optima victus lege, vt docet Hippocrates libris De diæta, Et Galenus li-

a *Epist. ad Damog.*
b *Cap. 4. l. 1. de Eleum. Gal.*

bris De sanit.tuend. partim medicamentis, tum interiùs assumptis, tum topicis, seu exteriùs admotis.

Ea autem sunt vel simplicia, quibus vt plurimum vtebatur Hippocrates, vel debita arte cõposita. Simplicia dicũtur quæ talia sunt, qualia natura produxit, vt cassia, Rhabarbarum, polypodium, colocynthis, & infinita alia, quæ naturalem tantùm compositionem, ex quatuor videlicet elementis sunt consequuta. Composita verò quæ ex multis virtute diuersis arte & industria simul vnitis constant.

Diffident autem inter se Medicamentum & Alimentum. Nam Medicamentum dicitur, quicquid intrò sumptum, vel foris admotum nostrum corpus immutare potest, vt piper, euphorbium, pyrethrum, nymphea, cichorium. Medicamẽtum quid.

Alimentum verò quod intrò sumptum nostrum corpus nutrit, & auget, vt panis, vinum, caro animalium volatilium & quadrupedum, non rapacium. Quæ enim viuunt ex rapto, praui sunt succi, prauumque sanguinem generant, & tanquam immunda reiicienda. Propterea diuinâ sanctione prohibitum est filiis Israël, ne comederent aquilam, vulturem, gryphem, coruum, accipitrem, & similia. Et prudenter nunc iuxta diuinum hoc decretum abstinemus à carne vulpium, luporum, leonum, & similium rapacium. Inter vtrumque medium est alimentum medicamentosum, quod scilicet vtriusque est particeps; partim enim nutrit, partim alterat & immutat, vt lactuca, rhaphanus, cucurbita, allium, & infinita alia. Atque vt inter alimentum & medicamentum quoddam velut medium datur: sic inter alimentum & venenũ: Illud enim reficit, conseruat, auget; hoc destruit, enecat, corrumpit. Inter autem vtrumque medicamentum est, quod neutrum efficit. Alimentum quid. Alimentum medicamẽtosum. Medicamẽtum est medium inter alimentum & venenũ.

Pauca nutriunt, vt olera; paucissima enecant, vt cicuta, napellus, aconitum, mandragora; Infinita medentur, vt reliqua, imo omnia morbis arcendis aut oppugnandis conducunt, vt lactuca, portulaca, petroselinum, asparago, quibus alterantur iuscula vel parantur decocta ad æstus interni contemperationem, aut soluendam obstructionem, aut mouendam aluum & vrinam. Venena quoque medicis dotibus insigniuntur. Nam cicuta testibus adhibita libidinis imaginationes compescit, & superposita mammis earum inflammationes tollit, ex Dioscoride. Aliaque alios salubres effectus ad affectus quosdam sæuos perfectiùs expugnandos præstare queunt, sed hominis ignauia vel ignorantia effecit, vt intactis remediis intacti & deplorati morbi relinquantur. Nullus enim est morbus absque suo contrario, licet incognito, nullum medicamentum tàm efferum, quin proficuum, alioquin natura, non mater sed nouerca dicenda. *cap. 79 lib. 4.*

Antiquitus solummodo simplicium vsus, & mirabiles eorum proprietates. CAP. IV.

ECTE Galenus ex Hippocrate scripsit hominem nunquam dolere, aut vnico egere medicamento, si vnico elemento constaret: Esset enim vniuscuiusque vnica natura, vnicus effectus, ratio redeundi ad naturalem statum vnica. Id quod absurdum est, cùm infinitæ sint morborũ species, vt etiam præsidiorum tàm simplicium, quàm compositorum. *Li.1. de Elem.*

Inter simplicia numerantur oxymel simplex, Diairis, Diaprunum, & alia plurima, quæ comparatè tantùm, & impropriè simplicia dicuntur, quatenus scilicet ad alia magis composita referuntur. Propriè verò rosa, endiuia, plantago, menta, absynthium, plantarum genus omne, atque vt vno verbo dicam, omnia creata quæ ab arte nullam compositionem & mixtionem acceperunt, Simplicia à Medicis vocantur, quibus solis nonnunquam vtuntur, vt succo plantaginis, vel sedi, aut nenupharis ad Erysipelata & ignem sacrum, succo veronicæ ad cancrum, cui mirum in modum conuenit, vt succo capreolorum vitis, consilio Galeni, ad Herpetas, vt carne citoniorum adhibita regioni stomachi ad choleram morbum, & assumpta, ad dysenteriam, corpore priùs repurgato, vt bethonica ad cephalalgiam, vt ferè omnibus plantis ad singulorum morborum expugnationem.

Medicamẽta quædam composita, quomodo simplicia dicuntur.

Superat verò fidem, quod de stirpibus multis scribitur, quæ videlicet effectus planè mirandos proferunt: Nam pæoniæ radix vel capiti apposita, vel collo tantùm adnexa Epilepsiæ paroxysmos eludit, eamque sanat. Mentha lacti imposita ipsum coagulari, & in caseum densari non sinit, vt ex probatæ fidei authoribus creditur.

Pæonia antiepileptica est.

Æthiopis herba, si vera narrat Plin. solo attactu serras ferreas euellit. *cap. 4. lib. 26.*

Æthiopidis herbæ mira vis.

Idem asserit Matthiolus de Lunaria, quæ quòd soleas ferreas ab equis transeuntibus quasi extorqueat, *Sferra cauallo* ab Italis vocatur.

Author libri sanitatis asserit cum Tribio picum auem, cuneum, seu clauum ligneum nidi orificium obturantem, herbulæ cuiusdam solo contactu foras excutere, nonnulli hanc vim aui illi tantum tribuunt. Theophrastus rei herbariæ peritissimus alicuius plantæ meminit, quæ tam potenter congressus venereos concitat, vt si vera narrauit grauissimus author, credibile est, eam ipsam solis frigidis & maleficiatis vouisse naturam, vt salacibus viticem & Nympheam.

Clymenum rubrum tanta vi pollet ad fici sanationem, vt qui radi-

cem herbæ huius gestauerit,ab hoc morbo tutus erit, Vix credi potest quod Iosephus scribit de planta mirabili quæ à Baaran valle Iudeæ Baara dicta fuit. Ea extra terram erumpens fulgur quoddam igneum emittebat, & vt fax accensa noctu lucebat. A nullo autem hominum attingi patiebatur, nisi prius vrinâ, aut sanguine muliebri irrigata, alioquin illam qui contrectarent illicò moriebantur. Euulsa vero deleteriam qualitatem amittebat. Et quod mirum est, maniacos; & à dæmonibus obsessos persanabat. Quod cùm aduerterent regionis eius incolæ, illi canem prudenter & artificiosè alligabant, qui postea fame coactus, aut accitus plantam trahebat & euellebat.

Ficaria herba.

Baara.

Non minus verò vera sunt quàm mira quæ de aliis stirpibus multis narrantur. Inter ficuum genera quoddam ab exteris nationibus ad nos allatum est,& facile cicuratum, cuius tota planta folia sunt spinosa, crassissima, dura & ita viuida,vt quodque folium semimortuum & semideffosum humi, rediuiuam plantam exsuscitet, ficus Indica vulgo nominatur.

Ficus Indica mirabilis.

In *Goa* insula,& locis vicinis altera ficus longè dissimilior nascitur. Est nãq; arbor vastissima& feracissima,vt quę mirabili brachiorũ ac stolonum ab eodem trunco luxuriantium propagine sæpe iugerum possideat. Syluulam dixerit qui viderit. Sic se, pulchrum visu, propagat: Caudex prior & semper crassior, ex ramis quos ad latera spargit, quosdam nouellos & tenues ad terram demittit, vt radices agant;radicati nouos caudices efficiunt, priori tanquam patri continuos, qui postea iustam magnitudinem adepti, alios tanquam filios producit, sæpe tam numerosos, vt sub illorum vmbroso tegmine multa hominum millia possint hospitari. Illius historiam & iconem accuratè depinxit Clusius,vt& alias stirpes succiferas,laniferas,fariniferas, atque alias multas stupendis viribus præditas.

Altera magis miranda.

Fidem superat quod scribit Christoph. à Costa de herba viua seu herba amoris, *Suluc* Turcis, & *suluque* Persis dicta,quibusdam Asiæ locis frequenti. Tam mira est,inquit,huius plantulæ natura, vt eam mens humana complecti nequeat Nam cum maximè viret, si quis illam manu comprehendere tentet,ilico folia contrahit,&sub exilibus ramulis abscondit:Si vero apprehendat, mox tabida cernitur & exsiccata: sed magis mirum,amota manu mox pristinum nitorem resarcit, Totiesque marcescit aut reuirescit, quoties manu contrectatur aut capitur aut relinquitur. Gratissima est aspectu planta,quę ex paruula radice ramulos octo profert,duos tantùm digitos longos, foliis vtrinque in ordinem digestis& ad erui folia tenella accedentibus. Scriptum est quemdam Philosophum in *Malabar* amentem redditum,quòd accuratiùs huius plantæ naturam indagasset. Credunt Barbari plurimum valere ad conciliandum amorem & virginitatem restituendam:sed hæc barbara credulitas irridenda.

Herba viua
Herba amoris.

Hoc cum herba viua cognatum habet ea quæ Mimosa dicitur, quòd vtraque manus admotione marcescat, amotione reuirescat, in priore tamen fit vtrumque celerius, quàm in Mimosa, quæ & hoc habet specialissimum, Occidente sole ita senescit vt exaruisse credatur, Oriente quasi resurgit & viriditatem recuperat priorem, eoque magis viret, quò solis æstus magis viget. Arbor verò tristis contrà die senescit & ferè emoritur, noctu lætè viret, & suauiter olet. Arbor hæc noctis ex Malaca vbi sponte nascitur ad alias regiones, vt *Goa*, vbi vberrimè fruticat allata est. Apud nos solani quædā agnoscitur species, quæ quod noctu tantū floreat, flos noctis nominatur.

Arbor tristis.

Arbor noctis. Flos noctis.

Quid verò magis portentosum, quàm ex arborum foliis & gemmis aues videre nasci? In Orchadibus tamen insulis & aliis quibusdam maritimis locis naturæ decreto quotidie accidit, vt arbores quædam auifico succo grauidatæ post legitimum exeundi, seu pariendi tempus auiculas eructent ac proferant: quæ dum ex arboris mēbranulis tanquam putaminibus prodeunt, si fors in aridam decidant contabescunt, ac moriuntur, si in aquas, vegetiùs animantur alacriter mouentur, celeriter adolescunt, diutissimè viuunt. In trabe quę diu in fundo maris latitaret & procellarum impetu ad litus euomita, auium vidi tanquam in matrices conclusarum rudimenta, embriones, & quasdam ita perfectas, vt solus exitus illis deesset.

Aues ex arboribus productæ. In Scotia arbores, auificæ nascuntur authore Ænea Syl.

Ex noua Hispania lignum quoddam enode ab effectu nephriticum dictum nobili virtute tàm insignitum, vt aqua sola in qua minutula aliquot fragmenta maduerint, potenter vrinam, arenas & grumos crassiores deturbet & excludat. Est & notandum, & pulchrum & mirum aquam videre Opali, aut Iridis sed maximè cerulæo colore suffusam, ac micantem etiamsi lignum candescat.

Æquè notanda tincturæ florum hyperici mutatio, qui licet perflaui sint & solares, oleo tamen infusi idipsum efficiunt rubrum & sanguineum. Sic nihil videor aspernari, omnia rimari, pauca tamen mirari, ea nempe sola, quæ quid effatu dignissimum, & quasi portentosum præ se ferunt; Cuiusmodi sunt in Indorum regnis arbores multæ quę mappam, mantilia, panem, butyrum, vinum, salem, lac, mel, saccharum, & suauissima bellaria suggerunt.

Color olei hyperici.

Eadem ac maiora scribit Ludouic. Patritius Romanus de quadam arbore Calecutiana. Est arbos, inquit, cognitu dignissima, quippe quę fecunditate, ac fructuum mira suauitate totius orbis arboribus longè præstantior est. Ea palmę ritu Caryotas, seu fructus dactilliformes edit, necnon glandes esu gratissimos. Item funes nauigationibus conferentes, pannos tenuissimos, qui colore idoneo tincti, sericei videntur. Vinū quoq; dat oleum & saccharum, fert ligna alendo igni aptissima, & folia ędium imbricamentis construendis idonea, & sex menses aquam continentia. Ex fructibus quos producit, si varij sint, vt innuere videtur

cap. 16. l. 2. Indicarū rerum.

Arboris mira fecunditas. Caryotæ. Funes ex arbore, vinum.

tur

detur authoris lectio, quosdam nuces vocat quarũ exterior cortex igni adhibitus, ipsum luculentũ efficit: Subest cortex secũdus gossipiũ, aut linũ includens tam expolitũ vt byssũ dixeris. Ex floribus fit pãnus serico similis. Ex proximo nucis cortice qui loco tertio succedit & crassissimus est, & nucleum oculit, carbones habentur: Cũ nucleo latices ac vbertas aquæ & olei atq; alia commoda multa. Ex quodam arboris ramo inciso, aut mutilato succus elicitur qui coctus vinum quoduis virtute superat, temulentiamque & sæpe furorem inducit. Ex alio ramo saccharum extrahitur, sed parum suaue. Fert dicta nobilis arbor perennes fructus, nouellos, adultos, crassiores, virides, maturos, siccos, variique saporis & coloris vt ætate varios. Tedet me vnius arboris tot laudes & emolumenta recensere, quæ philosophus non irridebit, vbi videbit.

Quàm varia ex vna arbore cõmoda.

Sed & miraculum reliquis mirabilius, quòd stirpes amicitia vel odio inter se commoueantur, perinde ac animantia, quæ sæpius animi motibus aguntur. Efficit namque earum sympatheia, & antipatheia, vt quasi cogente naturali lege sese homines multi vel diligant, vel mutuis odiis prosequantur. Non potuit non amare Iul. Cæsar Marium, Damon Pithiam, Orestes Pyladem; non potuit non odisse Esaü fratrem Iacob, & Etheocles Polynicem, qui mutuis vulneribus frustrâ resistente Iocasta matre se confecerunt.

Sympatheía & ãtipatheia rerum.

Est & perpetuum odium inter lupum & ouem, Elephantum & Rhinocerotem, Ichneumonem & Crocodilum.

Antipatheia.

Tinnunculus auis naturali virtute accipitres terret, Gallinaceus Leonem, Torpedo Simiam, Aquila Drachonẽ, Felis Murem, Cornix Noctuam, Miluus Pullum.

Contrà concordes sunt animãtes multæ, vt Pauones & Columbę, Turtures & Psitaci, Merulæ & Turdi, Hircus & Equus, Ouis & Capra, Balæna & Hegeter, cuius natiua solertia ac regimine, illa ducitur, vnde pisciculũ ἡγητῆρα, hoc est, ductorẽ nominant Opianus & Ælianus.

Brutorum Sympatheia

Ductor Balænæ.

Miraculum, inquam, est, inter stirpes agnoscere concordiam & inimicitias; vt vitẽ videmus vlmi delectari consortio, & rutam oleę vicinia: myrtus & laurus mutuis federibus coniunguntur; scylla plantas omnes lætas facit: malus granata Myrto vicina magis fruticat; contrà tanta sunt inter quasdam plantas dissidia. vt aliæ aliarum viciniám ferre non queant, vt inter quercum & oleam: hæc namque cito marcescit, illius halitu & confinio. Vitis brassicę inimicissima est & arundo filici; Origanum quoque & brassica mutuis odiis se prosequuntur, necnon quercus & nux iuglans, hedera, raphanus, brassica ebrietati resistunt & vitibus sunt inimica, vt si circum se serantur, diffugiant. *Gal. libr. simpl.*

Stirpium amicitia.

Stirpium inimicitia.

Nec solum duo aut plura simplicia, latentes inter se inimicitias gerunt & infensissimam naturam, sed eadem planta pugnantes ac contrarias qualitates secum gerit. Nam hedera vires continet op-

Contrariæ qualitates in eadem planta.

positas, vnam terrenam & frigidam, aliam acrem & calidam: nec deest tertia; Aqueam namque substantiam quamdam tepidam obtinet, hæc Gal. Brassica quoque contrarias promit facultates. Et lenticula ventrem soluit & sistit. Lapathi folia soluunt aluum. Semen assumptum cohibet: Gallinacei antiqui decoctum ventrem mouet, ipsius caro retinet. Idem efficiunt multa, sed efficacissimè & felicissimè rheum quod comprimendo & roborando, aperit, mouet, ducit.

Ca. 29. lib. 7. simpl.

Ca. 14. lib. 7. simpl.

Planta eadem mors & vita.

Mirabilis adhuc est stirpium quarumdam natura, quæ animalia quædam alunt, alia enecant, vt ferula quę asino cibus est sanus, equo vero mors certissima. Cicuta sturnos alit, homines occidit. Veratrum coturnices reficit, homines interficit. Hyosciamus alimentum est suibus, hominibus venenum. Amigdalarum amararum vsus homini sanitatem adfert, vulpi aufert & necem infert.

Plantarum mira disparitas, in magnitudine, vultu foliorum & florum effigie, colore, odore, sapore.

CAPVT. V.

VT inter passerem & Ruc Indiæ Orientalis auem ita prægrandem, vt bouem euehat, authore M. Paulo Veneto, inter Balænam & Gobionem, inter Elephantum & Murem, sic in genere plantarum inter Cedrum Libani & hyssopum, aut abietem & lichenem seu hepaticam: hoc enim tenella & perpusilla est, illa dura, vasta, prægrandis. Inter vtramque mediæ sunt stirpes, quæ nec ita assurgunt, nec tàm deprimuntur: Cuiusmodi sunt arbusta, frutices & suffrutices.

δένδρον Arbor.

Arbor plantarum maxima, caudice simplici solet assurgere, ramos dein multos tanquàm brachia quaquauersùm spargens, summumq; verticem fastigiando altiùs erigens, vt abies, pyrus, quercus, taxus, vlmus, & aliæ arbores excelsæ.

δενδρίον Arbustum.

Arbusta multi distinguunt ab arboribus, quòd licet compage dura sint, & ferè surculo simplici emergant, sic aptè tamen natura breuiora sunt ac tenuiora, nec antiqua multum attolluntur, vt rhamnus, aquifolia, corylus, malus Persica, Cerasus, Spina alba, nigraq; & similia, quæ ab arboribus natura pręcelsis distant, vt ab althea, ricino & flore Peruuiano, herba solis dicto, anagalis, ros solis, anemone, aizoon & similes. Arbores tamen nani, seu arbusculę maioris tantum & minoris ratione ab arboribus desciscere videntur.

θάμνος Frutex.

Frutices dicuntur qui arborum instar perennes sunt, nec quotannis vt herbarum maxima pars, tabescunt ac commoriuntur, sed an-

nos permultos viuentes, multos surculos ab radice proferunt & ad arbusculę magnitudinem interdum attolluntur, vt berberis, Ribes, lilac, Iuniperus, & ros marinus.

Suffrutices medij sunt inter arboream & herbaceam naturam, vt frutices; verum hi propius ad illam, vt illi ad hanc accedunt. Suffrutices enim ramulis pluribus & surculis lignosis fulciuntur duris ac tenuioribus, vt abrotonum, absynthiũ, saluia, laureola, Erica, vaccinium nigrum, ruscus & similia. φρύγανον Suffrutex.

Herba stirpes omnes complectitur suffruticibus humiliores, seu perennes, vt gramina, veratrum nigrum, betam, plantaginem, oxalidem, seu annuas, vt lactucam, portulacam, borraginem, lampsanam, necnon frugum genera, vt triticum, hordeum & legumina. πόα

Et vt varia est ac mira stirpium inter se magnitudo, aut proceritas & paruitas, sic variis in locis nascuntur. Quędam enim non nisi maritimis in locis nascuntur, vel littoralibus & sabulosis, vel saxosis & aqua ablutis, vt quercus marina, coralina, alga, Empetrum, seu crista marina, herba S. Petri multis dicta, quæ cautibus & saxis adnascitur, viret, & viget, vt & stirpes alię multę lapidosę arborum & herbarum ritu brachiatę, foliatę, ramosę, nonnunquam rubentes, marinis petris sępius concolores. Alię in montibus præcelsis etiam niuosis erumpunt, vt in Pyreneis, alię in altissimis & aridissimis locis oriuntur vt montibus Orientis plurimis, quædam in sterilibus desertis Syna, maris rubri vicinis; alię in murorum vel ędicularum fastigiis, aliæ in syluis & locis opacis nonnullę in fluminibus & pratis; aliæ in mediis agris, aliæ in ipsorum tantùm marginibus oriunrur, delectantur, & adolescunt. Natalis locus plantarum varius.

Vultum quoque plantarum quasi natura lasciuiens tam variè formauit, vt in re nulla adeo iucundè lusisse videatur. Radices namque multarum testiculos referunt; aliæ ambo crura, vt mandragora: quędam sunt ita breues, vt non esse dixeris, vt succisę, seu morsus diaboli, aliæ tã prolixę vt vix ipsarũ extremitatem inueneris, vt sarseparillæ: quædam radices ex semine pusillo crassissimę nascuntur, vt napi, alię ex crasso tantum tenues, vt cucurbitæ. In America est radix *Maniot* dicta, corporis humani crassitudine, qua ferè sola barbari nutricantur. Vultus plãtarum varius. Radicum varietates.

Eadem in foliorum diuersitate iucũditas, quę certis in plantis duo tantũ sũt, in quibusdã tria, in aliis quatuor, in nõnullis quinque, in multis multa, eoque minora quò plura. Quædam pro foliis spinas habere videntur, vt corruda, alię capillos, vt cuscuta, feniculum, asparago & alię permultæ: Aliæ tam latæ & planæ, vt clypeum excedant. In Calecutio solo *Malapolanda* nomen fructus & fruticis est, cuius folia singula singulis hominibus ad pluuiam & solis ęstum fugandum sufficiunt. Formas verò varias referunt vt Asarum auriculam, oxalis minor spiculum, alchimila leonis pedem, consolida re- Foliorum magna varietas.

gia vngues alaudæ, vt quædam vel auriculas vrsi, vel linguam passeris, aut bouis aut cerui, vel pulmonis ranis aut hepatis ideam nō malè representant.

Florum diuersitas.

Nihil autem æquè reficit animum atque diuersa florum imago. Inter multos tātum paucos referā. Est albi heratei falsi species cuius flos calceolum ostendit. Aconitum quoddā mihi cognitum cassidis figuram suo flore retinet. Digitalis à forma floris hoc nomē habet. Arum simili ratione pudendum canis vocitatur. Ophioglossum sic à flore dicitur, vt & lagopus. Hispidula ob eamdem rationem, æluropus seu pes cati nominatur. Antirrhinū vituli nares dicit, tragopogon hirci barbā, Aster atticus stellā, chrysanthemon solē, bupthalmos bouis oculum. Ex Indis ad Europæos allata est planta, illis *Maraca*, his granadilla, signaturarum nomenclatoribus flos passionis dictus, qui flosculorum circinnitate, cui supereminet columela, cum adnexu triulcæ cuspidis extrema crassioris, tàm apprimè coronam spineam columnam & tres clauos obiicit, vt mysteria passionis mysticus flos infideli populo demonstrare videatur. Cætera quæ ad mentem & manum habeo, breuitati studens desero.

Granadilla.

Flos passionis.

Florum color varius.

Quàm elegans verò sit ac varius florum color, videri quidem potest, sed animo vix concipi, & verbis nunquam explicari Demus etenim atrum & candidum, quæ aliorum colorum primordia tenentur, flauum, rutilans, ceruleum, glaucum, atque alios quosdam colores, paucos tamen distinctis vocibus à Philosophis designatos, vix ac ne vix quidem perspiciendo centesimam florum varietatem in tinctura distinguemus: nam inter viginti flores purpureos totidem purpuræ varietates agnoscere fas est idem iudicium de reliquis: quid igitur de singulorum à summo pictore mixtura? Colorum videtur certus numerus, certaque lex & ratio, florum tincturæ prorsus incerta, imo infinita delineatio: quid enim rubor aut candor rosarum cum rubedine aut albedine papauerum, pæoniarum, cyanorum, caryophillorum & aliorum mille? Natura sanè primùm sibi dein nobis placet; ista varietas illi ornatus est & perfectio, nobis delectatio & admiratio, miremur igitur illius opera quæ mens humana non semper capit.

Foliorum color varius.

Porrò foliis sua sicut floribus est coloris elegantia; nam atriplex quoddam datur foliis saturatè rubris: quædam brassica candidis, alia lætè purpureis, vulgaris quæque viridibus. Alba populus folia promit bicolora, vt tussilago, supernè viridia, infernè candicantia; cyclamen rutila; veratrum nigrum obscura, album iucundè virentia; verbascum incana, & ferè lanea; eringium horrida & concolora; lapathum rubrum sanguinea; chelidonum flaua: croceus enim succus quo planta hæc luxuriat, in foliis & floribus plurimùm micat. In tithymalorū genere & pluribus aliis secus accidit, quæ licet sint lacte prægnantes, non magis albescunt. Androsæmum succum profert

cruentum, granum kermes quasi sanguinem arteriosum; ob cuius similitudinem fors cordi confert.

Multæ autem stirpes mirè fœtent, vt cicuca, vuluaria, agripalma, non satis probabili ratione Cardiace dicta, vt & Coryandrum, cuius semen suauissimè, reliquæ plantæ partes fœdissimè spirant. Aliæ gratioso halitu cerebrum & partes principes valdè recreant vt rosæ, caryophilli, maiorana, stœchas, nardus, muscari, vulgo dercadi, Narcissus moschatus, Hyacinthus vernalis, ozimum, lilac, laurus, mala citria aurentia & similia aromatica. Sunt quæ nullum odorem exhalant, aut fatuum, vt arbores, arbusta, fruticum pars maior, gramina, olera & mille alia. Plantarum odor varius

Saporum veró diuersitates licet tantum nouem cum doctis viris statuerimus, vt postea patebit, ex singulorum tamen varia commixtione & cuiusque speciei particulari natura multo plures nascuntur. Dulcia quidem sunt mel, manna, lac, saccharum, vinum recens expressum & glycyrrhiza, verum quot dulcium, tot dulcedinis sunt discrimina. Item aloe peramara, amarissima Colocynthis, Absynthium quoque, cicuta, centaurium minus, fumaria, Lupini, & alia innumera, an igitur vna amaritudo? Idem sentiendum de reliquis saporibus, quorum alij linguam feriunt acutissimè, vt euphorbium, Synapi, pyrethrum, alij moderatè, vt rheum, alij sine molestia, vt rosa, viola, alij cum voluptate, vt saccharum. Sapores plantarum diuersi ac multi.

Neque solum reges olim & Imperatores rebus prçclarè gestis, sepulchris ac monumentis æternam sui memoriam, reliquerunt, sed & stirpibus ab illis exploratis, adamatis & in pretio habitis, quas suis nominibus quasi patrimi, seu lustrici parētes donarunt: suo enim nomine Lysimachiā insigniuit rex Macedoniæ Lysimachus; suo & Teucriū Teucer; suis & Gentianā & Artemisiam Gentius rex Illyriorum & Artemisia Caryæ regina. Telephiū à Telepho rege Mysiæ nomen asciuit, vt Eupatorium ab Eupatore Plinio teste. Mithridatica quoque seu Scordium regiè cognominatur, vt Clymenum, Nymphea & Centaurium. Ob miras adhuc quibus pollent vires egregia nomina multæ retinent, vt Angelica, Imperatoria, agnus castus, Chiliodinamis & aliæ quamplures, vt ex herbariæ rei lectione patet. Reges plātis nomina dederunt. *Cap. 8. & 7. lib. 25.*

Alia multa Deus miracula in hoc pedum suorum scabello quotidie oculis obiicit, quorum fidem vnica tantum experientia facit: Nihil tamen humano generi modo quocunque infensum educit, quin ex aduerso salutarem illi antidotum proferat & suggerat. Contrarium enim opponit contrario, dissimile dissimili, vt aconito, Aristolochiæ longæ radicem; Cicutæ, Apij semen; Hyosciamo, allium; Napello, semen Raphani; Viperæ, Anchusam; Scorpionibus, Polemoniam: Cuius radicem qui gestauerit, à scorpionibus non icitur, aut ictus nulla molestia afficitur. Manus quoque illitæ succo cotulæ fœtidæ, apum ant vesparum aculeis nunquā punguntur.

Non præter rem hic notantur miræ & variæ plantarum naturæ: Quædam enim inter niues & gelu medium virent & florent, vt Acōitum Hyemale,& Eleborus niger: aliæ vernum æquinoctium expectant: Quamplurimæ calorem æstiuum: Et quædam Autumno tātùm floribus coronantur & induuntur, quo tempore reliquæ penè omnes & foliis,& floribus spoliantur.

Miræ plantarum naturæ.

De materia medicamentorum, Et vnde sumitur.

CAPVT VI.

PRÆCIPVÆ medicamentorum simplicium tam nostratium, quàm exoticorum differentiæ sumuntur, vel ab eorum materia, vel à facultatibus. Ex materia, cum triplex sit Dioscoridi & Galeno, tres statuūtur medicamentorum generales differentiæ. Aut enim ex plantis sumuntur, aux ex mineralibus, aut ex animalibus.

Medicamēta explantis sumpta.

In primo genere continentur omnia stirpium genera, Earum partes,& quæ ab ipsis proueniunt, vt radices, cortices, thyrsi, ligna, rami, folia, flores, fructus semina, gummi, resinæ, succi, lacrymæ, fungi, liquores, visci, aquæ stillatitiæ, muscus, cachrydes, lanugo, nucamenta, comæ, capillamenta, vngues, iuli.

Medicamēta è mineralibus sūpta.

Metalla septem.

In secundo continentur elementa ipsa elementata, vt ignis, flāma, fumus; Aër serenus, aut ventis agitatus, calidus, frigidus, humidus, siccus; Aqua dulcis, salsa, pluuialis, marina, bituminosa, sulphurea, nitrosa, ænea, ferrea; Terræ omnes species, vt bolus armena, terra lemnia, Melitea, Chymolia, Rubrica, Ampelitis, Erithrea, Ochra, Creta, & vt paucis absoluam, omnia mineralia, quæ scilicet è terræ visceribus effodiuntur, vt lapidum varia genera, vt lapis Æthites, Cyaneus, seu Lazuli, Iudaicus; vt metalla quæ septem à multis agnoscuntur, Aurum, Argentum, stannum, plumbum, ferrum, cuprum, & Hydrargirus, pro numero septem planetarum, quorum nomen mutuātur, secundùm Spagyricos. Ad mineralium ordinem referuntur adhuc salis genera, Bitumen, Naphta, Calchantum, Succinum,& Ambra.

Quæ remedia impropriè ad mineralia referuntur.

Syderum influxus, musici cantus & numeri secundùm quosdam crisim mouentes, cum vix ad materiam medicamentariam spectent, impropriè à nonnullis, ad istud genus secundum referuntur.

Medicamēta ex animalibus sūpta.

In tertio genere continentur animalia, vel integra, vel eorum partes. Integra, vt gallus gallinaceus annosus in iusculo ad ciendam aluum & corporis nutricatum, Hyrundo in pastu ad oculorum aciem, galerita assa ad colicum dolorem, Cancri fluuiatiles tabidis,

Scorpiones triti ad ipsorum puncturas ac morsus, cantharides ad ruptoria.

Partes animalium sunt cerebella passerum ad stimulum veneris, Cerebellum leporis ad odontalgiam infantulorum, pulmo vulpis ad phtisim, Hepar lupinum ad vitia iecoris, Asinium ad Epilepsiam, intestina lupi ad colicum affectum, Stincorum renes ad mentulæ tentiginem, sanguis hirci ad frangendum calculum, fel perdicis & milui ad visus claritatem, ossa cranii ad morbum caducum, os de corde cerui ad animi deliquium, dentes apri ad pleuritim nascentem, pudendum cerui ad natam & progressam, dentes Elephanti ad cordis robur, cornu cerui, Monocerotis & Rhinocerotis ad infringenda venena, vnguis Alces ad morbum sacrum, seu comitialem

Partes animalium ad multa commendantur.

Multæ sunt adhuc aliæ partes animalium, à quibus medicamenta sumuntur, vt medullæ, seuum; pinguedo vitulorum, ceruorum, suum, hedorum, anatum, caponum, anserum; lac muliebre, asininum, ouillum; caseus, butyrum, coagulum, serum; oua gallinarum, perdicum, pauo-gallinarum, senecta serpentis, testæ piscium, pili animalium & excrementa, vt ex medicamentorum compositione, quæ in nostra Officina, seu Antidotario describuntur, patet.

De facultatibus medicamentorum: Et quotuplex secundum generales facultates medicamentum.

CAPVT VII.

Gal. li. de plenitud. & l. 1. simpl.

ACVLTAS medicamenti est causa quædam effectrix, à qua pendet eius actio. Vnde colligere est, tot esse facultates, quot actiones, vt apparet in Aloe, & permultis aliis simplicibus medicamentis. Aloe siquidem facultatem habet purgandi, ventriculum roborandi, vermes enecandi, tergendi, & palpebrarum humores exsiccandi.

Facultas medicamẽti quid

Aloes facultas.

Triplex est igitur omne medicamentum secundùm facultates, Alteratiuum, Purgatiuum, & Roboratiuum. Alteratiuum dicitur, quod intró sumptum, vel foris admotum, manifestam corporibus nostris adfert mutationem. Idque trifariam, vel secundum temperamentum, vel secundùm materiam, vel secundùm formam ex Fernelio. Vnde tria medicamentorum alterantium genera constituuntur; Primum, quod impensè calefacit, refrigerat, humectat, aut siccat; Secundum, quod materiæ commoderationem & consistentiam mutat, vt quod nimis indurat, vel emollit, quod rarefacit, vel densat, quod astringit vel laxat, quod incrassat vel attenuat, Ter-

Tria medicamentorũ alterantiũ genera.

tium quod substantiam & formam ipsam corrumpit, vel labefa-
Medicamẽtum substãtiam corrũpens.
ctat; cuiusmodi sunt quæ præter manifestam qualitatem, qua calefaciunt, erodunt, vel refrigerant, & stupefaciunt, occulta etiam proprietate substantiam ipsam destruunt ac corrumpunt, & putredinem cum fœtore inducunt, vt cicuta, anthora, napellus, aconitum, sublimatum, & alia quamplurima. Atque horum alia toti corpori, vt quæ dicta sunt, alia certis partibus inimica, vt lepus marinus pulmonibus, cantharides vesicæ, aconitũ vtero, cerebro cicuta.

Robotatiuũ quid.

Roboratiuum, seu Confortatiuum, vt vulgus loquitur, medicamentum est, quod proprietate quadam partem nostri corporis aliquam respicit, roborat, ac conseruat, vt cephalica caput, otica aures, ophtalmica oculos, odontica dẽtes stomatica os, stomachica stomachũ, cardiaca cor, hepatica hepar, splenem splenica, renes nephritica, vterum hysterica, neruos nerualia. Quæ singula, aut eorum multa aptiùs suo loco posteà docebuntur.

Catharticũ quid propriè.

Catharticum, seu purgatiuũ dicitur, quod vitiosum & sibi familiarem è corpore trahit humorẽ. Quod enim sine delectu, ac promiscuè quosuis humores euacuat, verè purgatorium dici non debet, vt Antimonium, Cataputia maior, & similia; sed quod familiarẽ ac propriũ ad quam ipsa eius facultas dirigitur, educit ac purgat. Ista enim violẽtiora ad interitum sæpè præcipitant; de hisque loquitur Galenus, dũ scribit cathartica qualitatem quandam deleteriam & venenosam habere. quod sic confirmat Actuarius: Medicamenta, inquit, purgantia communi quadam generis ratione, ex cẽsu sunt eorum, quę perniciẽ creant, atque deleteria & nostri venenosa ac mortifera appellant. Verùm ab his quæ magna sunt corrumpendi vi prædita dissident, quòd hæc eadẽ quantitate non perinde ac corrũpentia interimant. *Ca. 12. li. 2. de vict. acut. cap. 7. lib. 3.*

Purgantiũ odor ingratus. Eius vis.

Tanta verò est antiphathia inter purgantia & nostram naturam, vt odore solo displiceant, qui multis vix nares ferit quin simul corpus totum concutiat, Alijs ventriculum subuertit, & quibusdam aliquando aluum subducit. De purgantiũ facultate, quomodo agat & vnde erumpat paulo-post fusissimé dicetur. *Cap. 9.*

De primis & secundis medicamentorum facultatibus.

CAPVT. VIII.

CVM simplicia medicamenta sæpe duas habeant facultates, & aliquando tres simul. Prima dicitur simplex & elementaris, quæ ex elementorum quatuor permixtione consurgit. Altera materialis, ac secunda, quæ ex commoderatione & consistentia materię cui diuersa proportione quatuor qualitates inhęrẽt, emergit. Præter has nonnunquam tertia conspicitur, nempe purgatoria

toria, quàm Fernelius occultam nominat. Syluius cum quibusdam nonvulgatioris doctrinæ quatuor simplicium medicamentorum facultates in vniuersum constituit, sed tertiam parùm notam, & quartam adhuc incognitam asserit. Verùm vtraque pro vnica passim vsurpatur. Nam quæcunque medicamenta proprietate quadam inexplicabili, aut non satisconspicua nec à primis, aut secundis prodeunte agunt, tertiis qualitatibus, aut totius substantiæ proprietate, aut viribus occultis agere dicuntur.

Qualitates primæ medicamentorum.

Facultas autem prima medicamentorum communis est, & tanquam basis reliquarum, ex ipsis elementis prodiens. Eàque consistit maximé in calefaciendo, refrigerando, humectando, siccando: In quibus singulis vel obscurè conspicitur, vt cùm primo gradu agit, vel manifestè, vt secundo, vel vehementer, vt tertio, vel summè, vt quarto: Atq; in horũ singulorum aut principio, aut medio, aut fine, Ita vt medicamentorum & calidorum, & frigidorum, & humidorũ & siccorum ordines duodecim constituantur. Quod etiam locum habet in his, quæ coniugatas sortiuntur qualitates; quæ scilicet vires habent calefaciendi & humectandi, vel calefaciendi & siccandi vel refrigerandi & humectandi, vel refrigerandi & siccandi. Has siquidem exerunt non tantùm obscurè, manifestè, vehementer, aut summè, sed in singuli gradus principio tantùm, aut medio, aut fine.

Qualitates singulorũ medicamentorum quot.

Qualitates secundæ primas, seu elementares ac simplices comitantur, earumque adiutu vt sint, & vires suas patefaciant, opus habent. Nam aperiendi facultas, rarefaciendi, attrahendi, tenuandi, calfactionem sequitur: Crassandi, densandi, claudendi, repellendi, refrigerationem: Molliendi, humectationem: indurandi siccationem. Siccitas enim indurat, vt ex luto, aquilonio, vel æstiuo statu indurato, & ex lateribus igne siccatis videre est: vt etiam humiditas emollit, modò cum calore modico perseueret. Glaciei enim humiditas dura, quòd omninò sit expers caloris.

Qualitates secundæ.

Vires autem & qualitates secundæ in austeris, acerbis, acribus, amaris, aperientibus, tenuantibus, resoluentibus, contrahentibus, repellentibus, emollientibus, stupefacientibus, & dolorem lenientibus sunt manifestissimæ, atque euidenti ratione quod possunt præstant, perinde ac primæ seu elementares.

De tertia medicamentorum facultate seu proprietate occulta.

Cap. IX.

RÆTER primas ac secundas medicamentorum facultates, tertia quædam dicitur occulta & inexplicabilis, quod eius certa ratio minimè reddi possit, nec scientia exactissima comprehendi, sed per solam cognoscatur experientiam: Nam cur iaspis, inquit Galenus, tacto vulnere vnde sanguis prorumpit, cũ sistat, nondum noui. Atque si particulatim cuiusque naturam explorare ad vnguem scirem, vtique qualem fuisse Æsculapium mente concipio, talem me esse putarem. At verò proprietates quædam omnino dici, aut explicari non possunt ex Galeno. Nullus enim rationem adferre validissimam potest, cur Cãtharides vesicam inflammatoria dispositione lacessant, ab ipsa etiam longius adhibitæ; vt neque cinis cancrorum exiccatorius cùm sit, cur & per se, mirabilis sit proprietate specifica ad canis rabidi demorsos, & cur efficacior sit & præstantior gentianæ & thuri potiùs, quàm aliis medicamentis commixtus.

Facultas inexplicabilis

Gal. c. 7. li. 3. meth.

Ibidẽ. Galen.

Com. in 6. epid.

Cinis cancrorũ proprietas.

Certum ac securum huiusce medicamenti successum admiratus Galenus, in causæ perquisitione non sese parùm exercuit, tandémque librum pollicitus est, De his quæ occulta proprietate quid agunt; Non tamen promissis stetit, forsan veritus ne famæ iniuria fieret, si susceptum opus imperfectum relinqueret, nec in eo doctê, vt in omnibus aliis consueuit, peragendo, sibi & lectoribus satisfaceret.

Ca. 30. li. 11. de simpli.

Illa autem tertia facultas magnam habet latitudinem, complectitúrque sub se purgantia, morbos occulta vi curantia, partem quamdam respicientia, periammata seu suspensa medicamenta & venena, de quibus particulatim disserere cogitamus.

Tertiæ facultatis medicamẽtorum latitudo.

Neque verò tantùm ineffabilis quædam proprietas agnoscitur in medicamentis & venenis, quâ illa medentur, hæc perimunt, & quosdam aliquando morbos expugnant, sed etiam in alimentis, quæ perennis effluuij iacturam resarciunt. Esculenta enim multa multi fastidiunt, alii appetunt auidissimè; Quæ licèt primùm dissimilia, post multas coctiones similia redduntur & naturæ nostræ familiaria, vnde magna inter nutriens & nutritum similitudo perhibetur, quam vix vllus possit definire, & quare hic potiùs hoc edulio, ille alio delectetur. Carnium & piscium esus vniuersæ genti familiaris est: At plures nouimus, inquit Amatus Lusitanus, qui ab esu carnium in totum abhorrebant. Alios quibus caseus non solùm comestus, sed odoratus pro veneno habebatur. Sed & alium no-

In alimẽtis qualitas inexplicabilis notatur.

Curat. 36. Cent. 2.

Historiæ notatu dignæ.

uimus, natione Hispanum, qui nunquam pisces gustarat: At quum ab amico semel ad cœnam fuisset inuitatus, ouáque degustasset quibus siccati piscis puluis cautè fuerat admixtus, in animi angustias, cordis pressuras, cum vomitu & secessu incidit, ita vt propè exanimis defecerit. Vidit & idem author celebris Monachum Venetum, qui sine animi deliquio rosarum odorem non poterat perferre: Quod etiam obseruaui in nobili matrona, & Iul. Scaliger in Illustrissimo Cardinali, vt asserit in exercitationibus contra Cardanum, vbi meminit cuiusdam fœminæ spectatæ formæ & virtutis, cui Francisca nomen erat, quæ ante 14. annum suasu nullo flecti potuit, vt carnibus vesceretur. Asserit & vnum ex liberis omnino brassicam auersatum, vt eum ipsum Cressones, & in ciuitate Mediolanensi familiam quamdam haustu cassiæ fistulæ interire: Peculiare enim suum cuique est, & multi vinum quasi venenum respuunt, Alij tanquam Deum colunt.

Exerc. 153. part. 10.

Vinum tanquam venenum multi auersantur.

In cæterorum animantium pabulo obseruatur adhuc illa inexplicabilis & occulta qualitas. Quis enim rationum momentis aperire posset, Cur Struthiocamelus ferrum habeat in deliciis? Cur ceruus serpentes, vrsus formicas, asinus ferulam quæ perimit equos? Quædam enim tantùm piscatu, alia venatu, quædam granorum cultu, alia plantarum solo naturali prouentu viuunt. Optimè siquidem anas, ardea, fiber pisculis alũtur; accipiter, aquila, vulpes auiculis; galina, perdix, equus cerere; Bos, dama, ceruus paruulis stirpibus integris, aut earum partibus tenellis. At cur illa potiùs illo quàm hoc alimento gaudeant & pinguescant, hęc potius hoc, quàm illo ratione non satis dilucida explicatur. Fame enim citiùs perit vultur, quàm triticum attingat; phasianus, quàm ex rapto pabulum quærat.

De facultate medicamentorum purgantium, vnde promanat, & quomodo agit.

CAPVT X.

MEEDICAMENTORVM purgantium facultatis disquisitio multorum exercuit ingenium: in illa enim dignoscenda quot capita, tot ferè sensus. Chymiatri manifestam credunt, vt quæ à mixtorum sale suboriatur, & sales omnes purgatorios mordicùs asserunt. Alij prorsus abditam tenent, nec ratione euidenti explicabilem. Sunt qui à speciali mixtionis temperie oriri credunt; Alij veluti quintam qualitatem concedunt. Mesue illam deducit à cœlo, & cœlestem facultatem nominat. Medicamentum, inquit, purgans non est à temperamento tale, non vt contrarium agens in

Chymistarum opinio de purgatoria facultate

contrarium, non vt simile trahens simile, neque vt graue deorsum, aut leue sursum humorem exagitãs, sed quia talem cœlitùs sortitum est facultatem.

Est verò cœlestis ea facultas, forma cuiúsque medicamenti purgã-tis; Aut formæ ipsius proprietas, quæ nullo sensu, nulláque ratione manifesta deprehendi potest, sed sola experientia, & ex effectis, quæ substantiæ ipsius facultatem demonstrant.

Appellatur autem ipsa cœlestis facultas à quibusdam medicis & philosophis, facultas occulta, aliquando proprietas rei totius, aliquando intimum cuiûsque rei principium, aliquando causa incognita, virtus superelementaris, totius substantiæ proprietas. & à quibusdam quinta qualitas; Sícque diuersa rei eiusdem nomenclatura. Quia tamen vis illa cathartica ex primæ notæ philosophis, à syderibus ortum ducit, non impropriè cęlestem Mesue vocat: Sed malè putat humores educere, non tanquam simile trahens simile, contra veterum decreta, rationem & experientiam. Hippocrates enim medicamentum purgans humoribus detrahendis esse simile sic docet. Pharmacum, inquit, cùm corpus intrauerit, primò id quod omnium maximè sibi secundùm naturam cognatum, atque simile est in corpore trahit, deinde reliqua ducit & purgat.

Fernel.

Variæ qualitatis purgantium appellationes

Scalig.

Lib. de nat. human.

Id ipsum autem manifestissimè probat hac eleganti comparatione, quemadmodum semina & stirpes terram ingressa, sibi quæque quod in terra idoneum est, ac naturale trahũt, vel acre, vel dulce, vel amarum, vel salsum, vel quodcũque, primùmque & plurimùm quod ipsis maximè secundum naturam est alliciunt.

Hoc pluribus ostendit Galenus lib. 1. de natural. facultat. & alibi verbis expressis scribẽs, qualitatum quæ in substantiis sunt, proprietate actiones perfici. Idcirco medicamentorum purgantium quædam, vbi fortè purgatione frustrantur, non modò corpori nullam noxam afferunt, sed etiam homini alimentum præbent; Alia verò in corruptionem & venenum vertuntur; Non tamen perpetuò est permista vis venenosa. Quare non perpetuò licet non purget, incommodabit. Verùm coctionem accipiet, talemque producet humorem, qualem trahere natum erat, quod nunquam contingit in medicamentis mochlicis, seu valentioribus.

Ca. 23. li. 3. de simpli. & l. de Ther.

Opinio Galeni de purgatrice facultate.

Medicamenta igitur purgantia similitudine quadam substantiæ humores attrahunt & educunt: Eaque ratione magnes attrahit ferrum & succinum paleam; Non autem ferrum magnetem, aut palea succinum. Licèt enim magna sit similitudo inter magnetem & ferrum, tamen simile non est idem, nec magnes est ferrum, nec ferrum magnes. Trahens autem esse debet validius tracto, propterea ferrum non trahit, sed trahitur.

Obiectio. Responsio.

At verò cùm tractio fiat propter substantiæ similitudinem, quare magnes magnetem, & ferrum ferrum non trahit? Respondeo vnam

& eandem rem seipsam non trahere, sed quod cum ea ipsa affinitatē quamdam habet & similitudinē, Sic agaricus pituitam attrahit, Rheū bilem, senna melancholiam, quod inter illa sit quædam affinis conditio, aut conuenientia magis, quàm similitudo. Illa autem conformitas nec planè manifesta est, longè siquidem rheum à bile distat, agaricus à phlegmate, à melancholico humore senna.

Licèt autem omnia cathartica humores attrahant, eorum tamen quædam specialiùs dicuntur purgare attrahendo, quæ nempe sunt potentioris virtutis, & humorem habent excrementitium, inquit Mesue, vt Scammonium, Turbith, Euphorbium: Alia comprimendo, vt myrobalani omnes, & Rhabarbarum: Alia, quæ lubricando & leniendo aluum subducunt, vt Cassia fistula, Tamar Indi: Alia denique quæ tantùm molliendo, vt atriplex, viola, vt malua, lapathum, vt multa olera.

Quæ purgant trahēdo.

Quæ comprimendo.

Quæ lubricando.

De medicamentis quæ citra ventris solutionem, occulta proprietate morbos multos sanant.

CAPVT XI.

INNVMERA & mira sunt medicamenta simplicia, quæ per os sumpta, aut exterius tantum adhibita, cæca vi, ac specifica proprietate morbos futuros arcēt, & factos perfectè sanant, aut mirabiles alios effectus proferunt, vt in paucis quibusdam supra demonstrauimus, & mox in quàmplurimis demonstrabimus. Illa autem abdita facultas non in plantis modò, verumetiam in animalibus & mineralibus cernitur. Nam literarum monumenta fidem faciūt pollicem Pirrhi lienosos solo tactu sanasse, & Christianissimus ac potētissimus Galliarum Rex solius manus attactu strumas ad perfectam reducit sanitatem.

Pollex Pirrhi quid præstiterit.

In corporibus quoque demortuis occulta & efficassima illa qualitas cernitur. Os enim milui piscis aurum trahere author est Simplicius, cui assentitur Scaliger. Et renes Scincorum triti & cum vino poti, aut cum idonea conserua subacti & sumpti veretri tentiginem excitant & ad veneris ludibria potenter mouent.

Exer. 102. & 112.

Os aurum trahens.

Priapus cerui siccatus, in puluerem læuigatus, & cum aqua cardui aut tussilaginis sumptus, valde pleuriticos iuuat.

Idem efficit dens apri in scobem tenuem redactus & haustus, maximè in huius morbi principio.

Cornu monocerotis mirabiliter cor tuetur à venenis & pestilentibus morbis omnibus succurrit.

Effectus ferè similes experiuntur, qui cornu cerui & rhinocerotis sumunt. Bouis astragalus cum oxymelite potus lienem minuit.

Caro leporis vsta, trita, & pota calculos atterit & expellit.

Senecta anguium. Viperæ exuuium pulueratum & impositum alopeciis mirum in modum pilos regenerat. Idem pollicentur vsta murium capita partibus glabris ex melle illita.

Galerita seu alauda cristata assata, vel elixa sæpe comesta colicis affectibus obnoxios, vel detentos efficacissimè iuuat. *Gal. li. de Theriac.*

Vngula capræ, aut eius vesica vel etiam ouilla cremata, & ex posca sumpta, medetur his qui noctu stragulas permingunt.

Hepat lupi hepaticos proprietate specifica iuuare scripsit Gal. *li. 8. de comp. med. local.*

Aspidis senecta puluerata ex melle illita visum facit acutissimum.

Excremēta animalium. Excrementa quoque animalium occulta proprietate morbos quosdam abigunt, vt stercus pauonum epilepsiam, stercus canum, vt etiā nidi hirundinum anginam.

Pauca hæc pro multis ex animalibus sumpta sufficiant, vt ea omittam quæ lædunt, vt leporem marinum & torpedinem. Hæc enim neruosum genus vi abdita afficiendo stuporem inducit, ille solos hominis pulmones lædit; vt etiam cantharides, quæ vesicam inflammatione tentant & vrinam sistunt, vel stranguriam mouent.

Occulta proprietas stirpium. Hanc proprietatem occultam in multis stirpibus admiratione dignam obseruamus, Nam sarsaparilla, guaiacū, Sassafras & illa radix, quæ à Chyna nomen habet, speciali & occulta proprietate luem veneream perfectè curant.

Satyrium & eruca penem erigunt, venerem accendunt, & frequētiores congressus efficiunt.

Vitex, & nymphea contrà libidinis ardores mitigant, semen extingunt, & testium accretionem impediunt.

Opium phreneticos & delirantes iuuat, & placidum somnum cōciliat, etiam paruula quantitate sumptum.

Viscus quernus tritus & potus epilepsiam fœliciter curat.

Iusculum pauonis, vt refert Michael Seti insigni proprietate pleuriticis confert.

Vua passa familiaritate quadam substantię hepati benefacit.

Staphisagria vi non satis cognita pediculos enecat, vt conysa pulices.

Brassica ebrietati reluctatur, vt etiam hedera.

Ptarmica sternutationem mouet. Necnon elleborus vterque.

Dictamnum facultate prorsus abdita spicula euellit.

Fraxinus serpentes fugat, & eorum venenis medetur.

Lithospermon, saxifraga, & sanguis hirci calculos expellunt.

Sabina menses & fœtum seu viuum seu mortuum educit.

Symphitum maius vulnera citò glutinat.

Veronica vlcera maligna corrigit, ad sanitatemque accelerat.

Therebinthina vulnerum est balsamum optimum, quæ facilimè & citissimè sanat.

Mirum est autem plantas quasdam quadam sui parte hunc effectũ præstare, alia alium & sæpè diuersum vel etiam contrarium: Nam flores chamæmeli olfactu prosunt capitis dolori, folia summè nocẽt si Galeno fides non denegatur.

Plantæ quędam contrarias habent facultates.

cap. 2. l. 2 comp. med.

Lapathi folia ventrem subducunt, semen assumptum retinet.

Brassicæ decoctum aluum soluit, ipsa brassica comesta vel comprimit, vel pigriorem reddit.

lib. de Ther. cap. 6.

Gallorum vetulorum ius ventrem quoque mouet, caro sistit. Idem adhuc asserit Galenus de ostreis & cochleis marinis.

Lactis pars serosa ac butyrosa subducit ventrem caseosa cohibet, ac siccat.

Miraculo autem tribuit Galenus, quod trifolij cuiusdam hyacintho similis decoctũ morsibus phalangij aut viperę pro fotu adhibitum, statim dolores sedet & virus adimat: Parti verò sanæ idem admotum dolores similes his quos inuehit, excitat. Huius tamen effectus ratio non videtur valde obscura, nec à reliquarum stirpium natura & conditione aliena. Mirum enim non est, si fotus, cuius ope pars inquinata liberata est, & ab ea venenum eductum, parti sanæ adhibitus, eidem impressum, veneni cuius est particeps, relinquat vestigium: sed valde mirum esset, si decoctum illius herbæ, quo nulla fuisset pars fota, parti sanæ adhibitum, eandem aranæi ac ferarum modo afficere, vt putauit medicinæ princeps Gal. quod non dixit Dioscorides, ex quo sumpsit Gal. quæ nimium præcipitanter scripsit, lib. de Theriaca. cap. 6.

Non miranda trifolij qualitas cum Galeno. ca. 6. lib de Theriæ.

ca. 106. lib. 3.

De specifica & admiranda hydrargiri virtute ad luis Indicæ curationem, Deque aliorum mineralium virtutibus occultis, & ferè diuinis speciatim fusius libro tertio de materia medica disputabimus.

De simplicibus medicamentis, quæ proprietate specifica partes quasdam respiciunt.

CAP. XII.

VLTA simplicia certis partibus tanta amicitia coniunguntur, vt ęas vel sumpta, vel admota, vel sæpe solo odore iuuent, reficiant, & à morbis multis liberent. Non tamen illa ob id ita particularibus membris deuota censeo, vt omnes earum affectus tollant, aut alijs quoque partibus non conferant, sed speciali dote, quædam hanc potius quàm illam partem respiciant & tueantur, alia aliam.

Sic multa Cephalica dicuntur, quòd tota sua substantia capiti sint amica & conferentia, longa virorum doctorum experientia & vsu sic comprobata, vt inter aromata, moschus, ambra, zibethum, ca- Cephalica.

ryophilli, macis, calamus aromaticus, schœnantum, caphura, & inter alia simplicia vulgatiora, bethonica, rosmarinus, saluia, maiorana melissa, stœchas, cneoron, mirthus, flores vetonicæ caryophillatæ & arantiorum.

ὀφθαλμικὰ Opthalmica sunt euphrasia, chelidonium, fœniculum, ruta, & horminum, cuius grana oculis imposita nullum molestiæ sensum adferunt. Facilè enim sub palprebris continentur, & oculos à sordibus purgant.

ὀδοντικὰ Odontica quædam dicuntur, quæ dentes roborant & nitidiores reddunt, vt lentiscus, saluia, mirtus, laurus.

Pulmonibus dulcia omnia conueniunt, sed peculiari facultate herba quædam pulmonaria dicta ad illorum affectus commendatur.

Pulmonica Pulmo vulpis si hominis pulmoni conferat, vt veterum multi crediderunt, id propter familiaritatem substantiæ contingit.

Passæ, strobyli, pistacia, dactyli, iuiubæ, mel benefaciũt quidẽ pulmonibus, sed tãtùm dulcedine; iris, hyssopus, & prassiũ attenuatione.

Cardiaca. Cardiaca sunt aurum, argentum, lapides pretiosi, cinnamomum, & alia aromata suaueolentia. Item & borrago, buglossum, carduus benedictus, scabiosa, vlmaria, oxytriphyllum, viola, rosa, crocus.

Stomachica Quæ stomachum respiciunt stomachica dicta, sunt nux moschata, mastiche, absinthium, mentha & anethum, hæc enim proprietate particulari illi prosunt. Alia quoque penè innumera benefaciũt quidem, sed potius calore, quâm speciali virtute, vt piperis genera, zinziber, synapi, vinum.

Hepatica. Hepati familiaria sunt hepatica quædam dicta, vt agrimonium, cichorium, fumaria, rhabarbarum.

Splenica. Splenica sunt ceterach, hemionitis, capparis, tamariscus, epithymus, vt & alia multa, quæ causa breuitatis omitto.

Nerualia. Neruos proprietare roborant saluia rosmarinus & primula veris; Articulos & hæc, & hamæpithis.

Quæ speciatim singulas partes respiciunt huc nolo reducere, cùm his lector etiam morosus facilè contentus esse poterit. Granũ enim salis ei sat esse potest, qui ipsius saporem voluerit dignoscere.

De periammatis, seu Amuletis, quæ gestata, vel appensa mirâ & cæcâ virtute morbos multos curant.

CAP. XIII.

D medicamenta quæ abdita facultate quasdam ægritudines soluunt pertinent, quæ periammata, periapta & amuleta hoc est, alligata & suspensa remedia vocantur. Ea autem duûm sunt generum, Alia enim solis characteribus figuris & verbis constant, Alia simplicibus collo aut alteri membro subnexis. Priora tanquam infida, ridicula incertaque viri aspernantur medici, De his enim

Amulatorum duo genera.

enim nec loquitur Physicus, nec Metaphysicus, nisi spiritu nequitiæ deceptus ad Metaphysicam vetitam, seu Goetiam aut Necromantiam illa referat. At Medicus & Philosophus est moralis, qui Deum timens, ac probitate clarus artibus illicitis ignaros & credulos non decipit; & naturalis, qui rerum omnium causas perquirit: Scire enim est rem per causam cognoscere, & fœlix rerum qui poterit cognoscere causas. Vnde Galenus, Medicina fit non morbo, sed causæ morbificæ, qua sublata tollitur effectus. At periammata nec causam, nec morbum tollunt, neque symptoma, vt falsò sibi persuadent hi quibus fuerunt appensa, eorũ suasu decepti qui Dæmones colunt & inuocant, atque eorum virtute omnia fieri sine alia causa putant; de quibus, horumque similibus nequissimis viris sic ait Poeta.

Medicus quis.

Scire quid

Gens inuisa diis maculandi callida cœli,
Quæ nunc stare polos & fulmina mittere nouit,
Æthera sub terras adigit, montesque reuellit.

Quod de sagis seu incantatricibus Thessalicis affirmat Aristophanes, quæ carminibus incredibilia, imo impossibilia præstare pollicebantur, Nam

Illæ carminibus promittunt soluere montes,
Quas cupiant aliis diras immittere curas,
Sistere aquas fluuiis, & vertere sydera cœli.

Duobus autem modis id præstant, Nam alij malos Dæmones virtute quadam maximè diuinorum nominum aduocant & cogunt, quippe cùm omnis creatura timet & reueretur nomen illius qui fecit eam: Alij pessimis istis viris nequiores se dęmonibus submittunt, illis sacrificant & cultum quemdam reddunt.

Magi.

Dæmonicolæ.

Cur verò illi Goëtici solis vtantur Cacodæmonibus, ea ratio in promptu est, quia boni angeli difficilè comparent quia Dei iussum expectant, nec nisi mundis corde, & vita sanctis hominibus congrediuntur. Mali autem faciles se exhibent, ad inuocandum, falsò fauentes & diuinitatem mentientes, semper præstò sunt, vt astu suo decipiant, vt venerentur, vt adorentur.

Dæmonum fraus.

Ex horum Dæmonicolarum taberna profluxerunt omnes isti tenebrarum libri, quos improbatæ lectionis Vlpian. Iurisconsſ. vocat, protinusque comburendos esse statuit; Cuiusmodi primus excogitasse dicitur Zabulus quidam illicitis & nefariis artibus deditus; Deinde Barnabas quidam Cyprius, & nostris temporibus Cornelius Agrippa, atque alij multo damnati viri, inter quos Paracelsus circulatorum princeps & diuini numinis desertor primas sibi vendicauit.

Libri tenebrarum.

Necromantici primi.

At verò cùm ex huiusmodi virorum sceleratorum officina characteres & verba suspensa prodierint, nullis rationibus stabilita & humano generi pestifera, non solum medici, sed omnes Deicolæ debẽt aspernari.

Fernelius tamen summus & Medicus & Philosophus, atque inter

clariſſimos maximus, magnam vim verbis & omnibus amuletis con-
cedit. Et certè ſi Hebræos virtutis & omnium diſciplinarum opti-
mos authores ſequi velimus, maiorem in verbis, quam rebus natu-
ralibus vim inueniemus. Quicquid enim, aiunt, eſt in mente, in vo-
ce, in verbo, in oratione, totum hoc in ſcriptura eſt, cuius literæ my-
ſteriorum cœleſtium pleniſſimæ ſunt, ac in ſyderum poſitionem ex-
aratæ: Vnde rerum altiſſimus creator ſeipſum nomine duarum lite-
rarum A & Ω vocare voluit.

Mechubales erant doctores Cabaliſtæ.

Præterea ſecretiores Hebræorum Mechubales ex literarum figura
& ſimplicitate, compoſitione, tortuoſitate, defectu, abundantia, co-
ronatione, apertura, ordine, tranſmutatione, colligantia & reuolutio-
ne literarum, punctorum & apicum omnia explicare promittunt. Li-
teris enim magna virtus eſt à Deo data, Nam viuunt propter verba,
verba propter Deum, qui ſolo verbo omnia creauit. Dixit enim & fa-
cta ſunt. Fœlicem literarum figuram expertus eſt M. Seruilianus No-
uianus Senator ad morbos oculorum, quibus erat obnoxius, dum
in collo geſtaret chartam appenſam in qua erant ſcripta P. & A.
Seu enim medicamentum, ſeu verbum, ſeu litera ſanet, ſemper Deus
eſt huius effectus author.

Verborum virtus.

Figuræ quid valēt.

Poſt Hebræos Pithagorei & Platonici maximam vim figuris, cha-
racteribus & verbis dederunt; figuræ ſiquidem Mathematicæ non vi-
dentur inanes, inquiunt, imò Phyſicis ſæpius efficaciores, quòd vis in-
fluat cœleſtis ac diuina in debitè paratos characteres. Nulla autem
virtus aut in cœlo, aut in terra, quæ à Deo non deſcenderit. Deſcendit
vero in ſubiectum capax & idoneum, quale eſt, quod arte debita præ-
paratum eſt, & in conueniente figura exornatum, vt cum imago vrſi
in Amethyſto ſculpta vim habere notatur Dæmones fugandi & ho-
mines ab ebrietate præſeruandi.

Et ranæ figura in Berillo formata virtutem habeat inimicos conci-
liandi & homines diſcordes illius attactu amicos faciat. Eadem virtus
agnoſcitur in figura Arietis cūmedietate bouis in aliqua gēma ſculpta
& annulo argenteo alligata: Nā quoſcūque tetigerit, cōcordes facit.

Nolo gemmarum ſignaturas vlterius perſequi, tum quod innu-
meræ recenſeantur ab authoribus fide dignis, tùm quod virtus illa
gemmis potius quàm ſignaturis aliquibus tribuatur.

Characterū eximia virtus.

Characteres igitur & figuræ egregias & inexplicabiles vires ha-
bent, quas qui negat, ſeipſum quoque ſapere neget, in his maximè
rebus quas mente complecti nequit. Smaragdum mortui Domini
digitis quibus fuit geſtatus obſilire quidam pro comperto tenent,
incomperta tamen ratione, an ideo vanum aut magicum?

De verborum virtute multi certāt, verùm experientia docuit illa
eximios effectus præſtare ad morborum profligationē: hancque curā-
di rationē non omiſit Tralianus: Ad podagrā curandam, effodito
ante ſolis occaſum, cùm Luna eſt in Aquario, aut piſcibus, altercum

Circa finem lib. 11.

herbam dicasque, *Adiuro te herba sacra, per sancta nomina Iaoth, Sabaoth Adonai, Eloi,, Deus qui terram formauit, & fecit mare fluuiis abundans fluentibus, & qui exsiccauit vxorem Loth in statuam salinariam. Adiuro (inquam) te vt sistas fluxionem pedum.*

Ad dentium dolorem sedandum quatuor hæc verba, ridicula scribuntur, *Galbas, galba, Galdes, galda & collo* appenduntur.

Ad fluxum sanguinis sistendũ, quidam hęc obmurmurant, *charat, cara, sarite, confirma, consona, imaholite.*

Ad canis rabidi morsum, pani comedendo hæc verba à quibusdam inscribũtur. *Irioni Rhiciori, Eslera, Huder, Fare,* vel pomi frustulo, *Hax, Pax, Max, Drus, Adimax,* deinde voratur.

Vulgare nimis est illud Quint. Sareni Samonici aduersus hemitritęum *Abracadabra,* quod ita depingitur, vt in conum ad extremam vsque literam desinat, sicque collo alligatur.

Lamella aurea in qua voces hæ sculptæ sint, ορύω, ὀρῶδε collo subnexa lippientem sanat, ex Marcello.

Profluentem sanguinem, vt sistas, digito annullari partem tangas, at decies septies dicas, & quoties volueris repetes, donec fluorem peruincas, Socnon, Socnon, mirè prodest.

Ad paronichiam, digito parietem continges, inquit Marcellus, & rursum digitum ducens, dices ter, *Pu, pu, pu, nunquam ego videam per parietem repere.*

Ineptè sic mederi suadet Lippitudini Marcellus. De manu sinistra inquit muscam capies, & dum capies, dicere debebis, nomen eius cui remedium facturus es, te ad curandos oculos eius muscam prendere: Tum viuam eam ligabis in linteo, & suspendes collo dolentis nec retrò respicies.

Atalus asserit, si quis viso Scorpione dicat, B*ud.* ita eum cohiberi & quasi fascinari, vt nocere non queat.

Vltimo de re rustic. Varro aduersus coxendicem hæc verba proferebat, *Sista, pista, rista, xista.* Et in Odontalgia graui ter referebat. *Anasages, Anasages, Anasages.*

Ad scrophularum curationem, dum affectæ parti à nuda virgine aliqua herba admouetur, hæc enuntiantur verba, *Negat Apollo pestem crescere, quam nuda virgo restringat.*

Cato monumentis reliquit luxata membra verbis his restitui, *Danata, Daries, Dardaries, Astararies.*

Theophrastus Ischiadicis verba auxiliari credit, vt Marc. Varro podagricis.

Tacit. lib. 4. annal. Congressum verò venereum verbis impeditum experientia quotidie docet, Et Namantina vxor Syluani accusata est maritum verbis maleficiatum, & vecordem reddidisse.

Amasis rex carminibus ita frigidus euasit, vt aliquo tempore Ladicem vxorem subire non potuerit.

Idem scribitur de Theodorico rege, qui verbis magicis à suis pellicibus ita vietus & frigidus factus est, vt cum Hermenberga vxore primis matrimonij diebus res venereas exercere minimè valuerit.

Sanguinem sisti credit Cardanus vndecumque fluentem his verbis ter prolatis, *Sanguis mane in te, sicut Christus fecit in se, Sanguis mane in tua vena, sicut Christus in sua pœna: Sanguis mane fixus, sicut Christus fuit crucifixus*

Sæpe obmurmurata & verbis quibusdam insusurratis, vt scribit Marcellus, sordiculæ oculum ingressę & hordeoli eruuntur: Itemque si quid faucibus inhæserit, necantur quoque lumbrici, Odontalgia sedatur, tauri furiosissimi mitescũt, & à latratu canes desistũt.

Hæc cum promulgarit clarissimus Laurentius, non puduit recensere. Multi carminibus Homeri maximam inesse vim existimant, quibus potores ebrios fieri non posse putant, si primis poculis certum illius metrum proferant. *Cap.6. lib.1.de curastrum.*

Asserunt nonnulli partum difficilem & periculosum facilem fieri & securum, adhibitis quibusdam, vbi in parturientis aurem prolata fuerint hæc verba, *su Cimy due*, quæ apud Picardos idem sonant ac, *Res hæc mihi durat.*

Quidam a febre prorsus liberatus est ex Amuleto, cui hæc erant inscripta.

Sancti Petre & Paule stultum hunc persanate.

Ridiculum amuletum.

Quamplurima farinæ similis leguntur apud Mercurium, Marcellum, Tralianum, Albertum Villanouanum, & inter recentiores apud Fernelium, qui omnes grauissimi viri verbis tantam vim inesse pronuntiant, vt penè omnem naturam subuertere credant. Apuleius siquidem vir perdoctus asserit magico susurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, ventos inanimes expirari, solem inhiberi, stellas auelli, diem tolli, noctem teneri, de quibus sic ait Poëta.

Carmine vel cœlo possunt deducere Lunam, Ouid.
Carminibus Circe socios mutauit Vlyßis.
Cùm volui, ripis ipsis mirantibus, amnes Lucanus.
In fontes rediere suos, concussaque sisto.
Cessauere vices rerum, dilataque longa
Hæsit nocte dies, audito carmine mundus.

Vis autem verborum maximè patet in morborum profligatione: Illa enim prolata, vel inscripta ac gesta multos affectus mira celeritate soluunt. Quod medici cuiusdam talia demirantis non parum exercuit ingenium, vt refert Pomponatius: quum enim duorum puerorum curam suscepisset, quorum alter morbo veluti Erysypelate laboraret, alter vero in ignem incideret, quidam superuenit, qui hos pueros solis verbis & carminibus liberauit. Additque alium fuisse, cui ferrum infixum erat, quod nulla medicorũ poterat ope euelli, ab

Historia notanda.

eodem tamen eadem curandi methodo euulsum.

In oppidis fere singulis quædam anus reperiuntur, quæ verbis aliquot nulli hominum notis, matricem releuant, sic enim loquuntur; hocque in viris etiam pollicentur imo præstitisse asserunt, licet matricem non habeant.

Vix possum omittere & mirari vix vnquam credibilem vnguenti armarij virtutem, quo sanatur sauciatus aliquis, cultello, à quo fuit læsus, vnguento dicto solum delibuto. Hoc si verum est, vt perdocti quidam viri testantur, ad verborum iustiùs, quàm medicamenti quoque modo parati facultatem eiusmodi curatio referri debet. Insolita namque remedia, nec arte præparata, sine susurro, superstitione, prece aut carmine inefficacia sunt sæpè, vnde Poëta. Vnguentũ armarium.

Miscueruntque herbas & non innoxia verba.

Nihil vero æquè cachinũ mouit atq; ridiculũ & infœlix hoc Amuletũ, quo fœliciter impium quemdam virum, circulator, cui erat notus, sanauit, his verbis collo subnexis, *Rapiat eum diabolus & similes eius.* Impium Amuletum.

Hæc autem ægrè refero, non solùm vt anilia & nugatoria, sed nefanda & impia, quibus humani generis infensissimus hostis ignarissimum vulgus fallit.

Plura nolo periammata similia recensere ridicula & inepta quibus nullus vnquam perfectè conualuit. Ipsis enim suspensis, aut verbis quibus constant prolatis, si quis forsan meliùs se habere fateatur, id accidit magis quadam opinione, quam illorum virtute. Verbis siquidem nulla vis agendi, nihilque per se possunt sed quatenus sunt notæ rerum, quas signant, aut ratione proferentis à quo sunt excogitata. Verba autem quibus vtuntur circulatores, vt plurimum sunt incognita, nihilque significant, aut per se possunt, aut præstant, nisi Dæmonis interuentu, qui vt aniculas & ignaros decipiat, atque in signũ confœderationis, quàm cùm ipsis habere cupit, ista verba seminauit. Quibus, vt semine nequam, eos primùm inescare tentat, quos tandẽ in sua retia conijcere intendit. Qua ratione verba agant.

At verò diuini numinis cultores ęgrè ferunt sic imperitos & nimis credulos fascinari, vt verbis, susurro, aut similibus Cacodæmonum, technis se sacratos credant, reprehenduntur que à Theologis & omnibus viris pietate & virtute claris; Nam Rabi Moses, vt refert Laurentius, mendaces & stultos esse dicit, qui verbis solis & vocibus aëre fracto natis tantam vim tribuunt: Et rudis antiquitas, ait Seneca, credebat cantibus imbres attrahi & repelli, quorum nihil posse fieri tam est palam, vt huius rei causa nullius Philosophi schola sit adeunda: vnde Athenis lege cautum fuit, ne quis verbis mederetur. Cuius æquissimæ sanctionis rigorem experta est mulier quædam in Achaia, quæ quòd verbis mederetur lapidibus fuit obruta. Mulier lapidata cur.

Simili pœna digni sunt omnes similis culpæ rei, & qui barbaris vocibus aut alio quocumque modo tacitum fœdus cum Dæmoni-

bus etiam nescientes contrahunt, vt Medicos agant, aut aliquid miri faciant, quo gloriam aut pecuniam aut vtrumque consequantur.

Eos autem pœna mulctandos statuebat Anton. Caracella imperator, qui ad tertianas & quartanas febres sanandas Amuleta gestabant. Idem fuit Periclis de iisdem remedijs iudicium, qui, vt refert Plutarchus, à morbo conualescens ab inimicis interrogatus est, quàm grauiter ægrotasset? Isperiapta ab Agirtis collo alligata demonstrans, dixit: Ex his conijcere valetis quàm crudeliter & corpore & animo laborarim, qui ridiculas eiusmodi quisquilias admiserim. Ego verò cum Periclè sentio ista amuleta ridicula prorsus esse nec vllam agēdi vim habere, sed his veluti signis malos Spiritus allici, aut cogi ad agendum, ob fœdus cum improbis magis aut superstitiosis aniculis tacitè vel expressé contractum.

Historia notanda.

De cantu & sono.

De cantu ac musica multa quoque afferuntur non modo ad morborum curationes, sed alios quoque mirandos effectus consequendos. Nam oues vtris aut fistulæ cantu delectantur, & auidiùs herbulas pascunt. Aues sonorum illecebris capiuntur, Cameli oneribus grauati Doctorum Lenocinio leuantur: Sonorę & amœnę voces Elephantos demulcent: Ischiadicorum dolores modulis lenibus minuuntur. Thales Cretensis Maniacos & Freneticos cantu sanabat, Asclepiades non solum deliros, sed aliis morbis multis correptos musica leuabat. Saülem Regem ira percitum & furentem cithara Dauid mulcebat. A Tarantula seu Phalangio quodam ex Aranæorum genere icti non nisi instrumenti musici sono securè & cito sanantur. Arion, Orpheus & alij multi citharoędi mira fecisse dicuntur fistula, Lyra, Modulis, voce, sono, cantu. Vnde Poeta dignus venia, dum in hęc verba prorumpit.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Atque satas alio vidi traducere messes.

Sagæ autem & alię aniculæ quę eiusmodi cantibus, vt fiant mentis compotes, vtuntur, incantatrices dicuntur, quarum famulitio subdoli spiritus, seu Cacodæmones ad maleficia plātis & animalibus inferenda delectantur: Vineas enim & segetes incantasse nonnunquam experientia monstrauit.

Cantus triplex.

Ne vero Lectorem diutius morer, dico triplicem cantus differentiam assignari: Alius enim est diuinus vt Psalmistę, qui citharâ laudabat Dominum, & illi cantabat canticum nouum. Alius Poëticus & fabulosus vt Orphei quo montes moti & saxa flexa dicuntur. Quid tamen per montes & saxa poëtę velint & per citharœdorum cantus & similes fabulas, nec me latet, nec fusiùs explicare libet. Est & tertius magicus seu illusorius, quo filius tenebrarum idiotas & ignarissimos decipit, atque in sui cultum & obsequium adducit: Ne verò de Dęmonum ac magorum technis tam diffusa ac

prolixa lectio lectori tædium pariat, aliam affinem sed magis certam & rationibus Physicis stabilitam subnectamus.

De Periaptis Physicis. CAP. XIIII.

VLLAM vim characteribus & figuris tribuendam, exiguam cãtibus & sonis, magnam physicis periammatis ratio docet. Hæc namque medicamentis simplicibus constant, quæ miranda proprietate quasdam partes respiciunt, sanant & tuentur, non modo sumpta sed admota, & quod mirum magis, solùm gestata aut appensa, vel alligata virtute cęca ac prorsus inexplicabili futuras ægritudines arcent, & pręsentes curant. Crassiùs namque philosophantur qui in simplicibus nihil pręter odorem, saporem, & colorem vident, aut comminiscuntur; Nam cęlestium cum elementaribus conspiratio pręter qualitates sensuales elementis tributas, alias cęlestes & abditas à cœlo deriuatas naturæ arcanorum indagatores agnoscunt, quæ stupendos effectus pręstant, & quasi miraculo morbos indomitos vincunt. *In mixtis quid agnoscendum.*

Hanc vim cœlestem agnorunt prioris sæculi patres, nuperi elucidarunt & experientijs pluribus fecerunt notissimam. Ea namque constat radicem pæoniæ collo appensam morbum sanare caducum. Idem præstat viscus quercinus: vt etiam alces vngula tantùm annulo inclusa. Stercus lupi ad ilia gestum instar Amuleti, inquit Aët. colicos dolores sedat. Similis effectus tribuitur ipsius intestinis siccatis & ventri superpositis. *Ca. 32. tet. 3. ser. 4.*

Radices acetosæ & arnoglossi suspensæ strumas discutiunt. Ossiculum de poplite leporis admotum nephritidi & spasmo à flatu auxiliari dicitur. Cor corui gestum somnium impedit. Qui gestabit pedes & chelidas anteriores cancri, aprorum incursum vitabit. Moly herba à Circes insidijs Vlyssem liberauit. *Democrit. in Geopo.*

Nec præter rem est Icteri miranda curatio, quæ tum accidit ægro si ipse hanc auem quam Holerius Gulbulam, Galli Loriotum vocãt attentè conspexerit. Est & mirum auem ęgrè conspectum Icterici perferre, perinde ac si malum ex hoc in illam abiret. Hydropiper seu persicaria maculata dextra manu detenta hæmorrhagiam sistit, herba quam canis perminxerit auulsa luxatis celerrimé mederi creditur. Hyosciami radix appensa collo conceptum impedit: femori grauidæ alligata, partum accelerat & facilem reddit. Radix cynoglossi circa collum adhibita, linguæ nigredinem, quam vulgus imperitè cancrum nominat, delet. Æthiopis herba, si verè scribunt Democritus & Theophrastus attactu solo seras omnes aperit. Et furem Venetijs suspẽdio damnatũ, qui hac herba fores aperiret Mathiolus asserit. *Icteri mirãda curatio.* *Æthiopis herbæ mira virtus.*

Lunariæ herbæ contactu etiam celeri, celeriter ferreæ equorum

soleæ euelluntur. Dictamnus adhibitus incredibili proprietate spicula trahit. Hoc cerui docuerunt.

Hydrargirus gestatus à morbis pestilentibus tuetur.

Scilla ad ianuæ limen appensa medicamenti mali noxam tollit. Hypericum & artemisia dum manu gestantur, nocentes feras & dæmones fugant & à maleficijs defendunt. Diosco.

Bethonica gestata hominem custodit, & noctu ambulantes à maleficijs adhuc tuetur, vt ex Ant. Musa refert Laurent. Ruta Siluestris capiti circumuallata tutum à fascino reddit. Idem efficit flos caryophyllus, vt & alij flores innumeri.

De Amuletis ex mineralibus.

Ex mineralibus quoque periammata efficacissimæ virtutis parantur, quę solo contactu miros effectus edunt, vt lapis Æthites, qui inter mammas, aut ventriculo alligatus fœtum retinet, femori vero adnexus, præcipitat.

Selenitis inclusus annulo nudæ cutis attactu sanguinem è parte quauis manantem sistit.

Smaragdus collo suspensus ab epilepsia liberat, & gestantis castitate conseruatur. Alectorius contrà, gestantem reddit ad venerem magis pronum & aptum, atque gratiosum & audacem.

Iaspis quadam proprietate auxiliatur stomacho seu ori ventriculi dum appenditur, vt scribit Aët. Sardonius lapis appensus & alligatus ventri fœtum retinet & aborsum impedit. Turchesius equites à casu tutos reddit, aut cadentes à læsione tuetur; huncque qui gestarit sessor equitatione vix fatigatur. Heraclius lapis, magnes vulgò, præter miram vim, qua pollet ad trahendum ferrum, manu tantùm detentus Chiragricorum & Podagricorum dolores leuat. Ca. 35. tet. 1. ser. 2.

Hystericus lapis.

Lapis quidam nunc Lutetiæ visitur ab India delatus, qui solo contactu strangulatus hystericos sanat, hystericus ob id dictus. Hęmatites sanguinem sistit gestatus. Idem facit Corallus, necnon Carabe, seu Succinum.

Nephriticus lapis.

Est & lapis Nephriticus ex Iaspidum genere virescens, qui nephriticos dolores sedat & arenulas deturbat dolēti reni superpositus. Sarda gemma nobilis gestata cor recreat, somnia tristia pellit, timorem aufert & hæmorrhagiam compescit.

Æcheneis.

Nolo plura quæ de gemmis traduntur amuleta, hoc est, miracula recensere, quæ licet aliquando pisi magnitudinem vix superent, diuinos prope dixerim, effectus edunt. Quod Galeni iudicio confirmari potest, qui res quasdam paruę molis tactu solo maximas alterationes inducere scribit: exemplo est remora pisciculus, qui nauim vento, velis & ramis agitatam sistit. Item & torpedo, quę decepta hamo funis extremitati adacto, piscatoris manum, virgam cui fuerat alligatus funiculus, tenentem, paraliticam reddit; transmissa narcotica vi à pisce ad hamum, ab hamo ad funem à fune ad conthū, seu virgam longiorem, ab hac ad piscatorem. Cap. 5. li. 6. de loc. affect.

Amuletorum

Amuletorum tamen vulgarium, quibus aniculæ & circulatores vtuntur, ratio valde dissimilis est, vt quę ludicra sint, ridicula, inania, falsa & impia, vt quæ nihil pręstent physica virtute, sed tantum auspiciis & auxilio Dæmonũ, quorum versutiis in cauti decepti leuiter credunt, libenter obsequuntur, & imprudenter magica remedia sumunt, quibus falsò se sanatos imaginantur. Vix siquidem dici potest quanta sit remedij huius energia quod æger multum expetit, aut magni facit aut efficacissimum opinatur. Hinc accidit imaginationem sæpe miranda præstare, vt quæ non modo vim habeat in proprium corpus, sed alienum; Hoc manifestè patet in grauidis, in quarum fonte tenello adhuc in vtero stabulante excogitatæ rei imago pingitur & simulachrum refertur, relinquiturque: Exempla qui requirit, ostendi solem postulat ille sibi.

Imaginationis vis.

Sæpius autem adsunt maligni Spiritus his qui verbis, susurris, carminibus & amuletis: ad morborum expulsiones vtuntur, quibus virtutem (si quam habeant) concedunt quidem, non tam vt prosint quàm vt cautè plebeculam decipiant. Nihil enim boni fecisse Cacodæmones certum est, licet sub specie boni multos imprudentes & incautos circumueniant, veluti cum eos docent Necromantiam, Magiam vetitam, artem fascinandi, & medicinam nefariam, qua & morbos curare & alia multa facere contendunt, quæ nullo pacto queunt effici per naturalia media aut causas physicas.

Lapis dolsitas cum ad alia plurima tũ ad rigores qui per circuitus reuertuntur & præsertim ad quotidianas facit si corpori alligatur.

Aliud ad eosdem vsus à Traliano probatus fœliciter appensum in folium oleæ ex communi atramento inscribit.

Ca. Roi. capito autem inquit, folium oleæ ante solis occasum & collo suspendito.

Aliud naturale ad quotidianas animalculum quod desidet & texit, vt muscas venetur benè facit, si linteo illigatur, & sinistro brachio appendatur. Alex. Tral. cap. 7. lib. 12.

Lapis Lazuli suspensus tremores infantium remouet. Serap.

De Venenis. CAP. XV.

OCCVLTA quoque qualitas venenis inest, de quibus physiologi ac rerum naturalium indagatores aliquando loquuntur, item & scelerati venefici; illi vt omnipotentis naturę prudentiam & sagacitatem in bonis simul & perniciosis rebus agnoscant, & ornatum mundi contemplentur, hi peste peiores, & humani generis hostes perniciosissimi, vt singulos quorum vitam, ac fortunas molestè ferunt, exanimient, atque ex rerum natura tollant. Miro siquidem artificio saporem, odorem, coloremque venenorum

adulterare solent, quæ adeò astutè cibis & medicamentis recondunt, vt etiam prudentes & cautos decipiant, & pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro saccharo sublimatum porrigunt: Sicque boni à malis non tam possunt esse tuti, quàm omnes homines ab omnibus serpentibus & aliis belluis.

De illis verò loquitur Medicus, vt Logicus de Sophismate & fallacijs, quas docet aduertere & auertere, Theologus de vitijs, quę monet fugere: Nec mala suadet, vt inde bona contingant: in quo sanè discrepat à Medico, qui nefarios quidem veneficos damnat, de venenis tamen loquitur, quatenus in corporibus nostris vel generantur, vel mala sorte ingeruntur, vel ad malignorum morborum curationem expetuntur, alioquin eorum tractatio perniciosa: & reuera eos damnat Galenus, qui venenorum compositionem tradiderunt, vt Horum Mendesium, Aratum, Heliodorum Atheniensem, & Orpheum.

Improbantur qui venena componunt.

Ca. 42. li. 2. de antid.

De simplicibus autem venenatis liberè scribit, vt ante hunc Dioscorides, & post vtrumque Nicander, vt dignoscantur, vitentur, & in quibusdam morbis fœliciter à docto medico vsurpentur. Ad carnem enim vlcerum cadauerosam arrhenicum aliquando adhibetur; Oleum viperarum ad luis Indicæ stigmata, pustulas & duritates gummosas: Oleum scorpionum ad ipsorum ictus; pilus canis rabidi ad vulnus ex ipsius demorsu inflictum: Trochisci de vipera intus & extra ad venenatos quosuis affectus.

In corpus verò non solùm ingeruntur, sed aliquando generantur, ex Galeno, similesque producunt & affectus & effectus his, qui pernicioso epoto veneno contingunt. Nam pestis venenum est, quæ interdum sponte sine causa manifesta in corpore generatur, atque in mulieribus hystericis retētum semen venenatæ qualitatis est particeps. Et canes per æstatem feruidissimam facilè rabie percelluntur. Hæc autem medicis præscienda sunt, vt sanitatem ab omni labe tueantur, & morbos quosuis profligent.

Venena in corpore hominis interdum genita.

Cap. 5. lib. 6. loc. aff.

Etsi autem venena deleteria sint, consuetudine tamen, quod valde mirum, alimenta fiunt. Notā enim historiā puto, de puella quadam, cuius Auicenna, Ruffus & Gentilis meminerunt, quæ à primis annis veneno solo educata, halitum pestiferum, & proximè astantibus deleterium inspiraret.

Venena aliquando nutriunt.

Alia Agripinæ vixit, referente Alberto, quæ araneas in deliciis haberet, cùm tamen pauco vino epoto in quo suffocata sit aranea multi perire possint.

Historia.

Porus quidam Indorum rex serpentibus & venenis quotidie vescebatur, hócque alimenti genere diutissimè alitus, adeo venenosus factus est, vt cæteros homines vel tactu, vel halitu, vel screatu perinde ac serpentes alij, perimeret.

Rex anguiuorus.

In Hellesponto genus est quoddam hominum, qui venenis solùm aluntur Ophiogenes propterea dicti. Ophiogenes.

Marsi & Psilli simili victu delectabantur, nec serpentum morsus & venena reformidabant. Cuius rei certum dedit experimentũ vnus ex ista familia Exagon vocatus, qui Consulum Roman. iussu in dolium serpentibus plenum iniectus, intactus euasit. Plin. c. 29. l. 6.

Athenagoras Argiuus dicitur à scorpionibus nunquam lędi potuisse, vt neque Æthiopes Hydaspidis fluuij incolæ. Lib. 3. simpl. ca. 17.

Refert Galenus anum quandam Atheniensẽ innoxiè magnã sępe cicutæ quantitatem esitasse. Idem narrat Sex. Empiric. de alia vetula. Alia historia.

De Liside ferũt historiæ, quòd opij vnciã dimidiã sine sanitatis iactura vorabat. Vidi mulierem Nemoxii, quæ quotidie semidracmam sumeret.

Familia quædam in Creta solo aspectu fascinabat, & pueros in tabem deducebat. Quid plura? venenis assueti ab his tandem sunt immunes.

Desumuntur porrò omnia venena vel à plantis, vel animalibus, vel mineralibus. A plantis, vt à papauerum genere, ab hyosciamo & mandragora, quorum licèt qualitas perhibeatur venenata, vsus tamen quotidie fœliciter ad morborũ curationem celebratur. Et quæ hominibus ac belluis præsentissimum sunt aliquando venenum, si ritè tractentur & dentur, sæpè securum sunt auxilium. A quibus venena sumuntur.

Aconitum pharmacum quidem toxicum est, oculorum tamen medicamentis leuandi doloris gratia adiicitur. Et cicuta sacros ignes & vlcera serpentia illitu restinguit. Venena sũt sæpè medicamenta.

Nerium quoque contra serpentium morsus præsidium est è vino potum. Sedum maius Erysypelata & herpetas extinguit. Solanum omne adhibitum dolores quosuis mitigat.

At hæc omnia venena sunt Dioscoridi, vt etiam ranunculus, esula, hermodactylus, quorum vt quotidianus, sic saluberrimus est vsus. Præterea Napellus, herba Paris, taxus, stibium, & alia pleráque sunt & medicamenta, & venena; interficiunt námque & medentur.

Fungi verò non quidem medicamenta sunt, sed aliquando alimenta, aliquando venena, horum enim esu ingenui quinque adolescentes Lutetię literis operam dantes interierunt; Aulici tamen talium eduliorum auidissimi sunt liguritores.

Alias stirpes venenatas quæ Medicis vsibus quotidie fœliciter inseruiunt, nolo recensere, cùm pauca quædam attigisse sufficiat; Omnia siquidem hoc capite complecti nec opus, nec facile est.

Ex animalibus autem venenatis quotidie medicamenta parantur. Nam caro Scincorũ pigrioribus maritis ad ciendum libidinis œstrũ sæpe datur. Ex animalibus venenatis medicamenta sumpta.

Viperæ Elephanticis & venenatis affectibus detentis quasi miracu-

lo prosunt. Item & Colubri, quorum, vt decet, apparata caro multa ad venena securissimum est alexipharmacum.

Draco marinus alimentum & venenum est.

De Dracone marino superat fidem quod narratur: Is enim aculeum osseum in dorso gerit, adeo homini infensum, vt quæcumque punxerit, nisi maturè succurratur, ad interitum præcipitat. Illius autem caro salubriter & suauissimè hominem alit, vulgus Gallorum Viuam nominat, sicque mirum videtur, quod animalia quędam simul & alimentum & medicamentum, & nonnunquam venenum homini suggerant. In ipsorum enim parte quadam vita est, in alia interitus.

Venena venenum trahunt.

Adhuc vero valde mirum animalia venenata, cum corporibus suis nostro prorsus inimica sint, subitoque nos interimant, morsibus ac puncturis à se illatis securè mederi, & ferè sola ab eiusmodi vulneribus & periculis liberare; quia nempe, simile sibi simile allicit, & quasi suam substantiam reuocans, partem lęsam a veneno & damno vindicat. Sic à Crocodillo læsos ipsius adeps impositus sanat, & à Scorpionibus icti ab hisdem tritis & admotis conualescunt, Idem efficit mus araneus, vbi aliquem momordit, si tritus adhibeatur, sanat.

Admiratione quoque dignum est, venena non solum venena trahere, sed plurima etiam spicula & aculeos à corporibus nostris sine dolore foras educere, quę antè vix vi, aut arte vlla extrahi potuerant.

Multa autem animalcula tota homini malefica sunt, vt cantharides, buprestis, salamandra, pinorum erucę, lepus marinus, rubeta rana palustris muta; non tamen semper inutilia & sanitati incommoda. Nam cantharidib. lacertis, scorpionibus, formicis & similibus animalibus extra audacter vtimur interiùs verò non ita liberè. Tutum enim minimè est, quę praua qualitate à natura donata sunt, in corpus ingerere. Sic nefariè egit circonforaneus quidam & imperitus Agyrta, qui probo, sed parùm prudenti viro mihi noto, medicamentum ad tentiginem mentulæ proritandam postulanti, cantharides exibuit, eumque non ad campos veneris amœnos, sed Charontis cymbam dimisit.

Nonnulla vero & si malefica, quæque vel morsu vel instratu lædunt, ab expertis artificibus pręparata, à Medicis doctis pręscripta, & opportunè data non modo non nocent, sed mirabiles & salutares pręstant effectus. Vinum enim in quo vipera quodam casu extincta fuit, elephanticum iamdiu à cõmuni ciuium societate seiunctum perfectè sanauit. Idem polliceri & pręstare potest coluber. Quid igitur vtriusque caro vt decet apparata?

Ex mineralibus venena multa.

Ex mineralibus denique venena quàm-plurima habentur efficacissima, tàm sponte nascentia, vt hydrargirus, cinnabaris, gysum misy sory, sandaraca, magnes, antimoniũ crudum, atque etiá ada-

mas, quàm arte talia reddita, vt sublimatum, calx, ęrugo, cerusa, aqua fortis vulgo dicta, & alia penè innumera, quæ pręstat ignorari, quàm sciri. Sat enim est simplicia quędam attingere morbis quibusdam vtilia, quorum alia aliis vt naturæ minùs infensa, & rebus sanitatis magis idonea pręferuntur.

De facultatibus medicamentorum in genere, quæ ab effectis denominantur.

CAPVT XVI.

MEDICAMENTA multa specifica virtute quasdam partes respicere & roborare, vt cephalica caput, ophthalmica oculos, pulmonica, hepatica, splenica, pulmones, hepar, lienem, & alia alias, ab ipsisque denominari paulò superiùs ostendimus: Nunc quę ab effectis suam nomenclaturam habent, breui & generali dilucidatione recenseamus, vt in promptu sint medicinam facturo; ad propositos & consequendos effectus, medicamentorum qualitate requisita dignotio & appellatio. Verba enim cum sint notæ rerum, si ipsis conuenientiùs, vt decet, aptentur, aptiùs docent, & artificem meliùs regunt & dirigunt.

Medicamenta autem ferè omnia idioma Gręcorum, à quibus primò fuit impositum, retinent: Nonnulla ex Arabum balbutie profecta vix ad antiquam euphoniá redierũt, & annorum lapsu quamdam gratiam compararunt. Ab effectu igitur medicamenta sic à classicis auctoribus appellantur. Catharticum medicamen dicitur quod modo quouis à corpore noxios humores, seu per vomitum, seu per secessum educat Cholagogon medici vocant, quod biliosum humorem ducit: phlegmagogon, quod pituitosum; Melanagogum quod melancholicum; Hydragogum, quod aquas seu serosos humores purgat; Panchymagogon, quod omnes.

Medicamẽtorum appellatio à quibus.

καθαρτικόν.

χολαγωγόν.

Polychrestum sic nominatur, quod multos exibet vsus.

Eccoproticon inter benigna medicamenta numeratur, atque id dicitur, quod tantùm fœces deturbat.

Hypercathartica, hoc est, superpurgantia sunt, quæ primùm humorem sibi familiarem purgant, dein alios ad sequendum paratiores, postremò sanguinem adeo vt dysenteriam suscitent.

ὑπερκαθαρτικά.

Emetica vocantur, quę vomitum excitant, & foras humores per os excludunt.

ἐμετικά.

Alliotica, hoc est, alterantia, quæ intemperiem quamdam emendant, vt calida frigidam, frigida calidam, humida siccam. Euchyma & cacochyma ad alimenta spectant; Illa, quę sanguinem optimum, hęc, quę prauum gignunt, dicuntur. Epicerastica, quę

ſuccum optimum paulatim ſufficiunt in locum praui paulatim vacuati, Vnde Epicraſis.

Hypnoticum, quod ſomnū potiùs, quàm ſoporem conciliat. Narcoticum, quod non modò ſoporem, ſed ſtuporem & ſæpè necroſim, ſiue mortificationem adducit.

Vreticum, quod vias diducendo, laxando & pellendo vrinas & arenas mouet & ſæpè expellit.

Lithontriptica, hoc eſt, ſaxifraga, quæ lapides ſeu calculos frangūt, ſeu atterunt & foras eijciunt.

Anodynum, quod moderato calore dolorem aliquem delinit & ſedat. Vocatur quoque Paregoricum, & aliquando Lyſiponium, hoc eſt, laborem ſoluens, ſeu dolorem ſedans.

Chalaſticum medicamentum generali ſignificato vocatur, quod partem quamdam cui adhibetur lenit, & temperato calore ſolatur: Strictiùs verò ſumptum, quod relaxat & tenſioni medetur, ſine qualitatis exceſſu, vt adeps, butyrum, œſypus.

ἀναστομωτικόν. Quod venarum orificia diducit ac reſerat, & ſanguinem ad exitum ſuo calore & acrimonia excitat ἀναστομωτικὸν dicitur, cuiuſmodi eſt allium, ſabina, porrum, cyclamen & alia quamplurima.

ἀποκρουστικόν. Repercuſſiuum medicamentum Græci ἀποκρουστικὸν nominant, quod qualitate refrigerante & aſtringente humores in membra irruentes repellit, vt plantago, ſorbæ, piloſella. Quædam tamen ſola qualitate refrigerante repellunt, vt aqua & alia ſimplicia repercuſſiua, Galenus. Omnia autem repellentia medicamenta tantùm admouenda ſunt in principio fluxionis, ex Galeno & Oribaſio. *lib. 14. metho.*

ἑλκτικόν. ἐπισπαστικόν. Helcticum, ſeu epiſpaſticum vocatur, quod humores ex alto euocat, contrariumq; eſt repellentibus; calidum enim eſt, & partium tenuium, Repercuſſiua frigida & craſſarum. Et quodcunque calidum trahit; frigidum quoduis repellit. Quod gradu ſecundo calidum eſt, manifeſtè trahit: quod tertio, partim trahit, partim digerit, vocatúrq; μετασυγκριτικόν. Attrahentium autem medicamentorum tres ſunt differentiæ. Quædam enim qualitate elementari trahunt, vt quæ calida ſunt ſecundo receſſu; Alia caſu, vt putrefactione, eóque modo fermentum validiſſimum eſt tractorium. Alia quadam ſimilitudine, vt venena venenum; alia occulta proprietate, vt dictamnus ſpicula, magnes ferrum: *Li. 10. compoſ. med. loc. cap. 25. l. 1. ſynopſ. ca. 16. lib. 5. ſimpli.* μετασυγκριτικόν.

διαφορητικόν. Διαφορητικὸν eſt, quod ſeu intro ſumptum, ſeu foris adhibitum, attenuando & detergendo non ſolùm meatus aperit, ſed obuios humores incidit, digerit, ac ſudore vel halitu reſoluit. Eorum duo traduntur diſcrimina, quædam debiliora ſunt ἀραιωτικὰ dicta, hoc eſt, relaxantia, quæ calida quidem ſunt ac tenuium partium, ſed non deſiccant, & magis humores ad reſolutionem apparant, quàm reſoluant. Materia reſoluentium multa eſt: nam quæ à medio ſecundi gradus ad finem tertij calefaciunt, & ſunt tenuium partiū, reſoluūt.

Στεγνωτικὸν, seu συνακτικὸν hoc est, stipans seu obstruens, anastomotico contrarium est: Vasorum enim oscula claudit, & vacuationes sistit: Eius si quidem substantia crassa est, proinde facilè occludens. στεγνωτικόν.

Πυκνωτικὸν seu condensans, vim quidem habet occludendi, sed imbecilliorem, atque cutis tantum meatus stipat; Stegnoticum orificia venarum. πυκνωτικόν.

Ἐμπλαστικὸν seu glutinosum vocatur, quod patri cuipiam illitum tenaciter adhærescit, & cutis meatus obstruit, multoque infarctu implet, vt resinæ & gummi. Quædam Emphractica dicuntur, quæ scilicet poros suo lentore obstruunt & visciditate opplent. ἐμπλαστικόν.

Incrassans Græcè παχυντικὸν, dictum succos consistentia tenues & liquidiores multo crassiores reddit: Illius vis sita est in materia crassa & terrestri, acrimoniæ omnis experte. παχυντικόν.

Huic contrarium est λεπτυντικὸν, quod nempe crassos & compactos humores attenuat, varièque dissoluit. Valdè tenui substantia constat, seu frigidum sit, vt acetum; seu calidum, vt aqua vini, quam vulgus aquam vitæ, & Chymistarum multi Elixir nominant λεπτυντικόν.

Ἐκφρακτικὸν, Id est, infarctu liberans, quod humore viscido & lento vias expedit. Eius autem facultas varia est, pro varia humoris obstructionem committentis ratione. Nam, quæ à glutinoso succo nascitur, Ecphractico attenuente & incidente opus habet, Quæ simul duritiem coarctat, emolliente qualitate simul eget. ἐκφρακτικόν

Cap. 4. & 8. l. 5. simp. Μαλακτικὸν seu emolliens appellatur, quod durum corpus, vt scirrhum emollit, & in statum naturalem reducit, estque saltem gradu secundo calidum, & in humiditate & siccitate temperatum. Quod in calore temperatius est, potiùs suppuratorium existit. At, quod duritiei ex siccitate natæ adhibetur, esse debet humidius, & in calore moderatius vt oleum, & medullæ multæ. μαλακτικόν.

Cap. 5. 7. & 8. l. 5. simpl. Διαπυητικὸν, seu suppuratorium vocatur, quod nostræ naturæ simillimum est, atque calore & humiditate quasi symmetrum, Vnde manus admota cuipiam parti, in qua materiam in pus vertere cupimus, si in ea diutiùs detineatur, facilè suppuratum efficiet & mouebit. Remollientia verò calidiora sunt, non ita tamen, vt ea qualitate humiditatem exuperantem discutiant. Itaque suppurantia potiùs quantitate, remollientia qualitate id ipsum quod pollicentur præstare dicuntur. διαπυητικόν.

Πεπαστικὸν, simillimum est, sed pecülariter id dicitur, quod humorem concoquit, Diapyeticum quod in pus mutat. πεπαστικόν.

Ῥυπτικὸν, seu detergens ac mundificatiuum humores quosuis crassos & tenues, & sordes omnes expurgat, vnde purgatiuum quoque dicitur: Sapore id ferè amarum est, aut salsuginoso & aliquantùm exiccante. ῥυπτικόν.

Ἔναιμον dicitur quod cruentis vulneribus adhibetur; vocatur & ἔναιμον.

ἴσχαιμον, hoc est, sanguinem sistens.

σαρκωτικόν. Σαρκωτικὸν, quasi incarnatiuum, seu medicamentum quod vim regenerandæ carnis habet, dicitur. Estque siccum primo gradu & modicè ac sine morsu detergens. *Cap.15. lib.5. simpl. & 3. Meth.*

κολλητικόν. Κολλητικὸν hoc est, glutinatorium medicamentum appellatur, quod agglutinat & coniungit solutas partes, vt in naturalem vnitatem redeant. Dum cruentis vulneribus adhibetur Ἔναιμον & τραυματικόν, à quibusdam Symphiticum & aggregatiuum dicitur.

κατυγματικόν. Καταγματικὸν, quod fractis ossibus solidandis & porrò sarcoide citius meliusque ferruminandis conuenit.

ἐπουλωτικόν. Ἐπουλωτικὸν vel synuloticum, quod vlceri cicatricem inducit, hócque præstat efficacissima siccitate & astrictione moderata; Siccat enim tertio recessu, Colleticum secundo, Sarcoticum primo tantū.

καθαιρετικον. Καθαιρετικὸν medicamentum est, quod superfluam carnem, cui adhibetur absumit, & ad natiuam superficiem reducit; vnde à quibusdam σαρκωφαγὸν nominatur. Calidum est 3. gradu.

σαρκοφαγόν. ἐσχαρωτικόν. Ἐσχαρωτικὸν, quasi crustificū quod vehementissimo ac igneo calore partem adurendo ei crustam relinquit, cuiusmodi est sublimatum & pyrotica.

σηπτικόν. Σηπτικὸν, id est putrefaciens, malignæ qualitatis est particeps, & partem quam attingit fœtorem & prauam qualitatem inducendo destruit ac putrefacit, vt Sandarach, aconitum & alia multa.

Quædam ἐκπιλωτικὰ dicuntur, quæ callum absumunt, quæ verè cathæretica sunt, aut hæc facilè in illorum locum substituuntur.

Nonnulla quoque vsurpantur ad mortuos fœtus excludendos, quę φθορία nec non ἐκβόλια nominantur.

πτανώθρα. Πτανώθρα ἢ πτανώματα medicamenta sunt erugatoria, seu quæ rugas in vultu tollunt, & cutem faciei ad læuorem nitoremque reducunt. Expetuntur à vetulis, quæ cum maritis iuuenibus nuptias cōtraxerunt.

ὀξυδορκικά. Ὀξυδορκικὰ dicuntur medicamenta, quæ oculos vix vitio perceptibili affectos, imperfectè tamen suo officio fungentes emendant, & ad pristinam & bonam sanitatem reducunt. Remedia vero quæ id præstant maximè sunt Collyria, de quibus postea suo loco.

Hæc pręcipua cum sint facultatum medicamentorum ab effectis sumpta nomina, cætera non persequemur.

De generali delectu medicamentorum purgantium.

CAPVT. XVII.

TRIA si benè nouerit pharmacopœus, artis suæ peritissimus habetur, Simplicia nempe medicamenta seligere, eadem præparare & componere. Electio cognitionem prænuntiat; Vix enim bonum à malo secernet, & seliget illud, nisi nouerit vtrúmque. Præparatio quoque supponit industrium artificem, qui in arte diu exercitatus, multis modis, aqua, igne, manu simplicia maligna castigat, bona meliora reddit, imbecilla validiora efficit. Cōpositio autem sine electione & præparatione nulla: Simplicium namque cumulus confusio, non compositio est.

Erit itaque delectus medicamentorum, primum pharmacopœi officium, qui sic solet definiri. Delectus est boni à malo discretio ac distinctio, noxij ab innoxio, malefici à benigno. Benignum medicamentum purgans, seu beneficum dicitur, quod clementer purgat, & placidè aluum subducit, vt cassia, māna, thamarindi Rheumbarbarum. Malignum & insalubre, quod violenter trahendo purgat nostráque corpora conturbat, ob eam quam habet nostræ naturæ essentiam aduersam.

Delectus quid.

Benignum medicamētum quid.

Est vero medicamentum malignum duplex, Vnum toto genere tale, cuius nempe genus vniuersum effræne est, & violentum, qualecumque sit, & vndequaque desumptum, vt Euphorbium, Laureola, Antimonium. Alterum specie aliqua & ex accidenti secundùm aliquod indiuiduum sui generis, quod à natura sui desciuit, atque degenerauit, vt agaricus niger, turbith nigrum, Colocynthis vnica in planta, vel ex vnica planta in agro, quia sola in agro planta, vel solum in planta pomum, omnem vel agri, vel plantæ amarorem & malignitatem creditur ad se rapere.

Mesue.

Ab his autem ambobus malignis purgantibus abstinere debemus, nisi in magnis quibusdam affectibus, quibus benigna aut nihil, aut parùm prosunt, aut desunt. Tunc enim malignis ritè correctis & pręparatis peritus medicus poterit vti, quandoquidem morbis multis venena etiam sæpe sunt salutaria, vt vipera Elephantiasi, caro scorpionum vulneribus ab hisdem excitatis, sanguis canis rabiosi à cane rabioso demorsis; Vnde prouerbium. A Scorpionibus icti solent ab ipsis remedium accipere.

Apho. 36. lib. 4.

Ab his etiam quæ blanda vocantur abstinendum, nisi ea optimè, vt decet, exibeantur iusta quantitate & tempore, & quibus conferre creduntur. Sanas enim carnes habentibus, ait Hippocrates, medicamentum purgans noxium, iuxta illud, Benè valentibus non opus est medico.

Vnde sumitur purgantium medicamentorum delectus.
CAPVT XVIII.

Essẽtia medicamenti quid.

LECTIO medicamenti purgantis desumitur ex ipsius essentia, seu natura & facultatibus. Essentiam vocamus ipsam cuiuscumque medicamenti rationem, quæ ex materia & forma consurgit. Vel, id omne quod in medicamento spectatur, & inest absolutè citra vllam comparationem. Facultatem vero vim ipsius medicamenti, quam in nostris corporibus exercet, vel exercere potest. de qua postea suo loco.

Facultas medicamẽti quid.

Cap. 22 huius lib.

Bonam vel malam medicamenti purgantis essentiam ostendunt illius sustantia, qualitates primæ, seu temperamentum, qualitates secundæ temperamentum sequentes, & dispositio extrinsecus acquisita. Substantiæ nomine intelligitur materiæ commoderatio & consistentia, quæ ab elementis certa inter se proportione mistis, nascitur; vnde alia grauia, vel leuia, alia densa vel rara, alia crassa vel tenuia, alia lenta vel friabilia dicuntur. Ex quibus differentijs dispositio quædam nascitur, & virtus ipsi medicamento, per quam in eodem genere bonum à malo distingui potest, vt exemplis innotescit, capite sequenti specialiùs adductis.

Substantia medicamẽtorum.

Secundo à primis qualitatibus delectus sumitur, hoc est; à temperamento, cuius octo constituuntur differentiæ, calidum, frigidum humidum, siccum, quæ simplices qualitates vocantur, & totidem compositæ calidum humidum, calidum siccum, frigidum humidum, frigium siccum, quibus adiungitur medium temperamentum, seu temperatum, in quo consistit hominis natura, à qua cum variè recedant aliæ temperaturæ, quædam vno, quædam duobus, quædam tribus, & quædam quatuor gradibus, ob eam caussam gradus varij excessus distinguntur.

Temperamẽti quot differentiæ.

Tertiò sumitur electio medicamentorum à secundis qualitatibus quæ quatuor potissimum generibus distinguuntur: Etenim alię tactiles sunt, alię odoratiles, alię gustatiles, alię visibiles. Audibiles omittuntur, quoniam ab his certus non potest sumi medicamentorum delectus: Tactiles dicuntur, quæ tactus iudicio discernuntur quarum alię sunt elementorum proprię, quibus scilicet qualitates primę, calidum, frigidum, humidum, siccum, tactu dijudicantur, Aliæ temperamentum sequuntur, & dicuntur secundæ quarum ratione medicamentum graue dicitur, aut leue, durum vel molle, lentum vel friabile asperum aut læue, vt dictum est.

Secundæ qualitates quot differentijs includuntur.

Odor quid. Quartò medicamenta seliguntur ab odore, qui vaporosa quędam est substantia, quæ à re odorabili expirans, & ad nares delata sensum mouet odoratus. Eius autem tot sunt species, quot saporum:

Odores enim ſaporibus proportione reſpondent ab hiſque denominationem plerumque mutuantur. Non ita tamen ſunt diſtinctæ ſpecies odorum atque ſaporum, quia ſenſus odoratus in hominibus eſt admodum obtuſus: hinc fit, vt mille ſint odorum ſpecies, qui proprijs nominibus careant: Generaliter tamen omnia odorabilia in beneuolentia & graueolentia diſtinguuntur.

Lib. 4. ſimpl. med. Gal. cap. 21. Quintò à ſapore de medicamentorum delectu ſumitur iudicium, certius quidem quàm ab odore, quia ſaporum quàm odorum magis ſint ſpecies diſcretę. Eſt enim ſapor qualitas guſtu perceptibilis, cuius nouem differentię conſtituuntur; quarum tres, à vincente caliditate in ſubſtantia vel craſſa, vel tenui, ortum habent, acer nempe, amarus, ſalſus; tres ab exuperante frigiditate, acidus ſeu acetoſus, auſterus, acerbus; Et tres à moderato calore, dulcis, pinguis, inſipidus, horum poſtremus ad frigiditatem, dulcis & pinguis ad calorem magis inclinant. Sapor quid. Sapores quot.

Sextò medicamenta ſeliguntur à diſpoſitione extrinſecus acquiſita, quæ oritur à tempore aut loco. Addit Meſue magnitudinem, paruitatem & numerum; his enim medicamenti qualitas validior aut imbecilior redditur. De temperie & delectu medicamentorum à colore & ſono certa ſatis & vniuerſalis regula ſtatui non poteſt, per quam maligna à benignis diſcerni queant. Cùm enim potiſſimum à ſubſtantia, temperamento & facultatibus benignitas vel malitia medicamenti pendeat, in ſingulis coloribus frigida, humida, calida, ſicca reperiuntur, nec colores ipſi medicamentorum temperamenta inſinuant: Poteſt enim facillimè color medicamenti extrinſecus immutari. *Gal. ca. 2. li. 4.*

A ſono etiam vt à colore incertiſſima eſt benignitatis vel malignitatis medicamentorum indicatio: Vniuerſalis enim non eſt illa dignotio, ſed particularis tantùm, & ex accidenti in quibuſdam, vt in caſſia, carthamo, & paucis quibuſdam.

Quomodo ſumitur medicamentorum electio à rebus enumeratis.

CAPVT XVIIII.

CATHARTICVM quidem omne conſocialem ſibi humorem primùm attrahit in aluum, ſed ſpecialiùs quædam dicuntur à Meſueo trahendo purgare, vt omnia valentiora; alia comprimendo, vt ſtyptica; alia leniendo, vt viſcida ac lubricantia; & quædam molliendo, vt malactica multa.

Inter ea verò, quæ trahendo purgant, quo leuiora, eo meliora iudicanda; vt colocynthis agaricus & ſcammonium grauiora verò maligna: leuitas enim ſubſtantiæ tenuitatem & raritatem indicat; Eorum quæ trahendo purgant quæ nam meliora.

grauitas densitatem & crassitiem. Quæ verò crassa materia constat, grauiùs afficiunt. Quæ etiam humiditatem habent superfluam, quo leuiora, eò meliora, nisi exoleuerint: leuiora siquidem minùs habent superfluæ humiditatis, quæ ventriculum subuertit & tormina concitat.

Quæ comprimendo purgant quomodo seligenda.

Contraria est eorum ratio, quæ purgant comprimendo facultate quadam stypica in terrestri materia residente, vt rhabarbarum quęque natiua conditione ac temperie Solida sunt, non rara: vt lapis Cyanus: Quæ etiam pleno & vacuo iudicantur, ceu quæ natura sua plena debent esse, non vacua vt cassia fistula tamarindi & carthami semen. Hæc enim quo grauiora sunt, eò meliora; vt etiam quæ purgant, leniendo, lubricando, & molliendo, vt pruna & siliqua Ægyptia, seu cassia fistulosa. Molliendi siquidem facultas, vt & lubricandi, ab humiditate est, quæ grauitatem inducit. Humiditas autem illa naturalis est, & â proprio temperamento, non excrementitia, quæ deteriora semper efficit medicamenta.

De reliquis autem substantijs, videlicet de rara vt de leui, de densa vt de graui iudicandum est. Leuitas enim est comes raritatis, vt grauitas densitatis, eaque inter se reciprocantur. At non est eadem friabilis & tenuis ratio; Non enim quicquid friabile est, idem & tenue, nec quicquid lentum idem & crassum; nec contra: Sed si quod tenue est, id quoque purum fuerit, erit & friabile ac tenerum: Et si quid crassum est, idem etiam impurum fuerit, erit quoque glutinosum ac viscidum: His exceptis, quorum substantia est lenta humida, vt mel, manna, butyrum, oleum. In his enim quod purius, idem & melius: quod impurius, deterius. Crassum propriè dicitur, quod ægrè læuigatur, seu quód vix in tenues partes comminuitur; Tenue quod facilè. Densum, quod nullis aut perexiguis meatibus est peruium; Rarum, quod multis. Graue, quod in se coactum, pondere quàm molle magis est conspicuum; leue quod laxius mole quàm pondere. Lentum & friabile sic inter se opponuntur, vt vix illud rei trahenti & terenti cedat; Hoc verò sæpe digitorum attactu & compressu in pollinem minuatur.

Crassum.

Tenue, Densum, Rarum. Graue. Lentum. Friabile.

Ratione autem temperamentorum calida medicamenta frigidis, humida siccis in simplicibus temperaturis sunt meliora. In compositis calida humida salubriora; frigida sicca, pessima. Si ab intentionis gradu delectus capiatur, cùm hominis temperamentum in mediocritate sit constitutum, quantò medicamentum est hominis temperamento medio propinquius, tanto salubrius iudicatur: Quantò remotius, tanto malignius; Itaut quæ à medico quatuor gradibus, decidunt, deterrima sint: Et quæ extremè, quatuor nempe gradibus superant, venena potiùs dicenda sunt quam medicamenta vt calx & sublimatum.

Ratione verò qualitatum secundarum, vt tactilium sic iudican-

dum est. Quando in eodem genere medicamentorum quædam dura, alia mollia esse contingit, aut aspera vel leuia, in his mollia duris, & læuia asperis anteponenda sunt. Durum id vocamus ex Gal. cui nostra caro cedit: molle contra, quod cedit nostræ carni: Estque tale vtrumque bifariam, natura nempe, vel arte sic effectum. Læue autem vocatur, cuius superficies est æqualis: Asperum, cuius hæc eadem inæqualis est, propter partes quasdam eminentes, aliàs verò depressas, vt in prunis, Sebesten, myrobalanis, & alijs multis.

Cap. vlt. lib. 3. de diff. puls.

De delectu in secundis qualitatibus.

Durum quid. Molle.

Læue quid. Asperum.

Ab odore autem ea de caussa fit medicamentorum delectus, quia odor suauis spiritus reficit, vires instaurat, partes principes exhilarat, & facultates roborat. Grauis odor & fœtidus contra, caput ferit & grauat, mentem percellit, ventriculum subuertit, inficit spiritus, nauseam mouet & difficilem ac laboriosam purgationem efficit, & vomitum sæpe concitat. Propterea medicamentis purgantibus, & electuarijs cardiacis aromata solent misceri, quibus illorum ingratus odor emendatur, & partes principes aduersus qualitates malignas medicamentorum muniuntur. Aromata enim omnia corroborãt, vitæ fontem & principiũ. Proinde suauis odor olido & fœtenti præferendus. Hic enim cordi & cerebro inimicus, ille verò vtrumque exhilarat. Est enim spiritui contento in ventriculis cerebri familiaris, quem dum reficit facultates vegetiores reddit.

Delectus ab odore.

Aromata cardiaca sunt.

Cap. 21. lib. 4. simpl.

Particularis saporum disquisitio.

CAPVT XX.

EX nouem saporibus diximus cum melioris notę medicis, tres esse calidos, tres frigidos & temperatos tres. Calidissimus omnium est acer, qui à calore nostro excitatus à quo in actum de potentia reducitur, mordicat, rodit, igneæ qualitatis sensum exprimit, & propemodum exurit, vt capsicam, seu piper Indicum, vt pyrethrum, vt flammula.

Sapor acer qualis.

Oribas. cap. 5. lib. 14. collect.

Sunt autem acrium multa genera, nam alia sunt ignea & sicca, quartum caloris gradum superantia, & venena sunt, vt sublimatum, calx, & arsenicum. Alia cum igneo calore multam habent humiditatem admixtam, à qua dulcia quodammodo sunt, & esui apta, vt allium, cepa, porrum, nasturtium hortense, & similia. Alia intra tertium ordinem continentur, vt galanga, piper, sabina, thlaspi, arum, helenium. Alia moderatè talia sunt, vt hyssopus, thymus, anisum, coriandrum, raphanus, origanum. Sunt & acria quædam absolutè & simpliciter talia, & quædam aliis saporibus permixta, vt quæ acria sunt, simul & amara.

Gal. ca. 17. lib. 4. simpl.

Amarus sapor acri proximus est, præsertim qui ex tenuium par-

tium terrestrium assatione oritur, habetque vim non rodendi, vt acer, sed detergendi magis quàm salsus, adeo vt linguam molestè exasperet. Est verò duplex, vnus calidus, iam dictus, qui ex partium terrestrium assatione generatur, quo modo dulcia fiunt amara, vel coctione, vel vetustate: Alter frigidus, qui ex vehementi congelatione fit, velut in opio, in cichorio syluestri, in lactucis, cicuta & fructibus quibusdam immaturis, vel qui fit à coctione inchoata, seu imperfecta, vel potiùs à calore remisso, qui pro frigore habetur, vt alius ab intenso. Vix enim mixtum datur, quod naturis & qualitatibus diuersis non sit præditum. Vnde mirum non est, si opium & cicuta partim sint calida, partim frigida. Scriptulus enim colocynthidos poterit aquæ duabus libris amarorem, non calorem, nisi valdè occultum & perpusillum inducere. Schegkius tamen pugnat, nonnulla propter amaritudinem calida esse, sed abstrusa & occulta vi refrigerare, vt opium & cichorium.

Amarus sapor. *Paul. Aegin. cap. 1. lib. 7. Gal. c. 10. lib. 4. simpl.* *Lib. de occulta medic. facult.*

Auerrhoes in Collect. amara quædam esse dicit infra mediocrem caloris gradum, alia supra: Illa pro frigidis habentur, vt opium, & cichorium; Hæc verò calida semper, vt absynthium & colocinthis. Est autem amarus sapor vel simpliciter talis, vt in aloë; vel aliis saporibus permistus, vt in absynthio, cui coniuncta est stypticitas seu astrictio, vt etiam in multis fructibus experimur, qui perfectam magnitudinem nondum adepti, sæpe sunt acidamari, maturi vero simul & amari, & acido dulces.

Salsus. *Orib. et Gal. ca. 20. lib. 4. simpl.*

Salsus sapor amaro finitimus est, sed minus calidus & siccus propter aqueam humiditatem, à qua substantia terrena in eo temperatur. Proinde moderatè abstergit, linguamque abluit moderatiùs quàm amarus, estque gustantibus satis gratus, aliquid habens astrictionis, non tamen quæ linguam contrahat, vt sapor austerus, vel acerbus.

Est autem salsus sapor duplex, vnus naturalis, artificialis alter. Naturalis, vt in sale, in aqua maris, & in salibus multis fossilibus: Artificialis, vt in lixiuio, calce, capitello, & in salibus chymicis.

Acidus. *Act. c. 1. tet. 1. serm. Lib. 1. de simpl.*

Acidus omnis sapor ex se frigidus est, siue talis sit à natura, vt in his quibus frigida intemperies tenuitati substantiæ coniuncta est, vt in succo limonum, arantiorum, acetosæ, agrestæ, & similium, siue ex accidenti, vt à putredine; qua ratione vinum acidum dicitur, non tamen absolutè; Est enim acrimoniæ cuiusdam particeps, vt docet Galenus.

Hinc acidi saporis alia statuitur diuisio, in eum videlicet qui exactè talis est, nullius alterius saporis particeps, cuiusmodi sunt enumerati succi, & in eum qui non exactè acidus est, sed cum alio sapore coniunctus; siue dulci, seu amaro, vel acri. Hinc acidodulces fructus, vt mala punica, pruna mora, cerasa. Multi quoque fructus cum aciditate amarorem habent adiunctum, vt mala persica & ce-

rasa quædam. Acetum autem est acrimoniæ particeps, & mistæ qualitatis, vt loquitur Gal. propter caliditatem acquisitam. Vincit tamen in eo aciditas acrimoniam, vt acrimonia aciditatem in oleis sulphuris & vitrioli, arte Spagyrica eductis, quæ propterea linguam vellicant & rodunt, & sola exhibita insigniter calefaciunt. Porro sapor acidus, quantùm ad impressionem in lingua attinet, penetrat, mordicat, deterget, vellicat, sed citra calefactionem, nisi mixtam habuerit aliam qualitatem, inquit Gal. in quo discrepat ab acri, quanquam acida terram fermentent ob partium tenuitatem, cum caliditate à putredine nata.

Gal. c. 19. 21. & 26. lib. 1. simpl.

cap. 2. lib. 4. simpl.

Austerus sapor siue stypticus moderatè linguam & os constringit, exasperatque, atque quodammodo siccat & refrigerat, estque valde peculiaris multis fructibus immaturis, vt malis cotoneis, cornis & pyris multis, præsertim agrestibus. Cōsistit in media materia, quæ scilicet terrestris & aqueæ est naturæ particeps, & in qua frigiditas dominatur. Quare sapor omnis austerus frigidus est, moderatè astringit, & fluxiones repellit: Differtque ab acerbo, quia magis aqueus minusque stringit & exasperat: Cuiuscunque enim saporis vires aquea retundit ac hebetat humiditas, inquit Galenus.

Austerus.

Quum autem naturalis calor in ea ipsa materia dominari cœperit, & aquea illa materia terrenæ mista pepansim, hoc est, maturationem acceperit, tunc depulsa, ac euicta austeritate in eadem materia succedet dulcedo: Sicque dulcescunt fructus austeri post maturationem, non tam materiæ, quam qualitatis mutatione.

cap. 7. lib. 4. simpl.

Acerbus sapor ponticus & stypticus aliquando dictus, ab austero maioris tantùm & minoris ratione dissidet: Eo enim grauior & molestior, atque os & linguam magis constringit, & asperitate validiore coarctat. In materia siquidem magis terrena siccaque consistit, nec aqueæ humiditatis manifestè particeps, in eaque non calor, sed frigus cum siccitate dominatur: Nam acerbum omne frigidum est. Est vero maximè conspicuus hic sapor in galla, in mespillis & sorbis immaturis.

Acerbus.

Aet. cap. 1. tetr. 1. ser. 1. Act. cap. 4. lib. 2.

Dulcis sapor gustu suauis est, & iucundus, & ventri ac visceribus amicus, inquit Gal. quia caliditatem habet mitem, seu temperiem laudabilem, quare dulcia solùm nutriunt, & infans in vtero solùm trahit sanguinem dulcissimum. Ab vnctuoso verò dulce distinguitur, quod minùs sit gustu iucundum, cum alioquin temperamento conueniant, & ferè similes in lingua impressiones faciant. Quod enim dulce est, linguæ fibras lenit & dilatat, asperitatem demulcet & quicquid inhæret linguæ abluit. Elucet verò dulcis sapor potissimum in saccharo, melle, manna, glycyrrhiza, lacte, passulis, iuiubis, & fructibus maturis. Eius saporis à Theophrasto quatuor species constituuntur, lacteus, melleus, aquosus, vinosus.

Dulcis.

Gal. cap. 14. lib. 4. simp. com. ad aph. 37 lib. 5.

Vnctuosus sapor qui & oleosus, & pinguis dicitur, dulcis est, &

nutrit. Et quicquid nutrit, ex genere est dulcium, ait Galenus. Inter se tamen dissident, quod dulcium humiditas aquea sit, pinguium aërea, vnde celeriter in igne liquescunt, & eduliorum sunt potiùs condimenta quàm alimenta. Exasperatas enim linguæ partes leniunt & implent, vt butyrum, medulla, oleum. Est verò sapor vnctuosus vel exquisitè talis, vt sunt oleosa & pinguia; vel moderatè, vt radix altheæ & liliorum.

Vnctuosus. *Cap. 9. lib. 4. simpl.* *Ca. 10. lib. 3. de aliment.*

Insipidus. Insipidus sapor ad dulcem accedit, deflectit verò magis ad frigiditatem, ob aqueam substantiam ab insito calore minùs elaboratam, inuenitùrque in rebus imperfectè coctis & frigidis; nam alimentum omne ex insipidis pituitosum est. Propriè verò in aqua, citrulo, cucurbita, blito, spinachijs & similibus obseruatur: Nulla enim manifesta qualitate linguam afficit, nec propriè sapor est, sed saporis velut quædam priuatio, vt nominis indicat notatio. Latini fatuum solent appellare, quòd nulla qualitate manifesta sensum excitet, impressionem verò relinquat in lingua ei ferè similem quæ ab hydræleo excitatur.

Cap. 64. lib. 2. de facul. alim.

Quis medicamentorum delectus à saporibus sumitur.

CAP. XXI.

NATVRÆ nostræ conseruatio in sanitate; Sanitas in temperamento consistit: A quo quæ magis recedunt maligniora sunt iudicanda. Et quæ naturæ nostræ magis sunt affinia, eò salubriora. Ex saporibus autem acer & amarus maximè sunt naturæ nostræ alieni & ingrati, Dulcis familiaris & amicus. Quapropter, quantò medicamentum purgans ab acri & amaro magis recedit & longiùs, tantò minùs malum putandum est. Nam quæ exactè acria sunt, pessima habentur & nocentissima, vt euphorbium & thymelea, quæ ob acrimoniam & caloris vehementiã viscera exulcerãt.

Exactè acria pessima.

His proxima sunt acria simul & amara, vt succus rhamni. Ab his quæ exactè amara, vt colocynthis, & cucumeris syluestris succus, elaterium dictum.

Acria & amara. Quæ acria & amara sunt simul, & styptica vt aloë (quæ venas potiùs occludit quàm aperit, contra Serapionem) non ita mala. Minùs adhuc mala, quæ acria sunt & styptica simul, vt epithymum.

Diosc. cap. 24. lib. 3.

Amara & stipica. Amara & styptica omnium minimè mala, vt rhabarbarum, & absynthium ponticum. Licèt enim amara omnium minimè putrescant, minimèque vermes procreent, attamen quæ exactè talia sunt, cùm omnibus prope animantibus nedum hominibus esui inepta sint, authore Galen. quò sapor aliquis est minùs amarus, eò magis seligendus.

Galen. cap. 4. lib. 5. Meth. Pint. cap. 4. lib. 27.

In bonorum & salubrium genere, saluberrima sunt dulcia, vt cassia, manna, mel, glycyrrhiza zizipha.

Dulcia saluberrima.

Secundò, his proxima insipida, vt althea, lapatum, violæ. Tertiò, dulcia & acida simul, vt pruna, tamarindi. Quartò, dulcia & amara, vt polypodium. Quintò dulcia, amara & stypica, vt rosę. Quæ enim astrictionem habent salubriora iudicantur. Ideoque quibus medicamentis purgantibus à natura non datur astrictio, ea sæpe adijcitur arte.

Insipida.

De tempore colligendi medicamenta. Quamdiu vis eorum perduret, Et quo tempore melior.

CAPVT XXII.

ILLA medicamenti dispositio, quæ extrinsecus acquiritur, quæque magnam vim habet ad ea ipsa seligenda vel ortum habet à tempore, quo colligenda sunt, vel à loco, in quo sunt asseruanda. De tempore verò tria hæc scitu dignissima sunt: Primum, quando sunt colligenda. Secundum, ad quod vsque tempus vis eorum integra perduret. Tertium, quo tempore melior ac vtilior existit. Quædam enim recentia meliora sunt, quàm vetera: Alia medio tempore.

Quod attinet ad primum, dicimus medicamenta tunc esse colligenda, quando vis eorum melior est, ac vtilior. Verum enim verò non æquè ac vno & eodem tempore omnes stirpium partes efficaces sunt & salutares: Nã alio tempore radices, alio tirsi seu caules, alio folia, alio flores & fructus, semina, succi, lachrymæ colligi debent.

Quo tempore colligenda medicamenta.

Sicque radices singulis anni constitutionibus possunt colligi, & non autumno tantum, vt placuit Dioscoridi, Auicennæ & alijs multis. Neque etiam vere solo, vt voluit Saladinus: Sed nonnullæ quouis tempore effodi queunt & colligi, quæ scilicet semper vegetæ sunt, & succulentæ, licet caulis aruerit, cuiusmodi sunt radices buglossij, acetosæ, glycyrrhizæ, osmundæ regalis, apij, rusci, cyperi, cyclaminis, liliorum, altheæ & aliorum quamplurium. Nonnullæ cum-primum suis folijs exuuntur, quo videlicet tempore, vis plantæ confugit ad radicem, tũcque magis est percoctus humor quàm alio tempore, vt enula campana, angelica, peonia, brionia, buglossum. quædam verò euellendæ ac colligendæ antequam in stolones, folia, flores & semen tota plantæ vis abeat, vt polypodium iris, sigillum beatæ Mariæ, gentiana, satyrium. Quædam tamen Vere & Autũno collectæ optimæ sunt, vt radix altheę, liliorum, eringiorum, acori, oxalidis, raphani, & multorum, quæ copiosum naturalem succum continent.

Quouis tẽpore quædã radices colligendæ.

Stipites autem & caules colligendi sunt cùm perfecti fuerint: folia & flores antequam sponte decidant, semina cum siccari cœperint & antequam excidant, tunc enim magna ex parte perfecta sunt. Fructus vbi maturuerint, Succi herbarum & foliorum germinantibus adhuc cauliculis.

Lachrymæ verò eliciendæ & exprimendę inciso caule per adolescentiam, vt Vere nouo, aut æstatis initio, dum in stipitem succus ascendit. Omnia verò si fieri possit, cæli constitutione serena colligenda sunt, consilio Dioscoridis.

Quandiu autem vis medicamenti non modò purgantis, sed etiam alterantis & roborantis perduret, non diffinitè statui potest ac iudicari. Cùm enim sua sit cuiusque ætas, & suum in singulis vetustum ac recens non idem est omnium durationis tempus. Nam rhabarbarum trium annorum adhuc recens est ac masculum, hoc est, potens ac validum. Alia citiùs exolescunt, ut ex radicibus quæ tenues sunt & substantię rarę, velut radix phu, asari, satyrionis, quæ efficaces & valentes anno tantùm durant.

Nonnullę quinque vel sex, vt aristolochia, cyperus, ruscus: aliæ decem, vt centaurium maius. Et, vt placet Theophrasto, alię triginta annos durant, vt veratrum: Alię quadraginta, vt chameleo niger. Et quędam centum, vt elaterium. Et si vera narrat idem author, elaterium repertum est ducentorum annorum, quod optimum erat & pretiosum. Ideoque in genere vix statui potest, ad quod vsque tempus, vis medicamenti præsertim purgantis perduret efficax, sed speciatim tantum de singulis, cum de his particulatim differetur in officina pharmacopolarum, vbi medicamentorum compositio fusissimé declarabitur.

Hæc tamen regula generalis de his statui potest, si non perpetua, saltem in plerisque vera: vt quę medicamenta rara tenuique substantia constant, quæque plurima luxuriant humiditate, breuiore tempore durant efficacia. Quæ verò crassa & solida, minusque humida, longiore, quia vis eorum non ita facilè exoluitur aut perit.

Quando vis medicamentorum præstātior.

Tertium superest inuestigandum, quo scilicet tempore vis medicamentorū purgantiū sit melior; cùm alia recentia sint meliora quā vetera; alia cōtra alia ætate media. Atq; vt hæc dignotio certa sit, & electio optima fiat, desumi debet ex quibusdam saporum differentijs, & ex substantię varietate, quibus iudicamus, recentia quædam vetustis esse meliora, vt styptica, vt amara: Quæ cùm propter insitam siccitatem mala sint, vetustate fiunt deteriora, quia siccitas in his tempore augetur. Recentia verò humiditatem obtinent, quæ in ipsis excessum tum caloris, tum siccitatis temperat.

Quando recentia meliora.

Quæ etiam virtute imbecilla sunt, vt flores violarum, borraginis, hyacinthorum, buglossi, rorismarini, vel quorum in superficie virtus est posita, ob idque facilè resolubilis, propter substantiæ rarita-

tem, ea recentia vetustis sunt meliora, vt flores pene omnes, quorum præsertim odor citò perit.

Contra vero vetusta quędam recentibus meliora sunt, primùm quidem acria, qui tenuium sunt partium, quia igneus calor in superficie positus, à quo mordent & vrunt, vetustate expirat. Quæ verò acrimonia intus remanet, tempore mitescit ac frangitur, vt de Euphorbio narrat Galenus.

Quando vetusta meliora.

Cap. 2. lib. 3. de comp. med. gē.

De allio & cepa non est eadem ratio, quoniam acrimonia à calore est cum humiditate multa coniuncto, qua assumpta, redduntur acriora: proinde recentia sunt meliora.

Secundò quæ validam habent à temperamento virtutem, & difficilè resolubilem, ob substantiæ densitatem, nec in superficie positam, sed intus reconditam, ea vetera recentibus sunt meliora: quæ enim est in his excrementitia humiditas, ac superflua, tempore absumitur, manente naturali, ob substantiæ densitatem.

Media verò ætate multa meliora sunt. Primò dulcia: Secundò insipida: Tertiò salsa. Dulcia quidem, quia recens collecta ob humiditatem multam indigestam flatulenta sunt; vetustate verò amarescunt.

Quę media ætate meliora.

Insipida etiam recentia humore superfluo abundant, à quo flatulenta sunt & nauseabunda; antiqua vero exanimata sunt.

Salsa denique nec valde recentia, nec vetusta debent esse: Hæc enim propter auctam siccitatem & absumptam humiditatem propriā amara fiunt & acria, proinde deteriora; Illa verò propter superfluam humiditatem ventriculum turbant ac subuertunt.

Antiqua autem & recentia pro cuiusque natura, non ex dierum, mensium, vel annorum pari numero sunt intelligenda: Vnde vetustum ac recens in omnibus æquè statui non potest, cùm non eodem dierum numero omnia perdurent omnino, sed alia citiùs, alia tardiùs senescant.

Vetustum & recens non omnibus æquum

Mirum est quod de Mandoc seu Maniot radice quadam crassissima & medulosa narratur, quæ sicca & in farinam, seu puluerem tenuissimum redacta multis barbaris, vt Brasiliensibus, quibus panis nullus, suaue & salutare & solum fere nutrimentum; viridis venenum præsens ac certus interitus.

Quis medicamentorum purgantium ex loco sumitur delectus.

Cap. XXIII.

Edicamentvm purgans benignum à malo secernitur loco, vel natali, in quo plantæ nascuntur & viuunt; vel alteri plantæ vicino aut remoto; vel Soli propinquo, aut remoto magis, vel illi exposito aut obtenebrato. Neque enim parui est momenti, quo quæque loco planta proueniat, cum ab eo vna cum alimento, virtutem quoque alliciat, quam ipsa natura ipsi loco impertiuit. Arbor enim ex Perside non solùm in Numidiã & Ægyptum translata malignam qualitatem deponit, sed etiam apud nos aduecta salutaris est, & poma fert esui gratissima & salubria.

Gal. cap. 1. lib. 3. de sympt. caus.

Locus autem in quo planta & medicamenta à plantis desumpta proueniunt, vel est congestitius, & fimo, cœno, tetrisque halitibus conspurcatus, vel liber ab omnibus olidis inquinamentis, vel calidus aut frigidus, humidus aut siccus.

Cloacarum fœtor ac putredo plantas insalubres reddit.

In loco libero, cloacarum sentinam & sordes non admittente, plantę medicamentosæ, atque etiam alimentares proprietatem acquirunt suo generi & propriæ naturæ debitam ac conuenientem, dum naturali sua facultate attractrice humorem ex terra sibi familiarem attrahunt, & in sui nutricatum conuertunt; vt quæ dulci gaudent humore, dulcem, quæ amaro, amarum quæ salso & nitroso, salsum & nitrosum.

Hortorum suburbanorum insalubria olera.

In loco verò non libero & coacto, vt sunt horti sub-vrbani, qui magis fimum quàm terram redolent, alioqui melones, cucumerésque alere minus idonei, non suo generi, vel naturę debitam, sed rei admixtæ, vt fimi vel alterius rei acquirunt proprietatem. Proindè melones, lactucæ, aliaque olera, quæ in eiusmodi locis putidis aluntur, insalubriores. Et omnia medicamenta quæ in loco libero nascuntur, meliora, & potiùs eligenda.

Calida loco calido-nata qualia.

Quæ verò immoderatè calida sunt, in loco calidiore nata, deteriora sunt; frigida, in frigidiore. Loci enim ad plantas similitudo qualitatem & malitiam intendit & auget, dissimilitudo temperat ac reprimit. Vnde quæ humido abundant excrementitio, vt turpetum, hermodactili, polypodium in loco humidiore nata & edulcata, quia propter humiditatem terræ siccitas & acrimonia retunditur, vt ex pyrethro, hydropipere & alijs quàm multis est notum.

Vicinia autem & societas plantæ vnius ad alteram, qualitatem aliquando meliorem, & sępè deteriorem efficit: Proinde nec est ad medicamentorum delectum aspernanda.

Lupini enim vitem meliorem reddunt, quòd racemos ferat dulciores, si iuxta eam serantur; raphanus hermodactilos,

Epithymus ex thymo laudatur: Improbatur qui colligitur ex ocy-

mo. Polypodium quernũ optimum est: quod ex muris & parietibus vetustis colligi solet, damnatur.

Cap. 8. hu. lib. Cassia quoque arbor in agro sola, vel eiusdem arboris, vnica siliqua melior. Contrarium verò de colocynthide verum esse superiùs ostendimus. Quædam enim vicinia & numero meliora, alia deteriora fiunt.

A loco autem subsolari, seu Soli, vel astris quibusdam magis propinquo aut remoto, quædam meliora existunt, aut deteriora. Sic senna orientalis, Iris Illirica & Florentiana, angelica Hispanica, thymus Creticus, bitumen Iudaicum, cuminum Æthiopicum, Petroselinum Macedonicum, capillus veneris Mompelliensis, stœchas Arabica, opium Thebaicum; amomum Scythicum, mastiche Chia, pruna Damascena; manna Calabriensis, rhabarbarum, hoc est, radix Barbariæ, Arantia ex agro Narbonensi aduecta meliora, quàm aliundè creduntur, ob terræ proprietatem, & causæ efficientis nempe cœlestis virtutem.

Verùm à Solis & syderum aspectu, & à vicinia parùm certa est indicatio, & maligni à benigno parùm tutus delectus; quoniam vix scire possumus, quo loco quæque proueniant, vicina alijs nec ne: Aut quæ astra benigna vel maligna quæque respiciant, estque fides penes eos, qui vel radices effodiunt, vel reliquas plantarum partes colligunt.

Et quemadmodum in quibusdam numerus vim immutat & qualitatem, vel intendit vel remittit, vt pomum colocynthidos in planta vnicum ostendit; Sic etiam magnitudo, aut paruitas. Nam vis plantæ & terræ diffusa, multò remissior est: Coacta verò in plantam vnicam, aut vnicum fructum valentior. Multi tamen fructus paruitate, vt cappares & Massilienses ficus; alij magnitudine, vt semen carthami & medulosa semina laudantur.

De delectu medicamentorum purgantium à facultatibus sumpto.

CAP. XXIIII.

QVOMODO medicamenta purgantia seligi debeant, indicatione sumpta ab illorum substantia, tẽperamento proprio, qualitatibus secundis temperamentum sequentibus, à dispositione extrinsecus acquisita, ratione loci, temporis, numeri, magnitudinis & paruitatis breuiter, perspicuè tamen, ostensum est. Superest, vt eorundem delectum, qui à facultate purgatricè sumitur paucis adhuc perstringamus. Ea autem licet iuuetur à primis & secundis qualitatibus, cælestem tamen, ait Mesue sortitur originem, & eam proprietatem habet specificam, quâ medicamentum in ventriculo receptum, & â nostro calore solici-

tatum, humorem sibi familiarem, vt alibi notauimus, ex venis & meatibus corporis sensum effugientibus, ad se, ac in aluum attrahit, Tuncque grauata natura & medicamenti & humoris attracti onere: viam vtrique parat ad excretionem; aut vomitu per os, aut deiectione per inferiora. Vnde purgantiũ medicamentorũ duo genera distinguuntur, vnum vomitorium, seu eiectorium; Alterum deiectorium, quę distinctio ab excretionis seu vacuationis modo sumitur.

Est verò deiectorium vomitorio per se optabilius, cùm natura viam inferiorem expurgandis recrementis dicauerit; Superiorem verò excipiendis alimentis. Vnde frequentiùs dum sua sponte agit natura, nulla lacessita causis morbificis, per loca conferentia, inferiora nempe ducit, seu deijcit. Interdum tamen vi medicamenti per se vomitorij, aut humoris turgentis impetu proritata, medicamentum & humores simul foras per os excludit. Quò fit, vt eiectoria deiectorijs aliquando potiora & vtiliora, vt his accidit, quibus prima corporis, & maximè superioris ventriculi regio multa bile saturata est, quæ propter leuitatem & tractionis facilitatem, faciliùs & citiùs per vomitum extruditur. Propterea his & gracilibus qui vt plurimùm biliosi sunt, Hippocrates imperat vomitum, præsertim æstate. Graciles, inquit, & ad vomendum faciles, per superiora purgandi, cauendo hyemen. Et alibi. Æstate superiores magis ventres, hyeme inferiores purgare decet. Humor enim crassior & frigidior, hyeme collectus per secessum facilius educitur. Vnde peritus medicus aliquando deiectorijs, & nonnunquam eiectorijs vtitur, prout humoris turgentis conditio postulat, & ægri natura facile fert. Nemo enim cogendus est vomere, ait Galenus, nisi sit ad vomendum procliuis. Et tabidi nunquam per vomitum purgandi. Nec qui pectus habent angustum.

πικρόχολοι ἄνω quomodo purgandi.

Aphor. 6. lib. 4.

Aphor. 40. lib. 4.

lib. 1. de loc. affect.

Quæ vomitoria seligenda.

Quod si vomitus aliquando quibus conuenit imperandus, per ea concitetur medicamenta, quæ sine molestia graui ventriculum subuertunt, minimeque per Elleborum album, Galeni iudicio, ne vas aliquod thoracis disrumpatur. Minus adhuc multo per stibium, quo vafri circulatores multos, & interdum seipsos interimunt, vt ex mirabili constat historia apud Cornelium Gemmam de naturæ diuinis characteris.

libro, quos, quando, & quib medicã.

Idem delectus seruandus in cæteris purgantibus, vt benignioribus semper vtamur morbificis humoribus analogis: Nam oportet biliosis dare cholagogum, ait Gal. pituosis phlegmagogum, melancholicis melanagogum: aliter grauiter peccatur.

Cap. 4. lib. 2. pag. 239 linea 14.

Sanguini purgando medicamẽtum non dandum.

Sanguini autem per os, aut sedem purgando, nullum præscribitur medicamentum hæmagogum, quia iugulare, non purgare homines foret, ait Galenus. Quod confirmat historia cuiusdam rustici Thracij Bithiniensis, qui herbam inuenit, quam si quis assumpsisset, sanguinem primò, tum vitam emittebat. Multis itaque hoc pa-

Cap. 6. lib. de purg. med. facul.

cto morientibus, cum hoc fascinus diligenti inquisitione dignum arbitraretur magistratus, veneficum comprehendit, qui interrogatus, à quo tam deleterium edicisset venenum: Respondit à nullo didicisse: Verum cum in suburbanum aliquando iecur suillum deferret, vrgente ventre super herba quadam iecur deposuisse, quod aliquanto post, cum sustulisset, vidisse ex vniuerso iecore vniuersam saniem ad herbam confluere. Ex hoc coniectura facta corpori sanguinē ea detrahi posse, periculo mox in obuio quodam facto, vt verum comperit, quod fore iudicabat, ad malos vsus herbam deinceps transtulisse; Se tamen alicui hanc herbam, quæ in illa regione erat plurima, monstrasse negauit. Hæc veneficus inter tormenta retulit, & vinctis oculis ad crucem ductus est, ne inter eundum herbam indicaret.

Historia notanda. *Herba sanguinē purgans.*

Relictis igitur medicamentis quæ sanguinem ducunt tanquam venenis, alia alijs humoribus analoga non modò seligenda, sed etiam quæ partes quasdam affinitate respiciunt. Sic prudenter medici præscribunt agaricum, stœchadem, betonicam ad capitis multos affectus; mannam & cassiam ad thoracis & renum morbos; Aloem, myrobalanos, absynthium ad ventriculum purgandum & roborandum; Sennam, asplenium, seu scolopendrium ad lienem; Hermodactilos & chamępitym ad articulos; Saluiam & rorem-marinum ad neruos. Non ita tamen astricta sunt cuipiam parti hæc medicamenta simplicia, quin alijs quoque conueniant.

Medicamēta partibus affinia.

Et quemadmodum familiaritate quadam multa medicamina siue simplicia siue composita, peculiariter certam partem roborant; Sic nonnulla opposita ratione, partes corporis quasdam destruunt, vel manifestè lædunt, vt lepus marinus pulmones, cantharides, vesicam, cicuta cerebrum vt superius notatum est.

Gal. ca. 1. lib. 1. compos. medic. per genera.

De gradibus medicamentorum.

CAP. XXV.

Orpus hominis cùm sit temperatissimum ab omnibus qualitatibus afficitur, quarum aliæ absolutè tales sunt & actu suas vires exerunt, vt ignis qui primo contactu calefacit, vt nix refrigerat, alia potestate, quarum nempe sopita virtus, ac intus delitescens non nisi à nostro calore suscitata depromitur, (in corpore namque mortuo vt mortua & otiosa manet) & in actum exurgit: Et quælibet mixta cuiuscumque sint qualitatis, primo appulsu frigida percipiuntur, vixque contrectando folia cicutę aut pyrethri, erucæ aut oxalidis agnosces, nū hæc illis, vel his illa calidiora sint, aut frigidiora.

Actu quæ sunt. *Quæ potestate.*

Per se quoque agere dicuntur, quod energia & actu vim suam expeditissimè communicent, & statim immuteat, vt ignis, & ferrum

Quæ per se.

candens; quod per accidens etiam calefacere dicitur: nam vt ferrum deberet refrigerare, sed per accidens ignitum vrit.

quæ per accidens.

De medicamentis autem medici loquuntur, quę & potestate & comparatè talia iudicantur, quatenus scilicet ad corpus symmetrum id est humanum comparãtur. Omnes siquidẽ stirpes, vt & alia mixta in suo genere perfecta sunt, sed ad hominem cuius vsui inseruiunt, relata quædam dicuntur calida aut frigida, alia calidiora aut frigidiora, quædam calidissima, & nonnulla calidissimis calidiora vt quæ adurunt & venena censentur, è censu medicamentorum expuncta. Sic statuendum de alijs qualitatibus, quæ quò longius ab eucrasia & nostra temperie discedunt, eo insalubriora & inimiciora nobis dicenda.

quæ comparatè.

quatuor gradus medicamentorum.

Quatuor autem medici qualitatum gradus, seu ordines constituerunt, primus is dicitur qui obscurè talis est, vt exempli loco, medicamentum seu simplex, seu compositum, de vtroque enim eadem est lex, primò gradu calefacere dicitur, quod tam ignauè id præstat, vt parum discedere à tẽperamento tẽperato dicatur, cuiusmodi sunt iuiubę, ficus, passulæ, pistachia, amigdalæ, oriza, semen lini glycyrrhiza, oleum dulce, saccharum lac & similia.

quæ 1. gradu calef.

Quod secundo gradu calefacit, vel refrigerat, vel humectat, aut siccat, iam id manifestè præstat, vt inter calefacientia nux moschata cinnamomum, calamus aromaticus, cyperus, maiorana, anethum, anisum, coriandrum vinum. &c.

quę 2 gradu calef.

Quod agit tertio recessu, vehementer & importuno sensu vires suas promit, vt piper, galanga, zinziber, enula campana, iuniperus, thymus, ruta, sabina cumium amomum aron at infinita alia.

quæ 3. gradu calefac.

Quod ordine quarto suas actiones promit, violentum est vt inter calida euphorbium, flãmula, synapi, cupsicum, lepidium, pyrethrum ranũculus bulbosus, laureola & alia multa, quæ maximam feruoris impressionem partibus relinquunt.

Quæ 4. gradu calida.

Quæ vltra hos recessus calida sunt, vt calx, sublimatum, arrhenicum, pyrotica intus non sumuntur, nec nisi maturo consilio adhibentur, extrinsecus, cùm venena sint, aut venenis affinia.

quæ gradu 1. frig.

Eadem est de alijs qualitatibus doctrina. Gradu primo refrigerant gramen, hordeum, malus, atriplex, rosa, viola. Secundo cucurbita cucumer, endiuia, solanum hortense, lactuca, lens palustris, plantago. Tertiò, nenuphar, hyosciamus, semperuiua. Quartò, mandragora, opium, cicuta. Ne verò nimius sim in exemplis adducendis de alijs qualitatibus subticeo, cùm facilè sit ex dictis, quænam medicamenta humectant vel siccant, primo aut secundo recessu, vel tertio aut quarto dignoscere. Vix tamen vlla ex se quarto gradu siccare dicuntur, nam quæ summè siccant, ad humidi radicalis vsque dissipationem, id agunt potius adiuncta caliditate, quam siccitate

natiua

natiua & peculiari. Quod dixi de ſimplicibus medicamentis, idem de compoſitis iudicandum, quæ prout nos obſcuré, vel manifeſtè, vel vehementer, vel ſummè nos afficiunt calida ſunt, vel frigida, vel humida aut ſicca, gradu primo, ſecundo, tertio, aut quarto.

Cuiuſque veró gradus cum ſit manifeſta quædam latitudo, tres conſtituuntur partes, principium, medium & finis. Quædam enim dicuntur calida, aut frigida in principio ſecundi gradus: quæ ſcilicet parum deſciſcunt à primo, alia in medio ſecundi, vt quæ manifeſtè talia ſunt, alia in fine eiuſdem gradus ſecundi, vt quæ prope accedunt ad principium tertij gradus. Atque hæc conformitas finis cuiuſque gradus cum principio ſequentis efficit, vt quædam dicuntur à nonnullis calida aut frigida ſecundo gradu, ab alijs tertio, perinde ac finis hyemis affinis eſt principio veris, & huius finis principio æſtatis. Graduum partes.

Qualitates medicamentorum ſecundæ ſeu materiales à primis, vt ſint, & vires ſuas magis aut minus exerant dependent; Nam aperientia, attenuantia ac incidentia pro ratione caloris adiuncti vel moderatè, vel validè aut validiùs agunt, incraſſantia ſimiliter pro comite frigiditate parum aut multum incraſſant & obſtruunt. Gradus ſecun. qualit.

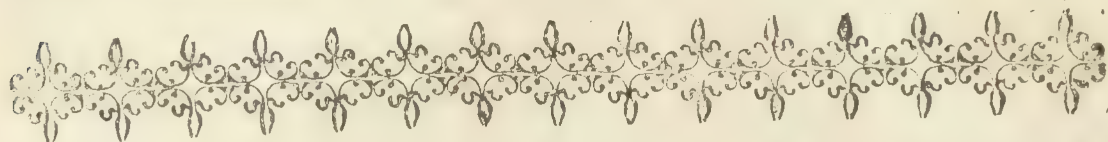
Cum autem ſecundarum qualitatum ſicut & primarum diſperſit agendi virtus, quædam enim obſcurè, alia manifeſtè, nonnulla potenter, & alia potentius agunt, in quatuor claſſes diſtinguuntur, nam quæ aperiunt, incidunt ac tenuant vel occludunt, emolliunt vel obdurant, relaxant vel conſtringunt, rarefaciunt vel denſant, exaſperant vel læuigant, diſſoluunt vel repellunt, hos ſanè effectus primo gradu, aut 2. aut 3. aut 4. promere dicuntur: Nam exempli loco, aqua ſimplex aſtringens & repercuſſiuum, quæ ordine primo repellit & denſat, ſuccus plantaginis ſecundo, ſuccus mirthi tertio, ſucci rhois obſoniorum, ſorbarum, meſpillorum & prunellorum immaturorum quarto. Claſſes 4. ſecund. qualitat.

De compoſitis medicamentis eadem lex ſtatuitur, quæ ſi nolit quis ex guſtu explorare & dignoſcere ex mixtorum ſibi cognitorum concurſu & congerie facilè iudicabit. Nam eorum virtus vel eſt ignaua vel ſumma, & ſic primo aut quarto gradu ſeſe promit; vel medio modo, & ſic ſecundo aut tertio: hoc quidem ſi propius ad quartum, illo ſi ad primum accedat. Notandum tamen aquam non nihil de ſua conditione ſimplicibus ei admixtis & incoctis impertiri maximè ſi ipſius non exigua quantitas poſt coctionem relinquatur; calefacientium enim & deſſiccantium vim obtundit, refrigerantium auget, fouet, aut certè nuſquam infringit. Gradus medic. compoſ.

Quærunt nonnulli cur medicamenta quædam quarto gradu calida, eſculenta ſunt & amica, vt piper & allium, & nonnulla frigida tertio tantum receſſu interficiant, vt hyoſciamus & ſemperuiua: Reſpondendum, calida amiciora nobis, vita enim in calore conſiſtit, & Quæſtio. Solutio.

præterea hyoſciamus, papauer, mandragora, non tàm primis qualitatibus agunt, nempe frigore, quàm ſecundis, narcotica ſcilicet virtute, qua vitæ principia læduntur.

Sic breuiter ſatis & facilè videor graduum medicamentorum doctrinam peregiſſe, quàm Alchindus adeo prolixè & obſcurè, vt tædium lectoribus adferat, & ferè nauſeam inferat.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM, LIBER SECVNDVS, IN QVO DE MEDICAMENTORVM præparatione agitur.

CAPVT I.

Medicamentis omnibus, vt alimentis, aliquam præparationem deberi.

NON modò medicamen compoſitum antequam ex multis arte & induſtria ſimul vnitis emergat, varia præparatione eget, ſed etiam quod ſua ſponte & naturaliter tale eſt, ac ſimplex, ad vſus humanos vix refertur, apparatu quodam non immutatum. Alimenta etiam quibus veſcimur, ſi aſſatione, aut elixatione; aut alia præparatione conuenięti careant, belluarum magis quàm hominum videntur eſſe. Boum ſiquidem eſt & iumentorum fœno veſci & eruo, naturæ ſolius opera paratis; quęque ſimul & creat, & apparat maris inſecta piſciculis, & piſcibus piſciculos. At homini quaſi ingrata tellus & malè feriata, neque vinum, neque panem porrigit, ſed meſſoribus tantùm poſt indefeſſos labores & expectationem longam, triticum pollicetur, quo ſolo multa cœli volatilia, quadrupedaque nutriuntur optimè: Homo verò nequaquam, niſi ex eo, aqua & fermento conficiat panem. Homini enim non ſufficit idem cibus ac potus, ait ſummus Dictator, qui boui ac equo, & omnibus alijs, veluti ſunt ex terra naſcentia, fructus, herbæ & fœnum ex quibus aluntur & viuunt. Nam differt corpus à corpore, natura à natura, alimentum ab alimento, inquit idem. Non enim omni animantium generi, eadem aut non conferunt, aut commoda ſunt, ſed ſunt alia aliis magis conuenientia. *lib. de veter. medic.* *lib. de flatib.* Medici panificium docuerunt.

Quæ verò nunc inuenta ſunt edulia, multa arte ſunt à Medicis ex-

cogitata, qui ex tritico cortice purgato molito, cribato, subacto & cocto panem conficere docuerunt.

Si igitur esculenta, potulentaque hominis temperamento familiaria, præparatione quadam, vt assumantur, egent: multo magis medicamenta simplicia: De compositis enim dubium non est, cùm talia esse non queant, nisi arte priùs & præparatione multa condita fuerint ac concinnata.

Actua. c. 7. l. 3. Inter simplicia autem quod catharticum appellatur, naturę nostræ qualitatem aduersam habet, ac pene deleteriam, qua ratione tale est, & vincere, non vinci natum habetque medicamentum omne purgans quidpiam ipsi ventriculo & præcipuè stomacho infensum & ingratum. Proinde vt noxia vis ab eo remoueatur, aut gratia quædam ipsi concilietur, præparatione & correctione priusquam exhibeatur, eget, vt eius actio sit melior, & ægro ipsi minùs molesta. Nihil enim à natura gignitur, quod in hominis mensam trahi debeat citra quamdam præparationem.

Præparantur autem medicamẽta, vt vsui & compositioni reddantur commodiora: Ea enim vel gratiora, vel validiora, vel salubriora, vel magis miscibilia, vt loquitur Syluius, efficit præparatio. Sic vtimur radicibus & folijs lotis & coctis, non crudis; vt etiam pulueribus, infusionibus, succis, aquis stillatitiis, liquoribus, decoctis, non plantis integris. Sic medicamenti facultatẽ vnã noxiã tollimus. vt cùm viperæ virgis cæsæ, ac capite ac cauda abscissis, minùs venenatæ redduntur: vel desideratam detegimus, vt cùm sanguis hirci ad comminuendum calculum redditur efficacior, si prius saxifragis & lithospermo educatus fuerit: vel nouam acquirimus, vt cùm capram aut asinam scammonio, esula, aut alijs purgantibus herbis alimus, vt lac purgatoriam facultatem nanciscatur.

De præparationum differentijs.

CAPVT. II.

OMNIS medicamentorum præparatio generaliter fit tribus modis additione, detractione, & immutatione. Additione præparatur agaricus cum zinzibere & vino: coriandrum cum aceto: caro viperarum præmissis flagris cum pane & aniso. Detractione præparantur cantharides abscissis pedibus & alis: hordeum detractis glumis & cortice: amygdalæ dum mundãtur: radices dum lauantur, purgantur, & illarum meditullia neruea eximuntur. Immutatione cùm artificiosa quadam industria ipsum medicamentum sic paratur, vt vis eius noxia ab eo remoueatur, vel melius ipsum aut ad vtendum, aut ad componendum efficiatur. Indiget verò sæpe artificiosa ista pręparatio alijs duobus modis, adiectione scilicet eorum quæ prosunt, & eorum detractione quæ obsunt.

Pręparationes tantùm tres generales.

Sic additur castoreum & crocus opio, vt illius malefica vis emendetur: sic cyaneus lapis vritur, vt illius pereat purgatoria facultas, antequam abeat in confectionem Kermeticam.

Quatuor præparationes secundum Mesuem.

Præparationis autem medicamentorum artificiosæ quatuor modi magis particulares à Mesue traduntur, coctio nimirũ, lotio, infusio, & tritura; præter quos alij plures traduntur à Medicis recentioribus, qui Pharmacopœam excoluerunt, vt lotio, purgatio, infusio, humectatio, maceratio, dissolutio, clarificatio, emollitio, colatio, extractio, solutio, digestio, fermentatio, tritura, puluerisatio, confricatio, rasio, limatura, fissio, coctio, calefactio, vstio, frixio, assatio, liquatio, putrefactio, insolatio, extinctio, refrigeratio, despumatio, exsiccatio, induratio, destillatio, digestio, mixtio, fartura, extractio, conseruatio, duratio. Generaliter tamen humectatio, maceratio, dissolutio, emollitio, & quæ aqua vel humido quodam emolliuntur, sub infusione solent comprehendi; puluerisatio, rasio, & quæ attritu læuigantur sub tritura; calefactio, vstio, frixio, & quæ igne aut calore parantur sub coctione: sicque infiniti pene præparationum modi ad aliquot summa genera faciliùs reducuntur.

Spagyricis frequẽtes sunt isti pręparationũ modi, calcinatio, digestio, fermẽtatio, destillatio, circulatio, sublimatio, fixatio. Ad destillationẽ pertinẽt exaltatio, exhalatio, circulatio, cohobatio, rectificatio.

Cohobatio quid.

Cohobationẽ vocant destillationẽ iteratam, qua liquor destillatus denuò affunditur ad suum caput mortuum, & rursus destillatur.

Verùm relictis pręparationibus chymicis, quas sæpè præstat scire quàm experiri, medicamentorum solitos apparatus & principum medicorum salutaria remedia persequamur, quibus securè, ac sine metu periculi, quiuis ad morborum depulsionem & sanitatis tutelam vti possit: cuiusmodi sunt ea quę à Pharmacopœis quotidie palam ac coram omnium oculis parantur: atque vel in rem pręsentem, vel ad multum tempus in officinis conseruantur. Ex his enim pro rei exigentis necessitate, modò hęc, modò illa seligit Medicus; & quantum & quale huic vel illi morbo conueniat abigendo, pręscribit. Non verò parat neque prębet, sed fidus Pharmacopœus, qui propterea Medici manus vocatur. Sic enim tutiùs est sanitatem & vitam duobus cõmittere, quàm vni, qui dum solus medicamenta præscribit, parat & prębet, vt ius habet vitę & necis, sic impunè sępè occidit. Quod cùm sit impium, instituendus est Pharmacopœus, qui solito more medicamina paret, & ad futuros vsus conseruet.

Quæ potissimum medicamenta probanda.

Pharmacopœus Medici manus.

Chymica remedia nõ negligẽda.

Nolo tamen omnia Chymicorum remedia à Pharmacopolio ablegare: Multa enim sunt eximię virtutis ad plures affectus contumaces soluendos, sed quibus docti tantùm debeant vti, non ignari circulatores & agyrtæ vafri, qui vix norunt antimonium calcinare & vitratum efficere, quin Galeno & Gebro doctiores se profiteantur.

Qui debeãt vti Chymicis remediis.

Ad rem igitur reuersus, varias esse dico medicamentorum pręparationes; quas vt ordine persequar, initium sumam à lotione: mox de his acturus, quæ interdum cum aqua etiam simplici fiunt sępe cũ medicamentaria vel alio succo aut liquore: Tum eos apparatus ostẽdam, qui ictu, aut attritu & confricatione perficiuntur. Quartò quos calor absoluit explicabo, quibus eos adiiciam, qui mixto modo peraguntur. Lotio. Infusio. Trituratio.

De lotione. CAP. III.

LOTIO medicamentorum vltimus est præparationis modus Syluio, quibusdam medius; nobis verò primus, quòd plura medicamenta priusquam vsui nostro inseruiant, ante omnem pręparationem debeant primò lauari, licet quædam non nisi vsta, aut trita, vel pinsita abluantur. Primus præparationis modus, & med.

Est autem lotio medicamentorum duplex, vna superficiaria tantùm, quę sordes in superficie radicibus herbarum & aliorum medicamentorum simplicium inhærentes detrahit: Estque communis etiam cæteris rebus, quæ luto, aut alijs inquinamentis conspurcatæ abluuntur. Altera verò magis intima, quę scilicet fit foris & intrò, & per totam rei abluendæ substantiam; Fitque ea medicamentorum præparatio in aqua vel alio liquore ad noxiam quamdam qualitatẽ remouendam, vel vtilem aliquam introducendam, prout morbus, vel ægri natura, vel occasio postulat. Lotio duplex. Lotio quid

Res autem abluenda vel dura est, solida, & lapidosa, qualis est testarum, ossium, lapidum, succorum concretorum, lacrymarum siccarum, & metallorum; vel per se liquida, vt terebinthina, vt oleum; aut facilè liquabilis, vt cera, pix, resina, butyrum; aut dissolubilis, vt calx, bolus armena, lythargirium.

Quæ dura sunt & solida, antè lotionem tenuissimè puluerisanda sunt; aut vrenda, deinde terenda, si citra vstionem teri non queant, vt ebur, aut cornu: sicque humor aut liquor partem quamlibet attingit, abluit & purgat.

Quæ facilè liquantur, vt cera, priùs calfacienda sunt, vt liquata faciliùs cedant, & permeabilia fiant. Si per se promptè dissoluuntur, aqua vel succo quodam perfundenda sunt, deinde lauanda. Si per se liquida sunt, talia sunt abluenda, qualia ipsa sunt.

Liquor autem in quo fit lotio, aut aqua pura est, vt fontana vel pluuialis; aut medicamentosa, qualis sulphurea, marina, bituminosa, vel alius humor, vt lac, vinum, acetum, succus plantarum, aquæ stillatitiæ, & decocta simplicium medicaminum. Est verò lotio vel multa & fortis, vel pauca & leuis, vel mediocris. Res enim quæ lauantur ad sordium detractionem, vel fortiter vel leuiter ablui postulãt, toties aqua mutata, donec pura remaneat, & omnis impuritas fue- In quibus liquoribus fiat lotio.

rit segregata & eiecta.

Quæ verò medicamentoso liquore lauantur, ea in ipso per noctẽ aut horas aliquot residere debent, vt ex liquore maiorem vim attrahant, aut malignam à se qualitatem magis abijciant. Abusiuè tamẽ lotio dicitur Syluio, cùm sit potiùs infusio, aut maceratio, vel vt ipse loquitur, imbutio. Liquor enim medicamento facultates vel non, vel raró adfert, sæpius aufert, vt in infuso rheo videmus, cuius vis purgatrix in succo, aut liquore remanet.

Imbutio quid.

Medicamenta autem non tam lauantur, vt eorum facultas aboleatur, quàm vt augeatur. Sic aloë lauatur, Mesuei iudicio, cum aqua specierum aromaticarum, vt magis roboret; & aliquando cũ decocto purgante, vt aluum magis subducat. Non tamen semper lauatur, vt eius purgatrix facultas intendatur, sed calor illius obtundatur, vt cùm aqua endiuiæ, vel cichorij, aut simili abluitur, ne iecur illius vsu nimium exæstuat; frequentiùs autem nutritur, quàm lauatur.

Quid efficiat ablutio.

Aloë cur abluitur.

Itaque lotio, medicamentis vel adfert, vel aufert, efficitque non modò, vt sordes detergeantur, sed vt acrimonia quorumdam hebescat, malignitas pereat, violẽtia obtundatur, & fœliciùs assumantur vel admoueantur.

Metallica vt commodè lauentur, debent tenuissimè leuigari, deinde in aquam puram, aut aliam medicamentosam immissa, totum diem in feruido sole rudicula commoueri, & per noctem residere: Manè verò aqua effunditur, & alia denuo affunditur, atque simul omnia, vt priùs agitantur, donec aqua tandem effusa pura remaneat ac limpida: hocque pacto mordacitatem & acrimoniam, si quæ sit, deponunt. Pompholix enim sic lota, mordacitatis omnis est expers, atque ob id ea vtimur ad tenues & acres fluxiones oculorum, ait Galenus [a] Idem sentiendum de calcitide, misy & pluribus alijs metallis, quæ vsta & lota acredinem multùm remittunt, vt pluribus docet idem 4. compos. med. gener. cap. 2.

Metallica vt abluenda.

Tutiæ lotio.

a cap. 2. lib. 4. de cõp. med. local.

Veteres cadmiam vstam lacte asinino mitigabant: Secundò & tertiò vrebant & extinguebant, Tùm in mortario diutissimè aqua effusa ducebant: siccatam rursus bis aut ter in mortario cũ aqua ducebant: Tandem siccabant, & ad vlcera oculorum siccanda, & arcendas fluxiones seruabant.

Cadmiæ lotio & præparatio.

Vlceribus oculorum cadmia lota conuenientissima.

Cerusa sæpè in lacte lauatur, nonnunquam in aqua pluuia; & aliquando in stillatitia pro vario Medici scopo.

Cerusæ lotio.

Vulgus Pharmacopœorum chalybis scobem in aceto lauat, Arabum consilio, deinde siccat in latere calido, vel feruente sole; siccam rursus ex aceto terit, siccat vt ante: idque septies repetit. Iste tamen apparatus simplex non est lotio, sed multiplex præparationis modus. Laboriosiùs adhuc à Chymicis præparatur limatura ferri, quo suum Crocum martis efficiunt, de quo alibi disserimus;

Chalibis lotio vulgaris.

lib. 3. offic. pharmac.

Plumbum dicitur ablui quando aquâ pluuiâ in mortario plumbeo tamdiu pistillo plumbeo agitatur, ac ducitur donec aqua instar limi cuiusdam nigricantis crassescat: Tunc liuescens ille liquor colatur, exsiccatur, in pastillos formatur, & seruatur. Plumbi lotio.

Adipes & medulæ liquantur, deinde percolantur, vt eximantur fibræ, venulæ & membranæ: Tum in aqua succussantur, quæ postea effunditur, & rursus alia affunditur donec pura remaneat. Adipum & medullarum ablutio.

Iecoris lupi præparatio, illius lotio est & exsiccatio: Lauatur vino odorato simplici: sępe & eo in quo absynthium fuerit incoctū. Probè lotum exsiccatur in clybano, deinde cum absynthio sicco aut menta reconditur in loco sicco. Iecoris lupi præparatio.

A quibusdam commendatur ad hepatis atoniam & imbecillitatem, illius tamen saporis & odoris insuauitas ita displicet, vt apud me vix commendetur, sed omnino reijciatur.

Eodem modo lauatur & seruatur intestinum lupi, sed in aëre tantùm aquilonio exsiccatur. Laudatur à quibusdam proprietate speciali ad colicum dolorem, vt notauimus supra.

Oleum dum in aqua lauatur, non est multùm verberandum, ne aquæ adeò misceatur, vt post ablutionem vix possit ab aqua separari, sed ita vt paulisper quiescere siueris, facilè queas innatans detrahere, ait Galenus. Olei lotio. Resinarū & picis lotio.

ca. 15. l. 2. Simp.

Resinæ, cera, pix liquantur primùm ad ignem, deinde in aquam puram fontis demerguntur, vbi permouentur & expurgantur, ex Gal. Calcis ablutio.

c. 14. li. 1. Comp. Med. gē

c. 58. li. 9 de sim. med. fa.

ca. 3. lib. 6. Meth.

Calx quoque licèt vehementer vrat, abluta tamen bis, terque, mordacitatis est expers, & neruo puncto exquisitissimo sensu prædito salubriter admouetur. Meliùs nonnulli septies vel etiam pluries aqua noua abluunt, & postea cogunt in offas, quæ siccantur & seruantur.

Minutiùs autem singulas cuiusque medicamenti præparationes inuestigare superfluum, ac lectori onerosum videretur: tum quia de his iam fusissimè Syluius egit: tum quia in Officina nostra multas multorum medicamentorum lotiones, aliasque præparationes adiunximus, quæ compositiones in illa descriptas ingrediuntur.

De purgatione medicamentorum.

CAPVT. IV.

OTIONE quidem sordes permistæ medicamentis eluuntur, sed pars illorum inutilis, aut superflua, vel noxia non repurgatur. Millies enim elotum hordeum vix decorticatur; neque alia semina à suis glumis & inuolucris, nec fructus à cute accorticibus, aut nuces, à putaminibus, neque adipes à suis membranis sola lotura repurgantur. Proinde cremor hordei, iussu Hippocratis, ab eo ipso priùs mundato, seu cortice purgato elicitur. Et prudenter artis Pharmaceuticæ proceres semina quatuor frigida maiora in Catholici descriptione à suis squammis spolienda esse statuunt.

Radicum purgatio.

In vniuersum omnia pœne medicamenta plus minùs repurgantur detractione, quę non tam lotione fit, quàm sectione, rasione, fractione, aut alia quadam artificiosa manus industria. Sic radicum cortex exterior abraditur, aut capillamenta præscinduntur, aut meditullium eximitur. Aliquando tamen medicamenta non quidem à cortice purgantur, sed cortex ab illorum partibus singulis tanquam superfluis vel inutilibus. Ex cynamomo enim sola cortex multùm expetitur, ex zinzibere radix, ex santalis, lignum; ex cannis, medulla; ex capillaribus folia, ex rosis flores, ex pipere semen. Reliquæ partes ferè inutiles cùm sint, repurgantur, vel minus expetuntur.

Malum Medicum.

Eam ob rationem medulla fistularis secernitur è canna & seminibus passulæ purgantur ab acinis, dactyli à nucleis, ex rosis eiicitur lanugo, ex colocynthide semẽ, ex multis seminibus cortex, ex multis fructibus nihil. Cortex namque citri, seu mali medici succus, semen, odor, omnia vtilia.

Nucum & amygdalarum pręparatio.

Nuces & amygdalæ cùm triplici induantur inuolucro, ter debent repurgari. Primùm siquidem corium aliis crassius eximitur, dein nucamentum confringitur, tum quod proximè nucleum, tanquam amnios fœtum inuoluit; seiungitur.

Adipum purgatio.

Debent verò in aqua calente macerari, & digitorum contrectatu confricari, vt faciliùs repurgentur: hordeum tamen vix exuitur post macerationem, nisi multo pistilli attritu variè ductum fuerit ac commotum.

Metallorũ purgatio.

Adipes vt purgentur à membranis frustratim solent diuidi & cultello aut digitis separari. Nonnunquam igne liquantur, & per linteum traiiciuntur, sic enim pinguedo sola facilè transmittitur, remanentibus in linteo pelliculis & membranis.

Metalla solent repurgari attritu, fusione, & aliis præparationibus, de loqui-

de quibus posteà fusiùs agemus. Quibusdam verò maior purgatio debetur, alijs minima, quib⁹ scilicet rei inutilis est perpusilla portio.

De infusione CAPVT V.

NFVSIO est præparatio medicamentorum, qua in humore aliquo nostræ intentioni conueniente, medicamenta minutim incisa, aut trita infunduntur; idque per horam tantùm, aut plures, vel dies, vel etiam hebdomadas, pro varia medicamenti natura, & Medicorum scopis. Quæ enim duram habent substantiam, compactam, & qualitatem firmiter substantiæ inhærentem, diutiùs terenda & infundenda sunt: Quæ raram & imbecillem, minùs.

Infusionis vsus.

Infusionis autem tres potissimum vsus traduntur; vt malefica vis medicamentorum emendetur, aut penitus absumatur; vt bona melior reddatur; vel vt eorum qualitas in humorem aut succum vtendum transferatur.

Turpheti præparatio

Mezerei & Laureolæ apparatus.

Infunditur turpethum in lacte recens mulcto, deinde siccatur, vt minùs ventrem, dum assumitur, torminibus exerceat. Mezereon & laureola, quibus conueniunt, antequam dentur, in vino albo solent infundi, dein siccari, vt eorum vis nimis effrena magis hebescat.

Vrticæ semen quib⁹ conueniat.

Radices quinque aperientes in aceto sæpe macerantur, vt viscidam pituitam magis incidant, & viam excernendo lotio dicatam citiùs diducant. Semen vrticæ infusum in decocto tragacanthi, & assumptum ad vitia thoracis (tussiculosis enim & asthmaticis prodest) guttur, & alias partes quas permaneat, vrere desinit.

Catharticorum infusio.

Maximè verò purgantia medicamenta & aromata infundūtur in vino aut aqua simplici, vel in decocto cōueniēte, aut aqua stillatitia, vel succo ex plantis extracto, pro variis medicorum scopis, vt qualitates proprias amittant, & in succum aut liquorem transmittant. Sic rheum, agaricus, & radix Mechoacana solent infundi, non modò, vt illorum virtus in liquorem idoneum abeat, sed vt melior reddatur.

Vinum hypocraticū.

Ex vino simplici componitur hypocraticum, relictis in illo per infusionem cynamomi viribus, ac dissoluto zuccharo. Sæpè tamen cautè aliquid ex zinzibere permiscetur à Pharmacopolis, vt bibulorum palato magis arrideat.

Gummorū infusio.

Infunduntur in aceto, & interdum in vino gummi ammoniacum, galbanum, opoponax & sagapenum, antequā vel accedant ad mixturam emplastri de mucaginibus, vel dissoluantur ad alios vsus.

Florum infusio.

Flores nympheæ, rosarum, & violarum infunduntur in aqua simplici calente, & inde colatura facta, & addito saccharo, sirupi coquendo conficiantur.

De humectatione, alijsque infusionum differentijs.

CAPVT. VI.

D infusionem reduci solent humectatio, maceratio, infectio, seu tinctura: Ad humectationem immersio & irrigatio, seu inspersio. His enim modis humescunt medicamenta aceto, lacte, aut aqua, vel alio humore insuccata, vt commodiùs & fœliciùs in compositionem & vsum veniant.

Quæ medicamenta egeant humectatione

Vtilis est humectatio ad exotica medicamenta, quæ ad nos è longioribus plagis aduecta, sicciora sunt, & minùs succulenta: Proinde natiuam humiditatem resarcimus vel fouemus immersione leui, vel irrigatione: Sæpe etiam sola repositione & asseruatione in vdo loco vt cum cassia in cella vinaria asseruatur, vel theriaca in pyxide plumbea reponitur, ne vis illorum tam citò exhalet.

Aromatum humectatio

Aromata etiam multa, vt caryophylli, ambra, moschus solēt humectari, si terēda sint, ne subtiliores partes ac magis odoratæ dissipētur.

Vtilissima verò est humectatio ad condiendos fructus, atque à corticibus repurgandos. Amygdalæ enim siccæ, vt facilè exuantur, aqua tepente prius humectandæ sunt. Et nuclei pinei, & nuces virides, ante condituram pluries in aqua sunt infundendę, humectandę & macerandę, vt illarum acrimonia & amaritudo retundatur. Mitescunt enim omnia, quæ insignem habent qualitatem, si in aquam, aut alium liquorem sæpe immergantur.

Caphura, colocynthis euphorbium, & alia pleraque pulueranda, ante trituram pauco oleo amygdalino aut alio humectantur, vt cōminuantur facilius, & eorum vis difficilius expiret.

Ad humectationem reducitur irrigatio, quæ velut parua quædam humectatio est. Quæ enim improbantur, vt sicciora, leui aspergine humescunt, & vsui sunt aptiora.

De Nutritione. CAPVT VII.

IX probabili ratione medicamenta dicuntur nutriri, nisi quatenus mutua appositione duorum vel trium, aut plurium medicamentum aliquod accretionem capessit, quam vulgus Pharmacopœorum nutritionem vocitat. Fortassis etiam id nominis inditum est, quia medicamenti miscendi, vt nutrimēti nutriendi fieri debeat alteratio.

Nutritio humectationi affinis

Est autem nutritio humectationi non multum dissimilis: In vtraque enim humor aliquis, aut succus necessario permiscetur, sed qui copiosus est in humectatione, in nutritione paucus, in qua non affatim, vt in illa, sed paulatim ac subinde affunditur.

Nam quod semel humore pauco irrigatum est, illicò siccatur Sole, aut igne, dein adhuc humectatur, atque ter, quater, aut quinquies iterum irrigatur. Quemadmodum Sarcocolla lacte mulieris, aut asinæ nutritur, sed pauco: copiosiore enim lactis copia macerata liquatur, acescitque lac ante sarcocollæ desiccationem. Sarcocollæ nutritio.

Spagyrici solent metallica humore cognato certo modo apparato nutrire, vt faciliùs liquescant, aut diluantur; vel succo velut nutrita & aucta tumescant.

Ad confectionem vnguenti crudi, seu de lithargyro, quod paratur ex parte vna lithargyri, quatuor olei, & aceti quinque, tandiu terendo nutritur his succis lithargyrus, vt in vnguenti consistentiam absque ignis ope, & ceræ mixtura coeat. Vnguẽtum crudũ quib. constet.

Radices multæ nonnunquam vino, interdum aceto irrigantur, vt turgeant, quemadmodum & myrobalani lacte nutriuntur aliquando, vel alio liquore pro vario Medicorum proposito. Mirobalanorum nutritio.

Aloë nonnunqaam nutritur decocto aromatum, aut alio liquore idoneo pro Medici scopo: Sępissimè verò succis herbarum, foliorum & florum, vt rosarum vel rubrarum ad robur, vel pallidarum ad purgatricem eius vim augendam: aliquando in succo endiuiæ ad calorem ipsius mitigandum. Dissoluitur autem primum in succorum ipsorum aliquo, deinde exsiccatur: teritur rursus, eademque succi eiusdem portione diluitur, agitatur, nutritur, & denuò exsiccatur, atque hoc toties iteratur, donec succi aut liquoris expetitam quantitatem aloë ebiberit.

De maceratione, infectione & digestione.

CAP. VIII.

MACERATIO humectationi tàm finitima est, vt pro vno eodemque præparationis modo vsurpentur. Ad eosdem enim vsus, & eodem artificio medicamenta infunduntur, humectantur, & macerantur: longiori tamen spatio temporis est opus ad macerationem; flores enim populi & semen abietis, Galeni consilio, macerantur oleo, sæpè tres, aut quatuor, vel plures etiam menses: postea oleum exprimitur, ad omnem lassitudinem soluendam aptissimum. *c.14.li.2.de sanit.tuẽ.* Oleum acopum.

Zinbiber, radices duriores, amygdalæ virides & duri fructus antè conditurам tanto tempore macerantur donec mollescant, vel inutilem aut ingratam qualitatem amittant.

In syrupo de papauere simplici macerantur capita papaueris in aqua diem integrum aut alterum, & sępè triduum, donec tenerescant, & illorum qualitas ad aquam transmittatur. Syrupus de papauere.

Lignum pali sancti, & illa radix peregrina quam Orientales Indi Gaiacum.

Radix Chinæ.

Lampatam vocant, ſuas qualitates vix ſuggerunt, niſi longa maceratione priùs maduerint ante concoctionem.

Idem fit in cæteris lignis & radicibus, quæ diutiſſimè macerantur in apto liquore, vt vires eorum, qualeſcunque ſint, in decoctum aut aquam tranſmittantur.

Dactyli tres dies integros aceto macerantur, Meſuei decreto, antequam ad Diaphœnici mixturam trahantur. Macerantur quoque tamarindi & mirobalani in ſero lactis capræ, aut aqua, vel ſucco cōueniente, ne lædant ſtomachum, ait Meſue, & nocumentum emendetur.

Infectio ſeu tinctura.

Affinis quoque eſt infuſioni, humectationi, & macerationi tinctura ſeu infectio: quæ enim inficiuntur, debent in ſuccum quemdam immergi. Non tamen ſemper medicamentum immergitur, vt colorem ſolùm acquirat, ſed etiam qualitatem præſtantiorem, vt cùm ſericum crudum ſucco cocci baphicæ tingitur, antequam confectionem Alxermes ingrediatur, vt vim magis cardiacam nanciſcatur, coloremque magis rubellum, imò totum ipſum quod habet laudabile, ab eo ſucco muttuatur.

Digeſtio.

Ad macerationem adhuc digeſtio reduci poteſt, per quam res digerenda vaſe, tanquam ventriculo includitur, & maceratur, eiuſque pars minùs & tractabilis, & mitis edomatur digerendo, & mitior euadit, atque operibus aptior, ſuperaddito, vino, vel aceto, vel oleo, aut ſucco conueniente. Latiùs tamen patet Chymicis digeſtio, ſub qua rectificationem, inſolationem, & nutritionem aliquando complectuntur.

De tritura. CAP. IX.

CVM medicamenta per ſe dura & ſolida aſſumi, vel cōuenienter adhiberi non queant, à Pharmacopœis tanta induſtria ſolent præparari & immutari, vt eorū vſus ſit poſteà facilis & ſalutaris. Ea enim ipſa percuſſu vel friatu comminuunt, & in puluerem reducunt, aut tenuiorem, aut craſſiorem, pro vario Medicorum propoſito.

Tres ſcopi triturationis.

Sunt autem tres præcipui terendorum medicamentorum ſcopi, vt alijs nempe medicamentis exactè commiſceantur, vel vt ipſis noua facultas conquiratur, vel vt malefica corrigatur.

Terēdi modus varius.

Modus verò terendi plurimùm varius; multa namque in mortario lapideo, vt marmoreo; alia metallico, vt ferreo, æneo, plumbeo, & aliquādo vitreo: alia in ligneo, vt buxeo, cum piſtillo, ſimili ferè materia concinato, teruntur. Piſtillus ſiquidem ferreus mortario ferreo aptior eſt, ligneus ligneo, plumbeus plumbeo, vitreus vitreo.

Nonnulla minimè poſſunt ita exactè puluerari percuſſu, atque friatu, qui fit ſuper lapidem planum, ac marmoreum vel

potius porphyrium, cui pistilli loco apponitur parua mola marmorea, quæ manu concepta, hac illac circumducitur, vt nihil intactum ex medicamento terendo relinquatur. Hocque modo gẽmæ, & lapides pretiosi solent læuigari, donec amplius nulla digitis inæqualitas percipiatur. Sic læuigatum puluerem vulgus porphyratum vocitat; quo modo solent ea medicamenta attenuari, quæ vel tabellas cordiales, vel vnguenta ophtalmica ingrediuntur.

Gemmæ autem in mortario porphyrio teri debent, non in marmoreo, quod atterunt sæpè ac permeant nonnulla mineralia, vt potè duriora, sicque nonnihil interdum ex ipso marmore referunt; Cadit namque mollius duriori, imbecillius validiori. Gemmarũ tritura.

Quædam molis versatilibus colliduntur seu moluntur, perinde ac triticum aut hordeum in pistino. Sic enim magna seminum duriorum quantitas facilè & pauco tempore colliditur, & in pollinem abit. Quæ multam triturã desiderant.

Pauca autem debet esse tusio eorum medicamentorum, quæ ad coctionem tantùm apparamus, atque eorum quæ raram habent texturam, & virtutem facilè dissipabilem, quæ nimirum multa tritura exoluuntur promptè, cuiusmodi sunt flores pene omnes.

Multam verò trituram patiuntur medicamenta dura, crassa, solida, neruosa, & fractu contumacia, quæque maligna qualitate participant, vt colocynthis, quæ cùm læuiter trita sumitur, eius portio crassior gyris intestinorum inhærens, partem eam exulcerat, ac dysenteriam mouet.

Quæ mediocri substantia constant, vt aromata multa, moderatè terenda sunt, ne tenuior eorum portio ac magis odorata exhalet, atque dissipetur. Si quando tamen ad electuarij alicuius cõfectionem trahenda sint, tunc tenuissimè læuiganda.

Quæ partes remotissimas petere volumus, in pollinem reducenda: si eadem in ventriculo, intestinis, & primis venis diutiùs immorari, nec promptè vasorum ora subire cupimus, crassiusculè puluerenda, modò nulla sint prædita maligna qualitate. Nonnulla quoque læuissimè terantur, vt citiùs id actu sint, quod potestate esse dicuntur, hoc est, vt celeriùs suas vires exerant. Quæ tenuissimè læuiganda.

Radices & herbæ nunc teruntur virides, nunc siccæ, nunc crudæ, nunc coctæ in varios vsus. Semper verò mediocriter teruntur dum concoqui debent. Maior tamen tritura radicibus, quàm foliis semper debetur, fructibus minor; seminibus mediocris. Medio siquidem modo inter herbas & radices semina teri desiderant.

Porrò multa vix possunt sola in puluerem reduci, nisi quid admisceatur, vt pomum colocynthidos, sericum crudum, caphura, & alia multa, quæ terendo latescunt, si quid ex oleaginosis non superaddatur. Nonnunquam vino quædam irrorantur, vt etiam aquæ Colocynthis, caphura & sericum quomodo facilè terenda.

tantillo, tum vt commodiùs teri poſſint, ac puluerari, tum vt fœliciùs intentioni noſtræ inſeruiant.

Partes animalium duriores, vt oſſa, cornua, & vngues: Si aſſatione, vel vſtione, vel alio modo torrida ſint, puluerantur faciliùs.

Malè ſericum aduritur, vt pulueretur.

Sunt qui ſericum crudum, lanam & pilos animalium ante trituram adurunt, ſed vires amittunt priores, & nouas conquirunt. Proinde minutim præſtat eadem ſecare, dein valenter terere, & in puluerem minutulum reducere.

Quæ piſtillo vixqueūt pulu erari.

Semina quædam oleoſa, vt quatuor frigida maiora, quia ſub ictu piſtilli percutiētis lateſcunt, ac pingueſcunt, minutim crebrò cultelli verberatu inciduntur, cortice tamen antè ſpoliata.

Multa gummi, lacrymarum, & ſuccorum genera fibroſa, & velut coriacea, ac fractu & ſolutu contumaciſſima, atque per ſe ſicca minùs, quàm vt ſola puluerari queant, minutim inciduntur, dein cum aliis ſiccioribus teruntur. Tragacanthum, maſtiche, gummi Arabicum, thus, ſarcocolla, & ſucci qui lentum retinent humorem, non facilè tundendo puluerantur, niſi piſtillus velut friando per fundum ad latera mortarij ducatur, & in quibuſdam priùs affuſis aliquot aquæ guttis.

Quæ facilè ac citò læuigantur.

Quædam adeò ſunt friabilia, vt etiam digitis ſummis attrita citò læuigentur, vt amylum, agáricus albiſſimus, & multæ terrarum ſpecies, Alia & validè & diutiſſimè contundenda ac terenda antequam in vſum veniant, quæ ſcilicet craſſam, duram, ac compactam habēt ſubſtantiam & virtutem profundam, ac validam, & ægrè vaneſcentem, vt metallica, ligna, oſſa, cornua: hæc enim omnia tundendo vix puluerantur.

In genere autem quæcumque validam concoctionem poſtulant, eadem & maiorem trituram: & quæ minus aut mediocriter coquenda minùs quoque vel mediocriter terenda.

Debet verò inter terendum corio quodam aut charta mortarium operiri, ne dum aromata aut gemmæ teruntur, pars ſubtilior exhalet, aut fragmenta foras euolent & pereant: vel dum euphorbium & veratrum puluerantur, tenue pollen nares aromatarii moleſtè feriat, & ſternutationem moueat importunam.

Is verò ſeruandus eſt ordo, inquit Syluius, in medicamentis puluerandis, vt primùm iniiciantur in mortarium craſſa, dura, lenta, dein minùs ſolida, tandem quæ piſtillo minùs reluctantur.

Puluis plūbi.

Plumbum ſic ex Fernelio pulueratur. In laminas tenellas primùm ducitur, quæ minutiſſimè conciſæ, aceto quàm acerrimo immerguntur, macerantúrque triduo, permutato quotidie, ſi videtur, aceto, poſtea exemptæ, & igni ſiccatæ citra vſtionē, in mortario laborioſè teruntur, ſic tandem in tenuiſſimum puluerem rediguntur, cuius vis eximia eſt ad maligna vlcera blandè corrigenda, expurganda & ad cicatricem perducenda.

cap. 16. lib. 16. method.

Facilè quoque pulueratur, si ipsius scobs super Porphyrio diutissimè móluta cum aqua rosarum teratur: Sic namque in puluerem reducitur. Ex illius adhuc liquati lib.1, cui hydrargyri ℥III. ex arte permiscebuntur fiet puluis plumbi.

De varijs trituræ speciebus.

CAPVT X.

VT multiplex est materia terenda, sic multiplex ac varius terendi modus, non solum enim medicamenta comminuuntur terendo, molendo, ducendo & friando, sed etiam atterendo, confricando, secando, frangendo, radendo, limando: hinc trituræ multæ species constituuntur, quæ pistillo quidem & mortario minimè peraguntur, sed alijs instrumentis, vt cote, malleo, securi, scalpro, lima: vnde attritio, confricatio, sectio, fractio, rasio, limatio.

Plin. cap.7. lib.16. Attritio dicitur Syluio præparationis quidam modus, quo medicamenta nonnulla in cote medica, qualis ad nos Naxia ex Cypro insula aduehitur, atteri solent, vt lapis Iudaicus, aut collyria in pastillos formata & sicca, quæ ad cotem cum aliquo humore idoneo, confricantur, vt materia hoc apparatu tenuior facta dolentem oculum cui adhibebitur, minimè lædat vel exasperet. Galenus. Attritio.

cap. 4. lib.4. cõp.medic. local. Atteritur nõnunquam butyrum in mortario plumbeo, cum pistillo materiæ similis, donec similem colorem acquirat, ad pruriginem, & cutaneos affectus mitescendos; sicque butyri qualitas non communicatur plũbo, sed plumbi qualitas isto attritu butyro permiscetur. Idem sentiendum de cæteris liquoribus aut succis similiter in simili materia attritis.

Confricatio leuis quædam est attritio, per quam res facilè puluerabiles, digitorum friatu, aut solidioris corporis confricatu citò læuigantur, vt amylum, aut cerusa, quæ statim vt confricantur, puluerantur: sicque confricatio & attritio secundùm magis & minùs tantùm discrepare videntur. Cõfricatio.

Sectio.

Ex arboribus radices & ligna primùm serra aut securi præscinduntur, dein ad Pharmacopolium aduecta minutiùs secantur, vt in pyxidibus aut solio commodiùs queant asseruari; tandem minutuli fiunt pulueres vsibus nostris inseruiendi. Ossa, vngulæ, cornua hisdem ferramentis diuidi solent, vt frustulatim væneant: vsus tamen tempore, scalpro rasorio, & tusione assuescunt læuigari. Hic autem apparatus qui per sectionem fit ab instituendo Pharmacopœo non parum remotus censetur, cùm potiùs ad medicamenti venditorem quàm emptorem spectet: Proximè tamen ad

eum spectat subtilior illa sectio, per quàm semina oleosa, vt cucumeris, citrulæ, melonis, peponum, pistaciorum & similium, scalpro sutorio, huc, illucve identidem inclinato, vel frequentissimo cultelli verberatu in tenuissimas partes inciduntur, pro Medici instituto.

Secantur crassiusculè forcipibus aut cultello radices multæ, caules, & folia plantarum, antequam terantur, vt elixentur ad medicinales vsus.

Franguntur herbæ tenellæ, dum manibus præhensæ intorquendo trahuntur: partes verò illarum sicciores nonnisi extremis ad sese adductis per medium quasi crepitando abrumpuntur. Mineralia sæpè casu franguntur, sæpiùs industrioso percussu.

Fractio.

Finduntur eo modo radices cultello, necnon caules multi, quo doliarij sua vimina findunt. Crassiora & duriora ligna interdum ascia egent, interdum & cuneo ferreo, & malleo.

Fissio.

Raduntur multæ radices tum ad corticem eximendam, tum ad inutilia expurganda. Ligna verò seu duriora, vt buxus, guaiacũ; seu minùs compacta, vt xylo aloë, santala, dentes apri, cornua cerui, vnicornis, & Rhinocerotis, vngulæ Alces, priapi animalium siccati, & pleraque alia, vt faciliùs posteà pulverentur, vel coctione suas vires in humorem transmittant.

Rasio.

Rheum, agaricus, zinziber, nux moschata & zuccharum sæpè lamina ferrea, incurua, multis exasperata foraminibus abraduntur: Nonnunquam & mala cytonia, vt ex his maior succi quantitas eliciatur, quàm si in mortario terantur, inquit Syluius.

Limantur præsertim metalla, quæ rasione aut tusione puluerari non queunt, diutissimè namque percussa, vel tudi aut pistillo non cedunt, aut latescunt potiùs quàm læuigentur.

Limatio.

Aurum & argentum ideò limantur, vt illorum scobs minutula citra præparationem aliam exhibeatur. Chalybs, ferrum, æs plumbum ferè limantur, vt vtantur, atque posteà teruntur, vt rei exigenti inseruiant. Limantur & dentes, vel veriùs cornua elephanti, ossa caluariæ humanæ, & quædam ligna perdura: sic enim minutiùs quàm rasione diuiduntur: nam limaturæ ramenta sunt tenuiores.

De Coctione.

CAP. XI.

T medicamenta gratiora, salubriora & vsui ac compositioni magis idonea reddantur, solent concoctione conuenienti commutari; Est enim coctio a rei concoquendę alteratio vel commutatio.

Coctio quid.

a Probl. 7. sect. 12.

Eius autem tres b constituuntur differentiæ, maturatio, elixatio, & assatio, Sed quia maturatio πέπανσις Græcis dicta, naturalis quędam est coctio, hîc omittitur, quoniam de artificiali tantùm agimus, ad quam elixatio, vstio, calfactio, frixio, despumatio, & quę calore mutationem quamdam acquirunt, tanquam ad genus solent referri.

b cap. 3. 4. Met.

Pro rerum autem coquendarum substantia & viribus, fit coctio leuis, aut valida, aut medioris. Quędam enim leuem tantùm coctionem sustinent, quorum scilicet virtus longiore coctione facilè resoluitur; vel quia imbecilla est, aut in superficie posita, aut quia rara substantię textura constant, vt semina quędam, aromata multa & flores pene omnes.

Alia longiorem coctionem desiderant, vt quæ contrario modo affecta sint, quorum nempe virtus non facilè resoluitur; aut quia valida est, ac firma; aut quia in substantia crassa ac densa residet, aut quia in profundo est sita: cuiusmodi sunt radices, ligna gummi, lapides, & acria, vt cepe & allium, quæ coctione mitescunt. Quædam mediocrem coctionem patiuntur, quæ inter dicta extrema media sunt, in substantia & viribus, vt santala omnia, iuiubæ, passulæ, tamarindi, molliusculi fructus & semina multa.

Coctio autem quæ fit in humido à calore moderato, elixatio dicitur. At humidum illud, cui medicamenta incoquuntur, magna ex parte aqua est, eáque verè simplex, vt communis, vel medicamentosa, & composita, ad quam reducuntur lixiuium, hydromel, lac, serum, vinum, acetum, succi plantarum, aquæ salsæ, vel sulphureę, & liquor omnis in quo medicamenta excipiuntur, & incoquuntur.

Elixatio quid.

Est verò multiplex elixationis vsus; primò siquidem humorem medicamenti excrementium coquendo resoluit; Vnde colocynthis & elleborus coquuntur, ne molestè ventrem perturbent, & torminibus exerceant. Contrarium tamen accidit his medicamentis, quæ leniendo & lubricando purgant, quæque cùm plena sunt, eadem meliora, vt cassia & tamarindi: Coctione namque deteriora fiunt, quia humiditas illorum natiua imminuitur, & vis purgatiua deperditur.

Multiplex elixationis vtilitas.

Secundo elixatio flatus crassos & mordaces ad nauseam

K

ventriculum lacessentes, ab eodem medicamento dissipat, vt in senna, polypodio, carthamo, ebulo.

Tertiò acrimoniam, violentiam & qualitatem vlcerantem frangit, vt de scammonio scribit Mesue, quod illius iussu, in malo augstero, vt citonio, vel succo rosarum coquitur, & præstantiùs redditur, vt omnia acria coctione fiunt meliora.

Quartò, vehementiorem medicamenti attractionem & maligniorem obtundit: proinde elleborum album, & medicamenta valentiora incoquimus, vt illorum violentia fracta maneat; sicque omnia medicamenta redduntur benigniora, dum in aqua vel succis herbarum, seminum aut fructuum coquuntur.

Denique elixatio facultates medicamentorum diuersas optimè permiscet, vt ex his omnibus vna resultet veluti concreta facultas: quæ si fuerit imbecilla in planta quadam, leuius coquenda est; si potentior ac validior, validius; eòque magis quò substantia illius crassior, solidiorque fuerit. Idcircò primum ligna, dein radices, tertiò semina, posteà lignorum cortices, tum fructus, postremò flores igne lento, tetri fumi experte concoquuntur, dum arida, duráque mollescant, cætera contabescant, & in aquam aut liquorem suas vires deserant.

Ordo coctionis medicamentorum.

Hic elixationis ordo semper tenendus in omni medicamentorum & maximè apozematum apparatu, quæ fiunt ex decocto radicum, foliorum, seminum & florum saccharo aut syrupis quibusdam dulcorato.

Quo modo fiant apozemati.

Tempus autem coctionis, non vnâ horâ, aut aliquo temporis certo spatio, vt quidam arbitrantur, sed vno artificis periti iudicio definitur. Quædam enim ad elixationem multùm temporis, alia parum exigunt.

Tempus coctionis.

De assatione & frixione.

CAPVT XII.

ASSATIO est medicamentorum cum succo tantùm proprio concoctio: Quo præparationis modo, carnes, radices & fructus sine aliquo humore aduentitio coquuntur.

Ea autem assatio fit modis pluribus: Carnes enim veru transfixæ versatili ad ignem coquuntur; vel catino figulino exceptæ in clybano; vel suprapositæ crati suppositis prunis ardentibus assantur. Radix quoque betæ nigræ sub cineribus assatur, vt & castaneæ in pertusa sartagine: Sed hæc cuncta magis ad popinam quàm pharmaciam pertinere creduntur.

Beta Romana.

Assantur verò medicamenta multa, vt qualitatem inutilem deponant & retineant salutarem: alia vt fiant mitiora: nonnulla vt

faciliùs & citiùs puluerentur. Sic rheum assatur aliquando, vt minùs sit purgatorium, & valentiùs astringat; quemadmodum & scylla, vt illius vehementia obtundatur, qua interanea lædit, ex Dioscoride. Sic & cerebella passerum assantur, vt ficciora sint & magis pulverabilia, vt commodiùs his permisceantur quæ venerem suscitant. Cerebella passerum venerem excitant.

Multa quoque præparantur assando, vt copiosa & excrementitia illorum humiditas absumatur. Dum verò super tegulam ignitam, vel in furno, aut sartagine assantur, cochleari, aut rudiculâ quadam ferreâ debent versari, ne vrantur, atque amoueri antequa nigrescant.

Hoc autem discrimine dirimuntur inter se assatio & frixio, quòd illa fiat cum succo proprio, hæc vero cum aduentitio, vt cum oleo, butyro, vino, aceto, aut alio succo vel liquore, quo modo multa alimenta friguntur, vt fabæ & cicera, tum vt suauiora sint, tum vt flatum magis deponant, ex Galeno. Frixio.

cap. 29. lib. 2. de alimentis. Coriandrum frigitur, hoc est, præparatur cum aceto, vt illius qualitas cerebro noxia obtundatur. Frigitur & viticis semen, vt flatus magis discutiat, & venereos appetitus inhibeat. Nonnulla verò friguntur in oleo amygdalarum dulcium, vt myrobalani citrini, chebuli & nigri in compositione Trypheræ Persicæ. Alia in omphacio; Et quædam in vino, aut alio succo, pro vario medici scopo, vt qualitatem meliorem acquirant, vel deteriorem amittant. Coriandri præparatio.

De Vstione. CAPVT XIII.

VLTA medicamenta præsertim solidiora, vt mineralia, vel quæ malignam habent qualitatem, priusquam veniant in vsus humanos vruntur. Nonnulla etiam vruntur, vt citius queant puluerari, vt ossa, cornua, vngues, sericum, & pili animalium. Alia vt mutent colorem: Alia vt facultatem, & nouam nostro proposito idoneam nanciscantur. Multa acria interdum vruntur, vt mitescant, & acrimoniam amittant, & quædam non acria, vt eamdem acquirant. Sicque acria, vt notauit Galenus, multum caloris amittunt vsta; At quæ eiusmodi non sunt, assumunt. Hoc probat exemplo calchanti, quod mitius, moderatiùsque redditur per vstionem. Nonnulla verò non acria, vrendo redduntur calidiora, & magis erodentia, vt fæx vini, hydrargyrus, calx cruda, & alia multa. *In proemio lib. 9. simpl.*

Qua autem ratione idem efficiens effectus tam oppositos promat, sic sentiunt medicinæ proceres. Acrimonia acquiritur, aucto calore ad certum gradum, quem dum per adustionem excedant acria, suam acrimoniã amittunt. Quæ verò acria non erant, cùm ad Dubij cuiusdam explicatio.

istum caloris gradum, seu secundum aut tertium peruenerunt, eandem acquirunt, quorum vsus à Galeno improbatur. Laudat enim æs vstum rubrum, reiicit nigrum quod nimis sit vstum.

Spagyrici tamen malunt acrimoniam amitti vstione, propter dissipationem sulphuris & salis volatilis; acquiri verò in non acribus. discusso sulphure volatili, cui nulla aut exigua erat acrimonia, ac remanente sale fixo, cuius acrimonia hebes erat & obscurata à sulphure ante vstionem.

Multiplex vrendi modus. Porrò varius est vrendi modus. Quædam enim in Clybano vruntur; alia in patina, alia in olla fictili cruda, alia in vrceolo æneo, alia in catino cupreo, & quædam in fornace aurifabrorum, vel in reuerberio Chymistarum.

Puluis leporis vsti ad calculos atterēdos Viperarū vstio. Vritur lepus in clibano, quo vsque possit in puluerem lætigari, ad calculos atterendos & saburram renum pellendam vtilissimū. Vrūtur viperæ, Galeni consilio, in olla noua ad salem theriacum, lepris & impetigini agresti discutiendis maximè idoneum. Sed inter vrendum cauendum est, ne vapor teter, ac venenatus cerebrum lacessat. *c. 2 lib. 11. simp.*

Vruntur animalia pleraque integra si pusilla sint; vel partes grandiorum, vt ossa, cornua, pili, pennæ, corium, vngues. Excipiuntur verò fictili nouo, & in furno, vel fornace, & interdum solis circumcirca prunis subditis vruntur, donec facili negotio puluerari queant. *c. 33. li. de theria.*

Rami arborum, arbusta, sarmenta, & multa simplicia per se accensa, interdum & vase quodam terreo aut metallico concepta, solent vri.

Puluis cancrorū vstorū quos affectus sanat. Cancri nonnunquam vruntur in sartagine ærea, quandoque in olla, sæpe inter carbones ignitos donec cinefiant; vel saltem quousque ex his torridis fieri queat puluis tenuissimus, qui commendatur ad cancerosos affectus, & eos qui a rabioso cane infliguntur.

Lapidum vstio. Lapides inter prunas ardentes à follibus excitatas vruntur. Cyaneus tamen, Phrygius, & alij pretiosi in partes exiguas, ante vstionem frangi debent, & olla fictili, noua, operculo tecta perforato, excipi, vt facilior exhalationi pateat exitus, dein tamdiu vri donec ignianiantur.

Vstionis terminus. Vstionis enim terminus in quibusdam est ignitio. In alijs dum nihil fumidum amplius expirat. Multi tamen lapides ter aut quater igniuntur, & toties humore quodam suffunduntur ante trituram.

Fæcis vini vstio. Fæx vini tamdiu torretur donec albescat, atque tātam acrimoniam acquirat, vt linguam & palatum quasi vrendo mordicet.

Ouorum putamina, ostreorum, & limacum testæ, cornua & dentes animalium ita debent accendi, vt conflagrent, & albescant, & fiant puluerabilia.

Accenduntur & vruntur nonnunquam resinæ, styrax, thus, pix, therebinthina & multa similia, vt ex his accensis fuligo quædam medicamentosa excipiatur ad futuros vsus.

Alumen in patina ignita vritur, quousque bullas excitare desierit. Et calchantum donec colorem mutauerit.

Sal vritur olla exceptus & opertus ne exiliat. Exilit verò & strepit vrendo, donec perfectè crematus fuerit. Nitrum quoque est eodem modo vrendum. *Salis vstio.*

ca. 103. lib. 5. Cerussa, inquit Dioscorides, trita in fictili nouo, flagrantibus igni carbonibus, assiduè versando vritur, donec cinereum colorem traxerit: Tunc exime, refrigerato, vtitor. Vel, in patinis nouis super prunas vrito, & ferulacea rude moueto, donec colore fiat similis Sandarachæ. Quæ verò sic parata est, Sandix à quibusdam dicitur, inquit idem author. *Cerussę pręparatio. Sādaracha. Sandix.*

Est autem Sandarach non quidem gummi iuniperi, quod vulgò vernix, & à Mauritanis Sandarax dicitur, sed species auripigmenti rubelli. Eadem enim in fodina Sandarach & auripigmentum effodiuntur: Imo simul mista sunt, & vires easdem possident. Alio nomine Sandaracha vocatur, à Chymistis Arsenicum rubrum vt & Auripigmentum, Arsenicum croceum. Porro Cerussa vsta in Sandica transit, ait Galenus, nunquam tamen in Sandaracham, quæ est vrentis facultatis. Sandix verò nulla sui parte calefacit, sed potius refrigerat; Hacque pictores vtuntur, vt Cerussa, cuius colorem vrendo & aliquando acetum permiscendo variè permutant. *Brasanol. in exam. simpl. cap. 66. lib. 9. simpl. cap. 53. lib. 9. simpl.* *Sandarach quid. Vernix. Sandarax. Arsenicum rubrum. Aupigmētū Arsenicum croceum. Sandarachę vires. Sandicis qualitas.*

Auripigmentum torretur in testa noua, viuis carbonibus subiectis, assidueque versatur, donec igne flagret, & mutet colorem. Et Sandaracha eodē modo vritur, & dos vtriusque eadem, ait Dioscor. Crustas enim cum vredine vehementi excitant, capillos euellunt, excrescentia reprimunt, & tubercula discutiunt. *c. 80. & 81. l. 5.* *Auripigmēti vstio.*

c. 45. l. 5 Dioscor. Cadmia crematur carbonibus obruta donec translucida spectetur & scoriæ ferri modo bullet, mox extinguitur. Nonnulli exustā terunt in vino, rursumque fictili crudo vrunt, donec pumicosa videatur: Iterumque tritam ex vino tertio vrunt, donec prorsus in cinerem redigatur. *Cadmiæ præparatio.*

Pumex crematur flagrantissimis carbonibus obrutus, & vbi canduerit, extractus vino restinguitur odorato: Iterùmque incensus restinguitur, & tertia vstione exemptus, & per se refrigeratus ad vsus conditur. Dios. *Pumicis vstio.*

ca. 125. lib. 5. Vritur ærugo minutissimè fracta & comminuta in fictili patina flagrantibus prunis superposita, versaturque donec se mutet, & colorem cinereum concipiat. *Aeruginis vstio.*

Ibidem lib. 5. Calcitis vritur fictili nouo viuis carbonibus superposito. Finis autem vstionis in humidioribus est, vbi ipsa chalcitis bullas excitare desierit, & perfectè inaruerit. In reliquis verò dum mutata *Chalciteos vstio.*

floridum colorem fuerit, & sanguineum aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda est.

Chrysocolla patinis supra carbones vritur: Et Ochra cadmiæ modo. Dos Chrysocollæ ad purgandas cicatrices: excrescentem carnem coërcet, astringit, excalfacit, & modicè corpus mordendo exest. Ochra verò astringit, erodit, collectiones & tubercula dissipat. Dioscor.

Plumbum multis modis vritur.

Plumbum multifariam crematur. Antequam tamen vstionem experiatur, solet vel in scobem vel in laminas attenuari, dein fictili nouo excipi, & addito sulphure ita conflagrari, vt in cinerem perfectè redigatur. Interijcitur verò sulphur laminis, & dum vtrumque conflagratur, rude ferrea versatur; interea sedulo cremandum ne halitus plumbi nocentissimus naribus excipiatur. Cerebo enim multùm obest propter admixtam hydrargyri portionem, cuius ratione neruos etiam lædit, & plumbarijs sæpè stuporem & paralysim inuehit.

Halitus plumbi cerebro & neruis noxius.

Adijcitur verò, ad rem comburendam aliquando sulphur, aliquando nitrum, cùm scilicet admodum valida est, & indomita rei compages. Alioquin volatilia eiusdem citiùs dissiparentur, quàm fixa vincerentur à flamma, vt placet Spagyricis.

Vritur adhuc sic cito, ac facilè plumbum, in vase primum vel fictili, vel ferreo liquandum, à recrementis purgandum: dum ignis ita fouendus & augendus, vt vas candeat: tum assidua motione cùm ferrea rudicula agitandum, vt in calcem abeat.

Et quemadmodum assatio finitima est vstioni, imo quoddam velut iter ad vstionem, sic vstio ad calcinationem, & calcinatio ad cinefactionem. Propriè tamen cinefactio rebus cremabilibus & flãmas concipere natis competit. Ex mineralibus enim in quibus vix comperitur flammæ pabulum, vix cineres post vstionem relinquuntur; Ex lignis succensis, quid nisi cinerum cumulus? Æquè tamen cremabilia & incremabilia possunt læuigari; Illa dum cinefiunt, hæc verò dum post vstionem puluerando, vel super tabula marmorea ducendo in alcool, seu pollinem leuissimum attenuantur. Hæc si lectoris animum non expleuerint, specialiorem medicamentorum, quorum est frequens apud nos vsus, vstionem, in officina pharmacopœorum à nobis illustrata comperiet.

De extinctione.

CAPVT XIIII.

XTINCTIO est ignitæ materiæ in aliquo humore suffocatio. Illa verò materia extinguitur sæpius vsta sæpè & ignita tantùm, vt cùm gemmæ, & multa metallica, priùsquàm vrantur perfectè, vino, aceto, aqua simplici, vel stillatitia, vel succo quodam, aut liquore extinguuntur donec planè refrixerint. Extinctio quid?

Multa pluries extinguuntur, vt lapis pyrites; Nonnulla semel tantùm, vt galla, & quædam extinguuntur ex se sola, citra materiæ cuiusdam humectantis affusionem.

Vueckerus Syluij transcriptor argentum viuum saliua hominis ieiuni extingui dicit. Impropriè tamen non ignita dicuntur extingui, sed emendari, seu præparari. Præparatur autem hominis ieiuni saliua emendatur saluia: Nam vt melius alijs miscendis concorporetur rectè saliua cogitur, quæ tamen illius qualitatem nihilo meliorem efficit; Saluia verò castigat & minùs efferam reddit. Dicitur enim saluia quasi saluatrix: Cerebrum namque & neruos plurimũ roborat, quibus argenti viui malefica vis plurimum obest, quę succo saluiæ debet emendari.

Auri massa sæpius ignita nonnunquam extinguitur aqua communi, quæ vtiliter datur dysentericis ad occludẽda vasorum oscula, & elephanticis ad robur partium principum & exilarandos spiritus. Non enim temerè creditur aurum, vt exteriora reficere, sic & interiora. Aqua extinctionis auri.

Vt aqua salutaris est ad multorum effectuum profligationem, in qua pluries chalybs fuerit extinctus: Sic chalybs ipse in scobem redactus, ignitus & extinctus aceto, eximius est ad multos vsus, de quo alibi fusiùs.

Tanta vis est extinctionis, vt vires humoris quo aliquid extinguitur in se trahat & retineat. Sic Cadmia interdum vino, interdum aceto, pro varia intentione medici extinguitur: Et ferrum ignitum nonnunquam hydræleo extinguitur, vt magis ductile fiat, ad cassides & alia arma facienda. Aliquando verò aqua sola extinguitur, & magis fragile redditur.

De calfactione, insolatione & refrigeratione.

CAP. XV.

Calefactio quid?

ALFACTIO est medicamentorum tam simplicium quàm compositorum præparationis quidam modus, quo ea ipsa non quidem coquuntur, aut vruntur, sed moderatè calefiunt, vel in sole, vel igne vel rerum putridarum calore, vt commodiùs percolentur vel malaxentur, vel misceantur, vel faciliùs & fœliciùs exibeantur. Sic medicamentum infusum antequam percoletur, calefit, vt illius qualitas non modo tota in liquorem transmittatur, sed vt liquor promptiùs permeet, & totus eliciatur.

Clysteres colico dolore laborantibus præscripti, solent fœliciter à Pharmacopœis paulo calidiores inijci, modò non sit à bile; febrientibus vero tepidiores, ne feruor magis incandescat, sed mitescat. Et vomiturientibus aqua tepida bibenda datur, vt naturæ motum adiuuet, humorisque fiat sursum per os facilior exclusio. Cum vix quidpiam actu frigidum debeat exiberi, siue topicum sit remedium, vel intro sumendum, vt & balneæ, & ipsa linteamina priusquam ægrotis inseruiant debent modicè calefieri. Multa quoque medicamenta calefactione indigent vt faciliùs terantur, misceantur, dissoluantur, & percolentur.

Insolatio.

Insolatio calefactioni tam est finitima, vt altera alterius vicem facilè queat subire. Vtraque enim eundem effectum pollicetur, & instar cuiusdam coctionis est: vt cum circa caniculam, aut vigentibus cæli squaloribus, dies circiter quadraginta insolatur hydromel, vt sic magis concoctum vinosum reddatur. Non tamen ea arte sola fit vinosum, sed quod paratur ex libris quatuor aquæ fluuiatilis & vna mellis, tamdiuque coquitur ante insolationem, donec ouum crudum supernatet.

Hydromel vinosum quomodo fiat.

Conseruæ recentes insolantur, vt omnes earum partes simul fermentẽtur, & humidior quædã materia discutiatur: maximè verò quę ex folijs & floribus frigidis paratæ, ad multum tempus debent asseruari.

Scyllæ succus, consilio Galeni, elicitur insolatione. Obscuro tamen cælo, igne extrahitur. Et quæ medicamenta insolari hyemis constitutio denegat, eadem igne calefiunt per hyemem, vt æstate per solem.

ca. vlt. lib. de puero Epileptico.

Olea multa ex infusione florum, vel rerum aliarum permixtione parantur, insolanturque diebus vel pluribus, vel paucioribus, pro infusæ rei quantitate & viribus. Calidiora namque & sicciora, aut nulla, aut pauca egent insolatione, frigida & humida diuturniore.

Par est ratio de aceto, varijs floribus alterato. Rosaceum enim diutiùs

diutiùs debet insolari, sambucinum minus, & quod allia, mentam & vetonicæ gariophyllatæ flores admittit.

Refrigeratio quoque medicamentorum ad apothecarium spectat. Quæ enim post coctionem cogi desiderat, ea ipsa refrigerat, vt gelatinam: Quæ etiam calore præparata in pharmacopolio reponit, vt electuaria solida, conseruam siccam, & emplastra. In hoc verò differt refrigeratio ab extinctione: quód quæ extinguuntur, refrigerantur, non contrà. Refrigeratio.

De putrefactione & Fermentatione.

CAP. XVI.

c.9.lib. 2. de dif.feb. & cō. ad par. 1.lib.3. epid.

VTREFACTIONEM ab externo semper oriri calore in materia humida, ex Aristotele docuit Galenus. Vt enim calor internus coquit, non corrumpit Sic quod omni ex parte siccum est, nunquam manifestè putrescit. Neque si quidem tegula, nec aurum nec argentum putrefieri cernuntur.

Et quia putrida ab alieno calore talia sunt, putrefactio coctio quędam est, vt cùm medicamentosa quædam materia putrere relinquitur, in ampulla sepulta fimo, seu ventre equi, vt loquuntur Chymistæ (Sic enim forsan arti fictæ ficta nomina donant) dies triginta & aliquando quadraginta: qui postremus terminus ab illis vocatur mensis philosophicus, vt & liquor putrefactionis, menstruum. Mensis philosophicus chymicorũ Menstruũ quid chymicis.

Hunc autem præparationis modum Spagyrici tanquam peculiarem sibi vendicarunt; Galenus tamen multis sæculis ante illos natos, calcitim & lithargyrum olla noua cum aceto excepta, & obruta fimo putrefieri docuit. Nostræ ætatis pharmacopæi Galenum quoque sequuti, surculos populi nigræ plures menses macerant, & putrefaciunt, vel axungia porci, ad confectionem vnguenti populeonis, vel oleo ad medicamenta acopa, seu lassitudini conferentia.

Fermentatio non tantùm ad medicamenta, sed potulenta & esculenta pertinet; fermentatur enim massa triticea subacta, vt ex ea panis conficiatur & suauior & salubrior.

Fermentantur vinum & zithum dum efferuescunt, fitque tunc sinceri succi à fęcibus segregatio Fermentantur quoque syrupi, conserue & electuaria, dum recens parata in vasis efferuescunt. Fermētatio

Sua est & chymicis fermentatio, quam interdum viuificationem & aliquando resuscitationem vocant. Per eam enim, inquiunt, velut ex mortuis reuocatur destructa materia, & vires acquirit nouas.

Talem fermentationem vani pollicentur aurifices ad metallorum transmutationem, sed fermenti materiam nondum norunt, nec conficiendi modum.

De dissolutione. CAP. XVII.

EDICAMENTA variè solent immutari priusquā exhibeantur, vt plurimùm verò cùm integra displiceant tritura quadam & dissolutione in succco quodam apparantur. Est autem dissolutio velut tritura quædam, per quam medicamenta tàm simplicia, quàm composita diluuntur in humore quopiam idoneo, ad consistentiam mediocrem: & aliquando liquidiorem, vel crassiusculam pro varijs medicorum scopis.

διάλυσις

Dissolutionis vsus.

Ob varios autem vsus medicamenta dissoluuntur, primò vt faciliùs assumantur. Dein vt promptiùs alijs misceantur ad compositionem. Tertiò, vt citiùs distribuantur. Quartò, vt in affectam partem penetrare valeant, & illic si fuerit opus diutiùs immorari, vt cũ in vterum, vesicam, intestina, aut vlcus sinuosum liquida medicamenta inijciuntur, Quintò medicamenta dissoluuntur, vt postea queant percollari, atque vt illorum virtus ab excrementis repurgata, citiùs partes subeat interiores.

Lithontriptica.

Sic medicamenta quæ calculos atterunt, dissoluuntur interdum in vino albo, aliquando in succo limonum & aqua parietariæ, raphanorum, aut simili, vt faciliùs renum cuniculos & vreterum ductus possint peruadere. Contrà quæ sputo mouendo imperantur; in liquore quodam spissiore, vt syrupo bechico dissoluenda, vt potiùs eclegma vel linctus, quàm potus apparetur,

Anacatharsis quomodo mouenda.

Vt verò dilutioni inseruit tritura, sic & infusio, & sæpe calefactio. Quæ enim dura sunt, aut lenta, vel viscida, vix possunt dissolui, nisi priús terantur aut infundantur, & sæpè calefiant ad ignem aut solem.

Sic multa medicamenta statim diluuntur trita, vt multæ terrarum differentiæ. Alia non nisi diu agitata, vt blactæ byzantiæ, conchæ, opium thebaicum, & infinita alia. Quædam maceratione & calefactione egent, vt gummi multa quæ vt dissoluantur, debent priús aceto forti, vel aqua vini, aut vino generoso macerari.

Non quæuis in quouis liquore diluuntur.

Nō autem in quouis succo aut liquore metallica atque etiam mineralia facilè dissoluũtur, sed vel in succo limonũ, vel aceto destillato aut aquis illis, quas Spargyrici valentes nominant. Ideoque non omnia in omni liquore dissoluuntur, sed in idoneo & quasi determinato. Therebinthina enim diem naturalem in aqua aut decocto ducta, vix vnquam diluetur, nisi quid ex ouorum vitellis superaddatur.

In summa liquantur igne axungiæ, medullæ, pinguedines vt dissoluantur, & ingrediantur faciliùs vnguentorum & emplastrorum compositionem. Diluuntur species aromaticæ in aquis cardiacis.

vel alterantibus pro Epithematis. Soluuntur catapotia, vel alia purgantia tam simplicia quàm mixta in aqua vitæ, vel alia conuenienti, ad extractorum eliciendorum artificiosam sedulitatem. Denique solida quæ sunt, cum ea forma non possint aut debeant exhiberi, priùs sunt atterenda, & idoneo succo aut humore dissoluenda, vt faciliùs & vtiliùs assumantur.

De liquatione.

CAPVT. XVIII.

cap. 6. ar. 7. l. meteor.

OSSVNT quidem omnia dissolui priùs vt decet apparata, sed pauca liquari. Vruntur namque lapides, accenduntur ligna, concreta tamen cum non sint à frigore, haud quaque liquantur. Est enim liquatio, ait Arist. eorum, quæ à frigido concreuerunt in liquidiorem consistentiam ac fluxilem, à calore facta solutio, vt adeps, medula, oleum hybernum, & similia, quæ cum leui frigore cocant, leui quoque calore funduntur.

Liquatio quid.

Sed quæ vehementi ac diuturno frigore obriguerunt, ægerrimè liquescunt, vt aurum, æs, & ferrum, quorum sanè fusio ad eos potiùs qui metallica quàm qui pharmaceutica tractant, pertinet.

Differt autem liquatio à dissolutione, quòd liquatio semper fiat à calore, & sine aut raró cum humore, dissolutio verò semper cum humore, & raró cum calore.

Dissolutio non nisi fit cum humore.

A calore solo facilè liquatur plumbum, sulphur facilius, pix, & resinæ. In aqua calida nonnumquam liquantur sal, manna, saccharum, gummi hederæ, pruni, iuniperi, & pleraque alia, quæ sic sæpè funduntur, vt dissoluantur.

Chymici pyrothecniam illustrarunt, multaque adinuenerunt, quibus ars fusoria ditatur, vt cum illorum doctrina, sal ammonius semel sublimatus cum sale communi, postea bis per se, statim fluere facit dura metalla. Aliter quoque breui cuprum funditur, si inter liquandum aliquid vngulæ caballinæ iniiciatur.

Quomodo metalla facilè liquentur.

Porrò magnus est liquationis in pharmacia vsus. Efficit enim vt medicamenta formam mutent, & aliam nanciscantur, tum, vt purgentur, & eorum pars impurior à syncera & puriore separetur.

De mollitione & duratione.

CAPVT XIX.

VLTÆ medicamentorum præparationes tantam inter se habent affinitatem, vt eædem ferè iudicentur, vt liquatio & mollitio quæ tantùm secundùm magis & minùs videntur discriminari, Itaut mollitio sit liquationis principium. Cuncta enim quæ liquantur, priùs mollescunt, & multa postquam fuerint emollita, si diutiùs calefiant, liquescunt, non tamen omnia. Ebur enim vngues & cornua possunt emolliri, non liquari.

Mollitio fit duobus modis.

Fit autem mollitio duobus modis, vel solo calore ignis, solis, aut animalis, vel rei cuiusdam putrescentis; vel affuso humore; vt cùm cera emollitur in aqua calente; aut cùm massa quædam medicamētosa durior in aliquo syrupo aut succo idoneo malaxatur, vt mollescat & tactui cedat. Arbiter enim duri corporis & mollis tactus est, ait Galenus. *cap. vltimo li. 3. de differ. pulsſ.*

Duratio.

Vniones conchæ & ouorum putamina, aceto destillato macerati adeò mollescunt, vt ad libitum tractentur, & ducantur. Ebur quoque zitho creditur emolliri atque etiam dum sex horas cum radice mandragoræ percoquitur.

Cornua mollescunt igne rarefacta, aut aqua diutiùs cocta, vel sub fimo per septem dies sepulta. Et coralia succo berberum, & margaritæ succo limonum, & lapides multi certis liquoribus, vt decet, apparatis creduntur emolliri.

Porrò cum dura sint, ait Plato, quibus caro nostra cedit, & mollia, quæ carni: durationis & mollitionis, vt oppositorum, eadem erit ratio doctrinæ. Locum autem habet in pharmacia duratio, in medicamentis compositis, quæ ad conseruationem & vsum, plus, minús sicca, solidaque debent esse, cuiusmodi sunt, electaria, conseruæ siccæ, emplastra, pilulæ, trochisci, & miuarum genera. *Galen. cap. 1. lib. 4. de dignos. pulsſ.*

Indurantur verò medicamenta frigore, calore, & rerum siccarum admistione. Frigore, quando quæ liquata sunt, aut tantùm emollita, ab igne remouentur; & aëri exposita refrigerantur & coalescunt. Calore, dum ad iustam consistentiam medicamenta coquuntur, & pars humidior absumitur. Tunc enim lsicciora reddita indurantur. Admixtione quoque rerum siccarum medicamenta durescunt, siue vt diutiùs asseruentur, siue vt consistentia faciliùs & fœliciùs exhibeantur.

De ſiccatione. CAP. XX.

QVÆ in hyemem ſunt aſſeruanda ſimplicia, vel ad nos è peregrinis regionibus aduehenda, priuſquam in arculis, aut pyxidibus & ſacculis reponantur, debent accuratè ſiccari. Excrementoſa enim illorum humiditas coacta, nec difflata citò corrumpitur, peritque tunc ſalutaris cuiuſlibet medicamenti qualitas.

Neque verò conſeruationis gratia tantùm medicamenta ſiccantur, ſed ſæpè vt puluerentur, vel, vt viribus polleant inſignioribus. Quicquid vero humidius eſt & aridum expetitur, idipſum vel igne, vel ſole ſiccandum, vel in vmbra relinquendum perflatili, pluuiæ & pulueris experte, donec tabeſcat, illiuſque ſuperflua humiditas penitus diſſipetur. *Quare medicamenta ſiccentur.*

Ignis calore ſiccantur ad puluerationem, quæ in fornace, vel clibano vruntur, vel in carbonibus accenſis, vt oſſa, vngues, cornua, conchæ; vel in olla fictili, vt pili animalium; & quæ ſartagini calidæ imponuntur, vel catino, aut calatho excepta, ſuprà, aut intra furnum, à quo panis de nouo extractus eſt reconduntur. Sic enim pruna, pira, ceraſa ſolent deſiccari, fructuſque alij humidiores.

Solis calore ſiccantur æſtate & autumno potiſſimum folia & flores, quorum color in his aridis expetitur, vt etiam ſemina, quæ collecta ante perfectam maturitatem, vel cœlo pluuioſo, vt neceſſitas rei cogit aliquando, vix niſi ſole, aut igne poſſunt exactè ſiccari. *Quæ in ſole melius ſiccentur.*

Radices quoque craſſiores & magis ſucculentæ, niſi minutiùs diuidantur, meliùs in loco ſoli expoſito, vel aëri perflatili & aquiloniq, quàm in vmbra ventis non agitata ſiccantur, eſtque multorum minus idonea deſiccatio, niſi præceſſerit inſolatio.

Paruæ tamen radices in vmbra facilè areſcunt, vt aliæ maiores, quæ per fruſtula, ac talleolas inciſæ & transfixæ filo, vmbroſo aëri, ac ventoſo & minimè pluuiali exponuntur. Facilius vero folia quæ manipulis ligata, in ſolio penſa, partim aëri externo, partim calori ignis ferè iugis officinarum exponuntur: Omnium facillimè flores: Papyro enim aut catino excepti & ſubinde verſati citò ſicceſcunt.

Exſiccata vero folia ſacculis canabinis, aut papyraceis reponuntur, radices, flores & ſemina. vaſis vitratis aut ligneis. *Quomodo cortice & flores ſiccandi.*

Flores nenupharis quia craſſiores & humidiores ſunt, filo transfiguntur, vt ſic aëri expoſiti, commodiùs areſcant. Eodem modo & cortices arantiorum, limonum, granatorum, & lignoſæ radices in officinis ſolent deſiccari.

Pulmones vulpium in vino loti ſiccantur in clibano parum

calido, priapi ceruorum in aëre libero, intestina lupi in vmbra, ficus & passulæ in solatu, vt & confectiones solidæ, quę post conditurам in saccharo, siue syrupis debent asseruari.

De expreßione. CAPVT XXI.

VT purior tenuiorque medicamentorum substantia separetur à terrestri & crassiore, valido sæpè compressu opus est, quem cùm solæ manus exequi minimè valeant, prælum quoddam siue torcular à Mesuæo est inuentum, quo medicamenta sacculo excepta, aut panno forti, vt cannabino, aut seraceo inuoluta, tam validè comprimuntur, vt tenuis substantia tota exilire cogatur, remanente crassiore & magis compacta.

Pomaceũ qui fiat.

Sic in torculari ab vuis attritis vinum expressum in dolia aut cupas delabitur. Sic pomorum educitur succus ad pomacei aut Syrupi regis Saboris confectionem. Eodemque modo seplasiarij plantæ frumentaceæ nondum adolescentis succum extrahunt, ad condimentum illud cum pauco aceto pane tosto & speciebus aliquot parandum, quod intinctum viridem nominant. Quibusdam Græcis, οἶνος βοτανώδης vinum ex herbis vocatur.

Intinctus viridis. Vinum ex herbis.

Pleraque tela excipiuntur, dein manibus premendo contorta, sufficienter exprimuntur, vt succus agrestæ, portulacæ & plantaginis, pro aqua aluminosa, additis ouorum albuminibus & alumine.

Aqua aluminosa quibus constet.

Simili modo fit expressio rhabarbari, vel agarici, aliorumque medicamentorum in decocto, aut aqua conuenienti infusorum, vt ex his quod profuturum est habeatur, eiiciatur quod nociturum.

Acacia.

Acacia ex succo seminis spinæ Ægyptiæ exprimitur, qui siccatus in vmbra, niger, si ex maturo semine, subrufus si ex viridi eliciatur, apparet.

Expressio igitur fit aliquando succi tantùm simplicis alicuius medicamenti, nonnunquam eiusdem in decoctione vel aqua macerati, vt cum exprimitur infusio oleorum, & decoctio syruporum & apozematum. Mel Anacardinum exprimitur ex Anacardis exiguis ac recentibus diutiùs coctis. Ex his enim sic tabefactis, liquor aliquis enatat ferè mucaginosus, quem mel Anacardinum appellant. Quod vt probè fiat secundum Arnaldum de Villa noua debent Anacardi teri, & diebus septem in aceto macerari; Octauo coqui lento igne ad duarum partium dissipationem. Colatura autem cum melle cocta à multis perhibetur mel Anacardinum.

Mel Anacardinum qui fiat.

cap. de memor. defect.

Vt expressi succi diutissimè seruentur absque putredine, sal admiscetur, vel reponuntur in vase oris angusti, superfuso oleo sufficienti, vt digiti crassitudine.

Quomodo succi diu sine putredine seruandi.

Infusa medicamenta & succi nunc leui, nunc forti expressione extrahuntur. Olea verò simplicia, vix nisi validissimo compressu extrahi queunt, siue cum, siue sine igne. Vtroque enim modo educitur amygdalinum, & quod ex nucibus, pistaciis & fructibus multùm oleosis elicitur.

De extractione.

CAPVT. XXII.

OMNIS expressio quædam extractio est, sed non contra: Nam multa extrahuntur sine expressione, vt succi & resinæ ex plantis incisis vel percussis; Sic enim euphorbium ex Lybica arbore conto vulnerata extrahitur, nam succus è plaga confestim stillat in pelles ouinas arbori circumligatas; Tanta siquidem eius est acrimonia, vt gustum & olfactum molestissimè feriat, & ardorem ori naribusque maximum excitet. Propterea rustici quidam vocantur ad huius succi collectionem, qui spe mercedis allecti corticem arboris feriunt è longinquo, vt minùs ab acerrimo euphorbij feruore lædantur, nunquam tamen tuti ac illæsi discedunt. Euphorbium.

cap. 148. lib. 4. Ex fructu cucumeris agrestis elaterium extrahitur cõsilio Dioscoridis, hoc modo. Decerpti cucumeres qui tacti protinus exiliunt, seruantur vna nocte. Postridie imposito supra craterem aut peluim rariore cribro, vtrisque manibus prehensi, sigillatim supino cultro, sursum versus aciem habente finduntur, atque per cribrum humor in vas subiectum exprimitur, & quod carnosum cribro hæsit, vt faciliùs exudat, eliditur. Humor in pelui agitatur, dein residere sinitur. Tum linteo opertus soli exponitur: & cùm steterit, supernatans aqua identidem effunditur, qua partim effusa, partim exhausta quod remanet sedimentum in mortario teritur, & cogitur in pastillos. Elaterium quomodo parandum.

Ex plantis integris, vel earum partibus extrahuntur non modo succi, vt hypocistis ex germinibus adnatis Cisti radicibus; succus glycyrrhizæ & laserpitij seu Cyrenaicus; Sed alij quoque varij liquores, ex incisis arborum, & fruticum cortice, & stipitibus, vt gummi resinæ, lacrymæ. Succi.

In gummi censu numerantur ammoniacum, sagapenum, opoponax, galbanum, bdellium, mirrha, styrax, thus, & alia multa, quæ pro varia cuiusque natura faciliùs, aut difficiliùs extrahuntur. Nonnulla sine arboris vulnere, dehiscente per calores æstiuos cortice sponte defluunt. Gummi.

Resinæ extrahuntur faciliùs quia magis fluxiles, & ferè sine manuum auxilio deciduæ vt quæ ex Terebintho lachrymatur, quæ resinis omnibus antecellit, ait Dioscorides. Proxima lentiscina, dein, Resinæ.

quæ è pinu & abiete extrahitur.

Lacrymæ. Inter lacrymas multa locum habent, vt aqua è vite resecta defluens, lac tithymallorum omnium, & papauerum succus ille crassior, qui dum plenè coaluit, opium nominatur.

Sauciatur ergo in plantis multis tantùm cortex, inde stillat δάκρυον hoc est, lachryma in peluim aut aliud vas appensum. In multis radix vulneratur, vel secatur omninò: interdum & rami. Ita Balsamum extrahitur cortice fruticis præciso, cultello quodam eburneo. Ferrum enim sine magno sui dispendio tolerare minimè potest.

Fit adhuc oleorum extractio, sed modo multifariàm artificioso. Vel enim extrahuntur destillatione, quæ fit per ascensum, vel descensum, de qua plenæ sunt chymicorũ farragines: vel expressione: vel infusione: de quibus iam supra loquuti sumus, fusiúsque loquemur in pharmaceutica officina.

De extractis Chymicorum.

CAPVT XXIII.

NON paruum est discrimen inter extractionẽ Pharmacopœorum & Chymicorum: Illi enim liquorem tantùm quemdam, vt lacrymam, resinam & gummi, vel quid simile ac fluidum extrahunt, secernuntque à substantia crassiore ac solidiore: Hi verò non modò corpus illud crassum deserunt, sed & tenuiorem substantiam exhalant, relicta eius portione crassiuscula ac paucula, cui, vt subiecto virtus vnita adhęrescit. Vnde extractum quasi essentiam à corpore separatam appellant.

Eiusmodi enim extractum parua mole vires habet eximias, illiusque dragma non minoris est efficacię, quàm vncia medicamenti tota cum sua substantia crassiore exhibita.

Solent verò his extracta dari, quorum nauseat ventriculus super pharmacopæorum medicinis, & quibus maxima est rei familiaris vbertas. Extractum enim rhei aut vnionum pauperi pręscribere, vitam illi eripere est.

Extractum quo modo parandum. Fiunt autem extracta ex medicamentis tam simplicibus quàm compositis sępiùs hoc modo. Immergitur medicamentum minutim incisum, vel si fuerit massa catapotiorum aut electarij, dissoluitur in aqua vitę optima, vel alio liquore idoneo, itaut ad duos digitos emineat, in vase bene obturato; tum relinquitur duos aut tres dies in loco calido; Dein valida fit expressio; quę postea in balneo Mariæ ponitur, vt separetur aqua vitæ à facultate medicamenti, quod exigua quantitate crassiusculum remanet in fundo vasis, Tuncque colligitur, & reponitur in vase vitreo, aut fictili, sed vitrato.

Cùm

Cùm validiùs extractum quis parare voluerit, in priore expressione aliud eiusdem generis medicamentum macerabit, & post diutinam ac perfectam infusionem exprimet, vt antè. Idque ter, aut quater, si extractum potentiùs expetierit; tandemque facta expressione vltima, vel ignis calore blando, vel balneo Mariæ segregabit aquam vitæ, vel insolatu dissipabit, solo remanente extracto, quod exiguo corpore viribus est eximium.

Rhabarbarum & alia medicamenta pretij maioris, post primam macerationem & expressionem abiicienda non sunt, vt vulgaria, sed bis, aut ter, vel etiã quater, in alia aqua vitæ infundenda, donec colorem & saporẽ prorsus amiserint, & quicquid illis inerit virtutis in aquis ipsis reliquerint: tunc enim fieri debet vltima expressio, quæ aliis miscetur, à quibus omnibus aqua vitæ separatur, per balneum Mariæ, quousque subsidentia, seu extractum relinquatur.

Non verò semper extracta fiunt per aquam vitæ, sed multoties per herbarum decocta, aquas stillatitias, & aliquando per aquam pluuiam vel fontanam. Massæ enim pilularum nonnunquam macerantur in aqua pluuia per octiduum, adhibitis, si videtur idoneum, succis buglossi, vel betonicæ, vel alterius pro exigentia rei. Postea igni lentissimo coquuntur, filtrantur, & coagulantur. Extractum pilularum.

Hoc modo rhei optimi minutim concisi libra vna maceratur per diem integrum in libris duabus succorum depuratorũ borraginis & fumariç; Deinde igne lentissimo coquitur, donec succi absumantur: Tunc fit expressio fortis, quç denuo igne coquitur lẽto in diplomate ad mellis crassitudinem. Sunt qui saccari duas vncias adiiciunt, sed augetur moles, & hebescit extracti facultas. Extractum rhei.

Multis alijs modis extracta parantur, quos pluribus persequi nostri nunc non est instituti, quandoquidem pharmacopœi instituendi methodum non Chymici hoc in libro meditamur, de Chymicis operationibus alio tractatu fusiùs dicturi.

De cribratione.

CAP. XXIIII.

VT agricola paleas & acus à tritico excutit vanno, sic ab optimis marcida secernit semina cribro, ipsique potiùs quàm Pharmacopœo, cribratio competit, sed vterque illo vtitur instrumento ad farinam à furfure secernendam, quod tamisium vulgus nominat, nonnulli incerniculum, & aliquando setaceum, quod ex seta equina concinnetur, interdum ex tela cannabina, & aliquando ex sericea. Cribrum verò fit ex pergamena multis foraminibus rotundis aut longis peruia, per quæ lolium & semina minutula facilè descendunt, remanentibus succulentis,

ac melioribus. Vſurpatur itaque cribratio pro eo medicamentorum apparatu qui cribro, aut incerniculo peragitur.

Cribratio his vsus.

Eſt autem multiplex huius præparationis vſus; per eam enim flos ſeminum molitorum, ſeu farina à furfure ſeparatur: Radices coctæ à corticibus mundantur, & fructus ab acinis repurgantur.

Pulpa quoque fiſtularis cannæ cibro equina tela concinnato trãſmittitur, vt medulla ſic à ſiliquis confractis & ſeminibus perpurgata ſola extrahatur.

Eodem modo & Tamarindi & dactyli macerati aceto vel alio liquore per ſetaceum traijci ſolent ad definitos vſus.

Semina multa coquuntur ad crepaturam, vt radices & folia ad putrilaginem, deinde tranſmittuntur per ſetaceum crinibus equinis concinnatum ad cataplaſmatum, vel aliorum diuerſæ formæ remediorum confectionem.

Pulueres cardiaci, vt etiam alij qui medicamentorum compoſitiones ingrediuntur, tamiſio ſunt tenuiſſimo cernendi, & maximè qui obſtructionibus liberandis, vrinæ & menſibus mouendis dicantur. Quò enim tenuiores ſunt, eò citiùs ad partes attingendas deferuntur.

In quibuſdam pulueribus cernendis tamiſia ſetacea exquiruntur, in aliis multitia, vel quæ ex linteo fiunt tenui & raro.

In ſumma cribratio fit ad mixtionem commodiorem rerum pulueratarum, vel certè iam mole minimarum, & ad tenuioris portionis ſæpè melioris, à craſſiore ſæpè deteriore ſeparationem.

Vt autem varia ſunt quæ Cribrationi inſeruiunt inſtrumenta, ſic uarius cribrandi modus, nam propriè Cerealia, vt & legumina cribro excepta ſuſpenſo, manu agitantur, & hac, illac verſando ſemina, quæ mala ſunt ablegantur, retinentur quæ bona.

Pulueres cardiaci quomodo cribrandi.

Eodem modo cardiaci pulueres cernuntur, cribro inter manus verſato, nec violenter ſuccuſſato, vt tantùm pulueris pars tenuior tranſmittatur, relicto craſſiore.

Nonnulla verò vt optimè tranſmittantur, debet incerniculum numeroſo percuſſu in abacum aut aliud corpus ſolidum ſuccuſſari, ne partes craſſiuſculæ cribro impingantur. Proinde terenda ferè ſunt omnia antequàm cribro volutentur. Et quæ cribrum vix permearunt ob craſſitudinem, denuò terenda, donec ob tenuitatem tota tranſmittantur.

De Colatione & filtratione.

CAPVT. XXV.

QVA ratione medicamenta ſicca cribrantur, eadem colantur humida: Vt enim ſordes omnis ſecernatur, habeaturque purus humor ac ſyncerus, colo tranſmittitur, vel denſo, aut raro, vel textura mediocri, pro rei exigentia & commodiore vſu. Ideoque pharmaciæ proceres iubent in officinis multa cola aſſeruari rara, aut denſiora: eaque vel lanea, vel linea, aut cannabina, vel ſetacea, & ſæpe detrita; Sæpius tamen noua, vt validiori compreſſu totus ſuccus colandæ rei abſque telæ crepatura traiiciatur.

Vt rectè colentur craſſa & viſcida, tria expoſtulant, vt ampliore humore diluantur, vt colo traiiciantur rariore ac nouo, & diutiùs calefiant ante colaturam. Sic enim illorum denſitate magis rarefacta faciliùs tranſmeant. Miua ſeu gelatina carnium & fructuum, ſic priùs calefacta colatur. Et mellis genus omne, & manna per os ex liquore quodam ſumenda, vt res quædam extranea ac ſordida, ſi quæ ſit admixta, per colaturam ſeparetur.

Quæ tenuia ſunt, vt ſuccus herbarũ, limonum & multorum fructuum, tepida colari ſolent, & ſæpe frigida; Sic namque terreſtrior pars ac craſſior remanet, traiecta puriore ac magis ſyncera, veluti defæcata. Lac tamen colatur frigidum, nec non aqua turbida; vt ab illo, pili ſi qui ſint allapſi, ab hac verò vt conſpurcamenta ſecernantur. Sæpè tamen per reſidentiam ab aqua id omne ſeparatur, à quo turbida reddita eſt, vt in cyſternis videri poteſt.

Vinum quoque Hippocraticum ter aut pluries colatur frigidum per manicam laneam, oblongam & acuminatam, ad ſacchari, vini & aromatum, quibus conficitur, mixturam & conſiſtentiam iucundiorem.

Quædam tamen non niſi calidiſſima percolanda ſunt, alia frigida, quædam tepida. Et multa vnica tantùm colatura egent, quædam duabus, & nonnulla tribus, donec clareſcant.

Apozemata percolantur ſtamine vulgari extenſo; interdum & ſacculo laneo, aut lineo: Syrupi verò qui ob ſacchari vel mellis admixtionem & longiorem coctionem craſſiores ſunt, nec tam facilè tranſmeare queunt, linteo raro dum percolantur egent.

Simili modo decocta colantur quibus vnguenta parantur, vt etiam vnguenta ipſa liquefacta, dum quid craſſiuſculum quod vim piſtilli aut ignis effugerit, ſecernendum eſt.

Multorum medicamentorum tenuior portio à craſſiore ſegregatur per aliam colationis ſpeciem, quæ filtratio nuncupatur: Quo apparatus modo ſolent vti, qui lac virginale dictum con- Filtratio.

ficiunt, vel tenuiorem alicuius medicamenti substantiam tantùm expostulant. Fasciam enim laneam, duos, aut tres digitos latam & oblongam assumunt, eiusque extremum in vasis fundum quod medicamentum filtrandum continet, immergunt; Alterum verò extra vas ascendens in aliud vas propinquum spectat, ac propendet, in quod humorem quem à priore vase continenter quasi sugendo trahit, stillatim eructat.

De Despumatione.

CAPVT XXVI.

Spuma quid.

DESPVMATIO dicitur cùm spuma innatans detrahitur vel cochleari solo, vel penna si pauca fuerit, vel colatura. Nam cúm spuma sit succus quidam lentus includens flatum; generatio enim omnis spumæ duarum substantiarum mixtura perficitur, inquit Galenus, quarum spirituosa vna est, altera humida, proinde varia agitatione mouetur ac disiicitur; Idcirco spumæ secernendæ ouorum adduntur albumina, quæ suo lentore & visciditate eam ipsam cogant, ac colligant, vt quando gelatina, syrupi multi & apozemata coquendo despumantur.

Comm. ad aphor. 43. lib. 2.

Cum autem motus & calor sint efficientes causæ spumæ, nihilq; crudum & immotum spumescat, despumari tantum debent quæ agitatione vel coctione spumam edunt.

Vt mel aut saccharum despumetur, humoris æqua portio, & sæpe dupla adiicitur, dein coquendo, spuma cochleari pertuso deraditur, ne simul cum ea ipse humor in quo fit concoctio abiiciatur. Quod si hac arte imperfecta videatur despumatio, singulis libris singula ouorum albumina adiunguntur, quæ continuata elixatione simul vt indurantur, spumam colligant, vnde postea spumæ facilis est à liquore secretio, vt quæ per colaturam vnà cum albuminibus in colo seu stamine relinquantur, humore syncero solùm transmisso. Si mel valde impurum est, cum triplo humore coquitur ad dimidias, vt optimè despumetur. Idem iudicium de cæteris rebus despumandis valde impuris.

Quando mel per se despumandum.

Per se autem mel aliquando despumatur & purgatur, si modo cuiusdam alienæ qualitatis expers sit vel cùm tam longam coctionem sustinere non potest viribus integris, vt ea quæ cum illo admiscentur: Tunc enim præstaret non despumatum miscere, quàm cum miscendis despumare.

Saccharũ despumandũ tandiù coquendũ est, vt post despumationẽ admixti liquoris vnciæ duæ aut tres solũ, pro sacchari libra supersint.

Condiendi fructus dũ coquũtur cũ saccharo, aut mellis portione, vt nõnulli faciũt, solo cochleari despumãtur; vt decocta & succi laneo

colatorio. Solent enim traijci per pannum extensum clauis affixum vt spuma & fæces desuper relinquantur.

De clarificatione. CAP. XXVII.

LARIFICATIO est sordium crassiorum à medicamentis liquidis expurgatio; sic enim gratiora palato redduntur, & faciliùs distribuuntur. Clarificantur autem multa per se sola dum portio magis fæculenta subsidet, vt succus pomorum, arantiorum, citriorum, buglossi, acetosæ: Quædam despumatione, alia colatione, nonnulla coctione additis sæpiùs albuminibus ouorum, aliquando etiam sine his, vt cùm succi plantarum & fructuum coquuntur ad tertiæ partis consumptionem, deinde biduum sinũtur, donec clarescant. Vnde clarificatio modis quinque fieri dicitur, quiete, colatione, despumatione, aceti vel acidæ rei mixtione, & albuminum ouorum cum re clarificanda agitatione & coctione. Decocta enim & syrupi si acetum recipiant, per se magis ac magis aceti vi purgãtur. Ouorum autem albumina scopulis agitanda sunt, donec tota spumescant tum syrupis admiscenda vel decoctis, quæ posteà recoquuntur. Et vbi coctione perfecta perfectè albuminibus spuma colligata est, artificiosè deradenda ac separanda vel traiectione communi, quæ fit per pannum quatuor angulis totidem clauis firmatum, vel colatura magis particulari, quæ fit per manicam Hippocratis. Debet verò ter aut quater iterari colatio, donec syrupus aut decoctum planè claruerit.

Clarificatio quot modis fit.

Recentiores quasdam potiones forma zulapij conficiunt, quæ cùm sint consistentia valdè claræ, Claretæ nuncupantur. Tales verò redduntur modis superiùs enumeratis.

De aromatizatione. CAP. XXVIII.

ROMATIZATIO dicitur attificiosus præparationis modus, quo medicamenta magis odorata ac suaueolentia redduntur, ad gratiam palati, cordis, ac facultatis vitalis, & animalis robur & oblectationem. Medicamenta si quidem ventriculum subuertentia, si cariophyllis, aut cinnamomo, aut alijs aromatis condiantur, minùs infensa sunt, ac molesta partibus præcipuis, & salubriùs humores excrementitios per secessum, aut etiam vomitum, si contigerit, educunt.

c. 15. li. 2. de alim.

Licèt autem aromata calida sint omnia Galeno, facultatemque vitalem exhilarent, quædam tamen magis respiciunt cerebrum, vt cariophylli, quædam cor vitæ fontem, vt cinnamomum, alia ventriculum vt nux moschata, alia iecur, vt santali, & quædam v-

vterũ, vt moſchus, ambra, zibethũ; nõ quod ſanè his delectetur vterus ſub odoris ſpecie; organũ etenim non eſt odoratus, ſed afficitur tantùm odoribus ratione materiæ tenuiſſimæ, ſeu vaporis aërei, quo recreantur ſpiritus quibus genitalia turgere omnibus eſt in confeſſo.

Multas confectiones aromaticas deſcripſit Meſue, vt diacinnamomum, aromaticum roſatum, diamoſchum vtrumque, diambram, electarium de gemmis, & pleraque alia, quorum fœliciſſimus eſt vſus ad robur principibus membris conciliandum & conſeruãdum, putredinem arcendam aut corrigendam & reficiendos ſpiritus.

Qui ex morbo conualeſcunt, aut valdè ſunt ſenes, ſatiſque valent opibus ad iacturam virium reſarciendam, conſilio Medicorum, conditis ſolent vti paratis ex conſeruis, ſyrupis & pulueribus cardiacis, quorum eximia vis aromatum odori ſuauiſſimo maximè tribuitur.

Cur medicamenta aromatizentur.

Similem ob cauſam ſyrupi multi aromatizantur confectione Alkermes, aut trochiſcis gallæ moſchatæ, vel moſcho, ambra, zibetho & alijs ſuaueolentibus incluſis nodulo, ita vaſi, quod ſyrupum aut liquorem continet, alligato, vt circa illius medium ſuſpenſus maneat. Sic enim aromatica vis æquè diſtribuitur ad totum humorem, quod etiam norunt Oenopolæ, qui vinum fragrantius & ſuauius reddunt, ſuſpenſis in dolio zinzibere, cinnamomo & ſimilibus.

Quibus ſalaces ad venerem vtãtur.

Qui inter aulicos ditiores ſunt, ſalaciores & magis deſidioſi, vt belluarum more potentiùs ruant in venerem, ad illiuſque ludibria ſint vegetiores exercenda, ouis interdum veſcuntur ſorbilibus, vel frixis cum multo moſcho, aut zibetho, ita vt naturam deſtruant magis quàm reficiant.

Multi verò fructus, vt nuces & pira, ante conditurãm cinnamomo aut cariophyllis configuntur, cùm vt palato, tum vt cordi gratiora ſint & magis amica.

Iulepi ſæpiùs aromatizantur aqua roſacea, apozemata cinnamomo, aut ſantalo citrino; opiatæ & condita confectionibus aromaticis, pomatæ ambrâ vel moſcho vt & alia multa medicamenta ſtyrace, benzoin, caphura.

De coloratione CAP. XXIX.

LICET color, Galeno docente, medicamenti facultatem non oſtendat, quia tamen qualitas eſt corporis viſibilis, quæ quòd vel obſit, vel proſit, magis aut minùs expetitur: Vt enim nigredo videndi vires lædit, vt etiam albedo: ſic viridis color exhilarat, vt præter experientiam Philoſophus ſcripſit. Ex medicamentis tamen nonnulla magis expetuntur alba, quædam rubra, alia nigra, vel alius coloris.

cap. 2. l. 1. simplic. c. 30. l. de histor.

Probl. 60. sect. 12. Color autem illis acquiritur quatuor potissimum modis, lotione, agitatione, coctione, mixtione. Lotione cādida fiunt multa, vt oleū, terebinthina, cera. Quædā etiam agitatione talia euadunt, vt penidia, vnguentum album Rhasis, emplastrum diachylon, & ceratum refrigerans Galeni: Ea enim omnia quò diutiùs tractantur & subiguntur, eo magis albescunt, vt pilulæ albæ, Bechicæ confectiones, & saccharata omnia. Motus siquidem seu agitatio colorem expetitum medicamentis conciliat. Hoc non tantum in enumeratis cernitur, sed manifestissimè in vnguento crudo, quod ex lithargyro, oleo & aceto paratur: Hæc enim tamdiu in mortario agitantur, donec formam vnguenti albescentis acquirant. Coctione adhuc medicamenta magis colorata fiunt, aut albiora, aut nigriora, prout cōcoctio validior ac diuturnior, vel imbecillior erit. Sic emplastrum ex cerusa cruda paratum candidum est, ex eadem vsta rubrum, & ceratum quod æruginem crudam recipit viride est quod vstam albū ac melinum. Denique pro rerum admixtarum vario colore, varius est medicamentorum color. Quæ enim recipiunt crocum flauescūt; quæ cinnabarim, rubent: quæ cerusam, albescunt; quæ cassiæ medullam, nigrescunt.

De conditura, salitura, & fartura.

CAPVT XXX.

VT salitura & fartura potiùs ad popinam quàm Pharmacopolium spectare videntur, sic conditura ad artem aromatariam. Medicamenta tamen hisdem interdum egent: Nam salitura plurimum facit ad conseruationem, fartura ad saporis gratiam, conditura ad vtrumque. Cōdiuntur enim non tantùm fructus, aut flores, sed & cauliculi, cortices, & radices tenellæ, tum vt diutiùs asseruentur, tum vt iucundiùs edantur. Sic radix zinziberis tenella, siliquæ cassiæ fistularis quæ non multùm adoleuerunt, nuces moschatæ, myrobalani, & alij fructus exotici recentes condiuntur, vt fœliciùs ad nos sine magna virium iactura è longinquis regionibus aduehantur. Nostrates fructus dulces, subacidi, aut alius saporis iucundi palato, statim atque selecti fuerunt, & à cortice nudati, si sit opus (multi enim non decorticantur, vt ribes, berberis, agresta) cum saccharo, aut melle vel vtroque coquuntur. Amari vel acidissimi & acres tandiu in aqua macerantur, donec vehementem qualitatem deposuerint.

Solent verò potissimum Pharmacopœi condituras, vt vocant, humidas parare, sicut dum cum saccharo & aqua, vel cum syrupo fructus aut radices tandiu concoquunt, vt humiditatem omnem aqueam amittant: tum cum syrupo perfectè cocto recondunt & asseruant.

Aromatarij verò non solum condituras eiusmodi conficiunt, sed etiam siccas, vt loquuntur, quæ fiunt ex fructibus vel saccharo extrinsecus incrustatis, vt tragetæ omnes species, vel intrinsecus coquendo saccharatis & postea insolatu exsiccatis. Fructus verò multi vel sale condiuntur solo, vt cappares, vel addito aceto, vt cucumeres in frustula secti, vt portulaca, lactucæ, & multa olera vt sine putredine ad hyemem vsque possint asseruari. Sal enim miram vim habet dessiccandi & conseruandi: Vnde carnes & pisces saliti in plures non tantum menses, sed annos, sine corruptela recondun-tur, Ob eam rationem anima à philosophis quibusdam dicta est sal corporis, quia quamdiu in ipso remanet, tandiu ab omni putredine vindicat ac tuetur. Confert etiam vt medicamenta qualitatem aliam præter peculiarem nanciscantur, propterea carnes viperinæ & multorum animalium partes insperguntur sale marino aut fossili (Sunt enim omnes eiusdem facultatis Galeno) eoque pauco, si saporis, vel copiosiore si conditurę gratia adhibeatur.

Salitura.

Epicureis anima pro sale.

Quæ autem alimenta medicamentosa desiderantur, si cauitatem habeant manifestam, fructibus aut herbis farciuntur, aut radicibus, quibus etiam sæpè configuntur. Nunc multa animalia farciuntur ante assationem vel elixationem, vt palato magis arrideant, & aliquando vt sanitati resarciendæ aut conseruandę magis conueniant, vt cùm polypodium, cappares, passulæ, hordeum, vel aliæ plantarum partes ventre exenterati caponis vel anseris includuntur. Gallinaceus annosus hordeo solet farciri, vt simul cum facultate aluum subducendi quâ pollet ex Galeno & Oribasio detergeat & nutriat. Cucufæ sæpè farciuntur è cephalicis pulueribus exceptis bombace, syndone duplici intersuto, vel vt vulgus loquitur, interbastato. Simili modo paratur topicum remedium forma scuti quod regioni stomachi adhibetur. Excipit verò pulueres roborantes & stomachicos, quales præscribi solent in ventriculi debilitate. Propriè tamen fartura dicitur, per quam exenterata animalia, vel excauati fructus medicamentosis rebus, vel alimentosis, & aliquando aromaticis tantùm ad iucunditatem farciuntur,

Fartura.

De Destillatione.

CAPVT XXXI.

DESTILLATIO est humoris aquei vel oleosi ex re quapiam vi caloris eductio. Fit autem ea vel per ascensum, vel per descensum, idque calore humido aut sicco Humido calore destillationes fiunt in Balneo Mariæ, & in vapore aquæ calentis. Balneum Mariæ aut maris, vt aiunt nõnulli, dicitur vas quoddã cupreũ aut æneum aquam calidam continẽs, in quod vas aliud immittitur, quod

Balneum Mariæ.

quæ materiam destillandam contineat. Cucurbita seu boccia vocari solet, cui aliud vas rostratum super imponitur, quod vulgus alẽbicum seu capitellum nominat, dein glutine ex farina & ouorum albuminibus facto, simul arctissimè compinguntur.

Balneum roris.

Destillatio in vapore aquæ calentis fit quoque in vase duplici, vnum materiam destillandam continet, & in alterum vas oblongum cupreum aut æneum immittitur aqua semiplenum, ita vt relinquatur sufficiens spatium inter cucurbitam & aquam bullientem, cuius solo vapore sursum elato, destillanda materia incalescat, & ad capitellum rostratum vapores extollat.

Variæ sunt formæ balnei.

Variæ vtriusque balnei formæ describi solent; quisque enim pro arbitrio aliquid mutat, innouat, addit, aut detrahit, potiùs ad vasorum elegantiam, quàm destillationis facilitatem. In omnibus autem, ignis qui causa est efficiens destillationis tam conuenienti loco est astruendus, vt negotio facili materiam in boccia contentam calefaciat.

Ignis in destillatione qualis.

Debet verò ignis luculentus esse, non fumidus, aut fœtidus, vt qui ex ligno putri aut carbonibus indebitè extinctis paratur; atque ita regendus, vt nec valentior sit, & materiam adurat; nec ita paruus vt ante perfectum opus extinguatur. Antequam aqua feruendo deficiat, alia substituatur calida, aut saltem tepida, atque eo feruoris gradu calefacienda, quem materiæ postulat conditio. Quædam enim vapore tantùm benigno, alia validiore, nonnulla aqua feruente commodiùs destillantur.

Plantarum destillatio.

Plantæ recentes integræ, vel earum partes in frusta sectæ in humido balneo conuenientissimè destillantur. Siccæ si fuerint, humore quodam idoneo madere debẽt ante destillationem. Sic enim aquæ destillatæ plantarum vires & qualitates melius retinent, sed quia sunt magis excrementosæ, non ita possunt seruari. Aquæ tamen multę sapores plantarum non retinent, quod substantiæ terrenæ ita inhæreant, vt calore etiam vehementissimo non ascendant.

Balneum autem humidum aquis destillandis, siccum verò (si modò balneum dici debeat, vt multis placuisse video) & aquis & oleis educendis aptissimè conuenit: Propriè quidem dicitur siccum, quòd cucurbitæ non supponatur aqua, sed solus ignis, interpositis aliquando cineribus, aut arena vel limatura ferri aut chalybis. Quod vt commodè fiat, ea industria fornax astrui debet quæ ima sui parte ostium apertum habeat, per quod cineres eximantur, qui à prunis accensis craticulæ transuersæ superpositis deciderint. Super cratem aliud patebit ostium, per quod carbones immittentur, dein super ostij concamerationem, trabeculæ ferreæ transuersim inserentur. Tum desuper lebes æneus, aut figulinus, vel ferreus collocabitur, in quem cucurbita imponetur, sepelieturque adiectis arena aut cineribus: Tandem capitellum rostratum superponetur. In for-

Fornacis structura.

nacis parte summa, quædam ventilia seu foramina constituentur, per quæ fumus exilire queat.

Alembicus

Frequens nunc est vsus instrumenti cuiusdam cuprei, quod alēbicum vocant, in cuius camera inferiore trabeculæ ferreæ, quæ prunas ardentes sustinent, continentur, in media boccia, in suprema capitellum rostratum ac coniforme, & aliquando rotundum cum refrigeratorio instar aheni efformato, vt copiosam aquæ quantitatem continere valeat, quę dum validiùs incaluit, per epistomium in eius parte decliui situm, effunditur, vt noua & frigida denuò affundatur.

In multis alembicis rostrum prominet longissimum, rectumque & sæpè instar serpentis, á quo subinde nominatur, flexuosum, vt per dolium frigida plenum traijciatur, & aqua prolectata magis concrescat & contemperetur.

Retorta Vesica.

Inseruit quoque destillationi quæ fit per arenam, aut cineres boccia quædam vitrea, incurua, retorta dicta, vt etiam alia recta, quæ à vesica nomen habet, figura ouali, vitrea aut cuprea intus stanno obducta, quæ his inseruit destillandis, quæ facili negotio in altum subleuantur; vt radices semina, folia flores & aromata. Quæ verò dificiliùs, attolūtur, vt pinguedines, resinæ, lachrymæ, gummi, retorta vitrea, densissima, aptiùs sublimantur.

Variæ destillandi formæ.

Sunt verò tam varię destillandi formæ, tamque varia destillandi instrumenta & instrumentorum materię, vt vix possint certis legibus coërceri. Vetus tamen hęc inualuit consuetudo, vt vulgus Pharmacopœorum plantas recentes multàque alia medicamenta destillet alambicis plumbeis, intùs stannatis, quę non tantùm adferunt nocumenti vt plerique reformidant. Vitrea tamen & figulina meliora sunt, sed quę facilè franguntur; fracta eiiciuntur inutilia. Quę autem caloris vehementiam non sustinēt, meliùs in Balneo Marię destillantur, dein in cineribus, in quibus, vt in balneo, calor mittis ac temperatus asseruari potest ac foueri. In arena & limatura ferri non item. Hęc enim vix nisi calore acerrimo incalescunt, vnde oleis destillatione prolectandis commodissimè vsurpantur: Debent verò aquę destillatę dies aliquot insolari in vasis charta foraminulenta obturatis, vt impurior magisque excrementitia portio resoluatur, simulque impressum deleatur ignis vestigium, quod aquas destillatas solet comitari.

De destillatione per descensum.

CAP. XXXII.

TROQVE calore & humido & sicco fit destillatio, tàm per accensum quã per descensum. Per ascensum quando vi caloris ignis solius, aut aquæ, vel alius corporis interpositi, materiæ in cucurbita latentis portio tenuior sursum ad capitellum aduolat, ibique condensata ad rostrum decliue suo pondere delabitur, & ad lagenam aut vas aliud, recipiens dictum, rostro subditum effluit. Atque vt destillatio per ascensum fit pluribus modis, sic etiam quæ per descensum. Alia enim propriè dicitur fieri per descensum, quando sine exaltatione humor eductus stillat deorsum. Alia per inclinationem, alia per transudationem, alia per lacinias seu filtrationem.

Quæ fit sine calore, vt exprimendo & colando, impropriè destillatio nuncupatur, ad huncque locum minimè debet referri.

Destillatio autem per descensum, aliquando fit sine calore, vt cum in aëre vapido, vt in cella vinaria sacculus suspenditur impletus mirrha aut tartaro. Hæc enim vt alia multa in vdo loco diu asseruata tabescunt, & succum purum velut exudant, atque in catinũ subditum emittunt. Frequentiùs verò fit cum igne, cuius vi non solùm aquæ, sed etiã olea per descensum prolectantur. Sic enim aqua rosarum aut florum quorumlibet optimè destillatur. Olla sumitur cuprea, aut ænea, vel figulina, pãno tegitur lineo, aut cãnabino vndequaque firmiter succincto; rosæ desuper aut alij flores imponuntur, dein patina prunis impleta superponitur floribus, ex quibus calefactis exudabit aqua optima in ollã subiectã. Ignis autẽ ita regendus, ne flores aduratur, proinde multi prudenter chartã inter vas ignem continens & flores adhibẽt: Sic enim vim caloris tutiùs perferunt. Hic verò destillandi modus vt facilis, sic plebeculæ familiarissimus.

Destillatio fit interdum sine calore.

Quomodo aqua educatur per descensum.

Sunt qui in fimo aut alia re putrente aquas destillant, sed quibus facilè carere possit Pharmacopœus, penes quem munditiës omnis esse debet, & selectiorum remediorum præparatio. Magis arridet illa destillatio quæ fit in calore Solis, hoc modo: Rosis aut aliis floribus impleta matula, ollæ alteri subiectæ probè applicetur & firmiter coniungatur, dein Soli exponatur splendidissimo: Si enim illius radij ollam superiorem verberarint, aqua stillabit optima in inferiorem.

Destillatio in fimo.

Oleorum autem per descensum destillatio difficilior est, vixque nisi magno cũ apparatu, labore & tẽpore perficitur. Est verò Chymicis valdè familiaris, qui variis modis olea per descensũ prolectant. Ita enim vasa, aliaque instrumẽta destillationi inseruiẽtia apparãt, vt

Oleorum destillatio per descensum.

via non detur sursum ascendendi, sed velut colliquefactus & eductus humor deorsum instar stillicidij exudat. Locum habere solet in his quæ calor ascensorius destrueret, vel à fortibus spiritibus dissiparentur antequam consistere possent.

Destillatio per insudationem.

Huius autem destillationis varij traduntur modi; Alia enim fit in fornace per transudationem, per quam humor prolectatus transudat, & guttatim in excipulum delabitur, igne supra adhibito. Alia quoque fit per transudationem, sed inhumando, quando scilicet fouea in terra excauatur, in quam demittitur olla, cuius orificio alterius ollæ fundum foraminulentum adaptatur, & optimè coniungitur. Orificium verò superius superioris ollæ materiam destillandam continentis operculo commodo tegitur & firmiter agglutinatur: tum adhibita terra sepelitur vtraque olla vsque ad ventrem superioris, ita vt commissura lateat: Dein ignis admouetur per gradus, pro destillandæ materiæ conditione & natura. Res enim solidior maiorem postulat calorem, minùs solida minorem.

Destillatio per inclinationem.

Est verò alia destillatio media inter ascensoriam & descensoriam quę fit per inclinationem, in qua scilicet parua fit eleuatio, indéque mox deorsum reflexio. Vocatur quoque destillatio per retortam, quia fit in boccia reflexa, in cuius curuatura spiritus coadunati descendere coguntur in receptaculum inferiùs locatum, & proboscidi retortæ probè iunctum. Debet verò retorta in fornace, vt decet extructa decumbere, cuius venter in catino arenario vel cinereo sepeliatur, & cornu per rimam extra propendeat.

Quando retortæ in destillationibus vsurpandæ.

Porrò solent vsurpari retortæ in his quæ difficillimè ascendunt, vt in oleis metallicis & spiritibus mineralium, in quibus educendis, cùm ignis sæpius vehementissimus desideretur, cauendum ne retortę disrumpatur. Proinde antequam igni adhibeantur, luto, aut argilla, aut alia conueniente materia debent incrustari, maximè verò si ipsis nitrosa includátur, & sine intermedio cinere aut sabulo igni violentissimo adhibeantur. Sed quia nostri non est instituti Spagyricorum destillationes recensere, nec illorum matratia, cucurbitas, ampullas, vasa hermetica, circulatoria, sublimatoria, catinos, ollas & fornaces describere, destillationis præcepta non vlterius persequemur, hæc enim multò faciliùs & citiùs praxi & manuum actione ediscuntur.

Sublimatio. Cohobatio.

Plures autem non modò destillationes, sed præparationes aliæ à Chymicis traduntur, vt sublimatio, cohobatio, exhalatio, euaporatio, exaltatio, & alię multæ, quarum pleni sunt eorum libri. Sublimatio dicitur quando extractum vasis partem sublimē attingit, ibique subsistit. Cohobatio, quando id quod prolectum est, denuò capiti mortuo redditur, Caput verò mortuum illis est velut exucca

Caput mortuum.

fæx, & expers qualitatis excrementum: fit tamen interdum materia salis chymici.

Exhalatio est spirituum siccorum per calorem in aera dissipatio. Euaporatio humidorum resolutio. Exaltatio autem non idem ac sublimatio designat; Est enim artificiosa præparatio per quam res quodammodo immutatur, vt ad altiorem substantiæ & virtutis dignitatem perducatur; vt cùm rude quidpiam crudum ve maturatur & perficitur. Huic dicuntur inseruire maturatio & gradatio: maturationi, digestio & aliquando circulatio. Maturatio est exaltatio è rudi crudo ve ad coctum & magis elaboratum atque perfectum. Digestio est maturatio simplex, per quam res inconcoctæ & intractabiles calore digestorio coquuntur, & mitiores tractabilesque redduntur. Circulatio est liquoris puri per solutionem circularem, ope caloris in vase Hermetis, seu Pelicano, exaltatio. Gradatio verò propriè ad metalla pertinet: Est enim illorum ad bonitatis & perfectionis gradum maiorem exaltatio, quâ pondus, & color, & consistentia ad excellentiorem gradum perducuntur. Sed ne longius à propositio digredi videar, Chymicis suas præparationes relinquam: Tractatio enim destillationum eò me impulit, vt hæc obiter attingerem, & velut parergon, ad latus, breuibus lineis depingerem.

Exhalatio. Euaporatio. Exaltatio. Maturatio. Digestio. Circulatio. Gradatio.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM.

Liber Tertivs.

De compositione medicamentorum general.

Cur medicamenta componuntur.

Capvt. I.

T simplex composito natura prius est, sic medicamenta simplicia compositis; primũque veteres Medici, referente Plinio, ad morborum curationem simplicia tantum præscribebant, vt Diocles, Praxagoras, Chrysippus, & Erasistratus. Hippocrates quoque, qui primus artis Medicæ fundamẽta stabiliuit, ac leges condidit, omnibus pœne affectibus medebatur solis simplicibus medicamentis. Necessitas tamen exercitatos coëgit Medicos, inquit Aëtius, aliquando noua conquirere remedia, & ex simplicibus quædam componere, cùm scilicet simplicia vbique mederi non possunt Nam si solis simplicibus, ait Galen. vniuersos præter naturam affectus curare liceret, nullus vtique compositi vnquam vsus foret: & ait Villanouanus, vbi in promptu habentur simplicia morbo profligando sufficientia, dolus est, si quis compositis vtatur. At nullũ datur tale simplex, quod id semper præstare valeat in omnibus. Quare compositionis medicamentorum necessarius est vsus: maximè verò in morbis, qui contrarias simul medicamenti facultates desiderant, quæ in his, quæ suapte natura proueniunt, non inueniuntur.

c.2.l.26 nat.hist. — *c.25.tet 4.ser.2* — *c.5.l.1. comp. med. general*

Multæ causæ sunt cõpositionũ medicamentorum.

Multæ autem sunt compositionis medicamentorum causæ. Prima, quando morbo profligando deest aliquod simplex medicamentum omnino contrarium: tunc enim aliquod compositum vsurpatur, quod simplicis suppleat defectũ; vt cum ad vlcus moderatè

Serapio c.2.l.7.

detergendũ, miſcemus duo ſimplicia medicamenta, vnũ quod potẽter, alterũ quod negligẽter id præſtat, ex quorũ cõcurſu ac cõmiſtione, vnũ naſcitur moderatè deterſoriũ. Secũda cõpoſitionis cauſa eſt, vt violentia medicamenti obtundatur, vel vt eius ignauia excitetur. Violenta illius qualitas hebeſcit admixtione benignioris, aut oppoſiti, vt cùm acribus lenientia permiſcentur, amaris dulcia, impensè calidis refrigerantia, malignis cardiaca Tertia ratio deprompta eſt ab affectuum curandorum varietate. Quot enim ſunt affectæ partes & humores noxij, tot medicamenta his analoga & deſtinata debent præſcribi. Cerebro ſiquidem & pulmonibus aut aliis partibus malè affectis, id dari medicamentum debet, quod ſingulis proſpiciat, & à cauſa morbifica liberet. Situs quoque & dignitas partium affectarum, compoſitionem neceſſariam demonſtrant; Nam pars quælibet non ſolùm roboranda, quę principatum obtinet; vt cerebrum cephalicis, cor cardiacis, vt iubet Galenus; ſed etiam ſępè alteranda, & ab humore peccante vindicanda, quod vno atque ſimplici medicamento fieri minimè poteſt. Pars inſuper longè a remedijs diſſita, oſtendit ſępè attenuantia permiſceri debere, vt faciliùs qualitas medicamenti ad partem deferatur, vt oſtendit Galenus lib. 1. De comp. med. per genera.

cap. 1. l. 1. comp. med. gener.

Sunt aliæ quædam compoſitionis cauſæ minùs neceſſariæ, vt cùm ad gratiam palati, vel cordis medicamenta dulcorantur ſaccharo aut melle; vel condiuntur cinnamomo aut alijs aromatis; vel diluuntur in decoctis idoneis, vel in forma boli, aut electuarii ſolidi componuntur. Ad odorem enim, ſaporem, colorem & iucunditatem medicamentorum atque ad eorumdem conſeruationem in futuros vſus, multa ſæpe adiunguntur, permiſcentur, & ſimul vniuntur.

De ſyrupis in genere. CAPVT. II.

CVM plantæ multæ non ſemper nobis ſint ad manum, ſed earum vel folia aruerunt, vel radices in terra latent hyeme, vel earum vis poſt flores & folia amiſſa perit, nec dum vrgente neceſſitate expetuntur poſſunt inueniri; ex his ad futuros vſus aut ſucci extrahuntur, aut decocta parantur mellis, aut zucchari, aut vtriuſque ſimul quantitate ſufficienti condita, vt poſſint in tempus longiſſimum, viribus integris manentibus aſſeruari, præcedente multa concoctione, vt ſyrupi conſiſtentiam acquirant. Eſt autem ſyrupus medicamentum quoddam liquidum, ex ſuccis, vel decoctionibus, cum melle aut zaccharo, ad ſaporis gratiam & conſeruationem tamdiu coctum, donec iuſtam conſiſtentiam acquirat: cuius indicium eſt, ſi guttula in marmor effuſa non diffluat, ſed hæreat, aut digitis excepta, horum abductione in fila ducatur.

Syrupus quid.

ṣçarab. Sunt verò ſyrupi Arabum inuenta, quos Auicenna vocat decoctiones, vel ſuccos inſpiſſatos cum dulcedine, iuxta vocem Arabicam *ṣçarab*, quæ potum quemlibet, modò ſuauem, vel *Srab*, quæ vinum dulce vel potius ſyrupum noſtro more paratum, aut potionem medicatam deſignat: Græci propomata, vel propotiſmata, & aliquando ἀποκωλίσματα vocare ſolent: Sæpiùs tamen his nominibus veteres Oinomel, aut alias potiones mellitas intellexerunt, nam antiquioribus Græcis vix Syrupi nomen, eiuſque parandi modus innotuit. *lib. 5. ſum. tract. 6.*

Contendunt nonnulli probabiliùs ſyrupos dici ab ὀποῖς, id eſt, ſuccis, & σύρω, i. traho, quaſi ſint ſucci extracti; Siue quod è Syria primum ſint allati; ſiue ab eo, quod Alexandro Aphrodiſeo dicitur σίραιον, defrutum, muſtum, ſapa, aut dulcis ex vino & melle potio.

Perfectè autem coquuntur ſyrupi cum melle aut ſaccharo, ne corrumpantur, totoque anno ſint vſui, habentque propterea conſiſtentiam craſſiorem, eamque mediam inter ſapam & iulepum, vt apozema inter iulepum & ſyrupum. Syrupus enim eſt minùs craſſus ſapa, ſyrupo, iulep, apozema iulepo. Sapæ enim vt & ſyrupi, quia craſſiores, diutiùs & tutiùs ſine corruptione ſeruantur, apozemata & iulepia quia tenuiora minúſque cocta, minùs: Vix enim integram hebdomadam perdurant, ſolentque à Medicis in rem præſentem imperari, vt quoties rei neceſſitas poſtularit ægrotis exhibeantur. De his verò fuſiùs libro ſequenti tractabimus: Nunc enim de his agimus quæ apud Pharmacopolas in longiſſimum tempus aſſeruantur ad futuros vſus: Ex illis tamen in rem præſentem, vel apozemata conficiuntur, ſi in plantarum decoctis; vel zulapia, ſi in aquis ſtillatitiis diſſoluantur. Sępè quoque eclegmatum, opiatarum, & conditorum confecturam ingrediuntur, tum vt gratiam & vim pręconſtantiorem, tum vt conſiſtentiam acquirant ſcopo propoſito conuenientiorem. Per ſe tamen & impermiſti ſæpiſſimè præſcribuntur: maximè verò qui ſenſim lambendo, ad expectoratum mouendum debent aſſumi, vt ſyrupi omnes bechici, cuiuſmodi ſunt ſyrupus de tuſſilagine, violatus, de glycyrrhiza, capillorum veneris, de hyſſopo, aliíque quamplurimi, qui propter dulcedinem ſputum concoquunt.

Materia ſyruporum. Fiunt autem ſyrupi ex decoctione herbarum, radicum, fructuum ſeminum, florum, vel earum ſuccis, atque etiam aliis quibuſdã quæ fœliciter poſſunt decoqui. Eliguntur verò decoquenda quæ intentioni reſpondeant, ſeu ad partem quamdam roborandam, ſeu ad humorem quemlibet vitioſum emendandum, vel educendum, vnde ſyruporum nunc proſtat tanta varietas. Componuntur enim ad calefaciendum, refrigerandum, humectandum, ſiccandum: Ad aperiendum, obſtruendum, incidendum, incraſſandum & purgandum.

Decoctio verò eorum ex quibus syrupi parantur, fieri debet in aqua, interdum pluuia, sępius fontana, aut fluuiatili, eàque optima, qualitatis scilicet omnis experte. Cuius quantitas rerum coquendarum quantitati & duritiei respondeat. Quę enim duriora sunt, vt radices & ligna, vix nisi tempore multo, & aqua multa coquuntur citra adustionem. Proinde quantitas aquæ augenda est quando simplicia diutiùs coquenda sunt, vt etiam quando nimis sunt amara.

a *Aet. cap. 30. tet. 3. ser. 1. Paul Aeg. c. 15. l. 7. de remed.*

Decoctum colatum & clarificatum denuò coquitur cum pari quantitate sacchari, aliquando mellis: sæpè cum ambobus, & interdum cum sapa & alterutro, vt in Officina patebit.

De Propomatis. CAPVT III.

MELLE dulcoratos omnes potus, generali significato, veteres Græci a Aëtij & Pauli iudicio Propomata nominarunt. Cùm enim illis vix zuccharum innotuisset, potulenta multa ad gratiam palati mellita reddebant, quæ nunc nos saccharata, vt suauiora efficimus. Quædam tamen non sacchari defectu melle condiuntur, tùm ad peculiarem saporis conditionem, tùm ad qualitatum, quibus pollet eximiarum consequutionem. Mel enim pręter dulcedinē quā adfert linguæ iucundissimā, tandem vim habet conseruādi, vt salis loco in multis vsurpetur. Babylonij [b] enim corpora mortuorum olim in melle sepeliebant: Et Appius [c] cocus, vt sine sale diu carnes asseruaret, melle contegebat. Multa quoq. condita vt & alia pleraque medicamenta mel excipiunt, tum vt magis arrideant, palatoque sint gratiora, tum vt securiùs absque corruptela conseruentur, & vires acquirant insigniores. Vnde Galen. [d] rectè scripsit mel omnibus antidotis posse tutò commisceri: Est enim dulcissimum, [e] succumque gignit tenuissimum; & medicamentis admixtum efficit, vt ea permaneant [f] ac durent. Non tamen omnibus ęque salutaris est illius vsus; Nam vt [g] senibus & frigidis confert, sic acutè febricitantibus & iuuenibus pręsertim biliosis obest sæpissimè, quia in corporibus calidis citò mutatur, & bilescit, & amarescit, atque igni si plusculum admoueatur [h] amarum efficitur, vt etiam vetustate. Pater enim [i] Galeni mel quoddam habuit ita amarum, ac si in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex absynthio mel apes colligunt. Idipsum tamen & Atheniense & optimum fuisse dicebat: verum temporis diuturnitate amarum euasisse, Mel autem primus ostendit Aristęus quidam Atheniensis, authore Plinio: [l] Et Curetes populi omnium primi, illius vsum docuerunt, licèt Bacchus illius perhibeatur author ab Ouidio, dum ait, *Liber & inuenti præmia mellis habet.*

Melle qui corpora condiebāt.

Pater Galeni mel amarum habebat.

b *Diony. Areop.*
c *Herod. in Thalia*
d *c. 177 de simp. medic.*
e *ca. 11. lib. 1. de alim*
f *Pau. c 14. lib. 7. de remed.*
g *cap. 8 li. 2. de fac. nat.*
h *ca. 16 lib. 4. simp.*
i *ca. 11. li. 1. de Antidot.*
l *ca. 56. lib. 7.*

Porrò ex melle multa medicamenta parantur, nec non potiones quædam vel liquidiores, iucundæ Paulo dictæ, vt hydromel aquosum & parum coctum, vel crassiusculæ, & diutiùs coctę, vel inso-

latę, vt hydromel vinoſum vulgò dictum, vt oxymel, & alia pleraque medicamenta, quæ à melle habent nomenclaturam, vt mella medicamentoſa ex violis, anacardis, roſis, & ſimilibus.

Quid Hydromelitis nomine intelligendũ.

Hydromelitis verò nomine multa comprehenduntur, vt mulſa melicratum, hydromel aquoſum & vinoſum, ſimplex & compoſitum. Nullum tamen eſt adeo ſimplex, quin melle conſtet & aqua, vt nominis indicat notatio, verùm ſic ad differentiam magis compoſiti nuncupatur, cuius multæ differentiæ ſparſim deſcribuntur à primæ notæ Medicis. *vt à G. lib. de Dinamul & Paulo l. 7. de remed.*

In Hydromelite quæ mellis ad aquam proportio.

Varia autem eſt in hydromelite conficiendo, mellis ad aquam proportio, pro vario Medici ſcopo, atque ſumentis temperatura. Æſtatis enim tempore, & iuuenibus aquoſiſſimum pręſcribitur: hyeme, & ſenibus, & pituoſis magis vinoſum ſeu melleum. Sic enim placuit maioribus noſtris hydromel parum aquoſum & perfectè

Hydromel, vinoſum.

coctum, non impropriè nominare. Saporem namque & calorem vini cuiuſdam generoſi, vt maluatici referre videtur. Sputum enim potenter mouet, pituitam concoquit, calorem fouet natiuum & ſtomachum roborat. Eius genuina deſcriptio & parandi modus traditur in officina à nobis edita.

Melicratũ mulſa & hydromel, Idem.

Et licet vna non ſit aquoſi melicrati ſeu mulſę, aut hydromelitis (hęc enim nomine tantùm non re diſcrepant) conficiendi norma, vulgaris tamen pręparatio, à m Meſue tradita, eſt aquæ librarum octo ad vnam mellis, tamdiu ſolum ſimul coctorum, donec ſpuma amplius non emergat, quam opinionem ſequitur author luminaris maioris. Multi tamen cuique libræ mellis, aquę libras decem, & aliquando duodecim miſcent, pro intentionis varietate. *m part. 3 diſt. 6*

Hydromel ruſticorum

Ruſtici loturam fauorum colatam, æſtate decoquũt, optiméque deſpumant, dein in vaſis ampliſſimis reponunt, & ſuſpenſo in vaſe pauco fermento nodulo ligato, biduum aut triduum relinquunt; Tum magna voluptate ad ſitim explendam bibunt. Eſt enim potus hic dulco-acidus, & illorum palato ſuauiſſimus. Alij incoquunt mellis libras ſex in aquę fontanę libris quinquaginta, optimèque deſpumant. Deinde fermenti vnciam vnam cum dimidia vel vncias duas diſſoluunt, & in dolia conijciunt, relicto quodam ſpatio, vt duorum, aut trium digitorum vacuo.

Apomeli.

Apomeli verò parùm dilutum eſt, vireſque vt ęquat hydromelitis vinoſi, ſic mellis ad aquam proportionem habet eamdem eumdemque parandi modum, vt n alibi demonſtrauimus. *n In officina.*

Oinomel.

Inter potiones mellitas annumeratur Oinomeli, quod fit ex partibus duabus vini veteris, & vna mellis. Interdum etiam ex partibus ſex muſti & vna mellis ſecundum o Oribaſium. Et quia mel tenuium eſt partium atque dulciſſimum, medicamenta quę illud admittunt, ad craſſorum humorum attenuationẽ, coctionẽ & expurgationem maximè conducunt. *o c. 25. lib. 5. collect.*

De Syrupis mellitis. CAP. IV.

QVOD Græcis oxymeli dicitur, & Arabibus Secaniabin, pharmacopœi sæpè, nec impropriè acetum mulsum nominant. Est enim acetosus syrupus, ex aqua & melle seu mulsa, & aceto paratus, vnde dulco-acidus gustu percipitur: Saporemque vt mistum habet & varium, sic quoque vires mistas, tàm ratione mellis ad acetum, quã aceti ad seipsum. Acetũ enim pugnantibus qualitatibus constat, estque a frigidum & calidum, discussorium & repulsorium. Proinde Oxymel morbis calidis prodest & frigidis, humores crassos & lentos incidit & attenuat, abstergit, sputum educit, obstructiones aufert, humores frigidos ad expulsionem præparat, calidos temperat, & sitim extinguit. Mel enim humoribus frigidis reluctatur, acetum illorum lentori, aqua calori: Efficitque præterea, vt mel diutiùs concoquatur, commodiùs despumetur, & oxymelitis virtus meliùs distribuatur, vt rectè Mesuei interpres notauit. Non solum autem mel esse debet optimum, dulcissimum nempe & acerrimum, colore pallidum, nec valdè crassum, nec dilutum, & quod spumæ parum egerat, sed etiam aqua: quæ cùm sit tàm sanis quàm ęgrotis commune solatium, vt loquitur Galenus, omnibusque maximè necessaria, purissima ac optima esse debet. Talis autem indicatur gustu, visu, olfactu. Gustu, si nullam planè qualitatem præ se ferat, sed videatur ab omni qualitate immunis: Visu, si pura, sincera & exquisitè clara. Olfactu, si eorum nihil inest, quæ in aquis vitiosis esse olfactus testatur. Acetum quoque optimum sit est necesse, & album potiùs quàm rubrum, non stillatitium, nec aquosum: sed acerrimum, quod vim habet ad incidendum & tenuandum potentiorem. Ab aceto siquidem id habet oxymel, vt inter pharmaca numeretur, cùm vix in eorum censu sit mulsa, inter vtrumque est Apomeli, à Serapione Acumeli dictum.

a Gal. lib. 1. simpl. & lib. 2. comp med. loc.

Acetum calidum & frigidum.

Oxymelitis qualitas.

Mellis optimi notæ.

Aquę bonitas qui dignoscatur.

Acetum quodnam optimum.

Cùm autem cuiuslibet aceti non sit eadem virtus, nec singulis hominibus in gustando eadem delectatio, apud omnes mellis ad acetum non est eadem proportio. Sunt enim qui magis, alij qui minus mellitum, aut acetatum desiderant. Vnde Serapio censet debere fieri secundum illum qui bibit ipsum, vt loquitur. Descriptio tamen à Mesue & Oribasio tradita recipitur, & vbique parata inuenitur.

Fit autem ex aceti vna parte, mellis partibus duabus, & aquæ quatuor: omniaque simul coquuntur ad consistentiam syrupi liquidioris. Licet enim minùs perfectè coquatur, ratione tamen mellis, tutò ac diu sine corruptela seruatur.

Oxymelitis præparatio.

Dicitur verò oxymel simplex, colatione facta ad magis compositum, quod scilicet, præter aquam, mel, & acetum, multas excipit radices, aut fructus, cuiusmodi multæ formulæ describuntur à Nicolao Myrepso & recentioribus.

De succis mellitis. CAPVT V.

RVSTICORVM saccharum est mel, quo sæpè cerasa, ribes, agrestam, & pira condiunt. Pharmacopœi verò non sacchari defectu, sed recto Medicorum consilio fulti, fructus quosdam, succos & flores melle conficiunt, efficiuntque velut conseruã, sapã & syrupum. Conseruam quidem, vt mel illud rosatum, geleniabin Arabibus, & Rhodomel Græcis dictum, quod fit ex vna parte florum rosarum rubearum contusarum, & triplo mellis despumati: Sapam, vt mel passulatum, quod ex libra vna passularum mundatarum, in libris tribus aquæ per diem integrum maceratarum, coctarumque ad dimidias, & posteà colatarum, & æqua mellis despumati quantitate conficitur: Syrupum, vt mel aliud rosatum, quod ex pari mellis despumati & succi rosarum rubrarum põdere paratur. Mel quoque mercuriale simili modo conficitur & coquitur in consistentiam scilicet syrupi crassioris.

Geleniabin.

Mel passulatum.

Vt autem varia est mellis rosati consistentia, sic varia descriptio præparatioque. Multi enim eandem quantitatem rosarum ab vnguibus purgatarum & mellis ponunt, vt Mesueo placuit, non tamen, vt ille, excoquunt igne, sed Soli æstiuo per dies decem aut duodecim exponunt, antequam in Pharmacopolio reponant. Sic citra colaturam paratum rhodomel, à recentioribus vocari solet mel rosatum foliatum, & à nonnullis, Conserua mellis rosarum.

Mel rosatum foliatum.

Quod verò ex partibus æquis succi rosarum rubearum, & mellis despumati conficitur, propter saporem, consistentiamque, syrupus mellis rosati nuncupatur. Inter vtrumque medium est, quod partim ex foliis rosarum & earum succo, atque pari mellis pondere præparatur. Prior tamen parandi modus magis recipitur, illiùsque instar cetera mella medicata ex alijs floribus conficiuntur.

Præstat autem ea insolari, quàm igne decoqui, quia facilè dissipabilis florum odor perit, illorumque qualitates vix integræ remanẽt post cocturam. Insolatum verò facillimè ferunt, qui calore potiùs blando, ac longiore, quàm feruido ac breuiore agens, ista medicamenta meliùs permiscet. Mel tamen illud quod ex rosis paratur recentibus, igne lento solet concoqui; quod ex siccis, tantùm insolari.

Quoquo modo paretur mel rosatum, seu ex floribus integris, vel pistis, ante vsum debet paululum calefieri, vt percoletur, vocaturque tunc mel rosatum colatum.

Quomodo mel ex fructibus parandum.

Vt autem fructus duriores sunt, coctu difficiliores & minùs dissipabiles foliis & floribus, sic mel ex illis medicatum dissimili modo paratur. Insolatus enim non sufficit, sed longa concoctione opus est; idque in aqua, priusquam mel accedat ad confectionem. Atque vt ritè fructus percoquantur, debent viginti quatuor

horas in aqua tripla macerari, dein ad tertias aut dimidias ferue fieri. Tandem colaturæ par mellis pondus additur, peragiturque concoctio ad consistentiam syrupi.

De Sapis. CAP. VI.

EX herbis fructibusque succi educuntur, qui vbi colati & expurgati fuerint, & Solis aut ignis beneficio consistentiam nacti fuerint duriusculam, sapæ & succagines medicatæ, Græcis ἀπηκυλίσματα, & Arabibus Rob, seu Robub nominantur. Sapa tamen propriè loquendo, vinum est ex vuis albis maturisve expressum, & ad mellis consistentiam percoctum, estque verum Rob Arabum. Alia verò quævis succago extracta, & ad iustam spissitudinem percocta, generaliùs Robub appellatur. Sapa quid.

Ista tamen Barbarorum nominum distinctio ferè negligitur, & sine discrimine Rob & Robub pro quouis inspissato succo vsurpantur, vt ex Mesue liquet, qui proprij idiomatis non ignarus, quosuis concretos succos, potiùs Rob quàm Robub nominat, licèt aliter senserit interpres.

Extrahuntur autem succi vel prælo, vel solo manuum compressu, dein per mantile traiiciuntur, vt quicquid inest sordium linteo adhærescat, & purior tantùm succus transmittatur; qui posteà lebete, aut alio vase exceptus insolatur, vel igni lento coquitur dum crassescat, & formam solidam acquirat. Sic enim illius aquea humiditate resoluta, in multos menses, annosve sine putredine asseruatur.

Porrò succaginum aliæ simplices sunt, aliæ compositæ. Ex simplicibus quædam substantiam habent friabilem, & facultatem purgatoriam: coquunturque diutiùs vt perfectam soliditatem acquirant: cuiusmodi est aloë, scammonium & similia: Aliæ substantiam habent magis lentam & viscidam, & qualitatem vt plurimùm astrictoriam acidamque, vt sunt omnia Rob à Mesue tradita. Compositæ succagines dicuntur, quæ præter succos concretos saccharum admittunt, vt Rob berberis conditum, rob citoniorum, mororum & similium fructuum. Sapę simplices & compositę. di- stinct. 6.

Vt ergo defrutum dicitur vinum dulce ad tertias tantùm coctum & expumatum, ac liquidum adhuc manens, sic sapa propriè dicitur vinum expressum in consistentiam duriusculam calore inspissatum, quod & rob, & robub dici potest. Si quis nominum quàm rerum magis solicitus est, liceat illi Robub ad omnes æquè succos potius referre. Defrutum quid.

Vsus saparum ad multa commendatur, præsertim ad morbos oris, sæpèque præscribuntur per se, nonnunquam & aliis confectionibus admiscentur, vt diamoro, diacodio, & quibusdam syrupis.

De conseruis. CAP. VII.

LORVM virtus facilè cum sit dissipabilis, vix diu retinetur integra, sed multum coctione, vel tẽpore imminuitur & resoluitur sæpè. Vt autem retineatur, flores saccharo aut melle condiri solent, efficiturq; conditum, quod multos menses annosve, sine magno virium dispendio conseruatur, vnde conserua non impropriè nominari consueuit. Cuius duæ differentiæ statuuntur, vna dicitur liquida, seu mollis: digitis enim prementibus cedit, illisq; nonnihil lentoris relinquit. Altera vocatur sicca, quæ solidior est multò, atque in pastillos efformatur, quibus potiùs digiti cedũt.

Quia verò flores omnes substantiam non habent æquè compactam nec eandem temperiem, non omnes modo simili condiuntur, nec eandem sacchari quantitatem in sui conditura postulant.

Qui humidiores sunt, in loco, nec humido, nec valdè calido, diem vnum aut alterum parum tabescent, vt superflua illorum humiditas resoluatur. Sicciores, quo recẽtiores & magis succulenti, eo meliores.

Inter humidiores ex quibus conseruæ fiunt, numerantur flores nenupharis, rosarum, cichorij, violarum, borraginis & buglossi. Sicciores sunt flores saluiæ, hyssopi, rorismarini, arantiorum, iasmini, betonicæ, persicorum, atque multorum aliorum simplicium, qui nunquam aut rarissimè condiuntur.

Humidiores, maiorem quantitatem sacchari ad sui confectionem desiderant, sicciores minorem. Quibusdam æquum sacchari pondus sufficit; Aliis sesquiportio; Multis duplum requiritur: Rosis & nympheis conceditur triplum.

Nonnulli cum sacchari duplo pondere, aut quantitate idonea integri commiscentur, & vnum, aut duos menses, pro florum crassitie vel tenuitate relinquuntur insolari.

Conserua rosarum qui fiat.

Alij, vt rosæ ex vnguibus purgatæ, in mortario lapideo, cum pistillo buxeo laboriosæ teruntur, & sacchari triplo exquisitè permiscentur, postea recunduntur in vase figulino, vitrato, charta rectè obturato, non foraminulenta, ne florum vis dissipetur.

His peractis vas mensem integrum aut dies quadraginta insoletur; Sic enim nulla virium aut odoris dissipatione, optima fiet conditurę fermentatio, cuius singulas partes calor solis fœliciùs peruadet, si singulis hebdomadis bis aut ter rudicula quadam agitetur.

Quidam saccharo liquato & ad electuarij consistentiam cocto, flores aliquando integros, sæpiùs tamen tenuissimè tritos, immergunt, perfectèque commiscent. Dein vbi eiusmodi mistura refrixit, pyxidibus recondunt & insolant.

Si inter condiendum, parùm ſucci limonum aut agreſtæ adiiciatur, rubeus color, viuiduſque comparabitur, vix intra annum delebilis, ſi adhuc calens vaſe reponatur. Simul enim atque refrigeſcit, cruſtula quædam in ſuperficie adnaſcitur, quæ colorem, odorem & virtutem diutiùs tuetur. Quomodo conſerua rubra fiat?

Folia autem cum ſubſtantiam habeant magis compactam & qualitatem minùs euanidam, raro conſeruæ ex illis parantur. E longinquis enim regionibus fœliciter aduehuntur viribus integris. Quædam tamen cùm facultatem habeant eximiam, eamque in ſuperficie poſitam vix ſine facultatum iactura exſiccantur, vt oxalis & capillus veneris verus. Proinde ex illis optimè repurgatis conſeruę parātur, vt ex capillo veneris Monſpelienſi; Pręcæteris enim laudatur, vt & alia multa ſimplicia, quæ vberrimè illo in tractu luxuriāt; Audio tamen Monſpeſſulum magis ob medicorum quàm medicamentorum prȩſtantiam commendari. Monſpelienſis ager multis ſimplicibus luxuriat. Mōpeſſulani medici celebres.

Vt-vt ſit conſerua capillorum veneris optima ex agro Monſpelienſi in multas Galliæ regiones aduehitur, quæ ex ęquis partibus foliorum mundatorum tritorum, & ſacchari puluerati ſimul miſtorum, parata eſt, & legitimo tempore ac ſufficienti inſolata.

Sunt qui hanc conſeruam meliorem putant, ſi ex herbæ decocto & ſaccharo ſyrupus fiat perfectè coctus, cui rurſus folia herbę mundata & optimè trita permiſceantur. Sic enim vim acquirit præſtantiorem, & conſiſtentiam magis idoneam.

Conſerua verò ſicca fit ex roſis ſiccis tenuiſſimè læuigatis cum octuplo ſaccharo ad conſiſtentiam electuarij cum aqua roſacea cocto, cui parū ſucci cuiuſdā acetoſi, vt limonum, aut agreſtæ commiſcetur. Reddit enim hoc acidulum conſeruam non modò dulcoacidam & guſtui ſuauiſſimam, ſed colore magis rubram, ac iucundiorem. Conſerua ſicca.

Eadem arte ex alijs floribus ſiccatis ac tritis, ſiccæ conſeruæ parantur.

De conditis in genere. CAP. VIII.

RADICES, fructus & aliæ plantarum partes condiuntur, vel ad conſeruationem, vel ad ſaporem, vel ad vtrumque. Ad conſeruationem, ſale vel aceto, & ambobus ſæpè multa condiuntur, vt oliuæ, cappares, crithmum, cucumeres & flores geneſtæ. Ad ſaporem, cortex citri, arantiorum, amygdalæ, pinei, cariophylli, nuces & multa ſemina, melle aut ſaccharo conficiuntur. Ad vtrumque radices multæ, vt & fructus & flores. Sic enim radix Satyrionis, pyra, pruna, berberis, agreſta, & flores bugloſſi, aut violarū ſuauiùs edūtur, & meliùs ad tēpus lōgū aſſeruātur. Condita cur fiat.

Conditali-quida.

Quæ autem condienda sunt, priùs syrupo idoneo concoquuntur, & vasis fictilibus aut vitreis simul cũ eo reponuntur, asseruanturque, & à pharmacopœis condita liquida nuncupantur. Quòd si post coctionem perfectam, ea ipsa aëri exponantur, donec illorum extima superficies aruerit, vdusque lentor, quo digiti contrectantium inuiscantur, planè resolutus fuerit, confecturæ siccæ nominantur.

Cõfecturæ siccæ.

Huc quadam rerum affinitate referri posset quędam conditi species quę pasta regia vocari solet, sed de ea magis appositè libro quinto agemus, in tractatu remediorum particularium.

Tragemata.

Ad condita solida spectant ista bellaria, quę aromatarii trageas & tragemata nominant. Ignis enim adiutu, & appulsu sacchari præparantur, vt cætera condita, modo tamen dissimili. Si enim semina, exempli loco, condienda sint, saccharum prius in consistentiam syrupi coquitur, dein sensim semina affunditur: Tum manu agitantur. Idque toties repetitur, donec ea ipsa saccharo prorsus obducta sint & incrustata. Hoc modo arantiorum cortex minutim secta, vt & cinnamomum solet condiri. Fructus cùm sint humidiores liquidam confecturam desiderant; semina quia sicca, siccam.

De pulueribus. CAPVT IX.

PVLVERIBVS ars pharmaceutica minimè carere potest. Cùm enim medicamenta plùs minus humida sint, vel arida ξηρία Græcis dicta; hæc pulueres, vt plurimum sunt, illa maiori ex parte, sunt pulueribus concinnata, vt electuaria, conseruæ solidæ, trochisci, emplastra, & pleraque alia medicamenta, tum quæ intrinsecus assumuntur, tum quæ adhibentur exterius. Nihil siquidem in Chirurgia tam frequenter auditur, præscribiturve, quã puluis, sarcoticus, astringens, escharoticus; Nihilque tam sedulò à pharmacopœis præparatur ac custoditur, atq; pulueres cardiaci, cephalici, & roborantes, qui non solùm aliis remediorum formis cõmiscentur, sed etiam per se sæpissimè imperantur ad varios vsus, affectusue, vt ad principes partes roborandas, conseruandas vires, extinguenda venena, fluxiones compescendas, coctionem iuuandam & aluum sistendam aut ciendam.

Pulerum in Chirurgia frequẽs vsus.

Puluis vulnerarius optimus.

Affectus veró externi sæpè solis, vix sine illis curantur, vt vulnus puluere rubro, ex partibus duabus sanguinis draconis, & vna thuris composito; vt vlcus cauum & detersum puluere sarcotico; vt ad cicatricem vtrumque perducendum puluere epulotico, cuiusmodi est puluis pompholigis, cadmiæ, cerusæ, spodij, terræ lemnię, & plumbi vt decet pręparati.

Puluis epuloticus optimus.

In summa, vel medicamenta forma pulerum dantur, vel ex his soli-

solidiores formę parãtur, materiamque mutuantur suam. Hi etenim non solum in varias formas medicamentorum coaptantur, sed ipsorum, seu corpus, seu qualitatem spectes, ex maxima parte sunt, basis.

Pulueres in medicina quid præstent.

Fiunt verò pulueres ex selectissimis medicamentis, plus, minusve tritis, pro medicamenti natura & exigentia rei. Verum, quæcũque læuigata sunt, ac in pollinem redacta, generali nomine, Latinis pulueres dicuntur, quos distinctius Arabum idiomata his tribus designant, suffuf, alkool & sief. Suffuf puluerem quemlibet læuem aut crassiusculum complectitur: Alkool tantùm signat tenuissimum: Sief, quorundam trochiscorum attritionem denotat, quæ fit in cote, ex aqua rosarum, aut fęniculi, vel alterius conuenientis ad affectus oculorum.

AlKool.

Ex pulueribus autem nonnulli condimentis sunt tantùm destinati, qui scilicet ex aromaticis parantur, vt pipere, zinzibere, nuce moschata, galanga, cinnamomo, & similibus aromatum speciebus, vocanturque à Seplasiarijs, minutæ species, quas solent in sacculis coriaceis asseruare. Alij dicuntur cardiaci ac roborantes qui ad medicamentariam artem tantùm spectant, vt puluis diarhodonis abbatis, diacinnamomi, dianisi, lætitiæ Galeni, & similes pulueres cordiales qui reponi debent in pyxidibus aut vasis vitreis, vel figulinis optimè clausis, ne subito eorum virtus expiret. Alij parantur pulueres cathartici potiùs in rem pręsentem, quam in futuros vsus, quia diutiùs asseruati vires amittunt, aut imbecilliores multo redduntur.

Minutæ species.

Pulueres cordiales.

Vix autem quilibet puluis intro sumitur solitarius & immixtus sed aqua vel alio liquore excipitur. Exteriùs verò non item; nam vulneribus, vlceribusve sæpè solus adhibetur.

Suffitores & cosmetici, quique fucis vetulas erugant, & tetrum expirantem ab edentulis odorem fascinare ac tegere pollicentur, varios pulueres ex aromatis & suaueolentibus conficiunt, vt ex radice Ireos, rosis, santalis, storace calaminta, belzoino, schœnanto, calamo aromatico, cinnamomo, caryophyllis, maiorana, ambra, moscho, zibetho: Ex quibus & aliis odorem iucundum spirantibus, varia proportione mixtis, pulueres duos insignes, Chyprium nempè & violeteum- vt vocant, conficiunt, aliosque multos ac varios, pro varia eorum à quibus expetuntur, delectatione. Solent verò reponi in sacculis sericeis, & in arculis cùm vestibus asseruari & gestari. De his autem parum solicitus esse poterit pharmacopœus, quem magis decet puluerem diamargaritonis habere optimum, quam Chyprium.

Cosmeticorum stud.ũ.

De Eclegmatis in genere. CAPVT. X.

D asperię arterię & pulmonum affectus medicamentum quoddam paratur, syrupo crassius, & electario quouis liquidius, quòd Arabibus Lohoch, Græcis Eclegma & ἔκλειτον, & aliquando ἀρτηριακόν, Latinis linctus nominatur. Sensim enim velut lingendo, seu lambendo sumitur, vt sic in via diutiùs cunctando, aliquid in thoracem deerret, vel saltem illius bechica vis ad inania thoracis spatia & bronchia pulmonum deferatur, sputum concoquat & moueat ad exclusionem, quæ fœliciter naturæ robore suscipitur ex sputo concocto, per anacatharsin, seu per os expectorationem.

Eclegmatum vsus.

Exhibentur non solùm manè, ieiuno stomacho, sed etiam vesperi, ac inter pastus sæpè, ad varios effectus, pro varia intentione & medicamentorum, quibus constant, materia & intensione, & qualitare: dantur enim ad leniendum, detergendum, incrassandum, incidendum, expectorandum, & sanguinem sistendum. Proindè ex medicamentis cuiuslibet saporis, vt olim veteres, eclegmata possunt confici. Displicent tamen valdè amara & acerrima, quæ scilicet, præter ingratum, quem adferunt palato sensum, tracheam arteriam & fauces exasperant, & pulmones molestè lacessunt. Acidula tamen interdum præscribuntur ad crassorum humorum attenuationem.

Nunc verò sic apud omnes inualuit bechicorum vsus ad eclegmatum confecturam, vt solis dulcibus ferè componantur, vt succo glycyrrhizæ, pineis, iuiubis, saccharo cando, rosato, penidiis, diatragacantho & eiusmodi electariis tritis, & melle aut syrupo idoneo exceptis.

Quę eclegmata conueniant Asthmaticis.

Quòd si alicuius præter naturam affectionis conditio, amara vel acria postularit, ea minore copia reliquis medicamentis immiscenda sunt, tum vt liberiùs sumantur, tum vt humorem contentum alterando, continentem partem non lædant. Eiusmodi lohoch propter vim quam habent insignem incidendi & aperiendi imperantur Asthmaticis, & his qui propter crassos humores pulmonibus contentos difficilè spirant.

Solent verò eclegmata sumi ex bacillo glycyrrhizæ parùm contuso, vel ex cochleari, & in ore detineri donec sua sponte liquescant, & sensim dum per œsophagum delabuntur, aliquid subditã in arteriam sese insinuet.

Reponuntur in vasis fictilibus vitratis, & annum integrum asseruata, vires seruant integras. Quæ tamen amygdalas, nuces aut pineas excipiunt, vt raucescunt citiùs, sic illorum virtus citiùs senescit.

Prostat in officinis electarium quoddam liquidiusculum pro clysteribus, ex libra vna decocti violarum, maluæ, mercurialis, parietariæ, betæ & absynthii, cum pari pondere medullæ cassiæ & mellis despumati paratum; Quód cùm sit syrupo quouis crassius, & à cassia colorem mutuetur & virtutem, lohoch de cassia nominatur. Lohoch pro clysteribus.

De Electuariis in genere. CAP. XI.

MEDICAMENTA quæ foris adhibita, veneno cuilibet siue intra corpus sumpto, seu morsu inflicto, medentur, Alexiteria dicuntur Græcis; vt antidota, quæ non quidem extrinsecus adhibita, sed intrò sumpta, grauissimis affectibus auxilio sunt. Suntque Galeno media inter venenum & nostram naturam. Eorum autem triplex est differentia, nam alia ad lethalia medicamenta, alia ad bestiarum virus, alia ad morbos ex prauo victu dantur. Verum Galenus nihil ducit istam quæ solet adferri inter alexiterium & Antidotum differentiam, nam apud Hippocratem alexiterium, idem est, ac βοήθημα id est, remedium, & ἀλέξασθαι, idem quod βοηθεῖν Latini vero interdum, vt nomen vtrumque retinent & confundunt, sic sæpiùs electarij nomine designant. Veterum enim antidota, recentiorum electuaria sunt quorum pro consistentiæ varietate duo genera constituuntur: Alia enim solida sunt, & in tessellas, seu lozengias, vt vulgus pharmacopœorum loquitur, cōplanata; Alia molliora in opiatæ consistentiā subacta & formata. *lib. 5. simpl.* Electaria liquida.

Si verò Galeni arbitrio, antidotorum, seu electariorum differētia sumatur ab illorum qualitate & viribus, alia medicamentorum lethalium gratia assumuntur; Alia valent aduersus bestias virus eiaculantes; Alia morbis ex prauo victu contractis offeruntur. Sunt verò quædam ad hos omnes vsus accommoda, vt quæ non modò salubriter intro sumuntur, sed etiam exterius admouentur, vt theriaca, & mithridatium.

Pro varia igitur electariorum soliditate, quædam dicuntur sicca & tabulata, alia minus dura, quæ scilicet opiatæ consistentiam, eamque mediam inter eclegma & pilulas, vt omnes antidoti, quarum pulueres sapa, melle, aut vino subiguntur, qui si sacharo, vt decet apparato, excipiantur, & ligneo pistilio agitentur, iustam electarij solidi consistentiam acquirunt: Itaut pro mellis aut sacchari adiectione, & artificiosa mixtione, vnum & idem electarium, liquidum aut solidum possit efformari. Rarò tamen quæ cassię medulam, aut fructuum pulpas admittunt, in tabellas complanantur. Electaria sicca ac tabulata.

Tanta verò esse solet mellis proportio ad pulueres in electariis liquidis, quanta sacchari in solidis, ita nimirùm, vt vni libræ sacchari, Proportio mellis, aut sacchari in electarijs.

aut mellis, tres vnciæ puluerum commiſceantur. Alterutrum tamen modò augetur, modò minuitur, prout antidoti vis deſideratur validior aut imbecillior. Quo enim maior ſacchari aut mellis quantitas pulueribꝰ additur, eò vis electuarij imbecillior; quò minor, eò maior.

Tabellis purgantibus ſolet dragma vna tantùm pulueris vnciæ ſacchari paulò ſupra conſiſtentiam Syrupi, in aqua aut ſucco cocti permiſceri. Cardiacis accedunt ſæpè vnciæ duæ ſacchari ad dragmam vnam puluerum, quorum quantitas tanto minor eſſe debet, quanto qualitas validior, & ſapor magis ingratus.

Medicorũ error. Debent autem medici iuſtam ſacchari mellisve quantitatem definire. Dum enim vtriuſque tantum, quantum ſatis, more nimium ſolito, in ſuis formulis præſcribũt, ancipitem in electario conficiendo pharmacopolam relinquunt, illiuſque arbitrio ſalutem cõmittunt ægroti, itaut poſſit vim medicamenti vel imbecilliorem vel intenſiorem, vti libuerit, efficere; Vixque duos pharmacopœos inuenies, qui eidem remedio, eadem proportione mel aut ſaccharum adiiciãt, vbi quantitas vtriuſque ſubticetur.

Electarium liquidum faciendi modus. In mollis antidoti confectura, mel cum aqua pauca diluitur, ſenſimque moderato igne coquitur, ac deſpumatur, dum aqua, vel alius liquor antè mixtus exalarit. Tum ab igne remouetur, & antequam plane refrixerit, puluerum confuſorum vnciæ tres in mellis ſic præparati ſingulas libras paulatim inſperguntur, & ligneo piſtillo permiſcentur, dum mixtorum quædam ſit æqualitas.

Si pulpa caſſiæ, vel tamarindorum, aut manna, dactyli, amygdalę, aliive fructus admiſcendi ſunt, non debet iſtorum cauſa, mellis pondus immutari. In legitimæ enim conſiſtentiæ electario conficiendo, puluerum maximè ſiccorum ad ſapam, mel, aut ſaccharum eſt habenda ratio.

Nõ debet autem electariũ molle in pyxide reponi, antequã planè refrixerit, ne illius pars ſuperior extrinſecus velut mẽbranula quadã incruſtetur, meliùs fermentetur, & vbique ſit æqualis craſſitudo.

Electarium ſiccum faciendi modus. Saccharo quoque ſua debetur pręparatio, antequam pulueres excipiat. Debet enim aqua ſtillatitia, aut alio liquore idoneo ſolui, igne deſpumari, & lentè ac tandiu coqui, dum ſyrupo craſſior euadat, eiuſque gutta extracta propter ſpiſſitudinem vix effluat: Dein aliquantùm refrigerato, ſpecies paulatim admiſcentur, confunduntur, & agitantur piſtillo, donec totum ſoliditatem & æquabilitatem adeptum ſit. Tum marmori priuſquam refrixerit admouetur, piſtillo dilatatur, complanaturque Refrigeratum in tabellas diſcinditur, quadratas, vel rhomboïdeis, eaſque pondere dragmæ vnius aut duarum, triumve, quæ poſtea in ſacchari duritiem concretæ, in arculis reconduntur.

Cuiuſcumque ſit conſiſtentiæ electarium, ſiue ſolidũ, ſiue molle, ſimpliciũ vires optimè, ac diu ſeruat integras. Diutiùs tamen ſolido,

molle, cuius humiditas maior medicamenti facultates magis coërcet, impeditque ne tam cito ab aëre dissipentur.

Quò electaria quæuis palato gratiora sunt, eò citiùs hebescit illorum energia ac facultas: Vix enim annum durant efficacia. Amara & ingrata biennium, & triennium sæpè; Interdum theriaca sine magna virium iactura decennium.

De Hieris. CAP. XII.

IERÆ parum admodum differunt ab Opiatis, Opiatę ab electariis liquidis: Consistentia enim omnibus est eadem, & sæpè vis purgandi. Electaria tamen & opiatæ interdùm nec purgando aluum turbant, nec molestè feriendo gustum, palato displicēt. At hieræ præter purgatoriam quam semper habent facultatem, valdè sunt amaræ, & ingratæ, vt cognominis indicat notatio. Picræ siquidem dicuntur, ob insignem amarorem, vt hieræ, id est, sacræ, ob insignes effectus. Conficiuntur ex laxantibus & amaris, eustomachicis tamen, quæ scilicet à ventriculo, & regione prima corporis, crassos ac pituitosos humores incidunt, & clemēter expurgant: Maximè verò ea, quæ à Galeno immutata & emendata, ab ipso nomen habet, quæ biliosarū quoque ventris affectionum, optimum est remedium, inquit ipse, adeò vt in vno die sæpè multos stomachicos creditos persanet. Nam ex his quæ ei admiscētur, cùm aloë stomacho valde sit cōmoda, & cinnamomum vim habeat aperiendi, extergendi & attenuandi, est enim partium tenuissimarum, si quid crassum sit, aut viscosum in humoribus, ad omnes affectus circa ventrem, & stomachum ex vitiatis succis vtiliter exhibetur, modo ex acuta febre non incanduerint.

cap. 11. lib. 8. comp. med. loc.

Hiera picra Galeni dicitur quod eam emendauit.

Hieræ siquidem facultas calfactoria cùm sit & exsiccatoria, febribus his per quas humores accenduntur in vasis, & corpus totum ęstuat, vix securè potest exhiberi, licet per febres nō vehementes, aliquando Galeni consilio detur.

Sunt verò hierarum, præter picram Galeni variè descriptam, varię compositiones, quæ omnes ab effectu, hieræ, à sapore, picræ nomen sibi vendicant: vt à materia, quæ in compositione, quantitate aut qualitate præpollet, quędam hiera colocynthidos dicitur; Et alię Logadij, Pacchi, aut Myrepsi nomine conficiuntur, quòd illarum compositiones primi inuenerint, aut inuentas castigarint, auxerint, immutarint.

Hieræ variè descriptæ.

Singularum descriptiones extant in officina, earum compositio docetur, & vires fusissimè explicantur.

Porrò, ex hieris, quædam vim purgatoriam ab aloë tantùm mutuantur, eamque fortem non habent, & vix, ait Galenus, vsque ad

cap. 2. lib. 4. de loc. affect.

locos circa hepar conscendunt, nisi ampliori pondere sumantur. Suffusionibus enim oculorum vtiliter dantur, quatenus ex stomacho potius quàm cerebro noxios humores educunt. Verùm quæ colocynthidem, vel agaricum, vel vtrumque recipiunt, aut scammonium, potenter aluum turbant, & inutiles succos ab vniuerso corpore trahunt, foraſque propellunt.

De Opiatis in genere. CAP. XIII.

NTER electaria liquida Opiatæ numerantur, id sortitæ nominis, vel ab opio mixto, aut hypnotico simili, vel ab illius recens inspissati consistentia, & fortassis colore, qui vt plurimùm idem est in opio & in mollibus antidotis, tàm cardiacis, quàm laxantibus.

Opiatarum appellatio amplissima.

Et licet angustiori significato, opiatæ tantum dicantur veteribus, medicamenta, quæ opium admittunt, cuiuscunque sint consistentiæ, vel solidæ, vt ladanum chymicorum, & pilulæ de cynoglosso, vel molles, vt Philonium Romanum, nunc tamen latius pro quibusuis confectionibus molliusculis vsurpantur, cardiacis, alterantibus, purgantibus & narcoticis; Seu opium admittant, vt Theriaca; siue cardiacis tantùm & alterantibus constent, vt confectio Alkermes & de hyacintho; siue purgantibus, vt Triphera, Diaprunum, & similia, quæ tamen frequentiùs, electariorum & confectionum nomine designantur.

Opiatæ cur inuentæ.

Fuerunt autem opiatæ ab antiquioris notæ medicis inuentæ, ad sæuitiam dolorum leniendam. Nam cùm dolor sit tristis sensus, naturæ grauis, & toleratu molestissimus; humores variè exagitat, sanguinem corrumpit, febrem accendit, deiicitque vires; Ita vt cogatur interdum medicus, morbum relinquere priorem, vt tanto symptomati his præsidiis medeatur, quæ licet morbi causam non tollant, sensus tamen sopiendo conciliandoque somnum, vires symptomatum acerbitate fatiscentes, animumque adeò reficiunt, vt postea vegetiore conatu morbificam causam faciliùs extrudant.

Gal. ca. 2. lib. 2. de loc. affect. Aret. cap. 12. lib. 2. de sign. & cau. diut. morb.

Doloris vehementia desperationis interdum parens.

Narcoticorum igitur vsu fallenda nonunquam doloris acerbitas, quæ multos eò dementiæ impulit, vt crucem quàm vitam potiùs eligentes, manus sibi violentas attulerunt.

Tam sæuos cruciatus multoties obseruauit Galenus in doloribus colicis, qui nullis mitescerent remediis communibus vt ad illorum sedationem, opiatas quasdam narcoticas, posteritati consulens descripserit, confectionesque nominauit colicas, vt quæ symptomatis huius feritatem lenirent, motum compescerent humoris, & sensus stupidos redderent. Hinc opiatæ dicuntur narcoticæ, quod veluti necrosim quamdam, seu mortificationem adferant,

Confectiones colicæ.

cap. 5. lib. 7. comp. med. loc.

Paregorica quæ.

Vocantur & anodynæ, quod dolorem ad tempus mitigant sedantve. Anodyna namque non sunt vniusmodi omnia, Alia enim vocãtur paregorica, seu lenientia quæ temperata sunt, & nostro calori similia, vt hydræleum radix liliorum in lacte cocta, & oleum amygdalinum. Alia dicuntur Alliotica, quæ cum lenientia sint, sedant quidem dolorem, cui præterea quadam qualitate opposita aduersãtur, vt oleum rosaceum aut violarum ad dolorem moderatè, neuupharinum ad impensè calidum; Laurinum vel anethinum ad frigidum. Alia denique Narcotica sunt, quæ sensum stupefaciendo, dolorem auferunt: quorum tamen vsus non est temerè vsurpandus: nam diutiùs admota, calorem partis extingunt, neruos resoluunt, vnàque motum & sensum adimunt, & quantitate paulo maiore sumpta, Galeno iudice, interficiunt. Alliotica. Narcotica. *c. 18. li. 5. simp. med.*

Quod ex periculosis circulatorum experientijs constat, qui cum suo stibio vitrato, tormina, aliaque sæuissima symptomata excitarint, vt suum errorem alio tegant peiore, narcoticis indebitè paratis, & exhibitis, dolores quidem summouent, & facilè somnum conciliant; verùm ægrotos in æternum dormituros, ad cimbam Charontis intrudunt. Vnde Empiricorum hypnoticum, sæpè malorum omnium medicina est. Somni ferum Empiricorum.

Nolo nunc historias de sceleratis istis periclitatoribus mihi notissimas memorare, ne longiùs à proposita institutione discedam, quæ in immensum cresceret opus, si quæ à fide dignis viris accepi, huc referre vellem.

Ipsa autem Narcotica impropriè, ac solùm nomine tenus, anodyna vocantur. Præter enim qualitatem elementarem, qua refrigerant, aliam habent calori natiuo inimicam & deleteriam, nisi exigua quantitate, ac debitè apparata, & quandò conuenit, sumatur vt opium, mandragora, hyosciamus, cicuta.

Anodyna veró propriè sumpta, paregorica sunt, calida in primo gradu, seu temperata, vel parùm symmetriam excedentia, quæque tutò sumuntur & admouentur. Anodyna quæ.

Medicamenta igitur, quę opium, vel alia narcotica excipiunt, paruo pondere sumenda sunt, vereque opiatarum nomen, cuiuscunque sint consistentię merentur: Reliquę tamen confectiones molliusculę, alterantes, purgantes, & roborantes, etiam nunc opiatę vocitantur.

De pilulis. CAPVT XIIII.

Pilula cur dicta.

ILVLA à paruę pilę & velut globuli forma sibi nomen adoptauit, quę quod non diluatur, sed deuoretur integra, καταπότιον Gręcè dicitur. Propter enim ingratum saporem, odoremve simplicium ex quibus pilulę conficiuntur, vt aloë, colocynthide, agarico, opopanace, sagapeno, & alijs acribus, fœtidis, & amaris, consistentia solida, ac sphęrica effigie formãtur, & parua exibentur quantitate, vt faciliùs, ac minore molestia sumantur, Efficit namque medicamenti exigua molles, vt iucundiùs deglutiatur, Soliditas, vt minus diluatur; forma teres, vt citius delabatur, in ventriculo diutiùs immoretur, à partibus remotis efficaciùs trahat, nec tam citò prorumpat ad intestina, vel per vomitum excludatur. Medicamenta namque liquida, eodem instanti sępè sumuntur & vomuntur.

Forma pilularũ quid præstet.

Ad insuauitatem catapotiorum tegendam ac fallendam auro foliato extrinsecus artificiosè velantur, aromataque varia nonnunquã permiscentur, quibus gratia conciliatur maior visceribus & palato. Si tamen paulisper ante deglutionem stabulentur in ore, atque dentibus aut lingua compressiùs attingantur, quemdã tristitiæ sensum gustui non tantùm excitant, sed velut horrorem & ventriculi subuersionem.

Pilularum sapor. ingratus.

Omnes autem pilulæ amaræ suntpaucis exceptis, vt bechicis, quę non affatim deuorantur, sed diu in ore detinentur, vt liquescant ac sensim deglutiantur, non catapotia aut pilulæ, sed pastilli seu trochisci potiùs nominantur.

Insuauitas verò pilurlaum aloë potissimum tribuenda, quæ est earum ferè omnium basis, quæque vix alio modo sumi potest propter insignem illius amarorem. Tum quia visciditatis cuiusdam est particeps, qua pulueres facilè coniungit, & in pilulas cogitur.

Augetur ista amaritudo rerum ingratarum, vt colocynthidis, agarici, sennæ, & aliorum purgantium commixtione. Quæ eò magis palato displicent, quò plura fuerint admixta, cuiusmodi sunt, quæ ex colocynthide, aloë, agarico, scammonio, & gummi Arabico parantur, quas ad plures excrementorum purgandas species imperat Galenus. *c.ip.14. lib. 5. meth.*

Pilularum magna varietas.

Sunt verò pilularum differentiæ multæ, partim sumptæ à membrorum quibus destinantur, partim ab humorum, quos trahunt diuersitate. Partium ratione quædam dicuntur Cephalicæ quę scilicet à capite pituitosos humores purgant, vt Coccię, & de agarico. Alię opticę, quia multis constant, quę oculis conferre creduntur, vt pilulę lucis, maiores & minores. Alię stomachicę, vt pilulæ ante

cibum

cibum & de rhabarbaro. Aliæ arthriticæ, quæ ab articulis educunt humores. A quorum discrimine, quædam dicuntur phlegmagogæ, quæ pituitam: aliæ cholagogæ, quę bilem, aliæ melanagogæ, quæ melancholicum succum deturbant. Atque pro operandi modo aliquando dicuntur aluum soluere constringendo, vt pilulæ de rhabarbaro, & de myrobalanis, vel moderatè trahendo, vt pilulæ de agarico, vel trahendo simul & fundendo, vt pilulæ de euphorbio.

Porrò ad massam catapotiorum conficiendam, maxima pars miscendorum simplicium, in puluerem tenuem debet comminui, dein excipi melle despumato, vel tragacāthi muccagine in succo conueniente soluti, aut potiùs syrupo quodam idoneo, itaut viscositatem aliquam habeat, quod pulueres confusos est excepturum, vt commodiùs mixtura cohæreat, siccitate non tam cito interhiet, simplicia intus conclusa fermententur, & minùs promptè eorum exhalet facultas. Ob eam causam, inquit Syluius, pilularum species melle cocto debent comprehendi. Nam aqua aut succo comprehensæ non cohęrent, & panis furfuracei modo, promptè siccantur, facilè friantur, citò senescunt. *Pilularum compositio vt rectè fiat*

Quòd si lachrymas, gummi, aut succos inspissatos induratosve pilulæ exceperint, ea liquore quodam tenui antè debent mollescere, calido pistillo duci; dein pulueres commisceri: Ac postremò mellis, aut liquoris alius viscidi tantùm, quantùm mistura postulat confusè permisceri, vt fiat velut pasta quædam, seu massa primùm molliuscula, in dies enim induratur, quæ exacto biduo, aut triduo, pauco oleo amygdalino extrinsecus liniatur. Tum aluta obuoluatur, aut corio quodam tenui; tandem in stannea pyxide reponatur.

Vsus tempore, istius massæ portio, quę definitæ dosi respondeat, cum idoneo succo, si opus fuerit, teritur, vt mollescat, ex eaque globuli maiores, minoresve aut mediocres fingantur, prout eos diutiùs aut minus in ventre cunctari desideramus. *Crassities pilularum qualis esse debeat.*

Quæ validè trahunt à capite & aliis partibus remotis, horis quatuor, aut quinque à cœna tenui, vel circa mediam noctem debent exhiberi; quibus sumptis superdomire confert. *Pilulæ validiores quādo sumēdę.*

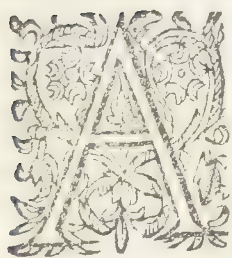
Quæ blandè purgant, tutò hora vna, aut duabus ante quosuis pastus deuorantur. Quę medio modo se habent, securiùs ieiuno ventre, ac manè sumuntur. *Benignæ quando.*

Ad aluum ciendam tantùm, dragmæ dimidiæ pondus, ex eccoproticis sat esse potest. Ex validioribus, ad validiùs purgandum integra dragma sępè datur, & aliquando sesquidragma in robustis corporibus, quę crassis potissimùm humoribus scatent. *Pilularum dosis.*

Sunt qui pilulas omnes auersantur; alij nullas. Quidam non nisi crassiores: paruulas verò tantùm ex cochleari cum multo syrupo sumunt. Alij quasuis, modò pauciores. Multi vix nisi cerasorum conditorum, aut passularum cortice inuolutas assumunt: nonnulli in oui

vitello reconditas, aut spinachiorum vel lactucarum coctis foliis obductas, alij, alio modo faciliùs deglutiunt. Ingratus enim sapor, eas mille modos sumendi adinuenit.

Di trochiscis. CAPVT XV.

Placentularum effigie medicamenta quædam ἀρτίσκοι, quasi parui panes, rotundi, hominibus lupinorum similes, & aliquando τροχίσκοι, Latinis pastilli, & orbiculi dicuntur. Sic autem efformantur ad medicamentorum conseruationem, & interdum castigationem. Tutiùs enim medicamenta sine virium dispendio, in ea forma solidiore conseruantur, quàm in puluerem reducta.

Vsus tamen tempore, cùm assumi vix queant integri, pulueran- tur, his solùm demptis, qui diutiùs in ore detinentur, vt liquescant, pilulæ bechicæ, à nonnullis, vocati. Nam trochisci de Scylla & de viperis in Theriacæ confectura, pastillorum formam amittunt, dum in pulueres reducuntur.

Pilulæ bechicæ.

Fiunt verò ex medicamentis, vt plurimum siccis, tritis vè, cum aqua, aut vino, vel alio liquore malaxatis, donec catapotiorum cõsistentiam aquirant; dein formantur in rotulas aut orbiculos, qui postea siccantur in vmbra, priusquam in pyxidibus reponantur; vbi annum durant integrum; sæpè duos, & aliquando tres, præsertim qui opium excipiunt, vel medicamentum quoddam validissimum, cuius vires non facilè dissipantur. Trochisci igitur ob duritiem & densitatem vim medicamentorum quibus constant, diutiùs conseruant, faciliúsque resistunt iniuriis aëris: Pulueres multò minus; quia cùm tenues sint, statim aër eos subit, atque ita facilè alterantur Non tamen omnes trochisci fiunt ex pulueribus, vt qui ex medicamentis quibusdam, quæ minimè possunt puluerari, vt Scylla, & viperarum carne parantur.

Non solum autem trochisci intus assumuntur, sed adhibentur extrà. Qui per os ingeruntur, vt ex omni medicamentorum genere parari queunt, sic facultatem habent roborantem, aut purgantem, vel alterantem. Roborare dicuntur, qui partem quampiam specialiùs respicientes, illius robur adaugent; vt trochisci galliæ moschatæ, cerebrum; terrę lemniæ, cor; rhabarbari, iecur; diarhodonis, ventriculum; capparum, lienem. Qui conficiuntur ex catharticicis, simplicium vires retinẽt, & aluum ducendo, foras humores propellunt, vt trochisci de agarico, alhandal, & de rhabarbaro. Idem iudicium de alterantibus, qui qualitate opposita intemperiem quamuis immutant; vt frigidam, calida; calidam, frigida; sicca humidam; humida siccam.

Trochisci roborãtes.

Purgantes.

Alterantes.

Nec desunt etiam affectibus externis pastilli, vt illi sunt, qui à forma, colore, authore, trochisci albi Rhasis nominantur: vtque alij multi, qui atteruntur in cote, vt fiat sieff, pro collyrijs ad multos affectus oculorum.

Peculiaris trochiscorum confectio, in officina fusissimè explicatur. Sequitur nunc vt de his medicamentis agamus, quæ tantùm extrinsecùs adhibentur.

SECTIO SECVNDA LIBRI TERTII, IN QVA GENERALIS MEDICAMENTORVM externorum explicatio traditur.

De oleis. CAPVT I.

VT morbi omnes intus generantur, vel extrinsecus adueniunt, sic remedia quæ illis subueniunt, vel interna sunt, de quibus abundè suprà, vel externa, de quibus nunc agendum. Inter quæ oleum cùm iure quodam primas tenere dicatur, ab eo medicamentorum localium explicationem auspicabimur. Multis siquidem medicamentis phatmacopœus interdum carere potest, oleo vix vnquam. Ad mensam enim non tantùm trahitur, præsertim quod dulce est, & ex oliuis maturis expressum; De eo namquè semper est intelligenda olei absolutè dicti denominatio, sed lituum vnguentorum, emplastrorum, & ceratorum velut basis est, & commune simplicium ex quibus conficiuntur, vinculum. Atque per se, quod temperatum sit, seu calidum & humidum in primo recessu, vel, vt loquitur Galenus, inter calefacientia & refrigerantia, humectantia & siccantia medium, acopum est, seu lassitudines tollit, asperitates lenit, squalidam cutim emollit, alijsque multis affectibus, quorum alibi meminit, salubriter suauiterque medicatur.

(Gal. ca. 11. lib. 6. simp. med.) (Oleum alimentum est & medicamentum.) (cap. 25. lib. 3. simpl. med.) (cap. 6. & 7. l. 2. simp. med.)

Olea autem quorum vsus est frequens, vel simplicia sunt, vel composita. Simplicia dicuntur, quæ homogenea sunt, habentque nihil ab arte præter extractionem, quæ sine rerum aliarum mixtura peragitur. Quo modo Pallas omnium prima oleum eduxit, vel ar-

(Pallas olei inuentrix.)

tem educendi docuit, vt scribit Diodorus. Nam ante illius hortum erat oliua omnibus ignota; oleique vsus tunc nullus antequam exprimendi modum docuisset.

Oleum omotribes.

Simplicia verò ferè sunt olea omnia, quæ expressione trahuntur, vt oleum simpliciter dictum, quod ex maturis oleæ fructibus, omotribes, seu omphacinum, quod ex hisdem immaturis exprimitur: vt oleum amygdalinum, caryinum, & alia multa ex fructibus, seminibus ve educta; quæ tantùm inter sese discrepant, quantùm ipsa semina à se inuicem dissident. Ex seminibus calidis, calidum: Ex frigidis frigidum oleum extrahitur. Vetustate tamen oleum quodcunque aliquantùm immutatur, & aquosioris partis dissipatione, quod ex se calidum est, potentiùs calefacit, quod frigidum segniùs refrigerat: nam vetus oleum, iudice Galeno, digerendi vim, quæ effectus est caloris, habet. *c.6.l.1. comp. med. secundũ gen.*

Oleum ouorum.

Pro fructus etiam ipsius, ex quo trahitur oleum, diuersitate, cùm is maturus aut immaturus extiterit, præparandi modo, & alteratione artificio inducta, aliam atque aliam acquirit qualitatem & efficaciam alterandi. Oleum de vitellis ouorum, exempli loco, licèt sit impermixtum, ob præparationem tamen, humiditatem quandam amittendo, calidius ac siccius efficitur, fitque medicamen vtilissimum ad cutim detergendam, impetiginem, & alios plures cutaneos affectus persanandos, & vlcera quædam fistulosa & maligna curanda.

Olei amygdalini facultas.

Idem omnibus accidit, quæ vi ignis exprimuntur, ex quo calorem acquisititium perpetuò retinent. Et cum simili modo amygdalinum extrahitur, tantùm extrinsecus applicatur: Cum absque igne, instar lohoch pergrati lingitur, ad demulcendam tracheæ arteriæ asperitatem, & ad sputum coquendum, ac mouendum: vt solet dari cum pauco saccharo pueris tussiculosis, & quibus aliquid è cerebro ad pulmones delabitur. Extra quoque calasticum, & omnium maximè anodynum medicamentum.

Olea exprimendi modus.

Vt exprimantur olea, debent fructus & semina repurgari, perperámque faciunt apothecarij, vt obiter dicam, qui ex amygdalis non decorticatis oleum extrahunt. Mundata semina pistillo contunduntur: Contusa excipiuntur lebete, igni adhibito, agitanturque paulò diutiùs, vt calefiant, dein setaceo inuoluuntur, subijciunturque ligneo torculari, donec compressu validissimo olea exprimantur.

Quæ nullo caloris aut ignis adiutu educere volumus vbi minutim attrita fuerunt, statim prælo committuntur, vt oleum guttatim exudet.

Inter olea simplicia annumeratur, quod ex petra eductum petroleum vocatur. Sed de his nostra tantùm agit institutio quæ arte parantur. Simplicia quoque sunt liquidambor & Balsamum, quæ ex arboribus exoticis incisis guttatim stiliant, de quibus in Officina fusiùs agemus.

Interdum etiam eliciuntur destillatione tam per ascensum, quàm per descensũ olea quędã simplicia, vt è iunipero, guaiaco, cariophyllis & similibus, tam lignis, quã fructibus siccis; quibus olla cõprehẽsis, vi ignis suppositi, aut superpositi oleum in vas supernè, aut infernè annexũ ascendit, aut descendit: Non omnia tamen, nec sẽper caloris adiutu, per descensum eruuntur. Ex tartaro namque & mirrha sacculo conclusis & in vdo loco, vt cella vinaria suspensis, absque ignis interuentu, oleum facilè exudat, de quibus olea parandi modis omnibus aliàs. Olea educta per ascensum & descensum.

Composita verò olea quibus potissimum pharmacopola debet esse munitus, ea sunt, in quæ stirpium, fructuum, florum & quorumuis simplicium materia immergitur, maceraturque. Deinde totũ insolatur, dũ materiæ istius vires, in oleo remaneant: quod postea exprimitur, atque reconditur, Hoc modo fit oleũ violaceũ, rosatum, hypericonis, nenupharinum, lumbricorum, & alia multa quæ veteribus Græcis μύρα, Latinis vnguenta nominabantur, potissimũque ea, quæ lacrymarum, & rerum odoratatum admixtione spissiora redderentur. Vnde myropolæ, seu vnguentarij dicuntur, qui eiusmodi olea odorata, & vnguenta vendunt, apud quos oleum quoduis fragrans vt laurinum, pro vnguento sæpè est, vt vnguentum pro oleo. Olea veteres vnguẽta nominabant.

Vix eorum probatur sententia, qui olea tantùm simplicia vocant quæ ex floribus, fructibus, aut alijs simplicibus in oleo oliuarum infusis, maceratis & insolatis parantur: Composita verò, quæ cum vino, aqua infuso, aut decoctione idonea, lento igne coquuntur, donec omnis ferè admixtus humor absumatur. Hæc enim illis non minus imò magis videntur composita, quod rerum infusarum non modo tota vis, sed substantiæ cui inhæret, non exigua portio confusè, cum oleo post expressionem remaneat. Hinc oleum, licet nullius excessus particeps, sed temperatum, tale perpetuò est, qualis infusæ rei conditio: Si frigida, frigidum, si calida calidum, & exsiccatorium, si ea ipsa vim siccandi habuerit.

Quæ expressione sola, vel maceratione & expressione simul eruuntur olea, optimè seruantur reposita in vasis vitreis, aut figulinis, validissimo fornacis calore perfectè induratis. Quæ verò destillatione tam per ascensum, quàm per descensum eliciuntur, quæ vulgus Chymicorum essentias appellat, in vasis semper vitreis, ac solidissimis, & angusto ore, benè obturato seruari debent, ne substantia ac qualitas eorum facilè dissipabilis citò expiret. Quibus vasis olea seruanda.

De Vnguentis. CAPVT II.

VNGVENTA veteribus dicuntur, Galeno teste, oleagine medicamenta ex odoramentis confecta; Actuario, quæ exterius adhibentur, & illita tantùm opem ferre creduntur partibus, quę alia remedia non facilè ferunt; vt quæ, inquit Oribasius, cataplasmatis grauãtur, & madefactionibus fluentibus læduntur. *Cap. vlt. lib. 7. simpl. medic. c. 1 lib. 5. meth. cap. 27. lib. collect.*

Vnguenta cur dicta & inuenta.

Sunt verò vnguenta crassioris consistentiæ, quàm olea, & velut media inter hæc & emplastra; vt linimenta, inter olea & vnguenta. Vnguentum siquidem liquidius, sæpè vocatur linimentum, de cuius parandi modo & vsu lib. 5. fusiùs; Consistentia tamen cùm sit parum dissimilis vnguentorum, linimentorum & ceratorum, pro hisdem ferè vsurpantur. Nam linimentum dicitur, quo iuuandæ partes liniuntur; vnguentum, quo inunguntur; Ceratum, quod ex cera & oleo paretur.

Arabes sub vnguenti nomenclatura, cerata & emplastra sæpè cõplectuntur, vt multi olea quęuis spissiora, vt veteres Græci odorata sola. Sic Dioscorides libro primo olea pleraque odorata, vnguẽta vocat; Et Hippocrates, medicum non tantùm optima corporis constitutione, & ornatu decenti, apud ipsum vulgus, gloriam captare debere, vult, sed etiam vnguentis odoratis, hoc est, rebus aromaticis, ac suaueolentibus. *lib. de medic.*

Vnguentum quid.

Clarioris tamen explicationis gratia à se inuicem, distinguntur; Et specialiùs, vnguentum dicitur, medicamentum quoddam oleaginum, mediæ inter oleum & emplastrum consistentiæ: Quæ tamen semper vniusmodi non manet. Nam quo tempore calor vehementior est, vnguinosa & pinguia magis liquat, & vnguenta liquidiora & molliora reddit; quo imbecillior, eò solidiora. Propterea solent myropolæ plus olei hyeme: minus ęstate, vnguentis commiscere, ipsfrigus siquidem vnguentum quantumvis fluidum, vt & oleum ipsum inspissat, quod etiam obseruauit Galenus in cerati stomachici compositione, *Cap. 1. lib. 8. comp. med. gene.*

Olei proportio in vnguentorum confectura qualis

Ea verò proportio olei in vnguentorum confectura seruatur, vt vnciæ olei, pulueris dragma, & ceræ dragmę duæ commisceantur, siue vt loquitur Galenus, ceræ quadruplum oleum adiiciatur, pulueribus octuplum, hoc est, singulis olei vnciis singulæ dragmę puluerum, quorum materia ex herbis arefactis, metallis, & terris depromitur: eaque cerato refrigescenti confusè ac paulatim permiscetur, & accuratè rudicula agitatur, ne quid grumosum remaneat. *cap. 2. lib. 4. comp. med. gen.*

Cùm succos vnguenta recipiunt siccos, puluerare eos oportet & dissoluere: Si liquidos & fluidos, reliquæ materiei commiscere, & coquendo absumere,

Quæ probè puluerari queunt, tenuissimè debent læuigari, vt radices, ligna, resinæ, & ipsa etiam gummi, quando sunt ficciora: Sin minùs pistillo calido subiiciuntur, vt mollescant, vel aceto aut humore idoneo soluuntur.

Quæ humidiora sunt, vt terebinthina, instillantur. Herbæ humidiores, vt & animalia, vel eorum partes vix puluerabiles, vino, vel alio liquore perfectè coquuntur, donec tabescant, & absumpta propè sit humiditas: Dein in percolato liquore, reliqua dicta proportione, commiscentur materialia, vt legitimæ consistentiæ fiat vnguentum; Cui oleum & cera, non modò formam, & multam materiæ portionem suppeditant, sed reliquorum admixtorum vim connectunt, & diutiùs asseruant.

Fiunt verò vnguenta nunc igni, vt omnia quæ ceram admittunt. nunc sola subactione, sed longa, vt quæ sine ceræ concursu paratur: cuiusmodi est, vnguentum crudum, siue de lithargyro, quod ex oleo aceto & lithargyro, simul diuturno pistilli percussu nutritis nutritum nominatur. Vnguentum crudum.

Porrò multæ sunt vnguentorum differentiæ, partim sumptæ ab eorum coloribus, vt viride, album, citreum, aureum: partim ab effectis, vt resumptiuum, analepticum, mundificatiuum: partim à qualitatibus primis, quarum ratione, quędam dicuntur calida, vt apostolicum, Ægyptiacum, Martiatum, Enulatum: Alia frigida, vt Nutritum; alia siccantia, vt diapompholix, & dessiccatiuum: alia humectantia vt rosatum. Vnguentorum varietates.

Cera autem alba magis expetitur ad frigidorum, flaua ad calidorum vnguentorum confectionem. Sine tamen discrimine pharmacopœi modò hanc, modò illam assumunt, prout suę res alterutram habendi faciliorem præstant commoditatem.

Reponuntur vnguenta pyxidibus, seu vasis stanneis, & aliquando fictilibus vitratis; Durantque annum integrum, sæpè biennium, & quædam triennium. Quibus vasis vnguenta reponenda.

De Ceratis. CAPVT III.

CERATA vnguentis, ceronea emplastris sæpè designantur: Illa quòd molliora; hæc quòd duriora: Ambo sic dicta, quòd ceram admittant, vt emplastra multa, quę indiscriminatim ab his ceronea perpetuò dicuntur, qui omnibus morbis emplastra quædam catagmatica, in myropolarum officinis empta, adhibent: Itaut adeò inualuerit nunc apud vulgus Ceroneorum vsus, vt omnia emplastra ceronea dicantur. Quidam Lutetiæ emplastrum quoddam, ceroneum vocat, ad omnem dolorem, omneque morbi genus adhibet. Cerónea & cerata à cera dicta.

Est autem ceratum, de quo præsens examen suscipitur, medica- Ceratum quid.

mentum, consistentia quodammodo medium, inter vnguenta & emplastra: his etenim non ita solidum, illis non ita molle. Quisque tamen modò olei pondus adauget, modo minuit, & pro arbitrio, ceratum, nunc vnguento solidius, nunc liquidius efficit. Vt re vera vniusmodi si semper paretur, sic semper, dum asseruatur, diu manere non potest. Nam cum glaciali tempestate, & rigido cælo, quantum vis liquidum facilè concrescat, & æstuoso solidum liquetur, hyeme plus olei, minùs ceræ; ęstate, plus ceræ, minùs olei adiungitur.

Olei quantitas in cerato non semper eadem.

Cùm verò ambientis aëris constitutio vel temperata fuerit, vel qualitates primas non multùm excesserit, solet quadrans ceræ, aut paulò plus minusve olei libræ liquari & permisceri, vt per cæli mutationes, cerata non contingat multùm liquescere, aut incrassari. Pauca tamen diu in pharmacopoliis asseruantur, quia omni & pauco tempore parari queunt, ex oleo & cera à quibus cerata propriè dicta, vel potiùs Cerelæa nominantur. Quædam enim minùs propriè sic dicuntur, quòd præter ceram & oleum, alia multa recipiant, cuiusmodi sunt, ceratum santalinum, stomachicum, ac pleraque alia: vt quæ ex tempore, prout res postulat, fiunt ex emplastris, oleo liquatis, quando scilicet partis affectæ conditio, solidioris cuiusdam emplastri duritiem ferre minimè potest. Sic enim cerata quædam acopa, seu lassitudinem leuantia, fatigatis neruis, & affectis lassitudine musculis vtiliter adhibentur.

Adhibentur & regioni lienis, ventriculi, iecoris, vteri, & ossium fractorum, extensa priùs super corio, ad similitudinem partis, cui superponenda sunt, efformato.

Quod ad lienem imperabitur, formam habebit oblongam, instar bubulæ linguæ. Quod ad ventriculum, erit scutiforme: Ad reliquas partes: pro varia singularum inter se figura, variè concinnabitur.

Cerelæi cōficiendi modus.

In cerelęi confectione cera minutim secta in oleum coniicitur, eaque igne lento liquātur liquata ab igne remouētur, & cōtinenter spatha permiscentur dū coēāt, Postremò affusa paulatim frigida denuò agitantur, & percutiendo lauantur. Sic enim ceratum, aquæ multæ affusione, quantum scilicet absorbere poterit, subactum, accuratéque madefactum, magis refrigerat, & Galeno iudice morbis omnibus calidis admotum confert, maximè, si vbi affectæ partis ardore nimis incaluerit, subinde mutetur.

Cap. 6. lib. 1. de simpl. med.

Cùm ceratis minus propriè sumptis, adipes, medullę, axungiæ & muccagines adduntur, vt sæpè fit, ea paulatim refrigescentibus permisceantur, quemadmodum & pulueres, quorum eadem ac in vnguentis ad olea proportio ferè obseruatur.

Reponuntur in vasis stanneis aut fictilibus, sed quæ facilè quouis tempore parari possunt, ea pręstiterit recentia habere.

De

De emplastris CAP. IIII.

Galen. c.12.l.1 comp. med. gener.

VÆ medicamenta topica in solidiorem massam coacta Arabes Cerota, & Græci veteres emplastra vocarunt, iuniores euphoniæ cuiusdam gratia, addita littera, maluerunt emplastra nominare: Qua detracta eorum qualitas non emplastrica, sed emplastica, seu ἐμφρακτικὴ, quasi dicas infarciens appellatur. Dum enim emplastrum parti superinducitur, propter substantiæ, qua constat, visciditatem, cutis meatus videtur occludere, halituosos retinere spiritus, & calorem partis coërcendo, suppuratum aliquando mouere. Illius namque glutinosa substantia vix intrò sese insinuat, sed foris tantùm insidens, tenaciter corporis meatibus inhæret. Minimè tamen ipsius qualitas otiosa manet, sed calore partis excitata, adiutaque, varios effectus pro varia ipsiusmet facultate producit. Si glutinatoria, labrorum vulneris coalitum adiuuat: Si catagmatica, ossium fractorum ferruminationem: Si sarcotica, hanc naturæ fert opem, vt faciliùs nouam carnem generet: quód non tàm medicamentorum, quàm ipsius naturæ proprium est opus.

ἐμφρακτικὴ. Medicamenta.

cap.9.l.5. de simpl. med.

Sarcosis nō tam medicamētorum quàm naturæ est opus.

Vt autem varia ac multiplex est emplastrorum compositio, sic etiã qualitas: Ex omnibus enim propè medicamentis componuntur; vnde non omnia perpetuò emphractica sunt, seu lentore suo poros stipantia, sed quædam ecphractica, hoc est, farctu liberantia, & quasi expurgantia; Alia epispastica seu extrahentia, & diaphoretica; alia rhyptica, quæ sordes ex cute & vlceribus detergunt; Et quædam, quod multis affectibus conueniant, vt pleraque alia medicamenta, polychresta dicuntur, quæ scilicet contrarijs constant medicaminibus.

Eccathartica ēplastra.

Gal. initio li. 5. cōp. med. gen.

Debet tamen medicamentum emplasticum omni mordacitate vacare, nam si qua illi insit acrior & mordacior qualitas, hærere poris vix poterit, ait Galenus, sed excernetur facilè, aliquam partem liquando, aut humorem aliquem ex alto attrahendo; Proin terrenæ consistentiæ & viscosum esse oportet emplasticum.

c.9.l.5. comp. med. gen.

Porrò componēdorum emplastrorum duo sunt scopi præcipui, consistentia crassa, ac solida & facultas. Odor & color sæpè expetuntur, atque ad ægrorum potiùs gratiam, quàm medicamentorum naturam, & efficaciam conciliantur.

Emplastrorum conficiendorum scopi.

Consistentiam idoneam & materiam suggerunt, cera, oleum commune, lithargyrus, & interdum resinæ, virtutem verò nullam aut exiguam. Quæ superadduntur propè omnia, corpus emplastro & facultatem impertiuntur, vt mineralia, metalla, radices, surculi, ligna, flores, semina; Quæ si arida fuerint, pulueranda, & emplastro ab igni remoto, miscenda. Siqua ex his vix friabilia sunt,

humore aliquo soluuntur; qui absumitur coquendo, antequam illa
emplastro perficiendo commiscentur: vel simul eidem sæpè com-
mixtus coctione dissipatur.

Herbæ virides, vt quæ in puluerem attenuari non possunt, ex ido-
neo liquore coquuntur, colo traijciuntur, miscentur: vel succo ex
his tritis educto, alia incoquuntur; quo absumpto, viribus tamen
relictis, si quæ supersint adiicienda, quæ longam coctionem non fe-
runt postremò commiscentur.

Diutiùs verò coquenda sunt emplastra, quæ succos, vel aquam,
acetum, vinum, aut decoctum aliquod recipiunt, quia cum empla-
strum esse debeat omne spissum, & viscidum, vt parti cui adhibetur,
adhæreat, humiditas illi contraria est, quæ tamen sæpè admiscetur
& calore resoluitur, vbi qualitas illius accessura est, & in emplastro
conficiendo retinenda. Nam quæ succis incoquuntur, eorum fa-
cultates seruant, etiam ipsis exhalatione dissipatis. Efficit quoque
humiditas, quæ conficiendis emplastris accedit, vt reliquorum vir-
tus altiùs subeat, & ad partes magis dissitas deferatur.

Humiditas emplastris conficiendis aduersa.

Ex materialibus oleum quidem additur, non modò, vt corpus em-
plastris præstet, sed, vt cera cum ipso liquetur, acria, vel austera ob-
tundantur, & vim magis anodynam & emollientem emplastra nan-
ciscantur.

Oleum vetus simplex, & quod infusione paratur, vel quoduis
compositum, aliquando in emplastrum emittitur, vt præter mate-
riam suam quoque virtutem immittat.

Cera verò materiam duntaxat emplastris præbet, sed vim agendi
nullam, vt & resinæ quædam, Non tamen omnia ceram, aut resi-
nam excipiunt, quæ scilicet, aliunde materiam illis analogam, vt
thus aut ladanum copiosum, aut simile medicamentum admittunt.

Primum autem, si cera emplastrum ingrediatur, ea liquatur in
oleo: Si lithargyrium, & id quoque in illo coquitur, dein muccagi-
nes & succi, liquores si permiscendi, cum his adhuc feruefiant, dum
aquea & humidior portio resoluatur: Tũ resinæ & adipes inducũtur,
vt & gũmi genera: ex quibus nõnulla pura miscentur, alia non nisi
vino, oleo, aut aceto macerata & percolata. Postea permiscetur
terebinthina emplastro percocto & ab igni semoto, vt nullam ignis
vim, vel minimam sentiat. Postremo his omnibus confusis, & in
legitimam consistentiam decoctis, igne subducto, pulueres creti
paulatim insperguntur, & sedulò rudicula versantur, agitanturque,
dum omnia in massam coëant, nec mollem, nec planè duram, sed
lentam, glutinosam, & adhærentem, non ita tamen, vt partem, cui
adhibetur, vel inquinet, vel difficillimè auellatur.

Emplastrorum conficiendorum modus.

Et vt magis legitima emplastri forma existat, si in illius confectio-
nem adeps veniat, aut medulla, aut terebinthina, minuendum erit
oleum: Si arida quæuis, vt lachrymæ non pingues, friabiles succi, re-

sinæ, stirpes aridæ, & mineralia puluerata commiscenda sint, augenda olei quantitas.

Ea autem olei proportio ad arida seruatur, vt singulis puluerum vncijs, tres olei tribuantur. Cera verò quadrupla sit ad oleum, adeo vt, ad huius quartarium ceræ libra aut paulò minus esto. Olei proportio in emplastrorum confectura.

Hæc tamen singulorum in temperatione quantitas, cùm potiùs iudicio, quàm certis legibus vbique definiri vix queat, hodie pulueris & olei designato ponderi, ceræ quod satis est, adijci solet, vt liquidis, siccis, viscidis, malaxatione simul coadunatis, lenta, sequax ac idonea emplastri moles inducatur: Ex qua magdalię vnciæ dimidiæ, vel etiam integræ, si libuerit, pondere formentur, chartis oleo inunctis inuolutę, vt sic in pharmacopolio, ad futuros vsus reponantur.

Sic fiunt emplastra propriè dicta, ad aliorum discrimen, quæ citra ignem & ceram parantur, quorum scilicet materialia, melle, aut muccaginibus, aut viscido quodam cremore malaxata, in emplastri consistentiam coagmentantur: cuiusmodi est emplastrum de crusta panis, & de bacchis lauri, & alia quędam parari solita, quæ inter emplastra & cataplasmata ambigunt.

Ad emplastra quoque refertur & ceratum illud durius ex pari cerę & olei pondere confectum, vt & cerota, seu ceronea, de quibus abundè suprà.

De Sparadrappis.

CAPVT V.

ELA Vtrinque emplastica in multis prostat officinis, quàm recentiores modo Sparadrappum, modò telam Galterij, primi forsan illius inuentoris, vel potiùs infectoris nominant. In emplastrum enim idoneum, iam paratum, sed liquefactum, tela vetustate quodammodo attrita demergitur, & inculcatur sæpè dum planè infecta & inquinata fuerit, ac vndequaque velut incrustata: Tum extrahitur, & exponitur aëri, vt refrigerata obdurescat, ac postea ad rerum exigentiam seruetur. Tela Galteri.

Eius autem varietates inueniuntur multæ, quæ non à telæ, sed ab emplastrorum in quæ immergitur diuersitate sumuntur. Aliæ enim catagmaticæ sunt, quæ fractis ossibus solidandis, & roborandis partibus conueniunt, quæ scilicet ex emplasticis, astringentibus, & roborantibus parantur, vt.

℞ ol. citonior. & rosat. sebi. ariet. an. ℥iiij. thuris, mastiches, picis, boli armenæ, farinæ volatilis an, ℥ij. ceræ albæ q. suff. fi. emplastrum, in quod liquatum tela immergatur.

Aliæ vim habent exsiccantem & epuloticam, & vlceribus

ad cicatricem perducendis cõmendantur, cuiusmodi est, quę sic describitur.

℞ ol. rosat, lib. j. cerę citrinæ lib. ß cerusę venetę, thutię añ. ℥ ii. lithargyri auri ℥ iii. fi. emplastrum, & cum tela vestutate quodámodo iam attrita, fi. Sparadrap.

Tela catagmatica.

Plures alias formulas describit Ioannes Vigonius in suo opere chirurgico, quas huc transcribere, nec volui nec debui: Cùm minimo negotio, quisque varia, pro vario scopo, emplastra sumere potest, & in his liquatis linteum inculcare: Nam qui præscribendi & conficiendi emplastra modum nouit, is ex hisdem telam inquinare, seu sparadrappum efficere facilè poterit.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM. LIBER QVARTVS.

De legibus in compositione medicamentorum seruandis.

Quis primus medicamenta composuerit, Et ratio compositionis.

CAPVT. I.

CVM morbus omnis sit via ad interitũ, antequam supra modum augeatur, omni præsidiorum genere profligandus, atque in medicamentis inuestigandis seligendisque tanta sedulitas est adhibenda, vt quæ singulis prẹter naturam affectibus oppugnandis cõducunt, perpetuò sint ad manum, & quasi medicamentorum eximiorum sylua præstò sit nobis.

Ea autẽ nec simplicia exhibentur, nisi arte quodam modo immutata, nec composita, sine multo prẹcedente apparatu, vt suprà demõstratum est, quo simplicia singula non solùm abluuntur, siccantur, vel infunduntur, macerantur, exprimuntur; aut alia præteruntur; vel infunduntur, macerantur, exprimuntur; aut alia præparatione, commistioni magis idonea, vel vsui fœliciora redduntur, sed ea ratione & proportione simul vniuntur, vt omnium concursu, noua quædam è totius complexione mixtura comparetur, seruata tamen singulorum virtute, si non integra, saltem primis mensibus conspicua, cum adhuc scilicet recens est mixtorum coïtio, nec perfectam adepta fermentationem.

Cap. 2. lib. 1. comp. med. gen.

cap. 13. lib. de ther. ad Pis. Quia verò medicamenta interdum exhibita sola, nocent, cæteris admixta prosunt mirificè; cùm medicamenti cuiuspiam qualitas probatur, improbatur alia: diuersas enim qualitates in simplicibus medicamentis reperiri, certum est: per compositionem, alterius admixtione, noxia deletur, aut obtunditur; optima magis exurgit, & effectus præstat insigniores. Et licet quædam simplicia non lædant, quia tamen non satis iuuant, citra alterius mixturam non veniunt in vsum, vt medicamen emplasticum, quod simplex nullum tale est, inquit Gal. vnde primi emplastrorum authores, non temerè ex oleo quædam liquare, & emplastra conficere excogitarunt.

cap. 2. l. 2. comp. med. gen. Ob multas rationes alias libro allatas superiore, medicamentorum fit compositio, cuius omnium primus defenditur Mautias Herophileus, Dein Cappadox Heras, Musa, Asclepiades & Andromachus: Sed omnium maximè Galenus pharmaci componendi rationem inuenit, mixtorum legitimam proportionem, & vtendi modum docuit; Non Empiricorum more, qui ad insomnia, casum, & fortunã medicamenta propè omnia referunt, paucis exceptis; quæ communi * iudicio, quòd pluribus eiusdem facultatis constent, per compositionem meliora redduntur, & ex eis nonnulla curandi corporis naturæ idonea inueniantur. Quod tamen exemplo optimi Sarcotici, ex cerato & duodecima æruginis parte confecti, Galenus negat, probatque medicamenta ex duobus aut pluribus oppositæ facultatis, optimè componi. Ceratum namque sordes parit, ærugo carnem vlceratam erodit, ex his tamen pharmacum exurgit optimum, quòd carnem generet, & cauum vlcus impleat. Sic calida frigidis, discutientia roborantibus, cardiaca venenis miscẽtur, & ex diuersi generis simplicibus medicamenta præstantissima componuntur. *Quis primus medicamentorũ cõpositionem tradidit.* *cap. 2. lib. 1. comp. med. gen. epilogismo.* *Sarcoticum optimum ex facultatibus oppositis.* *cap. 3. lib. 6. comp. med. loc.*

cap. 29. lib. 9. de fac. med. Cuidam ex eorum numero qui citra rationem, & experientia sola, medicamenta esse composita tenent, pharmacum podagricum iactanti, aduenit fortè fortuna, quidam podagricus, qui tam mediocriter laborabat, vt incedere etiam posset, qui pedi medicamentum apposuit. At misellus totam noctem egit insomnem; ac postero die tantùm abest, vt commodè sicut antea, incederet, vt nec quidem gestari posset. *Historia Galeno nota.*

cap. 1. lib. 2. comp. med. gẽ. Ex fortuita igitur medicamenti compositione, fortuitus & sæpiùs infœlix euentus, vt pluribus ostendit Galenus, præter historiam allatam, qua pseudomedici vanitatem & ignauiam irridet, censetque medicum, non modò compositorum medicamentorum causam, sed componendi viam & rationem habere, & ad singulos affectus, optima pharmaca, dùm est necessum, componere; Ne illi graue forsan accidat, quod duobus medicis Galeno cognitis, quorum ob amissas medicamentorum compositorum formulas quasdam, alter contabefactus periit, alter ab operibus medicis destitit. *Historia notanda.*

De basi medicamentorum & eorum collocatione in formulis.

CAPVT. II.

N medicamento prę scribendo debet primùm illius quędam basis constitui, hoc est, medicamentum aliquod simplex, in compositione præcipuum, & morbo depellendo accommodatissimum, cui cętera innitantur. Vt cùm morbus aliquis suscipitur oppugnandus, si quidem fuerit simplex, nullo prauo symptomate comitatus, seligendum est tantùm aliquod simplex medicamentum, quod viribus sit par, & partem iuuet: Sed si simplex, nullum detur idoneum; ex multis vnum concinnetur, cuius basis & veluti columen affectui auersetur; Atque alia adiiciantur, quæ membrum affectum roborent, qualitatem medicamenti ad partem longè dissitam deferant, atque reliqua permisceantur, quæ vel palato gratiam concilient, vel opus fœlicitent, ac promoueant.

Basis autem sæpiùs qualitate quàm mole prępolet, vt in confectionibus aromaticis & purgantibus: Atque quò depellendus morbus fuerit grauior, eò basis remedij præscribendi maiores vires habet: Et sæpè ad expugnationem affectionis alicuius prauæ, multæ bases confusè in quandam compositionem referuntur, quæ in mutuam operam conspirant: & vicem gerunt vnius; vt cùm ad sedationem doloris vehementioris, multa simul anodyna medicamenta confunduntur.

Multæ bases aliquando in vno medicamento.

In componendis igitur medicamentis, primùm basis quærenda affectui & affectę parti accommodatissima, sed non semper omniũ prima in compositione collocatur. Non enim affatim, ac promiscuè inordinatéque omnia, quę in compositionem veniunt, simul confunduntur, sed alia aliis priora, aut posteriora. Et cùm miscendorum ordo negligitur, medicamentum sæpè nec vires habet eximias, nec formam idoneam. Quæ enim longiore coctione egent, si parum: & quę breuiore, si multum coquantur: nec illorum integra virtus vt quæ nondùm exierit: neque horum, vt quæ iam perierit, comparabitur.

Accuratè quoque debitus ordo seruandus in formulis medicamentorum describendorum faciendis, vt ne posteriùs in recepta, vulgi more, vocata, scribantur, quæ priore eius parte & capite describenda sunt: In quem errorem incidunt, qui medicamentorum substantiã, qualitates, & apparatum ignorant: Vt etiam interdum iuniores medici, qui longo medendi vsu nondum probati, quæcunque veniunt in mentem, modò facultates illorum norint, confusè.

Ordo seruandus in describendis formulis medicamentorum.

inordinatéque describunt.

Peius agunt, qui, quę citra virium iacturam vim ignis non patiuntur, diu concoquunt; quæ propter insignem amarorem in bolum fingenda & tegenda, in potu dant; Quæ debent concoqui, cruda: quæ puluerari, integra: Quæ tantum infundi, dissoluta, nec expressa porrigunt.

Qui ista parum cauti negligunt, vix antiquiorum pharmacopœorum effugiunt censuram, qui à peritioribus medicis edocti, non solùm componendi medicamenta modum habent compertum, sed ex his multi rationem ordinis, quo simplicia singula collocanda sint, habent perspectam.

Hæc autem sit prima lex describendi medicamenti, vt ea primo loco scribantur, quę longiore apparatu, vt diuturna, coctione, aut laboriosa tritura egent, veluti radices & ligna non odorara: Postremo, flores & aromata: Medio inter vtrũque, herbæ, fructus semina. Qui secùs faciũt, ligna, radices, folia, flores, & aromata, nullo ordine, & affatim, eodemque instanti miscentes & concoquentes, vel horũ qualitatem facilè dissipabilem non retinent, vel illorum ægrè separabilem non assequuntur: Istoque improbo parandi ac miscendi modo, medicamentum efficiunt, quod, nec singulorum vires genuinas habebit, nec medici votis respondebit. Prima lex medicamẽti describendi.

Secunda ordinis seruandi lex in præscribendis medicamentorum formulis hæc est, vt si angustia temporis vrgeat, & quædam coquẽda sint, vel infundenda, & alia pulueranda, ab his semper incipiatur, quæ cocturam, vel macerationem postulant: vt dum hæc fiũt, alia comminui & læuigari queant, & eodem tempore suum quæque habeant apparatum. Secunda lex.

Tertia obseruatio est vt quæ vel quantitate, vel qualitate præpollent, cæteris in compositione describenda, præmittantur, ita tamen vt præparationis, mixtionisque modus, cuius potior est habenda ratio, non dissentiat. Tertia.

Hæc quarta lex ferè perpetua seruatur, vt in compositionum formulis ea postremo scribantur loco, quæ materiæ rationem habent, vt mel in magnis confectionibus, saccharum in electariis solidis, in multis vnguentis oleum, aut cera, & sæpiùs vtrumque. Quarta.

Hic ordo si seruetur, tyronibus medicamenta parandi miscendique viam aperiet fœliciorem, atque in mixto firmiores eorum vires manebunt: quæ nisi arte debita retineantur, aut hebescunt, aut periclitantur.

De formis & fine medicamentorum. CAP. III.

T qui sano sunt corpore difficilè ferunt, sic minùs appetunt medicationes. Et qui vel ad prophilaxim imminentis morbi, vel præsentis halosim seu profligationem, medicamento quodam opus habent idoneo, sæpiùs antequam mali feritas inualuerit, Medicum non vocant, aut medicamentum respuunt, aut ea arte & mixtura paratum desiderant, vt odore, colore, sapore, naribus, oculis, palato arrideat. Sed apud imprudentes eiusmodi viros & pueros: Coquus, inquit Galen. ex Platone, Medico præstat, & maiore laude dignus, vt qui gulæ noua quotidie irritamenta paret.

Aphor. 37. lib 2 Hipp

Li. 2 de pranotione.

Coquus apud quos Medico præfertur.

Sed cùm per ea puniatur, per quæ quis peccat, morborumque penè omnium nutrix sit immanis gula, iure quasi diuino, medicatio quę fit per os, vltionem commissi peccati in eo ipso relinquit. Medicamenta enim ferè omnia, præsertim cathartica, propter dissentaneam quam cum nostra natura qualitatem habent, gustui ac olfactui displicere, non est mirum; Cùm non vt alimenta mutari, sed mutare nata sint, & noxiam humorum qualitatem emendare, vel eosdem foras protrudere,

Quæ inodora insipidáque sunt, & mole parua variè corpus exagitando, susque déque humores excutiunt, vt stibium, his postponenda medicamentis, quæ maiore quantitate exhibita, licet ingrata, blandè, ac cum delectu è partibus affectis vitiosos succos educunt.

Forma medicamentorum quid præstet.

Forma autem medicamentorum non solùm efficit, vt assumantur ipsa faciliùs, alij enim liquidis, alij solidis tantùm delectantur, sed vt effectus diuersos, pro formæ diuersitate polliceatur. Quod enim ad incidendum & extenuandum imperatur medicamentum, forma liquida accommodatius est, vt solida ad astringendum.

Non hîc formam, quæ dat esse rei, nec ipsam rei facultatem effectionis causam appello, sed ipsam compositi medicamenti cõsistentiam qualemcumque, solidam, liquidam, mediocrem: præter quam, & alia interdum in multis, præsertim siccis, industria pharmacopœi manu effingitur, aut sigillo imprimitur: aut materia in pilulas trochiscosve formatur, vel complanatur in tessellas, nunc quadratas ęquilaterales, nunc rhomboides, seu altera parte longiores.

Ista verò impressa forma exterior, & veluti sigillatio, parui momenti est, vt quę nihil opis adferat ad effectum medicamenti promouendum, aut fœlicitandum, vt superstitiosi quidam autumarunt, vt illud omittam, quod Spagyricorum nonnulli somniant, de signaturis plantarum externis, quibus illarum dotes partibus corporis accommodant, cum quibus certis notis, aut externa forma,

si Deus

si Deus voluerit, conueniunt. At illa medicamenti forma, qua ipsum densum est, tenue, vel liquidum, multos ac varios præstat vsus: Nam idem nunc vrinam mouet, nunc aluum deiicit pro vario componendi modo.

Cap. 13. lib. 4. de sanit. tuen. Gal.

Quæ tenuissimè læuigantur, instar pollinis, citissimè deferuntur ad renes & vesicam: quæ crassiusculè, diutiùs subsistunt in intestinis, & aluum per secessum turbant. Si obstructionem quis liberare voluerit, mensesque mouere, nec satis fœliciter solida medicamenta exhibebit: vt neque liquida, si è cerebro & partibus dissitis noxium sit educturus humorem. Et vt partibus quibusdam roborandis, & affectibus depellendis, medicamenta quædam crassa debentur, alia liquida: sic nonnullis, inter ambo media, qualia sunt eclegmata, & antidota quędã inter remedia interna: vnguenta, litus, muccagines, cataplasmata inter externa.

Crassities aut tenuitas pulue rum quid efficiat

Quæ autem forma singulis medicamentis sit idonea, superiùs abũdè dictum est, speciatim verò de his posteà disputabitur, quatenus formantur variè, pro partium conditione, quibus adaptantur, vt cùm ex emplastro stomachico scutum formatur regioni ventriculi apponendum, pessarium sinui pudoris, glans subdititia podici, turunda vulneri.

Sunt qui nulla ratione formam medicamentorum non tantùm idoneam, sed illorum quoque sumptuosam confecturam expetunt, alioquin tanquam vilem & inutilem aspernantur, cuiusdam diuitis exemplo, qui cùm à Galeno postulasset, excepissetque formam medicamenti, quo vlcus malignum in famulo curaret, vidissetque omnia quibus constabat pharmacum esse vilis pretij: Hoc, inquit, mendicis serua, me autem sumptuosius aliquod medicamen doceto.

Nimis sumptuosa medicamentorum confectura sæpè vana. Historia.

Cap. 10. lib. 3. comp. med. gen.

Sic multi medicamenta etiam eximia parui ducunt, si nouerint, vilia verò ignota sibi, pro secretis habent, & tanquam aliquod deductum è cœlo remedium sæpè mirantur. Proinde Medicinæ dignitati consulunt minùs, qui tàm diuinæ artis arcana detegunt, & plebeculæ vt arrideant, medicamenta idiomate vulgari conscripta prębent.

Artis arcana non detegenda.

Præstiterit enim gratis medicinam facere, & pauperi medicamentum dare, aut aliquod parui pretij præscribere, quàm illius compositionem docere: quam dum semel nouit, periculum in aliis, vt in se, fœliciter tentans, eos ducit ad exitium. Medicamentum enim quoduis, maximè catharticum, bonum & malum est, & pro ratione benè vel malè vtentis, sanat vel interficit.

Finis autem compositionis medicamentorum est, cuius gratia ea ipsa suscipitur: vel ad quem omnia quæ mixtioni sunt necessaria referuntur, vt tandem medicamenta ex arte composita, sanitati vel tuendæ, vel exornandę vel morbis profligandis inseruiant.

Finis compositionis.

De Medicorum ponderibus, & eorum notis.

CAPVT IV.

Ponderum magna varietas.

CVIQVE nationi & ditioni ſua ſemper fuerunt, vt adhuc ſunt pondera & menſuræ. Libra mercatorum Conſtantinopolitanorum pendet vncias viginti ſex: Mediolanorum, viginti quatuor: Pariſienſium ſexdecim: Lugdunenſium, quindecim: Hiſpanorum, quatuordecim: Genuenſium, duodecim. Aurifabrorum octo tantùm: vulgus Markum nominat.

Veteres quoque Græci, Arabes & Romani non ſolùm propria habebant idiomata & characteres, ſed etiam pondus. Et niſi regia poteſtate arcerentur mercatores, nulla eſſet certa ac definita ſtatera, quandoquidem pondere volunt emere maximo, & minimo diuendere.

Quia verò in Medicina ſæpè bis peccare non contingit, & errata in præſcribenda doſi ferè ſemper periculi plena ſunt, Medicis omnibus communia & definita debent eſſe pondera, vt vna lege vnus ſit omnium conſenſns.

Libra Medicorum.

Libra autem illorum ſemper vncias duodecim pendet, quæ ſic ſcribitur lib. 1. Vncia dragmas octo, cuius hæc eſt nota ℥ 1. Dragma ſcrupulos tres, quæ ſic pingitur, ʒ 1. ita vt in vncia tot ſint ſcrupuli vel ſcriptuli, quot in Alphabeto Græco litteræ, nempe viginti quatuor, iuxta illud Faunij poëtæ.

Vncia fit dragmis bis quatuor, vnde putandum,
Grammata dicta, quòd hac viginti quatuor in ſe
Vncia habet, tot enim formis vox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit, noctémque, diemque.

Quibus verbis ſcriptuli videntur quaſi vicē gerere literarum; dragmæ ſyllabarum; vnciæ, dictionum; libra orationis; vel ſaltem periodi completæ. Sunt tamen pondera quædam minutiora ſcriptulis; nam granum eſt omnium ponderum minimum, ſeu minutum, è quo fit obolus, ſeu ſcriptulus dimidius, qui ſic notatur ℈ ß. Granum verò duabus litetis gr. ſimul iunctis, & aliquando g ſolo deſignatur.

Granum eſt omnium ponderum initium

Cùm ſeſquilibram, ſeu libram vnam cum dimidia, & ſexcunciam, hoc eſt, vnciam vnam ſemis notare volumus, maiori ponderi picturam hanc lib. j ß; minori, iſtam ℥ j ß damus,

Granum igitur λεπτὸν Græcis, omnium minimum eſt, indiuiſibile & minutum, minutia ob id nominatum.

Chalcus, ſeu æreolum, pendet minutias ſeu grana duo.

λεπτόν.

Siliqua, ſeu Ceration, Kirat Arabicè dictum, chalcos duos, hoc eſt, grana quatuor.

Semiobolus æreola tria, i. siliquam vnam & dimidiam.

Obolus siliquas tres, seu chalcos sex, aut grana duodecim, & secundum quosdam scriptulum dimidium.

Scriptulus duos obolos, seu chalcos duodecim, aut grana viginti quatuor, vel pro vsu nunc recepto 20. grana tantùm. γράμμα.

Denarius est octaua pars vnciæ Romanorum, & pendet scriptulos tres, seu obolos sex, vel grana septuaginta duo, pro recepto olim vsu. δηνάριον.

Dragma est octaua pars vnciæ Græcorum, & leuior est denario, pendétque tantùm sexaginta grana hoc est scriptulos tres vulgares, δραχμή.
quorum singuli grana solum viginti pendunt.

Olim denarius decem asses seu libras valebat, vnde illi nomen ait Syluius, nunc libræ tantùm est pars octogesima quarta, vt dragma nonagesima sexta: Libram intelligo Medicam, quæ vncias duodecim pendet.

Multi autem pro denario dragmam ponunt, illo non multò leuiorem, vt pro dragma denarium, iuxta Græcorũ interpretum versionẽ, Libra medica.
qui cùm nihil haberent, quod exactè denario Romano responderet, pro denario dragmam reliquerunt. Denarius tamẽ dragma grauior est ita vt vnciã denariis tantùm septem constet, dragmis vero octo.

Sicilicus duas dragmas valet, estque quarta pars vnciæ.

Semivncia media est vncię pars sicilicos duos continens.

Scrib. Larg. Vncia medica octo dragmas, negotiatoria denarios totidẽ pẽdit. ἡμιούγγιον.

Dragmam quoque interdum ab antiquis Hexagion dici comperio, mercatores vulgò *grossum* appellitant. ἑξάγιον.

Bes continet vncias octo, & media pars est *mnæ*, seu *minæ* medicæ, quæ sexdecim vncias continet, videturque libra mercatorum.

Ex Diosc. & Gal. At medicorum λίτρα, i. libra, minor est, & vncias tantùm duodecim valet.

Omnia autem sic in pauca contrahere lubet, vt memorię mandentur faciliùs.

Libra seu pondo, & As sępè dicta, pendet vncias duodecim; deunx, vndecim: dextans, decem: dodrans, nouem: bes seu octunx, octo: septunx, septem: semis, sex, vel mediam ponderis cuiusque notati partem: quincunx, quinque: triens, quatuor: quadrans seu quartarium, tres. Nam quartarium non quatuor vncias, sed tantùm tres, quartam scilicet libræ medicæ partem continet.

Vncia continet sicilicos quatuor, sicilicus dragmas duas, dragma scriptulos tres, scriptulus obolos duos, obolus duas siliquas semis, siliqua duos chalcos, chalcus duo grana. Vncia tamen ex ponderibus tot minoribus gradatim collectis constituta, negotiatoria videtur, cũ 72. grana pendeat; medica vero tantùm 60. leuiorem nãq; grauioremve medici è suorum ponderum censu excludunt. Proinde scriptulus medicus non 24. grana sed solummodo 20. pendere de-

bet. Duella est tertia pars vnciæ. Sextula est ℈ iiij. pondus.

Nomina ponderum Arabibus familiaria non subticuissem, sed tàm varia deprehendi, vt infida arbitratus sim, apud quos vnciam *adar*, *alsatil*, *sacros* & *assathis* dici comperi. Dragmam quoque modò *alchi*, modò *nabach*, & aliquando *darchamet* nominant; vt scriptulum aliquando *guanthus*, sæpè *gormin*, & aliquando *Kermec* & *arme* nominant: Obolum verò *Seminen*, *Seminet*, *Onolos*, *Onolosat*, *Ologinat* indiscriminatim efferunt, mediam eius partem *Dauich*, tertiam *Kirat* nũcupantes: Sibi autem sua vocabula relinquenda, nobis nostra ex vsu sunto.

Herbæ quomodo mensurantur. Manipulus quid.

Porrò cùm herbæ mensurentur manipulis, per literam M: flores pugillis, per literam P. designantur. Manipulum vocant Medici, quantùm manu complectuntur; Pugillum, quantum tribus digitis capere valent.

Ana quid signet.

Cùm verò æquale pondus, aut mensura duorum aut plurium simul medicamentorum præscribitur, hæc dictio *Ana* additur, quæ singulorum medicamentorum præscriptorum æqualem assumendam esse portionem indicat.

Inter notas ponderum, vel potiùs quantitatis finiendæ in præscribendis medicamentorum formulis, cùm fructus multi nec trutina librentur, nec cyathis, conchis, acetabulis, aut vasis similibus concauis mensurentur, sed numero tantùm ponantur, solita litera N apposita, numerus illorum notatur; Non tamen quantus, nisi quoque notam ponderis quo opus est, vna subiungatur; vt exempli loco, si amygdalæ, sebesten, pruna, aut similia pręscribenda sint, quæque numero duo, tria, quatuor, quinque, sex aut plus, minúsve pro vario Medici scopo præscribuntur, præstat Rondelio testante, in numero signando notis priscorum Romanorum vti, quæ sic depinguuntur, I, II, III, IV, V, VI, VI, VIII, IX, X, XI, XII, quàm aliis characteribus, Ciphræ nomine vulgaris noncupatis, atque sic designatis, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, Ne forsan ignarus quidem tyro dum dragmas duas aut tres sic ʒ.2, ʒ.3, depictas oscitanter legit, perperam triginta duas aut triginta tres dragmas assumat.

De medicorum mensuris. CAP. V.

NON sine ratione Deum omnia pondere, numero & mensura creasse Literæ Sacræ testantur. Nam cùm numerus sit actus rationis, Plato hominem animal ideo sapientissimum asseruit, quòd nouerit numerare, omniáque Deus iusto pondere & mensura præcepit trutinari. *Leuit. 19. & Deut. 25.*

Per mensuras, instrumenta quædam instar pyxidum concaua, certis speciebus excipiendis, mensurandisque accommodata, intelligi-

mus, quibus medicamenta, tam simplicia quàm composita, sicca, liquidáue non modò Pharmacopœi, sed mercatores dimetiri solẽt.

Sępiùs tamen ad liquores, vt oleum, acetum, ptisanam, decoctũ, vel similia dimetienda efformantur, eáque industria adaptantur põderibus, vt alia sint vncię tantùm vnius, alia duarum, aut trium, alia librę vnius, alia quinque aut decem, vel plurium sit capax.

Omnium minima mensura capere potest ʒ j & ℈ ß vini substantiæ mediocris, vocaturque cochlearium.

Alia maiuscula, Cheme dicitur, & duplo superiore maior est, capítque vini ʒ ij. & ℈ j. Cochlearium.

Tertia adhuc maior, ligula interdum dicta, & à nonnullis, mystrũ, seu cochlearium pauló maius, capit eiusdem ʒ ij ß. aut ʒ iij. Ligula. Mystrum.

Concha continet mystra duo, seu chemas duas, vel ʒ v. Concha.

Cyathus conchas duas, seu ʒ x vel ℥ j. ß.

Acetabulum, Oxybaphum Gręcis dictum, sesquicyathum, seu ℥ ij & ʒ ij, vel ℥ ij. ad summum. Cyathus. Acetabulum. Oxybaphũ

Quartarius acetabula duo, seu ℥ iiij. ß. vel pauló plus.

Hemina, seu hemisextarius quartarios duos, seu ℥ ix.

Sextarius, seu chopina Parisiensis, duas heminas, hoc est, ℔ j. ß. Hemina.

Chœnix, seu modulus sesquisextarium, nempe ℔ ij. & ℥ iij.

Chus seu Congius sextarios sex, hoc est, lib. ix. Chœnix.

Vrna congios quatuor, seu libras quadraginta.

Amphora vrnas duas, seu libras octoginta. Congius. Vrna.

Metretes seu Ceramium Græcè, Cadus Latinè, sesquiamphoram Amphora.

Culeus amphoras viginti seu vrnas quadraginta. Metretes.

Sic enim ab ea mensura, omnium minima, sensim ad maximã progrediendo mensurę liquidorum, vt solidorum à granis, incipiunt. Atque vt maior numerus continet minorem: sic maius pondus, aut mensura, vtrumque minus. Cadus. Culeus.

Mensurarum igitur alię paruę sunt, aliæ magnę, alię mediocres: Et ex illis quędam liquidis, aliæ siccis, alię ambobus mensurandis destinantur.

Culeus, amphora, vrna, congius & quartarius, liquidis; modius & semimodius, siccis; sextarius, hemina, acetabulum, cyathus, his & illis dimetiendis inseruire solent. Modius.

Nonnulli pro mensura minima digitum mathematicum sumunt, qui pars est duodecima pedis, vt vncia librę, multique Botanici in describendis stirpium dimensionibus, modo vnciarum, modo digitorum vocabulo vtuntur; apud quos plantę cuiusdam surculus 4. vncijs crassus, dicitur sæpè, qui 4. digittos in latitudine vt 14. vnciis longus qui totidem digitos in longitudine habet. Sic iudicandum de palma, quæ continet 4. digitos pes medicinalis tres palmas, longior vero quatuor, cubitus sesquipedem. Hęc forsan curiosi non indigna putabunt.

De quantitate medicamentorum exhibendorum.

CAP. VI.

IN componendis medicamentis non tantùm simplicium qualitas requiritur, sed qua quantitate singula misceri debeant, vel iam compositum exiberi, est inquisitione dignum. Minor enim quantitas vt sæpè non prodest, sic maior obest sæpiùs; nec minùs lactuca interficit ipsa cicuta; pluresque vinum quàm aconitum occidit.

Quòd si alimenta plus æquo ingesta veneni sunt loco, summa artis & artificis laus est medicamentorum iustam describere quantitatem & quæ, ac quanta, cuique sexui, ætati, naturæ, & tempori conueniũt, definire. Purgat enim potenter turpethum, colocynthis, veratrum; imbecillimè polypodium, tamarindi, ius galli veteris: moderatè cassia, senna, rheum: difficillimè, senes & melancholici autumno; facillimè pueri humidiores hyeme, & vere; vt & biliosi æstate: Qui mediorum particeps sunt, medio modo purgantur.

Idem medicamentũ non eadem semper præstat.

Et cum per ætatum, tempestatumque mutationes humorũ conditionem mutari contingat, contingit quoque vt idem medicamentum eadem quantitate non similiter moueat ac operetur. Nam cum humores turgent & vrgent, natura leui sępè medicamento proritata molitur excretionem materiæ grauantis, eamque vel per secessum, aut vomitum excludit. Vt contrà, cùm propter lentorem tenaciùs impingitur, nec sua qualitate naturam ad exclusionem lacessit, validissimum nonnunquam medicamentum ignauum est, nec aluum satis turbat, ducitve, aut certè molestos ac redundantes succos tantùm mouet, non promouet.

Fallit hæc sæpè diuersitas humoris incautos, qui cùm experientiâ didiscerint, cassiam vncijs, non granis; scammonium granis, non vncijs; rhabarbarũ dragmis præscribi & exhiberi, dum cuiusque pro efficacia agendi conuenientem dosim præscripsisse putant, ne semel quidem, aut contrà, impensè & profusè vident aluum moueri.

Odor medicamenti cur ventrẽ aliquando ducat.

Nam cùm in orgasmò natura est, turgetque superfluus humor, pauca sæpè grana rhei ventrem turbant, imo & cathartici cuiusuis odor eum aliquando solus exagitat.

Quare non imprudenter agunt Medici, si ab ægrotis, à quibus vocantur, & à se nunquàm anteà visis sciscitentur, num illorum aluus facilè & blando eccoprotico moueatur. An mochlico & validiore indigeat; vel sit ne perpetuò liquida, vel dura, & clysmis quotidiè solita moueri. Sic enim fœliciùs imperabitur medicamentum purgans quod nec suprà, nec infrà vires ventrem agitabit; & quæ sia purgari oportet purgabit. Ea tamen lege, vt si totùm corpus

prauis scateat humoribus, non affatim, sed partitè, nec vno die; sed pluribus, si opus fuerit moueantur. Natura si quidem non facilè fert magnas cuiuscumque humoris etiam laudabilis euacuationes; Semperque cum ea benè agitur, si omnia paulatim fiant, nec quicquam immoderatè ac violenter ducatur.

Iustam medicamentorum quantitatem vix definiri, non tamen, dum parum excedit, aut deficit, periculosam.

CAP. VII.

MEDICA quidem ars coniecturalis est, sed quam experientia iuuit, auxit ratio, & doctorum authoritas stabiliuit, qui ex causarum indagatione effectus perquirentes, ac longa obseruatione prudentiores facti, theoremata posteritati reliquerunt multis rationibus validissimis, & necessarijs fulcita, quibus morbi dignoscuntur, remedia inueniuntur, & medicamentorum quantitas describitur, si non iusta ac definita, saltem adeò naturæ & morbo accommodata, vt illa vincat, hic vincatur. Quid enim mali reformidandum, si vbi cassię vncia, aut rhabarbari dragma conuenit, illius tantùm dragmæ septem, vel etiam nouem, huius verò scriptuli duo aut quatuor exibeantur? Nam paruulus error non valdè pertimescendus; Atque vt sine sanitatis insigni iactura, per medicamentum humores excrementitij non semper omnes educuntur, sic cùm præter illos nonnihil ex his qui qualitate non lædunt, educitur, graue quid suspicari nihil est necesse: Cùm nec ipsa edulia potulentàve eadem semper copia, nec hisdem horis ingerantur. Vt nec si cacochyma sunt, morbos statim inuehunt. Multis sæpè contigit innoxiè aliquod cicutæ folia in iusculis comedisse ancillarum incuria, quæ petroselinum, cui externa quadam formà conuenit, selegisse putabant. Et qui ranas habent in delicijs, buffonum coxas interdum sine periculo mandunt. Paruulus error non pertimescendus.

Summo autem iudicio, artificiosaque coniecturâ efficiendum est, vt medicamenti quantitas naturæ viribus, & educendæ sarcinæ respondeat, quæ si copia grauet, nec medicamentum illi proportionatum vna vice tutò possit exiberi meliùs erit partitè diebus singulis, vel alternis, totam illuuiem deplere, quàm affatim humores & vires simul deijcere.

Miserum est etiam corpus iterato medicamento repurgare, cùm vnico tantùm egeat, aut violentum porrigere, quum oneri tollendo blandum satisfaciat. Hypercatharsis namque seu superpurgatio timenda, quæ venas nimium reserando, dysenteriam interdum excitat, sanguinem vacuat, & virium integritatem prosternit. Prodest Super purgatio timenda.

si quidem magis aliquid ex superfluis humoribus deserere, quàm immoderata vacuatione portionem optimorum vnà cum excrementitijs protrudere,

Et quemadmodum idem medicamentum eidem homini, eadem quantitate, sed diuersis temporibus datum, plerumque diuersos promit effectus: sic semper dum variat illius quantitas, agit variè, & modo huic, modò illi morbo tutiùs fœliciúsque datur. Si enim grauidam purgare consilium est, vt certè quadrimestrem vsque ad sextum mensem, fas est, medicamentum roborans audacter illi parua quantitate dabitur, vt molestiæ causa, de qua per grauiditatem primis mensibus conqueri solet, blandè subtrahatur, nullamque ex medicamento fœtus aut prægnans percipiet noxam.

Quomodo medicamẽtum idem varios promit effectus

Aphorism. 1. lib. 4. Hipp.

At verò, cùm opij diagredij, aut alius medicamenti, quod parua mole maximas vires habet, quantitas exquiritur, ea religiosiùs, ac prudentiùs præscribi debet ac ponderari, vt si iustè definiri vix queat solùm tantilo plus exuperet aut deficiat. Cùm enim lex non sit de minimo, nec de eo iudicet prætor, vt vulgò fertur, leuiter in excessu vel defectu minimo peccatur.

Quæ magna religione ponderanda.

De his quæ innoxiè magna quantitate sumuntur, quibus conueniant, & quando. CAP. VIII.

OMNE medicamentum aliquod naturæ negotium, aut maius, aut minus facessit, prout illius facultas imbecillior fuerit aut validior. Quod catharticum est, vt odore, saporeve magis displicet, sic molestiam adfert maiorem: Nam quæcumque purgant, omnia, inquit Galenus, ventriculum lædunt, & maximè eius ostium, quod neruis quam plurimis constat, & acutè sentit. Propterea excogitatum est purgantibus beneolentia & plerumque castigantia admiscere, vel ea seligere, quæ non multùm ingrata sunt, nec aluum immoderatè turbantia: quæ talia dum habentur, non tamen imprudenter exhibenda, sed quibus conueniunt, atque ea quantitate, quæ viribus naturæ respondeat, eàque facilè ferat.

C. vl. l. quos quando & quibus.

Quantitas autem illa varia est pro varia singulorum facultate; quæ quo imbecillior est, eo maiore dosi sumitur; quo validior, eo minore. Imbecilla dicuntur purgantia, quæ lentè ac benignè ventrem ciendo, primam corporis regionem eluunt, atque vncijs potius, quàm dragmis mẽsurantur: cuiusmodi est manna, pulpa tamarindorum, medulla cassiæ & similia: Valida, quæ exigua molle, vt quæ granis tantùm aut scrupulis ponderantur, magnos & sæpè violentos præstant effectus, de quibus posteà. Inter imbecilla quoque numerantur omnia quæ vncijs, inter violenta, quę granis mensu-

Dosis medicamentorum purgantium.

mensurantur: interambo, media quædam sunt, vt rheum, senna, aloë & similia, quæ dragmis ponderantur; quæ omnia, vt quæcumque lubricando & roborando purgant, maiore quantitate sumũtur.

Idem est iudicium de alterantibus medicamentis, quæ quò minus à symmetro corpore distant, vt calida, aut frigida primo ordine, vsque ad secundum, eò maiore dosi præscribuntur; Quo longiùs ab eodem recedunt, vt quæ ad quartum recessum caloris aut frigoris accedunt, eo minor ipsorum quantitas adhibetur: Tutum si quidem non foret piper, pyrethrum, euphorbium, aut cicutam, Sedum, nympheam larga copia porrigere, cum horum vsu algerent interiora; illorum, conflagrarent. *Alterantiũ dosis.*

Roborantia verò cùm à se inuicem dissideant agendi viribus valdè dissimili quantitate præbentur, vt aquæ cordiales, vncijs, conseruę principum partium roboratrices, dragmis; Alexiteria efficaciora scrupulis, lapis bezahardicus & cornu monocerotis, granis.

Quæ item forma liquida sumuntur, ad roborandum, alterandum, aut purgandum, ea semper dosi maiore solent imperari. *Qui medicamentis validis qui benignis egeant.*

Porrò non ex parte tantùm medicamenti, sed corporis status & humoris, quantitas augeri debet, vel minui. Robustum, firmumque corpus, laboribus & crebris purgationibus assuetum, aut multis obstructionibus impeditum, blanda imbecillaque medicamenta aspernatur. Molle, ac rarum, quale puerorum & mulierum est, vt è diuerso, macilentũ, exuccũve, medicamentis tantùm eget blandioribus, vt & mulieres grauidæ, & qui ex longo morbo resurgunt.

Humoris quoque species & copia medicamenti quantitatem distinguit. Nam lentus humor, crassus, frigidus, melancholicus, pituitosus, & tenaciter cuipiã parti adhærescens pigrè delabitur, validioreque cathartico ad illius exclusionem habet opus. Tenuis, calidus biliosus, interdum sponte per vomitum excernitur, aut facilè blando medicamento purgante per secessum educitur. *Frigidus & crassus humor tardiùs purgatur.*

Præterea cœli status, regionis natura, & anni tempestatisque conditio, non idem semper medicamentum, eademque copia, exhibẽdum arguunt, Namque cùm tempestate aquilonia alui duræ sint, & hyeme rigida corpus coarctetur, denseturque pręsertim in regione gelida, humor tunc partibus tenaciter obhærescens, non nisi valido medicamento, aut blando liberaliùs, aut sæpiùs exhibito profunditur. Et vt annus tales plerumque morbos facit, qualis est eius constitutio prò humoris morbum committẽtis specie, cuius prouentum magnum facit aut minorem; sic immutari quoque suadet non tantùm medicamenti genus, sed quantitatem, quę copiosior esse semper debet, cùm vel ratione corporis, humoris, cœli status, regionis, consuetudinis purgatio difficilis esse solet: vt cõtraria ratione cum facilis est, illius etiam copia debet esse minor, vt mox docebitur. *Medicamẽti dosis pro cœli & soli natura immutanda.* *aphor. 5 lib. 3.* *aphor. 7. lib. 3.*

De his quæ parua quantitate præscribuntur.

CAP. IX.

SVA cuiusque medicamenti est purgandi virtus fortis, aut imbecilla; sua & virtutis particularis proprietas, qua hunc potius, quàm illum humorẽ blandè aut potenter educat. Blandum illud dicitur, quòd mediocri tantùm quantitate sumptum, aluum pigrè ac benignè mouendo, pauca deijcit, superflua tamen ducit, dum superfluo pondere sumitur. Si enim rhei vel cassiæ, quæ inter familiarissima naturæ pharmaca recẽsentur, immoderata quãtitas, vt illius sesquivncia, & huius selibra ingeratur, magna immoderataque ventris turbatione, humores agitando per secessum, aut vomitum, aut vtrumque mouebit,

Blandum medicamẽtum quale.

Potenter purgat, quod exigua mole; vt quæ granis ponderatur, citam ac copiosam deiectionem efficit; proinde parua semper quantitate datur: vt & omnia quæ ingrata sunt, aut rara, magnoque venduntur pretio, aut vires habent efficacissimas, ac malignæ cuiusdam qualitatis participes.

Ingrata sunt, quæ vel odore molestè feriunt nares & cerebrum, vt castoreum, sagapenum & assa fœtida, quam ob tetrum halitum Germani stercus diaboli vocant; vel sapore, cuiusmodi sunt amara vt colocynthis, centaurium minus; acria, vt euphorbium, pyrethrum, acidissima, vt oleum sulphuris & vitrioli, cuius aliquot guttæ syrupo violato pro portione debita commixtæ, eumdem calore ex rubro micante, fucant, & acidulum simul reddentes, oculis & palato suauem admodum efficiunt. Eiusmodi syrupum arte dicta alteratum, aulicus quidam medicus, primò sui aduentu, omnibus æquè morbis, proprijs manibus dabat plebeculamque vanis ostentationibus fallendo arcanum omnium arcanorum asserebat.

Ingratum quale.

Quæ rara sunt, nec nisi magno emuntur, vt gemmæ, smaragdi, vniones, balsamũ, aromata pretiosa, ambra, moschus, zibethum, & quę quarto recessu calefaciendo aut refrigerando corpus immutant minore quantitate pręscribuntur.

Religiosius adhuc assumuntur, quę antipathia quadam & speciali dote vitæ primordia spiritum & calorem impetere, carnes colliquare, & sanitatis integritatem destruere nata sunt, vt caro viperarum ad pestem & lepram, renes, vel potius lumborum caro stinchorum ad œstrum veneris ciendum, cantharides ad ischuriam; hæ enim, vt decet præparatæ, alijsque medicamentis idoneis permixtæ & quantitate parua datæ, vrinam mouent innoxiè, maiore copia sistunt, & vesicam impensè quoque calefaciunt.

Quæ magna cautela sumenda.

Rõdeletius.

Mineralia quoque, vt ea omnia, quæ facultates habent

efficacissimas, parciùs; quæ minus validas ac remissas liberaliùs sumuntur.

Præterea, quæ ad aromatizationem, vel correctionem, vel aliorum medicamentorum deductionem conducunt, ea semper minori quantitate ponuntur, vt cinnamomum, vel santali, aut schœnātum ad odoris, saporisve suauitatem pharmacis conciliandum, zinziber ad agarici, crocus ad opij castigationem; incidentia & aperientia ad reliquorum medicamentorum virtutem medicandis partibus deferendam.

Quæ parua dosi præscribūtur & cur.

Nihil verò æquè pharmaci cuiusdam magnam dosim dehortatur, atque vis illius effræna, præpotens & maligna, quæ cùm intro subit, simul vt educitur in actum, sæpè naturam anxiè ducit, & symptomatum excitat cateruam.

Quæ rara sunt, pretiosaque principibus & diuitibus, maiori pondere, si res postularit, audacter præscribuntur.

Qua quantitate simplicia medicamentis componendis permisceantur.

CAPVT X.

MEDICAMENTA pauca inueniuntur multis simplicibus eadem proportione mixtis composita, quin duo, vel plura reliquorum quantitatem superent. Superant, quæ materiæ vicem gerunt, & idoneam medicamentis formam inducunt, vt oleum, cera, lithargyrus emplastris & vnguentis: vel præcipuam agendi vim præstant, & basis locum in compositione obtinent, vt aloë in multis catapotijs: vt etiam quæ sub magna mole vires habent imbecillas, vel ad reliquorum conseruationem adhibentur, vt mel & zuccharum in electarijs & syrupis.

Hæc verò pręcipua lex in medicamentorum miscendorum proportione seruanda est, vt, quò quid maiorem medicamento vtilitatem affert, eò in huius compositione, copia maiore adhibetur.

Æquali pondere miscentur, quæ symbolo quodam conueniunt, habentque inducendæ formæ medicamento aptam materiam, & æque affectui, affectę parti, causę & symptomati aduersantur: quod videtur obseruatum in vnguento tetrapharmaco, seu basilicone, quod cerę, picis, resinæ, adipis tauri partibus constat æquis: vt etiam in electario Iustino descriptione Nic. Myrepsi quod partes æquales, triginta simplicium excipit, quę proprietate quadam omnia calculos atterere, & vias lotio dicatas reserare creduntur. His excipiendis additur mel aut saccharum diuersa proportione commistum, vt ex omnibus simul electarium paretur, quod formā sibi cōuenientē, ac consistentiā idoneā habeat, & ad futuros vsus diutiùs conseruetur.

Quæ simul æquo pondere possūt misceri.

Cap. 40.3.

Electarium Iustinum ad quid vtile.

Radicum quantitas in medicamento cõponendo.

Porrò ex medicamentis simplicibus alia pondere, alia numero, alia vtroque modo, quædam mensura, nonnulla manipulis, alia pugillis mensurantur.

Radicum quantitas pro singulis dosibus variè, pro varia illarũ virtute & agendi efficacia mensurantur. Si blandè aluum ducendi facultatem habeant, dragmis; si potenter, scrupulis: Si tantùm alterant, vncijs integris, vel mediatis: Et cùm balneas ingrediuntur, libris, & aliquando manipulis, si tenuiores sint, ponderantur.

In syrupis magna quantitate conficiendis, ponuntur ab ℥i. ad ℥ij. aut ℥iij. In apozematis pro vna dosi, a ʒij. ad ℥ß. vel ℥i. aut plus, minusve, pro radicum viribus. Si pro multis dosibus parandum sit decoctum, eadem proportione ipsarum augenda quantitas,

Cũ verò duæ vel tres, vel plures qualitates eiusdẽ, aut ferè similis radices præscribuntur, singularum minor quantitas poni debet, adeò vt omnes simul iunctæ æquipolleant vnius quãtitati, inquit Rõdelet. Quod etiã fieri debet in alijs omnibus simplicibus medicamẽtis, facultate similibus, dum æquè affectui propugnando, & parti iuuandę conueniunt. Atque vt paucis repetam, quæ acrimoniam quamdam, aut facultatem habent eximiam, parua quantitate; quæ blandam aut imbecillam, maiore ponuntur.

Herbarum quantitas.

Idem est iudicium de herbis tam recentibus, quàm siccis, quę manipulis mensurantur, aut singulis aut pluribus, pro illarum facultate & medicamenti parandi natura. Singulas enim ad vnam dosim, aut alteram, manipulo solo; & plerumque tantùm dimidiato metimur. ad fotus parandos, manipulis duobus: Ad balneum pluribus, & interdum fasciculis vsurpamus.

Flores.

Minutili flores sicci, aut recentes, vt rorismarini, violarum, buglossi modò pugillis, modò pondere mensurantur: Maiores ac recentes, vt liliorum, nympheæ, rosarum sæpius manipulis: aridi dragmis, vncijsve in trutina expenduntur.

Semina.

Semina quæuis calida, frigida, temperata, acria, acerba, amara, vel ingrata pondere semper librantur, sed diuersa quantitate in compositione medicamentorum ponuntur, pro illorum diuersa virtute & medici scopo.

Callidissima, frigidissima & narcotica, dum extrinsecus adhibere consilium est, dantur à ʒij. ad ℥j. Si intrinsecus sumere, à ℈j. ad ʒj. aut paulò plus, aut minus, pro illorũ vi potentiore aut imbecilliore.

Fructus numero & pondere mensurantur.

Fructuum, vt radicum cùm sit diuersa magnitudo & qualitas diuersa quoque illorum quantitas præscribitur, diuersoque modo iudicatur, Minimi pondere, vt ribes & berberis: maiusculi numero vt sebesten & pruna: nonnulli vtroque modo, vt amygdalæ, iuiubę & passulæ. Multi, quia crassissimi sunt, nec integri expetuntur, frustatim secandi sunt, & à cortice, nucleis & acinis repurgandi; postea dragmis, aut vncijs mesurantur.

Et vt summatim omnia complectar, liquida sæpius mensuris, solida pondere, fructus numero, folia manipulis, flores pugillis mensurantur. Atque pro varia singulorum qualitate, varia quæque dosi præscribuntur: hinc lignorum, corticum, leguminum, animalium & eorum quæ ab ipsis sumuntur, dosim, mensuram, & pondus minutiùs persequi superfluum videtur, cùm ex eorum consistentia & qualitate, atque ex his quæ superiùs dicta sunt, hæc omnia facilè dignoscantur.

Breuis epilogus.

De medicamentorum repositione. CAP. XI.

VT accuratam ac dilucidam medicamentorum compositionem explicaremus, illarum conficiendi modum, basim, formam, finem, & singulorum mixturam ingredientium quantitatem, atque eorumdem æqualitatis aut inæqualitatis rationem fusissimè aperuimus: Sequitur nunc vt medicamẽta iam composita, his in locis reponantur, in quibus diutissimè viribus integris queant asseruari.

Medicamentum autem quodque seu simplex, seu compositum, nam vtrumque asseruandum est, non vbi vis ante vsum reponitur, sed in loco idoneo, ne alteretur, corrumpatur ve, & adhuc validum vtendi tempore, quibus conuenit, opportunè ac fœliciter detur.

Simplex primùm seligitur, & à sordibus, eiusque partibus excrementitiis, aut inutilibus repurgatur: dein, vt asseruetur, siccatur: humida namque diu seruari non possunt, quin marcorem & putredinem acquirant.

Siccantur autem herbæ in vmbra, vel sole non multum feruido, nec loco marcido, sed sicco, aut fumi, pulueris que experte, & manipulis, aut fasciculis colligatæ, reponũtur in sacculis cãnabinis, aut papyraceis, ne à prædictis detrimentum capessant. Flores modo simili siccantur, reponuntur & conseruantur; Estque conseruatio tam affinis repositioni, vt hæc ad illam referatur.

Frigus non item officit, cùm ab eius rigiditate tuta sint omnia, quæ sicca sunt, aut crassa, sed liquida, ac humida facilè cogit, quæ adueniente tepore statim ad pristinum statum redeunt. Aquę tamen destillatę, immoderato gelu concretę, de sua bonitate non parum amittunt, sæpiusque lagenis vitreis quibus continebantur, per hyemis sæuitiam abruptis effunduntur, nisi prudenter aromatarij prouiderint.

Anno salutis 1608. mensib. Ianuario & Febr. dum hæc conderem, hebdomadas sex integras adeò sæuit hyemis rigiditas, vt vasa confringeret non modò figulina, vitrea, stannea, sed cuprea etiam crassissima quibus aqua continebatur: Atque tùm panis recens è clybano extractus, mox in duritiem velut lapidam concrescebat,

Seuitia hyemis anni 1608.

nec in cellis vinariis à glacie tutus erat. Mitescente verò frigoris sæuitia, singulæ ædes Lutetiæ intus & extrà horrido gelu incanescebant, Multi autem morbi pulmonum & partium spirabilium toto illo tempore grassabantur, quibus quamplurimi peribant.

Fructuum repositio.

Fructus reponuntur aliquando in horreis vt poma, interdum in doliis, vt pruna, sæpè in pyxidibus vitreis aut ligneis, charta vt decet obturatis, vt iuiubæ, ne à fumo, aut puluere alterentur, aut à muscis inquinentur, & erodantur.

Semina priùs siccata reponuntur in vasis vitreis, & aliquando ligneis, & loco sicciore seruantur.

Radices purgatæ, & arefactæ seruantur in arculis & pyxidibus ligneis, gossipio nonnunquam inuolutæ, si pretiosæ sint, vt rheum, ne ab aëris nociua qualitate, aut caloris edacitate, vis earum pereat, ac citò corrumpatur.

Succi liquidi excipiuntur lagenis, aut aliis ore angusto vasis, quibus desuper oleum affunditur, ne ab aëre alterentur.

Succorum liquidorum repositio.

Sicci pyxidibus ligneis, aut vasculis vitreis, fictilibusve reponuntur: vt etiam lacrymæ, gummi, animalia, vel eorum partes, & mineralia.

Liquores & olea, vt liquidambar & balsamum vitreis lagenis excipiuntur, & subere, aut ca & membrana quadam obturantur, ne citiùs ab aëre dissipentur.

Terebinthina non tantùm optimè vase ex ferro albo, aut vitreo reposita seruatur, sed etiam figulino.

Quædam in ædium parte suprema; alia in media: alia non nisi in cella vinaria, aut alio loco madente, & vliginoso, fœliciter reponuntur & conseruantur, vt cassia.

Syrupus capilli veneris Monspeliens.

Medicamenta composita pro diuersa illorum consistentia & viribus, in diuersis vasis reponuntur, vt hydromel in doliis, syrupi in vasis fictilibus, & aliquando vecturæ facilioris gratia, ex ferro albo confectis, vt syrupus capilli veneris Monspeliensis, qui eiusmodi vasculis exceptus, commodiùs ad longinquas regiones vehitur; electaria solida in arculis ligneis: liquida in vasis stanneis & figulinis vitratis: pulueres in vitreis: vnguenta in ollis stanneis. Sicque singula variè, pro varia singulorum natura reponuntur.

De conseruatione & duratione medicamentorum.

CAP. XII.

T medicamenta composita pro vna tantùm dosi non solent confici, sic nec simplicia colligi, sed queque ad futuros vsus maiore quantitate seliguntur & parantur: Atque vt à puluere, fumo, putredine, iniuriis aëris & insectis, vt muscis, formicisve tuta sint, reponuntur in vasis idoneis, aut includuntur sacculis, aut inuoluuntur chartis, & in pharmacopoliis asseruantur, his solùm exceptis, quæ in loco vel humidiore vel sicciore vtiliùs asseruantur, vt cassia in spelunca vinaria: & saccharum, conditurę, tragemata, omniaque saccharata in fornace aut scrinio, iuxta ignem.

Multa ad sui conseruationem aceto, aut sale, aut vtroque condiuntur, vt cucumeres, cappares, oliuæ: vel sacchara, aut melle, vt omnia medicamentorum genera, ex quibus electaria vel syrupi cōponuntur.

Decocta, æstate biduum, aut triduum: hyeme hebdomadam integram: aquæ destillatæ & conseruæ annum vnum durant.

Syrupi perfectè cocti, electaria, trochisci, pilulę, olea, vnguenta & emplastra biennium sæpè conseruantur: vt & radices, ligna, cortices, succi sicci, lacrymæ, gummi, triennium & aliquando quadriennium: elaterium triginta annos: vngues, ossa, cornua seculum.

Præter hæc quædam vix diu conseruantur, nisi eorum fruantur præsentia, cum quibus familiaritatem quamdam habent, vt magnes cum ferro, cuius limatura, quasi nutritur, qua absente citò senescit, amittitque vigorem. *Ferrum magnetis alimentum.*

Alia securiùs vires suas tuentur, si rerum quarumdam appulsu, ab aëris iniuriis & teredine vindicentur. Sic caphura granis milij aut phylij obruta tutius seruatur; mala citria, arantiaque aceruo tritici sepulta tardiùs putrescunt, & radix Mechoacan absynthio inuoluta, non tàm citò carie eroditur, eiusque facultas magis integra conseruatur.

Moschus & zibethum tutò seruantur in pyxidibus plumbeis, nec credibile est, ea mediis in latrinis suspensa, aut recondita, vires amissas, vt Plateario placuit resarcire. *Non probatur Plateari consilium.*

Crocus, cariophylli, piper, macis, & alia aromata optimè ac diu seruantur in sacculis coriaceis: Storax, benioin, in pyxidibus vitreis: Santali, pyloale, lentiscus, schoenantum, semina, & alia penè innumera in capsulis, seu vasis ligneis, vt fusiùs in Officina docebitur.

Medicamenta igitur tàm simplicia quàm composita, si dicto modo, ac sedulo seruentur, diutius durant: Si negligenter, celeriùs senescunt. *Quando medicamenta mutanda.*

Pars autem illorum maxima singulis annis debet mutari. Si quæ tamen colorem, odorem, saporem diutiùs seruant, durant quoque diutiùs, vt sesquiannum, aut biennium, aut triennium: vt quæ crassam habent substantiam, & vires firmiter substantiæ inhærentes, vt contra, quæ easdem facilè vanescentes habent, & substantiam raram, minùs durant, vt flores, & ea omnia quorum virtus superficialis est & citò dissipabilis. Tutiùs vero ac diutiùs semper seruantur, quæ in arculis optimè clausis, aut vasis strictè operculatis includuntur, sic enim illorum virtus securiùs retinetur, multi theriacam in vase plumbeo durabiliorem putant, quæ tamen tempore Galeni in pretioso, vt nunc in figulino ferè semper reconditur.

De his, quæ antonomasia quadam cæteris præstant, à qua illorum denominatio sumitur. CAPVT XIII.

T erueret Deus hominem ab ærumnis & ęgritudinibus quibus quotidiè lacessitur, terram hanc tãquam paradisum inferiorem, seu hortum locupletissimum stirpibus innumeris ditauit, quarum amœno halitu reficitur, colore vario recreatur, in sanitate nutritur, in morbo iuuatur, & á morte liberatur.

In illo autem fœcundissimo solo permulta fruticant, & quotidiè nobis occurrunt generis eiusdem, & qualitatis parum dissimilis, quę eodem quoque nomine designantur ac nuncupantur. Nam iridum & graminum infinitę penè dixerim recensentur differentiæ, nec certo quis hucusque numero eas definire valuit: vt nec geraniorum, hyacinthorum, anemones, narcissorum, aliarumque multarum stirpium, in quarum omnium varietate varianda naturam delectari, & quasi ludere videmus.

Ex his verò dum absolutè quędam scribuntur, sine ampliori aut peculiari singulorum descriptione, ea semper sunt eligenda, & vsurpanda, quæ meliora & vsu longo probata: hocque theorema in his, quæ analogiam habent inter se perpetuò est obseruandum, Vt, in quoque genere semper assumendum est, quod optimum. Veluti quando aloë simpliciter ponitur ea quæ succum citrinũ habet, succotrina hinc vulgo dicta, aut si mauis sucutrina à sucutri Persiæ insula, in qua melior nascitur, intelligenda venit.

Aloë quænam melior.

Atque vt pauca, pro multis exempla sint, cùm simpliciter acetum ponitur, non acetum zithi, sed vini sumendum est. Si balsamum, natiuum illud ex arbore Ægyptia elicitum. Si benjoin, illud quod à maculis candidis, instar amygdalarũ, amygdaloides dicitur, sumendum. Quando etiam absolutè cassia ponitur, fistula vsurpanda: quando corallus, ruber, qui præstantior iudicatur.

Sic quoque cętera de præstantioribus semper intelliguntur, vt

Dictamus		Cretensi,
Aristolochia		Rotunda.
Dulcis radix		Glycyrrhisa.
Endiuia		Cichorio latifolio.
Epythymus		Cassytha thymo innata.
Fœniculus	DE	Marathro.
Fel terræ		Centaurio minore.
Gummi		Arabico.
Granatum		Acido.
Hepatica		Lichene.
Hedera		Corymbifera.
Iasminum		albo.
Iusquiamus		albo.
Lactuca		Satiua
Lilium		albo, ac bulboso.
Marrubium		Prassio albo.
Menta		Vera & hortensi,
Nigella		Semine tantum.
Nymphea		alba.
Nasturtium		Semine eius,
Oleum		Oliua.
Opium	DE	Thebaico.
Papauer		albo.
Polypodium		Querno.
Quercula minor		Chamædri
Quinque neruia		Lanceolata.
Rosa,		Rubra.
Regina prati		Vlmaria.
Stœchas.		Arabica.
Santalum.		citrino.
Tapsus barbatus		albo.
Terebinthna		Veneta.
Veronica		Mascula
Viola		nigra vel potius cerulea.
Xyloaloë.		nigricante.
Yris		Florentiana.
Zinziber,		Maluarico, quod nulli

bonitate cedit, & à Persis, Arabibus, & aliis Barbaris maximè omnium expetitur.

De radicibus, seminibus, floribus, lapillis, & aquis, quæ dignitate quadam cæteris præferuntur.

CAPVT XIIII.

ERMVLTA simplicia etiam diuersi generis, qualitates habent affines; Ex his tamen alia alijs esse præstantiora vsus comprobrauit, & ad morbum profligationem conuenientiora; vt quæ qualitate quadam alterante, roborante vel purgante cæteris præstant, & effectus exhibent fœliciores: Cuiusmodi sunt plantæ multæ, vel earum partes, & quædam mineralia, Quæ cùm absolutè scribuntur, ancipitem sæpè eum relinquunt pharmacopœum, quem latet genuina delucidatio; Cuius tenuitati fauentes, dicimus, radicum quinque aperientium nomine, radices apij, asparagi, petroselini, fœniculi, rusci intelligi. Præter quas adhuc aliæ quinque, nempe graminis, rubiæ maioris, œnones, capparis, eryngij multùm celebrantur.

Radices aperientes maiores.

Radices aperitinæ minores.

Semina frigida quatuor sunt maiora citruli, cucurbitæ, melonum, cucumeris; & quatuor minora, lactucæ, portulacæ, endiuiæ, cichorij.

Semina frigida. 4. maiora.

Totidem etiam calida, tam maiora, anisi, fœniculi, cimini, carui, quàm minora, ameos, amomi, apij, dauci.

Semina. 4. calida maiora. Et totitem minora.

Flores cordiales tres tantùm perhibentur, violarum, buglossi & boraginis: Qui si tales sunt, maximè quidem, dum recentes sunt adhuc, & colorem, saporemque retinent. Exsiccati enim vt insipidi, & inodori, sic nullius aut imbecillimæ sunt qualitatis.

flores cordiales tres.

Idem est iudicium de floribus alijs seruari solitis, quorum odore, sapore, colore pereuntibus, qualitas perit.

Rosas verò quæ cum suauitate, hæc omnia diutissimè retinent, maximè cardiacas puto, vt & flores vniuersos, qui odore gratioso spiritus exhilarant. Flores enim suauiter olentes, non herbarum modò, vt tunicis, lilij conuallij sed etiam arbustorum, arborumve, vt lilacis, arantiorum, tiliæ, cordiales sunt, possuntque in vsu medicamentario fœlicitèr vsurpari.

Flores chamæmeli, meliloti, anisi inter cordiales calidos numerantur, sed arantiorum, iasmini, ireos, saluiæ, anthos vetonicæ cariophyllatæ, aliósque penè innumeros flores, qui fragrantia ac suauitate nares iucundè feriunt, & mentem recreant præfero.

Herbæ capillares quinque.

Capillares herbæ quinque sunt, capillus veneris verus, Monspeliensis vulgo dictus, adiantum vulgare, polytrichum, ceterac, seu asplenium, & ruta muraria, nulla ratione, saluia vita dicta. Quibus epithymum & cassutæ species possunt annumerari.

Quatuor emollientes herbę communes sunt, malua, althea, viola nigra, acanthus satiuus, seu brancha vrsina: quibus adhuc aliæ quatuor adiũgũtur, Mercurialis, parietaria, sicla, vulgò beta, & atriplex. Omnium siquidem vsus æquè celebratur in decoctis clysterum & cataplasmatum emollientium parandis. Emollientes herbæ 8 sunt.

Fragmenta pretiosa multa sunt, sed quinque potissimùm in vsu medico commendantur: Sapphiri, granati, smaragdi, hyacynthi & sardæ seu cornallinæ. Fragmenta pretiosa quinque.

Quatuor aquas cordiales plebecula tantùm nouit, endiuiæ scilicet, cichorij, buglossi, borraginis, nec quintam dari censet: Ego verò præter has adhuc octo etiam magis cardiacas puto, cardui nempe benedicti dicti, scabiosæ, calendulę, morsus, hoc est, succisæ, oxytriphylli, vlmariæ, acetosę, nenupharis. Duodecim aquæ cordiales.

Cerebro quoque roborando quædam aquæ conferunt, cephalicæ propterea dictę, quæ quaternario numero describuntur, videlicet, aqua betonicæ, melissæ, rosarum & florum arantiorum. Quatuor aquæ cephalicæ.

Præter ea quatuor in officinis vnguenta calida prostant, Aregonium, Martiatum, Altheæ & Agrippę. Et totidem frigida, album, rosaceum, populeum & citrinum. Quatuor vnguenta calida & quatuor frigida.

De succedaneis.

CAPVT XV.

VCCEDANEIS raro, nec nisi quasi coacti medici debẽt vti, cũ scilicet quędã desunt vel incognita, vel nõ satis probata, vel ita rara, vt haberi, vel ita pretiosa vt emi vix queãt; Tũc enim pharmacopoei medicorũ consilium sequuti, in eorũ quæ deficiunt locum alia subrogare possunt, Ita tamen vt succedanea deficientibus specie, genere, viribus, sint valdè similia, & affinia: Debet enim, si fieri possit, simplex medicamentum poni pro simplici, compositum pro composito, vt

planta pro planta,
radix pro radice,
cortex pro cortice,
folium pro folio,
flos pro flore,
lapis pro lapide,
gemma pro gemma,
metallum pro metallo,
animal pro animali,
pars pro parte.
minerale pro minerali,
sal pro sale,
terra pro terra,
lignum pro ligno,
semen pro semine,
liquor pro liquore,
gummi pro gummi,
resina pro resina,
oleum pro oleo,

In compositis quoque seruatur eadem lex, sed non adeò strictè: Solet enim & debet sumi puluis pro puluere, eclegma pro eclegmate, electarium pro electario, syrupus pro syrupo, sæpè tamen est tanta virium affinitas inter composita medicamenta consistentię diuersæ, vt facilè admittatur substitutio; Si quis enim auersatur eclegma bechicum, ei securè & fœliciter imperabitur syrupus iuiubinus, aut de vngula caballina; & qui catapotia respuerit quidni catharticum aliud forma potus, aut boli, viribus analogum assumet? Sic nonnunquàm medici solent ægrotis indulgere, quibus solida respuentibus, liquida præscribunt, aut contrà, solida imperant, quibus nauseat ventriculus super liquidorum vsu.

Medicamẽtum compositum facilè admittit substitutionẽ,

Non semper autem substituitur simplex medicamentum pro simplici, nam cùm vix duo simplicia facultatibus omni ex parte similia reperiantur, sæpè alicuius penuria, cui nullum simile datur, duo aut plura miscentur, quorum concursus illi vires similes exhibet, vel in qualitatibus elementaribus caloris, frigoris, humiditatis, aut siccitatis, vel in secundis, quæ materiæ commoderationem sequuntur. Sat enim est, si suppositium medicamentũ id efficiat, quod genuinum ac defectiuum pollicebatur. Qui enim eguerit simplici quodam raro & pretioso, secundo gradu calefaciente, aut refrigerante, habueritque duo alia vnum quod tertio gradu, aliud quod primo sit tale, ambo si permiscuerit, vnum quid efficiet, quod pari recessu aut calefaciet, aut refrigerabit, scopo proposito accomodatissimum. Eadem est in attenuantibus, incrassantibus, digerentibus, & alijs permiscendis ratio.

Quia verò solum & cœlum qualitates simplicium immutant, vt ostendimus suprà, de arbore persica, & de yuca stirpe indica narratur quæ in cõtinenti solo sata salutaris, in insula verò nata noxia, diligẽter obseruandum quæ optimè substitui possunt, Nam multũ est discriminis inter yridem nostratem & florentinam. *H*æc enim cephalica & bechica est, illa phlegmagoga & potenter serum ducendo ventrem subducens. Et quemadmodum vinum Canariæ generosius est Hispanico, & Hispanicum Gallico: sic & racemi è quibus exprimitur, aliam atque aliam sortiuntur qualitatem, saporem nempè & caloris excessum. Proinde licèt eiusdem generis & speciei simplicia deligantur, non tamen pari qualitatum recessu suam temperiem nacta sunt omnia, Nam quod in solo calidiore creuit, calidius est: quod in frigidiore, frigidius.

Yris ab iride multum differt.

Quando igitur idipsum quod ratione loci calidius est, præscribitur nec reperitur aliud eiusdem generis substitui potest, licèt frigidius modò maiore quantitate sumatur.

Quod enim quarto recessu calidum est: ea potest quantitate sumi, vt tertio tantùm gradu vel etiam secundo calefaciat. Euphor-

Quomodo gradu tertio aut quarto calidum substituitur pro minus calido.

bium, exempli gratia, quod quarto recessu calefacit, si infra quatuor grana detur, tertio tantùm gradu calefaciet, atque quò minor illius quantitas dabitur, eò minus calefaciet. Verùm cuilibet medicamento est determinata dosis: alioquin posset dari medicamenti tàm exigua portio, atque etiam ipsius ignis, vt nec calefaceret nec vreret. Et caryophylli ordine tertio calidi, si minùs octo granis dentur, infra tertium gradum calefacient, vt principio, vel medio, vel fine secundi, pro maiore, vel minore illorum quantitate. Et sic de reliquis qualitatibus in singulis gradibus dicendum

Cuiusque autem gradus tres partes, seu mansiones constituuntur, principium, medium & finis, quę sic inter se habent, vt principium vnius coincidat cum fine alterius, vt principium quarti cum fine tertij: Sic finis hyemis vix veris initio dissimilis. Cuiusque gradus tres partes.

Vsitata dosis calidorum in quarto gradu est granorum quatuor, cuius cùm sint tres mansiones, summa eorum dosis quæ finem eiusdem gradus attingunt est granorum duodecim: quæ medium, granorum sexdecim: quæ principium, granorum viginti, qualis est eorum dosis quæ in fine tertij ordinis calefaciunt.

Quocirca qui medicamentum aliquod in fine primi gradus calidum, aut frigidum non habebit, aliud quod initio secundi tale erit, poterit substituere: qui medicamento in fine secundi calido indigebit, aliud pro succedaneo, quod calefacit in principio tertij exhibebit.

Compositorum autem doses cùm è simplicibus deducendæ sint, pro singulorum deficientium qualitate, alia substituentur ipsis analoga, in quorum mixtione si dictæ leges seruentur, compositum exurget, optimum deficienti substitutum.

Quæ & quando rectè substituuntur.

CAPVT. XVI.

E quid igitur nostræ institutioni pharmaceuticæ desit, nec præsidiis destituatur ęger; cùm ad opem illi ferendam, vocatus medicus, nonnulla præscribit, quæ nec in officinis, nec hortis pharmacopolarum inueniuntur, quędam in eorum quæ deficiunt, locum supponenda, quæ ob id Gręci ἀντιβαλλόμενα, Latini succedanea & substituta, & myropolæ vulgò, quid-pro-quo nominant. Quid pro quo.

Debent autem substituta viribus esse his similia, quorum defectum supplent, vicemque gerunt, vt dictum est. Quę si talia non queant inueniri, ea saltem eligenda veniunt, quę ab illis non multùm dissentiant, sed in pluribus respondeant. Absurdum nãque est Substituta quæ mala.

succedanea illa vocare, quæ non succedaneas & symbolas, sed oppositas qualitates sortiũtur. Neque vlla ratione, euphorbium pro agarico, pyrethum pro lapatho, melilotum pro malo cydonio in quibusdam codicibus videtur substitutum. Hæc enim inter se, affinitate nulla consentiunt, vt sanè consentire debent, quæ subrogantur.

At verò cùm meliorum penuria, quædam imbecilliora substituũtur, horum qualitas quantitate aucta, compensatur, & duplum põdus substituitur: vt contra, succedaneum validius si sit, & efficacius, de eius quantitate detrahitur, vt qualitas minuatur.

Succedaneá sine medici consilio nõ danda.

Hoc autem fieri neutiquam fas est, absque periti medici consilio, quod tamen permulti non aspernantur modò, sed medicamenta præscribunt ipsi, magna ciuium internecione, cuius maximè sunt authores nonnulli vafri nebulones, ac importunè dicaculi, qui cõpto vestitu ægrotis assident, & blando sermone ac fallaci incautos decipiunt. De improbis tantùm loquor, qui de corio humano audacter ludentes medicastulos simulant, & iniquè bardos ac imperitum genus fœminarũ ludificantur. Sciunt pellaces quid velim, in quos tamẽ nihil acerbius dicã, cũ pauci sint multi verò & pij & prudentes qui nil temerè suscipiunt, & cum de hominum salute agitur, medicos accersunt, quorum consilijs & præceptionibus adiuti affinia, legitimaque antiballomena, in eorum quæ desunt, vel iam exoleuerunt locum, appositè substituunt

Qui sine delectu & ratione, quæuis medicamina, vt quæ manibus sese offerunt priora, pro genuinis & optimis reponit, periculosum medicamentum, quid-pro-quo facetè dictum, dedisse creditur.

De tali Ardelione quidam festiuè illud ex Niniuita inculcare solebat, sæpè loco illius quid pono. Noui bibulum pharmacarium qui deficientia non curabat haberi, sicque tutius ægri res ibant, quàm si inepta aut incognita, vt multi faciunt, substituisset.

Simplicium autem in eadem compositione pluralitas efficit, vt nonnulla sæpè desint, & succedanea quærãntur, idcirco non satis prudenter agunt qui simplicium farraginem simul miscent, imprudentissimè vero qui vel rarissima, vel exotica, vel incognita, nec valde probata simul congerunt frustra enim fit per plura quod ęque benè per pauciora fieri potest. Quid igitur dum arte nulla magnus simplicium cumulatur aceruus? Si tamen medicamenta quędam ex arte composita, vsuque longo probata, quibusdam proposito scopo valde conuenientibus deficiunt, alijs quantum fieri potest analogis repleantur, ita tamen vt generis sint eiusdem & speciei, modo qualitatibus oppositis non multum dissideant; nam cum inter aïzoa quod semperuiuum maius dicitur sit frigidissimum, minus verò calidissimum, alterum alterius succedaneum esse non potest, vt neque partes partium semper eorundem simplicium; Nam co-

randri semen salubre medicamentum est, vsualeque plurimum, illius tamen succus perniciosus: & vt draco marinus, viua vulgo dictus, homini dat pubulum salutare, ipsius verò aculeus dorso prominens illi necem adfert, sic multorum animalium quædam partes homini iuuando, aliæ nocendo, genitæ videntur. Hoc satis notum in Theriacæ apparatu, carnem quæ viperarum retinet, abscissis & eiectis duobus extremis, cauda & capite, vt nociuis.

Ne igitur succedenæorum repositione quis error committatur, recentiores Galenum sequuti, simplicia deficientia, aut exoleta ordine alphabeti scribunt, illisque antiballomena, seu simplicia substituenda opponunt: vt quæ incipiunt à littera A primo loco, quæ à littera B. secũdo, & ita deinceps scribantur. Ergo substituitur pro

Absynthio, origanũ, vel abrotonum.
abietina pice, resina pini.
Abrotono, origanum.
acacia, hypocistis.
achantho, malua.
acoro, calamus aromaticus.
acetosa, oxytriphyllum.
adianto verò, commune.
adipe vulpis, adeps mustellæ.
adipe cerui, adeps capræ.
agarico, semen carthami.
aloë, absynthij succus.
althea, malua.
alumine, sal fossilis.
amygdalis amaris, nuclei persicorum.
amygdalis dulcibus, auellanæ.
ammi, anisum.
amomo, acorus.
ammoniaco, propolis.
amylo, farina siliginis.
androsæmo, hypericum.
aniso, daucus.
apio, petro selinum.
aqua pluuia, fontana.
aqua marina, salita.
arsenico, sublimatum.
aristolochia rotunda, longa.
Balaustio, malicorium.
balsamo, terebinthina limpida
bethonica, verbena.
blito, atriplex.
berberis, ribes.
borragine, buglossum.
bolo armena, sanguis draconis.
butyro, oleum amygdalinum.
Cadmia, lapis calaminaris.
calamo aromatico, schœnãtũ.
calamintha, menthastrum.
calamento, sampsucus.
chamelæa, thymelæa, velesula
chamædry, chamæpithis.
carpobalsamo, cubebę aut semen lentisci.
cardamomo, piper longum.
cassià lignęa, cinnamomum crassum.
cataputia, kerua.
centaurea, polium.
cichorio syluestri, hortense.
cinnabari, minium.
cinnamomo, canella vulgaris.
citri succo, succus limonum.
cornis, sorbæ.
cortice granati, quercus.
coriandro, fœniculum.
costo, imperatoria.
cumino, daucus.
cypero, enula.
Dactylis ficus Massiliensis
dauco, pastinaca.
dente apri, porcinus.

dictamno, saluia.
diphryge, æs vstum.
dorycnio, mandragora.
draguntio, arum.
dulci radice, passulæ.
Ebulo, sambucus.
elleboro albo, elaterium.
eleboro nigro; lapis lazuli.
epithymo, epithymbrum.
eruca, erysimum.
eringio, œnone.
ęrugine, squama ferri.
euisco, radix capparis.
eupatorio, lichen.
Fænugræco orobus.
fœniculo, apium,
felle perdicis, fel coturnicis.
Felle bo uis, fel tauri.
flore æris, ærugo.
foliculis sennæ, duplũ foliorũ.
folijs myrthi, baccæ eius.
folijs ebuli, folia samburi.
fu, elelispacus.
fumaria, cicerbita.
Galanga, acorus.
galbano, sagapenum.
gentiana, radix tormentillæ.
glycyrrhiza, passulæ.
Helenio, yris.
hepatica, agrimonium.
hyssopo, satureïa.
hypocisti, acacia.
hyperico, androsemum.
Iasmini floribus, anthos.
iride, enula.
iuiubis, passulæ.
iunco odorato, calamus aromaticus.
iusquiamo, papauer.
Lactuca, cichorium satiuum.
lapatho, viola nigra.
lacca, styrax.
laureola, mezereum.
lepidio, draba seu Iberis.
leuistico, semen pastinacæ.
leucopipere, nigrum piper.
lithargyro, plumbum vstum.
lini semine, semen altheæ.
Magnete, lapis phrygius.
malua; atriplex.
mandragora, papauer.
marathro, radix asparagi.
marrubio, melissa.
melle, saccharum.
meliloto, chamęmelum.
minio, cinnabaris.
molybdena, lithargyrus.
mumia, pissaphaltum.
myrtho, sumach.
Nardo Syriaca schænanum.
nardo montana, gallica.
nepetha, mentastrum.
nasturtio aquatico, berula.
nuce moschata, caryophylli.
nymphea, lactuca.
Oesypo, medulla vituli.
oleo, butyrum.
omphacio, succus limonum.
opio, meconium.
opobalsamo, ol. caryophillorũ
opoponace, galbanum.
origano, hyssopus.
oriza, farina tritici.
oxyacantha, ribes.
oxalide, trifolium acetosum.
Papaueris succo, lactucæ succus.
passulis, iuiubæ.
peplo, tithymallus.
petro selino, apium.
plantagine, pilosella
pompholige, cadmia vsta.
polytrico, adiantum.
polio, calamenthum.
pulegio reguli, ceruinum.
phyllitide, asplenium.
Quercula minore, chamæpithis.

quin-

quinqueneruia,	plantago.
quinquefolio,	fragaria,
Raphani ſemine, ſemen atriplicis ad vomitum ciendum.	
rhapontico,	rhabarbarum.
reſina,	terebinthina.
roſmarino,	maiorana.
ribes,	berberis.
ruta,	tanacetum.
Sagapeno,	reſina pini.
ſaluia,	calamenthum.
ſambuco,	ebulus.
ſatyrio,	erucæ ſemen.
ſantonico,	abrotonum.
ſapa,	vinum dulce.
ſatureïa,	thymus.
ſedo,	ſolanum.
ſepię oſſibus,	pumex.
ſæpo ceruino,	caprinum.
ſeride,	condrilla.
ſcariola,	cichorium.
ſcammonio, gutta guod, aut gumga vulgo gutta Dei.	
ſaxifraga,	pimpinella.
ſpica alba,	lauendula.
ſpica indica,	Syriaca.
Tamariſco,	aſplenium.
tamarindis,	pruna.
tanaceto,	parthenium.
taraxaco,	cichorium.
terebinthina,	maſtiche.
thymo,	ſatureïa.
thymælea,	chamelæa.
tuſſilagine,	pulmonaria.
Veleriana hortenſi,	ſylueſtris.
veronica mare,	fœmina.
venerea concha,	oſtreorum conchæ.
veratro albo,	turpetum.
viola nigra,	alba.
vino rubro,	album,
vino granatorum,	auſterum.
vuis paſſis,	dactyli.
Xylocaſſia,	cinnamomum.
xylobalſamo,	ſurculi lentiſci.
zinzibere,	piper
zibetho,	moſcus.
zurumbet,	zedoaria.

Quia verò in medicina bis peccare ſæpè non contingit, diligenter caueant illi barbatuli ac iuniores apothecarij (de ignaris loquor) ſine conſilio quid piam ſubſtituere: Alioqui vt illi ipſi ſuccedanei, vel veriùs ſpurij ſunt, ſic ſpuria medicamenta pro legitimis exhibere & vendere ſolent. Vt ab ignaris quibuſdam audaculis fieri millies obſeruaui, qui ſine diſcrimine ſimplicia quæuis in eorum quæ deficiunt locum perperam ſubſtituunt.

Potuiſſet in codicillum caput hoc de ſubſtitutis exurgere, ſi quæ ab authoribus ſcribuntur tranſcripſiſſem, verùm hunc laborem neglexi, quia inutilem duxi.

De Medicamentis adulteratis.

CAP. XVII.

IMMANIS hominum auaritia eò nequitiæ multos interdum rapit, vt medicamenta notha & adulterata pro veris & natiuis exhibeant, quorum dignotio magni est in medicina facienda momenti, & à medicis & pharmacopœis accuratè perdiscenda, vt ægrotis medicamenta tantùm optima exhibeant, quibus fœlicitèr adiuti, breui conualescant, non adulterata, quibus anxiè lacessiti, vel statim periclitentur, vel miserè diuturno languore pereant.

Illa igitur subticuisse non visum est, ne parum prudens pharmacopola à præstigiatoribus & circunforaneis quibusdam agyrtis decipiatur, qui sæpè Carthami flores pro croco, & ebur pro monocerotis cornu vendunt, vt & alia multa simulant, præsertim rarissima & preciosissima, quorum vsus multùm expetitur, & ob vires eximias celebratur.

Propterea ne pharmacopœus, penes quem ægrotantis est mors & vita, imprudenter ab improbis & cautis institoribus circumuentus, pecuniæ resarciendæ, aut maioris lucri causa ægros circumueniant, his artibus instructus impiorum dolos ac fraudes aperiet & vitabit.

Moschi adulterium.

Moschum simulat massa quædam è sanguine hœdi, pane asso, & trito, atque ladano subacta, in pyxide, aut alio vase, idoneo seruata, in quo diu moschus verus asseruatus fuerit. Fraus subtiliùs occultatur, si portio moschi optimi commisceatur. Sed detegitur non modo consistentia & colore, sed odore, qui in fictitio citò vanescit.

Ambra fingitur puluere Agalloci læuigato benjoin, styrace, calamita, ladano, & pasta auicularum Cypriarum.

Verùm peculiaris ambræ natiuæ halitus facilè ab artificiali discernitur: Adde quòd illa longiore manuum attritu mollescit, hæc potiùs friatur.

Cinnamomum adulteratur corticibus tamaricis in aqua cinnamomi maceratis & postea siccatis; Sed gustu facillimè à vero distinguitur.

Caryophylli iam vetustate inodori fragrantes redduntur, si vino maduerint, quod optimos antè caryophyllos ad macerationem admiserit. Verum fugax est acquisitius hic odor, & qui breui perit.

Beljuin fraudulenter simulatur mixtis simul resina, thure masculo cùm pauco styrace. At vt odor valdè dissimilis, sic & color qui maculis albidis in spurio, vt in vero non est variegatus.

Caphuram nonnulli referri putant gummi solo iuniperi: Sed rudioribus tantùm & ignauis sic maliciosè vafri imponunt. Quisq;

enim vel mediocriter in re medicamentaria versatus primo intuitu fraudem aperit.

Opobalsamum oleo liquidambar repræsentatur dolo parùm fallaci, cùm vtrumque viribus sit affine. Tam astutè autē solet à multis adulterari, vt etiam exercitatissimos fallat. Balsamo liquidambar affine.

Terra Orientalis Lemnia dicta fingitur bolo, vel etiam argilla vulgari, siccata, puluerata, aqua plantaginis subacta, in pastillos formata, & Turcarum Imperatoris sigillo, cuius multiplex a Bellonio character datur, notata. Ast deprehenditur falsitas, si vtraque multa diluatur aqua, quæ post residentiam in Lemnia reperitur pinguior, in spuria tenuior, ac limpidior.

Bitumen vitiatur pice mista: quod facilè dignoscitur igni dum admouetur: Nam quod picem admisit halitum efflat gratiorem.

Opium adulteratur meconio, seu succo foliorum & caulium papaueris nigri; Sed error innotescit ex pinguitudine, quæ in illo maior, ac ferè resinosa, in hoc minor, vel potiùs nulla.

Manna thuris adulterium admittit facilè, cùm pollen resinæ illá perbellè referat. Ignis autem fraudem detegit.

Tacamahaca gummi, vel potiùs resinæ elemi mixta inexpertis syncera putatur; Vtriusque enim color idem, aut parùm absimilis consistentia affinis, & odor non multùm varius: Altera tamen gratiùs alterà nares ferit. Tacamahaca.

Sagapenum, galbanum, opoponax, Serapinum, quòd satis vulgaria sint, adulterari non solent. Bdellium quòd rarius, illorum quodam admixto nonnunquam immutatum idiotis venditur.

Sassafras antiquioribus Europeis fuit ignotum, & cùm primùm adferri cepit, magno vendebatur: Ob id adulterio non fuit diu expers. Noui hominem qui puluerem buxi & seminis fœniculi pro sassafras polline vendidit. Sed cùm vbertas natiui postea fuisset aduecta desijt adulterare.

Os è corde boum pro osse cordis cerui latrunculi quidam vendunt. Sed qui vtrumque norunt, illud multo maius affirmant, hoc prorsus expers eximiæ qualitatis.

Pro tamarindis nonnulli pruna crassiora non malè substituunt: verùm hæc iniquè Tamarindos nominant, cum nucleo, pulpa, sapore, manifestè dissentiant.

Mille possem alia medicamenta & adulterandi modos ex Dioscorid. & aliis antiquis, necnon ex recentioribus recensere, sed reticere melius duco, Cùm mens hominis non tam ad bona, quàm praua, prona sit, & fallendi satis gnara. Hoc obiter adhuc dicam, aquas, liquores, succos & medicamenta composita facilè posse adulterari, simplicia difficilis, præserti m integra.

Finis Libri quarti Institut. Pharmaceut.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM.
LIBER QVINTVS.

De Medicaminum formulis, quorum vſus ad morborum præcautionem vel profligationem celebratur.

Sectio prima de his eſt quæ per os ſumuntur.

RPÆFATIO.

T alimenta quædam rerum diuerſarum mixtura condiuntur, laborioſoque parantur artificio, vt ſine corruptela aut marcore poſſint diutiſſimè conſeruari, vt artocreæ, Lucanicæ, farcimina multa, & panes bis cocti, quibus nautæ, dum velis, ventoque feruntur ad Indos, anno ſæpè, & interdum biennio veſci coguntur: vt & puluis ille Turcaram caſtra ſequentium zonis, quibus cinguntur, loculorum inſtar efformatis, incluſus, quo ſolo, aqua diluto, & ad pultis conſiſtentiam cocto, menſem integrum victitant. Alia verò diem vnum, aut biduum, imò quædam tantùm horam ſine alteratione conſeruantur. Sic medicamenta multa annum integrum, aut biennium viribus integris durant, vt quæ ſuperiùs à nobis, in genere tradita, in pharmacopoliis, tanquam in penu ditiſſimo ad futuros vſus conſeruantur.

Miles Turca fert in ona victũ nenſtruum.

ibri huius iſpoſitio.

Alia verò recens tantùm parata optima ſunt, vel diem, aut biduum, vel ad ſummum triduum, æſtate, ſine virium iactura perdurant, vt ea medicamenta, quæ in rem præſentem parantur, curandis ægrotis exhibenda, de quibus ordine, hoc poſtremo libro diſputare, nunc noſtrũ eſt conſiliũ; Initio ab his sũpto, quæ intra corpus ſumuntur, vel per os vel alia loca conferentia, vt nares, ſedem, vterum, veſicam: Quæ non ſolùm pro varietate morbi & naturæ variè componuntur, ſed etiam partis affectæ: Cui vt commodè adhibeantur, vel inhæreant, vel vt ad eam faciliùs deferantur, aliam, atque aliam conſiſtentiã nanciſcuntur, vel liquidã, vt quæ bibuntur, vel iniiciũtur, aut ſolidam, vel mediam, quę ſumuntur, deuorantur, indũtur, adhibentur. Quæ omnia vt ſigillatim perſequamur, à potulentis auſpi-

Cap. 4. & 5. l. de Theriar. ad Piſon.

cabimur, dein alia medicamenta solidiora in libri huius sectione prima describemus. In secunda quæ in anum, aut vterum induntur, iniiciuntur ve lectione speciali subiungemus; In tertia verò eorum medicamentorum descriptionem dabimus, quę tantùm exterius corporis partibus adhibentur.

De solemnibus quibusdam decoctionibus longo vsu celebratis.

CAPVT I.

SIMPLICIVM medicamentorum substantia non rarò per se datur, vt aliquando succus, & sępissime decoctio, quæ vt faciliùs vtiliúsque assumatur, fieri solet in aqua simplici, aut stillatitia, vel aliquo humore conuenienti pro medici intentione & exigentia rei. Is verò liquor in quo fit decoctio per os sumenda, de ea enim tantũ loquimur, qualitatẽ nec valde insuauem nec violentam debet habere. Potulenta siquidem decoctione in succo absynthij, centaurij minoris, sorbarũ immaturarũ, vel in lixiuio, aut aceto parare, nec tutũ, nec gratum esset: quę verò exteriùs adhibentur, vt vnguenta quędam, cataplasmata, fotus, ad quorum pręparationem decoctione est opus, humore quouis idoneo decoqui possunt, amarę, acerbo, salso, ac etiam oleo, si ita curandi morbi, & partis sanandæ conditio postularit. Decoctio potulentorum ex valdè ingratis non paranda

Nunc autem de ea specialiori agimus decoctione, quæ colata, per os assumitur, vel sola, vel aliis mista simul dissolutis. Cuiusmodi est decoctio communis medicinę, & decoctio pectoralis, quibus vix bonus therapeuticus carere potest. Quarum decoctionũ frequens vsus.

Est verò omnis decoctio leuis, aut valida, aut mediocris, pro rerũ coquendarũ substantia & viribus. Quędam enim leuiter tantùm decoquenda, vt quæ facultatem habent imbecillam, facilèque dissipabilem, & substantiam raram; Alia validiorem decoctionem sustinent, quorum scilicet substantia firma est, crassa, densaque, & virtus non facilè resoluitur; Alia mediocrem, quę substantia & viribus, inter dicta media sunt, vt fructus, qui nec tam leuiter, vt flores, nec tam validè, vt radices decoquuntur. Quæ parũ & multum decoquenda.

Cùm verò absolutè imperatur decoctio sine speciali liquoris designatione, semper ea fieri debet in aqua, vel pura & simplici, vt fõtana, aut fluuiatili, & aliquando pluuia, cuius quantitas simplicium decoquendorum quantitati respondeat, ita vt nec multùm exuperet aut deficiat. Nam cùm per decoctionem simplicia vires suas in aquã deponant, si hæc valde copiosa fuerit, & illa pauciora, decoctio tandem colata vires habebit imbecilliores: Vt contrà, si in aqua pauca decoquantur multa simplicia, illius cita fiet exhalatio, dissipatioque, horum potius vstio, quam elixatio, quæ à calore Aquæ quãtitas in decoctis parandis.

moderato fit in humido, naturæ, & quantitati rei coquendæ proportionato.

Quæ longissimam decoctionem sustinent, copiosiorem aquam postulant; quæ breuiorem, minorem. Multam quoque quæ multa sunt, itaut hæc in aquam demersa, ab ea duos digitos, aut tres, si duriora sint, & coctu difficilia, superentur. Sicque certa aquæ mensura vix potest definiri, & industriæ pharmacopæi sæpiùs relinquitur,

Aquæ quãtitas pro dosi paranda.

Cum vna dosi tantùm paranda decoctio proponitur, sat est, pauca quædam simplicia in libra dimidia igne lento, ad partis mediæ dispositionem elixare; Si pro duabus, in libra integra; Si pro quatuor, in duabus. Hocque pacto sensim, vt aquæ, sic simplicium quantitas agenda.

Tres decoctiones valdè vsuales.

Tres porrò decoctiones in medicina facienda valde sunt vsuales, Prima dicitur communis, quæ communiter, ad dissoluenda purgantia, & interdum incoquenda folia sennæ, aut alia quædam tantùm infundenda vsurpatur.

Secunda vulgò dicitur pectoralis, quòd omnibus constet, quæ partes ad pectus attinentes iuuant. Tertia est decoctio clysteris, de qua postea suo loco.

Singularum autem descriptiones apud omnes eædem non sunt, quisque pro suo arbitrio quicquam adiiciens, aut detrahens. Vulgaris & maxime vsualis decoctio communis hæc est.

Decoctio cõmunis medicinæ.

℞. hordei mundat. p. j. prunorum dulc. nu. vj. passul. glycyrrhizæ rasæ an. ℥ ß. anisi, & fœnicul. an. ʒ ij. hyeme: Æstate vero, sem. quatuor frigid. maior. an. ʒ ij. flor. trium cord. an. p. j. fi. decoctio in lib. ij. aquæ, ad partis mediæ consumptionem. Colata hæc decoctio satis esse potest, pro dosibus quatuor mediocribus, vel tribus tantùm maiusculis.

Decoctio pectoralis, cuius frequens est vsus in affectibus pectoris variè quoque præscribitur sed quam Rondeletius restituerat sic non ineptè Bauderonius emendauit.

Decoctio pectoralis.

℞. hordei integr. p. j. caricarum, iuiubar. an. nu. vj. dactylos num. vj. passul. glycyrrh. an. ℥ ß. hyssopi mediocriter siccæ m. s bull. in lib. ij. aquæ pluuiæ aut fontanæ ad dimidias

Sunt qui sebesten pro iuiubis substituunt, alij hyssopi quantitatem augent, alij capillares & flores cordiales adiiciunt, sed cum satis pectoralis sit eorum vis, quæ in præscripta formula continentur, eam pluribus onerare nihil videtur necesse, cùm præsertim difficilius parentur, assumanturque ea, quę pluribus, quàm quæ paucioribus simplicibus medicamentis constant.

De Dosi. CAPVT II.

OSIS vocatur illa medicamenti cõueniens ac certa quantitas quæ vna vice, ac iterum, si sit opus ægroto præscribitur, vel potius datur: δόσις enim datio est, cuius tot sunt varietates, quot medicamentorum, & corporum, quibus offeruntur, naturæ & diuersæ proprietates. Alia enim dosis est liquidorum; Alia solidorum; Alia mediam consistentiam habẽtium, Dosi quoque varia dantur cathartica, quæ semel corpus ingressa, si validiora sint, aut maiore copia exhibita, superfluos humores non solum exagitant, sed etiam laudabiles, & viscera lacessendo, facultates illis inhærentes lędunt. Item & alia medicamentorum dosis pueris datur, alia adultioribus, vt & prouectioribus ætate & senibus alia, pro singulorum natura, consuetudine & viribus. Liquidorum dosis vnciis mensuratur, daturque. Solidorum nonnunquam granis; sæpiùs dragmis, & interdum vnciis. *Dosis medicamentorum varia.*

Alterantia medicamenta raro vncia sola, nisi pueris dantur, aut qualitates eximias habuerint ac validissimas, cuiusmodi est, aqua vitæ, cinnamomi, & ea quæ imperialis vulgò dicitur. *Alterantiũ medicamẽtorum dosis.*

Vsitatior dosis vnciarum est trium, aut quatuor. Quæ maiore copia exhibentur, nauseam sæpè mouent, ventriculum subuertunt, ac sine prospero successu foras per os excluduntur.

Roborantia quoque potissimum liquida, dantur ab vncia vna ad vncias tres aut quatuor. Solida aliquandò granis, vt puluis monocerotis; Aliquando scriptulis, dragmisque dantur, vt cardiacæ confectiones, & antidota multa. *Roborantium dosis.*

Eodem modo mensurantur, danturque purgantia, quorum nonnulla dantur à granis tribus ad sex aut octo, vt diacrydion; Et forsan stibium, quod licet efferum sit ac immite, arte tamen castigatum atque domitum, & à prudente medico exhibitum, sæpè fœlices producit effectus: Eiusque vsus ad contumacis morbi curationem, cùm meliora desunt, non videtur omninò respuendus.

Si enim fas est, ex serpentum carne, imo ex eorum senecta & recrementis, in hominis subsidium remedia mendicare, vix nefas esse potest, ex illis medicamentis solatium expectare, quę recentiorum sedulitas inuenit, industriosa dexteritas secura reddidit, multa experientia probauit, licet illa veteres minus norint, aut neglexerint, vel indebitè dederint: vt nunc verpæ multi ac venefici circulatores, qui suo stibio malè parato, & improba dosi, nec quibus, nec quando conuenit exhibito, penè innumeros interficiunt. *Neotericorum in inueniẽdis remediis sedulitas.*

Et vt ad propositum redeam quædam cathartica, tantùm parua dosi, vt granis paucis dantur, alia scrupulis, vt colocynthis & veratrum; Alia dragmis, vt rheum; Alia vnciis, vt manna, cassia, Tamarindi. *Quàm varia catharticorum dosis.*

Dosis igitur medicamenti quantitatem idoneam, vna vice exhibendam denuntiat, vt cùm forma potus, pharmacum quoddam ex vncijs, vt plurimum, tribus aut quatuor, decocti, vel aquæ stillatitiæ paratur, In quo, vel roborantia, vt pulueres, antidota, & confectiones cardiacas aliquando diluimus, vel cathartica, infundimus, vt agaricum; vel dissoluimus, vt catholiconem aut diacarthamum; quorum etiam sua dosis est particularis, qua singula maiore aut minore copia dantur, pro cuiusque viribus imbecillis aut validioribus. Hæc verò singula pro cuiusque medicamenti & corporis natura velle complecti, integram curandi methodum amplecti est.

De potione purgatoria. CAPVT III.

Catharticum liquidum citius ducit.

EDICAMENTORVM genus omne forma quauis dari potest, sed sanando morbo & iuuandæ parti non semper idonea. Vsitatior cuiusque forma liquida est, eorum præsertim quæ meatus obstructione liberant; vasa diducunt & menses, atque vrinam mouent. Maximè verò quæ vim habent purgatoriam, forma potabili sunt conuenientiora. Sic enim promtiùs sese diffundunt, subeuntque venas exiles, & humores partibus inhærentes efficacius deducunt. Sola siquidem dragma solidioris medicamenti humore quodam diluta, non minus aluum turbare solet; quam eiusdem integri, duplum pondus. Vnde cùm medicamentum purgans absolutè dicitur, de portione solutiua semper intelligitur; Cuius dosis raro tres vncias excedere debet, ne ventriculum proritando, vomitu statim excludatur.

Sunt autem variæ potionum purgantium differentiæ, pro varia humorum ducendorum & medicamentorum natura, Nam singuli humores proprio cathartico ducuntur, sanguinem, si exceperis, qui sola venæ, aut arteriæ sectione vacuatur. Quod bilem purgat, chologogum dicitur, Melanagogum, quod melancholicum succum, phlegmagogum, quod pituitam.

Ex his verò singulis tam simplicibus, quàm compositis, liquore idoneo maceratis, infusis, vel solutis, aut coctis, purgatoriæ potiones parantur, vt ad bilis eductionem, hoc modo.

Chalagogon.

℞. radic. chicor. oxalid. glycyrrhizę an. ʒij. endiuiæ, fumar. agrimon. an. m. ß. flor. trium cordial. an p. j. fi. decoct. in parua quantitate aquę in aqua, infund. rhabarb. ʒij. ß. santal. citr. ℈ß. in express. dissol. syrup. violat. ʒ vj. fi. potio.

Cùm validius purgandum est, augenda rhei quantitas, aut potentiora præscribantur medicamenta, vt.

℞. diaprun. solut. vel electuar. de succo ros. ʒiij. Dissol. in ℥iij. decoctionis supra descriptæ, vel aquæ endiuiæ, adde syrup. de cichor.

chor. composit. cum rhabarb. ℥ j. fi. potus.

Ad purgandum humorem pituitosum, vt ad biliosum, multa dantur tam simplicia, quàm composita medicamenta: Ex quibus pauca quędam, pro multorum exemplo, forma potus sic optimè præscribuntur.

℞. polypod. quern. graminis, passul. an. ʒ iij. sem. cartham. ʒ ij. chamædr. chamæpith. betonic. an. m. ß. anis. ʒ j. fi. decoct. In qua decoque lento igne folior. sennæ ʒ ij. ß. in colatura infunde agaric. ʒj. ß. macis ℈ß. in express. dissolue syrup. rosar. pallid. ℥ j. fi. potio. Phlegmagogon.

In simili decocto colato possunt dilui electarij diachartami ʒ iij, vel ℥ ß. & syrupi rosar. pallid. ℥j. vt fi. potus.

Senna quoque, rheum, & polypodium pituitam vacuant, vt & turpethum, semen carthami, colocynthis, mezereon, veratrum album, semen & radix ebuli, benedicta laxatiua, diaphœnicum: Ex quibus artifex peritus varias potiones purgatorias parare potest.

Sua quoque sunt melancholico humori ducendo destinata cathartica, vt epithymum, lapis lazuli, senna, elleborus niger: & inter cōposita confectio Hamech, catholicum, diasenna. Syrupus regis Saboris. Ex quorum vno aut altero in conuenienti liquore soluto, aut infuso, aut cocto purgans medicamentum, potabili forma confici potest, hoc modo. Melancholiam quę ducant.

℞. cortic. radic. cappar. tamarisc. radic. bugloss. glycyrrhizæ, passul. corinthiacar. an. ʒ iij. hordei integr. ʒ ß. ceterac. adianti, politric. calendu. borrag. an. m. ß. flor. trium cord. an. p. j. fi. decoctio in qua infunde & coque folior. sennæ ℥ ß. sem. fœnicul. dulc. ʒ j. in colatura dissolue Syrupi regis Saboris ℥j. fi. potus. Melanagogon optimum.

Item. ℞. glycyrrh. passul. mundat. an. ʒ iij iuiubar. n. vj. epithymi, scolopendrij summitatum lupuli, oxalidis, fumariæ añ. m. ſ. flor. genistæ p. ij. fi. decoctio, in qua dissolue confectionis Hamech. ʒ j. ß. diasennæ ʒ ij. syrupi violar. ʒ vj aut ℥ j. fi. potus.

Vtiliter quoque catholicum ad melancholiam ducendam imperatur. Cùm enim polychrestum sit, & quosuis humores noxios clementer purget, facilè his sese accommodat, quibus permiscetur: vt additum rheo bilem purgat: dilutum decocto sennæ, aut commixtum confectioni hamech, melancholicum succum. Catholicū polychrestum est.

De Iulepis. CAPVT IIII.

IVLEPI & syrupi vix est dissimilis apud Arabes acceptio, qui de vtroque simul ac confusè hisdem capitibus loquuntur: Et per iulep absolutè positum, zuccharum aqua rosata dissolutum, & in modum syrupi coctum intelligunt. Nos autem distinctiùs loquentes, de ambobus diuersis capitibus & libris scribimus; de syrupis nempè, longiore coctione inspissatis, in officina, de iulepis verò nunc assumendis, & leuiùs coctis, in hoc libro de remediorum formulis.

Iúlep quid. Est autem iulep nomen Persicum potionem dulcē significans, quam Græci ζυλάπιον nominant, parantque ex aquis quibuslibet stillatitiis, dulcoratis, vt syrupis ex succis, vel decoctis simplicium, cum saccharo aut melle ad crassiorem substantiam elixatis.

Syrupus simplex. Ad fugiendam odoris & saporis insuauitatem, Serapio ex aqua sola & saccharo iulep, vel potius hydrosaccharum conficit, quod syrupum simplicem vocat. Auicenna maioris suauitatis gratia tertiam rosaceæ partem adiicit. Mesue non tantùm ex aquis iulepos conficit sed etiam ex succis, infusionibus & decoctis. Et vulgus potiones quaslibet limpidissimas & saccharatas, non tantùm ex aquis destillatis, sed etiam ex pauciorum simplicium, nec insuauium, & aquæ multæ decoctione colata, clarificata & dulcorata paratas, iulepos vocat; Cuiusmodi est iulepus zizyphorum, vel veriùs syrupus. Cùm enim fiat ex iuiubis maiusculis numero centum, & aquæ fontis libris quatuor ad medias coctis, cum libra vna sacchari, consistentiā habet zulapio crassiorem, sæpeque vtendi tempore aqua simplici, cocta, aut ptisana diluitur, cùm ex se iulepi satis sint diluti. Impropriéque syrupus ille, qui ab Alexandria, vbi frequens est eius vsus, nomen habet, iulepus rosatus nominatur, cùm æquè, ac reliqui syrupi, coctione inspissetur, & asseruetur.

Syrupus Alexandrinus.

Zulepus rosatus qui fiat. Fit vere ex aqua rosarum cum dimidio saccharo cocta prope ad crassitiem syrupi, aut multo minus, si mox sit assumendus, vt vulgares iulepi, qui in rem præsentem fiunt ex saccharo, vel syrupo quodam cum aqua tripla: vt

Syrupus rosaceus Rondeletij. ℞. Aquæ endiuiæ ℥ iij. syrupi limonum ℥j. fi. zulapium. Sic iulepi consistentiam habent liquidiorem, vt colari possint: Sed qui diutius concoquuntur, vel duplam tantùm aquam ad saccharum recipiūt, vt rosaceus Rondeletij, vel vtriusque æquale pondus, vt Syluio placuit, ob crassitiem pigrè defluunt, vixque colo traiiciuntur.

Pro diuersa igitur coctione & quantitate aquæ ad saccharum fit, vel syrupus, ex vtriusque scilicet partibus æquis, vel iulepus, ex aqua tantùm tripla ad saccharum, vt Ioubertus voluit.

Paratu cùm sint facillima eiusmodi zulapia, vnius tantùm aut alterius formulam subducam.

℞. Aquarum fumariæ & oxalidis an. ℥ij. sacchari ℥j. coque lento igne ad vnius vnciæ resolutionem, fi. iulep. pro vna dosi. Dosis iulepi.

Ad somnum conciliandum iulep. hypnoticum sic rectè parabitur.

℞. Aquæ nenupharis ℥ij. aquæ betonicæ & syrupi de papauere simplicis an. ℥j. misc. fi. iulep. hora somni sumendum.

De Destillatis restauratiuis. CAP. V.

MNIA medicamenta analeptica, quæ scilicet habitum corporis, longo vel morbo, vel inedia absumptum reficiunt, & instaurantia, quæ ad virium languore quodam effœtarum, resarciendum robur, imperantur, non tantùm ex medicamentosa, sed etiam alimentosa materia sumuntur. Cùm enim partim alant corpus, partim affectibus, à quibus malè habet, medeantur, multiplici, ac varia qualitate esse prædita, ratio manifesta suadet.

Dicuntur autem destillata, quòd per alembicum guttatim in vas subiectum destillent; Instaurantia verò quod ex carnibus euchymis, conseruis, pulueribus cardiacis, atque his omnibus, quæ vel odore vel substantia, spiritus instaurare, & partes nobiles roborare valent, extrahuntur. Destillata cur dicta.

Multi porò maiorum consuetudinem vix probant, qui carnem caponum, aut perdicum crudam, ab ossibus & pinguedine purgatam destillãt, adiectis pulueribus & conseruis. Cùm enim caro cruda non nisi longo tempore possit concoqui; facultas verò puluerum sit citò & facilè dissipabilis, non iusta ratione, simul cruda & dura pulueribus dictis commiscentur: tum quia ex carne cruda quæ primùm stillat aqua citiùs corrumpitur. Æquius videntur agere, qui carnes ex dimidio coctas cum proprio succo, in vase destillatorio, cùm reliquis materialibus permiscent.

Neque eorum iudicium probatur, qui cathenas aureas cum carnibus decoquunt, cùm nihil ex ipsis dissoluatur, aut extrahatur præter sordes, quæ ex contrectantium manibus impuris contrahuntur. Cathenarum aurearum decoctio non vtilis.

Laudabilior est eorum consuetudo, qui panniculos auri conijciunt, vt solent Parisienses pharmacopœi, qui nullis sumptibus parcunt, vt sua probè destillata restauratiua, vt & reliquas compositiones conficiant.

Sic verò ista solemnis & eximia destillatio parabitur optimè. Destillatum restauratiuum optimum.

℞ Iuris vnius caponis & duarum perdicum lib. II. aquarum buglossi, oxalidis & nenupharis an. q. j conseruæ violarum, cichorij,

& rosarum an. ℥ii. pulueris diamargariti frigidi, electarij triasantali & diarhodonis abbat. an. ʒi. trochiscorum de caphura ʒii. foliorum auri nu. xii. ponantur omnia in alembico vitreo pasta rectè obturato, & per balneum Mariæ fiat destillatio, vt artis est.

Aliud valde cardiacum.

Destillatum aliud ad febres syncopales & malignas imperari potest hoc modo descriptum.

℞. aquarum oxalidis, vlmariæ, cardui, cichorij, an. ℥iiii. decoctionis caponis vnius agresta alterati lib. j. conseruæ nenupharis & rosarum an, ℥i. theriacæ ℥ß. radicum angelicæ, tormentillæ pulueratarum an. ʒii. dictamni ℥i. sem. cardui benedicti & citriorum an. ʒii. florum saluiæ & arantiorum an. p. iii. ponantur omnia in vase vitreo, bene obturato, quòd in lebetem aqua feruida plenum postea immittatur, & fi. destilatio.

Vsus tempore destillati huius portioni addi poterit succus quidam idoneus, vt citri, vel granatorum cum pauco saccharo communi, vel rosato, si ita efflagitarit ægrotus.

De gallinacei decrepiti iure.

CAP. VI.

IN medicina facienda eò res ægrorum sæpè deueniunt, vt non solum alterantia sed roborantia, neque hæc aut illa tantùm vel coniunctim, vel seorsim postulent, sed & alimenta medicamentosa, quæ simul corpus alendo & morbos oppugnando sanitatem adferant. Idcirco non abs re erit post iuleporum & destillatorum restaurantium doctrinam, de præsidiis quibusdam analepticis, quorum vsus suauis, salutaris, & facilis etiam infantibus ipsis est, pauca quædam propalare. Incipiam autem à decocto gallinacei veteris veteribus olim vsitatissimo, & nunc recentiorum incuria ferè neglecto, vt medicum denuò redeat in vsum: Græci siquidem & post eos Arabes magni fecerunt annosi galli cum sale diutissimè cocti iusculum non tantum alendo corpori, sed ventri ducendo, hisque conuenit inquit Gal. quibus attenuans victus imperatur, necnon pituita & melancholia redundantibus: vtrumque enim humorem multa quantitate sumptum sine molestia purgat. Mirũ autem est in gallinaceo & gallina contrarias inesse facultates, nam huius caro aluum compescit, illius contra mouet ac ducit. Et quod mirandum magis, in illo contrarietas agnoscitur, vt ex Gal. lib. 3. simpl. med, & experientia patet nam gallorum veterum ius inquit, ventrem soluit, tametsi caro eumdem sistere potest.

lib. de atten. vict. cap. 14. Paul. cap. 3. lib. 7.

Dissimilior autem multo est contrarietas illa quę in brassica pręsertim rubra inuenitur, cuius primum decoctum ventrem subducit, posterius, seu diutinum retinet seu strictiorem efficit. Nihil verò tàm verè contrarietatẽ seu qualitates oppositas eodem apparere subiecto demonstrat, atque draco marinus, cuius caro suauis & sanus est cibus, aculeus vero dorso prominens certus hominis interitus.

Brassica rubra.

Draco marinus viua vulgo dicta.

Porrò Gallinacei iusculum pigrè admodum mouet, nisi is cum multo sale ac diu coquatur. Nitrosa namque facultas qua luxuriat, aduentu salis intenditur, & humores proritati celerius per secessum excluduntur.

Oribas c.3. lib. 24.

Multis autem modis paratur, sed qui sequitur est medicatior & vsitatior. Polypodium & semen carthami contusa gallinacei implumis & exenterati ventre concluduntur, & cum sale & radicibus petroselini fit coctio ad putrilaginem. Colatura datur magna mensura mane ieiuno stomacho. Admixtorum autem ea debet esse proportio, vt non insuauissimè capiatur. Salis quidem multum authores probant, sed nimium natura improbat.

præparatio.

Nonnulli hordeo mundato gallinaceum infarciunt, alij passulis Corinthiacis, quidam addunt epithymum, alij alia pro scopo proposito & fine.

Partim alit puriore succo, partim medetur nitroso, dum ventrem proritando, pituitam & melancholicum succum elicit & excludit.

Vires.

De carnium Syntherimatis, seu iusculis tortiuis.

CAPVT VII.

CARNIVM euchimarum ad putrilaginem coctarum ius colatum, vel expressum Synterima & σιωπῆγμα, vulgò colatitium & consomatum dici solet; quod sæpè medici præscribunt vel longo morbo confectis, vel alio breuiore sed vehementiore macilentis, & his omnibus qui ob ventriculi infirmitatem firmiores ac solidiores cibos non appetunt aut conficere non queunt. Datur quoque ditioribus à morbo conualescentibus, tabidis, & his omnibus quos breui reficere consilium est. Mulieres opulentæ & macræ ægrè cum ferant flaccidas mammas tabidum pectus & excarne iugulum, quotidie mane & aliquãdo noctu Synterimata, seu tortiua iura liberali manu sumunt, vt citiùs pinguescant, & viris placeant magis.

Consummat.

Fiunt porrò tortiua iura, seu colatitia, non ex gallinaceis annosis, qui sane parum nutriunt, sed ex caponibus mediæ ætatis, perdicibus, armis vitulinis ac arietinis & pluribus alijs carnibus, modo euchymis, ita simul in aqua coctis, vt tabescant. Postea brodium

Præparatio Tortiua iura quibus fiant.

mundo mantili colatur; Eodem elixæ carnes excipiuntur, ac exprimuntur, vt totus alibilis ſuccus tranſmeet; qui idoneo vaſe receptus, vbi refrigeratur, inſtar gelatinæ coit, ac condenſatur, túmque pinguedo ſupereminens adimitur. Inter coquendum vel ſaltem vſus tempore parum ſalis additur.

Adduntur ſæpè & ſimul coquuntur olera quædam, vt borrago, bugloſſum, oxalis, lactuca, portulaca, lapathum & ſimilia. Quæ quod fuſcum aut nigricans iuſculum efficiant, multi relinquunt. Cichorium hortenſe & candicans præferentes, quod nec ingrato ſapore afficit, nec colore inficit.

Eiuſmodi colatitia iura macilentis omnibus conducunt: Alunt namque plurimũ, abſumptas carnes reparãt, & totũ habitũ reficiũt.

Aliud expreſſum ius iubeo ſæpè parari pro macie confectis & languidis hoc modo carnes vitulinæ, caponis perdicis aut phaſiani vel ſimilium in fruſtula ſecantur, & abiecta pinguedine, vrna figulina includuntur, qui linteo deſuper operata in balneo, vel cacabo, aqua feruente ad medium pleno reponitur, & ita adaptatur, vt pars vrnæ ſuperna feruentem aquam & cacabum ſupereminεat. Atque ita 4. aut 5. horas, vel tamdiu bulliat, quouſque ſuccus alibilis totus à carne cocta eliciatur, qui à colore aqueo, & conſiſtentia admodum tenui aqua carnis vocitatur. Paucam aquam nonnulli ſectis carnibus adijciunt, alij reijciunt; Attamen ſic & ſic, hi & illi rectè agunt. Qui cum ſectis carnibus elixandis in nummos aureos includunt, nec valdè proſunt, nec proſunt.

Aqua carnis.

Vires.

Aqua carnis modo educta dicto, reficiendis corporibus, omnibus alijs præſtat iuſculis.

Similem ſuppeditat alimoniam armi veruecini, vel caponis aſſorum ius præli compreſſu ductum & extractum. Quod parua quantitate multum nutrit, hora quauis exhibetur, deperditam plenitudinem reſarcit, & vires auget, ecquè autem alunt ius ſpatulæ veruecinæ, & preſſum caponis, ſic enim vocitantur, ſed hoc temperatius illud verò paulò calidius creditur.

Ius ſpatulæ veruecinæ

Preſſum caponis.

Albus cibus.

Albus cibus, vulgò dictus, plurimum quoque pabuli ſubminiſtrat, ſed quod diutius in ventriculo ſtabuletur, antequam deſcendat, eum ſi ſit imbecillior, magis grauat, niſi minore copia ſumatur, familiaris eſt ſenum diuitum cibus. Parari ſic à multis conſueuit.

Apparatus.

Caro caponis vnius cocta præſertim alba, vt eſſe ſolet ea, quæ inter alas & crura, antica parte continetur, ſumenda, & abiecta pinguitudine, in fruſtula ſecanda, diutiſſimè terenda, per ſetaceum tranſmittenda, colatitio iuri carnium ſucci laudabilis commiſcenda, modicum orizæ tritæ aut micæ panis albi exſiccatæ & pulueratæ adijciendum, nec non parum ſalis, ſacchari verò plus aut minus, pro aſſumpturi palato, aut delicijs; Atque tota mixtura idoneo vaſe fictili, aut argenteo concipienda, & ſimul igne moderato co-

quenda in pulmenti consistentiam; quam vbi refrixerit, duriusculam nanciscitur. Non solum datur recens paratum, & adhuc calens sed refrigeratum, Et quauis hora, & prima aut vltima mensa, vel simplex vel simul cum alijs cibis.

Quibus res domestica partior est lac, caprinum aut vaccinum dabitur, si ocyus, vberius, & facilius nutriri ac pinguescere sit mens: multùm si quidem alit, nec vllum facessit naturæ negotium, vt in nutrica tumabeat, cùm sit veluti sanguis dealbatus, facilèque in sanguinem redeat. Lac capræ.

De Gelatina. CAP. VIII.

CVM vitanda sint edulia, quæ non esurientem edere rogant, & quasi cogunt, vt sapiens philosophus promulgauit, heluonum, aut liguritorum palato indulgentes nouos ac voluptuosos ciborum apparatus inueniunt, è Repub. bene instituta, politicisque moribus splendida procul ablegandi. Illi tamen venia imo gloria digni sunt, qui vt morborum insultum, aut periculum eludant, & ægrum vel tabidum, vel exanguem ad pristinam, aut optabiliorem, si fieri queat, incolumitatis statum reducant, nouas, modo salutiferas, eduliorum, potulentorumque præparationes comminiscuntur.

Hippocratis & Galeni temporibus Alica & ptisanæ cremor seu succus erant ferè selectiora morbosorum pabula, atnunc vtriusque vicem subeunt panatella & hordeatum. Alica quidem copiosa nutrit, sed crassarum cum sit partium, obstructiones parit, parumque palato grata est. Fiebat namque Galeni tempore ex quodam tritico & aqua cum mulso, aut vino dulci simul coctis, & aliquando cum oleo, sale & aceto. Cremor ptisanæ. Alica.

Panatella gratior est, & copiosius alit, nec ita humores impingit, fit ex mica panis resiccata & subtilissimè puluerata, ac debita coctione cum iusculo carnium in pultem redacto. Pro carnium iure sæpè lac sumitur, vtrumque enim plurimum alit. Panatella.

Hordeatum quomodo fiat, etiam mulierculæ norunt: Sumunt namque hordeum mundatum, in aqua coquunt horas. 5. aut 6. & saccharum permiscent ad placitum. Simul & deterget, & copiosum exhibet alimentum. Amygdalatum non item, sed auidius sumitur, & facilius ac citius paratur, Ex amygdalis nempe decorticatis & tritis in aqua & sacchara ad modũ coctis, sed hęc tàm vulgaria, vt tantum sicco pede percurrenda. Hordeatum. Amygdalatum.

Gelatina quoque vulgarissima, vt quæ in conuiuiis lautis apponatur, & in ægrotantium diæta celebretur. Vt verò dissimili modo vsurpetur, sic paratur, Nam conuiuiis ea tantùm arridet, quæ cum Gelatina conuiualis.

albo vino satis copiosè & vberioribus aromatis paratur. Ægris verò quæ sine his aut paucioribus, eius talis apparatus optimus censetur.

℞ Armum vitulinum, & caponem vnum; excipiantur olla fictili noua, & coquantur simul in aqua, cum octaua parte vini albi donec carnes facilè disgregantur ac in frusta diuidantur: Innatans pinguedo auferatur; addetur tertia sacchari pars, aut plus, minusve pro assumpturi delitijs aut desiderio: superijciatur parum croci triti, atque in omphacio modico diluti, Tũ denuo tota mixtura ad ignem ponatur; albuminibus ouorum clarificetur; parum cinnamomi misceatur; Tandem per manicam Hippocratis semel aut bis traijciatur. Sæpè pedes vituli pro poplite aut spatula eiusdem cum gallina aut capone ponuntur, quod minus probo. Efficiunt namque vitulini pedes, vt gelatina citiùs coaguletur, sed non tàm laudabile alimentum præstat.

Vires. Vix datur aliquis æger, cui Gelatina non conducat, sed alijs plus vt macilentis, alijs minus, vt obesis, & acuta febre laborantibus. Maximè verò confert, his alendis, qui tussi premũtur, vel alijs affectibus, qui malè thoracem & spirabiles partes exercent.

Gelatina cornu cerui. Medicata quæque fit Gelatina quædam ex tenellis & adhuc villosis ceruorum cornibus quæ circa finem veris erumpunt, aut etiam prolixa nonnunquam assurgunt. Assumitur enim ex his quod tenerius est, in frustula diuiditur, in aqua calida maceratur, atque debito tẽpore elixatur. Tum percolato iuri sacchari tertia pars aut paulo plus, vt magis coeat & sapiat, additur, cũ pauco cinnamomo in succo citri diluto. Tandem ex arte coquitur, colatur & seruatur. Medicatior est præcedente sed minus alibili. Confert palmo, lypothimiæ, virium languori à causa interna intus latente & morbis omnibus malignis.

Alia galatina. Ex cornu quoque cerui vetusto & iampridem resiccato, in scobem redacto, infuso, ac diu manerato Gelatinam fieri ars docet, & experientia monstrat, additis nempe addẽdis vt saccharo copiosiore, vel si placet exiguo tragacantho, aut simili glutinante, quod illius concretionem iuuet, facultates habet præcedenti similes, sed ignauiores aut minus efficaces.

De apozematis. CAPVT IX.

OELIX quidem Germania, vt obiter dicam, quæ simul viros percelebres gignit, & cunctis opibus luxuriat: vt tamen arbos frugifera simul, cum pomis fragrantibus fungos vel inutlies, vel venenatos aliquando profert. Sic illa fecunda tellus duo naturæ monstra peperit, heresiarcham Lutherum, qui sacras paginas fœdissimis erroribus labefactare tentauit, & pseudomedicum Paracelsum, qui suæ medicinæ diabolum authorem professus est, atque characteres & verba, medicinas dęmonum nominauit, vt syrupos & apozemata hominum. Sanctiùs hæc, vt & reliqua medicamenta Philosophus antiquus deorum manus auxiliatrices nuncupauit, vt quæ diuinis ac mirandis viribus prædita corpus humanum, vel morbidum sanent, vel salubre tueantur. Ob eam rationem Heraclitus inter philosophos non incelebris, sacrificia solebat medicamenta vocare, quoniam pharmaci prępotentis instar, animam, vt medicamenta corpus, à suis morbis expurgant.

Herophilus. — Characteres sunt medicinæ dæmonum Paracelso. — *Cælius Rhodig. ca. 2. lib. 12.*

Verè autem dixit nebulo, & forsan semel, apozemata esse hominum medicamenta, quibus scilicet peccantium humorum qualitas contemperatur, mille cruciatus sedantur, mortis ante diem ferociẽtis impetus eluditur, symptomatum acerbitas lenitur, partes ad natiuam bonitatem & vigorem reducuntur. Parantur enim ex omni genere medicamentorum, pręsertim alterantium & roborantium: Quibus interdum simplicia quædam purgantia ac benigna, atque exigua quantitate infunduntur: Vocare enim apozema, decoctum quoddam nigricans, valde ingratum, & multa senna laxatiuum, cui crassioris cuiusdam electarij, vt catholici, vel lenitiui sesqui vncia dissoluta fuerit, absurdum est: nam ἀπόζεμα Græcis, decoctum est, à verbo ἀποζέννυμι feruefacio, decoquo, & apozema tantùm pro herbarum tenuiore decocto vsurpatur.

Apozematum effectus.

Est vero omnis apozematum materia à plantis, ex quarum aquis fiunt iulepi, decoctis apozemata & syrupi: inter quę preci pua hæc differentia constituitur, vt iulepi tenues sint, syrupi crassi, apozemata, vtcunque media; omnia melle aut saccharo, vel vtroque simul dulcorata, & pro varia cuiusque consistentia, magis aut minùs cocta.

Apozematum materia.

Olim veteres aquam mulsam cui plantarum folia quædam incoxerint, apozematum vice vtebantur, vt multi adhuc hodie iusculis virentium stirpium mixtura alteratis. Æquè enim in brodio pulli per elixationem relinquitur herbarum vis, atque in aqua simplici; & minore sumptu, auidiùsque eiusmodi alterantia iuscula sumuntur, quàm apozemata. Potest tamen æger his & illis vti, & à coquo,

Veterum apozemata.

qui nil præter lebetem & veru nouit, iuscula herbis idoneis, medici concilio, alterata repetere; A pharmacopœo verò apozemata, iusta ratione, industriosoque artificio parata: non quidem ad alendū, vt iuscula, sed calfaciendum, refrigerandum, humectandum, siccandum, aperiendum, aut alio quouis modo immutandum. Propterea radices, aut aliæ plātarum partes sæpiùs amaræ, aut alia qualilitate insuaues modò vtiles aliquando sumuntur, purgantur, & in aqua sufficienti coquuntur: Atque ex iusculo colato, saccharo aut melle dulcorato, & santalis aut cinnamomo, si ita videtur, aromatizato, apozema ad plures aut pauciores, pro decocti quantitate doses, paratur.

Quomodo apozemata distet à syrupis.

Neque verò æstate tantùm, dum adhuc stirpes virent, sed etiam hyeme, cum desunt, aut aridæ tantúm suppetunt, apozemata conficiuntur, licet per id temporis, syruporum sit frequentior vsus, qui ab apozematis non differunt, nisi coctione, quę in syrupis longior est ad maiorem crassitiem & custodiam, in apozematis, breuior: itaut syrupus vicem apozematis gerat hyeme, apozema syrupi, æstate: videturque eadem res, nomina diuersa: Sed in syrupis maior quantitas sacchari requiritur, vt huius & decoctionis æquale pondus: in apozematis varium, vt tertia aut quarta tantúm pars sacchari, vel mellis ad decoctum. Sat enim est singulis huius libris, quadrans, hoc est vncias tres sacchari, vel syrupi, vel ad summum triēs, seu vncias quatuor permiscere: Cum tamen liquoris sapor valde est ingratus, sacchari pondus solet augeri, & cum ouorum albuminibus apozema paratum despumari, & à sordibus expurgari.

Porrò apozemata variè fieri solent, ad varias intentiones, vt ad liberandas obstructiones, hoc modo.

Apozema aperitiuum.

℞. rad. asparag. rusci, graminis, cichor. glycyrrhizę, passul. mundatar. an. ℥ ß adianti, polytric, agrimonij, pimpinellæ, summitatū lupuli, arthemisiæ an. m. ß. summitatum hyssopi p. ij. florum trium cord. an. p. j. fi. decoct. in lib. ijß. aquæ ad medias. in colatura dissolue syrupi capilli veneris, aut sacchari ℥iiij. fi. apozema clarum, pro quatuor dosibus.

Ad bilis feruorem contemperandum aliud sic parabitur.

℞. radic. cichor. oxalidis, lapati acuti an. ℥ ß. glycyrrhizæ, passul. corinthiac. an. ʒiij. endiuiæ, scariol. taraxaci, oxyrriphylli, fumariæ, lactucæ, portulacæ an. m. j. florum ros. alb. recentium m. ſ. vel florum trium cordial. an p. j fi. decoct. in sufficienti quantitate aquæ. In colatura dissol. syrupi de succo acetosæ, aut limonum, vel sacchari rosati ℥iiij. fi. apozema clarum aromatizatum santali citrinj ʒ ß. pro quatuor dosibus.

De Gargarismatis. CAP. X.

cap.23. lib.5.

AD oris, gingiuarum, palati, pharyngisque vitia gargarismata instituuntur, quæ vim habent, inquit Celsus, vel leuandi vel reprimendi, vel euocandi. Leuant lac, & cremor hordei: Reprimit aqua, in qua vel lenticula vel rosa, vel rubus, vel cotoneum malũ, vel palmulæ decoctæ sint. Euocant synapi, piper & acria similia; Quibus tamen gargarizationes non fiunt, nisi dulcibus quibusdam admixtis, Actuario iudice, ne gustum plurimùm offendant.

cap.6. lib.3. method. med.

Nam cùm liquor haustus ad gurgulionem vsque reuocetur, totum oris concauum eluit, & mordaciùs, dum acrior est, organa gustatoria ferit. Proinde acria, quibus gargarizatus fiunt, hydromelite misceri solent, vel aqua simplici, cui syrupus vel de stœchade, vel de rosis siccis, aut alius, qui propositæ rei conueniat, ea quantitate dissoluitur, vt acria, vel amara, multum de sua qualitate ingrata deponant: vt cùm è cerebro & faucibus est elicienda pituita, gargarisma sic ritè parabitur.

Gargarisma ad educendam è cerebro pituitam.

℞. Radicis pyrethri ʒij. rad. cyperi, turpeti, an. ʒiij. enul. campan. ℥ß. summitatum origani, hyssopi, saluiæ an. m. j. fi. decoct. in lib. j, ß. ad consumptionem tertiæ partis. In colat. dilue oxymelit. ℥iij. fi. gargarisma. vel sic.

℞. Glycyrrhizæ, sem. carthami an. ℥ß. baccarum lauri, staphysagrię an, ʒiij. synapi, macropiper an. ʒij. galang. ʒj. stœchad. betonic. an. m. ſ. fi. decoctio in hydromelite. Colatura sit pro gargarizatu.

Ad roborandum & detergendum collutiones oris multæ fieri solent, vt quæ sequuntur.

Gargarisma roborans & detergens.

℞. Foliorum pruni, summitatum rubi, plantaginis, pilosellæ, rosarum an. m. j. balaustiorum, summitatum myrthi. an. m. ß. hordei, berberis an. ℥ß. fi. decoctio in lib. ij. aquæ ad medias: Colaturæ adde syrupi rosar. siccar. & sapæ an. ℥ij. fi. gargarisma.

Ad vlcera pharyngis venerea, & reliquarum oris partium, hæc confert gargarizatio.

℞. Scobis ligni sancti ℥j. sarseparillæ, sassafras an. ℥ß. lentisci ʒiij. fi. decoctio in lib. ii. aquæ ad tertiæ partis absumptionem, addẽdo sub finem glycyrrhizæ ʒvi. rosar m. ß. florum saluiæ & anthos. an. p. j. Colatura detur ad oris collutionem sæpissimè iterandam.

Vtendum gargarismatis quouis tempore, pręcipuè que matutino, & subinde inter pastus; atque his quidem recenter paratis: diutiùs enim seruatæ corrumperentur, & ore excepta, eius concauo partes contentas læderent, non sanarent.

De Emulsionibus. CAP. XI.

T morbus vnus multis ac diuersis forma medicamentis aliquando curatur, sic vnicum medicamentum morbos sæpè diuersos curat, vt Emulsio, iunioribus dicta, quæ ad vsus multos institui potest: Plurimum enim confert ad pectoris, pulmonumque vitia lenienda, somnum conciliandum, immoderatum calorem refrigerandum, acrimoniam vrinæ contemperandam, & renum ardorem extinguendum. Proindè videntur illi falli qui gonorrhœæ virulentæ curationi emulsiones tantùm inseruire putant; In multis namque apozematum vicem gerunt & hordeatorum, cùm ex contusis seminibus fiant, quæ vim habent refrigerandi, leniendi, vrinam mouendi, interdumque somnum conciliandi; quibus inter conterendum, vel ptissana superfunditur, vel decoctio simplicium, quæ viribus polleant, institutioni propositæ conferentibus; vt cúm ad faucium aspredinem contunduntur amygdalæ mundatæ, & strobili cum decocto iuiubarum & passularum; ad viscerum æstus semina frigida, cum decocto lactucarum & florum nenupharis; ad vrinæ acrimoniam, eadem cùm decoctione radicum vel seminis altheæ, glycyrrhizæ & ficuum.

Emulsionum vsus multus.

Pro quantitate seminum contusorum decocti quantitas augetur vel minuitur, nec emulsio crassior sit, aut liquidior, & velut media inter apozema & syrupum, cuiusmodi sunt amygdalata dilutiora, quæ colore & sapore, non multùm ab emulsionibus differunt: ferè tamen sunt spissiora, vt hordeata amygdalatis, & syrupi hordeatis, eclegmata syrupis, electuaria eclegmatis.

His verò formulis emulsiones optimè describuntur, vt ad pectoris & pulmonis vitia.

℞. Amygdalar. dulc. mundatar. ℥j pinearum non rancidarum ℥ß. seminum citrull. cucurbit. melonum, bombacis an. ʒiij. pistentur in mortario lapideo cum lib. j. decoctionis iuiubar. & passular. sensim affusa, & sacchari ℥iij. fi. emulsio ad quatuor doses.

Ad renum ardorem extinguendum & acrimoniam vrinæ demulcendam, ex vsu erit aptissimo, sic emulsio parata.

Emulsio ad renum ardorem.

℞. Sem. quatuor frigid. maior. an. ℥ß. sem. lactucæ & papauer. alb. an. ʒij. pistentur in mortario marmoreo cum libra vna aquæ simplicis, vel ptissanæ, adde syrupi de nymphæa ℥iij, fi. emulsio ad tres doses.

Ad gonorrhœam virulentam, præmissis vniuersalibus remedijs, hęc conuenienter imperabitur emulsio.

℞. Lentis palustris, sem. lactucæ an. ʒij. sem. portulac. & plãtag. an

ʒj. sem. quatuor frigid. maior. an. ℥ ß. pistentur in mortario lapideo cum lib. j. ß. aquę coctæ; adde sacchari rosati ℥iiij. fi. emulsio pro quinque aut sex dosibus, sumendis, horis duabus ante pastus.

De amygdalatis CAPVT XII.

MYGDALÆ vel amaræ sunt & prorsus medicamẽtosæ, vel dulces, quæ partim alimentosæ sunt, partim etiam medicamentosæ. Ex his potus quidam paratur instar lactis albidus, qui febrientibus & thoracis affectibus lacessitis solet exhiberi. Licet enim amygdalæ moderatè calidæ sint ex Paulo Ægin. & Oribasio, vel potiùs temperatę, tritæ tamen & aqua dilutæ feruorem contemperant, & vi quadam incidendi & attenuandi viscera, thoracemque expurgant. Ex earum autem cremore sorbitiuncula paratur, quæ simul & nutrit & asperam arteriam lenit, & humores in thorace contentos proiectu faciles reddit. Sic verò paratur,

Lib. 7. de remed. Cap. 2. lib. 2. Synopseos.

♃. amygdalarum mundatarum ℥ii. terantur in mortario cum aquæ elixatæ paulatim affusæ lib. ß adde sacchari ʒvi. misce, & coque parum. Detur.

Amygdalatum quomodo parandum.

Nonnulli grana duo aut paulò plus salis commiscent, alij respuunt. Datur quauis hora, maximè his, qui iuscula, & alia edulia auersantur, sed sæpius datur hora Somni tuncque parùm seminis papaueris albi, aut lactucarum adijci solet, maximè cùm ægroto præscribitur, qui vigiliis assiduis malè exercetur. Nonnulli terũt amygdalas cum aqua tepida, & addito pauco saccharo potionem parant ignis vim non expertam, talemque porrigunt. Prçstat cum aqua parum feruefacta terere, & rursus parum elixare iuxta modum descriptum & consuetum. Solet augeri vel minui sacchari quantitas pro affectus conditione. Nam vt dulcia bechica sunt, & vitiis pulmonum & thoracis conuenientissima: sic amygdalatum multo saccharo dulcoratum ipsis sunt conuenientiora; febrientibus magis conuenit, si sacchari receperit minus.

Actu. cap. 7. de spirit. animal. nut.

Lutetiæ familiaris est iste dulciarius potus, quem & ipsæ mulierculæ quotidie parant, nec formula communi medici præscribunt, sed pharmacopœorum relinquentes arbitrio solùm imperant, vt paretur amygdalatum. Quibus magis arridet crassius, siue ad alimoniam, siue ad gratiam, maior amygdalarum & sacchari quantitas adiicienda: quibus liquidius, horum minus, aquæ verò multum commiscetur.

Amygdalata Lutetiæ vsitatissima

Z iij

De ptissana antiquorum, seu hordeato
CAP. XIII.

PTISSANA vulgaris & officinarum potus est, ex glycyrrhiza, aqua, & pauco hordeo, & sæpè sine ipso confectus: Antiquorum vero ptissina cibus est, ex hordeo selecto, & pinsendo exteriore cortice purgato, & aqua confectus: Hinc ptissanæ nomen ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, hoc est, pinsere, & decorticare sumptum. Debet verò sumi, Galeni consilio, hordeum carnosum, nullius adscititiæ qualitatis particeps, non nimis recens, nec nimis vetustum nec corrugatum: Ita selectum in aqua maceratur: dein in mortario tunditur, vt exterior cortex & quodque glumosum excutiatur: Tum manibus confricatur, abluitur, à furfure purgatur: Posteà siccatur & seruatur. Cùm autem vsus postulat, eius portio cum aquæ optimę & probatissimæ partibus duodecim igni lento diutissimè coquitur, vt quam amplissimè intumescat, flatum omnem deponat, & in succum læuem, continuum, æqualem & lubricum abeat Sic suam veteres ptissanam primùm coquebant, & ægrotis exhibebant: Eorum tamen nonnulli sapam, aut mel, aut amylum, vel cuminum, Alij parum olei, aceti & salis permiscebant. Nos verò forsan delicatiores nihil istorum addimus, sed tantùm saccharum, & aliquot interdum amygdalas. Atque vt antiquam mixturam non retinemus, sic neque nomen, & hordeatum non impropriè vocamus, quod Hippocrates & Galenus ptissanam propriè vocant, quæ sic Lutetiæ parari consueuit.

Hordeati præparatio. — *cap. 2. lib. de ptissana*

Antiquorũ ptissana.

Hordeatum optimum.

℞. hordei electi, à corticibus purgati, ℥ii. coquantur lento igne in aqua limpidissima, quæ vbi parum efferbuerit, proijciatur & affundatur alia. Tum coquantur denuò per quatuor horas, aut quinque, igni blando; dein colo transmittantur: Colaturæ adde sacchari ʒvi. aut ℥i. postea rursus parùm coque: Sic enim hordeatum habebis crassius & magis nutritorum. In Italia non solet recoqui post colaturam, tuncque liquidius est, & auidius à multis sumitur ægrotis, sed minùs nutrit, propterea non tantùm semel in die circa horam somni datur, sed bis, & sæpè ter, zulapiorum ritu.

Cõ. ad part. 30 lib. 1. de victu acut. 16. l. 1. de alim. lib. 1. de alim. l. 1. de vict. acut. ca. 237. li. de simpl. med.

Hordei qualitas.

Cùm autem hordeum frigidum sit ex Galeno, nam quocunque modo paraueris, nunquam calefacit, ptissana ex his duobus parata more Hippocratis, febricitantibus optimum est & medicamentum & alimentum: Nutrit enim & medetur, & nutriendo vicem præstat potus & cibi, ac similiter operatur, vt alicæ vel orizæ succus, vt narrat Galenus passim; multus namque est in recensendis laudibus ptissanæ præsertim hordeaceæ, quæ citò & benè nutrit (nam aliarum rerum dantur ptissanæ, quæ minùs, vt constat ex com. 4. l. 1. apho-

ris.) quæque bonus est cibus, & optimum sanguinem gignit, & omni noxa vacat, & competit naturis biliosis, & acutis morbis, & alijs multis remissioribus, & à pituita natis. Detergit namque non sordem corporis solum sed humorem quoque in ventre pituitosum expurgat. De ipsius dotibus plura scribit Gal. lib. de ptisana. li. de cibis boni & mali succi. Comment. in lib. Hip. de victu acut. & alijs multis locis.

Recentiores ergo ex antiquorum ptisana esculenta, ceu alimentaria, potulentam & sitis sedatiuam fecerunt; quàm denuò vendaces quidam pharmacopœoli nimis nummis inhiantes, pauca Senna laxatiuam efficiunt, eamque pro saccato raro & pretioso, his qui volunt decipi, magno vendunt. *Quinam ptisanam laxatiuam venditant.*

Assumunt verò foliorum oriental. mundat. ℥ii. Infundunt per diem integrum in lib. iiij, cum paucissimo coryandro, aut fœniculo dulci: dein parum calefaciunt, & per manicam aut linteum bis aut ter traijciunt. *Ptisana laxatiua quid.*

Quidam parum radicis cichorij coquunt in aqua ante sennæ macerationem; nonnulli cùm senna santalum citrinũ, aut cinnamomum exigua quantitate adijciunt. Si quæ sanè sit ars, maximè pharmacaria ea est, quæ facilè astu & mangonio fallere potest. Alchymia verò falsa imponendo, fallendo, furando nulli cedit.

De Boucheto vulgari. CAPVT XIV.

ON semper ægrotis omnibus, vt nec sanis, idem potus suauis; nam abstemios & hydropotas multos vidi, qui tam à vino abhorrerent, vt ne ipsius odorem libenter se passuros affirmarent; alios contrà ita merobibas & Baccho deditos, vt eum præ cæteris dijs colerent. Quamque gentem adhuc quotidie videmus suo ac peculiari delectari potu, necnon cibo, vt Anglos cereuisa & zitho. Normanos pomacio, apud quos tam generosum hoc potionis genus paratur & bibitur, vt bonitate vinum optimum æquet, salubritate superet. Fatentur qui gustarunt, & experti sunt. Sanitatem enim non tantùm incolumem tuetur, sed affectus melancholicos atque alios quàm multos oppugnando segniùs ad seniũ ducit & æuum producit, vix enim vllo in loco homines vlli ita longæui, atque vbi frequens pomacij potus. *Anglorum potus.* *Pomacij facultates.*

De sanitate verò potiùs resarcienda, quàm tuenda hic agens, aio ægrotantes in potulẽtis multùm inter se discrepare: Alij nãque petunt aquam tãtum simplicem, ac crudam, seu fontanam, aut cisterninam, vel fluuiatilem pro vario singulorum appetitu: Alij coctam malunt: nonnulli ptissanam, bibuli vinum, quidam hydromel, alii potum diuinum, vt vocat Aetius, id est, aquam simplicem, ceu *Potus diuinus quid.*

crudam, ceu elixam in qua taleolæ seu rotulæ quædam citri non decorticati maduerint.

Bouchetū quibus fiat.

Permulti quæque hydrosaccharum, bouchetum vulgò dictum expostulant; quod fit ex aqua & 8. aut 10. parte sacchari, cum modico cinnamomi. Alij plus, alij minùs vtriusque & sacchari & cinnamomi commiscent pro singulorum palato.

Hydrosaccharum quomodo fit.

Vt meliùs fiat, aqua debet priùs aliquod tempus elixari, dein saccharum adiici & parum coqui, postea cinnamomum & mox ab igne auferri, Tum per manicam hippocratis traiici. Sic enim bouchetum fit pergratum febricitantibus saluberrimum.

Aliud potionis genus magis compositum & ingratum sic nunc audio vocari, quo ad recuperandam sanitatem vtuntur Indica lue detenti, à quibus secunda decoctio nuncupatur; fitque ex guaiaci, sarsaparillæ, & similium sudorificorum antè semel infusorum magmate, cui aqua copiosior superaddita est denuo cocta & saccharo, vel passulis aut glycyrrhizâ dulcorata, qua sese intus abluere solent miselli quos venus momordit.

Secūda decoctio.

Bouchetū rusticorū.

In maritimis quibusdam locis, in quibus mel copiosum habetur, ex fauorum lotura, sapore mellis saturata, vt decet cocta & colata, in quam fermenti parum iniectum est, pergratum fit quoddam hydromel, quod rustici bouchetum nominant.

De lohoch, seu Eclegmatis in rem præsentem imperandis.

CAPVT XV.

DE Eclegmatis in genere egimus fusissimè, nunc de his quæ ex tempore parata solent ægrotis exhiberi, nec diu sine alteratione queunt asseruari: Altero siquidem aut tertio die tanta fermentatione exurgūt, vt vix in pyxidibus possint arcere, nisi rudicula, aut bacillo glycyrrhizæ, vt mos est, subinde agitentur: Sic enim saccharum liquori accuratiùs permiscetur, & mixtura faciliùs subsidit, ac securiùs cohibetur. Præscribuntur autem lohoch ad varios effectus, pro varia medicamentorum, quibus constant materia & qualitate, quæ cùm dulcis est ac palato gratiosa, asperam arteriam lenit, humores concoquit, sputum mouet, educit: si dulcoacida, pituitam lentam & crassam incidit, attenuat, præparat; si dulcoamara, deterget, coquit, expurgat. Quia tamen amaror propter insuauitatem valdè gustui displicet, amara vix nisi parua quantitate veniunt in eclegmatum confecturam. Solis enim dulcibus ferè componuntur, vt succo glycyrrhizæ, iuiubis, pineis, saccharo rosato, aut cando, penidiis, electario diaireos, aut diatragacantho, aut confectionibus aliis similibus, pulueratis, & melle aut syru-

Eclegmatum vsus.

po

po idoneo, & interdum vtroque simul exceptis & subactis.

Ad crassos humores incidendos & attenuandos conferet lohoch hac arte paratum.

℞. electarij diayreos simplicis ℥i. sacchari candi ℥ ß. anisi conditi ʒij. syrupi de hysopo & oxymelitis simplicis an. ℥j. ß. fiat lohoch, cuius frequens sit vsus manè ieiuno stomacho, & inter pastus. Lohoch incidens.

Ad humorum coctionem & expectorationem, aptissimus erit eclegmatis sequentis iteratus sæpè vsus.

℞. diatragacanthi frigid. ʒ vj. diayris Salomonis, Alphenici an. ℥ ß. cum syrup. de glycyrrhiza aut capill. vener. q. suff. fiat lohoch. Lohoch concoquens.

Ad compescendum catharri in pulmones irruentis impetum, sic præscribatur eclegma.

℞. penidiarum, diatragacanthi frigid. an. ℥ ß. sacchari rosati ʒ vj. terræ lemnię ʒ ij. cum syrupo de papauere albo vel iulepo rosato, fiat linctus. Lohoch catharrum sistens.

Item ad fluxiones erodentes, & vitia pulmonum sananda, vel saltem ad meliorem statum reducenda.

℞. manus Christi perlatę ℥j. terræ sigillatę, pulu. diatragacanthi an. ʒj. coralli rub. ʒ ß. lapidis hęmathit. ℈ j. cum syrupo resumptiuo fi. lohoch.

De Apophlegmatismis. CAP. XVI.

MVLTIPLICI remediorum genere caput humore excrementitio, maximéque pituitoso grauatum depletur, sed nullum hoc pręstare sine reliquarum partium molestia cernitur. Potiones enim phlegmagogæ, vel catapotia dum è cerebro pituitam eliciunt, importunè ventriculum & associata membra lancinant, aluumque turbando dolores sępè mouent acerbos, nec rarò cordis morsus & lipothymiam excitant. Apophlegmatismi verò sapore non ita ingrato, leniter totum oris concauum ferientes, per emissaria palati, copiosam pituitam è cerebro attrahunt, quæ sensim postea frequenti sputatione facilè excluditur. Sunt autem omnia simplicia quibus parantur apophlegmatismi calidæ & sępè acris facultatis per quam non solùm humorem frigidum attenuant, incidunt, attrahuntque, sed etiam facultatem expultricem ad opus suũ stimulant. Apophlegmatismorum vtilitas.

Per palatum hæc pituitam facilę proliciunt masticata aut gargarizata mastiche, saluia, staphisagria, thymus, pulegium, carthamus, piper, synapi, pyrethrum, zinziber, acorus, radix ireos & cyperi: ex quibus nonnulla, vel in partes minutas concisa masticantur atque dentibus atteruntur, vel pulerata liquore idoneo excipiuntur, & in Materia apophlegmaticorum.

globulos seu trochiscos confinguntur, vel tenui linteo obuoluta in nodulos efformantur, vel elixantur, & colata decoctio in ore, instar gargarismatis continetur.

Vsitatior forma solida est, vt diutiùs in ore detineatur, & subinde masticetur, vnde apophlegmatismus pro masticatorio, & contrà masticatorium pro apophlegmatismo vsurpatur. Caput autem inter masticandum inclinandum est, & labra diducenda, vt atractus & congestus humor liberiùs ac citiùs effluat.

Multæ huiusce remedii formulæ parari possunt, quas hîc recensere lectori forsan esset molestum, cùm vna aut altera tantùm illius animum explere valeat, vt.

℞. staphysagriæ ʒ iij. mastiches ʒ ij. cubebar. ʒ j. pyrethri ʒ ß. fiat omnium puluis qui excipiatur succo vel syrupo rosar. pallidar. fiat pastilli mansiles, vel sic:

℞. radi. cireos ʒ ij. piperis longi, synapi, pyrethri, agarici an. ʒ j. staphysagriæ ʒ ij ß. terantur omnia, excipiantur melle, & fingantur globuli, linteo raro inuoluendi, qui vsus tempore in ore contineantur.

De bolo purgatorio. CAPVT. XVII.

Bolus quid.

QVi vomituriunt, & dilutas purgationes aspernantur, nec catapotia propter insuauitatem, aut cœli squalores admittunt, medicamento egent, inter potum & pilulas, consistentia medio, quod bolum, iampridem vsitatus mos nominare consueuit. Sic enim dicitur, quod frustatim, seu per morsellos, vt loquuntur barbari, sumatur, itaut bolus sit medicamenti cuiusdam purgantis, opiatæ consistentiæ frustulum, ingestioni aptum, cuius crassitudo ea sit, quæ integra deuorari facilè possit. Eam nonnulli latinorum bucceam vocant

Paratur ex omni purgantium genere, his solùm exceptis, quæ vel propter insuauitatem fastidium mouent, horroremque excitant, vel malignitatem castigari, nec in propria substantia dari debent.

Nonnunquam ad efferam purgantium vim corrigendam, vel gratiam odoris, saporisve conciliandam, vel partium quarumdam robur augendum, alterantia, & aromatica permiscentur, sed parua quantitate, ne boli moles nimis intumescat, quod ægroti plurimum auersantur: Multi enim ad primum medicamẽti cuiusque solidi frustulum rigent, ad secundum stomachantur, ad tertium desipiunt.

Delicatuli purgantia auersantur.

Modus conficiendi bolum simplicissimus est, vt qui ex cassia ferè sola, & sæpè paretur. Est enim velut basis reliquorum medicamentorum in bolis, vt aloë in pilulis. Per æstus cœli feruidiores, eiusmodi bolus, vt frequens, sic aptus & salutaris esse solet.

℞. pulpæ cassiæ oriental. è canna pingui recens extractæ ℥j. ß.

pulueris santali citrini ℈ j. misce. fiat bol. cum saccharo, vel syrupo violato, ex cochleari, paulò ante iusculum sumendus. vel sic. Bolus eccoproticus & refrigerans.

℞. medullæ cassiæ optimæ recenter mundatæ ʒ vi. pulpæ tamarindorum pinguium ℥ ß. electarii lenitiui ʒ ii. fiat bolus. Sumatur cum syrupo capilli veneris.

Sæpè solet cassię rhabarbarum, aut aliquid ex diagrediatis adiungi, vt ad bilis eductionem, hoc modo.

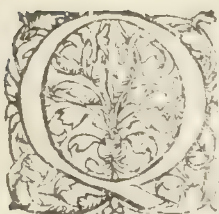
℞. Medullę cassiæ orientalis recens mundatæ ℥ i. Diapruni solutini ʒ ii. puluer. glycyrrhizę ℈ i. fiat bolus cum saccharo, vel syrupo cichorii sumendus.

Qúia verò cassia flatus excitando sæpè dolores in aluo parit, quorum molestia leues animi defectus delicatulis interdum contingũt, eius quantitas vel minor esse debet, vel ad eorum vaporem quæ flatus discutiunt extrahi, vel ex his nonnihil permisceri, vt,

℞. Pulpæ cassiæ fistulæ ad vaporem decoctionis anisi extractæ ʒ. vi. electarij de succo rosar. ʒ ij. rhabarbari optimi ʒ ß. cum saccharo fi. bolus.

Si defuerit cassia, nec deerit tamen boli conficiendi modus & vsus cum ex pulpa prunorum, tamarindorum, passularum, & electuarijs multis facilè queat parari. Ex his enim & aliis pluribus medicamentis purgantibus, tam simplicibus, quàm compositis fiunt opiatæ laxatiuę quæ forma boli ieiuno ventre sumuntur. Boli nõ sẽper cassiam habẽt probasi.

De Opiatis. CAPVT. XVIII.

c. 13. l. 3. QVID de Opiatis in genere sentiendum, abundè suprà disseruimus, nec bis de re eadem idem dicere, cùm non videatur æquum, particulares quarũdem Opiatarum formulas, tantùm hic paucis describam, quarũ paradigmate, quasuis alias cõficere non erit arduũ.

Non solùm autem Opiatæ ad conciliandum somnum imperantur (ab opio enim appellationem habent suam) sed ad purgandum, roborandum, & alio modo quouis immutandum, vt electaria liquida in quorum censu iure numerantur, cùm eamdem consistentiam habeant, & compositionis rationem.

Fiunt enim ex pulueribus syrupo aut melle, & aliquando sapa exceptis, & accuratè pistillo simul subactis, quibus conseruæ quædam, aut aliæ confecturæ cordiales aut cephalicæ permisceri solent, vt ad roborandum cor, & facultatis vitalis integritatem tutiùs conseruandam & exhilarandam. Pro ditioribus Opiata rectè parabitur in hunc modum. Materia opiatarum.

℞. Conseruæ florum buglosſ. & borraginis an. ʒ iij. conseruæ flor. calendulæ, corticis citri conditi an. ʒ i. ß. confectionis Alkermes & de hyacintho an. ʒ i. puluer. electarii de gemmis, Opiata multum cordialis.

de gemmis, diamargarit. frigid & lætitiæ Galeni an ℈j. lapidis bezahardici & cornu monocerotis an. ℈ ſ. cum ℥ij. ſyrupi de conſeruatione myrobalanorum, vel limonum. fiat Opiata.

Qui minùs valent opibus, hanc ſibi parandam curabunt.

♃. Conſeruæ roſarum ℥j. conſeruæ rad. enulæ campanæ. ʒß. boli orientalis in aqua vlmariæ vt cardui lotæ ʒß. cum ſyrupo acetoſo, fiat opiata.

Opiata cephalica. Roborando cerebro, & ſopitis facultatibus animalibus recreandis formula ſequens valde conferet.

R. Conſeruæ bethonicę ʒ vj. conſerue roſarum ℥ß. confectionis Alkermes ℈iiij. pulueris electarii dianthos ℈ij. ſpecierum electarij diamargarit. frigid. dianiſi, diamoſchi an ℈j. cum ſyrup. de ſtœchade q. ſuff. fiat opiata.

Languenti ventriculo ob frigiditatem, vel humiditatem, & coctricis facultatibus imbecillitatem, proſpero ſucceſſu imperabitur opiata hoc modo concinnata.

Opiata ſtomachica. ♃ Conſeruæ veteris roſarum ℥ ß. conſeruæ anthos ʒij, nucis moſchatę conditę ʒj. pulueris aromatici roſati ℈ij. puluer. diacinnamomi ℈j. diambræ ℈ß. ſyrupi de menta, vel iulepi roſati quantum ſufficit. fi. opiata, cuius ʒj, detur manè ieiuno ſtomacho, & in fine ſingulorum paſtuum.

De conditis. CAPVT XIX.

Materia conditorũ. D earum partium quæ principatum in naturæ œchonomia tenent, mixtura quædam inuenta eſt, opiatis ſuauior, quam recentiores conditum vocarunt. Paratur ex conſeruis, pulueribus cardiacis & ſaccharo, quantitate multùm inter ſe diſpari mixtis. Granulatum enim vt fiat, plus additur conſeruæ, quam in opiatis, minus pulueris & ſacchari plurimùm, ſoletque conſpergi foliis auri conditura, tum ad oculorum gratiam, tum ad virium præſtantiam. Conficitur namque ex omni genere cardiacorum, modo guſtui non ingratorum. Cùm enim eius vſus frequens eſſe debeat, quibus imperatur, vt macilentis, languidis, & his qui ex longo morbo conualeſcere incipiunt, nullius, ſi fieri poſſit, aut pauculæ inſuauitatis particeps eſſe debet.

Si verò ad iacturam virium omnium reſarciendam, conditum rectè parabitur.

R. Corticis citri conditi ʒii. conſeruæ bugloſ. & roſar. an. ℥ ß. ſpecierum electarii de gemmis, diambræ, & diamargaritionis frigidi an ℈i. oſſis de corde cerui ℈ß. ſcobis vnicornis lapidis bezohardici. ã. gr. vj. folia auri n. vj ſacchari roſati triplum, aut quod ſufficit. fiat conditum granulatum.

Conditum cordiale.

Quibus præ imbecillitate subinde nauseat ventriculus, vel esculenta, potulentave, statim vt assumpta fuerunt eructat in intestina, fœliciter exhibebitur conditũ, si iuxta formulam hanc conficiatur

♃. conseruæ veteris rosar. ʒ vj. conseruæ symphiti maioris ʒ ij. pulueris diarrhod. abb. ℈ ii. scobis eboris, coralli rubri an. ℈ i. cum sacchari rosati triplo pondere, aut q. suff. fiat conditum, de quo manè ieiuno ventre, atque ante & post singulos pastus ʒ i. sumatur.

De pasta regia. CAP. XX.

PASTA regalis & opiatæ non parum habent affinitatis, ex hisdem enim ferè constant ambo, eaque sola, Rondeletio teste, distinctio intercedit, quod regalis pasta sit opiata siccior, & electario humidior, imò vtroque solidior: Consistentia enim electarii & opiatæ tam parum dissimilis est, vt eadem esse putetur. Vt vt sit, pasta regia, non quidem massapanis est, vt putat Gorręus, sed confectio quædam sic à recentioribus dicta, quæ alio nomine, electarium regium à Mesue nuncupatur. Propter enim vires quibus polet regias, i. eximias ad expectorationem & alios pectoris affectus, id nominis sibi vendicauit.

Constat verò conseruis, pulpis, syrupis, pulueribusque tanta industria præparatis & simul subactis, vt ex mixtura quædam exurgat tractabilis masta, instar pastæ, à qua nomen, & ex qua boli, aut paruuli panes dulciarii, cuiusvis figuræ concinnantur, qui sensim exsiccantur, ne vsus tempore digitos contrectantium lentore quodam commaculent. Sic autem eiusmodi pastæ conficiuntur. Electarium regium.

♃. amygdalar. dulc. pistacior. mundatorum, strobilorum per diem in aqua rosarum maceratorum an. ℥ ß. pulpæ iuiubar. dactylor. passular. damascenar. an. ʒ iii. gummi tragacanthæ ʒ i. amyli ℥ ß. sacchari rosat. quod sufficit. fiat pasta. Panes dulciarij.

Ad sputum mouendum Rondeletius pastam imperat descriptam hoc modo.

♃. conseruæ capillor. vener. & buglosſ. an. ℥ ß. puluer. diatragacanti frigid. diayreos simplic. an. ʒ ii. penidiarum sacchar. cand. an. ℥ ii. syrupi de glycyrrhiza parum, vel quantum sat est, fiat pasta: Cuius consistentiam si paulo maior syrupi quantitas liquidiorem effecerit, ex pasta opiatam efficiet. Pasta regia ad sputum mouendũ.

De mazapane. CAPVT XXI.

AZAPANIS vel marci panis confectio est à recẽtioribus sic nominata, quæ pro bellariis frequentius habetur. Esui enim gratissima est, plurimumque nutrit, vnde macilentis imperatur, & his qui pulmonum pectorisque præter naturam affectibus diuexantur.

Ad eius confectionem bechica ac dulcia multa accedunt, vt saccharum, pistacia, strobili, & alij fructus suaues, ex quibus tusis, & cum aqua vel simplici, vel rosacea accuratè subactis fit massa, de qua placentulæ, vel morselli, vt loquitur Rondeletius, concinnãtur, & in furno leniter concoquuntur, donec colorem ex rufo flauescentem & duritiem mediocrem acquirant.

Marci-panis quibus constet.

Vulgaris huius confecturæ modus apud dulciarios pistores simplicissimus est, vt qui ex amygdalis, rosacea & saccharo tantum præparent.

Aromatarij verò præter hæc adijciunt nonnunquam medicorum consilio, quæ partem quamdam respiciant, humorem noxium contemperent, & simul alendo & medendo sanitatem tueantur, vel resarciant.

Marciopanis optimus.

Est autem vsitatissima suauissimaque massæ panis hæc confectio.

R. amygdalar. dulc. decorticatar. ℥ iij. pistaciorum mundat. ℥ j. pistentur in mortario lapideo cum pauca aqua rosar. adde sacchari albiss. lib. ß. fiat pasta, de qua formentur cylindri, vel placentulæ, quæ in clybano leuiter coquantur.

Est & hic conficiendi marcipanis modus vsitatus, & ad flatus discutiendos accommodatus.

R. pistaciorum ℥ j. amygdalar. dulc. à cortice purgatarum ℥ ij. anisi ʒ j. cinnamomi ℈j. terantur fructus in aqua rosata; adde sacchari ℥ iiij. fiat pasta, quæ si ob aquæ copiam liquidior fuerit, lento igne leuiter feruefiat in pelui, donec crassescat: deinde formentur placẽtulæ, in furno, post extractum panem parum coquendæ.

Panis biscoctus.

Huc rerum affinitate spectare possunt illi paruuli ac oblongi panes, ex farina, triplo, aut quadruplo saccharo, & pauco coriandro, cum exigua ouorum portione subactis simul confecti, quos vulgus panes biscoctos appellat. Sed cùm sua cuique relinquenda sint, nec in messem alienam falx injicienda, eiusmodi dulciarij panes pistoribus conficiendi sunt relinquendi.

De piniolato seu pignolato. CAP. XXII.

On multum dissimili modo fit aliud pastæ genus à neotericis pignolatum & piniolatum dictum, quod ex pineis mundatis paretur immersis in saccharum liquatum, & ad sacchari rosati consistentiam coctum,

Vt autem pinei rancorem omnem deponant, debent prius in aqua diem integrum aut saltem dimidium macerari, & saccharum in rosacea liquari. Sic enim confectura gustui erit amicior, vt & olfactui, si moschi aliquot grana commisceantur, vt in multis bellaris interdum fieri videmus, quæ in principum mensis apponuntur. Vsitatior autem conficiendi pineolati formula hæc est.

℞. Sacchari paulo infra consistentiam electarii solidi in aqua rosarum cocti lib. ſ. misce pinearum mundatarum & in aqua subinde mutata per duodecim horas infusarum ℥ij. Dein rudicula agitentur simul vt probè tota massa subigatur, cui antequam planè refrixerit, adde moschi ℈ i. fiat pasta, de qua formentur cylindri super charta reponendi & exsiccandi, vt indurescant. Pineolatū optimum.

De Pandaleis. CAPVT XXIII.

LIVD solidioris adhuc pastæ genus pandaleon dictum, ad pulmonum & pectoris affectus à Rondeletio præscribitur. Ex multis enim constat, quæ humorem lentum attenuant & coquunt, & ad expectorationem mouent; videnturque pandalea omnia bechica esse, nec ab eclegmatis & syrupis pectori destinatis, nisi consistentia differre, vt nec ab electariis solidis nisi forma quadam externa. Simili namque modo componuntur, parantur, & coquuntur; sed electaria solida duriora sunt, & in tabellas complanantur figuræ cuiuslibet, quadratæ, aut oblongæ; pandalea vero integra seruantur in pyxide lignea, perinde ac conseruæ in vitrea aut fictili, & vtendi tempore frustum aliquod cochleari aut cultello confringitur, quod perinde ac tantillum alphœnici aut tabellæ alicuius bechicæ in ore retinetur, vt liquescat, & paulatim instar lohoch deglutiatur. Eamdem consistentiam habent, & in similibus vasis solent asseruari, saccharatæ illæ confectiones, seu condituræ, in Hispania celebratæ, quas vulgus Marmeladas appellat. Pandalea qui differãt ab ecclegmatis & electarijs solidis. Marmeladæ.

Fiunt igitur vt plurimùm ex puluere quodam non insuaui & saccharo in aqua conueniente liquato & perfectè cocto vt concrescere valeat.

Conseruæ nonnunquam adduntur, vt & portio mellis, si ita rei

exigentia postularit, ita, tamen paratum pendaleon, vtcumque palato displicet, aridet verò plurimùm quod paratur hoc modo:

℞. puluer. diayreos Salomonis ℥ j. diatragacant. frigid. ℈ ij. puluer. santal. citrini ℈ i. sacchari in aqua tussilaginis, vt decet, cocti, ℥ iiii. fiat pandaleon, quod in vase ligneo reponatur.

Sunt etiam qui pandalea conficiunt ex pineis, vel amygdalis decorticatis atque contusis, & saccharo, vel melle, ad hunc modum.

℞. pinearum mundatarum & contusarum ℥ j. penidiarum ℥ ß. mellis despumati & cocti quantum satis, fiat pasta solida, seu pandaleon.

De hypoglottidibus vulgò sublinguis.

CAPVT XXIV.

TVssis & oris fœtor obuios quosvis exercent molestissimè, cùm aures illa, hic verò nares importunè feriat. Vtrique affectui medentur bechici & aromatici quidam parui pastilli, qui à terete forma, quam illis non rarò pharmacopæi tribuunt, & à qualitate qua insigniter pollent, ad humorem tussim cōmittentem expectorandum, pillulæ bechicæ nominantur; Ab vtendi modo, quòd sub, vel potius superlingua contineantur, hypoglottides; ab odore, quem à moscho mutuantur, moschardini nuncupantur. Moschardini.

Suaues sunt quæ iuxta hanc formulam componuntur.

℞. sacchari albissimi ℥ i. penidiarum ℥ ß. Treos ℥ ß. santali citrini cinnamomi an. ℈ i. moschi ℈ ß. cum mucagine gummi tragacanthæ in aqua rosacea extracta. fiat pasta: de qua formentur parui pastilli figuræ cuiusuis, teretis, quadratæ, rhomboidis, in ore sæpè inter pastus continendi. Sacchari quantitas in tabellis. Facilis quoque est paratu & vsu suauissima hæc descriptio.

℞. sacchari rosati ℥ ii. sacchari candi ℥ i. amyli ʒ ii. specierum diacinnamomi, dianisi, & Treos an. ℈ i. macis ℈ ß. zibethi gr. vi. cum mucilagine tragacanthi in aqua melissæ extracta fiant hypoglottides. De hypoglottidibus autem postea fusius agemus lib. 3. nostri Antidec.

De tabellis. CAPVT XXV.

ABELLÆ ad electaria solida pertinent, imo electaria sunt ipsa, cùm ex pulueribus fiant & saccharo perfectè cocto, vt consistentia durior acquiratur, & diutiùs, ac securiùs absque virium dispendio conseruetur. Sacchari quantitas in tabellis.

In tabellis autem conficiendis par sacchari quantitas, vt mellis in electarijs liquidis additur. Alterutrum tamen nūc augetur, nunc subtrahitur, prout electarij virtus expetitur validior, aut imbecillior.

Tabellis purgantibus dragma vna tantum pulueris solet commisceri vnciæ sacchari in aqua aut alio liquore, vt decet, cocti. Roborantibus ad gratiam palati, maius sacchari pondus additur, vt vnciarum duarum, ad dragmas singulas pulu*e*rum.

De tabellis autem paucis nunc, ac obiter tantùm in hoc libro de remediorum formulis ago, cùm iam suprà in medicamentorum, quę in officinis diutissimè conseruantur, descriptione, non modò de electariis liquidis, sed & solidis, seu tabellis fusissimè disseruerim. *Cap. 11. l. 3.*

Sed vt medicinam facturo omnia remedia, quæ ad manum esse debent, suggerā, aliquot tabellarum roborantium formulas describam vt.

Tabellæ roborātes.

℞. specierum electarij diamargarit. frigid. electarij de gemmis an. ʒ ß. puluer. ossis de corde cerui ℈ ß. scobis eboris tenuissimè lęuigati ℈ j. cum sacchari in aqua rosar. soluti ℥ iii. fiant tabellæ, pondere ʒ i. aut ʒ ii. Singulæ sumantur mane ieiuno stomacho

Qui valent opibus, & ex longo morbo resurgunt, vel à quacumque causa, Palmo, aut lypothimia laborant, has tabellas curabunt præparari.

℞. puluer. aureæ alexandrinæ ʒ ß. diacinnamomi, hyacinthorū, smaragdor. margaritar. subtilissimè tritarum an. ℈ i. cornu monocerotis lapid. bezaardic. an. ℈. ß. cum sacchari in rosacea dissoluti ℥ iii, aut iiii. fiant tabellæ paruæ.

Ad hoc caput attinent tabellæ, manus Christi vulgò nuncupatæ, quæ nihil aliud sunt, quā saccharum rosatum, vel simplex vt vulgare. vel magis compositum, quod margaritas recipit, vocaturque manus Christi perlata, cuius hæc est descriptio.

℞. sacchari albissimi in aqua rosarum optima soluti, & supra syrupi consistentiam cocti ℥ ij. margaritarum electarum tenuissimè lęuigatarum ʒ i. fiant tabellæ.

Tabellæ bechicæ vulgatissimæ sunt diaireos simplicis, Salomonis ac diatragacanthi frigidi, præter quas aliæ pro medici voto possunt effingi, vt quæ de glycyrrhiza nūc ad tussim quotidie parantur, hoc modo. ℞. pulū. glycyrrhizæ electæ & tusæ ʒ ij. cum sacchari ℥ iiii. in aqua tussilaginis cocti, fiant tabellæ pro tussientibus & his, quibus

partes spirabiles humore multo sunt obsessę.

De pulueribus. CAPVT XXVI.

RÆTER eos pulueres qui in officinis ad futuros vsus asseruātur, de quibus alibi diximus alij quoque multi in rem præsentem solent præparari, vt ad frigiditatem ventriculi, & facultatis coctricis imbecillitatem, puluis digestiuus vulgò dictus, qui ex stomachicis, roborantibus, coctionem iuuantibus & flatus discutientibus conficitur. hoc modo.

Puluis flatus discutiens.

℞. anethi & coriandri præparatorum an. ʒ ii. corticis arantiorum conditorum ʒ i. ß. cinnamomi ʒ i. macis, cariophyllorum an. ʒ. ß. sacchari candi ℥ ii. aut ℥ iii. fiat omnium puluis.

Puluis roboratiuus.

Alius quoque puluis virtutis eximiæ ad corroborationem ventriculi & partium figuificationi dicatarum, & ad flatuum dissipationem sic parari poterit.

℞. fœniculi dulcis & coriandri conditorum an. ʒ i. schœnanthi, calami aromatici an. ʒ ß. dianisi, diamargar. frigid. & diacinnamomi an. ℈ i. crustæ panis tostæ ʒ ii. sacchari albissimi ℥ ij. fiat omniū puluis.

Ad earum partium, quæ nobilitate cæteris præstant, & facultatū robur, in febribus malignis confici possunt pulueres cardiaci & alexiterij hoc modo.

Pul. alexiterius.

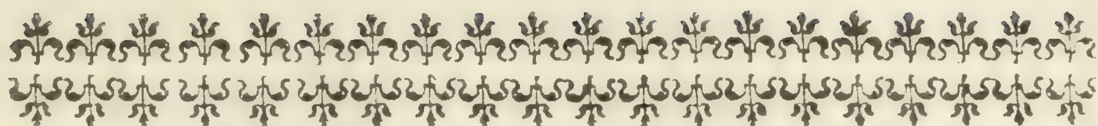
℞. radic. angelicæ, tormentillæ an. ʒ ß. ligni aloës ℈ i. seminis citri cinnamomi an. ℈ ß. ossis de corde cerui, scobis eboris, margaritarum electarum an. ℈ i. cornu monocerotis, lapidis bezaardici an. ℈ ß. dictamni ʒ ß. sacchari rosat. ℥ i ß. fi. puluis, qui ieiuno ventre, aut longè post pastus detur cum aqua scordii, aut cardui, aut destillato restauratiuo, vel alio liquore idoneò.

Inter pulueres locum habent minutæ species seu aromata quædā trita, εἴδη Paulo dicta, quorum vsus refertur ad culinam; Cuiusmodi est puluis bibulorum, qui sua acuitate palatum feriens efficit, vt vinum auidius & vberius bibatur. Constat namque pipere, zinzibere, granis paradisi & similibus. Idem facit, sed ignauiùs puluis albus, qui parari solet ex zinzibere pipere albo, & pauco pane resiccato & læuigato.

Sunt qui gratissimum ad condimenta puluerem aulicorum sic faciunt.

℞. cinnamomi, cariophyllorum, nucis moscatę an. ℥ i. macis, piperis longi an. ℥ ß. piper. nigri cardamomi an. ʒ iii zinziber galangæ an. ʒ i. fiat omnium puluis.

Fiunt & pulueres topici, qui vulneribus solidandis, vel vlceribus carne implendis admouentur, de quibus suo loco.

SECTIO SECVNDA DE HIS QVÆ VEL INDVNTVR VEL INIICIVNTVR.

De Errhinis. CAPVT I.

EDICAMENTA vel ſumuntur, vel induntur & iniiciuntur, vel admouentur. Aſſumuntur zulapia, apozemata, ſyrupi & alia pleráque, quæ non niſi per os ingerũtur, de quibus ſuprà: Induntur, iniiciũturve errhina, glandes, peſſi, & enemata: Admouentur vnguenta, emplaſtra, fotus & alia multa, de quibus ordine nunc diſſerẽdum, initio ab his ſumpto, quæ corpus quidem ingrediuntur, ſed non per os, ſed per nares, vterum, aut ſedem; per eaſque partes habent egreſſum, per quas ingreſſum.

Quæ naribus immittuntur errhina ob id, & naſalia vulgò dicta, medicamenta ſunt, quæ naribus purgando capiti exhibentur; vnde & caputpurgia etiam communi therapeuticorum medicorum conſenſu vocantur. Naſalia.

Fiunt ex his quæ facultatem acrem habent & extergentem, qua vis expultrix validiùs laceſſita, humorem in cerebro ſtabulantem mouet & foras excutit: cuiuſmodi eſt betæ, cyclaminis, cucumeris agreſtis, & maioranæ ſuccus; vt & puluis euphorbii, ellebori, piperis, & ſimiliũ qualitate acri præditorum, qui in nares inſufflatus ſternutamentum mouet, & cerebrum purgat. Nonnulla quoque fiunt ex aſtringentibus & agglutinantibus, vt quæ ad hæmorrhagiam ſiſtendam præſcribuntur. Errhinorũ materia.

Dantur ſub varia forma, vel liquida, quæ per nares attrahitur, vel ſolida, quæ intra ipſas inditur, vel forma pulueris qui inſufflatur.

Errhinum liquidum ſic rectè parabitur.

℞. ſuccorum radicis betæ & foliorum maioranæ an. ℥ i. ſuccorum braſſicæ marinæ & cyclaminis an. ℥ ß. miſce & fiat errhinum, cuius portio vt ℥ ß. manè per nares attrahatur, & ſubinde iteretur, & aqua in ore contineatur, ne ad ipſum è naribus errhinum refluat.

Quædam dantur forma vnguenti, quo narium interiora liniuntur valentque in diuturnis capitis affectibus, oculorum caligine,

epilepsia & odoratus hebetudine, corpore priùs vt decet repurgato. Sic verò parabuntur optimè.

℞. radicis cucumeris syluestris, pyrethri an. ℈ j. piperis albi, carpesiorum, staphysagriæ an. ʒ ß. cum pauco oleo Ireos & cera fiat linimentum.

Errhinum solidius ad sistendum sanguinis è naribus profluuium, sic poterit parari.

℞. boli armenæ sanguinis draconis an. ʒ j. rosar. balaustior. puluératorum an. ʒ ß. cum pauco albumine oui simul agitentur, immergantur pili tenuiores leporis, vel lanugo salicis, & fiat velut turūda, seu errhinum forma pyramidali naribus intromittendum, cui filum alligabitur, vt pro arbitrio queat extrahi.

Puluis sternutatorius.

Puluis ptarmicus seu sternutatorius, cùm ad nasalia pertineat, sic à nobis describetur.

℞. ellebori vtriusque an ℈ j. euphorbii ℈ ß. radicis Ireos nostratis siccæ ʒ ß. fiat omnium puluis tenuissimus, de quo portio tantilla in nares insuffletur, præmisso conueniente cathartico.

De Pessis. CAP. II.

Priapiscota.

NOMINE pessi, seu pessarii omnia quę intra sinum pudoris adhibentur, intelligere licet, quæ ab Hippocrate προσθέτα vno verbo nominantur, vt vnguenta, litus, radices, aut herbæ intritæ, & penicilli. Hic verò sumitur pro medicamento oblongo, digiti crassitudinem & longitudinem æquante & aliquando superante, quod intra mulierum naturalia reconditur, eique filum alligatur, cum penitiùs intrudendum est, vt commodiùs extrahi possit.

Forma pessarij pyramidalis esse debet, læuis, rotunda, nulláque inæqualitate aspera, ne collum vteri lædat; debentque duo aut plura inæqualis magnitudinis parari, vt primò tenuius immittatur, postea crassiora.

Pessorum duæ differentiæ.

Sunt autem duæ huius remedii differentiæ: vel enim ex materia quadam solidiore, vt plumbo, fit pessus turundæ canulatæ similis, qui vtero angusto, agglutinato, obstructo & clauso inseruit, aperiendo, reserando & dilatando: vel ex alia materia medica, & sanguini tenuando, vel incrassando, vel mouendo vel sistendo conuenit. Ferè autem ex aromaticis parantur cùm menses præsertim ducendi sunt, aut hystericæ suffocationis symptomata compescenda. Aromata enim non parùm recreant vterum, licet non sub odoris specie, & suo vapore benigno & aëreo vasorum ora diducunt, & obstructa liberant, ob idque fluorem menstruum concitant. Sed cauendum ne acria valde sint ipsa, aut talia simul misceantur, ne os vteri & ceruicem exulcerent, quando diutiùs in vteri vagina pessus hærere debet.

Aphor. 28. lib. 5. Lib. de mor. mul. Hip.

Ante verò intromissionem pessarij, aditus vteri rebus odoratis inũgatur, vt oleo moschelino, aut liquidambar, vel simili quod zybethum aut moschum exceperit: ex quibus & cera fiunt sępè litus, quo virginum naturalia inunguntur: pudor enim puellaris pessaria respuit, quę nõ nisi refractis virginitatis repagulis queũt intromitti.

Porrò materia pessorum ferè ad vnguenti formam reducitur, in eamque liquatam immergitur lana pexa, aut gossipium, & formatur pessus iustæ longitudinis tenui linteo aut panno sericeo inuolutus, cui filum appẽditur, propter causam superiùs allatam.

Sic autem ad menses ducendos conficietur pessus.

Pessus ad mensium accelerationem.

℞. nigellæ, baccarum lauri an. ʒß. myrrhæ ʒj. sabinæ, dictamni an. ℈iij. castorei ℈ j. puluer. hieræ picræ ʒ ij. cum oleo nardino & pauca cera, fiat linimentum, quo insuccata lana pexa panno sericeo inuoluatur, & fiat pessarium, oleo moschelino, aut nardino, ante intromissionem liniendum.

Non omnia priapiscota obuoluuntur, sed instar suppositorij, ex materialibus ad consistentiam solidiorem redactis formatur pessus, qui penis longitudinem referat, vt ad sistendos menses, hoc modo.

Pessus ad menses sistendos.

℞. boli armenæ, sanguinis draconis an. ʒ ij. pulueris myrtillorum, rosarum, balaustiorum, hypocistidis an. ʒj. vnguenti comitissæ ℥ j. igne lento simul commisceantur, & fiat pessus formæ pyramidalis, & iustæ magnitudinis.

De Nodulis, vel potiùs penicillis. CAPVT III

PARTIS cuiusque conditio & natura non omnia semper remedia etiam eximia ferre potest, vt quæ propter pondus grauant, vel duritiem lædunt. Vnde emplastra ad effectus alicuius curationem etiam optima relinquuntur, vel ad formam vnguenti reducuntur, vt faciliùs possint tolerari: hinc in ano, qui condylomatis vel rhagadibus exasperatur, & in orificio pudendi muliebris externo, quod vlceribus scatet, nec suppositoria, nec pessi adhibentur, sed penicilli molles, quos non satis propriè quidam nodulos vocitant cùm apophlegmatismi veriùs nomen hoc sibi valeant arrogare.

Penicilli namque non in nodum efformantur, nec perinde sunt duri, sed mollissimi, vt qui ex cotone, vel lana fiant, succo vel vnguento quodam idoneo insuccata: Sicque à partibus affectis sine molestia admittuntur, & facilè feruntur. Vt etiam in curandis vulneribus fieri cernimus, intra quorum labra duo, aut plures aliquando reconduntur.

Sæpè autem adhibentur ano, vt anteriori vuluę, cùm harum partium vlceratarum conditio alia remedia non facilè ferat: fiunt verò ex materia diuersa pro affectus cui destinantur, varietate, vt ad dolorem ani, quem acer humor inuexit, demulcendum.

Penicillus anodynus.

℞. cerati refrigerantis Galeni ℥ ß. vnguenti crudi seu nutriti ʒ ij. cum dimidio oui vitello fiat linimentum, quo flocculus lanæ inungatur, & admoueatur affectæ parti.

Ad vlceris sordidi detersionem penicillus hic erit vtilissimus.

Alius detergens.

℞. syrupi de absynthio, mellis rosati an. ℥ j. myrrhæ, aloës an. ʒ ß. misce., & cum lana fiant penicilli.

Idem pręstat hapsus lanæ aut gossipij, vnguento de apio imbutus & parti admotus.

Ad vlceris desiccationem commendatur, & hic.

Alius desiccat.

℞. vnguenti albi Rhasis ℥ß. desiccatini rubri, & vnguenti diapompholigos an. ʒij. misce & cum pexa lana, vel carpto bombace fac penicillos,

De suppositorijs. CAP. IV.

Ventris segnities naturam malè lacessit.

EX ventris torpore humorum confusio & immensa morborum propago, quæ vt vitetur, aluus pigrior alimentis humectantibus lubricanda, vel clysteribus eluenda, vel glandibus subdititiis solicitanda, vt singulis diebus, præcedentis diei excrementa deponas: fœcibus namque diutiùs cohibitis, nec pro assumptorum ratione descendentibus, ad caput vapores ascendunt, corpus ingrauescit, ciborum concoctio lęditur, ac reliquæ functiones euadunt deteriores.

Quibus igitur pudor obrepit, vt virginibus sępè, nates pharmacopœo nudare, de aluo per clysterem sollicitanda, cogitanti, aliud dabitur medicamenti genus, à supponendo, suppositorium dictum quod quisque proprijs manibus, intra anũ recondere facilè poterit.

Glans subdititia.

Olim subdititium hoc medicamentum glandis formam à qua & glans sæpius vocatur, referebat, nunc verò longius efficitur, & digiti aut pessi cuiusdam longitudinem æquat.

Est autem plurimus suppositoriorum vsus: cùm enim facultas expultrix hebes est, nec stato tempore fæces ad exclusionem cogit, suppositorio acri, velut aculeo stimulanda, seu quando rectum intestinum induratis fœcibus nimioperè saturatum, nec clysmum admittere potest, seu iam admissum egerere nequit.

Multum verò conferunt eiusmodi subdititia medicamenta, ascaridibus enecandis, & his affectibus, quibus aluum fluere optimum est, nec enematis eluere tutum, vt in enterocele, & in intestini recti ab humiditate nimia prolapsu & inuersione.

Suppositoriorum basis.

Basis eorum est mel, quo solo sępè eousque cocto dum crassescat, nec amplius inquinet digitos concinnantur. Mel enim cùm tenuium sit partium, acrimoniæ quiddam habeat necesse est, ait Galenus, qua aluum ad excretionem proritet. *Ca. 38. lib. 3. de alimen.*

Melli nonnunquam additur sal communis, aut gemmæ, aut pulvis hieræ, aut alius simplex, vel compositus.

Suppositorium commune ad facultatis excretricis stimulum paratur hoc modo.

℞. mellis ℥ ij. salis communis ʒ ij vel salis gemmæ ℈ iiij. lento igne coquantur in paruulo cacabo ad crassitudinem legitimam, & fiant suppositoria iustæ longitudinis multa pro quantitate mixtorum, vix enim vnicum suppositorium ex cocto melle tantùm paratur, sed simul plura fieri consueuerunt, ne exigua mellis portio, quæ conficiendæ glandi sat esse potest, citiùs vratur, aut patina ignita pereat, quàm tractabilem consistentiam acquirat.

Ad vermes sedis enecandos, & ad pituitam qua nutriuntur educendam, sic parata suppositoria fœliciter induntur. Suppositoriũ ad vermes.

℞. aloës ʒ j ß. agarici absynthij an. ʒ j. salis gemmei ʒ ß fiat omnium puluis, cui admisceantur mellis, vt decet, cocti ℥ ij. fiant suppositoria, quorum singula oleo amygdalarum amararum, aut absynthii, vel felle bouis peruncta, dum opus erit, indantur in anum.

Pro infantibus interdum exacuitur frustulum oblongum saponis albi, ad formam glandis, & inditur; Aliquando & cauliculus betę vel mercurialis butyro illita vicem gerit suppositorii, hęc enim omnia blandè aluum exonerant,

De Clysteribus seu enematis. CAP. V.

CLYSTER vel clysmus nomen à Gręcis mutuatum ablutionem significat, vt enema iniectionem, atque pro eadẽ vtraq; vox vsurpatur; per inferiora enim aluus ablui non potest, nisi iniectione quadam præmissa, quę per sedem in intestina infunditur, ad vim eorum excretoriam pigriorem iustò proritandam, duritiem ventris emolliendam, intẽperiem alterãdam, dolorem sedandum, flatus discutiendos, fluorem cohibendum, intestinorum vermes enecandos expellendosque. Magnus clysterum vsus.

Com. ad aph. 18. l. 8. Ad alios quoque multos effectus consequendos, clysteres instituuntur, quia nulla ferè corporis pars est, quæ ex illo solamen aliquod non percipiat. Si caput dolor exercuerit, si oculos lippitudo, si fauces strangulatio, si pectus suffocatio, si ventrem inflatio, si renes inflammatio, si mezenterium obstructio, si vesicam dysuria, ischuriavè, his omnibus prosperẽ clysmus medetur malis.

Sui quoque sunt & vterò clysteres, per metrenchytem in illius fundum inijciendi, sui & vesicę; Sui nec vlceribus desunt, quorum os angustum est, & sinuosa profundaque cauitas.

Sumitur verò pro medicamento liquido, quod per sedem in intestina infunditur, cuius descriptiones traduntur variæ, pro affectuum, quibus destinantur, varietate, vt ad emolliendam aluum hoc modo. Decoctio communis clysterium.

℞. maluę, violarum, altheæ, brancæ vrsinæ mercurialis, parietarię, an. m. 1. seminis fœniculi. ℥ ß. hyemali tempestate, ęstiua verò, seminũ

quatuor frigidorum maiorum ℥ j.fi.decoctio in sufficienti quantitate aquæ, de cuius colatura sumatur lib.1.ß.ad summum pro grandioribus, libra dimidia pro infantibus, & lib. 1. vel paulò plus aut minus, pro his qui inter pusillos & proceros mediæ sunt staturæ.

Seruatur eiusmodi decoctio biduum æstate, in frigidiore loco incorrupta, hyeme quatriduum; recens tamen parata semper melior iudicanda, perperamque faciunt multi pharmacopœi, qui hebdomadam integram idem decoctum ad quosuis vsus seruant.

In ea sæpè decoquuntur folia orientalia, vel dissoluuntur electaria quædam & mel, pro vario medicorum scopo, vt ad segnitiem ventris & humorum illic cunctantium eductionem.

℞. Quatuor emollientium, atriplicis, parietariæ florum meliloti & chamęmeli an.m.1.fiat decoctio in sufficienti quantitate aquæ; in colatura ad lib 1. dissolue mellis mercurialis ℥ ij. sacchari rub.℥.j. benedictæ laxatiuæ ʒ vi. hieræ picræ Galeni ℥ß. fiat clyster, iniiciatur manè vel longè post pastus.

Clysteris inuentionem auis dedidissertur. Ad sopitam vim magis irritandam, quidpiam salis communis, vel gemmei solet adiici, cuius facultatem ad ciendam aluum nouisse creditur auis quædam nomine Ibis, ciconiæ non multum dissimilis, quæ aqua marina rostro oblongo excepta, ac in aluum immissa, se proluit, vsumque clysteris, etiam referente Galeno, docuit. Cauendum tamen ne clysteribus ad dysenteriam præscriptis, salsugo quædam dissoluatur; dolorem namque intestinorum redderet multò acerbiorem. *In præfatione sui introductorij.*

Ad flatus discutiendos clyster carminatiuus, vulgò dictus, ad hunc parabitur modum.

Clyster carminatiuus. ℞. Altheæ, parietariæ, comarum anethi, origani, calamenti, abrotoni, florum meliloti & chamæmeli an. m.1.coriandri, anisi, cumini an.℥ß.fiat decoctio in colatura ad lib.1.dissolue mellis anthosati ℥ii. benedictæ laxatiuæ ʒ.vi. electarii de baccis lauri ℥ß. olei anethi. ℥. iii.fiat enema.

Sunt qui pro oleis ex infusione paratis, ʒ i.olei anisi arte spagyrica educti, aut paulò plus, minusve, pro corporis & morbi conditione dissoluunt: quod sæpè successu fœlici sum expertus, dum cætera votis non respondebant.

Validiùs purgant clysteres qui pinguianno admittunt. Hîc notandum venit, enemata quibus oleum permiscetur, aut butyrum, vel vtrumque, segniùs humores attrahere. Pinguium enim adiectione, catharticorum vis magis hebes, ac ignaua redditur, sed leniuntur, sedanturque citiùs dolores intestinorum. Propterea ad emolliendum potiùs & leniendum, quàm attrahendum olea, pinguia vè commiscentur, vt,

℞. Decoctionis quatuor emollientium lib.1 dissolue mellis violati, sacchari rubri, catholici an.℥.i.ß.olei chamæmeli & butyri recentis an. ℥ii, fiat clysmus

Nec

Nec omittendum est, enemata non solùm inferiora intestina proluere, sed etiam media, & superiora nonnunquam, cùm scilicet ventriculus malè affectus est, & ab inferioribus intestinis trahit, ita vt inquit Galenus, nonnulli portionem clysteris per vomitum excluserunt, quamuis alibi contrarium tenere videatur.

cap. 1. l. 3. de sympto caus.

Hoc quoque accidit, dum macilento clyster ex lactè, vel decocto carnium paratus inijcitur, cuius dulcedine & gratioso tepore famelicus, & inanis ventriculus allectus, velut sugendo liquorẽ ad se trahit, quo sese reficiat, vt ex Auenzoare scriptũ legim⁹ in suo Theysir.

cap. 18. tract. 10. l. 1.

Ad lethargum, apoplexiam & alios affectus cerebri, in quibus sensus torpent, ignauàque est vis facultatum, clysteres hoc debent modo parari.

℞. Betonicæ, maioranæ, calamenti, saluiæ, origani, an. m. j. mercurialis, atriplicis an. m. ij. fiat decoctio, in qua bulliat foliorum sennæ ℥j. cum ʒij. anisi. In colatura ad lib. 1. dissolue mellis anthosati ℥ij. confectionis hamech & hieræ diacolocynthidos an. ℥ß. aut ʒvj salis ʒii. aut ʒiij. fiat clyster.

Ad apoplexiam.

Ad dysenteriam & alium ventris fluxum citaciorem cohibendum dabitur enema sic paratum.

℞. Plantaginis, centinodię, tapsi barbati an. m. 1. bulliant in lib. 1. lactis & lib. ß. aquę fabrorum ad tertię partis cõsumptionẽ, In colatura dissolue boli armenæ, amyli an. ʒ. ij. vitellum oui 1. fiat clyster.

Ad dysenteriam.

SECTIO TERTIA, DE HIS QVÆ EXTRINSECVS ADHIBENTVR, ET PRIMO.

De Balneis. CAP. I.

CVM absolutè balneũ dicitur, de tepido ex aqua dulci, seu pluuiali, seu fluuiatili parato, intelligitur non de sordido Celtiberorũ balneo, qui vrina diu seruata lauari, vel potius cõspurcari curabãt, necde balneis medicatis, quæ in diuersis terræ plagis scaturiunt, quęque pro varietate mineralium, quę proluũt, varium saporem & halitum sortiuntur, & vim ad multos affectus curandos eximiam. Tot enim ferè medicatarum aquarum scaturigines, quot morbos terra profert. Multas nunc insignesque Normania, penèque tota Gallia fundit, vt & Germania, Italiaque, sed hîc loquimur tantum de balneo quod ex aqua simplici, vel herbarum decocto in singulorum ædibus parari potest,

Balneum cur vsurpatum.

Paratur autem triplicem ob caussam, ob delicias nempe, sanitatis custodiam, & morborum depulsionem. Prioris, quod scilicet ad molliciem & voluptatem refertur, veteres Romani fuerunt olim cultores mirum in modum profusi, nam balnea publicis vsibus, magna mole ac inimitabili artificio struxerunt, Alexandrico & Numidico marmore. Nam parietes Thasio lapide partim fulgebāt, partim picturis nitentes visum non parum reficiebant, atque in eorum piscinas argentea epistomia aquam vel tepidam, vel calidiorem ad libitum fundebant. Tanto enim studio prosequebantur balnea, vt ex his nonnulli septies singulis diebus lauarentur; maxime verò Imperatores & patritij, qui seorsim lauabātur. Cùm tamen balneum voluptuaria sit res vt asserit Iure consultus, ad maiorē voluptatē, olim ante Antoninum Philosophum, promiscua fuerunt viris æque & mulieribus lauacra, quæ gymnasia vocantur à Iudæis, qui apud Tripolim & Damascum degunt.

Gal, c. 5. l. 1. de sanit. tuend.

Balneorū superba structura.

Balnea Romani habebant in deliciis.

Vlpianus.

Ad sanitatis custodiam, qui feruido sunt iecore, vel cutim habent squalidam, balneas aquæ tepidæ ac dulcis sæpè & fœliciter ingrediuntur.

Balneorum magna vtilitas.

Ad morborum depulsionem multus quoque est balneorum vsus Laudat namque Galenus in hectica febre, in diaria, & etiam aliquando in putrida, obseruatis obseruandis.

In plerisque morbis conferre Hippocrates ante Galenum multis in locis scripsit. Cutis enim spiracula soluit, humores discutit, feruorem viscerum temperat, lassitudinem tollit, terrenumque ac melancholicum humorem diluit, temperat, lenit.

Hecticis ditioribus parabitur balneum ex lacte vel solo, vel aquæ portione adiecta. Alijs minus opulentis aqua sufficiet, eaque potius fluuiatilis, aut pluuia, quam fontana aut pluuia, cui proderit stirpes quasdam vel integras, vel earum partes incoquere, vt.

Oribas. c. 27. l. 1 c. l. 10. meth. med. c. 20. lib. 12. Part. 44. l. 3. de victuacutor.

℞. altheæ, maluarum, violarum, foliorum vitis & tussilaginis an. m. iiij. bulliant in sufficiēte quantitate aquę fluuiatilis aut pluuię pro balneo.

Ad morpheam & alias cutis fœditates proderit, corpus primùm in balneum immergi suprà descriptum, modo ante per vniuersalia remedia, catharsim phlebotomiamque, praua succorum colluuies emendata fuerit, & sanguinis copia imminuta; dein in infra descriptum, quater aut quinquies, aut pluries in ipsum, si vitium postularit, lauare.

℞. foliorum enulæ campanæ, oxylapathi, scabiosæ an. m. vj. clymeni rubri, fumarię an. m. iij. bull. in sufficienti quantitate aquę, balneo quæ satisfaciat parando.

Credidit olim nimis insipienter perdita quędam gens, Elephantiasim balneo ex humano sanguine parato, sanari; Sed hoc cùm sit horrendum etiam dictu, & à cacodæmone quodam inuentum, prorsus

fugiendum. Tantum enim malum, in quo tota naturæ œconomia labefactata est, nec remedio cuipiã externo, nec ei quod intrinsecus assumitur, nec sæpè simul omnibus cedit.

De Semicupio, seu insessu. CAP. II.

T balneum corporis totius est lauacrum, excepto capite, quòd tamen sæpè vaporibus tentat, sic semicupium dimidij: Est enim balneum abdominis tantum, vel dimidium solium, aqua vel decocto idoneo plenum, cui æger ad ventriculum vsque insidet, cruribus & tibijs extra porrectis. A Græcis ἐγκάθισμα vocatur, a Latinis insessus, & insessio, & aliquando Semicupium. Fit ex eadem materia, qua fotus & balneum, quorum altero maius & altero minus est, ac velut inter vtrumque medium. ἐγκάθισμα.

Huius præsidij multiplex agnoscitur vsus. inseruit enim vtero molliendo, vasis eius reserandis, colicæ affectionis cruciatibus sedandis & alijs doloribus, qui vel renes à calculo obsitos, vel vreteres obstructos, vel alias ventris partes imas excruciant, mitigandis.

Ad doloris nephritici sedationem, vbi emollitione & vasorum diductione opus est, sic parabitur semicupium. Semicupiũ ad nephriticum dolorem.

℞. Berulæ, altheæ, maluarum, violarum, parietariæ, florum meliloti, sũmitatum anethi an m. iij. seminis lini ℥ij. coquantur omnia in aquæ pluuialis, vel fontanæ pro semicupio.

Sunt qui materialia excipiunt sacco, parti magis dolenti, in ipsa insessione admouendo. Ante ingressum corpus crudis & viscidis humoribus scatens medicamento idoneo, si tempus permiserit repurgandum, sin minus, aluus tantùm clystere laxanda.

Ad ventris exsiccationem, duritiem, tensionem & colicum dolorem encatismata parantur aliquando ex omazorum decoctione; quibusdam lac additur, alijs vinum, nonnullis oleum.

Vbi dolor colicus à flatuum copia ortus, ventrem distendit & excruciat, semicupium parabitur ad hunc modum.

℞. Polij, calamenti montani, origani, summitatum anethi florum meliloti, maioranæ an. m. iij, seminum anisi, fœniculi, cumini, baccharum lauri an ℥j. Includantur omnia duobus sacculis qui bulliant in aqua sufficienti, & fiat semicupium, in quod æger resupinus, à genibus ad vmbilicum demergatur.

De vaporario tepidario & Emboto. CAP. III.

X hisdem paratur vaporarium, quibus Semicupium, sed quantitate minore. Sat enim est in lebete pauca quædam concoquere, quorum vapor sursum per cathedræ foramen, cui æger insideat, delatus, vel vterum, vel anum feriat. His enim maximè partibus medetur, cùm scilicet reserandus est vterus, menses euocandi, vel sistendi, hęmorrhoides aperiendæ, vel constringendæ, dolor sedandus, & intemperies quædam alteranda.

Ad mensium prouocationem, ne vapor disgregatur, & in ambientem exhalet aërem, cathedra pertusa, cui mulier insidebit, accuratè pãnis multis inuoluetur; Sic enim sursum ascendens, ad sinus pudoris orificium facilè deferetur, & vasorum ora permeans, sanguinem attenuabit, & ad motum concitabit.

Vaporariũ ad mensiũ & hæmorrhoidum concitationem.

Remedium hoc sequenti formula descriptum; mensibus & hęmorrhoidibus ciendis erit idoneum.

♃. arthemisiæ, calamenti, calamenthæ, hyssopi, satureiæ, maioranæ an. m. j. sabinæ. m. ß. altheæ m. ij florum melilot. chamęmeli & iasmini an. m. ß. fi. decoctio in aqua & quarta parte vini albi, cuius vapor admittatur dicto modo.

Ad fluorẽ vtrũq; sistendum, accõmodatissimũ erit sic descriptum.

♃ bursæ pastoris, centinodię, pilosellę, plantaginis, equiseti an. m. j. rosarum m. i. balaustiorum m. i. fi. decoctio in aqua fabrorum, cuius vapori inhient naturalia.

Ad hæmorrhoidum dolorẽ leniendũ, placãdumque, sic parabitur.

♃. tapsi barbati m. ii. altheę m. i. sem. lini ℥ ß. bulliant in lacte, & podice tepidus vapor excipiatur.

Tepidariũ.

Tepidarium à vaporario vix discrepat materialibus & vsų sed vtẽdi modus parum dissimilis; Nam per tepidarium ęger in loco quodã admodum paruo quiescens tepidè incalescit, in illum delato vapore medicamentoso, per tubos altera parte cacabo, instar Emboti iunctos, in quo medicamenta quædam scopo idonea decoquuntur.

Quod autem tepidarium est toti corpori, id specialiùs alicui parti est, Embotum vulgò dictum, quasi ἔμβασις, ac solium aquæ calentis & medicatæ, cuius halitus ascendit velut per infundibuli tubum, seu rostrum oblongum parte superna incuruum, deferturque ad partem ægram dolore leniendam vel intemperie soluendam & solandam. Sæpius locum habet in aurium tinnitu & sibilo. Tumque anisum, anethum, coryandum, cuminum, baccę lauri & similia carminatiua in cacabo feruefiunt ac concoquuntur superposito infundibulo seu emboto per cuius fistulam discussoria carminatiuorum qualitas ad partem morbosam deuehitur interdum ad vitia pulmonũ vsurpatur, excepto vapore bechico per os, & ad thoracẽ delato.

De Hypocausto, seu Sudatorio. CAPVT IV.

YPOCAVSTVM locus est, ad fornaculæ cuiusdam instar concinnatus, in quo sudor elicitur sicco calore ab igne subiecto, per spiracula parua ascendente, Alio nomine vocatur Laconicum, quòd eo præcipuè Lacones vterentur, vt balneo Romani. Morbis confert frigidis ac diuturnis: Illius enim calor acer & feruidus, cùm externum corporis habitum non modò calefaciat, sed etiam præcordia & partes omnes internas, potenter meatus aperit, humores calefacit, liquat, & per sudores prolicit.

Sed quia calor eiusmodi sic extrinsecus occursando, & simul intro sese insinuando, humores affatim prolicit, vix horæ quarta parte tolerari potest, sine spirituum dissipatione, & iactura virium, quam lypothimię non raro consequuntur: Maximè verò delicatuli in Hypocausto animo deficiunt, vt etiam hi quibus est corpus impurum, & excrementis pluribus onustum, Proindè qui suæ sanitati optimè consultum voluerit, ipsas fornaculas adibit nunquam, nisi priùs humorum sarcina, medicamento sublata idoneo, & sanguine, si plenitudo suaserit, imminuto. Sic enim vtilius succorum, qui habitum corporis infarciunt, reliquiæ foras per sudores ablegabuntur

Quę ingressum hypocausti præcedere debent.

Non est improbanda rusticorum consuetudo, cùm inopia Laconici, artificiosa industria, vt decet, extructi, dolium iustæ magnitudinis, vel ad ignem, vel cacabo carbonibus ignitis, vel decocto quodam feruente impleto, ac in fundo illius reposito, calefaciunt, illicque sedentes profusè sudant, & facilè sine animi deliquiis.

Ex his nonnulli furnum à quo nuper panis extractus est, ingrediũtur, atque caput extra præfurnium tantum exerunt, & illic sudant ad libitum.

Ad sudorem his promouendum, qui lue venerea laborant, Chirurgi quoddam æstuarium ex viminea textura effinxerunt, instar caueę cuiusdam, in qua cicurandæ aues incarcerantur, vocantque nec impropriè, nec infacetè caueam, in qua quidem aues non nutriunt, sed ab his nutriuntur.

Illic inclusi misellі, cum lateribus aliquot ignitis, & stragulis inuoluti, coguntur, donec sudor copiosissimus ex vniuerso corpore proliciatur, prębibito antè guaiaci cremore aut sarseparillę, aut alterius alexiterij, quod simul sudores moueat & virus luis venereę deleat.

De Fomentis, seu fotibus. CAP. V.

ANTA fotus habet commoda, vt nulla pars est corporis quæ foueri, hoc est, per fotum curari non patiatur. Hunc præscribit Aëtius oculis malè affectis; Trallianus auribus, alui profluuio, imò dolori cuilibet sedando quoddam describit cōuenientissimum. *Initio* Nec in febre Celsus omisit fomenta validiora: vt nec *lib.6.* omittenda pleuriticis, hepaticis, lienosis, calculosis, arthriticis, & partibus omnibus, quarum nec vlcus continuitatem diuisit, nec vulnus secuit integritatem: cutim enim ad transpirationes raram *cap.12.* faciunt, ait Oribasius, sanguinem attenuant, eius portionem discu- *lib.3.* tiunt, & sic efficiunt, vt affectæ partes mitiùs dolore premantur.

Fotuum magna vtilitas.

Ad multas igitur intentiones fit fomentum, vt ad robur ventricu- *ca.29.* culo conciliandum, sic. *lib.9.*

℞. absynthij, menthæ vtriusque, comarum anethi, rosarum an. m. ij. pulegij, maioranæ an. m. j. balaustiorum, nucum cupressi contusarum an. ℥j. bulliant in aqua cum quarta parte vini sub finem decoctionis additi, fiat fotus cum spongiis.

Ad lienis mala Trallianus varios fotus præscribit, ex his quæ vel ipsum roborant, vel humores incidunt, digeruntque, vel eius intemperiem quamlibet immutant: vt, ad illius robur, obstructionemque liberandam, corpore priùs ritè purgato, fiet sic fomentum.

℞. ceterach, scolopendrij, absynthij Romani, stœchados vtriusque, tamarisci, an. m. ij. florum genistæ, Iasmini an. m. j fiat decoctio in aqua & vino, modò nulla sit inflammationis suspicio: vel, In aqua sola, & singulis decocti libris olei capparum ℥iij. adiiciantur, pro fotu partis cum spongis, vel sacculis, dictis simplicibus, impletis.

Ad pleuritidem fotus sic descriptus vtiliter admouebitur.

℞. altheæ, violarum, maluæ an. m. ij. florum meliloti & chamæmeli, comarum anethi an. m. j. seminis lini ℥j. fiat decoctio in aqua, vel lacte, pro fotu lateris dolentis, cum lana aut spongiis.

A fotu liniatur pars oleo quodam paregorico, vt liliorum, amygdalino, violarum, aut butyro recenti.

Fotus calculosis sæpè imperantur, regioni renum adhibendi, vt

℞. nasturtij aquatici, parietarię, berulæ, violarum an. m. ij. fœnugręci ℥ij. fi. decoctio in hydręleo, pro fotu regionis renum.

De Epithematis. CAPVT. VI.

INTER fotum & Epithema nihil discriminis quidam constituunt; Fernelius contrà medicamenta diuersa esse tùm formula, tum viribus rectè putat. Fotuum siquidem est multiplex qualitas, & parandi modus, feréque partibus singulis possunt admoueri. Epithemata verò duabus potissimum qualitatibus eximia sunt, alterante, qua intemperiem quamdam emendant, & roborante, sæpéque alexiteria, qua viscus nobile tuentur, & virus aliquod oppugnant, atque iecoris ferè cordisque regioni tantùm admouentur.

Parantur sępiùs ex aquis stillatitijs, cardiacis & alterantibus, aut liquidissimis decoctis, quibus pulueres viribus singulares permiscentur. Proportio pulueris est scrupuli vnius, aut dragmę dimidię tantùm ad vncias singulas stillatitiarum aquarum, quibus parum aceti solet commisceri. Epithematum materia.

Diluitur interdum pulverum loco, nonnihil ex confectione quadam alexipharmaca, tempore pestilenti, vel cúm ęgrotus ipse, maligno quodam morbo, qui cor & facultatum robur impetit, iam correptus est; tunc enim securum est parum Theriacę, aut mithridatij epithematis commiscere.

Ad iecur ex febre exęstuans, refrigerandum & roborandum sic fiet epithema.

℞. aquarum cichorij, endiuię, nenupharis & plantaginis an. ℥iij. aceti rosati ℥ j. pulueris triasantali ʒj ß. pulueris diarrhod. abbat. ʒj. trochisci de caphura ʒß. fi. epithema, quo tepido insuccentur panni lanei, vel linei, & subinde admoueantur regioni hepatis.

Ad muniendum cor, & tuendum vitalis facultatis robur, epithemata sic parata optima sunt.

℞. aquarum buglossi, scabiosæ, cardui, oxalidis, & rosarum an. ℥iij. aquæ theriacalis ℥ij. specierum diamargarit. frigidi, triasantali an. ʒj. ß pulueris radicum tormentillæ, gentianæ, dictamni & grani tinctorii an. ʒß. misce, & fiat epithema, quo linteum insuccatum regioni cordis applicetur.

Veteres pannum coccineum laudant, qui cùm in baphia arsenico multo inficiatur, à recentioribus improbatur. Probo tamen ego in morbis venenatis, in quibus ipsa venena sæpè sunt salutaria.

De Lotione. CAP. VII.

NON hîc per lotionem intelligimus balneum aquæ frigidæ, quemadmodum Oribasius & Paulus, sed particularis alicuius membri ex decocto medicato ablutionem, ad sordes auferendas, intemperiem corrigendam, humorem digerendum, partem robarandam, dolorem mitigandum & somnum conciliandum. Ad pediculos quoque capitis enecandos lauari capillitium prodest, vt decocto ad hunc modum parato. *c.7.l.1. c.51.li. 1.*

Lotio ad phthriasim.

℞. Staphysagriæ ℥ij.absynthij, tanaceti, betonicæ, centaurij minoris an.m.ij. bulliant in sufficienti quantitate aquæ ad tertias. Coletur decoctio, qua caput abluatur cum spongiis vel linteis.

Vetulis, quæ molestè ferunt canos habere capillos, quòd à maritis despiciantur, hæc denigrans capillos imperabitur lotio.

℞. Corticum quercus & alni an. ℥ii.galarum ℥ii. corticis nucum viridium lib.ß.foliorum mali granatæ & myrthi an.m.i.fi.decoctio. cui adde aluminis ℥ii. vitrioli ℥i. Decocto colato abluatur capillitiũ, nec detergeatur linteis, sed in sole non feruido, aut aëre calidiusculo exsiccetur.

Quæcunque tamen præ deliciis seipsas ornant, inquit Galenus, harum nulli tale quippiam a me petenti exhibui. Sic enim multæ sese fucant, vt fallant. *c.2.lib. 1. de comp. med.loc. cal.*

Olim autem frequentiùs, quã nunc, caput lauabatur, nec sine ratione, vulgare prouerbium auditur, nunquam caput lauandum, rarò pedes, sæpè manus.

Ad somnum conciliandum lauantur aliquando pedes, decocto simplicium, quæ calorem mitigant & sensus sopiunt, ad hunc modum parato.

℞. Lactucarum m.iij.betonicæ, florum nenupharis an.m.ij.florum papaueris m.j. fiat decoctio in aqua pro lotione pedum.

De Embroche & aspersione. CAP. VIII.

PER Embrochationem oleum, vel alius liquor, vt decoctum affectioni curandæ accommodatum, instar pluuiæ, super partem aliquam delabitur, sicque dicitur, à Græca dictione βρέχω id est, pluo, seu irrigo, vnde embrochatio, quasi â pluuia descedente irrigatio. Hoc medicamentum in vsum venit, ait Aëtius, vbi ob aliquam circunstantiam balneum adhiberi prohibetur. Et in vigiliis, & in febribus & in delirantibus valde conuenit, velut est decoctum papaueris & chamęmeli. Archigenes pręceptorem *cap.172 serm. 3. tetra. 1.*

rem suum Agathinum ex vigilijs delirantem, confestim à delirio & vigilijs liberauit capite eius multo oleo calido irrigato.

Eiusmodi irrigationes à fotu tantùm dissentire videntur, quod illæ supra partem ex alto delabantur, hic verò admoueatur cum spongijs, aut pannis, & aliquando sacculis.

cap. 23. lib. 9. Iam verò irrigamus, inquit Oribasius, vbi inflammatio resoluenda, aut abscessus suppurandus. Aspersione verò vtimur ad faciem, atque in febribus ardentibus; æstiuo tepore, aqua frigida, hyberno, ea ipsa calidiore. Verùm in simplicioribus febribus, & in stomachi subuersione etiam poscam aspergimus. Vtimur adhuc aspersionibus in oculis fluxione infestatis, ocymi decoctum velut efficacissimum adhibentes, sed subiicienda mento spongia sicca, ne defluat aqua ad pectus. Irrigatio. Aspersio;

Componitur autem embroche, seu irrigatio ex simplicibus vino, aqua, lixiuio, aut oleo coctis, vt ad lethargum, hoc modo. Embroche ad lethargũ

♃. Cyperi, calami aromatici, iridis, ligni lauri an. ℥ß. saluiæ rorismarini, pulegij, sampsuci, calamenti, stœchados vtriusque an. m. ß schœnanthi, seminis coriandri, cumini an. ℥ij. fiat decoctio in libris tribus aquæ ad tertiæ partis consumptionem. Colaturæ adde aquæ vitæ ℥iij fi embroche capitis.

Ad somnum verò conciliandum, ex simplicibus contrariam facultatem habentibus parabitur irrigatio ad hunc modum.

♃. Lactucarum m. ij. florum nymphææ, rosarum albarum an. m. j. florum papaueris, betonicæ an. m. ß fiat decoctio, cuius colatura pro embroche capitis esto.

Ad irrigationem referri potest aquarum medicatarum, vt Borbonensium stillicidium, seu gutturnium, de quibus agere, nostri non est nunc instituti.

De Lenimento seu litu. CAP. IX.

LINIMENTVM mediæ est consistentiæ inter vnguentum & oleum: Illo siquidem liquidius est, hoc verò crassius, nam ad sui spissitudinem parùm ceræ, aut pinguedinis admittit, ne tàm facilè difluat, nisi sole, aut igne parùm, ante incaluerit. Basis illius oleum est, cui nonnunquam additur aliquid ex resinosis & pinguibus præter ceram; Ita tamen vt consistentiam semper retineat molliusculam. Est enim litus, seu linimentum nil aliud quam vnguentum valde molle, ad cuius confectionem oleum quoduis assumi potest, modò viribus polleat proposito scopo accommodatis. Omnis autem ferè litus, cum paregoricus sit, & doloris sedatiuus, ex oleo, vt plurimùm simplici, vel amygdalino, violato, aut simili, quòd nullo excessu temperiem quandam immutet, conficitur vt ad lateris dolorem in pleuritide sedandum hoc modo. Litus ad pleritidem.

♃. olei amygdalarum dulcium ℥ij. ß. butyri recentis insulsi ℥j. ceræ parum, fiat litus.

Ad odorem ex intemperie ab humore frigido natum, oleum quoddam assumendum est, quod pari gradu calefaciat, quo & humor ipse à temperie discessit. Idem est iudicium de intemperie contraria ad medicamentum viribus contrarium. Litus enim ad dolorem ex humore calido natum, ex oleis refrigerantibus parandus est, vt

℞. Olei nenupharini ℥ii.ß. olei rosati ℥ß ceræ ʒiii. liquescant omnia simul, & fiat linimentum. Vel sic:

℞. Olei violati ℥ii. muccaginis seminis altheæ, vel lini, ℥i. ceræ parùm, fiat litus, affectæ parti admouendus.

Intemperiei frigidæ, sic paratus litus applicabitur.

℞. Olei chamæmeli & anethi an ℥i.ß. axungiæ anatis. ℥i. ceræ ʒiii. liquescant omnia simul, & fi. litus.

De Muccaginibus. CAP. X.

QVONIAM de muccagine sæpè fit mentio, quæ vel sola admouetur, vel aliis remedijs admiscetur, de ea quoque paucis, vt agamus, nunc nostrum suadet institutum.

Imprimis autem efficax est ad molliendum, humectandum, & dolorem leniendum, vt quæ ex glutinosis radicibus, & seminibus extrahitur: Nonnunquam & ad digerendum, & attrahendum, vt quæ ex gummis multis educitur. Semina ferè sunt lini, fœnugræci, maluæ, citoniorum, psyllii & altheæ, cuius & radices aqua tepida maceratæ, multa muccilagine luxuriant. Multam quoque eructant ficus, gummi Arabicum, tragacanthum, & ictyocola, si per noctem in aqua, vel alio liquore infundantur, & postridiè recalfacta, exceptaque tela noua, aut sacculo fortiter exprimantur Sic extrahitur muccago bdellii, sagapeni, ammoniaci, galbani ad confectionem emplastri de muccilaginibus accessura.

Singulis autem aquæ vel liquoris alterius vnciis, singulę radicum, vel seminum vnciæ solent imponi. Si tamen crassior mucago expetatur, augenda seminum, aut radicum quantitas; si liquidior, minuenda, & dragma tantùm seminis vncię liquoris infundatur.

Ad inflammationes quasuis proderit mucaginem adhibere sic paratam.

Mucago ad inflammationem.

℞. Radicis altheæ ℥ß. seminis psyllii ʒii. infunde super cineres calidos, per diem integram aut dimidiam in aquarum nympheæ & solani ℥iiii. Dein eliciatur mucago, dolenti parti admouenda.

Oculorum dolori à causa calida mitigando conueniet, & quæ sic elicitur.

℞. Seminis citoniorum ʒiii. infunde per noctem in aquarum nenupharis, solani & euphrasiæ an. ℥i.ß. manè fiat extractio mucaginis affectę parti admouendæ.

De Collyriis. CAPVT XI.

EDICAMENTVM optimum non tantùm affectui sed affectæ parti accommodatũ est. Nõ enim quoduis auribus, ori, naribus, vtero præscribitur, sed quod accommodatè singulis exhiberi potest. Oculis peculiaria quædam decernuntur, collyria dicta, quę qualitatibus eximiis prædita, illorum vitijs eximiè succurrunt. Cuiusmodi sunt, quæ Galenus libro de Oculis, & libris 4. & 5. composit. medicament. loc. litteris mandauit, vt etiam Paulus & Aëtius multis in locis Generaliùs vero quædam ὀξυδερκικὰ dicuntur, quæ oculos nullo sensibili vitio affectos, male tamen suo munere fungentes corrigunt, & in integrum restituunt. Cuiusmodi sunt aqua communitatis, aqua Ephrasię, fœniculi, rosarum & aliquot Collyria à Galeno celebrata lib. 4. κτ͂ τόπυς. ὀξυδερκικὰ

Sunt autem Collyriorum duo genera, Alia Sicca, ab Arabibus Sief, à Græcis ξηροκολλύρια, à Latinis Collyria sicca dicta, alia ὑγροκολλύρια, quæ humida sunt, & à recentioribus absolutè Collyria nominantur, seu quòd ex forma liquida meliùs adhibeantur: vix enim oculi remedium aliquod durum crassumve perferunt, seu quòd ex Collyrijs siccis fiant, ad cotem lęuigatis, & in aqua, aut alio succo idonęo solutis. Ex humidis quędam habent consistentiam mellis, aut vnguenti molliusculi, vt thutia multa vstione & lotione pręparata, & cum succo fœniculi, aut alio idoneo liquore ad vnguenti formam redacta. Alia planè liquida sunt & fluxilia, vt quę ex aquis euphrasiæ, rosarum, aut plantaginis cum exigua portione trochiscorum Alborum Rhasis parantur. Collyria sicca. Tuthiæ præparatio.

Hęc in vitreis lagenis reponi solent, vt solidiora in vasis ęreis.

Et vt numerosę oculorum affectiones Collyrijs sanantur, sic eorum est materia multiplex, quę desumitur, vt tota reliquorum medicamentorum familia ex mineralibus, animalibus & plantis, ex quibus vel pulueres fiunt, vel aquę destillantur, vel succi extrahuntur, vel excrementa sumuntur.

Cùm visus acuendus est, paratur Collyrium Oxydorcicum, ex his quę oculorum caligini medentur, vt sunt fella animalium, aquæ chelidonij & euphrasię, vel aqua communitatis, vulgò dicta, quæ sic parata optima est. Aqua communitatis.

℞. euphrasiæ m. iij. chelidonij, fœniculi, verbenæ, sileris mõtani an. m. ij. rutæ, melissæ an. m. j. caryophyllorum, macis, piperis lõgi an. ℥ ß. macerentur per noctem in æquis partibus aquæ rosarum albarum & vini albi, tum fiat destillatio lento igne. Aqua seruetur pro Collyriis.

Ad palpebrarum scabiem pruriginosam, commendatur Collyrium Bruni sic descriptum.

℞. vini albi, aquæ rosarum an. ℥ i. ß. aloës hepaticæ subtiliter pulueratæ ʒi. fiat collyrium.

Roborantia & refrigerantia collyria ad hunc ritè parantur modũ.

℞. aquarum plantaginis & rosarum rubrar. an. ℥ ii. albuminis ouorum ℥ ß. misceantur, agitentúrque simul, & fiat collyrium.

Oculorum dolori sedãdo vtiliter adhibetur collyriũ sic descriptũ.

℞. aquarum portulacæ & plantaginis an. ℥i.ß. mucaginis seminis citoniorum in aqua solani extractæ ℥i. fiat collyrium.

Ad desiccationem, roborationem, & refrigerationem, collyrium sic paratum, efficacissimum est.

℞. aquarum pilosellæ, rosarum & euphrasiæ an. ℥i. trochiscorum alb. Rhasis ʒ j. tuthiæ præparatæ ʒ ß. fi. collyrium.

Collyrium Eleisir, vulgò dictum, roborat oculum, & vueæ prolapsum impedit. Sic uerò conficitur.

Collyrium Eleisir. ℞. antimonij, hæmatites an. ʒ x. acaciæ ℥ ß. aloës ʒi. terantur subtilissimè, & cum aqua corrigiolę fiant, trochisci. Ex quibus vsus tempore dissoluatur vnus in aqua rosarum.

Aliud cognominatur de plumbo, quod vim habet sarcoticam & consolidatiuam, ad huncque modum conficitur.

℞. plumbi vsti, antimonij, tuthiæ lotæ, æris vsti, gummi Arabici, tragacanthi an. ℥i. opij. ʒß. fiat omnium puluis, & cum aqua rosar. fiant trochisci, quorum singuli vsus tempore diluantur in liquore quodam idoneo.

Collyrium Lanfranci. Ad vlcera venerea commendatur Collyrium Lanfranci, apud quem tamen inuenisse, mihi illius opera excurrenti nondum contigit. Eius descriptio à recentioribus datur sic.

℞. vini albi lib. i. aquarum plantaginis & rosarum an. q. i. auripigmenti ʒii. viridis æris ʒi. aloës, myrrhæ an. ℈ij. terantur subtilissimè, & fiat collyrium.

De Lacte virginali. CAP. XII.

Lac virginale cur dictum. LAc virginale ex his est, quæ iuniorum adinuenit sedulitas, qui non parum apud vulgus gloriam captant, cùm ex duobus succis vnicoloribus & aqueis simul mixtis, lacteam quamdam substantiam, albã, viscidam & lentam instar lactis, oculis subiiciunt. Sic enim multi ingenij sui specimen exhibentes, quasi miracula facere crediti sunt, & soli naturæ secreta rimari. Dicitur autem lac virginale, partim à colore, quem habet lactis, partim à consistentia & viribus, quibus pollet maximis, ad vitia cutis delenda quæ virgineum faciei colorem immutant. Est verò multi-

plex huiusce topici medicamenti parandi modus, sed vsitatior hac formula describitur.

℞. lithargyri subtiliter puluerati ℥iij. aceti vini albi optimi lib. ß. misceantur, agitentur, & sic tres horas relinquantur. Dein panno villoso ita filtrentur, vt liquor infusus in excipulum subiectum guttatim stillet. Tum aquæ sic filtratæ alia aqua vel pluuialis, vel fontana, cui parum salis fuerit solutum commisceatur: Ex vtriusque enim concursu lac prodibit virginale. Lac virginale qui fiat.

Est & hæc vsitata parandi methodus.

℞. aceti albi optimi lib. ß. lithargyri auri tenuissimè triti ℥j. bulliant simul ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ adde parùm olei tartari, & fac lac virginale. Aliud sic adhuc fit.

℞. cerusæ ℥ß. lithargyri ℥j. trochiscorum de caphura ʒß. aceti fortissimi lib. ß. macerentur tres aut quatuor horas, agitentur, filtrentur. Liquori extracto admisceatur aqua florum fabarum, vel plantaginis, aut rosarum, cui salis parum fuerit dissolutum, & fiat lac viginale.

Valet plurimùm faciei rubori, herpetibus & aspredinibus cutis.

De Aqua aluminosa. CAP. XIII.

Rerum affinitas aliam aquam exhibet, ad multa eximiæ virtutis, quæ ab alumine, quod habet pro basi, aluminosa nuncupatur. Eius confectionem cùm multi succi ingrediantur, quos recentes habere meliùs sit, quàm asseruatos, vix antè & post æstatem, paratur, sed ferè circa finem Augusti, aut initium Septembris. Tunc enim agrestæ succus copiosus est, & acidissimus, quia immaturus, propterea aquę huic parãdæ magis idoneus. Aquæ aluminosæ facultas.

Extrinsecus vtiliter adhibetur ad inflammationes, herpetas, & alias plerasque cutis infectiones cohibendas, detergendasque. Admota quoque super lingua per febres acutas nigricante, illius non modò scabritiem delet, sed calorem temperat, & ad colorem naturalem reducit.

Eius descriptionem vsitatiorem & magis probatam hic exhibeo, cui peritus medicus alia facilè poterit adiungere, si cuiusdam affectionis particularis natura ac conditio ita suaserit. Formula autem parandi talis est.

℞. succorum plantaginis, portulacæ, agrestæ, aluminis rupei an. lib. j. albuminum ouorum n. xij. agitentur omnia simul baculo aut rudicula, & postea destillentur in alembico. Aqua aluminosa magistralis

Sunt qui præstantiorem reddunt ad Pityriasim & alias affectiones cutis, succos solani & limonum commiscentes, vocantque aquam aluminosam magistralem.

De Frontali CAPVT XIIII.

RONTALE ἀνακόλλημα Græcè dictum, medicamentum est, quod fronti impositum, capitis dolore laborantes iuuat. Daturquoque sæpè ad illius ardorem extinguendum, & conciliandum somnū, cùm per febres, perpetuæ vigiliæ vires deiiciunt, sanguinem corrumpunt, & mentem exagitant. Tūc enim salutare est, topico refrigerante & hypn̄otico, super osse coronali admoto, dolorem lenire, feruorem minuere, sanguinem tē-perare, & fumos sursum repentes cohibere. Ad oculos quoque lippientes, aut fluxione obsessos, ex Nicol. Myrepso, vtile est, frontalia adhibere, vt decet confecta. Sed cauendum, ne cerebro pituitoso humectantia, refrigerantiaque frontalia adhibeantur, præsertim hyeme, ac senibus, cùm ne quidem ipsis æstate conueniant, nec aliis quibuslibet frigidis naturis. Iuuenibus verò & biliosis, & calido morbo, qui molestissimum capitis dolorem inuexit, lacessitis, tempore quouis admota prosunt.

Quibus frontalia benè vel malè conueniant.

At verò puellis, quorum ossa cranij adhuc hiant, nec verticem obserant firmiter, minimè tutus est frontalium vsus: Atque horum præsertim reformidandus, quæ vel acetum recipiunt cerebro inimicum, aut qualitatem habent narcoticam, aut valde refrigeratoriam, aut calfactoriam, aut alio excessu eximiam.

Prosunt quæ primis gradibus quatuor qualitatum intemperiem quamdam immutant, vapores compescunt, sensus benignè sopiūt, & cerebrum roborant.

Frontalium formæ variæ.

Omnia autem frontalia sunt plùs, minusvè humida, vel prorsus sicca; humida, polyphormia sunt, & variam inter se consistentiam habent: vel enim forma vnguenti parantur, vel litus, vel Opiatæ, vel ceratomalagmatis, vt cum herbis intritis oleagina quædam superadduntur, & ex mixtura conficitur frontale.

Sicca quoque non vniformia sunt, sed ex foliis & floribus plantarum integris, vel pulueratis, & duplici syndone intersutis parantur.

Familiare est etiam mulierculis, quod fit hoc modo.

℞. foliorum lactucæ & betonicę minutim incisorum, rosarum, an. m. j. madeant in oxyrhodino, & fiat frontale.

Capitis feruori mitigando, & somnum conciliando valebit quod sequitur.

℞. conseruæ nenupharis ʒ vj. conseruæ rosarum ℥ß. florum papauer. alb. p. ii. pistētur simul in mortario cum pauco vnguento populeone fiat frontale.

De Cataplasmatis & pultibus. CAPVT XV.

ATAPLASMA Græcis & Latinis dicitur, medicamentum quoddam molle, quod dolori sedando, repellendo, molliendo, laxando, calefaciendo, pus mouendo, vacuando & digerendo extrinsecus tantùm applicatur. Consistentiam habet pultis, à qua sæpè nomen assumit: Sed propriè loquendo, puls alimentum dicitur, cataplasma medicamentum topicum, quod non modo ex melle, cui incocta essent, vel mixta medicamenta scopo accommodata, paratur, vt olim ab antiquis solebat, sed ex radicibus, herbis, farinis, oleo & butyro: Atque nunc sæpè à clinicis mulieribus ex lacte, mica panis, oleo, & vitellis ouorum vtiliter fit, ad mitigandum, leniendum & concoquendum. Sic verò paratum cataplasma, pultem qui vocarit, vt pultem ex farina hordei, mucagine seminis lini & vitellis ouorum, cum Fernelio cataplasma, nusquam aberrabit. Vtriusque enim eadem est consistentia, inter vnguentum scilicet & emplastrum media, & quasi ex materiæ ambo rum mixta, vtriusque eadem ratio conficiendi & vtendi. Cataplasma est pultis quędam species.

Fernelius existimat veteribus cataplasma & malagma, idem esse. Galenus tamen medicamenta solum, quæ partes præter naturam induratas emolliunt, iuxta antiquorum sententiam nominat. Itaut medicamentum malacticum, seu mollitiuum, & malagma, non discrepare, nec rem diuersam constituere credibile sit.

Fiunt ergo cataplasmata ex radicibus, foliis, cauliculis ad putrilaginem coctis, farinis, pinguedinibus & oleis. Stirpes siccæ, si expetantur in puluerem reducuntur tenuissimum: Si virides coquuntur, dum contabescant, pinsuntur, cribro traiiciuntur: traiectis adduntur mucagines, pinguia, aut oleagina & aliquando farinæ, atque denuò coquuntur, dum pultis crassitiem acquirant.

Ad doloris sedationem, & duritiei mollitionem hoc cataplasma laudatur.

℞. radicum liliorum & altheæ an. ℥ij. maluarum, parietariæ, violarum an. m. ij. coquantur omnia ad putrilaginem, pistentur, cribro transmittantur: Cribraturæ adde farinæ lini ℥ij. olei lilior. ℥iij. fi. cataplasma. Cataplasma anodynum & malacticum.

Valde quoque emollit & dolorem quamuis mitigat, quod paratur ex seminis lini farina in hydrelæo, ad iustam consistentiã cocta.

Ad serosos humores eliciendos, poros cutis aperiendos, & flatuum dissipationem, valet cataplasma hoc modo confectum.

℞. radicis bryoniæ lib. j. radic. ebul. & cyclaminis an. ℥iij. mercurialis m. ij. coquantur ad putrilaginem in aqua cum quarta parte vini albi, terantur & cribo cernantur. Cretis adde pulueris baccarum lauri ℥ß. puluer. sem. fœniculi, cumini & florum chamæmeli an. ʒ. ij.

farinæ lupinorũ & & fœnugræci an. ℥j. olei Irini quan. suff. fiat cataplasma.

Cataplasma ex pane cibario, syncomistum vocant, ad omnia si Oribasio credimus vtile est. Omnibus enim propemodum, inquit, inflammationibus conuenit, cũ aqua & oleo rosaceo paratũ. Ad multa quoque vtile est, quod ex fermento & oleo conficitur. Duritiem enim maturat, contusiones sanat, humores delitescentes ad cutim attrahit, digerit, resoluit.

Formulæ cataplasmatum variæ apud auctores sparsim leguntur quas hîc recensere, vt operosum; sic non satis vtile, cúm pauciorum exempla sufficiant.

De Catapasmatis, empasmatis & diapasmatis.

CAPVT XVI.

Catapasma quid.

CATAPASMATA propriè dicuntur pulueres odorati, ex pluribus compositi, qui ad fragrantiam & suauitatem vestibus insperguntur. Pulueres quoque sic dici possunt, qui partibus corporis, vt stomacho, post litum, ad illius robur adhibentur; quemadmodum & qui ex pluribus aromatis ad condimenta parantur, necnon ad vsus alios, veluti sunt pulueres sarcotici ad carnem vlceribus generandam. Catheretici, ad hypersarcosim absumendam, epulotici ad cicatricem inducendam. Sed quia eiusmodi pulueres iam suprà attigimus, de his ne verbum quidem effluxisset, nisi cataplasmatis & catapasmatis paronomasia eò nos redegisset. *Paul. cap. 13. lib. 7.*

Similis vocum affinitas de empasmatis & diapasmatis aliquid enũtiare, & differentiam, quæ inter vtrumque & cataplasma datur, aperire, nobis occasionem obtulit. Empasmata sunt, inquit Oribasius, quæ vt immoderati sudores, aut alia per halitum digestio cohibeatur, aut cutis extremitas scarificetur, aut pruritu tentetur, adhibentur. Diapasmata, quæ, ad suauem odorem cuti aut toti corpori conciliandum, forma quacunque aut pulueris, aut vnguenti, aut aut litus accommodata sunt. Cataplasmata sunt, quæ admodum superiore capite descriptum, & ad vsus dictos conficiũtur. *cap. 31 lib. 10.*

Empasma quid.

Diapasma quid.

Empasmata autem inseruiunt, vel profusioni sudorum sistendæ, qui immoderatè fluunt, nec critici sunt, & vires exoluunt naturæ, vel hydropicis, ischiadicis & orthopnoicis. Quæ sudorum eruptionẽ compescunt, parantur ex gypso, myrtho sicca læuigata, malicorio, rhoë Syriaco, sorbis siccis, tritis, galla, acacia & similibus astringentibus. Quæ hydropicos, ischiade laborantes, & recta solùm ceruice spirantes iuuant, fiunt ex arena, fæce vini vsta, nitro, sale, sulphure, synapi, nasturtio, pipere, pyrethro, & similibus acribus, ex quibus

dropaces

dropaces & synapismi, quorum eadem est cum empasmatis agendi ratio parantur.

De Smegmatis, ac variis pulueribus Topicis. CAP. XVII.

AD ventriculi, Iecoris, aut alius visceris robur post litum ex oleo conueniente solet inspergi puluis, roboratiuæ virtutis, vel puluis myrthi, vel balaustiorũ ad stomachum nimis hiantem aut patulum post invnctionem rosacei, aut cytonini: Tum siquidem ea vis topici requiritur, quæ citeriora contingendo simul interiora subeat efficacissimè. At aliter praxis suadet in Smegmatum vsu, quæ vix nisi arida & sola adhibeãtur cuti, vel ad ipsam detergendam, vel erugandam, vel roborandam, vel humores illuc ruentes cohibendos. Vnicum pro multis sit exemplum ad roborandam & detergendam cutim hoc Smegma.

♃. malicorij, balaustiorum, rosarum, myrthi, gallarum, baccarum lauri, furfuris macri an. ℥ ß. salis tosti, aluminis rupei, pumicis, an. ʒ ij fi. omnium puluis subtiliss. cuti inspergendus. Smegma roborans.

Capiti roborando cephalicum Smegma parari solet, cuius materialia vel excipiuntur bombace & intersuuntur duplici linteo pro cucufa vel insperguntur supremo capiti ac toti capillitio. Sic verò parabitur. Cucufa.

♃. maioranæ, Betonicæ, stoechad. calamenti, Lauendulæ, rosarum an m. I. calami aromati. rad. Ireos florent an. ʒ ii. florum saluiæ & anthos an. p. ii fi. omnis puluis pro Smegmate. Smegma cephalicum

Sunt qui pulueres Smegmaticos liquore quodam excipiunt suaueolente, & orbiculos aut pilas fingunt ad fragrantiam, potius quã medicinales vsus.

A medicis qui totam chirurgiam inuenerunt, artem fecerunt & docuerunt, alij pulueres multi dantur, & ad chirurgicos vsus efficacissimè celebrantur, cuiusmodi est, hic puluis admodum simplex & sarcoticus, seu Incarnatiuus, quẽ rubeum nominant.

♃. thuris ʒ ii. sanguinis draconis ʒ i. fi. puluis alius eiusdem virtutis, sed efficacior & magis compositus à Rhasi probatur, cuius descriptio talis perhibetur. Puluis rubeus.

♃. sanguinis draconis, aloës, thuris. rad. Ireos, sarcocollæ an. partes æquales & fac puluerem. Puluis rhasis.

Alius maximè compositus maximeque ad incarnanda vlcera, vulneraq; quæ carnem amiserunt, à practicis solet in hũc modũ parari.

♃. sang. draconis, bol. armen. an. ℥ ß. mastiches, olibani, sarcocollæ an. ʒ iii. aloës lotæ, aristolochiæ rotund. rad. Ireos an. ʒ i ß. fiat omnium puluis ad vsum dictum. Puluis incarnatiuus.

Fiunt & pulueres symphylici seu collectici, vulgo agglutinatorij ad vulnera potissimũ vniẽda & eorum labra cõglutinãda hoc modo. Pul. agglutinatorius.

♃. Mastiches, aloës, sanguinis draconis, colophoniæ, rad. sym-

phiti, bo. armen. balaustiorum an. ʒi. ita terantur omnia vt læuigẽtur atque commisceantur.

Notandum obiter est medicamentum agglutinatorium medium esse inter sarcoticum & epuloticum, nàm sarcoticum siccat tantùm gradu 1, agglutinatorium 2. Epuloticum 3.

Ad vulnera, vlceraque tersa & impleta carne sigillanda, ac cute vestienda conducunt pulueres epulotici, quorum vis astrictoria vt plurimum vnionem efficit, & cicatricẽ cuti inducit, vt qui sequitur.

Pul. Epuloticus.

℞ testarũ ostreorum, & concharum marinarum vstarum, an. ℥ ß. batituræ æris, cerusæ an. ʒ ii. plumbi vsti ʒi. fiat omnium puluis tenuissimus.

Pulueres catheretici.

Celebrantur adhuc à medicis & chirurgis pulueres catheretici, quorum alij debiliores sunt, vt alumen vstum ad leuem carnis erosionem, alij fortiores vt vesicatorij ac septici seu putrefacientes, vt puluis cantharidum, & ranunculi, alij validissimi, vt puluis sublimati, arsenici, pyrotici, qui& escharotici dicuntur. Quia verò de rebus chirurgicis speramus Deo duce fusissimè scribere de remedijs ad chirurgiam spectantibus nihil nunc amplius dicemus.

De Synapismis, seu Phœnigmis. CAPVT XVIII.

SYNAPISMVS species cataplasmatis quædam esse dicitur: vtriusque enim consistentia similis est, sed vires multum diuersæ, quòd in synapismo ferè sint vniusmodi, & perpetuò calefaciẽtes; In cataplasmate, multiplicis qualitatis, quæ efficit, vt ad calefaciendum, refrigerandum, emolliendum laxandũ, & *cap.*13.
alios affectus supra dictos præscribatur. In acutis autẽ morbis raro, *lib.*10.
imò nunquam adhibetur synapismus, nec in tabidis & colliquatis, inquit Oribas. Sed in lethargicis, in catoche, in perfrictione quæ ægrè calefiat, atq; in stupidis, & segnioribus naturis, vt sẽsus partis hebes excitetur, facultas affulgeat, calor excitetur, humor discutiatur. *ca*-181. *tet.*1.

Synapismi conficiendi modus.

Cõficiendi synapismi modus ex Oribasio & Aëtio, est huiusmodi. *serm.*3.
Caricas in aqua tepida pridie macerare oportet, postridie vehementer expressas contundere, dein acerrimum synapi per se terere, caricarum cremorem inter terendum paulatim affundendo, quo faciliùs teri possit, non tamen fiat aquosum. Tum in massas leues redigito, alteram ex caricis, ex synapi alteram. Et cùm vehementem synapismum volueris, duas synapi partes vni caricarum addito; si mediocrem, vtriusque partes æquas; si imbecillam, tertiam tantùm synapi partem duabus caricarum.

Si ex aceto paratur synapismus, inefficacior est, ac imbecillior, quia synapi virtutem discutit acetum.

Linteo autem excipi debet synapismus, vt parti adhibeatur, quàm sæpè intueri oportet, vtrum ex illius admotione satis ruboris cõtra-

xerit Alij enim citiùs, alij seriùs eius sensum percipiunt. Propterea certum temporis spatium, quo in parte manere debet, definiri non potest. Quod si longo temporis spatio synapismus cuipiam parti admotus non agat, nec cutis colorem immutet, spongiis aqua calida imbutis fouenda est, vt facilius intro facultas illius queat subire. Vt enim synapismus ad cutim excrementa possit euocare, hanc si non vlcerare, saltem rubrificare debet: vnde & phœnigmus hoc est, rubrificans medicamentum solet appellari. Phœnigmus.

Post sufficientem synapismi vsum, in balneum ducendus est æger, à quo pars rosaceo illinenda.

De Dropace & Picatione. CAPVT. XIX.

DROPAX topicum quoddam medicamentum est, interdum emplastri modo durum, interdum vt malagma molle, prout postulat vsus. Est verò dropax alius simplex, qui tantùm pice & oleo modico paratur, vocaturque πίττωσις, id est, picatio, alius compositus, qui scilicet, præter oleum & picem multa calefacientia recipit, vt piper, pyrethrum, bitumen, sulphur viuum, salem, cinerem sarmentorum.

Aet. c. 180. tet. 1. ser. 3. Conuenit autem maximè diuturnis morbis, inquit Aëtius, & omnino ante, & post synapismũ adhibetur: Ante, vt corpus ad synapi præparet: Post, vt reliquiæ affectionis exscindantur. Simplex sic & fit, & adhibetur.

Pix arida cum modico oleo liquatur, deinde calida adhuc cuti illinitur, & prærasis locis agglutinatur, & priusquam perfectè frigescat auellitur. Ea rursus ad ignem calfacta agglutinatur: & similiter priusquam frigefiat, auellitur: atque hoc sæpè repetitur. Picatio quomodo fiat.

Vtilis est assiduè vomentibus, cœliacis affectionibus, cruditatibus, & partibus alimentum non sentientibus.

cap. 30. lib. 2. Compositior dropax fit ex calefacientibus enumeratis, cum videlicet partem quamdam perfrigeratam ad pristini caloris bonitatem reducere oportet, & cùm exsiccandi est opus, inquit Oribas. additur sal, sulphur viuum, cinis sarmentorum: Si aperire, euphorbium & lymnestis, quæ alio nomine adarce vocatur. Singula autem hæc trita pici liquefactæ insperguntur.

Oportet autem dropacem calidum adhibere, crassitudinem habentem pro ratione virium ægri, pilis antè, vt dictum est, abrasis, in locis quibus adhibetur.

Aet loco dicto. Porrò dropax confertim auulsus, spiritum remissum firmat, ad superficiem reuocat, & propriorum operum commonefacit.

Nonnunquam & adhibetur psylothri vice, ad euellendos pillos

capitis achoribus obsessi. Malignum enim fœtidum ac contagiosum istud capitis vlcus, quod mulierculæ tineam, Arabes asaphari vocant non nisi euulsis, aut sæpius abrasis capillis perfectè sanari potest.

De Psylothris. CAP. XXI.

PSYLOTHRVM ad cosmetica medicamenta, quę scilicet corporis cultui & ornatui inseruiunt refertur nec vnguenti aut emplastri, aut alicuius specialis formæ genus est, sed depilatorium medicamen, quod forma qualibet adhibitum, hispidam partem, pilos ac lanuginem, perdendo, glabram reddit. Omne autem psylothrum propriè sumptum, cum erodentem & vstoriam habeat facultatem, non modo pilos attenuat, sed auellit, & ad tempus partē omnino denudat. Propterea non nisi magna cautione ac prudentia adhibendum est. Si enim cuti diutius immoretur, præsertim quod vstorium est, cutem vlcerat, pustullas excitat, & instar Pyrotici adurit, vel vt escharoticum erodit. Ex his quæ partes glabras tutò faciunt, vtilè est, inquit Oribasius, lixiuium stillatitium, itemque arsenicum, sandaracha, & calx viua. Aliquid autem eorum, quæ vehementer exulcerant, alicui imbecilliori miscendum est, cuiusmodi est psylothrum sic à paulò Æginet. descriptum.

Oribas. cap. 13. lib. 10.

cap. 7. lib. 4. de loc. affect. cap. 52. lib. 3.

Psylothrū. Pauli.

℞. Asellorum domesticorum ℥ij. sandaracæ ℥ß. calcis viuę ℥j. aceti veteris, lixiuij ficulnei an. lib. ß. coquito in olla ad consistentiam linimenti.

Notandum verò domesticos asellos animalcula esse, quę sub vasis aquarijs stabulantur, & in globulos se conuoluunt, à Græcis ὄνοι à Latinis vulgò millepedæ; à Gallis Cloportes nominantur.

Vt pili cadant, nec denuò renascantur, Rondeletius hoc imperat psylothrum.

℞ Auripigmenti, ouorum formicarum, gummi Arabici an. ℥ß. gummi hederæ ℥ij. cum sanguine vespertilionis, vel succo hiosciami, fiat linimentum exarte, cuius portio adhibeatur loco nudando, abrasis priùs capillis.

Ob insignem quam habet vim ad perdendos pilos vitis alba seu bryonia, ob Oribasio & Aëtio psylothrum nominatur.

Efficacissimum est, & quod ad hunc modum paratur.

℞. calcis viuæ ℥ij. auripigmenti ℥ß. lixiuij fortis q. sufficit. Coquantur donec immissa pluma depiletur, & fiat linimentum, quo partes pilosæ inungantur, & per horæ quadrantem sinatur, dein tergentur, tum locus aqua calida lauetur.

Psylothrū Turcarum.

In Turcarum dominio minerale quoddam Rusma illis dictum inuenitur, quòd agendi præstantia omnibus psylothris iurè debet

anteponi; licet enim admodum sit temperatum, nec partem, cui adhibetur vret, pilos tamen celeriter & sine dolore perdit, & loca læuia, glabraque reddit, nullo remanente pilorum vestigio. Vt ad votum applicetur, debet in tenuissimum pollinem læuigari, & cum portione media calcis viuæ in aqua dilui. Hanc mixturam Turcicæ mulieres paulò ante balnei, aut hypocausti ingressum partibus obscœnis & axillis adhibent, quas depilare & perpetuò glabras manere desiderant. Est autem rusma scoriæ ferri multum simile, sed leuius, nigrius & quidpiã exustum referens, vt ex Bellonij obseruationibus narratur.

Rusma quid.

cap. 33. lib. 3.

De Vesicatorijs. CAPVT XXI.

AB effectu quem præstat paruulum quoddam medicamentum externum, vesicas scilicet excitando, vesicatorium nominatur. Est autem paulò vehemẽtius phœnigmo, seu synapismo, qui tantùm superficiem cutis rubrificat, & imbecillius pyrotico, quod eam ipsam adurit. Admotum enim cuti, epidermidem attollendo pustulam excitat, qua rupta, serum effluit: vel paucũ, si in corpore ficciore, ac parte superna adhibetur, vel multum, si in humidiore, vt in hydropico, ac in parte decliui, vt in tibia. Rupta enim cute, aliquando fluctuantis in abdomine & cruribus aquę portio delabitur, & per vlcusculum, tanquam fonticulum perenniter effluit, sed vlcus sæpè dysepuloticum relinquit.

Prodest verò ad Odontalgiam, ponè aurem dentis dolentis vesicatorium admouere, vt aliquando ad pedium, in gonagra, podagráque, sed pituitosis magis quàm biliosis conferre creditur. Vidi tamen herpetem vesicatorio admoto perfectè sanatum, qui nullis aliis præsidiis cesserat. Marcellus laudat ad lichenem, & alios affectus cutis sanandos, si vulneri ex morsu ferarum inflicto, & bubonibus malignis applicetur vesicatorium: ex alto virus euocat; & faciliorem ac tutiorem curationem efficit. Rustici parare solent ex sola radice ranunculi intrita & admota: Pharmacopæi ex cantharidibus pulueratis, pauco aceto & fermento mixtis: Optimum est quod ex earum puluere, pauco gummi elemi excepto conficitur. Sic quoque rectè fit.

Vesicatoriorum vtilitas.

cap. 19. lib. de remed.

Vesicatorium rusticorum.

℞. euphorbij ℈ß. piperis gr. vj. cantharidum præpararatũ ℈ ß. fiat omnium puluis, qui excipiatur pauco fermento veteri & aceto, fiat massa mollis, de qua exigua portio extendatur super panno serico, & fiat vesicatorium.

De Pyroticis, seu cauterijs. CAPVT XXII.

RECTE scribitur ab Hippocrate, quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat, quæ ferrum non sanat, ea sanat ignis; quæ ignis non sanat, ea incurabilia putanda. Sæpè enim morbi cuiusdam feritas tam sæua est, vt nullo sit medicamento locus, sed vel pars secanda, vel vrenda, vel vtroque modo curanda. Vritur sæpè ferro candente, sed cùm hocce remedium etiam fortissimorum terreat animos, medicorum sedulitas illius tanquam vicarium adinuenit, quod ab agendi vi & effectu, pyroticum nominatur. Ignis enim efficaciam præstat, quando ipsius admotione, caro viua demoritur, mortua absumitur, & pars sana perforatur, vt morbidæ excretionem suscipiat; morbida aperitur, vt proprium excrementum eructet. Sic abscessus cauterio diuiditur, vt pus extrà prosiliat, sic rumpitur vomica, sic pertunduntur bubones, vt quodque virus euomat.

Aphoris. vlt. lib. 7.

Pyroticum cur dictũ.

Ad humoris rheumatici resolutionem, vel diuersionem, in diuersis partibus corporis adhibetur pyroticum, modò in capite, modò in brachio vtroque, modò in tibia alterutra. Admouetur quoque ad curationem enteroceles super ea peritonei productione ampliore qua spermaticæ venæ feruntur ad testes, vt caro noua in locum deperditæ succenturietur, quæ viam intestino descendenti intercipiat, & sic in loco proprio, intestinum labi solitum contineatur.

Cauterium ad herniã.

Hac curandi methodo multi circulatores incautos euirant, dum vasa seminalia simul cum productione pyrotico identidem repetito adurunt.

Pyroticorũ materia.

Desumitur autem pyroticorum omnis materia ex adurentibus, seu causticis, quæ scilicet quartum caloris gradum superant veluti est calx viua, arsenicum, sublimatum, tartarum, auripigmentum, vitriolum, nitrum, & lixiuium forte, vt quod paratur ex cineribus sarmentorum.

Est verò multiplex pyrotica conficiendi modus, quisque enim sua, suoque modo parata seruat, quæ omnium præstantissima profitetur. Noui barbitonsorem omnium maximè ignarum, qui sublimatum tantùm admouebat, pauco vnguento ægyptiaco subactum, omniumque pyroticorum securissimum mordicus contendebat.

Marianus in sua Chirurgia plurimi facit cauterium quoddam ex Ioan Vigonio surreptum, quòd sic describitur.

℞. Lixiuij lib. vj. saponis, vitrioli Romani an. ℥j. bulliant omnia simul in vase æneo ad aquæ consumptionem.

Quod in fundo remanebit, colligatur, atque ex eo fiant cauteria diuersæ magnitudinis pro arbitrio.

Cardanus ex ſolo ſapone & calce mixtis, tritis, & ad vnguenti conſiſtentiam ſubactis, cauteria ſua conficiebat; Nunc verò parantur ad ignem, & formam nanciſcuntur ſolidiorem, & magis idoneam. Vt hoc modo.

℞. Calcis viuæ lib. j. ſalis nitri ℥j. infunde per diem integrum in lib. iiij. lixiuij ex cineribus vaſorum vinariorum, vel herbarum calfacientium parati: Subinde baculo tota mixtura agitetur, poſtridiè coletur, ter, quatèrque, dum aqua clara euaſerit, quæ æneo vaſe excepta coquatur ad ignem luculentum ad aquæ conſumptionem, non tamen ad perfectam lentoris exſiccationem. Tum ex ea maſſa fiant cauteria multa multiplicìſque magnitudinis, quę in vaſe vitreo oris anguſti diligenter operculato ad futuros vſus aſſeruentur.

Sic adhuc rectè ad hunc conficiuntur modum.

℞. Cineris ſarmentorum lib. iiii. ſalis gemmei ℥iii. calcis viuæ lib. j. ß. infunde per horas quatuor, aut quinque in lib. xv. aquæ pluuiæ omnia ſimul, ac ſæpè agitando: Tum bulliant parùm; Atque cùm tota planè mixtura refrixerit, ſexies. aut ſepties per linteum ſatis craſſum coletur. Colatura limpidiſſima excipiatur ærea pelui, tamdiuque concoquatur, donec in ipſius fundo relinquatur petrea quædam materia, ex qua pyrotica variæ magnitudinis formentur.

Inter Parei farragines cauterium quoddam inuenitur, ridiculo nomine, ſericeum, dictum, cuius vanam pollicitationem cùm effectus improbet, eius deſcriptionem ſubticebo.

De Cucufa, vel potius pileolo medicamentoſo.

CAPVT XXIII.

TEGMEN illius capitis ſimplex induſtrioſè factum, quo ſanorum & ægrorum caput operitur, noctu cucufa nominatur, præſertim quæ ex oblongo fit linteamine, cuius extrema duo conſuuntur, & altera parte, quæ patula eſſe debet, relicta, altera colligatur. At talis cucufa ſimplex, vix niſi ſuffitu medicamentoſa eſſe poteſt, quod medicam materiam concipere nequeat.

Nam quæ duplici Syndone, bombace & pulueribus interſutis ad capitis formam artificioſiſſimè concinnari ſolet, pileus dicendus eſt: qui ob varia medicamenta, vt decet, quibus infarcitur, varijs affectibus capitis, maximè frigidis competit & præcauendis & curandis. Nam quibus cerebrum humidius eſt, ſub Autumni finem & antequam hyemis rigiditas ſæuiat, corpore repurgato, tutum eſt, medicamentoſo pileo caput noctu potiſſimum obualare & velare. Non ſolum enim ipſum a frigore ſecuriùs tuetur, ſed halitu caphalico & ſuaui arcem mētis roborat & animales ſpiritus, qui odore recreantur, reficit. Ad capitis à frigore cuſtodiá & robur ſic parabitur.

℞. Baccharum lauri, & myrthi an ℥ ß. ligni rorismarini, rhodiæ radic. Ireos an. ʒij. ozimi, saluiæ, lauendulæ, rosara. an. pij corticis arantiorum cinnamomi. an.ʒi ß.omnium puluis, qui exceptus bõbace, duplici linteamine inuoluatur, interbastetur, & in cucufæ aut hypopilei formam concinnetur; Atque eo noctu, diuque caput tegatur.

In capitis doloribus ab intemperie frigida natis, alij pulueres competunt efficacioris virtutis, quibus infarcta cucufa ex dupla syndone concinnata, & capiti adhibita valdè conducet: Calorem namque natiuum fouebit, intemperiem cerebri frigidiorem emendabit, & ad salubriorem valetudinis conditionem emendabit. Ad hos effectus plurimum valebit, quæ hoc modo instituitur.

℞. Ciperi, ireos, corticis citri an. ℥ ß.benjoin Styracis calamit.an. ʒi ß. cariophyllorũ,pip.lõgi an.ʒi.maiora.stęchad.vtriusq;rorismar. p. ii. schœnãti. ʒii ß. puluis. Excipiatur cotone, aut tomento laneo, tersuatur xylino duplici & fiat cucufa vel potius hypopileum.

Semicucucufa. Si cui magis dolitet pars capitis anterior vel posterior, dextra vel sinistra, ei pars ea cucufæ erit adhibenda, quæ maiorem specierum copiam admiserit. Inæqualiter enim sæpè dispergendus puluis, pro partium affectarum discursione; quæ dum omnes æquè diuexantur æqualem pulueris quãtitatem poscunt sinion æque inæqualem, Ita ut nonnunquam Semicucufa tantùm concinnanda hoc est, media sui parte tantùm medicamentosa, cùm media, ceu alterutra capitis pars rãtum afficitur.

Puluis violeteus, vt & Cyprius vulgò dictus, qui suo vapore suaui, & cephalico facultatem animalem soletur, cucufis offerciendis & conuenit & conducit. Cùm humores tenuiores sunt & perenni fluore partes subiacentes lacessunt, compescendi pulueribus, ex quibus grauidatur Cucufa, stipticis & condensantibus, vt rosis, balaustiis, nucibus cupressi, cortice quercus, baccis myrthi, & similibus.

De Scuto medicamentoso. CAP. XXIV.

TOPICA medicamenta pro partium quibus adhibentur figura & magnitudine formantur, ac variegantur: magnis maiora debentur, minoribus minora: sæpè oblonga, vt quę regioni lienis apponuntur, rotunda, vt quæ vmbilico; quadrata, quę lumbis; triqueta & scuti forma, quæ ventriculo: ipsius enim inæquali figurę aptius accommodatur hoc inęquale topicum, quòd Scuti formam, ad gratiam magis quàm necessitatem ęmulatur.

Varijs autem modis, variasque ob intentiones medicum scutum instituitur. Vel enim ex pulueribus stomachicis linteo duplo intersutis; vel ex emplastro, aut Cerato, aut malagmate quodam desideratis

ratis viribus dotato formatur. Quod pulueres tantùm stomacho benefacientes admittit, mulieribus quidem & viris animo minus masculis magis arridet, suas tamen ignauiùs vires promit. Quod verò ex cerato, vel emplastro super aluta extenso comparatur, proximè cùm epigastrio superponatur, multò potẽtius, ac citius erigit ac efficit quicquid est efficere natũ. Vtriusq; formulas dabo, vt hinc seligat vel medicus vel æger, vtrũ hic magis cupierit, aut ille magis probarit. Quod ex siccis eustomachicis desideratur hoc modo parandum.

℞. absynthij & menthæ vtriusq; siccatorũ an. ʒii. macis, Caryophyllorũ, cinnamomi an. ʒi. galangæ, piperis an. ʒ ß. fiat omnis puluis. Ex quo, gossipio & duplo linteo, fi. Scutum, quod euersum stomacho superponendum. Ex duobus linteis quod immediate carnem attingit, sericeum esse solet, aut lineum, sed semper textura rarum, exterius densum aut magis compactum ventriculum frigidiorem calefacit & roborat & coctionem iuuat. Scutũ aridũ

Eadem præstant, atque efficaciùs, quæ ex Ceratis & Emplastris stomachicis lib. 5. antidotarij nostri descriptis, parantur. Conferũt enim Cardialgias per consensum ventriculi, ipsius supinitati per quã os superius laxius est & ferè inuertitur, nec arctè cibos amplectitur, apepsię, & imbecillitati, atque aliis pluribus symptomatis, quibus sæpè diuexatur. Sic verò facilè, & citò Scutum, dùm occasio quædam vrget, habet. Supinitas ventriculi quid.

℞. Cerati stomachici dis. Mes. aut. Emplastri de mastiche ℥ i. extendatur super Corio, & fiat Scutum, regioni Stomachi adhibendum. Scutum emplasticũ.

Ex emplastro Stomachico nostræ descriptionis fiunt Scuta, ad roborandum & calfaciendum ventriculum frigidiorem & imbecillũ.

Fiunt & Scuta malagmatica efficacissimæ virtutis hoc modo.

℞. carnis citonior. condit, ℥ii. crustæ panis tostæ & vino generoso maceratę ℥i nucis mosch. ʒi. caryophyl. ʒ ß. piperis longi ℈i. pistẽtur simul cum oinomelite, vel vino absynthite, & fi. malagma, quod extendatur super aluta, & fiat Scutum. Scutum malagmaticum.

Ne in grumos citiùs abeat parum olei mastichini, aut de Absynthio poterit addi. Optimum est quod ex cydoniato fit trito cum paucoo oleo nucis moschatę & puluere rosarum. Aliquot guttæ balsami orientalis, aut saltem Peruuiani, commodo multo permiscentur. Exigua enim quantitate egregios pręstant effectus.

De Scuto. CAPVT XXV.

ENTRICVLI intemperiei frigidę, ac imbecillitati multa medentur tam assumpta, quàm admota. Assumuntur blanda purgantia & eustomachica, vt pilulę ex aloe, & rheo, aromaticum rosatum, & pulueres digestiui, vulgò, dicti.

Admouentur calefacientia & roborantia, vt litus, fotus, de quibus suprà, & scutum de quo nunc agendum.

Scutũ cur sic dictum & cui parti accommodatum.

Sic autem vocatur medicamentum quoddam ventriculo peculiare, quòd scuti formam habet, illiúsque calorem suscitat, robur adauget & coctionem iuuat admotum.

Concinnatur interdum ex emplastro quodam stomachico, super aluta extenso & admoto, & aliquando ea parte qua proximè carnem contingit, raro syndone inuoluto.

Sæpius tamen fit ex arida materia, quę ventriculo confert roborando, crassiusculè trita, bombace excepta, & duplici linteo ad scuti formam consuta.

Materiam illam copiosissimã nobis suggerit calefacientium & roborantium vberrima seges, inter quæ ea potius seligenda, quæ speciali dote ventriculum respiciunt, vt nux moschata, macis, cariophylli, calamus aromaticus, schœnanthum, rosę, menta, absynthium, & alia multa, quę suaui odore spiritum recreant, & amico calore iuuant cõcoctionẽ. Sic autem parari potest, scutum viribus ad dictos vsus efficacissimum.

Scutum roborans & calefaciens.

℞. cyperi, ligni aloës, calami aromatici an. ℥ i. schœnanti, cinnamomi, cariophyllorum, nucis moschatę an. ʒ ß. macis ℈ i. rosarum rubearum, maioranæ, absynthij, mentę an ʒ ii. saluiæ ℥ i. fiat omniũ puluis, qui cotone moschato exceptus & intersutus geminis linteis, in scuti formam concinnetur.

Minore sumptu confici poterit quod sic describitur.

℞. galangæ, ireos, piperis, an. ʒ. baccarum lauri, cumini an. ʒ ß. absynthij vtriusque, mentæ, saluiæ & rorismarini an. m. ß. fi. omniũ puluis, excipiatur carpto gossipio, & fiat scutum regioni ventriculi admouendum.

De Cucufa, & Semicucufa. CAP. XXVI.

VM cerebrum ſit velut magna glandula Hippocrati, & caput ſit pituitæ ſedes ac locus: Inſtar enim cucurbitulæ trahit, magna congeries humoris frigidi in toto capite ſolet aſſeruari, qui niſi medicamentis idoneis vacuetur, aut perennis illius generatio impediatur, ad membra ſubiecta, puta fauces, pulmones, thoracem, & reliquas partes inferiores delabitur. Multi tamen adeò medicamenta vacuantia auerſantur, aut tanta cerebri frigiditate laborant, vt etiam repurgati, ſępè de capitis grauitate, ac catarrho conquerantur, maximè ſi crepuſculo ſeſe commiſerint, aut ſubdiu caput pauculo tempore nudarint.

lib. de glandul.

Poſt igitur vniuerſalem purgationem, ad robur capitis, ad frigidam eius intemperiem, ad dolores inde genitos, ad deſtillationem ſiſtendam, ex goſſipio pulueribus cephalicis conſperſo, & duplici linteo interſuto, cucufa capiti apta ac conueniens, inſtar pileoli formatur.

Cucufæ capiti ſunt peculiares.

Omnis porrò materia puluerum, ex quibus infarciuntur cucufæ, non ex ſtirpibus ſiccis tantùm pendet, ſed ex mineralibus & animalibus quædam ſæpè mutuamur, quæ multum adferunt, vt ſuauitatis, ſic vtilitatis.

Suauis & vtilis eſt puluis ad cucufas capiti roborando aptandas, qui ſic paratur.

℞. calami aromatici, ſchœnanthi, ireos an. ℥ i. baccarum lauri ℈ ij. ſtyracis, benioini an. ℥ ß. cariophyllorum, cinnamomi an. ʒ i. macis ℈ j. maioranæ, roriſmarini an. ʒ ij. moſchi ℈ ß. fiat omnium puluis, qui excipiatur bombace ad cucufam.

Puluis ad cucufas.

Quibus non licet propter rei familiaris anguſtiam, cucufas ſic paratas geſtare, minore ſumptu conficientur, hoc modo.

℞. betonicę, meliſſæ, ſaluiæ, ſtœchados vtriuſque, roriſmarini an. m. ß. ligni lauri. ʒ iij. cumini ʒ j. fiat omnis puluis ad cucufam concinnandam.

Is quoque puluis ad eoſdem vſus tutò ac fœliciter capillis inſpergitur.

In ſumma, vna eſt & eadem cucufę & ſcuti parandi ratio; Sed illius forma, capiti adaptatur, huius ſtomacho: vtriuſque facultas parti cui deſtinatur iuuandæ accommodanda: ſtomachica ſtomacho: Cephalica, capiti, cui aſtringentia quandoque miſcemus, dum catarrhos ſiſtere conſilium eſt.

Et vt cucufa totum cranium inuoluit, ſic ſemicucufa tantū dimidium: vel certè puluis medicamentoſus vni tantùm parti, quæ ſcilicet malè habet, adhibeatur, & cum bombace interbaſtetur, vt loquitur vulgus, ad ſemicucufam.

De sacculis. CAPVT XXVII.

VM minutula ſemina, ac etiam paulò maiora, magnæ ex parte integra & ſicca, ex vſu ſint medico, vixque per ſe ſola partibus corporis poſſint adhiberi, ante illorum vſum ſacculo includuntur, vel magno, vel paruo, pro partis cui adhibetur conditione. Ad auris tinnitum non niſi paruus admodum vſurpatur; Ad colicum dolorem & Tympanitem, magnus, vt qui ſæpè totum abdomen operiat. Eius magnitudo qui regioni cordis admouetur, proportione quadam illi reſpondere debet, vt nec multò maior, aut minor concinnetur: Cuiuſmodi ſunt, qui ex cardiacis & alexiterijs pulueribus parantur, & tempore peſtillenti ſuper cordis regione, ad illius & facultatum tutelam, geſtantur.

Fomenta ſicca. Sunt autem vel ſicci, vel humidi; Sicci alio nomine à veteribus, fomenta ſicca vocantur, apud quos idem eſt vſus ſacculorum & fotuum. Admouentur multis corporis partibus, capiti, cordi, ventriculo, iecori, lieni & vtero, ſub eadem forma, quadrata nempè, quę tamen oblonga eſſe debet, inſtar linguæ bubulæ, dum lieni; vt ſcutiformis, dum ventriculo adhibetur.

Vt autem ęquabilis ſit materię per omnes ſacculi partes diſpenſatio, is tranſuerſim filo acu traiecto, conſuendus eſt. Qui cordi applicatur ferè ſericeus eſt; qui reliquis partibus, lineus, aut cannabinus ſed rara filorum ſerie contextus.

Ad refrigeratos artus, ad flatus diſſipandos, ad humores euocandos & abſorbendos, ſacculi non niſi calentes adhibentur, veluti ſunt, qui ex ſeminibus frixis, & vino aut aceto irrigatis fiunt, vt ad colicum dolorem, & Tympanitem hoc modo.

Sacculus ad Tympanitē & colicum dolorem. ℞. millij lib. ß. baccarum lauri contuſarum ℥iij. ſem. fœniculi, aneti, cumini. an. ℥j. ſalis communis ℥ij. ocymi, maiorani. an m. ß. torrefiant omnia ſimul in ſartagine, & calidiora recondantur, in ſacculo, qui affectæ parti inducatur, quique refrigeſcens denuò calefiat & admoueatur; vel duo ſimul parentur, vt viciſſim adhibeantur.

Ad cordis affectus eximiæ eſt virtutis ſacculus hoc modo paratus.

℞. radicum angelicæ, ireos, enulæ campanæ, cyperi, gentianæ, tormentillæ an. ʒj. trochiſcorum de caphura, benioin, ſtyracis calamintæ an ℈ij. aliptæ moſchatæ, ligni aloës ſantali citri. an. ʒß. macis, cariophyllorum, ſchœnanthi an. ℈i. granorum kermes, corticis citri ſiccæ an. ʒii. fiat omnium puluis craſſiuſculus, qui exceptus ſacculo ſericeo regioni cordis adhibeatur.

Vix probantur ſacculi ſicci ad pleuritidem, etiam liquoris cuiuſdam vapore madidi, præſtiterit fotus humidos applicare de quibus ſuprà.

Adcapitis & stomachi affectus, cucufæ, frontalia, & scutum imperantur, cùm tamen lethargum, apoplexiam, Carum, aut sopitos sensus excitare consilium est, sacculi magis conuenient sic descripti.

℞. cyperi, galangę, cariophyllorum, radic. angelicæ, baccarum lauri, cumini an. ℥ij. saluiæ, maioranæ, betonicæ, stœchados vtriusque, lauendulæ an. m. j. fiat omnium puluis crassiusculus, excipiatur duobus sacculis interbastatis ad caluarię frictionem. Sic enim magis conducit duos habere sacculos, maximè cùm calidos admouere proponimus, vt dum vnus adhibetur, alter paulatim calefiat, & vicissim alter alteri succedat adhibendus.

De Dentrificijs. CAPVT. XXVIII.

DENTES permultis vitiis obnoxij: Eos enim nigredo deturpat, caries absumit, laxitas tremulos facit, dolor anxiè lacessit. Nigredine præscribuntur dentifricia, laxitati astringentia, cariei detergentia roborantiaque, dolori mille remedia. Quisque enim expertum ad Odontalgiam se habere secretum profitetur. Sed accidit sæpè, vt quod semel profuit, postea irritum esse, & interdum obesse comperiatur.

Hippoc. lib. 5. & 7 epid. Ægrius autem ferunt multæ mulieres, dentium nigredinem quàm dolorem, qui licet à plebecula, tanquam momenti nullius affectio despiciatur, filio tamen Metrodori maxillę marcor superuenit, exciderunt dentes molares & ipsa maxilla. Historia.

Porrò dentibus extergendis & dealbandis dentifricia à medicis præscribuntur, eaque forma multiplici, vt pulueris, opiatæ, linimēti, sed vsitatiora forma pulueris dantur, vt.

℞. ossis sępæ ℥ j. coralli albi, cristalli an. ℥j. cornu cerui, ligni lentisci an. ℈ii. fiat omnium puluis, quo fricentur dentes.

Parem habet vim dentibus dealbandis dentrifricium hoc modo descriptum,

℞. scobis eboris, pumicis, cornu cerui an. ℥i. coralli ℈iii. margaritarum ℈i, cariophyllorum, cinnamomi, rosarum, rorismarini an. ℈i. fiat omnium puluis pro dentrifricio. Variæ dentifriciorum formulæ.

Forma opiatæ dentifricium sic imperari potest.

℞. dentium equorum vstorum, aluminis, coralli albi an. ℥i. ossis sæpiæ, pumicis an. ℥i. salis vsti ℈ii. macis, cariophyllorum, lentisci an. ℥ß. fiat omnium puluis, & cum melle rosato, fiat opiata, qua mane fricentur dentes, & posteà vino abluantur diluto.

Quibus magis arridebit dentifricium forma linimenti, sic parabitur.

℞. putaminum ouorum vstorum, cornu cerui, cristalli an. ℥i.

santali citrini, lentisci an. ʒß. radicis ireos ℈j. moschi ℈ß. fiat omnium puluis tenuissimus, & cum syrupi rosarum siccarum quantitate sufficienti fiat dentrificium liquidiusculum, quo manè dentes circumliniantur.

Sunt qui forma trochiscorum parant, quibus exsiccatis & induratis dentes sæpè fricando detergunt, expoliunt, & candidiores reddunt.

De Odoramentis. CAP. XXIX.

NON abs re scipsit Hippocrates, in medico præter cætera, cultum artificialem in vestitu & odoramentis suauibus requiri, quibus tanto solet æger delectari, quanto his offendi, quæ vel ingrata sunt, vel nimis fragrantia. Ea siquidem auersantur multi, quod caput vel repleant, vel molestè feriant, & cephalalgiam inferant: Contrà verò suauissimi halitus ex rebus odoratis prodeuntes, vterum, ventriculum, cor, & cerebrum multum recreant. Cuius rei rationem reddens Galenus, & proportionem constitues odoratus ad gustum, sic libris simplicium loquitur: Quemadmodum sapores grati & familiares, ijdem quoque & dulces sũt; ingrati, nec dulces, nec familiares: Sic odores familiares spiritui animali, iidem quoque grati & suaues sunt. Qui verò non familiares non suaues sunt, & malè olentes. Atqui vt dulcia temperata sunt, Galeno, sic odorata suauia moderatum habent calorem, vt placet Scaligero.

Initio lib. de medico.

Sapores dulces, grati.

Odores qui grati.

cap. 6. lib. 1. de sympt. caus. cap. 21. lib. 4. de simpl. med. facul.

Quæ cùm ita sit, odores suaues grati erunt cerebro & partibus principibus. Quædam tamen odorata tertium caloris gradum attingunt, vt cinnamomum, cariophylli, calamus aromaticus, verùm his non vtimur nisi parua quantitate, aut his admixtis quæ calorem illum contemperant: Odorata namque magna quantitate naribus obiecta, grauem odorem & cerebro noxium spirare solent, quæ minima quantitate recreant, quòd vnitus odor, & grauis temperetur aëre ambiente, aut rerum aliarum permixtione. At malè olentia quantumuis aere temperentur, non solùm qualitate sua, sed etiã substantia cerebro, & partibus neruosis aduersantur ex Galeno. Quod confirmat Aristoteles dum scribit mulieres ad odorem lucernæ extinctæ abortire.

cap. 10. lib. sim. lib. 1. de caus. plant.

Malè olentia ingrata & facultatibus noxia.

cap. 10. lib. de instru. odorat.

Cùm igitur suauis rerum odoratarum halitus sit consocialis spiritibus, illorumque familiare pabulum, medicus non modò captabit gloriam apud vulgus si fuerit vnguentatus, sed etiam ipse aliis odoramenta prescribet, ad spirituum robur & custodiam sanitatis.

cap. 24. lib. 8. de hist. animal.

Ea verò vel forma pulueris, vel vnguenti, vel pomi, vel trochiscorum describuntur. Forma pulueris diapasma, vel odoramentum sic fiet suauissimum.

℞. Calami aromatici ℥iij. ireos florentiæ ℥ij. styracis, calamintæ, benjoin an. ℥j rosarum ℈ij. cariophyllorum ʒß. moschi, ambræ, an. ℈ß. fi. omnium puluis, accuratè seruandus, ne vis eius exhalet. Puluis suauissimus.

A recentioribus celebratur puluis quidam, Cypreus vulgo dictus, vt & violetus, cuius cum variæ descriptiones dentur, quisque puluerem odore suauissimo fragrantem, Cypreum, vel violeteum nominat. Cyprius quasi Cyperinus sic parari solet. Puluis Cyprius.

℞ Cyperi ℥vj. ra. Ireos florēt. ℥ß. Styracis calamitæ, bejnoin. an. ℥iij Rosarum rub. ℥v. ambræ griseæ, moschi an ℈ß. fi. omnium puluis, simul miscendus. Puluis Cyprius.

Qui ab insula cypro in qua multa aromata nascuntur puluerem hunc dici contendunt, ex illis ipsis solis suum puluerem parent.

Qui violeteus vulgò vocatur suauissimè fragrat, cùm sic paratur.

℞. Rad Ireos florent. calami aromatici an. ℥ij. cariophyllorum, Styrac. calamit. labdani coriādri an. ℥j, Saxonis mochati, benjoin, maioranæ an. ℥jß. corticis citri sicc. ʒß. rosa. rubr. ℥ß moschi boni, g. xij. fi. puluis. Puluis violeteus.

Hic notet Lector, puluerem hunc, non à violis, quæ non ipsum ingrediuntur, siccæ namque fere sunt inodoræ sed ab halitu quem refert Iris, illis recentibus cognato, tale nomen mutuari. Violeteus [illegible] cur dictus.

Eiusmodi pulueres odorati sericeis sacculis includi solent, quos olidæ mulieres (bene namque olent quæ nihil olent) tetri halitus quem effumant cohibendi aut corrigendi gratia inter mammas gestant. Nec desunt delicatuli iuuenes præsertim mulierosi, qui sacculis istis odoratis delectentur. Omnibus verò odoramenta conceduntur, quorum sanitas ad sui ipsius custodiam illa ipsa requirit. Sacculi odorati.

Vnguenti forma facilè parabitur odoramentum, si puluis supra descriptus excipiatur pauco oleo liquidambar & cera, vt consistentiam acquirat idoneam. Vel sic

℞. Santali citrini, calami aromatici, schœnanthi, cinnamomi an. ℥j. styracis calamintæ, benjoin, macis an. ʒß. ceræ ℥iij. ol. moschelini q. suff. fiat vnguentum. Vel hoc modo. Vnguentū odoratum.

℞. Macis, cinnamomi an. ʒß. benjoin ℈ij. zibethi, moschi, amber. an. ℈ß. caphuræ gr. v. cum oleo amygdalino fi. litus.

Fit quoque ex aromatis selectis odorata massa, ex qua vel pomū, vel trochisci formantur, quorum suauitas magni fit, vt.

℞. Corticis citri sicci, cinnamomi, ladani an. ℥j. styracis calamintæ ℥ij. macis, cariophyllorum, ligni aloës, ireos an. ʒß. caphuræ ℈j. moschi, zibethi, ambræ an. ʒß. cum muccagine gummi tragacanthi in aqua rosarum extracta, fiat massa, ex qua fiat pomum, vel orbiculi, aut pastilli cuiusuis figuræ. Pomum odoratum.

A multa ambra zibetho moscho & aliis aromatis fit globulus crassior & suauissimus spirans quem pomum ambræ vocitant. Pomum ambræ.

De suffitu & auiculis cypriis. CAPVT XXX.

VAVES quidem odores, ſpiritus omnes exhilarant, ſed multa ſuum non niſi vi ignis halitum communicant; Proinde prunis ignitis incēduntur aut ita certè calefiunt, vt quoquo verſum odorem ſpargant, vt thus & benjoinum.

Sic ſua Thymiamata primi Dei cultores parabant, Sic ſuos ſuffitus medici ad ſanitatem; ſic ſuos Aulici ad voluptatem conficiunt. Non tamen in prunas ſemper materia ſuffituum inijcitur, ſed cocula quadam, ſic Pompeio dicta, ænea vel argentea, quàm vulgus Caſſoletam, nominat, excipitur, ſimul cum aqua roſarum, vel arantiorum; in eaque dum feruet tota mixtura, ſuppoſitis in eius media parte carbonibus accenſis vapore ſuaui totam ædiculam implet.

Cocula.

Caſſoleta.

Quædam ſponte ſuum odorem longè latèque diffundentia alieno calore non egent, vt roſæ, zibethum, moſchus & alia quamplurima. Notet hîc lector caſſoletarum vſum tam nouum non eſſe, vt multi putant: Suffitus enim Arabum *Alchamor* ſua lingua dictus ſimiliter fiebat, & ob ſimiles vſus.

Alchamor.

Eſt igitur ſuffitus vel humidus, vel ſiccus, & vterque vel voluptatis, vel ſanitatis. Humidus paratu facilis eſt, & familiaris mulierum ſplendidè viuentium, quæ dum ægrotant, vel ſaltem his diebus, quibus medicamenta purgantia ſumunt, ex cortice arantiorum, citriorum, cariophlylorum, cinnamomo & aqua roſarum ſimul mixtis, & ignita Caſſoleta receptis, cubiculum ſufficiunt.

Siccus à Pharmacopæis medicorum conſilio frequentiùs paratur, non modo ad voluptatem, ſed etiam ad vtilitatem.

Voluptatis ſuffitus dari ſolet his, qui delicijs & cultui corporis indulgentes, res paternas effusè diripiunt.

Qui ſanitatis eſt, his præſcribitur, quibus ſpiritus reficiendi ſunt, roborandum cerebrum, cor exhilarandum & à malignitate extrinſecus adueniente vindicandum.

Suffitus ad ſanitatem.

Confert etiam pulmonibus infarctu à craſſa pituita liberandis, non tamen omnibus affectionibus circa thoracem conſiſtentibus idoneus eſt: Sanguinem enim ſpuentibus aduerſatur, inquit Aëtius, quùm per eorum quæ ſufficiuntur, vaſa rurſus aperiantur, neque his adhuc, qui ſiccum morbum circa thoracem habēt; Verùm Aſthmaticis, Orthopnoicis, & quibus thorax copia crudorum infeſtatur, prodeſt, vt etiam lue venerea laborantibus, ſi ex medicamentis idoneis, quæ iſtius morbi virus, per frequentem ſaliuationem abijciunt, vt decet paretur, atque corpore prius per vniuerſalia remedia vacuato, vſurpetur. Ferè autem forma pulueris craſſiuſculi,

Lues indica ſuffitu nonnunquam curatur.

ſuffi-

suffimigium datur, vt ad roborandum & siccandum cerebrum, hoc modo.

♃. Styracis calamintæ, benjoin an.ʒj. ß. gummi iuniperi, thuris an.ʒj.cariophyllorum, cinnamomi an.℈ij.foliorum lauri, saluiæ rorismarini, maioranæ, an,ʒß.fiat omnium puluis crassiusculus, cuius portio prunis candentibus inspergatur, vt odoratum fumum expiret æger. Suffitus pro cerebro.

Ad sistendum humorem qui è cerebro ad pulmonem delabitur, ad hunc modum parabitur suffitus.

♃.Nucum cupressi, balaustiorum, ladani an. ʒj.rosarum ʒij.baccarum myrthi, mastiches, an,ʒ.j.ß.fiat puluis pro suffimigio. Suffitus pro pulmone.

Cordi roborando & resarciendis spiritibus, suffitio confert ad hunc confecta modum.

♃. Calami aromatici, xyloaoës, scœnanthi, cinnamomi, an. ʒj. styracis calamintæ benjoin an.ʒj.ß.macis cariophyllorum an. ʒ. ß. rosarum, majoranæ an.℈ij.aliptæ moschatæ ʒii.fiat omnium puluis ad suffitum. Suffitus pro corde.

Ex iisdem pulueribus cum carbone salicis, & liquore quodam idoneo aliquando conficitur massa, ex qua fiunt pastilli, vel tedæ, vel auiculæ, vulgò Cypreæ dictæ, quæ citra flammam, ignem facilè admittunt, & suauem fumum exhalant. Sic ritè possunt fieri.

♃. Benioin ℥i, styracis calamintæ ℥ii. ladani ℥ß.aliptæ moschatæ ʒiii. cariophyllorum, schœnanthi, an. ʒii ligni aloës ʒi, carbonis salicis ℥ii. terantur omnia: puluis excipiatur gummi tragacantho aqua rosarum soluto, fiat velut pasta, ex qua formentur vel auiculæ, vel claui aut candelæ aut orbiculi, cuiuslibet figuræ. Auiculæ Cypreæ. Candelæ odoratæ.

Lib. de natura mulieb. Ad ciendos menses vult Hippocrates, vt mulieres singulis quibusque diebus bis suffiātur, infundibuli fistula per quā fumus deducitur penitissimè in sinum pudoris intromissa. Eligenda verò quæ primo, aut ad summum secundo gradu calefaciunt, dein ad vehementiora transeundum, ea tamen cautione seruata, vt non valdè acria vsurpentur, ne caput grauetur, & vteri ceruix exulceretur, vt iussit Hyppocrates. Suffitus cōfert mensibus mouendis.

Lib. de superfœt. Fiunt verò suffimenta, vt vasa diducantur, & proximè vterus accurrat ad orificium, sicque sanguis extra facilè prorumpat. Sed cùm mensium cunctatio a duritie & siccitate vteri proficiscitur materia suffitus aliquo liquore excipienda est, quo possit vterus humescere, vt cera & oleo simplici, vel odorato, aut terebinthina, vel ladano, vel gummi tragacantho, vt fiant pastilli, qui vsus tempore in carbones ignitos inijciantur, vel potius in cineres calidos, vt voluit Aristoteles in problematis, vt

♃.Radic. cyclaminis, asari, myrrhæ, bdellij, Ireos an.ʒ.j. styracis calamintæ, ʒ.iii.nigellæ romanæ ʒ.ii.cinnamomi, cariophyllorū.an.

fiat omniū puluis pro suffitu muliebrium; vel excipiatur terebintā veneta, & fiant pastilli ad eundem vsum.

Suffitus ad vlcera.

Vlceribus quoque dysepuloticis, quibus frustra tentata fuerunt alia remedia, & Indicæ lui suffimenta sæpè fęliciter vsurpantur, maximè vero quæ ex cinnabari fiunt, cui, vt hydrargiro, cuius est multum particeps, mira virtus inest, & alexiteria, ad venerei morbi virus, per saliuationem excludendum. Illius namque fumus, toto exceptus corpore, per spiramenta cutis sese transfert in corpus internum, & humorem attenuando, impellendo ac disijciendo, tandem ad os deducit, & frequenti sputatione foras excludit. Sicque nō modò vlcera quæ pharyngem & internas oris partes occupant, perfectè delet, sed & dolores sedat & materiam, quæ tubercula & pustulas committebat optimè sanat. Sic autem parari debet ad huius mali curam suffitus.

Suffimenta ad luem veneream.

℞. Benjoin, thuris libani an. ʒij. baccharum lauri, calami aromátici an. ʒj. cinnabari ʒx. fiat omnium puluis, qui excipiatur styrace liquida pro suffimigio, vel sic.

℞, Granorum iuniperi, thuris, mastiches, ladani an. ʒjß. cinnabaris ℥jß. terantur omnia, & ad vsum seruentur pro suffimento; hoc quoque modo rectè parabitur.

℞. Styracis calamintæ, benjoin, cariophyllorum, thuris masculi, ladani an. ʒj. myrrhæ ℈ij. galliæ moschatæ ʒij. mastiches ʒj. cinnabaris ℥jß, terantur omnia, & excipiantur terebinthina, vt coeant in massam, ex qua fiant pastilli pro suffumigio.

Eiusmodi autem suffitus non nisi summa prudentia sunt adhibendi, ne strangulationem, aut neruorum resolutionem, aut tremorem adferant. Cinnabaris enim vt & hydrargyrus, cùm vix naturæ legibus coërceantur, non nisi à peritis & expertis medicis debēt exhiberi, vt nec tractari.

Vidi quemdam pedisequam regis á muliercula suffitum, qui ob recurrentium neruorum resolutionem, duos menses ante obitum, à maligno fumi halitu concitatum, ἄναυδος seu loquendi impotens miserè periit.

Alios obseruaui ab Empiricis & ignaris cinnabari indebitè parata, tractataque suffitos paralyticos euasisse, nec arte vlla post ad sanitatem redire potuisse.

Nolo plures historias eorum, qui à circulatoribus suffiti, sæuis doloribus cruciati, ac tandem victi interierunt. Si quis enim misellus lue venerea infectus, vel guaiaci decocto, vel hydrargirato litu, vel cinnabaris suffitu tandem conualuit, idem eamdem opem, quam ipse sensit in aliis vult experiri, vnde multi sartores, fabri & ètiam baiuli his remedijs Lutetiæ nunc istius morbi curam audacter pollicentur, & infęliciter suscipiunt.

Sic videor omnes remediorum formulas, tum in hoc, cum in tertio libro descripsisse. Si quæ alio nomine ab antiquis designantur, sub illis continentur, vel iam eorum tanquam inutilium exoleuit vsus quod si quis nauseabundus has lucubrationes fastidiat, ac malo animo famæ nostræ insultet, det illi Deus meliorem; atque maleuolus cùm sit & omnibus displiceat, illi forsan displicere, non nefas. Sequitur nunc, vt beneuolo artis Pharmaceuticę studioso Officinam extruamus.

FINIS LIBRI QVINTI.

IOANNIS RENODÆI MED. PARISIENS.

DE MATERIA MEDICA, COMPOSITIONIBVS IN PHARMACOpolio parandis & seruandis necessaria libri tres.

DE PLANTIS, LIBER PRIMVS.

PRÆFATIO.

NIVERSI compendium homo, viuentium perfectissimus, diuinum animal, & corporũ omnium μετριότης naturæ lege, sæuissimis ac innumeris morbis, ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, ϗ τῶν μικροκόσμος ἔξωθεν lacessitur; Ex principiis enim generationis humanæ cõnascitur infausta quædam labes, ex qua morborum seges immensa sobolescit; nam seminalis hęreditas, non ex omni parte beata, sed iniuriis permultis, quæ ad interitum necessariò fatalem iter parant, obnoxia. Ex qualitatum siquidem oppositarum quibus constat corpus, dissidio, ex perenni, ac triplici ipsius effluuio, excrementorum prouentu, prauo rerum non naturalium vsu, animi pathematis, humidi primigenij iactura, & caloris extinctione natiui, qui virtutis est finitæ, atque vt agens physicum repatitur agendo, quotidie morimur. Sum-

Cap. 5. lib. de marcore.

Moriendi necessitas.

mus tamen Opifex, optimus rerum & conditor & conseruator, hominem vt foueret, ac tueretur, totum repleuit terrarum orbem omni genere auxiliorum, ex quibus ille non modò victum & vestitum habet, sed adhuc auxilia multa, vt medicamenta saluberrima, quorum gratuito fauore, & virtute eximia suæ sanitati prospicit, & morbos futuros præpedit, vel iam factos fœlicissimè pellit.

Ex quibus sumitur materia medica.

Auxilia illa sunt stirpes, mineralia, animantia, ex quibus medica materies sumitur, quam his tribus libris examinamus, non quidem totam: laboris enim esset immensi, & forsan inutilis, sed eam tantùm, quæ singulas compositiones in nostra Officina, seu Antidotario descriptas ingreditur. Qui integram plantarum historiam desiderarit, præter eruditissimam Dioscoridis lectionem, Ruellij, Mathioli, Dodonei, Lobelii, Dalescampii & Clusij laboriosissimos commentarios poterit consulere. Qui de mineralibus & metallis prolixiorem textum postulat, adeat Georgium Agricolam: qui animalium historiam, legat libros 9 Aristot. de animal. Conrad. Gesnerum & Edoard. Vuottonum, qui de ea materia doctissimè scripserunt. Quæ enim breuiter nunc & dilucidè sumus explicaturi, tũ instituendo pharmacopœo, tùm instruendo pharmacopolio sat esse putamus, cùm ex his omnia medicamenta vsitatiora & præstantiora tam in rem præsentem, quàm futuros vsus soleant parari.

Prioris libri dispositio.

In prima autem primi libri sectione multa simul congessi adeò vulgaria, vt non solùm in pharmacopoliis, sed singulorum ciuium ædibus ex parte maxima reperiantur, quorum tamen vsus in medicina tam frequens est, & necessarius, vt sine illis, vix medicinam aliquis faciat, aut medicamenta quædam rectè paret, & fœliciter exhibeat. Quid enim in communi medicamentorum vsu vsitatius aqua, vino, aceto, saccharo, melle, manna & floribus cordialibus? Quid frequẽtiùs celebratur quatuor emollientibus, quinque capillaribus, quinque radicibus aperitiuis, quatuor seminibus frigidis, totidem calidis, tam maioribus, quàm minoribus? & aliis quibusdam in huius libri fronte descriptis.

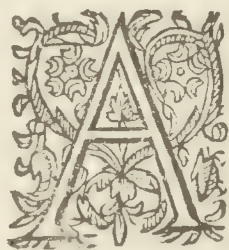
Hæc igitur omnia in reliquorum classes minùs aptè referenda putaui, cùm ex vsu sint quotidiano, & illorum portio in area, alia in vestibulo pharmacopoliorum prostet, alia in cella vinaria, alia in popina, aut taberna posteriore conseruetur. In abaci verò capsulis anterioribus semina frigida, calidaque reponi solent, vt pręsto sint perpetuò, eaque dum vsus postulat, mox pharmacopœus habeat præ manibus. Sic duximus ęquũ, de stirpibus aliquot, aut earũ partibus inter se qualitatibus valde oppositis, sectione simul eadem methoditamen agere.

Ab aqua autem auspicari visum est, vt quæ sit non modò communissima, sed vtilissima, qua sine nec sumus, nec viuimus sani, aut ægroti conualescimus. Ex ea, tanquam vulgatissima, vt obiter dicam

Christus imbecillitatis nostræ memor, primum instituit sacramentũ quo lauit nos à protoparentis crimine, aliáque multa miracula fecit, quæ qui tantùm physicus est, minime capit. Qualitates verò naturales & eximias dum accuratè perquirit, dignoscit, experitur, in omnibus diuinum cogitur mirari Conditoris opificium. Historia.

Arist. cap. 2. lib. 4. de gen. animal.

De Aqua. CAPVT. I.

AQVA diuersa ratione & elemẽtũ & alimẽtũ dicta, non solũ cõmune sobolis humanę solatium est, sed animãtium & vegetantium omnium subsidium, quo nullũ viuens carere potest: Degunt enim animantia multa absque ignis vsu, sine aqua nullum, & qua sola virginem Hispanam diu vitales auras traxisse viri grauissimi produnt: Melancholicum quemdam vidit Albertus: qui septem hebdomadas ab omni pabulo abstinuit solo aquę haustu diebus alternis sumpto, recreatus. Animalia multa non solùm ex aqua generantur & nutriuntur, sed & plantæ sine huius benigno appulsu nec fruticant, nec florescunt, sed exuccæ & aridæ citò tabescunt, contra lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, ait Propheta, fructum suum dabit in tempore opportuno: vnde forsan prodit Hesiodi opinio, aquam omnibus elementis antiquiorem asserentis: cui assentitur Thales, eam rerum principium constituens vnicum: in quorum sententiam descendit Empedocles, qui omnia ex aqua fieri credidit, & Hippon quidam apud Arist. animam vocauit aquam, vt Hippocrates principia vitæ aquam & ignem: sed per aquam, ille semen; hic, humidum radicale intellexit.

Cæl. Rhod. cap. 23. lib. 13. — Alia historia.

cap. 2. lib. 1. de anima. — Aqua & ignis vitæ principia.

Aqua porrò de qua nunc loquimur, vsibus humanis maximè necessaria, seu ad sitim extinguendam, seu ad alimenta & medicamenta coquenda & paranda, elementata est, frigidæ nomine sæpius designata. Eaque vel fontana, vel fluuiatilis, vel putealis aut pluuia & cysternina: fontana, quia è terra funditur, dicta, vt salubrior præfertur omnibus. Nonnullæ tamen improbantur, quod viscera terræ eluentes, secùm alienas qualitates adferunt: nam pro locorum varietate, per quæ transeunt, varium odorem, saporemque mutuantur. Sic quædam visæ sunt, per loca sulphure plena traiectæ, adeò calentes, vt non possint esse vsui. Aliæ ob anfractus aluminosos & vitriolatos quos abluunt, tam acidę sunt & ingratæ, vt quiuis siticulosus auersetur. In Germania trans Rhenum, maritimo tractu, fons erat aquæ dulcis, qua bibita, dentes intra biennium deciderent.

Aqua fontana melior.

Lib. de sensu & sensibil.

Pucenses aquæ, medicatæ.

In multis Galliæ regionibus alieni & insoliti insuauisque saporis aquæ scaturiunt medicatæ, vt Pucenses, quas singulis annis, ægroti innumeri adeunt, & redeunt fœliciter. Sed de his agere nostri nunc non est instituti, sat est, si ostendero quibus qualitatibus debet insigniri aqua potabilis, ac medicamentis in pharmacopolio conficiendis necessaria.

Ea autem, inquit Arist. in seipsa omnium saporũ genera permista, vel materiam quæ tanquam saporum seminarium sit, habere debet: vel, vt loquitur Galen. ἄποιος, id est, insipida, seu omnis qualitatis expers esse debet, atque leuissima, sed non pondere, vt multi putant, nam aqua ex niue leuis est, tamen insalubris, sed quę tenuium sit partium, celeriterque calescat, vt vult Hippocr. & cito refrigeretur, qualis fontana, aut fluuiatilis, modò pura sit, cuius defectu, pluuia ex Galen. sumatur, præsertim ad hydromelitis confectionem. Cysterninas aquas schola Parisiens. iudicauit insalubriores: Sunt enim velut mortuæ, quę ab aëre, à quo decidunt, à tectis quæ abluunt, à fouea, in qua consistunt, quam nonnulli cauedium quasi cauum ędium vocant, vitium quoddam contrahunt. Aëris enim inquinamenti, aut pestilentis, aliave putri qualitate infecti, vix non potest imber particeps fieri, qui lateres ædium proluens, quosdam sæpè feles mortuos, & alias sordes secum rapit, quibus facilè inficitur, cùm careat motu, qui velut aquæ anima est. Et licet cum multo sabulo stabuletur aqua in cisterna, illuc tamen cúm fiat iugis aquę impurę delapsus, tandem sabulum sordescit inquinatúrque: hinc aquę postea è cisterna effluentis pessimus odor, sapor, vsus. Auget corruptelam pluuiæ conditio, quę aëris lenitate referta citissimè corrumpitur: Et per imbres, pisces multos deteriùs habere, vt Capitonem & Cestræum, seu mugilem viri grauissimi scripserunt: nam oculi eorum albescunt, & per id temporis macilenti capiuntur. Aqua igitur optima est fontana, aut fluuiatilis & putealis, modò non limosa, nec fœtida, sed insipida, quæ scilicet nullam habet saporis manifestam qualitatem, nec alienas qualitates permixtas, salis, nitri, sulphuris, bituminis, aluminis, aliorumque id genus.

[Margin: Gal. ca. 15. lib. 1. & cap. 2. lib. 2. de alim.]
[Margin: Cyrstenæ aquæ cur insalubres.]
[Margin: Lib de ptis. Galen.]
[Margin: Aqua optima quæ.]
[Margin: Gal. comm. ad part. 10. li. 4. epid.]

De Vino. Cap. II.

Veteres olim Romani diis sacrificaturi perpetuò vinum offerebant hinc poeta: *Redduntur merito debita vina Ioui*. Nam dij vina dedere, inquit, Plato, vt pellant hominum curas & mentem lętitia diffundant, nam Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert: Natura siquidem è suo penu nihil quicquam largita est prętantius vino. Vulneribus enim curandis est prętantissimum balsamum, viribus reficiendis cardiacum eximium, nutriendo corpori alimentum optimum, quod nominis indicare videtur notatio, nam Græcè dicitur οἶνος, ἀπὸ τῆς ὀνήσεως, id est, iuuamine, iuxta illud Homericum, Iuuamen senties si biberis: lætificat enim cor hominis, mentem exhilarat, ætatem floridam facit, mœstitiam aufert, calorem natiuum fouet, viscera calefacit, coctionem iuuat, stomachum roborat obstructiones tollit, viam abigendis excrementis parat, vrinas mouet, somnum conciliat, venena frigida obtundit, spiritus resarcit, flatus dissipat, crassos humores attenuat, coquit, discutit: atque vt

[Margin: Ouid.]
[Margin: In symposi.]
[Margin: Vini vtilitas.]
[Margin: Luc. 12.]

paucis cũ Androcide sapientia claro dicam, vinum est sanguis terræ, lac senum ex vite, quasi vita prodiens, vitam conseruans, aquam vitæ suppeditans, quã Chymici subinde Elixir vitæ nominant. Hæc omnia cùm verissima agnouisset & expertus esset poeta Græcus, tam alacri animo vinum excoluit: nam Laudibus arguitur vino vinosus Homerus, vt nõ modò rerum abstrusarum cognitionem adeptus est sed summam in scribendo facundiam consequutus: fœcundi enim calices quem non fecere disertum? Nam vt vulgò dici solet, vinum acuit ingeniũ, & vina, ait poëta, parant animos; Ob id poeta Ennius nunquam se accingebat carminibus scribendis, nisi prius multo madidus mero. Æschilus quoq; nisi potus ad tragœdias nunquam exarandas prosiluit, facetum est autem quod de Lampride narratur, qui cùm vino ingurgitatus multa apposité diceret & responderet, se thuri similem esse fatebatur, quod nisi calefactum suauem spirat odorem. In vino etenim facundia, in vino veritas, in vino alacritas: vetulam enim etiam nolentem saltare compellit, vt prouerbio fertur; nam vinum forte, ait sapiẽs, quo abstinere olim apud Hebræos nefas erat, Persarumque fuit mos, vt postquam vino maduerant, de rebus maximis decernerent. Plato tamen, ait Galenus, neque permittebat in exercitu, vt vinum gustarent milites, neque serui, nec principes, neque hi qui de re aliqua essent consulturi, quod scilicet velut tyrannus animæ facultatibus imperet, excessuque sumptum vires eneruet, sanitatem destruat; vnde Hippoc. in vino morbus & sanitas, mentis temperantia & feritas, bellum & pax: iuxta illud. vinum alit lites, lites dissoluit easdẽ. Vinũ ergo adiaphorum, ac indifferens est, & pro ratione boni vel mali vsus bonum vel malum, atq; vt sanis robur est, sic infirmis infirmitas, præsertim his qui à causa calida malè habent.

Vinum quibus interdicebatur.

Alexand. ab Alex.

Vinum sanis robur.

Porrò vini multæ differentiæ numerantur, à colore, sapore, substantia, odore, virtute & loco, omnes sumptæ. A colore, quoddam dicitur album, rubrum, nigrum, flauescens, rubellum, pallidum: A sapore, dulce, austerum, acerbum, acre, insipidum: A substantia, crassum, tenue, fæculentum: Ab odore, suaue, fragrans, inodorum: A virtute vinosum, & aquosum polyphorum & olygophorum dictum: A loco Falernum, Albanum, Græcum, de quibus antiquatis modicè bibendum ait Gal. caput enim omnia grauant, sed his omnibus caremus; nostratia tamen non minus sunt vinosa, vt Aurelianum, Burgundianum, Andinum, Ainum, & quæ in Lutetianis vinetis coluntur, vt Meudonianum, Ruellinum, Argentolianum; quæ omnia generosa sunt, indigentque Amphictione, qui primus aquam vino commiscuit. Vt verò in conuiuiis semper vinum præstantissimum expetitur: sic etiam in Pharmacopoliis, tum ad medicamenta, quæ per os sumuntur, paranda, vt theriacam & mithridatium tum ad ea quæ extrinsecus adhibẽtur, vt vnguẽta multa & em-

Qui primus aquam vino miscuit

cap. 6. lib. 5. de san. tuend.

plastra. Ex illo quoque destillato, aqua quædam habetur, ardorem & flammam citò concipiens, & ad multos vsus celebrata, quā Aquam vitæ nominant. In summa, nihil est in vino, quod non sit eximium, odor, sapor, spiritus, ex quibus non solùm homo recreatur alitur, fouetur, sed etiam ex illo mortuo & in acetum mutato, necnon ex illius fæcibus, quas chymiatri tartari nomine designant, & medicamenta & alia adiumenta multa mutuatur.

De Aceto. CAPVT III.

ACETVM ὄξυς Græcis dictum, est velut acre vinum, vel potius, vt multis placet, vinum mortuum. Ex vino enim vapido, proprijs spiritibus & insito calore destituto producitur: atque vt Omphacium eleganter vinum crescens, sic acetum vinum decrescēs dicitur, nam inter vtrumque est vinum. Sed vtroque acetum tenuius, acutius & liquidius: ob id non concrescit, nec gelu contrahitur, præcipuè quod fit è vino, quod pręstantius est salubriusque: Nam quod è zitho putrescente in quibusdam regionibus parari solet, vt ingratum, sic minimè sanum, debetque à pharmacopolio ablegari, & cū absolutè acetum ponitur, semper idipsum, quod ex vino laudabili, vetustate, aut artificio, non maleficio, seu malignæ cuiusdam rei mixtura, tale euasit, sumendum est, quod ob vires eximias trahitur, & in culinam ad acetaria & condimenta, & in pharmacopolium ad oxycrati, syrupi acetosi simplicis, oxymelitis, vnguenti Ægyptiaci & de lithargyro, æruginis & cerusę præparationem.

Aceti qualitates. Acetum autem omnē vim habet attenuandi, incidendi, discutiēdi simul & reprimendi, necnon refrigerandi, & aliquantùm calefaciendi; Nam caloris in se quædam semina retinere, etiam agnouit Homerus: vnde mistæ qualitatis esse Galen. scripsit, nam vt lac vniuersum non est homoiomeres & similare, neque vndequaque sibi idem, sic nec acetum, quod multi calidum, alij frigidum nominant. At maiori parte frigidius, quàm calidius his liquidò constat, qui verè eius facultatem expenderint: Atque longè ab illorum coniecturis recedendum, qui cauterii instar calidum putant: Nam sensu constat admotum valde acre, & principio refrigerare, sublatum tamen calorem quemdam relinquere, qui acrimoniæ ratione, & per accidens spatio temporis fit, tametsi non vbique, nec in omnibus corporibus. *Cap. 10. lib. 2. comp. med. loc.* *Cap. 19 lib. 1. de simpl. med.* *Cap. 20 eiusd. lib.*

Hinc colligitur acetum quidem frigidum esse, sed accidentarium habere calorem, vel vt loquitur Galenus, nec esse summè frigidum nec summè calidum, sed neutrius extremorum particeps. Multa enim ex pugnantium facultatum mixtura nascuntur, & pleraque ad sensum simplicia sunt, quę ex pugnantibus qualitatibus constant, & de his cùm ambigitur, sint neutra necesse est, vt acetum, quod ingenitam perdidit qualitatem, & alienam ex putredine adeptum est. *Cap. 11. eiusd. l.* *Cap. 23. eiusd. lib.*

Cuius sententiæ est Theophrastus & Aristoteles: Nam vinosæ vini partes dum in acetum transeunt, refrigerantur, & aqueum recrementum putrescens, adscititiam caliditatem obtinet, velut cętera omnia quæ putrescunt: Fitque acetum quiddam ex contrariis facultatis partibus compositum, partim refrigerantibus, partim calidis, sicut vstorum lignorum cineres. Miras autem præbet acetum mortalibus vtilitates, sed multi frequentiùs eo quàm Pharmacopœi vtuntur.

Cap. 2. lib. 4. simplic.

De omphacio. CAPVT IV.

MPHACIVM est vuæ acerbæ ac nondum maturescentis, quæ Græcis Omphax, in officinis agresta dicitur, non Solis calore in Rob mutatus: cuiusmodi erat olim Dioscoridis Omphacium: Nunc enim instar vini exprimitur in torculari, colatur, in doliis reponitur, & parum salis permiscetur. Ex vuis autem magnitudinem, sed nondum maturitatem adeptis, vt fit progressus ad vini expectationem, sic ex vino regressus ad acetum, quod viribus omphacio in multis conuenit: vtrique enim vis inest refrigeratoria, sed in omphacio imbecillior, in aceto verò tantò est validior, quanto tenuior, cui & acrimonia quædam inest aliquantùm excalefaciens ex putridò calore orta. Proinde Aristoteles rectè scripsit acetum proprio vini calore frigidum esse, calidum aduentitio: Ista tamen caliditas satis esse non potest ad superandam aciditate prouenientem frigiditatem. At verò omphacium ne minimum quidem habet caliditatis, nec ita tenue est, nec ita expeditè meatus corporis permeat: Acidum quippe non modò est, sed acerbum: Ob id ad hypochondria ardentia præstantius est, quam acetum, quòd non tantam habeat violentiam, ac ferientem frigiditatem, nec eam mordaci admistam caliditati: Debent enim qui tali caloris excessu laborant, sine violentia mitigari, nec foris vllam admittere caliditatem aut acrimoniam mordacem. Hinc est quòd summè ardoribus Omphacium prosit, inquit Gal. siue ori ventris impositum, siue aliis partibus quas refrigerare lubet.

Acetum calidum & frigidum

Cap. 12. li. 4. de simpl. med.

Cap. 2. lib. 4. de simplic.

Omphaciũ quibus prosit.

Frequentiùs autem per os sumitur, tam alimentis ad voluptatem, quàm medicamentis ad sanitatem mixtum. Eo enim alterata iuscula faucibus & palato gratissima sunt: Eo acidulata condimenta appetitum reuocant: Atque eius vsu iecoris feruor extinguitur, sanguinis ęstus tẽperatur, venter alimenta non auersatur: hæc autẽ omnia ritè præstat syrupus ex eo paratus, quem Officinæ de agresta, vocãt.

Licet autem ex vua qualibet immatura omphacium possit haberi optimum, in Gallia tamen ex ea tantùm sub finem æstatis, & ante vindemiarum tempus exprimitur, quam vitis alba promit, in hortis culta, cuius palmites longiores, crassioresque ad topiariorum pergulas & fornices deduci solẽt: quęque racemos profert oliuarũ ferè

magnitudine, succo multo turgidos, ex quibus vel etiam maturis cùm vix bonum possit vinum haberi, ex hisdem nondum maturis optimum habetur omphacium: A cuius saporis affinitate, oleum ex oliuis immaturis expressum, acidulumque, Omphacinum dicitur.

De Sacchuro. Caput V.

Accharum antiquioribus incognitum, nunc tam frequens est, vt ironia quadam, pharmacopola sine saccharo, vocetur, cuius Officina eo non luxuriat. Non à cœlo deciduum est, roris instar, nec ex plantarum folijs, alhazur si exceperis, de quo postea colligitur, vt putarunt hi, qui tantùm nomine tenus idipsum vestigarunt, sed ex arundinacea planta, quæ non solum in India, sed in multis alijs Asiæ & Africæ locis, vberrimè fruticat. Nunc in quibusdam Galliæ hortis prouenit, sed vix hyemis sæuitiam aufugit secura.

Planta saccharifera.

Est igitur arundo planta hæc saccharifera, septem, octove pedes longa, crassissima, geniculata, folijs vtrinque multis, longis, angustis, striatis obuallata, fungosa, medullosa, & intus dulcissimi succi vbertate referta, qui vel inciso trunco, instar lacrymæ cuiusdam ex arbore stillat; vel medulla à cannis apertis, incisisque secreta, & ignis vi tamdiu elixa, donec totus liquor in saccharum, salis modo in fundo vasis concreuerit. Radices promit cannæ nostratis ęmulas, sed minus lignosas, magis succulentas & dulciores, à quibus germina quædam erumpunt, quæ auulsa & legitimo transplantata tempore, virent & adolescunt. Comosos flores gerit, vt arundines, inter quas numerari rectè, vel eius sola facies suadet.

Saccharum rubrum.

Succus ex ea tractus, vnica coctione imperfectè elaboratus, adhuc rubet, & saccharum rubrum nonnulli, alij spumam sacchari nominant. Quando coctione lõgiore & elaboratione magis defęcatur, albicatq. plurimùm, saccharum absolutè vocatur. Ex Madarensi & Canariensi regione albissimum quoddam defertur, quod vt candore, sic dulcedine & suauitate alio quouis saccharo præfertur, quod Officinæ saccharum Madarense nuncupant. Sæpè tamen quoddam minus album institores aduehunt, illo non minus bonũ. Multi enim, vt Madarense saccharum ementiantur, commune cum lixiuio quodam eluunt, excoquunt, & portionem nigriorem abstergunt; hocque pacto albissimum quidem reddunt, sed minus dulce, minus gratum, magis rancidum.

Saccharum Madarense

Saccharum qui albescat.

Ex saccharo communi Candum fit hoc modo: liquatur saccharum cum pauca aqua, & elixatur, vt crassus fiat syrupus, qui in ollam fictilem inijcitur, in qua bacilli lignei cancellatim, decussatimque

Saccharum candum.

aptati fuerint. Reponitur olla super assere in loco calido, relinquiturque quindecim, aut viginti dies; Tum syrupus non concretus effūditur, & pauca aqua calida affunditur, ad eluendā syrupi pinguedinem, qua denuò effusa reponitur vas in loco calido, & die sequenti frangitur, inueniunturque bacilli sacchari cando, instar salis fossilis, aut crystalli collucente onusti.

Est quoddam saccharum minus album, minusque crassum, partim pulueratum, partim in grumos crassiores redactum, quod vulgus Cassonadam & Castonnadam nominat, cuius non modò in popinis sed Officinis est frequens vsus. Castonada.

Quod ex longinquis regionibus aduehitur, in metas turbinatas pyramidum æmulas coactum, (vulgus panes sacchari vocat) vt cando minus coctum, minusque durum, sic minus calidum, magisque ad condimenta, obsonia & alimentorum sapores dulcorandos & suauiores reddendos admittitur: Acria siquidem lenit, acida retundit, austera palato gratiora efficit, & saporibus omnibus gratiam affert maiorem. Vnde non tantùm Seplasiarij, sed pistores & coci saccharum frequenti habēt in vsu: nam ad gulæ delicias, ferè nihil mensis apponitur, quod aliquid sacchari non receperit: Aqua enim, vinum, fructus, caro, pisces & reliqua edulia potulentaque si displiceant, saccharum permisceas, & venter postea nullus auersabitur.

Est autem saccharū omne calidū, sed moderatè, & linguæ scabritiei, pectoris asperitati, tussi & sputo mouendo conducit, sed dētibus officit: eos enim nigros reddit, & mobiles, & rubigine inficit. Vires.

In Ægypto & certis Galileæ locis saccharum aliud pilulatum, ac globuli instar rotundum, *Alhasur* dictum, ex plantis colligitur, à vermiculo quodam scarabæi æmulo, qui se eo inuoluit, vt domum simul & pabulum habeat. In Turchia *Tigalia* dicitur, vbi & Damasci frequens est in vsu ad sedandam sitim. Belon. Alhazur. Tigalia. Vires.

c.91.l.2

a *Gal. c.11. li. de att. vict. rat.*

De Melle, CAP. VI.

SCRIBIT *a* Athæneus Cyrinos Corsicæ incolas ideo longæuos esse, quoniam melle vtantur assiduè. Et interrogatus Democritus quonam pacto sanus quis posset diu viuere? Si interiora, respondit, melle rigaris, oleo exteriora. Mel enim cùm sit dulcissimum, succum gignit tenuissimum, & in *b* senibus sanguinem optimum: in iuuenibus tamen & biliosis facilè vertitur in bilem: nam quod in melle dulce est, ait *c* Actuarius, in biliosum humorem mutetur necesse est.

b *Cap. 8. li. 2. de facult. natur.*

c *Cap. 8 li. de spir. anim. mot.*

Est verò facilis hæc mutatio, quia *d* calefacit & exsiccat ordine secundo, adiunctamque habet dulcedini acrimoniam. Præstantissimum siquidē est mel, quod hisce duobus excellit, hoc est, quod dul-

cissimum est, simulque & acerrimum ex *e* Galeno. Mustum verò ex vuis dulcibus expressum, & ad dimidias, tertiasve coctum, licèt melli dulcedine non cedat, vt aqua tamen obtusum est, nec sensum vellicat.

Mustum quid.

Solum autem mel quasi *f* compositionem in se habet, quia ex multarum herbarum succo, vel flore colligitur, & omnibus valetudinibus prodesse potest, maximè tamen senibus temperamento frigidis, & hyemis tempore. Nam vbi *g* calorem nactum fuerit, bilem procreat.

Historia notanda.

Hinc duorum concertationem irridet *h* Galenus, quorum alter mel salubre, alter insalubre affirmabat, vterque ex illato sibi à melle affectu cõiectans. Sed neuter intelligebat homines; non vnum ab initio temperamentum habuisse; neque si habuissent, immutabile ipsum ætatis decursu tueri potuissent. Alter enim erat senex & pituitosus, alter verò iuuenis & biliosus.

Mel quid.

Est verò *i* mel, succus roris cælestis ab apibus collectus. Nam cùm omne alimentum vel ab animalibus, vel à plantis desumatur, mel ab vtroque est secretum. Oritur enim in plantarum folijs, aut floribus, neque est earum succus, neque fructus, neque pars, sed eiusdem cum rore generis, nec tamen assiduè, nec copiosè, vt ille prouenit.

Ad illius autem bonitatem vel malignitatem aliquid accedit ex plantis ex quibus colligitur, vnde venenatum dicitur illud, quod in aconitis ex apibus excerpitur, vt *m* Heracliense; & amarum est, quod ex Ponto aduehitur, vbi absynthiorum prouentus luxuriat.

Debet autem mel colore pallidum esse; consistentia, neque crassum, neque valdè concretum, neque dilutum, sed vnitum omni ex parte. Optimum est, quod præter dulcedinem, thymi acrimoniam præ se fert, sed tamen odorem eius non reddit, ex Oribasio.

Porro vt mel longiore coctione amarescit, sic quoque asseruatione, longiore; nam pater Galeni mel quoddam habuit ita amarum, ac si in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex absynthio apes mel colligunt, idipsum tamen & Atheniense & optimum fuisse dicebat. Verùm temporis diuturnitate amarum euasisse. de melle fusiùs disserere superuacaneũ esset, cum de eo iam abundè in *p* institutionibus nostris loquuti fuerimus.

d Paul. ca. 4. l. 1. Synops. & Oribas. lib. 5. collect.
e cap. 17. lib. de antidot.
f Cap. 177. li. de simplic. Galen.
g Cap. 16. l. 4. simplic.
h Cap. 5. lib. 1. de alim facul.
i Cap. 177. li. de sim. med.
k Cap. 38. l. 3. de alim. fac.
l Cap. 62. l. 2. collect. Orib.

m *Cap. 52. lib. 5. Paul. Aeg.* n *Cap. 62. lib. 2. collect.* o *Cap. 11. lib. 1. de antid.* p. *Cap. 3. lib. 3.*

De Manna. CAPVT VII.

PRÆSTANTISSIMVM naturæ donum & miræ diuinitatis plenum est manna, non modò, quæ præter naturæ leges, Israëliticis alendis è cœlo pluit, sed quæ nobis quotidie medicandis mellei, aut sacchareì roris modo, è Iouis nubibus, super frondes exudat. Non minus enim, vt illi suas olim grandines sacchareas, nunc nostrates agricolæ vulgarē & grannatā mannā mirantur dū exultātes canūt, Iuppiter melle pluit: hinc aëreomeli Arabicè, Tereniabin, & à sacris paginis mutuato nomine māna dicitur cui solū nomine tenus cōuenit māna, vel potius māna thuris, quæ velut pollē thuris est, ex magnis fasciculis cōcussu elisis, proueniens: fragmēta enim exigua & micæ congerūtur, colligunturq; pro māna thuris. Est alia quædam manna Larigna dicta, ex effractis laricis ramis collecta Vtraque tamen licentiosè nimis mannæ nomen assumit. Nam manna propriè & secundum medicos vsurpata; de Man-hu enim seu Manna Hæbræorum non loquor, est velut ros cælestis, dulcis & gratus qui ex aëre sudoris instar exudans, sublucanis horis super frondes & ramos arborum, herbarumque delabitur, & breui gummi modo concrescit. Aëromeli. Manna Larigna. Man-hu. Manna quid.

Quæ ex frondibus colligitur, præstantior est, vocaturque vulgò manna de folio, vt pessima est, quæ de terra nominatur. Præstantissima verò censetur Calabriensis, & maximè quæ ex Oenotriæ quodam loco defertur, in quem singulis æstatibus descendit, & ab omnibus excerpitur. Manna de folio. Manna Calabriensis.

Brassauol. in exā. simpl. Hunc autem locum reges Neopolitani olim occluserunt, inquit Brassauolus, ne quis sine vectigali assumeret. Occluso loco, desiit manna, nec descendit. Eo recluso & vectigali remoto, iterum descendere cœpit. Sed rursum clauso loco & recluso, & postea clauso cessauit, itaut, reges postea liberum locum reliquerint, & omnibus colligere permiserint Idē scribitur de Tragasæo sale in Epyro, cui cū vectigal injunxisset Lysimachus, euanuit: mox dempto, succreuit. Historia. *Cap. 12 lib. 9. Rhod. Cæl.*

Sed ne longius à proposito discedam, frequens est in Gallia quædam manna Briansonniensis dicta, quæ Calabriensis inopia, medicum aliquando venit in vsum, licèt multò minus idoneum. Briansonnensis māna.

Est alia quædam, mastichina dicta, rotunda, quæ è ramis & folijs arborum, ventorum impetu in terram delabitur, grandinis modo, nec à cœlo aut aëre decidit: Verùm impropriè manna vocatur, cùm veriùs sit lacryma, & veluti saliua arborum concreta. Manna mastichina.

Manna temperata est, aut paulò calidior, guttur, asperam arteriā & thoracem lenit, aluū blādè mouet & serosos humores purgat, Tereniabī.

maximè verò id præstat manna grannata, vt Calabra, non Terenia-bin, quod mannam quamdam, instar mellis liquidam esse Arabes scripserunt, quo nunc non vtimur, quia caremus.

De floribus cordialibus, & primùm de violis.

CAPVT VIII.

IOLA ἴον Græcis dicta, in opacis, & asperis locis ad murorum basim, & hortorum margines nascitur, & aliquando in pratis. Viret toto anno: floret sæpè Februario; sæpius Martio, vnde viola Martis dicitur, interdum quoque Autumno, si cultus adhibeatur, folia gerit hederæ non multùm dissimilia, sed minora, tenuioraque; cauliculus, vel potius pedunculus statim à radice prodit, cuius extremo flos ex ceruleo purpurascens irini odoris æmulus adnascitur. Semen minutum in rotundis foliculis extrema ferè æstate producit.

Est autem viola martia multiplex, ac colorum variorum, quædã enim alba est, alia violacea, alia inter vtrumque media. Datur & alia quæ surrectis & duriusculis cauliculis sese erigit, quibus flosculi purpurascentes emergunt. Est & alia tricolor, in locis siccioribus nascens, foliis angustioribus longioribus, & laciniosis, caulibus quadratis tenellis, succulentis, brachiatis & reptantibus. Ab eius trino colore quidam ex recentioribus herbam trinitatis nominant: Alij violam flammeam, vulgus Gallorum minutam penseam.

Minuta pẽsea.

Aliæ quædam paruæ admodum stirpes violarum nomine donantur, quæ quòd nunquam vel rarissimè ad medicos adhibentur vsus, vt viola mariana & matronalis, omittuntur. Martia verò tota vsurpatur; nam flores quòd vim habeant cor exhilarandi medicamentis cardiacis ferè semper commiscentur: semen & folia, quòd malactica sint, enematum decoctionem & cataplasmatum confectionem sæpius ingrediuntur. Floribus autem violarum vim inesse refrigerandi omnes asseuerant, acrimonia tamen, quam in ore dum masticantur, relinquũt, cuiusdam caloris esse participes, denũtiat: Sed quia fugax est iste calor; qui ab exuperante frigiditate vincitur, frigidos medici credunt.

Vires.

De

De Flore Buglossi. CAPVT IX.

BVGLOSSVM, à bubulæ linguæ figura, quam non ineptè refert, ſic dictum, quod vi magna polleat ad hilaritatem inducendam ex Dioſcor. & Plinio εὐφρόσυνον nominatur folia gerit longa, lata, aſpera, ſymphiti ſimilia, ſed anguſtiora, breuioraque, nec ita obſcurè virentia. Cauliculos gerit bicubitales, brachiatos, hiſpidos, flores ſtellatos, cęruleos, nitentes, quos ſemen conſequitur oblongum, obſcurum, medulloſum. Radice fulcitur longa, craſſa, exterius nigricante intus alba, ſucculenta, dulci. Naſcitur tùm in hortis, tum in ſabuloſis & campeſtribus locis.

Hortenſis ſiue naturam, ſiue effigiem ſpectemus, nullæ ſunt varietates, niſi in florum colore, qui in quodam albus, in alio purpureus, vt in quodam Italico, in vulgari cæruleus. Verùm ſylueſtris multæ diuerſitates agnoſcuntur, aliud enim perpetuò virens dicitur, quod nullo cœli ſtatu marceſcat, Aliud aſperum & Echioïdes, cuius folia bullis prominulis, cùm rigida ſint admodùm horrent, perperámque à nonnullis pro Anchuſa ſumitur, à cruore, quo radix eius inficit, ſic nominata.

cap.80. lib.6. ſimpl. med. Bugloſſum calidæ & humidæ, vel potius mediæ eſt temperaturæ vnde inter plantas exhilarantes numeratur, quod etiam Galenũ agnouiſſe certum eſt qui bugloſſum vino immerſum lætitiæ & hilaritatis cauſam eſſe ſcripſit.

De Flore borraginis. CAPVT X.

BORRAGO cuiuis notiſſima, bugloſſo non parùm foliis & viribus affinis eſt: vtriuſque enim folia longa ſunt ad bouinæ linguæ figuram accedentia, ſed borrago eadem breuiora & latiora gerit, & adueniente hyemis rigore citò marceſcit, ac commoritur, Bugloſſum verò ſtat vegetum nec ſegniter frigus perſert, præſertim que eius radix, vt & folia, quę non longè à terra recedunt. Flores patulos edit cęruleos & interdum albos, atque ampliores quàm bugloſſum, in quorum medio velut centro, coronis quædam fuſca, extremo acuminata quaſi defixa eſt.

Naſcitur in fundo quouis, ſed altiùs viret in humidiore & pingui. Floret tota Æſtate, atque etiam autumno, dum tardius ſeritur. Semen nigrum profert, in reliquis idem cum bugloſſo. Vires.

Folia in iuſculis ſumpta peculiarem dant gratiam & aluum ſubducunt: atque in vinum coniecta, potantibus animi lætitiam & voluptatem adferre viri graues ſcripſerunt, iuxta illud: *Ego borrago gaudia*

semper ago. Flores in acetarijs oculos & fauces recreant, & in medicamentis virtutem cardiacam augent.

Borrago semper virens.

Huic valdè cognata est alia stirps frigoris patientissima, quæ modò buglossum, modò borrago semper virens nominatur: vtriusque enim effigiem & naturam præ se fert, & viribus hisdem pollere creditur. Nascitur in locis campestribus multis, & ab his qui simplicium varietate delectantur in hortis seritur, & colitur.

De communibus quatuor emollientibus, & primum, de Maluis.

CAP. XI.

VATVOR sunt emollientes herbæ communes, malua, althea, viola nigra, & acanthus, seu branca vrsina, quibus adhuc aliæ quatuor minoris famæ adiunguntur, mercurialis nempe, parietaria, sicla, vulgò beta & atriplex. Omnium siquidem vsus ęquè celebratur in decoctis enematum, & cataplasmatum emollientium parandis.

Malua.

Est autem malua, sic ob præcipuam molliendi vim dicta, vel hortensis, quæ cultu & mangonio aliquando arborescit, & in altissimam assurgit proceritatem, vel syluestris quæ cuique nota est: vbique enim folijs quàmplurimis luxuriat, crassiusculis, circinatis, angulosis. Flores tota æstate promit, ex purpureo pallidos: Radices pusillas, longas, lignosas, semen paruum, planum, ac orbiculatum.

Maluarum differentiæ multæ.

Multæ autem maluarum agnoscuntur differentiæ: Prima nomen generis retinet, quæ vbique viarum & arearum propè vrbes importuna sępè germinat. Secunda, minus copiosa, pusilla magis, ramulis repit minoribus, propè rudera & inculta pagorum loca, flosculis purpureis albicantibus.

Arborescēs Althea.

Tertia dicitur arborescens, quę instar fruticis assurgit, senum & octonûm cubitorum. Quarta à multiplici qua pollet facultate dicitur Althea, à latinis Bismalua, & Ibiscus: Maluacea enim habet folia, lenia, oblonga, incana, flores albidiores, & semina cæteris maluis syluestribus similia.

Radices profert crassas, longas, rotundas, in multos surculos diuaricatas, ac plurima mucagine prægnantes. Thirsi eius surrecti folia proferunt, maluacea, oblonga, incana, & aliquantùm tomentacea, flores subalbidos & semē paruum, planum, ac orbiculatum, vt cęterę maluarum species. Calefacit gradu primo, facultatemque habet digerendi, laxandi & pus coquendi.

Alcea.

Quinta dicitur Alcea, quæ facie maluæ prodit, ortu & cauliculis sed altius incisis: Ex radice prodeunt numerosa virgulta, sesquicubitalia, floribus rubellis ornata, quibus defluxis, semen emergit rotundum, compressum reliquarum maluarum modo.

Sexta vocatur transmarina rosacea, à floris rosei elegantia & similitudine. Cuilibet genti notissima est, cùm in hortis sata & culta multos annos perduret, radice denuò primo Vere sese propagante. Transmarina.

Ad maluarum familiã referũtur Ibisci quædã species, videlicet althea arborea palustris, althea Theophrasti floribus luteis. Totidem adhuc althea alceæ inueniuntur differentiæ, vulgaris, èxotica, & fruticosior, quæ est folio pentaphylli. Altheæ varietates.

Malua omnis vim hàbet emolliendi, vnde nomen eiusque folia decocta, tritaque prosunt sacris ignibus & ambustis. Valet & contra venena imposita, & dolores ab ictibus apum & vesparum excitatos leuat. Vires.

De Acantho, seu branca vrsina. Capvt XII.

ACANTHI vox non solùm ad spinosas plantas, vt carduos, sed alias multas hortenses nullis aculeis horridas refertur, vt ad cynaram, seu scholimum & ad brancam vrsinam, Officinis acanthum dictam, quam nonnulli marmorariam vocarunt, quòd olim in columnarum epistillijs eius folia insculpta viderentur.

Nascitur in hortis & locis humentibus, ait Dioscorides: folia promit longa, lata, pinguia, læuia, nigricantia, incisuris erucæ modò diuisa. Caulem bicubitalem edit, læuem, digiti crassitudine, a medio ad verticem ex interuallis exornatum foliolis quibusdam oblongis, velut nucamentis parum acuminatis, sed non spinosis, è quibus flos candicans erumpit. Semen illi oblongum est & luteum: caput thyrsi specie.

Subsunt radices mucosę, longæ, rubentes, glutinosæ, quarum nullus aut rarus in medicina vsus, etsi vstis & luxatis illitæ prosint, potę moueant vrinam & tabidis conferant: folia enim tantùm vsurpari solent ad enematum decocta, cui soli duntaxat vsui tota planta destinatur, & à Pharmacopœis seritur, & seruatur in hortis: Syluestrẽ enim apud nos reperire, perrarum.

Brancam vrsinam nonnulli vocari contendunt, quod eius folia, pedes vrsę anteriores referant. Inuenimus & Pæderotam & melamphyllum nuncupari. Pæderota.

De viola, quę inter quatuor emollientes pręcipuas numeratur, abundè supra loquuti sumus.

De alijs emollientibus, & primùm de Mercuriali.
CAP. XIII.

Linozoſtis.

MERCVRIALIS à Mercurio nomen habet, à quo inuenta perhibetur, vnde Græcis, ἑρμῦ βοτάνιον ſæpè, ſæpius tamen Lynozoſtis vocatur. Eius duæ ſunt differentiæ, prima dicitur mas: ſecũda fœmina, vtrique ſurculi, rotundi, læues, geniculis aliquot aſperi, cubitales, brachiati, folia circa hos multa ſunt, oblonga, mucronata, ambitu ſerræ modo inciſa, ozimi foliis affinia. Semina maſculæ bina ſimul iuncta, pediculis cohærentia, è foliorum ſinu prodeunt, aparines ritu, fœminę verò exiguæ ſpicæ erumpunt cum floſculis muſcoſis, racematim cohærentibus, quos tabeſcentes ſemen nullum conſequitur.

Vires.

Æſtate integra viret, Hyeme perit, Vere redit. Eius vires maximè ſe produnt & expetuntur ad aluum exonerandam, eiuſque ſucco conficitur mel mercuriale dictum, ad ſopitam vim expultricem ciẽdam, & aluum detergendam, eluendamque aptiſſimum.

Eſt & tertia mercurialis Cynocrambe dicta, ſeu mas ſylueſtris, quæ paſſim ſecus vias, & in locis vdis naſcitur, quæ quòd mari multùm affinis ſit, placuit eius nomine, cum viris literatis inſignire.

De parietaria. CAP. XIV.

PARIETARIÆ plantæ vulgaris & ancillis ipſis notiſſimę multiplex appellatio effecit, vt quid ea ipſa eſſet, & quo nomine inſignita legitimè, viri docti dubitarint: frequentiùs autem in arte pharmaceutica helxine nuncupatur, qua tamen voce planta gemina à Dioſcoride deſcribitur; Prima cognominatur Ciſſampelos eſtq; conuoluuli ſpecies, quæ naſcitur in ſepibus, vicinaſque ſtirpes amplectitur: Altera in parietibus & maceriis, vnde parietaria, & herba muralis dicitur: vt etiam helxine quòd veſtibus hæreat, floſculos emittit herbidos, pallentes, muſcoſos, & folia admodùm hirſuta, quæ quòd detergendis vitreis calycibus aptiſſima ſint, à nonnullis vitreola nuncupatur. A quibuſdam quoque herbam venti nominari comperio, ſed id nominis æquius ſibi vendicat anemone, vt ſuo loco dicetur. Cùm autem parietaria vulgaris ſit notitiæ, longiori deſcriptione non eget. Non tamen omittendum, parietariam quamdam eſſe ſterilem, quæ ſemen nullum exhibet, aliam fœcundam, quæ ferè abs radice ad ſurculi faſtigium innumera granula profert.

Muralis herba.

Vim habet refrigerandi & detergendi, & illitu condylomata, & inflammationes sanat: Cum oleo vel butyro frixa, & regioni renum admota nephritico dolori prodest, & meatus reserando calculi exclusionem mouet & accelerat. Ob id rectè syrupi de althea confectionem, ex Fernelij statuto ingreditur.

De beta & atriplice. CAP. XV.

BETA vel rubra est, vulgò nigra dicta, vel candida, vel flauescens: Tot enim colorum varietates in his reperiuntur. Rubra adhuc est duplex, vna vulgaris, ab alijs, radice, folijs, colore minimè distincta, sed colore tãtũ, alia Romana, quæ magis nigricat, radicem crassissimam habens rapi modo, unde & beta-rapa, à multis satis propriè beta erythrorisos, à Fuschio rapum rubrum, sed impropriè nuncupatur. Beta-rapa.

Candida inter cibos magis recipitur. Eius tamen succus potius vsurpatur ad errhina, sua enim facultate nitrosa pituitam è cerebro deducit: hinc colligitur betam non adeo fatuam seu insipidam esse, vt putauit Martialis, stomachum enim lacessit & grauat, parúmque nutrit, vnde mensis tantum rusticorum & pauperum apponitur, nisi quis prima mẽsa ad ciendam aluum illa velit vti; maximè verò candida quæ vt potius ventrem, sic rubra vesicam proritat & exonerat. Optime igitur ad confectionem diacassiæ accedit.

Attriplex quoq; vulgò arrochia, Græcis ἀτράφαξις dicta, inter herbas emollientes optimo iure numeratur. Inter enim olera vix datur vnũ quod faciliùs & efficaciùs aluum subducat. Atriplex.

Refrigerat enim primo recessu, humectat secundo, estque qualitatis omnis expers, hoc est, fatua & insipida, atque aquaticam & vliginosam habet naturam: Ob id citissimè subit inferiora, & aluum aperit. Vires.

De quinque capillaribus, & primùm de vero capillo Veneris. CAP. XVI.

QVINQVE affines herbæ capillares in Officinis appellãtur. Capillus veneris verus, seu adiantũ verũ, adiãtũ cõmune aspleniũ, seu scolopendriũ, Ceterach vulgo dictum. Polythricum, seu trichomanes, & saluia vita, seu ruta muraria. Sunt qui epithymum & cuscutam verius capillares dici existimant, quòd crines & capillamenta melius referant, proinde non tam à forma, quàm facultate, qua pollent ad tingendos capillos & amissos resarciendos, quinque herbæ priùs enumeratæ capillares dici videntur.

Adiantum verum.

Capillus autem veneris verus nullibi frequentiùs inuenitur quã in tractu Narbonensi: Raro in reliquis Galliæ partibus præsertim frigidioribus prouenit: & qui Lutetiæ anno præterito lætè virescebat in horto Lo. Gonerii pharmacopœi meritissimi, præ rigiditate hyemis anni 1608. periit.

Herbula est sine caule, flore, semine nascens in locis verrucosis, petrosis, vmbrosis, vdis & in fontium asperginibus. Pro caule cincinnos habet, plusculos, capillosos, fuscos, quibus adhærent paruula folia, ac tenella, coriandri foliis non multùm dissimilia, vnde à Mesueo, coriandrum putei vocatur. Nomen autem adianti datum fuit, quod aqua perfusum, vt etiam cæteræ species. ὀ διαίνεται, hoc est minimè madeat, asserente Theophrasto: quod tamen asserendum non est de longiore maceratione: nam si diutiùs aquæ fuerit immersum, perinde ac aliæ plantę madescit. *Cap. 13. li. 7. de hist. plantar.*

Adiantum in caliditate & frigiditate symmetrum est, ex Gal. verùm desiccat, extenuat, digerit, alopecias capillis vestit, strumas & abscessus discutit, lapides frangit epotum, & mirum in modum, thoracis, hepatis, renum & lienis affectibus opitulatur. Vires illius profuse à Mes. describuntur. *Lib. 6. de simpl. med. Cap. 20 de simplic.*

De adianto vulgari. Caput XVII.

Præter adiantum verum, quòd absolutè dictum capillum veneris verum portendit, Theophrastus duas adhuc eiusdem nominis plantas humiles notat Adiantum videlicet album & nigrum: vtrique tamen ramuli nigro colore nitent: folia similia, crispa nempe, densa & punctulis rubigineis altera parte conspersa, atque prorsus eædem vires: Sed cùm alterum cauliculos, neruulosve proferat nigriores, & obscuro virore magis saturatos, nigrum vocatur. Misero ęgrorum damno halucinantur, qui pro vtroque dryoptéridem vsurpãt. Miraculo quidam nimis creduli tribuunt, quod aqua perfusum non madeat, vt dictum est, aut aquam ita respuat, vt siccum semper videatur: Sicque ab euentu nomen adianti detortum. Verùm longior eius in aqua demersio, infusione contrarium docet: nonnulli putant sic iustius nominari, quòd à pluuia descendente non citò madeat, pennarum anatum ritu: vel aquarum margines, ac puteorum parietes circumuestiens, aquam tamen quasi fugiens non attingat, perinde ac hirũdines, quę in hominum ædibus delectantur & nidificant, ab hominibus tamen contrectari & cicurari nusquam patiuntur. *Cap. 13. lib. 7.* *Adiantum cur dictum.*

Adiantum porrò ex radice pusilla, filamentis pluribus compacta & nigra exiles surculos ęmittit, iunceos, rectos, sesquipalmum altos,

& aliquando longiores, ex herbido nunc pallentes, nunc nigricantes, foliolis mollibus vtrinque vestitos, filicis maris diuisura, situ & ritu, sed multò tenuioribus & minoribus, altera facie magis, altera minus virentibus, & punctis aliquot maculatis. Locorum opacitate gaudet, perpetuò viret, folia non amittit, sed nec florem vllum, nec semen edit.

Vires adianti ad multa commendantur. Capillorum enim defluuium prohibet, vel eosdem fluxos reparat; Asthmaticis & suspiriosis prodest, menses mouet, strumas discutit, atque eosdem planè effectus præstat, quos capillus veneris verus. Vires.

De Polytricho. CAP. XVIII.

Ruel. cap. 133. lib. 3.

T adianti nomine tres plantæ comprehenduntur, sic vnica sub triplici designatur. Trichomanes enim, polytrichum & callitrichũ ex herbariæ rei peritis, idem: Nam trichomanes Romanis dicitur capillaris, quòd fluentem capillum expleat; Polytrichum, quòd capillos multos ac densos efficiat; & callitrichum, quasi pulchricomum, quòd eosdem pulchriores reddat.

Sunt qui pinnulam adhuc, alij filiculam, nonnulli adiãtũ vocant.

Nascitur in parietibus & locis opacis, & vmbrosis, & iuxta specus ac fontium aspergines, vt adiantum. Radix ei pusilla, nigra, ex qua velut capillamenta, nitida, rigida, fusca, breuia erumpunt; vtrinque folia paruula, optimo disposita ordine, & aduersos inter se pediculos habentia lentis magnitudine & effigie, sed tenuiora, & subter maculis ferrugineis signata.

Nec flores, nec semen gerit, vt adianta, quibus in facultatum conditione conuenit.

De Ceterach. CAP. XIX.

OTA Pharmacopolarum turba in hoc diu stetit errore Scolopendrium & hemionitidem, vulgo linguá ceruinam nihil inter se discriminis habere, & vnicá plantam esse: Sed medicorum vel nudis verbis, vel libris peritiores facti, nunc agnoscunt asplenum, seu splenium, vulgari ac barbara voce, Ceterach dictum verum scolopendrium esse, cuius folia paruula sunt, polypodij modo diuisa, subter flauescentia, hirsuta, angusta, corrugata, viridia, pediculo vix palmum longo & nigricante adhærescentia, aduersa serie disposita, ita tamen vt alia non directè aliis, vt in polytricho, sed aliorum interstitiis, vt in polypodio quodam opponantur.

In petris inuenitur, & opacis parietibus, atque quibusdam aliis

locis saxosis & vmbrosis. Nullo caule, sed pediculo tenui fulcitur, nullo flore coronatur, nullo semine grauidatur, frequēs est ac ferax in multis Galliæ regionibus in quibus spōte prouenit, præsertim in locis vdis, necnon petreis ac soli expositis, magno rei medicamētariæ commodo & vsu. Vix enim datur aliquis præter naturam effectus cui medicando non prosit, aut obsit.

Vires. Vim habet eximiam ad lienem minuendum, calculos atterendos & pellendos, vrinam mouendam, singultum sedandum, & icterum sanandum.

De Saluia-vita. CAP. XX.

VIRIBVS & effigie proxima est capillaribus alia planta quæ à similitudine foliorum rutæ, cui perbellè conuenit, & à loco natali, in quo spontè & lætè viret, ruta muraria, in officinis Saluia-vita vocatur. Petras opacas, manantia saxa, ædificia vetusta & specus amat. Et velut saxa diuidens è medijs eorum incisuris erumpit, tenuibus, breuibus & iunceis surculis, & velut filamentis adianthi valde similibus, quibus foliola adhærescunt parua, crassa tamen, incisa, ex albido colore virentia, & ad rutam accedentia.

Tota planta vix palmum æquat, flore & semine vidua, perpetuoque viret, vnde frequens est eius vsus per hyemem, cùm scilicet aliæ stirpes desunt, vel aridæ non satis conueniunt.

Vires. Vim habet meatus reserandi, obstructiones liberandi, excrementa mouendi, humiditates serosas exsiccandi: Propterea iecoris, lienis & mezenterij infarctibus expediendis conducit, menses & vrinam ciet, calculos pellit, hydropi medetur, & vitijs, quæ intra sunt thoracem, opitulatur. Falluntur qui paronichiam esse putant.

De quibusdam alijs capillaribus, minùs propriè dictis, & primùm de Hemionitide. CAP. XXI.

A VIRIVM efficacia quibus ad splenem minuendum pollet hemionitis, à Pharmacopolis vocatur nunc Asplenium, nunc Scolopendrium, vt ceterach quod ea in re cæteris omnibus medicamentis antecellit: Reuera tamen hemionitis, Scolopendrium non est aut asplenium, seu ceterach vulgare, sed alia quædam herba caulis, floris & seminis expers, & folijs tantùm extra terram prodiens, vnde Phyllitis sępius, quasi foliosa herba dicitur. Phyllitis. E radice enim multis capillamentis fibrosa & nigricāte folia multa exeunt, crassa, rigida, longa, ceruorum linguę modo, hinc ceruina lingua multis dicta, supernè lęuia, infernè multis lineis transuersis ferru-

ferrugineis asperula. Gaza herbam mulam nominat.

Eius quædam species in rei herbariæ studiosorum hortis alitur, cuius folia in extremo multifida sunt & incurua; sed præter hæc nihil à vulgari dissenteum : A Clusio phyllitis laciniato folio vocatur. Herba mula.

Multi est ad lienem vsus, cuius non modò obstructionem tollit, duritiem & tumorem minuit, sed etiam hepatis affectus multos fœliciter sanat. Vires.

Ad capillares referri potest herbula quædã insignis effigie, natura, conditione ac viribus Rorida, seu ros solis nuncupatur, quæ in scrobibus ac locis vdis nascitur, atque fibrosa radice nixa quatuor aut quinque & sæpè plures aut pauciores surculos tenues emittit, admodum breues, aut certè raro palma longiores, rubellos, flosculis albidis coronatos, teretum seminum præuios. Ipsius foliola ab radice exurgunt, pediculis oblongis & incuruis fulta, concaua, auriscalpio, aut paruulo cochleari admodum similia, subrubra, hirsuta, asperula, in ambitu curuata & hispida, in cauitate glabra, rore perpetuo, seu guttulis limpidis, etiam in mediis cœli squaloribus aspersa. Saporem exhibet cum acciditate & acrimonia quadam acerbum. Vim habet compescendi humores vndecumque fluentes : Ob id salsam pituitam, ne in pulmones irruat, impedit, & eorum vlceribus arcendis ac sanandis mirificè confert. Ros solis. Vires.

De Cuscuta, & Epithymo. CAP. XXII.

CVSCVTA, seu cassitha herbosis fruticibus adnascitur, epithymi modo, nulláque radice nixa, sed velut ab alarum sinu prodiens, cirris, capillamentisve longissimis repit, inquit Mathiolus. Eius autẽ vberior esse solet prouentus in segete linaria, crebrisque volutionibus lini fastigia scandit, vnde podagram lini officinæ appellitant.

Fuschius non sine ratione credit Cassitham primùm radiculis niti, quæ tum arescunt, quando cirri, seu capillamenta plantam inuoluunt, à qua sugunt alimentum : Proinde temperamentum mutat & qualitatem, pro varia plantarum, quibus innascitur natura, putantque multi epithymum & cuscutam non differre, nisi quod hæc lino, illud thymo innascatur.

Mathiolus tamen refragatur, & effigiem vtriusque non parum dissimilem tradit necnon qualitates, etiam Galeni testimonio. Epithymum enim calefacit ordine tertio, & cassuta tantùm secundo, ita ut verissimile sit, epithymum suas vires à thymo, cuscutam à lino mutuari. Perperam igitur faciunt, qui podagram aliarum plantarum assumunt pro vero epithymo, aut cuscuta.

Vtrique nulla sunt folia, sed cirri tantùm, & velut tenues, ac subrubræ testudinum fides, quibus flores paruuli, quasi stellulæ albicantes dehiscunt, pusillo semine grauidati, quod syrupi de cichorio laxatiui rhabarbaro ingreditur compositionem.

Vires. Vim habet abstergendi & roborandi, Iecoris & lienis obstructiones tollit, vrinam mouet, ictero succurrit, & affectibus ab humore bilioso & melancolico ortis prodest.

De quinque radicibus aperientibus, & primum, De Apio.

CAPVT XXIII.

RADICES aperientes multæ sunt, quarum quinque cæteris dignitate quadam præferuntur, ex quibus tres hortenses sunt, petroselini, asparagi, fœniculi; Aliæ agrestes, quæ scilicet in locis incultis nascuntur, apij & rusci.

Apium autem Latinis & ἄπιος Græcis multum inter se dissentiũt, vt & Persilium vulgo dictum & petroselinũ verum. *cap. 177 lib. 4.* Nam apios ex Dioscor. folio cõstat rutaceo, breui, caulibus ternis, aut quaternis, humi prostratis, radice exterius nigra, intus alba, pyri effigie, & corpus susque, déque mouet, licèt non ita vehementer. Atque aliquando Apios pro forma pyri, aliquando pro sapore satuo, aut vix perceptibili sumitur.

Apium. Apium verò sic vulgò dictum, seu Selinon, vel potiùs eleoselinum, vt Dioscorides nominat, apio satiuo, persilio, vulgò dicto, simile, sed grandius; Ad eademque efficax, sed propter ingratum saporem & odorem, inter olera minimè locum habet. *cap. 75. lib. 3.*

Apios. Nascitur in locis, vt plurimùm incultis, vdis, ac riguis, vnde Paludapium, non impropriè nominatur, & apium rusticum.

Vires. Calidum est secundo gradu, siccum tertio, menses, & vrinas mouet: flatus quoque discutit, & magis semen quàm ipsa herba, valétque ad aranearum morsus, ait Plinius. Radix vero sæpissimè vsurpatur ad diducendos meatus, & obstructiones liberandas. folia comesta pulmonibus conferre putantur. *Gal. lib. 8. simpl.*

De Petroselino. CAPVT XXIV.

QVOD veteres apium hortense, seu satiuum vocarunt, nos petroselinum nostras, ac vulgare persilium, hortis omnibus frequentissimum, & iusculis, ac cibis condiendis familiarissimum vocamus, quod nõ nisi in hortis lætum ac copiosum viret, in quibus ad gratiã, quàm cibariis admixtũ concedit, sedulò seritur; & in locis tam calidis quàm frigidis vberrimè prouenit, modò pinguibus, adsitque iugis humor, cuius rigatu facilè animetur; vnde nullum cælum & solum respuit modò cultum. Semen autem illius omnium tardissimè germinat; nimirum quadragesimo die à satu, & nonnunquam quinquagesimo.

Folia fert coriandro similia, crispata, radices longas & capillatas, esui gratissimas, medicinæ vtilissimas.

Vires. Dantur vtiliter calculosis, ictericis, & iis mulieribus, quibus stati menses non procedunt, necnõ his qui vrinæ difficultatibus laborãt.

De Asparago. CAPVT XXV.

SPARAGI dicuntur sic, quòd in virgultis asperis naſcantur. Eorum enim ſcapi aſperi ſunt, non læues, vel quia ſua ſponte ſine ſatu proſiliant; Ex arietis quippe tuſis & defoſſis cornibus prodire viri grauiſſimi ſcripſerũt: Olerum tamen & aliarum plantarum recentiſſimi turiones, ac tenella germina priuſquam in folia explicentur, ex veterum placitis aſparagi nuncupantur.

cap. 152 lib. 2. Eſt verò aſparagus vel ſylueſtris, corruda dictus, vel hortenſis, ſeu ſatiuus; Et vterque vulgaris notitiæ, inquit Dioſc. multis ramis & foliolis longis, tenuibus & numeroſis ſe arrigit, quæ inſtar fœniculi in capillamenta abeunt. Corruda.

Hoc olus ſiccitate lætatur, & rigationem auerſatur frequentem, ingruente tamen Autumno, dum irrigantur, thyrſulos edunt teneriores & magis ſucculentos.

Subſunt radices rotundæ & numeroſæ, quæ vim habent aperiẽdi, meatus diducendi, iecur & renes obſtructionibus liberandi, felle ſuffuſos ſanandi, menſes & vrinam mouendi. Vires.

De Fœniculo. CAPVT XXVI.

OENICVLVM ad varios vſus totum celebratur: nam coma tenella acetariis mixta ſuauitatem addit; Semen cum ſenna decoctum ab ea flatus & tormina excitari ſolita diſcutit, aliáque innumera vel per ſe, vel aliis commixtum, beneficia præſtat; Radices obſtructionibus expediendis vnicè commendantur.

Planta eſt ferulacei generis, hominis interdum proceritatem ſuperans, caule geniculato, fungoſa intus medulla, cortice exteriùs læui, & herbaceo, folio peucedani, tenui, longo, molli, capillaceo, grato odore, muſcario rotundo, patulo, lato, ſubluteo, in orbem circinato, ex quo ſemen nudum, oblongum, ex pallido flaueſcens dependet: radice longa, craſſa, alba, odorata.

Sunt verò duæ fœniculi ſpecies, prima Græcis dicitur marathrum, cuius adhuc duæ agnoſcuntur differentiæ: vnum dulce eſt, in Italia frequentiſſimum: Alterum vulgare, cuius ſemen eſt acrius & minutius. Marathrũ.

Secunda ſpecies dicitur erraticum, ſeu Hippomarathron à magnitudine ſic appellatum, ſatiuo enim grandius ac procerius eſt, & in Mauritania nonnunquam duodecim cubitis aſſurgit, craſſitudine quatuor palmorum, ſemine miliaceo, radice alba & odorata.

Fœniculum calefacit tantùm gradu ſecundo aut in principio tertij.

Contra serpentum ictus in vino potum confert, menses & vrinas mouet, lac generat, suffusis medetur.

Vires. Hippomarathrum verò ad omnia fœniculo efficacius: Potenter etenim mēses pellit & vrinas, calculos eijcit, regium morbum purgat, & contra serpentum morsus nihil æquè conducit.

Elaphoboscum. Elaphoboscum nonnulli inter fæniculorum genera recensent: quod ei fœniculaceus sit caulis, vt & muscarius, folia tamen valdè dissimilia, vt & color, odor, sapor, & facies. A quibusdam ocellus

Ocellus. ceruæ, ab alijs Gratia Dei vocatur.

De Rusco. CAP. XXVII.

RVSCVS & Officinis Bruscus videtur esse mirthacantha, seu ruscus syluestris: Exurgit enim facie & folijs mirtheis, sed rigidioribus, durioribus, mucronatis & inodoris. Virgultis adhærescunt baccæ prærubræ, magnitudine cerasorum, quibus nuclei bini, ternive includuntur ossei, ac tritura vix puluerabiles.

Hypoglossum. Huic affinis est alia planta, Hyppoglossum & laurus Alexandrina dicta, sed folia gerit molliora, & maiora, è quorum media ac superna parte foliola, velut lingulæ supernascuntur.

Vires. In asperis & incultis locis ruscus nascitur; eiusque radicis decoctio menstrua ciet, calculos atterit & pellit, stranguriæ medetur & ictero.

De quatuor seminibus frigidis maioribus.
CAP. XXVIII.

QVATVOR semina frigida maiora, sunt semina cucurbitæ, cucumeris, melonum & citrulli; Sub quibus alij fructus multi oleracei comprehenduntur, ab antiquis nomine σίκυς designati. Est verò inter eos affinitas tanta, vt ferè sit indistincta & indeterminata cuiusque nomenclatura: Nam multi sub cucumeribus melones & pepones complectuntur; Sub cucurbitis citrullos & melopepones.

Cucurbitarum varietates. Singulorum autem multæ sunt varietates, cultura præsertim & mangonio sic effictæ. Nam cucurbitarum differentiæ quatuor notantur, maior, minor, seu lagenaria, anguina, seu oblonga & indica, præter colocynthida, quæ cucurbita syluestris nuncupatur.

Cucumeres. Cucumer verò aut syluestris est, & nūcupatur asininus, ex cuius succo conficitur elaterium, aut satiuus, cuius multæ quoque differentiæ comperiuntur: Alij enim longi sunt, recti & flauescentes, Alij breuiores, virides & incurui; Nonnulli compressi, lati, rotundi, Alij clypeiformes, & vulgò pepones nominantur.

Melones. Melones Galli sæpè vocant, quos Itali pepones, hoc est dulces

Dioscorides Melopepones, .i. mala dulcia & antiquorum nonnulli cucumeres domesticos: Sed vitata nominum confusione, pręstat eos fructus è Sicya satiua prouenientes (sic enim vocatam plantam ex qua melones leguntur, obseruauimus) & instar mali citonij, aut pomorum redolentium fragrantes melones, quasi fructus pomosos nominare, quorum, vt prędictorum multę varietates notantur. Alij enim propter odoris & saporis suauitatem dicuntur Moschatellini, alij saccharini, Alij à solo & regione vbi nascuntur aliam habent denominationem.

Citrulli magnitudine dictos omnes fructus superant, locupletantque hortos rusticorum: Quorum etiam permultæ traduntur varietates tam in colore & figura, quàm in magnitudine atque etiam sapore. Nonnulli enim breuiores sunt, alij longiores. Aliqui plani, alij rotundi & velut sulcati. Alij ex rubro & viridi flauescentes, qui dulcedine cæteris præstant. Citrulli.

Vt autem quatuor hæ plantæ effigie sunt valdè affines, sic & viribus, & semina ex illis collecta pro quatuor seminibus frigidis seruantur maioribus, quorum frequentissimus est in Medicina vsus.

Cucurbitæ & citrulli non nisi cocti comeduntur, melones crudi suauiores, vt & cucumeres oleo & sale conditi: Cocti tamen salubriores. Nonnullis regionibus præsertim calidis melones vt saccharum dulces proueniunt: vnde vulgus succrinos vocat, & nonnulli pepones. Omnes enim fructus maturi & dulces generali significato pepones multis dicuntur. Pepon tamen peculiaris ac diuersa est planta, Cucurbitæ modo scansoria, quippe quæ perticas vicinas aut sepimenta conscendat, ipsisque connectatur suis capreolis. Si tamen desint fulcra, quibus stet ac nitatur, humi repit. Eius multæ differentiæ agnoscuntur. Prior folia admodum ampla promit ac vitis ritu angulosa, flores flauos ad cōuoluulum accedentes: fructus crassos, oblongos, striatos, angulosos, flauescentes. Pro varietate autem plantæ, varij pepones tam in figura, quam in magnitudine, vt in melonibus & alijs stirpibus contingit, cernūtur. Nam alij crassi sunt, vt prædicti, alij minores, breuiores nempe, magis plane, ac fere rotundi. Alij teretes quidem, sed parui ac globosi ac tuberculis aliquā do exasperati. Nonnulli quodam modo plani latique, & velut limbo circūuoluti, atque oris in partem infernam fungorum quorumdam esculentorum ritu inflexis. Alij alia forma effigiati reperiuntur pro culturę, seminis & regionis in qua crescunt diuersitate Omnes pepones vim habent refrigerandi syluestribus exceptis qui amari, & calidi iudicantur.

Pepones. Peponum varietas. Vires.

De quatuor seminibus frigidis minorib. Et primũ de Lactuca & eius semine.

CAPVT XXIX.

ACTVCA à lactei succi, quẽ fundit, dum abrumpitur vbertate, dicta, primas inter olera tenet: vt enim gratissima est in acetariis & iusculis, sic in medicis vsibus salutaris; Nam præter quod sanguinem generat satis laudabilem, feruorem sanguinis & viscerum extinguit, somnum conciliat, & hecticis prodest, ex Galeno, éstque familiare medicamentum alimentosum, iuuenibus & biliosis naturis tutissimum. *cap. 40 li. 2. de alim. & cap. 13. lib. de maras.*

Toto anno seri potest, & si terram pinguem, probè subactam & soli expositam nacta fuerit, lætè viret & in latum sese diffundit. Dum adhuc tenella est, si euellatur, & alio fundo probè stercorato plantetur, pluribus foliis in globum conuolutis extuberat, & capitata vulgo pomata euadit.

Lactuca pomata.

Lactuca autem vt nullum olus præstantius, sic notius nullum, nec frequentius, cuius tres præcipuæ varietates in hortis visuntur. Rugosa & vulgaris non capitata, Sessilis, seu pomata ac capitata, & Romana nigro semine, & scariolæ folio. Addunt nõnulli alias duas Cecilianam & Cypriam, seu Græcam: Præter quas in locis incultis alia nascitur, quæ a lacte & semine potius quàm effigie, lactuca dicitur, à Galeno Thridacine. Nonnulli à colorum varietate varias enumerant, albas, rubentes, nigras, purpureas.

Vires.

Omnis autem lactuca vt & semen eius refrigerat & somnum conciliat. Eoque remedio fœliciter vsus est Galenus ad vigilias immoderatas, quæ illi acciderant ob studia longiora & rarò intermissa.

Semen verò quod inter refrigerantia minora sumitur, ad multa vsurpatur: valet enim ad gonorrhœam virulentam, ad vrinæ ardorem, ad humectandum, refrigerandum, leniendum, sitim extinguendam, & somnum conciliandum.

De Portulaca, eiusque semine.

CAPVT XXX.

ORTVLACÆ semen etiam numeratur inter semina refrigerantia minora. Est verò portulaca, vna ex hortensibus, quę omnium maximè in iusculis & acetariis expetitur, sæpeque pauperum & diuitum mensas inchoat, & apud multos aceto & sale condita ad hyemem integram seruatur.

Duo autem portulacę discrimina traduntur: Est enim vna syluestris, quæ passim in vinetis multis spõte nascitur: multisque surculis

in terram reptantibus, ex viridi rubentibus luxuriat. Altera domestica seu hortensis, quæ studiosissimè excolitur. Folia emittit ampliora, magis carnosa & succulenta: surculos magis erectos & minùs duros. Vtriusque effigies parum dissimilis, sed vires aliquantum varię. Satiuam enim refrigerare omnes asserunt, syluestrem calefacere nonnulli contendunt.

Alterutrius folia tusa & clauis pedum adhibita securè medentur: Ignibus sacris etiam auxiliantur: Capitis dolores insolatu contractos, cum oleo rosaceo sedant. Commanducata dentes mobiles firmant, oris & tonsillarum vlcera sanant. Vires.

Est & portulaca quædam marina & aquatica, sed istarum nulla medicamentorum compositiones in Officina nostra descriptas ingreditur.

De aliis seminibus frigidis minoribus, ac obiter de Cichoraceis.

CAP. XXXI.

DVo alia semina frigida minora desumuntur ex cichoraceis, ad quæ stirpes multæ referuntur, vt Chôdrillæ, Hieracia, Sonchi, Scariolæ, lactucæ syluestres, & intybacea omnia: Sed cùm absolutè cichorium ponitur, semper erraticum & syluestre intelligendum est, cuius scilicet frequentior est in medicina vsus: éstque genus ad alias intybaceorum, tam satiuorum, quã syluestrium differentias. Cichorium.

Satiuum autem cichorium: seu intybum, Græcis, dici solet, seris, quia seritur, Cuius duę sunt species, vnum latifolium, quod a nonnullis, Endiuia hortensis: Alterum, angustifolium, quod Seris, seu Seriola, & Scariola, &. à Syluio intybus dicitur. Vtrũque intybolachanum, quasi cichorium olus vocat Galenus, quòd inter olera tam ad alteranda iuscula, quàm acetaria conficienda reponatur. Intybum. Seris. Scariola. Endiuia hortensis.

Ad syluestre refertur taraxacum, nonnullis cichorium luteum, aliis Dens leonis, & Hedipnois, quasi somnum concilians dictum. A Rondeletio Chondrilla Dioscoridis nuncupatur. A quibusdam caput monachi, ab aliis vrinaria quoque dicitur. Intybolachanum. Taraxacũ Dens Leonis Hedipnois.

Cicerbita, seu Sonchus, Gallicè *laicteron*, quòd eius sit lacteus succus, dicta, ex Endiuiarum familia est, passimque in locis cultis & incultis prouenit: Eiusque tres differentiæ à Dioscoride statuuntur, Aspera, læuis, & arborescens Prima rostrum porcinum à multis nũcupatur. Clusius agnouit quinque inter se discrepantes, duas vulgares, læuẽ & læuiorẽ, duas Austriacas læuem & læuiorẽ & Pãnonicã. Cicerbita. Rostrum porci.

Ad syluestre quoque cichorium referuntur omnes Chondrillæ species, quas alij duas tantùm, alij quatuor agnoscunt, pręter zacintham, seu cichorium verrucarium & perdicium se uperdion, quod Condrillæ

nonnulli chondrillam marinam, alij bulbosam nominant. Sicque in vniuersum chondrillarum erunt sex varietates, quę magis viribus, quàm faciei choraceis respondent.

Quòd si ex qualitatum affinitate conforme genus inferre liceat, hieracia inter cichoreacia, aut vt alij volunt, inter sonchos, cum quibus magnam habent similitudinem, reponere nihil vetat. Sunt verò hieraciorum varietates multę, nempè maius, latifolium, angustifolium pręmorsa radice, longius radicatum, villosum, vimineũ, scoparia quibusdam dictum, montanum, folio hedipnoidis, foliis & facie Chõdrillę, & Narbonense falcatum. De quibus consule recentiores reiherbariæ scriptores.

Cichorij varia nomina. Cichorij autem varia nomina vt ad institutum redeam, cichoraceis obscuritatem attulerunt, Genus enim pro specie, Species pro genere, & vna species pro altera sæpè ponitur, & eodem nomine designatur. Nam cichorio sæpè hęc nomina dantur, Ambubeia, Picris, Intybum, Seris, Endiuia, Seriola, Scariola, Intybolachanum: Atque omnes hieracij, Cicerbitæ, seu sonchi, chondrillæ & lactucæ syluestris species cichorij nomine sępiùs donantur.

Lactuca syluestris. Lactuca syluestris partim affinis est cichoraceorum generi, folia enim scariolę hortensis gerit, & partim naturæ papauerum, cùm opij odorem vtcunque eructet soporiferum & virosum.

Semina frigida minora. Semina autem cichorij syluestris & endiuiuæ sumuntur pro seminibus frigidis minoribus, quorũ qualitates appellatio satis indicat.

De seminibus quatuor calidis maioribus, Et primùm de Aniso.

CAPVT XXXII.

EMINA quatuor calida maiora desumuntur ex aniso, fœniculo, cumino & caruo. Quid sit fœniculum, supra diximus, quid anisum, ipsæ etiam mulierculæ dicere queunt, cùm eius semine sæpius vtantur saccharo incrustato. Et quæ inter eas opere pistorio delectantur, panificij quoddam genus conficiunt (biscoctum nominant) cui semen anisi permiscent, quod odorem, saporemque conciliat pergratum. Idipsum multis adhuc condimentis adiiciunt ad gratiam maiorem. Oris enim halitum commendat, vrinam ciet, hydropicis prodest, & nullum ex oleraceis seminibus vẽtriculo magis amicum. Calefacit & siccat ordine tertio ex Galeno, gustus tamen nondum percepit tantum caloris excessum. Latinis & Græcis anisum vocatur, estque nomen seminis & plantæ, quam a nonnullis anicetum vocari comperio. *Cap 65 lib. 3. Diosco. lib. 5. simpl.*

Vires. Anicetum.

Planta nec apio similis est, vt scribit Fuschius, nec etiam fœniculo, vt asseruit Ruellius, sed inter vtramque media: folia enim nec ita lata, vt apio, nec ita tenuia & capillacea, vt fœniculo. Sed cùm

vulgaris

vulgaris sit notitiæ, in describenda illius historia non diutiùs immorabor.

Non est tamen prætereundum illa semina calida & Pharmacopœis Carminatiua, hoc est, flatus discutientia, vt interpretantur, vocitari, etymo non satis noto, nisi forsan à verbo Græco κιμαπίζω, i. discerpo, & in minutas partes diuido, vel potiùs a carmino, id est, pecto, vnde apud Arabes *Carmos* ad capillos veneris refertur & carminare est pilos seu lanam pectere, idque non affatim, sed paùlatim, perinde ac flatus sensim discutiuntur. Non tamen mihi satis constat vera carminatiui vox & origo, licèt vsu iamdiu admisso cõprobetur. Nec eorum improbo iudicium, qui cuminatiua potius quàm carminatiua dici debere contendunt, quum nihil sit eorum quæ flatus discutiunt, quod viribus eximijs cuminum æquet. Carminatiua vnde dicta. Carmos.

De Cumino. CAPVT XXXIII.

CYMINVM, seu cuminum & seminis & plantæ cuiusdam fœniculo similis nomen est; Cuius duo genera perhibentur, vnum satiuum, ac domesticum, aliud syluestre. Satiuum regium Hippocrati dictum, morbis mulierum multis ab eodem commendatissimum, à Dioscoride Æthiopicum, à quibusdam Ægyptium & Asiaticum nuncupatur.

Id ferè vnicaule, raró cubitale, sæpè pedem tantummodo altum, interdumque humilius, frequentibus ramulis brachiatum: folia in tenues particulas secantur ad fœniculum accedentia, sed breuiora, minoraque: In virgularum fastigijs exeruntur vmbellæ, primùm flosculis ornatæ, postea seminibus onustæ, nudis, angustis & canaliculatis: Radix subest aliquantùm tenuis & odora, quæ seminibus maturis tabescit. Seritur & vberè prouenit in Hispania, Italia & quibusdam Galliæ regionibus calidis, modò semen in pingue solũ inijciatur. Inter olera maximè fruticat, atque eò magis si cum probris & maledictis seratur, vt idiotæ putant, quos irridendos magis, quam probandos puto.

Syluestre cuminum gingidij folia profert, cauliculos exiles, scandicis seu pectinis venerei ritu: in cacumine capitula quina, aut sena rotunda, villosa, in quibus semen est acerosum. Cuminum syluestre.

Dios. c. 69. l. 3. Est alterum satiuo valde simile, quod à floribus singulis cornicula promit in sublime exerta, in quibus semen est melanthio simile, ait Diosc. hocque videtur ea esse planta, quam Officinæ pedem alaudæ, & consolidam regiam dicunt. Est & quoddam Æthiopicum quod Fuschius Carnabadium putat. Consolida regia.

Cuminum calefacit & ſiccat tertio receſſu, attenuat, digerit, reſoluit: Sumptum & adhibitum flatus diſcutit, frigidos humores incidit; tumores pituitoſos diſſipat, venenis aduerſatur: contra colicum dolorem & Tympaniam proſperè vſurpatur.

De Caro. Cap. XXXIIII.

Otvs aromatariorum chorus Caron, ſiue Careũ vno conſenſu Carui vocitat, Athenæus Paſtinacam maiorem, cui viribus & vultu apprimè reſpondet. Caule aſſurgit cubitali, & ſæpè altiore, quadrangulari, geniculis quibuſdam intercepto, intus cauo, folijs paſtinacæ agreſtis, vel Dauci nigri, quem vulgus carottam nominat. Radix ei carnoſa, gracilis tamen, oblonga, candida, interdum flaueſcens, ſapore paſtinacæ. Semen fœniculi modo in ſurculorum ſummitatibus multum, ſubnigricans & anguloſum. Ab Arabibus vocatur Cordumeni, quod pro Cardamomo vſurpat Syluius, ſed eum deceptum credunt Arabicæ linguæ peritiores.

Vires. Caruum tertio quodam modo receſſu calefacit & ſiccat: vrinam mouet, menſtrua pellit, flatus diſcutit, ſtomachum roborat, coctionem iuuat: vtiliter miſcetur antidotis, & aniſi vicem gerit. Eius radix cocta, paſtinacæ modo manditur ex Dioſcoride. *Cap. 66. l. 3.*

De alijs quatuor ſeminibus calidis minoribus, Et primùm, De Ammi. Cap. XXXV.

Mmi Cumino tam affine eſt, vt quod in Æthiopia naſcitur, pro Cumino habeatur. Semen notum eſt; inquit Dioſcorides, & minutulum, multoque minus cumino. Quod videtur indicare ipſius appellatio ἄμμι ſiquidem perpuſillum & quaſi arenaceum ſemen portendit, qua voce & tota planta deſignatur.

Duplici autem diſcrimine Ammi notatur, vnum dicitur Æthiopicum, quod maius eſt & vulgare, folijſque conſtat latioribus.

Alterum minus, tenuifolium, nec adeò frequens. Prius caule ſeſe erigit herbaceo, rotundoque, ſurculis multis & exiguis; folio oblongo, anguſto, pluribus inciſuris in ambitu diuiſo; muſcario anethi proximo, paruulis floribus coronato, ſeminulis multis origanum ſpirantibus, cum acrimonia amaricantibus referto.

Ammi minori culmus breuis eſt, multis ramulis diremptus, folia oblonga, capillacea, ſurſum verſus magis attenuata: flores vt priori, paruuli, albidi, in vmbellas coacti: Semen oblongum, paruulum, & acre. A quibuſdam pro Siſone vſurpatur. Nam cùm Siſon, ſeu

Sinon, secundum Diosc. semen sit exiguum, in Syria natum, apio simile, nigrum, feruens, oblongum, ac ammi paruo simile, pro eo si non sumi, certè substitui potest.

Ammi gustu acre & subamarum est: incidit, tenuat, calefacit, siccat & digerit: Vrinam & menses mouet, inflationes & tormina discutit. Vires.

Creduntur mulieres faciliùs concipere si post coitum ammi, halitum odorentur.

De Amomo. CAP. XXXVI.

ON modò inter exoticas stirpes, sed prorsus incognitas, Amomum numeratur: Nullus enim antiquorum illius effigiem, aut accuratam descriptionem dedit; Et inter recentiores Clusius rei herbariæ studiosissimus & amomi perquirendi, dignoscendique auidissimus, triplicem quidem illius iconem exhibuit, sed vix probabili coniectura sciri potest, quænam illarum amomo verò respondeat: forsan nulla. Prior ico, vt ipse scribit, est ramuli cuiusdam arboris, odore & suauitate ei affinis, quæ caryophyllos gerit, fructibus tamen & foliis rotundioribus & minorib. Secunda surculos Tithymali paralij non malè refert. Tertia ramum breuem, granis cardamomo vtcunque similibus racematim onustũ refert. Verùm vt fatetur vir nobilis: difficile est statuere, quid sit verum amomum.

Ipsius quidem viribus à Dioscoride recensitis optimè respondet minutulum quoddam semen & oblongum, aromaticum, gustu suaue & calefactorium, quod in Officinis seruatur, Amomum Creticum nuncupatum; Verùm ex quanam planta natum, non dicitur. Hoc vt & alia multa simplicia rara in Pharmacopolio Pasch. Bazoini, viri pietate & doctrina probatissimi sæpè vidi & gustaui, maximè verò amomum vulgare, quod verum si minimè teneatur, illius tamen optimum est succedaneum, non Amomum Plinii, frigoris impatientissimum, quod Lutetiæ in vasis figulinis alitur, surculis rectis, copiosis, viridi cortice vestitis, foliis mirtheis, sed longioribus, floribus candidis, stellatis, quos sequuntur fructus alkekengi modò teretes, crassi, ex rubro flauescentes, multo succo & semine turgidi. Galenus Amomo substituit acorum, licet illius nomenclatura, Cardamomo magis cognatum portendat. Amomum Dioscorideum. Amomum Creticum. Amomum Plinij.

Vim habet amomum calefaciendi, astringendi, & exiccandi. Eius decoctum iecori & renibus conuenit, atque eos iuuat quos scorpius percussit. Vires.

De Dauco. CAPVT XXXVII.

AVCVS tres sub se nominis eiusdem plantas differentes complectitur; Prima generis nomen retinēs, absolutè dicitur Daucus, qui de cretico intelligendus est, quique secundùm Dioscoridem, foliis fœniculo similis est, caule dodrantali, vmbella coriandri, flore albo, semine oblongo, vt cumini, lanugine quadam albescente hirsuto, suauis odoris in mandendo, cuius potissimùm celebratur vsus in syrupo de Arthemisia: Aliis quoque medimentis multis vtiliter permiscetur.

Daucus hic non in sola Creta fruticat, sed in multis aliis regionibus, vt in Germania & Italia; & qui nunc emitur Venetiis, solùm nomine tenus Cretensis est, nam ex Alpibus & Genuensium tractu adfertur, nec tamen Cretico vlla in re cedit.

Secunda Dauci differentia apio similis est, sed acrimoniam quamdam habet, halitum maiorem, saporemque feruidiorem.

Tertia foliis est coriandri, floribus albis, coma & semine anethi, sed oblõgiore & acri. Aliæ quædam stirpes Daucis affines, pro Daucis nonnunquam habentur: Sic Carotta à Theophrasto Daucus appellatur: Sic & pastinaca syluestris & Caucalis illius nomenclaturam sæpè mutuantur.

Vires. Dauci semen medicis vsibus frequentissimum calfacit, siccat, aperit, incidit, vrinam & menstrua mouet, & flatus discutit.

De apio, cuius semen numeratur inter calida minora, superiùs egimus.

De eximiis aliquot floribus, ex quibus aquæ & olea trahuntur efficacißima, & primum, De Rosis.

CAPVT XXXVIII.

Rosarum varietates.

OSA vix potest non esse omnibus nota, cum mirè sit ferax, & in dumetis, ac sæpibus spontè nascatur. Eius duo constituuntur genera, syluestris vna, quæ Cynorhodō, seu rosa canina vocatur, & altera hortensis, quæ absolutè rosa dicitur: Cuius multæ sunt differentiæ, rubra, alba, pallida, seu ex albo rufescens, incarnata, lutea, cærulea, quæ in multis Italiæ locis nascitur, & moschata, quæ omnium vltima, nēpe Autumno, floret. Ex eius florum infusione quinquies aut pluries iterata, si florum suppetat vbertas, parari potest cùm saccharo Syrupus suaue flagrans & purgatorius, quo sine molestia liberaliter aluus ducitur, & humores aquei, simulque biliosi educuntur.

Syrupus rosarum moschatarum

Nunc in hortis multis alitur rosa suauissimè fragrans quę rosa cinnamomea, vulgo rosa canella vocatur, vt & alia polyanthos, quæ à florum vbertate centumfloræ nomen habet.

Quæ lutea est, vel inodora, vel insuauis percipitur, & fere simplex. Quæ veluti pomum refert, pomata dicta, multiflora est, & grata rarò tamen patula, præsertim in regionibus frigidis, in quibus marcescit citiùs quàm perfectè dehiscat.

Meminit & rosæ semper virentis Clusius, quæ etiam hyeme tota viret & viget. Eius odor suauis est, ad moschatam accedens, cui colore & effigie affinis est: flosculos enim gerit candidos & simplices, & sæpè tantum quinos, eam mihi nondum videre contigit. Rosa semper viuens.

Ex speciebus enumeratis mangonio & arte immutatis, multæ videntur aliæ varietates suboriri, sed trium maximè vsus in medicina expetitur, albarum, rubrarum, pallidarum. Ex albis aquæ destillantur; ex rubris, mel rosaceum, conserua, oleum & syrupus de rosis siccis paratur; ex pallidis Syrupus rosarum pallidarum. Rosarum partes.

In rosis multæ partes distinguuntur, flos, vnguis, capillamenta, granula.

In rosis multæ partes distinguuntur, flos, vnguis, capillamẽta, granula, flosculi, calix, semen, lanugo. Flosculos capillamentis appensos, Antheram malè nonnulli vocant, cùm Anthera non sit medicamentum simplex, sed compositum, & ad oris affectus vsurpatum, vt constat ex Actuario, Celso, Oribasio & Marcello. *Act. cap. 7. lib. 6. meth. med. Cels. cap. 11. lib. 6.*

Rosæ autem non omnes eamdem habent facultatem: laxant enim pallidæ, astringunt rubræ, roborant ambæ, vt & albæ communes & moschatæ: Nam suauis omnium odor partes eas, quæ principatũ tenent, vt & spiritus omnes, maximè vitales & animales recreat & reficit. Vires.

De Nymphea. CAP. XXXIX.

NYMPHEA, quam à Nympha zelotypiæ stimulo erga Herculem mortua natam Poëtæ fabulantur, inter plantas aquarum alumnas maximè ad medicos vsus commendatur. Eius duæ in officinis agnoscuntur differentiæ, vna maior, quæ flores gerit candidos, Altera minor, quæ luteos. Vtraque nascitur in stagnantibus aquis & paludibus.

Maior folia fert ampla, orbiculata, herbacea, caules graciles, longos, læues & rotundos; flores candidos, lilio candore & magnitudine similes, in medio quid croceum continentes: radicem nigram, nodosam, longamque. A quibusdam lilium aquaticum vocatur, ab aliis nenuphar, à non nullis heraclea.

Minor è limoso & aquoso etiam fundo prodit, iunceis pediculis,

trium sæpè cubitorum, quibus adnascitur flos luteus, ac nitens, rosæ similitudine, Radix subest alba, nodosa, aspera, subdulcis.

Vires.

Nymphea insigniter refrigerat, veneris insomnia compescit, semẽ immodicè fluens retinet, idipsum extinguit potum & illitum, somnum conciliat, gonorrheæ multum prodest, & venerem in totum adimit, si diutiùs sumatur eius decoctum vel conserua, aut syrupus ex floribus paratus.

De Lilio. Capvt XL.

Ilivm à Græcorum nonnullis Crinon, ab aliis qui ex Iunonis lacte natum credunt, Iunonia rosa dictum, in coronamentis rosæ proximum est: Illius enim candor eximius, odor suauissimus & elegantia formæ nobilitatem illustrant.

Planta est bulbosa, fœcundissima, quæ ex vna radice quinquagenos sæpè profert & alit bulbos. Simplici caule sæpiùs assurgit bicubitali, & interdum tricubitali comoso, foliis Satyrij, sed longioribus, foris striatis, ex herbaceo nitentibus, vt Coronæ Imperiali dictæ, quæ lilium quoddam est: flore calathi effigie, resupinis per ambitũ labris; ex calycis fundo emicantibus aliquot apicibus & velut staminibus luteis, in extremitate tuberosis.

Flos ille patulus, latus & elegantissimus pedunculo tenui, lãguidoque adhærescens, hic verò surculo crasso & rigido foliis vndiquaque cincto, qui circa finem æstatis marcescit, & adueniente Autumno radices eius denuò pullulascunt.

Sunt autem liliorum genera multa, nam præter candidum & commune, quod sic absolutè dicitur, aliud est candidum Byzantinum, à loco vbi nascitur, nonnihil discriminis mutuatum; aliud cruentum, quoddam luteum, aliud puniceum. Est & paruulum quoddam conuallium seu lilium vernum dictum. Est & magnum lilium Persicum, vulgò corona Imperialis, *Tusai* Barbaris nominatum Quibus adiũguntur hæmerocallis Chalcedonica, Byzantina & martaga multa, de quibus omnibus agere nostri non est nunc instituti.

Vires.

Radix lilij cãdidi malactica est & anodyna, & vsus plurimi ad enematum decocta & cataplasmata emollientia, & pus mouentia conficienda. Ex floribus infusis paratur oleum ad eosdem vsus commẽdatum. Ex hisdem adhuc destillatis habetur aqua ad facies mulierum erugandas, & niueo candore illustrandas summè expetita.

De Croco. CAPUT XLI.

IN ordinem florum eximiorum referimus plantæ cuiusdam bulbosæ florem aureo cruore nitentem, quem medici Crocum, Galli Mauritanorũ idioma sequuti *Safranum*, nominant. Est autem bulbosa stirps, viuax & carnosa, folio angusto & gramineo, flore hermodactyli pratensis, purpureo & cruore aureo nitentibus filamentis, odoris intensi cũ quadam acutie. Iuxta fontes & semitas læte fruticat, gaudétque calcari & atteri pedibus, pereundoque, inquiunt, meliùs prouenit.

In Coryco tamen Ciliciæ monte omnium præstantissimus nascitur. Fragrantiùs enim spirat & colore plus aureo est. Vere viret, tota æstate sese in latum diducit, Autumno flores leguntur, qui non tantùm in medicos & culinarios trahuntur vsus, sed alios quoque multos in quibus aureus color desideratur.

Est verò crocus vel domesticus, cuius Dioscorid. multas enumerat species, vel syluestris, cuius Dodoneus adhuc plures describit, quas omnes breuitatis causa desero.

Calefacit ordine secundo, primo siccat: eiusque moderatus vsus cerebro prodest, sensus vegetiores reddit, somnum & torporem excitat, cor recreando lætitiam gignit, humores ad coctionem perducit, multisque commodis beat illum, qui eo ipso prudenter vti scit. Ex eo parat oleum M^s. quod emplastri confectionem de Ranis ingreditur. Ad alias quoque compositiones accedit, vt syrupum regis Saboris, & emplastr. Oxycroceum, quibus non modò colorem, sed etiam vires largitur eximias. Vires.

SECTIO SECVNDA

De Simplicibus purgantibus.

PRÆFATIO.

Bsoluta libri huius prima sectione, in qua vulgaria quædam simplicia quæ velut præparantia sunt, & passim in medicina facienda, medicamentisque componendis occurrunt, breuiter, perspicuè tamen explicauimus; Secundam nunc aggredior, in qua multa cathartica, seu humores aluum subducendo purgantia describuntur, quæ aliquando vel per se sola exhibentur, vel aliis compositionibus in Officina nostra descriptis permiscentur. Ea autem magna ex parte peregrina sunt, & à regionibus barbaris mutuata, quæ ob id non nisi arida, aut saccharo condita, vt siliquæ Cassiæ teneriores, ad nos deuehuntur. Eorum tamen ad nos aliquando semen delatum, & in solo pingui, aprico, & soli exposito satum, germinat. Sed ob hyemis rigiditatem planta hinc nata raro adolescit, aut adulta sobolescit, & vix vnquam primigeniam retinet naturam. Medicæ igitur ditiones augendæ & fœlicius hominum sanitatis conseruandæ gratia, ab Indis & Arabibus multa mutuamur simplicia, quibus præsentissima morbis infinitis auxilia adferimus: Non tamen est adeo nostra ingrata tellus, quin optima quoque purgantia liberali manu suggerat, vt ex hac sectione demonstramus.

De Rhabarbaro. CAPVT I.

ETATIS prȩteritæ multi Rhaponticum & Rhabarbarum idem esse putarunt, nec centaurium maius & Rhaponticum inter se dissentire: Sicque de diuersis tribus plantis vnicam effecerunt. Rhabarbarum autem nostrum vulgare, non esse Rhaponticum, manifestè conuincit eius descriptio à Dioscoride tradita: vt neque etiam Rhaponticum ipsum esse Centaurium maius author ipse docet, qui diuersis capitibus de vtroque agit, diuersamque faciem & virtutem agnoscit.

Est verò Rhabarbarum vulgare sic dictum, quod sit insignis radix populi Barbari, seu Indici, vel prouinciæ cuiusdam Barbaræ dictæ, vt Troglotidycæ. Forsan & à Rha fluuio Ponti nomen habet, vt de

de Rhapontico probabili ratione scribitur. Sed cum Rha peregrino idiomate radicem designet, antonomasia quadam rhabarbarum, seu Rha, quasi optima radix, ab Arabibus *Raued*, à Chinensibus *Rauam*, apud quos frequentissima est, optimaque sæpiùs sine additione denotatur.

Maximè autem laudatur Rheum, quod ex Sinarum regione, vbi duntaxat vberrimè, ac ferè spontè prouenit, adfertur, in Indiam, in *Ormus*, in Persiam, Arabiam, & Alexandriam: ex quibus regionibus, dum ad nos postea aduehitur, Indicum, Arabicum, Antiochenum, Turchicum quoque nuncupatur.

Est verò rhabarbarum Hippolapathi rotundi ac nostratis facie admodum simile. Radix est crassissima, rotunda, colore exterius subnigro ac rufescente, & interius ex rubro flauescente, & ad nucis moschatæ colorem internum accedente: Et præterea cùm maceratur, vel masticatur croceo inficit colore.

Medicamentum est cholagogum, benignum, ac iecoris & ventriculi roboratiuum: Affectui dysenterico, cholerico & alijs ab hepatis imbecillitate natis conuenit, confertque plurimùm. Vt etiam renibus suo amarore detergendis: Inditio est ipsius tinctura, quæ illorum pelues & anfractus confestim eluit, & lotium croceum reddit. Vires.

De Cassia. CAP. II.

TRIPLEX Cassiæ nomine stirps designatur, Cassia odorata, quæ Theophrasto Cneoron, & forsan Virgilio lauendula dicitur, Cassia lignea, seu canella, & Cassia nigra, seu fistula, aut siliquosa, quæ arbor procera est, instar iuglandis, folia habens ei valde similia, ex pluribus composita. Ligni materies valde compacta, duraque est: cortex non valde crassus & aliquantum flauescens.

Fructus siliquæ sunt, longę, rotundæ, nigræ, exterius lignosæ, intus medulla multa, nigra & multis seminibus rotundis & planis, quę à se inuicem membranis ligneis ac transuersis diuiduntur, prægnantes.

Antiquiores hanc vel non norunt, vel ignauè neglexerunt. Arabes omnium primi, cùm illius salubrem vsum essent experti, valdè commendarunt.

Medulla cassia plurimùm humectat, calorem immoderatum temperat, aluum lubricat, lenit, subducit, & clementer sine torminibus fæces educit. Vtiliter datur pueris, senibus & grauidis. Cassię vires

De Tamarindis. Caput III.

Amar Arabum est Idioma, quod dactylum, seu palmulam notat, non quòd arbor in qua fructus hic nascitur, palmulæ sit congener, cùm valde sit illi dissimilis. sed quod vulgato nomini & impropriè vsurpato aliud aptius dare Barbari non curarunt, à quibus Tamarindi, hoc est, dactyli Indiæ vocantur.

Propter eorum aciditatem Græci Oxyphœnica, id est, acidas palmulas nominant, aliquando & dactylos, sed minùs rectè, quod nullum ex digitis satis eleganter referant, etiam inflexum. Sub ipsorum atra cute pulpa continetur eiusdem tincturæ, fibris neruosis, & fuscis intertexta, quæ semina complectitur terna, quaternave, admodum angulosa & cassiæ ritu compressa.

Arbor in qua nascitur Tamarindi procera est, iuglandis, aut fraxini modo dura, compacta, multis cincta ramis & foliis armata minutim incisis, palmi magnitudine. Fructus hi virent immaturi, & acidi sunt; maturi subcinericij, eorumque tunc aciditas suauitate non caret.

Malè verò putat Mesue, Garciæ iudicio, Tamarindos esse fructus palmæ syluestris Indicæ, cùm in tota India palmę non reperiantur, sed ex Arabia in Indiam aduehantur: Excerpunturque ex arbore aspectu pulcherrima, ramis brachiata multis, foliis vmbrata pluribus, speciosis, filicis cuiusdam fœminæ, Hispanis *Helecho*, dictæ, similibus floribus coronata pulchellis, odoratis, candicantibus: post quorum occasum fructus emergunt, initio virescentes, qui noctu sese folijs inuoluunt. frigoris vitandi causa, interdiu verò explicantur: Illa tamen foliorum inflexio, singulis noctibus etiam per inopiam fructuum adesse solet, tuncque arboris rami foliis inuoluuntur. Helecho.

In Malauar Tamarindi vocantur *puli*, in Guzarate *ambili*, in Canarin *chincha*, in aliis regionibus aliam sępè sumunt denominationem. Vires. Valent ad aluum blandè subducendam, humores adustos leniendos, contemperandos, promouendos: tertio recessu refrigerant, siccant secundo.

De Myrobalanis. CAPVT IV.

SI nomina rebus potius iuxta, quàm vltrà naturam ipsarum debeant imponi, hi fructus Syriaci, Arabicive nulla ratione myrobalani, seu myrobalana, dicendi sunt, cùm nec glandium ideam referant, nec vnguenti aut odoramenti fragrãtiam redoleant, vt nominis etymon pollicetur.

Quòd si Galenus & Dioscorides fructui cuipiam iuxta naturam eius myrobalani nomen dederunt, tantùm is à myrobalanis vulgaribus differt, quantùm res inodora à fragrante, aut à glandibus pruna.

Recepta tamen potius longo vsu, quàm ratione myrabalanorũ nomenclatura, dicimus eos omnes prunorum quędam genera esse, qui à tot diuersis arboribus excerpuntur, quot cognominibus distinguntur. Singulorum enim diuersa effigies & facultas illorum errorem demonstrant, qui in eadem arbore nasci, sed diuersis temporibus colligi contendunt.

Sunt verò quinque numero, flaui, Indici seu nigri, Bellerici, Cepuli, & Emblici, quorum magna pars in regno Cambayæ inuenitur, & ab incolis singulorum nomina Garcias ab horto deprompsit, & paucis arbores & fructus singulos delineauit.

Arare, inquit, seu myrobalanus citrinus rotundus est, & folia sorbi profert: *Rezanuale* seu niger, aut Indicus, octogonus est, & folia salicis habet: *Gotim* seu Belleticus, foliis est lauri, sed pallidioribus & subcineritiis: *Aretica*, seu Cepuli myrobalani magni sunt & rotundi, oblongiores tamen, cùm perfectum incrementum nacti sũt: folia persicis similia habent: *Anuale*, hoc est, emblici, folia habent minutim incisa & palmum longa. Arare. Rezanuale. Gotim. Anuale.

Sunt arbores singulæ magnitudine pruni: omnes syluestres & sponte nascentes, & nuspiam domesticæ. Auicenna myrobalanos vocat *Delegi*; peculiariter verò flauos *azfar*; Indicos *asuat*; Bellericos, *heleragi*; cepulos, *quebulgi*; emblicos, *embelgi* vocant Arabes. Vires.

Singuli myrobalani peculiares habent dotes: Nam citrini seu flaui cholagogi sunt: Indi seu nigri melancholiam ducunt & exhilarant: Cepuli & emblici phlegmagogi. Omnes autem clementer purgant astringendo & ventriculum, cor & iecur roborant.

De Aloë. CAPVT V.

Aloës descriptio.

ALOES nomine quædam herba percelebris, vt & succus eius medicis vsibus multùm commendatus appellatur. Per os enim seu sumatur, seu adhibeatur exterius, salutares præstat effectus. Est verò aloë plãta vix, aut parum scillæ similis, vt quidam crediderunt, folia enim crassiora sunt, pinguiora, longiora, latiora, vtrinque aspera, crenata, retrouersum repanda, spinulis aliquot retusis aculeata, lento tenacique succo turgida, foliorum sedi maioris modo: Caulem erigit pedalem: flores multos, candidos, & semen, vt asphodeli. Radix singularis ac crassa, cuiusdam pali in terram adacti effigie.

Copiosissima prouenit apud Indos, vnde succus eius defertur, vt etiam ex Arabia & multis aliis regionibus calidis.

Hæc sæpè biennium, & aliquando diutiùs pensilis in tabulatis, suo tenaci lentore viuit, incrementum capit, & noua folia promit; at solo demissa marcescit. Ob viuacem eius naturam (perpetuò enim viret) semperuiuum marinum à quibusdam vocatur: nisi tamen à frigore, cuius est impatientissima, studiosè conseruetur, citò tabescit.

Porro tota aloës planta, grauis est odoris, & saporis amarissimi, præsertimque succus eius, qui à quauis ipsius parte extractus bonus est, & in medicina facienda vsitatissimus.

Aloë caballina.

Eius autem concreti liquoris duæ differentiæ ad nos aduehuntur, vna arenosa & sordibus conspurcata, quæ veterinariis, seu equis medicandis dicata est, & Caballina vocatur; alia hepatis modo coacta,

Socotorina.

vnde hepatica, vel Succotrina, quasi succo-citrina, quòd eius puluis citrinus sit, dicitur, aut, vt quidam volunt, Socotorina, quòd ex Socotorina, vel Succutrina Persiæ insula deferatur præstantissima.

Aloë vis.

Laudatur ruffa, pinguis, nitida, friabilis, iecoris modo coacta, facilè liquescens: improbatur nigra, dura, arenosa & impura.

Aloë calida est ordine primo, sicca tertio. Admota densat, stringit, exsiccat, vulnera glutinat: sumpta aperit, meatus reserat, menses & hæmorrhoidas stimulat ac mouet, ventriculum roborat, aluum subducit, humores biliosos, ac pituitosos purgat, ventris tineas, ac lumbricos enecat & expellit, infarctus tollit, putredinem arcet, & cadauera diu absque corruptela conseruat.

De Senna. CAPVT VI.

T omnia Medicinæ præcepta statim in artem redacta non fuerunt; sic nec omnia medicamenta cognita, aut in vsum adhibita: nam prioris seculi medicis ignota fuit senna, Persis Abalzemer dicta, qua nullum medicamentum purgans frequentius, vsitatius, vtilius. Est verò planta siliquosa è regionibus orientalibus ad nos primùm aduecta, coluteæ admodùm similis, cuius tamen folia ad mirthi maioris effigiem accedunt. Flores ex alarum sinu erumpunt lutei, tenuibus pediculis appensi, quibus succedunt folliculi oblongi, plani, compressi, incurui, seminibus paruis, fuscis, compressis, gygartis similibus, grauidati. Abalzemer.

Radices eius medicis vsibus inutiles sunt, longæ ac tenues, idque plus, minùs pro stirpis ætate, quæ cùm sit frigoris impatiens, in plagis Septentrionalibus vix quadrimestre viuit, atque etiam in Italia raro vltra Autumnum perdurat.

Huius duę statuuntur differentię, vna dicitur syluestris, cuius folia minora sunt, rotundiora, ac minus vtilia, altera domestica, cuius ea ipsa maiora sunt, acutiora & meliora.

Non autem Senna adeò calefacit, vt plerique autumant, cùm vix gradum caloris primum excedat, & circa finem secundi siccet, aut initio tertij. Purgat verò blādè pituitosos humores, vt crassos & melancholicos, simulque terget. digerit, & à cerebro, pulmone, liene, hepate, ventriculo & mesenterio lentos humores, nec non bilem vstam expurgat. Proinde morbis dictarum partium ab eiusmodi succis proficiscentibus medetur. Vires.

Datur & forma pulueris cùm scilicèt electarijs admiscetur vt electario Diabalmezer & catholiconi, & infusa ac decocta, vt cùm ex ea syrupus de pomis fit purgatorius, vel apozemata quædam solutiua parantur. Quia verò flatus & tormina solet excitare, dum coquitur simul anisum, aut coriandrum, vel fœniculum ad discutiēdos flatus permiscetur.

De Radice mechoacan. CAP. VII.

X prouincia Mechoacan radix quædam eiusdē nominis, crassa, per taleolas secta & exsiccata, ad nos abhinc paucis annis adferri cœpit. Radix, inquam, peregrina, purgatoria, ex pallido candicans, & valde crassa, ex qua rami multi, longi, imbecilli, qui nisi quodam nitantur fulcro, in terram sparguntur: Ad perticas verò accedentes scandunt, & multiplici eas nexu amplexantur, bryoniæ ritu: cui valde est vultu similis, sed viribus dissidens, nam bryonia acris est & calida multum, Mechoacan ferè insipida, nec

vllius acrimoniæ particeps. Bryoniæ folia lata sunt quinquangularia, & ad vitium similitudinem diuisa, sed asperiora, hirsutiora & albiora: flores parui candidi, racemosi, & vuarum ritu congregati. Mechoacanæ verò folia ampla quidem sunt, sed tenuia, atro-virentia, & altera tantùm parte mucronata, non vt bryoniæ angulosa: fructus multi, racematim cohærentes, coriandri magnitudine, autumno maturescentes. Deligenda radix albicans ac recens.

Bryonia.

A nonnullis rhabarbarum album vocatur, ab aliis scammonium Americanum, in officinis radix mechoacana, quæ valde candida, aut nigra, aut cariosa improbatur.

Vires.

Calefacit tantùm primo gradu, siccat secundo. Pituitam ac serosos humores sine molestia purgat, nec partes vt reliqua purgantia debilitat, sed roborat. Cum vino meliùs quam cum alio liquore soluitur, daturque tutò senibus & pueris: tussi veteri, colico dolori & venereæ lui plurimùm conuenit.

Ialappa.

Alia radix per teleolas secta, ex agris exoticis, exotico nomine Ialappa dicta, nō ita pridem aduecta est, Mechoacanæ viribus & effigie adeo similis, vt primo intuitu illam ipsam esse quiuis nisi argutissimus credere potest. Vtraque enim humores pituitosos ducit; vtriusque eadem crassities, idea, & color: verùm in Ialappa obscurior est, & in ea quædam veluti lineæ circulares conspiciuntur. In vsum nunc incipit venire, & à peritis fœliciter morbis quibusdam datur. Non leui coniectura Scammonij radicem esse multi contendunt.

De Agarico. CAPVT IX.

Agaricum. Resina. Larigna. Manna. Laricea. Larix

FVNGI vel terreni sunt, boleti, & Cāpiniones vulgò dicti proximè & affatim è terra exeūtes, vel arborei, trūcis nēpe arborum adnati: vix enim vlla senescens arbor datur, cui non adnascatur fungus, vel rugosus & nigricās, vt in quercubus & iuglandibus, vel crassus, durus & albicās, vt in betula, vel albus, plenus, mollis & friabilis, vt agaricū quod præstātissimū ex Larice excerpitur. Hæc enim arbor triplici excremento nobilitatur, resina Larigna, quæ omnibus aliis humidior est, omnisque expers acrimoniæ, & malè pro terebinthina à quibusdā venditur, Manna quadam laxatiua, quæ ex effractis illius surculis colligitur, & agarico, trunco illius arboris iam antiquæ adnato.

Est verò Larix arbor conifera, eximiæ proceritatis, caudice assurgens recto, cortice crasso, in frequentes rimas dehiscente, foliis circa ramulos multis, ab vno tuberculo numerosis, simul cohærentibus, breuioribus, mollioribus & tenuioribus quàm pini, nec aculeatis, sed retusis. Coni admodum parui sunt, cupressinis ferè similes.

Laudatur autem agaricum, quod ex Larice decerpitur, cuius est velut apostema: præstantissimum verò album, rarum, friabile, primo gustatu dulce, mox amarum & stypticum. A Democrito medicamentum familiæ vocatur.

Nascitur in Galacia & Cilicia, sed præstantissimum in Agaria Sarmatiæ regione, à qua nomen. Nunc habemus optimum ex Delphinatu Galliæ prouincia, & multis Italiæ regionibus, in quibus Larices proceræ ac copiosæ proueniunt, quarum truncis agaricum adnascitur: vnde radicem esse minimè credendum est, vt apud Dioscoridem & Galenum, comperio. Vires.

Calefacit primo gradu, siccat secundo: pituitam purgat, obstructa liberat, attenuat, tergit, flatus dissipat & omnibus morbis ab humoribus crassis, lentis & frigidis opitulatur.

De Polypodio. CAP. IX.

OLYPODIVM sic dicitur, quod eius radice prodeant nodi multi, & cirri polyporum piscium ritu. Vocatur & Dendropteris, seu arborum filix, quód arboribus increscat & aliquando lapidibus vmbrosis, muscosis, & muris quibusdam humidioribus.

Herba est sine caule, flore, semine, radicéque tota constat, & foliis tantum filicis maris similibus, sed minoribus, parte auersa fuluis maculis conspersa. Radix illi longa & hirsuta est, minimi digiti crassitudine, per obliquum repens & multis quasi verrucis exasperata, intus porracea & virescens, vt pistacium. Sapor admodum dulcis est, subamarus, austerus & aliquantùm aromaticus, sed linguam ignauè feriens.

Neutiquam verò tertio recessu calefacere, vt asseruit Mesuë, sensus iudicat, siccare secundo credibile est. Præterea humores crassos, lentos & viscidos terget, digerit & siccat: bilem atram & pituitam lentam educit, etiam ab articulis, si largiore copia sumatur. Longissimam coctionem sustinet, & rarò solum datur, sed aliis cõmistum purgantibus, quæ illius purgatoriam vim, alioquin multùm imbecillam augent. Sic ius galli veteris, aut decoctum betæ, vel maluæ illius vim summoperè iuuat. Admotum quoque quibusdam affectibus prodest, vt Dioscorides scribit. Vires. Cap. 188. l. 4

De Carthamo. CAPVT X.

T Carthami nomenclatura quid purgatorium, sic Cnici, quid ſpinoſum dicit. Eſt enim Carthamus, planta & ventris ſubductoria & carduorum cognata, caule bicubitali & ſæpè altiore aſſurgens, recto, duro, admodum lignoſo & supernè ramoſo. Oblonga ei folia ſunt in medio & propè ſurculos lata, in faſtigio acuminata, in ambitu aculeata.

E ſurculorum extremitatibus erumpunt capitula rotunda oliuæ magnitudine & ſæpè maiora, multis ſquamulis ſpinoſis obuallata, è quibus ſtaminei ac crocei flores exeunt, adeò crocum referentes, vt non niſi a perſpicaciſſimis diſcernantur. Hinc venia quadam plebecula digna, quę crocum ſyluestrem appellitat.

Succedunt ſemina oblonga, læuia, alba, anguloſa, ſplendentia, ſeminum floris Solis Peruuiani effigie, quorum cortex admodum durus, medulla candida, pinguis, ſubdulcis. Carthamus à Seplaſiarijs
Cnicum. ſæpè crocus ſylueſtris, à medicis Cnicum ſæpius nominatur; cuius duo agnoſcuntur genera, ſatiuum vnum, quod carthamus vulgaris eſt, alterum ſylueſtre, cuius adhuc duas Theophraſtus differentias *Cap. 4. lib. 6.* tradit, vnam recto caule, quo priſcæ mulieres pro colu vtebantur, & Ruellio attractilis eſt, & Carthamus ſylueſtris, alteram humiliorem, toroſiorem, hirſutiorem, humi penè ſerpentem, quæ in officinis carduus benedictus eſt, de quo poſteà. *Cap. 155. li. 3.*

Vires. Semen Carthami inter medicamenta purgantia locum habet. Eius enim medulla phlegmagoga & per ſe ſumpta, vel alijs mixta medicamentis humores frigidos & lentos expurgat, non verò calefacere tertio receſſu ſenſus iudicat contra Galenum.

De Ebulo. CAP. XI.

BVLVS adeo ſābuco, folijs, muſcario, flore & fructu ſimilis, vt magnitudine ſola differre videantur: vnde Dioſcorides vtrumque ſambuci nomine indigitat, vnum, ſambucum maiorem, ſeu arborem, alterum ſambucum minorem, ſeu chamæactem nominans.

Sambucus. Sambucus in arborem aſſurgit ſæpè proceram, virgis arundinum ritu cauis, medulloſis, rotundis, primum viridibus, deinde cineritijs, lignoſis & duris, folio iuglandis, ſed graueolente & pluribus inciſuris per ambitum ſerrato, floribus multis, paruulis, albis in vmbellam elegantem diſpoſitis, quos baccæ conſequuntur ſanguineo cruore turgentes: Sambucus ſylueſtrium prima germinat, & nouiſſima folijs nudatur.

Chamæacte verò ſeu ebulus herboſior eſt, & humilior, vt cuius caudex

caudex lignosus non est, nec perpetuus, sed quotannis tabescit & folijs commoritur. Vberrimè fruticat in locis vdis, & pinguibus, præsertim incultis: folijs per interualla binis, amplis ex pluribus compactis, per ambitum serratis: flosculis in vmbella numerosis, candidis, odoratis, nec fœtidis: postea fructibus, vt sambuci, paruis, rotundis, nigris, succo multo & granulis prægnantibus. Radices ei crassæ, longæ, carnosæ. Ex fructibus Autumno maturis secernuntur acinuli seu parua semina, & in officinis seruantur.

Ebuli radices vt & seminula vim habent hydragogam, eamque validam & aperientem, ob id non tantùm hydropi, sed alijs quoque morbis ab humore seroso natis vtilem. Vires.

De Esula. CAP. XII.

INTER herbas lactarias Tithymalorum genera numerantur, quibus esulæ multùm sunt congeneres, & veluti species. Omnes enim plantæ lactariæ sunt & molestè ac torminosè pituitam purgant. Esula tamen multorum rusticorum consuetum est & familiare rhabarbarum, cuius vsu nonnulli sæpè conualescunt, & intereunt multi.

Dicitur verò Esula, vel ezula, Arabibus Alsebran, Dioscoridi peplus, in officinis esula rotunda, quòd orbiculata constet coma. Nascitur in vinetis, sepium marginibus, & pluribus locis incultis. Alsebran.

Peplo seu esulæ cognata est alia planta, peplis & peplium à Dioscoride & à nonnullis plantago aquatica dicta, quæ vires habet easdem: potius tamen venit in vsum peplus, seu esula, præsertim rotunda & minor; nam maior, quæ folijs & floribus est Tithymali, raró vsurpatur.

Affines verò sunt plantæ vultu & viribus peplos, seu peplus, & peplis, seu peplium, vt vocat Hippoc. Succum etenim continent lacteum, folia habent portulacæ non multùm dissentanea, & molestè ventrem soluunt: Laudatur tamen à Galeno peplium quod flatus discutiat & ὁμοιότροπον esse dicit helleboro nigro, quod ambo vnius modi sint seu fœliciter consocialia in operando, hoc est, eodem tempore purgationem moueant, nec aliud protinus, aliud longo à propinationem interuallo ducet aluum, & humores excludat. Dum enim alterum altero permixtum celerius, aut serius purgat, molestia naturæ duplex infertur; prior, dum quod priùs inchoat & desinit, posterior, dum quod posterius vtrumque facit. Sic ὁμοιότροπα, vocat Hippocrates, & non ea quæ eosdem humores trahere sunt nata. Ista leuiter ac obiter tantùm attigimus; fusius & doctiùs hæc & similia Hippocratis oracula in nostris scholis agitari solent. Peplus & peplium distant. *com. in lib. 2. de vict. acut.*

Nec prætereundum hic Dioscoridem tantùm septem Tithyma-

Tithymalorum species 26.

lorum meminisse, quibus Esulam multi connumerant; præter quam tamen recentiores, vt Bauhinus, vir sane doctissimus 26. differentias agnorunt, quas sigillatim distinguere aut describere mei non est instituti. Redeo igitur ad Esulam.

Vires.

Esula calida est acris, vlcerans & cum violentia humorem pituitosum educens, Substantia enim tenui constat, ignea, acri, incidente, tenuante, fundente, aperiente & siccante. Præter pituitam & aquas trahit atram bilem etiam à iuncturis.

Castigatur illius feritas infusione in aceto facta, vt in Officina docuimus, vel cardiacorum & roborantium admistione. *cap. 8. lib. 2.*

De Hermodactylis. Cap. XIII.

Ermodactylvs & ephemerum Colchicum bulbosæ sunt plantæ vultu affines, sed viribus dissimiles: nam ephemerum dicitur strangulatorium, quòd vna die suffocatu interficiat, nec multum purgando aluum ducat; hermodactylus nullum assumenti periculum adferat, & pituitam ritè etiam à iuncturis expurget.

Ephemerũ nostras.

Est aliud ephemerum nostras, quod nonnulli bulbum agrestem & crocum pratensem nominãt, cui folia terna aut quaterna sunt, oblonga, vtcumque lata, læuia, pinguia: flores colore & forma croco similes, eodemque tempore, nempe Autumno exeuntes: radix bulbo similis. In pratis nascitur & locis humidioribus. Magno errore à quibusdam ignaris pro hermodactylo vsurpatur: Is enim exsiccatus flaccidus est, vietus & minimè purgatorius, nec perniciosus, vt colchicus, qui vnà strangulat. At verò hermodactylus officinarum peregrinus est, non flaccidus, vt nostras, sed durus, compactus, & qui leui contusione in farinaceum puluerem abit, sumptusque humorem è partibus remotis, vt iuncturis educit. Est ergo ephemerum quoddam lethale & strangulatorium, vt colchicum; aliud non strangulatorium, vt nostras, & tertium purgatorium, idque tutum, vt Syriacum, quod in pharmacopolijs hermodactyli nomen habet.

Hermodactylus officinarum.

Hermodactylus calefacit, siccatque initio secundi ordinis, cum humiditate tamen quadam excrementitia, flatulenta, nauseabunda, qua ventriculo aduersatur, maximè dum humores à medicamento commoti in illum confluunt. Pituitam lentam, ac alios humores viscidos etiam ab articulis efficaciter trahit: Ob id chiragræ, podagræ & omnibus iuncturarum doloribus ab eodem humore natis conducit.

Vires.

De Turpeto. CAP. XIV.

VLLA est tam anceps & controuersa, atque ea quæ de Turbith fertur enarratio: Mesuë lactariam, ferulaceamque herbam nominat: Serapio radicem Tripolij existimat, Actuarius modò pityusæ radicem esse putat, modò Alypum Dioscoridis, præsertim cùm albicat. Nonnulli credunt esse radicem Tapsię, alij Scammoniæ Antiochenæ; sed Garcias ab horto plantam ab his diuersam mordicus tenet: Nam planta est, inquit, radice neque magna, neque longa, caule hederæ modo per terram extenso, digiti crassitie, & aliquando crassiore, duos palmos & aliquando plures longo. Folia gerit altheæ & etiam flores, eosque candidos, & nonnunquam rubentes, nec colorem ter in die mutantes, sicut tripolium, vt ridiculè multi crediderunt. De Turbith varia opinio. Turpethi descriptio.

Non est verò totum Turbith gummosum, sed pars caulis tantùm radici proxima, eaque vtilior: reliqua pars gracilior est, ac comesior, quàm vt esse possit vtilis.

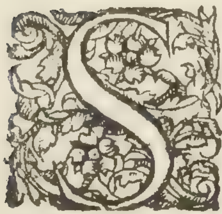
Pituitam duntaxat purgat, non atram bilem, vt Alipum, quod à quibusdã herba terribilis vocatur: eius enim folia, flores, semina purgationes terribiles commouent. Ob similem vim agendi, aut paulò mitiorem, fortassis TURBITH, quasi turbatorium dictum est, & Arabibus Terbeth, qua voce phlegmagoga valentiora nominant. Herba terribilis.

Turbith igitur Garciæ, nec radix est Alypi, nec Tripolij, nec Scamoniæ, nec Tapsiæ, vt neque planta lactaria, aut ferulacea; nec si gũmosa, optima, nec domestica, vt asserit Mesuë. Vt vt sit, nulla est officina, in qua Turbith optimum, & his notis insignitum, quas illi tribuit Mesuë, non inueniatur; cuius viribus & illud respondet, quod alijs lineis à Garcia depingitur, Arab. *caritamion* dictum.

Quid autem sit verum Turbith adhuc ambigitur. Laudatur quod subalbum est, aut cineritium, fractu facilè, ac recens, nam vetus imbecillum est & viscera conturbans. Quodnam turbith optimum.

Calidum est ordine tertio: purgat trahendo mediocriter: correctũ pituitam crassam, lentam, & putrem à ventriculo, thorace & remotis partibus, etiam iuncturis educit. Vires.

De Scammonio. CAP. XV.

CAMMONII nomine succus plantæ cuiusdam cõcretus, & planta ipsa intelligitur, quibusdam tamen magis propriè hæc Scãmonia, ille Scãmonium dici videtur. Est verò planta lactaria, voluulosa, scansoria, lęuis, smilacis modo, cui folijs flore, facie, valdè similis est, sed radice nõ parũ dissimilis, quæ in smilace tenuis est, in Scãmonio crassa, pręlõga, int⁹ cãdida, odore grauis & multo succo pręgnãs, ex eaque tenues & viticulosi surculi prodeunt, qui vicinos frutices Scammonia planta.

conſcendũt amplexantur & ſe implicant: folia ei lata & acuminata ſunt inſtar ariſari, ſed minora: flores albidi, concaui, calathi figura. Naſcitur vberius in pingui ſolo, præſertim in Antiochia & Syria.

Scammoniæ ſuccus quomodo extrahendus.

Ex ipſius radice, Scammonium vulgò dictum, ſeu liquor colligitur pluribus modis; primò reſecatur caput radicis, dein cultro excauatur, vt in ſpatium concameratum ſuccus confluat, qui poſtea vaſis idoneis excipitur. Secundò terra foditur iuxta radicem, vt concamerato ſinu ſcrobs relinquatur, in quam, ſubiectis iuglandium folijs, profunditur ſuccus, qui concretus extrahitur. Tertiò, radix omnino euulſa inciditur, lac indè profluens ſiccatur, & in offas quaſdam formatur, & ſeruatur. Quartò ex folijs & caulibus tritis ſuccus extrahitur, ſiccatur, cogitur, & ſeruatur; ſed nigrum eſt, aut ex nigro viréſcens eductum hoc modo poſtremo Scammonium & omnium peſſimum. Præſtantiſſimum quod ex inciſa radice ſuperna exudat, & maximè quod ex Antiochia defertur, dein Armenium; Europeum omnino prauum.

Scãmoniũ Antiochenum optimum.

Quibus notis dignoscatur Scammonium optimum.

Vt verò ſit optimum, debet eſſe nitidum, ſplendidum, clarum gummi modo, ſubalbum, rarum, fungoſum, tenuiſſimis fiſtulis ſpongioſum, citò liqueſcens, tenerum, friabile, non valdè ponderoſum, nec odoris tetri, licèt non ſuauis, ſed proprij, & taurino glutini ſimillimum. Ab his notis quod longè recedit, peſſimum.

Vires Scammonii feritas.

Scammonium omne valenter, cum labore atque moleſtia mouet aluum: bilem flauam & ſeroſos humores, tenues & acres purgat, & ſi paulò largiore copia ſumatur, inteſtina abradit, viſcera lędit, venarum ora aperit, erodit, ſanguinem ſæpè per inferiora ducit, dyſenteriam excitat, cor, hepar, & reliqua viſcera conturbat, & ventriculum ſubuertit. Calidum & ſiccum eſt tertio receſſu.

Scammonii correctio.

Illius effera vix caſtigatur admixta aloë: Meliùs verò ſi in malo citonio excauato, vti veteres docuerunt, clibano aut prunis decoquatur, paſta vndique circumlita, præſertim additis quibuſdam ſeminibus, vt apij, fœniculi, dauci; vſitatior tamen correctio fit ex ſolo citonio, vel ſucco roſarum.

Cur Dacridium dictum.

Caſtigatum, vt decet, Scammonium, Dacrydium, quaſi lacrymula dicitur, & in Officinis, corrupto vocabulo diagredium. Nimis recens efferum eſt, antiquatum imbecillum & torminoſum; mouet enim, non premouet; Bimum bonum.

De Elleboro. CAPVT XVI.

VERATRVM, seu Elleborus, aut Helleborus, vel albus, vel niger vulgò nominatur, neuter licet albicet, aut nigrescat, atque flores vterque proferat, colore non ita dispares. Albi duo discrimina notantur, vnus maior dicitur, & minor alter. Ille folia promit plantaginis, vel potius gentianæ similia, sed maiora, magis venosa & surrecta, & striata, & velut plicas habentia, ac lætè virentia. Caulis ei rectus & longus, plures spicas proferens, à quibus flosculi candidi emergunt. Radix cæposa, crassa & subcandida, cui fibræ multę concrescunt. Calefacit & siccat tertio recessu: varios humores, sed maximè pituitosos cum molestia purgat; sæpéque vomitum ciendo vẽtriculum acerbissimè lacessit. Eius puluis naribus admotus sternutamentum mouet.

Minor Elleborus ac vulgaris maiorẽ interdum æquat & flores, vt hic fert spicatos, & ex atrorubentes: vterque dicitur verus ad Elleborines discrimen, quæ Elleborus humilis, & à recentioribus Epipactis vocitatur; cuius quatuor varietates à Clusio distinguuntur, partim Elleboro vero, partim Gentianæ vultu & effigie affines. Elleb. albi differ.

Omnibus caulis rectus, vt plurimùm pedalis, quem ambiunt folia recta, venosa, non multùm patula & neruosa. Flores singulorum singulis notis discrepant colore, figura, magnitudine & vbertate. Qualitates.

Primus pauciflorus est, ac fermè vnicum in cacumine florem gerens, ex purpureo nigricantem, & calceoli in modum elegãter cõcinnatum. Alter flores ostendit herbaceos; Alij candidos & spicatos. Horum qualitates medici negligunt. Qui verò verus albus dicitur, olim apud Græcos solemnis erat, & frequens purgatoria medicina qui per Elleborum simpliciter dictum semper album intelligerent, vt Arabes eodem absoluto nomine nigrum.

Est quoque duplex Elleborus niger, verus & falsus; atque vterque varias sub se differentias complexus. Verus is est, quem Dioscorides (cap. 146 lib. 4.) Melampodium appellat, quique folia fert oblonga, admodum mucronata, læuia, lauri modo dura, pluribus incisuris diuisa, ex viridi nigricantia. Flores edit circa solstitium hybernum, ac natalem Christi patulos, vt Mespilus, sed compactiores, ex purpura, maximè dum marcescunt, albicantes, ac in mediis niuibus innoxiè ac diutissimè vigentes, è quorum decidentium meditullio siliquæ breues enascuntur, exiguo semine prægnantes. Radix subest multifida, in fibras nempe, ceu radiculas plures disterminata. Planta est viuacissima, quæ in locis pluribus incultis, & in hortis oritur.

Huic veratro vero aliæ quinque species adnectuntur, quarum tres primò aspectu videntur affines, tantúmque florum colore, qui om-

nibus non æquè rubet aut candicat, & foliorum idea, quæ non similiter scissa, acuta, longa & viridia discrepantes.

Quinta species omnium maximè pumila, atra, virens & herbaceo flore, cuius radicibus multi ruricolæ suilli generis configunt aures, ad peculiares quosdam morbos præcauendos aut sanandos. Sexta species erit Elleboraster maximus, Sesamoides magnum Cordi, aut Consiligo Ruellij, multis pseudo Elleborus. Cùm tamen superioribus sit valdè similis, aptiùs veri quàm falsi Ellebori nomẽ retinebit.

Falsus Elleborus niger is dicitur, qui veris ac legitimis vultu plurimùm dissentit, cuiusmodi sunt Epipactis & Consiligo Mathioli. Illa videtur esse Sanicula fœmina Fuschij, seu Astrantia nigra folio saniculæ potius, quàm Platani, & vt volunt multi Elleborus Theophrasti: hæc verò Dodonei buphthalmus est; Gesneri Sesamoides minus; Theophrasti, Elleborus niger ferulaceus; Cordi, Elleborus verus dictus, tamen vix assentior. Ferulaceus dicitur, quod caules erigat ferulaceis foliis indutos, & aureo flore, vt Anthemis, coronatos. Est & Alpina quædam Elleborine, saniculæ & Ellebori nigri effigie, quæ cum nothis Elleboris locum habet.

Miror autem antiquos tot plantas inter se adeo vultu discrepantes sub vno genere complexos: Sonchus etenim plantago & betonica facie magis inter se conueniunt, quàm Elleborus albus, niger verus, Astrantia & Consiligo. Si quid affinitatis habere comperiantur, id potius agendi, & radicum, quàm cæterarum partium effigiei tribuendum. Hinc venia dignus quidam vir doctus, qui peplium & peplim Elleboros esse dicebat, quibus nil nisi agendi tempore congruunt; permixta namque simul, pari spatio temporis aluum turbãt vnde ὁμοιότροπα Hippocrati vocata. Maximè verò consocialia sunt veratro albo, cuius olim vsus antiquioribus Græcis blandiora catarthica, qui nondum erant experti, magis erat solemnis, quàm fœlix: Nam connulsionem ab Elleboro lethalem illos infausta sæpè experientia docuit. Alias adhuc stirpes Elleborino generi congeneres variis in locis reperiri non semel à censoribus herbariis audiui, quas cùm medicamentarios rei scriptores vel neglexerint, vel ad Elleboros minimè retuleriut, ego non referam. Certum namque est, variarum vt terrarum, sic plantarum miram esse varietatem, & qui reperitur in exoticis regionibus Elleborus, non is omnino idem, ac nostras: nostrates namque stirpes, vel non alibi, vel non similes nisi ægrè nascuntur. In Guyneasolanũ, vtcumque frequẽs, sed granis rubris & floribus ab Europeo diuersis. Idem credendum de animalibus, quæ ibi cernuntur nostratibus planè dissentanea magnitudine, plumis, colore, voce, vultu, moribus.

Et vt ad Elleboros redeam, qui niger & verus dicitur sex differentiis notatur. Vnus maximus est, Consiligo, & pes gryphi dictus; Alius paruus Scrophularis vulgò nominatus, & quatuor

medij vultu & viribus cognati, ac ferè dimensione foliorum, & florum, qui aliis alij magis rubent aut albicant, vel citiùs, aut serius eminent, colore distincti. Quas omnes differentias sæpè conspexi, & notaui Lutetiæ in horto Claud. Gonerij rei herbariæ peritissimi.

Prima autem species Ellebori nigri veri hoc capite descripti pro omnibus alijs in vsum medicum venit, atque hic semper vsurpandus cùm absolutè & simpliciter Ellebori vox designatur: latinis veratrum, Arabibus *cherbachen* nominatur.

Purgat humorem melancholicum: prodest insanientibus, maniacis, hypochondriacis, lienosis, epilepticis, elephanticis quartanarijs, & omnibus morbis quos atra bilis, vel humor melancholicus procreat. Periculosus autẽ sanis, pueris & imbecillioribus. Vires.

De Colocynthide. CAP. XVII.

COLOCYNTHIS cucurbita quædam syluestris est sic Græcis & Latinis dicta Arabicus *Lanhdel*, ac plãtarum nex, Persis fel terræ, vt quæ suo amarore reliquas stirpes superet, & sua vicinia veneni modo, inquit Mesuë, inficiat. Repit autem per terram cucurbitæ satiuæ ritu, & foliis multùm similibus, amplis, lanuginosis, sarmentis longis, humi serpentibus, floribus ex luteo pallescentibus, cucumeri similibus, ex quibus nonnulli citò marcescunt, nec vllius fructus prodromi; alij poma suppeditant, rotunda mediocris pilæ forma, conglomerata, vehementer amara, fungosa, medulla intus candida, & seminibus cucumerinis similia, grauidata, primùm colore herbaceò, & vbi ad perfectam magnitudinem & Autumnum peruenerunt pallida; semper verò amarissima & stirpibus infensissima, quæ non tantùm ob eius viciniam intereunt, sed & terra vicina afficitur & quasi adusta videtur, Mesuë referente, qui de Colocynthide multa scribit, quæ tanquam parum momentanea minimè referenda putaui. De colocynthide literæ sacræ loquuntur, quam cum tempore famis collegisset & coxisset puer Elisæi prophetæ, pulmentum effecit adeo amarum, vt gustantes exclamarunt, mors in olla viri Dei. At ille farinam permiscens, pulmentum dedit gratum, nec quicquam amaritudinis habens.

Calefacit & siccat ordine tertio: pituitam & alios humores crassos ab omnibus partibus etiam remotis, vt cerebro, neruis, musculis & articulis attrahit. Bilem quoque purgat, & summopere colico dolori, apoplexiæ, vertigini, epilepsiæ astamati, & aliis affectibus multis, quibus clementiora medicamenta nihil profuerunt, sæpè medetur fœlicissime, qui plura volet legat Mesuem cap. 4. lib 2. de simpl. medic. purgant. Vires.

Est alius cucumer syluestris, seu erraticus, in Officinis modo asini- Cucumer asininus.

nus, modo anguinus dictus, foliis, surculis, floribus à superiore non multùm discrepans, sed fructu longè alienus. Non enim poma, vt ille, rotunda profert spongiosa & alba, sed glandes oblongas è glauco virescentes, quæ magnitudinem adeptæ perfectam, digitorum leui contrectatu, leuiter, citòque subsiliunt.

Elaterium. Ex his succus elicitus & coactus elaterium est, de quo alibi.

De Mezereo & Chamelæa. CAP. XVIII.

OSCITANTER nimis multi Mezereon, Thymelæan, Chamelæam & chameleonem nigrum confundunt. Thymelæa quidem & Chamelæa cognatæ sunt natura & effigie stirpes, dissident tamen inter se & ab vtraque Chameleon niger: Illæ enim frutices sunt & surculos edunt tenues, rigidos, ligneos, folia admodum parua vt mali granatę: hic verò ex carduorum censu est, foliaquè gerit scolymi, sed minora, tenuiora & spinosa, eiusque radici venenatam qualitatem tribuit Galenus.

Mezereon. Est verò Mezereon planta quoque venenata, sic Arabibus, quasi viduifica, seu viduas faciens, aut vitam rapiens, aut leo terræ dicta, cuius stipes eleuatur super terram circiter cubitos duos, inquit Mesuë, & folia eius sunt similia foliis oliuæ, sed maiora, granaq. profert myrthi similia.

Quænam autem sit hæc planta, ab his qui commentarios in Mesuem ediderunt, ignoratur: videtur tamen Chamelææ quædam esse species, atque ea potissimùm, quæ Tricoccos, quæ scilicet tria grana simul cohærentia gerit, appellatur.

Nam vt in multis plantarum generibus, quædam amicæ satis & familiares nostræ sunt naturæ, aliæ perniciosæ, sic in Chamelæarum societate, quarum vna effera est & malignæ cuiusdam qualitatis particeps, Mezereon, seu Almezerion nuncupata, alia melior & minus formidolosa, quæ tuto sæpè medicum venit in vsum.

Chamelæa. Oliuella. Dicitur verò Chamelæa, quasi parua olea, quod sit oleæ non multùm dissimilis: Estque suffrutex surculosus, ramis tenuibus, & cubitalibus & sępè longioribus, foliis oliuæ, sed minoribus, amaris, acribus, mordacibusque, linguam ferientibus & vlcerantibus.

Vires. Fructus ei paruus, rotundus, initio viridis, post rubens. Tota planta acris est & vrentis facultatis. Folia ex Dioscoride, pituitam, bilemque detrahunt, præsertim in catapotiis sumpta: Sic enim vtiliùs vsurpantur.

De

De Thymelæa. CAPVT XIX.

THYMELÆA, nonnullis Cneorum & Cnestron malè dicta, frutex est, in quo nascitur coccum gnidium, ramos emittens speciosos, tenues, bicubitales, foliis chameleæ, sed angustioribus, & admodum glutinosis, ac pinguibus: floribus in virgarum summitatibus albidis & interdum rubentibus, pusillis, frequentibus, quos consequuntur grana quædam parua, quę gnidia vocant, primùm viridia, dein ex flauo rubentia, rotunda, baccarum ritu, nucleis exterius nigris, intus albidis. Thymelęa.

Thymelæa tota, & maximè folia & fructus vim habent acrem, calefactoriam & vrentem: quare cum aceto optimè præparantur. Folia circa canem colligenda, in vmbra siccanda, in vsum seruanda: ea, vt & fructus pituitam purgant, aquos & serosos humores. Thymelææ facultas.

De Laureola. CAPVT XX.

IN syluis multis nascitur sponte syluestris alia planta, tribus his nuper descriptis minus facie quàm facultate cognata, quę in multorum hortis alitur, & à foliorum pulchritudine eupetalon, ab eorumdem cum lauro similitudine laureola, & chamędaphne vocatur. Laureola.

Nascitur in locis nemorosis, incultis, montosis & asperis, vt in multis Galliæ locis opacis & vmbrosis.

Abs radice multos surculos profert: crassiusculos, obsequiosos, crasso cortice vestitos: folia oblonga, lata, carnosa, læuia, ex viridi nigricantia, splendētia, laurinis similia, sed minora & molliora, & plurima circa surculorum fastigia; flosculos, oblongos, cauos, è virore candicantes, sub foliis adnatos: fructus tandem seu baccas nigras, nucleo duro prægnantes.

Laureago seu laureola pituitam ac serosos humores per inferiora ducit: Ob id capitis dolori ab hisdem succis nato, hydropi & omnibus affectibus conducit, qui a seroso humore proficiscuntur, non temere tamen sumenda, nisi vt decet præparata, & à docto Medico præscripta; efferam enim qualitatem habet, qua viscera & partes internas lædit. Vires.

De Ricino. Cap. XXI.

Icinvs ſic dicitur à ſimilitudine parui ac fœdi cuiuſdam animalis, bouino generi infeſtiſſimi, quod illius ſemen refert. Cici quoque, croton, lupa, myraſola, Kerua, palma Chriſti, & Arabicè *Albemeſuch* vocatur.

Herba eſt arborem figura & facie repræſentans; nam eius folia platani vel ficus æmula ſunt, ampla, ac lata, diuiſa, anguloſa; caudicem ac ramos arundinum modo concauos: flores muſcoſos & pallentes: fructus capitulis triquetris & racematim cohærentes & maculoſos, exterius cortice aſpero & echinato veſtitos, medulla plenos candida & pingui, Ex qua tuſa & torculari commiſſa oleum exprimitur, non tantùm lucernis, ſed aliis vſibus expetitum. Nam aluum purgare, & alui lumbricos enecare aſſeruit Dioſcorides. Valet quoque ſcabiei, capitis vlceribus & vteri ſuffocationibus curandis.

Vires. Ricinum calefacere & ſiccare ſecundo receſſu, & vim purgatoriã habere certum eſt. Eius grana viginti, aut plus, minuſvè, pro ſumẽtis ætate & vigore, mundata, trita & pota, bilem & aquas per aluum deiiciunt.

De braßica Marina. Cap. XXII.

Rassica Marina, Officinis Soldanella dicta, duas ſub ſe plantas multùm inter ſe differentes complectitur, quarum prior vulgari ſatis eſt ſimilis effigie, ſed perdifolia, & quotannis germinans, noua profert folia: vocatur Braſſica multiflora & monoſpermos.

Alia multùm diſſimilis, quæ ex conuoluulorum familia creditur, ob vultum congenerem: eaque ſemen profert mucagineum, nigrũ, duriuſculum, anguloſum, quod vim habet hydragogam, & ſumptum hydropicis multùm adfert vtilitatis, licèt ſtomacho inimicum, Dioſcor. Opportunè tamen datum & alijs mixtum quæ interanea roborant, ſine violentia aquas ducit, vtiliterque admiſcetur Hydragogo eximio à nobis deſcripto.

Vires. Alia multa ſimplicia purgatoria facultate nobilitata tellus noſtrá promit, vt frangulam & rhamnum, ſpinam cerui dictam, quæ huc congerere nolui, quòd vel rarò vſurpentur, vel noſtras compoſitiones minimè.

SECTIO TERTIA

DE CALEFACIENTIBVS EXOTICIS.

INdia medicamentis quàm medicis beatior, multis mirandæ virtutis ſtirpes occultat, quas politioris vitæ & peritioris literaturæ medici mendicant, vt his fœlicius medeãtur morbis, qui herbarum noſtratium vires aſpernantur. Ex diuerſis autem eius Orientalis, Occidentaliſve partibus diuerſæ eruuntur plantæ aromaticæ, cardiacæ & calefacientes, Ex quibus eas tantum explicandas ſuſcipio, quæ compoſitiones in Officina noſtra deſcriptas ingrediuntur. Ab his autem quæ cum exceſſu calefaciunt, initium duco, dein quæ minus, poſtea quæ inter calefacientia & refrigerantia ita ambigunt, vt potius temperata & à quibuſdam calefacientia, ab aliis refrigerantia dicuntur, paucis deſcribo.

De Zinzibere. CAP. I.

ZINZIBER ſeu gingiber planta eſt à Barbaris mutuata, & ſic nominata, iridi aquaticæ ſimilis, ſed foliis magis nigricantibus. Radix illius repit geniculatis internodiis, folia arundinacea proferens, quæ bis, terve in anno reuireſcunt. Naſcitur in multis Indiæ regionibus ſemine, aut radice ſatum. Optimum cenſetur quod ex Malauar defertur, vbi frequentiſſimum eſt, & cura multa colitur, alioquin minimè bonum.

Cum eruitur internodium radicis in ſcrobe defoſſo, relinqui ſolet ad plantæ perennitatem; Terra namque opertum anno ſequenti germinat, & radices alias, ac folia noua profert. Tenella radix in taleolas ſecta, cum aceto, oleo & ſale in acetariis ſuauiter editur: Ad nos tamen non niſi ſicca aduehitur, aut ſaccharo condita: nulla enim arte poteſt in noſtro ſolo cicurari. Quid verò ſit diſcriminis inter zinziber, zedoariam & zerumbet mox aperietur.

Calefacit zinziber ordine tertio. Coctionem iuuat, & ventriculum roborat imbecillum: Eius tamen vſus ſolito nunc eſt infrequẽtior, nec ita condimentis admiſcetur, feréque tantum ad quorumdam medicamentorum caſtigationem vſurpatur. Vires.

De Zerumbet. CAPVT II.

ERVMBET, siue Zurumbet, zedoaria & zinziber plantæ sunt peregrinæ & cognatæ, sed vix cognitæ omnibus omnes. Nam ex Arabibus Serapio, ex authoritate Ysaac, zerumbet zedoariam esse scribit: Deinde ex authoritate sua asserit zerumbet radices esse rotundas, aristolochiæ similes, colore & sapore zinziberis. Et alibi scribit arborem esse magnam in montibus Indarum Orientalium. *Cap. 172. li. de simpl.*

Auicenna lib. 2. ait Zerumbet esse lignum cypero simile. Nõnulli putant esse *Arnabo*, cuius meminit Paulus Ægin. falluntur tamen, nam *Arnabo* multorum opinione, arbor procera est, suauissimè fragrans, vel vt aliis placet, planta quædã nunc illo nomine incognita. *Cap. 271. eiusd. lib.*

Zerumbet verò graminacea stirps est, quæ partim seritur in prouincia *Malauar*, partim spontè prouenit in locis quibusdam syluosis huiusce regionis, ibique zinziber syluestre vocatur. Eius siquidem vultus, vt & radices cum zinzibere magnam habent affinitatem: In zurumbet tamen omnia maiora, nam folia longiora sunt, & latiora & radices crassiores; quæ erutę conciduntur & siccantur, deinde in Persiam & Arabiam deuehuntur, vnde post in Europam. *Tract. 2. cap. 247. c. 3. li. 7. Garcias.*

Zerumbet inopia, zedoaria rotunda poni recte potest, nam vtraque planta vt nominis, sic virtutis & forsan generis eiusdem non malè putatur, non secùs quàm cyperus longus & rotundus.

Vires. Commendatur plurimum zerumbet aduersus venena, & ad cor exhilarandum, atque ad partes interiores roborandas, & conseruandas.

De Zedoaria. CAPVT III.

OMINE Zador, zeduar, geiduar & zaduræ, vulgaris officinarum zedoaria intelligenda est, quam Mesue radicem rotundam esse scribit, quæque zinziberis faciem refert: Odoratior tamen est, vtcumque amara, nec adeò, vt zinziber acris, & calida.

Deuehitur è Sinarum regione & ab extremis Indiæ finibus. Affinis est zerumbetho, sed vulgatior & notior: verùm vtraque planta Europeis integra ferè inuisa.

Cypero zedoariam similem esse scripsit Auicennas, alij costo, de quo postea: Omnia verò aromatica, & viribus, quã vultu similiora.

Vires. Calefacit, siccatque zedoaria ordine secundo, flatus discutit, animalium venenatorum morsibus medetur, colicis doloribus opitulatur, alui tineas enecat, & antidotis optimè miscetur.

De Galanga. CAPVT IV.

GALANGÆ duæ agnoſcuntur differentiæ, maior & minor: vtraque in eodem ſolo proueniens: Sed minor quæ odoratior eſt, lętius & vberius in Sinarum regione fruticat. Maior in *Iauar* & *Malabar*; Eſtque duorum cubitorum alta, & ſæpè amplior, præſertim in pingui ſolo ſata.

Folia ei longa ſunt duorum ferè cubitorum, ſupernè multùm, infernè minus virentia. Caulis ex eorumdem inuolucris veſtitur, vt in Orchidum generibus videtur: flos candidus & inodorus: ſemen paruum: radix iuxta caput craſſa, bulboſa & arundinis modo nodoſa. In reliquis partibus zinziberi admodùm ſimilis, ſimiliterque propagatur, radice nempè non ſemine; Sataque mirum in modum luxuriat, ac ſoboleſcit: Iridi tamen videtur ſimilior, non modo radice, ſed foliis & facie.

Minor galanga palmos tantùm duos alta eſt, foliis myrtheis, radice nodoſa & vltro ſæpius naſcens. Malè nonnulli calamum aromaticum & acorum cum Galanga confundunt. Chynenſes & Malabarenſes frequenter vtuntur galanga in cibis & medicamentis. Vires.

Calefacit & ſiccat ordine tertio: ventriculum roborat, colicos dolores ſanat, flatus diſcutit & frigidis omnibus morbis ſuccurrit. Seligenda verò minor, vt præſtantior.

De Acoro. CAPVT V.

ACORVS radix eſt odora, geniculata, iridi multùm ſimilis, ſed foliis longioribus & anguſtioribus, necnon caule tenuiore & longiore. Ipſius quoque radices tenuiores ſunt, obliquè iuxta terræ ſuperficiem proſerpentes, foris & intus albicantes, & guſtu acres cum quadam amaritudine.

Turpiter errant qui Galangam vtramque zinziber & acorum nō diſcrepare contendunt; nec excuſandi qui calamum aromaticum & acorum indiſtinctè vſurpant, & ambas ſtirpes vnicam eſſe credunt. Non parum enim inter ſe diſtant, vt ex ſingularum deſcriptione patet. Adde quod Europa tantùm acorum profert, nunquam aut raro & quaſi inuita calamum aromaticum; India calamum aromaticum, nunquam, aut ægrè acorum.

Reponitur acorus, ex mente Galeni, inter ea quæ tertio receſſu calefaciunt & ſiccant.

De calamo aromatico. CAPVT VI.

ALAMVS aromaticus planta est Indica & arundinacea, cuius scilicet caulis instar calami aut tubi cauus est, assulatim fractu facilis, nam percussu citò in assulas dissilit.

Ab acoro non parum distat, nec similiter inter radices connumeratur, sed potius inter surculos ligneos, concauos, geniculatos, arundinis modo, intùs albidos, exteriùs fuluos, odore fragrantissimo, sapore cum acrimonia non exigua amaro, & in mandendo admodum glutinoso.

Ex India sola deuehitur, & pro eo radix quædam & rei alterius, quã calami veri & aromatici, quem Hippoc. myrepsicum, hoc est, vnguentarium ab odoris suauitate nominat, in Officinis multis venditur, quam rei herbariæ peritiores calamum Officinarum, nonnulli Cyperum Babylonicum nominant, qui nunc alitur, vt & alię plantæ rarissimæ in horto celeberrimæ scholæ Medicorum Parisiens. Ioan. Robini Regij Botanici industria & labore, antiquorum tamen calamus aromaticus & verus non est, sic enim acrior & calidior perhibetur, & folia habet strictiora, magis juncea, & admodum triangula vulgaris latiora, & ferè Irina. Sed cùm facie & facultate alter alteri non parum sit affinis, pro exotico nostras, seu pro raro vulgaris rectè substituetur.

Vires. Calefacit, & siccat ordine secundo, leniter astringit, parum acer est, & partium quarumdam tenuitate meatus aperit, menses mouet, spiritus recreat, & colorem iuuat natiuum.

De Costo. CAP. VII.

OSTVS planta peregrina est, à veteribus quidem celebrata, sed suis lineamentis non satis accuratè signata, ac descripta: vnde vera illius dignotio perfectè nondum recentioribus patuit. Omnes quidem vno ore radicem esse pronuntiant, sed ex quanam stirpe, & an ex vnica tantùm, vel diuersis, nullus adhuc indubitanter asseruit.

Quod si antiquis fides non denegetur (vt certè in his potissimum, quæ probè norunt, celebrarunt, & longo comprobarunt vsu, non nisi denegabitur iniustè) tria costi genera agnoscemus, Arabicum, Indicum & Syriacum.

Arabicus candidus est, leuis, & odoris suauitate cæteris præstans, recens, abundè plenus, densus, non cariosus.

Costus amarus & dulcis. Indicus leuis quidem, sed niger & amaricans. Syriacus flauescens, tuberosus, gustu acer, odoratus, ac suauiter fragrans. Arabes verò

tantum eius duo genera constituunt, amarum & dulce: Credit tamen Clusius genus costi duntaxat vnicum esse, nec nisi collatione quadam cum amariore, vel acriore costo dulcem nominari: quam saporis diuersitatem in plantis omnibus agnoscimus quotidie, quæ recentes dulciores sunt ac suauiores, vetustiores, teredinibus erosæ & corruptæ, acriores, amariores & insuauiores.

Costus autem vsibus medicis nunc receptus & vulgaris, radix est ferè zinziberis effigie, intus albida, læuis, parùm grauis, exterius è pallido flauescens, subamara suauissimè fragrans, ac sæpè tam odorata, maximè cum adhuc recens est, vt importunè caput feriat. Nascitur in multis Indiæ tractibus, vt in *Guzarate* & circa *Amadabar*, vrbem istius regionis percelebrem, Græci & Latini Arabum nomenclaturam retinuerunt, omnesque, vno ore Cost, aut Gostum efferunt. Malara.

In Pharmacopolijs nonnulli pro costo radicem quamdam aromaticam plantę nunc vulgaris vsurpant, quæ è Seseleων genere deprompta videtur: Ad Æthiopicum enim Mathiolo dictum proximè accedit, radice, folijs, caule, magnitudine, facie, viribus. A quibusdam pseudocostus, ab alijs Costus Belgarum, ab alijs Costus officinarũ solet appellari. Qui hunc pro vero substituere verebitur, angelicam illi sumere licebit, aut enulam campanam.

Vires.

Costus cùm subamarus sit, modicè astringit; Et quia acer, calefacit insigniter, suaque odoris eximij gratia, cor & spiritus reficit & exhilarat.

De behen vtroque. CAPVT VIII.

Rhas. part. 135. De nom. Arab. ca. 145. li. 21. Cap. 85 tra. 1. lib. 2. Tract. 2. li. de med. cord.

BEN vel Been vox est Arabica, arborem quamdam in Æthiopia nascentem, & tamarisci similem designans, cuius granum dicitur *Abelban*, ex quo oleum manat Muscillinum dictum, Qua voce ipsa etiam planta insignitur: Nam Ben secundum Rhasim & Arabes Muscillinum dicitur. Quænam vero sit illa planta, dilucidius non explicat, vt nec etiam Auicenna, qui dum quærit, Quid est Ben? Respondet ipse, frusta lignea, aut radices esse contractas, ex siccitate habentes rugas, seu lineationes, ac duplici sub specie contentas, quarum vna alba est, altera rubra, vtraque calida & sicca in gradu secundo. Alibi tamen vtrumque B*en* siccum primo recessu scripsit, & rubeum albo calidius esse: Contrarium tamen videmus in istis duabus radicibus, in officinis Ben nomine celebratis: Nam quæ albicat calidissima est, & acriter fauces & linguam ferit: Rubra id solummodo præstat languidè & ignauè. Oleum muscillinũ.

Serapio plantam vtramque non clarius depingit: Ben, ait

species sunt duæ, & ambæ magnitudine radicis pastinacæ paruæ, & quædam tortuosæ. Deferuntur ab Armenia: Odor earum bonus: & ambæ viscidæ, calidæ, humidæ.

Cùm igitur Arabes antiqui de planta indigena solùm nomine tenus conueniant, quid si nostrates in ea describenda, aut obmutescant, aut pauca quædam & probabilia tantùm enuntient? Nullis sanè Pharmacopolijs non cognitæ sunt duæ radices, quæ passim Behen nomine albi & rubri celebrantur: illa tamen dignotio penes tantùm superficiem est. nec dùm veram quis ipsius effigiem dedit.

Vires. Ex Arabum autem sententia, Ben corroborat, corpus impinguat, semen auget, confert tremori & alia multa commoda præstat, quæ vix in nostro vulgari albo agnoscuntur. Ob id Syluius radicē Eryngij substituit, ego angelicam nostratem vel Hispanicam prætulerim, vt magis cardiacam, aut tormentillam.

Sunt qui Polemium opinentur Ben album esse, & bistortam, rubrum, sed leuiori coniectura, quàm vt pluribus sit opus improbare.

Limonium quoque vulgus Pharmacopœorum ben nominat.

De Scecachul. CAP. IX.

SCECACHVL variè nominari ab Arabibus comperio, vt *lochachium*, *Lichimum*, *habe*, *alithimum*, apud quos illius semen, seu potius granum *Culcul* dicitur; & folium, inquiunt, est simile folio *Albena*, seu *Iulben*. Hæc siquidem vocabula apud Serapionem & authorem Pandectarum videntur confundi & pro *Scecachul* vsurpari. Secundum quos planta est breuicaulis, venosæ & nodosæ radicis, è cuius singulis geniculis folia emergunt balsami, Serapio dicit *basai*, similia.

In illius summitate circa Veris initium flores erumpunt violacei, violis tamen maiores, nec similes, quorum occasum sequuntur grana nigra ciceris magnitudine, humiditate dulci satura, quæ grana *culcul* barbara gens nominat. Rhasis tamen suo idiomate Kilkil mauult appellare, cuius qualitates recenset lib. 23. calidumque & humidum secundo recessu tenet: Serapio in vtraque qualitate tantùm primo. Ambo autem plurimum valere ad rem veneream excitandam scribunt, Auget enim semen, erectionem veretri facit, & ad congressum pigros alacres reddit. Nascitur Scecachul, seu Secacul in locis vmbrosis, atque iuxta radices arborum.

(Margin: Culcul. KilKil.)

Neque autem radices, neque grana Secacul ad nos deferuntur. Et cùm è planta prorsus exotica & herbarijs recentioribus incognita desumantur, a formulis remediorum debent expungi. Absurdum enim est à Barbaris ea mendicare, quibus facilè carere possumus, vel forsan ipsi carent, cum illorum nullus adhuc Secacul accuratè descri-

descripserit, aut ad nos mitti curarit, vel saltem venale in suis emporiis perinde ac reliqua simplicia rariora ostenderit.

Cùm rebus veneris inseruiat, quoties dicta planta opus erit, vel satyrium præscribendum, aut iam præscriptum augendum, aut pistacia, aut nuclei pinei, aut ornithoglossum, aut alia illius quæ ludibria mouent, substituenda.

De Cinnamomo. CAP. X.

VID sit Cinnamomum vix scitur ex antiquis, qui de eo multa somniarunt, Necdùm ex recentioribus innotuisset, nisi illius natale solum peragrassent, vt Garcias ab horto, qui id ipsum vidit in multis Indiæ Orientalis regionibus, vt in Insula Zeilam vbi laudatissimum & vberrimum prouenit, & in Malabar. Insula.

Illius autem dignotioni magnam attulit obscuritatem multiplex, qua designatur, apud nos & barbaram gentem appellatio: Nam in Malayo *Cais Manis*, hoc est, dulce lignum vocatur: In Ormus, *Darchini*: Quo nomine etiam à Persis & Arabibus enuntiatur. Apud nos verò modo Cassia & Casia, modo canella, modo cynamomum, quasi Chynæ amomum, vel potius amomū ex Chyna delatum vocatur, vnde tot diuersæ plantæ, quot nomenclaturæ sunt reputatæ. Cais Manis Darchini. Cassia. Cynamomum.

Re vera tamen si Garciæ fides adhibenda, vt certè tanquam testi oculato & fidissimo narratori debetur, Cassia, cinnamomum & canella, vnum & idem sunt medicamentum; Nec cinnamomi genera plura sunt duobus, vnum, quod in Zeilam, alterum quod in *Malabar* & *Iaoa* nascitur. Pro bonitatis quidem gradu, quinque eius diuersitates ab authoribus recensentur, sed genere tantum duplici distinctæ.

Canella autem crassior, xylocassia est, seu cassia lignea durior & crassior, Arabibus, Persis & Indis *Salihacha* dicta. Quæ magis odorata est, fragrantior, & tenuior, cinnamomum est verum, quod lignū odoratum portendit, ex eodemque arbuto habetur atque canella, sed hæc ex trunco, cuius cortex crassissimus est, illud ex ramis excerpitur. Quod videtur innuere Theophrastus, dum cinnamomum in multas partes discerpit, quarum quæ radici propinquę sunt, deteriores & minùs odoratæ, quæ in supremo sunt arbuto, odoratissimæ & præstantissimæ, quæ in medio mediæ. Salihacha.

Displicet tamen Mathiolo hæc Theophrasti & aliorum opinio, qui Cassiam & Cinnamomum idem esse scripserunt, fatetur quidem Cassiam & canellam non differre, sed ab vtraque cinnamomum nō tantùm distingui, sed nec inueniri; Et si inueniatur, non illius corticem, sed lignum solummodo odoratissimum, & in vsum venire medicum.

Bona tamen illius venia, cinnamomum nunc habemus præstantissimum, Nec differt à canella, seu cassia odorata, nisi quodam accidente, vt gradu bonitatis. Atque eo modo accipiendæ sunt cinnamomi varietates à Dioscoride enumeratæ: Estque eorum optima ratio, qui asserunt canellam, seu xylocassiam esse crassissimum & extimum corticem, cinnamomum interiorem, tenuiorem, odoratiorem, præstantiorem, & ad vsus multò commodiorem.

Tempore Galeni cinnamomum adeo rarum erat, vt soli Imperatores haberent, & curiosè seruarent in scriniis, sed huius aromatis præstantia effecit, vt ad nos è regionibus peregrinis aduceheretur copiosissimum & præstantissimum.

Arbor canellæ. Est autem canellæ seu cinnamomi arbor syluestris, ac sponte nascens, magnitudine oleæ, ramis multis, ac rectis, foliis citri colore, lauri effigie, floribus candidis, fructu nigro & rotundo, oliuarum paruarum magnitudine.

Vires. Eius eximia virtus in cortice est, excalfacit, concoquit, menses & partum accelerat, & mirè cor recreat, sed faucibus aduersatur.

Est altera canella Peruana, illi vultu similis, cuius odor, sapor & virtus non in cortice, vt in India Orientali, sed in fructu tantùm deprehenduntur, vt ex Nicol. Monardo refert Clusius. *cap. 25. lib. simpl.*

De Nuce Moschata, maci & macere.

Capvt XI.

Moschocaryon. X India defertur eximia quædam nux aromatica, quæ ab odoris suauitate Moschocaryon, Moschocarydion, caryon aromaticum & nux myristica seu vnguentaria & moschata vocitatur. Excerpitur ex arbore peregrina pyri magnitudine, foliis persicæ, sed breuioribus roseo flore, odore peramœno.

Arbor nucis moschatæ. Arbos hæc veteribus præsertim Græcis fuit incognita. Nascitur in insula *Banda*, vbi *Palla*, & Macis *Bunapalla* nominatur: Eaque non longe distat ab insulis Molucis, in quibus etiam spontè prouenit.

Huius autem arboris fructus, propter odoris suauitatem, moschatus dictus, etiamsi moschum non oleat, duplici putamine vestitur, altero externo & crassissimo, quod per maturitatem dehiscit, vt in iuglandibus, altero tenuiore, quod nucleum, seu nucem proximè ambit, quodque rubescens, ac eleganti facie se dat in conspectum vbi cortex exterior dehiscit, & patulus remanet.

Macis. Istud verò tenuius inuolucrum & rubeum macis est, quod etiam exsiccata nuce, dehiscit, & per calorem immutato tandem rubore, colorem quodammodo aureum acquirit. Est ergo macis, membrana tenuis ex rubro flauescens, quæ nucem aromatitem, seu moschatam contegit & amplectitur.

Porrò macis & macer inter se discrepant, nam macis est inuolucrum nucis aromatitis, vt dictum est; Macer verò ligni cuiusdam cortex crassus, flauescens, seu cum Plinio rubeus, ex Barbaria allatus gustu valde amarus & astringens. Quænã autem Marcer arbor, hucvsque nondum satis certò sciui; ipsius enim nec corticem, aut lignum, vt nec quidem folium mihi videre contigit, & qui de ea veteres sunt loquuti, natalitia, proceritatem, & ideam arboris subticuere, paucisque tantùm qualitates attigerunt. Ex nuperorum verò lectione illius historia fidelior ac certior habetur, vt qui vel Indicas regiones lustrarunt, vel ex ipsis aduehi curarunt.

Inter eos Christophorus à Costa Macerem accuratè descripsit: nascitur, inquit, in insula Sanctæ crucis regionis *Malabar*, regni *Cochin* vasta quædam arbor, vlmo maior, foliis longis, parum latis, exterius dilutè virentibus, interna parte obscuriùs. Nucleum pro fructu ac semine profert, cordis effigie, planum, flauum, sapidum, albida membrana inuolutum, ac veluti quadam vesica, quæ foliis mediis supernascitur. Macer quid.

Vestitur autem Macer cortice crasso, duro, scabro, aspero, foris cinereo colore, interiùs albicante, ob lacteum succum quo recens luxuriat, flauescente cum exaruit. Radices promit longas, latasque pro arboris magnitudine, quam Indi perhibent ab Angelis ostensam hominibus ad ipsorum sanitatem, quàm quod resarciat vel feratur à Lusitanis arbor Sancta, & arbor Sancti Thomæ, à barbaris arbor Dysenteriç cui apprimè conuenit, vocitatur. Corticem enim radicum, vel trunci aut ramorum cum oxygala prębent, & mirabili successu quæuis alui profluuia, difficultates intestinorum & vomitus sanant. Arbor dysenteriæ.

cap. 93. lib. 7. simpl. Hanc facultatem agnouit Gal. qui vbi macerem ex India transuehi scripserit, sua terrena, desiccante & valenter astringente virtute cæliacis & dysentericis conducere tradit. Idem est Dioscoridis de illius qualitatibus Iudiciũ, quas contra cruentas excretiones, dysenterias & alui fluxiones valere scribit: Ad hosque curandos affectus Incolæ *Iapan*, *Bengalæ* & *Malabar*, alijque barbari solo Maceris cortice vtuntur: quo cum careamus, & alia multa astringentia virtutis non inefficacioris habeamus, ad nos illum aduehi non curamus. *cap. 94. lib. 1.*

Hisdem regionibus alias arbores duas viribus similibus, imbecillioribus tamen, insignitas, sed multo minores, nasci tradunt, Coru vnam, Panate alteram vulgo nominant: vtramque describere & expectare, vanum. Coru. Panate.

Nux moschata probatur recẽs, grauis, pinguis, & quæ acu puncta succum mox redit oleosum, rupta vero vel incisa rhei colorẽ refert.

Eius vires, vt etiam macis, roborando ventriculo, & coctioni iuuandæ plurimùm commendantur.

De Piperibus. CAPVT XII.

VLTÆ plantæ multùm inter se dissimiles piperis nomine donantur, vt piper album, nigrum, lõgum, Calecutianum, seu Capsicum & piper aquaticum seu Persicaria. Nec defuerunt qui viticem seu agnũ castum & Ribes nigrum piper agreste vocarunt: Sed cũ absolutè piper ponitur, Garcias rogat Pharmacopœos, vt album tanquam præstantius seligant, nostrates tamen forsan albi penuria nigrum sumunt.

Planta autem quæ piper fert album, ab ea quæ nigrum, tam parum dissidet, vt eadem esse dicatur. Vtraque scansilis est, atque adeò imbecillis & caduca, vt nisi fulcro quodam nitatur, ad terram illius sarmenta flexilia & lenta delabuntur, lupuli vel periclymeni modo. Propterea vel perticis fulcitur, vel seritur ad radices arboris, ad cuius fastigium sese conuoluendo scandit. Folia eius rara sunt, Assyriæ mali effigie, sed minora: radix pusilla: fructus parui, rotundi, & simul multi ac racematim cohærentes.

Vires. Piper omne potenter calefacit, atque potentiùs album nigro, & odoratius. Sed vt planta rarissima est, sic rarissimus fructus. Est & piper quoddam caudatum, de quo suo loco.

Piper longum. Planta verò quæ longum piper edit, non minùs effigie quàm qualitate ei quæ nigrum, conuenit, ferente Clusio, cõtra Garciam, qui stirpes valde dissidentes asseruit; Nam folia vtriusque magnitudine æqualia, hederacea nempe, sed neruosiora & pediculo breuiore subnixa. Huius plantæ fructus Iülos Coryli perbellè referunt; ex plantæ singulis internodiis prodeunt, atque ex opposita pediculi foliorum parte, vt in aliis piperibus: fructus illi ex multis granulis constant, eleganti serie secundum pediculi longitudinem congestis. Viride autem sunt, quia ante maturitatem collecti, nunc longiores, nunc breuiores, aut crassiores, vt in aliis fructibus contingit, perfectum incrementum non assequutis.

Piperis lõgi descriptio.

Macropiperis vires. Macropiper seu piper longum vehementer mordet, ait Dioscorid. & quia ante maturitatem decerptum est, subamarum relinquitur. Antidotis & Theriacis medicaminibus expetitur. *cap.* 189. *li.* 2.

De Cariophyllis. CAPVT XIII.

ARIOPHYLLA, seu Cariophylli grana quædam sunt, seu fructus arboris exoticæ eiusdem nominis; quæ nascitur in Insulis Moluccis, lauri forma & magnitudine, folijs persicæ, vel magis salicis, aliquantùm angustis; surculis multis, flore copioso, primùm albo, dein virescente, tū rufescente, qui vbi solis æstu induruit, nigricat, & rudimentum quoddam fructus, seu imperfectum fructum & exsiccatum refert, tanquam clauum, quatuor velut exertis apicibus in extremo exasperatum.

Fructus hic adhuc virens suauitate omnes alios superat: erumpit in extremis surculis, claui modo, vnde vulgus clauum gyrofleum vocitat. Rectius enim claui cuiusdam refert effigiem quam nucis aut nucifolij, vt recepta videtur notare nomenclatio. Nam Cariophyllum dicere, nucifolium dicere est.

Calefacit & siccat vltra secundum ordinem. Plurimus est eius ad esculenta condienda, & ad medicamina vsus. Vires.

Cordi & cerebro benefacit: Iecori & stomacho auxiliatur: oris fœtorem emendat, & halitum gratiorem reddit: coctionem iuuat: oculorum aufert caligines, & visum acuit, venerem stimulat & obstructiones tollit.

De Cardamomis. CAP. XIIII.

ARDAMVM, Cordumeni & Cardamomum stirpes sunt, nomine quidem parùm, sed reipsa multùm dissidentes. Nam Cardamum seu cardamine nasturtium quoddam est, folio & semine calidissimum, & penè adurens, vt Synapi. Cordumeni non cardamomum est, vt putauit Syluius, seu carui Romanum.

Cardamomum peregrina planta est, amomo si non effigie, saltem facultate cognata, vt nominis affinitas prætēdit, atque in India nascens: Cuius duo tradūtur genera, maius vnum, quod Arabes *Cacola quebir*, & *Cacula quebir*, minus alterum, quod *hayl* seu *KaKolahil* & Chairbua appellant. Vtrumque ex planta cubitali, & siliquosa nascens, non ex arbore procera, vt quidam autumarunt.

Leguminosa verò est illa, & vbi adoleuit, siliquas multas profert, & singulæ siliquæ multa grana, *Cacolaa* barbaris nominata, quibusdam grana paradisi, alia tamen huius nominis dignitate insignita circunferuntur, malagetæ à prouincia Melegueta, vnde aduehuntur dicta. Cacolaa Hayl. Grana paradisi.

Sunt verò Malagethæ grana quædam angulosa, Cardamomo quouis maiora, acriora, calidiora, ex rubro nigricãtia, & in Malagueta tantum regione sponte ac vberrimè nascentia. Cardamomi vero genera minora sunt, magis cineritia, sapore & halitu gratiora, & siliqua minore conclusa, hæcque pro illis securiùs, quàm illa pro his vsurpantur, eosque excusatos vix volo, qui pro Cardamomo Meleguatam substituunt, aut idem statuunt.

Ruellius deceptus.

Nec eos parùm deceptos comperio, qui pro Cardamomo Siliquastrum, seu Capsicum, vulgo piper Indicum agnoscunt, aut nigellam, vt Lacuna; quibus si addatur Cardamoma duo Garciæ ab horto, atque adhuc alię quatuor species à Plinio recensitæ, inter se multum, vt ex descriptione patet, dissidentes, octo tandem illorum differentiæ prodibunt, cùm tamen vix duæ satis innotescant. Dioscorides enim vnius tantùm meminit. Et maxima Pharmacopœorũ pars vnicum quoque exhibet, & Melegetham, quam minor & imperitior ipsorum pars Cardamomum alterum putat.

Cap. 12. lib. 3.

Cap. 5. lib. 11.

Standum autem in iudicio Garciæ contendo, qui duo tantum Cardamoma vidit, nouit, descripsit & præscripsit, maius nempè & minus majus quidem & mole & siliqua, ficus quæ sæpè crassitudinem & figuram referat, minùs, quod vtraque ratione dicta, tale iudicetur, licèt virtute maius, hoc est, efficaciùs, non satis propriè dicatur.

Cap. 24. l. 1.

Cardamomum medium.

Iuniperi quidam medium constituunt, quod scilicet inter vtrumque mediam nactum sit crassitudinem, quod tamen mihi nondum, nisi pictura, videre contigit, sed duo tantùm ditioribus officinis satis frequentia, quorum eadem est forma, color vix varius, sed crassitudo, sapor, odor & qualitas varia, atque vt paucis concludam.

Cardamomum nunc notissimum est & vulgare, licèt peregrinũ, atque medicis vsibus vtrumque optatissimum: Sed minus, vt odoratius est, sic præstantius, & magis expetitum, maius, minus.

Vires.

Vtrumque cardamomum calefacit, partes quæ principatum tenent recreat, calorem natiuum roborat, flatus discutit, & coctionem iuuat.

De Cubebis. CAP. XV.

VISI sunt antiquiores Arabibus tantum tribuere, vt quicquid ex eorum ore vel properanter effluxerit, pro certa lege debeat haberi. Sed non tam displicet in sermone barbaries, quam in re eorum dissidium, qui vix de stirpibus in proprijs nascentibus hortis conueniunt: Vnde minus mirum si de his quæ nullo cultu ruri nascuntur, dissentiant, vt in Cubebarum descriptione manifestum est, quas Auicenna Carpesium, Serapio myrtum syluestrem nominat, Indi verò ex istis nullam, sed aliam longè diuersam plantam, quæ cubebas profert, agnoscunt, quas eorum nõnulli *Cubab Sini*, alij *Cumuc* alij *quabeb* & *cubebe* nuncupãt.

Planta autem ex qua colliguntur ſylueſtris eſt, ac ſponte naſcens, imbecilla & fruticibus ſmilacis, aut piperis modo adhæreſcens, foliis myrtheis, fructibus racematim congeſtis, ſed ſingulis granis cohærentibus pediculis longioribus,

Fructus hic in *Iaua* & aliis regionibus in quibus prouenit, tanti fit, vt ab incolis decoquatur, antequam venalis detur inſtitoribus. Verentur enim ne alieno in ſolo ſatus radices agat & luxuriet.

Turpiter errant qui cubebas, viticis ſemen, aut ruſci fructum eſſe contendunt, cùm inter ſtirpes has omnes nihil ſit cognationis & ſimilitudinis. Actuarius magis tolerandus, qui Auicennam ſequutus combebas, ſic enim loquitur, carpeſium affirmat eſſe, nam aromatica & calefactoria eſt in ambobus qualitas; Verùm effigies diuerſa: Nam carpeſia ex Galeno, feſtucæ ſunt tenues, ſurculis cinnamomi, facultate & odore ſimiles vocati *Phu*, ſed validiore, & nonnihil aromatico, quem guſtus percipit. Quia tamen ſunt tenuiora, viſcerum obſtructiones expeditius tollunt, & vrinam mouent, & calculum pellunt. Non tamen adeo tenuia ſunt, vt cinnamomum. Carpeſium. Vires.

Cubebæ admodum raræ ſunt; ventriculum calefaciunt & roborant, hepar infarctu liberant, flatus diſcutiunt, intemperiem vteri frigidam emendant, & veneris ſopitam vim excitant.

De Carpobalſamo, & cæteris balſami partibus.

CAPVT XVI.

BALSAMVM arbuſcula eſt peregrina, olim in Iudæa, Ægypto & in valle Syriæ, ac maximè in Hiericho naſcens, aſpectu non valde grata, colore cineracea, ramis tenuibus, foliis ſampſuchi, quæ quotannis Decembri labuntur, medio Vere repullulant; floribus ad paruum Iaſminum luteum accedentibus, quos paruum conſequitur ſemen, aromaticum, flaueſcens, plenum, guſtu mordax, & acre, atque modicè opobalſamum redolens, quod carpobalſamum nominatur. Carpobalſamum.

Planta hæc ad radicem vſque ſarmentoſa, cuius ſurculi tenues admodum ſunt fului, odorati, frequentibus nodis aſperati, balſamelæum nonnihil ſpirantes.

Vbi adoleuerunt ſarmenta præſcinduntur, emunturque ab inſtitoribus, qui in aduenas regiones deferunt, quæſtus magni gratia: vbique enim expetuntur, & magno ſemper væneunt, ob inſignes quibus pollent facultates: xylobalſamum Medici nominant. Xylobalſamum.

Nonnunquam fruticis huius abſcinduntur ſurculi, quibus appenduntur lagenulæ cera oblitæ, in quas guttatim oleoſus eximiæ fragrantiæ liquor ſtillat. Sępius tamen ineunte Autumno cultellis vitreis, aut oſſeis, vel eburneis trūcus, aut rami craſſiores vulnerātur, nā ægerrimè ferrū ferunt, è quorum ſcarificatu ſuccus craſſior oleo Opobalſamum.

perquàm similis, & suauiter spirans emanat, qui Balsamelæon & Opobalsamum nominatur.

Inter olea quæuis & balsama omnia laudatissimum hoc est, præstantissimum, & toto orbe maximè celebratum, vt quod vires habeat abigendis morbis nulli medicamento secundas, siue interius assumatur, vt aliquando, siue exterius adhibeatur, vt sæpè fit, vel aliis commisceatur medicamentis.

Laudatur Syriacum, tenue & perspicuum, quale in vasis aqua plenis fundum, delabi ac subsidere solet, quod omnibus balsamis legitimis commune est, atque ei maximè, quod ex horto celebri Turcarum Imperatoris habetur, in quo magna sedulitate paruula dicta arbos colitur & custoditur, ex qua nempe tres partes excerpuntur, ad multorum morborum expugnationem vtiles lignum, liquor, semē; xylobalsamum, opobalsamum, & carpobalsamum propriis & vsitatis vocibus Medici designant: quæ quòd rarissima sint, & in paucis regionibus lætè prouenientia, à regibus tantùm, vel solis magnatibus possidentur: Nam vulgare carpobalsamum legitimum nō est: tanquam viribus ignauum; ferè inodorum, vietum, rancidum, exoletum, nec suauiter spirans. Idem dicendum de ligno quod xylobalsamum nominant, nam surculi sunt lentisci, plerumque cariosi, aut ita vetusti, vt & insipidi sint, inodori & inefficaces.

His tribus medici succedanea analoga, prout materiæ medicæ concedit vbertas, adinuenerunt, vt carpobalsamo cubebas, xylobalsamo lentiscum recentem, opobalsamo oleum cariophyllorum & nucis moschatæ, vt etiam lacrymam limpidissimam terebinthi instar olei tenuem. Nam terebinthina ipsa balsamum est, & omnium balsamorum artificialium veluti mater, cuius omnes partes optimè respondent vero & naturali balsamo.

Balsamum Peruuianū. Alia nunc duo Balsama incipiunt circunferri, vnum Peruuianū, quod ex nouo orbe aduehitur ex fructu quodam mediocris magnitudinis in Peru nascente elicitum, cuius meminit Clusius. Alterum (Balsamum de Tolu.) à regione quadam Indica balsamum de Tolu vocatur. Stillat hoc ex arbore sauciata pumillis pinis simili. Vtrumque vires habet eximias, & in Syriaci locum poterit optimè substitui.

De Kermes. Cap. XVII.

Stirpes multę in regionibus tantùm meridionalibus, aliæ Septentrionalibus virent; Nonnullæ in his & illis viuaces sunt, & lætè fructificāt, vt granū Kermes Mauritanis vocatum; Cuius vocis vsurpatio, plantam magis exoticam esse, & in Asia, Armenia, Cilicia, vt vult Dioscor. & in Arabia copiosiorē satis indicat. Ad duos enim vsus insignes dū accedit, eius Arabica nomēclatio retinetur, ad solennē videlicet confectionem Alkermes dictā, & ad pānos Kermesio colore, omniū optatissimo inficiendos.

Est

Est autem *kermes*, seu *kermus*, vt aliquando loquitur Serapio, nomen suffruticis, exilicum genere, & grani cuiusdam ei adnascentis, quod Coccus baphica, seu granum infectorium vulgò nominatur.

Nascitur tum in dictis regionibus peregrinis, tum in multis Galloprouinciæ Arelatensis & Italiæ locis calidioribus, atque his maximè, quæ ad Mediterraneum mare vergũt, reponiturque inter aculeatas ilices. Multiplex enim agnoscitur ilicum varietas, Aliæ siquidem glandiferæ sunt, quæ in proceras arbores adolescunt, Aliæ coccigeræ perpetuò humiles; Quædam bacciferæ inter ambas mediæ vt Aquifolia, in Septentrionali solo frequens & viuax. Nonnulli tamen ab licum excludunt numero, licèt duæ priores tantam non habeant inter se affinitatem, quanta posteriori cum illis intercedit similitudo.

Est ergo planta cui adnascitur *kermes*, pusilla quædam lex, plures sæpe surculos, præduros à radice proferens, folijs obtenebratos perpetuò virentibus, oblongis, in ambitu crenatis, densis, sinuosis, angulosis, spinosis, aculeatis, horridis: quæ ima sui parte, vere primo granum quoddam, tanquam ouum paruulum concipiunt, & supernè reflexis spinis obuallant: quod postea augescens, ex albido cinereum, tandem maturescens purpureum, ac perelegantem colorem acquirit. Totũ enim granum id satur ac prægnans est sanguineo cruore, qui post maturitatem perfectam diutius in membranula coact⁹ in vermiculos abit, vesicula tenui vacua penè relicta: qui vbi adoleuerint, nonnunquam fiunt alati, & volatu aufugiunt. Ante tamen ipsorum procreationem studiosè liquor dictus elici solet, ad syrupi de Kermes apparatum, vel sericum tingendum antequam accedat ad nobilem huius nominis confectionem.

Impeditur dictorum animalculorum generatio, vel interitus citò citatur, sola aceti aspergine, qua exanimata cadauerula colliguntur, in massam miniatam coguntur, Scoletium dictam, Plinius Cusculium dicit, ad tincturam purpurei coloris, quem vulgus Scarlatum nominat.

Non est Coccus, seu granum illud Kermes fructus licis, sed potiùs excrementum & tanquam saliua rubens & lucida in parua Kisti conclusa quæ circa foliorum exortum nascitur, hæc enim lex pumilla non tantum coccigera, sed glandigerta quoque est, in cuius nempè præsertim vetustæ surculis glandes quernis longiores & nigriores adnascuntur: Verùm tũc desinit coccum eructare, propterea eius præscinduntur surculi, vt ex nouorum regeneratione, noua fiat coccorum productio.

Kermes vim habet eximiam cor, & facultates omnes roborandi. Neruis quoque præcisis vtiliter adhibetur, vt & vulneribus, quibus coalescendis sua vi astrictoria prodest. Vires.

De Schœnantho. Capvt XVIII.

Choenanthvm quasi flos iunci, vel potiùs ob eius fragrantiam iuncus odoratus, ex Arabia, vbi magnus est eius prouentus, per fasciculos defertur in alias regiones, in quib⁹ nulla arte potest cicurari.

Planta iuncea est, ac graminea, ex radice exigua, arida, duriuscula, nodosa, multos calamulos, præduros, sparsos, rotundos, plenos, non concauos, nitidos, pedem altos, & in summo graciles proferens: folia rigida, sesquipalmum longa, mucronata, pallida surculos gramineos amplexantur.

Eorum fastigia ornat gemina series flosculorum, ex pallido rubentium & papposorum. Nonnulli vocant paleam de *Mechæ*, Alij pastum Camelorum, quòd eorum summitatibus vescantur & delectentur Aphricani cameli. Raró cum floribus aduehitur, licèt ab eis denominationem habeat.

Vires. Schœnanthum moderatè & calefacit & astringit: Et quia tenuium quoque partium est, mediocriter digerit, & repellit: radix cæteris plantæ partibus astringentior; flos calidior vrinas & menstrua satis potenter promouens.

De folio, seu Malabathro. Cap. XIX.

Talamapatra. Malabathrum.

X India folium quoddam eximium, Arabibus *Cadegi Indi*, hoc est, folium Indum ad nos defertur, quod illius incolæ *Tamalapatra*, Officinæ veró natiui nominis alteratione malabathrum vocitant. Est veró folium Indicum mali medicæ folio simile, colore ex pallido virescens, tribus per longitudinem excurrentibus costis, odoratum, ac cariophyllos aliquantùm spirans.

Non aquis innatat, nec in paludibus Indicis prouenit, neque sine radice est, vt Dioscorides putauit, sed ex arbore desumitur procera, procul ab aquis, & in aridis locis fruticante.

Vires. Est autem malabathrum calidum gradu secundo, odoratum, vrinam mouet, halitum odoris commendat, vestes à tineis tuetur, & in alijs qualitatibus nardo conuenit, quæ illius penuria substitui potest.

De Spica Indica, & nardis.

CAP. XX.

cap. 6. lib. 1. DVO scribit Dioscorides esse Nardi genera, vnum Indicum, alterum Syriacum, vtrumque eodem in mõte prouenientes, sed altera parte, quæ ad Indos flectit, Indicum; altera, quæ ad Syrios, Syriacum. Adiungit tamen adhuc postea Celticum, quod in Liguriæ Alpibus nascitur, Saliunca patrio nomine appellatum, & montanum, quod in Cilicia & Syria viret, *Thylacitis* & *Niris* aliquando dictum.

Celticæ nardi duas adhuc differentias agnoscit Lobellius, vnam gentianæ cruciatæ folijs, & radice valerianæ maioris, alteram hirculum dictam, cuius meminit Clusius, eam inter spicæ Celticæ fasciculos nactus. Ad illam refertur nardus montana, radice multum tuberosa & aromatica phu folijs, sed magis ex viridi nitentibus, quę nunc in hortis Galliæ multis visitur.

Præter exoticam nardum & eius relatas species, spicæ quædam nostrates celebrantur, nardi nominibus insignitæ, vt lauendula maior alba, Gallico & vulgari idiomate, *aspic*, & à multis Pseudonardus nominata, ex qua oleum artificio chymico educitur, & cum additione literæ a, vulgò oleum de Aspica nominatur: vt etiam alia lauendula maior cęrulea, seu Italica, Atque adhuc alia minor eiusdem coloris, odoris & faciei. Ad easdem si nominis etymon spectetur, Stœchas quæ Vere spicata est, potest referi. Lauendula maior. Pseudonardus aspica.

Cum autem sine adiuncto spica, seu nardus effertur, de Indica semper intelligenda est, ex cuius radice exili spicatæ comæ nascuntur, & confertæ glomerationes, quasi per cirros, ac rotulos discriminatæ, è quarum spatijs medijs folia quædam iuncea exurgunt.

Vires. Lib. 8. simpl. Spica nardi, hoc est, nardus Indica, docente Galeno, excalfacit primo gradu, & desiccat secundo: Iecori & ventriculo prodest, vrinam mouet, stomachi morsus sanat, & mezenterij humiditates exiccat. Omnium verò maximè Indica seu nigra nardus corporis affectibus sanandis confert.

De Aspalatho. CAP. XXI.

GNOTORVM sæpiùs est anceps disquisitio : Darsisahan, seu Aspalathus quem Trochisci Hedichroi admittunt, cum vix innotescat, vix auctores in illo describendo congruunt. Nonnulli fruticem pumilum esse dicunt, alij arborem: Quidam album esse santalum tenent, alij citrinum, alij agallochum, alij Rhodium lignum; quos tamen lapsos verum est, si vera scripsit oculatus testis & fide dignissimus auctor Prosper Alpinus, qui varias ac longinquas regiones lustrando, in Creta, & alibi Aspalathum vidit, excerpsit & probauit, Arbustumque narrat esse ramulis densis, spinis albis, durisque horridum, foliis rutæ proximis, atque floribus aureis, raris, sparthi florum æmulis, summè odoratis. Ego, inquit, eam plantam iucunditate eximia odoris ex ipsius floribus vbi Cretæ loca aliquando diuersarer, ad nares elata cognoui. *Clus.* *Ruel.* *cap.10. lib.4.*

Nascitur quoque in Istro, Nisyra, Syria & Rhodo insula, vnde Rhodium lignum potius dictum quam à rosarum odore quo suauiter flagrat: aliud quoddam lignum è nouo orbe delatum, crasso cortice & hiulco, nodis & tuberibus multis inæquale, ponderis eximij, & intus coloris variegati, venis quibusdam confusè ductis, nunc flauescentibus, nunc ex obscuro rubris. Lignum rhodium.

Huius ligni Scobs odoramentis inseruit, halitus enim suauitate rosas non tantùm æmulatur, sed vincit, vnde lignum Rhodium seu rosaceũ nuncupatũ, vt Aspalatus lignũ Rhodinum quod in Rhodiorũ insula nascatur. Vocatur etiã à Dioscorid. Erysisceptrũ, & fruticẽ esse dicit surculosum, spinis horridum; Cuius duas agnoscit differentias, optimum vnum & alterum deteriorem. Aspalathus, inquit, optimus grauis est, cortice detracto rubescens, aut in purpuram vergens, densus, odoratus, gustu amarus. Est alter deterior, candidus, lignosus, & absque odore, quem pharmacopolæ solent exhibere, priorem verò non dignoscunt, cuius tantùm facultas à Dioscoride celebratur. Sunt qui adipsatheum, & Diaxylon vocant. P. Pena rei herbariæ elegans scriptor, reprehensor acerrimus, lignum roseum constituit tertiam speciem aspalathi, anceps tamen, num sit species santali, aut Oliuastri Rhodiensis. Vim habet Aspalathus calefaciendi cum astrictione. Rosaceum lignum. *cap.19. lib.1.* Lignum Rhodinũ.

Ideo ad tetra oris vlcera cum vino decoctus commendatur. Ad genitalium nomas & vlcera sordida prodest. Aluum sistit illius decoctum, & sanguinis reiectionem potu cohibet; Angustias vrinæ & inflationes discutit, atque cùm mixtæ sit qualitatis, calefacit, refrigerat, & siccat; Partibus namque dissimilibus constat, acribus & austeris. Vires.

De Agalloche. CAPVT XXII.

IGNVM aloë, Xyloaloë, & Agallochum dicitur. Arbor est oleæ instar, interdum maior, non cute, vt scribit Dioscorides, sed cortice crasso vestita. Lignum eiusdem odoratum est, nigricans, cinereis venis discurrentibus, & velut punctis maculatum, pōderosum, crassum, compactum, succulentum, igni adhibitum, & accensum (ęgrè autem flagrat) liquoris plurimum exudans.

Eius autem odor non per vniuersam ligni materiam diffusus percipitur, sed in meditullio fragrantior est & vegetior: atque in ficciore, quàm in virescente, aut recens secto.

Rarissima est arbor, in India sola nascens, & maximè in his regionibus & promontoriis, in quibus Tigres & ferocissimæ belluæ victitant & commorantur; Vnde non nisi summo cum periculo arbor grandiuscula cædi potest, aut iunior euelli, & sine vitæ discrimine transportari. Hinc antiquioris ætatis simplicissima gens ineptè credidit, eam in solo terrestri paradiso nasci. Cur agallochum rarissimum.

Eius plura genera recenset Serapio, quæ nec vidit ipse, neque nouit: forsan alia ligna odorata, quæ multa sunt, ad Agallochum refert. Sic quod in promontorio Comorin nascitur, odoratum, à quibusdam lignum aloës vocatur, cùm tamen non sit, inquit Garcias. Vires.

Agallochum, seu lignum aloes, Auicennæ Agalugen dictum, calefacit & siccat ordine secundo, & ad cordis affectus plurimum valet.

De Santalis. CAPVT XXIII.

RBORIS cuiusdam peregrinæ & proceræ iuglandis ritu lignum ad nos defertur, quod in insula *Tymor*, vbi frequens est, *Chandama*: in Arabia Sandal; in Europa, Santalum vocatur: Cuius tria dignoscuntur genera, album, pallidum, vtrumque in insula dicta vberrimè luxurians, & rubrum, quod alibi, nempe in insula *Tanasarim* prouenit, vt ex Garcia ab horto narratur, qui tātam affinitatem esse scribit inter arbores santalorum, vt vix pallida à candida queat discerni, nisi fortè ab ipsis incolis, qui eas arbores cædunt; cæsas mercatoribus vendunt. Facies enim vtriusque similis, folia eadem, admodum virentia, lentisci æmula, flores ex ceruleo nigricantes, fructus cerasorum magnitudine, primùm virides, tum nigri, ferè insipidi & facilè decidentes.

Pallida seu citrina santalorum arbor, in locis apricis lætior prouenit, odoratior & præstantior, eiusque lignum albo, album rubro

longè præstat. Rubrum verò inodorum est, bersilio valde simile, sed non dulce est, nec inficit vt brasilium, nec ita durum ac ponderosum.

A paucis annis à vastissimo Indorum solo, præsertim à noua Hispania Lutetiā aduectum est lignum quoddam santalo citrino adeò simile vt primo intuitu vix queat discerni. Nostrates à perogrino tractu lignū indicū, medici ab effectu lignū nephriticum nominant, mira enim virtute pollet ad ciendam vrinam & expellendos minores calculos. Eius tantum solet dari infusum, seu aqua simplex in qua maduerit, quam subcæruleo vel potiùs opali inficit colore. Non impropriè quarta santali species credetur, donec verior nomenclatura designetur.

Vires autem eximias veteres santalis dedere: Cor enim & partes vitales exhilarant & roborant, ait Auicenna; Calidis morbis, vt febribus aduersantur, obstructiones liberant, & hepar velde recreant.

De Sassafras. CAPVT XXIIII.

ASCITVR in Florida arbor quædam prægrandis, Indis *Paccame*, Hispanis *Sassafras* dicta, caudice procero, cortice cinereo, ac tenui vestito: ramis in cacumine expansis: foliis ficulneis, in tres angulos diremptis: radicibus nunc crassis, nunc tenuibus, pro arboris ætate, per summos terræ cespites expansis, aliquantum aromaticis, & fœniculum spirantibus.

Arbos hæc læta fruticat in locis maritimis & temperatis. Radix eius omnibus aliis partibus prefertur, præsertimque eius cortex, qui galidus & siccus est initio tertij ordinis.

Cæteræ eius partes gradu tantùm secundo qualitatem vtramque sortiuntur. Præter qualitates istas elementares aliæ quædam peculiares agnoscuntur ad multa per-vtiles & expetitæ. Sed ob raritatē circulatores interdum buxi scobem & fœniculi semen simul terunt, & pro puluere Sassafras vendunt. Sat enim esse putant fallendæ plebeculæ, si pro vero Sassafras, quod fuluo colore & fœniculi odore commendatur, puluerem flauescentem & fœniculum exhalantem exhibeant.

Vires. Decoctum Sassaffras, inquit Clusius, commendatur in omni morborum genere, præsertim in obstructionibus tollendis, partibus internis roborandis, morbis mulierum multis, & venereæ lui curandæ.

De Guaiaco. CAP. XXV.

EDICAMENTA sex simplicia valde commendantur ad luis Indicę curationem, Sassafras, guaiacum, sarsaparilla, Chyna, Mercurius & Cynabaris. De Sassafras capite superiore, de aliis postea. Guaiacum sic à *guaiacam* voce, Indis germana, dictum, Latinis sæpè Lignum sanctum, ex insulis occidentalibus *Boriquen*, *Cueuca*, *Nagrando*, & *Nicaragua* defertur.

Arbor est procera adiicis, aut fraxini magnitudinem & faciem multum accedens, ramosa, meditullio nigricante, ac præduro, cortice crasso & pingui, foliis exiguis, & duris: flore luteo, ac purgatorio, quem Indi condiunt & sumunt ad corpus purgandum. Guaiaci descriptio.

Flores consequuntur fructus magnitudine castaneæ, ac forma duorum lupinorum simul iunctorum.

Est alia species Guaiaci minoris, præstantioris tamen, quod Palus sanctus & aliquando Lignum sanctum nominatur. Arbuscula est colore, viribus, magnitudine & vultu guaiaco non parum dissimilis. Nam materia ligni illius alba est & concolor, multumque fibrosa, sapor acrior, odor fragrantior, qualitates efficaciores. Sed quia raro aduehitur, eius penuria, guaiacum vsurpatur, quod quidem vires habet easdem, sed infirmiores. Palus sanctus. Palma sancta.

Vtrumque autem plurimum valet ad luis Indicæ curationem: nam calefacit, incidit, attenuat, meatus aperit, sudores mouet, putredinem arcet, & proprietate speciali virus venereum extinguit. Vires.

De Sarsaparilla. CAPVT XXVI.

EX insulis occiduis & maximè ex *Peru*, & prouincia Honduras, radix quædam prælonga & vniformis defertur, quę nunc Sarsaparilla, nunc *Salsaparillia*, & *Sarzapariglia* vocatur, quam Mathiolus & Dodonæus putant esse eamdem cum Smilace nostrati. Dissident tamen inter se multùm, nam smilacis asperæ radix nodosa est, & geniculata, graminis ritu, multoque breuior & mollior. Enodis verò est sarsaparillæ radix, nullis geniculis asperata, dura, fibrosa, rugosa, medullosa, & aliquendo viginti pedes longa, atque viminis instar facilè finditur. Cæteræ eius partes smilaci similes sunt, & simili modò frutices vicinos scandunt & amplexantur.

Sarsaparilla primis qualitatibus calefacit, sed moderatè calidis aperit & sudorem prolicit, tertiis venereum virus extinguit. Sarsaparillæ vires.

Eius cremore vtuntur Indi ad venereæ luis, quæ illius vernacula & Endemialis est, curationem,

De Chyna radice. CAPVT XXVII.

EC prætereunda est alia Indicæ luis antidotus, radix nempe quædam insignis quæ vt & tota planta à Chyna nomen apud nos habet: In solo verò patrio patrium nomen retinens, *lampatan* vocatur. Nascitur in Chinarum vastissima regione, Indiæ Orientalis Scythiæ contermina, nec in montibus & fundo sicciore, vt arbitrati sunt quidam, sed locis vdis, palustribus & aquosis, arundinum more, vt iuxta maris litus, & cuiusdam Lybiæ fluuij oras.

Radix ei crassa est & nodosa, vt arundinibus, dura & tuberosa, vt rubo, rubea & tortuosa, vt bistortę. E radice tenues cauliculi erumpunt & imbecilli, folijs admodum raris cincti, qui licèt humiles, vt rectius stent, fulcro indigent, quo nitantur.

Vulgaris nunc est ista radix, quam antiquior ætas aut non vidit, aut oscitanter prætermisit. Nunc verò lippis & tonsoribus notissima, neque datur tyrunculus vllus qui de Chyna radice non garriat, qua tanquam medicamento polychresto vtuntur Indi ad omnium morborum, atque eorum maximè, qui alia remedia illis consueta temnunt, curationem.

Vires. Valet autem plurimùm Chyna ad luis venereæ curationem. Vertigini quoque prodest, stomachi dolorem sanat, hydropi conuenit ex Cardano, colicis doloribus & affectionibus vteri prodest, obstructiones tollit, meatus aperit, vrinam mouet, sudores elicit, conuulsioni & paralysi confert, & articulorum dolores leuat. Carolus Historia. enim Imperator huius nominis quintus, ab aliis medicamentis nullum, à Chyna maximum leuamen, aduersus arthritidem, quæ sæpè eum male exercebat, percepit. Sunt qui tabidis prodesse contendunt, calidiorem tamen puto, quàm vt atrophiam tollere, intemperiem sicciorem emendare, & habitum optimum resarcire possit.

Garcias enim ob eius vsum in tantos ardores hepatis incidit, vt totum penè corpus inflammatione obsessum fuerit, Et re vera nunc rarior solito eius incipit esse vsus.

SECTIO

SECTIO QVARTA.

De Calefacientibus indigenis.

MVLTAS quoque calefacientes plantas habemus, quæ peregrinis in re nulla cedunt, de quibus seorsim in hac sectione disceptaturus, eas primùm describam, quæ seu vltro ruri, seu in hortis nostris cultura proueniant, cum excessu magno calefaciunt, dein eas attingam quæ remissè suas vires calefaciendo exerunt, tandem quæ segniter sese dant in conspectũ nec nisi à perspicacißimis earum qualitates accuratè dignoscuntur. De his igitur quæ ignea quadam qualitate insigniuntur prior erit sermo, vt

De Pyrethro. CAPVT I.

PYRETHRVM ab igneæ qualitatis impressione, quam radix eius mansa in gustatorio organo relinquit dictum vulgus pedem Alexandrinum, Latini à saliuæ copia, quam in ore detenta elicit, herbam saliuarem nominant.

Herba est cubitalis & sæpè altior, caulem & folia dauci syluestris, aut carotæ vulgaris æmula gerens, multipliciter diuisa, sectáque in capillamenta tenuia, fœniculi modo florem pulchellum in surculorum summitatibus eructat, latum ac patulum & chrysanthemo, aut helenio forma similem, sed maiorem, medio orbe subluteum, foliolis eius ambitum circundantibus angustis, oblõgis, parte superna albicantibus, prona aliquantum purpurascentibus. In medio eius orbe, atque inter stamina semen gignitur tenue, oblongum & odoratum.

Radix subest crassa, longa, è subruffo colore nigricans.

Nascitur in Italiæ & Hispaniæ locis multis: & in hortis Belgij satũ viret, adolescit, floret & sæpè semen perficit: vberius tamen & lætius in regionibus calidis, vt orientalibus prouenit, inter plantas tamen indigenas & Europeas retulimus, quòd in Septentrionalibus etiam copiosum alatur.

Alia planta suo acri odore sternutamentum mouens, ptarmica, seu sternutatoria, ob id dicta, in Officinis sæpè Pyrethrum Syluestre vocatur, quòd suo sapore vellicante gustum Pyrethri modo feriat, & saliuam promoueat. Nascitur non modo in montosis & incultis locis, sed etiam in pratis & circa margines agrorum. Ptarmica.

Vires. Radix pyrethri feruidiſſima eſt, & ad quartum caloris exceſſum aſcendens. Pituitam in ore detenta prolicit copioſam: Proinde dẽtiũ dolori à cauſa frigida prodeſt, diuturno capitis dolori, apoplexię, morbo comitiali, neruorum reſolutioni, atque omnibus affectibus, qui à pituita in capite congeſta proficiſcuntur.

De synapi. Capvt II.

Ynapi vix alimentum eſt, nonnunquam medicamentum, ſæpè condimentum: Dapibus enim viſcidis & glutinoſis præſertim hyeme conuenientiſſimè admiſcetur, vt earum lentor incidatur & corrigatur, ventriculuſque roboretur: Nam quibus palatum torpeſcit, aut cibi ingruit faſtidium, mirum in modum prodeſt id condimentum, ſed quia acerrimum eſt, guſtumque ferit importunè, non modo teritur cum aceto ad eius mitigandum feruorem, ſed ſæpè ad dulcedinem & ſuauitatem maiorem muſtum commiſcetur: Sicque gratiſſimum condimentum, vulgò Muſtarda nominatum, quaſi à muſto & ardore paratum habetur, cui nobilitatem non paruam inter condimenta multi tribuunt.

Eſt autem Synapi vel ſatiuum, vel agreſte. Satiuum duplici agnoſcitur diſcrimine; Prius folia rapo effigie ſimilia gerit, ſed paulò minora & multo aſperiora; ſurculum teretem, hiſpidum, aſperum bicubitalem & ſępè altiorem, ramulis multis brachiatum, circa quos floſculi lutei, optima ſerie diſpoſiti erumpunt, quibus ſiliquæ ſuccedunt oblongæ, tenues & aſperæ, in quibus ſemen paruum, rotundum, ex albo flaueſcens, guſtu mordax & acre includitur.

Synapi domeſticum alterum ſuperiori adeo vultu eſt ſimile, vt ſolo ſeminis colore diſſentire videatur, quod in priore velut luteum eſt, in hoc è nigro ſubruffum, folia tamen ad Erucam magis accedũt. Cætera omnia ferè eadem.

Vtrumque in agris, hortiſque ſeritur, terramque diligit aratam, & maximè congeſtitiam: quamuis vbicumque naſcatur, & nullo plerumque cultu germinet.

Syluestre vbique ſponte naſcitur in locis aridis, quandoque etiam humentibus, & iuxta margines & rudera. Reliquis minus eſt, foliaque gerit minora, laciniosa, burſæ paſtoriæ non parum ſimilia, ſed acutiora: floſculos emittit luteos, quadrifolios: ſemen in ſiliquis poſtea dat, quod aliquando euariat, & interdum album, interdum ruffum conſpicitur.

Sinapi nomen dedit nobili medicamento, Synapiſmum vocant, cuius vſus ad multa valdè celebratur, vt ad vetuſtos capitis dolores, comitiales affectus, vertigines, orthopnœam, tuſſes antiquas, deſtillationes, & arthriticos dolores.

Synapi calidum & siccum est quarto recessu: incidit, attenuat, extrahit, pituitam in ore detentam elicit: Tritum & naribus admotum sternutamentum mouet, fœminas histerico pathemate suffocatas excitat: Sed qui caliginosos habent oculos & imbecillos, eius vsum prorsus vitare debent. Vires.

De Thlaspi. CAP. III.

RECTE quidem & appositè Synapi & Thlaspi eadem serie describuntur: Ambo enim si non effigie, saltem qualitatibus multùm conueniunt, passimque thlaspi, synapi rusticum vocatur. Sunt verò thlaspeos, seu thlaspidij, vt cum Dioscoride loquitur Plinius, multa genera, inter quæ tria præcipua notantur, maius vnum, minus aliud, & quoddam medium, ad quæ alia hoc nomine donata referuntur.

Primum vberrimè in agris cultis, incultisque prouenit, folijs latioribus, oblongis, parum crenatis, in acutum sensim desinentibus, ramulos è caule sesquipedali prodeuntes, ambientibus floribus primùm albidis, sub æstatem sequentibus, pastoriæ bursæ parùm dissimilibus in duas glumas & tanquam valuulas subrotundas hiantibus, ex quibus semen nigricans, feruens, & acre, sapore synapi, aut nasturtij emergit. Thlaspi primum.

Secundum caulem similiter ramosum edit: pedem altum, folia minora, angusta, acuminata, in terram versa, flores albidos, semen paruum, acre & feruens, nasturtio cognatum. Thlaspi secundum.

Tertium & minus thlaspi, herbula est angustis folijs, digitum longis in terram se conuertentibus, in extremo parùm incisis, flosculis albicantibus, caule tenui, ac ramoso, pedem alto; cui eleganti serie valuulæ multæ, paruę, planæ, breui pediculo nixæ, ac ligularum seu lenticulæ effigiem exprimentes, adnascuntur, in quibus semen coarctatur paruum, gustus acerrimi & synapi ac nasturtij modo, dum manditur, os & linguam feriens. Thlaspi tertium.

Nascitur in locis incultis, saxosis, montosis, soli expositis, calidis, siccis, vt in multis parietibus & tectis, vnde & Nasturtium tectorium sæpè ab herbarijs vocatur, & aliquando synapi rusticum. Huius semen vsurpari solet in officinis ad Antidota, nec tamen errabit qui eius defectu aliorum semina vsurpabit.

Multi multas adhuc alias stirpes semen feruens & acre ferentes ad thlaspidia referūt, sed cùm effigie multū dissideant, alij malunt ad eas, quæ vultu magis sunt affines reducere. Thlaspi enim Crateuæ, quod esse videtur viola latifolia, vulgò bolbonace, vt etiam Draba, quibusdam thalaspi dicta, nihil aut parum cum reliquis thlaspidijs habet affinitatis. Thlapi Crateuæ.

Thlaspi vires.

Thlaspi semen calidum & siccum est quarto recessu: Internos abscessus rumpit, menses ciet, fœtus enecat, Ischiadibus prodest: per sedem infusum sanguinolenta euacuat, & alia multa commoda pollicetur, dum ritè & opportunè vsurpatur. Admiscetur verò Antidotis quibusdam, vt theriacæ.

De Eruca. CAPVT IV.

ERVCA, quam vulgus Roquetam, Græci Euzomon vocant, in hortis colitur condimentorum gratia; Acetariis enim vt iusculis commixta simul & suauiter, & vtiliter estur ab his quibus languet calor internus, ignauusque est libidinis stimulus: Venerem namque reuocat Eruca morantem, & tardos ad congressum maritos, celeres facit, vnde à poëtis herba salax vocitatur.

Herba salax.

Proceritate cubitali assurgit, folio admodum longo & angusto, vtrinque profundis incisuris, sed raris laciniato, floribus pallescentibus, & aliquando luteis, ac quadrifoliis: Semine in siliquis napi modo, radice candida & dura. Nascitur aliquando sponte inter rudera, & in locis asperis & incultis.

Est alia erratica ac syluestris, quæ squalido solo, & secus vias & pomœria gignitur, foliis ad taraxacum accedentibus, sed tenuioribus, ac minoribus, floribus luteis & brassicæ æmulis, media æstate erumpentibus.

Erysimum quibusdam Irio, aliis tortela dictum, vultu & gustu syluestrem Erucam tam bene refert, vt ipsius nomine à multis donetur; Cum tamen Erysimum inter cerealia à Galeno reponatur, vix inter Erucas repono.

Est verò etiam Eruca cuiusdam insecti putidi, brassicis & oleribus aliis infestissimi nomen, quod Græcis κάμπη vocatur, cuius multæ varietates in colore & magnitudine dignoscuntur, de quibus agere nunc nec volumus nec debemus, sed de his tantum simplicibus quæ compositiones pharmacopolio necessarias ingrediuntur.

Erucæ vires.

Eruca calefacit & siccat ordine tertio: lienem extenuat, graue virus alarum tollit, morsibus naris aranei medetur, venerem excitat, vrinas mouet, cicatrices nigras delet cum felle bubulo illita, & lentigines emaculat.

De Vrtica. CAP. V.

VRTICARVM duæ generales traduntur differentiæ, vna foliorum improba mordacitate, & surculorum lanugine quadam pungente lædit contrectantium manus vel aliam partem corporis nudam, altera innoxie, ac sine molestia contrectatur. Illa Græcis modò Acalyphe, quòd iniucundo sit tactu, modò Cnide, quod molestè pungat, vulgo vrtica alba & mortua, ac iners nuncupatur.

Vrentium porro vrticarum tres notantur varietates, nempe maiores duæ, & minor vna: Omnes verò syluestres & vbique fere spontè prouenientes. Sunt tamen qui specialius quasdam syluestres & fœminas vocant, alias verò mares, vt quæ reliquas proceritate superant.

Vrtica separesmas. Omnium prima Romanis dicitur mas, quæ teretes surculos emittit sesquicubitales, & aliquando longiores, canos & vacuos: folia lata, mucronata, fimbriata, ambitu serrata, vndiquaque aspera & mordaci lanugine obsita, quæ pustulas & vredinem etiam leui contactu excitant, & cutim rubefaciunt. Semen in paruis velut pilulis includitur, rotundis, hispidis, quæ è foliorum alis prodeunt.

Vrtica fæmina. Secunda, vrtica fœmina est, eaque non globulorum modo semē profert, sed tanquam vuas racemosas, longas, mercurialis fœminæ ritu, secundum surculos & alas exeuntes: Caulem erigit altiorem, ramosioremque & folia latiora; omnia verò mordaci pube multum importuna.

Tertia omnium minima ramosissima, mordacissima & odore grauissima est, racematimque semen producit, sed non prędictorum modo: Nam è foliorum alis granula multa simul erumpunt, sed singula singulis pediculis breuibus è surculo natis prodeuntia vrticæ maris ritu. Tertia hæc vrtica Cania solet appellari, & omnibus mordacior percipitur.

Nascuntur vrticæ locis incultis & iuxta sepes, dumos, & vetustos parietes: Nonnunquam & in hortis, & in solo pingui.

Vrticæ vires. Vrtica omnis siccat insigniter, sed non item calefacit, nam licèt ab vrendo dicatur, vredo tamen ab eius contactu excitata, non tam calori quàm illius lanugini aculeorum instar pungenti tribuenda: Nam trita aut decocta vrtica ignauè calida est. Orthopnoicis, mensibus & vrinæ mouendis conducit: Semen verò venerem stimulat, & cicutæ veneno præsentissimum est Alexiterium. Valet etiam ad malignam hyosciami, fungorum, & argenti viui qualitatem, necnon ad serpentum virulentarum bestiarum & morsus. Maris autem vrticæ semen cæteris præstantius creditur. Non est omittēdum ad

dolorem & pustulas ab vrtica excitatas oleum plurimum conferre, vt & sambuci folia trita & apposita; Proprietate enim hanc affectionem tollunt.

Inter vrticas reponuntur totidem aliæ plantæ, quæ nunc lamia, nunc vrticæ mortuæ & inertes vocantur; Ad quas etiam refertur multorum iudicio, alia stirps, Romanis vrtica *labeo* dicta, quam putant multi Agripalmam, seu Cardiacam esse, alij Galeopsim & Galeobdolon.

Lamium. Vrticarum mortuarum prima cubitali proceritate assurgit, foliis vrticæ in ambitu serratis, mollibus, aliquantum hispidis, nec mordacibus; floribus aliquando albis, aliquando purpurascentibus cassides referentibus.

Altera superiori valde similis, sed minus ramosa, flores edit multos hormini affines, sed purpureos ex surculorum geniculis verticulatim prodeuntes.

Tertia minor est, imbecillior, fœtidior & foliis rotundioribus: vix eius in facienda medicina celebratur vsus. Ex aliarum autem floribus recentiores syrupum parant, quem vocant de Lamio ad vitia pulmonum & thoracis, quem tamen parum commendabilem effectus indicat.

Syrupus de Lamio.

De Iride. CAP. VI.

A Floris variegato colore illius æmulo, qui arcus instar in opaca nube soli opposita pingitur, lilium quoddam Iris vocatur. Cuius viginti duas varietates sæpè distinxi, quas omnes nunc recensere nostrum commẽtariolum non sinit.

Duæ autem præ ceteris species in vsum veniunt medicum, nostras nempe, quæ flore est cęruleo & suauissimo odore, cuius radix potenter aquas educit, dein Tusca, seu Florentiana, cuius radix candida est, sed multò candidior flos, atque suauissimè vtraque fragrans: Ideoque reliquis omnibus præferri solet & debet, nisi cùm ex aluo serosos humores ducere consilium est.

Folia fert Iris omnis longa, instar gladij, vnde gladiolus sæpè dicta, radices nodosas, paucis exceptis, quæ easdem bulbosas habent, flores valdè patulos, lilioformes, sed foliolis magis reflexis, quorum, tria minora sunt, inter alas reliquorum trium sita, ac velut ansulas constituentia, quibus marcidis siliquæ se produnt duæ, tres ve, crassæ, triangulares, in quibus semina angulosa coarctantur.

Iris cærulea, lilium cæleste multis dicta in Pharmacopoliis multùm expetitur. Nam eius radix hydragoga est & hydropicis vtiliter datur. Ex floribus autem paratur oleum ad multa quoque commendatum. Florentiana verò omnibus præstat: vim enim habet cephalicam, aromaticam, cardiacam, incidentem & aperientem.

Vires.

In vniuersum omnes irides calefaciendi, extenuandique vim habent, torminibus medentur, menses pellunt, & magni, inquit Dioscorides, ad omnia vsus.

De Helenio. CAPVT VII.

ELENIVM, siue Inula & Officinis Enula Campana, mox à radice folia promit, longa, lata, aspera, mucronata, numerosa, tenui lanugine hispida: Caudicem durum, tricubitalem & sæpè longiorem: flores aureos, stellatos, buphtalmi, aut Conizæ mediæ çimulos, qui in scappos abeunt, remanente semine carduino non multùm dissimili.

Radix ei magna est, crassa, longa, ex ruffo flauescens, odorata, ac suauiter spirans. Nascitur in locis pinguibus, & humentibus. In insula Helena laudatissimum, vbi lacrymis Helenæ natum poëtæ fabulantur, vnde nomen. Alij tradunt potius ab Helena satum fuisse, ad serpentum internecionem. Valet enim mirum in modum ad venena non modò, quæ corpus inficiunt humanum, sed & reliquorum animantium præsertim quadrupedum. Datum enim ouibus, cum vino aut aceto eas seruat, & sanat à peste quadam cui sunt obnoxiæ, quam vulgus Clauelatum vocat.

Pro radicibus behen vix cognitis, nonnulli credunt radices helenij sumi debere, quibus libenter assentior: Helenium enim si behenium non est, ei sanè optimum est substitutum.

Radix helenij manifestè calefacit, vrinam & menstrua mouet, cōmanducata dentes firmat, condita tussim emendat. Potum radicis decoctum, conuulsis, orthopnoicis, pesti & serpentum morsibus medetur. Vires.

De Cypero. CAPVT VIII.

CYPERVS iuncus est triangulus, in riguis & palustribus locis emicans, cubitali & sæpè altiore proceritate, ab imo caudicans, fastigio niger. Folia promit lōga, gracilia, arundinacea, dura, cultellata, paniculas in cacumine dependentes, inter quas semen occultatur. Subsunt radices rotundæ, nodosæ, longæ, sibi implicitæ, graminis modo serpentes, foris nigricantes, intus ex subluteo albicantes, odoræ, suaues, amaræ: hæ solæ inter plantæ partes magno sunt vsui, reliquæ ferè inutiles.

Excalfacit Cyperi radix citra mordacitatem: Proinde vlcera validius exsiccando, citius ad cicatricem perducit, & propter vim quādam astrictoriam vlceribus oris valdè conuenit; vrinam quoque mouet, menses restitantes excitat, & ad calculum & aquam subter cutem vtilissimè bibitur. Vires.

Cyperus rotundus. Est aliud cyperi genus, vultu illi simile, sed radice magis nodosa & rotunda, vnde cyperus rotundus nominatur.

Cyperus Indicus. Meminit & Cyperi Indici Dioscorides, zinziberis effigie, qui masticatus croceum succum reddit, gustu amarus sentitur & acer: illitu vim psylothri habet.

De Angelica. CAP. IX.

MIRVM est antiquos eam stirpem nobilem, quam propter raras dotes, Angelicã recentiores nominãt, nõ nouisse, vel subticuisse, qua vix tota Europa nõ promit fragrantiorem & suauiorẽ. Est verò planta bicubitalis & interdũ altior, caule geniculato, striato, pallescente, cano & ferulaceo. Folia edit amplissima, hipposelini æmula, mollia, virescentia, ex pluribus cohærentia, serrata: flosculos albicantes in vmbellis: semina subflaua, plana, lata, membranosa. Radix ei valde crassa & longa, plures in ramos aliquando dirempta, odoratissima, ac aroma suauissimum spirans, ex qua liquor sæpè oleosus exudat, pinguis, odoris eiusdem, quem & folia ipsa & surculi exhalant.

Tres autem Angelicarum agnoscuntur differentiæ, duæ nempe hortenses, & vna syluestris. Ex hortensibus, vna maior est, supra nempe descripta, quæ videtur esse laserpitij quædam species, alia minor, ei odore, facie, viribus, similis, ac sola magnitudine discrepans.

Angelica minor.

Angelica syluestris. Ipsis cognata est alia syluestris, radice, caule, folijs, vmbellis, odore, flore, gustu multùm similis; minus tamen suauiter spirat & sapit. Frigidis in locis delectatur, vdis & pratensibus. Ea videtur esse quę à Dodoneo & Clusio Archangelica vocatur. Id tamen nominis si cuipiam stirpi conueniat, Angelicæ veræ melius conuenit.

Archangelica.

Vires. Angelica calefacit & siccat ordine secundo, aperit, attenuat, digerit; humores crassos incidit & discutit: venenis aduersatur, pestilentibus morbis conuenit, menses promouet, cor & facultates recreat.

De Libistico, seu Ligustico.

CAPVT X.

Libisticum

SIMPLICIVM multorum affinis vultus in discernenda specie magnam adfert ambiguitatem. Quid enim sit Laserpitium, quî distinguatur à libistico, quî vtrumque ab angelica, Imperatoria & Smyrnio, vix ex doctorum lectione colligi potest. Quantum verò coniecturis & rationibus assequi valeo, Ligusticum Officinis Leuisticum, Planta est altitudine fruttices multos æquans, caule

caule geniculato, intus concauo, foliis paludapio similibus, sed maioribus, laciniosis, ac velut in partes plures disterminatis & incisis, atque ex pallido viridantibus & nitentibus. Vmbellis comatur, flosculis paruis ac subluteis, hinc inde micantibus, quorum senio semen oblongum, rotundum, striatum succedit, fœniculo proximum gustanti acre & aroma olens. [illegible]

Diosc. c. 51 lib. 3. Radix ei candida est, odorata, Panacis Heracleotici similis, vnde & Panacea quibusdam dicta. Panacea.

Falluntur qui Smyrnium, aut Hipposelinum vocant; Atque grauius errant, qui non modò Silphium, seu Laserpitium esse contendunt, sed succum ex eo eductum Belzoinum nominant: Ex arbore enim procera hoc aroma exilit: ex laserpitio, quod ferulacea planta est, succus Syrenaicus; Ex Libistico vel nullus educitur succus, vel eductus minimè seruatur. An Succus Syrenaicus, sit Asa dulcis, vel Belzoinum, suo dicetur loco. Smyrnium. Silphium. Belzoinũ.

Ligusticum in Liguria copiosum nascitur, ac in Apennino monte; Ibique Panacea vocatur, quòd radice, caule & viribus Heracleoticum panaces referat. quadruplici verò discrimine Panaces agnoscitur, Syrium, Heracleum, Chironium & Centaurium, quibusdam Pharnaceum dictum. Sed hæc relinquimus exactiùs discutienda his, qui vniuersam simplicium historiam describendam suscipiunt. Redeo ad propositum Panaces quadruplex.

Radicibus & seminibus ligustici vis inest calefactoria; Ob id coctionem iuuat, ventriculum roborat, flatus dissipat, vrinam & mẽstrua mouet, strangulatus vteri tollit, & serpentum morsibus medetur. Vires.

De Seseli. CAPVT XI.

PLANTÆ multæ effigie plurimùm dissidentes Seseleos nomine donantur, vt Massiliense, Æthiopicum herba, Æthiopicum frutex, Creticum siue Tordylium, Peloponense, Pratense & herbaceum, seu quod facie Cicutæ est. Massiliensi, cuius frequentior est vsus, caulis est ferulaceus, bicubitalis, geniculatus, durus: folia veluti fœniculi, sed ampliora, latiora, crassiora. flosculi in vmbellis albicantes; semina oblonga. vt fœniculi, admodumacria, non tamen ingrata, quæ sępè medicis vsibus inseruiunt.

Æthiopico surculi lignosi sunt, rigidi, subrubei & cubitales; folia oblonga, mediocriter lata, leuia exalbo virentia: flosculi in vmbellis flauescentes: semina oblonga vt Libistici. Aethiopicum frutex.

Aliud Seseli Æthiopicum herbaceum surculos ferulaceos habet, bicubitales, folia lata ex pluribus cohærentia Paludapio similia, vmbellas flosculis albicantibus refertas, semen membranosum Aethiopicum herba.

latum, planum, paleaceum, odoratum & gratum.

Peloponnense. Seseli Peloponnensi geniculatus ac feruaceus caulis est; folia lata variè dissecta; vmbellæ patulæ; flosculi sublutei; semen latum, oblongum, planum: radix crassa, exterius subnigra, interius albida, acris & amara, & stomacho grauis.

Tordylium. Cretico surculus humilis est & obsequiosus, folia incisa & in margine crenata, flores parui in vmbellis albi, semen paruum, latum, planum, odoratum & acre. In Pharmacopoliis raró vsurpatur.

Vires. Omnium Seseleon semen calefacit & siccat ordine secundo, vrinam pellit, menses & fœtum trahit, & vrinam à renibus & vesica trahit, & educit: Massiliensis autem semen aliis præfertur.

De Gentiana. CAP. XII.

GENTIANA non immeritò à Gentio Illyriorum rege nomen habet, & miris laudibus effertur: ast enim solenne pestifugum, putredinis exitium & veneni alexiterium. Folia gerit plantagini, aut potius elleboro albo similia, ex viridi aliquantùm rubentia, venosa, pedem longa, sapore per quàm amara. Caulis ei cubitalis est, sæpè altior, è cuius singulis geniculis flores exeunt, verticillatim dispositi foliolis sex, angustis, stellæ radiantis instar explicati; quibus succedunt semina lata ac tenua, calycibus oblongis è quibus flosculi emerserunt inclusa.

Vires. Vbique nascitur, sed delectatur magis in locis montosis, opacis tamen, atque præstantissima in Illyrico, vnde sibi regium inuentoris nomen arrogauit. Vsus eius in radice est præcipuus & à medicis magis laudatus.

Tanta vis inest Gentianæ, præsertim radici, vt non solùm homines, sed etiam bruta aduersus venena tueatur. Stomachum corroborat ex aqua pota, lambricos necat, putredinem arcet, virus pestilens domat, & venenatorum animalium ictibus securè medetur.

Cruciata Gentianella. A similitudine quædam aliæ plantæ Gentianæ vocantur, vt cruciata minor & Gentianella, sed quòd earum vires aut nihil, aut parùm ad veram Gentianam accedant, vix in Antidotorum veniunt compositionem.

De Tormentilla. CAP. XIII.

ORMENTILLA quòd tormentum, cruciatumve dentium leniat, dicta, à septena foliorum partitione. Septifolium, Græcis Heptaphylon nominatur. Nascitur in locis vmbrosis, nemorosis, ac opacis: Surculos edit complures, tenues, imbecillos, humi procumbentes: folia singulis internodiis septena inter se inæqualia: flosculos luteos: radicem crassam, tuberosam, breuem, foris nigricantem, intus rubentem, cuius magnus & eximius est ad morborum pestilentium curationem vsus.

Radix tormentillæ moderatè calefacit, insigniter siccat, tertio nempe recessu, mediocriter astringit, putredini mirum in modum reluctatur, sudores mouet, pesti, & morbis venenatis efficaciter succurrit.

De Pæonia. CAP. XIIII.

ÆONIA herba est insignis nomine, flore, viribus, multos stolones edens, pedum sæpè duorum altitudine, in summitatibus flores pulcherrimos eructans, vel rubros, vel ex albo rubentes, multiplices, amplos, & rosarum æmulos, vnde rosæ D. Mariæ quibusdam vocantur.

Eius multæ sunt differentiæ: Prima dicitur mas, quæ folia iuglãdis nucis similia, sed ambitu minora & crassiora obtinet, floresque gerit non valdè rubros.

Secunda Smyrnij modo folia diuisa & superiore minora gerit, ex obscuro virentia, surculos breuiores atque omnia minora.

Pæonia fœmina dicitur, cuius duæ, pro flosculorum numero dignoscuntur differentiæ, vna polyanthos est, & rosarum modo flores gerit multiplices, alia simplex quæ simplicibus tantùm comatur. Vtraque ex obscuro latè rubet.

Tertia videtur quasi neutra, vel potius promiscua, quæ scilicet vtriusque Ideam gerit & effigiem, neque planè rubra, neque candida, sed veluti pallida est.

Quædam nunc in multorum hortis cernitur prorsus alba & pulcherrima: Omnium tamen elegantissima est multiflora, cuius scilicet flos non reliquarum more simplex, sed polyanthos, ac multiplex datur. Pæonia alba.

Alias quasdam vidi foliorum scissura, magnitudine, colore, necnon florum varietate non parum dissimiles, quæ à loco & cultura tales euaserunt.

Omnes tuberosas radices habent & multifidas, quædam tamen magis glandulosas: caules oblongos, folia diuisa, flores valde patulos, in summo caule siliquas amygdalis similes, in quibus dehiscentibus, multa grana, parua, prærubra, cocci colore splendentia, acinis granatorum conformia inueniuntur, & in medio quædam nigra, lucida, medullosa, sapore medicato, acri, subastringente, cum nonnulla amaritudine. Hęc omnia breuiter describo, ne in maiorem opus accrescat molem. Multa autem superstitiosa de pęonijs narrantur, quę tanquam literis indigna, lubens omitto.

Pæoniarũ vires.

Radices pęoniarum maximè laudantur ad neruorum & cerebri robur, ad epilepsiam arcendam, sanandamque, & totum caput roborandum.

De Rubia. CAPVT XV.

VBIA à rubedine Latinis & Erythrodanum Græcis dicta, ramulis à terra prodit quadrangulis, asperis, geniculatis: folijs angustis oblongis, subasperis, ac ordine circum genicula in stellæ modum digestis. Flores in ramulorum summitatibus parui ac dilutè lutei hiant, post quos semen paruum ac rotundum emergit, primùm viride, dein rubens, postea nigricans.

Radices prolixissimæ sunt, numerosæ, flexibus multis humi sparsæ, foris, intusque rubentes, quibus lanę & coria inficiuntur: Officinis rubia tinctorum, vulgo garensa nominatur. Sponte nascitur in locis vmbrosis & opacis, omnesque regiones fere scatent ipsa radice gustu amara, & anchusæ modo rubicunda, pellibus tingendis & inficiendis velleribus commoda, ob id à nostris infectoribus expetita.

Vires.

Rubię radix vrinam & menstrua mouet, icterum sanat: Semen potum ex aceto lienem absumit: radix imposita menses, secundas, & partum trahit, & lichenas ex aceto illita curat.

De Oinone. CAPVT XVI.

NONIS, vel potius Oinone sic dicitur à vini colore, quem illius flos repræsentat: A Barbaris arresta & resta bouis, à Romanis remora aratri, quod inter arandum, radices illius longissimæ & fibrosę, boues aratrumque remorentur: dicitur & Acutella, à duris & acutis spinis, quibus transeuntes, qui eã attingunt, pungere solet. Planta notissima est, in medijs agris & sæpiꝰ iuxta eorũ margines nascẽs, & maximè in solo pingui & glutinoso, viuaxque supra modũ, nã cũ fũdũ lętũ ĩuenit sese multũ propagat, singulis annis nouos surculos eructans, qui in terram vici-

nam vagantur modo cultam & pinguem. Surculos emittit breues, rigidos, ſpinoſos, quos folia rutæ admodum ſimilia, ſed maiora & molliora in ſerti modum coronant. Capitula exerit circinata, folia parùm hirſuta, gratum halitum ſpirantia, florem piſi, ſed minorem & vnicolorem & purpuraſcentem.

Radix excalfactoria & extenuatoria eſt, vrinam mouet, calculos comminuit & pellit, obſtructiones tollit, menſtruum quoque ſanguinem pellit & ictero prodeſt. Vires.

De Eryngio. CAP. XVII.

RYNGIVM & corruptè Iringium vel marinum eſt, ad loca nempe mari vicina lætè germinans, folijs latis, anguloſis, ſpinis durioribus circumſeptis; vel campeſtre ſeu vulgare, cuius plures dantur varietates: quoddam enim dicitur planum, aliud pumilum, & à regione quoddam dicitur Hiſpanicum, Pannonicum, Alpinum, præter alia quædam ſpuria.

Folia vulgaris in varias ſecantur particulas, acuminatas ac ſpinoſas. Caulis cubitalis eſt, ac ramoſus, in cuius ſummitatibus capitella in globum coacta, muricato ſpiculorum vallo, in ſtellæ modum radiantur. Ex mediis capitulorum ſpinis horridis exeunt floſculi cærulei & interdum flaueſcentes, radix craſſa longaque eſt, exterius nigra, interius alba, ſucculenta, dulcis, odorata.

A capitulorum indefinito numero multi centum capita vocant, ruſtici carduum lepuſculum, & carduum volutantem. Planta enim integra marceſcēs, vi ventorum euellitur, & per medios agros dum volutatur, currentem lepuſculum eminus diceres. Falluntur qui eryngium ſecacul eſſe credunt, vt ex Serapione liquet, qui de vtroque diuerſis capitibus agit, & diuerſam vtriuſque tradit deſcriptionem. Dicitur verò eryngium Arabicè *Aſtaraticon*, non *Secacul*, aut *SceKaKul*, vires tamen habere pares ex doctiorum lectione conſtat quam ob cauſſam ſecacul nobis incogniti defectu eryngium vulgare ſubſtitui poteſt,

Radix eryngii vim habet calefaciendi, meatus diducendi, vrinas & menſes mouendi, arenulas ex renibus & veſica pellendi, & veneris languores proritandi. Vires.

De Gramine vulgari. Caput XVIII.

VM gramen ambitu suo plantam vniuersam, quæ folia & ideam segetum profert, amplexetur, non ita mirum, si eius 46. differentiæ à rei herbariæ peritis quibusdam enumerentur: Istud tamen solùm quod Canarium vocatur, medicatum est, & à pharmacopœis seligitur; Reliqua omnia terram operiunt, vt pecudes potius alant, quàm hominibus medeantur.

Est autem Canarium, seu caninum gramen agricolis vt maximè cognitum, sic infensum, qui manibus & rastris segetes eo repurgant, alioquin mirè cùm sit ferax, pabulum tritico, vicinisque plantis surripit: Proserpit enim radiculis pluribus, geniculatis, viuacibus, quæ ad se totam terræ pinguedinem attrahunt.

Folia ei dura sunt, vt arundinis paruulæ lata, tenuia & acuminata, vnde gramen acuminatum & dentem canis mulierculæ vocant.

Vires. Laudatur gramen ad renum, aliorumque viscerum farctus liberandos, tum & ad lumbricos intestinorum enecandos. Radix verò ea potius præstat, quàm reliquæ plantæ partes.

De Glycyrrhiza. Caput XIX.

A Dulcedine radicis, tota planta glycyrrhiza, hoc est, dulcis radix & à pharmacopolis liquiritia dicitur. Nonnulli ἄδιψον appellant, quòd in ore retenta sitim sedet atque arceat.

Radix est fruticosa, longa, numerosa, humi sparsa, ex qua caules assurgunt alti trium sæpè cubitorum, foliis lentiscinis, densis, pinguibus, glutinosis tactu, ac gummosis, fraxinellæ similibus, floribus, purpureis & interdum albicantibus.

Mense Iulio & aliquando citius fert siliquas paruas cicerculæ magnitudine. Glycyrrhisa à Theophrast. Scythica dici videtur, qua scilicet Scythæ contenti sola vndecim & duodecim dies sitim tolerant, Eandem pueri habent in delitiis frustatim sectam & aquę demersam vitreis ampullis pro siti sedanda: mox enim vt aquam ex infusa glycyrrhiza flauescentem ebiberunt, aliam in lagenulam affundunt, agitant, iterandæ potionis causa. Ex glycyrrhizæ radicibus succus expressus & in pastillos cōdensatus ad nos singulis annis ex Cappadocia & Hispania, vbi frequens est aduehitur. *cap. 13. li. 9.* Succus glycyrrhizæ.

Vires. In omnibus qualitatibus temperata dicitur, ad calorem tamē magis accedit: Asperitates lenit arteriæ & vesicę scabræ, tussi cōuenit, expectoratū mouet, & ad pulmonum, & thoracis omnia vitia vtilis.

De Cyclamine. CAP. XX.

YCLAMINIS varia,multaque nomenclatio: Barbaris enim Arthanita, Officinis panis porcinus, quibuſdam Tuber terræ, aliis malum ſeu pomum terræ, nonnullis Ciſſophyllon dicitur.

Naſcitur in locis vmbroſis ſub arboribus, in vepribus & ſyluis multis. Circa initium Autumni floret: folia habet hederæ, anguloſa, ambitu leuiter ſerrata, ex viridi purpuraſcentia, in quibus & ſupra, infraque maculæ plures albicant.

Eſt altera Cyclaminis ſpecies, cui lata quidem folia ſunt, ſed ferè nihil anguloſa, & quaſi rotunda, nec niſi obſcurè maculata.

Tertia agnoſcitur, radice minore, flore magis purpureo & odore ſuauiore: eáq; nonnulli putãt eſſe quã Plinius Chamęciſſõ vocauit.

Verni Cyclaminis inſignes duæ differẽtiæ notantur; vnum albo flore, Alterum rubro: Autumnalis verò multæ, vnum dicitur Italicum, hederæ helicis folio, illud Burgundianum folio orbiculato, quoddam Creticum & odoratum, quoddam & Romanum folijs aſari congruum.

Superſunt adhuc aliæ varietates multæ, quarum maximæ parti familiare eſt folia habere prona parte, rubentia, ſupina, maculis albicantibus variegata. Inſitum quoque cyclaminibus radices habere tuberoſas, fibris fultas ſubatris, flores pediculo longo extrema ſui parte flexo cohærentes, ac velut inuerſos, vel pallidos aut candidos, vel rubros aut purpuraſcentes pro diuerſa ſingulorum progenie ac ortus varietate. Audio & quoſdam flore luteo obſeruatos, mihi tamen inuiſos. Singulas ſpecies minutiùs deſcribere nimis eſſet operoſũ, & forſan inutile, quando ad pharmacariam artem medici vix tres aut quatuor, pręter duas à Dioſcoride deſcriptas adducant; quarum prior hederæ folia habet, purpurea, varia, in quibus infra, ſupraque maculæ quædam albicant, caule breui; floribus purpureis, roſæ ritu; radice craſſa, lata, ac tuberoſa rapi modo. Altera ſpecies Dioſcorides Ciſſanthemon, aut Cyſſophyllon dicta foliis quidem hederæ, ſed minoribus notatur: caulibus geniculatis & craſſis proximis ſtirpibus capreolorum modo ſe voluentibus: flore candido & odorato radice ſuperuacua nec aliarum more craſſa, tuberoſa & circinata, & ad medicos vſus rarò commendata. Præferuntur enim radices magis opacæ, craſſæ, & ſucculentæ at rotundæ, tenuibus, longioribus & macilentis.

cap.194 & 165. lib.2.

Vires multas, inſigneſque Cyclamen obtinet: nam potenter incidit, aperit, menſes mouet, foetus etiam mortuos expellit. Ictero prodeſt, calculos eijcit, contra ſteatomata efficax, maculas omnes emendat, venenis aduerſatur, menſtrua & foetus potu & oppoſitu trahit. Aiunt ſi pręgnans mulier radicem Cyclaminis transgrediatur, abortũ fieri. Sed leuis coniectura ſępè minùs credulos fallit.

Aliæ adhuc duæ à recentioribus traduntur, à superioribus foliorum forma & magnitudine, florum & colore & inuersione differentes. Præterea quædam Vere tantùm florent, aliæ Autumno, nonnullæ medio inter vtrumque tempore, vt solstitio æstiuo, quæ suauiter fragrant.

De Scilla. CAP. XXI.

SCILLA quòd cæpaceo generi cognata sit, & locis calidis, arenosis, mari propinquis delectetur, vel etiam sponte proueniat, cæpa marina jamdiu cœpit appellari. Qui enim intus & in cute scillæ & cæpæ anatomiam fecit, vtriusque eadem interanea, eademque segmina nouit. Multum tamen dissimilia, folia, flores, semina.

Scillæ foliis marcescentibus caudex assurgit cubitalis, è cuius medio, flores albidi fragrariæ similes, in spicam circa fastigium desinẽtes, pullulant: hos sequuntur siliquæ breues, triangulares ac compressæ, semine nigricante, plano, ac paleaceo grauidatæ.

Diutissimè autem culmus floridus perstat, pro triplici florum exortu. Primo enim tempore bulbo propiores, tempus multum visuntur expansi, deinde qui medium sertum occupant; Tandem qui extremum. Mirum verò est, caudicem & folia simul viuere & virescere non deprehendi: nam caule tantùm inarescente, folia erumpunt; his tantùm marcidis caudex assurgit, contra reliquarum stirpium naturam, quæ primùm folia emittunt, deinde caulem proferunt; in scilla caulis prior erumpit, quam vllum folium.

Scillæ vires. Scilla calefacit ordine secundo, & admodum incidentem facultatẽ obtinet. Præstat verò assam, aut elixam sumere, ait Galenus; sic enim qualitas eius vehementior castigatur. Commendatur ad cerebri & neruorum frigidos affectus, vt decet, parata; quomodo eam repurgatam, minutim sectam & in meliterio reconditam, ac quadraginta dies insolatam præparauit Galenus pro puero epileptico.

Meliteriũ est vas in in quo mel fuit repositum.

De bulbis. CAP. XXII.

VLBVS vel coronarius est, vel medicamentarius, vel esculentus: inter coronarios recensentur narcissorum, lilionarcissorum, seu Tulipparum & hyacinthorum penè innumeræ varietates; Inter medicamentarios scilla, hermodactylus, Pancratium, bulbus vomitorius, inter esculentos, qui etiam ad medicos, eosque eximios trahuntur vsus sæpè, porrum, ascalonium, & hi qui antomasia quadam regij dicuntur, omnibus præstantiores, & ad venerem stimulandam vtiles, quique veteribus in frequentissimo fuerunt ciborum vsu pro quibus nunc cæpis & Ascalonijs tantum vtimur, quæ veri nobis bulbi sunt, eosque pollicentur & præstant effectus, quos veterum bulbi, similiterque describuntur, adeo vt in antidotis dum bulbi semen expetitur, cæparum vel ascaloniorum, escallotas vulgus nominat, semen vsurpari potest.

Bulbus autem dicitur radix quædam sæpius corticosa, breuis, rotunda, membranis pluribus tunicata, quarum exterior omnium maxima, extra terram sæpiùs frondescit, omnesque simul coëuntes, capillamenta multa, seu radiculas tenues producunt, quæ succum è terra conuenientem alliciunt in totius bulbi nutricatum. Bulbus quid.

Frondes ei cæparum ritu teretes, angustæ, inanes in mucronem desinentes: cauliculi dodrantales, in quorum fastigio flosculi emicant purpurascentes, quibus deciduis semen succedit exterius nigrũ, album interius.

Cap. 200. l. 2. Bulbi omnes acrimoniam habent, inquit Dioscorides, excalfaciũt, venerem stimulant, multum alimenti suppeditant, inflationem pariunt, ob id veretri tentiginem excitant. Sed copia eorum largior in cibo vitanda, quoniam neruos tentant. Præ omnibus autem bulbis, libenter crederem, Satyrium stimulandæ veneri conferre, alios ignauius, nec nisi quia flatuosi sunt, ipsius ludibriis inseruire. Vires.

De Satyrio. CAP. XXIII.

Radicum effigie, plantæ quædam testiculi dicuntur, ab effectu Satyria, quod pronos ad venerem reddant, Satyrorum ritu. Inter bulbosas radices numerantur, quarum, quæ vnico bulbo radicatur, propriè satyrium, quæ duobus, Cynosorchis, seu testiculus canis, quæ tribus, triorchis nominatur: cuiusque verò multæ differentiæ statuuntur, à forma bulbi, foliorum numero, florum colore & serie disposita sumptæ: Omnes tamen viribus affines & veneris amicæ. Verùm præ cæteris commendatur id, cuius radix vnica est, rotunda, mali magnitudine, exterius fulua, intus candida, ac

multa carne turgida, gustanti dulcis, & ori non ingrata. Ex ea tria folia emergunt, vnde trifolium aliqui nominant, ad terram depressa, lilij figura & colore similia, sed minora. Caulem pedalem erigit, flores paruos & candidos: huius radices præ alijs sunt eligendæ ad condituram, & pro vero Satyrio credendæ.

Vires. Satyria condita analeptica sunt, & vtiliter dantur tabidis, atque his qui res venereas frequenter exercent. Tanta enim vi radix satyrij ad congressus excitandos pollere creditur, vt sola manu detenta venerem stimulet. Vnde Græci plantas penè cunctas libidinem irritãtes, satyrij nomenclatione designant.

De Porris, CAPVT XXIV.

ORRVM studiosissimè seritur in hortis culinæ dicatis: Planta enim vesca magis est, quàm medica, vt olitores & coci satis agnoscunt. Eius tamen succus interdum pharmacarijs remedijs vsurpatur, vt pulueribus pilularum fœtidarum excipiendis, & interdum empireumati extinguendo, vel potius educendo; licet enim calidus sit, mira vi, impressum caloris vestigium ad se alliciens, aufert.

Est verò porrum vel hortense, vel agreste, atque vtrumque duûm generum: hortense prius, dicitur capitatũ, alterum sectiuum; illud quod radice constat cæparum modo rotunda, hoc quod longiore & frequenter secetur. Ex syluestribus vnum dicitur Schœnoprasum, quod folia gerit tenuia junci ritu, alterum ampeloprasum, quod in vineis & alijs multis locis sponte nascitur.

Vnius nempe capitati meminit Dioscorides, cuius scilicet caput, vel verius radix in latum excrescit & sese dilatat, quod vt facerent antiqui tegulam, aut silicem superponebant, atque ita crassescere comperiebant. Alij multi traduntur modi, quibus incrementum porris conciliatur quasi prodigiosum, sed hæc omnia rei hortensis cultoribus & scriptoribus relinquenda.

Vires. Porrum omne calefacit insigniter, resiccat, extenuat, aperit, incidit, resoluit, serpentum morsibus & vstionibus auxiliatur.

Eius semen tritum & ex passo, aut vino albo bibitum, vrinæ difficultates soluit, & meatus vrinæ dicatos diducit. Nonnulli scribunt porrum comestum venerem stimulare, & ebrietatem discutere, frequens tamen eius esus tumultuosos somnos facit, visui officit, & bilem æruginosam gignit.

De Raphano & rapo, seu Buniade.

CAP. XXV.

AGNA est affinitas inter raphanum, rapum & rapistrum: raphanus notior est, quàm vt longa verborum serie explicari debeat, nam infima plebecula eo admodum delectatur, & sese cum pane & pauco sale sustinet, atque omnibus fere gentibus non parum in cibatu placere video. Triplici verò discrimine notatur, alius enim rhaphanus, & dicitur maior, vitibus valdè inimicus, alius minor seu rhaphanus minor, aliquando radicula satiua, tertius raphanus niger dicitur, quem nonnulli raphanidem syluestrem, hortulani Reforum vocitant.

Rapum a tumente figura, Bunias, à rotunda gonzylon, vel potius strongylum, vulgò napus dictum, ex radice valde crassa, carnosa, tuberosa. alba, vix capillata, folia edit oblonga, aspera, viridia, profundis incisuris vtrinque dissecta: caules bicubitales & ramosos: flosculos luteos, quibus siliquæ succedunt, seminibus brassicæ similibus sed minoribus prægnantes, quæ ad Mithridatij confecturam accedunt, cuius vis ad venenatorum morborum expugnationem summopere commendatur.

Suspicantur verò nonnulli buniadem à napo vulgari distare, illiusque non huius semen ingredi mithridatij compositionem; Alterutrius tamen defectu, hoc, vel illud substitui potest.

Tria porrò naporum seu raporum dantur discrimina, à figura radicum sumpta; Primum orbiculatum, seu turbinatum, & breue est; Secundum crassum & oblongum, tertium minus & vulgare, quod vulgus absolutè napum nominat.

A soli & cœli conditione, vt magnitudinem, sic bonitatem acquirunt napi: Qui in agro Cadomensi fruticant, tam suaues & grati sunt vt omnibus aliis preferantur.

Rapistrum syluestre quoddam rapum esse videtur non bulbosum, quod passim in a ruis germinat, foliis latis virentibus, laciniatis, floribus luteis, cuius semen mulierculę nauetam vocant.

Alia est eius differentia folijs erysimi, lampsana dicta, vt & tertia quędam Erucę folia gerens & flores candidos: Omnia verò semina parua, nigra, rotunda, siliquis inclusa proferunt. Virgg.

Raphani crudi tantum mensis apponuntur & esitantur, napi non nisi cocti, Omnibus inest calefaciendi, aperiendi & vrinas mouendi facultas.

De Anemone. CAPVT XXVI.

VPRA de calefacientibus tantum egimus, quorum radices magis celebrantur, paucis aliquot exceptis, propter excedentem calorem in huius sectionis initio descriptis, quorum inutilis radicum qualitas perhibetur: nunc de his: quorum aliæ potius partes veniunt in vsum disserimus, initiumque ducemus ab anemone, deinde cætera persequemur. Dicitur autem anemone aliquando herba venti, quod eius flos non nisi vento flante sese diducat & aperiat. Poëtatum fabellæ ex Adonidis cruore natam asserunt, vnde & flos Adonis quibusdam dicitur. Eius duæ generales differentiæ traduntur, hortensis vna & altera syluestris; atque vtriusque, præsertim hortensis adhuc multę varietates agnoscuntur, florum colore & multiplicitate tantùm distinctæ: quædam enim florem habent candidum, aliæ rubrum, aliæ cęruleum, nonnullæ phœniceum, aliæ rubellum, aliæ violaceum, aliæ ex herbaceo cruẽtum: quæ omnes ob florum præstantiam & pulchritudinem coronis tantùm dicantur: Syluestres verò pauciores sunt, & ad medicos vsus magis requisitæ, vt ad confectionem vnguenti Martiati des. Myrepsi, in quo syluestris anemone, præsertim ea quæ vulgo herba venti, & pulsatilla vocatur, debet vsurpari. Earum autem omnium varietates cùm eleganter pictæ & descriptæ dentur à celebribus viris D.D. Dod. & Clus. in illis longiùs describendis non immorabor.

Herba venti.

Vires.

Nam cùm 26. inter se dissidentes Lutetiæ in horto Ducis de Sully & alibi sæpè notauerim, accuratam singularum historiam depingegere, lectorem onerare est.

Qualitatem omnes anemonę acrem habent, aperientem, incidentem, detergentem & exsiccantem.

De Keiri. CAP. XXVII.

EIRI Mauritana vox est, leucoion luteum designãs, perpetuò virens & frigoris patientissimum, contra reliquorum leucoiorum naturam, quæ adueniente Hyemis rigiditate citò marcescunt, nec nisi nouo semine sato renascuntur; violas excipio pumilas, tam hortenses, quàm incultas, quæ quotannis repullulascunt; in hoc herbariorum distinctionem sequutus, qui de vocum natura parùm soliciti, leucoïa à violis albis distinguũt, licet leucoion proferentes, albam violam enuntient.

Vt autem violarum multæ sunt differentiæ, vt supra ostendimus, sic & leucoïorũ, inter quæ, quod luteũ florẽ gerit, nẽpe Keiri vsibus

maximè medicis commendatur. Vbique ferè naſcitur & in macerijs, muris ædificiorum, vetuſtis ruderibus, alijſque ſaxoſis & aridis locis. Seritur quoque & lætè viret in hortis iuxta muros ac parietes. Caules ei ramoſi ſunt, multi, rigidi, tenues: folia oblonga, anguſta, ex glauco virentia, alijs cuiuſuis leucoij folijs minora, rigidíoraque, flores lutei, odorati, ſuaues, ſiliquæ oblongæ, tenues, in quibus ſemẽ paruum, planumque coarctatur.

Ex floribus per infuſionem paratur oleum, humoribus reſoluendis, frigidis doloribus ſedandis & neruis roborandis idoneum. Semẽ ℥ ij. pondere ex vino datum, aut cum melle ſubditum, menſtrua, fœtus, lochia & ſecundas educit. Idem efficit inſeſſus ex florum decocto inſtitutus. Vires.

De Thymo. CAPVT XXVIII.

THYMVM omnibus notum, inquit Dioſcor. planta parua eſt, ſurculoſa, exilibus & anguſtis folijs, quãplurimis veſtita capitulis, in faſtigio floſculis albeſcẽtibus refertis. Eius duo ſunt genera, primũ dicitur Cephaloton, ſtoechadi multũ ſimile, alterum ab eo diſtat, quod durius ſit, perpuſilla habeat folia, & flores non in capitulis, aut ſpicis, ſed iuxta folia. Datur & aliud exoticum Peruuianũ dictum, quod minus ſurculoſum & folioſũ eſt, ſapore minus acre, odore magis ſuaue, in reliquis, alijs ſimile.

Thymum calefacit, ſiccatque tertio gradu, incidit, attenuat, menſes mouet, fœtum trudit, viſcera expurgat, & à pulmonibus educit: Oculorum claritati multùm prodeſſe creditur. Vires.

Sæpius verò in genere condimentario reponitur; nam culinæ eo quotidie & viridi & ſicco vtuntur.

De Serpillo. CAPVT XXIX.

SERPILLI duo genera traduntur, vnum hortenſe, quod maius eſt, magiſque ſucculentum, cultu & ſolo pingui gaudens, alterum agreſte, quod locis petroſis, ſqualidis, ſiccis, ſterilibus, & aruorum marginibus & collibus delectatur. Vtrique fere thymi facies, odor & ſapor, & à ſerpendo nomen: humi namque ſerpunt ramuli & inibi radices figunt, vbi terram attingunt. Vulgari ac ſylueſtri exiles & tenues ſunt viticuli, folijs exiguis; thymi ſimilibus induti, duri, lignoſi, quorum nonnulli palmi altitudine aſſurgunt; alij procumbentes in terram fibras capillatas, ſeu radiculas demittunt.

In ſũmitatib⁹ capitula rotũda habẽt, è quib. floſculi prodeũt ex albo ubẽtes & purpurei, quorũ vt & plantę totius odor grauis & ſuauis.

Inuenitur & in multis locis aliud serpillum maius & agreste, cuius cauliculi non serpunt aliorum more, & in Officinis pulegium montanum vocatur.

Hortense serpillum propter gratum & suauem halitum inter coronarias stirpes locum habet. Surculos emittit longiores, & crassiores, folia item latiora & habitiora, & capita flosculis maioribus coronata.

Vites. Serpillum acre & calidum est insigniter, menses & vrinam mouet, tormina ventris sedat, lethargo conducit, contra venenatorum animalium morsus valet, atque serpentes, dum vritur, suo fumo repellit.

De Sampsucho & Maiorana. CAPVT XXX.

Sampsuchum. Maiorana. AMPSVCHVM Dioscoridis maiorana non est, cùm sit herba ramosa, per terram repens, foliis calaminthæ tenuifoliæ, rotundis & hirsutis; maiorana namque minimè repit, sed surculis multis, rectis assurgit in altum, nec foliis constat rotundis, sed mucronatis; attamen Sampsuchi penuria vsurpari rectè potest: Est enim planta viribus & facie valdè affinis illi, cuius gratiosus odor saporque efficit, vt sedulo in hortis & vasis figulinis alatur, & cura maiore conseruetur: hinc forsan maioranæ nomen, vel à Maro, vt sentit Dodoneus, adeò vt maiorana & marũ, seu hysobriũ vt ex Dioscoridea eius descriptione colligit, sint vnica planta; sampsuchum & amaracum altera, ex Dioscorid. & Theophrasto: Amaracus tamen Galeno Parthenium est, ex Dodoneo, sic non suo, sed alieno lapsu nominatum, cùm re vera amaracus sit sampsuchum.

Marum. Hysobriũ.

Eorum verò nusquam admittenda ratio est, qui ad mari familiam Clynopodium referunt, quod vulgus Gallorum *mastic* nominat, cũ inter se non parum dissideant: Nam marum Dioscoridi, herba est surculosa, flore origani, foliis multo candidioribus, eique vulgo cognita, & Origanis dicta: Plinio verò exotica planta est, nec inter vernaculas numerata. Clynopodium quod nonnulli Cleonicon, alij zopyron nominant, vulgare est, & serpillo simile.

Porro maiorana vel frigoris impatiens est, vel patientissima: hæc hyemalis dicitur, & inter niues medias innoxiè viret: illa æstiua & algidioris brumæ cuiusdam occursu perit.

Maioranæ vires. Calefaciendi vim habet manifestissimam, cephalicam & hystericam: atque menses subdita, vel pota accelerat.

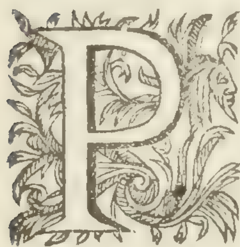
De Pulegio. CAP. XXXI.

VLEGII duæ sunt differentiæ, vnum dicitur mas, seu satiuum, verum & latifolium, alterum syluestre & angustifolium. Vero pulegio abundè caules exeunt multi, rotundi, sæpè procumbentes, in altum tamen sese attollentes, folia è singulis geniculis bina exeunt subrotunda: flores subcærulei, circulatim culmos iuxta foliorum exortum circumdant. Suauem pulegium odorem halat, maximè cùm floribus ornatur. Eius odorem aqua vase vitreo, vt decet, stillata, seruat. Vt pulegium verum parùm distare videtur à secunda Calaminthæ differentia, sic syluestre à serpillo. Nascitur optimum in locis aridis, saxosis & montibus, vnde pulegium montanum & regale, quod officinæ multæ Clynopodium esse dicunt. Pulegium recens incensum pulices necat, vnde fortassis nomen. Ad pulegia autem plantæ multæ odoratæ referuntur, in quibus designandis vix authores conueniunt.

Vires. Pulegium calefacit ordine tertio, valenter exsiccat, attenuat, menses & secundas mouet, pectoris pituitam digerit, coctiones iuuat, cõuulsis auxilio est, contra serpentum ictus ex vino confert, lienosis admotum medetur, & podagricis & comitiali morbo affectis prodest.

De Polio. CAPVT XXXII.

OLIVM capitulo quodam paruo in corymbi speciem coacto, hirsuto, tomentaceo & albescente, capillitium hominis cani similitudine quadam effingit, vnde nomen. Assurgunt ei ab vna radice surculi numerosi, tenues, duri, lignosi, rotundi, sesquipalmum longi: folia oblonga sunt, crenata, rigidiuscula, chamædryos affinia, sed angustiora, in ambitu serrata, in virgularum summitatibus flosculi albida lanugine pubescentes, simul plures in capitula coacti: semen paruum, nigrum, oblongum.

Tota planta incaua est, in locis squalidis & montosis lætiùs virens, vnde polium montanum in pharmacopoliis nuncupatur, cui etiam Teuthrio nomen est, secundum Dioscorid. Grauem odorem spirat, sed non iniucundum, & ad medicos vsus sæpè adducitur.

Est alterum non vsque adeo valens odore & viribus infirmius, cuius etiam surculi rigidi sunt & rotundi, folia breuiora & angustiora. Flosculi multi, simul congesti, lanugine tenui incanescentes.

Alia duo recenset adhuc Remb. Dodon. Pena verò quatuor quę hic inuestiganda relinquo, qui vniuersalem stirpium historiam describendam susceperunt.

Polium calefacit ordine secundo, siccat initio tertii, Hydropicis, icteris, lienosis medetur: vrinas & mestrua mouet, substratũ, suffitũve serpẽtes fugat; vulneribus ad cicatricẽ perducẽdis opitulatur. Vires.

De Ozimo. CAP. XXXIII.

ZIMVM planta cùm sit odoratissima, hoc præ cęteris nomen iure sibi vendicauit, ne post hac minus aptè Ocimum vocitetur, quod pabuli genus est, teste Varrone, ex varia segete adhuc virente, boum causa, fieri solitum. Ob eamdem fragrantiam, vulgus etiam basilicum, quasi basilica, seu regia domo dignum appellat; Ocimum tamen non malè dici credunt multi cum Pompeio, à nascendi celeritate, nam tertio à satu die & interdum ocyùs erumpere solet, traduntque nonnulli nimis superstitiosè, aut potius ridiculè lætius prouenire, si cum maledictis seratur. Verùm significantius per z. scribitur ab ὄζω, hoc est, oleo, quia tota planta suauem efflat odorem, Mirum est quod de ozymo scribit Plutarchus, cuius nempe surculi sicci, aut paleæ tenues à succino expelluntur; cuiusuis autem alterius segetis festucæ aut paruulæ stipulæ attrahuntur. Holerius Medicus Parisiensis rem notatu dignissimam narrat, de quodam Italo, cui ex frequenti odoratu ozymi, quod basilicam herbam nominat, scorpio natus in cerebro vehementes & longos dolores, postea mortem attulit: Lybies tamen asseuerant, si quipiam eo die, quo ederit ozymum, feriatur à scorpione, non posse lædi.

Historia.

Cap. 1. lib. 1. de morb. inter.

Quatuor autem ozimi perhibentur differentiæ, tria nempe satiua & syluestre vnum, Acinos dictum. Ex satiuis duo latifolia sunt, & vnicum tenuifolium, quod basilicum minus dicitur.

Vulgare ac latifolium cubitali prosilit altitudine; surculosum est, ramulis teretibus, folio mercurialis, sed minore: flosculi ei interdum candidi, nonnunquam purpurascentes: semen nigrum & pusillum, quod in syrupo de arthemisia D. Fern. vsurpatur.

Ozimi vires.

Ozimum manifestè calefacit, flatus dissoluit, vrinas mouet, mœrores, quos atra bilis inuehit, mulcet, tristes exhilarat, timidos animat. A Crysippo tamen improbatur, vt quod stomacho & oculorum sanitati officiat & insaniam inducat.

De Origano. CAP. XXXIV.

VATVOR sunt origani genera: primum & commune dicitur Heracleoticum, seu Cumila; secundum Onitis, tertium syluestre, quartum, Tragoticum, cuius adhuc duæ narrantur varietates, quas breuitati studens fusiùs describere non libuit.

Verum autem origanum folijs & virgultis est maiori maioranæ simile, in summitate gerens vmbellam, non circinatam, sed in paruis thyrsis, spicatis, hinc inde congestis, media æstate adolescit, atque

vt-

vt facie, sic odore, ad maiorana accedit: verùm hyemis sæuitiam tolerantiùs subit, nam inter niues innoxiè viret: Brassicæ multùm aduersatur & serpentum generi: quare testudines cum illis dimicaturæ origano sese muniunt, & contra frigida venena maximè valet.

Omnia origana calefaciendi, siccandi, incidendi, attenuandi & vrinas mouendi vim habent: purgationes fœminarum cient; peripneumonicis & tussientibus ex melle in eclegmate & sorbitione fœliciter dantur.

De Mentha. CAPVT XXXV.

LICET Mentha cuique nota sit, etiam Dioscoridis testimonio, nam viuacissima cùm sit, vbique facilè germinat, vix tamen species eius omnes exactè describuntur, & sæpius confusæ menta, mentastrum, sisymbrium & calamintha designantur. Sic verò distinguuntur.

Hediosmos seu mentha, vel hortensis est, seu domestica & vera, vel syluestris, seu notha mentastrum dicta. Mentæ veræ quatuor sunt species, prima caules habet quadrangulos, obscurè rubentes, aliquantum pilosos, folia subrotunda, flosculos subrubros, circum cauliculos orbiculatim natos: Radix illius, vt reliquarum serpit, nouos subinde turiones germinans. Prima menthę species

Secũda radice, folijs, odore, magnitudine priorem æmulatur, sed color magis ex rubro nigricat, & flores in ramulorum fastigijs spicantur. 2. species.

Tertia folijs constat longioribus & flosculis spicatim insidentibus. 3. species.
Quarta quoque foliis est oblongis & acutis, sed floribus subpurpureis, geniculatim cauliculorum internodia instar primæ conuestientibus. Quarta.

Præter has à rei herbariæ peritissimis connumeratas, aliam adiungit Mathiolus, quæ a Goritiensibus Mentha Græca, à Val. Cordo Sarracenica, à quibusdam herba D. Mariæ, à nonnullis saluia Romana, ab aliis Lassulata, à plerisque, *herbe du coq gallicè* nominatur. Mentha Græca. Herba D. Mariæ. Lassulata.

Planta est in hortis passim nascens, folijs maioris saluiæ, aut betonicæ, ex viridi albicantibus & serratis, caulibus cubitalibus & sæpè longioribus, in quorum fastigijs flores exeunt corymbacei, colore melino, tanaceti modo huius sapor amarus est, odor vt mentharum grauis, non tamen ingratus.

Mentastri, seu menthæ syluestris duę sunt etiam species; Prima vbivis secus mœnia & scrobes vrbium scatet, folijs maioribus, rugosis, leuiter crenatis, floribus spicatis. Secunda pratensis est, quæ viret aquosis marginibus, flolia gerens hispida, incana, subrotunda; flores, vt prior, spicatos, vtraque grauis, nec odore insuauis. Mentastrum.

Mentha in re cibaria vtilis est, peculiaremque gratiam tenella Vires.

habet in acetarijs, adultior autem vt prædura, sic ingrata est. Natura manifeste calida est & eximiè stomachica: Proprietate enim ventriculi calorem auget, robur firmat, coctionem iuuat, flatus dissipat, & tormina sanat.

Sisymbriū. Tanta verò est Sisymbrij cum mentarum familia cognatio, vt cultu aut neglectu inuicem transmutentur: Officinæ balsamintam nominant, vulgus mentam crispam. Longe autem distat à Sio, seu Berula, vt & à Cardamine, seu Crescione, quem Sisymbrium aquaticum vocant: Nam verum Sisymbrium, serpillum syluestre multis dictum, mentæ hortensis admodum simile est, sed odoratius & latiore folio, viresque medicas habet insignes.

Sion.

cardamine.

Dios. cap. 155 lib. 2.

De Calaminta. CAPVT XXXVI.

CALAMINTÆ tres sunt species, prima montibus familiaris, secunda pulegio cognata, tertia mentastro. Prior quòd locis squallidis, tuberosis, montosis fœcundius luxuriet, montana dicitur, propter tamen eius elegantem faciem & gratiosum odorem, nunc in hortis cicurata seruatur, vt mentæ omnes quibus & viribus & nomenclatura vtcunque respondet; nam calaminta pulchram mentam portendit, atque nominis iste complexus illius nobilitatem signat; in Officinis calamentum montanum nominatur.

Secunda calamintæ species, folijs regali pulegio similis est, sed aliquanto maioribus, albidis, variegatis masculis, floribus ex cādido purpurantibus, virgas cubitales amicientibus. Gaudet in locis apricis & expositis soli. Reperitur, & in multis aruis post segetem demessam. Vocatur quoque interdum nepeta, Dioscoride referente: à quo nec improbatur, nec probatur hæc nominis vsurpatio.

Tertia mentastro similitudine respondet, folijs oblongioribus, caule & ramis maioribus, quàm superiores, sed viribus est inefficacior. Dodoneus pro hac tertia calaminta, Cattariam herbam exhibet. Fuschius aliam in multis dissimilem, & revera Dioscoridis lectio vix vllam Cattariæ lineam describit: iustè tamen ad calamintarum familiam referenda, vt quæ illis sit cognata & viribus herba præstans, antiquis forsan ignota. Cauliculos edit multos, quadratos, duriusculos, folia marrubij incana, singulis nodis bina, flores in extremo spicatos, mentæ aut mentastri modo. Dicitur cattaria, quòd valdè à cattis expetatur, qui eius folia iucūdè & quasi lasciuiendo cōtrectāt, & auidè depascūtur. Vulgus pharmacopeorū nepetā vocitat.

Insigniter calefacit & attenuat, peculiari dote conceptum iuuat atque vterum reddit fœcundiorem.

Vires. Omnis verò calaminta essentia est tenui, calida & sicca in

tertio quodammodo recessu: Tormina sedat, lumbricos & ascaridas enecat, icterum sanat, menstrua ducit, sugillata tollit, asthmaticis medetur, strenuè humores digerit, ad omnia autem efficacior montana.

De Absynthio. CAPVT XXVII.

LICET absynthium herba sit, Dioscoride referente, vulgo nota, in eius recensendis speciebus ac describendis, vix duo consentiunt. Relictis autem breuitatis gratia, opinionum varietatibus, dicimus tres esse absynthii differentias, absynthium vulgare, absynthium Santonicum, & absynthium Seriphium. Falluntur verò qui vulgare aliud à Romano & Põtico existimant, quique Santonicum appellant absynthium Romanum: vulgare enim Romanum est, sic olim dictum, quod fuerit plebi Romanæ sacrum, & quia in agro Romano, antiquisve ruderibus passim inueniatur: Ponticum verò & à Ponto & à stypticitate, seu astrictione. Absynthiũ Romanũ.

At quod Santonicum, vel potius Xantonicum appellatur, à Xanctonum tractu, vbi plurimum nascitur, id nominis sortitur: hinc eius semen à nonnullis immutata voce sanctum, cùm sanctonicum dicendum esset, appellatur. Tota planta absynthio vulgari similis est, sed minor, minusque candicans, seminibus non adeo multis, floribus exiguis. Xanctonicum.

Tertium absynthium Seriphium, seu marinum dictum, copiosum nascitur in monte Tauro, iuxta Cappadociam. Herba est tenuis, abrotoni parui similitudine, referta seminibus minutulis, subamara & grauiter olens cum quadam calefactione: Totaque adeo simillima abrotoni fœminę vulgaris hortorum, vt non facile sit, vtramuis ab altera discernere.

Absynthium omne aromaticam, suauem admodum, acrem & amaram possidet qualitatem, ait Galenus: Attamen vulgare quoddam in hortis multis inuenitur, minimè amarum, sed dulce, soloque sapore à Pontico distinguitur. Omnia verò stomacho conferunt roborando, coctionem iuuant, & alui lumbricos tam sumpta quàm admota enecant. De absynthiorum differentiis & qualitatibus videndus est Dioscorides, vt & Bauhinus medicus Basiliensis, qui librum integrum edidit de absynthiis. Vires.

De Artemisia. Capvt XXXVIII.

Rtemisiæ species plures sunt duabus, contra multorum opinionem; nam præter vulgares, latifoliam vnam & tenuifolias duas, marina quædam est, quæ ab vna radice lignosa, pluribus fruticat sarmentis, foliis imis & humi ferè stratis. Et Ruellio & Fuschio si credimus, vt certè de re hac credere nefas, matricaria & tenacetum artemisiæ sunt species.

Omnes autem artemisiæ sunt syluestres, quarum prior latifolia est, laciniosa, ac per margines dissecta, caules habens rectos, rotundos, striatos, bicubitales & sæpius longiores, flosculos exiguos, absynthij æmulos. Nascitur secus vias, & mediis interdum in hortis.

Secunda tenuior est flore paruulo, candido & graueolente.

Tertia tenuifolia quoque in sepibus & iuxta ductus aquarum nascitur, cuius flores & folia contrita odorem maioranæ vtcunque referunt. Vsurpanda vulgaris ad confectionem syrupi, qui ab ea nomen habet.

Ab artemisia regis Mausoli vxore sic enuntiatur cùm olim Parthenis diceretur, hancque superstitiosi multi herbam D. Ioannis vocitant, qua sacris illi diebus lumbos cingunt.

Vires. Calefacit ordine secundo, aperit, attenuat, menses, secundas & fœtus pellit, & affectibus vteri multis auxiliatur.

De Melissa, seu Melissophyllo. Capvt XXXIX.

V A dulcedine & voluptate feruntur catti ad cattariam herbam, de qua suprà, eadem apes ad apiastrum, seu melissophyllon, quasi folium melleum, vel citraginem, ab odore citri, quem refert, sæpè dictum. Eius plures videntur esse differentiæ: nam præter syluestrem, quæ impropriè melissa dicitur à Fuschio, cùm Cymices redoleat, vulgaris maximè celebratur, deinde Hispanica. Tum & aliæ magis peregrinæ, quæ è Molucis insulis aduectæ, Molucæ dicuntur.

Melissa nostras cunctis notissima, surculis quadrangularibus assurgit, foliis latis, rugosis, subasperis, citrium malum olentibus, binis prominentibus iuxta internodia, è quibus prodeunt exigui calyces, cum flosculis candicantibus, succedente postea semine minuto nigricante.

Hispanica, effigie, odore, viribus ei valde similis est, folia tamen minora, nec ita rigida sunt, ac virentia

Melissæ Molucæ duæ sunt, prior læuis dicta, altera spinosa:

vtraque culmos, ac folia edit multa, melissæ nostrati non parum affinia.

Calefacit melissa ordine secundo, siccat primo: in insessionibus Vires.
valet ad ducendos mēses, & in potu, ac illitu contra scorpionū, phalangiorum & canum morsus conducit. Caput roborat, memoriam auget, & facultates animales recreat.

De Trassio. CAPVT XL.

RASSII, seu Marubij duo sunt genera, vnum album aliudque nigrum, quod *Ballote* vocatur. Vtrumque abs radice ramosum, altitudine sesquipedali, ac iuxta parietes & agrorum margines nascens. Candidum quod magis est in vsu, caules edit quadrangulares, tenui pube hirsutos: folia per interualla bina, subrotunda, rugosa, ambitu incisa & lanuginosa: flosculi ex calycibus emergunt exiguis, qui verticillatim surculorum genicula circundant. Omne marrubium in ruderato solo prope collapsas ædes delectatur. Nonnulli marrubiastrum seu marrubium nigrum albo præferunt; ego album nigro cum peritioribus viris prætulerim.

Calidum est ordine secundo, siccum tertio: Obstructiones tollit, Vires.
pulmones expurgat, menses ducit, ruptis conuulsis & neruorum cōtractionibus confert, daturque ad serpentum morsus & pocula venenata.

De Betonica. CAP. XLI.

ETONICA planè syluestris est planta, loca amans opaca, nec aquosa; propter tamen eius dotes eximias, Betonica.
in hortis culta adolescit. Foliis emergit oblongis, latis, virentibus, subasperis, in ambitu serrę modò incisis. Cauliculi tenues sunt, quadrangulares, aliquantūm hirsuti, ac cubitales: flores fert spicatos, rubentes & quibusdam in locis albidos. Græcis dicitur κέστρον & ψυχότροφον Latinis betonica; quę vox ad aliam plan- Vetonica.
tam detorqueri solet, quæ vetonica altilis & tunix, à quibusdam flos armerius, à Germanis, flos superbus nominatur.

Præter betonicam vulgarem, alia quædam latifolia multis in locis reperitur, quæ cultu magis delectatur, atque in hortis lætiùs viret.

Betonica calida & sicca est secundo recessu: vim habet cephalicam Betonicæ vires.
& alexiteriam: Quare morbo comitiali, comati, & morbis venenatis prodest, maximè verò demorsis à cane rabido & serpentibus, & si quis hanc præsumpserit, lethale venenum haustum nihil nocebit.

De Veronica. CAP. XLII.

VERONICA duplici agnoſcitur diſcrimine, vna dicitur mas, altera fœmina, elatine multis dicta. Illa Paulo Æginetæ betonica dicta, ſurculis pedalibus, crebris, hirſutis per terram ſerpit, foliis oblongis betonicæ minoribus, ſerratis & non nihil ad Teucrium accedentibus, ſed exigua lanugine pubeſcentibus, floſculis ordine digeſtis, purpuraſcentibus; ſemine paruo, rotundo, nigricante, in calycibus loculi formam referentibus contento: radice tenui huc illuc diuaricata.

Veronica fœmina, multis elatine, nonnullis veronica repens dicta, ſurculis pedalibus, tenellis, flexilibus, lanuginoſis, multis, folioſis, ab exili radice ſerpit; foliis ad nummulariam vulgo dictam accedentibus, incanis, piloſis, floribus puſillis, albidis, antirrhini ſimilibus; ſemine exiguo, rotundo, nigro, anagallidis finitimo. Plurima naſcitur inter ſegetes & in veruactis, atque locis ſabuloſis.

Agnoſcunt nonnulli veronicam quamdam ſurrecticaulem, quæ rigidioribus ſurculis ſeſe erigit, tenuibus ramoſis & folioſis, atque ſuperiori valde ſimilis.

Exit & in pratis, inquit Dodoneus, ac humentibus locis alia quædam veronica, effigie & magnitudine ad fœminam multùm accedens, cuius tamen folia minora ſunt, nec pubeſcentia, ſed læuia & vireſcentia: viticuli per terram repentes; floſculi cœrulei; ſemen in theculis concluſum, paruum & nigricans. Huius vt & ſuperioris, vel nullus, vel rarus in medicina vſus.

Vires. Veronicam calidam & ſiccam eſſe ſenſus indicat, aſtrictoriam quoque & vulnerariam experientia docuit. Confert ſcabiei & omnibus cutis vitiis, atque vlcera & vulnera optimè ſanat. Peculiari autem virtute canceroſis vlceribus conuenit, ſi non perfectè ſanandis, ſaltem mitigandis. Falſum eſt quod ſcribit Fuſchius Regem Galliæ Elephantiæ morbo correptum, huius herbæ adiumento ſanatum. Nullus enim Galliarum Rex hac fœda lue, vt nec peſte correptus fuit vnquam.

De Dictamno. CAP. XLIII.

DICTAMNO cauliculi cubitales aut paulo breuiores, in alas quasdam diuisi assurgunt, in quorum summitatibus velut spicæ squammatim compactæ dependent, floribus ex eorumdem interstitiis exeuntibus. Folia ei sunt rotunda, sed altera parte acuminata, multa lanugine pubescentia, ac pulegio admodum similia; sed alatiora. Laudatur maximè quod in Creta nascitur, & maximè quod in Dicte, illius regionis monte à quo nomen. Græcorum nonnulli Beloacon, hoc est, telorum remedium & Belotocon, quod infixa spicula excludat vocarunt. Ceruæ enim sagittis confixæ ad dictamnum accurrunt, cuius contactu, quasi partu quodam spicula excluduntur. Inde quidam dorcidium quasi ceruaram nuncuparunt, quòd ceruæ illius vim omnium primæ demonstrasse creduntur. Ostenderunt & id capræ eo pastæ & vulneratæ, cito telis decidentibus. Folia verò dictãno tomentosa sunt, & flores ex violaceo nigricantes.

Aliud quoddam in multis locis, præsertim maritimis quibusdam, vt in littore Barofluctuensi in Normania inuenitur, illi foliis valde simile, quod pseudodictamnum appellatur, sed flores habet verticillatim surculos ambientes, & vires quàm legitimum inefficaciores.

Dictamnum & secundùm quosdam diptãnum in qualitatibus primis calidum & siccum est gradu tertio, in aliis ac peculiaribus, veterum testimonio tela extrahit, intro sumptum venenum extinguit, pesti prodest, menstrua, fœtus & secundas excludit, lienem minuit, & strangurias sanat. Vires.

De Stoechade. CAP. XLIV.

INIQVE stœchas Arabica cognominatur, cùm vbique terrarum æquè bona vireat & vigeat & in Creta, & in Belgia, & Normania, vbi innoxiè inter niues viuit, & in Stoechadibus insulis, à quibus nomen, vel à fastigio spicato.

Eius tres differentiæ notæ fuerunt Dodoneo, prima communis est & vera; secunda Belgica, parùm priori dissimilis, tertia folio est serrato, Præter quas alia datur, cuius coma aurei coloris est, Eliochryso similis, & chrysocome, seu stœchas citrina nostras vocatur. Hæc cauliculos edit admodum breues & tenues, folia angusta, incana & hispida: flores luteos, splendentes, bullis exiguis similes. Nascitur in locis asperis & arenosis, eiusque tres differentias Pena distinguit, de quibus, is videndus.

Vera stœchas caules emittit à radice multos, cubitales, tenues,

lignosos: comam in summitatibus spicæ modo angulosam, folia oblonga, lata lauendulæ minoris ritu, & similiter incana, flosculos in spica foliacea paruos, cæruleos, odoratos, suauẽ halitum spirãtes.

Stœchas manifestè calida est, amara, moderatè astringens, plurimùm cephalica. Caput enim & facultates omnes, præsertim animales recreat, humores frigidos discutit, mentem exhilarat, & omnibus capitis affectibus ab intemperie frigida natis conducit, & omnia viscera, totumque corpus roborat.

Vires.

De Saluia. Cap. XLV.

Alvia aut domestica est, aut syluestris: Domestica, bina, maior nempe & minor. Vtraque Elelisphacos dicta, licet maior hoc nomine sola à quibusdam donetur: minor sphacelos ab hisdem vocata, ab alijs tantùm syluestris, quæ etiam Bosci saluia nuncupatur.

Est & alia Cretensis, baccata, figura, odore, sapore, nostrati valdè similis, cuius Pena meminit.

Saluia ramosus est frutex, ait Dioscorid. virgas habens quadrangulas, incanas & folia cotoneæ mali effigie, sed angustiora, asperiora, crassiora & magis albicantia. Flores in summis ramulis eminent falcati, hormino similes, cærulei.

Cap. 41. l. 3.

Vires.

Saluia quasi saluatrix, vim habet cephalicam, nerualem, calefacientem, siccantem, aperientem, menses & vrinas cientem. Minor autem, vt præstantior seligenda ad syrupi de stœchade confectionem, ipsius tamen defectum maior facilè supplebit.

De Hormino. Cap. XLVI.

Orminvm vel satiuum est, quod scilicet cultu, satu & solo pingui delectatur, vel agreste. quod spõtè in pratis & locis macilentis nascitur. Vtrumque notissimum ab vna radice caules emittens interdum multos, cubitales, præsertim satiuum & sæpè altiores, angulosos, subhirsutos: folia, lata, mucronata, aspera marrubij similia: flores iuxta folia surculos verticillatim ambientes, ex purpureo ad cæruleum vergentes, & interdum albicantes & in quibusdam prorsus albos, atque ex pyxidulis erumpentes, quæ hiantes per maturitatem, deorsum spectant: Semen his includitur paruum, oblongum & nigrum, in syluestri rotundum & fuscũ.

Horminum & Oruala tam affines sunt plantæ, vt inter vtramque grauissimi viri & rei herbariæ peritissimi nihil discriminis constituerint: distingui tamen debere certissimum est, vt inter recentiores Mathiolus notauit. Dicitur horminum à verbo ὁρμᾶν, quod eo vtẽtes

in venerem ruant; à nonnullis Geminalis nuncupatur. Orualla verò vulgò dicitur Tota-bona, aliquando Gallithricum, nonnullis Galli centrum, alijs Sclarea, quibusdam Scarlea, cuius quatuor varietates tradit Dodon. quas hîc speciatim recensere nostri non est instituti.

Hormino manifestissima caliditas inest: Eius semen cum vino potum venerem stimulat, oculorum albugines aufert, aquæ conuenienti mersum mucaginem quandam eructat, quæ mira vi multis oculorum affectibus prodest. Syluestre autem viribus maioribus pollet. Vires.

De Scordio. CAP. XLVII.

SCORDIVM sic ab allij odore quem refert, dicitur. Planta surculosa est, humi procumbens, folijs è singulis geniculis, binis, oblongis, chamædri similibus, sed maioribus, ambitu serratis, molliusculis, hirsutis, inalbicantibus. E surculorum aliis rubentes exeunt flosculi, floribus vrticæ inertis, seu lamij valde similes, sed minores. Non solum quod in Creta prouenit laudatur, sed etiam quod in aliis regionibus offenditur.

Gal. cap. 24. lib. de antid. Miraculo proximum est, quod de scordio viri grauissimi scribũt, corpora nempe quæ cruēto genere belli cæsa mansissent humi diutius insepulta, quæcumque supra scordium forte fortuna ceciderãt, multò tardiùs aliis computruisse, partesque cadauerum quæ herbam attigerant, fuisse prorsus à putredine vendicatas. Ob quam rem sanè persuasum est, inquit Gal. omnibus tam reptilium venenis, quam *Ibid.* noxiis medicaminibus quæ corpus putrescere faciunt scordium aduersari. Vberrimè prouenit in locis palustribus multis, secus scrobes, ac loca concaua & humentia: Reperitur quoque in montibus multis vliginosis & pinguioribus. Vires.

Calefacit, siccat, à putredine conseruat, venenis resistit, pesti curandæ conuenit, & morbis contagiosis pluribus.

Contra serpentum morsus & lethalia venena vtilissimè bibitur; Expurgatque viscera, & menses & vrinam mouet.

De Ruta. Cap. XLVIII.

Nter graueolentes herbas ruta numeratur, seu domestica, cuius vna solùm differentia agnoscitur, omnibus perspicua, seu syluestris, cuius plures dãtur. Est autem ruta suffrutex bicubitalis, ramosus, surculosus, foliosus & semper virens, flosculos gerens luteos, à quorum occasu capitulum emergit quadrangulare, tot septis & loculis, quot angulis diuisum, in quibus semen continetur, quod in syrupi de Stœchade venit compositionem.

Dicitur autem ruta Græcè πήγανον, quod eius præsicco spiritu & calore genitale semen arescat, aut extinguatur; vires tamen alias insignes, easque multas habet, quæ eius vsum valdè commendant, eamque plurimi faciebat Mithridates, in suo peculiari Antidoto, quo se a quibuscunque venenis tuebatur.

Antidotus Mithridatis quibus constabat.

Constabat 20. foliis rutæ, ficubus duabus, iuglandibus siccis duabus simul tritis cum grano salis.

Rutæ syluestres quot.

Syluestris verò rutæ duæ præcipuæ differentiæ dantur, vna foliis, odore, & effigie hortensi similis est, vocaturque montana, quod in montibus fruticare soleat. Est & alia, quæ cùm rarissima sit & variè nominata, multorum in ea designanda exercuit ingenium. Dioscorides cap. 53. lib. 3. videtur eam *moli* nominare: Capite tamen sequenti moly describens, eius folia graminea facit, & radicem bulbosam, quod rutæ male congruit, ineptéque Cappadoces id nominis illi dedere. Syri vocant *besasan*, Arabes *harmel* & *harmalam*, quod nomen in Officinis pluribus pro ruta vulgari sumitur, vt rectè quidem defectu veræ harmalæ, quæ est secunda species rutæ syluestris vsurpari potest.

Besasan? harmel & harmala.

Harmel descriptio.

Ista harmala abs radice multos edit cauliculos dodrantales, folia angusta, tenuia & oblonga, florem album & quinque folium, sesemen in calycibus rutæ hortensis modo, sed triangulis Grauem spirat odorem. Nascitur in Cappadocia & multis Hispaniæ tractibus incultis.

Vires.

Calida & sicca est tertio ordine: attenuat, incidit, humores crassos digerit, & semen extinguit.

De ruta capraria nihil nunc, cùm sic impropriè nuncupetur. De ea forsan dicetur conuenientiore loco.

De Lithospermo. CAP. XLIX.

ITHOSPERMVM sic ab eius seminis duritie quasi petreum semen dictum, folia gerit oleæ similia, sed longiora, hispida, asperiuscula, è virore nigricantia, surculos rectos, tenues, ligneos, asperos & hirsutos: flores candidos ex foliorum alis prodeuntes, breuibus pediculis innixos.

Flores consequitur semen paruum, rotundum, durissimum ac splendens, præsertim lucente sole, vnde forsan milium solis in officinis nuncupatum.

Eius duo sunt genera, vultu & viribus paria, sola magnitudine dissidentia, præter quæ & alia duo agnoscuntur illis affinia, quorum vsus tanquam inutilis, aut non satis expertus negligitur.

Milium solis calefacit & siccat ordine secundo, vrinas mouet, calculos atterit & expellit, obstructiones tollit, meatus aperit, & stranguriæ auxiliatur. Vires.

De saxifraga. CAPVT L.

VLTÆ plantæ, multúmque diuersæ, à facultate quam habent atterendi calculos, saxifragæ nuncupantur: Sic betonica saxifraga Galeno dicitur: sic Dioscoridi quædam herba ferulacea, & epithymo similis; sic & pimpinellæ, & aliæ multæ stirpes lithontrypticæ, Saxifragæ vocantur, vt & aliæ quædam, quæ non tam ab atterendis & comminuendis, qui in renibus, aut vesica continentur, lapillis, quam ab exortu in petris sic dicuntur, vt Empetrum, seu Crista marina, quæ saxa quasi findens, ex eorum rimulis prodit, & viuax diu fruticat.

Vulgaris autem saxifraga pimpinellæ valde similis est, præsertim maior, cuius folia variè sunt discissa & ambitu serrata: caulis cubitalis & sæpe altior, angulosus, striatus: vmbellæ candicantes & semen quale apij hortensis, acre & feruentis gustus.

Est & alia minor, à superiore vix nisi magnitudine dissidens. Pimpinellam sola hirsutie à saxifraga differre multi scribunt: illa enim pilosa est, hæc glabra.

Ad saxifragarum familiam referuntur aliæ duæ, quarum vna saxifraga dicitur, quę florem album gerit, altera aurea, quæ aureum. Maioris saxifragæ semen seligi solet & debet ad Benedictæ laxatiuæ confectionem. Saxifraga alba. Aurea. Vires.

Calida & sicca est euidentissimè; attenuat, incidit, digerit, expurgat, obstructiones aufert, menstrua ciet, quæ in thorace glutinosa sunt, educit, vrinam ciet, calculos atterit & pellit.

De Aristolochia. Capvt LI.

Ristolochia dicitur, quòd puerperis conueniat, & earum lochia ducat: A multis malum terræ, quòd fructū ferat veluti pomum: peculiariter tamen hæc nomenclatio rotundæ datur: nam aliarum fructus est turbinatior.

Malum terræ.

Porrò quinque Aristolochiarum differentiæ numerantur, longa, rotunda, Clematitis seu sarmentitia, Saracenica & pistolochia, seu Polyrhizon, quæ omnes caule, frondibus & flore adeo similes sunt, vt vix nisi à perspicatissimo distingui valeant.

Aristolochiæ varietates.

Multis in Galliæ locis nascuntur iuxta vineas, marginesque aruorum ac sepium, læto ac restibili solo. Longa copiosa viret ad Sequanæ ripas.

Dioscorides Aristolochias tres tantùm agnouit, longam, rotundam, & clematitim: priorem masculam vocat, secundam fœminam: illa quibusdam dactylitis quoque dicitur: Vtrique vires eximias tribuit, non modò aduersus animalia venenata, sed etiam ad ossium squamas & spicula extrahenda.

Vires.

Rotunda, quę ad hieræ Pacchii confectionem accedit, calefacit, siccatque potenter: Ad venena, asthma, singultum & lienem prodest, & quæ à partu relinquuntur attrahit, vnde Aristolochiæ nomen: Remorantes enim puerperis secundas valenter ducit, & menses suppressos mouet.

De Asaro. Capvt LII.

Sarvm à quibusdam vulgago, ab aliis Perpensa & baccharis, sed malè dictum, in Officinis asarum cum Gręcis & Latinis nominatur. Folia gerit colore & magnitudine hederacea, sed non acuminata, imo rotunda, vel magis oblonga, nec perfectum circulum constituentia, & auriculæ signaturam, vt loquuntur Spagyrici, referentia, quam cum iactaret Riuierius Empyricus, ex eo quæsiuit Medicus Parisiēsis doctissimus, An asari folia morbis auricularum sanandis optima & determinata: Sed neque plantam, neque partis proprios affectus illum vnquam nouisse, ridicula ipsius responsio patefecit. Flores autem asari exigui sunt, sub ipsius foliis latitantes, purpurascentes, hyosciami citrini similes, sed minores, in quibus semen paruum, angulosum & aliquantùm asperum continetur. Radices multæ sunt, tenues & graciles, obliquè diffusæ, & sibi inuicem implicatæ.

Vires.

Radices asari vim habent excalfactoriam & exsiccantem, vt etiam folia, sed imbecilliorem. Vrinas & menses promouent, vomitum

excitant, & crassos, pituitososque succos expurgant. Valde prosunt ad iecoris & lienis infarctus & scirrhosos tumores, vnde vino maceratæ vtiliter dantur ictericis & aquis cutem subeuntibus.

De Pimpinella. Cap. LIII.

IPINELLA, seu pimpinella à nonnullis inter saxifragas numerata, duplex est; vna hortensis quæ seritur & cultu delectatur; altera syluestris, quæ in pratis & aliis locis pluribus incultis viret. Vtraque saxifragis in multis conuenit, non tantùm facie, sed facultatibus quoque. Nonnulli penonellam, alii bipennulam, alij Sanguisorbam & sanguinariam appellant. Sunt qui nomine compositissimo Dionysionymphadem nuncupant, quòd in vinum coniecta suauitatem quamdam satis gratam inter bibendum conciliet.

Celebrior est hortensis, quàm syluestris vsus. Vtrique folia oblonga sunt ex pluribus ad vnum pediculum congesta, quorum singula subrotunda, per ambitum serrata, aliquantùm hirsuta: caulis cubitalis est, & sæpè longior, quadrangularis, & nonnihil striatus, & ramosus: atque in singulorum cauliculorum summitatibus capitula erumpunt rotunda, foliolis oleraceis velut squamulis, simul & flosculis compacta, quæ nonnunquam ante flosculorum ortum & post occasum, fructum mori effigiant. Includuntur semina multa, angulosa, fusca.

Radix subest longa, sed non multùm crassa, & dura & inutilis.

Pimpinella calefacit siccatque initio secundi recessus: peramica est partibus, quæ principatum tenent, cordi, hepati, & aliis visceribus: Sanguinem puriorem efficit, renes purgat, calculos & saburram eiicit, à cane rabido demorsis auxiliatur, & febribus malignis ac pestilentibus conducit.

De Chamædry. Caput LIV.

HAMÆDRYS nascitur in petrosis & asperis locis: Suffruticula est dodrantalis, folia gerens parua quernis simillima, vnde Chamædryos, seu querculæ nomen.

Vocatur & Trissago, & aliquando Teucrium, malè tamen, propter effigiem Teucrio affinem. Huic nullas Dioscorides substituit species, multas tamen neoterici agnouerunt, quæ magna cognatione illi congruunt; Nam Fuschio duæ dicuntur mares, & totidem fœminæ, Dodoneo duæ repentes, & assurgentes totidem, quarum postrema tantùm illi dicitur syluestris, cùm & omnes sint syluestres.

Chamædrys calefacit & siccat gradu tantùm secundo, viscera infarctu liberat, menses educit, aliisque ventrem multis beat commodis, de quibus videndus Dioscorid. Vires.

Cap. 12. l. 3.

De Chamæpyti. CAP. LV.

RES veræ chamæpyteos differentias statuit Dioscorides, quibus adiungit tres alias spurias Dodon. Prior dicitur Aiuga, vel Abiga, ab abiete, propter pinus odorem.

Foliis est semperviui minoris, sed multò tenuioribus, pinguioribus, hirsutis & circum ramulos densis: flore tenui, ex luteo albicante. Vocatur & Iua arthritica, quod arthriticis doloribus sanandis conferat. Secunda cubitalibus est ramis, prætenuîbus, incuruis, flore candido, semine nigro, paruulo. Tertia chamæpythis mas dicitur. Paruula est, foliis exilibus, candicantibus, hispidis, cauliculo aspero, flosculis luteis, & semine iuxta alas. Omnes pinum redolent, nulla moschum, vt credunt nonnulli.

Vires. Chamæpytis vim habet aperiendi, calefaciendi gradu secundo, siccandi tertio: morbo regio & vrinæ difficultatibus prodest, menstrua mouet, aduersus scorpionum ictus confert, neruos roborat, ischiadi & aliis doloribus arthriticis conducit.

De Parthenio. CAP. LVI.

PARTHENIVM diximus supra Artemisiam non esse, nunc esse matricariam fatemur, non cotulam fœtidam, vt à perito viro quodam assertum audio. Est verò parthenium, vt posuit Dioscorid. foliis coriandri tenuibus, variè incisis, ambitu crenatis; flore per circuitum albo, intus luteo, chamæmeli ritu, odore viroso, amaro sapore. Radix quamplurimis fibris scinditur, tenuibus, duriusculis, totaque planta diluto colore viret, & cuiuis notissima.

Matricaria Officinis dicitur, quod mulieribus matricis suffocationibus obnoxiis, & aliis ab ea ortis affectibus multis salubriter medeatur. Eius duæ dantur varietates, vnum simplici flore, quod vulgare est, alterum pleno, seu multiplici quod in hortis ob elegantiam alitur, & nisi in solo pingui seratur, & cultu foueatur in simplex degenerat. Aliud ab Alpibus vbi copiosum & sponte prouenit, nomen habet, Alpinum dictum, quod odore & facie priori multùm respondet, minus tamen est, flores simplices perpetuò gerens, & vmbellatim congestos.

Parthenium calefacit ordine tertio, secundo siccat, aperit, incidit, expurgat, menses, secundas, fœtus mortuos potenter educit.

Vires. Pro parthenio igitur matricaria sumenda est, non cotula fœtida, nec parietaria, nec mercurialis, quæ malè secundùm quosdam hanc nomenclationem vsurpant.

De Hyperico. CAPVT LVII.

HYPERICVM vulgò perforata & millefora dicitur. Planta est surculosa, cubitalis altitudinis, folia gerens mirthinis æqualia, sed tenuiora, molliora & magis flauescentia, ac innumeris poris & tanquam foraminibus peruia: flosculos luteos in surculorum summitatibus, ex quinis foliolis aureo nitore colluscentes gerens, staminibus exilibus in medio concoloribus, quibus tabescentibus erumpunt siliquę paruæ & oblongæ, minutis grauidatæ seminibus, quę confricata resinam olent. Hæc planta vix probabili ratione quibusdam fuga dæmonum vocatur.

Radix eius duriuscula est, multis fibris & capillamentis sulcata, flores & folia intrita succum quemdam cruentum exprimunt, & flores oleo macerati idipsum cruore sanguineo tingunt.

Confert Hypericum mensibus & vrinæ ciendis, & vulneribus optimè sanandis; Ischiadicis medetur, neruorum affectibus conuenit: calefacit, & siccat, neruosum genus roborat, & vtiliter medicamentis vulneribus dicatis admiscetur. Vires.

Multi Ascyrum & Androsęmum cum hyperico cōfundunt, quòd sint plantæ congeneres, multùm tamen inter se vultu dissident, suntque diuersæ stirpes.

De Androsæmo. CAPVT LVIII.

ANDROSÆMVM sic dicitur, quòd foliorum & granorum succus sanguinem humanum referat. Planta est fruticosa, ac ramosa, surculos multos, tenues, rubentes emittens, foliaque lata, mucronata, hederæ satis similia, sed tenuiora & lætiùs virentia, quæ trita vinoso succo manant, ait Diosc. complures alas habet in fastigio vtrinque expansas, pinnatasque: circa quas pusilli flores & lutei. Semen profert in calycibus paruis, velut papaueris nigri. Illius trita coma resinosum spirat odorem.

Spontè prouenit in multis Northmāniæ syluis & aliis locis incultis, eiusque folia mulierculæ colligunt, & pustulis quibuslibet, furunculis, & omnibus ferè cutaneis affectibus adhibent, frequentissimè optato & fœlici successu: Experientia enim norunt parti cuilibet admotum vel benefacere, vel nunquam obesse.

Androsæmum calefacit, siccat, agglutinat, sanguinem compescit, ambusta sanat: ischiadicis prodest, vulneribus cohibendis, vlceribus carne implendis & ad perfectam curationem ducendis confert. Semen tritum & ʒ ij. pondere sumptum, biliosa alui excrementa per secessum ducit. Vires.

De Melanthio seu nigella. Capvt LIX.

Nter Melanteriam & Melanthium non parum est discriminis; Nam melanteria minerale quoddam est Mysio congener, Melanthium verò seu Gith, & in officinis Nigella, stirps est, quæ fruticis instar assurgit, ramulis tenuibus, folijs coriandri ritu minutim incisis, floribus in virgarum fastigio candidulis, interpositis pluribus cirrhis, & staminibus, tanquam virentibus capillis, quibus capitula succedunt quadrãgularia, supernè corniculis prominentibus & reflexis armata, membraneis septies distincta, ac nigro semine, anguloso, acri, odorato grauidata.

Est aliud melanthium satiuum, à semine citrino, citrinum dictum, priori, si semen exceperis, prorsus simile.

Totidem sunt & syluestria melanthia, quæ inter segetes nascuntur, satiuis valdè similia; Præter quæ aliud Pseudomelanthium est, quod inter cerealia numeratur.

Prior melanthij species in officinis Nigella Romana vocatur, licèt Romæ pauca sit: in hortis verò Germaniæ multis, multa.

Vires. Potenter calefacit, siccatque, lumbricos interimit, menses mouet, orthopnoicos iuuat, flatus dissipat, & morbis ab vtero multis opitulatur ac benefacit.

De Hyssopo. Cap. LX.

Yssopvs nulli non cognita, inquit Dioscorid. herba est fruticosa, pedali longitudine, foliis satureiæ, aut thymi, sed longioribus, latioribusque: floribus cęruleis, thirsos spicæ modo vestientibus, radice longa, dura, lignosa. *Cap. 26. l. 3.*

Est verò duûm generum, montana vna, quæ sponte fruticat in locis aridis, altera hortensis, quæ seritur & colitur culinarum gratia, quibusdam namque esculentis gratissima est, & iuscula, si modus adsit, delectabili saporis & odoris suauitate commendatur.

Vires. Vtraque desiccat & calefacit ordine tertio, minus tamen hortensis agresti, & ea præsertim, quæ flores albos gerit, quæ in multis Angliæ & Galliæ locis prouenit, adhuc minus calida, siccaque existimatur. Eius facultates pluribus perstringit Dioscorid. lib. tertio, vt etiã Galen. & Mesue. Omnes autem fatentur, plurimum tussi diuturnæ, suspiriosis, destillationibus, & Orthopnoicis auxiliari. *Lib. 8. simpl.*

De Geranio. CAPVT LXI

DIOSCORIDES duo tantùm geranij genera facit, Mathiolus tria, tertiũ ex Plinio mutuatus, Fuschius, sex, Dodoneus octo, præter alia à Fuschio descripta, quæ paucis atingit.

Primum surculos emittit à radice subrubentes; admodum lanuginosos: folia anemones, diuisuris pluribus longioribusque secta, flores rubellos, quibus decidentibus emergunt in virgularum summitatibus capitula, quæ gruum, aut ciconiarum rostella, acus longitudine, vtcumque referunt, vnde recentiores modo rostrum gruis, modo ciconiæ, modo acum pastoris nominant.

Alterum surculis paruis, pilosisque, sesquipedem longis, folijsque maluaceis, sed candidioribus prodit, floribus purpureis, In summitatibus, capitellis gruum instar, rostella tenuia educentibus. In errore versantur, qui amomum esse dicunt.

Tertium surculos erigit, pedales, geniculatos, incanos, hispidos, odore ingratos, folia Chærephyllo finitima; flores rubellos, capitula ciconiarum modo rostrata.

Tota planta euidentissimè rubet, vnde Ruberta olim vocata: nunc Rubertiana, & aliquando Robertiana, & herba Roberti nũcupatur. Herba Roberti.

Quartum folia quoque laciniata, rubentia, & flores purpureos gerit, capitulaque rostrata, vt superiora.

Quintum batrachoides dicitur, quòd folia ranunculo similia promat, flores magis patulos, subcęruleos, rostella alijs affinia. Hoc duplici agnoscitur discrimine, vnum maius, quod cæruleos flores, alterum minus quod rubellos eructat.

Sextum ramulos pandit tenues, lanuginosos, folia tenuia, in lacinias diuisa, flores in summitatibus purpureos, quibus rostella prædictis similia succedunt.

Est & geranium tuberosum, sic dictum, à radice crassa, nodosa, tuberosa. Multis luxuriat surculis rotundis, folijs ad anemones effigiem accedentibus, in multas lacinias diuisis, floribus in cauliculorum fastigio rubris, patulis, pulchris, paruulis rosis similibus.

Præter hæc adhuc alia numerantur, vt montanum quoddam, vt Scandix, seu pecten veneris, pes columbinus: Atque aliud percelebre, quod ab odore moschi, quem apprimè refert, geranium moschatum nominatur. Geranium moschatũ. Quod in multis Normaniæ locis præsertim maritimis lætè viret & suauiter olet. A nonnullis herba camphorata dicitur sed malè quandoquidem camphorata ad chamępythim accedit, & chamœpeuce videtur esse. Attamẽ arbrotonũ camphoratam à nonnullis dici comperio, nam cãphoræ halitũ vtcũque spirat,

Defectu Camphoratæ sumendum est geranium moschatum ad vnguenti martiati confectionem: Si vtrumque desierit, prima geranij species sumenda, quæ vbique reperitur.

Omnia gerania virtutem non sortiuntur eamdem. Moschatum calefactoriam vim habet neruale, discussoriam: Rubertianum detersoriam quoque & vlceribus accommodatam.

De Doronico, & Damasonio. CAPVT LXII.

DORONICI Mesueo, Actuario Carnabadium est, nobis Doronicum Romanum vulgare, forsan Paulo Mamiras, Mathiolo ineptè Aconitum Pardalianche: Qui vt suam de eo opinionem fulciret, in cane periculum fecit, quem illius esu miserè periisse profitetur. Ego pręter grauissimorum virorum authoritatem, experientiam adhuc oppono: Illius namque multam cani quantitatem dedi, quam innoxiè & auidè esitauit: Singulis quoque diebus tantùm abest, vt periculosè, imò fœlicissimè datur, & in decoctis, & electarijs cordialibus, vt de Gemmis: Et clarissimus vir Conr. Gesnerus refert, se doronici radices, melle conditas, sæpè ingessisse, atque harum contritarum aliquando dragmas duas ex aqua hausisse, & ægrotis sæpè illam radicem, & per se, & aliquando mistam medicamentis vtilissimè consuluisse.

Et licet Mathiolo detur, quod non, Doronicum canes interficere, non propterea sequitur, hominibus esse lethale: Differt enim natura à natura, alimentum ab alimento, inquit Hippocrates: Aloë enecat vulpem, non hominem; Nux vomica feles & aues multas, nobis est salutaris medicina. *lib. de flatib.*

Non est igitur improbandum Doronicum tanquam venenum, quod aliqui laudant, si non tanquam aroma, certè vt alexiterium: Qua forsan vsurpatione videtur à Mesueo institutum in Electario de Gemmis; ei siquidem inest theriacalitas, inquit Auicenna. *Tr&a. de med. cord.*

Est autem Doronicum planta admodum pusilla, cui teneri sunt caules, folia mollia, oblonga, vt plantaginis, ex viridi vtcumque flauescentia, hirsuta, pilosellæ, ritu, & ambitu rotundo, nonnihil laciniofo & parum acuminato: Radices exiguæ, rotundæ, orbiculatæ, in extremo sensim in angustum adductę, quæ scorpionis corpus & caudam non malè referunt: color albidus: Sapor dulco-amarus & parum astrictorius: flores in summo lutei, & radiati buphthalmi ritu.

Nonnulli tres tantùm Doronici agnoscunt varietates, ferè sola magnitudine discrepantes. Clusius septem enumerat, inter quas Damasonion, Alisma aliis dictum, comprehendi non malè videtur; Optimaque ratione credunt authores classici radicẽ Damasonij pro

radice Doronici vulgaris ſumendam eſſe in confectione electarij de gemmis, & aliis compoſitionibus cardiacis: Nam ad venena vel
cap.69. inflicta, vel ingeſta commendatur radix Damaſonij à Dioſcorid.
lib.3. proin melius dictis coniectionibus permiſcetur, quam Doronicum de cuius viribus alij dubitant, alij non tanta pollicentur.

Eſt autem Damaſonium effigie Doronico non parum ſimile, folia gerens plantaginis, ſed anguſtiora, laciniosa, & in terram conuexa: caule tenui, ſimplici, cubito altiore: flore ex albido palleſcente: radicibus tenuibus, acribus, odoratis, & ad venenata conferentibus.

Vires. Doronicum accedit proximè ad tertium caloris & ſiccitatis gradum, vteri flatus diſcutit, cordis palpitationi prodeſt, veneneſis & peſtilentibus morbis confert & ſerpentum morſibus.

De Carduo benedicto. CAP. LXIII.

TTRACTYLIDIS, quæ Cnici ſylueſtris ſpecies quædam eſt, duæ ſunt differentiæ: prior quod recta aſſurgat recticaulis dicitur; Secunda quod ſurculis aliquantùm humi ſtratis procumbat, ſtraticaulis, & vſitatiore & conuenienti nomine, Carduus benedictus dicitur. Planta eſt omnibus cognita, cuius caules teretes ſunt, obſequioſi, brachiati, humi accumbentes: folia vtrimque laciniata, ſubſpinoſa: in ſingulorum ſurculorum faſtigiis capitula, ſpinoſis foliis, aculeiſque pungentibus ſtipata, ac muricata, vnde Acanacia dicta, molli lanugine & ſemine oblongo, fuſco, velut pilis barbato, turgida. Flos ex luteo palleſcit; Radix pro ramorum & foliorum numeroſa mole parua, albida & in fibras diuiſa.

Carduus benedictus ob inſignem amarorem calefacit, cor & partes vitales roborat, ſudorem mouet, venenis reſiſtit, peſtilentibus morbis confert, renum ac laterum dolores mitigat, lumbricos ventris interimit, & contra ſerpentum morſus valet. Vires.

De Cardiobotano, ſeu Cardiaca. CAP. LXIV.

YREPSVS ad Martiati vnguenti confecturam ponit Cardiobotanũ, Nic. præpoſitus Cardũcellũ quid verò ſit vtrumque facile non eſt diuinare: Nonnulli pro Carducello chamæleonem album, non aculeatum; pro Cardiobotano, carduum benedictum ſumunt; Alij Cardiacam, ſeu Agripalmam.

Dicitur verò Cardiaca ab effectu; Ad cordis enim affectus conuenire creditur: Mirum tamen, quomodo tãta halitus inſuauitate, cor lætificet, quod ſuaueolẽtibus vnicè delectatur. Eſt autẽ cardiaca, ſeu agripalma (ſic enim ſępè nominatur) plãta cubitalis, raró enim bre-

uior est, altior sæpè quadrangulos caules proferentes, duros, crassosque ex nigro rubentes: folia lata, obscurè virentia, ad vrticam accedentia, laciniosa, profundisque incisuris diuisa: flores paruos ex purpureo candicantes, verticillatim surculos ambientes, & ex calyculis exeuntes. Nascitur locis incultis, lapidosis, asperis. Nonnulli melissam esse dicunt: Alij Syderitidem Herculanam.

Vires. Calida & sicca est ordine secundo: Abstergit, expurgat, ventris lumbricos interimit, obstructiones tollit, conuulsis prodest, & cordis affectibus medetur; minimè tamen cardiacam esse fœtor illius portendit.

De Chameleone Nigro. CAPVT LXV.

CARDVORVM penè innumeræ sunt varietates, ad quas refertur Chameleon vterque, albus videlicet, nigerque. Albus ferè sine caule est, & è mediis foliis per terram stratis, latis, longis, cynaræ finitimis, caput echinatum promit. A multis non sine ratione pro Carducello sumitur.

Niger verò Vernilago & Carduus niger Romanis dictus, caulibus assurgit crassioribus, altioribus, foliis longis, latisque, vtrinque profundis sectionibus diuisis. In summitatibus erumpunt velut glomeruli multi, in vmbellam coacti, flosculis pluribus micantes. Radix valde crassa est, exterius nigra, interius flauescens, gustu valde acris.

ires. Radix chameleonis nigri malignæ cuiusdam qualitatis est particeps, nec vnquam sumitur intra corpus; Exterius verò sæpè & tuto adhibetur, præsertim aliis mixta medicamentis, vt in Emplastro Tonsoris videre est. Aliorum enim simplicium concursu, retunditur illius feritas, & quibusdam postea affectibus effectus salutares pollicentur, vt Ischiadi & pluribus cutis infectionibus.

De Cynara. CAPVT LXVI.

TRIVIALIS est notitiæ Cynara, Scolymos Græcis dicta, cuius potissimum duæ constituuntur differentiæ: Altera enim sic dicitur simpliciter, seu Articaulis, Altera spinosa & Hispanica, quæ è genere carduorum est, imò vtraque ex eorum tribu deprompta, sed cultu & arte lætiorem faciem & saporem gratiosum adepta.

Cynaræ folia longa, lataque sunt, & incisuris profundioribus vtrinque laciniata, colore cineritio albicantia, vnde forsan Cynaræ nomen: Surculi bicubitales sunt, in summitatibus fructum foliis

triangulis, crassis, duris, medullosis, squammarum instar compactum, pini cono similem proferentes. Fructus hic tamdiu coctus, vt mollescat, esui gratus est, vulgò pomum articaulis vocatur: Non tamen adeò rebus venereis inseruit, vt plerique autumant. Parum enim materiæ genitalis, & flatulenti spiritus dat corpori, succi melancholici plurimum, Galenus. Flores ex tenuibus & innumeris staminibus conglomerati eleganter ex cęruleo purpurascunt, qui senescentes abeunt in pappos, remanentibus seminibus paruis, oblõgis, vt carduorum. Cynaræ spinosæ vultum gerit Scolymos syluestris, seu carduus coagulatorius. Caules tenelli Cynaræ (quam multi Articocum & Articocalum vocant) saccharo conditi esui grati, & in obsoniis celebrati.

Lib. 2. de alim facult.

Cynara Galeno edulium est praui succi: Calefacit ordine secundo: biliosum & melancholicum succum generat, vrinam mouet: Radix eius ex vino cocta & pota, graueolentiam alarum, & totius corporis per vesicam vnà cum lotio pellit. Vires.

De Phu, seu Valeriana. CAPVT LXVII.

PHV, quod nonnulli referente Dioscor. syluestrem nardum appellant, Plinius Nardum Creticam, Valeriana est, quibusdam Marinella dicta, cuius quinque nascuntur & noscuntur varietates; Prima dicitur mas, Secunda fœmina, Tertia parua. Quarta rubra, Quinta Græca.

Prior sola Dioscoridi nota, caulem promit cubitalem, & sæpè altiorem, geniculatum, concauum, interuallis rarioribus articulatum: folia ei oblonga, lata, læuia, virentia, sinuata Elaphobosci foliis admodum similia, bina è singulis surculorum geniculis exeuntia, flores pulchelli, parui, vmbellatim in summis ramulis collecti, purpurantes, odori: Radix digitalis spissitudinis, transuersa fibris pluribus terræ summæ adhęret.

Vim habet calefactoriam & alexiteriam, vnde quibusdam Theriacaria, & herba benedicta dicitur, & antidotis miscetur. Vrinam quoque & menstrua pellit.

Reliquarum Valerianarum descriptio, quarũ nullus aut rarissimus est vsus, ex rei herbariæ scriptoribus petenda. Vires.

De Fumaria. Caput LXVIII.

Apnos, seu fumaria, vel fumus terræ Latinis dicitur, quod succus eius oculis immissus, lacrymas quasi vellicando excitet, vt fumus. Herbula est notissima in aruis, hortisve nascens, coriandro aliquãtùm similis, fruticosa & prætenera. Flosculos edit plurimos, rubellos, & interdum albidos, atque altera parte, instar cristæ auiculæ Coridalis, quam alaudam cristatam, seu galeritam vocant, acuminatos. Eius duæ differentię traduntur, prima & vulgaris inter segetes, & in locis apricosis fruticat, alia vix nisi in hortis inuenitur bulbosa, subcineritia, floribus interdum albis, interdum luteis, aut alio colore variegatis.

Vires. Fumaria omnis acris est, & amaræ facultatis, biliosam vrinam mouet, sanatque iecoris obstructionem & imbecillitatem.

Eius verò succus in oculos instillatus mirificè oculorum caliginem summouet, & visum acuit.

Vulgaris in frequenti est vsu, à qua duo syrupi nomen habent, vnus de fumaria minor, alter maior dicitur, hic perpetuò paratus seruatur in Officina Pasch. Bazoini Pharmacopœi doctissimi.

De Euphrasia. Caput LXIX.

Euphrasia à nonnullis ophthalmica & ocularis herba dicta, pumilla planta est, vix pedem alta, cauliculos è radice tenui & fibrosa graciles & nigricantes proferens folia parua, serrata ad chamædryn accedentia: flosculos albos minutis punctis maculatos. Nascitur ruri in locis macilentis, siccis, frigosis, incultis, secus vias & agrorum margines modò non vmbrosas. Circa Autumni initium floret, tuncque colligitur & seruatur, vel aqua ex ea recenti destillatur optima ad oculos, quibus præ alijs valde conuenit, vnde Germanis solamen oculorum dicitur, quibusdam Euphrosyne, quòd animum exhilaret, quem ob effectum, eadem etiam nomenclatione designatur buglossum.

Vires. Calefacit leniter, desiccat potenter, oculis confert insigniter: Sumpta enim & adhibita caliginem aufert, morbisque omnibus oculorum pituitosis prodest. Vinũ cui multa euphrasia vindemiarum tempore maceratum fuerit, mira efficacitate iuuat oculos, & eorum affectus expugnat.

De Centaurio minore. CAP. LXX.

ENTAVRII duo traduntur discrimina, vnum dicitur maius, quod rhaponticum non est, vt diximus supra, alterum minus, quæ vultu & viribus multùm inter se dissident, nam maius caules erigit bicubitales, folia oblonga, ex multis cohærentia, in margine crenata, in virgarum fastigijs capitula turbinata, Iaceæ modo squamis herbidis inducta, ex quibus flores erumpunt staminei, cærulei & elegantes. Istud non magnifit in re medicamentaria, licèt dignitate quadam veteres modo Centaurium, modo ex his nonnulli Panaces dixerint.

Minus verò frequentius vsurpatur, & à virium quibus pollet dignitate ad febrium halosim, seu expugnationem Febrifugum sæpè vocitatur: Aliquando ab insigni eius amarore fel terræ, aliquando & Limnision nuncupatur.

Planta parua est, cauliculo assurgens pedem tantùm alto, anguloso, folijs induto exiguis Hyperici similibus, per interualla binis, floribus in summitate coronato paruulis, purpureis, interdiu explicatis ante exortum, & post occasum Solis reclusis: Succedunt siliquę perbreues, in quibus grana minutula coarctantur. Nascitur vltrò locis incultis, herbosis, macilentis, aëri libero expositis. Inuenitur in multis locis cum flore luteo, interdum albo: Vidi qui comam media sui parte purpuream, altera albam gereret.

Centaurium minus potenter calefacit, vlcera antiqua expurgat, & ad cicatricem ducit. Eius decoctum hepatis obstructiones tollit, & lienem induratum iuuat: Succus in passo vsurpatus menses & fœtum educit, cum melle oculis illitus caliginem tollit. Vires.

De Rhapontico. CAP. LXXI.

HAPONTICVM Rhabarbarum non est, neque etiã centaurium maius, vt multa inter has stirpes affinitate decepti crediderunt: Nam Rhaponticum peregrina radix est, in his quæ supra Bosphorum Thraciũ ac Pontum Euxinum sunt, regionibus proueniens rhaphani maioris crassitudine, subnigra, ac rufescẽs, centaurio magno similis, fractu facilis, intus colore ex atro subrubescente & ferrugineo, sapore subamaro, astrictorio, acrimoniæ omnis experte, odore ferè nullo.

In multis Galliæ hortis, eorum maximè, qui raris simplicibus perquirendis, emendis & studiosè alendis operam sedulam nauant,

nunc Rhaponticum lætè virens inuenitur, quod antiquorum Rhaptontico tam bene conuenit, vt ipsissimum esse & autopsia efficit, & raio sua det vt credamus.

Optima Rhapontici radix ea dicitur, quæ cariem non sensit, & commanducata, cum remissa adstrictione in ore lentescit, coloremque reddit ex pallido rufescentem, & ad croceum vergentem, qualem quotidie videmus in Pharmacopolijs Lutetianis. Nunc enim valdè rara non est, & à cunctis pene seplasiarijs agnoscitur.

Vires. Valet ad stomachi imbecillitatem, ad lienosos, hepaticos, coxendicum dolores, ad conuulsa, rupta, febrium circuitus, venenatorum animalium morsus, & vtilissimè Antidotis admiscetur.

De Meu. CAPVT LXXII.

EV, siue vt alij volunt Meum, duplex est, vnum laudatissimum, quod in Macedonia reperitur, sed copiosum in Athamante, vnde Athamanticum dictum. Alterum magis vulgare, quod in multis Galliæ & Italię regionibus viret, quod herbarij nunc anethum syluestre, nunc fœniculum tortuosum vocant. Vtrique folia tenuia sunt, angusta, capillacea, surculi graciles cubitales, in quorum summitatibus prodeunt vmbellæ cum flosculis candidis, quos semina consequuntur angulosa, oblonga, cumino maiora, odorata, cum crimonia quadam amaricantia. Subsunt radices admodum tenues & odoratæ.

Vires. Meum calefacit ad ordinem tertium, siccat ad secundum: incidit, attenuat, expurgat, obstructiones aufert, vrinam & menstrua cit, inflationes stomachi discutit, iecoris infarctus tollit, & vitia renum emendat.

De Anetho. CAPVT LXXIII.

NETHVM & medici, & mulieres commendatissimum habent: Hæ enim sedulò Iunio mense, quo scilicet tempore suis flosculis comatur, & suauissimè fragrat, excerpunt vel secant, siccant, seruant, & simul cum vestibus recondunt, ad iucundum illis odorem conciliandum. Medici verò simul & semine vtuntur ad multa vtilissimo, vt dicetur.

Assurgit autem anethum bicubitali proceritate, surculis rotundis, geniculatis, folijs tenuissimè dissectis, & veluti capillaribus: flosculis in muscario luteis: Semine dein plano, admodum tenui, ac foliato, ex flauo pallescēte: radice dura ac fibrosa. In hortis seritur &

semel

semel satum sæpè quotannis ex deciduo semine reuiuiscit. Grauis vtcunque est anethi halitus, sed tamen iucundus ac suauis.

Excalfacit & siccat ordine secundo, atque intro sumptum vrinam cit, tormina ac inflationes sedat, singultum lenit, lac euocat, & eius copi m auget, incidit, attenuat, & humores ad coctionem perduc t. Vires.

De Petroselino Macedonico. CAP. LXXIV.

ETROSELINVM aut vulgare est, ac nostris in hortis frequens, Medicis apium hortense, vulgò Persilium dictum, quod vt gratissimum olus, in culinis celebratur, vt prima lectione notauimus, vel Macedonicum, quod non prorsus simili modo à rei herbariæ scriptoribus depingitur. Lobellius enim ferè domestico simile contendit, caule, foliis, vmbellis, seminibus, sed in locis prę-ruptis & saxosis gignitur, vnde Petrapij & petroselini nomen, adeo vt vnum sit nostras & hortense, aliud verò syluestre & Macedonicum. Fuschius verò folia dat ei pimpinellæ, & semina ammi, eaque odorata, acria & aroma olentia perhibet. Hoc non tantùm ex Dioscoride resciuit, sed vidit & expertus est: Cùm enim semen petroselini, quod pro Macedonico seruabat, terræ mandasset, plantam habuit & foliis pimpinellæ respondentem, & semen his conditionibus absolutum, quas ei tribuit Dioscorides.

In Macedonia copiosum & laudatissimum nascitur; maximè verò in locis saxosis & asperis. Lętè virens in horto Claud. Gouerij Pharmacopæi Paris. alitur, vt & aliæ multæ stirpes raræ & pretiosæ.

Calefacit & siccat insigniter, vrinam mouet, menstrua ducit, colico dolori prodest, tormina sedat: laterum quoque, renum & vesicæ doloribus sumptum medetur, flatus discutit, attenuat, incidit, vtilissimè Antidotis admiscetur. Vires.

De Coriandro. CAP. LXXV.

AMETSI Coriandrum herba sit virosum & tetrum odorem spirans, hortense planè est, & studiosè seritur & colitur: Eius enim grana dum resiccantur halitum grauem & ingratum deponunt, & suauiter olent. Surculus ei admodum tenuis, teres, cubitalis & ramosus: folia primo exortu adianti similia, laciniosa, in tenues ac variè incisa; nam eorum pars cauliculo proprior minùs; remotior, magis secatur: flosculi candidi sunt in vmbellis laxis: Semen nudũ, rotundum, firmum, nonnihil striatum ac inane, quòd primùm viret, dein arescens ex luteo albicat: Radix breuis, dura, ac fibrosa: foliorum teter ac putidus odor, & cimices redolens.

Semen aceto solet præparari ad qualitatis cuiusdam inimicæ castigationem, quam tamen sola desiccatione amittit, & innoxiè sine pręparatione sumitur.

Vires. Coriandrum seu Coriannon aut Corion ex Dioscorid. vim habet refrigeratoriam & cum pane aut polenta, Erysipelatis, herpetibus & inflammationibus medetur, à quo tamen optima ratione dissentit Galenus, probatque calidum esse, nec valere, ad Erysipelas exactum, seu exquisitum, sed tantùm œdematodes. Nam calefacit moderatè, resiccat manifestè, atque astrictionis nonnihil obtinet.

De Capparibus. CAPVT LXXVI.

CAPPARIS in multis regionibus sponte nascitur, nullo aut exiguo cultu, atque vberiore prouentu in locis siccis & agris desertis, citra rusticorum opem. Frutex senticosus est, humilis, spinis aduncis hamatus, cuius ramuli aculeis horrentes orbiculariter per terram sternuntur: Folia circinata veluti mali cotoneæ, è quorum alis pediculi erumpunt longi, vmbones seu capitula rotunda proferentes, quibus dehiscentibus, flores candidi panduntur, quibus succedunt fructus oblongi, acinoso semine pleni.

Illa florum rudimenta, seu capitula priusquam sese explicent, & adhuc nodosa solent euelli, muria condiri, & in Pharmacopoliis seruari pro capparibus, quæ minores maioribus creduntur præstantiores. Conditura redduntur suauiores & salubriores ad medicum vsum & esum. Radix quoque præscinditur, Cortex separatur, siccatur, seruatur. Parum autem alimonię Cappares vescentibus promittunt, quòd partium tenuitate polleant, & medicinæ potius quã cibo nascantur; A Muria tamen quemdam mutuantur saporem stomacho pergratum, qui fastidientes sæpius inuitat ad epulas, & languentem appetitum reuocat.

Vires. Capparis (& fructum & radicem intelligo) excalfacit, extergit, purgat, incidit, digerit, lienem roborat, iuuat, minuit, obstructa tollit, & morbis à splenis infarctu & imbecillitate originem ducentibus conducit.

De Periclymeno. CAPVT LXXVII.

ERICLYMENON Romanis volucrum maius dicitur, aliquando Caprifolium, à Scribonio largó Mater syluæ & matrisylua; à nonnullis Lilium inter spinas. Frutex est surculosus, lignosus, scansorius, & sese vicinis arboribus conuoluens ac circumligans, & ad summa earum fastigia sæpè surculis obsequiosis ascendens. Folia profert ex longis interuallis & singulis geniculis bina, oblonga, læuia, mollia, ex albo virentia, prona parte albiora: flores candidos & aliquando flauescentes, in longitudinem porrectos, fistulosos, in extremo hiulcos, simul multos ac velut in serto congestos, & suauiter olentes, apicibus aliquot è medio exeuntibus. Fructus partim rubens, rotundus, racematim cohærescens, in quo semen duriusculum; radix crassa & lignosa; cuius nullus est in medicina vsus.

Nascitur in syluis & dumetis, & arbusta tam arctè sæpè amplexatur, vt suæ circunuolutionis impressum illis relinquat vestigium.

Ex periclymenis, quosdam frutices amplexando suos gyros ab Oriente ad Occidentem, aliud ab Occidente ad Orientem ducit, idque semper & locorum vbique.

Periclymenum euidentissimè calefacit, siccatque, lienem minuit, orthopnoicis confert, vrinam mouet, singultum arcet, partus celeritatem facit, calculos pellit, faciei lentigines delet, & longo vsu sterilitatem, & viris & mulieribus adfert. Vires.

Xylostron Periclimeno vultu quidem simile est, sed nullis, vt hoc ipsum eget adminiculis, vt fulciatur, sed per se subsistit.

De Genista. CAP. LXXVIII.

ENISTAM ipsæ etiam ancillæ agnoscunt, quam colligunt & colligant ad scopas. Nascitur in locis incultis, macris & aridis, pręsertim nostras, quæ syluestris est, nam Hispanica, non nisi apud nos hortensis, atque vix fruticans, syluestri similis, sed virgultis, foliolis & floribus maioribus.

Hispanicæ flores grauiùs spirant, virgulta suauiùs, syluestris contra flores suauiores, virgulta admodum tetra.

Est quædam humilis genista, seu genistella dicta, cuius cauliculi hac illac, in membraneas alas, pro folijs extenduntur, à medicis autem negligitur, nec vllus eius celebratur vsus. Genista floret initio Veris, tuncque flores nondum perfectè explicati, & aceto & sale cōditi, seruantur ad Hyemem pro acetarijs capparum more.

Calefacit & siccat ad recessum vsque secundum: flores potissimū commendantur ad lienis, & iecoris infarctus expediendos. Semen tritum & potum ad ʒij. aut ʒij.ß, cum aquæ mulsę ℥iij. aluum turbat & subducit, vesicamque aperit, & stranguriæ medetur. Vires.

De Sabina. CAP. LXXIX.

ABINÆ duæ traduntur differentiæ, vna baccifera, altera fructus omnis expers: Vtraque vix procera, iunipero valdè similis, & perpetuò virens. Quæ baccis non grauidatur, graueolentior est, rigidior, & breuis, spinulis asperior, coma perpetuo virente, odore molesto, sapore feruido & acri: Hęc pumila semper ferè est, in latitudinem sese diffundens, nonnunquam tamen in altum assurgit dum eius rami caulem circundantes præscinduntur.

Altera minus horrida est, nullis pungentibus spinis aculeata, & tamarisci admodum similis, odorem minus tetrum spirans, quam superior, baccas edens subpuniceas ac resinosas. Hæc raro in regionibus frigidis delectatur, in multis vero calidis, vt in Galloprouincia sponte, & copiosa nascitur.

Præter dictas, alia arborescens amygdali ritu ac magnitudine à Belonio visa est, in Creta & Mysia, cui credere malo, quam inibi peregrinari.

Vires. Sabina tertio gradu calefacit, siccatque, sanguinem per vrinas ducit, menstrua suppressa mouet: Cum vino sumpta, vel adhibita fœtum excutit vel viuentem, vel mortuum.

De Roremarino. CAP. LXXX.

Rosmarinum ferulaceum.

VABVS plantis multùm diuersis nomen Libanotidis, quam Rorem marinum dicunt, à Dioscoride datum est: Prior ab eodem vocatur libanotis fœcunda frugiferaque, cuius folia fœniculi similia sunt, humi sparsa, iucundè olentia: caulis cubitalis, aut altior, concauus, vmbellis capitatus, ex quibus semen habetur oblongum, & acre, Canchrys dictum. Tres huius differentiæ perhibentur, prior enumerata; Secunda illi valde similis, excepto semine, quod latum est, vt Spondyli, nec mordax, nec acre; Tertia nec florem, nec semen profert. Cap. 87. l. 3

Est aliud rosmarinum coronarium dictum, ferulaceo superius descripto multùm dissimile: Est enim frutex lignosus, caules habens multos, tenues, longos, folijs angustis, crebris, duriusculis, subtus albicantibus, superna parte viridibus conuestitos, ac floribus hinc inde multis, ex cęruleo candescentibus coronatos. Odor vtcumque grauis non tamen ingratus, vt qui caput ac cerebrum & neruos roboret. Passim in hortis plantatur, & in calidioribus Galliæ regionibus spontè prouenit. Bis floret quotannis Vere & Autumno.

Vires.

Ex calfactoria qualitate præditum est. Ictero fœliciter medetur, si eius decoctio ante exercitationem bibatur; dein exercitatus balneū ingrediatur, & merum potet, neruorum resolutioni prodest, stuporis & morbis omnibus cerebri à frigidis humoribus natis, sed faucibus est inimicum, vt & cinnamomum.

De Agno casto, seu vitice. CAP. LXXXI.

Dios. cap. 36. lib. 1.

N multis calidis regionibus, ac fluminum ripis, & asperis locis, vt torrentium alueis, arbuscula quædam nascitur odora, Agnus castus, seu Lygos, & vitex dicta, folijs cannabinis, sed in ambitu non serratis, oblongis, acuminatis, & vnico pediculo cohærentibus Ramos promit longos, lentos, fractu pertinaces: flores subpurpureos, verticillatim, ac spicato ordine surculorum fastigia circundantes: Semen rotundum Cardamomo minori simile. Dicitur agnus castus, quòd ad castitatem conferat, folijs & floribus sumptis & substratis. Vires.

Calefacit & siccat insigniter, & flatus omnium maximè discutit, venenatis ictibus & lienosis auxiliatur, menses ciet, seminis motum cohibet, nocturnas veneris imaginationes, vt semen rutę compescit, ob id matronæ in Thesmophorijs Atheniensium, castitatem custodientes huius folijs toros sibi sternebant.

De Fraxino & Ornithoglosso. CAP. LXXXII.

RAXINVS arbos est procera, melia & Milea Græcis dicta, non modò ad supellectilium ligneorum fabricam, sed rem medicam vtilissima & aptissima, ex cuius cortice, ligno, fructu multa percipiuntur commoda. Assurgit autem caudice multùm crasso & alto, cortice inuoluto, tenui & lęui, folijs oblongis, velut ex multis constantibus, & vno pediculo adhærentibus, glycyrrhizæ, aut iuglandis modo.

Absque prægressis floribus conspicuis, siliquæ simul multæ & colligatæ ex vno pediculo, à ramis teneris prodeunt, quæ quod auium linguam referant, aut medulla intus conclusa veluti ligulam exprimat, linguæ auium, Ornithoglossa Græcis dicta nominantur.

Tanta verò antipathia à veteribus traditur inter serpentes, & hanc arborem esse, vt malint ipsi in ignem prosilire, quàm frondes aut ramos perreptare, si hisdem & igne circundentur: potius enim lignum quàm ignem aufugiunt.

Fraxini folia vt etiam cortex moderatè calefaciunt, efficaciter siccant, semen verò quod Ornithoglossum, & aliquando orneoglossum nominant, calidum & siccum est recessu secundo. Quod si tanta sit huius arboris cōtra serpētes facultas, vt etiā sola ipsius vmbra Vires.

baigantur, multo potentiores aduersus venena præstabunt effectus folia, aut succus, aut aliæ partes arboris dum assumuntur, vel adhibentur. Ob id fœliciter vsurpantur ad eorum affectuum curationē, qui malignæ cuiusdā qualitatis sunt participes, vtiliterque antidotis admiscentur. Semen autem valde commendatur ad stimulos veneris excitandos: medetur & iecoris, lienisque doloribus ex causa frigida cum vino.

De Visco querno. CAPVT LXXXIII.

ISCI tria sunt genera, vnum Plinio, Scribonio & Hesychio venenum est, quod ex chameleone nigro, appetente Canis ortu, interdum collacrymare traditur, ab ipsis Ixia nominatum; alterum malacticū est, auibus inuiscandis & captandis dicatum, quod ex corticibus aquifoliæ elixatis, in fimo sepultis, putrefactis, tritis & aqua lotis, ad corticum separationem paratur, remanente tantùm viscilagine.

Tertium est veluti planta plantæ adnata, quam scilicet non sua seminat arbos, inquit Virgil. Et quæ, cùm in terra non seratur, aut sata nusquam virescat, in aliena planta lætè nascitur & fruticat, perpetua fronde ac semper virente. Nascitur autem non in arbore singula, sed in quamplurimis, hisque dissimilibus, vt in quercubus, pomis, piris & domesticis, & syluestribus, salicibus, oxyacantha, populo, & aliis multis. *6. Aeneid.*

Excedit verò rarissimè cubiti altitudinem, sed in latitudinem sese diffundit, ramis multis, breuibus, geniculatis, lignosis, dilutè virentibus; foliis oblongis, latiusculis, striatis, ex viridi nonnihil flauescentibus: Baccæ eius geniculis adnascuntur, rotundæ, albę, splendidæ, quibus hyeme turdi, merulę, palumbi, & aliæ aues vescuntur: Radices nullæ, nisi arboris viscigeræ fibræ ac rami pro radicibus habeantur. Anile & fabulosum est, quod asserunt nonnulli; viscum nempe non nasci, nisi à semine per auis alicuius, vt turdi aut similis ventrem, priùs reddito.

Æquè ridiculum, quod Athenæus scribit, Si οἰνὰς, id est, vinago seu columba syluestris visci semen comederit; super quacumque arbore aluum exonerarit, viscum nasci: Nascitur enim non ex semine, non ex animalis stercore, sed veluti ex sudore arboris illius, cuius trunco adhærescit. Præstantissimum autem & laudatissimum, quod ex quercu habetur.

Vires.

Calefacit cum acrimonia & amaritudine: Ex eorum tamen est genere, quę non protinus admota calefaciunt, sed quæ tempus requirunt. Discutit, emollit, attrahit: Tubercula, parotidas, cæterosque abscessus cum resina & pari cera mixtum maturat, & morbo comitiali efficacissimè prodest.

De Populo. CAPVT LXXXIIII.

OPVLVS arbos triplici discrimine notatur; vna dicitur alba, quibusdam farfarus, alia nigra; tertia Lybica vulgò tremula: Hæc locis vdis & siccis æquè viret, aliæ riguis tantùm delectantur. Prior caudicem habet crassum, procerum, læui & albicante cortice indutum, folia lata, incisa, angulosa, supernè læuia & virentia, infernè albicantia, lanuginosa, tussilagini similia, prolixo pediculo adhærentia, tremula.

Nigra citiùs in altitudinem sese erigit, caudice crasso, læui, albicante: folio rotundo, oblongo, supernè acuto, hederaceo, pediculo longo & tenui appenso. Iülos profert longos, ac veluti racemum, cui acinuli hærent piperis rotundi modo, qui vbi maturuêre decidunt, antequam sæpè in pappos dehiscant.

Prima huius germina foliorum futurorum rudimenta, oblonga & acuta, pingue quiddam oleosum, ac resinosum habent, digitis adhærescens & subflauum: A Pharmacopæis oculi populi vocitantur, quos Veris initio excerpunt, tundunt, & cum axungia suilla ad mensem Iunium in figulino vase recondunt, ad vnguenti populei confectionem. Ex foliis eius apes lachrymam quamdam colligunt, ex qua propolidem conficiunt.

Lybica, seu tremula, aut montana populus à nigra vultu vix variat, sed folia gerit duriora, minora, in ambitu profundiùs serrata, pediculis longioribus cohærentia: Ob id ad motum ventorum flatu citatiora, & mutuo inter se collisu crepitantia. A quibusdam Cercis putatur: hæc tamen secundum Theophrastum videtur ea esse, quæ apud nos arbor Iudæ vocitatur.

Gemmæ autem populi nigræ (sic enim rectiùs, quàm oculi nominantur) tantùm in re pharmacaria vsurpantur, facultatémque calefacientem & siccantem habent, & partium tenuitate incidentem ac mollientem: Folia vim eamdem sortiuntur, sed imbecilliorem: Cum aceto trita & illita podagricis doloribus vtiliter medentur. Vires.

An ex populo defluat lacryma in Padum amnem, & coëat in succinum, vt plerique Dioscoridem sequuti putant, posteà aptiùs suo dicetur loco.

SECTIO QVINTA.

De Simplicibus refrigerantibus.

Edicamenta non omnibus in regionibus nascuntur optima, sed alia in calidis, alia in frigidis vberius & latius; Nam hic segetes, illic veniunt fœlicius vuæ. Quæ ad meridiem & æstuosum cæli aspectum vergit regio, calida simplicia, quæ ad Septentrionem frigida & præstantiora fæcundiùs alit. Quod si materiei medicamentariæ studiosiùs incũberent hi Medici, qui Asiam, Africam, & peregrinas regiones incolunt, ad suam & suorum incolumitatem fideliùs tuendam, multas è nostro solo stirpes, quas non habent, viribus eximiis præditas efflagitarent, quarum nonnullis & suauius ad alendum, & alijs fœliciùs, ad medicandum vterentur. Multas siquidem habemus, quæ nec in Ægypto, nec in Chyna, aut alibi sub Polo Antartico virent, aut arte vlla queunt cicurari. Quæuis enim cæli facies, in quouis solo, plantam quamlibet animare, lætam, viuacem & fæcundam reddere minimè potest. Europa autem præter calefacientia multa, infinita penè refrigerantia producit; Inter quæ ea tantùm hic enarro, quæ ad compositiones in nostra officina traditas accedunt. In quorum descriptione, de his primùm quæ summè refrigerant, loquor, tum de his, quæ mitius, postremo de his quæ inter refrigerantia & calefacientia ambigunt.

De Mandragora. CAPVT I.

VCVSQVE vetularum esse credidi insomnia, quę de mandragora narrantur, de quibus plebeculam audiui sæpè garrientem. Ex quorumdam tamen veterum tabernis illa met figmenta deprompta esse comperio, qui nimiùm creduli forsan quæ ab imperitis audiere literis mandarunt: Nam Græcorum nonnulli, quod illius radicem, tanquam philtrum quoddam ad amatoria conducere arbitrarentur, Circeam nominarunt. Pythagoras quòd hominis truncum, & artus vtcunque repræsentaret, eiusque radices sæpius geminæ quasi crura duo & clunes ostentarent, Anthropomorphon nominauit; Ad cuius nominis allusionem accedit mandragora, iuxta Septemtrionalium idioma, apud quos *Man* hominem notat, &

Draghen,

Draghen, quaſi gerens hominis figuram. Anilia tamen fictitia que ſunt hæc omnia, quibus vafri circulatores incautos ſæpè decipiunt, dum radiculas quaſdam bifidas circunferunt, in quibus faciem humanam ſculptam & artus diſcriminatos agnoſcere facile eſt; De hiſque mira & incredibilia narrant, vt ab idiotis nummos extorqueant.

A quibuſdam vocatur malus canina, ab aliis pomus terreſtris, eò quòd poma ferat rotunda, lutea, vitellis ouorum induratorum ſimilia, odorata quidem, ſed viroſa.

Eius autem duæ traduntur differentiæ; vna dicitur mas ſeu candida, μώριον Græci vocant, nonnulli Arſen, alij Hypoplomon, quæ ingentibus foliis, betæ ſimilibus, latis, & læuibus viret. Morion Hypoplomon.

Fœmina verò nigra dicta, folia pandit anguſtiora, lactucæ minora, aliquantùm hirſuta, humi procumbentia.

Poma producit mari ſimilia, ſed minora, ſorbi effigie, ex luto palleſcentia. Radices habet ſæpiùs binas, aliquando ternas inter ſe conuolutas & intortas, exteriùs nigras, intùs albas, carnoſas, longas & craſſas.

Mandragora nulla patienter fert ſolis æſtus, & lętiùs fruticat in locis vmbroſis & apricis; vnde mandragora forſan dicta, vt viri quidam docti putant, quòd in mandris & ſpecubus ſata delectetur.

Dioſcoridis tempore colligebatur radicis ſuccus, qui inſolatu concretus multo erat in vſu: Nunc radicibus & foliis vtimur quidem, ſed rariſſimè, atque in his ſolùm affectibus, qui alia blandiora ſtupefacientia temnunt. Vires.

Ex pomis paratur oleum per infuſionem, vt in Officina demonſtrauimus, quod prudenter adhibitum dolores quoſuis tollit, & blandè ſomnum conciliat.

Rariſſimè autem mandragora per os ſumitur; atque his qui vrendi vel ſecandi ſunt, ne dolores ſentiant, aliud quoddam potius medicamentum opiatum, idoneis ſimplicibus caſtigatum datur, quo ſine noxa ſenſus conſopiuntur. Vis enim mandragoræ non tantùm
Ca. 45. & 4. ſerm 1. impensè frigida eſt, ſed etiam narcotica: Proinde non tutò niſi prudenter vſurpata, nam inter venena ab Aëtio numeratur.

Mandragoræ quædã plãta cognata eſt, quæ mala fert ex cęrulo purpurea, oui magnitudine, quæ mala inſana nonnulli vocant; Alij Melongena, quidam poma amoris. Adnaſcuntur ſurculo pedem alto, vtrinque foliis ſolani ſimilibus amicto, è cuius media parte, ſurſum verſus, prodeunt flores albicantes, quibus mala ſuccedunt, multa carne turgida, ſucculenta, granis paruis prægnantia. His vtuntur in acetariis nonnulli non ſine magno ſanitatis diſpendio. Mala inſana Melongena.

De Solano. Capvt II.

Mvlta Solani perhibentur discrimina, primum Dioscoridi dicitur satiuum ac hortense, Theophrasto inter olera repositum: Nunc tamen nec estur, nec seritur, sed sponte etiam inuitis hortulanis secus vias germinat, adolescit, floret, & baccas gerit nigras, vnde Galli morellam nominant: Officinæ Solatrum, Græci Strychnon. Quædam Lutetiæ nunc incipit videri quæ baccas rubras gerit.

Morella.

Planta est pedem alta, racemosa, foliis ozimi, sed maioribus nigricãtibus baccis racematim coeuntibus, rotundis: primùm viridibus: à maturitate nigris. Præcedunt flores purpurei, elegantes, ex quorum vmbilico prodit apex luteus, speciosusque.

Vires.

Refrigerandi facultatem obtinet insignem: Ob id ignibus sacris conuenit, capitis dolori à causa calida prodest; æstuanti stomacho auxiliatur. Eius baccæ ad vnguentum Diapompholigos efficaciter accedit. Stillatitius liquor ad oculorum inflammationem & aliarum partium ardores vtiliter vsurpatur.

Solanum Somniferum.

Vim quoq. stupefacientem cùm obtineat, somno conciliando sæpè prodest.

Aliud quoddam Somniferum, seu Dormitorium nuncupatur, quod videlicet insigniter somnum conciliet. Ramosa planta est, fructu contumax, foliis multis, ac maiusculis aliquantùm hirsutis, & ad effigiem cotoneæ mali accedentibus, subobscuris: radice exterius rubra, & vbi aruerit albicãte; flore ampliusculo, subrubro, nec aspectu valde grato, è cuius cauo fructus emergit rotundus, cerasæ magnitudine, qui præsentem vtentibus adfert interitum. Soporiferum quidem opio validius. Multis in locis agrestibus, & incultis lætè fruticat, & præsertim in rupibus à mari non longè dissitis, vnde botanici solanum marinum, Officinæ solatrum vocitant.

Solanum furiosum.

Tertium solani genus manicum, seu furiosum & lethale, quibusdam Thryoron, aliis Perisson dictum, folia gerit erucæ similia, sed maiora ad acanthum accedentia promit, caules multos, proceros, speciosos; florem nigricantem, quem fructus consequitur racemosus, niger, rotundus, decem aut duodecim acinis prægnans. Id esse creditur, quod multi Dorycnion nominant. Sunt qui nihil discriminis esse inter Solanum somniferum & Furiosum, seu Manicum putarunt, quod tamen magnum rei herbariæ periti agnoscunt.

Solanum lignosum.

Quartum quoddam genus est Strychnodendron, seu solanum lignosum, quibusdam amaradulcis, vel dulcamara, dictum, quod vitium ritu pergulas & sepes scandit, foliis & surculis smilaceis, sed durioribus & nigrioribus, floribus purpurascentibus & violaceis, ac inuersis. Ex quorum vmbilico luteorum emicat apex. Succedunt baccæ paruæ, succulentæ & virosæ.

Ad solana multorum consensu iustè refertur alia planta, quibusdam Vua lupina, aliis Aconitum pardalianches, nonnullis herba Paris dicta, quam Gesnerus Monococcon, Pena Solanum tetraphyllon nominat. Verum his omnibus solanis, hortense si exceperis, aut nunquam, aut rarò Medici vtuntur; nam eorum vsus minimè tutus est. At mala ea medicina est, quæ maioris mali periculum adfert.

Vua lupina.

Solanum tetraphyllum.

Alia adhuc stirps ob effigiei & virtutis cognationem inter solana refertur, quæ Strâmonium, vel rectius Strychmonium, à quibusdam Lycopersium, ab aliis *Metel*, à nonnullis hyosciamus Peruuianus & Baryococcalon dicitur: Cuius duo traduntur discrimina, vnum maius est, quod hominis proceritatem æquat & sæpè superat: Alterum minus bicubitale, aut paulo altius vel breuius. Vtriusque facies eadem & flores vtrumque gerit albos, maiusculos, smilacis æmulos & poma crassa, spinosa, echinata, in minore rotunda, in maiore acuminata, cui & folia & omnia maiora.

Stramoniū.

Refertur etiamnum ad solana alia planta illis cognata, quam Officinæ Solanum pomiferum, nonnulli Lycopersicum vocant. Mala enim gerit ex aureo crocea, quæ herbarii poma mirabilia, aut aurea ve nuncupant. Sunt qui & Amomum Plinij ad solana deducere tentant. Dispar tamen vultus, & natura refragatur.

Solanum pomiferū.

Poma mirabilia.

De Alkekengi. CAPVT III.

SECVNDVM Solani genus Dioscor. Halicacabus est, quem officinæ Mauritanorum vocem sequutæ, ALKEKENGI vocant; ob cuius ad multa celeberrimos vsus, seorsim de eo disserere placuit. A vesicæ figura quam eius grana inuolucro quodam membraneo vestita referunt, Solanum vesicarium nuncupari solet. In squalidis locis vt inter vineta lætè nascitur, & vberrime fruticat, cauliculos cubitales proferens, tenues, rotundos, subrubros, quasi geniculatos, folia solani, sed paulò maiora; flores subalbidos, quibus folliculi vesicarum instar succedunt, primùm herbacei, deinde phœnicei, in quorum ventre, grana rotunda, cerasorum magnitudine, effigie, & colore includuntur, carnosa & seminibus planis, teretibus, & subcandicantibus turgidula.

Fructus hi quibusvis vel etiam pueris notissimi sunt, qui hyemalia cerasa eosdem vocitant, & sæpè magna quantitate & innoxiè mandunt. Vrinæ mouendę & saburræ à renibus & vesica deturbandæ & foras protrudendę mirum in modum conueniunt.

Vires.

De Hyosciamo. CAPVT IV.

YOSCIAMVS à quibusdam herba suilla dicitur, quòd sues eius esu quasi conuellantur; ab alijs Altercum & Apollinaris herba, quia hyosciamo dementati, rixando & altercando se torqueant, & velut Apollinis œstro percellantur. Vidit Mathiolus pueros qui semen hyosciami comederant, àdeo desipere, vt à cacodæmonibus elusos autumarent permulti.

Vires. Sunt verò tres hyosciami vulgares; niger, albus, luteus. Nigro folia sunt hirsuta, longa, lataque, vt verbasco, laciniosa vt Acantho: caules cubitales & sæpè altiores, crassi, brachiati, ac ramosi, qui medio sui flores è fusco pallescentes promunt, quibus calyces succedunt ventricosi, oblongi, teretes, supernè aculeati, pyxidulis aut calathis paruulis similes, & præsepiolis discepti, in quibus continetur semen exiguum colore fuscum & obscurum. Radix albicat, crassa, erutu facilis, in alterum annum viuax, perquàm vtilis ad anodyna, & minus quàm folia fœtens. Præter dictas hyosciami species, alias adhuc vidi florum signaturis quibusdam & maculis inter se pugnantes.

Vires. Alij duo hyosciami rari sunt, nec nisi in hortis culti visuntur. Raro quoque ad medicos accedunt vsus: quotidie verò niger vsurpatur. Omnes refrigerant ad tertium ordinem, & vim habet narcoticam: Albus autem reliquis minus & refrigerat, & stuporem inducit.

De Papauere. CAP. V.

APAVERVM duo sunt in vniuersum genera, hortense vnum, & syluestre alterum. Hortensis multæ varietates agnoscuntur, à florum colore, densitate & figura sumptę. Quoddam dicitur simplex, aliud polyanthon, seu multiflorum, atque vtrumque vel album, vel purpureum, vel rubellum. Syluestris quoque multa sunt discrimina, vt nigrum, rubrum, rhœas vulgò dictum, spumosum & corniculatum, Cuius adhuc quatuor differentiæ videntur, vnum commune est & luteum, alterum violaceum, & duo phœnicea.

Papauer satiuum. Satiuum surculis vt plurimùm bicubitalibus sese erigit, folijs oblongis, pallidis, per ambitum serratis, nullo pediculo adhęrentibus, floribus vel candidis, vel rubellis, vel alterius coloris pro stirpis varietate, capitibus rotundis, oblongis, in quorum cellulis semen includitur, vel nigrum, dum ex papauere nigro, vel album dum ex albo sobolescit.

Papauer Erraticum. Erraticum seu rubrum, dicitur μηκὼν ῥοιάς quasi fluidum, à flore celeriter decidente. Folia gerit erucæ similia, incisa, aspera, flores rubros & semen rufum. Nascitur in aruis, potissimùm inter segetes.

Spumeum Mathiolo ignotum, à quibuſdam recentioribus pro Gratiola, ab alijs pro ſaponaria ſumitur. Spumeum.

Ceratites ſeu corniculatum folia habet ſubalbida, in ambitu erratici modo ſerrata, flores luteos, fructum paruum, ſeu ſiliquam, vt cornu inflexam; corniculo fœnugræci ſimilem. Corniculatum.

Paſſim in hortis ſtudioſè cultis & pinguibus ob florum elegantiam ſeri ſolent papauera polyanthea, fimbriata, patula, roſea, variorum colorum. Papauera polianthea.

Omnibus autem ineſt refrigeratoria facultas, ſed erratico cæteris maior; itaut eo ſolo quis vti non poſſit innoxiè, ſicut ſatiuo ac hortenſi. Omnibus quoque vis hypnotica, ſed validior nigro, quod malignæ cuiuſdam qualitatis eſt particeps, adeo vt, ſi quis immodicè eo vtatur, veterno quodam, tanquam lethargicus detineatur. Vires.

E papauere vulnerato, & aliquando ſponte gummeus quidam liquor dimanat, quē κατ' ἐξοχὴν, ὄπιον, & ὄπιον antiqui nominarunt, ad ſenſus ſtupefaciendos, ſomnum conciliandum, & immanitatem alicuius doloris placandam, vel certè fallendam vtiliſſimum, quo ſolent Turcæ caſtra ſequentes vti, vt ad pugnam ſint alacriores, & tanquam ebrij ad pericula quæuis minus formidoloſè ſeſe præcipitent. Opium.

De eius qualitatibus primis adhuc certatur, cum primæ notę Medici qui de re medicamentaria ſcripſerũt, aſſeuerent frigidum eſſe, vltra tertium gradum; cui tamen qualitati refragantur illius amaror & acrimonia, quibus organa guſtus feriuntur, ac vellicantur: quod occaſionem dedit multis calidum eſſe confiteri. Opij qualitates.

De ſemperuiuis. CAPVT VI.

SEDVM plebeculæ jombarda eſt, quaſi Iouis barba, Aizoon Græcis, Semperuiuum Romanis dictum, quòd ſemper vireat, & quaſi ſit frondibus æternum, patientiſſimum frigoris, nec vlla hyemis rigiditate marceſcens. Aizon maius.

Naſcitur in locis aridis, Soli expoſitis, vt ſuper muris & pauperum tectis, ac domorum ſubgrundijs, in quibus lætè fruticat, frondibus craſſis, carnoſis, mucronatis, cynaræ ritu ſucculentis & virentibus, circa radicem denſioribus, caule interdum pedali, aliquando humiliore; ſæpius altiore, frondibus ſquamatim diſpoſitis veſtito ad cacumen, vbi in alas diuiditur paucas floſculis herbaceis & ſubrubeis coronatas.

Sunt autem aizoi multa diſcrimina, ex quibus tria in vniuerſum agnoſco genera, maius, minus & medium. Ad maius, ſi nominis & effigiei habeamus rationem aloë ipſa non pręter rationem poteſt referri: hanc enim ex illius ſobole quaſi natam vtriuſque conditio Aloë ad Aizoa ſpectat.

Aizoon medium. contendit. Ad medium, Crassula, seu Telepion Græcorum, quod officinæ fabam inuersam, vulgus Orpinum nominat, vt etiam militaris aizoïdes, sedum aquaticum dictum, videtur attinere.

Nam vtrumque peruiuax est, perpetuòque virens: & aizoo valde cognatum, estque medium inter semperuiuum maius & alia omnia mox describenda: atque rectius aizoon medium dicitur, quàm aliud quoddam hortense, teretifolium & esculentum, quod acetarijs admiscetur, nonnullis paruum, alijs medium sedum, vulgo *Triquemadame*, nuncupatum, quod à radice paruula ramulos multos & graciles edit, foliolis onustos paruis, oblongis, rotundis, carnosis, mucronatis, & flosculis luteis & stellatis.

Aizoon tertium. Illecebra. Parua autem semperuiua plurima sunt: quorum minimum Illecebra est, Græcis ἀνδράχνη ἀγρία, vulgò panis auium nuncupata, quam multi tertiam sedi minoris differentiam constituunt. Pusilla ac pulchella planta est, ramulis multis repens: floribus aureis, stellatis. Muros & loca saxosa amplexatur: gustu calidissima est, & exulcerãs, vnde Germani piper murinum nominant.

Secunda aizoi parui differentia quibusdam Crassula minor, Italis *Granellosa*, Officinis vermicularis, & aliquando Cauda muris dicitur. Paruula quoque planta est, foliolis, rotundis, oblongis, carnosis, instar vermium mucronatis, è totis ramis exilibus, breuibusque pendulis, flosculis pallidis, & interdum albidis, vnguenti martiati compositionem ingreditur. Hæc duo aizoa minora insigniter calefaciunt & exulcerant.

Aizoon tertium. Tertium est sedum quoddam maiusculum, æstiuum dictum, quod surculis aliquanto maioribus assurgit, folijs rotundis, carnosis vt vermiculatæ: sed maioribus. Nuspiam semper viret, sed adueniente hyeme marcescit.

Aizoi varietates. Plures adhuc aliæ stirpes, folio sempiternæ, ac perpetuò virentes, & Semperuiuis vultu, viribusque cognatę, ad eorum familiam iustè referuntur, vt Aizoon hematoides, Aizoō scorpioides, Sedum quoddam petreum montanum, ac pusillum, aliud quoddam magnum & arborescens, aliud quoddam magnum & arborescens, aliud & pusillis, rigidisque surculis fruticis more assurgens.

Vires. Aizoum maius refrigerat ordine tertio: Ob id ad erysipelata, herpetas & inflammationes quasuis valde conuenit. Ex minoribus quędam refrigerant quidem, sed excessu minore, alia efficaciter calefaciunt simul & exulcerant, vt vermicularis & illecebra.

De Cynoglosso. CAP. VII.

YNOGLOSSO folia sunt mollicca, lenia, oblonga, pauca lanugine pubescentia, ad tactum minimè aspera, ex glauco virentia, effigie & mollicie linguæ canis æmula.

Surculi ei teretes sunt, incani, cubitales & sæpè longiores, in alas diuisi, floribus puniceis ac purpurascentibus coronati. Singulos flores consequuntur quaterna semina, parua simul cohærentia, hirsuta & lapparum modo vestibus inhærentia. Subest radix crassa symphiti magnitudine & colore, atque odore penè soporifero, cuius laudatur vsus ad acres & tenues fluxiones: Multùm enim incrassat & manifestè refrigerat, vnde ambustis vtiliter à mulierculis adhibetur. Frigida & sicca creditur gradu secundo, facultatemque habet cohibendi & incrassandi: Ob id basim pręstat quibusdam catapotijs ab eo denominatis, quæ dantur efficaciter omnibus morbis qui ab humoribus fluentibus proficiscuntur.

De *Plantagine.* CAP. VIII.

LANTAGO vel aquatica est, cuius tres agnoscuntur differentiæ raro ad medicos vsus ductæ, vel terrestris & communis, à planta absolutè plantago dicta, cuius frequens sanitati tuendæ & morbis profligandis vsurpatio. Eius duo à Dioscoride traduntur discrimina, maior & minor. Maioris tres sunt varietates, vulgaris, incana & rosea.

Vulgari, folia betacea sunt, crassa, lata, lætèque virentia: caulis angulosus, subruber, interdum cubitalis, sæpè breuior, in summo spicatus, tenui semine ac copioso prægnans. Nascitur in vdis & lacunosis locis, & secus vias.

Rosea dicitur quod vmbellam herbidam, patulam, foliolis permultis, rosæ modo, simul cohærentibus compactam gerat. In cæteris supradictæ prorsum similis est.

Minor plantago folijs viret angustioribus, minoribus, mollioribus & tenuioribus: cauliculo anguloso in terram inclinato, flosculis pallētibus, seminibus paruulis, surculorũ summitatibus cõnatis. Vocatur in Officinis lanceolata & aliquando Lanceola, quod eius folia lanceæ cuiusdam ritu sint acuminata. A quinque fibris & velut neruis quibus habet distincta & velut sulcata folia interdum quinqueneruia nominatur: Vt etiam Septineruia, cùm præter quinque fibras insignes aliquando paruulæ adhuc duæ quibusdam in folijs emicant. Nonnulli deprauatè ex quinqueneruia Centineruiam effecerunt. Vocatur & Arnoglossum, quòd folia agninæ linguæ similitudinem referant. Speciatim tamen quibusdam sic tantùm dicitur, quæ folia promit rotundiora & lanuginosa. Quinqueneruia.

Vires. Plantago refrigerat & siccat ordine secundo, astringit, densat cohibet, abstergit: Ob id ad herpetas, erysipelata, inflammationes, & omnes sanguinis eruptiones conducit, fluxiones sistit, dysenteriæ & omni alui fluori conuenit, putredinem arcet, & partes quascunque roborat.

De Centinodia. Cap. IX.

Entinodia à nodorum frequentia, vt aliquando Seminalis & polygonum à seminis multitudine dicta, nunc Corrigiola, nunc a cohibēdo sanguine, Sanguinalis & sanguinaria, interdumque Proserpinaca, vel potius Serpinaca à serpēdo nuncupatur. Herba est humilis, humi reptans, graminis ritu, ramis exilibus, copiosis, nodosis & geniculatis, foliis rutæ, sed longioribus, mollioribusque, sub quibus minutulum & multum semen turget; præuiis flosculis ex rubeo pallentibus. Nascitur sponte in locis incultis & semitis, pedibusque solet conculcari, nec imbecilliùs viret.

Vires. Polygonum mas, sic enim ad alterius fœminini differentiam dicitur, vim habet refrigerandi, astringendi & spissandi eximiam; proinde, contra herpetas, ignem sacrum, & omnem inflammationem valet.

Succus eius per os sumptus, cuiuslibet partis profluuium & excreationem cruentam compescit: aluum impensiùs fluentem sistit.

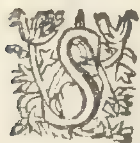
Datur & fœliciter contra stomachi ardorem, & venenatorum animalium morsus.

Polygonū fœmina. Aliud Polygonum, seu centinodia fœmina dicitur, vno caule, arundini tenellæ, vel magis equiseto simili in locis aquosis assurgens, densis geniculis, quæ folia tenuia piceæ frondibus similia in orbem conuestiunt.

Polygonū marinum. Datur & marinum quoddam Officinis ignotum, & inusitatum.

Sunt qui vocum affinitate decepti pro polygono polygonatum, & vicissim pro hoc, illud assumunt, sed dissimilis est multùm vtriusque effigies. Polygonatum. Nam polygonatum, seu Sigillum Salomonis, planta cubitalis est & sæpè altior, caule rigido, incuruo, radice crassa & nodosa.

De Symphyto. Capvt X.

Ymphyta tria magna sunt, Alum, seu vulgare & consolida maior dictum, Tuberosum & maculosum. Totidem media, petræum, Bugula & prunella. Parua verò multa, vt Bellides omnes, Margaritæ, à plebecula nominatæ, quarum multæ traduntur varietates, coronamētis potius, quàm Officinis dicatę.

Symphytum

Symphytum malus seu consolida maior, & à foliorum similitudine, auricula asini dictum, caulem edit bicubitalem, folia ampla, longa, lata, crassa, aspera, hispida, ad buglossi effigiem accedentia, sed latiora, obscuriora & mucronata. Ex surculorum alis prodeunt velut foliorum productiones, in quibus flores eleganti serie dispositi, intus cani, pallidi, aut subrubei adnascuntur, quos nigra sequuntur semina, verbasci similia: subiacent radices glutinosæ, exterius nigræ, intus candidæ, quarum est in medicina frequens vsus.

Symphytum refrigerat, contrahit, astringit, densat; Enteroceias cohibet, ossibus fractis medetur, sanguinis screatum & fluorem sistit, dysenteriæ prodest, & vulneribus consolidandis adeo est efficax, vt simul cum carnibus si concoquatur, easdem conglutinet. Vires.

Symphytum maculatum, quod passim pulmonaria nominatur, thyrso, fronde, flore præcedenti simile; verum folia ei breuiora, inquibus albicantes maculæ conspicuæ sunt plures. Nascitur in syluis & locis opacis ac vmbrosis. Creditur ad vitia pulmonum opem adferre. Symphytum maculatum.

Symphytum petræum, quod in petris & saxosis locis nascatur, dictum, ex paruis & tenuibus ramis sese erigit, origani similibus, foliis paruis, capitulis thymi, radice subrussa, longa, crassaque. Sunt qui putent hoc symphytum esse, sed cùm lignosum sit & odoratum, & capitula habeat thymi similia, non parum à bugula differt, vt mox patebit. Symphytũ petræum.

Bugula medium quoddam symphytum est, de quo senior ætas multa & mira prædicauit, adhucque plebecula sibi persuadet eum nec Medico, nec Chirurgo egere qui bugulam habuerit: Addunt & qui saniculam. Folia gerit crassa, oblonga, parùm & mucronata, & in ambitu incisa, & subrubra, caules quadrangulos, modicè hirsutos, flores cęruleos à mediis surculis ad fastigium multos. A nonnullis Morandola, ab aliis Laurentina, ab aliis consolida media nuncupatur. Herba vulneraria est, commendaturque plurimùm ad disrupta, fracta, cæsa, conuulsaque membra. Bugula.

Prunella seu Brunella, vt volunt nonnulli; ex symphytorum tribu est, humilis quidem planta, surculis tenuibus, quadrangulis, hirsutis, humi procumbentibus, foliis latis, mucronatis, sed breuibus, parum hispidis, obscurè virentibus, viscidis & pinguibus. Flores vt betonicæ spicatim in surculorum summitatibus erumpunt, è cæruleo obscurè purpurei. Ad eadem commendatur ad quæ bugula: maximè verò ad linguæ nigredinem, quæ per febres oritur delendam, si eius decocto os colluatur. Prunella.

De Oxalide. CAPVT XI.

NTER rumicis seu lapathi genera à Dioscoride numeratur Oxalis, non quòd sit vtriusque sapor similis, qui in lapatho subdulcis est, & ferè insipidus, in oxalide, seu acetosa acidus, vnde nomen, quod ὀξὺ Gręcè dictum, modo ad folia lapathi mucronata, modo ad oxalidis acidum saporem accommodatur.

Acetosa autem omnibus nota est, eaque duplici genere agnoscitur, vna syluestris, omnium minima & acidissima, quæ multo luxu sabulosis locis, macilentis & sæpè inter segetes nascitur. A Belgis Acetosa veruecina, ab aliis Vineta cognominatur.

Altera maior est, quę in locis humidioribus delectatur, vt in pratis & hortis multis: cuius duæ statuuntur differentiæ, vna quæ semper hortensis est, & repens, ab aliis effigie valde dissimilis; folia namque habet rotunda & colorem ex subcineritio virescentem, saporem verò acidum, vt reliquę oxalidis species, sed palato magis arridentem. Altera maioris acetosæ differentia omnibus nota est, de eaque vox acetosę absolutè intelligenda est, ob sacros seu magnos effectus Herba sacra quibusdam dicta.

Oxalis in memoriam reuocat oxytriphyllum, seu trifolium aceto-
Oxytriphi- sum, mulierculis panis cuculi, Officinis pluribus *alleluya*, Fracasto-
lum. rio, Luyula dictum. Planta humilis est, in locis syluosis vere nouo nascens, cauliculis tenuibus breuibusque, in quorum summitatibus foliola tria insident, tenuia, pallidè virentia, sapore acida, grataque. Flores è breuibus pediculis prodeunt candidi, quinque foliolis co-
Vires. hærentes. Pusilla hæc herba cor recreat, putredinem arcet, refrigerat, & aqua ex ea destillata febribus continuis & pestilentibus confert.

De Oxylapatho. CAPVT XII.

E huic simplicium examini confusio obscuritatem pariat, discrimen constituetur inter Lapathum, Hippola-
Lapathum. pathum, Hydrolapathum, Oxylapathum & Lapathum sanguineum. Lapathum simpliciter dictum, seu rumex olus est culinis expetitum, coquis *Patientia*, herbariis parella vulgò dictum.

Hippola- Hippolapathum vel latifolium est, vel rotundifolium: vtrumque
pathum. cultum & Rhabarbarum monachorum, & aliquando Pseuderha recentiorum nuncupatum.

Hydrolapa- Hydrolapathum duum est generum, magnum & paruum: vtrum-
thum. que pręcedentibus simile, nec nisi palustribus & aquosis locis lætè viret & adolescit.

Oxylapathum in locis incultis vberrimè prouenit, radice longa, crassaque, intus flaua, seu crocea, surculo bicubitali, brachiato, foliis longis, latis, striatis, acuminatis, semine herbaceo lato, ex pediculis minutissimis dependente, & tenuibus membranis inuoluto, colore rufo. Oxylapathum.

Lapathum sanguineum seu maculatum, multi non satis considerate sanguinem draconis vocitant, vt docebimus postea fusiùs & commodiùs suo loco. Lapathum sanguineũ.

Ex lapathis quoque est oxalis de qua supra, vt etiam herba quædam, nescio qua ratione Piper henricus dicta, quam spinaceum olus syluestre puto. Piper Henricus.

De Hepatica, hepatorio, & Eupatorio, seu agrimonia.

CAP. XIII.

HERBARIÆ doctrinæ periti Hepaticam, Hepatorium & Eupatorium ita distinguunt, vt Hepatica sit lichẽ; hepatoriũ, vulgare Eupatoriũ; verũ Eupatoriũ, agrimonia: hæc tria quod hepati roborãdo & sanãdo conueniant, Eupatoria sæpè & rectè dicuntur. Hepatica.

Hepatica autem sæpè nominatur Lichen, quòd contra lichenas omnibus remediis anteponatur, vel quòd lapides lingat. Folio constat succulento & crasso, petris vdis & vmbrosis adhærente, sub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula stellata habentes exeunt. Abstergentem modice, refrigerantem, ac roborantem habet facultatem.

Hepatorium à radice fibrosa moderatæ magnitudinis, surculos promit bicubitales, ac ramosos, foliis conuestitos oblongis, cannabinis, per ambitum serratis: flores paruulos, muscosos: dilutè rubentes, qui vbi vmbellam pulchellam coronarunt & contabuerunt, desinunt in pappos. Eupatorium verum seu Agrimonia herba fruticosa est, Potentillæ valde similis, sed foliis magnis virentibus vtrinque in partes pluribus diuisis, per ambitum serratis & hirsutis: Caule tenui, recto, cubitali, vel altiore, piloso, ex cuius partibus diuersis exeunt flosculi, parui, lutei, quos sequuntur semina admodum parua & altera parte asperula, qua vestibus laneis facilè adhærescunt. Agrimonia ab Eupatore inuentore, Eupatorium nominatur. Hepatoriũ. Eupatoriũ. agrimonia.

Vim habet attenuandi & expurgandi, & peculiari virtute iecori & aliis visceribus prodest. Vires.

Non omittendum est Mesuem pro Eupatorio aliam plantã cubitalem valdè amaram, foliis centaurii minoris, sed in ambitu serratis & asperis vsurpare, quæ à nonnullis herba Iulia à Græcis Ageratum nominatur. Ageratum.

De Primula veris, seu herba paralysis. CAP. XIV.

VVLGARIS huius herbæ varia denominatio veram dignotionem obscurauit; nam primiueriam, seu primulam veris, herbam sancti Petri, herbam paralyticam & arthriticā phlomidem, brachulā cuculi, Tusculanā violam, betonicam albam, & verbasculā vocitari eo imperio. Sed inanis esto nomēclaturæ peruestigatio, modò res intelligatur ipsa. Primula veris dicitur, quòd primo statim Vere vireat & floreat: cuius tres præcipuæ tradūtur varietates, hortēsis, pratēsis, nemoralis. Hortensis vel simplex est, vel multiflora; atque vtraque vel flore herbaceo; vel ex luteo pallescente. Quæ virent in pratis & syluis, foliis quidem valde similes, sed non parum dispares floribus qui in illis crocei, parui & ferè inodori; in his pallentes, magis patuli & odori.

Primula Veris folia multa promit, rugosa, betonicæ similia, sed longiora, latiora, pallidiora, è quorum medio centro multi velut styli exeunt tenues & longi, in quorum summitatibus dehiscunt modo tres, quatuor aut quinque flores sublutei, pensiles, summis labris denticulati. Aliquando & vnicus tantùm flos pedunculo exili adnascitur.

A florum diuersitate octo differentias obseruaui. Aliæ enim florem herbaceum, ac viridem & elegantissimum gerunt. aliæ album, atque etiam venustum: nonnullæ rubeum, aliæ aureum, aliæ subflauum. Præterea quædam tantùm simplici flore coronantur, aliæ multiplici, aliæ ita prolifico, vt alter alteri adnatus videatur. Quæ simplicem ac luteolum florem gerit, copiosa ac sponte prouenit in multis infimæ Neustriæ locis, ac maximè in agro Valloniensi, in quo aliæ stirpes multæ insignes latè proueniunt.

Vires. Neruorum resolutioni, seu paralysi confert, & articulorum dolori.

Radicis decoctum commendatur ad infarctus renū expediendos, saburram protrudendam, & calculos vesicæ expellendos.

De Braßica hortensi. CAPVT XV.

RASSICA seu caulis, Græcè dicta Crambe, adeo vulgaris est, vt superuacaneum videretur, longo verborum amplexu eam designare, cùm propter esum vbique gentium & locorum seratur, plantetur, colatur, eius tamen omnes varietates non omnibus in regionibus lætè virent, sed quędam hanc, aliæ aliam tellurem postulant: vnde quædam Sabauda dicitur, quod Sabaudiæ tractu magis delectetur, quę multum patula est, parùm occlusa, foris virens, intus alba, alia marina, quæ maritimis in locis sponte nascitur; alia cauliflora, ac Italica, quæ non nisi in Italia, vel ex semine ex eiusdem solo aduecta, prouenit; alia vulgaris, quæ apud omnes vberrimè fruticat, alia caulorapa, quæ medio caule turbinata est, seu rapata, & quasi bulbosa.

Præterea à foliorum conglomeratione, explanatione, incisura, planitie, læuitate, asperitate, albedine, viriditate, rubedine, obscuritate & capite crispo, racemoso, laciniošo, vel sessili, caulium, seu brassicarum varietates multæ desumũtur, quę olitoribus & coquis, quàm pharmacopœis potius relinquendæ, marinam si exceperimus, vt magis medicamentosam.

Crassum succum brassica gignit, ac melancholicum, & caput ebrioso modo tentare creditur, vnde forsan à Germanis tam auidè in cibos recipitur. Rubra speciali dote pectori conuenit & alijs in Eclegmate de caulibus solet præferri. Vires.

De Psyllio. CAPVT XVI.

SYLLIVM herba pulicaris, ab eius semine effigie dictum, planta est parua inter veruacta & sabulosas scrobes nascens, folijs Coronopo non multùm dissimilibus, oblongis, angustis, hirsutis: Coma è medio caule incipit, capitulis hinc inde ex alis foliorum eminentibus, spicatis, & squamatim pimpinellæ globulorũ ritu cohærentibus, è quibus flosculi pusilli, pallidi, lanuginosi prodeunt: quibus succedit semen paruum, nigricans ac splendens, quod aluum mollit & clementer subducit.

In secundo gradu refrigeratorium est, in humectando & siccando quodammodo symmetrum ex Galeno, Hanc vim refrigerandi in Psyllio etiam agnorunt, & asseruerunt Dioscorides & Plinius: Vnde mirari subit Mesuei falsum de illius qualitatibus iudicium, qui semen eius scripserit, quarto recessu calidum, acre, vlcerans & venenosũ. Hoc credo, ex aliorũ relatu præcipitãter scripsit, vel ex codice mendoso excerpsit, vel forsan, quod verissimũ scripserat, abs quodã Vires.

immutatum fuit. Minor igitur & tutior illius qualitas & vsus, quàm ex Mesuei lectione patet.

De Tussilagine. CAP. XVII.

VSSILAGO Romanis dicitur, Græcis Bechion, à presentissima vtilitate, quam tussiculosis & anhelosis præstat. Pharmacopœorum vngula caballina est, sic nuncupata, quod eius folia vnguibus equorum sint vtcunque similia, inferiore & auersa parte tomentosa & albicantia, superiore & aduersa, viridia. Caulis eius ita breuis est, vt vix palmum æquet, vnde sine caule nasci nonnulli crediderunt, ait Dioscorides. Flos luteus, radiatus, aureus, taraxaci æmulus, qui nondum egressis foliis, Februario & Martio erumpit, & cùm paucos dies perstiterit, dehiscit in pappos. Radix tenera est, candida, geniculata, quæ vda loca, & fluminum crepidines amat.

Vires illius potissimum commendantur ad tussim & Orthopnœã, ait Plinius, atque etiam ad thoracis abscessus, quos illius fumus per arundinem haustus rumpere creditur.

Diosc. cap. 109. l. 3. & Gal. li. 6. sim.

Tota planta nonnunquam Romanis dicitur Farfarella. A quibusdam adhuc Filius ante patrem nuncupatur.

De Lupulo. CAPVT XVIII.

VPVS salictarius, nunc in Officinis Lupulus dictus, planta scansoria est, quæ sensim proserpens arborum vestigia petit.

Nascitur sponte in sepibus & pratorum marginibus, folia habens aspera, cucumeris, aut bryoniæ modo triangula, frutices intexentia: flores subalbidos, herbaceos, multis foliculis squamatim compactos & racematim pendulos, in quibus paruum semen continetur. Apud Belgas in magna est authoritate, nam hoc frugibus admisto suas vindemias parant, potum nempe illis, vt & Anglis familiarem, quem Cereuisiam, zithumque nominant. Vere inchoante turiones adhuc tenelli coquuntur, eduntur que asparagorum modo ex butyro, vel oleo & aceto.

Cereuisia.

Lupulus moderatè refrigerat, sanguinis ardores compescit, bilem vtcumque ducit, meatus diducit, obstructiones liberat, vrinam mouet, ictero medetur, pituitam & aquam in Intercute per aluum exigit, & stomachi inflammationes sedat.

De Bistorta. CAPVT XIX.

BISTORTA sic ab intortis & conuolutis radicibus dicta, à quibusdam pro dracunculo, ab aliis pro Limonio, à nonnullis, malè tamen, pro Behen Arabum sumitur. Tolerabiliùs à multis Britannica nominatur, cùm eius quædam species asseueretur, & solo radicũ colore ab ea distinguitur: secundum quosdam, vtriusque tamen facies, & vis dissimilis. Nam britannicæ folia promit admodùm breuia, & instar cochleæ caua, vnde britannica cochlea nuncupatur. Peculiari dote commendatur Britannica ad Stomacacen seu Sceletyrben, graue malum Germanis multis & quibusdam Septemtrionalibus familiare, in quo similis interdum contingit, quæ Cæsaris olim militibus accidit, qui cũ trans Rhenum iter fecissent, fontem inuenere, cuius aquam cùm bibissent, dentes eis intra biduum deciderent, compagesque in genibus soluerentur. Est autem reperta auxilio herba quæ vocatur Britannica. Plin.

Cap. 3. lib. 25. Porro bistorta ex radice nodosa, intorta, & rubescente, folia longa promit, lata & acuminata, rumicis instar, venosa, supernè virentia, infernè ex cæsio colore albicantia: caules teretes, cubitales, aut paulo breuiores, à medio ad summum per interualla minoribus foliis circumuestitos, spicatos, & flosculis purpurascentibus micantes, semen paruum, triangulum, acetosæ ritu.

Radix potissimum bistortæ in vsus medicos venit. Inodora est, refrigeratoria & astrictoria: partes interiores roborat, putredinem arcet, venenis resistit, & morbis pestilentibus medetur. Vires,

De Fragaria. CAP. XX.

RAGARIA perpetua fronde anno toto viret, nullis caulibus nixa, sed pediculos tenues, lanuginososque abs radicibus emittens, quorum nonnulli folia tantum, alii flores albos, & quinquefolios, gerunt: Quasdam adhuc fibras promit humi repentes, quibus sobolescit; vbi enim terram attingunt, agunt radices & nouellam plantam ministrant: folia in vno pediculo terna, lata, oblonga, in ambitu serrata, pentaphyllo finitima. A flosculorum occasu globulus herbaceus erumpit, qui sensim augescens albicat, maturescens rubet, & morum paruum exhibet, aliquando candidum, molle, medullosum, vinosum, humidum, gustu suaue, minutulis granis refertum, quod Fragum à fragaria, vulgo Fraiza nominatur.

Radix subest fibrosa, capillata & nigricans, cuius, vt & foliorum in medicina vix commendatur vsus, licet ad vnguenti martiati

confectionem accedat, vis enim tota plantæ commendabilis in fructu est, vt rosarum in floribus, malabathri in folijs, zinziberis in radicibus. Sponte nascitur in syluis & locis vmbrosis, lætiùs tamen viret in hortis, & fraga fert crassiora & suauiora.

Vires. Fraga refrigerant, sitim sedant, æstus ventriculi compescunt, parùm nutriunt, fugacemque alimoniam corpori exhibent. Aqua ex his stillatitia maculas delet, faciem expurgat, eamque nitidiorem reddit.

De Pentaphyllo. CAPVT XXI.

PENTAPHYLLON seu quinquefolium sic à numero foliorum dictum, plures è radice vnica surculos mittit sæpius pedales, festucaceos: flores in summitatibus luteos, fugaces, potentillæ similes: folia à singulis pediculis quina, raro plura, oblonga, in ambitu crenata serræ modo. Tota planta subhirsuta est, inalbicans, radiceque nititur oblonga, exterius nigricante, subrubra interius. Spontè prouenit ruri iuxta margines aruorum.

Alterum quinquefolium datur folijs magis crenatis, superna parte virentibus, inferna candicantibus & lanuginosis. Tertium quoddam inuenitur repens, cuius viticuli tenues sunt, imbecilli, folia læuia, virentia, flosculi lutei, radices fibrosæ & exiles. In locis stagnantibus nascitur aliud folijs & magnitudine primo valde simile, floribus vt plurimùm geminis, obscurè rubentibus, quibus capitulum suboritur seminibus multis refertum.

Vires. Pentaphyllon (cuius præcipuè radix vsurpatur) ad tonsillarum & asperæ arteriæ inflammationes confert: contra alui fluorem & dysenteriam vtiliter datur: Coxendicum & iuncturarum dolores in potu sanat, erysipelata & scabiem curat, strumas discutit, herpetas cohibet, œdemata reprimit. Radicis adhuc tenellæ succus aduersus venena prodest, & contra iecoris & pulmonum affectus valet.

De Spargula seu aparine. CAP. XXII.

APARINE surculos habet & folia, vel mollia, & Mellugo, vel aspera & asperugo, vel Spargula & Asperula dicitur. Tota enim planta scabritie quadam tenaci prætereuntium vestibus adhæret, vnde etiam Græci Philanthropon & Philadelphon nominat, Plinius Lappaginẽ, vulgus Grateronem.

Est autem Aparine planta iuxta sepes, scrobes & inter sentes nascens, vicinis fruticibus adherescere solita, surculis imbecillis

ob

obſequioſis, quadrangularibus, plures cubitos interdum longis: foliis anguſtis, ſtellæ ritu decuſſatis, ac orbiculatim ramulorum geniculis cohærentibus, vt in rubia, cui non parum ſimilis eſt: flos ei paruus, albus: ſemen durum, album, rotundum, concauum, vmbilici forma, vndè Omphalocarpon quibuſdam dicitur.

Aparine modicè extergit & deſiccat: Succus totius plantæ hauſtus ex vino, phalangiorum & viperarum morſibus auxiliatur: Is infuſus aurium doloribus medetur: folia trita, in fæce vini collecta ſtrumas diſcutiunt. Vires.

Spargulæ vel potius mollugini valdè ſimile eſt, alia planta, quæ à lacte cui aliquando additur pro coagulo nominatur; idipſum enim citiſſimè coagulat. Gallion.

De Scabioſa. CAP. XXIII.

EX veteribus vix ſcimus, quid ſit Scabioſa, cùm Stœbe Dioſcoridis non ſit, nec Pſora Aetii. Eſt verò planta ob frequentiam & prȩſtantes effectus notiſſima, folia gerens oblonga, lata, hirſuta, laciniata & inciſa Erucæ ritu. Radix illi admodum ſimplex & longa, caulem ſæpiùs vnicum, ſeſquipedalem, interdumque longiorem promens, in cuius faſtigio flos conſpicitur, compluribus floſculis farctus, quorum circumambientes maiores ſunt, medii minores: Omnes cum ſtaminibus connatis è cæſio colore inalbicant.

Eſt & altera paruula Scabioſa, minor dicta, vix palmum alta, quæ illi flore, foliis & colore optimè reſpondet. Scabioſa minor. Tertia quædam eſt mediæ magnitudinis, ouilla dicta, cuius folia latiora ſunt, oblonga, hirſuta, ambitu crenata. Scabioſa ouilla. Quarta datur, primæ non multùm diſſimilis: caules gerit cubitales, folioſos, & flores diſcorum inſtar in ſurculorum ſummitatibus è cæruleo albicantes.

Scabioſa ſcabiei mederi creditur, pulmonem purgat, tuſſi confert & aliis thoracis affectibus, necnon peſtilentibus morbis, nonnulli frigidam putant, alii calidam, alii temperatam, nec vlla qualitate exuperantem. Vires.

De Goßipio. CAP. XXIV.

OSSIPIVM, siue Xylon, vulgò bombax dictum, planta cubitalis est, ramosa, brachiata, folijs vitis, sed minoribus, floribus luteis, in medio purpurascentibus, qui post se nuculas relinquunt, aut potius mala paruula, aristolochiæ rotũdæ magnitudine, quæ maturescentia spõte dehiscunt, exitumque parant liberum mollissimæ, albissimæque lanugini, intus conceptæ & editæ, vnà cum semine, forma cubebæ copioso, medulla alba turgido, & exterius nigricante. Illa lanugo in multos vsus humanos trahitur, semen tantũm in medicos, eosque multos. Nascitur Gossipium, Barbaris ac Arabibus Cotum nominatum, in Sicilia & multis Italiæ & Germaniæ locis vdis & Soli expositis.

Semen cotonis seu Gossipij tussientibus, difficilè spirantibus, anhelosis & tabidis prodest, necnon alijs vitijs pluribus pulmonum hepatis & renum. Oleum ex eodem per expressionem tractum, pustulas & lentigines faciei delet. Vires.

De Hispidula, seu Æluropo, quẽ vulgus Pedẽ cati nominat. CAPVT XXV.

A Similitudine pedum quorumdam animalium, quam multæ stirpes referunt, denominationem mutuantur, vt Lagopus, Coronopus, Leontopodium, pes vituli, seu Aron, vngula caballina, æluropus, vulgò pes cati, qui à tomentosa lanugine, nunc Pilosella, nunc Gnaphalium, & sæpè Hispidula vocatur.

Planta est admodum paruula, in collibus ac locis siccis & Soli expositis nascens, ac viticulos tenues spargens, quibus fœcundè propagatur. Cauliculos emittit aliquando pedem longos, sæpius breuiores, folia, admodum parua, flosculos suauè rubentes & interdum albidos, omnia lanuginosa, imò tota ferè planta extra terram lanugo tangenti & videnti est, maximè verò flores qui à tomento multo quo vestiuntur, pedem cati pilosum repræsentant, vnde nomen. Copiosam vidi in sylua Bierensi, propè regium ac structura, omnique ornatu mirandum castellum Fontis-belaquæ, vnde Melodunum & Lutetiam defertur.

Inter moderatè refrigerantia & efficaciter astringentia atque agglutinantia reponitur, atque idcirco herba vulneraria perhibetur, cuius vsus maximè commendatur ad rupta, anastomoses vasorum, & pulmonum affectus, qui ob imbecillitatem, laxitatem nimiam, & continendi sanguinis impotentiam oriuntur. Vires.

Ex ea recentiores syrupum pararunt de pede cati illis dictum, cuius vsum ad vitia thoracis salubrem compererunt. Illius descriptionem in nostro Antidotario dedimus.

De Meliloto. CAP. XXVI.

RIFOLIORVM multa sunt genera, ad quę refertur tota melilotorum familia: Omnes enim ternis diuisuris folia habent seiuncta, hisdem in locis virēt, & faciem penè eamdem sortiuntur. Sunt verò tres præcipuæ meliloti varietates: prima vulgaris est, inter segetes passim in Gallia nascens. Secunda multò rarior flosculos albos gerit, surculos, & folia priori similia. Tertia omnium rarissima, quia peregrina, flores eructat purpurascentes, interdum cæruleos & elegantes; In Syria prouenit copiosa.

Vulgaris, forsan Sertula Romanis dicta cauliculos hinc inde spargit multos, pedales, teneros: folia tribus diuisuris disterminata, trifolio, aut potius fœnugræco similia, in ambitu aliquantulùm fimbriata; flores luteolos, vel melinos, pisorum effigie, aceruatim velut in spicā coactos, à quorum occasu perbreues erumpunt siliquę latiusculæ & nigricantes, semine paruo pallidoque turgentes. A quibusdam Trifolium odoratum, ab aliis corona regia, à nonnullis Serta & Sertula campana vocatur.

Melilotus in qualitate refrigerante & calefaciente ambigere videtur, sed astringendi quamdam facultatem obtinet. Omnes inflāmationes emollit, præcipuè vteri, sedis, in passo decocta & illita, Peculiariter & contra meliceridas efficax: Succus eius cum passo instillatus aurium dolores sedat: Cephalalgiam lenit, si cum aceto & rosaceo adhibeatur. Vires.

De Lino. CAP. XXVII.

INVM ęquè de planta & semine intelligitur: Planta suo cortice ad syndonum texturam, semen sua medulla ad medicinam commendatur. Est verò planta exilibus cauliculis, cubitalibus, foliis oblongis, acutis, floribus cęruleis & speciosis, post quorum celerem occasum (breui enim decidunt) capitula parua sese produnt, semine rufo, oblongo, læui, glabro, splendente grauidata. In Gallia esculentum non est, vt neque his in regionibus, vbi lautè viuitur; Olim tusum, melli adiectum & frixum rusticis Asianis in frequenti cibo fuit, quoquo tamen modo apparatum vix suaue est & salutare; Stomacho enim aduersatur: Ob id ad vestimenta & medicamenta, non alimenta seritur.

cap.123 lib.2. Easdem vires linum habet, quas & fœnum Græcum. Dioscor. discutit, emollitque intus & foris inflammationem. Eius decoctio erosionibus vuluę & aluo ciendæ vtilis. Oleum ex semine trito & torculari expresso, lenit, emollit, lentigines aufert, varos & cutis vitia emendat. Vires.

De Fœnugræco. CAPVT XXVIII.

OENVM Græcum ſiliquoſa planta eſt, ex vnico caule primùm emergens, dein multos in ramos, alaſque brachiata, folia gerit trifolio pratenſi non multùm diſſimilia, ſed rotundiora, minora & supernè magis virentia, infernè ſubcineritia: Flores exiguos & albicantes, ſequuntur ſiliquæ longæ, incuruę cornicularum ritu' in quibus ſemina angulosa, flaueſcentia, piſi parui magnitudine continentur. Fœnum Græcum in Officinis dictum, Hippocrati Epiceras, Theophraſto Buceras, Dioſcoridi Tellis nominatur. *cap.24. lib.2.*

Vires. Farina fenugręci vim habet emolliendi & diſcutiendi: Cum aceto & nitro ſubacta lienem minuit: ſuo lentore lenit & calorem mitigat: cum oxymelite in pultem redacta podagricos dolores aufert. Fœnum Græcum inquit Galen. feruentes inflammationes irritat, quæ verò minus ſunt calidæ & magis duræ, eas digerendo curat. Illius ſapor & odor calefactoriam qualitatem denuntiant, licèt in refrigerantium vel magis temperatorum ſeriem retulerimus.

De Ciceribus rubris. CAPVT XXIX.

EGVMINA multa ſunt, inter quæ primas tenent piſa & fabæ, quæ ad alimenta potiùs referuntur & cicera quæ ad medicamenta. Sunt verò cicerum, vt piſorum multæ differentiæ. Aliud enim dicitur cicer ſatiuum, aliud ſylueſtre. Satiuum videtur idem eſſe cum Arietino, à Dioſcoride, ſolùm nomine tenus deſcripto, cuius eſt magnus in Italia prouentus, vbi non tantùm ad Medicinam, ſed menſam trahitur. Folia fert piſis affinia, ſed minora, flores ex purpureo punicantes, ſiliquas rotundas, multis granis prægnantes. In quibuſdam locis cicera planè alba ſunt, quæ non raro eſitantur, in alijs nigricant; ſæpè ex fuſco purpuraſcunt, cæteris præſtantiora, & ad medicos vſus magis expetita. *Dioſ. ca.126. lib.2.*

Vires. Eſt aliud cicer ſylueſtre, folijs parùm, ſed ſemine multùm ſatiuo diſſimile. Vtrumque renum vias aperit, menſes ac partus expellit, lac auget, extergendi facultatem obtinet. Flatus gignit, & veretri tentiginem excitat.

De Orobo, siue Eruo. Capvt XXX.

Rvvm Græcis dicitur, quod in Officinis Orobus, quoddam nempe genus leguminis ciceri multum simile, in locis macilentis nascens, in quibus magis delectatur: nam in solo pingui satum, sæpè nimis luxurians corrumpitur. Eius duo traduntur discrimina, vnum candidum est, quod dulcedine præstat, estque minùs vulgare, alterum rufum, quod in omnibus Pharmacopolijs solet haberi. Vtrumque notum omnibus, Dioscoridis iudicio, multi tamen cicerculam agrestem, seu Eruiliam, frugibus infensissimam pro orobo negligentius assumunt: Illa enim verius syluestris viciæ quædam species esse videtur, quæ spontè, ac sine satu, inter segetes, etiam inuitis agricolis nascitur. *cap. 131 lib. 2.*

Orobus verò Domesticus magis seritur & colitur: Assurgit autem cubitali culmo, & interdum longiore, geniculato, incuruo, concauo, leniter striato: folijs & floribus ad cicera accedētibus. Surculis adnascuntur siliquæ teretes, granis protuberantes ternis, aut quaternis, nulla disiunctis membrana.

Desiccat Eruum manifestissimè; Tam lentè verò calefacit, vt temperatum à multis credatur: Incidit, attenuat, extergit, obstructiones tollit, resoluit, Vix vnquam per os sumitur: Sæpissimè adhibetur exterius; Seminis enim illius farina in cataplasmatis celebratur. *Vires.*

De Lupinis. Capvt XXXI.

Vpinvs è fabarum genere videtur esse; Caulem enim edit vt faba, rectum & suapte natura stantem, sed rotundum, cauum & aliquantulum tomentosum. E radice ferè singulari & fibrosa caulis emergit cum ramis alterno situ dispositis, foliis Staphysagriæ ęmulis quinquefariam dissectis, floribus albicantibus, æstate ad Autumnum ter erumpentibus, quibus defluxis adolescunt, siliquæ fabaceis minores & magis planæ, quibus singulis, quina, senave grana intus continentur, rotunda, compressa, foris albida, intus sublutea, & perquam amara.

Lupinus editur coctus, diebus ante multis maceratione in aqua suam dimittens amaritudinem. Lumbricos enecat illitus, aut cum melle linctus, aut cum posca potus. Eius decoctum alphos, achoras, scabies, psoras & vlcera maligna curat, patim digerendo, partim extergendo, & citra mordacitatem siccando: strumas & parotidas in aceto cocti discutiunt, & cicatricibus colorem candidum reddunt. Propter amarorem vtcunque calefaciunt, non ineptè tamen in hac sectione describuntur.

De Hordeo. CAPVT XXXII.

ORDEVM vt pro cæteris cerealibus vtilissimum sic notissimum, cuius, si sationis tempus spectetur, duæ sunt differentiæ, vnum dicitur Autumnale: cuius stipula spica, granaque maiora sunt, aliud vernum, quod omnibus sui partibus minus est. Spica vtriusque vtrinque vallatur aristis, foliculis multis, incluso grano, oblongo, rhomboide, medulloso.

Ad hordei familiam refertur vtraque Zea, quam Itali Speltam, nonnulli Speautram nominant, vt & Soucrion vulgo *Scourgeon* quasi succurrens genti dictum, nec non aliud segetis genus, quod multi Zeopyrum, alij hordeum nudum vocitant, quod in Cappadocia prouenit, vt asserit Galenus. Ad segetem adhuc alia multa multi cerealia reducunt, vt Olyram, typham, brisam, eteocrithon & orizam, quam hordeum, distichum, & galaticum nominant. Olim in India nascebatur hordeum in panis esu gratum & salutare, equis vero deleterium; Hoc enim oblatum equis Alexandri vt manderent, necabat eos primo, dein cum palea exhibitum desiit esse noxium. Aliud nascitur in Thracia ad Gedropolim, quod à iumentis etiam famelicis non attingitur. Cuius rei causam Theophrastus tribuit malo illius odori, licèt ab homine non percipiatur. Quod à cortice nudatur exasticum & cantherinum à quibusdam nominatur. *Cap. 7. de atte. diæta cap. 2. lib. de ptisan.*

Vires. Hordeum autem vulgare refrigerat & exsiccat, habetque detersiui quippiam, vnde panes hordeacei per aluum citissimè subducuntur, & exiguum corpori præbent alimentum. Quod verò habet flatulenti, ait Galenus, elixatione deponit, proinde in ptisana conficienda iubet Hippocrates, vt diutissimè concoquatur.

De Sumach, seu Rhoe. CAPVT XXXIII.

HVS fruticis & fructus nomen est, idem Græcis & Latinis, sed cum adiuncto culinaria, vel obsoniorum, quòd olim in culinis esset in vsu frequenti, & in obsonijs potissimum pro sale vsurpata. Nunc vero medicamentaria tantùm est, & à Mauritanis Sumach nominatur.

Arbuscula est in locis petrosis vberius nascens & fruticans, ad tres quatuorve, & interdum quinque cubitos adolescens, ramulis multis discriminata. Folia profert ex pluribus fraxini modo cohærentia, quorum medius neruus, siue costa aliquantùm rubet, singula vero foliola inalbicant oblonga, lataque & ambitu serrata. Flores

emittit Iulio menſe candicantes, racematim Lillacis ritu congeſtos. Fructus Autumno paruus matureſcit, cum ſemine parum lato, lentis inſtar, exiguo, ac rubente. Vocatur etiam Rhus coriaria, quòd eius folia denſandis corijs apprimè conueniat, vt & alia ſtirps Cotinus coriaria, ob id dicta, quæ inter Rhois differentias numeratur, ſed eius in medicina vſus nullus.

Rhus culinaria, ſeu Sumach, cùm ſit auſteræ qualitatis, multùm aſtringit & deſiccat, conuenitque dyſentericis & fluxionibus cohibendis, muliebres fluxus ſiſtit, hęmorrhoides compeſcit. Huius ſiquidem folia & fructus inſigniter aſtringunt, gradu tertio reſiccant, refrigerant ſecundo. Vires.

De Myrto. CAP. XXXIIII.

MYRTVS vel ſylueſtris eſt, quæ in multis regionibus calidis, ac locis incultis ſponte fruteſcit, vel domeſtica, quæ cultura eget, cuius duæ agnoſcuntur ſpecies, vna dicitur minor effigie buxi, ſed folijs acutioribus, vtruſci, baccas nigras gerit, hederæ æmulas, ac vineo ſucco grauidatas, vnde nigra ſæpiùs myrtus dicta. Propter eius gratioſum odorem, faciemque perpetuò virentem valde commendatur, ſeduloque nutritur in hortis, & fictilibus, in vaſis tranſplantata in multarum ædium feneſtris ad delicias, & ornamentum cuſtoditur, nec rarò proſtat Pharmacopoliorum veſtibulo.

Eſt altera minor, alba dicta, quod folijs latioribus eſt, longioribuſque, vt mali punicæ, & colore minùs obſcuro ac ex albo vireſcentē, vnde cognomen. Cultura nonnunquam in arboris mediocris altitudinem aſſurgit, vt nos in quibuſdam hortis maritimis vidimus. Vtraque myrtus flores promit albos; ſuaueolentes, ex quibus arte debita aqua ſtillatitia elicitur ſuauiſſimè fragrans.

Circa myrti caudices adnatum quid verrucoſum, inæquabile, ac concolor prominet, quod velut manus myrti ramos amplectitur, *Cap. 156. li. primi.* Myrtidanum à Dioſcoride appellatum: Sed nullus nunc eius vſus, Myrtidanum. cùm ab inſtitoribus nec ematur, nec adferatur, nec væneat.

Eſt & alia ſylueſtris ac paruula myrtus, quæ in locis ſyluoſis, ſiccis, macilentis, aëri expoſitis delectatur, quæque baccas fert nigras, eſculentas & ſuaues, quas multi vaccinia, quaſi baccinia nominant; Myrtus ſyluatica. Alij alijs nominibus ad arbitrium fictis deſignant: In Normania, vulgus à colore nigro, qualis eſt Æthiopum, qui Mauri vocantur, Vaccinia nigra. moreta dictos fructus appellat.

Myrtus ex contrarijs ſubſtantijs conſtat, vincente frigido terreno: habet, & tenue quiddã calidũ, ob id ex Galeno efficaciter deſiccat.

Fructus autem vt & folia vtiliter & aſſumuntur, & adhibentur,

& propter qualitatem astringentem, sanguinis excretiones sistunt, atque alios quosuis humores profluentes compescunt. Eorum decoctum ad laxatos artus, & ad ossa fracta atque ferruminationi repugnantia valdè prodest. Alia quoque multa commoda myrtus pollicetur, de quibus videndus Dioscorides.

Vires.

Cap. 156.l.1.

De Millefolio. CAP. XXXV.

MVLTÆ stirpes à foliorum pluralitate & incisura multiplici millefoliorum nomen assumunt aliquãdo, vt Achyllea, Osyris, & Stratiotes aquaticus, semperuiuo similis, qui secundùm Plinium in Ægypto tantum nascitur, vt etiam Stratiotes Chyliophyllum, & Myriophyllum, de quibus diuersis capitibus loquitur Dioscorides.

Chyliophyllum.

Stratioti chyliophyllo cauliculus breuis est, folia pennas iuuenum auicularum imitantia, breuitate & scabritie ad syluestre cuminum accedentia, flores vmbella densa anethi modo fulciti, parui, candidi. Nascitur secus vias in locis aratro non procisis.

Vires.

Eximij est vsus, inquit Dioscorides, ad vlcera vetera, recentiaque, profluentem sanguinem & fistulas, vnde rustici Carpentariam, seu herbam fabri lignarii, qui vulgari idiomate, dicitur illis carpentarius appellant. A nonnullis militaris herba nuncupatur.

Cap. 103.l.3.

Myriophillum.

Myriophyllo caulis vnicus est, tenellus, vnica è radice prodiens, innumeris foliis, tenuibus, capillaceis, fœniculo similibus, surculus flauescit varius, ac veluti ex industria sic delineatus. In pratis & locis vdis nascitur atque palustribus.

Vires.

Qualitatem habet astringentem, exsiccatoriam & vulnerariam: vulneribus enim adhibita optimè confert, ea ab inflammatione vindicando, desiccando & glutinando; vlceribus quoque prodest, & sanguinem vndecumque fluentem sistit.

De Tamarisco. CAP. XXXVI.

TAMARIX, seu Tamariscus indignè fruticis nomine donatur à multis, cum sæpè in proceritatem assurgat notabilem, atque in crassitudinem tantam increscat, vt eius trunco & ramis calyces fiant, & alia vasa lienosis inseruientia: Et si Columellæ creditur è tamarisci trunco aluei excauantur, & aqua replẽtur, vt subinde sues bibant, sicque lienis incremento, quo sæpe & pessimè laborant sanentur.

Ramulos autem complures tamariscus emittit, & folia circa hos frequentia, exilia, tenuia, rotunda, veluti quibusdam lineolis trans-

transuersis, ac obliquis, sine incisuris in superficie exasperata: flores muscosos, tomentosos, albidos, aut ex albido purpurascentes, quamplurimos, fastigia surculorum occupantes, ac in pappos demum euolantes. Subest radix lignosa, valde crassa pro arbusti ætate.

Sunt autem Myricæ seu tamarisci duæ varietates, vna syluestris & infrugifera, seu sterilis, quæ in multis syluis nascitur, altera domestica, ei facie & viribus finitima, quæ semina quædam profert.

Abstergentis ac incidentis est facultatis, absque manifesta desiccatione: habet quoque astrictionem quamdam. Mirificè autem & speciali proprietate confert indurato, obstructo & imbecillo lieni, atque omnibus affectibus qui ab humore crasso & melancholico proficiscuntur. Vires.

SECTIO SEXTA.

De Fructibus.

TIRPES eas è quibus radices, culmi, ramuli, ligna, cortices, folia & flores Officinæ Pharmaceuticæ compositiones ingrediuntur, superioribus sectionibus accuratè descripsimus: Sequitur nunc, vt de fructibus tam esculẽtis, quam medicamentosis agamus, quibus Pharmacopolium rectè non carere potest. In eorum autem enarratione & examine fideli, eos primùm qui dignitate, suauitate, vtilitate, magnitudine & vsu communi cæteris præstant, explicabimus, cuiusmodi sunt Poma, sic dicta secundum Varronem, quòd potu, aqua nempe, dum inseruntur, indigeant, vel potius, quod ex his potus paretur suauissimus & saluberrimus: Vnde non sine ratione, pomorum inuentio, quæ Græci Mela vocant, Libero patri tribuitur, quod sic ex Theocrito liquet. Atque sinu medio Bacchus sua mala recondit.

De Pomis. CAPVT I.

OMORVM tam multæ sunt varietates, vt vix queant enumerari, imò nec dici: Nam cū tellus quæuis ipsa proferat, insitione miscellanea & mangonio variè immutantur: Arte enim agrestia cicurantur, acerba mitescunt, acida dulcescunt, pumila crassescunt, rubra flauescunt, aut alium colorem nanciscuntur.

Et licèt vbiuis arbos pomigera, seu malus ferax sit, in Normania verò non modo fœcundior est, sed poma gerit prestantiora, esui gratiora, amicioraue, & saluberrimæ potioni conficiendę, quam Pomaceum vocant, aptiora: Cuius, vt vini variæ differentiæ comperiuntur, sed quod ex pomis quibusdam Coccineis dictis, paratur, sapore, suauitate & præstantia vix generoso vino cedit. — Pomaceū.

Sunt vero notissima cuilibet genti poma, quibus nec vlla mensa carere solet, nec officina, quæ eorum succis vtitur ad Confectionis Kermeticæ & Syrupi regis Saboris conditurani, vt etiam ipsorummet carne, ad vnguenti pomati confecturam.

Generali autem pomorum nomenclatione fructus omnes opori comprehenduntur, herbaceo colore virentes, lignosi nihil exterius habentes, vt poma curtipendula, rambura, & similia. Contrà verò Acrodrya dicuntur, quæ putamen habent exterius lignosum, durumque, vt pistacia, nuces amygdalæ. Veniunt & pomorum nominatione mala cotonea, Armeniaca, Persica, & quamplures alij similes fructus.

Omnium verò præstantissima, suauissima & iucundè fragrantia, quæ vulgus Normanorum vocat gulorogeria, paradisiana, passipomana, caluillea, rubeliana, renetea, curtipendula, & alia penè innumera, quæ ob salubritatem & suauitatem odoris, saporisque, habent hi in delicijs, etiam qui lautiùs viuunt.

Aliorum adhuc incredibilis apud Septemtrionales datur varietas & vbertas; quæ quod sint, vel amara, vel acidiora, vel austera, vel dulcoacida, vel dulcoamara, in horreis post perfectum incrementū congeruntur, vt maturescant, deinde molis trusatilibus contunduntur, prælo committuntur, copiosus vt succus exprimatur, qui in doliis reconditus, diutissimè & incorruptè seruatur pro potu Normanis familiari & salutari, quem à colore citri, citrum: & corruptè sydrum nominat. — Sydrum.

Vires. Glycymela, hoc est, poma dulcia temperata sunt, acida frigidiora vt austera, amara calidiora. Omnia ferè aluum molliunt, sed maximè dulcia, humorem biliosum contemperant atque etiam melancholicum.

De Pyris. CAP. II.

YRVS arbor à turbinata pyramidis instar effigie, sic dicta, omnibus notissima est; Ea enim horti & vireta terrarum vbique luxuriant, fructus tamen ex eadem excerpti in Officinis ferè negliguntur, in mensis expetuntur auidissimè: Pyra enim quædam adeò esui grata sunt, vt illis alia quæuis edulia à multis postponantur.

Eorum autem in colore, sapore, magnitudine, & forma tot sunt varietates, vt enumerare nemo queat. Veteres quædam superba cognominarũt parua & ocyssima, quæ forte nostri hodie Moschatula, à gratioso sapore moschum referente nominant, quæ minima omnium sunt, quina, senave, sæpè plura, ab vno ortu prolixis pediculis dependentia, quæ ferè omnium prima maturescunt.

Commendantur Lutetiæ & Rosea, à succo sic nuncupata, bicipitia, magnitudine satis conspicua, Callotia, Sertelia, Dagobertiana, Fusea, Bergamotia, Bonchristiana omnium gratissima, in agro Turonensi & Metensi laudatissima, ac penè in tota Gallia nunc frequentissima.

Laudantur & quædam à magnitudine; vt quæ libralia dicuntur, atque alia nonnulla crassiora, quæ primùm Rhodo aduecta sunt, vnde Rhodensia nominata, qualia forsan antiquis cucurbitana aut Pompeiana cognomine mammosa. Alia multa dantur his minora, carne firmiuscula, quę frequentiùs cocta quàm cruda manduntur, & hybernas mensas terminant.

Ex Pyris autem nunc in multis Galliæ locis potio paratur vini albi in colore, & calore sæpiùs æmula. In sapore non multùm varia, quam pyraceum nominant, quo non minùs, quàm mero ac vino generoso poti sese inebriant. Pyraceum.

Exsiccantur ruri pyra in clibano, & seruantur ad quadragesimale tempus, seu Ictyophagiam: Aliquando coquuntur in defruto, sæpè cariophyllis configuntur, saccharo condiuntur, & seruãtur pro bellariis, aut obsoniis.

Pyrorum genera, aut magis aut minus astringentia pro saporis asperitate aut dulcedine: decocta vt grata sic salubria, Cruda stomacho grauia. Virés

De Malo Citrio. CAP. III.

ITRIVM non tam dicitur Pomum medicum à Medo ſolo, quam à medicis dotibus, quibus pollet multis: Eius enim odor, cortex, caro, pulpa, ſuccus, grana vires habent medicas, eaſque eximias. Ipſius autem tria potiſſimum traduntur diſcrimina, Primum limo, ſeu malum limonium dicitur, quod oblonga effigie turbinatur, & ex herbaceo colore viret, ſuccoque turget acidiore, acerbiore, frigidiore & cortice admodum tenui, nec vt aruntiorum amaro. Secundum vulgatius eſt Citrum, huic multum ſimile, ſed colore magis luteo nitet, cortice craſſiore, rugoſiore & magis caperata, eſtque craſſius, odoratius, medicatius, antidotis conuenientius. Quod ex eodem genere prægrande eſt, melonum modo, orbiculatum, cortice calloſo, carnoſo, pollicem interdum craſſo, & ſuperficie concolore, Poncerium, Citrionatum, pomum Aſſyrium, & pomum Adami vocitatur. Quæ omnia ſpecierum vulgata nomina, à citro deflexa videntur, & affinem vt habent Ideam, ſic quoque qualitates.

Limoniũ. Citrium. Ponceriũ.

Vt ponceria magnitudine, ſic Limæ paruitate omnia mala citria ſuperant: vix enim mediocre ouum æquant, & multæ magnitudinem perfectam adeptæ, armeniaco malo minimè ſunt craſſiores. Harum nonnullæ oblongæ ſunt, aliæ breues, ac rotundæ: Omnes ſuaueolentes, cortice tenui veſtitæ, ſucco multo ſaturæ, ſapore dulcoacidæ, ac palato gratiſſimæ. Vberes ac eximiæ in Italia, ac potiſſimum agro Lucenſi proueniunt.

Limæ.

Arbores ex quibus colliguntur perpetuò virides ſunt, lauri folio, non Cedri, licèt ſic viſæ aut putatæ Theophraſto omnibuſque horis pomiferæ, alijs namque naſcentibus, alijs adultioribus, alijs matureſcentibus, alijs deciduis.

Citrus.

Omnia citria refrigerant: putredinem arcent, cor recreant, & venenis obſiſtunt: Quod mirabili hiſtoria probat Athenæus de duobus reis, qui cum iuſſu regis Ægyptij aſpidibus in prædam eſſent exponendi iuxta leges Ægyptias; in itinere ſinguli citrum à caupona quadam obuia, illorum vicem dolente oblatum comederunt, moxque ab iſtis ſerpentibus ferociſſimis demorſi, nihil moleſtiæ ſenſerunt: Quod admiratus Iudex, cauſamque quæritans, audiuit ſingulos ſingula citria in via eſitaſſe. Poſtridie iuſſit vni dari, alteri denegari, ac denuò ad ſuppliciũ vtrumque deduci: Quo facto, qui comederat, nihil mali paſſus eſt, alter illato aſpidis morſu, vndique liuidus factus confeſtim interijt.

Vires. Hiſtoria.

De Arantiis. CAP. IIII.

VRENTIA, vulgò aurengia & aurea mala, ab aureo colore dicta, in arbore nascuntur, quæ parum à citria malo effigie distat. Idem enim color, odor, flos vt & folia, quorum tamen pars pedunculo proxima, non æqualis est, vt citriæ mali, sed veluti pinnata, & quasi gemina, dilutè virentia, odorata, & citriæ malo concoloria. Arbos ipsa parum procera est, ramosa multùm, perpetua fronde virens, singulis mensibus atque etiam diebus pomifera, alijs nascentibus, alijs ruentibus, alijs maturescentibus. Flores gerit toto anno albos, elegantes, suaueolentes, æstate fragrantiores, quorum nonnulli nodoso pediculo adhærescunt, & fœcundi sunt, alij steriles & enodes labuntur. Ex his aqua Naphæ vulgò dictæ stillatur, mira suauitate & fragrantia commendabilis, qua matronæ & delicatuli aulici vultum, & comam aspergunt, & manus abluunt. Aqua Naphæ.

Ex Hispania, Italia, Gallo-prouincia magna aurantiorum vbertas in alias regiones defertur, quorum nonnulla dulcia sunt, & ingrata, vel certè gustui non satis amica, alia acida, iucunda, cardiaca & palato gratissima. Omnia verò rotunda, aureo colore nitentia, seu multùm flauescentia, vnde mala aurea sæpius dicta.

Quæ dulcia temperata, quæ acida refrigerantia, putredinem arcentia, venenis resistentia, cor roborantia: cortex verò acer & amarus, & calidus est, & propter odorem gratiosum intinctibus gratiosus & expetitus: Saccharo conditus oris commendat halitum. Vires.

De Granatis. CAP. V.

RBOR punica, granata vulgò dicta, vt & fructus, malum granatum, à granoru m quibus farctum est, innumera multitudine, vel forsan à regione Granata, vbi fruticat vberrimè: Aëre calido delectatur, & solo minimè aquoso: folia gerit myrthea, & singulis annis caduca, florem puniceu m, oblongum, aspectu iucundum, & effigiem calathi referentem; Balaustium vulgus nominat, licèt id nominis, ad syluestrem Dioscoride iudice, potiùs queat deduci.

Duæ porrò sunt mali punicæ differentiæ, vna syluestris, quæ florem quidem gerit, sed infructuosum, quem scilicet pomum consequitur nullum; Altera domestica, cuius tres statuuntur species, vna quæ poma fert acida, altera quæ dulcia, tertia, quæ vinosa ac dulcoacida. Omnia ex rotundo sunt angulosa, crassa, granis innumeris, angulosis, succo multo immersis prægnantia.

Cortex vocatur malicorium, cuius color ex viridi flauescit, instar vitrioli, cuius particeps perhibetur à Spagyricis, à nonnullis Sidio ι nominatur. Flos oblongus, purpureus, pulcherrimus, veluti Cytinum referens, quem vnà cum flosculis ex eo erumpentibus Balaustium Plinius appellat.

Vires. Qualitatem habet totum granatum astrictoriam & refrigeratoriam: Sed præstantiores succus facultates habet, vt qui præter cætera, cor recreat, feruoribus stomachi auxiliatur, & choleræ morbo prodest. Dulcia tamen quæ apyrena vocantur aliquando, stomacho inutilia creduntur.

De malo Cotoneo. Cap. VI.

Itonia mala ex arbore prodeunt, quam à M. Catone Cotoneam, quasi Catoneam nonnulli dixerunt & scripserunt; Ante tamen longè à Græcis Cydo, vnde primùm fuit aduecta, nomen habuit. Libentius crederem nomen hoc asciuisse, à cortice tomentoso, & ferè bombacem, quem vulgus cotonem vocat, referente; Tenui enim lanugine tanquam Cotone poma dicta videntur induta.

Est autem humilis arbos ex qua excerpuntur, sępiusque tantùm instar fruticis assurgens: Cortice induitur asperulo, hinc inde hiulco, & quasdam veluti squamas producente: ramos emittit multos, breues, tortuosos, cineritios: folia subrotunda, mucronata, supernè viridia, infernè albicantia, mollia, lanuginosa: flores albos, nonnihil purpurascentes: quinquefolios: fructus crassos, aureo colore flauescentes, tomentosos, odoratos, halitu quibusdam iucundo, alijs ingrato fragrantes. Sapor omnibus idem, interior caro lutea; succus austerus; Semen vt reliquis pomis membranis inclusum: & tanquam in capsulis reconditum.

Vbiuis ferax est cotonea malus, sed maximè in regionibus calidis, atque locis cultis & hortorum sepimentis, in quibus pomis pluribus, aureis, melinis, fœta cernitur. Eorum quædam rotundiora sunt, breuiora, minora, rotundiora, & pomorum vulgarium figuram magis referentia absolutè Cotonea dicta; Alia maiora, crassiora, longiora, turbinata & pyris similia, vulgus Coignacea vocat, quæ cęteris bonitate postponuntur.

Quædam insuper candidiora, alia struthea, omnia tamen magis lutea & ferè aurea, vnde & Chrysomela dicuntur. Quotquot autem, tenui lanugine pubescunt, & odore fragranti quibusdam feriunt caput.

Ex his parãtur medicamẽta multa Eustomachica, vt Myua, Citoniatũ, Syrupi, quorũ in mẽsis tam sanorũ quàm ægrorũ frequẽs est vsus.

Crudorum porro citoniorum vix vllus est esus; Cocta palato gratiora & naturæ amiciora: ventriculum enim roborant, vomitum sedant, alui fluores reprimunt, Dysentericis & Cœliacis conferunt, & his qui vel sanguinem spuunt, vel fluorem mensium aut hęmorrhoidum immoderatiorem perpetiuntur. Vires.

De Mespilis. CAP. VII.

ESPILVM pomum quoddam rotundum, primum viride, durum & nonnihil hispidum, dein rufum, ac molle dum maturuit, Trigranum quibusdam dictum, Galeno Tricoccum, quasi triossum, quod tria intus grana quasi lapidea, aut ossicula seminis loco contineat, aliquando tamen quatuor, & sæpè quinque reperiuntur pro numero vnguicularum ex margine vmbilici multùm patuli exeuntium. Ante maturitatem tam acerbus est fructus hic, vt à quopiam deglutiri non queat; Maturum & gratum, & vltima mensa salutare.

Arbor ex qua decerpitur Neflierus vulgò dicta, duplici differentia notatur, vna syluestris est, spinosa, in syluis, dumetis & viuis sepibus sponte nascens, quæ poma gerit parua, oblonga, per initia acerbissima, post maturitatem parum grata. Aronia Dioscor. vocat, Altera domestica cultu & insitione talis. Poma quæ profert crassiora, magis plena, vtcunque compressa, rotunda, altera parte sæpè hiulca. Vtraque tortuosa, rigida: hæc tamen spinis minus horret, Setania Dioscoridi, Satanea Theophrasto dicta.

Mali vulgaris assurgit magnitudine, ramis in gyrum comosis, & nonnihil aculeatis: folijs promissis, latiusculis; floribus albis, quinquefolijs, quibus poma succedunt mespila dicta, magnitudine mediocria: vmbilico lato, quinis vnguiculis foliosis discreto: carne albida, austeraque, quæ dum maturescit, rufescit, dulcescit.

Mespila immatura acerba multùm sunt & astrictoria, eorum tamen puluis ex Ant. Musa, lapillos in renibus comminuit & excludit. Maximè verò id præstare creduntur eorum ossicula trita & assumpta. Ad fluorem alui cohibendum, & partes roborandas commendantur. Vires.

De Sorbis. Capvt VIII.

Orba parua poma ſunt, qualitate meſpilis affinia, forma & magnitudine multum diſſimilia; vtraque enim initio viridia, dura, acerba, eſui inepta; Per maturitatem rufa, mollia, palato non ingrata, & ſucco vinoſo turgidula.

Sunt verò ſecundùm Plinium quatuor ſorborum diſcrimina, quædam vulgatiora & pyrorum inſtar turbinata, quæ Cormas ruſtici nominant, alia rotundiora malorum modo, quędam oliuarum ritu oblonga. Alia torminoſa dicta. Dioſcorides Pyroformium ſeu vulgarium tantùm meminit, quæ ſcilicet ex ſorbo ſeu Cormiero vulgari Autumno decerpuntur.

Eſt autem Sorbus arbor prægrandis, caudice recto, cortice læui, colore cineritio, folijs ex pluribus compactis, lateribus pediculi prolixioris cohærentibus, fraxini, vel potiùs Orni æmulis, floribus candidis, minutis racematim congeſtis, quibus caducis fructus ſuccedunt turbinati, primùm virides, dein flaueſcentes, atque perfectè maturi, rufi, & molles. Quæ fructus oliuarum effigie profert, Torminalis, atque etiam Ornus ſorbi ſylueſtres creduntur.

Vires. Vniuerſum Sorborum genus acerbum eſt & aſtrictorium: ob id Dyſenteriæ, & fluxionibus omnibus ſiſtendis conuenit. Vulgaria autem ex vſu ſunt frequentiore; vomitiones reprimunt, ſanguinis eruptiones compeſcunt, & partes roborant. Ex his maturis, torculari commiſſis & expreſſis, vinum quoddam pallidulum paratur, pyraceo vicinum, quo plebecula in regionibus multis vtitur.

De Cornis. Capvt IX.

Orna fructus ſunt oblongi, phaſeolorum magnitudine, non tamen plani, ſed rotundi, rubelli, nucleo intus oſſeo, albido, duro prægnantes, ſapore auſtero cum quadam aciditate. Colliguntur ex arbore non multùm procera, ſcabro veſtita cortice, folijs læuibus, latis, mucronatis, venoſis, Euonymo ſimilibus. Prima fermè omnium floret, fructus æſtate virides gerit, Autumno cornos rubentes dat, montes & valles diligit, & ſæpè citra culturam naſcitur. Habetur tamen in hortis multis, vt ſint promptius ad manum fructus pro facienda medicina.

Eſt alia cornus thelycronia Theophraſto, quaſi fæminicornus dicta, quæ caudice fungoſo ſeſe effert, & baccas fert Autumno matureſcentes, perquam acerbas, multum inſuaues & cunctis animantibus inguſtabiles.

Nodos autem cornus omnis omnes habet per interualla geminos & inuicem respondentes, vt in vite & vitice, corticem ex pallido flauescentem, maris autem lignum adeò solidum est, vt duritie cornibus fermè respondeat, eiusque baccæ succo cruento, austero & aliquantùm acido prægnantes turgent.

Corna refrigerant, desiccant, astringunt: Ob id vtiliter contra alui profluuia, mensium & hæmorrhoidum immoderatiorem fluxum dantur. Vires.

De Prunis. CAP. X.

RVNORVM varietates nec lubet, nec licet persequi, cùm liceat aptius ex rei rusticę & hortensis scriptoribus, quàm nostris commentariolis illorum differentias omnes perquirere, quæ ferè sunt inexplicabiles ac innumeræ, insitione, mangonio & arte sic redditæ. Eorum enim (si colorem spectemus) alia colore perfunduntur herbaceo, alia albo, alia eburneo; quædam luteo, aut ex albo flauescente, aut purpureo: Alia nigro aut violaceo, alia variegato, alia rubeo.

Distinctio quoque eorum sumitur à magnitudine, figura, sapore & loco: quædam enim vel parua, aut magna, aut mediocria: Alia rotunda, ouata, oblonga: Nonnulla acida, dulcia, austera, vel dulcoacida vel alterius mistæ qualitatis. A loco commendantur Damascena, deinde Brignolensia, tum Rhemensia & Turonæa. In prædijs tamen nostris nunc habemus præstantissima & suauissima, quæ vulgus Pardigonia vocat, vt & imperialia dicta, necnon Damascena rubella, nigra & violacea, & quæ Datta nominant: quę omnia mensas etiam lautiores nobilitant, & officinas locupletant. Damascena valde carnosa sunt, crassissima & pleno nucleo grauidata. Prunidactyla.

Colliguntur ex pruno arbore omnibus notissima, quod passim vbique & sponte nascatur, præsertim syluestris, quæ licèt admodum pumila sit, & fructus parum suaues ferat, cultu tamen & insertione plurimum immutatur: Nam in proceram arborem abit, & pruna quotannis dat suauissima colono. Sed longiùs in rei notissimæ dilucidatione immorari nefas.

Pruna Græcis Coccymela, Siculis Brabyla dicta, humectant, refrigerant, emolliunt & ventrem lubricant; Ex Damascenis præsertim nigris elicitur pulpa ad Diapruni confectionem. Siccantur in furno pruna ad Ictyophagiam & medicinam, & saccharo condiuntur ad merendam. Vires.

De Malis Armeniacis. CAPVT XI.

RMENIACA mala ob odoris gratiam & saporis dulcedinem plurimùm arrident, & magnatum lautiores mensas tam cruda, quàm saccharo condita nobilitant: Eorum enim & in halitu gratioso, & gustu iucundo suauitas etiam saturos ad se inuitat & allicit. Quidam ad Persicorum, alij ad prunorum genera referunt, verùm inter vtraque media videntur esse, effecitque Iuniorũ sedulitas, vt pruna quędam habeamus, quæ nunc pruna bricoccia, quæ scilicèt in sapore, forma, magnitudine, partim pruna, partim abricoccia referunt, nominentur. Ab antiquis autem mala armeniaca tantùm vocabantur, postea Galenus præcoccia nominauit. Nunc verò recentiores paucis literis mutatis abricoccia dicunt.

Leguntur ex arbore magnitudinis moderatæ, pyro videlicèt minore & Persica maiore, duriore, durabiliore. Caudicem emittit crassissimum, ramos multos, non vt Persica prolixos, sed breuiores & crassiores: folia lata & mucronata pyri modo: flores albidos, primo Vere erumpentes, ante foliorum exortum; fructus rotundos Persicis similes, colore foris & intus luteo, carne multa, succulenta, palato grata.

Abricoccia humida censentur ordine secundo, frigida primo, vel potiùs temperata, vt dulcia omnia. Aluum lubricam efficiunt, & Vires. cito corrumpũtur in corpore infirmo, maximè si immoderata quantitate ingerãtur. Eorum autem nullus in Medicina celebratur vsus.

De Persicis. CAPVT XII.

ERSICA, seu Persea arbor est plurimis Galliæ regionibus notissima & frequentissima, qua scilicet omnia penè vineta consita sunt. In mediocrem proceritatem assurgit, ramos emittens longos, fragiles, folijs raris, salignis ferè similibus, ambitu serratis, gustu amaris & aroma vtcunque redolentibus, indutos: flores amygdalinis finitimos, sed dilutè purpurascentes.

Arborem hanc, inquit Dioscorides, prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, translatamque in Ægyptum, mutata natura innocuam, & in cibos receptam: Quod confirmatur etiam à Galeno lib. de caus. symptom. & à Columella. Eorum tamen opinioni refragatur Mathiolus, sed coniecturis adeò leuibus, vt tantorum virorum authoritatem infirmare non queat, nedum improbare. *Cap. 146. lib. 1* *Cap. 1. lib. 3.*

Idem narrat Nicol. Monardus de Yuca planta Indica, quæ in solo vastissimo solo proueniens salubris est, in Insula verò Sancti Dominici, aut alijs Insulis nata, periculosa. Ex illius radice panis *Cacani* Indis dictus conficitur suauis & sanus quo barbari læti lautéque suo more viuunt.

Poma autem profert abundè, albida pube obducta, sublutea, ſucculenta carne turgidula, & velut cruore quodam foris & intus variegata, aliquando prorſus lutea. Corticis externus color internam carnis tincturam oſtendit, rubellus rubellam, luteus luteam, variegatus variegatam.

Poma hæc rotunda quidem ſunt, ſed quæ altera parte parùm depreſſa cuiuſdam rimæ figuram oſtentant. Succus eorum Galeni iudicio prauus eſt, vt etiã caro, quia facilè corrumpitur: propterea ſyrupus, ex ſucco paratus, quibuſdam vſitatiſſimus, nullo encomio cõmendandus, ſed negligendus.

Cap.19 lib.2. de aliment. facult.

Mala Perſica frigida & humida perhibentur receſſu ſecundo, ſuccumque exhibent citò corruptibilem, & peſſimè menſa vltima ſumuntur: ante alios cibos ſumpta, minus mala.

Vires.

Eorum nuclei calidi & ſicci ſunt, aperiunt, incidunt, extergunt, aduerſus iecoris & lienis infarctus conferunt.

Folia amara ſunt, calefacientia, incidentia & viſcerum obſtructiones tollentia, aluum ſubducentia, & bilem mouentia.

Ex floribus paratur ſyrupus hydragogus, & vermibus enecandis conuenientiſſimus.

De Ceraſis. CAPVT XIII.

CERASORVM multæ ſunt varietates, alia enim ſunt ſylueſtria, eaque parua, longipendula, primũ viridia, dein rubra, & vbi maturuerint, nigra, Gallis Meriſia dicta, quaſi amara; Alia domeſtica, multò craſſiora, quorum alia rubra, alia nigra, alia alba, quædam alborubea. Omnium minima, præcociſſima, ingratiſſima ſunt meriſia, quibuſdam ſylueſtria Ceraſa dicta, quorum nonnulla planè rubra, alia nigerrima. Hæc ſequuntur alia maiora, fugacia, dulciſſima, tenerrima, & adeò poſt maturitatem mollia, vt geſtatum non tolerent, Guignea vulgo dicta, inter quæ alia nigerrima, & craſſa, turbinatiore pomi figura, Actia veteribus & Iuliana nuncupata, alia obſcurè, alia dilutè rubra.

In dulcedine principatum obtinent Duracina, quibuſdam Pliniana, Francis Bigarella dicta, omnium duriſſima etiam matura, dulciſsima, palato iucundiſsima, vt quæ adhuc formam cordis, vel parui cuiuſdam ſcroti veruecini referunt. In ſalubritate reliqua ſuperant Aproniana, quæ valdè rubra ſunt, acidula & eſui valdè grata.

Quædam adhuc ſuauiter & ſalubriter eduntur perfectè matura, craſſiſſima, rotunda, obſcurè rubentia, Agriota non inata. Sunt quędam acidula, alia auſtera, illa amarena, hæc Merona cognominan-

tur. Omnia cerasa, bigarellis exceptis, succo multo prægnantia videmus, inter quæ, nigra aut obscurè rubra, tenera sunt, & suo cruore contrectantium manus inficiunt.

Vires. Cerasa corporis succum laudabilem suppeditant: stomacho æstuanti conducunt, ventrem subducunt, febricitantibus vtilia sunt, humorem biliosum contemperant, & iecoris infarctus tollunt, quædam tamen hos effectus insigniùs pollicentur.

De Moris. CAPVT XIIII.

VÆ sunt Mori species, vna dicitur nigra, quæ fructus nigros, altera alba, quæ albos profert: vtraque procera est, radicibus flauis, caudicibus crassis, corticibus scabris, ac frondibus alni, longis, latis, iuxta margines serratis, quibus bombyces vescuntur. Prestantissimum verò sericum nent, cùm albæ Mori folijs aluntur, vt quæ illis sint gratiora, & materiam suppeditent sericeis filis ducendis largiorem & aptiorem.

Fructus mori nigræ, quos Mora Celsi vulgus Pharmacopœorum vocat, suaues sunt, & sæpè mensis apponuntur, eorumque succo & Syrupus, & Rob conficitur, huius tamen vsus ferè nunc exoleuit.

Qui verò in albo moro nascitur fructus, quasi fatuè dulcis est, admodum ingratus, & ad alendum ineptus, itavt arboris præstantia, non tam ex fructu, quàm frondibus perquirenda, quibus dicti vermes educati sericeum vellus præstantissimum suggerunt.

Porrò domesticarum arborum nouissima morus germinat, vt mēse Maio, cùm scilicèt hyemis planè desijt rigiditas: fructus fert Iulio & Augusto, oblongos, è granis compactos, moris in rubo nascentibus finitimos, sed longiores, crassiores, maiores, initio virides, per maturitatem purpurascentes, postremò nigricantes, rubente succo prægnantes.

Vires. Mora immatura refrigerant, & siccant ordine propemodum tertio, & valenter astringunt, atque ad oris & faucium inflammationes conducunt, ait Dioscorides. Matura verò humectant ac parum refrigerant: aduersus sitim valent, appetentiam prostratam reuocant, ventriculo non aduersantur: parcissimè autem corpus nutriunt. *Cap. 181. l. 1.*

De *Moris Syluestribus & Idæis.* CAPVT XV.

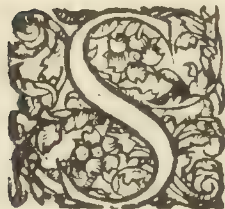
RVBVS vel syluestris est, spinis horridus βάτος Græcè dictus & corruptè, batinus, vel domesticus & veluti cicuratus, qui quod in Ida monte fœcundiùs luxuriet, Idęus nominatur: Cuius vt illius duæ agnoscuntur differentiæ, vnus fructu rubro, alter albescente, sed vtriusque syluestris fructus primùm viret, dein rubet, tandem nigricat.

In dumetis, agrorum marginibus & locis incultis feracissimo prouentu, & agricolis importuno nascitur rubus surculis prolixioribus, lentis, obsequiosis, virescentibus, nonnunquam quadrangulis maximè antiquioribus, intus medullosis, foris aculeis minacibus, spinosis, folijs ex pluribus cohærentibus, per ambitum incisis, supernè virentibus, infernè candicantibus, asperis & secundum costarum longitudinem spinosis: floribus albis in surculorum summitatibus digestis, quos fructus sequuntur, officinis Mora bati, & batina dicti.

Rubus Idæus per se consistit, rectaque assurgit ad hominis interdum proceritatem, surculis medullosis exterius paruulis spinis, non multum horrētibus, exasperatis, folijs, & floribus syluestri similibus, necnon fructibus, sed vel rubeis, vel pallidis, acinosis, esui atque olfactui pergratis. Nostrates Frābœsias nominant, ab odoris, vt arbitror, fragrantia, quam mandendo ori repræsentant, & illud præ cæteris vinum laudatur, quod frambœsiam olere dicitur. Rubus Idęus.

Mora syluestria vim habent astringentem & domesticis vicinam: manducata enim oris & tonsillarum inflammationes reprimunt, & fluores alui cohibent. Idæa similes quoque facultates possident, sed infirmiores, & ad esum quàm vsum medicum aptiores. Vires.

De Sebesten, seu Myxis. CAPVT XVI.

SEBESTEN, seu Myxa, vel myxaria sunt fructus in Syria & Ægypto nascentes, ex arbore eiusdem nominis satis procera, pruno valdè simili, Cortex caudici albicat, ramis viret, qui folijs induuntur subrotundis, ac firmis & amplis; flores albidi racematim, aut potius in vmbellis laxioribus cohærent: quibus caducis suboriuntur fructus paruis prunis similes, qui maturitatem adepti ex atro virescunt, intusque nucleum durum, & quasi osseū, ac triangularem cōtinent.

Myxa seu sebesten, vt officinę loquuntur, matura leguntur, insolantur, & in rugas passularum, aut prunorum modo contracta seruantur. In Italia olim rarissima erant, & peregrina. nunc vberrimo prouentu in illius hortis nascuntur.

Ventrem molliunt, vt pruna, danturque vtiliter febrientibus, tussientibus, & linguæ asperitati: vrinæ item difficultati & ardoribus: Sitim quoque contemperant in linctu, aut alio quouis modo sumpta, & ventris tineas enecant & pellunt. Vires.

De Iuiubis. CAPVT XVII.

IVIVBÆ, zizipha & zinzipha Græcis dictæ nascuntur in Syria, & nunc in multis Italiæ & Narbonensis agri locis nascuntur, ex arbore pusilla rhamni non multum dissimili, surculis præduris, spinosis, foliosis, floribus muscosis. Caudex ei contortus est, ac rimosus: rami tenues, longi, obsequiosi, duri tamen & virgultarum genistæ ritu protensi: folia duriuscula, oblonga, Clematidis æmula, ex interuallis longioribus alterno ordine disposita: Iuxta quæ muscosi ac palliduli flores parui emicant: post quorum occasum accedunt baccę oblongę, cerasorum magnitudine, carnosæ, tenellæ, cortice tamen membranoso, ac duro vestitæ, quas Galenus Serica vocat.

Fructus hi luteoli sunt, vel ex luteo purpurascentes, oliuarum mediocrium figura & magnitudine, dulces, carne multa, venosa, & nucleo paruo, foris rufo turgiduli, qui maturitatem adepti, leguntur, siccantur, in rugas contrahuntur, & seruantur. Albæ Iuiubæ in Syria, & maximè circa Iordanem fluuium copiosa inueniuntur.

De eorum qualitatibus & salubritate non inter Græcos & Arabes omnes constat: Galenus enim stomacho inutiles esse, imbecillimè nutrire, & difficilè concoqui scripsit: Arabes verò ad vsus varios accommodant & commendant: In quos licèt paulò acerbiùs insultet Fuschius, contendatque iuiubarum vsum inutilem esse, ab Actuario tamen Græco Nic. Alexandrino, & à Dogmaticis omnibus, atque his qui certa experientia salutares norunt earum effectus celebrantur.

Vires. Valent plurimùm ad tussim, difficultatem spirandi, arteriæ asperitatem, humores concoquendos & expuendos, & ad vitia pulmonis & thoracis multa. Renibus quoque prosunt, ardori vrinæ & vesicæ dolori.

De Ficubus. CAPVT XVIII.

FICVS vbique locorum viret, sed in frigidis vel sterilescit, vel grossus inutiles gerit ac paruos & insuaues fructus, qui nunquam maturescunt: in calidis vberrimè, bisque fruticat, verna fœtura & Autumnali. Arbor est moderatæ magnitudinis, non omnino recto caudice assurgens, nec cortice læui, sed asperiusculo, presertim, cùm adoleuit. Lignum ei album est, molle, medullosum, album: folia ampla in quinque partes disterminata, & totidem angulis conspicua, aspera, dura, obscurè vi-

ridantia: fructus ſine præuio flore, aut prægreſſis Iulis, iuxta foliorum exortum erumpunt, initio paruuli, tempore maiores, forma turbinata, colore primùm virides, dein vel albeſcentes, vel ſubrubentes pro peculiari natura: Nam vt ficus aliæ alijs præcociores ſint & ſuauiores, ſic vel albidiores vel magis rubeſcentes, aut nigricãtes Omnes verò molles ſunt, medulloſæ, granulis innumeris grauidatæ. Ex his immaturis, foliorum pediculis & cortice tenello vulneratis, lacteus quiddam ſuccus effluit acer & amarus.

Præter dictam altera eſt pumila ficus, illi ſi proceritatem exceperis, ſimillima, quæ in locis apricis, & ſoli expoſitis, atque interdum in regionibus Septemtrionalibus fouetur. Ficus pumila.

His adhuc effigie reſpondet quædam ſylueſtris, infœcunda, & vix ad vſus quoſdam medicos commendabiles expetita. Ficus ſylueſtris.

Eſt & ficus Indica, quam nõnulli Opuntiam Plinij putant, quæ ſine caudice, & ramis adoleſcit, totaque planta nil niſi folia; verùm quos habeat in medicina vſus nondum licuit experiri. Ficus indica planta folia eſt.

Ficus omnium laudatiſſimæ Maſſilienſes, quæ dactylorum inopia ſubſtitui poſſunt: mediocriter calefaciunt & nutriunt, & aluum molliunt, ſed ſanguinem valdè laudabilem non gignunt: Attenuant, leniunt, concoquunt, maturant, aſperæ arteriæ, pulmonibus, renibus, veſicæ conueniunt. Ficus reſiccata Carica dicitur, Græcis ἴσχας, qua voce etiam apios Mathiolo deſignatur. Frondes noſtras ficus hæmorrhoidibus ciendis proſunt, ſi podex his confricetur. Ex ficubus, ruta & nucibus fit Mithridatis antidotus tantoperè decantata, cuius compoſitionem dedimus in rutæ hiſtoria. Aliæ quamplures ficuum vtilitates narrantur, quas breuitatis gratia ſubticeo, in his enim recenſendis multus eſt Dioſcorides. Vires. cap. 183 184. l. 1.

De Dactylis. CAPVT XIX.

DACTYLI ſunt fructus Palmæ in Ægypto, Creta & Iudæa naſcentes, qui vbi maturuerint, à Dioſcoride, & Galeno Phœnicobalani vocãtur. Valde probãtur è Iudęa allati, magni, flaueſcẽtes, parùm rugoſi, molliuſculi, pleni tamẽ carne multa, intus ſubdura, ad nucleũ cãdicãte, ad corticẽ rubeſcente, ſapore vinoſo, & qui concuſſi nihil, aut parùm ſonant: Deteriores ſunt flaccidi, duri, excarnes.

lib. 2. de ali. facult. Eſt autem non parua, Galeno iudice, in palmulis differentia; Aliæ namque ait ſiccæ ſunt, & aſtringentes, vt Ægyptiæ; aliæ molles, humidæ, dulces, vt quæ Caryotæ nuncupantur. Hę autem pręſtantiſſimæ naſcuntur in Syria, Palæſtina & Hierechunte, & multis Orientis populis quibus cibos, potuſque ſuppeditant.

Palmæ truncus craſſus, teres & altiſſimus, exterius denſis, gradatiſque pollicibus ſcaber & ſalebroſus, quorum inæqualitate

regionũ Orientaliũ rustici facilè sine alio adiutu, ad cacumen arboris scandunt: folia arundinacea, longa, latiuscula, acuminata, simul ab vno exortu secundùm rami longitudinem multa. Fructus in summitate gerit multos, quasi racematim, sed pediculis longioribus cohærentes; Quorum genera quàm plurima traduntur, sed maximè commendantur Mustei ac succo multo, pingui, vinoso prægnantes, cuiusmodi sunt qui in Iudæa nascuntur, necnon in Hierechunte, Syriæ Palestinæ oppido. Iudicio Galeni omnium dulcissimi, colore, rufi, aut lutei, neque amplitudine, neque exilitate insignes: Mali virides, exucci & insuaues.

Vires. De Palmæ & eius fructus qualitate sic censet Galenus, Phœnix, inquit, arbor, palma dicta, astrictoriæ facultatis omnibus sui partibus est particeps: Nam ramorum succus austerus, ex aquea substantia, tepida, terrea & frigida constans. *lib. 8. simpl.*

At fructus præsertim dulcis non paucam obtinet caliditatem, stomacho & thoraci prosunt, nutrimentum laudabile suggerunt, & sunt gentibus multis pro cibo.

De oliuis. Cap. XX.

OLIVAS & pinguem earum succum, quem Oleum nominant, ad rem escariam pertinere nemo nescit: magnatum enim mensas oliuæ ad appetitum excitandum opulentant; oleum verò non tantùm ad acetaria conficienda, pisces frigendos, aliaque edulia multa paranda, sed etiam ad vnguentorum & emplastrorum confectiones vsurpatur.

Sunt autem oliuæ fructus arboris, magnitudinis moderatę, quam Oliuerum Galli, Oleam Latini nominant, quæ caudice interdum prægrandi assurgit, maximè satiua; nam syluestris semper humilior est, ramis multis in latum diffusis, folijs oblongis, parùm latis, duris, ex pallido viridantibus, salicis æmulis: floribus albis, racemosis, quos baccæ, seu fructus consequuntur, oliuæ nempe oblongæ, multa carne & pingui succo turgidæ, nucleo intus duro, initio virentes, postea nigricantes. Ab ardore fructus, à fructu succi denominatio efficit, vt oliua ex olea, & ex oliuis oleum dicatur.

Gaudet arbos ipsa in locis siccis & argillosis, atque regionibus calidis, vt Hispania, Italia & Gallo-prouincia; feruidum enim squalidumque tractum & statum cæli libenter amplectitur; In Septemtrionalibus agris vix virescit, aut sterilescit, aut cito tabescit.

Oliuas nigrescere incipientes & maturas Græci δρυπέτας, Galli druppas appellant: Sale ac muria conditæ ἁλμάδες & κολυμβάδες illis dicuntur. Ex maturis oleum simpliciter dictum, quod & sapore & odore multum suaue est, ex immaturis, omphacium elicitur.

Hæc

Hæc autem vberius tractanda rei rusticæ scriptoribus cõmittuntur.

Oliuæ immaturæ vim habent astrictoriam, Maturæ qualitatem temperatam: Conditæ delectabili suauitate palatum recreant, & appetitum excitant, humentem nimis ventriculum resiccant & roborant, sed parum nutriunt, nec sanguinem laudabilem gignunt. De oleo & eius qualitatibus alibi fusiùs egimus. Vires.

De vuis acerbis & Passulis. CAP. XXI.

ITIS nomen multis stirpibus inditum, viniferis tantùm propriè congruit, viburnum enim, sigillum Beatæ Mariæ, & aliæ similes plantæ, quæ in altum surrectæ, alias vt stent, amplexantur, falso id nominis sibi vendicant. Propriè siquidem vitis dicitur, quę vinifera est, eaque domestica, cuius multæ sũt varietates, tum à sapore, magnitudine, colore, tum, à soli & cœli conditione sumptæ.

Generali acceptione, vitis quidem omnis vel alba, vel nigra dicitur: Cùm tamen aliæ quædam inueniantur variegatæ, seu coloris mixti, quæ nec albæ, nec nigrę, sed potius subrubræ, aut flauescentes comperiantur. Racemos, aut vinum ex his expressum intelligo, quod nec absolutè album, aut rubrum, aut nigrum est, sed colore mixtum; cuiusmodi sunt vina multa, quæ licèt alba vocitentur, magis tamen flaua sunt aut rufa, aut gylua, aut obscura, pro vuarum expressarum varietate, aut vario colore.

Porro vt omnes racemi maturi dulces sunt, sic immaturi agrestes, acerbi & insuaues, vnde ex vua qualibet immatura, expressaque omphacium haberi potest, sed ex ea potissimum petitur, qua etiam matura, vinum expressum acidum est, & minus suaue, cuius videlicet palmites crassiores longioresve sunt, & ad topiariorum pergulas & fornices deduci solent, vuasque acerbas & racemos crassiores proferunt, ex quibus tusis succus exprimitur, tum ad omphacium, tum ad syrupum de agresta conficiendum, qui propterea, Syrupus de Agresta nominatur.

Passulæ autem sunt fructus maturi vitis viniferæ, sic dictæ, quod aridæ & rugosæ sint, & vim caloris exsiccantis expertę, vnde & passę sępiùs nominantur. A dulcedine quoque quam calore adipiscuntur, id nominis sortiri queunt, vt vinum passum, seu γλυκὺ, id est, dulce. Sunt enim vuæ passæ omnes ardore Solis siccatę, dulces. Nostrates quę in clibano siccantur dulcoacidæ sunt.

Sunt verò passarum quę tum ad popinam, tum ad pharmaciam trahuntur, tres differentiæ, maiores seu Damascenæ, minores, seu Corinthiacæ, & medię seu nostrates.

Omnes verò calidæ sunt primo gradu, seu temperatę, admodùm tamẽ astrictorię si cum acinis edãtur; Sic enim dysentericis prosunt. Vuæ autem acerbę seu agrestæ refrigerant & astringunt. Vires.

Damascenæ *Zibeben* Arabibus dictæ, ad nos aduehuntur carnosissimæ & suaues quæ alendo corpori prosunt, & sputum coquendo simul & mouendo pulmones ac totum pectus recreant.

De Ribes. CAPVT XXII.

RIBES seu Ribesium fruticosa stirps est, nullis planè spinis horrida, multos ramos parùm surrectos, sed tortuosos & inflexos emittens, ac frondes vitis ęmulas, sed minores & fructus vuę modo congestos, paruulos, rotundos, rubentes, sapore acidos.

Grossula, siue grossella rubra vulgus nominat, Mauritani Riben: à quibus Officinæ suum Ribes fecerunt.

Huius fruticis duę tantùm à rei botanicæ scriptoribus traduntur differentię, alter fructu rubro, propter virium pręstantiam commendatus: alter nigro, qui vix in vsum medicum recipitur, sed topiarium; induit enim eleganter hortorum areas. Tertius reperitur fructum qui profert album & gratum, quem in horto Ioan. Gonerij sępè vidi. Recentiorum nonnulli Ribesium nominant Crespinum, & vuæ Crispæ alteram esse speciem contendunt; Sicque illius fructus grossula rubra, huius alba nuncupant: Effigie tamen, colore, sapore, magnitudine non parum inter se distinguuntur.

Nam vna crispa spinosus est frutex, multis ramulis, tenuibus, albicantibus & aculeatis luxurians: folijs latis, crenatis, ambitu incisis, & flosculis ex herbaceo albidis, fructibus non racematim congestis, sed baccarum modo pediculis oblongis cohęrentibus; initio viridibus, dein albicantibus, & cùm exactè maturuerint, flauescentibus succini ritu. Vicem vuæ acerbæ gerunt ante maturitatem in iusculis & condimentis.

Vires. Ribes refrigerat, siccat, moderatè stringit & roborat; febrium æstus extinguit, bilem reprimit, feruidum sanguinem contemperat, sitim temperat, putredinem arcet, febribus malignis confert, ventriculi subuersioni & dysentericis affectibus à causa calida natis. Eius succo syrupus paratur ad hęc omnia efficacissimus, & vsitatissimus.

De Berberis. CAPVT XXIII.

BERBERIS horridus est spinis frutex, sepimentis idoneus, surrectus, virgis præduris, quinque, aut sex cubitorum, quæ aliquando arborescunt. Earumque cortex læuis est, ac subalbicans, vt radicum flauescens, igni materies lutea: folia numerosa sunt, rigida, acuta, oblonga, dura, dilutè virentia, ambitu crenata, & nonnulli flosculi ex pediculis oblongis cohærent lutei, muscosi & emicantes: fructus parui, oblongi, rubri, racematim cohærentes. Vocatur

hæc planta, vt etiam fructus spina acida, siue Oxyacantha. In Officinis Berberis, nomine deducto ab Amyrberis Auicennæ, vt sentit Dodoneus, qui hunc fructum Oxyacantham vocat, non oxyacanthum, qui spinæ acutę, seu Burgespinæ aut albę spinæ fructus est, rubeus, dulcis & rotundus. Vulgus senellam vocat, vt Berberim, Spinivinetam. Falluntur qui corticem bugiæ, radicis herbariæ corticem esse credunt.

Berberis refrigerat, & siccat moderatè, validius astringit, fluores sanguinis, & aliorum humorum cohibet, calorem viscerum mitigat, vomitum sedat, & viscera recreat. Vires.

De Auellanis. CAP. XXIIII.

NVCVLIS nihil notius ipsis, quas Græci λεπτοκάρυα, quasi nuces exiguas nominant, Pharmacopœi Auellanas, olim Abellinas, forsan ab Abellino Campanię oppido, vbi earum prouentus est vberrimus. Nonnulli Ponticas nuncupant, quoniam è Ponto in regiones alias venerint: Alij Prænestinas dicunt, quod Prænestini his abundent, & aliorũ ciborum defectu famem diu tolerarint.

Sunt autem vel vrbanæ ac cultæ, vel syluestres: Ex domesticis quibus hortorum pergulæ ornantur, aliæ sunt oblongæ, & abditæ latẽt, in calycibus longis, callosis, herbaceis, in extremo fimbriatis; Aliæ rotunditate insignes, & calycem exteriorem, breuiorem, & magis patulum habentes. Inter longiores, quę membrana rubente obuelantur, sunt pręstantiores. Syluestres paruę admodum sunt, minùs gratæ, & in sepibus, dumetis & syluis passim nascuntur.

Omnes verò colliguntur ex arbore pumila, quam Corylum nominant, cuius rami pręsertim iuniores recti sunt, ferè enodes & obsequiosi: folia lata, acuminata, ambitu serrę modo incisa: Cortex tenuis: radix crassissima. Vt fructus, sic frutex notissimus. Vires.

Auellanę ad Eclegmatis de Pineis confectionem accedunt: Saccharo interdum incrustantur, vt bellariorum vices impleant, & suauius edantur, difficilè tamen concoquuntur, propter terrestrem & solidam qua constant substantiam. Bechicam quamdam vim obtinent, ob dulcissimum earum saporem, & rectè medicamentis thoraci dicatis admiscentur.

De Pistaciis. CAP. XXV.

PISTACIA nuculæ sunt ex arbore terebintho simili, quarum exterius ac primum tegumentum tenue admodum est ac virescens: Secundum nucamenti ritu lignosum, fragile tamen & albicans: Nucleus inclusus, vtcunque viret: Sapor amarodulcis, ac iucundus. Illa in Italiam ex Syria Vitellium primùm intulisse, & in Hispaniam Flaccum Pompeium equitem Romanum Plinius author est. Cap. 5. lib. 13.

Arbor ex qua promanat, hucusque exotica fuit, sed recentiorum sedulitate nunc cicurata, in plagis Septemtrionalibus multis fruticat, sed fructus perfectionem & maturitatem raro aut nunquam assequuntur. In officinis fistici solent appellari. Posidonius Bistacia, nonnulli Phistacia nominant.

Vires. Calidi & humidi sunt, seu temperati, & optimi succi. Phtisicis ac tabidis valdè conueniunt: materiam in pulmonibus contentam coquunt & expurgant, viscera infarctu liberant, semen & veneris stimulos augent, nephriticis auxiliantur.

De Amygdalis. Cap. XXVI.

Amygdalus non adeò videtur similis Persicæ, vt scribitur, nam frondosior est, procerior, vita diuturnior & cortice constat crassiore, duriore, atque folijs angustioribus, longioribusque, ambitu crenatis. Rarò in Aquilonio tractu floret, rarius fructum parturit, flores tamen algoris patientissimi sunt, nam ante finem hyemis explicati, innoxiè brumam & gelu tolerant, & amygdalas Autumno copiosas largiuntur, quas nonnulli Græcas nuces & Thasias cognominarunt.

Ex his quædam amaræ sunt, quæ calidiores & minus esculentæ, Aliȩ dulces & culinæ, & Officinæ delectabiles. Ambæ in arbore simili nascuntur. Ex omnibus oleum exprimitur: Ex amaris, amarum, quod aurium affectibus conferre putatur. Ex dulcibus dulce, quod temperatum est & naturæ amicissimum. Datur siquidem fœliciter omni ætati & sexui: Atque ipsis infantulis tussientibus familiare & securissimum est medicamentum: humores in thoracem delapsos optimè coquit, & ad expectorationem ducit.

Historia. De amygdalis amaris duo memoranda traduntur, earum nempe esu vulpes interfici, & ebrietatem arceri: Cuius rei narrat historiam Plutarchus, Fuit, inquit, apud Drusum Tyberij Cȩsaris filium, medicus quidam amaras amygdalas comessari solitus, qui sic omnes potando superabat, nec temulentia tentabatur.

Dulces verò quia suaues bellariorum vices multis modis implent, nam decorticatȩ mensis apponuntur, aut adhuc tenellæ, adultiores & resiccatæ, aut saccharo incrustatæ & conditæ & integræ, vel ex his tritis saccharo & aqua rosarum panes dulciarij fiunt, quos vulgus Macharones nominat. Amygdalatũ quoque paratur forma potus lactei, puerperis familiarissimum.

Vires. Amygdalȩ amarȩ calidȩ sunt, & detersoriȩ: dulces calidȩ, vel potiùs temperatæ, ori gratæ, & alimoniam corpori conferentes.

De Nucibus. CAPVT XXVII.

Vx Iuglans, quasi Iouis glans aut iuuãs dicitur: Illius enim truncum fabri lignarij quęritant, corticem infectores, fructum pueri, ad lusum & esum, pharmacopœi ad medicum vsum, quem etiam nouit Mithridates, qui ex nucibus antidotum, paucis additis, conficiebat suum, vt etiam Galenus, qui ex earumdem succo suum parabat Diacaryon, seu Dianucum, addito mellis tanto, quanto ad suauitatem opus esse videbatur: quo medicamento ipse sanauit hortulanum ab vua, tonsillis, ac glandibus ferè suffocatum, vt testatum reliquit lib. 6. compos. med. local.

cap. 2. Est verò nux arbor prægrandis, folijs neruosis, fraxini modo cohęrentibus, & facie similibus, sed maioribus. In agris, secus vias pingui ac restibili solo lætè proficit, atque etiam in hortis, sed quia sua vicinia & halitu segetes & stirpes proximas malè afficit, & quasi inficit, secus agrorum semitas plantatur, iuxta illud poëtæ: Nux plantis inimica.

Me sata ne lædam, nam sata lædere dicor.
Imus in extremo margine fundus habet.

Circa solstitium æstiuum nuces virides & adhuc tenellæ à cortice externo purgantur, & tandiu in aqua subinde mutata infunduntur, vt amaritudinem deponant. Dein coquuntur vt mollescant, postea cinnamomo, aut cariophyllis configuntur, & saccharo coquuntur, & seruantur ad ventriculum imbecillum roborandum & coctionem iuuandam.

Siccæ nuces calefaciunt & siccant, ex hisque tusis & expressis oleum elicitur, quod vim habet calefaciendi, digerendi, resoluendi, & neruos roborandi, & flatus dissoluendi: Ob id vtiliter clysmis ad cholicum dolorem, à flatu & frigidis humoribus natum præscriptis, admiscetur. Vires.

De Nucibus pineis. CAPVT XXVIII.

INVS Picea, Abies, Cedrus & Larix arbores sunt præcelsæ, coniferæ, resinifluæ, & inter se vultu non multùm dissimiles: Earum tamen alię exoticę sunt, nec facilè in nostro solo & cęlo cicurantur, vt Cedrus Palæstina ac Libania: Alię nostrates quidem sunt, sed syluestres perpetuò, nec nisi ad spectaculũ in hortis habentur, nec cultu delectantur, vt abies, Picea, agrestes pini. Vera autem pinus magis vrbana est, ac mansueta, quæ vbi crasso caudice ascenderit, circumquaque ramos edit multos, folijs tenuibus & longis, in extremo aculeatis vestitos & comosos.

Fructus, coni dicuntur, vulgò poma pini, ex multis velut squamis, cynaræ ritu, crassis, duris, lignosis, capitatis compacti, in quorum

sinibus, ac veluti toris includuntur nuclei, oblongi, rotundi, tenui membrana nigricante inuoluti, dulces, qui modo pini nuces, modò Coccali & sæpius pinei nominantur. *Galen.*

Vires. Nucleus hic temperatus, ad calorem tamen magis accedens, vnde rebus venereis inseruire creditur: semen enim & lac auget, multũ alit, exasperata lenit, tussi veteri prodest, nec non phtisicis ac tabescentibus.

Præter pinum veram, aliæ sunt multæ syluestres, vt Picea, tres maritimæ & aliæ quædam, quæ inter rupes & loca prærupta ac montosa sponte nascuntur. Omnes autem quemadmodum & abies & larix, quæ illis affines sunt, lacrymosæ cernuntur, & sponte, vel illato vulnere succos effundunt, aut liquidiores, aut spissiores, albiores vel nigriores: de quibus sectione sequente disseremus.

De Nucibus Cupressi. Cap. XXIX.

Cupressus sempiterna fronde viret, caudice procero, tereti, crasso, surrecto, summitate fastigiata, atque in orbem coacta; folio pini, sed carnosiore, breuiore, obtusiore, amaro, ramis compluribus, foliosis in angustum cohibitis, odore grauibus, tactu asperis, neutiquam pungentibus.

Pro fructu conos, seu nuces effigiem coni referentes exhibet, quibus fatiscentibus, & vetustate, vel calore dehiscentibus, semen paruum intus conclusum, vel sponte, aut læui attactu delabitur. Materia ligni solida, flauescens, santali æmula, odorata, ad supellectilium ligneorum fabricam maximè idonea.

Huius autem arboris duæ traduntur differentiæ; vna mas dicitur, altera fœmina: vtraque comæ perpetuæ ac semper virentis. Illa fecunda est, terque in anno galbulos, seu nuces promit, Ianuario, Maio, Septembri, vultuque veluti morosa est, fructibus torua, odore grauis, nec vmbra delectabilis. Altera quæ fœmina dicitur sterilis est, nec galbulos nec semen proferens, & ramos in latum magis diffundit: cætera mari vix dissimilia: nam idem vtriusque color, odor, sapor, virtus & vultus. Solet cupressus hyemem salua perferre, Lutetiæ tamen euasit nulla per rigiditatem hyemis anni 1608.

In Creta Insula, referente Theophrasto, læte & sponte etiam sine semine prouenit, vt etiam in Idæis montibus, Leucisque vocatis, in quorum summis iugis, quibus nix nonnunquam deest, Cupressum comperiri affirmant, quamuis alibi non nascatur, nisi teporem inuenerit. E Cupresso resina quædam larignæ consistentia similis exudat, acerrima sapore, cuius rarissimus est vsus. *Cap. 2. lib. 2. & lib. 3. Theophrast. cap. 1. lib. 4.*

Vires. Tota cupressus vim habet calefacientem, exsiccantem & astringentem, sed eius maximè folia, germina, nuces & semina vsurpantur. Conferunt laxis partibus roborandis, dysentericis & cœliacis affectibus cohibendis, & humoribus sistendis.

De Fructibus seu baccis Lauri. CAP. XXX.

AVRVS Δάφνη Græcis dicta, Apollini consecrata, cuius scilicet ramo vulso in diuinationis signum sese coronauit, frutex est perpetua fronde, semperque virente, in iustam arboris proceritatem caput erigens, ramis multis, crassis, cortice virescente indutis, folijs oblongis, latis, mucronatis, duris, viridibus, suauem odorem spirantibus; floribus albidis secundum ramulorum ductum erumpentibus; quibus marcescentibus succedunt fructus, seu baccæ, ouali figura, seu oblongæ, nigricantes, solidiore nucleo grauidatæ, aroma olentes, cum quadam acrimonia amaricantes.

Vberrimè germinat & proficit in tota Gallia, in Normania enim iuxta mare quasdam vidi quæ mediocris quercus magnitudinem æquarent. Lætiùs tamen & vberiùs nascitur in Italia & locis calidioribus; hyemem enim rigidiorem, qualem Septemtrionales perpeti solent, non innoxiè tolerat, nam rami & folia gelu percussa sæpius commoriuntur: his tamen abscissis postea ex radice viuacissima noui surculi, seu stolones denuo erumpunt. Hãc autem arborem non solùm solam à fulmine tutam esse, sed etiam ædes, in quibus rami illius adsunt nunquam à cœli fulminibus tangi multi scripsêre: Idcirco Tyberius Cæsar cælo coruscante & tonitru fragore perterritus lauro coronabatur.

Diosco. ca. 108. lib. I. Baccæ lauri insigniter calefaciunt, siccant, attenuant, flatus discutiunt. Ad medicamenta autem adhibentur, quæ neruorum lassitudines reficiunt, Acopa vocant, & ad vnguenta quæ calefaciunt & resoluunt. Oleum ex his expressum, aut decoctione elicitum, scabiem, psoram & multas cutis fœditates delet ac sanat, suggilata & ecchymoses aufert, & humores effusos discutit. Vires.

De granis Iuniperi. CAPVT XXXI.

VNIPERVS lignosus est frutex, spinosus, ramosus, mediocris arboris magnitudinem sæpius æquans, cortice membranoso, sæpius disrumpente indutus, odorus, baccas ferens primò virides, & per maturitatẽ nigras, pisorũ magnitudine. Materia ligni flauescit, santali citrini modo: foliola angusta, acuminataq; spinas potius, quã frõdes referẽtia. Nascitur spõte in locis aridis & incultis, ibiq. lætiùs fruticat, pręsertim mõtosis & squalidis: nã in planis nasci recusat. Sola inter arbores fructus suos in biẽniũ prorogat, qui etiam ãtiquati & in arbore relicti citiùs marcescũt, quã spõte decidãt. Cedro valde similis est Iuniper⁹, & à quibusdã malè oxycedr⁹ nominatur; licet enim Iunipero & Oxycedro, pręsertim phœniceę caudex sit tortuosus, foliola acuta, viridia sẽper, baccę paruæ & rotundæ, multũ tamẽ inter vtrumque est discriminis; nam

Oxycedrus vtraque exotica planta est, cuius baccæ fuluæ sunt, odoratæ & suaues, & ligni materia rubescens. Sponte nascitur in Asia, vt Iuniperus in Gallia.

Belonius agnouit iuniperum quamdam maiorem quæ in mediocris arboris altitudinem sępè assurgit; baccasque gerit auellanarum magnitudinem vt plurimùm superantes, & gallas sæpius æquantes: nostras tamen cùm minimè sit inefficacior & forsan præstantior in medicis vsibus tantùm celebratur.

Ex Iunipero manat gummi quoddam resinosum Sandarax Serapioni, Latinis vernix dictum, cuius loco nonnulli vocum affinitate decepti, Sandaracham Græcorum, quæ auripigmenti species est, periculosè substituunt, ea enim Sandaracha exitiale venenum est: nam cùm Arsenicum triplici discrimine notetur, croceum seu auripigmētum, Risagalum quibusdam dictum, rubrum, seu Sandaracha, & album seu vulgare; atque vnum quodque deleteriū, Sandaracha auripigmentum rubeum est & exitiosum, nec tutò pro vernice, seu gummi Iunipero vsurpatur, ne postea minus cautos decipiat vocum affinitas, apud quos interdum Sandarax & Sandaracha pro re eadem periculosè sumuntur. Legitur & Sandaracha apud Plinium pro re multùm dissimili, pro cibo videlicet apum, quo dum fauos conficiunt, operantur. Ab eodem vocatur adhuc Erithace & Cerinthus.

Risagalum. *cap. 7. lib. 11.*

Vires. Baccæ Iuniperi calefaciunt, stomacho prosunt, vrinam mouent, crassos & viscidos humores expurgant; contra inflationes, tormina, serpentum ictus, tussim & pectoris vitia vtiliter dantur, & antidotis conuenientissimè admiscentur.

De Gallis. CAP. XXXII.

GALLÆ velut pilulæ quædam salebrosæ, ac spurij fructus, qui præter legitimos glandiferis arboribus, noctu ferè erumpunt. Sole de Geminis exeunte; quo feruidiore existente, tabescunt, nec iustam magnitudinem adipiscuntur. In Bohemia & Hispania nascūtur, vberes, in quercubus multis, quarum truncis & ramis etiam tenuibus, absque pediculis, vt plurimùm adnatæ cohærescunt.

Gallarum genera multa traduntur, inter quas duæ potissimum & ad medicamenta quædam paranda, & ad coria densanda accommodantur, vna Omphacitis dicta, quæ parua est, rugosa, nodosa, solida, nullo foramine peruia, altera plana, leuis, flauescens, interna parte laxior & maior, & perforata ex cuius videlicet foramine quoddam exijt insectum, seu musca, aut vermiculus, vt contingere solet, aut aliud simile animaculum.

Ex quercubus ſemper Hemeris & Robur præſtantiores ſemper gallas eructant. Hemericis autem ea eſſe quercus creditur, quam nonnulli mydion nominant, cui caudex in orbem comatur, contorquetur, & multis ramorum alis conſurgens glandes præter gallas gerit non inſuāues.

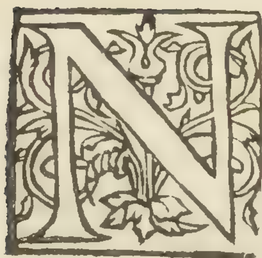
Robur Latinis quercus, Theophraſto δρῦς dicta, gallarum feraciſſima eſt, quarum vbertatem æſtate, præter glandes ſuppeditat, necnō alias pilulas exiguas folijs mediis ſine pediculo adhæreſcentes, vt in noſtratibus quercubus videmus. In ſumma quercus non tantùm glandes & ramos germanos promit, ſed adulterina multa, viſcum, gallas, poma, fungos, & multos alios pſeudofructus.

Gallæ refrigerant ad receſſum vſque ſecundum, reſiccant ad tertium, & potenter aſtringunt: partes laxiores contrahunt, imbecillas Vires.
c. 147. roborant, fluxiones cohibent, atque efficaciter ad aſtringēda aut ſic-
lib. 1. canda quæ opus ſunt, vſurpantur, inquit Dioſcorides.

SECTIO SEPTIMA.

De Gummis.

Ihil tam vulgare, tamque controuerſum & anceps, atque gummorum, reſinarum & lacrymarum, quæ ex plantis colliguntur, vera dignotio & inter ſe diſtinctio: vix enim aliquis datur claſsicus author, qui ſingula in artem redegerit, & de omnibus appoſitè diſſeruerit. Vnus Syluius ordinem meditatus meliorem, gummi multa tāquam in faſciculum congerens, ſimul de Electro & ambaro, (ambram griſeam Officinæ nuncupant) egit, & Galbanum, Hammoniacum, Sagapenum & Scammonium inter liquores numerauit. VVekerus promiſcuè de gummis, reſinis, ſuccis concretis & liquoribus diſſeruit. Rei herbariæ authores modo de illis pro varia reſiniferæ, aut gummiferæ ſtirpis deſcribendæ natura, velut per tranſennam tantum verba fecēre: Nos verò in Pharmacopæorum gratiam, hanc ſingula noſcendi methodum inſtituimus, & qui gummi à reſinis, & hæ ab illis & liquoribus vulgò dictis, diſsideant, oſtendimus.

De Succis, seu plantarum humoribus. Caput I.

T cornua ceruis, & comæ atque pili multis animalibus quotannis decidunt, Sic folia, Iuli, flores & fructus plantis, quibus non modò sua caro est, neruus, os, vena, & suus velut sanguis, & humor in plantæ singulas partes alendas destinatus, sed & sua sunt velut menstrua, perindè ac mulieribus, quæ certis temporum circuitibus super veniunt, vt lacrymę vitibus, gummi Ceraso, amygdalo & aliis arboribus permultis, resinæ, Lentisco, piceę, Larici, aliis alius liquor illis quantitate molestus. Vt enim sanguis animalibus turget & vrget, sic plantis humor, seu succus, cui seu sponte, seu arte detur exitus, ad ipsarum semper leuamen profluit & incolumitatem.

Sanguis plantarum varius.

Sanguis autem stirpium succus proprius est, qui in ficubus est, vt lac, ait Arist. In vite velut humor, in quibusdam similis est picis liquidæ, in aliis velut oleum, in nonnullis, vt gummi. Et quædam, inquit idem philosophus, succum habent, vt resinam, myrrham, & thus, & thymiama. Præterea nonnullæ venas habent & ventrem & partes, vt in animali similes, licèt animalia non sint contra Anaxagoram.

lib. 1. de plant.

Anonymos plantarum humor.

Humor autem ille plantarum, quo deficiente, deficere incipiunt ipsæ, & exsiccato tabescunt, communi nomine caret, sed vocabulo magis vsitato, ait Theophrastus, succus appellatur, quem alij lacrymam, alij liquorem, alij humorem dicunt, qui in singulis variam coctionem subiens, variam spissitudinem & colorem acquirit.

Theoph cap. 3. lib. 1. de hist. plant.

Hinc inter stirpium humores, si consistentiam spectemus, alij tenues & aquosi, alij crassi & lenti, alij callosiores: alij densari facilè possunt, alij nequeunt, Theophrast. Si verò saporem & qualitatem, alij vinosi sunt, seu vitis, pomi, mori, myrthi; alij pingues, vt Oleæ, lauri, nucis, amygdali; alij lenti & resinosi, velut abietis, pini, laricis: Alij dulces, vt ficus, palmæ juiubarum: alij acres, vt origani, piperis, sinapi: alij amari vt absynthii, fellis terræ, colocynthidis.

cap. 17. lib. 6. de caus. plant.

Tres autem generales dantur succi differentiæ; aut enim pinguis est, vt oleum, aut tenuis vt vinum, aut crassus & mucagineus, vt radicis altheæ, & similium viscidorum succus.

Quid Gummi, & qui differat à Resinis & aliis liquoribus concretis. CAPVT II.

Cap. 5. lib. 14. coll.

VAMVIS succci plantarum, cùm plurimi sint, facilè comprehendi non possint, ex Oribasio, singulos tamen ad sua genera qui reduxerit, de his certam doctrinam constituere valebit.

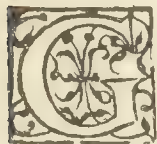
Succus quid. Χύλος autem seu succus propriè is humor est, quo plantæ nutriuntur, quique non sponte, sed præcedente tritura & expressione, aut alia præparatione elicitur, estque semper tenuior, nisi calore exsiccatus induretur, vt in Rob & succis inspissatis contingit.

Liquor. Liquor verò crassior est, & interdum sponte, sed vulnere sæpius illato delabitur, & lacrymatim profluit, vnde lacryma ferè semper nominatur. Lacryma. Is si oleaginosus fuerit, & liquidus specialiore nomenclatura ῥητίνη dicitur: Resina. Si terrestrior, admodùm aqueus & concretus in truncis arborum, gummi: Gummi. quæ mediam inter gummi & resinas possident naturam, suntque partim terrestria, & aquea, partim oleagina & pinguia, Gummiresinæ nobis dicuntur. Gummiresinæ.

Gal. c. 40. lib. simpl. Est autem gummi, vt exotico nomine, κόμμι, vt Græco vtar, lacryma coagulata concretaque in truncis arborum ipsam producentium, cuius aquea magis est substantia, vt oleaginosa: Gummi quid. Proinde gummi aqueis promptiùs miscentur, Oleaginosis ægerrimè: Resina contra, quæ & flammam facilè concipit, gummi verò in igni crepitat, licèt enim calidum stillando procedat, vbi tamen aërem cõtigerit, coagulatur, & aquæ simile est, inquit Arist. vnde ad prunas ardentes iniectum fragorem edit.

Lib 2. de plantis circa finẽ. Cùm autem multa sint eius genera, ex generis arboribus prodeuntia, quædam enim coagulantur, quomodo lapides & conchæ, ait Arist. alia sunt molliuscula: quędam pellucida, aureo colore flauescẽtia, alia obscuriora, pallidiora: Ibidẽ. nonnulla ex arboribus peregrinis, alia ex nostratibus profluentia, de eo primùm agam, quòd è spina Acacia, prouenit, & simpliciter Gummi dicitur.

De Gummi Arabico. CAP. III.

VMMI nomen ab Arabibus depromptum est, absolutè dum ponitur, idipsum est intelligendum, quod Officinæ priuilegio quoddam Arabicum, Galenus Thebaicum, nonnulli Babylonicum, alij Acanthinum nominant. Ex arbuscula quadam manat, quam Dioscorides Acaciam nominat, Acacia gũmifera. cuius duas species constituit, Prior recta assurgens virgulta profert lignosa, spinis exertis, & duris, hinc inde stipata, folia longa, quasi ex multis foliolis cohærentibus composita. flores albidos: siliquas breues, semen glabrum & splendens. Malè depictam eius iconem tradit Mathiolus.

Alter Acacia in Cappadocia & Ponto prouenit, ait Dioscor. priore minor, tenerior, humilior, folia habens rutæ, & virgulta quibusdam aculeis spinosa. Ex hac succus quidam educitur, qui arbusculæ nomen retinens, Acacia dicitur, sed ob eius raritatem substitui solet succus syluestris pruni, quam Dodon. Germanicam nominat.

Acacia succosa. Ex illa gummi profluit Arabicum, quod laudatur vitri modo pellucidum, syncerum in vermiculorum speciem contractum, dein candidum: sordidum ac resinosum inutile.

Vires. Vis eius ad spissandum & refrigerandum efficax, ocularibus medicamentis & arteriacis commodissimè miscetur: cutis meatus obstruit, & procidentes oculos reprimit. Vt optimè pulueretur, debet in mortario & pistillo calidis verberari.

De Gummi Tragacantho. Cap. IV.

Tragacanthvm est gummi pellucidum, album, subdulce, leue ac syncerum, quod à radice cuiusdam plantæ spinosæ vulnerata, nominis eiusdem manat. Ea radix summo cespite nititur, & humiles, rigidosque surculos emittit, in quibus minuta folia, multa & tenuia, quæ sub se spinas occulũt, albas, rectas & firmas. Arbuscula hæc Tragacantha Græcè, spina hirci latinè dicitur. Nascitur in Creta & mulis Asiæ locis, lacrymamque non incisura, sed sponte profluere contra Dioscoridem, asseruit Theophrastus, hanc enim cædere, inquit, opus nequaquam est. Licèt autem omnino peregrina sit, & à nostratibus herbarijs raró visa, cicuratam tamen & satis lætè virentem in horto Ioan. Gonerij, rei medicamentariæ peritissimi videmus. Illius veró coagulatus succus, seu gentilitio nomine, Tragacanthum & Officinis Dragaganthum dictum, ipsis etiam tyronibus notissimumest, quod non facilè, vt obiter dicam, læuigatur, nisi pilis & pistillocalidis. *Caput 8. lib. 9. de hist. plant.*

Vires. Vsus eius commendatur ad oculorum medicamenta, scabritias arteriæ, raucedines, tusses, retusas voces, cæterasque defluxiones cũ melle, aut saccharo in delinctu.

De Ammoniaco. Cap. V.

Gvmmi Ammoniacum dicitur, quòd stillet in arenis iuxta Iouis Ammonis oraculum. Ex qua autem stirpe non liquidò constat, nam Plinius ex arbore quam Metopion, Dioscorides & ex frutice, quem Agasyllim nominat, & ex ferulacea planta manare dicit: vix autem ferulaceum genus fruticum generi consentit.

Ferulę porro lacrymam esse Galenus asseruit, ex qua vel syncerum gummi, densum, nullis sordibus conspurcatum, & minutis *6. Sim.*

glebis coactum, vel impurum & inquinamentis quibusdam infe-ctum colligitur. Illud Thrausma, hoc Phyrama Dioscoridi dicitur.

Cap. 98. lib. 3. Probatur quod nullis arenis, terra aut alijs rebus extraneis sordescit, in thuris masculi similitudinem effigiatur, odore castoreum vtcumque refert, & sapore amaricat. Ammoniacum, Officinis corruptè Armoniacum dictum facilè aqua, aceto, vino albo, & aqueis dissoluitur.

Vires. Vim habet emolliendi adeo efficacem, vt iuncturarum tophos dissoluat, & alia tubercula discutiat, lienes induratos sanet, & potu datum obstructiones etiam contumaces tollat, menses & vrinam mouet, calculos trudit, & admotum chæradas dissoluit.

De Lacca & Cancamo. CAP. VI.

QVID sit Lacca, quid Cancamum, an vtrumque sit idem vel alterum ab altero dissideat, & si dissideant, quid singula sint, ex authorum libris non planè constat, Serapio Paulus, & inter recentiores Mathiolus Laccam, Cancamum Dioscoridis esse firmiter credunt. Brasauolus, Garcias ab horto, & Clusius rem diuersam tenent. Qui veritatis perdiscendæ cupidi varios orbis tractus lustrarunt, Cancamum Dioscoridis non modo à Lacca varium, sed incognitum putant: nam cùm ad suffimenta præsertim vsurpetur, aliaque multò fragrantiora & suauiora thymiamata habeamus, negligitur. Adde quòd, ex arbore peregrina, Arabica nempè profluere perhibeatur, nec à regionibus tam longinquis mercatores hanc ad nos deuehere lacrymam dignantur. Vt vt sit gummi quoddã est, sapore virosum, odore probatum, & valdè rarum. Lacca autem vtraque qualitate destituitur, frequens inuenitur, nec Chermes Arabum existit, neque ex sorbi, aut mespili, aut myrti ramis colligitur, vt nonnulli putant, neque myrrhæ, similis est, vt scripsit Auicennas, cui forsan ignota fuit. Sed si vera loquitur Garcias ab horto, quędam veluti fauago est, & liquor in arboris vastæ ramis concretus, & formicarum alatarum suctu & ope coactus.

Hæc autem arbor in Arabia non nascitur, sed in India, & maximè in prouincia *Pegu*, vbi Lacca, *Trec*, vocatur, vt etiam in *Bengala* & *Malauar* vbi *loc* & *lac*, vnde Lacca dicitur. Hanc opinionẽ & ratione & enarratione multa tueri conatur Garcias, & ex Amato Lusitano efficere contendit Cancamum, id aroma esse, quod alio nomine *Anyme* vocat, cuius duo facit discrimina, vnum album, quod Dioscoridis Cancamum est, suadente Brissoto Medico Parisiensi, alterum subnigrum, quod est myrrha, seu potiùs Mynea, aut Amynea.

Sic rei cuiusdam obscuritas cogit ad vocum affinitatem confugere, perquirendæ veritatis gratia. Vt tamen liberè dicam, credo Anyme, seu amyneam, vt quidam loquuntur, myrrham & Cancamum

res planè diuersas esse: Laccam autem Officinarum quadam vsurpatione Cancamum veterũ incuriâ vocitari. qui vocularum aliquot è gente Barbara depromptarum ignari, quæ minus fideliter audiêre, crediderunt. Sicque longo vsu Laccam Cancamum nominantes, hanc veluti præscriptionem & loquendi libertatem ætati posteriori reliquerunt.

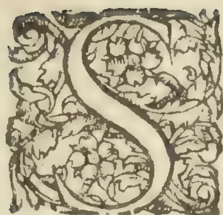
Sunt qui illorum sententiam tuentur, dicuntque, tres Laccæ varietates assignari: Prima est Cancamum Dioscoridis, nulli ferè visum: Secunda Lacca vulgaris: tertia factitia est, qua infectores vtuntur: cuius adhuc plures differentiæ notantur, quas breuitatis gratia omitto.

Vulgaris dura, pellucida & rufa est, myrrhæ admodum similis, surculos arboris exoticæ circulatim inuoluens, quam suctu à formicis Indis ex arbore elicitam, elaboratam & ramis cohibitam esse, vt asseruit Garcias vix, credibile est, sed potius lacrymarum & reliquorũ gummi modo, spõte exudasse & concreuisse. Nam cùm animalia, ex Philosopho laborẽt & pugnent pro victu & coïtu, quę in Hyemem futura tota æstate panem illis familiarem quæritant, aut panificium quoddam elaborandum suscipiunt, non ramis arborum, aut loco aëris & cœli iniurijs obuio exponunt, sed in latibulis recondunt. Formicas autem Indicas Laccam frustra nec pro cibo congerere & cogere, sed deserere, perpauci credunt. Quæ ad nos adfertur, bacillos arboris circumuestit, estque dura & pellucida, & facilè aqueis dissoluitur: hæcque trochiscos de Carabe & Dialaccam ingreditur, non factitia, vt perperam ignari quidam putant.

Vires. Non tantùm ad medicos, sed alios plures mechanicos vsus celebratur, vt ad ceram, quæ literis obsignandis inseruit, inficiendam & ad tincturas, quæ ligneis supellectilibus inficiendis dicantur, parandas, atque ad eos colores excipiendos, qui Laccæ commixti elegantiùs micant.

Cancamum & *Anymæ* adeo inter se conueniunt vt non specie, sed tantùm bonitatis gradu differre multi contendant. Vtrumque resina est, ad suffimenta valde commendatum; Sed Cancamum vt purius & halitu suauius, præfertur, dum habetur; At tam rarum est, vt nostrates vix viderint. Anymæ verò nunc frequens est multùm, & à medicis Parisiensibus subinde præscribitur ad pileorum, & cucufarum suffitum, aut aliorum inuolucrorum quæ capiti tegendo & roborando dicantur.

De Sanguine Draconis. CAPVT VII.

c.7.l.3. ANGVINIS Draconis peruestigatio jamdiu multorum exercuit ingenium. Quidam enim Plinij erroneam opinionem sequuti, draconis animalis ab Elephante collisi sanguinem esse crediderunt. Quem errorem non modo sequitur Solinus, sed Cinnabarin, sanguinem draconis officinarum tenet. Serapio scribit esse succum ca.341. plantæ cuiusdã, illi *sidrichis, & Egilos* dictæ quam herbarij nostrates quartam syderitis speciem existimant. Ignari quidam pharmacopœi pro sanguine draconis, rem quamdam è terra synopica, rubia tinctorum & quibusdam alijs factitiam, in rotulas conuolutam, ab impostoribus emunt.

Brasauolus ineptè tria sanguinis draconis facit discrimina, primum ex pseudobolo factitium, secundum lacrymam cuiusdam arboris dicit, tertium gummi. Sed vt sanguis draconis adulteratus verus nõ est, sic impropriè duplex eius constituitur species, vna quę lacryma, altera quæ gummi sit eiusdem arboris. Omne siquidẽ gummi, quòd lacrymatim ex arbore stillat, generali significato lacryma dici potest. *Cap. 4. l.1. suæ nauigat.* AloysiusCadamust⁹, patritiusVenetus, sic melius originẽ illius expressit. Est, inquit, in insula, cui nomẽPortus sanct⁹, (è Canarijs vna est) Sanguis draconis, qui lacryma est arboris: nam stato anni tempore, arbores ferro sauciãt, quę vbi incisę sunt, anno sequente, gummi per incisiones emittunt. Id ahenis coctum, defœcatumque sanguis efficitur quem Draconis nominant.

Eius arbor fructum instar cerasi profert, mense Martio, gustu eximium, coloris veneti. Nic. Monardus huic opinioni videtur assentiri, & sanguinem Draconis, non alicuius animantis saniem, sed arboris lacrymam esse, sic asserit. Attulit, inquit, ante paucos dies, ex noui orbis continenti Episcopus Carthaginensis fructum arboris, ex qua manat lacryma illa, quam Sanguinem vocant.

Est autem hic fructus admirãdus, nam sublata, qua integitur pelle, ilico dracũculus apparet tãto artificio à natura fabrefactus, vt àpertissimo aliquo artifice è marmore sculptus videatur, collo oblongo, ore hiante, spina aculeis horrida, cauda oblõga, & pedibus cõspicuus.

Ab eo fructu nomen arbor sumpsit & eius lacryma, quæ vulnere illato effluit. Et laudatissima ex Carthagine Peruana defertur.

Arbos illa procera est, cortice satis tęnui, & facilis vulneratu, cuius nomẽ cùm veteres ignorarẽt, de sanguinis draconis natura & origine nihil certi tradiderunt. Clusius illam vidit & accuratè descripsit.

Sanguis igitur draconis & arboris cuiusdam exoticæ, & gummi in ipsius ramis concreti, duri, purpurei nomen est.

Vim habet collecticam & agglutinatoriam: Ob id vulneribus Vires. coalescendis conuenit, & partibus laxioribus & stringendis & roborandis. Ante vsum facile aqueis dissoluitur.

De Asa fœtida. CAPVT VIII.

VLTI ex veterum quorundam opinione Asam duplicẽ constituunt, dulcem seu odoratam, & fœtidã: hanc *Altit* Arabum esse, illã Belzoinum officinarũ: atque vtrũque è Lasere, seu Laserpitio prouenire cõtẽdũt. Verùm quid sit Asa dulcis, nondũ cõpertũ est: Et forsã tam est ignota recẽtioribus quàm vix perspecta veteribus fœtida; cuius haud scio si meminerint. Nũc verò tã frequẽs est in Pharmacopolijs, vt importunè tyronum nares feriat. Innascitur ferulaceę stirpi, vt Beniuinum arbori procerę, cui Asę nomen nuspiam inditum inuenimus. Vt igitur singulorũ diuersus odor, sapor, & origo, sic diuersa nomenclatio.

Est autem Asa fœtida excremẽtum, seu gummi Laseris, seu Laserpitij, quod Silphiõ Dioscorides, Auicẽnas *Altit*, siue *Antit*, Indi, *Anjuden*, Officinę Assam, sed magis propriè Asam, quasi laser, ex quo depromitur, nominant: nam Laser lacryma est, Laserpitium planta, ex qua elicitur laser, seu Asa, nõ Assa, quæ secundùm Rhasim, herba est quibusdã hissopus, alijs thymũ dicta. Laserpitium verò ferulacea est stirps, caule annuo, quem *Maspetum* vocitãt, folijs apio similibus, sed flauescẽtibus, semine lato, foliaceo, radice nigra, crassa, longa, ac interdum cubitali. Audacter quidem Garcias Asam lacrymam esse Laserpitij contendit, sed timidè ac ieiunè nimis eius descriptionẽ exhibet; tãtùm enim de folijs breuiter loquitur, quę coryli similia credit. Peculiare huius culta fugere loca: quamobrẽ si colatur, mitescatque solum, deuiat, atque omnino degenerat, vt potè natura culturæ aspernans, inquit Theophrastus, ferocitatisque constant vernaculũ.

Quid differat Asa ab Assa.

Ca. 94. lib. 3.

c. 2. l. 9. de hist. plant. Theoph.

Maspetum.

Laserpitiũ culturæ impatientissimum.

Singulas autem huius plantæ partes speciali nomenclatura designari comperio: Nam radicem nonnulli Magydarim vocant; Caulem, Silphion; folia *Maspetum*; semen, *folium*: Nam *folium* id, semen est, ait Theophr. Magydarim tamen à laserpitio differre annuit. Seu autem pars sit eiusdem, vel planta affinis, Asa Laserpitij lacryma est, seu gummi quoddam, quod vel è radice, vel è caule carpitur: Illud Radicarium; hoc Scaparium ex Theophrasto vocatur.

Magydaris.

c. 3. l. 6. de hist.

Scaparium Radicariũ.

In Armenia, Media, Lybia, Syria nascitur; vnde aliquando succus vocatur Lybicus, interdum Medicus & Syriacus, olim Cyrenaicus, quòd ex Cyrenensium agro copiosus & laudatissimus haberetur: sed is nunc planè defecit Barbarorum nequitia, qui odio quodam in Cyrenenses ducti, radices Laserpitij penè omnes eruerunt, vt ex Strabone docetur. Post Cyrenaicum, Syriaco magna authoritas datur, deinde Medico, qui nempe è Media deuehitur.

Traduntur autem asæ duæ varietates, vna pura, ac syncera & translucens, altera turbida & impura, cui nempe farina, aut furfur, & secundum quosdam Sagapenum permiscetur, cuius halitum apprimè refert, simulque virorem quemdam ac odorem teterrimum.

Hinc

Brasan. Hinc Germani diaboli stercus nominant. Vtraque odoratissima est, grauis tamen; nec in eorum facilè descendo sententiam, qui priorem Asam dulcem, ad fœtidę discrimen vocant; eius namque halitus non nisi cum fastidio toleratur. Vnde mirari subit, quod scribit Garcias ab horto, nullum medicamẽtum simplex per totam Indiam maiore esse in vsu, quàm Asam fœtidam, cùm in medicamentis, tum in condiendis cibis. Eam autem solent Indi suis iusculis & oleribus commiscere, confricato primùm ex ea lebete, nec alio condimento vtuntur omnibus in cibis, ipsamque sumunt, vt appetitus deiecti fastidia tollant. Verùm si hoc fabula non sit, ex duobus alterum coniecto, aut Asam fœtidam in India non fœtere, aut Indos æneum guttur, vt vulgò fertur, habere. Adeò autem nobis est ingratus illius odor, saporque, vt venia quadam dignum censemus Matthęum Syluaticum, qui inter venena reposuerit. A Dioscoride tamen commendatur cibis, aut sali permista. Teufelsz dreck

Asę vires tot, tantasque agnouit Dioscorides, vt eas recensuerit ad fastidium; recentiores efficacissimas quidem credunt, ad paucos tamen effectus, nec frequentissimè vsurpant, nisi in vteri ascensu, aut aberratione, & paucis quibusdam morbis muliebribus. Vires.

De Sagapeno. CAPVT IX.

SAGAPENVM, & Officinis Serapinum liquor est concretus; qui in Media ex ferulaceæ stirpis radice sauciata manauit. Eius autem plantę descriptionem subticuit Dioscorides, quòd eam fortassis minùs nouerit quàm succum. Illam verò nondum videre, nec illius historiam à probatis authoribus enarratam legere mihi contingit. Exotica enim planta cùm sit, vix cicuratur, aut cicurata sterilis est, exucca, & marcida. Ideòque tãtum ad nos eius succus concretus aduehitur, & copiosissimus, & optimus. Laudatur translucidus, foris colore fuluo, intus albido, gustu acri, odore graui, substantia crassa.

Sagapenum calefacit ordine tertio, siccat secundo: purgat pituitam crassam, & alios humores lentos. Mesuei testimonio. Ignaua tamen est multùm illius purgatoria facultas, sed alias multò potentiores vires habet. Potum enim aut suppositum menses euocat, fœtum enecat, dolori & præfocationi vteri prodest; Resoluit, attenuat, dissipat, mouet, soluit. Vires.

De Galbano. CAPVT X.

GALBANVM quoque ferulæ Syriacę in Amano monte luxuriantis succus cõcretus, quem aliqui Metopium nominant. De ipsius autem plantæ dignotione nihil Dioscorides scripto reliquit, vt qui gummeum illius succum, magis quàm plantam agnosceret. Vt verò cognatę sunt ferulæ, sic earum liquores & succi, non modo consistentia,

sed colore, odore, sapore, viribus, nam Galbanum aspectu Asam non malè refert, odore Opopanacem. Laudatur cartilaginosum, syncerum, ad similitudinem Ammoniaci, minimeque lignosum, & in quo nonnihil seminis ferulæ sit ammistum, odore graui, neque valdè humidum, neque squalidum. Aqua, aceto, vino facilè dilui potest vt omnia gummi.

Vires. Vim habet excalfactoriam, extractoriam, & discussoriam. Menstrua & partus accelerat & appositu & suffitu. Aceto dilutum & pauco nitro mixtum, lentigines delet: furunculis quoque discutiendis prodest, strumis & iuncturarum nodis: aduersatur venenis & serpẽtes fugat.

De Opopanace. CAPVT XI.

OPOPANACEM succum esse Panacis, & nomen ipsum indicat, & Dioscorides prodidit: sed cùm multa sint Panacis genera, ex quonam illorum profluat, non satis apertè liquet, ob variam eorum qui ea de re statuerunt, opinionem. Mesuè ex ferulaceo Panace manare scribit: Dioscorides ex Heracleo, nonnulli ex Chironio.

Panaces syriacum. Dodoneus ex peregrino quodam, vtpote Syriaco, quod foliis est amplis, ex alijs pluribus commissis, aliquantum asperis & hirsutis, longis, latisque. Caulis ei geniculatus, ferulaceus, tres aut quatuor cubitos altus, superna parte plures in ramulos direptus: flosculi ex amplis vmbellis exeũt lutei, quos sequitur semen latũ, planũ & subflauum: Radix albicans & longa, succulenta, & odorata. Ex vulnerato caule, maximè circa radicem æstate, gummeus succus sponte concrescens effluit, qui Plinij, multorũque aliorũ iudicio Opoponax est, ad vsus plurimos commendatissimus, quod indicare videtur plantæ, ex qua eruitur nomenclatio, nam Panax seu Panaces dicitur, quod omnem morbum & dolorem abigat, vel omnibus remedia promittat: hinc multi Agyrtæ & pseudomedici, medicamenta quædam, sæpè morbis ipsis periculosiora, Panaceas nominant. Sic sæpè dum viueret Aulicos & nimis credulos fefellit medicus quidam, hominum mendacissimus, bibacissimus, vanissimus, salacissimus.

Vires. Opoponax inter gummi locum habet & aqueis facilè dissoluitur. Excalfacit ordine tertio, siccat secundo: Emollit, digerit, attenuat, flatus dissipat, lenit, expurgat. Probatur valdè amarus, internè albus, aut subfuluus, pinguis, tener, friabilis, statim liquescens, odore graui. Niger ac mollis improbatur.

De Sarcocolla. CAPVT XII.

Plin. c. 9. lib. 12. ARCOCOLLA cuiusdam arboris peregrinæ & gummi ab ipsa manantis nomen est. Nascitur in Perside fruticosa & spinosa, ramis nodosis & arbori expressis, ex quibus sauciatis & interdum spontè profluit lacryma thuris, pollini similis, colore subrufa, amara sapore.

Calefacit ordine secundo, siccat minus: coquit, terget, carne implet & glutinat, vnde Sarcocollæ nomē: nam cruētis vulneribus, ac diuturnis vlceribus mirificè medetur. Ea quippe propria dote à sordibus mundat, carne noua replet & cicatrice obducit.

Arabes non tantùm Sarcocollam ventrem subducere, sed humores crassos & glutinosos è partibus dissitis, vt articulorum cauitatibus educere scriptitarunt. Ratio tamen id videtur denegare, nec effectus comprobare. Efficaciter autem vulnera conglutinat, oculorum fluxiones inhibet, & ex Galeno digerit, sed minùs quàm galbanū: lacte asinino quinque dies macerata in vase vitreo, quotidie lacte mutato mirificè prodest oculorū albugini, nubeculis & cicatricibus. *Lib. 4. compos. med. part.*

De Gummi Hederæ. CAPVT XIII.

Maioris hederæ trunco vulnerato & interdum sponte lacryma quædam, seu gummeus succus exit ex flauo rubescens, odore grauis, sapore multùm acer, quem gummi hederæ nominant. Est verò hedera arbor scansoria, quæ muros interdum vestit, interdum arbores vicinas quas suo multiplici complexu & virore interimit.

Sunt autem eius prima genera duo, vna maior, quæ in altitudinem sese erigit, altera minor, quæ viticulis tenuioribus & obsequiosis humi defixa repit, nec florem, aut fructum vllum profert.

Maior triplici notatur varietate, quædam enim dicitur alba, quæ fructum gerit album. alia nigra, quæ nigrum; tertia Helix, quæ nullum, & à nonnullis pro minore hedera sumitur.

Alba nonnunquam Corymbos, seu fructus, aliquando folia alba exhibet, & inter media folia emittit velut brachia, seu capreolos, quibus tam arctè complectitur arbores, vt totum humorem sugendo enecet, inopia enim succi marcescentes facilè emoriuntur, vel tam pertinaciter parietibus hæret, vt vix possit seiungi. Nam tot initia & radicum rudimenta effert, quot brachia, quibus muris obrepit, & ita viuax permanet, vt pluribus locis intercisa, non tabescat.

Nigra & magis vulgaris, quam Dionysiam vocant, ait Dioscorides, vbique per parietes & macerias reptat, & arbores etiam proceras radicosis velut digitis amplectitur: folia promit angulosa, in principio ferè triangula, dein magis rotunda, duræ & perpetuo virore nitentia: flores exiles, baccas primùm her-

baceas, mox nigras, oblongis pediculis quasi racematim adhęrentes. Cętera ad genus hederaceum spectantia notiora sunt, quàm vt longiore discursu & explicatione indigeant.

Hedera omnis calida est, raròque medicis inseruit vsibus, folia si exceperis, quæ fonticulis, ex pyrotico relictis, Sparadrapi loco nonnunquam adhibentur, vt ichores & serosos humores ad partem alliciant. Eius gummi lentes interimit, insigniter calefaciendo, sensum adustionis imprimit, & pilos destruendo caput nudat. Illitu enim est psyloptron efficax.

SECTIO OCTAVA.

DE RESINIS.

SECTIONEM de Resinis specialem constituimus vt certiùs cognoscantur & fideliùs distinguãtur à gummis, & posthac simul ambo antiquata iampridem inscitia minimè confundantur. Turpe enim est in re vulgari adeo oscitanter errare, & liquores plantarum concretos & aqueos quales sunt gummi, cum pinguibus & oleaginosis, quales resinæ sunt congerere, & indiscriminatim vsurpare. Vt enim diuersa est illorum inter se natura & origo, nam ex plantis ferulaceis nonnunquam educuntur gummi, non resinæ, sed ex arboribus ex parte magna proceris, sic quoque qualitas & agendi virtus. De resinis ergo instat vt agamus.

Quid resina, & eius varietas. CAP. I.

RESINA ῥητίνη Græcis dicta, lacryma, seu liquor est, pinguis ac oleaginosus sponte sępius ex arbore, & interdum ea vulnerata defluens. Qui nullo vulnere prosilit αὐτόῤῥητος, & à quibusdam προτόῤῥητος dicitur.

Omnis resina cum partium tenuitate substantiam habet oleosam; Ob id in oleosis, vt pote cognatis promptè solubilem atque in eo à gũmi dissidentẽ, quòd cùm aquea magis substãtia constet, aqueis expeditiùs & accuratiùs permiscetur, vt dictum est supra.

Resina liquida. Sunt autem resinarum, si consistentiam spectemus, duæ generales differentiæ, vna dicitur liquida, Græcis ὑγρὰ, hoc est humida, seu fluxilis, vt Terebinthina, alia durior & siccior, quam φρυκτὴν, id est, frictam, seu tostam subinde vocitant, cuiusmodi est Colophonia, sic dicta, quod ex Colophone olim aduehebatur, quæ omnium siccissima, flauissimaque; in puluerem tamen redacta alba est.

Fricta.

Colophonia.

Hæc præ cæteris nuncupatur φρυκτὴ & aliquando συγκομιστὴ quasi confusa, quod ex multis simul congestis in massam indurruerit. Contingit enim sæpè vt primiflua resina, negligentiùs collecta arenas, silices, lignosas quisquilias, aut alias sordes contrahat & retineat, à quibus vt repurgetur, igni liquatur, extranea reijciuntur, & purior redditur, sicque durior & siccior. Resina sicca.

Est alia ex se citò concrescens absque ignis ope, ξηρὰ Græcis, sicca Latinis dicta, quæ minùs quod sit pinguedinis particeps, arescit, φύσημα πιτύινον quasi germinatio picea, à Galeno nuncupatur. ξηρά. *Lib. 3. & 7. de com. med. gener.* φύσημα πιτύινον.

Quæ venalis prostat in Officinis dura, flauescens & friabilis, confusa quædam est resina, ex abiete nempe, Strobilina & Pityina constans, fumum quæ reddit, dum accenditur, thuris æmulum.

Strobilinę passim meminit Galenus, quam alij ex Pinu, alij ex Picea, alij ex pineis nucibus, quas strobilos vocant, manare dicunt. Vires. *Cap. 1. lib. 2. comp. med.*

Hęc resinarum calidissima est Terebinthina ambabus qualitatibus omnium moderatissima, Omnes siquidem resinę calefaciunt & exsiccant, sed hę magis, illę minus.

Omnium siccissima est, quam nonnulli frictam, alij Colophoniam vocāt, vt & omnis quę igne purgatur, & in frictam mutatur ex Galē. *Cap. 1. gener.*

Abietina vtraque qualitate media est inter calidissimam & siccissimam, quę malè à quibusdam dicitur Colophonia, nam liquida diu durat, parùm siccat, & nascitur admodùm modica, ob id pretiosior. *lib. 7. comp. med. gener.*

Omnibus resinis præfertur Terebinthina, deinde Lentiscina, quę etiam gummi-resina est; tum quę de Abiete colligitur; postea quæ de Pinu & Picea.

Vsus resinarum multus est, non tantùm in arte Pharmacaria, sed in rebus alijs pluribus. Emolliunt, calfaciunt, digerunt, & commodissimè emplastris & vnguentis ad vlcerum & vulnerum curationem dicatis, admiscentur. Vires.

De Pinu autem & arboribus coniferis suprà disseruimus Sectione de fructibus.

De Pice. CAPVT II.

HÆc frequentèr occurrunt in resinarum enarratione & dilucidatione vocabula, Pix, Teda, Pissa, Paimpissa, Zopissa, Pissaphaltos, & pix naualis, nec quid per ea designetur omnibus in promptu est. Pix dicitur resinę combustę fluxus: sic tamen meliùs, pinguis est & resinosus liquor ex accensa teda colliquatus & eductus. Pix quid. Teda quid.

Est verò Teda non arboris genus, vt falsò putauit Plinius, sed morbus arboris, Pini videlicet, per senectutem nimia pinguitudine veluti strangulatę. Vbertas enim resinosę materię, qua totum pini lignum refertur, illi interitus est, & ferè tota in Tedam abit, quę artificiosa sedulitate accensa, picem fundit, quam Pissam Gręci nominant. Pissa.

Palimpissa. Palimpissa quasi iterata pix, ac secundo cocta dicitur, quando scilicet è liquida coctione & elaboratione crassescit, purgatur, atque durior & siccior euadit, ξηρὰ πίσσα quoque, id est, sicca pix dicitur.

Zopissa. Zopissa est pix à nauibus maritimis derasa, quæ propter salsuginem quamdam ab aqua maris cõtractam, omni pice ad exsiccandum & discutiendum est efficacior. A nonnullis Apochyma nominatur.

Pix naualis. Pix naualis propriè in pharmacopolijs dicitur à nauibus picãdis, nõ jamdiu picatis, vt zopissa. Et quùm absolutè pix naualis ponitur illa sumenda, vt hæc dum zopissæ designatio notatur. *Diosc. ca. 99. lib. 1.*

Pissaphaltũ. Pissaphaltum est bitumen Pici commixtum, quod ad mortuorum conditurã olim vsurpabatur. Dioscoridi tamen nõ videtur mixtura artificiosè parata, sed naturaliter talis: Nascitur, inquit, in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quod pissaphaltum nuncupatur. Sed de eo postea fusiùs agemus commodiore loco. *Sect. vlt. c. de Mumia*

Qui differãt pix & resina. Differt autem pix à resina, quod illa per ignem transierit, hęc spõtè effluxerit: vtraque arborum earundem soboles, verùm pix est veluti resina cocta & ignis adiutu educta.

Picis faciẽdæ modus. In Pice autẽ educẽda sic ferè proceditur, vt in carbonis faciẽdi modo. In loco lapidib. aut lateribus artificiosè strato, tedę in hastulas cõcisæ aggerũtur: Superponũtur rami abietum & picearum: Omnia ita cõteguntur terra, aut luto, aut alia materia non vstibili, vt ne rimula quidem circumquaque pateat, sed in vertice tantùm, aut alia parte magis idonea foramen relinquatur, per quod ignis immitti & flãma primùm emitti queat: accensis tedis, omnia arctissime occludẽda, ne flamma erumpat, & picis expectatio pereat. Quod si rimula quędam hiarit, & flammam aut fumum admiserit, terra aut luto obstruenda.

Pix cur nigra. Tum assulæ tedæ vi ignis æstuantes copiosum liquorem exprimũt in canales affabrè constructos, per quos & ipse deducitur in scrobes ac vasa idonea, fluenti pici excipiendæ dicata. Nigredinem autem acquirit à fumo & calore, vnde Pix nigra solet esse; nam quę flaua est resina potius dicenda.

Pix liquida. Quę primũ exstillat, fluxilior est, humidiorq;, & Pix liquida Officinis, Cedria Plinio, Pisselæon Diosc. dicitur, quod maximè tale euadit, separato, qui supernatat pici, sicuti lacti serũ, aquoso humore. Separatur verò dũ Pix coquitur, velleribus mundis supra halitũ eius expansis, & cùm eo præmaduerint expressis. Verius tamen pisselæon medicamentum ex oleo & pice compositum; quàm simplex dicitur.

Quæ secunda fluit, crassior, sicciorque. Quæ vltima, crassissima & durissima, & ad exsiccandum efficacissima.

Ad liquidam refertur alia quædam grauis odoris, quam Seplasiarij nunc oleum Cadinum quod cado contineatur, nunc Taxinum vocitant, cuius vsus ad pecudum genus transfertur. Gallorum vulgus Arabum idioma retinens quodran, & corruptè quoitran, & aliquãdo goitran, Belonius cedriam nominat.

Cùm pix vniuersa vel liquida, vel siccior, vtraque syncera, læuis & splendens laudatur. Illa emollit, digerit, dolorem lenit, coquit, pus mouet, scabros vngues extricat, impetigines emẽdat, & duritias vuluæ & sedis discutit. Siccior hæc omnia præstat, sed imbecillius; potentiùs vero siccat, & coalescendis vulneribus magis conuenit. Vires.

De Terebinthina. CAP. III.

ERA Terebinthina ex Terebinthino, seu Termĩtho, vt Græci dicũt, habetur. Est enĩ liquor pinguis ex eius trũco & ramis deflués. Optima est clara, perlucida, alba, acris & odorata: quę prędictis dotibus subflauescit nõ ĩprobanda. Laudatur quę ex Chio Insula defertur, Chia ob id nũcupata quę odore & gustu cęteris ãtecellit, & plus Terebinthi refert. Post hãc Lybica probatur, etiã Andromachi testimonio; dein Põtica. Minus celebratur Cypria, Syriaca, Iudaica, Arabica.

Est autem Terebinthus arbos contorta, fruticosa, ac mediocri magnitudine, caudice crasso, ramis multis, oblongis, folijs fraxini modo longis, ex multis ad vnam costam cohærentibus, sed crassioribus & pinguioribus, quorum singula laurinis similia cernuntur: flores admodum parui sunt muscosi & purpurascentes: fructus exigui baccarum ritu racematim cohærentes, rotundi, oblongi, duri, pingues ac resinosi, & manus contrectantium inficientes.

Fert præterea veluti quamdam siliquam oblongam, instar corniculi incuruam, in qua vermiculi similes culicibus reperiuntur. Aliquando etiam humor quidam, vt in vlmorum vesiculis continetur. Materia ligni lenta, nec valde dura est, radices validæ in profundo.

Terebinthorum quædam mascula dicitur, quæ sterilis est; alia fœmina, quæ fructus gerit. Hęc adhuc pro fructus vario colore duplici differentia signatur, vna cui fructus lentis magnitudine rubet; altera cui & grandior & pallidus est, & suauius fragrat. Terebinth. mas.

Nascitur copiosa in regionib. calidis, atque his potissimũ lęta viret, à quibus eius liquor nomẽ & laudẽ assumit, vt in insula Chio, in Cypro, Syria & circa Idam & Macedoniam. Sunt qui perhibent ad nos deuehi terebinthinam durã, siccamque, sic ignis ope cõcretam, quæ pro resina vẽditur: vix tamen suspicor nõnullos adeò esse mentis inopes, vt terebinthinã coquẽdo deteriorem & viliorem reddant, & è lõginquis regionibus adferãt. Terebinthina enim qualiscũque fuerit, sẽper pluris emitur, quã ea ipsa resina, ĩdustria qualibet cõcreta.

E larice quędã resina humidissima habetur, quę terebinthinę quòd sit valde similis, pro ea sępè ab institoribus exhibetur & venditur ignorantibus eas discernere, inquit Gal. Sed Larigna odore, gustu, & facultate, quàm terebinthina acrior, atque tenuioribus partibus & maiori discutiendi virtute prædita est. *l.2.cõp. med.gẽ. cap.4. c.5. l.3.* Terebinth. Larigna.

Ex resinis omnibus, principatus debetur terebinthinæ, post eam lentiscinæ secundum Dioscoridem; tum ei quæ de Picea educitur & *cõp.med gener.*

abiere: post quas Pinea, strobilinaque numeratur. Galenus tamen lentiscinam terebinthinæ præfert.

Vires. Terebinthina resinarum mitissima est, vulnerum familiare Balsamum: moderatè calfacit, mollit, expurgat, discutit, renes purgat, vrinam mouet, atque optimum est in multiplices vsus accommodatum præsidium. Quibus polleat viribus eximijs, norunt satis, qui virulenta gonorrhea laborarunt.

De Thure. Capvt IV.

Hvs arbusculæ cuiusdam in Arabia nascentis lacryma est resinosa, quæ ab incolis vernacula lingua modò *Conder*, modò *Louan* appellatur. Eius duo traduntur genera, vnum dicitur Olibanum, seu thus masculum, quod ex albo flauescit, limpidumque, pellucidum, pingue, ac siccum est, & resinæ Cedriæ puritatem, atque succini nitorem æmulatur. Forsã Olibanum dicitur præposito & adnexo articulo græco, o, cùm satis esset thus libanum enuntiare, quòd è monte Libano deferatur.

Alterum dicitur fœmininum, quod resinosum magis est, ac molle, & citò ardens, quodque bonitate masculo cedit. Vtrumque ex plãta manat, vix dum cognita, nisi de paucis notis, quia arbor est peregrina, Arabiæ indigena, pusilla, foijs lentiscinis: Cuius duæ traduntur differentiæ, vna dicitur montana, quæ tantum in montibus confragosis & asperis fruticat, optimumque thus profert. Altera in locis tantùm planis viret lætiùs, Ex qua copiosum quidem thus promanat, sed multò minùs bonum. Vtrumque facilè oleaginosis diluitur.

Thuris cortex crassus est, pinguis, odoratus, læuis, minimè scaber & sine membranis. Vis ei eadem, quæ thuri, sed calidior, astringentiorque, & crassiorum est partium quàm thus.

Manna thuris. Mannam thuris vocant, micas ipsius concussu elisas, quod dum conuehitur euenit, vt alibi demõstrauimus. Intus & foris thus vsurpatur, & aduersus morbos multos magnæ est vtilitatis. Vires siquidem habet penè innumeras, quas recensere longum nimis foret. In primis qualitatibus calefacit ordine secundo, siccat tertio, & puris mouendi facultatem habet, sed non valde efficacem.

Vires.

Manna thuris vim habet magis astringentem à portione thuris, quam habet admixtam, in eoque differt à thure, quod & minus astringit & coquit.

De

De Benjuino. CAPUT V.

ENIVINUM Officinis Belzoinũ dictum, nec Laserpitij, seu Cirenaici succi, nec myrrhę species est, vt nõnulli cõtẽdũt, nec Angelicę vulgò dictæ aut Imperatoriæ succus resinosus, vt ĩnuere videtur Ruellius, Laser enĩ seu Asa ex Syria, & Cyrene, & India in alias regiones; Benjuinũ in Indiã ex alijs regionib. vt *Samatra* & *Sian* aduehitur, nasciturq; nõ in ferulacea stirpe, sed in arbore præcelsa, cuius caudex crassus & durus est, multis ramis brachiatus, ordine pulcherrimo dispositis, & in latum extẽsis: folia oblonga, citri æmula, mucronata, at non vsque adeò virentia, sed auersa parte candicantia. Ligni materia dura est, odorataque.

Spontè sępè nascitur in multis syluis, tum Malacę, tum aliarum regionum, quas ob Tygridum frequẽtiam sæpè periculosum est adire. In quibus hæc animalia ferocissima rarius visuntur, vulnerantur arbores, quæ huius odoratissimę resinæ copiam effundunt, quam Chinenses *Cominhan*, Arabes *Louaniaoy*, Guzaratæ & Decan incolæ *Vdo* vocant.

Garcias Cap. 5. lib. 1.

Tria autem notantur Benjuini discrimina, vnũ dicitur amygdaloides, quod maculas candidas amygdalarum delibratarũ instar refert, quod maximè ab institoribus expetitur. Alia duo admodũ nigra sũt, quorum alterum parùm fragrat, & vilioris est pretij; alterum suauissimè spirat, & è nouellis arboribus exudat; à Samatræ incolis *Benini de Boninas* nuncupatur. Omnium censetur optimum, pellucidum, globulis candidis refertum, thuris æmulum, & suauissimè spirans.

Benjuinum cor, spiritus, & facultates omnes roborat & thymiamatis, antidotis & medicamentis ornatui dicatis vtiliter permiscetur. Oleaginosis autem perinde ac resinæ aliæ facilè dissoluitur. Vires.

De Euphorbio. CAPUT VI.

B Euphorbo Iubæ Regis Mauritaniæ Medico, Euphorbiũ primùm nõmẽ accepit, & hucusque seruauit. Est autem Euphorbium Dioscoridi, arbor ferulæ speciem gerens, acerrimo succo prægnans, cuius eximium feruorem expauescentes incolæ, ouillas pelles arbori circumligant, & eminùs contho ramos eius vulnerant: E plaga tùm copiosus succus in pelles defluit, qui postea concretus colligitur.

Dodoneo verò non arbor, sed herba potius est, folijs oblongis, crassis & virentibus, in rotunda figura angulosis, multis albicantibus spinis, ordine duplici armatis, ex quibus sauciatis liquor acerrimus, mordacissimus, faciléque concrescens effluit. Est enim, vt scripsit Galenus, causticæ & exulcerantis facultatis, & vsque adeò calefacit, extenuatque, vt in hoc cætera liquorum cõcretorum genera superet.

lib. 7. simpl.

Ob tam vehementem acrimoniam & summam tenuitatem non nisi magna cum molestia pulueratur; cuius rei gnari Pharmacopolæ

rusticis quibusdam, ac conditionis infimæ viris terendum committunt, monentque vt à pila, in qua teritur, vultum auertant: nunquam tamen ab eius feritate intacti redeunt; nam eius polline & vapore sursum elato tam importunè feriuntur nares & cerebrum, vt sternutatio, acrimonia, calor, dolor confestim ac simul ingruant. Euphorbij planta primùm videtur herba, sed quæ ætate arborescit.

Vires. Pręter calorem eximium & acrimoniam insignem, purgandi quãdam facultatem habet, qua non tantum pituitam, sed aquam ducit: per se tamen nunquam datur per os, nec cum alijs nisi rarò & parua quantitate.

De Lacryma Oleæ Æthiopicæ, impropriè Gummi Elemi dicta. Capvt VII.

Ingvis illa lacryma concreta, Officinis Gummi Elemi dicta, gummi nõ est, sed resina, vt quæ in igne facilè flammam concipiat, & oleaginosis diluatur. Scammonio vtcunque similis est, ait Dioscorid. sed magis flauescens, aut potius subrufa, minutis stillicidijs mammosa, nec linguam vellicans, aut gustum mordicans, vt scribit idem author; vnde forsan de alia lacryma loquitur, quàm de hac vulgari, quam gummi Elemi Pharmacopæorum vulgus nominat, gustuque iners est, nec acrimonia notabili os & palatum ferit. Ex olea Æthiopica stillat, & vbi in glebas concreuerit, ad nos deuehitur. *ca.*142. *lib.* 1.

Vires. Calefacit, emollit, digerit, resoluit, coquit, ad suppuratũ ducit, dolorẽ sedat, & vnguẽtis atque emplastris vtilissimè multis permiscetur.

Similem ferè lacrymam Oleæ nostrates & Oleastri eructant, sed parciorem & minùs commendatam: Ad oculorum tamen hebetudines & albugines valet illitu; & si sumatur menses cit, & partus extrahit; sed sumendam non censeo, si inter venena scribatur, vt scribit Dioscorides.

Gummi Elemi vulgari, seu lacrymæ Æthiopicę admodũ simile est quoddam resinę genus, ex noua Hispania delatum, quod Indi vernacula lingua *Tacamahaca* nominant, apud quos vsus est plurimi ad tumores frigidos coquendos, digerendos, resoluendos & dolores sedãdos, huius vires pluribus recenset Nic. Monard. lib. de simplicib. ex orbe nouo delatis. Tacamahaca.

Ad Tacamahacam accedit alia resina, pinguis, oleaginosa & tenax, Indis *Caranna* dicta, qui ea vtuntur in tumoribus, & omnis generis doloribus. Verùm cùm resinas omnes persequi non statuerimus, sed eas tantùm, quæ in Antidotario nostro vsurpantur, huic sectioni finem imponemus. Caranna.

SECTIO NONA.

De Gummi-resinis.

Oncreti liquores seu ex stirpibus ferulaceis, seu ex fruticibus, vel arboribus excelsis manarint, modò aqueis promptè diluantur, nominantur à Galeno speciali nomine gummi; vt qui eamdem originem sortiti, oleis & pinguibus facilem admittunt dissolutionem, in resinarum ordinem reponuntur. Qui autem inter vtraque ambigunt, & æquè aqueis & oleaginosis dilui patiuntur, Gummi-resinæ à nobis dicuntur, cuiusmodi sunt Mastiche, Caphura, & Styrax vt quædam alia, quæ nonnulli gummi, alij resinas appellitant. Ab his pauca quædam deflectunt, quæ quòd accuratè cum oleis, aut aqueis dilui non queant, Anomalæ gummi-resinæ à nob. vocantur, de quibus in calce huius sectionis breuiter disserimus

De Mastiche. CAP. I.

ASTICHE gũmi-resina est omniũ optima, è Lentisco exudans. Præstantior censetur, quæ in insula Chio prouenit, odorata, candida, splendens, friabilis, adulta & retorrida. Deterior virescens & nigra, Ægyptia dicta, aut Pontica, & bituminis similis. Mastichem adhuc spinam Ixinam reddere Theophrastus author est, sed Lentiscinam quauis alia (si quæ detur) prestantiorem artis medicæ proceres statuunt.

c.1.l.9. de hist. plant.

Est autem Lentiscus mastichem eructans, arbor admodum procera, σχῖνος Græcis dicta, ex cuius radice multi stolones coryli modo, concrescunt, ramis lentis & flexilibus brachiati. Folia ab vno pediculo ferè octona cohærent, folijs glycyrrhizæ non multùm dissimilia, sed duriora: flores muscosi plurimi, pediculis longis adhærent; quibus baccæ succedunt Erui magnitudine, initio virides, & vbi maturuerint nigræ, substantia quadam pingui & nucleo intus nigro & duro turgidæ.

Lentiscus

Præter folia, flores & fructus lentisco adnascuntur, velut vtriculi intorti, corniculorum ritu, in quibus initio liquor continetur, ex quo insecta quædam culicibus similia, velut in vlmi vesicis nascuntur.

Ex eius ligno dentiscalpia fiunt optima, quibus non modò repurgantur dentes, sed roborãtur gingiuæ, constringuntur & ori suauitas

conciliatur. Ob vires eius eximias non malè ſubſtituitur pro Xylobalſamo.

Ægrè lentiſci fruticant Lutetiæ, duas tamen vidi in horto Ioan. Gonerij rei herbariæ ſtudioſiſſimi, ſed quæ ſæuitiam hyemis ægrè perferunt.

Vires. Maſtiche ad multa commendatur, ſed maximè ad ſtomachi & ventriculi affectus: nam ſumpta, vel admota, dolores illius ſedat, nauſeam & cibi faſtidium tollit, retinendi potentiam roborat, & coctionem iuuat. Prodeſt & hęmoptoicis in linctu cum ſyrupo conueniente, vt etiam veteri tuſſi: commanducata oris halitum emẽdat, & pituitam è cerebro blandè attrahit. Vt optimè pulueretur, debet & ſolet parùm aquæ commiſceri. Diſſoluitur autem facilè & aqueis & oleaginoſis.

De Caphura. CAPVT II.

APHVRA nec bituminis genus eſt, nec medulla nec medicamentum compoſitum, vt nimis oſcitanter nonnulli crediderunt, ſed Gummi-reſina quædam pellucida, Dioſcoridi & Græcis veteribus incognita, ex arbore peregrina manans, quam Garcias ab horto iuglandi nuci ſimilem dicit, ſed folijs magis candicantibus: Ligni materia cinerei eſt coloris, & interdum nigrioris, nec leuis, aut fungoſa multùm, ſed mediocriter denſa & ſolida.

Procera eſt hæc arbos, ramos quaquauerſum fundens, & aſpectu perpulchra; quæ non lacrymas vberiùs exudat cælo coruſcante, aut cerebro tonitru crepitante, quàm placido ac ſereno, vt inſcienter putarunt multi.

Effluit autem iſta lacryma per arboris rimas reliquorum gummi ritu, ſyncera, ac candida, nec coctione ad conciliandum candorem egens. Si namque puluerem, ſordes, aut lapidum vel ligni fragmenta ſimul habuerit admiſta, id fit eorum qui colligunt oſcitantia & errore. Seligenda autem criſtalli modo ſplendens, ſyncera, odora.

Caphura de Burneo. Præcipuæ verò duæ eius agnoſcuntur differentiæ, prima dicitur Caphura de *Burneo*, quæ præſtantiſſima eſt, & apud nos nunquam, aut rarò defertur. Altera cognomen habet à Chyna, vnde ſolet aduehi, nuncque in Pharmacopolijs ſeruatur. Magnus eſt enim vſus in his regionibus in quibus prouenit, adeovt inter cibos interdum admittatur. Meminit Auic. cap. 133. tract. 2. lib. 2. caphuræ maximè vt Auerroës, quæ innaſcitur & colligitur, quæ haloſanthi quoddam genus eſt, quod caphuralem exhalat odorem.

Vires. Calidam multi aſſeruerunt, non modò manifeſtè, ſed ad tertium vſque receſſum: alij frigidam mordicus tenent, neque deſunt his, nec illis rationes, quas breuitatis ergò ſubticemus, dicimuſque morbis calidis & frigidis multis prodeſſe. Eſt enim miſtæ qualitatis &

odore, ac ſpirituū tenuitate videtur afficere caloris modo: Reliquis qualitatibus tanquam frigida laceſſit.

Crediderunt multi Caphuram, *Caput & Caphur* Arabibus dictam, Officinis Camphoram, veneris ſtimulos arcere, & cōceptum impedire, ſoloque halitu viros ad congreſſum reddere, vnde verſus, Caphura per nares caſtrat odorè mares. fecit huius rei periculum non nimis credulus Scaliger, primæ notæ philoſophus: omnia falſa deprehendit. Caphura facilè pauca addita aqua pulueratur, & aqueis & oleaginoſis ac pinguibus optimè diſſoluitur, accuratiùs tamen his quàm illis diſſolui contingit.

De *ſtyrace.* CAPVT III.

STYRAX Syriacæ cuiuſdam arboris gummeus reſinoſuſque eſt ſuccus, concretus, aridus: nullus huius nominis liquidus, humidus, fluxilis, vt imperitè multorum inhæſit animis, qui & liquidum & ſiccum ſtoracem non modo conſtituerunt, ſed ex eadem arbore vtrumque manare profitentur. Sed revera arbor Styraciflua lacrymam tantùm exſtillat coagulabilem, quæ ſcilicet mox tota concreſcit in molem denſam, pinguem & reſinoſam, nullàque eius portio in liquorem fluxilem abit, vt iampridem falſa, vetuſque Arabum increbuit opinio: quam qui ſectantur, vocum affinitate decepti, Styracem pro Stacte & hanc pro liquida Styrace nimis oſcitanter vſurpant. Stacte quid Vtriuſque enim vt diuerſa conſiſtentia, odor, ſapor, qualitas, ſic origo & natura: nam Stacte eſt pinguitudo myrrhæ recentis, cum pauca aqua tuſæ & expreſſæ, atque in vnguenti liquidioris formam redactæ: aut ſi mauis, pinguiſſimus eſt myrrhæ flos, vel eiuſdem recentis tuſę & expreſſæ prępingue ſerum, vel tortiuum ius machinis quibuſdam eductum.

Melior iudicatur Stacte; quæ nullam olei miſtionem admiſerit. qualitatem enim myrrhæ non modo calefactoriam habet, ſed eius exigua portio virium quoque eſt compos plurimarum, ait Dioſcorides.

Dioſc. cap. 72. lib. I. Storax verò, vt cum ſeplaſiarjis loquar, vel potius Styrax, quia ſtiriatim ex arbore extillat, vbi ex arbore proſilit, mox concreſcit in glebā denſam, ſolidā, reſinoſā, aliquot grumis albicātem, ſuauiſſimè fragrātem. Laudatiſſimus Calamita, quod in calamis è Pamphylia ferebatur, nuncupatus, pinguis, lentus, fragmentis albicantibus, odore perſeueranti. Improbatur furfuroſus cano ſitu obductus, inodorus. Optimus quoque ex Cypro, Sidone, & Piſidia ad nos aduehitur: Nunc autem Calamis aduehi deſiit.

Ex arbore malo coroneæ ſimili manat, cuius tamen folia minora ſunt, minuſque rigida, & auerſa parte cana: flos albidus Arantiæ magnitudine, non odore: baccæ admodum paruæ ternis vngulis exceptæ, ac pediculis longis hærentes ſurculis adnaſcuntur. Eius autem arboris concretus liquor plurimum laudatur, qui præter dotes

superiùs dictas, diutissimè in sua odoris suauitate permanet.

Qui vero melligenus liquor passim in officinis Styracis liquidi nomine reperitur, nec myrrhæ primiflua, ac syncera lacryma est, perquam odorata, Stacta dicta, quæ ob eximias dotes pro opobalsamo substituitur, vt nec alia arte quauis expressa & aquæ permista, si modo pinguedo queat aquæ permisceri, & in vnguentum coire, ac diutissimè seruari, vt scribitur, sed vnguentoleum quoddam seu liquor inter oleum & vnguentum medius, pinguis, nigricans & fortis, ac ne dicam, fœtidi, seu tetri odoris, qui cum ferè displiceat & ignoretur, paucique sit vsus, vel non, vel pauca quantitate seruatur.

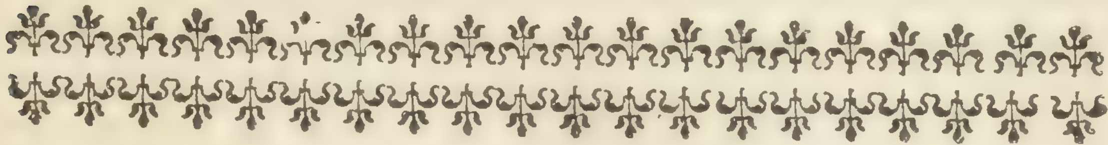
Scribunt autem nonnulli Styracem liquidum à corticibus styracis in oleo diu maceratis, & fortiter expressis educi. Alij probabili coniectura imaginaria tamen, ex ramis eiusdem arboris vetustioris, ac moribundæ hastulis & ramis ad ignem admotis, resinosum quemdam succum, vt ex teda picem extrahi, qui oleo permixtus pro styrace liquida tenetur, cuius quidem halitus licèt insuauis, quadam sui parte Styracinus percipitur, ipsiusque portio facibus cereis permixta, odorem dum accenduntur, expirat gratiorem, vt vt sit, vix credo ipsam esse Styracem liquidam antiquorum fragrantissimam, & viribus eximijs commendatam. Nam liquida vulgaris vix est calamitæ fæx, attamen rubra liquidæ fæx perhibetur, cum tamen sit multo purior & fragrantior.

Styrax rubra. Cum autem frequenter olfecissem balsamum Chynense, eiusque fragrantiam cum liquido Styrace contulissem, non præter rationem credidi, ex arbore simili vtrumque comparari: verum ex lacryma illud non coacta, hunc vero arte multa, labore, plantæ partium admixtione, & forsan ignis adiutu coire, ac velut in mellaginem fœtidosuauem abire.

Ex Strabone vero colligitur, Styracem liquidum colligi ex arbore in monte Tauro frequēti, non magna rectaque, in cuius trunco vermis edacissimi genus, inquit, innascitur, qui lignum ad corticem exest, atque inter erodendum velut scrobs, vt ex serra ad arboris radicem delabitur & congregatur, Tum super eam liquor heterogeneus ex arbore læsa defluens, ipsius portio facilè coagulabilis cito concrescit, estque succino similis & seorsim colligitur: Alia portio pinguior cum scrobe, furfuribus & terrosa substantia permiscetur, liquidiorque manet, & pro Styrace liquido tenetur, estque puro odoratior, viribus tamen impar. Coagulatur & in arboris trunco antequam descendat firmior quædam portio succi, quam legitimum Styracem & purum esse, qui ex dictaminis ratione tenent, non errant, liquidum vero esse quid partim naturale, partim casu vt scrobe & sordibus alteratur, vt Strabo cēset, vel arte, vt odoratis pinguibus admixtis adulteratum, vt multi credunt, nec illis habeo quod opponam, nisi quod multi credunt Styracem liquidum esse velut Amur- Lib. 12.

cam, seu fæcem quorumdam balsamorum, vt Peruani, Chyn:nsis, Toluani, & similium, quæ ex Arabia Felici C opo-viridi, & Indiæ locis pluribus aduehuntur, quæ illic sunt vt apud nos Terebinthinæ. Et sane præter fortem liquidi Styracis odorem, ex ipso spirat adhuc quidam halitus Balsamorum more nares feriens. Armaca Balsamorũ

Dodoneus non sine rationis examine putauit Styracem liquidum esse Styracis arboris resinam liquidiorem nec coagulabilẽ, cui myrrha permista fuit. Sæpè namque cõtingit, vt ex eadem arbore resina quædam liquidior, alia compactior exudet. Auicenna cap. 623. tract. 2. lib. 2. ait Storacem alium esse, syncerum & suauem, ac pretiosum, qui sponte effluit, alium impurum & nigrum, qui ex decocto corticis arboris Storacinæ habetur, & Storax liquidus est, quibusdam Arabibus mel lubne dictus, vt prior, ac naturalis miha, qui scilicet sponte effluit. Dodonei opinio.

APPENDIX.

De Anomalis Gummi-Resinis.

ISCEDVNT à legibus statutis quidam liquores concreti, qui licèt mediam inter gummi & resinas naturam sortiti, nec tamẽ facilè & expeditè aqueis vt illa, nec perfectè oleaginosis, vt hæ dissoluuntur, sed vel subsidũt, vel grumescunt, vel nexum & commixtionem auersantur, cuiusmodi sunt Bdellium & myrrha.

De Myrrha & Stacte. CAPVT IIII.

YRRHA Græcis Smyrna dicta, concretus est gummeus succus cuiusdam arboris, quæ in multis Arabiæ regionibus & montosis & planis, vt circa *Sabe, Adramyta, Citibæna & Mamali* nascitur. Est autem arbos hæc myrrhiflua, mediocri magnitudine, caudice duro, contortoque iuxta terram, cortice læui ad portulacam accedente, folio aculeato, vlmeo simili. Dioscorides Ægyptiæ spinæ non dissimilem facit, alij Terebintho, Diodorus Lentisco æquat, Sic tamen vt spinosior sit, & humilior: Nam quinis cubitis raro est altior.

Nascitur sæpè & lætè in locis sabulosis & arescẽtibus, atque vt plurimùm incultis, vberius tamen, & lætius viret ac fruticat in culto solo. Incidi solet à radice ad ramos adhuc satis conspicuos, Et ex illato

vulnere extillat myrrha: sed ante corticem ferro solutum, sponte & sine plaga, sed veluti cutis hiantibus poris, quasi saliuam quamdam exudat, & stillatitium rorem, quem Stacten nominant, quam imperitè multi styracem liquidum dicunt, vtrumque ex eadem arbore manare mentientes. Verum ex arboribus diuersis effluere, & Styracem liquidum verum dari nullum, aut si detur, Stacten nō esse nupèr fusissimè demonstrauimus.

Stacte triplex.

Sed ne remaneat crudior hæc res, vt in priore additione, in qua materiam ipsam masticare, diuque ruminare non licuit, dicimus Stacten, seu myrrham, (vtriusque enim est eadem origo & ratio, non soli aut cœli, sed temporis quo colligitur, collectionismodi, & apparatus) triplici discrimine notari.

Stacte vnguinaria.

Myrrha Stacte.

Vel enim est primiflua, ac sponte & guttatim exudans lachryma, simpliciter Stacte, id est, gutta dicitur, cui nulla præfertur, ait Mathiol. vel ipsius recentis est pinguitudo, cum aqua pauca tusa, & organo expressa, atque in vnguenti formam redacta, vt Dioscor. scribit, quæ rectè Stacte vnguentaria, male vero styrax liquida nuncupatur. Vel lacryma est cuiusdam arboris Arabicæ, ex cuius vulneribus & plagis affluit, & myrrha simpliciter, vel cum adiuncto Myrrha Stacte vocitatur. Duæ autem priores ita raræ sunt, vt apud nos vix videantur, maximè vero quæ vnguenti consistentiam nacta est, cuius minima portio virium est compos multarum, ait Dioscor.

Redeo igitur ad myrrham & arbusculam è qua manat, quæ prorsus exotica est ac peregrina, scabra, spinosa, folijs asperis & aculeatis, sapore Iuniperi: in eodemque solo & cælo, vbi thus nascitur, delectatur & abundè fruticat. Ex eius vulnere lacryma coagulata, ipsiusmet nomine donatur; laudaturque fragilis, læuis, vndique concolor, minutis glebis, amara, acris, odorata, & quæ confracta venas vnguium modo candidas & læues ostendit.

Myrrha Troglodytica.

Quæ ex satiua arbore colligitur, semper præfertur ei quæ ex syluestri: Sed omnibus antefertur, quæ à loco vnde conuehitur, nomē trahens Troglodytica nuncupatur: quæ colore subviridis est, splendens ac mordax.

Quædam adhuc dicitur Pediasimos, alia Gabi: vtraque quoque bona & copiosam Stactem emittens: Duæ sunt aliæ malæ, Cauclais quæ nigra & retorrida est, & Ergasima, omnium deterrima, macra & cano situ obducta. Est & quædam Mynæa dicta, pessima.

Tanta est myrrhæ cum bdellio affinitas, vt multi non differre contenderint: Malè tamē, vt mox videbimus. Operosa est, nec accurata vtriusque cum in oleis, tum in aqueis dissolutio.

Vires.

Myrrha calefacit & siccat gradu secundo, vuluam præclusam aperit, menses cit, & partus celeriter extrahit, commanducata graues oris halitus emendat.

Stacte

Stacte mira suauitate & efficacia commendabilis, substituique potest pro opobalsamo; verùm hoc illa rarior est. Stomachum & partes præcipuas roborat, putredinem arcet, spiritus recreat, morbis ab vtero & cerebro multis conducit.

De Bdellio. CAPVT V.

Plin.c. 9.l.12.

IN Bactris arbor quædam est nigra, magnitudine oleæ, folio roboris, fructu Caprifici, nec insuaui, ex qua manat lacryma, quam nonnulli *Brochon*, alij *Malathram*, alij *Maldacon*, & officinæ Bdellium nominant.

Id probatur gustu amarum, translucidum cùm frangitur, pingue cùm fricatur & incenditur, odoratũ, facilè liquescens, simile ceræ, vel taurino glutini, mollescens, sordibus exutum. Galenus laudat Scythicum, Plinius Bactryanum, Dioscorides Saracenicum, quod scilicèt è Saraca fœlicis Arabiæ ciuitate deuehitur.

Est & quoddam Indicum, sordidum, nigrum, in offas conuolutum omnium pessimum, quod *Adrobolon* nuncupatur. Laudatur quod in Media nascitur, Parthicum medicamentariæ materiei scriptores nominant. Adrobolon

Porro ex quanam stirpe Bdellium habeatur, non satis inter viros graues & probatos constat; Alij enim exudare dicunt ex arbore ei valdè simili, quæ myrrham profert; Alij ex multùm dissimili. De hac autem doctorum tam ancipiti opinione non habeo, quod satis audacter possim asserere: forsan habetur vtrumque ex plantis parũ dissimilibus, sed alterum ex agresti, alterum ex satiua depromptum, Perinde ac varia pomorum, pyrorum, & prunorum, in facie, colore, sapore discrimina ex arboribus parùm dissentaneis excerpuntur. Vt vt sit, Bdellium Officinarum minimè rarum est, & his conditionibus insignitum, quas illi veteres dederunt.

Licet autem Bdellium diutissimè in quodã liquore maceretur, aut in pila ductum vix in minimas partes aut totum dissoluatur, attamẽ dum ab industrioso artifice in mortario calido, cum pistillo quoque calido teritur super-affluendo parum vini aut alius liquoris optimè diluitur.

Calefacit, emollit, resoluit: Duritias & tumores gutturosis & hernias humidas discutit: Vuluæ spiracula laxat appositu & suffitu: Menses, fœtus & humiditates omnes extrahit, calculos potu comminuit, & pellit vrinam; Atque vtiliter malagmatis inseritur, quæ contra duritates & neruorum nodos prosunt. Vires.

SECTIO DECIMA.

De alijs stirpium humoribus, seu succis.

Lantarum sanguis is humor est, qui vsitatiore nomenclatura, ait Theophrastus, succus dicitur, quo deficiente, deficiunt ipsæ, luxuriante & lætiùs virent, & vegetiùs adolescunt. Is autem pro plantarum varietate, ex quibus habetur, varius est: in quibusdā enim crassus, lentus, viscidus, fuluus, rufus, friabilis, gummeus. In alijs pinguis, oleosus, odoratus, resinosus: In quibusdam melleus, lacteus, vinosus, salsuginosus, vt supra iam monuimus. De succis gummeis & resinosis, ac pinguibus supra satis: instat nunc, vt de aliis quibusdam magis terrestribus & macris disseramus.

De Opio. Capvt I.

Apaver aut satiuum est, aut syluestre; Atque species vtriusque plures, vt suprà docuimus. Ex singulis satiuis contusis expressus succus & concretus, Meconium dicitur. Ex nigri tantùm capitulis, aut vulneratis, aut sponte effluens lacryma, seu succus, dignitate quadam ὀπὸς Græcis, Opium Latinis dicitur.

Meconiū.

Opium.

Opii varietates.

Eius variæ differentiæ agnoscuntur, pro regionum, in quibus colligitur varietate. Quod Thebaicum est, & ex Cairo aduehi solitum, albicat, & præstantissimum est. Ex Syria, Alexandria, & alijs regionibus allatum, nigrum, & minus bonum. Ex albo quoque papauere vulnerato, optimum haberi opium recentiores asseuerant. Quod ex *Cambaia* adfertur, ex prægrandi papauere *Carcax* inibi dicto, manat. Cuius scilicet capita singula oui struthiocameli magnitudinem æquant: vnde minimè mirum, si ex his cultello læsis succi dimanet vbertas.

Carcax.

Opium cuius qualitatis.

De opij qualitatibus non vnus est omnium consensus, Dioscorides & alij plærique non modò frigidum, sed quarto recessu esse tale scripserunt. Mathiolus illis opponit odorem & acrimoniam. Ego mistæ qualitatis existimo, sed caliditatem leuiorem ac fugacem, frigiditatem validiorem ac contumacem.

Præter qualitates elementares alias habet, quæ ipsum commendat, si opportunè & iusta dosi exhibeatur; Et improbant, si indebitè detur: Tremorem enim & paralysim non tantum inducit, sed ad somnum perpetuum, hoc est, interitum ducit.

Bene paratum & datum, benè prodest: vigilijs namque perpêtuis medetur, somnum conciliando, dolorum immanitatem sedat & fallit sensum magis hebetem reddendo.

Magnus est eius vsus per vniuersam Mauritaniam & Asiam, vbi *Amficium & Oficum*, quasi opium dicitur, ad animi, quod valde mirum, & corporis erigendas vires & facultates exhilarandas: Siquidem ipsius esui adeò assueuerunt, vt si prorsus abstineant, vitæ discrimen incurrunt, ac sæpè moriuntur.

Eo solent vti Turcæ castra sequentes, vt ad pugnam sint alacriores: & tanquam ebrij vel amentes, ad pericula quæuis minùs formidolosè sese præcipitent.

Putarunt nonnulli venerem quoque excitare: Ratio tamen id negat, & experientia docuit libidinis œstrum potius arcere, atque ignauos carnis reddere motus.

De Elaterio. CAP. II.

LATERIVM inter medicamenta mochlica & turbatorio motu corpus agitantia numeratur, quo licèt violento est olim vsus Hippocrates. Nunc verò eius ferè desijt vsus, nisi in paucis regionibus Italiæ, in quibus aliquando vsurpatur, ad earum forsan ægritudinum curationem, quibus benigniora parum profuerunt remedia.

Sect.2. lib. de loc. in homin. Sect.2. lib. de int. affect. Cap.14 lib.9. de hist. plant.

Est autem Elaterium fructus cucumeris agrestis inspissatus, qui secundum Theophrastum mirabili virtute ducentis annis seruari potest. Omnium medicamentorum inquit, diuturnissimum est Elaterium, optimumque quod vetustissimum. Itaque medicus quidam vir haud insolens neque mendax, elaterium ducentorum annorum, mirabili proprietate seruare apud se retulit, eo à quodam munere donatus. Causa propter quam tam longo tempore seruari possit, humoris copia est; vnde ad Quinquagesimum annum vsque lucernis admotum, lumen extinguit. Modus extrahendi & inspissandi facilis est, quem qui non nouit ex Dioscoride noscat. Elaterium quid.

Est autem cucumer agrestis, quem anguinum & asininũ appellant, satiuo valde similis, nisi quod folia minus angulosa sunt & magis incana, fructus verò multò minores, ex pallido virescentes, vt & tota planta, seminibus & succo pleni, qui tacti protinus exiliunt, instar persicariæ siliquosæ, quam ob id *noli me tangere* vocitant.

Lib. 8. simpl.

Cucumeris agrestis & fructus ipsius succus, quem elaterium vocant, inquit Galen. ad medicationes accõmodus est. Summè amarus, ordine secundo calidus, menses mouet, fœtum interimit, & aluum turbando aquas ducit. Vires.

De Ladano. Cap. III.

Ladanum liquor est ex folijs Cisti in Cypro nascentis, cui Ledon nomen est, exudans. Is caprarum ope, si vera narrat Dioscorid. sic colligitur. Cùm hirci & capre cisti frondes pascũtur, his pinguitudinẽ quãdam verno tẽpore innatam, barba tergunt excipiũtque, atque eam ipsã villosis cruribus adhærescentem reportant, quà postea depectẽtes incolæ, & colo traijcientes cogunt in offas, & ita seruant, vocantque Ladanum, Officinæ Labdanum.

Hunc ladanum excipiendi modum, tanquam fabulosum nonnulli aspernantur, nec tamen alium faciliorem substituunt. Verùm cùm sit natura tenax & lentum, facileque sequatur ad contactum, vt viscum funiculis attractis, & alijs pluribus modis excerpi potest.

Laudatur maximè Cyprium, odoratum, subuiride, facilè mollescens, quod arenas & sordes non collegit, nec squalidum est. Arabicum vilius est, & minus bonum.

Vires. Vim habet calefaciendi & molliendi: venarum orificia aperit, capillum fluentẽ continet, addito vino nigro, myrrha & oleo myrtino.

Ladanigeræ Cisti descriptio. Habetur non ex Cisso, hoc est, hedera, vt putauit Plinius, sed ex Cisto, quæ paruus est frutex, surculosus, lignosus, folia emittens longiora, nigricantia, tactu glutinosa, quæ pingue quoddam, & resinosum verè exudant, quòd arte qualibet collectum, Ladanum dicitur. Flores exiguos, albicantes & paruis rosis similes gerit.

De Hypocistide. Cap. IV.

Cistus mas.
Præter Cistum Ledon, seu Ladanigeram, duæ traduntur aliæ varietates, vna mas dicitur, è cuius radicibus Hypocistis prosilit, quarum veluti spurium est germen, punici mali cytinis simile. Quibusdam Lunodorum, alijs Robethron, Fuschio fungus nominatum. Eius succus extrahitur, vt acaciæ, & concretus asseruatur.

Altera Cistus fœmina dicitur: folia oblonga gerit, parum angusta: flores candidos & paruos, & semẽ in triquetro pericarpio pusillum; Ladanigeræ Cisto admodum similis est

Cistus fœmina. Cistus mas paruus est frutex, maior thymo, folijs ozimi, sed rotundioribus, floribus rosaceis, qui fœminæ albæ sunt & minores: radice lignosa, ac durissima, è cuius fere medio Hypocistis velut infixa pullulat, vt viscum è quercus vel alterius arboris ramo.

Vires. Rara admodũ est Hypocistis, cuius loco vtimur acacia, quæ vires habet illi analogas, sed imbecilliores. Vim habet astringendi potentissimam; prodest dysentericis, cœliacis, & sanguinem vndecunque excernentibus. Siccat quoque & roborat, & ad fluxionum affectus omnes efficax est remedium.

De Tartaro. CAP. V.

T lactis, sic vini substantia prorsus homogenea non est, sed varia: Illius enim portio quædam butirosa & leuior, alia caseosa & crassior ac grauior, quædam serosa, quæ medio modo se habet. Huius verò tenuis quoque portio flos vini dicitur, alia minus leuis, quę medium dolium occupat, alia crassissima, quæ subsidet & dolio facilè adhærescit, fæx vini dicta, quam recentiores Tartarum nominant, forsan quòd multorum Empiricorum sit Idolum,
4. Reg. cap. 17. vt Tarrac olim fuit Heuæorum: Magis tamen sic dictum puto quod infimum vasis locum teneat.

Licèt autem tartarum sit fæx vini, multis tamen dotibus commendatur: Nam vt in corpore humano, humores aliqui, excrementa dicuntur benigna & vtilia, vt semen, lac, & humores multi certis partibus ad certos vsus inclusi, sic etiam vini fæx vtilis est. Vinum enim, vt prouerbio fertur, non consistit sine fæce, diutiusque cum eiusmodi excremẽto sine corruptela cõseruatur, vt ignis cum cineribus. Tartarum quid.

Ex eo manica incluso, in cella vinaria, aut alio vdo loco suspensa, oleosus educitur humor, quem oleum tartari vocant, quod è sacculo cannabino, & raro veluti per ephydrosim, & deliquium exudans, in subiectum vas guttatim delabitur, vt in nostra Officina demonstrauimus. Educitur quoque ad ascensum, sed opere magis laborioso & minus vtili. Recentiores cremorẽ tartari, vt vocant eliciunt, quem sæpè fœliciter a ℈j. ad ʒj. exhibent in iusculo aut alio liquore idoneo ad obstructiones efficacissimè liberandas. Ordinaria tamen remedia prætulerim, nisi nimis ignaua euentus iudicauit. Oleũ tartari

Ex vsto tartaro fit cinis ille Lutetiæ frequentissimus Grapolè Francisco Alexand. dictus, linteis dealbandis expetitus, quem Grauellatam vulgus nominat, qui etiam ad Pyroticorum confectionem, aliosque quosdam vsus laudatur. Tartarum enim in detergendo compar non habet, ait Cardanus; Ob id sordida ac duris nata locis, & carnis excrescentias purgat, ac viuam carnem ostendit. Grapolè Grauellata.

De Succo glycyrrhizæ. CAP. VI.

VCCVS glycyrrhizæ ad multos vsus expetitur. Est enim Bechicum eximium, quod & per se vtiliter ad pulmonum & thoracis affectus sumitur, & alijs medicamentis commiscetur. Galenus eum præfert, qui è Creta delatus est. Lib. 7. composit. med. secund. loc.

Dicitur autem Græcis glycyrrhiza, Officinis liquiritia, Celso iuxta Græcum idioma dulcis radix, vulgo rigolitia, Batauis Dulce lignum. Saporem enim dulcissimum & gratissimum succus eius exhibet, qui sic educitur,

Radices glycyrrhizæ recentes & perhumidæ Iulio mense colliguntur, purgantur & teruntur: dein ex aqua coquuntur, colantur, & exprimuntur. Expressus succus igni, vel sole siccatur & seruatur. Optimus qui dulcissimus, mollis, recens, purus, tenax & qui confractus splendescit, quique nigerrimus est, & linguæ subditus, tandem totus liquescit.

Laudari solet, qui ex Hispania defertur, vbi copiosissimus & optimus dicitur præparari; nullibi tamen melior & gratior reperitur, quam in Officina Dom. Larderij Pharmacopœi Parisiensis, qui non modo solennia quæuis medicamenta magna dexteritate & solerti ingenio parat, sed etiam vulgaria & simpliciora non aspernatur, vt succum glycyrrhizæ, quem solo parandi artificio gustu suauem, & consistentia commendabilem reddit.

Est verò glycyrrhiza colore foris buxeo, intus croceo, ligno lento, & fractu contumaci sapore dulci, quæ mansa sitim extinguit, vnde & adipsa dicta. Improbatur intus alba, vel nigra, exucca, vetus, fragilis raphani modo, & inter frangendum puluerem edens. Cætera de hac dicta sunt sectione quarta lib. 1. de medica materia.

De Cera. Capvt VII.

Apibvs mira est sagacitas, industria & sedulitas in colligenda & conficienda cera, quæ nullibi terrarum citra horum animalculorũ opem & laborem habetur. Solæ enim apiculæ faciunt, quæ nullus hominum potest. Solæ inter insecta homini & alimenta, & medicamenta suo opificio suppeditant. *Cap. 24. l. 22*

Tot verò tãtæque sunt ceræ cõmoditates, vt vix possint recenseri, inquit Plin. Laudatur flaua, odorata, modicè pinguis, pura, coacta, & alienę omnis materię expers, mellis habitũ, quadamtenus referens.

Secundum locum obtinet candida, quæ vel suapte natura, aliquãdo talis est, vt Pontica, sed sæpius artificio, nempe lotione vt Tyrrhenica. Cæteri colores sũt acquisititij, vt viridis ab ęrugine, rubeus ab anchusa vel minio, niger ab atramento vel charta vsta, à quibus mistis vires mutat. Semper verò melior est recens & subflaua, quæ cera virginea nominatur. *Galen. cap. 14. lib. 1. comp. med. gener.*

Medium autem quodammodo tenet calefacientium, refrigerantium, humectantium & exsiccantium. Habet verò quiddam etiam essentiæ crassæ, atque emplasticæ. Quamobrem aliorum medicamentorum, tum calefacientium, tum refrigerantium materia est. *Cap. 23. lib. 7. simpl.*

Ceræ lotio & dealbatio. Cera omnis mollis, inquit Diosc. calefacit, modicè explet corpora: datur in sorbitione dysentericis. Vt alba reddatur, liquatur primùm ad ignem, deinde in aqua fontis pura demergitur, vbi permouetur, expurgaturque Galen. Alium modum, quo candidissima fit docet Dioscorides, apud quem videndus cap. 105. lib. 2. *Cap. 14. lib. 1. comp. med. gen.*

Est autem apibus cera non modo pabulum, quo mellis penuria per hyemis longitudinem vescuntur, sed & materia ex qua in alueraribus fauos, in fauis loculamenta & veluti cubicula construunt, in quibus pernoctant, quiescunt & prolem concipiunt, atque mel ad victum hybernum conferunt. Tam miro autem artificio faui conditi sunt, vt in eorum structura Mathematicæ leges accuratè videātur obseruatæ; Ideoque vt ædificium quoddam eximium vix eadem ac omnino simili materia construitur, sic neque faui prorsus homogenei sunt. Constant enim cera, tanquam præcipua materia, & Cōmosi, Pissocero, & Propoli, quibus vinculis colligantur, formam nanciscuntur tutiorem, & adhæsum aluearibus firmiorem. Commosis enim cerosa quædam est materia, viscida, ac gummea, vnde nomen, & amara valde, quam apes ex plantarum lacrymis excerpunt, ex eoque primum fauorum rudimentum instituunt. Pissoceros est veluti cera admixta pici, quem partim ex floribus, partim ex arborum succis mutuantur apes, & ex eo loculorum combinationes colligant. Propolis vero, quam Brasauolus imperitè ceram virginem putat, cerosa quædam est materia, crassa, flaua, odore grauis, ac styracem referens, & mastiches modo ductilis, quæ in aluearioorum foribus & spiraculis reperitur vbi apibus intrandi, exeundique patet iter. Plinius nec ceram esse, nec aliud quidquam cerosæ naturæ propolim esse contendit, fauorum tamen stabilimentum esse fatetur: Sicque commosim & propolim inter se non distare colligendum.

Commosis quid.

Pissoceros.

In exa. simpl.

Propolis quid.

Propolis tamen nec fundamentum, nec partem fauorum constituit vt commosis, sed apum ædicularum rimis & foraminibus obstruendis, aduersus aëris, frigoris, & animalculorum iniurias tantùm inseruit. Hac enim tanquam pasta aut signino quodam aluceariorum ima pars incrustatur, & scissuræ, si quæ sint, obturantur. Colligitur ex multis arboribus, sed potissimū è populo multo succo luxuriante, à qua veluti saliuam quamdam apiculæ sugunt, congerūt, & opera tam industriosa conficiunt, vt abeat in propolim, quæ Galeno quasi ceræ dicitur cap.213.lib. simpl.

Raro est in vsu, ob eius penuriam: ad multa tamen commendatur, vim siquidem epispaticam habet insignem, nec humores solum ex alto euocat, sed spicula attrahit, tumores resoluit, neruorum dolores mitigat, eorumque vulneribus confert. Calefacit in fine gradus secundi, aut principio tertij.

Vires.

Gal. li. 8. simp.

De Succis quibusdam aliis, alio loco aptius descriptis.

CAPVT VIII.

VCCI seruantur consistentia, vel liquida, vt acetum, vinum, omphacium, vel solida, vt Aloë, Scammonium, vel media, vt Rob & sapæ, de quibus singulis suo ordine partim in Officina nostra, partim in libro primo materiæ medicæ disseruimus.

Mihi autem cùm decies, imo bis tantum repetita minimè placeant, ad singulorum examen vix videbor denuò rediturus: libenter enim exoptassem hoc opusculum in molem minorem contractum fuisse.

De Aloë porrò & Scammonio, cùm purgantia sint, sectione secũda huius libri de Materia medica satis superque disputauimus, in qua purgantium omnium simplicium naturam, & facultates accuratè descripsimus.

Succi fructuum in Rob, seu mellis consistentiam inspissati in sectione quinta explicatè enarrantur. De liquidis prior primi libri sectio copiosè disserit.

Opopanax à succo Panacis nomen habet, cùm verius sit eiusdem gummeus liquor, qui vbi cõcreuit & aruit, colore foris est subflauo, intus candido & odore graui, læuis, pinguis, friabilis, & in aqua facilè liquescens.

Aliorum succorum, vt Glaucij & Lycij meminit Galenus, sed quia nunc eorum exoleuit vsus, in Pharmacopolijs aut raro aut nunquam inueniuntur.

DE MATERIA MEDICA, LIBER SECVNDVS.

De Mineralibus.

PRÆFATIO.

EDICAMENTORVM materia cùm multiplex sit & à plantis mineralibus, & animalibus desumatur, de ea primùm disseruimus, quam stirpium vniuersa propago suggerit: Sequitur nunc vt mineralia perscrutemur, quæ fœcũdissimam quotidie nobis medicam materiam suppeditant, ex qua, melioris defectu, eximia nonnunquam medicamenta paramus, quibus morbos contumacissimos, & qui aliorum præsidiorum vim eluserunt, oppugnamus, & expugnamus. Externos maximè dico, qui ferrum & ignem sæpiùs expostulant. Ad interiorum quoque sanationem non tantùm conducunt, sed etiam ad partium quæ principatum tenent robur, & facultatum recreationem mineralia quædam dantur, vt terra lemnia, bolus orientalis, & lapilli pretiosi, de quibus ordine, dilucidè, breuiterque hoc in secundo libro sermo nobis erit. Licèt autem mineralia seu fossilia dicantur, quæ è terræ fodinis & visceribus eruuntur, vt terrarum, lapidum & metallorum genera multa, attamen eorum ampliore significato, ea quoque comprehendũtur, quæ sensus expertia è maris sinu, alueo & litore, & aquarum voragine leguntur, vt salis & bituminis genera multa, quorum censu Ambarum coarctatur. Omnia igitur mineralia non tantùm sunt terræ vel metalli quoddam genus, vt quidam ex Arist. colligunt, sed salis, bituminis & lapidũ genera sub se cõplectũtur. De quib⁹ ac singulis libẽter dissererẽ. Verùm instituti mei ratio tantùm expostulat, vt de his breuiter agam, quæ medicaminum confectiones in Officina, seu Antidotario nostro descriptas ingrediuntur, Proinde mineralia tantùm præstantiora & vsitatiora ad examen adducam, quę quod triplici potissimũ discrimine dignoscantur, librũ hunc in tres sectiones disponã. In priore de terrarum, in secundo de lapidum, in tertio de metallorum natura, & qualitatibus disputabo.

De Terra Lemnia. CAP. I.

ERRARVM medicarũ præſtantiſſima ea eſt, quam officinæ nunc ab inſula Lemno, ex qua defertur, Lemniam, nunc à ſigillo illi impreſſo terrã ſigillatam vocant. Eius plures notantur differentię, ſed pręſtantior olim erat ea, quam in placentulas efformatam, ſigillo Dianę, quod captam referebat, illius ſacerdos obſignabat.

Vera autem Sphragis, ſeu ſigillata Lemnia, ex Dioſcoride & Galeno fuluo, ſeu ruffo eſt colore, ſicut & collis in Lemno, ex quo eruitur, & in quo nec arbor, nec herba, aut alia ſtirps niſi ęgrè fruticat, nec ſaxum natum inuenitur, ſed terra illiuſmodi tantùm viſitur.

Conſtantinopoli tamen eiuſdem placentulæ cineritij coloris adferũtur, Turcarum Imperatoris ſigillo, quòd nullius animalis effigiẽ ſed varios tantùm characteres refert, notatæ, quæ pro vera Lemnia habentur, emuntur & ſeruantur.

Nuſquam verò caprinus ſanguis ab incolis, qui eam in paſtillos cogunt, aut ab inſtitoribus, qui ab hiſdem emunt, eidem permiſcetur, vt grauiſſimi quidam viri exiſtimarunt.

Iſthæc terra adeo pinguis eſt, vt è ſeuo conſtare videatur, dum in ore contenta dentibus confringitur.

Vires. Vim habet Antidoti contra peſtem & morbos contagioſos, & malignę qualitatis participes. Magis tamen credo ceremonias & ſuperſtitiones vanas barbaræ ſeu Turcicę gentis, quam virium præſtãtiam terram hãc nobilitare, quã ſi quibuſlibet fas eſſet, ac ſine faſtu è fodinis eruere, magnã ſuę celebritatis iacturã pati veriſſimile eſt.

Varietas characterum quibus notatur à magnatum varietate, qui ei ſexta Auguſti iuxta morem eruẽdæ & ſigillandæ pręfuerunt. Omnes autem characteres illi duas tãtùm Arabicas dictiones continẽt. Tin imachton. Tinimachton, quæ terram ſigillatam ſignificant.

De Bolo Armena. CAPVT II.

LIA quędã terra viribus eximia, ex Armenia Cappadociæ finitima aduehitur, quam medici bolũ Armenam & bolum Orientalem vocant. Temporibus Galeni multum venit in vſum aduerſus eam peſtẽ, cuius meminit lib. 9. ſimpl. Liberum eſt autem, inquit, appellare, vel lapidem, vt is qui mihi primus donauit, vel terram vt ego, quandoquidem humidis rigari patitur. *Cap. 7.*

Non ſolum verò ex Armenia, ſed multis alijs regionibus defertur. Laudatur quę calcis modo prõptiſſimè in ſummũ læuorem ſoluitur, piſtillo adhibito, aut liquore quodam affuſo, nec quidpiam areno-

ſum habet admixtum, atque commanducata butyri modo liqueſcere videtur, & in guſtu manifeſtam relinquit aſtrictionem.

Valde ſiccat, aſtringit & roborat: ſanguinem fluentem ſiſtit, catarrhum cohibet, dyſentericis prodeſt & vlceribus oris. Vires.

Plurimum quoque valet ad peſtem. Quotquot enim hoc medicamentum ſumpſerunt, inquit Galenus, celeriter curati ſunt. At quibus non profuit, interierunt omnes, cùm nec aliquo alio iuuarentur remedio. Vnde colligitur, his duntaxat auxilio non fuiſſe, qui erant incurabiles. Et vt liberè dicam, bolus Armena Lemnia non eſt inefficacior, facileque vt Turcarum periſtromatis ſeu tapetis, ſic ipſorũ ſphragide Lemnia carere poſſumus.

De aliis quibuſdam terris minùs vſualibus. CAP. III.

ALIÆ multæ ſunt terræ ad refrigerandum & meatus occludendos ab antiquis commendatę, & olim in vſu medendi frequentiſſimæ, quas tamen poſterior ætas nunc adeo deſpicit, vt à Pharmacopolijs prorſus excludantur, paucis exceptis, quæ ob candorem, aut ruborem, aut alium colorem ſeu flauum, ſeu alium inſignem commẽdantur, & ab infectoribus expetuntur & emuntur, vt Ocra, rubrica, terra Synopica, Creta & aliæ multæ.

Nonnullæ tamen vires habent medicas, eaſque eximias, vt terra Melitea, ſic à Melita inſula, ex qua deportatur, dicta, quæ contra peſtem vtiliter datur. Contra venena quoque valere experientia comprobauit, vnde multi pro terra lemnia fœliciter vſurpant. Melitea.

Samia terræ ſpecies eſt in inſula Samo effoſſa, cuius ex Dioſcoride duæ ſpecies notantur; Prior dicitur ei Collyrium, quòd, vt arbitror, in collyrijs oculorum miſceatur. Altera Samius aſter appellatur, quòd in ipſa quædam micæ ſtellarum modò eniteant, eſtque cruſtacea, & cotis modo prędenſa, quidpiam viſcoſum obtinens. Hæc vritur & abluitur, vt terra Eretria, & vim habet conſimilem; ob id ſanguinis reiectionem cohibet. Illa Collyriũ dicta, mollis eſt, candida, friabilis, & ore contenta linguæ adhæreſcit. Vtraque refrigerat & fluxiones arcet. Samia.

Chia terra è Chio inſula delata Samiæ vultu & viribus valde affinis eſt, candida nempe, mollis, refrigeratoria & aſtrictoria. Contrà Chia.
lib. 9. ſimpl. ambuſta optimum eſt remedium, ex Gal. faciem erugat, ſplendidam facit, & cicatrices delet.

Eſt alia Selinuſia dicta quam Galenus laudat ad Phlegmones Selinuſia.
Lib. 6. ſimpl. Cap. 4. mammarum, teſtium & inguinum incipientes. Eſt verò colore, & conſiſtentia, & viribus Chiæ finitima. Ambæ autem pulcherrima ſunt ad ambuſta remedia.

Cimoliæ adhuc meminit Dioſcorides, cuius duo conſtituit genera,

Cimolia. vnam candidam dicit, alteram purpurascentem.

Optima censetur pinguis & frigida cùm tangitur. Vtraque aceto diluta parotidas & tubercula discutit, inflammationes reprimit, & ambustis perbellè medetur.

Eretria. Terra Eretria gleba est rubicunda, inquit Galenus, cuius est optima, quæ sine sabulo est, ac sine lapillis. Dioscorides duplicem Eretriam facit, vnam albam & cineritiam alteram; Nullam rubicūdam. Quę ad cinereum colorem vergit, si mollis fuerit, optima est. Eretria porrò vrbs est in Eubæa propè Calchidem, in cuius agro dicta hæc terra effoditur, vnde nomen. Vim habet astringentem, refrigerantem, leuiter mollientem, & caua explet, atque sanguinolenta conglutinat. *Cap. 126. li. simpl.*

Rubrica. Rubra sic, quia rubet, dicta, vel Synopica est, ex Synope videlicet Cappadociæ vrbe delata, à qua nomen, vel fabrilis dicitur quòd ea sæpius vtantur fabri ad lineas ducēdas, infectis in ea funiculis. Quędam rubrica dicitur maculata, alia vnicolor; quędam mollis, alia dura & spissa, alia pinguis, alia media. Omnes autem picturis sunt accommodatę. Quia tamen siccant & astringunt medicis vsibus inseruire, & emplastris vulnerarijs, & siccantibus commisceri possunt.

Ochra. Ochra species est terræ flauæ, quæ laudatur natione Attica, non lapidosa, friabilis, omninò lutea & læuissima. Vim habet astringendi, erodendi, collectiones discutiendi, & excrescentias reprimendi. Ex ea paratur medicamentum, inquit Aëtius, quod multùm valet ad collisa & vibices.

Creta. A Creta insula terra quædam nomen habet, quę & Creta & Cretica nuncupatur, in multis tamen alijs regionibus passim & copiosa inuenitur. Eius multæ sunt differentiæ. Prima dicitur candida, quę reliquas terras omnes albedine vincit, qua vtuntur artifices in lineis protrahendis. Est alia virescēs ad eosdem vsus celebrata. Theodosia solet appellari. Est alia nigra qua & fabri, & pictores, & sartores vtuntur. Omnes habent vim abstergendi, vnde ad vasa stannea, aut argentea sordida valent multùm. Viridis plus habet acrimoniæ quā alba, & nigra quàm vtraque, ob id magis abstersoria. Galenus.

Pnigitis. Inueniuntur adhuc apud Dioscoridem aliæ terræ, vt Pnigitis, melia & ampelitis, quarum etiam meminit Galenus, sed tam ignaua est illarum virtus, aut certè tam parum commendatos pollicentur effectus, vt vix a iunioribus commendentur, qui glandibus relictis non imprudenter malunt tritico vesci. Quæ igitur inutilia sunt, non vtiliter describenda puto.

Alana. Lutetiæ subrubra quædam terra Alana, vulgo Tripolis dicta, circunfertur, sed quę tantum vasis æneis tergendis inseruit, quibus aptè conuenit.

DE QVIBVSDAM FOSSILIBVS E MARI, terraque erutis, quæ inter metalla, lapides & terras ambigunt. Et primùm.

De Chrysocolla, seu Borace. CAPVT IIII.

HRYSOCOLLA, Officinis quæ Mauritanorum idioma barbarum sępè sequũtur, Borax dicta, in Armeniæ, Macedoniæ & Cypri fodinis aurarijs, argenteisve & interdũ ærarijs inuenitur. Laudatissima cẽsetur Armeniaca, porraceum quæ colorem refert, & saporem nitrosum, cum pauculo amarore. Laudatiorem putat Plinius, quæ in fodinis ærariis habetur, ex limo quodam hybernis rigoribus cõcreto in pumicis duritiem: Huic proxima quæ in argentariis colligitur: Minùs bona, quæ in aurariis. In plumbariis inuenitur omni alia deterior. Ab Auicennna capistrum auri, à Diosc. & Galeno Chrysocolla, hoc est, auricolla, seu gluten auri nuncupatur. A Plinio viride terræ, quòd segetis lætè virentis habeat colorem; Minimè tamen ad tantam viriditatem accedit ea Chrysocolla quæ in Pharmacopoliis habetur.

Eius autem duæ differentiæ traduntur, vna natiua est, ex vena putri in fodinis metallicis in duritiem pumicis coalescens, quæ varium colorem nãciscitur pro metallorum natura, è quorum fodinis eruitur. Verùm quæ viridis est, in arte medicamentaria cæteris præstat, vt flauescens auro ferruminando.

Est quædam factitia ex vrina pueri in ardentissimis caloribus solis in ærea pila ac pistillo æreo tandiu agitata, donec in mellis aut vnguenti consistentiam abierit, quod vlceribus sordidis, cadauerosis & curatu difficillimis, tum per se, tum aliis commistum medicamentis conducit, ex Galeno. Natiuam ac fossitiam tundit & abluit Dioscorides, donec pura, synceraque spectetur, dein siccat & recondit ad vsus. Eam ipsam qui vrere voluerit, multo tenuiorem habebit.

lib.9. simpl. *Dioscor. ca.104. lib.5.*

Chrysocolla calefacit, excrescentem carnem cohibet & modicè mordendo exest; Multis propterea vlceribus ad sanitatem perducendis confert, sed per os si sumatur, periculosa est. Vires.

De Vitriolo. CAP. V.

ALCHANTVM Græci vocant, quod Latini modò ab atro colore quo sutorum pelles inficiuntur, atramentum sutorium, modò à nitore vitri modo splendente, Vitriolum nominant.

Eius tria Dioscorides perhibet esse genera, natiua duo & factitium vnum. Prius ex natiuis in terræ cuniculis ac visceribus per se concretum reperitur. Alterum sub forma aquæ primùm in quodam fodinarum lacu colligitur, quæ postea vase excepta citò concrescit in vitriolum.

Vitriolum factitiũ qui fiat.

Factitium verò fit ex gleba quadam maculis pluribus ferri rubiginem & æruginem referentibus conspersa, aqua madefacta, transfusa, fermentata, solis arboribus cocta, ex qua vitrioleus humor elicitur, qui postea calore interdum solo solis, interdùm ignis in calchantum abit. Plures alios idipsum faciendi modos docuit Plinius, vt etiam artis metallicæ periti, quos breuitatis gratia omitto. *cap. 13. lib. 34.*

Copparosa.

Inter factitia Romanũ cæteris præstat, olim Cyprium, Germanicũ deterius, diciturque vulgò Copparosa, seu infectorium, vel atramẽtum sutorium, quod ad pelles inficiendas corrugatores vsurpant.

Natiuum quod ex montibus Cypri eruitur, Stalacticum, hoc est, stillatitium, & pectum, id est, concretum nominatur. Tam naturale igitur, quàm factitium Cyprium nuncupatur, quod ex eius monte vel iam concretum eruatur, vel exudet aqua in idipsum cito concrescens, vel arte ex eiusdem terra eliciatur.

Est verò natiuum, seu fossile calciteos, misyos & soryos particeps, præsertim Cyprium, quod concrementum capescit ex aqua virescente, quæ ex ipsius monte continuo stillicidio delabitur in speluncam, abluitque calcitim, Misym & Soryn, spontéque coagulata fit Calchantum: Vnde facilis huius in illa transitus: Hæc enim tempore omnia inter se commeant, & Galenus Calchanthum tractu temporis consenescens in calcitin transire sæpè conspexit.

Præfertur autẽ ad medicos vsus album & natiuum, quod metallicolæ chymici ex suo sulphure & mercurio tanquã spermate prognatum perhibent, & sæpè ad omnes affectus sine discrimine præbent. *lib. 9. simpl.*

Acidulia vitrioli.

Ex eo liquorem quemdam acidissimum eliciunt, acidum vitreoli sæpè vocitãt, cuius aliquot guttę syrupo violato permixtę, eumdem rubellum & elegantem colore, & sapore efficiunt. Idem pręstat oleum sulphuris; Et vtrumque rosarum infusioni paucula quantitate commixtum, vel alterutrius tantùm aliquot guttulæ ei ipsi dilutæ, liquorem totum efficiunt rubeum quam tincturam rosarum nominant.

Ol. sulphuris.

Tinctura rosarum.

A calciti emplastrum quoddam Diacalciteos nomine in Pharmacopoliis paratur, quod Diapalma & emplastrum palmeum frequentius, nec meliùs appellatur: nec palmam enim, nec calcitim admittit, ob raritatem. Calcitis enim Misy, Sory, melanteria diphryges, & alia pleraque ab antiquis celebrata, nunc ferè inuisa, incognitaque iacent, vnde pro calciti Calchantum ei finitimum, & in quam vetustate cõmeat ex Gal. substituitur. Rectè quoque substitui poterit in Misyos Soryos & melanteriæ locum: hæc enim omnia magnam inter se cognationem habent, & vires fermè similes, sed colorem ac consistentiam dissimilem.

Vires.

Calchantum natura dotibus eximiis locupletauit, quas artis medicæ proceres agnorunt & descripserunt. Dioscorides nempe Galenus, Aetius, Paulus Aegineta, & Oribasius. Calefacit, astringit, siccat, latas ventris tineas necat, aduersus hausta fungorum venena pro-

deſt, carnes humidas ſeruat, & ſerum abſumendo contrahit, putredinē arcet, robur partibus intimis conciliat. Foris adhibitum aſtringit, expurgat vlcera, corrugat aluminis ei cognati modo, & aquę Spadenſes Pucenſeſque vitriolina qualitate refertæ, quaſi miraculo quodam affectus deploratos perfectè ſanant. Mutuantur autem aquę dictę vim illam inſignem à Calcantho, cuius energia omnes omnium partium helices, & ſinus peruadunt quod obeſt, euerrunt, quod prodeſt, non lędunt nec tangunt, quod laxius eſt, ſtringunt, quod ſtrictius laxant, craſſius incidunt, liquant, tenuāt, expellunt. Pręter tamen commoditates tot inſignes ſua quoque habet incommoda; Cacoſtomachum enim eſt, acre, erodens & vomitorium, ob id multi monachi & mulierculę ad febrium circuitus quotidianos & quartanos donant incerto pondere, quandoque vino, quādoque roſacea, ſolutum, & ſępè vomitu vehementius citato febris ſoluitur. Sępe quoque ſic datum ab imperitis medicamentum morbo ipſo magis formidoloſum. Aquæ Spadenſes.

De Alumine. CAPVT VI.

LVMEN eſt veluti muria terræ, ait Plinius, cuius tria Dioſcorides genera facit. Strongile ſeu rotundum, liquidum & ſciſſile. Priora duo nunc vel rarò, vel nunquam viſuntur. Poſterius nempe ſciſſile à multis alumen plumeum vocatur: vtriuſque enim adeò eſt facies ſimilis, vt vix alterum ab altero diſtinguatur. Differunt tamen natura & qualitatibus. Nam Sciſſile vim habet aſtringendi manifeſtiſſimam, vriturque; Plumeum acre eſt, & à flamma tutum, inuictumque manet, videturque eſſe lapis Amiantus, qui ligni modo plurimis conſtat lineis intercuſantibus, nec igni comburitur, quē multi pro illo Amianto ſumunt, quod vnguentum Citrinum ingreditur. cap. 15. lib. 35.

Eſt aliud maximè vulgare & vſuale, glaciei, aut cryſtalli modo lucidum & ſpiſſum, ac durum, vnde alumen rupeum medicis dicitur; hocque ſemper ſolet vſurpari, cùm alumen abſolutè dicitur. Huius elaborandi & faciendi modus & longus, & laborioſus eſt, quem accuratè Mathiolus deſcribit. Eſt quoddam nigrum in Cypro, cuius meminit Plinius. Alumen Rupeum.

Sunt qui rotundum alumen eſſe dicunt, quòd nonnulli alio nomine Zucharinum vocant, ex crudo alumine rupeo, ouorum albo & roſacea aqua confectum. Liquidum Mathiolus vidit, contrectauit, & guſtauit, nec quicquam vnquam magis aſtrictorium percepit.

Præter dicta quædam adhuc inueniuntur factitia, vt Catinum, ex cineribus plantæ kali, ſeu Sodæ vulgaris; vt Alumen Squamoſum, quod fit è lapide ſpeculari, inſtar vitri pellucido, quem malè nonnulli Talcum vocitant; Vt Alumen fæcum, quòd è vini fæcibus vſtis Catinum. Squamoſum. Al. fæcū.

& albefectis paratur. Parandi modum describere duxi superfluum quod eiusmodi aluminum nullus nunc sit vsus.

Vires. Omne alumen crassarum est partium, & multum stringit, vnde Stypterium, quasi stipticum dicitur: Mediocriter calefacit, expurgat, vlcera putrida emēdat, humida siccat, carnem supercrescentem absumit, pruritum tollit, scabiem sanat ad multa medicamenta vlceribus destinata vtiliter accedit. Est verò mistæ qualitatis, nam illius portio calefacit, & alia refrigerat, vt alibi docetur.

De Sale. Cap. VII.

T nihil communius, nihil frequentius & vtilius, sic nihil notius sale, sine quo belluæ quidem viuunt, nos verò nequiuimus. Eius autem multæ differentiæ dantur, vt marinus, fossilis, lacustris, fluuiatilis.

Marinus. Fossilis. Marinus communior est, præstantiorque, quo tota Gallia vtitur; fossilis, quem Officinæ salem gemmæ vocant, in fodinis lapidum modo exciditur, ac frangitur, & instar crystalli splendens eruitur, vnde gemmeus dictus. Hic in ignem coniectus, non cęterorum modo crepitat, sed vt ferrum ignescit.

Sal Indus. Est & Sal Indus, quem Mesue ad pilularum de lapide lazuli confectionem accedere facit. Sed cùm desit gemmeum substituimus. Falluntur qui putant Mesuem salis Indi nomine saccharum tabarzet intelligere suum, aut nostrum candum, quùm & Indi suum salem habeant, quem ex Oromeno monte glebis ingentibus effodiunt, cuius loco gemmeus valde conuenit, vt ad acuendam agarici, aut polypodij vim pigriorem.

Ammoniacus. Sal ammoniacus, seu Armeniacus, vt nonnulli dicunt, non magno incommodo rarus est, vt qui sapore & colore sit ingratus, nec eximijs dotibus commēdatus. Sub arena in Cyrenaica regione concrescit in laminas, exterius venis nigricantibus; colore ad alumen

Sal AlKali. Schiston accedit, vt sal alkali ad catinum.

Lacustris. Phrygius. A Dioscoride laudatur sal lacustris, tum & Phrygius, nomine tapeus aut tritæus, aut gantæus. Nos nostrum præferimus. Cap. 126. li. 5.

Flos salis. Spuma salis. Flos salis flumine Nilo defluens apud nos non visitur, nec expetitur, estque velut spuma fluminis huius, vt Spuma salis flos spumosi maris, de quibus videndus Dioscorides.

Nitrum. Aliud salis genus dicitur nitrum duplici signatū discrimine, priùs est nitrum Dioscoridis & antiquorum, leue, roseo colore, aut candido in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum, quod ad nos deuehi desijt. Alterum est vulgare, sal nitrum, seu litrum, aut salpe-

Litrum. træ dictum, quod Pyrij huius pulueris confectionem ingreditur, qui ad tormenta bellica in multis Galliæ vrbibus ex aquis nitrosis paratur.

Dum

Dum multa coctione elaboratur aphronitrum eructat, seu spumam nitri, ab ea diuersam, cuius veteres meminerunt, quæ non arte educta, malè tamen salpetræ & nitrum confunduntur, cùm inter vtrumque multum agnoscatur discriminis, fit puluis, dum vritur, tamen totus abit in auras cineremque relinquit nullum: Nitrum vero relinquit, plurimum nitet, vnde nomen, & in plano solo prouenit vt in Ægypto, & in Syria non longè à littore mediterranei maris Belon. sed natiua creditur, vt & lanugo quædam friabilis, alba & salsuginosa, quæ parietibus multis adnascitur, quæ flos nitri iudicatur. Nitri conficiendi modus cùm ad Pharmacopœum minimè spectet, de eo nunc silebo. Aphronitrum. Nitrum vnde dictum. Flos nitri

Salis dotes magnæ quidem & multæ sunt, & vsibus humanis plurimùm expetitæ. In arte tamen Pharmacaria non adeo necessariæ, vt multi putant, qui salem multorum mixtorum arte Spagyrica educentes, de eo mira & sæpè vana prędicant. Purgatoriam enim medicamentorum facultatem in sale consistere mordicus tenent, atque vbi eorum extractum quoddam habuerunt, salem se habere asseuerant. Insignem autem conseruandi vim habet: astringit, absterget, expurgat, discutit, reprimit, attenuat, & à putredine vindicat. Alius autem alio prętantior est. Aptior ad salituram est siccior. Nauseam prohibet, venena compescit, ad libidinem procliuiores reddit, hinc salaces quasi ex sale alacres ad venerẽ. Impetigines, psoras, vlcera putrida & morsus rabidi canis emendat; necrosi quam vulgus gangrenam nominat, resistit, ascarides & lumbricos enecat dentes à corruptela tuetur, eorumque dolorem sæpè sedat. Vires.

Muria cùm sit illius velut liquamen, eosdem affectus exhibet: Clysteribus vtiliter admiscetur ad pigriorem facultatem expultricem excitandam, qualis esse solet in Catoche, Lethargo & apoplexia detentis. Muria.

De Bitumine. CAP. VIII.

NE nomenclationis varietas lectorem dubium relinquat, bitumen moneo multifariam vocitari: Dicitur enim à quibusdam thus, gluten & vnguentũ minerale; ab alijs adeps, pix, & cera terræ, à nõnullis myrrha, pinguedo, & axungia mineralis. Est enim velut terrea pinguedo aquis supernatans, quæ ad litus disiecta concrescit, densatur ac dura, tenacissimaque redditur, & facilè flammam concipit. Quãdiu autem innatat aquis molle est, vbi exemptum spissatur, fitque pice etiam sicca durius, sed adhibitum igni facilè liquatur. Ex succis enim subterraneis, resinosis & pinguibus cum materiam habeat igneæ naturæ participem, dum flagrat, aquis mediocriter affusis valẽtiùs accenditur, Siccis verò, vt stipulis, pulueribus superjectis magis languet, ac citiùs extinguitur. Ob naturam enim familiarem, spirituosam & tenacem quam habet cum igne, id illi euenit, quod calci, quæ aqua perfusa statim ignitur & vehementer ardet.

Est autem liquidum omne bitumen, vel solidum ac densatum. Liquidum rursus vel syncerum & purum est, vt Naphtha, vel impurius & ignobilius, ac terrea & cœnosa portione scatens. Naphtha multis petroleum dicta, liquido namque bitumini omni nomen hoc tribui solet, pura, syncera, perspicua, albicans, flammarum attractrix & veluti rapax, non quidem oleum simpliciter est, sed magis oleosus spiritus, aut oleum minerale, petroleum Babylonicum, album multis dictum, Mesue oleum benedictum albicans, Syluio bituminis colamen album, ac veluti spiritus bituminis coactus in liquorem, & separatus à fæcibus crassis, quæ remaneant in bitumine concreto multæ, in Petroleo paucæ, vt in illa multæ. Est namque Petroleum corpulentius Naphtha, nec tam velociter & eminus flammas rapit, sed intermedia tantum mora ardet, vel longiore, vel breuiore pro bituminei ignis latēte vigore. Tanta siquidem Naphthæ cognatio est cum igne, vt protinus transiliat in ipsum vndecumque visum.

Naphtha quid.

Qui res accuratiùs ac distinctiùs rimantur, Naphtham dicunt Petroleum esse spirituale, ignis capacissimum, petroleum verò vulgare, materialius, ignauius, & magis oleosum; vnde Eleasphaltum aliqui vocant; diuiditurque in Myrasphaltum, axungiam bitumineam & maltham; quæ tantùm tamen secundum magis & minus dissentire notantur. Naphtha siquidem est veluti spiritus bituminosus cælestis, Petroleum elementaris, Myrasphaltum crassum bituminis colamen, Axũgia quod crassius est, Matha quod crassissimum, tenacissimum & ceræ calefactæ modo molle, quo lapides in struendis ædificijs arctissimè compinguntur. De his in medicina facienda, cùm vix loquantur medici non plura dicam.

Solidi quoque bituminis varia discrimina dantur; vel enim syncerum ac purum; vel Heterogeneis corporibus mixtum & impurum. Deinde aliud est fusile, aliud liquabile nunquam. Syncerum multiplex videtur opasphaltus, ambra odorata, pix mineralis, halosanthos, sperma ceti, & alia multa, de quibus suo loco.
Inter bitumina solida numeratur à quibusdam ebur fossile & terrenum, quod tamen ebur non est, vt nec ossa terrea ossa dicam ampelitis, lithanthrax, seu carbo terræ, obsidianus lapis, seu Gagates, ex quo globuli precarij & imagunculæ sæpè fiunt, quibus videmus peregrinorum, qui loca sancta adierunt, pileos insigniter notari.

Non solùm autem multarum regionum multæ terræ bituminosæ sunt, sed & lacus multi, inter quos maximè insignis & bituminosissimus est, qui in Iudęa ex Iordanis delapsu & interitu inflatur. Ob id Asphaltites dictus vocatur & mare mortuum, tum ob vastitatem, tum quia ipsius aqua ferè manet immota, non procellosa, grauis, salsa, crassa, fœtida, in qua nec plantę, nec animalia nascuntur, nec iniecta nutrit, nec in ipsius sinum admittit. Neque solum, [illegible] dum [illegible], alucus istius pelagi, aut pelagus ipsum iræ Dei testimonium præbet, qui Sodomæorum totam deleuit prosapiam, sed & littus, & tota vi-

cinia, in quibus humanæ vitę nil quicquam vtile crescit, aut vegetat.

Vt autem bitumen Iudaicum ac Sodomeum ad nos minimè defertur verum & natiuum, sed eius loco pissaphaltum, aut quid factitium ex petroleo, pice & alijs quibusdam, sic neque etiam naphtha: Cuius loco cognatum quoddam liquamen assumi potest, ex agro Mutinensi deciduum, quod Saxoleum, seu Petroleum, quasi oleum è petra eductum nominant. Vtriusque enim eadem consistentia, color, virtus. Est verò Pissaphaltos, de quo suprà, picis & bituminis commixtio, vt nomen ipsum indicat, quam nonnulli pro Mumia vsurpant, de qua postea. Saxoleum. Pissaphaltos. Mumia.

Bitumen omne discutit, emollit, glutinat, ab inflammatione tuetur, proptosim vteri, & strangulationes, olfactu, suffitu & impositu emendat: sed raró nisi adulterinum inuenitur. Vires.

Naphtha extenuat, incidit, digerit, penetrat, frigidos & crassos humores ex quauis parte corporis absumit: Neruorum resolutioni, tremori, & articulorum morbis à causa frigida medetur.

Inter bitumina recensetur adhuc quædam velut pinguitudo furfurosa, quæ à nonnullis sperma ceti, ab alijs ambra subalbida, à multis flos maris dicitur: colligitur enim in mari cuius est aliqua pinguis spuma, & tanquam flos innatans, & à quibusdam putatur esse ἁλὸς ἄνθος. Dioscoridis: Et sane cognata, seu homogenea videntur. Sperma ceti.

Halosanthos, Aphronitrum & Sperma ceti, nec materialiter, sed quibusdam accidentibus tantum, vt colore, consistentia & pinguedine inter se distantia. Nam halosanthos, seu ἁλὸς ἄνθος discretis vocibus, est maximè quædam pinguedo salsa, acris & subcrocea, innatans mari, & veluti quidam flos ipsius: seu pinguis est spuma nitri, vt loquitur Plinius, ac veluti res ex sale & pinguitudinis cremore constituta: Nam proprie Spuma nitri Aphronitrum, seu Aphrolitrum est, quod ab halosantho deficit pinguedinis defectu, consistentia, colore & generationis loco: Est enim durius, magis friabile, & subpurpureũ: Atque nõ modo in fontibus, stagnis, aquis salsis, & nitrarijs, sed etiam in Nilo reperitur. Quod verò aliunde, quàm in mare peruenit, consistentia lautum & pingue, odore ingratum, ac virus subolens, colore croceum, Halosanthos est Dioscoridis, ac veterum olim vberrimum, nunc minus frequens. Hodiernũ vero siccius est, compactius, & colore ruffum, & multis in locis valdè copiosum: Raro tamen colligitur, quod rarus sit ipsius vsus, ferèque neglectus. Halosanthus quid. Aphrolitrum.

Male autem veterum halosanthos pro Aphronitro, & hodiernũ pro Spermate Ceti fuit à multis vsurpatum. Nam Sperma Ceti sic ex opinione falsa dictum, res bituminea est, non animalis, ceu Ceti genitura, ceu stercus vt nonnulli putarunt; sed res generis est sui, inquit Gesnerus, quæ reperitur in multis plagis, vbi nullæ visæ sunt vnquam balenæ, aut Physeteres aut Ceti portentosæ magnitudinis

Mirorque doctos quosdam viros tam leuiter putasse Cetum citra congressum semen profundere, aut congrediendo extra veneris ianuam, aut si mauis barathrum eiaculari, aut eiectum in mediis procellis aut fluctibus concrescere, hærere & aggregari. Multò probabilius est tanti monstri stercus esse, cùm eius copia sit major, consistentia crassior, egerendi necessitas frequentior, & similis forsitan color. At hoc quoque absurdissimum. Nam balnearum aut Cetorum fæces vix pingues esse queunt, ac veluti furfurosæ, vt Sperma ceti, vulgare: Atque quantæ qualescumque sint illæ, in mare vastum excretæ, tanquam puluis ante faciem venti, ita variè & longè, hac & illac disperguntur & protruduntur, inque partes tam minutulas & ferè inaspectabiles seiunguntur, vt postea congregari posse non credendum.

Sperma Ceti igitur sic falso putatum, nec semen aut stercus Ceti aut balenæ dicendum. Est enim pinguedo quædam maris concreta, & veluti pars pinguior halosanthi, nec in se quidquam habet ab animali mutuatum: vt nec halosanthos, quod efflorescentia maris & flos salis, & fauilla salis sæpè dicitur. Parum affinis est halosantho flos Asiæ petræ, est namque sal concretus super cautibus marinis, quas mare fluctuans aspergit, adueniente solis ardore, qui roridam illius alluuionem exiccat, & in salis formam adducit.

Halosacus. Halmiraga. Efflorescentia salis petræ, Halosacus, Halmiraga, & salpetrę tam sunt affinia, vt locorum in quibus proueniunt, solùm varietate distare videantur.

De Sulphure. Capvt IX.

Svlphvr vel natiuum est, ac fossile, apyron, seu viuum dictum, vel factitium. Illud ex quadam pingui terræ substantia sponte naturæ generatur, plurimum verò in Lipara & Melo, atque hisdem in locis, vbi factitij vena foditur. Laudatur nitedulæ modo splendens, pellucidum, nec lapidosum, exterius colore subcineritio, intus cùm frangitur, subluteo, vocatur à multis genus piceum bituminis.

Multi montes magna sui parte sulphure constant, inter quos nonnulli, vt Ætna, perpetuis flammis coruscant.

Factitium ex pingui quadam gleba paratur, quæ in fodinis sulphureis eruitur. Modus conficiẽdi quibusdam rusticis eo in opere exercitatis & peritis relinquendus. Probatur virescens & præpingue.

Cum igne sulphur magnam habet cognationem, Statim enim prunis adhibitum accenditur: nec vnquam extinguitur, donec prorsus oleosa ac pinguis eius substantia igni assumpta fuerit.

Color non idem omni sulphuri: aliud enim viridius, aliud magis luteum, aut cinereum, aut pallidum, aut lucidum, Vnde plura duobus ei⁹ perhibentur esse genera. Nã Plinius quatuor enumerat, quorum nonnulla duriora sunt, alia pinguiora, alia citius flammam concipiunt.

Est vero sulphur succus mineralis bituminosus, acrem & fœtidum odorem, dum accenditur, exhalans, diuersisque partibus constans, vna volatili & inflammatili, quæ facilè accenditur & comburitur altera terrenâ & crassiore, vtcũque calcanthosa, igne quæ nunquam accendi potest, vt per stibium metalla, si per sulphur examinantur, metallaqe destruit, licèt ipsorum pater dicatur à Chymicis, maxime cum accedit illi spiritus metallicus, metallorum seminali virtute imbutus, cuius energia hydrargyrum coagulare fatentur. Verùm hæc curiosis relinquo Chymiæ magistris. Sulphur quid. Sulphur pater metallorum.

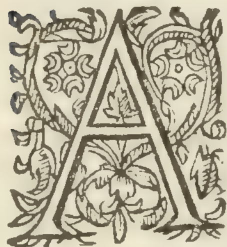
Id autem sulphur vulgare non est, de quo chymici multa futilia, ridiculaque somniant, quòd licet mixtum sit, mixtorum tamen esse principium asseuerãt. Verùm ea de re nunc non est disserendi locus.

Ex sulphure pinguem quemdam liquorem educunt ad multa efficacissimum, sed qui tantùm debeat à peritis tractari, ne plus obsit, quam prosit. Paratur adhuc ex eo sublimato puluis ad vitia pulmonum commendatus, cuius interdum vim eximiam euentus indicat. Flores sulphuris dicũtur, de quibus postea in Chymiologico tractatu vt & de alijs medicamentis ex sulphure extractis. Ol sulphuris.

Ab eo quoque nomen assumit medicamentum apud Mesuem Diasulphur nominatum, cuius nullus aut rarus est vsus. Diasulfur.

Sulfur calefacit, coquit, resoluit: Tussientibus & asthmaticis prodest, atque ouo sumptum, aut suffitum sputum mouet. Pruritum toto corpore erũpentem butyro vel axungia suilla mitigat & tollit, & terebinthinæ commixtum lichenas, scabros vngues, & psoram curat. Vires.

De Ambaro griseo. CAPVT X.

AMBARVM vulgò griseum dictum, veteribus vix cognitum, nec Balenæ semen est, aut alterius ceti excrementum, nec quarumdam auium herbis odoriferis in Insula de Maldiua educatarum stercus, quod maris allisionibus, alluuionibusque è scopulis abraditur, vt quidam putauit; etiam fungi marini specie, è fundo, vbi nascitur, agitatione magis eruta, vt multi scripserunt Nec quicquam factitiũm ex ladano, xyloaloë, styrace & zibetho, vt Fuschius credidit, sed verissime bituminis quoddam genus ést, ex maris fontibus & alueis procellarum vi in littus eructatum, quod aëri expositum illico densatur, vt solent pleraque alia in mari orta quæ sub aquis adhuc tenella, molliaque sunt: A qua verò eruta exsiccantur & indurantur, vt Electrum, seu succinum. Illius magnam vbertatem mare solet eructare, ad Maldiuarum Insularum ripas, in quibus inuenitur & ad nos defertur. *Ferd. de Lopex.*

Forsan, vt narratur in ventre cuiusdam Balenæ quantitas ambræ multa reperta est, sed quam viua medijs in fluctibus attigerat & ingesserat: Nam absurdum est arbitrari illius excrementa, ac prauam

illuuiem ambram esse, cum ea etiam optima à quouis cete ac Physetere deuorata, statim bon tatem ac suauitatem amittat.

Quod subolfecit Simeon Sethi, qui ambram bituminis modo è ontibus quibusdam manare asseruit, pessimamque eam esse, quæ à piscibus deuoratur.

Garcias ab horto quamdam odoratæ terræ speciem esse annuere videtur, cùm non solum fragmentum trium ferè millium pondo repertum sit, sed & insulæ ex puro ambaro visę sint: hocque probabile astruit, cùm terræ sint infinitæ varietates in colore & qualitatibus: Atque ea generali acceptione, cùm bitumen possit etiam dici terræ species, non illius verissimilitudinem impugno. Et re vera nonnulli terram pretiosam nec impropriè vocant.

Sic breuiter ambræ historiam refero: variam enim eorum qui de ea scripserunt sententiam discutere nec suscepi, nec breues nostræ perferre possunt annotationes.

Probatur ambarũ quod odoratissimum est, à sordibus repurgatum, quodque acu perfossum multum succi pinguis resudat, ac cinerei non nigri est coloris. Improbatur enim nigrum & valdè candidũ.

Excalfacit, resoluit, cor, cerebrum & partes principes recreat, spiritus reficit, lipothymiæ medetur, vires erigit, mentem exhilarat, & palmo conducit.

De Ambaro fuluo, seu Electro. CAPVT XI.

MBRA Citrina ac dura vulgo dicta, variè à varijs appellatur, vt à Græcis Electrum, à Persis & Mauritanis Charabe, hoc est, rapiens paleas, vnde & harpax quoque multis dicitur, alijs Arabica ambra, germanis quibusdam glessum, i. vitrum, quòd vitri modo splendescat. A Romanis Succinum, quod ex succo bituminoso concreto, ac indurato proueniat: Non autem ex succo pineę arboris, aut populi nigræ, ab Auichaur rumi, dictæ, vt multi scripserunt. Nullum enim reperitur his in locis in quibus resinosæ, aut lacrymosę virent arbores. Lacryma namque quæuis indurata succinum non est, in fluuiumque delapsa, liquidior non concrescit, concreta liquatur, aut saltem emollitur, nec in succini duritiem, nitorem ac naturam abire potest. Succinum etenim res minimè vegetalis aut plantalis est, vt nec animalis, sicut leuiter autumarunt si qui lyncis vrinam concrescere ac in succinum mutari, aut ex Cetorum excrementis quidpiam suæ generationis mutuari crediderunt: lyncurius enim seu lapis balanita succinum non, est licet paleas aut quisquilias rapiat, vt multa gummi & resinæ. Nec Marbodeo assentior dum scribit, vertitur in lapidem qui stillat ab inguine lyncis; Nec lyncum oculis tã perspicacibus vt solida çorpora quæuis licet non diaphana permeet.

Succinum ergo bituminis ſicci ſpecies erit, cuius duo tenentur diſcrimina: prius ſuccinum abſolutè dictum, & Gagates quod ſucciņū nigrum vocatur. Succinum eſt bituminis ſpecies, & terræ mineris eruta & in mari, in quod ſæpè ducitur ac profluit, depurata ac perfecta. Principium ſiquidem nonnunquam habet à terra, ſæpius à mari perfectius abſoluitur. Nam & inter vada in ipſo pel gilittore reperitur, ex ſucco pingui ac viſcido terræ concreto & maris illuuie ac ſpuma Electrino ſpiritu grauidata. Reperitur tamen & in ſuperficie & in ſinu terrę in mediterraneis lacubus, in rimis montium & in fodinis, vnde foſſile ſuccinum. Vbicunque namque reperitur materia idonea, radijs illuſtrata prolifici ſolis, facile id fit, quod fuit nata fieri.

Illa autem materia cùm lenta ſit, viſcida, & pinguis, ante deſiccationem & duritiem multa animalia, vt muſcas, pulices, formicas, & ſimilia animalcula, ac inſecta inuiſcat & includit, quæ illic commoriuntur, exſiccantur & ſimul cum ſuccino indurantur.

Quod Belonium fefellit, rerum exoticarum alioquin indagatorem diligentiſſimum, qui Caïrum vrbem Ægypti celebrem perluſtrans in ipſius emporio ſuccinum vidit arborum corticibus agglutinatum, moxque gummi credidit eſſe, ex arbore, quam nouit, nec nominat, effluxum.

Cap. 72. lib. 2. Eſt verò Succinum propriè dictum vel candidum vel fuluum. Cādidum quòd leuius ſit ac odoratius, optimum cenſetur. Optimum, quoque fuluum, quod pellucidum & attritu calfactum roriſmarini refert odorem & paleas allicit.

Gagates autem cuius oleum foetidiſſimum arte Spagyrica eductū vteri ſtrangulationibus ſæpè congruit, ſuccinum nigrum & bitumen lapideum multis dictum, eſt bitumen nigrum, leue, aſſuloſum, durum, ligni modo ſqualido odore dum vritur bitumineo. Sunt qui duritatem & nigrorem notantes Lithodæmonē vocarunt, alij Thracium, alij Obſidianum lapidem, nōnulli Lithanthracem, ſeu carbonem terræ. A gagate tamen Thracius lapis & terræ carbo longe diſtant, hic enim vix flammam concipit niſi follibus excitetur, nec accenſus bituminis ſpirat odorem; gagates vero facile accenditur, fumum exhalat peratrum, & valdè bituminoſum.

Thracius verò bituminoſus quidem lapis, & bituminis modo aqua conflagrat & oleo extinguitur quod gagatæ nō accidit, eſtque ita rarus vt Gagata frequens. Vis ei molliendi & digerendi potens. A Gagata fluuio aut loco nomen habet..

Succinum pulueratum & liquore idoneo datum, ad album vteri fluorem, viſcera roborāda, ſanguinem fluentem cohibendum. Profluuio ſeminis dragmæ vnius pondere ex ouo ſorbili datum conuenit, vt & tabidis, inteſtinorum difficultatibus, hæmoptoicis & à lon- Vires.

go tempore tussientibus.

De Corallio. CAPUT XII.

ORALLIUM ab effigie, duritie & natali loco, sæpè, nec impropriè Lithodendron, quasi lapid-arbor, & aliquãdo frutex marinus dicitur; Nam vt ait Macer, hoc velut arbusti ramusculus esse videtur. In Tyrrheno siquidem & Siculo mari prouenit, & fruticis instar assurgit, ac ramos emittit. Hinc à nonnullis inter frutices, ab aliis inter lapides, à quibusdam inter bitumina reponitur. Verè tamen nihil istorum est, sed inter omnia ambigit, aut omnia aliquo modo idipsum est.

Triplici autem agnoscitur discrimine, vnum siquidẽ rubrum, aliud album, & tertium nigrum. Prius, vt aspectu iucũdius, sic melius, medicatius & ad armillas, aliaque ornamenta aptius. Album vt spongiosius, sic leuius, magisque refrigerans; nigrum rariùs visitur, minusque medicatum & expetitum. Proinde vix vnquam ad nos defertur ex insulis Maldiuis in quibus prouenit. Laudatissimum rubeum, quod semper vsurpatur, cùm absolutè Corallium ponitur. Aliud insuper datur, mixtum, intermixtis nempe coloribus intercursantibus, estque minus bonum. Rubeum, vt cæteris prętet, debet esse colore floridum, vt alga odoratum, vt frutex ramosum, fractu facillimum, non scabrosum, nec concauum, aut lacunosum.

Omne autem corallium refrigerat, siccat & astringit: mẽstrua immodicè fluentia, & omnem sanguinis fluorẽ cohibet; Vnde Dysentericis valde prodest: & in viris seminis profluuium, & mulieribus albos vteri fluores reprimit. Hæmoptoicis plurimùm confert, Epilepticis, lienosis & Cardialgicis; nam cerebum roborat, lienem minuit, cordi adfert hilaritatem. Ex eo Chymici parant oleum rubellum, ad sanguinis ex quauis parte reiectationes, & ad robur membris conciliandum vtilissimum, de quo alibi dictum est.

De Auripigmento. CAPUT XIII.

VRIPIGMENTUM, Arrhenicum, seu Arsenicum, Sandaracha, & Risagalum vix nisi nomine discrepant: omnia hisdem in fodinis eruta: omnia septica & summa caloris acrimonia principia vitæ dissoluentia, destruẽtia, depascentia. Et recentiorum nonnulli Arsenici nomine tria subintelligunt; Auripigmentum enim vocant Arsenicum croceum; Sandaracham, Arsenicum rubrum, Risagallum, Arsenicum album.

Auripigmentum & Sandaracha in hisdem metallis gignuntur, tan-

tumque

eamque maiori & minori coctione distare videntur: Ob id eadem gleba ambo sæpè mista videntur. Illius autem duo noscuntur discrimina, vnum aureo colore micat χρυσίζων Galeno dictum, crustosum, in squamas fissile, nulli materiei permixtum; Alterum pallescens, glandis effigiem referens, & ad sandaracham proximè accedens.

Lib. 1. & 9. comp. med. part.

Sandaracha non solùm natali solo, sed etiam natura tota Arsenico finitima est, & coctione tantum hæc videtur Arrhenicum superare. Id enim vstione transit in Sandaracham, vt Cerusa in Sandicem, quam Sandaracham pictoriam nominant. Meminit alterius Sandarachæ Plinius, quam ad ceraginosi mellis genus refert.

Cap. 7. lib. 11.

Turpiter errant qui vocum affinitate decepti Sandaracem Arabū, hoc est, gummi Iuniperi, seu vernicem, sandaracham mineralem esse putant & vsurpant, vt alibi pro rei exigentia notauimus: Multum enim inter se dissentiant Sandarax & Sandaracha, origine, natura, viribus: Alterum enim ex pallido flauet, leue est, & viribus naturæ amicis commendatur: Alterum rubet, ponderosum est & deleterium.

Sect. 6. lib. 1

De Risagalo pauci ac pauca loquuntur, vixque ex eorum monumentis, quid id sit, bene scitur. Bern. Dessennius Arsenicum factitium album & crystallinum dicit esse. Sed forsan in eius disquisitione & dignotione sese prudentiores gesserunt antiqui, quod adeo lethale venenum detegere noluerint. Risagalum scribit Syluius in hisdem fodinis in quibus arrhenicum inueniri, quod nonnulli auripigmentum putant.

Omne autem Arsenicum vim habet erodentem, malignam, partibus internis omnibus, humido radicali & calori primigenio inimicissimam: Ob id malo consilio Athanasiæ magnæ confectionem à Nic. Alexandr. descriptam ingreditur. Aliorum enim permixtione suam feritatem omnem minimè deponit. Medicamentis quidem externis aliquando commiscetur, sed exigua tantùm quantitate, atque dum carnem erodere superfluam consilium est. Vires.

Aura enim arsenicalis, quæ in quodam sale consistit, vt loquuntur Chymiatri, pessima, nec sua fixatione, & salis extractione ita deletur, vt securè possit intra corpus abire.

De Minio. CAP. XIIII.

INNABARIS Dioscoridis, quæ arboris cuiusdam in Africa nascentis succus est, qui pro sanguine Draconis vsurpatur, multùm distat à Cinnabari recentiorum, quæ mineralis est, cuius duæ generales assignantur differentię, natiua vna, & altera artificialis. Illa rursus duplici notatur discrimine; Alia enim ex multis argenti viui fodinis, vt quæ in

Hydria est, eruitur, videturque esse gleba purpurascens hydrargyro multo refert , ex qua sæpè sponte prosilit: Alia in venis fodinarum argenti reperitur, estque minium secundum, de quo postea & mox dicetur.

Est & Cinnabaris artificialis ex sulphure & argento viuo simul igni coactis facta, quam Cynaprium Brasauolus vocat, ad distinctionem Cinnabaris natiuæ, quam ex Dioscoride lacrymam arboris Africæ solummodo tenet.

Re vera tamen Cinnabaris Cynaprium & Minium præsertim apud recentiores, qui hæc omnia sedulo ad rationis examen adducũt, non discrepant: Et qui discrepare pertinaciùs contendunt, singulorum descriptionem accuratam exhibentes, omnia vnum esse concludunt. Nomenclationis enim varietas ita sæpè rem ipsam obscurat, vt aliquo modo venit excusandus ille, qui Cinnabarim, Cynaprium, milton, & Vermillionem, sic enim Galli loquuntur, diuersa putarit.

4. Cinnabaris varietates.

Sunt ergo cinnabaris quatuor discrimina, prior est cinnabaris Dioscoridea, quæ succus est arboris Africę, cuius succus, vt etiam illa ipsa Draco vocatur. Secunda, mineralis est illa insigni rubore nitens, nec multum ponderosa, quæ in fodinis argẽti viui reperitur: Ibique cum flammeo & rutilo colore splendescat, Anthrax à fossoribus sępe nominatur. Vtraque rara admodum est. Tertia ex sulphure & argento viuo factitia, ponderosa, lineis velut argenteis & rubris intermixta. Quarta in venis fodinarum argenti reperitur, seruaturque in officinis in forma pulueris eximio rubore nitentis, quẽ alij cinnabarim, alij milton, alij minium vulgus officinarum Vermillionem, nonnulli Sandicem nominant. Qui minium vtrumque tã impurum, quam purissimum semper naturale contendunt, nullumque arte factum a cinnabari quę & natiua & artificialis datur, discriminant.

Sandix.

Est verò Sandix Cerusa vsta, quæ ob eximiam rubedinem Serapio minium nuncupauit: cuius opinioni recentiores omnino refragantur.

Rectè autem puluis ille purpureus, quem Officinæ pro vermillione seruant, à Plinio Minium secundum vocatur, quod in fodinis argenti reperitur, & artificiosa pluriesque repetita lotione pulchriorẽ rubedinem nanciscitur, adeo vt tota minij ad minium differentia, inquit Plin. ex sola lotione & arte petenda est. Primùm autem miniũ, seu cinnabaris mineralis ista lotione non eget, & igne copiosum reddit hydrargyrum; Secundum seu vulgare, vermillio dictum in igne rubet quidem, sed ne tantillum argenti viui eructat, nec nisi raro medicis vsibus solet inseruire. Cap. 7. lib. 33.

Cinnabaris multo quòd sit referta mercurio vires eius habet: quod cùm sit etiam lippis & tonsoribus notum, à multis circulatoribus ad

luis Indicæ curationem sæpè vsurpatur, qui ex illa tam imprudenter suffitus parant, vt multos statim in tremorem & paralysim incidisse alios interisse viderim.

De Hydrargyro. CAP. XV.

NTER magnifica Chymistarũ Idola primas tenet Mercurius, seu Hydrargyrus, quasi argentum aquę, vulgo argentum viuum, ob mobilitatem dictum, quod & rerum principium, & sperma metallorum illi vocitãt: Sed vtrumque æquè verum, hoc est, falsissimum & ridiculum. Si quod enim habeant semen metalla, in seipsis habent, nec aliunde mutuatũ; Nec mixta vnquam resoluuntur naturaliter in Mercurium, salem & sulphur, sed tantùm Vulcano Spagyricorum, vt in eos doctè disputauit Dom. Riolanus Medic. Parisiens. Hydrargyrus monstrum naturæ.

Est autem Mercurius, seu argentum viuum velut naturę monstrũ, quod nullis videlicet naturæ legibus tenetur: Argento quouis est candidius, aqua fluxilius, aceto meabilius, nunquam tamen madefacit, sæpè refrigerar, sæpè calefacit, aliquando frigidos tantum affectus, aliquando tant`m calidos sanat, & cum frigidum percipiatur, calidos interdum affectus inducit, cum calidum, frigidos: Nonnunquam parua quãtitate nocet, nonnunquam magna prodest, facileque formam propriam amittit, facilè eam denuo quasi resurgendo resumit; Et quod mirum est, sæpè per os sumptum insigniter prodest; foris adhibitum, tremorem, paralysim, & alios affectus prauos adducit. Historiæ notatu dignissimæ. *Falop. c. 26. & 76. lib. de lue vener.*

Quosdam vidit Traianus, ante obitum litu hydragyrato inunctos, in quorum secto cadauere hydrargyrus copiosus repertus est, in cranio nempe, scapularum & brachiorum iuncturis. Historia alia.

Alium vidit, qui ter tantùm hydragyrosim passus, multos humores per vomitum exclusit, quibus multa hydrargyri quantitas erat confusa. Historia alia.

Alia historia narratur de quodam Antonio Gallo, qui pluries hydrargyrato medicamine inunctus, nec saliuationem, fluorem oris vocant expertus, cum vrina hydrargyrum minxit, quo nummus aureus adeo bellè dealbatus est, vt pro argenteo sumeretur. Historia alia.

Ciuem quemdam Parisinum oinopolam vidi, aureos solares, aut alios ex auro nummos solo tactu dealbantem, vt pro totis aureis haberentur. Tandem marcescẽs obiit, hydrargyro perperam a tonsoribus vsurpato. Historia alia.

Idem obseruatum in tremulo sene solo digitorum attactu monetam auream dealbante, quòd totam vitam degerat ad cynabarim tractandam, præparandęque in hydriæ fodinis hydrargyro grauidatis. In comitatu Goritiæ in Sclauonia, habitus namque totus corporis, imo totum corpus penè erat hydrargyratum.

Historia. alia.

Per os verò ſumendum exhibet Braſauolus ad tineas ventris enecandas. Quaſdam mulieres aſſerit Fracaſtorius hydrargyri ſingulas ſumpſiſſe lib. 1. ad perdendum fœtum, quæ ne tantillum moleſtiæ perceperunt, nec votorum compotes extiterunt, fœtibus nempe minimè excluſis.

Idem tamen author poſtquam eius vſum modò probarit, modò improbarit, ingenuè fatetur ſe illius qualitates ignorare. Verum audacter aſſerit luem veneream optimè curare.

Quis primus vſus eſt mercurio ad luem veneream.

Omnium autem primus qui ad huius morbi ſanationem hydrargyrum præſcripſit, fuit quidam Iacobus Carpenſis, quo tam fœliciter vſus eſt, vt breui ditiſſimus euaſerit. Eum recentiores ſunt ſequuti, & remedijs tam externis quam internis permiſcent: Vtroque enim modo prodeſſe deprehenditur, propter vim quamdam alexiteriam, qua virus venereum in Italico morbo deliteſcẽs extinguitur Eſt enim ipſius Alexipharmacum, licèt non ſatis tutum, niſi optimè tractetur, debitè caſtigetur, & opportunè detur. Multos enim vidimus, qui ab imperitis per hydrargyroſim tractati, vel interierunt, vel in deteriorem ſanitatis conditionem inciderunt. Tam fera enim iſta bellua, vix vt vlla arte queat cicurari. Propterea excuſandus Galen. qui in illius vſu meticuloſus fuit, nec ſit auſus facere periculum, quandoquidem ediſcerat à Dioſcoride vim illi eſſe pernicialem: Vnde plumbarij & aliorum metallorum, in quibus hydrargyri portio quantulacunque continetur, fuſores facilè in tremorem, paralyſim, & neruorum corrugationem incidunt: Et foſſores qui argentum viuum ex fodinis eruunt, quantumvis ruſtici ac robuſti vix quadriennium in eo opere viuunt, ſed miſelli moriuntur. Eſt enim quaſi indomitum medicamẽtum, cuius eſt anceps agendi virtus & effectus, quod licèt liquidum ſit, metalla tamen valide ponderoſa ei ſupernatant, vt aquæ lignum, auro excepto, quod fundum petit. Habet enim volatiles ſpiritus plurimos à quibus exurgit aura quædam arſenicalis, cerebro, neruis, & principibus membris inimiciſſima.

Cap. 59. lib. 9. ſimp.

Pernicioſa vis hydrargyro.

Refert Traianus lib. de lue venerea, quẽdã ægrum, ter hydrargyroſim paſſum, abſque vllo ſaliuationis & ventris per ſeceſſum motu, vrinas tamen adeo hydrargyratas reddidiſſe, vt his aurea ſtirps attactu manuum ſolo argentea comparuerit.

Hydrargyrus etenim adeo meabilis eſt, vt per ſolidam oſſium compaginem exiliat. Et ſi vera narrat idem author fide ſane dignus in quorũdã cadaueribus ſectis, non parua quantitas hydrargyri inuenta eſt intra cranium, ſub ſcapulis & in articulis. Et quod magis mirum, quidam poſt litum brachiorum ex vnguento Mercuriato, ter ſolum adhibito cùm ſecederet, multa vomuit hydragyro commixta.

Eſt autem argentum viuum vel naturale, vel artificiale: Naturale

ex multarum fodinarum, vt quæ sunt in Hydrio monte, glebis, guttatim, ac sponte stillat; Et aliquando ligone, aut aliis ferreis instrumentis mucronatis percussa quædam fodinarum vena, fonticuli instar prosilit in subiectam humum.

Artificiale fit aut poti⁹ extrahitur ex Cinnabari, de qua capite superiori. Nec facilè assentior Brasauolo, qui etiam ex marmore mercurium fieri ex Vitruuio scribit, nisi quoque dixerimus cùm Chymistis ex rebus omnibus mixtis elici posse, perinde ac sulphur & salem.

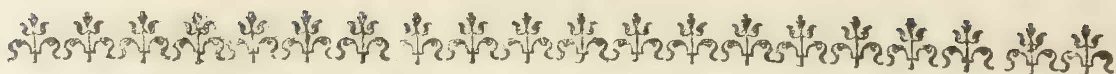
De qualitatibus autem Hydrargyri adhuc certatur: Alij enim calidum, alij frigidum ab effectis contendunt, vt dictum est; Auicenna, quem Palmarius Med. Paris. atque alij multi sequuntur frigidum & humidum asseuerant. Fracastorius, Tomitanus, atque plerique alij qui qualitatem erodentem illi tribuunt, calidum perhibent. Ego cum Traiano qualitatis mixtæ contendo, in eoque qualitates quasdam esse subtiles & calefacientes, alias crassiores & refrigerantes: sed præterea, multas adhuc alias dotes possidere. Incidit enim, attenuat, penetrat, liquat, resoluit, ventrem subducit, & quod mirum est, vi partim atractiua humores à superficie ad centrũ, hoc est, ad ventriculum adducit & per secessum educit, partim impulsiua à centro ad habitum impellit, & per saliuationem propellit.

Hydrargiri qualitates.

Hydrargiro vis inest attractiua & impulsiua.

Ad effectum vtrumque datur in morbo Italico; Sæpeque datur ad saliuationem, cuius loco superuenit aluifluor, vt aliquando ad vẽtris fluorem, cuius loco superuenit saliuatio. Expellitque humores vt Toamenes lapis ferrum, & eosdem attrahit, vt magnes illud.

In puluerem aliquando reducitur album & valde ponderosum, de quo alibi egimus, qui sine molestia aluum deturbat; visceribus tamen non parcit, quibus suæ & aquæ fortis dictæ, in quam immergitur, malignitatis impressum sæpè relinquit vestigium, vt in multis obseruaui, qui in agyrtæ cuiusdam manus sese commiserant.

SECTIO SECVNDA

De lapidibus pretiosis & medicatis.

Ngulus terræ nullus est, qui homini non suggerat pabulum aut medicamentum, nullusque eiusdem sinus, in quo quidquam non lateat, humanis vsibus idoneum: atque non tantùm Arabia fælix, sed Barbara quæuis regio ad nos plurima mittit, quibus & suauiter vescimur, & salubriter vtimur. Ex India enim vtraque, & regionibus exoticis multa quotidie & gemmarum ditissima vbertas & eximiarum stirpium ingens copia ad nos deuehitur. Vocantur autem gemmæ lapilli pretiosi, propter raritatem, elegantiam, ac pulchritudinem & vires insignes: nulli enim dubium est, quin sua sit gemmis diuinitùs insita virtus, ait poeta: vnde regum & principum coronas ornant, digitos illustrant, supellectilia ditant, à fascino tuentur, morbis medentur, sanitatem conseruant, oculos recreant, mentem exhilarant, tristitiam pellunt. Non est autem, vt obiter dicam, omnino irridendus stultiloquus, ac manigraphus vir Fr. Rabelesius, qui suo ineptiarum libro, quē vel ignari vel pseudocatholici, imò Athei doctrina multa refertū prædicant, molendinariam molam ex Pictorio Villigensi lapidum pretiosissimam enuntiauit, vt cuius vsus omnibus aliis præferendus sit: Sed præstat mimum relinquere, vt seria tractemus. Melius enim fuisset illi, & rei literariæ, si natus fuisset nunquam, vt qui fæx fuerit literatorum putidissima, omnis sordiciei parens, tetra Memphis & iniquum mundi recrementum.

De Smaragdo. Capvt I.

Ost Adamantem ferè sola duritie commēdatum, ipsius enim nullus est in medicina vsus, Smaragdus, Arabibus *Zamarrut* dictus, elegantissima viriditate, eximia dignitate, efficacissima virtute cæteris præfertur lapidibus pretiosis. Smaragdo enim nihil iucūdius, nihilque gratius oculis obiicitur; Coloris siquidem lenitate fatigatos oculos reficit, quos aliorum fulgor sæpè lacessit.

Inueniuntur Smaragdi pluribus in locis, sed præstantissimi apud Cyclopes, seu Arimaspos, sic dictos, quod vnicum, eumque rotundum in media fronte habeant oculum. *Arima* enim apud eos vnum signat, spu verò oculum. *Herodot.*

Hi populi dicuntur assiduè præliari cum Gryphis, vt liberiùs aurum & lapides pretiosos effodiant, quibus montes apud eos multi multùm abundant, quos tamen frequentes habitant Gryphi alites ferocissimę, & mira rabie sæuientes. Visos enim homines discerpunt, & veluti custodes peruigiles nati ad plectendum summam auaritiæ temeritatem, in obuios quosque crudelissimè rostro ruunt & vnguibus.

Duodecim autem à Plinio Smaragdorum differentiæ traduntur, quorum Scythici ex lucido viridiores, elegantiores & præstantiores iudicantur: deinde Bactriani, qui nonnunquam in saxorum commissuris inueniuntur: Tertium locum tenent Niliaci, seu Ægyptii, qui in collibus & cautibus circa Coptō Oppidum Thebaïdis eruũtur. Reliqua genera in ærariis metallis inueniuntur, de quibus videndus est Plinius.

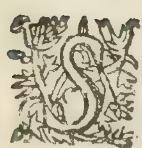
cap. 6. lib. 37. Ferè tamen tres solummodo varietates, maioris & minoris ratione distinctas institores venditant. Parui enim ducunt Calchosmaragdos, obscuros, variegatos, non translucidos, atque eos omnes, qui vel Iaspidem, vel Beryllum, vel alios lapides habent admixtos.

Optimus est Smaragdus, vnicolor, splendens, ac perlucidus, & qui iucundam ex liquido viriditatem oculis obiicit.

Tam mira virtute pollet Smaragdus vt annulo inclusus à comitiali præseruare dicatur. Memoriam quoque roborat, castitatem amat & veneris ludibria tam auersatur, vt cùm Rex Hungariæ vxorem iniret, Smaragdus annulo conclusus, qui tum digitum ornaret, in tres partes disruptus est. Eximiæ cùm sint eius dotes, rectè Mesuei interpres, præter authoris mentem, in Electario de Gemmis, Smaragdum pro *feruzegi*, vel potiùs *peruzegi*, id est, Erano, seu Turchesa substituit. Nam Turchesa, seu Eranus nullius ferè est virtutis & vsus in medicina: Smaragdus verò plurimi, & suo eleganti colore & viribus multùm commendatur, iuxta illud Marbodæi. Historia. Vires.

Omne virens superat forma viridante Smaragdus,
Collo suspensus dirum fugat hemitritæum,
Et sanare potest ipsa ratione Caducos,
Fertur lasciuos etiam compescere motus.

De Saphyro. CAP. II.

SAPHYRVS gemma est non pretiosissimi valoris, præsertim, qui ab aqueo colore, quem æmulatur, aqueus Saphyrus vulgo nominatur; sed qui magis splendet, colore cyaneo maximi solet ęstimari, de quo sic poëta, *Saphyri species digitis aptissima regum.* Aqueus, seu vt lapicidæ loquuntur, albus Saphyrus

tam bellè adamantem æmulatur, vt nonnullos interdum fefellerit. Vterque inuenitur in *Calecut*, sed præstantiores ex Zeilan & Pegu aduehuntur.

Vires. Saphyrorum virtutes nec tot, nec tales, quot qualesque recensentur à multis superstitiosis, atque describuntur in vulgatis lapidum libellis. Vana siquidem sunt & mere falsa, quæ de Saphyro Carmine Macer dedit hoc modo. Ca. 5. l. 5.

Quem, inquit, natura potens tanto ditauit honore,
Vt sacer & meritò gemmarum gemma vocetur.
Nam corpus vegetum conseruat, & integra membra,
Et qui portat eum, nequit vlla fraude noceri,
Inuidiam superat, nullo terrore mouetur.
Hic lapis, vt perhibent, educit carcere vinctos,
Obstructasque fores, & vincula tecta resoluit.

Alia non persequor, ad fastidium vsque de Saphyro versibus conscripta, Poëtis enim cum liceat mentiri, vt ait quidam, ab his rei cuiusdam veritas & fida historia non expectanda. Fides autem his est adhibenda qui scribunt Saphyrum cor recreare, venereos appetitus compescere, hilares pacificosque reddere gestatum. Venenis in potu resistit, & intestinorum vlcerationibus: oculis quoque adhibitus eorum sordes expurgat. Comm. in Dãt. Poet. Ital. cant. 20. sui purgat.

De Rubinis. CAPVT III.

RVBINVS à flammeo colore ἄνθραξ hoc est carbunculus dictus, non noctu splendet nec in tenebris accensæ candelę vicem gerit, vt idiotæ putant, sed eius nitor quasi flammeus prę cæteris lapidibus rubeis fulget, vnde Poëta.

Ardentes gemmas superat carbunculus omnes,
Nam velut ignitus radios iacit vndique carbo,
Nominis vnde sui causam traxisse videtur.

Ab igne igitur Carbunculi nomen habent, vnde Græcis non modò Anthraces dicuntur, sed etiam Pyropi, vel, vt aliis placet, Apyroti, quòd vix ignem sentiant, aut igni incalescant.

Eorum autem tot sunt varietates, vt vix possint peculiari nomine signari & inter se distingui, ait Plinius: præstantiores, elegantiores, flammeis radiis fulgentiores sunt Carchedonii, omniumque pretiosissimi; dein Æthiopici; tum Alabandici: Quarto Syrtites carbunculi laudantur, vt etiam Indi: Lithizontes omnium minimè boni & pulchri: sunt enim impuri & ferè marmorei: ob id obscuri: quemadmodum & multi alii, vel fusci vel candicantes. Sunt qui Carchedonios à Carthagine, non à pulchritudine & valore dignitatem mutuari contendunt. cap. 7. lib. 37.

Quinque autem Carbunculorum, seu Rubinorum genera tantùm solent institores venditare, vnum eximiè rutilum & splendentem,

tem, quem absolutè Carbunculum vocant, alterum minus fulgidũ, quem verum Rubinum dicunt: hic satis frequens est, ille verè rarissimus & ferè inuisus, nisi solis regibus.

Tertius dignitatis gradus ei tribuitur, quem Balæsium corruptè nominant, cùm balaustium, à mali punicæ flore, quem refert, dicere deberent. Post hunc laudatur Rubith quem subinde Spinellum appellitant. Quinto loco Granati recensentur, de quibus capite sequenti.

Plerique tenent carbunculos vtriusque sexus esse, mares nempe qui excitatiùs fulgent, alios verò crassiùs nitentes & pinguiores fœminas.

Omnes rubini vim habent cardiacam & putredini, venenisque resistentem. Vires.

De Granatis. CAP. IV.

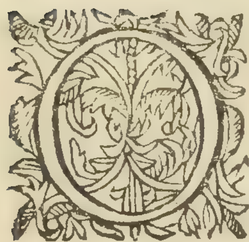

GRANATVS sic dicitur, quòd sit acino mali granati similis, estque species quædam Rubini à natura minus elaborati & quasi imperfecti. Rubeus quidem est, sed admodum obscurus, veluti si vmbra, aut nubecula quædam rubino offundatur, vnde Rubinum nigricantem nonnulli vocitant.

Eius duæ differentiæ agnoscuntur: alius enim est coloris viuacioris, flammam coruscantem cum quadam intermixta obscuritate æmulantis: alter obscurioris, qui minoris æstimatur. Vterque prouenit in Calecut, & quibusdam Hispaniæ locis.

Granatus suspensus, vel ebibitus tristitiæ multùm resistit, & cor recreat. Cum tamen igneæ sit naturæ cerebro nocet, sanguinem exagitat, & ad iracundiam excitat. Vires.

De Sardio lapide. CAP. V.

ONIX, sardonix, & Sarda magnam inter se habent affinitatem. A Plinio tamen & aliis rectè distingũtur. Nam Onix gemma est vnguem humanum referens, eaque polita & nitens. Onicem pulchrum habebat Polycrates, de quo vide Plinium. Onix.

Sarda non perlucida est, sed rubedine quadam diluta, ac carnis colorem repræsentans, vnde & Carnalina, non Cornalina cum quibusdam dicenda, nam cornu minimè similis est. Sarda.

Sardonix tanquam vtriusque particeps, huius & illius habet colorem, hoc est, veluti vnguem hominis carnibus impositum, & vtcumque translucidum refert. Sardonix.

Dicitur verò Sarda, quod Sardibus primùm fuerit inuenta. Lauda-

tissima plurimùm rubet & perspicua cernitur. Minus probatur, cui obscurus, seu dilutus est rubor.

Gestata sarda recreat animum, somnia tristia cohibet, timorem pellit, à maleficijs gestantem seruat, hæmorrhagiam sistit, vtiliterque accedit ad confectionem Electarij de gemmis.

De Hyacintho. CAP. VI.

YACINTHVS gemma est, nō maximi valoris, eius enim copia nō modo è multis Indiæ locis, sed etiam ex Lusitania ad nos deuehitur. Electri ferè colorem refert, magis tamen ex flauo splendet, & quasi fulgur aureum emittit.

Hyacinthos quosdam rubeos esse, alios cæruleos aut venetos nonnulli scribunt, multi tamen granatos, aut Topasios, vel similes his lapillos potius, quàm veros hyacinthos putant. Inueniuntur hyacinthi variegati, vnicolores tamen meliores sunt ac pretiosiores, pręsertim Bactriani, Arabici omnium pessimi.

Plinius sæpè inculcat hyacinthos citrinos esse, & quosdam venis quibusdam albis variegatos. Qui talis inuenitur Leucocrysos Græcis dicitur. Datur quoddam succinum flauissimum, syncerum, fulgidum, Græcorum idiomate Chryselectrū nominatum, quod ignari pro hyacintho vero sumunt.

Vires. Suæ autem non desunt hyacinthis vires, frigidæ enim cùm sint naturæ, corpora densant, somnum conciliant, cor roborant, à pestis contagio tuentur, animi alacritatem excitant, & à fulgoribus defendunt.

De Topazio. CAP. VII.

IGNIT & hunc Arabum gemmis ditissima tellus, ait Marbodeus, de Topazio loquens, qui in nebulosa quadam nominis huius in rubro mari insula primùm repertus est à prædonibus, qui in illam tempestate & procellis iniecti, ibique diutius sine victu commorantes ad herbas & radices confugerunt, quas effodientes simul Topazium eruerunt, sic à natali solo nuncupatum.

In alia quoque insula, cui nomen est Chitis, frequentes effodiuntur Topazii, pulchro splendore nitentes, & valdè expetiti.

Duo autem illorum tradunt esse discrimina; Prazoidem vocant vnum, siue Chrysoprasium, quem cum Chrysolita eumdem esse multi contendunt; alterum Chrysopteron, sic ab alarum aurearum quibus micat, fulgore nuncupatum.

Chrysolitus, seu Chrysoprasius veterum, succi porrorum viriditatem ex aureo fulgentem eleganter refert, vnde nomen.

Porro Topazius inter lapides facilè limam admittit; Cęterę gem-

mæ cote aliisque saxis poliuntur. Est verò mirum, quod Topazius in aquam feruentem iniectus, non modò amplius bullire impedit, sed ipsius feruorem adeo temperat, & æstum obscurat, vt absque læsione nuda manus statim in illam ipsam immitti queat.

Hæmorrhagiam à quacunque parte sistit, iram sedat, tristitiam vel tollit, vel minuit, phrenitidem impedit, & animum oblectat.

De Lapide Lazuli. CAPVT VIII.

VEM Mesuë & Arabes reliqui lapidem Lazuli vocant, Græci κύανον, Latini Cyanum, & aliquãdo Cyaneum, lapidem stellantem, radiantem & cęruleum nominant. A Gallis pręrogatiua quadam absolutè & sine adiuncto lapis vocatur. Interdum ab Auicenna & Serapione Armenus & Armeniacus dicitur.

Dissident tamen inter se Armenus & Lazulus, hic siquidem aureis stellulis & velut radijs micat cum cæruleo flauescentibus, ille maculis multis & viridibus, & cęruleis, & quibusdam subnigris distinguitur: vnde Itali *verdazuro*, quasi viride cæruleum appellant. Vtriusque tamen vires adeò affines sunt, vt alter alteri substitui possit: In hisdemque fodinis vterque ferè reperitur, & maximè in ærariis venis & argentariis: potius tamen Lazulus in aurariis, à quibus maculas & puncta aurea mutuatur quamplurima. Vires.

Is verò vt pulcherrimus, sic & optimus, & multum expetitus, non modò ad mulierum armillas & alia ornamenta, sed etiam medicamenta.

Gestatus Lazulus confert visui & animum exhilarat. Præparatus & sumptus multa commoda pollicetur; nam tritus & lotus, vt decet, potenter & innoxiè humorem melancholicum purgat. Vstus & ablutus interiora recreat. Superstitiosum est nimis, quod de eo multi scripserunt, hominem quippe blandum, diuitem & benè fortunatum asserentes qui illum gestarint.

De Magnete, seu lapide Heraclio. CAP. IX.

IHIL in orbe toto natura mirandum magis creauit Magnete, quem D. Aug. mirabilem ferri raptorem vocat: quem cùm primum vidi, inquit, vehemẽter exhorrui: quippe cernebam à lapide ferreum annulum raptum atque suspẽsum, denique tanquam ferro quod rapuerat, vim suam dedisset; communemque fecisset, idem annulus alteri admotus est, eumque suspendit, sic accessit & tertius & quartus, iamque sibi per mutua circulis nexis, non implicatorum intrinsecus, sed adhærentium extrinsecus quasi catena pependerat annulorum. Eadem scribuntur à Plinio l. 34. suæ historiæ. Cap. 34.

Eius autem trahendi ferri virtus primùm innotuit cuidam armen-

ratio, cuius calceis cùm ferrei claui essent confixi, is armenta sequens in monte Ida, ad quemdam locum venit vbi magnes copiosus latitabat, ex quo vix discessit, nisi clauis extractis, aut crepidis relictis & baculo altera parte ferrea cuspide armato. *Nicander*

Ille autem pastor vocabatur Magnes, à quo & lapis hic hucusque nomẽ retinuit. Dicitur & Heraclius, nõ ab Heraclio inuẽtore, vt credidit Taisnierius, sed ab Heraclia Lydiæ ciuitate, vbi laudatissimus gignitur. Syderiten adhuc alio nomine vocitant quòd ferrum alliciat, trahatque. Et aliquando lapidem nauticum, quòd nautis plurimum inseruiat. *Plin.*

Agnoscuntur verò quinque eius differentiæ, prior dicitur Æthiopicus, Secundus Magnesiacus, ille ab Æthiopia regione, hic à Magnesia ciuitate defertur. Tertius inuenitur in Alexandria: quartus in Echio Bœotiæ: quintus omnium pessimus in Capo Verlychi Natoliæ. Est enim leuis & spongiosus instar pumicis. Æthiopici omnibus præstantiores iudicantur: Atque omnes cuiuscunque generis sint eò meliores, quò magis cerulei. Laus quoque summa datur ponderosis & potenter ferrum trahentibus.

Adamas autem impedit ne ferrum trahatur à magnete, vt etiam allium eidem affrictum. Tam valida enim illius in trahendo ferro virtus non est, quin facilè possit eludi, obscurari, superari. Vnde ridiculum credo, quod scripsit Taisnierius, quasdam naues clauis ferreis compactas, mare Æthiopicum oberrantes & tempestate ad promõtoria agitatas in fundum à magnete attractas fuisse, aut saltem clauis magnetis virtute extractis in mille partes dissolutas. Hæc enim vetularum sunt insomnia viri docti calamo nimis indigna.

Attrahit autem magnes ferrum tanquam sibi simile, ad sui conseruationem & alimoniam: Ob id eius scobs solet in pyxidibus asseruari: Respicitque partem Aquiloniam tanquam matricem, vnde ad Antarcticum dirigi nautis dicitur.

Gignitur & in monte quodam Æthiopiæ lapis alius oppositæ virtutis, quem Theamedem nominant, qui nempe ferrum omne respuit, abigitque.

Sunt qui magnetem vstum pro Hęmatite vendunt, magnum tamen est inter vtrumque discrimen, vt ex singulorum descriptione patet. *Dioscor. Garcias ab horto.*

Vires. Magnes præter dotes enumeratas, quasdam adhuc medicas habet, vnde ad emplastrum diuinum & alia medicamenta accedit. Sũt qui putant magnetem per os parua quantitate sumptum adolescentiam conseruare: Ob id rex Zeilan fertur patinas ex magnete iussisse confici, in quibus cibus eius coquatur.

De aliis quibusdam gemmis in medicina rarius usurpatis. CAP. X.

INFINITÆ, penè dixerim, aliȩ traduntur gemmæ & aspectu perpulchræ ac elegantes, & viribus non temnendis insignitȩ, quarum quòd rarissimus sit vsus, de singulis singula capita constituere non decreuimus: Sat enim est si nostro satisfaciens instituto, eas tantùm accuratè descripserim, quæ Officinæ à nobis instructæ confectiones ingrediuntur. Ne tamē Pharmacopœus gēmas adeò paucas esse existimet, hoc vnico capite velut in fasciculum & breuem epitomem alias plures simul contraham.

Inter eas autem frequenter occurrit Eranus, Turchesa Gallis; *Peruzaa* Arabibus, Callaïs & Augites Plinio dicitur: cuius color ex cyaneo & viridi eleganter videtur confusè mixtus. Nascitur in India, præcipuè circa montem *Cokas*. Augites.

Iaspis viridis est lapis, aut magna sui parte viridi commixtus & elegans, cuius species omnes recensere nimis esset fastidiosum: nam, Iaspidis esse decem species, septemque feruntur, aït Macer. Vim habet insignem ad sanguinis fluorem sistendum. Iaspis.

Sumpsit Hæmatites græcum de sanguine nomen; Gestatu enim & sumptu sanguinem vndecunque fluentem cohibet. E Iaspidum genere creditur: Est enim lapis virescens, variegatus, & guttis cruentis conspersus. Hęmatites.

Achates sic dicitur à fluuio Achate, in quo reperitur. Eius multa dantur discrimina, sed vulgatior ex obscuro candicat, venis quibusdam modo rubellis, modo nigellis intercursantibus. Pyrrhus rex elegantissimum fertur habuisse, in quo nouem Musæ sola naturæ manu erant sculptæ. Visus est aliquando Achates, instar coralli rubeus, Corallochates ob id dictus. Achates. Corallochates.

Amethystus lapis est ex India delatus, colore purpureus, violaceo permixtus, leniter quasdam flammulas emittens. Eius quinque species perhibentur: Cōmunior violacei est coloris, refertque eius species quędam vini colorem aqua multa diluti. Ebrietatem quidem impedire, sed insomnia excitare dicitur. Amethystus.

Vt Adamas laudatur ex candido coruscans, Smaragdus viridis, Carbunculus flammeus ac rubeus, Saphyrus cæruleus, Chrysolitus aureus, Sic Opalus varius, cui ignis Carbunculi micat, Amethysti purpura fulgēs, Smaragdi mare virēs: atq; cūcta pariter mixtura incredibili lucentia, nihilque inter gemmas pulchrius esse potest. A Plinio Pęderos vocatur. Nascitur in insula Zeilan, inque multis aliis Indiæ regionibus, in quibus *Argenon* nominatur. In Ægypto etiam inueniuntur quidam Senites nuncupati. Opalus. Pæderis. Argenon. Senites.

Est Opalus alius minus elegans & nitens, quem Pseudopalum & Oculū catti nominant. Vt verò vero opalo minus pulcher, sic minus expetitus. Forsā is est lapis qui ab Isidoro Ophtalmius nominatur.

Pseudopalus. Oculus Catti. Panthera.

Ex Opalorũ genere est alius lapis, qui à Pardalis seu Pantherę animalis variegato colore Pãthera nominatur. Nã, Pantherã patet esse feram diuersicolorem, ait Macer. Tot autem virtutes quot colores habere creditur.

Selenites.

Selenites quòd imaginem lunæ referat, sic dicitur. Lapis est ex cãdido, melleoque fulgore nitens, qui ad incrementum aut decrementum Lunæ & crescere & decrescere videtur. Eius quædam species pallidior, alia viridior deprehenditur.

Girasola.

Girasola quibusdã lapis solaris, alijs Leucopetalos dicta, inter gemmas reponitur, quæ ex candido nitent, & aureum fulgur emittunt.

Dionysia.

Est quędam gemma non ignobilis Dionysia dicta, quæ trita & sumpta vini saporem vtcunque refert, ebrietati resistit: Sic à poëta describitur: Nigra micat rubeis Dionysia consita guttis.

Beryllus.

Beryllus gemma est alias multas eiusdem nominis sub se complectens, quarum alię maris viriditatem referunt, alię pallidiores, aliæ flauescentes & ex aureo colore fulgentes, quæ Chrysoprasi sæpe vocantur: alię olei colorem, aliæ alium, itaut nouem eius varietates enumerentur. Beryllus obscurè micat, ni forma sexangula poliatur.

Nephriticus lapis.

A paucis annis ex Hispania noua delatus est lapis variegatus, ex viridi & lacteo permistus, quẽ Nephriticũ nominant. Is enim brachio alligatus mira proprietate calculos atterit & cum vrina propellit.

Aëtites.

Aëtites est lapis veluti pręgnans, alio, cùm quatitur, quasi sonante, Ab Aquila nomẽ habet, à quibus, vt multi ferũt, defertur, ad ouorũ calorem contemperandũ ne nimis calefiant, dum incubantur. Alij aliter sentiunt, & sępè falsa enũciãt. Vt vt sit, iste lapis creditur partum accelerare, si femoribus alligetur: retardare, si super stomacho, aut inter mammas gestetur. Eius quatuor differentiæ notantur, quas ex Plinio quis ediscere quit.

Iudaicus lapis.

Lapis Iudaicus à natali solo nomen habet. Candidus est, forma elegantissima, glandis magnitudine, & lineis inter se ęqualibus, veluti torno factis distinguitur. Tritus, ac lęuigatus & sumptus calculos in renibus & vesica comminuere dicitur.

Crysolãpis.

Chrysolampis interdiu subpallida est ac fusca, noctu verò vt ignis splendescit. In Æthiopia nascitur. Rarissimè tamẽ ad nos deuehitur.

Alias penè innumeras recensent & Plinius, & qui de lapidibus libros in lucẽ ediderũt. Sed multa sępe scripsere, quę nec norũt, nec viderunt vnquam; atque multos interdum lapides quadam affinitate coniunctos, pro eodem vsurpant, & sæpè eumdem multis nominibus designatum, multiplicem constituunt. Infinitæ enim sunt lapidum nomenclaturæ, ait Plinius. *Cap. 10. lib. 37.*

Vniones.

Supersunt & alii lapides eximiæ virtutis & multùm pretiosi, sed quia ex animalibus desumuntur cuiusmodi sunt vniones, seu margaritæ, lapis Bezaar & alij multi, de his in libro de medicamentis ex animalibus aut eorum partibus sumptis, agemus. *Cap. 11. eiusd. libri.*

De Lapidibus quibusdam medicatis, nec pretiosis, & primùm De Marmore. CAPVT XI.

ARMOR notissimum & durissimum lapidis genus est, cuius tot videntur discrimina, quot loca è quibus eruuntur. Omnium nobilissima hæc dicuntur, Pheugiticum, Parium, Zeblicum, Porphyrites & Ophites. Probantur vel improbantur omnia colore, nitore, perspicuitate, duritie. Quod vel viride est, vel pluribus coloribus variegatum, sic quoque durissimum, & pulcherrimum & præstantissimum habetur. Laudatur quoque plurimum eximiè candidum & solidum, hoc seligendum ad vnguenti citrini confectionem.

Pheugiticum marmor maximè nitet, imaginesque reddit. Eo constructum est à Nerone Fortunæ templum, quod intus adeo nitebat, vt etiam clausis foribus & fenestris perpetua claritas perciperetur. *Pheugiticum marmor.*

Parium non vniusmodi est. Aliud enim candidissimum, quod in Italia frequentissimum est, aliud cinereum, quoddam viride, aliud ferreum. Hoc postremum tam durum est, vt ex eo nonnulli incudes faciant. *Parium.*

Zeblicum in Misena inuenitur. Omnium mollissimum est, & aduersus venena prodesse creditum est. Si ita est, hac conditione cęteris marmorum generibus antecellit. *Zeblicum.*

Porphyrites marmor rubeis vt plurimùm maculis variegatur; ex Ægypto deferri solet, quod maculis candidis distinguitur, Leucostiction nominatur. Ex eo pilæ & molulæ fiunt optimę & elegantes. *Porphyrites.*

Ophites seu serpentinum marmor, partim viride est, partim alijs coloribus multis corij serpentum instar variegatum, vnde nomen. Maculæ frequentiores in vulgatiori pallidę sunt, cum alijs valdè dissimilibus. *Ophites.*

Sunt & marmorum genera à viris & regionibus nobilitata, vt marmor nigrum Luculli, vt marmor Augusti, Tyberij; vt Ægyptium, Thebaicum, Ephesium, Lacedæmonium.

E marmorum generibus est Alabastrites, sic ab Alabastro vrbe Ægyptiæ dictum, plerumque album & perspicuum, quo & imagines sculpuntur, & vasa excipiendis & conseruandis vnguentis idonea fieri solent.

De Crystallo. CAPVT XII.

RYSTALLVS non est aqua congelata, vt pleriq; existimant, sed lapis mineralis, albus, pellucidus, aquæ clarissimę modo nitens. Ex humore aqueo & purissimo, nō frigore, sed vt multi volunt, diuini cuiusdā caloris virtute concreto, ortum ducit. Neque etiam ex glacie fit, licèt ea id illi nomen dederit, & inter niues soleat inueniri, sed ex humore sui generis. Nam glacies igni excalfacta facilè liquescit

Cryſtallus verò non niſi ignibus circundata, aſſiduèque vento & flammis agitata liquatur.

Inter lapides autem & ſub terra cryſtallus concreta reperitur, etiam in regionibus æſtuoſiſſimis; in quibus humor cryſtallinus tum à cauſa vniuerſali dicta, cum potentia quadam terreſtri lapideſcit; non ſecus ac ſuccinum & corallium quę primùm fuerunt humor, dein in lapideā ſoliditatem, non frigore, ſed materiæ aptitudine concreuerunt.

Vires. Cryſtallus eligenda puriſſima, perlucidiſſima ac eximiè nitens. Ex ea non tantùm calices, vaſa, armillæ, & alia pleraque elegantiſſima fiũt opificia, ſed etiã medicamenta quędam parantur: Eius puluis vnguenti Citrini compoſitionem ingreditur, ad dentifricia commendatur, & alia medicamenta ornatui inſeruientia.

De Gypſo. Cap. XIII.

GYPSVM cuique notiſſimum, præſertim Lutetiæ, cuius mœnia, ædes, palatia, magna ex parte gypſo cæmentãtur: fodinæ ſiquidem illius ſuburbianæ totæ gypſatæ ſunt, nec ſilicem, aut alterius generis lapidem in earum cuniculis inuenire facile eſt.

Eſt vero gypſum lapis candidus, vtcunque nitens, in laminas facilè ſciſſilis ædificijs & muris ſtruendis idoneus. Crudum gypſum vix ad ædium fabricas vſurpatur, ſed in furno coquitur donec tabeſcat, planè albeſcat & in puluerem citius reducatur, qui aqua dilutus mox lapideſcit. Antequam tamen indurerit, fidelia agitatur, ſubigitur, duciturque, vt diutius reddatur molle, & ſequax ad alios lapides ſimul agglutinandos, & alia opera induſtrioſè fingenda. Pręſtantiſſimum eſt recens coctum, nam diutiùs aſſeruatum humidius eſt, & aquæ immixtum non ita ſolidè lapideſcit.

Eius duo notantur diſcrimina, vulgatius vnum quod obſcurè nitet, alterum rarius, quod in laminas finditur, ferè ſpecularis, lapidis aut talchi modo ſplendens, vnde multi talkum, impropriè tamen nominant. Eſt enim Talkum, magis & tenue, & ſquammoſum, & album, & lucidum. Sunt qui Selenitem vocitent. Agyrtæ nonnulli ex talcho arte deceptoria oleum parant ad vetulas fucandas, erugandaſque, & ad faciei nigredinem dealbandam, ſicque imprudentes mulierculas, quæ deformitatem ægrè ferunt, vanis pollicitationibus quotidie fallunt, cautè, nec illicitè (conſentienti enim & volenti non fit iniuria neque dolus) in illarum crumenas manus inijcientes.

Vires. Gypſum vim habet aſtringendi & obſtruendi, inquit Diſocorid. Sanguiniſque eruptiones & ſudores cohibet, Ob id vtiliter ad emplaſtrum contra rupturam accedit, & ad alia medicamenta externa, quæ ad meatuum laxitatem imperantur. Per os autem non ſumendum, quia ſtrangulationis modo interficit.

De Calce

De Calce. CAPVT XIV.

CALX & gyspum duo sunt lapidm simul agglutinandorum in ædificiis diuitum construendis vincula, nam pauperum ædiculæ sola fere terra subacta, aut luto cæmentantur. Sed gypsum postquam semel aquam ebiberit, & coierit, eius est impatientissimũ. Calx vero & aqua nutritur, & diutius, ac melius cõseruatur. Calcem cùm dico, coctam intelligo, quæ alba multùm est, facilè puluerabilis & friabilis & aquæ affusione ignibilis.

Cruda verò lapis est durus, ponderosus, aqua quæ nec diluitur, nec incandescit, ob id non calx absolutè, sed lapis calcarius appellatur.

In quibus autem terris Calx reperitur, in his gypsum nullum: vt in quibus gypsum, in his nullus lapis calcarius effoditur: calx ea optima est, quæ superfusa maximos strepitus edit, & ignem concipit, eaque recens & admodum cinerea, nam vetus albior est, & infirmior, quã scilicet aër ingressus est, & imminutus est ignis.

Fit quoque calx secundum Dioscorid. ex buccinorum marinorum, cochlearum & ostreorum testis, tamdiu igni combustis, vsquedùm vehementer inalbuerint.

Ex calce viua & auripigmento eximium paratur psylothrum, quo partes hispidæ facilè depilantur. Pyrotica quoque ex illa fiunt, paucis adhibitis, quæ partem cui admouentur inurunt & escharam relinquunt.

Pluries aqua pluuiali aut fontana calx elota vtiliter vnguentis permiscetur, quibus vlcera cadauerosa curantur. Aquâ extincta, & bis terve lota, si denuo in aquam proiecta abluatur, ea posterior aqua valdè conuenit vlceribus pudendorum, & alijs aliarum partium phagedænicis, cadauerosis & curatu difficillimis. Pluries enim lota mordacitatem omnem exuit, & acris esse desinit, calefacit tamen & siccat manifestissimè; proinde vlceribus confert exsiccandis, & ad cicatricem perducendis. Aqua calcis.

De Lapidibus Spongiarum. CAPVT XV.

SPONGIÆ proximam plantis, non animantibus, habent naturam: crescunt enim augenturque, sed nõ sentiunt, cõtra multorum opinionem. Earum quasdam Dioscorides mares facit tenui fistula spissa, quarum duriores tragos nominant, alias fœminas, quæ contrarias dotes habent, Aristoteles quatuor varietates earum agnoscit; aliç inquit, rarç quç amplissimæ sunt aliæ spissæ, quæ mollissimæ, aliæ tenuissimæ, quæ duriores, aliæ spississimæ & validissimæ, quas Achilleas nuncupant. Quæ summis saxis

nascuntur, duriores sunt, quæ in tranquillis tractibus maris, molliores.

Nobis autẽ tres Spongiarum differentiæ notissimę; prima & vulgatissima & mollissima raras & patentissimas fistulas habet, magnitudine & forma hepar humanum referens. Secunda densior & minor, duriorque, ac fistulis minoribus peruia. Tertia densissima, valida, cinerea & Alcyonio similis. Omnis spongia fungus marinus solet vocari.

Fungus marinus.

In Spongijs autem lapides vel concrescunt, vel aliundè appulsi stabulantur, inquit Plinius. Vtrique satis noti sunt, in omnibus enim ferè spongijs inueniuntur. Seligendi vero qui his innascuntur, quibus vis ad frangendum calculum datur. Eam tamen non adeò validam Galenus putat, vt eum qui in vesica stabulatur, lapidem comminuere valeat.

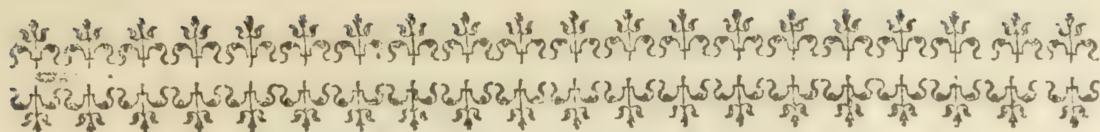
Vires.

De Lateribus. CAPVT XVI.

ON ex gemmis solùm & lapidibus, sed etiam lateribus & fractis & antiquatis, atque etiam ex solea detrita, sæpéque ex luto medicus opem largitur ægrotis. Nihil enim est qualitatis expers, quæ qualiscumque fuerit à perito & probato medico opportunè vsurpata prodesse potest.

Multa autem sunt, quæ recentia efficacissimas vires habent: inueterata verò exolescunt, & qualitatem amittunt, vt medicamenta vulgaria: alia vix nisi antiquata, medicata, vt lateres, qui de nouo cocti muris tantùm ac ædibus construendis inseruiunt: veteres medicis vsibus optatissimi & efficacissimi. Hoc ex Oleo de lateribus constat: quod ad morborum multorum curationem eximijs viribus pollet, vt in Officina nostra docuimus.

SECTIO TERTIA

De Metallis.

Etallum propriè dicitur Corpus foßile, durum, malleo ductile, & igni liquabile, sed quod liquatum in pristinam formam redit. A μεταλλόω, id est, perscrutor, nomen habet, quod illud soleant fossores intra terræ venas scrutari: vel ἀπὸ τοῦ μετὰ τὰ ἄλλα ἐυρείσκεσθαι, quòd aliud, post aliud metallum fodiendo inueniatur. Nam vbicunque vna cuiusdam metalli vena detegitur, non procul inuenitur alia, vt in sterili solo & montibus multis.

Lib.3. Meteor. cap. vult. *De eorum autem materia varii variè sentiunt; Aristoteles omnium mixtorum quæ intra terram fiunt duplicem materiam constituit, halitum & vaporem, quorum mixtione in terræ visceribus foßibilia fiunt, quæ scilicet effossæ terræ similia sunt, nec liquescunt, vt metallica, quorum nonnulla plus continent humidi, & facilè liquantur, vt plumbum & stannum: alia ducuntur & liquantur quidem, sed difficiliùs vt ferrum. Mathiolus scribit esse substantiam elementarem, quæ tanto perfectius metallum efficit, quanto magis in æquali proportione tum quantitatis, tum qualitatis impensè depurata est. Paucis* Exer. 20. *Scaliger dixit esse aquam terream, Spagyrici Mercurium, vt etiam sulphur, quod ex Albert. efficiunt, dum sic ait. Prima materia metallorum est humidum, vnctuosum, subtile, quod est incorporatum terrestri subtili fortiter commixto, ita quod plurimum vtriusque, non tantum cum plurimo vtriusque, sed etiam in plurimo vtriusque. Sic vt aliquid scire videantur sua insomnia enũtiant. Tot autem metalla quot planetas esse perhibent, septem nempe, quorum nomen & characteres ad designanda metalla mutuantur: Illis aurum dicitur Sol, argentum Luna, Plumbum Saturnus, Stannũm Iuppiter, ferrum Mars, Cuprum Venus, argentum viuum Mercurius, quod tamen proprie metallum non est: neque enim ducitur, neque liquatur, sed aliquo modo vt potentia tantùm, metallum dici potest.*

At verò reprehendit Scaliger hanc metallorum cum planetis affinitatem & nomenclationem, quam ridiculam ostendit, nec ex planetarum numero numerum planetarum esse designandum. Non solùm autem metalla planetis, sed multa fossilia signis Zodiaci voce & characteribus respondere contendunt, vt Aspalatum tauro, auripigmentum Geminis, salem ammoniacum Cancro, arsenicum rubrum Virgini, vitriolum romanum Libræ, sulphur Scorpioni, alu-

men rupeum Sagittario, alumen scißile Capricorno, salem nitrum Aquario: sicque sua arcana, vt loquuntur, inuolucris quibusdam ænigmaticis obtegentes, tanquam deliri mille ineptias effutiunt, quas satius est irridere quàm refellere; nunc enim ad nostrum institutum tantum spectat vt ea tantùm metalla, aut metallis adnata describã, quæ ad nostram Officinam necessaria dicuntur, initio à metallorum Sole ducto, quem Aurum nominant.

De Auro. Capvt I.

Avrvm metallorum rex, omnium perfectissimum & temperatissimum, & veluti Solis tincturã in vultu gerens, summum in mortale genus habet imperium. Nam aurum omnes colunt, *Aurum lex sequitur & auro venalia rura.* Auro enim puro nihil potẽtius: illi parent, illo fiunt omnia: quo qui destituitur, vel tanquam Elephanticus ab hominum consortio seiungitur, vel tanquam mortuus inter viuos vagatur. *Diphilus.*

Adiaphoron tamen cùm sit, & pro ratione vtentis vel bonum, vel malum, si quis eo malè vtatur malorum maximè malum est. Est enim dux scelerum, vitæ pestis, rerumque ruina, & propter aurum fiunt raptus, lites, homicidia, pugnæ. Si verò quis eo bene vtatur, nõ solùm ad vitæ subsidia, sed etiam sanitatis tutelam, intrò sumptum valde prodesse creditur. Non de Chymistarum auro potabili, vel potius esculento, loquor, plebeculam, quod mendacijs & vanis expectationibus reficit, vel potius decipit. Demus enim licet liquorem quemdam flauescentem, auri liquati ęmulum, arte chymica paratũ, is tamen nullius est insignis in medicina vsus, tantùm abest, vt Elephantiasim, hydropem antiquatum & alios morbos deploratos sanare & senectutem tardare & iuuentutem conseruare vegetam ac floridam valeat, vt ipsi iactitant. Natura siquidem auri cùm longissimè distet à nostra natura, neutiquam nostræ per illam licebit instaurari, ait Scaliger. Multa enim cum sint nostræ naturę similiora, eidem reficiendę conuenientiora: estque absurdum dicere aurum alere & substantiam nostri corporis reparare, atque in illam ipsam mutari, sic enim qui auro vesceretur, tandem fieret aurum. *Exer. 272.*

Medici igitur aurum non destruunt, vt dissoluant, & bonitatem natiuam amittendo, alienam & inutilem & sæpè noxiam inducant. Sed melius vel in tenues bracteolas, vel scobem ac in indiuidua corpuscula comminuunt, vt ad partes facilius sese valeat insinuare.

His apparatum modis vtiliter accedit ad confectionem electarij de Gemmis & pulueris lætificantis Galeni, optiméque permiscetur medicamentis cor roborãtibus. Soleo ego fœliciter ditioribus puellis fœdis coloribus detentis, pro chalybe præparato limaturam auri, cum alijs quibusdam idoneis medicamentis in forma catapotiorum & aliquando tabellarum prescribere.

Auri medicatæ vires multæ quidem ſunt, non tamen tot ac tantæ quantas Chymiatri prædicant. Laudantur potiſsimum ad melãcholicos & præter naturam triſtes exhilarãdos, cuicumque ſit vſui, illius ipſius dotes fuſiſsimè recenſui lib. 5. cap. de Diachryſo.

De Argento. CAP. II.

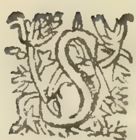

EST quoque argentum & anima & ſanguis mortalibus. Ab auro enim omnium metallorum eſt præſtantiſsimum, quod nulla vetuſtate rubiginem contrahit, nec deterius euadit, ſed ſemper nitidum, ſplẽdidum ac ſyncerum, quod facilè ducitur & liquatur. Fit in terræ viſceribus ex hydrargyro mundo & candido, & ex ſulphure puro, claro, firmo & albo æqualiter ſimul cõtemperatis. Sicque candidum & fulgens redditur, propterea quod calor ſulphuris bene mundati, vt lquuntur Chymiſtę, dealbat & ſubtilius reddit, adeòque exſiccat, vt ſonorum, durum & tinniſlum euadat.

Solum autem inter metalla ſplendorem videtur emittere tranſlucidum: Sua enim in fodina, quaſi lux eſt in tenebris, veluti rudimẽta ſtellarũ referens: magis tamen multò ſplẽdet purum & igne examinatum & ſepties repurgatum, cui connexa ſunt, quæ ſic Pſalmi-
Pſa. 11. ſta cecinit, Eloquia Domini, eloquia munda, argentum igne purgatum. A Chymiatris Lunæ comparatur, cuius nomen mutuatur, ſed non qualitates æmulatur. Olim, & temporibus Salomonis, pretij nullius erat vt habetur cap. 10. lib. 3. Reg.

Auro cenſetur frigidius, cuius tamen vires & dignitatem quadamtenus refert, ſecundum perfectionis & puritatis gradum obtinens. Sua naturali complexione frigidum & humidum eſt temperatè, vnde membris ſpiritualibus auxiliari creditur. Multùm quoque valet ad cordis palpitationem; ipſum namque roborat & hæmatoſim adiuuat, efficitque laudabiliorem. Ex arte Spagyrica oleum educitur morbis cerebri pluribus commendatum. Dogmatici tamen, ſeu veri medici tantùm ſolent in medicamentis eo vti, vel in ſcobem, vel in tenuiſſimas laminas redacto, perinde vt auro. Qui ſecus faciunt, in labore dolus.

De Stanno. CAP. III.

STANNVM aliud metalli genus eſt in fodinis cum argento inuentum, quod Plinius plumbum candidum vocat ad differentiam plumbi nigri quod velut argenti, ſtannique quoddam purgamentum in fornace remanet. Qui Ioui ſacrum faciunt ſtannum, id ex hydrargyro, puro, claro, & ex ſulphure craſſo & immundo generari dicunt.

Sunt porrò multa plumbi & stanni inter se communia; neutrum enim rubiginem contrahit, sed potius squalorem & sordiciem quãdam plus tamen plumbum, quàm stannum, neutrum quoque valdè sonorum est, nec valdè durum. Plumbo tamen durius est stannum, & magis tinnulum.

Est verò stannum vel simplex & purum, ac propè defæcatũ vel impurum, & ex alijs metallis compositum, quod natura, vel artificio tale redditur, cuius multæ sunt differentiæ pro rerum mixtarum ratione & diuersa earumdem proportione. Eius autem vires rerum ex quibus componitur, mixtioni respondent.

Multis verò vsibus humanis inseruit Stannum: verùm ex eo rarissimè medicamenta parantur, sed vasa sæpissimè in quibus illa ipsa reponuntur & seruantur. Audio Chymicos oleum ex Stanno parare ad vulnerum & vlcerum curationem commendata, sed alia prostãt medicamina & paratu faciliora & vtiliora, & ad id præstandum efficaciora.

De Plumbo & Molybdæna. CAP. IV.

Μόλυβδος seu plumbum, secundum Chymistas & Saturno dicatur & Saturnus dicitur, atque ex ipsorum iudicio ex hydrargyro impuro & crasso, & sulphure modico & impuro generatur. Non solum autem in terrę latibulis inclusum, sed sub dio positum crescere perhibetur, atque ideo tecta sua grauitate labefactare existimatur, inquit Cardanus, qui eius quatuor facit discrimina, vulgare, album, quod multi stannum appellant, Bisemutum hucusque incognitum & quod è Stibio paratur.

Plinius agnouit tantùm vulgare seu nigrum, & album. Nigro duplicem originem tribuit: aut ex sua, inquit, nascitur vena, nec quicquã aliud ex se parit, aut nascitur cum argento, mixtisque venis conflatur. Primus liquor qui in fornacibus fluit, album plumbum & stannum vocatur, secundus argentum; quod remansit Galena dicitur, & Latine plumbago, ex qua plumbum elicitur, seu Molybdęna
Plumbago. fossilis Mathiolo dicta, seu lapis ille suo iudicio metallicus, qui plũbum & argentum continens, se varia facie prodit pro varijs terræ vaporibus, qui ad metallicos lapides feruntur: Alia quoq; est factitia Molybdæna quæ in fornacibus reperitur, in quibus ad faciliorẽ auri & argenti liquationem, vena plumbi, seu Galena aut Molybdæna fossilis, vel eius defectu plumbum ipsum superadditur, atque ignis vi partim cum metallis subiectis coit, partim spumæ argenti modo fornacis solio cohæret, & in Molybdænam mutatur Lithargyro vix dissimilem, qui prout magis auri, vel argenti vel plumbi cõditionem retulerit, Chrysitis, vel argyritis vel molybditis Plinio dicitur. cap. 6. lib. 34.

Molybdæna igitur vel fossilis est ac natiua, quæ Molibdoides, seu lapis plumbarius, plumbago, & Galena multis dicitur, alia arte comparata, seu factitia, Lithargyro affinis quæ ignis & fornacum ope datur, Molybditis Plinio dicta.

E plumbi familia nascuntur ipsius recrementum, scoria & plumbago: quæ duo priora licèt pro eadem re sumantur à Dioscorid. à plumbarijs tamen edisci, recrementum plumbi esse crassum illud excrementum, vtcumque fungosum, quod à plumbo dum liquescit secedit & abijcitur. Scoria vero non æquè excrementitia est, nec similiter fit, nec similis est coloris: fit enim quando liquatum plumbum extra fornaces in scrobiculum aut canalem delabitur, in idq; concretum & adhuc calens frigida superfunditur; tunc enim scoriam exuit densam, fractu contumacem, ad luteum colorem, & vitri splendorem accedentem. Plumbago autem nõ solum materia quæ reperitur in fodinis dicitur, sed & purissimum plumbum quod ignis vstione, inquit Mathiolus, cineris speciem induit, hęc tamen opinio non omnibus probatur.

Cap. lib. 5.

Com. in cap. 58 lib. 5.

Extrahitur quoque è gleba quadam plumbaria è fodinis eruta, quam lapidem Molybdoidem nominant. Secretum autem & liquatum plumbum, adhucque calens aqua frigida perfunditur, quousque scoriam quamdam exuat, quam recrementum plumbi nuncupant.

Ad vsum autem medendi ex plumbo fiunt mortaria & pistilli, necnon turundæ fistulosæ canulatas dicunt, internis & profundis vlceribus dicatæ, quæ alijs quibusuis etiam aureis æquè sunt efficaces.

Paratur quoque puluis è plumbo ad vlcerum exsiccationem commendatissimus, de quo mentionem alibi fecimus.

Lib. 2. Instit. cap. de vstion. & cap. de tritura.

Est autem plumbum refrigeratoriæ facultatis, ait Galenus, Ipsũque Chironijs, quæ vocant, vlceribus & cancrosis & putredinosis, tum ipsum per se, tum quibusdam alijs permistum cõuenit. Elotum verò vt etiam vstum vires habet commendatitias. Abluendi & vrẽdi modum, & qualitates & effectus docet Dioscorid. Ex plumbi adhuc laminis cerusa fit, de qua mox agetur. *Vires.*

De Ære. CAPVT V.

Es Veneri dicatum, ab insula Cypro in qua laudabile & copiosum eruitur, Cuprum vulgò dictum, vel aurei coloris est, ob id à multis Aurichalcum dictum, vel ad rubedinem accedit, & absolutè æs dicitur: quod apud veteres magis fuit in vsu, quàm aurum, vel argentum, vel ferrum: Nam prima hominibus moneta fuit ex ære, vnde ærarium publicum, vnde æs alienum, & quæstor ærarius Itemque bellatorum arma olim non ex ferro, sed ex ære fuerunt, vt etiam statuæ & templorum valuæ.

In Pharmacopolijs autem hæc passim occurrunt, Æs vstum, flos æris, squama æris & ærugo, sed quæ singula sint, omnes lectionis Pharmaceuticæ studiosi non certò dignoscunt. Æs vstum, inquit Dioscorid. fit è clauis solutarum nauium, fictili crudo compositis, susperso sulphure cũ sale pari: Omnib. vicissim inspersis, fictile circũ-

lito creta singulari spiraměto, fornacib⁹ inditur, donec percoquatur.

Flos æris. Astringit, exsiccat, reprimit, extenuat, attrahit, vlcera purgat, & ad cicatricem perducit, vitia oculorum emendat. *Dioscorid.*

Flos æris fit, cùm fornacibus æs fusum in receptacula delabitur per colla fistularum ad ea pertinentium. Et antequam coëat in massam duram super ipsum adhuc ignitum aqua frigida infunditur: Tũ siquidem repentino cõcretu ac densatione velut expuitur & erumpit flos antedictus. Vapor quoque concrescens delabitur granulis milio proximis ac rubidis, quæ pro flore æris habētur: vterque multis flos ęris excussilis dicitur, vt ęrugo rasilis, cuius lectio sequenti capite datur. (Flos æris excussilis.)

Batitura æris. Squama verò seu Batitura æris fit, dum id malleis percutitur; Pręstantior est ea quæ ęre quo claui fiunt excutitur, Helitis propriè dicta, omnium deterrima quæ ex vili, promiscuoque ære, aut candido habetur. Astringit, extenuat, reprimit, erodit, nomas coërcet, & vlcera ad cicatricem perducit. (Vires.)

De Aerugine. Cap. VI.

Ervgo viride æris vulgo dicta, non tantùm pictoribus inseruit, sed etiam medicis, qui eam multis medicamentis permiscent, curandis vlceribus dicatis, cuiusmodi est medicamentum, Galeno Lite dictum, atque alia multa quæ ipse describit lib. 2. comp. med. gener. vt & vnguentum Aegyptiacum Mesuëi.

Est autem ærugo, non quidem æris flos, vt putarunt nonnulli, sed quędam veluti rasura viridis, quę illius laminis aceti vapore madidis effloruit. Vnde rasilis flos æris dici solet.

Eius duæ traduntur à Dioscor. varietates, vna vulgaris simpliciter ærugo dicta, altera Scolecia, seu in vermiculorum speciem effigiata. Eaque duplex, fossilis vna, & altera factitia. Vtraque autem rarissima; altera enim non quæritur aut quæsita non reperitur; altera non pręparatur.

Aëris præparandi modus. Vulgaris autem copiosa est, & vęnalis vbique reperitur, & multis paratur modis, quorum vsitatior est, qui sic fit.

In dolium aut aliud vas satis amplum acetum acerrimum infunditur, vas æneum & inuersum superponitur, præsertim concameratum: Si id planum fuerit, ita obstruatur, vt nullum habeat spiraculum: post decem dies exēpto operculo, insidens ei ærugo deradetur.

Hoc adhuc modo vsitatissimo habetur. Æris lamina vna aut altera in dolio acetum continente ita suspenditur, vt acetum non attingat, & elapsis postea diebus adnata ærugo deraditur. Quinetiam ex laminis hisdem aceto maceratis haberi potest ærugo.

Qualitatem

Qualitatem habet acrem, digerentem, attrahentem & liquantem carnem non modò teneram, sed etiam duram. Non tantùm verò gustum mordicat ærugo, sed ipsa etiam vlcera. Quod si eius pauculum cerato non pauco admiscueris, id quod ex ambobus erit mixtum citra morsum exterget. Falluntur autem multi in multis compositionibus, quibus non rectè sarcoticam, aut epuloticam facultatem ascribunt, vt pote, cum ipsa id præstare nequeant, verùm ea, quæ ex ipsis composita sunt. Galen.

De Ferro. CAP. VII.

FERRO vix quicquam communius, vixque aliquid & vtilius & nocentius. Neque enim ædicula aut stabulum, nec nauicula, neque quæ ad hominis vestitum & alimentum spectant, sine ferro fieri, aut haberi, aut parari queunt. Nullus siquidem labor suscipitur, nullum opus absoluitur sine ferri adiutu. Omnes enim artifices ferreo quodam instrumento, vt agant, opus habent. Omnia specialius nolo persequi, cùm satis etiam rusticis innotescant.

Ex eo autem non solùm vomer, serra, securis, falx, forfex & acus, sed & enses, hastæ, iacula, sagittę & bombardarum globi, quibus non tantùm ciuium ædes, sed ciuitates & propugnacula ruunt, homines enecantur & mille cædes perpetrantur. Quod ægrè ferens
» Plinius, Ferro, inquit, vtimur, non cominùs solùm, sed etiam
» missili volucrique, nunc tormentis excusso, nunc balistis, nunc
» verò pennato: vt ocyus enim mors ad hominem perueniat, alitem
» illam facit, & pennas ferro tribuit.

Quid si vidisset Plinius Bombardas, seu tormenta bellica, quibus nunc non modo vrbium mœnia, sed montes & saxa ruunt, & dimouentur.

Ferrum autem tot malorum causa non est, sed humani fraus ingenij sceleratissima, quæ pessimè ferro vtitur, quod ex se malum haudquaquam iudicandum. Ex eo enim abscessus seu vomica aperitur, sanguis putridus in venis educitur, Empyematis purulenta sanies extra thoracem eiicitur, ossium fragmenta, aut aliæ res cerebro molestæ extra caluariam ducuntur, confecti carie dentes euelluntur, vlcerum cadauerosa caro tollitur, membrum putre ne in consortium totum trahat abscinditur. Quid plura? ferro vix vita, immo nullo modo carere potest, alioquin pro domibus speluncæ vnguibus effodiendæ, & belluarum more victitandum. *Ferrum ex se minimè malum.*

Sunt autem ferri duo genera, vnum generis nomen retinens; absolutè ferrum dicitur, alterum quod magis defęcatum, chalybem, & ab acie quam gladijs ex eo factis præbet, Acierum vulgus Gallo.

rum nominat. Illud rursus duplici discrimine agnoscitur, vnum enim est, quod & liquescit & ducitur, ex quo nempe multa fiunt instrumenta rustica. Aliud quod liquescit quidem, sed non ducitur, & facilè frangitur, ex quo fiunt lebetes fusiles, & alia multa ad vsum culinarum. Post id operis, non inutile est, vt credit Scaliger, denuo enim funditur, vt etiam alterum, quod ipse scripsit tantùm mollescere: vtrũque enim ignis vi ardentissimi liquari vidimus. Sũtque nonnulli Lutetiæ qui ferrearum ollarum fragmenta quæritant & emunt, quæ ad fornaces denuò liquanda conuehunt.

Chalybs. Chalybs autem à multis dicitur ferrum accuratè defæcatum, multique ex eo illum efficere iactitant. A Chalybone oppido Assyriæ, vel quadam Ponti regione nomen habet. Laudatur omnium maximè Damascus, Gladij enim Damasceni etiam ferrum scindunt.

Ex chalybis scobe paratur puluis, quem Chymiatri Crocum Martis vocitant. Verùm scobs ferri vt decet apparata, æquè valere comperitur. De vtroque in Officina disseruimus.

Vt autem ex ære fit ærugo, sic ex ferro ferrugo, quæ ipsius rubigo est, à qua velut in vindictam, quòd sanguinem effundat humanum, eroditur & absumitur, & ferrum omne hominis cruore tinctum quam mox rubiginem contrahit.

Scoria ferri. Eructat adhuc quoddam excrementum, quod modò scoriam, modò squamam, modò recrementum, modò stercus ferri nuncupant. Squama tamen seu batitura magis propriè dicitur, quæ è ferro dum malleis percutitur, excutitur, recrementum siue stercus quando tantùm ignitur, expuitur.

Est verò ferrum & chalybs idem metallum; verum hic purior habetur: Est enim ferrum purius redditum: hinc magis refrigerat & siccat: ferrum magis calfacit & aperit, quia sulphureis partibus instructum, quas amittit, dum in chalybem vertitur.

Vtriusque vires nonnulli ad fastidium vsque laudibus euehunt, quas tamen non tanti duco, nec quoque sperno. Quanti verò sint faciendæ, fusiùs lib. docuimus 5. vbi vtriusque apparatũ, & vsum dedimus. Nisi enim debitè præparentur, infœliciter vsurpantur. *Cap. de diastomo.*

Rubiginem ferri curandis vlceribus conferre asseuerant, eaque Telephum Mysiorum Regem ab Achille sauciatum, sanatum scribunt: Ea enim vt & scoria stringit & siccat; vnde emplastris quibusdam exsiccatoriæ facultatis permiscetur.

Vires. Ferrum autem omne vim habet roborantem, atque ex eo aquæ quædam Normanæ, Forgenses vocat, medicatas & eximias vires mutuantur. Ad lienis affectus commendatissimas. De ferri, chalybisque viribus satis superque diximus lib. 5. institut. nostrarum cap. de diastomo.

De Septimo metallo. CAP. VIII.

EPTIMVM metallum nonnulli dicunt esse Mercurium, alij Electrum, neutrum tamen verè metallum est, nisi potentia tantùm tale argentum viuum dixeris. Verius metallum dici videtur Stibium, alterum insigne Chymistarum Idolum, vnicum Empyricorum Catharticum, quo omne morbi genus expugnare iactitant, sed alijs aluum susque deque mouendo anxiè perturbant, alios hypercatharsi semper molesta miserè lacessunt, nonnullos interimunt, paucos sanitati restituunt.

Corn. Gemma lib. de diuin. nat. characte.

Medicus Anglus ex Paracelsistico genere, alioqui in arte Chymica valde insignis, inquit Louaniensis Medicus, febre quadam detentus, vnà cum vxore, tum huic, tum sibi porrexit antimonium præparatum, vt vocant. Illa quidem celeriter in maniam fortissimam versa, vitam cum morte commutauit: Hic autem primo conquestus insomnia, vigiliasque continuas à deiectione non pauca ante septimum diem in delirium venit: A delirio statim factus est epilepticus: Ex epilepsia in coma Lethargicum incidit, cui quid apoplecticum misceretur. Eo sopore detentus triduum rursus ad insaniam rediit, horrendóque furore agitatus, non multò post expirauit, & à communi lecto communem vxori tumulum est ingressus. *Historia memoranda.*

A multis tamen tanto artificio præparatur antimonium, vt opportunè datum miros effectus producit. Ex eo enim fit eximium quoddam sudorificum, quod nulli cedit. Nec improbandus est omnino puluis ille, quē Stibij florē appellitāt, qui à peritis artificibus paratus & à doctis exhibitus, sæpe mirum in modum prodest. Huius parandi modum & exhibendi consuetudinem veri medici solent aspernari, quòd alia multò præstantiora habeant medicamenta, quibus morbis quibuslibet medentur securiùs.

De Cerusa. CAPVT IX.

T ferrum ferruginem, æs æruginem, sic plumbum plumbaginem quamdam eructat, quam alij cerusam, alij plumbi florem, alij ex Galeno psymmithion nominant.

9. simpl.

Licet autem Cerusa aceti beneficio erumpat, sicut & ærugo, non tamen vt ea viridis est, sed albissima, vnde pictores, quibus inseruit frequentissimè, album plumbi vocitant. Fit autem ad hunc vel similem modum.

Infunditur acetum acerrimum æstate in vrceum oris lati, aut aliud

fictile vas idoneum: Superponitur Lamina plumbea: Ita operitur vas vt nihil expiret: vbi lamina fuerit resoluta, vt decimo die, & aliquando citius, aliquando tardius contingere solet, & deciderit crassamentum in fundum vasis, colligendum & siccandum; mox trusatili mola terendum, cribrandum, deinde in massam, aut pastillos cum pauco aceto cogendum & seruandum.

Fit adhuc ex scobe plumbi in acetum perquam acerrimum decem dies immersa & resoluta. Aliquando etiam ex laminis eiusdem infusis & derasis, iterumque maceratis & adhuc derasis. Atque hoc denuò repetito, donec laminæ sint resolutæ: Tum colligitur rasura, teritur, cribratur, cum aceto cogitur.

Albissimam autem cerusam non modò pictores exoptant, sed & mulieres ad faciem fucandam, eius tamen indebito vsu dentes nigrescunt, carie eroduntur, & oris fœtura nascitur. Laudatissima est Rhodiaca, vel illi similis, quę nunc Puteolis dicitur.

Torretur porro cerusa fictili nouo, prunis flagrantibus, & vstione colorem rubrum acquirit, fitque non quidem Sandaracha, vt quidam malè putarunt, sed Sandix, quę Minium quoddam artificiale est, de quo supra mentionem fecimus.

Antequam autem cerusa in emplastrorum, vnguentorum & Collyriorum veniat compositionem, debet præparari, hoc est, ablui, vt mediocriter desiccet & astringat, sine aliqua mordicatione, in liquore conueniente, vt aqua interdum simplici, sæpe rosacea hoc modo.

Cerusæ præparatio. Cerusę quantitas idonea sumitur, in mortario lapideo cùm pistillo ligneo teritur: dein aqua affunditur, agitatur: tum quiescere permittitur: Vbi in pilæ fundo cerusa quieuerit, aqua abiicitur. Rursus alia affunditur, agitatur, residere crassamentum sinitur: aqua, vt antè, eiicitur, atque denuò noua immittitur: idque toties iteratur, donec aqua vltimò affusa & agitata, pura & clara, & sordis omnis expers appareat.

His ritè peractis, cerusa super porphyrio læuiganda, siccanda, atque rursus terenda, cum aqua rosarum in pastillos fingenda, & ad futuros vsus reponenda. Sunt qui aceto terunt, & subigunt in massam: alij alio liquore intentioni accommodato.

Vires. Cerusa refrigerat, siccat, astringit, extenuat, explet, excrescentia leniter reprimit, & ad cicatricem perducit. Per os autem non sumitur, nisi periculosè.

De Cadmia vtraque, factitia & fossili. CAP. X.

ADMIA, Climia Arabibus dicta, vel fossilis est, ac natiua, quæ lapis Calaminaris, vel cadmia lapidosa, & æraria nuncupatur. Ea enim artifices vtuntur ad efficiendum æs luteum, quod Officinæ Aurichalcum & Orichalcum, vulgus Lethonem nominat, vel factitia, quæ fit in metallis, vbi æs, cuprum & argentum coquitur, Gal. cap. 44. lib. simp.

Natiua autem reperitur sæpius in metallorum fodinis, licèt eorum sit expers. Subflauus est lapis, admodum durus, luteum, dum accenditur, colorem eructans. Non accensus autem bicolor apparet, videturque is esse lapis, quem Albertus Didachon, seu Dæmonis lapidem vocat. Aliquando in rimulis Cypri & torrentibus inuenitur lapis Calaminaris, qui quod vnicolor non sit, à quibusdam Iris gemma vocatur, de qua superiùs. Revera tamen nec Iris, nec Didachos est. *Cadmia fossilis.* *Lapis calaminaris.*

Cadmia verò factitia corpus est densè concretum ex Fuligine æris liquati in fornacibus, egesta flatu, & lateribus, camerisque fornacū inhærente. At si non terram, sed lapidem, inquit Galenus, nuncupare volueris, ex quo in fornicibus secernendo, partim fit æs, partim Cadmia, partim Diphryges, nihil sanè retulerit. Quin & ex Pyrite lapide in fornacibus vsto fit Cadmia. *Cap. 38. lib. 9. simpl.*

Sunt autem Cadmię factitię quinque varietates, prima dicitur Capnitis, quæ in ipso fornacum ore reperitur: Estque tenuissima, exusta & nimia tenuitate similis fauillæ. Secunda est Ostracitis, quæ magna ex parte nigra est, testaceamque faciem habet, & grauitatem maiorem: ob id in terram & infimam partem fornacis, seu in pauimentum delabitur, omniumque sordidissima est, & spodos seu spodium Galeno dicitur, de quo mox plura dicemus. Tertia & quarta in media fornacis parte reperiuntur, Placitis nempe & Botrytis. Placitis, seu Placodes, quasi crustosa est, & segmentis quasi zonis quibusdam cincta, quæ minùs ponderosa est & lateribus fornacis adhęrescit. Sub hac onichitis comprehenditur. Botrytis, hoc est, racemosa, modicè grauis est, facie & colore spodii, quæ fracta cinerulenta est, & ęruginosa. In editiore fornacis parte, quàm placodes coacta reperitur & colligitur. *Capnitis.* *Ostracitis.* *Spodos.* *Placitis.*

Quinta est velut æris liquati tenuior fuligo, quę superiori parti fornacis adhærescit, de qua post fusius.

Omnis autem Cadmia in Cypri fornacibus optima & maximè quę ex eo lapide fit, quem dignitate quadam Cadmiam nominant. Fit quidem etiam in fornacibus argenti candidior, ac minus ponderosa, sed comparanda nunquam ærariæ.

Cadmia leniter desiccat, abstergit & vlcera humida, & putrescētia

adiuuat,& ad cicatricem ducit. In caliditatis autem & frigiditatis differentia,temperata dicitur Galeno, quòd neutrum insigniter efficiat.

De Spodio. CAP. XI.

NIHIL tam frequenter inculcatur in pharmacopolijs,vel potius auditur, nihilque minus intelligitur, quàm Spodium, quod omnes quotquot nouerim, pharmacopœi duplex constituunt,vnum Græcorum, & Arabum aliud; atque vtrumque vt idem nomine, sic re & natura longè diuersum.Sed vt liberè dicam, Spodium nullum Arabicum,nisi fictitium, vt alibi docuimus, moxque docebitur.

Spodium Græcorum,quod vnicum est,in æris fornacibus inuenitur,vbi Pompholix,cui congener est,ac consociale,fitque tum, cùm fauillæ è metallo, dum coquitur,emicantes, sursum ascendunt, & propter grauitatem in terram, seu pauimentum delabuntur: Simul enim vt refrigerantur,sordibus commiscentur, Hinc concretus ex hisdem fauillis glomusculus,spurcitia quadam inquinatus, Spodiũ Græcorum dicitur, cuius tantùm est vsus ad externos affectus.

Spodium Auicennæ & reliquorum Arabum,si quod sit, ex materia fit multùm dissimili, ex cannæ videlicèt radicibus tantùm vstis: quibus tot ac tam eximias dotes tribuit Auicenna, vt mirari subit nimiam hominis credulitatem, aut in scribendo simplicitatem. A 917.cr ratione siquidem alienum est,eiusmodi radicem vstam, sibi spodiũ Cap. dictam, cor recreare, animi deliquio prodesse, siti, inflammationi 2.lib.2. stomachi,tremori, melancholiæ, & alijs affectibus multis ab eo enumeratis conferre.

Demus autem Arabicum hoc spodium hæc omnia recensita præstare,attamen non debet præscribi, quia nondum ad nos est delatũ. Eius verò loco nimis oscitanter pharmacopœi Ebur vstum substituunt, Spodiumque imperitè nominant; cùm potius sit Antispodium, velut id ipsum, quod fit, frondibus ficulneis,myrtheis, & rebus alijs concrematis,de quibus plura dicit Dioscorides.

Vt verò crudum Ebur viribus & natura multùm dissidet à cannis crudis, sic & illud vstum ab ipsis vstis. Crudum enim ebur præstantius est seipso concremato ac vsto.

Cùm igitur Spodium Arabicum non habeatur, nec si haberetur, viribus ab Auicenna enumeratis nequaquam est insignitum, neque analogum datur illi antiballomenon, seu substitutum, ex remediorum formulis expungendum, cùm verè vnicum tantùm sit Spodiũ, Græcorum nempe,quod per os nec solet,nec debet assumi.

Est autem in Barbaræ linguę interpretes reijciendus error, qui pro *Tabaxir* Arabum, seu *Tracsir* Indorum spodium verterunt. Est

verò *Tabaxir* Persica vox secundum Garciam quæ lacteum humorem seu liquorem aut succũ dulcem signat, à Barbaris *Sacar mambu*, dictum. Gignitur in arundinibus vel potius arboribus adeò magnis vt ex earum trunco cymbas multas faciant, quæ singulæ inter duo internodia tantùm excauatæ duos viros admittere queat, in quibus Indi vecti celeriter nauigant, & à Crocodilis tuti sunt.

Succus porro earum arborum admodum niger ac cinereus *Tabaxir* est, quem non solùm ineptè Spodium dixerunt, sed & cineres earumdem vstarum eodem nomine donarunt. Cùm Antispodium fiat ex cineribus, secundum Dioscorid. possunt quidẽ cineres cannatum Antispodium dici, & Spodij Græcorum defectu substitui, nunquam autem per os sumi. Ergo cum *Tabaxir* non detur, ex quo iniquè Spodium quoddam fictitium detorserunt, & ridiculè Ebur pro illo vsserunt, vnicum tantùm Spodium, Græcorum videlicèt, admittendum; quod Cadmiæ factitiæ species est, vt etiam Pompholix, cuius nunc suspicitur inquisitio. Antispodium.

De Pompholige. CAP. XII.

POMPHOLIX tenuissima & volatilis est fauilla, quę dum æs in fornacibus perficitur, in altum euolat, & supernæ earum parti adhærescit. In principio cùm fit, velut in bullas prodit, aut glomusculos vellerum similes coït, & farinæ modo contacta dispergitur. Est enim veluti candidus cinis, & vsque adeo leuis, vt in sublime facilè feratur, & farinæ volatilis ritu superiori fornacum tecto hęreat. Ea dum propter leuitatem sursum effertur, alia propter grauitatem in pauimentum recidit, quę Spodos est, de quo supra, fiuntque simul ambo in eadem fornace, atque tantam habẽt inter se cognationem, vt vnius defectus, alterius vice poterit facilè suppleri.

Pompholix à Seplasiarijs quibusdam vocatur *Nil*, & aliquando *nihili*, ab alijs bulla Cadmica, à Mauritanis *Tuthia*; cuius duas nonnulli tradunt varietates, vna subpinguis est, quæ ad æris colorem vergit, altera magnopere candida & leuitatem summam nacta, minus laudata: nam optima creditur Cypria, inquit Dioscorides, quę accepto aceto halitum æris præstat, colore aliquantum piceo, sapore cœni horrido. *Diosc. lib. 5. cap. 85.*

Antequam autem in vsum veniat solet præparari, hoc est ablui, hoc modo. Pompholix linteolo modicè raro excepta & ligata in vase aqua limpida, pluuiali aut fontana pleno huc illuc ducitur & tribulatur, vt eius vtilior & tenuior pars in aquam effluat, impurior, & magis excrementosa atque inutilior in linteo remaneat. Residere permittitur, & aqua effunditur, atque alia denuò affusa, idem opus repetitur, donec in linteolo nihil vtile maneat. Alij multi sunt Tutiæ præparatio.

eius abluendæ modi, quos Dioscorides fusissimè describit.

Vires. Pompholix medicamentorum propè omnium, quæ citra morsum desiccant, præstantissima: ob id ad vlcera cancrosa & alia maligna, & oculorum fluxiones efficacissima. Gal. 9. simpl.

De Lythargyro. Cap. XIII.

Ythargyrus, seu Lythargyrium, est metallorum se igni purgatorum velut spuma: vel est fæx tenuior argenti à plumbagine repurgati, vi follium excussa & expulsa. Licèt autem eius materia multiplex sit, quam alij plumbum, alij argentum, alij aurum, alij Galenam dicunt, à plumbo tamen ferè solo suam ducit originem, quod argenti recrementis commixtum & igni liquatum, ac excoctum tandem secernitur. Omnia enim argenti recremēta facilè per ignem secernuntur, quæ si fuerint plūbea, vt esse solent, vel ærea coctione in lythargyrum vertuntur: qui vbi refrixit nonnunquam aureus, nonnunquam argenteus apparet, pro coctionis breuitate aut diuturnitate.

Qui aureum colorem ementitur, modò Chrysitis, modò Celauritis nominatur, qui argenteum, Argyritis: Non quod tamen hic argentum contineat, aut ille aurum, sed quia alteruter vel magis, vel minùs fuerit excoctus, vel plus ærei, vel argentei vaporis ab argento detracti, intra se receperit.

Fit enim potissimum lythargyrus in fornacibus, in quibus repurgatur argentum è plumbo argenti recrementis admisto: vnde potius ab argento, quam auro, aut aliis metallis nomen habet, lythargyrus enim quasi lapidem argenteum portendit.

Omnis ergo lythargyrus, argenti quædam est soboles, nec qui auri modo flauet ab auro proficiscitur, vt putarunt nonnulli; licèt ab eo cognomen sortitum, lythargyrus auri dicatur. Gradus enim & intensio caloris non modo colorem mutat, sed calorem sæpè intendit, aut minuit, & nomen variat. Sic Diphryges, quasi bis coctum, aut tostum dicitur, quod æris perfecti veluti fæx est subsidens, & imę fornacum parti cohærens, tanquam vstorum in foco lignorū cinis. Ablato ære visitur post aquę frigidæ affusionem. Acre est, vt æs vstū vehementer siccat, vlcera rebellia sanat. Duobus alijs adhuc modis fit secundum Dioscoridem & Plinium.

Diphryges.

Præter autem duas lythargyri differentias, quas Dioscorides pro vnica tantum vsurpat, alias adhuc duas recenset, nempe molybditin, quæ fit in fornacibus ex arena, donec perfectè igni incandescat, & præterea alteram quæ fit ex plumbeis laminis, quæ omniū est vsitatissima, quia frequentissima.

Omnibus autem præfertur Chrysitis, solet tamen à plumbo & scoria

ſcoria repurgari, priuſquam medicamenti cuiuſdam ingrediatur compoſitionem. Ex Dioſcoride vritur & lauatur, vt Cadmia. Nunc verò tantùm tenuiſſimè læuigatur in mortario, aqua deſuper limpidiſſima affunditur & agitatur. Dein in aliud vas coniicitur. Tum alia affunditur & agitatur, & vbi turbida fuerit, ad præcedentem adiungitur: Idque toties iteratur, donec plumbum & fæces in mortario ſubſidant, & omnis ſubſtantia tenuior cum aqua fuerit educta, quę quieſcere permittitur, vt in fundo remaneat lithargyrus ſolus ac ſyncerus, qui aqua prius effuſa, colligendus & ſuper marmore ita læuigandus, vt nulla eius in lingua aſperitas percipiatur.

Lithargyrus refrigerat, aſtringit, reprimit, occludit, caua explet, exterget, ad cicatricem ducit, & ad femorum intertrigines valet.

Finis Libri ſecundi.

DE MATERIA MEDICA.

LIBER TERTIVS.

De Medicamentis ex animalibus integris, aut eorum partibus sumptis.

PRÆFATIO.

Atvra rerum mater optima nihil imperfectum, aut frustraneum vnquam agens, plantas animalium gratia, & animalia cum plantis in hominis fauorem ipsius produxit: Mansueta quidem propter ipsius alimoniam & aliam vtilitatem, fera, & si non omnia, illorum tamen plurima propter cibum, & alia adiumenta, vt medicamenta & indumenta. Propter victum alia alijs insidiantur, vt minoribus maiora, quæ quod à se grandioribus tuta non sint, solerter cauēt. Muscas enim venatur & vorat aranea, araneam lacerta, lacertam pauogallus, homo pauogallū, lupus hominē, lupum canis, canē interdū lupus. Omnia verò homini inseruiunt, & vsum aliquē præstant. Nullū siquidē est adeò putidū insectū, ex quo quamdā sibi non vendicet vtilitatē. Sæpè autē ex imperfectis & intēperatis quæritat medicinā, ex perfectioribus & tēperatis alimentum & medicamentum, ex quibus nunc vngues assumit & cornua, nūc pilos & excrementa, nunc sanguinē, carnem & medullas, nunc coagulum, testes & ossa. Animalium porro quædam alijs medentur, vt vrsis formicę, has siquidem illi ad famem explēdam non ingerūt; Alia malis ab eo inflictis, vt scorpiones vulneribus ab hisdem illatis; Alia alijs etiam sui generis, atque etiam sibipsis, nam canis sauciatus plagam lambendo deterget, siccat, & ad cicatricē ducendo sanat, & mumia, sanguis & axungia hominis, homini sanando sępè conducunt; Nam vt calor manus ad ventriculum admota familiaritate quadam eius robur firmat & coctionem iuuat, sic agungia

Animalia animalibus medentur.

hominis, parti cuipiam imbecillæ adhibita eam roborat, & vi discussoria excrementitios humores resoluit. Vix tamen, vt liberè dicam, ex humano cadauere medicam materiam soleo mutuari cùm tota tellus infinitis alijs medicamentis scateat, quæ viribus eximijs nobilitantur, quasque prçstat ad vsum medendi vsurpare, quam ad hominis carnificinam confugiendo inefficaciores perquirere. Ne tamen quid huic posteriori libro desit, in quo medicamenta ex animalibus integris, vel eorum partibus sumpta describuntur. De sanguine humano, & Mumia breuiter aliquid proferemus.

De Sanguine humano. CAP. I.

Lib. 3. de aliment.

CHYMISTÆ ex sanguine hominis oleum educunt, & aquam stillatitiam, Dogmatici ferè tantùm vsurpant ad emplastrum enterocelę dicatum. Cuius loco suillus rectè consilio Galeni substitui potest, Sanguis suillus, inquit, ad sanguinē humanum maxime accedit, ita ut quisquis humanum sanguinem alicui morbo vtilem esse ait, id in suillo comprobet.

Est autem sanguis naturæ thesaurus, iecoris αἱματόσεως primi organi calore, ex puriore chyli portione, in maioribus venis genitus, per quas tanquam per tubos ad singulas partes corporis alendas defertur, in illisque quandiu continetur liquidus est, & ruber extra effusus citissimè concrescit; Damarum tamē & ceruorum sanguis, quod fibris careat, coitu firmo non concrescit, sed fluido, instar lactis, nam sanguis omnis non concrescit, fibris ademptis, inquit Hippocrates.

Cap. 6. lib. 3. de hist. anim Arist. lib. de carn. cap. 5. lib. 3. de part. lib. 2. de tēp. Gal. Lib. 2. de elē. Lib. 3. de par. animal

Sanguis autem, cum totius corporis sit materia, ex Philosopho, in homine qui regula est omnium viuentium, tenuis & syncerus est, calidus & humidus, & succorum optimus. Non tamen simplex humor, sed pituitæ & vtriusque bilis est particeps: Ob id Hippocrates quatuor humores materiam esse generādo homini tradidit, ait Gal. — De materia corporis.

Sanguis igitur humor est ex temperata chyli parte, in hepate genitus, substantia, & omnibus qualitatibus mediocris rubeus colore, dulcis sapore, in venis & arterijs naturaliter contentus, vt in partes omnes digeratur. Quemadmodum enim de vno fonte, & vna origine aqua riuis multis deducitur, alijque ab alijs ductus excipiunt, quousque humor in omnes partes deueniat, sic natura sanguinem per totum corpus censuit deriuandum, cùm is omnium materia sit. — Sanguis quid.

Non est vero sanguis ægrotorum, aut cuiuslibet intemperati viri colligendus & seruandus in Officinis ad emplastri dicti cōfecturam, sed è bene temperato & minimè morboso homine, si fieri possit habendus, velut ex his, quibus iudicis statuto caput truncatur. Sic enim venis simul & arterijs sectis, promiscuè sanguis arteriosus & venosus colligitur qui statim grumescit.

Neque tamen sanguis hic, neque alius animalis magni ducẽdus est ad emplastrorũ astringentium confectionem, quod is siccatus & asseruatus, vix quicquam natiuæ bonitatis retineat, nec vllam qualitatem astrictoriam, aut aliam acquisititiam insignem assumat.

De Mumia. Capvt II.

Mvmia Rhasi & Auicennæ vox Arabica est, Pissaphaltum indicans. Isaac Persicam esse dicit, quæ liquamen quoddam in sepulturis inuentum notat, in quibus hominum cadauera aromatis cõdita multos annos seruata fuere. Abs quodam dicta est Cerops, ratione mihi prorsus ignota, nisi forsan, cerę quod habeat consistentiam: *Mum* enim Persis cera est: Olim tamen erat liquidior.

Cur Aegyptij corpora condiebant.

Reperiebatur tantùm in regum & heroum Ægyptiorum sepulcris, qui quamdam futurę resurrectionis cognitionem habentes, vt humanum corpus diutissimè sine corruptela seruarent, myrrha, cinnamomo, aloë, alijsque pluribus aromatis condiebant.

Multos autem post annos, cùm per bella milites omnia deuastarent, sepulchra funditus euertentes, in quorumdam feretris, liquorem quemdam mellaginis instar spissum, odoratum, nec insuauem inuenerunt: quem cùm Ægyptij medici ac Philosophi, probabilissima ratione fulti, eximiis pollere viribus arbitrarentur, ad quorumdam affectuum curationem valere crediderunt, & dederunt, nec eos fefellit euentus. Multos siquidem sanitati illius vsu restituerunt.

Qua propter hac experientia facti audaciores hanc condituram in aliorum pręsertim magnatum sepulcris quæsierunt: quibus inuersis & exhaustis, sic enim sęuiebant in mortuos, tãdem ad virorum infimæ sortis tumulos manus iniecerunt. In quibus licèt multò deterius liquamen, cadauerosam nempe saniem inuenirent, eam ipsam tamen assumebant, Mumiam appellabant, & ægrotis dabant.

Sic ita huius inualuit vsus, vt multorum corpora seu peste, aut lue Indica, vel elephantiasi, aut psora mortuorum, sale & alumine conspersa fuerunt, è quibus post aliquot menses, sanies putris decidens pro Mumia habita & empta sit. Et quod mirum est, multi multorum in Arabiæ desertæ mediis arenis suffocatorum & exsiccatorum cadauera Mumiam vocitant, & horrendum dictu, per os assumenda tradunt.

Inepta de Mumia quorumdam opinio.

In eoque multi sunt adhuc errore, vt mumia tantum sit cadauerosa ac putris caro corporis cuiusdam corrupti. Meminique vidisse doctum quemdam virum, sed in re medicamentaria non satis versatum, qui cùm in cœtu quodam clarissimorum virorum de Mumia sermo haberetur, qui nullam nunc veram haberi contenderent, dicerentque hanc ipsam, quæ nunc circunfertur, tabum quoddam es-

ſe, ſeu illuuiem fœtidam, potiùs quàm antiquorum Ægyptiorum regum, à multis annis conditorum in ſepulcris liquamen, quod non modo ſuauiter fragrabat, ſed eximiis pollebat viribus: Imò reſpondit ille, mumia corporum eſt exſiccatorum caro, nuperque vidi eam exſiccatam adhuc coſtæ inhęreſcentem.

Sic impia credulorum animis inhæſit opinio, qui ex hominis carnificina virus quoddam tetrum, olidumque colligentes, nefaria conſuetudine à perditis viris introducta ægrotis exhibent. Tantùm enim abeſt, vt Ægyptiorum antiquorum habeamus mumiam, quæ pauciſſima fuit, breuique deſiit, cùm ne quidem Auicennę mumia, quæ ex ſanie humana piſſaphalto mixta, conſtabat, nobis ſuppetat, ſed tantùm expreſſus putridi cadaueris ſuccus inſpiſſatus, qui nunc magno mortalium damnò, in Pharmacopoliis ſeruatur, quem periti ac prudentes viri nunquam ad medicum adducent vſum. Abſurdum enim eſt dicere Mumiam eiuſmodi his prodeſſe qui ex alto ceciderunt; Quin potiùs his obeſſe, atque aliis omnibus qui ea ſint vſuri ſit credibilius. Quibus enim veremur, ne ob caſum, aut ictum ſanguis grumeſcat, conducibilius eſt poſcam, aut oxymel, aut aliud incidens medicamentum exhibere. Mumia antiquorum nunc nulla.

Cùm autem nulla Officinæ noſtræ compoſita medicamenta axungiam humanam excipiant, de ea fuſiùs nihil.

De ſanguine Hirci. CAPVT III.

HIRCVS vel peregrinus eſt, ac cornutus, vt Æthiopicus, & Creticus, vel noſtras ſeu noſtra in regione natus, qui aliquando cornibus exultat, aliquando hiſdem mutilus eſt. Vtriuſque ſanguis, vt docuimus in Officina, apparatus plurimùm ad calculos atterendos valere creditur, eſtque baſis eius eximiæ confectionis, quam Lithon tripticon vocauimus, ad cuius commentarium illius præparandi modum adiunximus.

Hircorum autem peregrinorum, vt obiter dicam, multæ ſunt varietates, inter quos commendatur Perſicus, *Pazan* lingua vernacula dictus, ex cuius ventre lapis Bezar, ſeu Bezoar, vt loquitur vulgus, cuius vſus commendatur plurimùm, eruitur, aduerſus virulentorum animalium morſus, venena & morbos omnes malignos, vt poſtea fuſius dicetur.

Bellonius. Creticus ſic à Creta inſula, quæ vt Anglia, lupis caret, Gallis *bouc-eſtain* dictus, pilis breuibus & flaueſcentibus induitur, bina cornua, longaque gerens ad dorſum incurua: Tantæ agilitatis eſt animal, vt ex ſcopulo in ſcopulum deſilire ſoleat, ſex etiam paſſuum ſpatio diſtantem. Hircus Creticus.

Inter hircos ſeu capras ſylueſtres numerantur Ibyces, rupicapræ,

Oryges, Damæ, & Pygargi: hæc tamen animalia multùm à se inuicem distant, & omnia ab hirco nostrate, qui solus inter animantia in rebus venereis socium patienter admittit: vnde qui non ægrè idem patitur, Cornutus, hircorum instar, per Sarcasmum dicitur.

Strepsiceros. Strepsiceros quibusdam hircus dicitur, verius tamen aries dicendus, cui duo sunt cornua, in gyrum canaliculata, vt vnicornu erecta, ad vsum medicum nusquam expetita.

Strepsiceros in memoriam reuocat monocerotem, quem in rerum natura dari multi dubitant, tam rarum enim est animal, vt vix viuit aliquis, qui id viderit. Dubium hinc nascitur, quod rarum sit, quod ignoretur illius natura, quòd inter se dissentiant authores qui de illo scripserunt.

Datur tamen, etiam sacrę paginæ testimonio, eiusque cornu quotidiè visitur, & à medicis aduersus venena, venenatosq; & malignos affectus præscribitur. Non minoris tamē, vt liberè loquar, facio cornua cerui, aut rhinocerotis, quàm monocerotis, de quo multi magis mira, quam vera prædicant. Quodnam autem sit animal, cuius naturæ, vbi degat, & quibus dotibus polleat illius cornu, postea pluribus explicabitur.

De sanguine Leporis. Capvt IIII.

Eporis assatum sanguinem calculo comminuendo plurimum valere grauissimi viri scripserunt, & experientia comprobatur. Est autem lepus animal notissimum, timidissimum & velocissimum, cui soli pilos in ore, & sub pedibus Aristoteles annotauit. Sunt qui candidos vidisse scribunt; Tales tamen non esse, sed apparere certum est, nempe hyeme, dum niuibus, tanquam alba veste teguntur. His enim liquescentibus illi cito rufescunt.

Lepus cornutus. Venatu cœpit vnum cornutum illustris heros D. de Vitri, cuius cornu Iacobo Anglorum regi dono obtulit. Fabulosum est, quod iamdiu plebeculæ mentibus inhæsit, leporibus scilicet, vtrumque sexum, tanquam hermaphroditis esse, & vim vtramque gignendi, concipiendi ac pariendi habere. Lepores in Europa notissimi, & frequētissimi. In Itacha insula nulli, & quod mirabilius est, si illati fuerint, citò moriuntur.

Non solùm autem sanguis leporis, sed & lepus integer, olla fictili operculata impositus, & in clybano vstus calculos atterit, & expellit cum pauco vino albo aut aqua; vel decocto idoneo sumptus: Ob id rectè ad Lithontripticon accedit.

Est & lepus marinus, sic dictus, quod in mari nascatur & terrestris referat effigiem, pulmonibus & grauidis inimicissimus, de quo videndus Rondeletius.

De Pinguedinibus, & primò, De Medulla Cerui. CAPVT V.

EDVLLA in quouis animali ossium est alimentum, calefacit, dolorem sedat, resoluit, emollitque scirrhos partium quarumvis, maximè ceruina, deinde vitulina. In alijs animalibus vel acrior & intemperatior. Ob id venatores studiosè ceruorũ medullas eximũt & seruãt.

Est autem ceruus animal notissimum quod reliqua cornigera siue formæ pulchritudo, siue cornuum amplitudo, siue ramorum varietas spectetur, facilè superat. Ceruæ tamen cornua natura denegauit, quæ mari primum oriuntur recta subularum instar, vnde subulones tum vocantur. Dein bifida, postea trifida, primisque mensibus cute quasi vestita, & lanugine tenui ac molli hispida, sed vbi creuerint, & aëri ac soli fuerint exposita, aspera, dura, glabraque redduntur. Subulones quid & vnde dicti.

Omnia animalia cornigera caua cornua habent, solus ceruus sola quæ quotannis decidunt, tuncque cerui tanquam inarmes sese occultant interdiu, antequam noua renata sint. Illa priora cornicula æquè laudantur ad cor roborandum & venenatos affectus oppugnandos, atque cornu Monocerotis. In basi cordis cerui iam senioris quoddam os paruum, planum & angulosum reperitur, quod venatores crucem cerui vocitant. Quatuor enim apophysibus, seu angulis disterminatur in modum crucis, vnde nomen. Medici practici os de corde cerui nuncupant, cuius vires eximias ad cor exhilarandum & facultates vitales erigendas, notarunt. Pulueris Diamoschi compositionem ingreditur. In ceruis iunioribus non quæritur, quod cartilago tantum sit, vix dum in osseam cõpagem firmata: pars cornuum capiti proxima, crassissima & tuberosa antequam solidescat, & pilis exuatur, in taleolas secta, vino albo macerata, & alembico destillata, aquam exhibet valdè cardiacam & lypopsychiæ atque affectibus, qui malignitatem coniunctam habent, efficacissimam. Nolo subticere nobilem virum Briensem, mihi notissimum, ceruã venatu cepisse vnicornem. Media siquidem fronte subulonem gerebat longum, incuruum, asperum, Genitale cerui ad pleuritidem colicum dolorem, nec non ad dysenteriam plurimum valere experientia comprobauit. In maiore oculorum cantho ceruorum antiquiorum concrescit liquor quidam gummi modo, lacrymam cerui vocitant, qui mira proprietate sudorem mouet copiosum, & venenatam pestis, aliorumque malignorum affectuum qualitatem oppugnat. Nec omittendum vrinam cerui achoras optimè sanare. Lacryma cerui.

Euryceros & Platyceros ex ceruino sunt genere, sed eorũ omniũ naturam his describendam relinquo, qui absolutam animalium historiam susceperunt.

De Seuo caprino. Cap. VI.

Edulla, seuum, adeps, & axungia valde cognata sunt, quæ in sanguine præditis animalibus tantùm reperiuntur, sed non in omnibus omnia. Aliis enim alia tantùm sunt, vt cornigeris, seuum, & adeps bisulcis quibusdam, adeps cunctis auibus & quadrupedibus multis. Sic enim axungiam ab adipe distingunt multi. Alij volunt axungiam esse veterem, vt salitam, quam Gallorum vulgus, *vieil oing*, vocitare solet, vt recentem, *saing doulx*, quæ scilicet salis est expers, nec à fibris purgata. *Cap. 5. lib. 2. de part. anim.*

Adipis & seui discrimen.

Differt autem seuum ab adipe, quod seuum vsquequaque agile sit, & cum refrixit, concrescat: adeps liquidus sit, minimeque aptus indurari, ait Aristot. Locis etiam discrepant, quod adeps inter cutem, carnemque soleat consistere, seuum in omento, circa renes, ac in fine carnis semper est. *Cap. 17. Lib. 3. de hist. anim.*

Quorum autem sanguis corpulentior est, hæ seuum potius habent. Seuũ enim terrenum est, ait Philosophus. Vnde fit, vt fibrosi sanguinis modo cogatur. Quamobrem, quæ non vtrinque dentata, sed cornigera sunt, quia natura sunt arida & terrena, hæc seuum habent. Sed quæ cornuum expertia sunt, & vtrinque dentata & multifida, hæc vice seui adipem habent, qui quod terrenam non habeat naturam minùs cogitur. *Cap. 5. lib. 2. de par. anim.*

Seuum ergo cùm adipe sit magis terrestre, potius sumitur ad vnguenti Citrini confectionem. Seligitur verò caprinum, seu hedinũ, sed arietinum minus idoneum non duco. Caper autem seu hedus cùm animal sit notissimum, de eo plura verba facere frustraneum.

De Axungia suis. Caput VII.

Axungia sic ab axibus vngendis ad rotarum faciliorem circumactum dicta, multi est in medicina vsus: maximè verò suilla ad quorumdam vnguentorum, vt rosati, & emplastrorum, vt Vigonij compositionem. Omnium est liquidissima, instarque olei sæpius effluit, magisque emollit, concoquit, & resoluit quàm oleum, habetque qualitatem lenientem & anodynam. Propterea humorum acrimoniæ mitigandæ, dolori sedando, inflãmationi contemperandę, & humoribus resoluendis vtiliter adhibetur, & cataplasmatis ad eosdem effectus institutis peraptè permiscetur. Quæ ex animalibus calidioribus, vt leone, detrahitur, resoluentem vim habet maiorem. Suillum enim genus non est multum

in qualitatibus primis intemperatum: Ob id facilè & cito pinguescit: Estque animal multiparum, quod ante exactum priorem ętatis annum venere stimulatur,& congressum appetit exercetque. Rostrum habet repandum, collum breue & crassum, setis rigidis hispidum. Testes mari hærent retrò, nec longipenduli prominent, omnium ferè quadrupedum ritu. Dentes exerti & longi conspiciuntur, quibus fœmina caret, aut certè ei multo breuiores, & vix extra os apparent. Vtrique cauda intorta, vt etiam apro, quem porcum syluestrem nominant. Suilli generis tēpeties

De Axungia vrsi. CAP. VIII.

VRSI axungia calidior & siccior est suilla, & vtraque qualitate inferior leonina, velutique inter ambas media. Non tantùm ad alopecias & perniones commendatur per se, sed vnguentis resoluentibus mista qualitatem eorum reddit efficaciorem.

Est autem vrsus animal aspectu horridum & mugitu, nam vox illius iracunda & minax est, plenaque terroris rauco de gutture fertur. Os illi valdè patulum, dentes serrati, nares hiulcę, aures decurtatę, totum corpus prolixioribus pilis hispidum, vt cauda tam breuis, vt vix queat agnosci. Vrsus quodnā animal.

Vrsa veneris est appetentissima, maremque sępius ad congressum solicitat, supinaque initur mulierum more, & similibus, ac mutuis complexibus. Informem autem molem non parit, quam postea lambendo effigiat, vt plebecula hucusque credidit: quem errorem improbat Scaliger exercit. 15. contra Cardan.

De Axungia anseris. CAPVT IX.

INGRATI quid omnes habent axungiæ, quo ventriculum subuertunt: Anserina tamen suauitatem quamdam præ se fert, quæ eam commendat in rusticorum culinis, à quibus auidè expetitur. In Pharmacopolijs quoque celebratur ad medicinam, Nam & per se adhibetur meatui auditorio ad tinnitum, qui grauem auditum præcedere solet, atque pluribus alijs medicamentis externis resoluentibus commiscetur.

Est autem anser & carniuora, & frugiuora auis, quæ tum in aquis & palustribus locis, tum in solo sicciore versatur, amphibiumque volucre perhibetur, tam domesticum, quàm agreste ac ferum, quod sedem ac solum certis tēporib⁹ mutat, gregatimque volat, vt grues.

Anseres autem non minus solertem præbere custodiam, quàm canes superstitiosi credunt, quod semel, atque ex euentu Romanis profuerint, quos à somno profundiore clangore suo excitantes, ca-

pitolium seruarunt. Illi enim excitati quosdam ac paucos milites Gallos conspexere, qui scalis ad ipsius muros erectis conscendebāt, in quos vi & violentia quamplurimi irruentes suum capitolium seruarunt. Cuius beneficentiæ memores Romani per tempora multa sacros habuerunt anseres. Postea tamen deposita ac spreta illa superstitione inter suauiores epulas anseres transtulerunt. Satis enim laudabilem corpori præstant alimoniam, & odorem dum assatur, & saporem dum estur, satis gratum & suauem exhibet. Ad anserinum genus referunt multi Onocrotalum & Olorem, seu cygnum, Sed de his coqui quam Pharmacopœi veriùs & vberiùs loquuntur.

De anseribus superstitio Romanorum.

De Axungia anatis. Cap. X.

ANATIS axungia nec omittitur in arte medicamentaria, qua & per se vtimur in artuum dolore, neruorum frigida intemperie, & vnguentis quibusdam vt Resumptiuo, & emplastris multis permixta. Qualitatem enim habet emollientem, calefacientem, resoluentem, anodynam.

E Palmipedum autem genere est Anas, quæ seu domestica, seu syluestris locis aridis & aquaticis, vt lacubus æquè viuit. Ex domesticis aliæ sunt omnino albæ, aliæ prorsus nigræ, quædam picarum ritu partim albæ, partim nigræ, aliæ subcineritiæ, cuiusmodi omnes sunt syluestres.

Anas tam agrestis, quam domestica semper fœmina maior est, & colore magis vario, præsertim circa alas & collum in quo plumulæ ex cæruleo viridi mixto nitent.

Caro anatum ferarum, seu syluestrium & pinguium vtcunque suauis est, licèt dura, nec inutilem sanguinem gignit. Sed quæ in vrbibus versantur, carnem habent excrementosam & minus suauem. Aluntur enim spurcissimis ac fœtidissimis edulijs, vt animalium interaneis, & sæpè bufonibus, quos nonnunquam integros vorant.

Anates autem Ponticas venenis educari multi credunt, vnde Mithridates earum sanguinem Antidotis aduersus venena institutis permiscebat. In fluuijs, lacubus & locis palustribus viuunt aliæ aues multæ inter anates numeratæ, vt Querquedula, Boscas & Colymbis, quæ non in parua cibariorum gloria habentur.

De axungia Gallinarum. CAPVT XI.

AXVNGIA gallinarum mediæ est inter suillam & anserinam naturæ. Recens & salis expers affectibus vteri prodest. Confert adhuc labiorum scissuris, aurium doloribus & pustulis erumpentibus in papillis.

Ea inueterata magis calefacit, dissipat ac resoluit.

Est autem gallina auis homini vtilissima: ob id fœcundissima, quæ non modò suas carnes edendas præbet, sed omni tempore fœturam exhibet commodissimam. Sunt enim quæ quotidie vel oua pariunt, vel incubant, vel pullos excludunt, qui vbi pipiones adhuc sunt, à quibusuis etiam delicatulis expetuntur: Adultiores facti omnium palato arrident. Castrati autem & saginati vt Cœnomani capones etiam aulicorum mensas explent & ornant.

Est enim gallinaceum omne genus optimi succi & coctionis facilis, omnibus naturis & temperamentis idoneum. Non multùm verò illorum sententiam probo, qui ius galli veteris potiùs, qui semper macilentus est, quàm iunioris & pinguis exhibendum ægrotis statuunt. Ego capi aut pinguis gallinæ iusculum prætulerim, & vbi nitrosa quædam qualitas desideratur, aliundè quærerem. Gallinacei enim omnes excarnes ferè & exucci sunt, presertim veteres, quia quicquid habuere succi laudabilis, veneri impenderunt. Capones Cœnomani.

Tres autem gallinarum differentiæ apud nos visuntur: quædam magnitudine alias superant, quæ rostro & pedibus, vt plurimũ sunt luteis, & oua maiora pariunt, sed minus fœcundę sunt vt Londunenses, quæ à Varrone Medicæ vocantur, quia è Media fuerint allatæ.

Aliæ paruæ, quibus crispæ sunt plumæ, quę sæpiùs quàm annis singulis decidunt, itaut nonnunquam implumes cernantur, hyemis rigiditatem egrè ferentes. Sunt & vulgares perpetuò plumis indutæ, quarum aliæ prorsus nigræ sunt, quæ putantur meliores, aliæ albæ, quę deteriores, alię variegatę, quæ medię. Gallinæ Medicæ.

Sunt qui stomachicis imperant tunicam interiorem secundi ventriculi gallinarum ad augendam coquendi facultatem, quod lapillos conficiat, nullo tamen successu sumitur. Illius enim temperies vitiatur interitu & desiccatione, destruiturque vis coquendi. Multa siquidem viuis inesse comperimus, quæ mortuis non superesse certissimum est.

Præter Gallinas nostrates aliæ multæ sunt rusticæ, vt Attagen, gelinottam vocant, Fulica seu gallina aquatica, & Ascolacus, seu Rusticula, & gallina syluatica, Septentrionalibus *vidcoq*, vel potius *vuodcok*, secundùm Anglos dicta apud quos *vuod* est sylua, & apud Germanos *vuad* idem: Et *cok*, gallinaceus. Vidcoq vnde dicta.

Sunt quædam gallinæ peregrinæ, vt Indicæ, & Numidicæ, quas

Phasianos multi arbitrantur, & Meleagrides, à quarum variegato colore, herba quædam florem multis veluti punctis maculatum gerens, apud nos Meleagris dicitur.

De ouis.

Multarum autem auium color, vt variegatus est, sic & oua, è quibus illarum generatio pendet, variegata, vt meleagridum, perdicum, gallinarum Indicarum; Nostratium verò ac vulgarium gallinarum oua alba sunt: sicut & anserum, anatum, columbarum.

Porrò sæpissimè in re medicamentaria ouis vtimur, nam vitellos in clysmis soluimus, vixque sine eorũ adiutu terebinthinam diluimus. Ex hisdem induratis oleum extrahimus: atque ab ouo eximiũ quoddam electarium habemus denominatum, cuius vires aduersus pestem mirum in modum commendantur.

Sæpius verò in cibatu ouis vtimur: Habent enim quid robustum, & alunt, & inflant, inquit Hippocrat. Robustum quid habent, quia generatio est animalis: Alunt, quia hoc est pulli lac: Inflant, quia ex parua mole in multam diffunduntur. *lib.2.de dieta.*

Quæ autem tremula dicuntur, ad nutriendum sunt omnium præstantissima. Frixa & in cineribus vsta, mala. Cæterum gallinarum, phasianorum & perdicum omnibus sunt præstantiora. *lib.3.de alim.*

Ouum vnam solùm prauitatem admittit, inquit Galenus, quam adfert vetustas, quam facilè effugies, si recentibus vtaris. *Gal.& lib.de Euchy. li.11.de simpl.*

De Butyro. Cap. XII.

E Lactis parte magis terrena caseus contrescit, è pinguiore quam cremorem vocant, crebro agitatu in oblongo vase, Lactuburiam dicunt, butyrum cogitur quod multę nationes habent in deliciis, præsertim, quod suauitate palato plurimum arridet, vt Vãneum, quod in agro Parisiensi fit, & Normanicum, quod eius prouinciæ, præsertim Constantiensis incolæ sale condiũt, in vasa fictilia prælonga demittunt, & ad cæteros Gallos mittunt, quibus olei vicem explet: facit enim vt omnia fercula sapiant, & auidiùs comedantur.

Butyrum Vanneum.

Vtiliter admiscetur Eclegmati de Pineis & medicamentis pluribus externis dum lenire, humectare, emollire, & dolorem sedare consilium est. Temperie enim cùm sit calidum & oleosum, bubones & parotidas iuuat. Humores in pectore latitantes litu & linctu coquit, & ventrem soluit. Maximè verò quod ex lacte fit vaccino, tum quod copiosius habeatur, tum quia pręstantius, suauius, ac salubrius. Ex ouillo enim & caprino quibusdam in regionibus aliquando fit, sed quod in Gallia nec gustatur, nec visitur, nec probatur.

Est autem vaccinum, seu bubulum genus quatuor ætatis gradibus

distinctum. Prior ætas est vitulorum: Secunda iuuencorum: Tertia boum nouellorum: Quarta vetulorum, quæ ad extremum extenditur senium.

Quæ iam adulta, sterilis est, taura à bubulcis solet nominari. Quæ prægnans, horda, fordave dicitur. Horda quid.

Pro regionibus autem & soli cœlique conditione, boues corporis habitum, pilorum colorem, mores, & naturam habent. Asiatici enim aliam formam, Epyrotici aliam, Gallici aliam habent.

In boum genere cornua gerunt tam mares, quam fœminæ. Apud Mysios tamen & circa paludem Mæotim boues sine cornibus viuunt. Et aliquando apud Indos nonnulli visuntur vnicornes, alij verò tricornes. Aonius bos vnicum tantùm cornu gerit, in medio capite instar monocerotis. Boues sine cornibus.

Sunt aliæ boum, ac vaccarum varietates multæ, quas exactiùs disquirere nostri non est instituti. Sat est nunc si dixero ex bubulo genere lac & butyrum haberi, quibus nonnunquam in Pharmacopoliis opus habemus. Lac enim non tantùm nutrit, est enim dealbatus sanguis, sed pluribus affectionibus medetur vt dysenteriæ, phtisi, ac pulmonum vitiis, quibus asininum, post muliebre maximè conuenit. Lac.

Homini autem tot, tantaque commoda bos suppeditat, vt vix possint numerari. Illius enim in labore & agricultura non tantùm socius est, dum viuit, sed mactatus mensas opulentat, & alimoniam exhibet firmam & laudabilem.

Ad bubuli generis familiam spectant vri, bisontes, bubali, & tauri Æthiopici, quorum naturam illis describendam relinquo, qui perfectam animalium historiam explicandam susceperunt.

De Pulmone vulpis. CAP. XIII.

PVLMO vulpis à Mesue commendatur ad vitia pulmonum, & ab eo quoddam Eclegma denominauit, quod phtisicis conducere asseruit. Vt liberè tamen dicam sapor eius acer, & ingratus, & teter odor efficiunt, vt minus quàm creditur, valere à doctioribus iudicetur.

Est autem vulpes animal astutum, caudam habens multum villosam, & genitale pene osseum, calculo atterendo & expellendo idoneum. Insidiatur gallinis & aliis auibus iuuenculis, necnon leporibus. Speluncam fodit altam, multos habentem anfractus & exitus procul inter se dissitos, vt faciliùs venatorum eludat conatus. Vulpes.

Illius caro temperie sicca est, & digerentis facultatis particeps. Vnde oleum in quo fuerit elixata, oleum vulpinum dictum, humores ad extimam corporis superficiem euocat, & discutit: Eaque ratione morbo articulari vtiliter datur. Vires.

Illius adeps liquatus & auri infusus, dolorem ipsius sedat.

De testiculis Castoris. Caput XIIII.

Astoreum Medici vocant fibri seu Castoris testes ad multos medicos vsus expetitos & aptos. Est autē Fiber, seu Castor animal amphibium, ex albo cinereū, in dorso nigricās quòd partim in aqua, partim terra victitat, & ex vtroq; loco pabulū venatur, lutrarum modo, quibus valde simile est, cauda excepta, quę castori glabra est, & lata, & piscium modò squámosa; lutris longa, rotunda, hispida, rufa & ad castaneam accedèns, vt & totum corpus.

Circa fluuios Ponti Castores plurimi sunt, necnon in Hispaniæ paludibus: verum ex eis castoreum, vt vocant, non eamdem habet cum Pontico Galatiæ vim.

Morsus Castoris. Est autem horrendi morsus Castor. Nam hominem dum mordet partem comprehensam non deserit, antequam fracta concrepare ossa senserit & audierit. Eius testiculi potissimum appetuntur in vsum medicum, quos non proprijs dentibus amputat à venatoribus coactus, vt fabula de ipso narratur.

Porrò ad medicamenta seligi debent testes conuexi, ex vno ortu dependentes, liquore intus ceroso, odore graui, & viroso, gustu acri & amaro. Est verò Castoreum medicamentum & celebre, & multi vsus, inquit Galenus, adeout Archigenes de Castorei vsu totum conscripserit librum.

Vires. Excalfacit autem manifestè, serpentum venenis medetur, menses & partus ciet, lethargycis & veternosis prodest, & neruorum affectibus.

De Excrementis animalium, Et primùm De Moscho. Cap. XV.

Nimalia quædam venatu coguntur, capiunturque propter esum, vt cerui, lepores, apri; Alia propter medicinam, vt viperę: Alia propter odoramenta & voluptatem, vt Moschus, & catus zibethicus. Fiber etiam & Sebellina, vt ex his medicamenta & vestimenta fiant, expetuntur.

Moschus, quid. Est autem Moschus, & excrementi, & animalis à quo idipsum habetur nomen. Animal verò exoticum est, idque Indicum, in regno *Pegu*, ac potissimū in agro Tūbascorum admodum frequens, capræ non multū dissimile, ac corpore prægrandi, Dorcadē moschi, gazellā Indicam & capreolum moschi nominant, ex cuius inferiore maxilla ęquè dentes vtrinque singuli porcorum instar exeruntur.

Huic cùm veneris œstro percellitur, furoris vehemētia vmbilici regio intumescit, ibique congesto sāguine multo & crasso fit apostema; Atq; tum ferum illud animal potum, cibūque auersatur omnē, & humi sese prouoluens, atque lapidibus & arborum truncis turgētem partem quadam voluptate confricans, dirrumpit, ac vomicam

aperit, ex qua sanies quædam excernitur, quę verus est moschus omnium rerum odoratissimus & suauissimus, quique alias omnes moschi varietates, quę nunc multę circumferūtur, bonitate superat.

Illa autem sanies super arborum truncis, aut saxis relicta, calore solis ac cæli bonitate coquitur, elaboratur, & virosus ipsius odor, si quis sit, dissipatur, fitque præstantissimus ille moschus, quo reges & magnates donantur & vtuntur. Qui verò passim venditur bonitate longè inferior est, & ab animalibus venatu captis carpitur. Capta enim fera venatores partem cum corio simul abscindunt, cruorem effluentem exprimunt, colligunt, exsiccant & seruant cum vtriculis aut pellibus eorumdem animalium, quorum sæpè sanguis exsiccatus, pauculę recrementi dicti portioni commixtus, pro puro moscho ab institoribus, seu adulteratoribus venditur.

Est quoddam genus mustellæ maioris, quæ quod martia sit & pugnax, gallinas enim etiam grandiores enecat, quibusdam Martes, alijs Maturella, vulgo Fouïna dicitur, cuius excrementa moschum redolent, vt sæpè obseruaui.

Sunt & quædam plantæ & fructus, qui huius aromatis suauitatem naribus & palato referūt, vt geranium moschatum, herba moschata dictum, rosæ moschatæ & pyra moschatellina.

Sunt autem moschi vires eximiæ: Nam cor frigidum & tremulum roborat, exhilaratque, & omnibus ipsius affectibus cōfert, necnon cerebrum recreat, & spiritus omnes reficit. Calefacit ordine secundo, siccat tertio. Moschi Vires.

De Zibetho. CAP. XVI.

NIMALIA tria gratum odorem spirare perhibentur, Panthera, quam tamen brutis tantum, non hominibus suaueolentem multi credunt, Gazella, seu Capreolus moschi, & felis seu Catus Zibethi, qui Grecis recentioribus Zapetiō, vulgo Ciueta nominatur, de cuius natura veteres non satis inter se conueniunt. Animal ferum est, dentibus ferox, feli non ita tam simile vt multi scribunt: Maius enim est, sępè vulpem excedens, caput, collum, pedes, atque alias partes habens illi valdè dissimiles. Os ei oblongum est, vt Meli, seu Taxo animali, corpus longum, maxillæ inferiùs albæ, vt etiam barbitium, pedes nigri, laterales ventris partes albicantes, dorsum ex obscuro cinereum, maculis nigris conspersum, cuius recrementum Zibethum dicitur, ob fragrantiam à ditioribus expetitum, ob vires insignes à medicis celebratum.

Zibethum ergo odoramentum est aliud à moscho diuersum, suauissimumq́; pingue, crassum ac nigricans, ex animali eiusdem nominis, cui est cati figura, vnde Catus zibethicus sæpius vocatur, desumptū illius enim strigmentum est, seu sudor circum testes, ac pudenda concrescens, qui cochleari corneo, aut argenteo, aut alio quouis eradi solet. Catus zibethicus.

Indicum quidem animal est, sed nunc apud Europæos valdec fequens & cicuratum. Quotidiè siquidem Lutetiæ in multorum ædibus visitur, & contrectatur. Vt verò maiorem dicti recrementi copiã suggerat, irritari solet, fatigari, & ad iracundiam cieri; Tunc enim genitalia multo sudore glutinoso madent, qui postea eraditur. Derasus primis diebus grauis est, mollesque nares ferit; sed postea concretus & aëri expositus, virus omne deponit, ac suauitatem acquirit gratissimam.

Vt odor illius Moscho affinis est, sic & qualitas. Maximè autem confert vteri strãgulationibus si eius aliquot grana in vmbilici cauitatem indantur.

Animalium stercora propter fœtorem & ingratum saporem auersantur, & ęgri, & medici. Malunt enim ingenui viri alia perscrutari, contrectare & exhibere medicamenta, quam putidorum animantiũ excrementa; Muscerda tamen multum prodest cum vino albo ad calculum atterendum & excludendum, & stercus caninum probatur à Gal. ad anginam: humanum verò laudatur à multis ad suppurandum. Epilepsiæ autem quæ fit per partium infernarum consensum, & materiæ tenuis ad caput ascensum, nihil æquè prodest, atque pauonis, stercus. Verum de eiusmodi excrementis, cùm medicamentorum nostrorum compositiones non ingrediantur, agere non instituimus.

De Ictyocolla. CAP. XVII.

VLTA glutinis in Officinis Pharmacopœorum varietas inuenitur. Vnum minerale est, quod auro coniungendo ritè conuenit, & Chrysocolla dicitur. Aliud quod vulnera ac carnem glutinat, & oculorum fluxiones inhibet, atque arboris cuiusdam in Perside nascentis gummi est, quod Sarcocolla vocatur, de his duobus suprà. Tertium quoddam est, ex corijs bubulis factitium, quod Taurocollam nominant, & à frequentiore, quem præstat, vsu, lignis videlicet arctissimè simul firmandis, xylocolla nonnullis dictum. Est & Ictyocolla, seu gluten ex vẽtre cuiusdam piscis confectum: Cui quod vis insit opplere, siccare, atque etiam quadamtenus mollire, rectè miscetur emplastris glutinantibus, & alijs quæ lepras tollũt, & faciem erugant. Ab Arabibus *Alcãna* vocari solet,

Chrysocolla. Sarcocolla. Xylocolla. AlKanna.

Vt autem Taurocolla non tantum ex corio bubulo, sed ex omnium quadrupedum auribus pedibusque fit, sic & ictyocolla non tantùm ex ventre vnius piscis; sed ex omnibus viscidis ac glutinosis fieri potest. Sæpius verò fit è quodam pisce, quem Rondeletius Exossem, alij molüam, alij moronam, quidam Morüam appellant, multum tamen inter se distant.

Morüa & Molua.

Est

Est autem Exossis piscis cetaceus, cartilagineus, absque squamis, spinis, & ossibus, nisi paucissimis. Caput ei crassissimũ est, latumque, os magnum, è cuius maxilla superiore molliusculæ & oblongæ apophyses deorsum pendulę emergunt. Carne est prædulci & glutinosa, proinde malè grata, nisi longe ante esum sale condiatur.

Non solùm verò ex corio, sed etiam intestinis, ventriculo, pinnis & cauda piscis Exossis Ictyocolla conficitur ad hunc modum. Partes dictę in frustula tenuissima secantur, in nouo fictili ponuntur, aquæ calidæ quantitas idonea affunditur, sic diem vnum, aut alterum macerantur: Tum lento igne coquuntur, donec in cremorem, aut pultis consistentiam abeant. Postea ab igne semouentur antequam hęc confectura refrixerit à fictili eximenda, & in partes disiungenda, ne in massam tenacissimam concrescat. Nonnunquam exossis piscis internæ membranæ necnon intestina lota, extensa & siccata pro Icthyocolla venduntur. Ictyocollæ conficiendę modus.

Parari quoque potest Icthyocolla seu gluten piscis è Siluro, quẽ ob voracitatẽ, deformitatem & feritatem lycodæmonẽ nõnulli vocitant. Est enim piscis ferocissimus & maximè maleficus; vastissimo oris hiatu, ac dentibus multis acutissimis animalia quæq; vbique impetens, itaut equos innatantes sæpe demergat: falluntur qui Sturionem esse credunt.

De Oesypo. CAP. XIX.

OESYPVS Officinis Ysopus humida, est succidarum lanarum arte detracta & concreta pinguitudo, à qua emplastrum quoddam à Philagrio descriptum, Oesypatũ vocatur: quod ad lienis dolorem, stomachi & hepatis duritiem & aliarum partium nodositates commendatur. Emollit enim Oesypus & explet, prę sertim vlcera sedis ac vuluæ cum meliloto & butyro: sine excessu calefacit & dolorem lenit.

Conficiendæ autem Oesypi ratio hæc est: lanæ succidæ è collo, feminibus, & femoribus ouium sumuntur, aqua feruenti horas octo macerantur, commiscentur, & rudicula aut baculo agitantur: deinde ferueſiũt, quousque in aquam deposuerint totam pinguitudinem. Oesypi cõficiendæ modus.

Tum expressis & semotis lanis, aqua illa pinguis, ac sordida ex alto in aliud vas ita infunditur, vt multum spumescat: Spuma denuò accipitur, atque adhuc tamdiu agitatur in aqua donec amplius nullam spumam emittat.

His ita peractis pinguedo collecta in aqua pura lauatur, & manibus agitatur, donec œsypus admota lingue leuiter tantùm astringat, nec mordeat, & candida spectetur: Tum in fictili vase reponitur. Ve-

rùm omnia ſub feruido Sole fieri debent. Nonnulli addunt ad lotionem aquam marinam,ſed dictus modus vſitatior & melior iudicatur.

Ouillum autem genus nulli nationi non notiſſimum, homini infinita commoda ſuppeditat:illius enim lana tegitur, carne alitur, fimo paſcua pingueſcunt & fœcundantur.

Aries vnde dictus.

Ouium iuniores pulli agni dicuntur;grandiores & integri, arietes, ab ara in qua olim immolabantur:Caſtrati,verueces,Italis *Caſtrones*.

Sic enim veruex ab ariete differt, vt cantherius ab equo, capus à gallo, caper ab hirco. Sectarius veruex vocitari ſolet,quem agni ſequuntur.

Habitus arietis,quem Galli *Bellerium*,à bellando, vt credibile eſt, nominant commendatur,dum altus,ac procerus eſt,ventre promiſſo, cauda longiſſima, velleris denſi & candidi,fronte lata, cornibus intortis & patulis, rauis oculis,auribus amplis, pectore, ſcapulis, & clunibus amplis.

Arabia duo miranda arietum genera profert;vnum caudam adeo longam gerit,vt non ſit tribus cubitis breuior : alterum cubitali latitudine eamdem gerit. Cætera de pecuino genere cuique vulgaria.

De Oßibus medicatis, & primùm de Oſſe cordis cerui. CAP. XIX.

SI animalium excrementa etiam fœtidiſſima vim habent commendatitiam ad multos affectus curandos,vt ad anginam ſtercus caninum, quod faceti viri Album Græcum vocitant,multò magis partes illorum integrantes, vt alces vngula ad epilepſiam,capræ ad eos qui noctu ſtragula permingunt,& oſſa multorum & piſcium & volatilium & quadrupedum.

Cranij humani facultas.

Os etiam hominis homini medicina eſt, nam cranium inſepultum vt decet apparatum & exhibitum morbum comitialem ſanat.Os de corde cerui,cornu rhinocerotis,dentes Elephantis,apri,& lucii multis morbis conducere experientia comprobauit.

Rem autem medicamentariam Ceruus multùm adauget:Ei enim cornua ſuggerit,ſebum,adipem,medullam, lacrymam, priapum,& oſsiculum illud, quod ad baſim cordis inuenitur.

Eſt verò Ceruus animal nobiliſsimum,quod pulchritudine,celeritate,dignitate & vtilitate reliqua fere animalia ſuperat : vnde regibus ſolis, ac illius miniſtris eos inſectari ac venari fas eſt : Eorum caro lautiora etiam conuiuia ornat, & quæ menſis non congruunt, pharmacopœorum tabernas locupletant.

Maxime autem celebratur illud oſſiculum, quod ad baſim cordis ceruorum annoſorum habet adhæſum, quod à figura crucis, quã

non male refert, venatores Crucem cerui nuncupant, plurimumque ad cordis affectus valere, non solùm ipsi experientia ducti docuerunt, sed & medici præter experimentum ratione docti confirmarũt. Crux cerui.

In ceruis iunioribus non os, sed cartilago tantùm est.

In valde senibus concrescit aliquando in vtroque oculorum cantho maiore lacryma quædam mira vi sudorem proliciens, & morbis venenatis conducens, vt ostendimus supra. Os autem de corde cerui ad Diamoschi confectionem accedit, vt vim eius cardiacam iuuet, & reddat efficaciorem.

De Ebore. CAP. XX.

IN quadrupedum genere maximum & homini obsequiosissimum est Elephas: Dominũ enim nõ modò suum, sed & vòcem agnoscit, iussa capit, obsequitur, peragit. Visus est qui domino jubenti responderit *hoo, hoo*, hoc est, volo, volo, vt Barbarorum idioma notat. Elephas loquutus.

Alterũ scripsisse viri fide digni asseruerũt. Ego, inquit Ælianus, rectè & ordine in tabula quadam latinas literas vidi Elephantum scribere: veruntamen manus docentis subiiciebatur ad literarum figuram & lineamentum instituens animal: cumque Elephantus scriberet, eius oculos immotos & deiectos esse perspexi, vt quemdam grammaticum dixisses.

Tritum est illud, ait Oppianus, Elephantos inter se loqui; verum non omnibus, sed solis domitoribus illorum colloquutionem notam esse.

Tam prope accedunt Elephanti ad hominis ingenium, vt nonnulli prudentiores iudicantur, quàm in locis quibusdam homines. Vartoman.

Obsequiosi sunt, gloriæ cupidi, beneficiorum, & iniuriarum memores, atque retributionis & vindictæ cupidissimi.

Notum est illud Æliani: qui Elephanto, inquit, hordeum admetiendi procurationem habebat, partem hordei subtraxisset, & in eius locum lapidibus admixtis ac suppositis, ipsi tamẽ mensuram debitam ac solitam cumulatè seruasset, vt dominum vtriusque si quando vidisset, falleret: Elephantus videns eum qui sibi debitum fraudabat, polentam coquere, promuscide sabulum collegit, & in ollã infudit, sicque solerter iniuriis iniurias sibi illatas vltus est.

Ei autem parui sunt oculi pro corporis magnitudine: proboscidem pro nare gerit, qua vtitur vt manu, ad quælibet contrectanda, & maximè ad esculenta, potulentaque assumenda, & in os ingerenda: linguam habet valde paruam: Dentes vtrinque quatuor, crassos & breues, alimentum atterit & mollit: Duos præterea longissimos & cras-

ſiſsimos,quos verius cornua dixeris,qui certo tempore decidunt, & poſtea renaſcuntur.

Eorum autem materia Ebur eſt,vſibus humanis penè infinitis,ſed potiſsimùm medicis accommodum.

Atque idipſum eſt, quod magno errore pharmacopœorum vulgus vrit, vt pro Spodio Arabum fictitio ſumant.

Neque enim vſtum,neque crudum rectè pro Spodio ponitur. Vis ſiquidem vſti perit: crudum verò nequaquam eſt ſpodio analogum. Nam propriè loquendo vnicum tantùm eſt Spodium, Græcorum nempe, quod Pompholix nominatur.

Arabum verò quorũdam falsò creditum Spodiũ eſt *Tabaxir*,quod cum ebore vſto conuenit, vt rhabarbarum cum ſaccharo, ſed ea de re latiùs alibi diſſeruimus.

Ebur autem crudum facultates habet eximias, nam viſcera omnia roborat, moderatè refrigerat & aſtringit,ſtomachi dolores abigit, vomitum cohibet, vermes enecat, diuturnis obſtructionibus prodeſt,& huius potu mulieres ad concipiendum fœtum aptiſsimæ redduntur.

Sunt qui elephantis dentium flexuoſa proceritate decepti elephãtes cornigeros audacter nimis pronuntiarunt. Reuera enim dentes non ſunt quæ à Pauſania & Varrone pro cornibus habentur. In cuius opinionis aſtruenda fide cùm ſe parum acutos geſsiſſent,bona tamẽ illorum venia dixerim, futilia quædã commenti ſunt quibus ſophiſtas magis quã philoſophos agere videtur: neglectis igitur eorũ ieiunis rationibus cũ Philoſtrato conſtãter affirmemus, multis animalibus cornua in vna mãdibula enaſci, ſed quibuſdã,paucis tamẽ, in medio vultu vt Rhinoceroti, permultis in fronte vt monoceroti, cãphuri,piraſſoixi: alijs in vertice vt bubalis,damis,ceruis aptalis: Dentes verò ex vtraq; maxilla tãtùm proueniũt & exoriũtur,aduertendũ tamẽ eos ſolũ ex inferiore maxilla naſci qui ſuo ſurrecto flexu & magnitudine cornu ideã referunt,quique aliquãdo octo pedum longitudinẽ ſuperãt: fabuloſũ enim non eſt quod in Indicis hiſtorijs legitur duos elephantis dentes põdo trecenta vigintiquinque pependiſſe. Nõ præter rem erit eadẽ loquendi libertate elephãtis promuſcidẽ à Plinio manum vocari,aliquãdo dentes cornua: ab illis enim vſũ & fũctionem, potius quam rem ipſam homines ſpectarunt.

De Cornu Monocerotis. CAPVT XXI.

Homo cornutus

SI quæ animalia cornibus natura mutila voluit, aliquando cornuta viſa ſint, hæc inter raro contingentia reponuntur. Sic pro mõſtro habitus eſt ruſticus quidam Cænomanus, cuius fronti cornu adnatum, craſsiſsimum, duos palmos longum,ad occiput incuruũ Lutetiæ ann. Dom. 1600. vidimus. Sic & perrarum, immo nuſquam niſi forſan ſemel viſum alteri homini cornu in dorſo prominulum, cuius meminit Philipp. *cap. 1. tract. 1. de tumorib.*

Ingraſſias.

Multa verò cornuta sūt pręſertim maſcula, quorū maxima pars bicornis eſt, vt bos, vrus, capra, alia tricornia sūt, vt boum genera quędam in India, ex Solino, quædam quadricornia, vt in arietibus multis obſeruaui.

Nonnulla tantum vnicum cornu gerunt, idque in fronte media, vt Onager Indicus, vaccæ quædam in Zeila vrbe Æthiopiæ, Camphur animal amphibium in inſulis Molucis frequens, vt aues quædam Æthiopicæ, ex Æliano, & piſces nonnulli, cuiuſmodi eſt, Vletif in Indico mari frequentiſſimus. *Ludou. Roman.*

Omnibus his dignitate antecellit, literis non modo humanioribus, ſed diuinis tantoperè celebratum illud animal, quod Hebręi *Rem*, & *Reem*, Auicennas *Achercheden*, ex Arabibus nonnulli *Barkarā*, Græc. monocerotem, Latini vnicornem, Iudi *Cartazonos*, Galli Licorniam nominant.

De hoc animali varia varij authores ſcribunt, alij enim dicunt eſſe procerum, nonnulli pumilum: Sunt qui aſſerunt eſſe perpetuò ferum & ſylueſtre, alij non tantum arte cicurari, ſed etiam viſis puellis manſueſcere, & aliquando iuxta eas in ſomnum delabi, earumque amore & odore allici. Sunt & qui illarum cornu nigrum, alij rufum, alij album pronunciant. Varia de Monocerote opinio

Ex eorum autem opinione communi qui nouum orbem luſtrarunt, Monoceros Elephanto humilior tenuiorque eſt, & magnitudinem equi tantùm mediocris æquans, colore muſtellino, ſeu ſubrufo, & ſecundùm quoſdam cinereo, capite cerui, collo non oblongo, nec oblonga iuba, ſed admodum rara, & altera colli parte pendula, hircina barba, ſed breuiore. Vngulas bifidas habet, tibias non valde craſſas, caudam apri modo. *Solin. Plin. Æliā.*

In capitis ſumma & anteriore parte cornu gerit vnicum, rectum, craſſum, velut in ſpiras intortum, quatuor, aut quinque pedes, aut plus, minuſve pro ætatis ratione longum, ſolidum, ac durum, nullis ſquamulis aſperum, nullis rimis hiulcum, exteriùs ſubrufum, interiùs velut eburneum, ſed nullis lineolis vndulatum, in ambitu tanquam craſſo cortice linea circulari à reliqua parte dirempto obuallatum quem inſtitores inepta, licet vſitata voce, Laridum vnicornis vocitant.

Cum igitur monoceros animal ſit & rarum & ferum, nunquam cicurabile, niſi forſan cum adhuc pullus capitur, nec ei vt ceruis cornua quotannis decidant, non mirum ſi illius cornu rarum ſit & pretioſum: vnum tamen longiſſimum & hominis proceritatem ęquans tanquam theſaurus ditiſſimus ſeruatur in templo D. Dionyſij iuxta Pariſios, & multa ſegmina ſinguli pharmacopolę Pariſienſes in Officinis ſeruāt, vt quoties vſus poſtulat, hoc inſigni pręſidio iuuentur. Laridum cornu vnicornis.

Laudatur autem plurimum aduerſus venena, & ad partes nobiles

exhilarandas & roborandas. Proinde solet dari pesti, morbis contagiosis, & omnibus venenatis. Verum cùm omnes ægroti æquè non valeāt opibus, debet tantùm diuitibus exhiberi; alijs fortunæ tenuioris cornu Rhinocerotis, vt etiam cerui præscribo, successu non minus fœlici.

De Lapide Bezaar. CAPVT XXII.

LAPIS Bezaar sic dicitur vel ab animali quodam Orientali ex quo habetur, quod Persica lingua *pasan* aliquādo *bazar*, & Indica *bezar* nominatur, vel à facultate bezardica, hoc est, alexiteria & eximia, qua pollet aduersus venena: Et ea ratione lapis quidam metallicus & alexiterius, apud quosdam Arabes Bezaardicus dicitur, vt omnia virus expugnandi qualitate prædita ipsis bezaardica dicuntur. Auicē.

Bezoaar. Lapis autem Bezaardicus nunc vulgaris, & in vsu medico frequēs, vulgo Bezoaar dictus, è fodinis metallicis non eruitur, sed è ventre ac partibus internis cuiusdā animalis eximitur, in Persia, Coraſone, promontorio Comorim, & multis alijs Indiæ locis & montibus Chynæ finitimis, frequentissimi: quod qui viderunt, hircum credūt & nominant; incolæ capram montanam: forma enim & magnitudine hircos Europeos refert, sed pilis breuioribus hispidos: magis quoque proceros N. Monardus asserit, atque ceruorum æquare proceritatem, & rectè Cerui-capram nominari opinatur, quod partim ceruorum, partim caprarum ideam gerat & naturam. Cerui capra quid.

Ocyssimum & agile est animal è scopulo in scopulum facilè desiliens, ferocissimum, quod in venatores Indos irruens sæpè eos occidit, bisulcū, vngulas enim vt capra bifidas habet, tibias parum crassas, caudam prominulam ac breuem, corpus hispidum quidem, vt genus caprinum, sed breuipilum ex cinereo rufum, & ferè ceruinū, caput hircinum, binis armatum cornibus in obtusum mucronem desinentibus, ad dorsum multum incuruis, admodum nigris, crassiore & inferna parte cauis, tuberculis pluribus obsitis: duo vidi Couberti in castello Dom. De Vitri.

Lapis Bezaar cuius generatur. In huius autem animalis ventre dictus lapis generatur, cuius non modo varia est magnitudo, sed forma atque color: magnitudo quidem pro animalis natura & ætate; nam in seniore & maiore maiores lapides inueniuntur, in iuniore & minore minores. Omnes fere ouali figura cernuntur, sed alij alijs rotundiores sunt, alij magis quadrati.

Color vel obscurus ac nigricans, vel rufus aut magis pallidus pro animalium temperatura, quorum quę lapides crassiores generant ac gerunt, minus agilia sunt, & ad cursum saltumque minus apta

& magis tristia viuunt, quod & venatores quasi primo intuitu agnoscunt. Forsan eiusmodi lapides illis animalibus infensi sunt & contra naturam, vt hominibus calculi.

Corticatim autem generantur ex paruulo rudimento, quod sæpe palea quędam est, aut puluis coagmentatus, cui nouus humor apponitur, adhærescit, agglutinatur, assimilatur, & in laminas multas crassas, aut tenues ceparum modo, pro lapidis magnitudine & appellentis humoris appositione.

Puluis hic in centro contentus eiusdem est, imo maioris efficaciæ, quàm aliæ lapidis partes, ac laminæ, quæ singulæ tam internæ, quã exteriores leues sunt, expolitæ & splendentes: quod in adulteratis lapidibus non ita est, in quibus nunquam puluis interiùs inuenitur, vt in veris & natiuis. Puluis bezaardicus naturalis.

Ex bezaardicis lapidibus Persici omnium præstantissimi, dein Orientales, maximè verò qui ex animalibus eruuntur quæ in montibus Persiæ degunt: nam quæ in campestribus & planis locis victitant, cùm plantas bezaardicas & æquè salutares minimè depascantur, perinde ac ea quæ excelsa loca incolunt, minus efficaces lapides gignunt.

Omnes multùm commendantur aduersus virulentorum animalium morsus. Nam eorum puluis sumptus, vel admotus vulnera à scorpionibus, viperis, aut aliis serpentibus inflicta sanat, atque hisdẽ animalibus viuis inspersus, eadem torpida & minimè nocua reddit. Aiunt Cordubæ regem à sumpto veneno quodam perniciosissimo huius lapidis vsu liberatum. Ob id nonnulli rectè Bezaar ab Hebręis deducere videntur, apud quos Bel dominum notat, & Zaar venenum: vnde Bezaar, quasi dominus veneni. Vires. Historia.

Eadem ratione morbis omnibus venenatis, & contagiosis multùm prodest, vt pesti, morbillis, exanthematis, variolis & similibus. Animi quoque deliquiis, palmo, longis mœroribus, hystericis affectibus, & aliis pluribus malignis fœliciter medetur, de quibus vide N. Monard. Christoph. à Costa & Clusium.

De Margaritis ac vnionibus. CAP. XXIII.

MARGARITÆ ex conchis quibusdam, seu piscibus testaceis, ostreorum valde similibus, in Indico mari victitantibus sumuntur; quæ si paruæ fuerint, Margaritarum nomen seruant: si crassæ & ponderosę, vniones appellantur, quia scilicet singuli in singulis conchis inueniantur, iuxta illud poëtæ: Vnio dictus ob hoc, quod ab vna nascitur vnus, nec duo vel plures vnquam simul inueniantur. Vniones cur dicti.

Huic tamen opinioni refragatur Ælianus, & experientia docet in

eadem & sola concha multos sæpius vniones generari & reperiri pro pisciculi redundante excrementitio humore, puro & lucido à quo generantur. Vniones igitur latini vocant, non quod in vnica concha vnicus tantùm reperiatur, sed quòd duo nunquàm indiscreti in eadem inueniantur, inquit Rondeletius. Probantur candore, rotunditate, magnitudine, pondere & læuore, quales reginę in torquibus gerere solent.

Generatio autem margaritarum est è conchis multis, sed præstantiores è quibusdam exoticis, quæ reperiuntur tum in mari Persico, quod in Oriente est, vnde & Orientales dicuntur, tum in Chynarũ tractu, & multis Indię regionibus, in quibus concha margaritifera ab incolis *Berberi* vocatur, & à quibusdam Barbaris *Cheripo*, ab aliis *Canquo*, quod mater, seu vt vulgus loquitur, *Nacra perlarum* perhibetur.

Nacra perlarum.

Magna vero est illa concha, spissa, modicè caua, pectinum æmula: non vtrinque aurita, sed tantùm altera parte, exterius minimè striata, sed plana & aliquantum flauescens, intus læuis, splendida & argentei coloris.

Lapides in multis partibus generantur.

In illius carne generatur margarita, vt in suilla grando, vel in vesica calculus, aut in alijs partibus lapilli. Vidi siquidem virum quemdam, qui lapidum quantitatem per secessum excreuit, quorum singuli castaneam aut glandem æquabant.

In illustris viri cadauere secto tres lapides in hepate reperti sunt. Vidit quemdam Fernelius qui è thorace multos lapillos margaritis similes cum sputo eduxit.

Sed ad propositum redeam, conchæ quas matres vnionum vocant, aëri expositæ hiant, vel ferro aperiuntur, atque intus vnà cum carne magaritæ reperiuntur, quæ re vera nec ossa sunt, nec partes eorum pisciculorum, sed quid illis adnatum, & veluti excrementum, ad testarum instar, quibus teguntur, concretum & splendens. Verùm exterius scabrum est & impolitum, interius læuissimum & aspectu pulcherrimum, videturque esse vulgaris *Nacra perlarum*, seu mater margaritarum, quæ naturaliter nunquam, sed arte tantum perforantur.

Maiores sunt, quæ ex maioribus conchis, atque ex alto mari sumptis, eruuntur.

A mulieribus tam studiosè quæruntur, vt nulla etiam mediocris fortunæ se satis ornatam credit, præsertim Luterię, si è collo suspensas margaritas, *Perlas* vocant, non gestarit.

Earum verò vsus plurimùm ad rem medicamentariam commendatur: vno enim cõsensu recentiores cum veteribus margaritas valde cordiales asseuerant, & ad cor exhilarandum imperant. Ex his arte Chymica solutis, liquor perlarum vt vocant, habetur, de quo Spagyrici multi multa, & sæpius ridicula prædicant & promittunt.

Noui Lutetiæ Chirurgulum empyricorum astutissimum, qui sex aureos postulabat quod hirudines duas ægroto admouisset, quod cùm mirarentur multi, maiorem, inquit, mercedem deberem efflagitare, quia mensem integrum illa duo animalcula liquore perlarũ cibaui.

Cap. 51 De margaritis & conchis in quibus generantur deque illarum natura, præstantia, duratione & viribus, doctam apud Rondeletium lectionem habes, lib. 1. de Testaceis.

De Vmbilicis marinis. CAPVT XXIV.

Cap. 38 & 39. VMBILICVS marinus vel integer pisciculus est, cuius meminit Rondeletius libro secundo testaceorum, vel pars, & velut os, aut tegumentum alterius maioris. Prior turbinata ac parua quædam concha est, ita vmbilico similis, vt nullus qui viderit eam, vmbilicum non nominare potest.

Est aliud vmbilicus, totus osseus, Bellericus & Belliculus marinus in Officinis dictus, qui vel testa vel os alterius putatur. Multis enim piscibus ossa quædam insunt, quæ vel ad spinarum, quibus vitam suam tuetur intertionẽ natura tribuit, vel ad corporis firmamẽtũ & motum. Sic Sepia suo stabilitur osse, sic Raiæ dorsum officulis pluribus spinosis armatur, quæ leui coctura facilè à toto corpore seiungitur, nec malè forma & magnitudine, spinam si exemeris, vmbilicum marinum repræsentant. Bellericus marinus.

Vmbilicos ergo marinos in pharmacopolijs frequentissimos cum Bern. Dissennio suspicamur à marinis animalibus desumi, & in littorib. cum reliquis lapidibus sæpius inueniri, non tamen lapides similis cum hisdem generis esse. A quibusdam gemmæ marinæ dicuntur, non tamen vires habent adeo eximias, vt inter gemmas debeāt reponi. Forma illorum notissima est, color in quibusdam albus, in alijs rubellus, frequentes væneunt in celebribus totius Galliæ ciuitatibus. Gemmæ marinæ.

De Dentalio. CAP. XXV.

DENTALIVM concha parua quædam est, oblonga, candida, exterius asperula, intus læuissima, tubuli modo concaua & altera parte canini dentis instar acuminata, vnde Dentalij nomen. Testa enim dentis æmula, in quo vermis procreatur & viuit oblongus & tenuis pro conchæ concauo, qui foras interdum sese exerit hauriendæ aquæ & quæritandi victus causa. Nascitur cum suo tubulo & veluti fistula testacea in saxis marinis, & super concharum vetustarum tectis. Eamdem habet virtutem ac vmbilicus marinus & reliquorum pisciculorum conchę, quę Vnguenti citrini æquè possunt ingredi compositionem. Dentalij nomẽ vnde.

De Antalio. CAPVT XXVI.

LIVD quoddam testaceum marinum Antalium in pharmacopoliis dictum sequitur, cuius parùm frequens est in arte medicamentaria vsus, vnguentum Citreum si exceperimus.

Tubulus est testaceus, in mari prognatus, digitum minorem longus, foris striatus, intus læuis ac concauus, è cuius alueo eductus est pisciculus paris magnitudinis.

Solen.

Videtur is esse paruulus piscis, quē Athenæus Solenē nominauit: nam Solen ex concharum longarum genere est duplici constans testa, læui, tenui, arundinis modo caua, & extremis duobus semper apertis. A Plinio dactylus, seu digitus vocatur, quod is digiti humani longitudinem, vel vnguis similitudinem, vt malunt nonnulli referat. Vt vt sit, Antalium quo officinæ vtuntur, satis est vulgare: & si desierit, non valde pretiosum & eximium medicamentū deest: cuius loco conchylia quęuis, vt pectines marini, buccina & conchę omnes, præsertim albæ & striatæ, quas peregrini è mari illius Montis percelebris, qui diuo Michaeli sacer est, aduehunt, possunt substitui. Omnium enim vis æquè conuenit ad vnguenti dicti confecturam: Ad quam accedit & aliud, ne quidem verbo tenus satis notum, quod alii Amentum, alij Amiantum vocant. Adhuc enim certatur, post grauissimorum virorum disquisitionem, an Amentum sit Amiantus lapis ille, qui ex albo virescit, & à multis alumen scissile vocatur; A quo tamen non parùm distat.

Dactylus.

Amentum.

Alumē scissum & Plumeum qui differant.

Alumen enim scissum vim habet astringendi manifestissimam, & prunis iniectum vritur. Plumeum verò acre est, & à flamma tutum, nec malè vocatur Amiantus, vel forsan Amentum, aut Amiantum, quod vnguentum citreum admittit. Hoc tamen certò asserere non ausim, cùm Amenti vox barbara sit, à paucis, imo nullis, vt credo, intellecta, vt ex varia authorum, qui de Amento loquuti sunt opinione constat. Theophrastus enim nomen arboris putat; Matheus Syluaticus vitrum coctum: Manlius gypsum vstum; nonnulli sebū, seu axungiam vitri, alij talkum, seu lapidem specularem, qui re vera huic vnguento valde conuenit, vt etiam alumen plumbeum, quod non sine ratione pharmacopœi pro Amento, seu Amiantho vsurpant.

Blatta bizantia.

In Officinis quoque fit sæpe mentio de Blata bizantia, quæ conchylij operculum est, ei simul, inquit Dioscorides, quo purpura piscis integitur. Illa tamen similitudo tantum est penes substantiam & facultatem, non formam: Nam tegumentum purpuræ rotundum est, ex Rondeletio, Conchylij longum & strictum, quod in lacubus nardiferis inuenitur, suauem ideo spirans odorem, quod inibi con-

chylia nardo vescantur, diciturque Vnguis odoratus: halitum enim castorei quadantenus spirat. Eius autem historiam non fusius describo, quòd nulla medicamentorum ingrediatur, quæ in nostra Officina congeruntur. Vnguis odoratus.

De Testudinibus. CAPVT XXVII.

Cap. 4. lib. 32. nat. hist.

ESTVDINES vel aquaticæ sunt, quæ scilicet in mari, aut aqua dulci viuunt, vel amphibiæ, quæ partim in terra, partim in aquis, aut locis palustribus ac lutosis. Vnde Plinius in genere eas omnes quaternario numero complectens, vocat marinas, Emydas, terrestres & lutarias. Emydas interpretantur quę in aqua dulci viuunt. Testudinū genera.

Est autem testudo animal caudatum, quadrupes, squamatum, ingratum visu, cuius testa forma ouali, longa, lata, intus concaua, exterius instar scuti extuberans, sub qua collum, caput, pedes & caudam modò recondit, modo foras, prout vult, exerit.

Cap. 8. & 9. lib. 3. de par. animal.

Sola inter squamata animalia renes & vesicam habet, ex Aristotele. Oua durioris testę & bicoloria edit, eaque in scrobe effossa, forma dolij reponit, atque cooperta, & complanata terra, postea incubat, sicque fœtus excludit.

Testudines tantæ magnitudinis esse in Indico mari Solinus refert, vt testis duabus superna parte iunctis, inferna diductis, Indorum vulgus suas ædes constituat, in quibus numerosa familia non arctè recipiatur, & à quibusdam vsurpantur cymbarum loco, qui illis deuecti nauigant inter insulas rubri maris. Mira testudinum magnitudo.

Apud Troglodytas cornigerę sed minores inueniuntur: celeres tamen ad nauigandum: cornibus enim loco remorum vtitur.

Pręter dictas quædam albæ circa mare rubrum visę sunt. Vires.

Sunt autem testudines & in re cibaria & medicamentaria vsus magni: decoctum phtisicis & extenuatis reficiendis valde conducit: ob id vtiliter ad syrupi resumptiui confectionē accedit. Caro à multis suauissimè editur: animal tamen est adeò deforme capite, cauda, pedibus, serpentes forma, colore, maculis referens, vt natura ipsa ipsum nobis infensum esse, & insalubre notare videtur. Quod etiam fatentur hi apud quos in deliciis est: verùm apparatus & condimenta reddunt minus noxium, sine quibus innoxiè vix ingeri posset. quæ in syluis testudo degit, aut alio sicciore loco bufonum colorem in cute refert nullis aut raro flauis punctis maculatur, tamque horridi coloris & aspectus est, vt non mirum, si lepus, vt scribitur, animal meticulosum illa conspecta confestim aufugiat, cum etiam mulieres multæ vix intrepidè illam conspiciant. Refert Ioannes Leo in Lybiæ desertis testudines quasdam inueniri, quæ magnitudine dolium æquant.

lib. 9. hist. Afri.

De Ranis. Capvt XXVIII.

Anis vtuntur integris Myropolæ ad emplastri Vigonij compositionem, quod author descripsit, ad gentis suæ morbi curationem. Probat earum decoctum Syluius ad dentium doloris sedationem, si eo os colluatur. Valet earum cinis cum pice, secundum Dioscoridem, vel potiùs cum melle, secundum Plinium, ad explendas inanitates Alopeciarum. Vnguenta & emplastra quibus permiscentur, siccandi, discutiendique vim habent, præse m in iuncturarum doloribus. Contra serpentum omnium venena pro antidoto sunt, inquit Dioscorides, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusque earum itidem sorbeatur.

Ranarum varietates.

Omnes autem Ranæ esculentæ minimè sunt: earum enim multæ sunt varietates, nam quædam in aqua tantùm delectantur, maioréque partem vitæ in illa transigunt, aliæ in solo arido: quædam amphibiæ, quæ ęquè in aqua & terra sicca degunt.

Ex aquaticis, nonnullæ in aqua palustri ac cœnosa viuunt, & perniciosæ sunt, ad bufonum enim naturam accedunt, aliæ in aqua lympida, vt fontium, & fluuiorum, quæ non insalubres sunt, & inter cibos referuntur.

Ex his quæ in aridis locis victum quæritant, aliæ inter arundines, aliæ in rubis, ac vepribus & frutetis viuunt: illæ calamitæ, quę omnium minimæ sunt, hæ Rubetæ Latinis, Phrynoi Græcis dicuntur, quæ palustribus non sunt minus perniciosæ, vt etiam Dryophites, quæ quercus scandunt, & in his, & sub his degunt, quæ sunt viridissimæ, & Diopetes, quæ per tempestates & imbres tepidos ex aëre decidunt.

διοπετὴς rana.

Omnes autem hyeme mutæ sunt; atque inter eas, vocales tantùm sunt aquaticæ, quæ circa hyemis finem, & veris initium solummodo coaxare incipiunt, quando scilicet in aquis putrentibus secus vias gyrini procreantur, quos malè ranarum sperma, aut ranarum pullos nonnulli vocitant. *Arist.*

Gyrini quænam insecta.

Hinc Chymiatri cuiusdam à multis irridetur medicina, qui aquam spermatis ranarum ad omnes oculorum, faciei, totiusque corporis phlegmonas imperat. Posset enim totius Galliæ ranas venari, exenterare, vasa seminalia perquirere, secare, exhaurire, nec vnquam suæ campanæ fundum illarum spermate oblinire.

Gyrinos autem sponte ex imo terræ nasci, nec in ranas abire experientia docet, & doctissimus Rondeletius notum fecit, libro de palustribus. Scio quosdam peritos minimè nobis assentiri, mordicùs asserentes illam terrę mucaginosam illuuiem, seu gyrinorum pulliciem, quę vernis imbribus in multis stagnantibus aquis repe-

ritur, esse sperma ranarum, ex quo gyrini, & ex his ranæ procreãtur, quibus scilicet mox pedes figurantur, vt loquitur Plinius, cauda se findente in posteriores. A ratione tamen videtur alienum, ranas mares, si extra se semen effundant, in aquam eijcere, & si eijciant tanta crassitie & copia vt ranas ipsas superet: Ex mille siquidem ranis vix posset spermatis libræ quadrans haberi; & quod notatu dignum in locis multis secus vias, in quibus vernus imber colligitur, immoraturque diutius, tanta sæpe istius pulliciei gyrinos proferentis reperitur vbertas, vt aqua citius desit, quàm desiit, ranis licet nullis inibi visis. Experientia enim compertum est vere limum istũ & ex limo gyrinos sponte nasci. Nam & stirpes multæ, imò & insecta, penè dixerim innumera certis anni temporibus absque vllo semine & hominum opera in terra, & è terra procreantur, sic & in mari, & in aquis ex aqueis animalcula exurgunt infinita, quorum aut sexus discretio nulla, aut ad prolem frustranea perhibetur.

Sic illa quoque mucago punctis nigris maculata, quæ gyrinos profert à ranarum spermate nec rudimentum, nec fermentum, nec incrementum habere in multis locis obseruaui, in quibus ranæ nullę visuntur, audiuntur, inueniuntur: Atque in permultis paludibus & stagnis, quæ ob innumeram ranarum propaginem & coaxationem magnates odio habere non semel audiuimus, illa ranarum spermatis supposita conglomeratio, seu gyrinorum pullicies nulla aut pauca reperitur. Sępe quidem obseruaui ranas in dicto bullato limo sese occultare, circuncirca natare, & quasi lasciuire, sed semen eijcere, & ex eo gyrinos, & ex gyrinis ranas procreari dictamen rationis vetat. Nam si coeant ranæ vt vidimus sæpe, & superueniãt prioribus pedibus alas foeminæ, mare apprehendente posteriorib. clunes, nonne ex hoc congressu grauidatæ fœminæ ponent oua, aut parient fœtus, aut vtriusque semina mixta in aquas eijcient.

Plin. cap. 51. lib. 9.

Gyrinorum autem metamorphosis æquè facilis est atque lapidum Deucalionis in viros: Non longiùs siquidem hirudo quàm gyrinus à rana distare videtur: & qui ranarum anatomen accuratè fecerunt, conspexerunt, considerarunt, gyrinum ranæ embryonem, aut ranam inchoatam, ni cæcutierit, inficiabitur. Ista enim ficta transmutatio vel momento fit, quod est absurdum, vel debito tempore, quo medium quid cerni potest, quod nec propriè gyrinus, nec rana est, sed gyrinorana.

Demus vero ex ranarum attritu oua gyrinifica fœcundari, certum tamen est multa loca, in quibus vernalis pluuia colligitur, ranis omnino vacua esse, quæ ista glutinosa pullicie multùm abundant, vt notatum est, ex qua gyrinorum quidem, sed non ranarum progenies sobolescit.

Pręterea quæ in vepribus & rubis degunt, quæ ex aere decidunt, vt literarum monumenta testantur, quæque resolutæ fuerunt in

limum, & rursus vernis aquis renascuntur, vt asserit Plinius, ex dicta mucagine nusquam propagantur: Hæc enim gyrinos tantum profert, quos in ranas facessere, cùm diuersæ sint speciei, à ratione videtur alienum. His siquidem facilè non assentior, qui istius transmutationis facilitatem bombycis in papilionem mutati exemplo portendunt: alę enim bombyci, vt etiam formicæ partes sunt postgenitæ, vt crista gallinaceo, nec specie distat bombyx alatus à non alato; forma enim interior vtriusque eadem est, licet exterior accidente tantum quodam dissentanea, à cuius aduentu conquiescit, quia finis est illius: Nam bombyx non ponit oua, sed papilio, seu bombyx alatus, ex cuius ouis licet primùm oriantur bombyces, eorum tamen actus naturæ votis & intentioni non satisfacit antequā adoleuerint, aligeri sint, & in papiliones mutati: At ista mutatio naturalis est, consueta & ordinaria, gyrinorum verò in ranas metamorphosis, nec naturalis, nec visa, nec possibilis. Neque adhuc vrget exemplum aliud de tritici in lolium, aut mentę in mentastrū mutatione. Hoc enim accidit ratione soli & cæli, quę vim habent plurimam ad accidentium externorum immutationem. Hæc si studiosorum animam non expleant, eorum libros perquirant, qui de aquaticis animantibus scripserunt.

Sunt vero ranæ omnes malignæ & esu perniciosę, præter aquaticas, vt etiam quæ inter eas punctis pluribus nigris sunt maculatæ bufonum ritu, quorum naturæ sunt participes. Et qui esculentis sæpe vtuntur, ait fide dignus author, colore plumbeo inficiuntur, propterea non cibi, sed medicamenti ratione sumi debent: Reddunt enim corpus putrefactioni opportunum.

Ad emplastri autem Ioannis de Vigo confecturam, alij ranas palustres, alij rubetas adiiciunt. Ego amphibias prætulerim.

Rubetæ enim & quæ in vepribus, dumetis, locisque siccis degunt, venenatæ cùm sint & acriores, qualitatem quamdam medicamento impertiunt, qua idipsum cutim vellicat, & pustulas interdum excitat: aquaticæ verò inefficaciores. Quæ in aqua partim, & partim in solo victitant, vt mediæ sic eligendæ.

De Cancris. CAP. XXIX.

CRVSTACEORVM piscium innumera penè est varietas, quorū alij longū habent corpus, vt Locustę, Astaci, Squillæ, alij rotundum obtinent, vt Cancrorum omne genus, tam marinorum, qui quāplurimi agnoscuntur, quam fluuiatilium, qui multò pauciores & minores reperiuntur.

Vt Cancrorum marinorum alij sunt maiores, vt Męæ, dicti, & Pagari, alii minores, vt Pinnophilaces: sic fluuiatilium nonnulli ma-

gni ſunt, cancris latipedibus marinis ſimiles, ſed maiores, aliiparui, Aſtaci dicti, quos vulgus cancros fluuiatiles vocat, & in cibis & in medicamentis vſurpat, vt ad hecticos Auicennæ conſilio reficiendos, ad cane rabioſo demorſos, & ad vnguenta quædam mundificatiua apparanda.

Cancrorum autem multiplex genus abundè deſcribitur à Rondeletio lib. 18. de Piſcibus, & libro particulari de fluuiatilibus, vt etiam à Mathiolo ſuper Dioſcoridem.

Sat enim eſt nobis de his in genere mentionem feciſſe, & de quibuſdam pauló vberiùs, qui nunquam ad medicos adhibentur vſus.

De Viperis. CAP. XXX.

IPERARVM caro plurimum ſiccat & digerit, & moderatè calefacit. Vis eius ad cutem properat, & corporis excrementa ad eam propellit, atque virus ſi quod ſit, oppugnat. Vnde ex illa, eo modo, quem in Officina docuimus, apparata fiunt trochiſci Theriaci, & ex his percelebris illa confectio Theriaca ad venenatos affectus tantoperè commendata. Vnde & medicamenta theriaca dicuntur, quæ venenis ab animalium morſu intrò ſubeuntibus medentur; vel quibus noxa ab animalium venenatorũ ſeu morſu, ſiue inſtratu, ſiue illitu aut ſuffitu illata curantur.

Vocantur etiam alexipharmaca, quòd ex veneno periculum arceant: Alij tamen hæc tantùm ſic dici medicamenta, quæ veneno intro per os ſumpto medentur, perhibent.

Dicuntur autem Theriaca ἀπὸ τῶν θηρίων, id eſt, à feris & venenatis animalibus, potius quàm à ſerpentum quadam ſpecie certa, quanquã vipera, in cuius genere mas nomine proprio, ἔχις, fœmina ἔχιδνα vocatur, à Græcis aliquando θηρίον dicatur. Videtur enim omnium ſerpentum ac ferarum maximè inſignis, & κατ᾽ ἐξοχὴν nomen hoc interdum ſibi vendicat: Ob id Theriaca non tam ſic dicitur, quod viperarum carnem recipiat, quàm quod ferarum morſui conueniat. Theriaca vnde dicta.

Eſt autem vipera longitudine cubitali, & ſæpe prolixiore, colore ſubflauo, pluribus conſperſa maculis rotundis. Mas Græcis dictus Echis, caput habet anguſtum, & acutum, collum craſſius & reliquũ corpus tenuius, quàm fœmina. Paulatim illi cauda graciłeſcit, aliarum ſerpentum ritu, non aceruatim, vt Echidnæ, ſeu fœminæ. Squamas habet ad extremum caudæ aſperiores, quas ira percitus ſubrigit, non aliter quàm gallinaceis iratis plumæ inter pugnandum rigent. Vipera mas.

Dentes canini duo illi, fœminæ plures, iuxta illum Nicandri à Gorrhæo traductum:

Gorrhæ. *Huic gemini apparent dentes in carne venenum,*
120. *Fundentes, verubus ſed fœmina pluribus atrox.*

Huic adhuc meatus est in cauda, ventri propinquior, contra quam in fœmina, cui ille ad extrema caudæ propius accedit, incessus quoque mari alacrior.

Viperæ fœminæ.

Viperæ fœminæ subrufæ sunt, elata ceruice, oculis subrubentibus & lucentibus, inuerecundi atque feri intuitus. Caput habent latiusculum, caudam breuem & excarnem, & squamis durioribus asperam, nec paulatim gracilescentem, sed simul & vniuersim, meatumque suum habent ad caudam propius accedentem, & ventrem prominulum, & incessum tardiorem.

Vipera cur dicta.

Dicitur Latinis Vipera, quod vi pariat, vel vt alij malunt, viuum pariat, contra serpentum aliorum morem, qui prius oua in lucem edunt. Vipera quidem ouum procreat piscium ouis simile, sed intra se tantùm, tantùmque viuos catulos parit membranis inuolutos.

Euenit autem aliquando vt posteriores quærentes exitum, & impatientes moræ diuturnioris, erodant matris vterum, & latera, sicque matricidæ prodeunt. Raró tamen id contingit; vt nunquam accidisse certum est marem in coïtu caput in os fœminę inserere, illudque eam voluptatis dulcedine vehementius commotam truncare.

Cum cæteri serpentes terræ latibula hyeme subeant, viperæ tamen sese tantùm sub saxis occultant, & senectutem exuunt aliorum reptilium more.

Ad confectionem autem Theriaces viperę omnibus serpentibus præferuntur, quod minus alijs tabificam vim obtineant. *Gal. cap 10. lib. de Theriaca.*

Abscinduntur vero capita & caudæ, quod pessimum humorem, nempe virus in se contineant. Vipera enim inter feras omnes caput habet perniciosissimum. Certam vero mensuram & capitum & caudarum præscindere, ridiculum esse dicit Dioscorides. *Cap. 11. lib. de Theri.*

Abijciuntur quoque interanea, spina dorsi, & venter.

Porro non solum in Italia reperiuntur viperæ ad dictæ solennis Opiatæ conditurам aptissimæ, sed etiam in Gallia, vt in agro Pictauiensi, ex quo numerosæ Lutetiam aduehuntur. Ex quarum carne pastilli fiunt, & adeps ad emplastrum Vigonium seruatur. Eius extrahendi & parandi modus facilis est. Adeps primum cum tunicis sumitur, & aqua limpida ac frigida pluries lauatur, donec ipsa syncera remaneat. Dein, membranę separantur. Tum adeps in duplici vase liquatur spatula lignea subinde agitando. Liquatus colo transmittitur in aquam frigidam, quę postea abijcitur, & solus adeps seruatur, reponiturque in vase idoneo. Nonnulli denuò abluunt, vt totum virus eximatur.

Axungiæ viperę parandi modus.

Multi pinguedinem membranulis confusam in albo vino liquant, dein colant & seruant, quæ valdè exigua quantitate à singulis habetur, hinc accusantur improbitatis nonnulli myropolæ, quod ommissa viperarum adipe emplastrum Vigonium conficiant.

Vix autem eorum opinioni assentior, qui credunt eos longam senectu-

nectutem agere, qui viperis vescuntur. Earum enim caro pessimi est succi, valenterque digerit & siccat, itaut quidam, qui eam edêre, vehementissima sunt siti cruciati, ac proinde illas Dipsadas cognominant. Sunt autem qui dicant, ait Galenus, demorsos à viperis, sanari non posse potando, sed dirumpi citius, quàm siti liberari.

Cap. I. lib. II. simpl. Elephantiasi porro viperas multùm conducere, pluribus historiis probat Galenus. Homo quidam, ait, in Asia Elephanticus, cui fœdus erat aspectus, & odoratus grauis, primò quidem cum sodalibus versabatur & conuiuebat: vbi verò ex consortio nonnulli inquinari cœpere, ipséque iam fœtore & horrenda forma detestandus esset, in tugurium quoddam iuxta fontem relegatus est, & illi quotidianum alimentum ministratum. Proxima æstate circa Canis ortum, cum vinum fragrans, messoribus allatum esset à famulo, qui vrnam vinariam circa marginem agri dimiserat, ecce vbi bibendi tempus aduenisset, adolescens vinum in craterem fundens, vnà cum vino excidit vipera exanimata. Coloni autem perterriti aqua sitim sedarũt, & vinum Elephantico dedere, misericordia quadam ducti, ac rati expedire illi potius mori, quàm viuere in ea miseria. At ille nouo quodam, prorsusque admirando euentu, ab ipso potu conualuit. Excidit enim tota cutis, non secus ac si locustis testam, qua conteguntur, absciderit. Historia notanda.

Nec dissimile in Mysia Asiæ, non procul ab vrbe nostra accidit. Vir erat ditissimus & Elephanticus; hic ancillam suam formosam deperibat, contrà, fœdum hominem illa odio habebat, alijsque amatoribus clandestinè miscebatur. Cùm autem æger spe salutis resarciendæ ad quosdam calidarum aquarum fontes, quibus locus vicinus squalidus erat & viperarum plenus ex illa vna in vrceum vini irrepsit, quam cùm suffocatam deprehendisset ancilla, gratum habens, quod sors in manum dederat, domino vinum illud propinat, atque ille ebibit. Cui eadem euenere atque præcedenti, & perfectè sanatus est. Alia historia.

Alias adhuc historias recenset Galenus, quibus probat viperas Elephantiasi curandæ multùm conferre. Quomodo autem earum caro sit apparanda antequam accedat ad Theriacę confectionem, in Officina docuimus.

De Scincis. CAP. XXXI.

CARO renum Scincorum optima est contra venena antidotus, & ad stimulandam in viris libidinem, iustò pigriorem efficacissima medicina: Tentiginem enim veretri facit, vnde non immeritò Diasatyrii ingreditur confectionem.

Est autem Scincus animal paruum, quadrupes, squamis exiguis,

frequentibus & subluteis tectum, capite longo, vix colli crassitudinem superante, ventre quadantenus alato, cauda rotunda, lacertæ ritu, sed breuiore, & ad terram incurua, à capite ad eam cæsia discurrente linea.

Alumnus est aut Ægypti, aut Indiæ, aut rubri maris, inquit Dioscorides, quamuis etiam inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Pro eo perperam nonnulli Salamandram aquaticam vsurparunt. A Plinio Crocodilus terrestris vocatur: Effigiem enim Crocodili Nili perbellè refert.

Inter vtrumque tamen nulla dimensionum proportio; Scincus enim semper est paruus, & rarò cubitalis, Crocodilus non modò ad quindecim, aut duodeuiginti cubita excrescit, sed non vllus ei significatur crescendi terminus, licet ab ouo non maiore, quàm anseris prodierit, vitamque habet terræ, amnique communem. Oculos habet suis, & visum in aqua hebetem, extra acerrimum.

Solum hoc animal, Psittacũ si exceperis, maxillam supernam mouet. Linguam habet paruam maxillæ inferiori adhærentem, crura à latere adiuncta, pedes paruos pro corporis magnitudine, vngues robustos, cutem squammosam, crustaceam, & contra ictus omnes ferè inuictam, in ventre satis mollem. Annos viuit 60 Totidem oua, totidem diebus pariunt, totidemque dies hæc fouent, vt excludant, & totidem in spina vertebras habent. Totque adhuc dentes habere comprehenduntur, quot dies sine cibo in latibulis hyeme degunt: pleniorem Crocodili descriptionem ex Aristot. Plin. & recentioribus multis, qui Ægyptum & Orientales tractus lustrarunt, curiosus rerum scrutator habebit.

De Scorpionibus. Caput XXXII.

X Scorpionibus oleo infusis & extinctis fit oleum, quod ab hisdem cognominatum multos vsus in medicina prębet. Illitum enim, calculos in renibus & vesica atterit, pellit, & vrinam mouet: Demorsos à viperis, aut alijs serpentibus & feris venenatis sanat. Axillis & inguinibus si adhibeatur tempore pestis, ab ea vel præseruat, vel curat. Vulnus ab hisdem inflictum, non modo dictum oleum sanat, sed & ipsi triti & appositi idipsum ad perfectam sanitatem ducunt.

Est autem Scorpio animalculum terrestre, longam & nodosam caudam gerens, in cuius extremo, longo & obliquo armatur aculeo, tenui foramine peruio, quo venenum pungendo effundit. Brachia habet & chelas bisulcis dentatas forcipibus: Semper cauda præsto est ad ictum, nulloque tempore deest feriendi occasioni, feritque obliquo ictu.

Scorpio mas in ventre & chelis maculas gerit, eique virus perniciosius, fœminæ mitius: alij contrarium scribunt.

Scorpionum autem octo recensentur genera, primum albicat, nec lethiferum putatur; secundum ore rufescente, ex cuius ictu vehemens ardor sequitur & inexhausta sitis. Tertium nigricat, cuius ictus membrorum deprauat motum, & facit amentes & risus edit ineptos. Quartum ad viridem inclinat colorem, & plura habet in cauda internodia, nempe septem. Ab eo icti perpetuum & ingens frigus sentiunt, etiam feruentissima æstate. Quintum pallido ac liuido colore est, à quo qui percutitur, ei tumor inguinis superuenit. Sextum paruulo cancro marino simile est. Septimum chelas habet grandiores, & cancro paguro formam valdè similem. Octauum Melichloron, à melleo colore dictum, alas habet locustæ similes, & extremum nodum caudæ nigrum. Scorpionũ multa genera.

Rari autem apud nos Scorpiones visuntur alati, in India & Africa frequentes & magni, & cum septem in cauda internodijs.

Si à colorum varietate Scorpionum varietatem sumamus, alij dicuntur flaui, alij rufi, alij cinerei, alij virides, alij ferruginei, alij vinosi, alij albi, alij fuliginis colore.

Scorpionum autem ictum fœminis periculosiorem esse, quàm viris cõpertum est, [illegible]tim virginibus, quibus ferè semper lethalis est, nisi maturè succurratur. Et qui septem in cauda habent internodia longè sæuiores iudicantur. Scorpionũ ictus quib. deterior.

Vermiculos ouorum specie procreant & incubant, ex hisque prolem suscipiunt, quam vbi perfecerunt, ab ea pelluntur, dicunturque Scorpiones à suis liberis interimi: Sed hæc de virosis istis animalculis, plusquàm res pharmaceuticæ postulant dicta videntur.

De lumbricis. CAP. XXXIII.

ANIMALIA multa parua ex vermibus, & vermes ex multis animalibus magnis generantur. Imo ex rebus omnibus alteratis & putrentibus fit horum animalculorum procreatio, intra lapides, ossa, ligna, fructus, caseum, carnes; videnturque omnia in vermes primùm abire, nam hominis propria caro à vermibus absumitur, veluti vestimentum, quod comeditur à tinea, vt loquitur Iob. Et licet quæ frigida sunt, putredini maximè resistant, ex niue tamen frigidissima vermes generantur, & visi sunt in salis horreo nõnulli aliquando procreati. In animalibus quoque viuentibus quotidie generantur, quorum scilicèt corpus putridis humóribus scatet: Ibi enim vermium generatio, vbi putredo, quæ illorum est mater. Vidi è vena brachij secta, vnà cum sanguine vermem palmam longum prosilire. In intestinis adhuc, & alijs multis humani corporis partibus generantur, necnon in ceruorum capitibus.

Arist. cap. 19. lib. 5. de hist. anim.

Cap. 17. lib. 2. de hist. animal

Historia.

Omnia autem insecta vermem generant, excepto quodam papilionum genere: vt qui ab insectis prodit, in aliud sæpe insectum dissimile accrescit, iuxta illud poëtæ, & *fio volucris, qui modò vermis eram.*

Porro cùm latissimum sit vermium genus, de terrestribus nunc tantùm loquor, qui in medicos admittuntur vsus. Ex his enim albo vino lotis, apparatis, in oleo maceratis, ac vase duplici vt decet elixatis, habetur oleum, ad neruorum affectus commendatissimum.

Per os quoque sumuntur aliquando, ritè præparati, loti nempe, siccati, tenuissimè læuigati, & alijs quibusdam pulueribus admixti, ad fœdos virginum colores sanandos.

A multis intestina terræ vocantur: ab aliis vermes terreni, à quibusdam lumbrici terrestres, Corpus habent oblongum, rotundum, minimè osseum, & oculos nullos, vt neque aures. Ita ingrediuntur, vt precedente parte priore, reliquum corpus ad eam contrahant, sicque è loco vno in alium feruntur.

Procreantur è limo terræ & ab eadem caussa, atque cętera animalcula & insecta animantur. Oculis, auribus, pedibus, artubus destituuntur, suntque velut oblongæ & crassiores fibræ, nullam partium discriminationem obtinentes, præter internodia quædam & velut aponeuroses, quæ paulò vltra medium corpus conspiciuntur.

Hos pluuiæ vernales, aut hybernæ, nec glaciales, sed temperatiores eliciunt. In terra pedibus conculcata, nec liberè, nec vberè gignuntur: In pingui, nec trita frequentes inueniuntur. Hi triti & appositi præcisos neruos, vt etiam vulnera recentia conglutinant. In dispensarijs solent ysculi nominari.

De Cantharidibus. CAPVT XXXIV.

Cantharus & cantharis differunt.

CANTHARIDES tantùm nomine tenùs, cantharis seu scarabeis conueniunt: magnitudine enim, colore, & natura multùm inter se dissentiunt. In vsus enim medicos sæpe trahuntur cantharides, canthari nunquam. Illas siquidem probat Galenus ad psoras & lepras, & ad vretica sæpe medici practici salubriter.

Sunt verò putida animalcula, quoniam ex tali materia constituta inquit Aristot. & in multis fruticibus, vt ligustro, & in arboribus proceris, vt fraxino numerosæ procreantur, aluntur, reperiuntur. Probantur & in frumento inuentæ, versicolores, & quæ transuersas in alis lineas habent, oblongo corpore.

Aptiores verò sunt, si in vas fictile, aut aliud idoneum iniiciantur, cuius os raro linteo subligatum deorsum vertitur, vt excepto halitu aceti quàm acerrimi feruentis æstu exanimentur, postea siccan-

tur,& in pyxidibus ligneis, aut vasis vitreis, fictilibusvè reponuntur, & per biennium seruantur.

Cap. 22. lib. 5. simpl. Parua quantitate nonnunquam medicamentis permiscentur, quæ vrinas mouent, etiam Galeni consilio, qui integras præscribit libro vndecimo simplic. Recentiores tamen alas & pedes abiiciunt. Cum nobilis matrona Lutetiæ febre continua renum æstu, aliisque grauibus comitata symptomatis laboraret, & suæ sanitatis curam Dom. Martino doctissimo & clarissimo medico Parisiēsi, cōmisisset, quorūdā suasu Riuierium aulicum medicū accersiuit: hic mox vbi pulsum ęgræ contrectauit: si me, inquit, citiùs vocasset, dragmam vnam cātharidum regioni renis magis affecti adhibuissem, & statim conualuisset. Sicque discedēs anxiam reliquit matronam, & medicum ordinarium, hominis malè sani humoribus, moribus, dictis & factis attonitum; qui tantùm abest, vt tantam cantharidum cateruam, vt ne quidem vnam adhibuerit, & sanitati suam ęgram restituit. Nam cùm cantharis siccissimum leuissimumque sit insectum, vix quidem granum vnum pendere credibile est. At verò sexaginta cantharidas, tot enim dragma pendet, reni admouere æstuanti, quid nisi carnificium: hæc tamen obiter dicta sunto, non vt homini succenseam, sed ostendam cantharides vesicę inimicissimas & renibus, & partibus hisdem inflammationem inducendo multùm aduersari; paucula tamen quantitate medicamentis alijs mixtas nonnunquam prodesse. Historia.

De Formicis. CAP. XXXV.

Ec formicis adhuc pharmacopœorum tabernæ destituuntur, è quibus oleum paratur ad receptos vtilesque vsus commendatum. Partibus enim generationi dicatis iustò frigidioribus competit calefaciendis, & ad statum meliorem ac vegetiorem reducendis.

Insectorum autem laboriosissimum, officiosissimūque genus formicarum, quæ non interdiu solùm, sed etiam noctibus plena luna laborem exerceant, & eadem semper semita ambulantes, cibaria ad cellas promptuarias deferunt, & in annum recondunt. Animalia non venantur pusilla vt araneæ, sed reperta & mortua degustant, grana congerunt, & onera morsu gerunt.

Sunt verò formicę vel alatæ, è quibus infusis oleum formicarum dictum paratur: vel impennes, quæ frequentiores in locis siccis & minus cultis reperiuntur, quibus vrsi ægrotantes sanitatem quærunt. Oleum formicarum.

Est in Indiæ quibusdam regionibus, in quibus aurum effoditur, quoddam formicarum genus, quod magnitudine vulpem æquat: Inuenio & quasdam paruulas Hippomyrmeces, seu Equites dictas,

& alias quasdam Herculaneas;alias Solifugas & Solipugas, sed cùm pharmacopœus nusquam his opus habeat, pluribus illarum historiam describere nolo.

De Serico. CAP. XXXVI.

EA nūc gloria datur vestibus bombycinis,quæ olim byssinis, quibus primi seculi reges tantùm induebantur,& in Euāgelio legimus diuitem quemdam bysso & purpura vestitum. Erat autem byssus tenuissimi lini genus proximum ab Asbeto dignitatem obtinens, ex quo subtilissimæ fiunt vestes,quæ mulieribus præcipuè olim in delicijs erant,inquit Plin. qui circa Elim Achaiæ nasci scripsit, Pollux verò in India & Ægypto. Pausanias in Græcia ex arbore populo haud dissimili,folijs verò salicis.Seu autem herba, seu arbor sit byssus,nobis est prorsus incognita planta,quæ non solùm frondes, sed lanam quoque tenuissimam profert, quam Seres,Scythiæ Asiaticæ populi artis nendi peritissimi depectunt, & in fila exilia ducunt, ex quibus vestimenta ditioribus dicata conficiuntur,quæ à Seribus Serica dicuntur.Asbetum vocant vel lapidem quemdam ferrei coloris in Arcadiæ montibus nascentem,qui semel accensus extingui non potest,vel linum, aut stamen ex quo mappę texuntur, quæ flammam concipiunt quidem,sed non vruntur, cuiusmodi esse dicitur alumen plumeum, lapis Amiantus multis dictum.

Cap. 1. lib. 19. hist. nat.

Apud nos autem nec eiusmodi stirpes byssigeræ, nec vestimenta ex earumdem lanugine contexta visuntur, sed tantùm bombycina, quæ nunc,vt olim bysſina Serica nuncupantur,& ad eosdem dignitatis non modò gradus,sed præterea medicos vsus multos commendantur. Nam apud pharmacopœos Arabum dogmata sequutos, adeò inualuit de bombycino stamine opinio,vt credant omnes bombycinum filum,sericum vocāt, sanguinem purgare, virtutem vitalem roborare, cor recreare, spiritus illustrare, facultates omnes reficere, & spiritus omnibus opem ferre. Hæc sunt encomia bellissima, quibus Barbari excrementum insecti virosi nobilitarunt.Quia verò liberum est cuique philosophari, & de re qualibet proposita sententiam ferre, ingenuè dico me parui facere ad medicos vsus sericum bombycinum: Est enim siccum animalculi imperfecti recrementum, inodorum, exuccum, aranearum retibus, aut erucarum telis cognatum,homini sanando ineptissimum & inefficacissimum. Licet nunc grauidæ mulieres abortum reformidantes, clinicarum consilio, ex ouo sorbili ieiuno ventre sericum minutim concissum sumant.

Sericum quid.

Forsan bysſinum, quod ad bombycinum recentiores transtulerunt, vires quasdam habet non temnendas, sed cùm nullibi reperia-

tur, aut ad nos minimè deferatur, de illo ne quidem per insomnium pharmacopolæ loquuntur. Miror autem multùm, qua ratione ducti crudum sericum nonnunquam ægrotis exhibeant: Cocco quidē tinctum vires quasdam promit eximias, sed mutuatas tantùm, & ab infectione Kermes acceptas. Proinde mallem ego per se grana Baphica præscribere, quàm eorum succum inficiendo serico frustra impendere. De hac autem re iudicent Apollineæ artis peritiores, qui non nisi quod ratione est stabilitum, pro lege habent.

Bombyces quæ animalia.

Sunt verò Bombyces animalcula ex paruis seminibus rotundis & nigricantibus, quæ oua nominant, leui calore fota, animata & in minutos vermes primùm conformata, qui frondibus vtriusque mori, sed potissimum albæ contecti & educati, paulò post cùm adoleuerint, tenuissima nent stamina, seu fila sericea ex se emittunt, quibus ad luxum panni pretiosi contexuntur.

Adhuc autem adultiores facti gignunt ex se cucullos & folicula, in quibus sese recondunt, ibique post aliquot dies in papiliones candidulos abeunt, qui inuicem pariunt semina, seu oua paruula, è quibus denuò vermes alij generis eiusdem nascuntur. Hæc autem cùm sint etiam pueris & mulieribus notissima, longiorem descriptionem minimè postulant.

Byssus autem, vt obiter dicam, duorum generum agnoscitur, terrenus & marinus. Terrenus in Elide Græciæ prouincia & in Iudea olim copiosus nascebatur, eratque lini species, splendorem auri referens, quod ex arbore quadam etiam haberi multi credunt ex veterum monimentis, qui linum id omnia quod netur, appellitant. Marinus byssus dicitur, qui ex pinna quadam marina excerpitur, cui velut tenuissimi capilli connascuntur: vnde vulgò capilli Nacrę perlarum vocantur, laudanturque plurimum ad surditatem impediendam vel minuendam, si ad auditorium meatum adhibeantur & gestentur.

Felle multorum animalium, iecore & intestinis luporum, cerebellis passerum, testiculis gallorum & asellis qui sub vasis aquarijs delitescunt, ὄνοι Græcis dicti interdum medici vtuntur, sed hæc cùm descriptas in Officina nostra compositiones non ingrediantur, fusiùs describere nostri non est instituti. Sicque tribus libris Medicam materiam breuiter & perspicuè diuini numinis subsidio fulti perstrinximus, cui laus, honor, & gloria in omne ęuum.

Finis Libri Tertij.

OFFICINA PHARMACEVTICA,

DVABVS PARTIBVS DISTINCTA.

PRIOR DE MEDICAMENTIS internis, altera de externis agit.

Quibus breuis præmittitur Isagoge.

Authore IOAN. RENODÆO, *Med. Paris.*

PRÆFATIO.

EORVM quę natura rerũ genitrix gibo terræ vel exposuit, vel visceribus inclusit, cùm maior portio homini inseruiat alendo aut medicãdo, nec semper liceat, nec quauis hora, dũ rei necessitas exigit, illius penetralia subire, aut cis maria confestim exotica simplicia perquirere, iustis rationibus artis Medicæ proceres statuerunt, vt in Pharmacopolijs ad futuros vsus selecta medicamenta, tanquam in penu quodam asseruarentur, perindè ac olim in Æsculapij templo eorũdem formulæ à peritioribus magis probatæ & expertæ describebantur. Cùm enim Medicina sit donũ Dei, & medicamenta deorum manus, Officina Pharmaceutica, si non diuitijs, saltem dignitate gynecæo quouis est pręstantior, in qua, quicquid totus complectitur orbis, quod sanitati tuendæ, aut resarciendæ cõferre potest, tanquam in sacra pyxide coarctatur. Nihil enim medicum è pelagi sinu, aut abyssi profundo eruitur, nec ab aëre quicquã

ad ima nutat delabiturque, quo non luxuriet Pharmacopolium. Ex eo siquidem tot medicamenta depromuntur, quibus humani corporis hostes morbi, causæ & symptomata dimicantur, expugnanturque, seu à Dietę vitio exoriantur, seu extrinsecus aduenïant; Idque vel à causa manifesta, vt intemperie & solutione continui, quibus febres nascuntur, phlegmone, pterygium, polypus, hepatitis, lienteria, enterocele, œdema, scirrhus, & alij pene innumeri; vel à causa latente, vt pestis, Indica lues, Hydrophobia.

Porrò non vt vbique terrarum, sic locorum Officina Pharmacopœorum, in qua nempe medicamenta pręparantur, reponuntur & venduntur extrui rectè potest, sed certis in locis, vt meliùs asseruentur ipsa: alijs, vt citiùs, ac pluris væneant, vtilius erigitur. Minimè tamen ferendi sunt auari Seplasiarij, qui lucro nimis inhiantes, domũ in vico sordibus conspurcato, insalubri, ac penè congestitio sitam, modo emptoribus & singulis transeuntibus obuiam, seligunt, in qua medicamenta non conficiunt, sed inficiunt. Velut Botanopolæ multi, qui varia simplicia & adhuc viridia Lutetiæ vendunt in triuio maioris fori olitorij. Illic siquidem permulta simplicia vænalia reperiuntur, sed quæ sępe diu asseruata, inquinantur luto, vel putrẽt ac contabescunt.

Hæc autem potissimùm in Officina Pharmacopœorum spectanda sunt, situs, instrumenta necessaria, quibus scilicet medicamenta parantur, vasa in quibus reponuntur, simplicia quibus constant, eorum facultates, & particularis ea medicamenta componendi modus, quæ ad futurarum ægritudinum præcautionem aut curationem asseruantur. In nostris verò institutionibus ea seligendi, parãdi, vt & componendi pręcepta generalia dedimus, remediorumque formulas omnes quę in rem præsentem imperantur accuratè descripsimus, nec ad perfectum Pharmacopœum quicquam præter ea desideratur, quàm vt his præceptionibus rectè institutus & in cognitione simplicium, atque eorum maximè, quę tribus libris de materia medica peruestigauimus, optimè versatus, medicamenta in Officinis asseruanda, vt & alia quæuis solerter componat. Quòd in hoc opere secundo, iuuante numine, exequi pollicemur, præmissis quibusdam, in hac Isagoge, quæ ad Pharmacopolarum Officinam spectare videntur.

De Domo & Officina Pharmacopœi. CAP. I.

Hip li. de veter. med.

RIMA omnium ætate fructus erant homini pro pane, aqua pro vino, & forsan idem alimentum, atque boui & equo. Sed cùm illius nutritioni & sanitati fruges, & quæ ex terra sponte nascuntur, minùs sufficerent, ex tritico macerato, a cortice purgato & trito primi patres panem confecerunt, vel potiùs pultem, qua etiam populum Romanum longo tempore vixisse certum est. Nauseante tamen stomacho super eiusmodi cibo, nec solo pane contenti, aues quoque cœperunt gustare, dein feras, piscesque venari. Sicque luxuriante paulatim cupedia, vitis cultum, & mille alia gulæ irritamenta adinuenerunt, cùm olim communis pecori cibus, atque homini glans, inquit Ausonius, communis & vtrique domus, arboris vmbra.

Ausonius.

Isto siquidem æuo priore, latebræ erant pro ædibus, tecta syluarum pro tugurijs, rupes & loca verrucosa pro vrbibus. Atque longo, posteà, tempore, Dardani sub fimo sordidas ædes habuerunt, & Baleares in saxis concauis, vt adhuc hodie Indi multi suas ædes ex ostreorum vel testudinum testis construunt: Alij ex arundinibus, aut alijs palustribus herbis intertexunt.

Alex ab Alex. ca. 24.

Nunc verò, vt hominum mores politiores sunt, & victus lautior, sic singulorum domus dissimili multùm materia, artificioque extruuntur. Sunt qui in medio flumine ædificant: alij in montium cacumine, nonnulli in sylua, alij ad maris litus, pro cuiusque arbitrio & voluptate.

Domus verò Pharmacopœi in nullo istorum loco extruenda, sed in vrbe potiùs, quàm in oppido, in loco aëri exposito ac lucido, quã opaco & vmbroso, & in vico emaculato, vel ex se nitido, quàm sordibus inquinato.

Sit verò satis ampla, excelsaque, vt in horreo, seu parte illius superna, simplicia reponantur, quę non nisi arido in loco fœliciter asseruantur: In inferiore, vt in cella vinaria, quę locum vdum postulant, vt cassia & vinum.

Inter vtramque multa cubicula sunto, vel saltem vnum, in quod Pharmacopœus sese recipiat. Subtus verò Officina amplissima, quadrata, & lucida, ita tamen, vt neque sol medicamenta nimis calefaciendo, liquando, vel siccando non noceat, neque ventus vehementius irruens molestus sit.

In ea duæ ianuæ debent extrui, antica vna, quæ foras pateat, ad vestibulum scilicet Officinæ, altera quæ det ingressum ad popinam & aulam proximam; In qua Pharmacopœus non modò epulabitur, sed prudens obseruabit per fenestellam in intermedio septo structã,

quid in Officina agitur, quid datur, quid accipitur. Sic enim velut in excubijs positus aduertet in tyrones, ne vel in otio degant, aut minùs accuratè fideliter exequantur, quibus dominus opus habet.

In alterutro culinę angulo propè caminum, constituatur velut æstuarium, seu Hypocaustum, in quo saccharum, tragemata, & solidę confectiones, ad tutiorem conseruationem reponantur. Et si loci permiserit amplitudo, proximè taberna quædam posterior extruatur, in qua recondantur multa semina, fructus, atque illa simplicia, quæ non nisi magna quantitate à Pharmacopœo solent emi, vt Oriza, pruna, amygdalæ, mel, semina quædam, radices, & ligna plurima.

In Officina verò medicamenta potissimum reponantur composita, vt & simplicia quædam, quæ vel rara sunt, & pretiosa, vel quæ non ita rara, sed ad frequentiorem vsum expetita, vt Tamar-Indi, passulæ, glycyrrhiza, polypodium, senna.

Vt autem in Pharmacopolio medicamenta optimè disponantur, ab ima eius parte ad supernam asseres multi per classes eo ordine collocandi sunt, defixis ad parietes & septum medium, quo à popina dirimitur, mutulis, aut clauis ligneis, ferreisve, vt quædam eorum classis arculas suffulciat minores; alia maiores; quædam vasa fictilia; alia vitrea, alia stannea; alia pyxides. Ea tamen prudentia ac sedulitate, vt quæ sunt in vsu frequenti & in raro, non in classe eadem collocentur, sed illa in propinquiore, quæ scilicet ad manum sæpe debent esse, hæc in remotiore, quæ videlicet rarius veniunt ad medicos vsus.

Singulis verò vasis, vt & sacculis, ad trabes & tigilla suspensis, medicamentorum inclusorum nomina inscribantur, vt citiùs medicamentum exhibendum seligatur, neve alterum pro altero sumatur.

Quod si fenestræ domus vel solem versus non pateant, vel non sint capaces satis, vt vasa figulina quæ conseruas, vel lagenas quæ stillatitias aquas continent insolandas admittant, in anteriore illius parte modo soli meridiano, vel vigenti exposita, alioquin in alia aliquot asseres ita disponendi, & firmandi, vt quicquid ex Officina vi solis ad superfluam & crudiorem humiditatem aut resoluendam aut coquendam, aut empyreuma fugandum indiget, ibi ad debitum tempus reponatur.

De instrumentis Officinæ necessariis. CAPVT II.

Instrumēta vtilia.

INNVMERA suppellex est Officinæ vel vtilis tantùm, vel prorsus necessaria. Vtilis est, quæ rarò inseruit, vel quæ ad apparatum maiorem, ornatumve expetitur: Cuiusmodi sunt multa vasa argentea, quibus ignari quidā apud vulgus gloriam captant. Quod enim doctrina nequeunt, isto luxu externo comparare student, reprehenduntur que ab Hippocra-

te, qui talem ornatum, ac curiosam supellectilem odiosam & illiberalem vocat.

lib. de med.

Necessaria est illa supellex quæ inseruit medicamentis, vel reponendis, vt vasa multa terrea, vitrea, argentea, stannea, plumbea, cuprea, ænea, syrupis, sapis, eclegmatis, electuariis, , pulueribus, oleis ceratis, vnguentis destinata, de quibus postea, vel parandis, vt pilæ, mortaria, pistilla lignea, lapidea, aut metallica, spathulæ, cacabi, lebetes, pelues, patinæ, patellæ, frixoria, sartagines, limę, scalpra, cribra, colatoria, torcularia, manicæ, trutinæ, forfices, cultri, marmoreæ tabellæ; alembici multiplices, canales refrigeratorij serpentini dicti, infundibula, & alia pleraque, quibus aut rarò, aut semel tantùm in anno Pharmacopœum vti contingit.

Necessaria.

Præter hæc Chymicis aliquot peculiaria suppellectilia sunt, quæ facetus quidam non illepidè fallaciæ quam Pharmaciæ potius instrumenta vocauit, hoc tamen de abusu, quam de vsu dictum malo.

Suppellectilia Chymica fallaciæ instrumenta.

Multorum porrò Pharmaceuticæ officinæ instrumentorum appellatio ac forma citiùs, quàm vsus specialis agnoscitur: Scalprum enim, limam, maleum, cultrum, quilibet facilè dignoscit. His verò solum vtitur Pharmacopœus vel ad dentes apri radendos, aut ebur vel guaiacum, in scobem attenuanda, atque ad ea omnia læuiganda, quæ attritu puluerari non possunt; Reliqui verò artifices ad opera suæ artis industriosè peragenda, vt faber ferrarius ad claues effingẽdas, aurarius ad annulos, monilia aut argentea vasa elegantiùs formanda: Vtuntur & omnes maleis, incudibus, forficib, duas singulorum opus peculiare destinatis.

Cultri autem Officinæ necessarij non vniusmodi sunt, sed alij aliis maiores sunt, alii oblongi, alii breuiores, alii aliter formati. In frequentiore sunt vsu oblongi & mucronati, quibus radices raduntur, ac purgantur, lignorum rami minutiores finduntur, & herbarum cauliculi scinduntur. Breuiores quidam sunt non acuminati, sed obtusi, & dorso seu parte aciei opposita valde crassi, quibus saccharum in frusta secatur. Alii breues quidem sunt, sed latissimi, figura lunari, ac his similes quibus coria sutores diuidunt, quibus semina quædam oleagina, & cortices conditæ, quæ pistillo in puluerem attenuari non queunt, minutissimè secantur.

Cultrorum varietas.

Inseruiunt etiam glycyrrhizæ in paruula frusta diuidendæ, vt cõfusè accedat ad tragetæ communis confectionem.

Est & alius culter omnibus longior, cuius mucro ita reflectitur, vt hamulum efficiat, qui alio hamo in tabula defixo inuncatus, mira vi ligna aut radices diuidit, dum altera manu illius manubrium premitur.

Non omnes autem hę cultrorum differentiæ in omnibus Officinis habentur. In multis enim idem qui ceram diuidit, in culina panem secat, & sæpe napos radit. Vafrum enim ancillarum genus, id

ſepe mali molitur Officinæ miniſtris, vt multa furentur ipſæ; vel malicioſè occultent.

De Mortariis & piſtillis. CAP. III.

INTER inſtrumenta Officinæ neceſſaria, nullum æquè deſideratur, nec in vſu adeo frequenti eſt, atque mortarium. Vix enim quicquam apparatur, aut apparatum in vſum venit abſque illius ope. Nam cum materia omnis medica, ex magna parte, ſic velut rudis quædam ac indigeſta moles, quę raro, imò nunquam talis exhibetur, qualis è ſinu naturæ proſilit, multa in mortario tritura diuidenda eſt, ducenda, lęuiganda, & cum aliis admiſcendis ſubigenda.

Cùm autem illa materia vniuſmodi non ſit, ſed varia ac multiplex, varia quoque præparatione eget, non modò quæ fit ſola manuum induſtria, ſed etiam inſtrumentorum adiutu, in quibus non tantùm forma conueniens requiritur, & debita magnitudo, ſed præterea idonea materies à qua medicamētum paratum nonnihil mutuatur. Idcirco Pilæ ſeu mortaria ex varia materia fieri conſueuerunt, vt ex Marmore, Achate, alabaſtro, aut alio lapide, ex ſtāno, plūbo, ferro, ęre in primis Cyprio, quod Cupreū vocatur, ex vitro, ebore, vt etiam ad oſtentationem potiùs quàm neceſſitatem ex argento, vel auro.

Inter marmoris ſpecies numeratur Porphyrites, quo fieri debent Mortaria in quibus gemmæ, vel alia mineralia duriora teruntur: vulgare enim marmor quum minus durum ſit, quibuſdam gemmis terendo cedit quibus ex ſe nonnihil impertitur, ſi non noxium ſaltem ſuperfluum. Fieri poſſent ex Baſalte marmoris ſpecie duriſſimi, & ferruginei coloris, ſed raro ad nos deuehitur.

Sufficit verò vnum plumbeum, aut vitreum, vt etiam lapideum, ſed ænea debent eſſe multa, vnum valde amplum, his terendis quæ vel duriora ſunt, vel magna quantitate tundenda accommodatum, vnum minimum, moſcho, ambræ, zibetho, bezahardico lapidi, & aromatis ſimilibus læuigandis idoneum.

Inter vtrūque multa ſunt ac multiplicis magnitudinis, vt alia potioni tantùm, alia clyſteribus diſſoluendis, aut electariis magna quantitate parandis, inſeruiant.

Totidem verò piſtilla, quot mortaria & ex conſimili materia ſolēt haberi. Plūbeo enim mortario plumbeum piſtillum magis aptatur, vitreo vitreū, æneo æneum; ferreum tamen omnibus metallicis etiā conuenit, vt ligneū ſemper lapideis, vt & aliis in quibus herbæ recentes tundēdæ recipiuntur. Dū arida teruntur, mortariū papyro, vel corio ſimplici, vel interdum duplici tegendum, ne vel puluis tenuior foras euolet, ac pereat, vel moleſtè nares tundentis feriat.

Ad multa terenda minutiſſimè tabula marmorea, ſeu lapis porphyrius vulgo dictus, mortarij vicem gerit, vt molula piſtilli, quibus margaritæ & lapilli pretioſi tenuiſſimè læuigantur, ſuperaffuſa pauca roſarum aqua, aut alia, pro Medici ſcopo.

De Spatulis & cochlearibus. CAPVT IV.

PATVLÆ & cochlearia ſunt veluti ſecundæ Pharmacopœorum manus, quibus dum medicamenta in mortario terunt, vel patinis incoquunt, ſubinde verſant, vt æquabilis fiat omnium partium pulueratio & coctio, atque ex ipſis medicamēta apparata in vaſis recondunt, & hiſdem vſus tempore eximunt. Dicuntur Spatulę quòd altera parte latiſſimæ ſint, inſtar oſſium Scapularum, quæ à barbaris ſpatulæ nominantur.

Eſt autem omnium ſpatularum figura fermè eadem, triquetra nempe, ac oblonga, ſed materia diuerſa. Quædam enim fiunt ex argento, vt paruulæ, quibus vti ſolent Chirurgi multi, aliæ ex ligno, vt palmæ ramo, cuiuſmodi ea eſt rudicula, qua emplaſtrum palmeum verſatur, inter coquendum: Aliæ ex ferro, vt reliquæ fere omnes, vel magnæ vel minores, quibus Pharmacopœi medicamenta molliuſcula, vt mel, oleum Hybernum, electaria liquida, & ſimiles confectiones attingunt. Spatularum materia varia.

Cochlearia ex ferro & Orichalco, vt plurimum cuduntur ad Officinam, ex argento ad menſas. E ligno quoque cauantur ad vſus ruſticorum, & tenuioris cenſus hominum, maximè in oppido degentium. Paruula adhuc fiunt ex ebore & cornu, vt quę minutis ſpeciebus, & quibuſuis pulueribus inſeruiunt aſſumendis, & ad trutinam committendis. Quędam præterea in multorum culinis magna & foraminulenta, quibus ſpumę detrahuntur. Lignea verò & argentea in Officinis ſæpius expetuntur. Non item vitrea, quod facilè frangantur, nec ferrea, quòd cito rubiginem, aut ærea ęruginem contrahant, quibus tamen vti nihil vetat, modò Officinæ miniſtri ſedulò caueant, ne ſordida diutius aſſeruētur, ſed ſtatim, vbi inquinata fuere, diligenter abſtergantur. Cochlearium materia

De Ahenis, & alijs quibuſdam vaſis metallicis. CAP. V.

HENVM & cacabum multi pro eodem vſurpant, ſed propriè ahenum vas eſt, ex ęre ductum, profundum, operculatum, atque altera parte tantùm anſam habens, qua manibus teneri ſolet, & pro arbitrio claudi vel aperiri. Inſeruit vt plurimùm aquæ elixandæ, quæ vel ſola bibitur, vel vino permiſcetur. Idiomate Gallico ac vulgari Coqmartum vocari ſolet. Ahenum quid.

Ad eoſdem vſus, diuites quibus tuendæ ſanitatis, & ſæpè vanitatis magna cura eſt, habent eiuſmodi formæ vaſa argentea, vt aqua cocta minùs nidorulenta ſit, nec vllo modo cuprum redoleat. Patina.

Patina vas eſt aliud æneum, multo latius & amplius, in quo medicamenta ſimplicia coquuntur, compoſita parantur, fructus condiū-

tur. Huic confixæ sunt velut aures duæ, seu ansæ, vtrinque vna, vt igni adhiberi, & ab eo remoueri possit facilius. Super ferreo instrumento tripode, ad ignem apponitur, suppositis prunis ardentibus, vt incalescat, & contentus liquor ferueat.

Eiusdem formæ aut parum absimilis, sed diuersæ materiæ, scilicet figulinæ, vas aliud debet haberi, intus perpolitum, plumbatum, ac vt plurimum vitri viridis, aut Smaragdi modo nitens, ad eorum coϲturam, quibus vasa metallica alienam qualitatem, vt colorem vel saporem impertiri solent, vt hydromelitum generibus, syrupis acidis & acetosis, necnon quibusdam vnguentis, vt Citreo & Ceratis, vt refrigeranti, Galeno adscriptum.

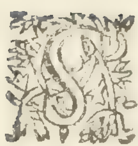
Patella. Patinæ vas aliud est affine, æneum & paruum, attamen patulum quod per diminutionem, patella dicitur: cui velut caudex longus, seu manubrium ferreum configitur, vt commodiùs imponatur igni, & alterutra manu, absque noxa, seu vstione teneatur.

In ea coqui solent medicamenta, quę parua quantitate desiderantur, vt dosis vna vel duæ medicamentorum, vt paruum quoddam electarium tabulatum, vt Zulapium rosaceum, & similia.

Sartago. Sartago aliud patellæ genus est, valde patulum, ferreum, ac in longum appendice protensa caudatum, quo in culina, carnes friguntur, in Pharmacopolio multa semina, vt coriandrum cum aceto, ad illius cuiusdam qualitatis castigationem, vt millium cum vino, aut alio liquore parti cuipiam admouendum.

Cacabus lebes. Cacabum Latini cum Græcis lebetem nominant, Barbari Caldarium, aliud quoddam vas æneum, quod crematræ vnco præhensum supra focum pendet, vt quicquid in eius concauo retinetur ebulliat, & coquatur. Popinaria autem cùm sint hæc dicta vasa, vt & ollæ multæ figulinę, in his describendis nolo diutiùs immorari, cùm ea facilè dignoscat Pharmacopœus, qui his sæpissimè vtitur ad decocta simplicium paranda, & gelatinæ, syruporum, vnguentorum, aliarumque multarum confectionum præparationem.

De Torcularibus & prælis. CAPVT VI.

VA sunt & Pharmacopœis parua quędam torcularia, quibus in Officinis succos & olea quasi torquendo, exprimunt; Pręla tamen magis propriè dici videntur, vel quòd humore profluente præluentur, seu madefiant, vel materiã

Præla vnde dicta. ex qua sunt educendi succi validissimè premant. Fit veró prælum eiusmodi ex duabus breuibus trabiculis, magnitudine & forma similibus, quarum singulæ foramina duo habent ita affabrè excauata, vt intro sint velut insculpti circuli, in seipsos non recurrentes instar spirarum, quibus introducuntur duæ cochleæ, quæ dum extrorsum vertuntur trabeculas adducunt, aperiuntque, cùm introrsum, addu-

adducunt & claudunt, atque materiam interpositam premunt, & succum exprimunt, vel aqueum vel oleosum.

Proinde præla duo debent in Officinis haberi, vnum quod succis aqueis inseruiat exprimendis ex fructibus & virentibus herbis, alterum quod oleis ex oliuis, & alijs pinguibus.

Quæ autem exprimenda sunt antequam prælo subiiciantur vel coctione vel tritura paranda sunt. Coctione, vt carnes, à quibus succus exprimendus est, qui solet ægrotis longo morbo attenuatis exhiberi: Tritura, vt ligna quædam oleagina, fructus & semina multa. Ne verò diffluant aut dissiliant exprimenda, quodam sacco debent includi, aut forti panno inuolui, vt cannabino, aut setaceo, vt validior fiat compressus, & substantia tenuior à crassiore & sicciore faciliùs, ac tota separetur. Sic oleum amygdalinum dulce, vel amarũ educitur, Sic lentiscinum, balaninum, & quod è nucibus, vel nucleis Persicis, vel semine lini, aut ricini exprimitur, vt pluribus postea demonstrabimus. Ius carniũ

Quæ viscido succo ac mucagineo scatent, non nisi sacculo crinibus equinis contexto includenda, priusquam torculari premenda committantur. Alia si quidem inuolucra vel linea, vel cannabina eam præli vim vix perferre queunt, quæ lentis, ac crassioribus succis extorquendis requiritur.

De Cribris & Incerniculis. CAPVT VII.

IAM vetus hæc increbuit apud Pharmacopœos consuetudo cribra vocitare ea instrumẽta, quibus purior ac tenuior tritorum medicamentorum portio a crassiore separatur. Licentiosa tamen nimis est, ac abusiua vocabuli enuntiatio, cum cribra vix Pharmacopœorum, sed rusticorum instrumenta sint ex pellibus, vt plurimum, arietinis, crebris foraminibus peruia, quibus frumenta purgantur, vnde & frumentaria solita nuncupari.

Sunt & alia cribra, è crinibus equorum in telæ modum contexta, farinæ à furfuribus secernendæ gratia, excogitata, farinaria ob id à pistoribus dicta, quibus nonnunquam vtuntur aromatarij, ad pulueres cernendos, & medullam prunorum vel cassiæ fistularis ab acinis repurgandam, atque ab ipsis Subcernicula setacea vocantur, & aliquando excussoria incernicula, quod inter manus agitata, pollinem, seu puluerem tenuem excutiant. Fiunt interdum ex ligno, vt cortice tilliaceo, in fibras tenues & longas discerpto, & cancellatim connexo, ad puluerum crassiusculè tritorum cribrationem. Subcernicula.

Sunt autem communia multis dicta cribra & incernicula, sed aliud quoddam peculiare relinquitur, aromatarijs, industrioso magis contextum artificio, quod Tamisium vulgus Pharmacopolarum nominat. Fit verò interdum ex tela equina, sæpe ex syndone, seu lin-

Tamisium. teo tenui, vel panno sericeo, & infernè, ac supernè operculo exemptili, ex pelle arietina clauso, vt puluis superiore capsula exceptus arceatur, nec inter excutiendum euolet, sed per intermediam telam traijciatur, & sine vlla iactura descendat in inferiorem.

Ex his alia alijs minora sunt, pretiosis pulueribus cernendis magis idonea quæ manibus tantùm mollissimè versantur, vt sine violentia solus puluis tenuior descendat. Alia non nisi numeroso percussu in mensam aut abacum Pharmacarium succussantur.

Aliud quoque frequenti est in vsu, forma pyxidis ligneæ grandiusculæ, in cuius medio tela quædam intenditur, per quam excepti pulueres supernè transmittuntur inferiùs, superposito cum pulueribus pondere quoddam stanneo, aut argenteo, vt id suo motu & grauitate, dum excussorium incerniculum vna tantùm manu in corpus aliquod solidum, vt abacum impellitur, puluerum traiectionem breuiorem reddat ac faciliorem.

Omnia porrò cribra & incernicula, dum siccis rebus cernendis inseruiunt, mouentur, versantur, impelluntur, agitantur; dum humidis, quiescunt, ac immota manent, sed iuuatur rerum cernendarum trajectio, cochleari, aut spatula: quo modo pulpa Tamar-Indorum, Cassiæ, aut prunorum trãsmittitur, vt & radices & herbæ ad putrilaginem coctæ ad cataplasmatum confecturam.

De Colatorijs. CAP. VIII.

EC carere quoque debet Officina colatoriis multis, setaceis, lineis, cannabinis, laneis & stamineis vocatis, quorum alia rara sunt, alia densa, alia inter ambo media, & quædam noua, alia pene detrita. Illa tamen frequentiore sunt in vsu, quod compressu validiore, totus succus rei colandæ, absque telæ crepatura traijciatur.

At verò pro diuersa succorum consistentia, modo hæc, modo illa sumuntur. Quæ ex se tenuia sunt, denso colo egent, vt quicquid inest sordium non transmeet, sed tantùm succi pars tenuior. Quæ crassa sunt ac lenta, vix nisi colo raro traijci possunt. Quæ media sunt, mediocris texturæ colatorium postulant.

Tria verò postulant crassa, & viscida vt probe colentur, vt humore ampliore diluantur, vt colo rariore, ac nouo traijciantur, & ante colaturam calefiant diutius: Sic enim illorum densitate magis rarefacta multo faciliùs transmeant. Et multa vix nisi calidissima percolantur; Alia facilè etiam frigida; Quædam tepida tãtùm: Et nonnulla colatura tantùm egent vnica; quædam duabus, alia pluribus, vt perfectè clarescant. Prima quidem in colo raro; Secunda in denso, Tertia in magis compacto, vt sordes omnis transitu prohibeatur. Quæ consistentiam habent valde liquidam, etiam si bis, aut

ter colanda ſint, eodem panno traduci queunt.

Inter colatoria numerantur lanea quædam cola oblonga, ac figura pyramidis vel potius cuculli formata, quæ caligas, vel Manicas Hippocratis appellāt, quibus vinum hippocraticum vulgo dictum ter, quaterque colatur, donec clarum euaſerit. Inſeruiunt adhuc melicrato, gelatinis & decoctis pluribus percolandis, vt res quędam extranea, ſi quæ forſan admixta ſit, per iſtam traiectionem ſeparetur, ac liquor tantum ſyncerus remaneat, vt in noſtris Inſtitutionibus demonſtrauimus.

Caliga Hippocratis.

Nec Pharmacopolio deerunt laneæ quędam faſcię, oblongæ, ac pyramidales, quorum vſus commendatur ad ſuccos tenuiores à vaſe in vas, ſtillatim traijciendos, ſeu filtrandos, vt loquuntur. Sic enim aqua guttatim transfuſa filtrata dicitur, ſic lac virginale paratur. Sic & pro puella nobiliſsima, & ditiſsima quæ catharticum omne reſpuens ſolam aquam poſceret, decoctum purgatorium filtrari iuſsi, cuius quum vncias circiter duas bibiſſet, blādè & fœliciter purgata fuit.

De Fornacibus. CAPVT IX.

Fornacum vſus multiplex.

ORNACVM aliæ decoctionibus tantùm inſeruiunt, excipiuntque cacabos, patinas, ahena, & alia vaſa in quibus ſimplicia coquuntur, parantur, & cōponuntur; Aliæ deſtillationibus & cucurbitas, retortas, veſicas, ollas & alia vaſa excipiunt, his accommodata deſtillationibus, quæ vel per aſcenſum, vel per deſcenſum ſuſcipiuntur.

Quæ decoquendis medicamentis inſeruiunt, non ſunt vniuſmodi: Aliæ enim portatiles ſunt, rotundæ, ex ferro vel fuſo, vel cuſo factę. Quęque vt infernè tribus validis pedibus innituntur, ſic supernè tribus velut auriculis oblongatis, ac extra fornacis labra prominentibus, exaſperantur, quibus vaſa calefacienda ſuperponuntur.

Fornax, tripes, ac metallica vulgaris officinarū.

Pars illarum ſuprema patula eſt, ac inſtar mortarij cuiuſdam hians, in qua carbones immittuntur, ſuppoſita crate, aut trabeculis ferreis, quæ cineres delabi ſinunt in inferiorem cameram, ex qua per ianuam altera eius parte ſtructam, poſtea eximuntur. Aliæ ex argilla & lateribus extruuntur, ferè quadratæ, fixæ, ac immobiles, nec pedibus vllis fulcitæ, intus verò prioribus non multum diſsimiles.

Quæ deſtillationibus inſeruiūt, ſeu materiam, ex qua fiūt, ſeu formam ſpectemus, multifariam quoque extruuntur. Aliæ enim ex ferro, aliæ ex cupro, aliæ ex terra figulina, aliæ ex argilla vulgari, lateribus, & alijs rebus multis quæ ſtructuram connectunt, & firmāt. Præterea, alię rotundę ſunt, vt metallicę, anſas vtrinque habentes vt circunferri poſsint; Aliæ quadrilaterę, pentagonę, multiformes, fixæ ac immobiles, in quibus tria loculamēta extruuntur, infernum, supernum, medium.

Cineritium seu conisterium quid

Infernum quod cineres excipiat, cineritium, & vsitato Chymicis nomine, conisterium appellatur, in quo ianua adaperitur, per quam accensi carbones aëris ingressu ventilantur, pabulum igni suppeditatur, & cineres eximuntur. Media fornacis regio in qua ignis fouetur, craticula quadam à conisterio diuisa, focus à recentioribus vocatur. In ea siquidem caloris fomes continetur, arceturque, vt supra positum vas calefiat, in superna nempe fornacis camera, quæ pro varia excipiendi vasis magnitudine & figura variè formatur, iuxtaque eã partem tubi fumarij, seu ventilia quædam construuntur, per quæ fumus exit. Fornacis vsitatissimæ descriptio tradita est in nostris Institutionibus. Cap. 31. li. 2.

Fornaces turritæ.

Vt autem varia, sic elegans fornacũm multarum quæ distillationibus dicatæ sunt, constructio. Quædam enim sunt turritę, testudineatæ & simplices, quæ vas tantũ in vnicum suffulciunt, alię industrioso multum artificio structæ & multiplices, vt quæ quinque vel pluribus turriculis assurgunt, quarum singulæ suum, ac peculiare vas admittunt, vt vna vas aliquod aqua calida plenum ad destillationem per balneum Mariæ, alia cinerem, alia arenam, alia aliam materiam pro diuerso operantis scopo. Tot verò fornacibus Pharmacopolium obruere, non æquum putamus, cum medicamentis potiùs, quàm similibus instrumentis præstet impleri.

De Alembicis & Cucurbitis. CAPVT X.

Alembici multiplex acceptio.

ALEMBICI latior acceptio multa complectitur, cucurbitas nempe, retortas, ollas vitreas & instrumentum quoddam cupreum, ac tripes triplici instructum camera, in quarum infima cineres excipiuntur, in media prunæ ardentes, in superiore Boccia admittitur, capitello operta rostrato, coniforme & aliquando rotundo cum refrigeratorio, instar paruę cupæ efformato, vt copiosiorem aquæ quantitatem continere valeat, quæ dum paulo vehementius incaluit, per epistomium in eius parte decliui situm effunditur, & alia denuò frigida scilicet affunditur.

Alembici specialior vsurpatio.

Angustior vero illius significatio destillatorium tantùm quoddam vas rostratum, ac alteri iunctum vasi, quod superna parte fornacis admittitur, enuntiat. Cuiusmodi sunt alembici vulgares plumbei, vel cuprei, stanno intus obducti, vel vitrei, aut figulini, coniformes seu in parte superna acuminati, in inferiore lati, campanarum instar, vnde & Campanæ subinde nominantur: nonnulli tamen capitati sunt & rotundi, & sæpe vase quodam refrigeratorio dicto obuallati, & modo capitella, modo pilei vocantur. Quia vt caput pileo tegitur, sic alembico conceptaculum, seu vas illud materiam destillandam continens, quod pro varia figura, variam appellationem sorti-

Campanæ.

Capitella.

tur. Quoddam enim dicitur Boccia, aliud Cucurbita, aliud Vesica, Matratium, olla, Matula, alia aliter nominantur.

Campana igitur vel sola, vel conceptaculo inserta alembicus vocatur, cuius duæ præcipuæ differentiæ dantur; vnus enim rostratus est, qui scilicet ex se longum canalem instar promuscidis propendẽtem emittit, per quem vapores condensati delabuntur in subiectũ vas seu excipulum; Alter hoc tubo caret, & cęcus nuncupatur, estque Spagyricorum proprius, à quibus vsurpatur ad sublimandum, vt rostratus ad destillandum, cuius prominens tubus sępe adeo longus est, vt per medium dolium frigida plenum traiiciatur, ad aquæ prolectatæ, ac delabentis maiorem concretionem & contemperationem. Alembicus rostratus. Alembicus cæcus.

In multis rostrum flexuosum est, instar serpentis à quo nomen habet, conuenitque maximè aquę vini destillandæ, quæ vulgo aqua vitæ, & a Chymistis nonnullis Elixir vitæ nominatur. Serpentina.

Varia quoquè est conceptaculorum magnitudo, vt & figura; quędam enim amplissima sunt & ventricosa, vt loquuntur, alia tam parua, vt nucem iuglandem mediocrem non excedant, quę scilicet Chymicis operibus destinantur: alia mediocria, & quædam recta sunt, vt ampullæ, vesicæ, ollę, matulæ, seu cucurbitæ maiores, seu cucurbitę minores, seu separatoriæ, ac rectę; Alia inflexa, vt Retortæ *Bocciæ quædam inflexæ*, & quæ Cornu-musæ vocantur.

Rectis ea destillantur, quæ facilè in altum subleuantur, vt radices, semina, folia, flores, aromata; Obliquis quæ difficiliùs attolluntur, vt resinę, lacrymæ, pinguedines & gummi. Cornu-Musæ.

De Mensis & abaco Officinæ necessariis. CAPVT XI.

VLLA est adeo tenuis suppellex, vel tam inops tugurium, in quo mensa quædam ad epulandum, aut aliud quippiam agendum non inueniatur. Non enim semper omnis mensa dapibus, sed aliјs operibus multis inseruit, vt in Officina simplicibus excipiẽdis, seligendis, cernendis, parandis, mensurandis, ordine disponendis antequam veniant in compositionem.

Proinde cùm solennis ac magna quædam compositio paranda est, vt Theriaca, Mithridatium, Aurea Alexandrina, mensa quædam longior, non in loco communi, vt Officina, sed in cubiculo quodam idoneo præparanda, vt liberiùs singula simplicia Pharmacopœus seligat, accuratiùs ponderet, tutiùs custodiat, & exactiùs misceat ac componat.

Abacus verò nummularius vnus, aut alter in Pharmacopolio perpetuò maneat, ad multa valde necessarius. Superponuntur enim ferè cuncta, quæ emuntur aut venduntur, mensurantur aut trutinan- Abacus supputatorius.

tur, paruo mortario teruntur, aut forficibus diuiduntur, vel integra exhibentur.

Forma eius quadrilatera est, in antica parte multas exemptiles capsulas habens, & velut loculamenta, in quibus pleraque semina includuntur, & ad rei exigentias asseruantur: In altera parte subselliũ versus, cui solet Pharmacopœus insidere, aliquot arculas maiusculas, seris ferreis obfirmatas, in quibus medicamenta quædam pretiosa continentur.

In parte verò superna hiat rima quædam seu scissura, qua datur aditus in cistulam subiectam, in quam nummi ex labore quotidiano lucrati & accepti demittuntur.

Rastrum suspensum in Officinis quid conferat.

Supra abacum pendet instrumentum quoddam trabeculis confixum literæ T inuersæ, non multum dissimile, in cuius ima parte claui lignei, vel ferrei configuntur, in quibus lances diuersæ magnitudinis, forfices, spatulę, & alia quędam instrumenta suspenduntur, quæ vt ad manum sæpe esse debent, sic cito oculis obiiciuntur.

Præter mensas ligneas tabulæ quædam marmoreæ, vel Porphyreticę in Officinis habentur, cum similis materiæ molulis, quibus margaritæ & lapilli pretiosi læuigantur, vt alibi notauimus. *lib. 2. c. de tritura.*

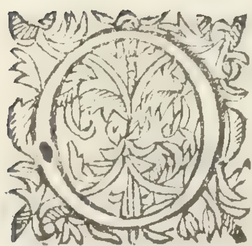
Tabulæ marmoreæ.

Ad suffulciendum maiores pilas, seu mortaria in Officina, rectum stat quoddam paruum velut statumen, aut truncus breuis, cui ad ornatum variæ imagines insculptæ sæpe visuntur.

Haberi quoque solet in Pharmacopolijs capsula quædam, seu arca admodum longa, lataque, sed profunda parum, in qua pyxides & arculæ multæ reconduntur, in quibus singula medicamenta, quæ compositionem quamdam parandam ingrediuntur, seorsim reponuntur, atque eo ordine disponuntur, quo medicamentum aliquod parandum præscriptum est, vel debitè componendum.

De arculis, pyxidibus, & alijs Officinæ vasis.

CAPVT XII.

OMNIA Pharmacopoliorum vasa medicamentis inseruiunt vel parandis, de quibus abundè suprà, vel reponendis, de quibus nunc agendum. Ea autem sunt Lagenę, lecythi, ollæ, capruncula, vrceoli, arculæ & pyxides.

Lagenæ.

Lagenæ omnibus notę, aut vitreę sunt, aut fictiles, in quibus aquæ destillatę reponuntur, quę imum in Pharmacopolio locum solent occupare, quòd aquę ipsius contentæ cęteris medicamentis grauiores sint, & maxima quantitate seruentur. Adueniente verò hyemis rigiditate, cùm aquæ facilè concrescant, vt à gelu tutæ sint lagenæ in cella vinaria reconduntur, donec frigoris sæuitia desierit.

Lecythi reponendis oleis dicantur, suntque nonnunquam figulini, sed frequentiùs & vtiliùs stannei, & operculo obducti, vt ad nutum claudi valeant, & aperiri. In ipsis olea per infusionem parata conuenientissimè reponuntur & seruantur. Lecythi.

Ollæ.

Terebintina Veneta, oleum de Spica, Syrupus de *k*ermes, vel capilli Veneris Mompeliensis, vel alia medicamenta fluxilia, quæ ad longinquam regionem mittuntur, cùm vix tuto in vitreis vasis ob fragilitatem, nec commodè in fictilibus ob grauitatem deuehantur, in quibusdm lagenis oualis figuræ, imperfectę tamen, nam ima parte, & vtrinque planæ sunt, quæ ex laminis ferreis tenuibus, foliolis stanni obductis construuntur: Sic enim earum vectura facilior & tutior est, vt quæ non multum graues sint, nec percussu aut compressu facilè fragiles. Lagenæ ferri albi.

Fiolæ.

Variæ quoque vitreæ lagenulæ, fiolas vulgus nominat, magnitudinis variæ pernecessariæ sunt, in quibus medicamentorum doses, ægrotis exhibendę ponuntur. Idcirco nonnullę lib.ß. capere debēt alię ℥iiiij, aliæ, ℥iiij alię iij, vel ij, tantum, vel etiam minus, vt cum vncia solum dimidia aquę theriacalis, vel imperialis præscribitur.

Habendæ quoque figulinę quędam paruę, ad medicinas plebeijs, vel alijs nobilibus ruri commorantibus deferendas, quæ quod atramento sæpius inseruiant, atramentariæ vocari solent. Atramentarię.

Ollarum magnus est in Officinis numerus, quarum maior portio ex stanno est, nonnullæ ex terra figulina, & paucæ quædam ex plumbo Inseruiunt vnguentis recondendis & securè conseruandis.

Capruncula fictilia sunt omnia, intus candore, læuoreque nitentia, altera tantùm parte ansam, qua manu teneri queant, altera tubum habentia, quo liquorem admissum effundant. Os verò admodum supernè patulum habent, vt commodius ipse liquor affundatur. Multis coloribus variegatis diuersisque figuris exornantur, & syrupis reponendis, ac tuto conseruandis destinantur. Caprūcula.

Præter ista vasa, alia quædam admodum parua, vrceolorum instar, habentur, vitrea, ac fictilia, in quibus pulueres cordiales vulgo dicti custodiũtur, peculiaremque in Officina locum, ac artificio quodam magis exornatum tenent. Vrceoli.

Sunt & alia parua quædam stannea, operculata, in quibus variæ pilularum massæ corio singulæ singulo inuolutæ reponuntur. Vrceoli.

Lignea quoque vasa sunt quędam ad medicamentorum repositiones: vt Sportæ, arculæ, pyxides. Sportæ ex ramulis vimineis, vel iuncis contextæ, fructibus multis reponendis dicantur; fereque in taberna reconduntur posteriore, aut altero officinæ angulo. Cum tamen paruæ sunt ad huius contignationem sæpiùs suspenduntur. Sportæ.

Arculæ.

Arculæ quadrilateræ, sunt, ex quinque tenuibus & breuibus asserculis præter operculum affabrè iunctis constructæ, quibus reponū-

tur cortices, ligna, fungi, flores, tabellæ, ossa, cornua, vngues, & siccatę partes animalium.

Pyxides.

Pyxides rotundæ sunt, & profundæ, atque vel torno, vt olim, vel lato ac tenui asserculo in circulum adducto, vt nunc formam teretē assequutæ, in quibus succi sicci, lacrymæ, gummi, mineralia & radices quædam exsiccatæ includuntur.

Arcularum & pyxidum pars illa anterior, quæ Officinæ vestibulū spectat, variis imaginibus, vt cercopithecis, sagittariis, anseribus loricatis, & similibus picturis exornatur, relicta tantum parte, in qua medicamenta intus contenta, literis vel aureis, vt sæpe fit, vel quibuslibet designantur.

Stirpes aridæ modò in arculis, modo in sacculis inclusis adseruantur, vt & radices multæ præsertim tenues: nam crassiores filo traiiciuntur, ac sic suspensæ optimè arescunt & custodiuntur.

Sic videor omnium Officinæ supellectilium descriptionem & vsum paucis dedisse, quæ si quis omnia ob fortunæ tenuitatem habere non queat, saltem magis necessaria habere debet.

De Simplicibus vel integris, vel eorum partibus in Pharmacopolio seruandis. CAP. XIII.

DEFINIRI vix potest certus simplicium numerus, quibus Pharmacopola nonnunquam opus habet. Cùm enim omnia sata, genitaque, vel verius quæcunque homo calcare, contrectareque potest, in illius subsidium dirigi possint, qui breui quodam catalogo totam complecti materiam medicam tentant, simile quid his aggrediuntur, qui vniuersi vastitatem parua quadam tabella depingunt. Nicolaus quidem Prępositus, initio sui antidotarij, pluribus capitibus simplicia multa recensuit, quibus munitus, vt cum eo loquar, Pharmacopœus esse debet, sed qui ne proculdubio, centesimam eorum quæ medicis vsibus inseruiunt partem attigerit. Nam tellus quæuis medicamentum quoduis non profert, sed forsan illa quędam Nicolao nota, hæc alia, quæ nec ipse vidit, nec eorum vnquam fecit periculum. Et quotidie, ex India, & regionibus aduenis aliquot simplicia aduehuntur nostratibus inuisa, & prorsus incognita.

Vt vt sit, onerosum nimis videtur ac superfluum omnia simplicia, quorum vsus celebratur recensere, & singulorum nomen & faciem describere cùm primæ notæ Medici qui ea in re desudarunt, animum etiam tyronum non ita expleuere, quin eorum multi, multa vel oblita esse, vel superfluè dicta confiteantur. Sed valeant isti sycophantæ, quibus ne quidem Iupiter placet, nostrumque institutum persequamur, ac præcipua quædam simplicia, quæ in Officinis debent

hyssopus,calamentum,nepeta,marrubium,pulegium,satureia,thymus,origanum,anethum,ruta, lauendula,maiorana,ozimum, serpillum,horminum,scordium,chamæmelum,melilotus,centaurium minus,dictamus,ceterac,cuscuta,cimbalaria,hypericum,cētinodia, betonica, melissa, rosmarinus, clematitis, veronica vtraque, verbena, althea, petum, tapsus barbatus, saluia, stœchas, t mariscus,matricaria, polium,folia sennæ,laureolæ & lauri, adiantum verum,saluia vita & agrimonium.

Pauci admodum flores seruantur,quòd eorum facultas vix perduret, Maximè autem tres cordiales vulgò dicti, custodiuntur,vt etiam flores rosarum,granatorum,saluiæ, anthos, chamæmeli, meliloti, genestæ, arantiorum,cedri,stœchados, keiri, iasmini, tunicis, bethonicæ, hypericonis,nenupharis & croci. Flores adseruandi.

Semina necessaria sunt, quatuor frigida maiora, & totidem minora, semen altheæ, atriplicis, raphani, berberis, plantaginis, citoniorum, psyllij, lini, fenugræci, cumini, anethi, anisi, feniculi, coriandri, agni casti, ameos, bardanæ, carthami, ebuli, ricini, petroselini, apij, rusci, asparaginis, milij solis, nigellæ, papaueris, ozimi, portulacæ, pastinacæ, dauci, angelicæ, synapi, nasturtij, thlaspi, seseleos, leuistici, erucæ, grana alkekengi, lauri, hederæ, iuniperi, cubebe, cardamomum, & piperis omnes species. Seminaquę debeant seruari.

Fructus quoque multi in Officinis habendi sunt, vt amygdalæ dulces & amaræ, auellanæ, nuces, arantia, mala citria poma fragrantia, curtipendula, colocynthis, sorbæ, corna, pruna, dactyli, mora omnia, ficus, mala granata, iuiubæ,gallæ,oliuæ,cappares,nuces,cupressi,glandes,tamarindi myrobalani, persica, cerasa,passulę, pistacia, sebesten, anacardi, poma mandragoræ & pini, & siliquæ cassiæ. Fructus in Officina, necessarij.

Cortices vel ex radicibus plantarum exuuntur,vt cortex capparis, vel ex trunco, vt cinnamomum, vel ex fructibus,vt arantijs, granatis,citrijs,& similibus. Paucæ autem seruantur, quia facilè dum vsus postulat, ex fructibus, aut radicibus ipsis possunt haberi. Cortices quæ adseruandæ.

Gummi multa necessaria sunt, vt ammoniacum, galbanum, serapinum, bdellium, opoponax, asa vtraque, resina, colophonia, tragacanthum, storax, gummi cedri, hederæ, cerasi, pruni, iuniperi, gummi elemi vulgo dictum Arabicū, mastix, lacca, myrrha,thus,vt & aliæ quædam lacrymæ,tā resinosę,vt therebintina,laricea, abietina,quam gummosę,vt bdellium,Cancamum,animę,Saranna& Tacamahaca. Gummi quæ seruanda.

Cæterum succi quidam seruantur, vel adhuc liquidi & lagenis excepti,superfuso oleo,vt succus limonum,Ribes,berberis,citoniorū, hypocystidis,eupatorij,absynthij vel siccati,vt glycyrrhizę succus,vt Opium, Acatia, Elaterium, Aloe, Scammonium. Succi quidam seruandi.

Adſeruantur quoque plures aquę deſtillatæ, quàm quæ à Nicolao recenſentur; Dici enim vix poteſt, quot, & quam variæ, tam ſimplices, quàm compoſitæ, nunc in Officinis deſtillentur, non modò ex ſtirpibus, ſed etiam ex animalibus vel integris, vel eorum partibus: De quibus ſequenti capite pauló fuſiùs agendum.

Aquæ deſtillatæ.

Quibus aquis eſſe debet Officina munita. CAP. XIV.

NON tanta vis ſolet aquis deſtillatis concedi, quanta ſimplicium decoctis: verum hæc cum hyeme lateát, nec niſi iamdiu collecta ac ſicca habeantur, prudenter medici iuſſerunt, vt ex ipſis adhuc virentibus & vigentibus arte deſtillatoria ſanguis cum anima, hoc eſt, ſuccus tenuior ſeu aqua cum facultate eliceretur. Quę ſane ſolers inuentio, non parùm materiam pharmacariã exornauit. Tam fœlices enim experientia dedit ſtillatitiarum aquarum effectus, vt non modo hyemali conſtitutione ſint ex vſu frequenti, ſed etiam ęſtate in qua viuidarum ſtirpium magna ſuppetit vbertas. Siue enim zulapium præſcribendum eſt, ſiue epithema, aut Colyrium, omnia ex aquis deſtillatis, magna ſui parte depromenda.

Inter eas autem quædam dicuntur cordiales, aliæ hepaticæ, aliæ ſpleniticæ, aliæ cephalicæ, alię nephriticæ, ac diureticæ, nonnullæ, quæ ſcilicet fucis inſeruiunt, Coſmeticæ: quædam opthalmicæ, alię communes, quæ partes ſingulas æquè reſpiciunt, ſeu refrigerent, ſeu calefaciant, vel aliam qualitatem impertiantur.

Aquæ cordiales. Cordiales ſeu cardiacæ vulgares quatuor ſunt, endiuiæ, cichorij, bugloſſi, borraginis: quib. adhuc octo magis ſane cordiales adijcio, oxytriphylli nempe, cardui benedicti, acetoſæ, ſucciſæ, ſcabioſæ, calendulæ, vlmarię & nenupharis. Addi poterit aqua Agripalmæ, quę vulgo cardiaca dicitur, vt & roſacea.

Cardiacæ aquæ. Aquę ſcordij, ſcorzonerę, gentianæ, enulę campanę, angelicæ, tormentillę, nucum viridium, ozimi, rutę, iuniperi, hederę, citriorum & arantiorum non modò cardiacę ſunt, ſed alexiterię: Peſti ſiquidem pręcauendę & curandę conducunt.

Aquæ alexiteriæ.

Aquæ hepaticę. Hepaticæ sũt, aquæ cichorij, agrimonij, eupatorij, fumariæ, lichenis ageratı, ſonchi, portulacæ, cicerbitæ, adianti & roſarum alb.

Spleniticæ. Lieni conferunt præ ceteris aquæ tamariſci, ſcolopendrij, ſeu ceterach, hæmionitidis, lupuli, & florum geneſtæ, lilij conuallij, & pomorum redolentium.

Cephalicę. Cephalicæ, quod caput reſpiciant, dicuntur aquę bethonicæ maioranæ, polij montani, calamenthi, ſaluiæ, meliſſæ, roriſmarini, tiliæ, Iaſmini, pæonię roſarum, ſaturciæ primulæ veris, narciſſi, ſtœchados, roſarum, florum arantiorum, ozimi & cariophyllorum hortenſium.

Nephriticæ & diureticæ quædam sunt,& haberi debent,vt parietariæ,cucumeris,melonum,raphani, fenellorum, siliquarum,fabarum,argentinæ,asparagorum,œnonis, alkekangi,milij solis , ceparum, altheæ,maluarum , limonum & granorum iuniperi. Nephriticæ.

Seruandæ sunt adhuc nonnullæ Cosmeticæ,sic dictæ,quod ad curiosum quemdam ornatum vsurpentur vel compositę & odoratissimæ,vt quę Damascena vocatur,vel simplices vt ad rugas delendas, vel nitorem cuti conciliandum , vel furfures detergendos , vt aquæ florum fabarum,sambuci,liliorum, mellis,albuminũ ouorum,carnis melonum , & florum altheæ. Cosmalicæ.

Ophthalmicæ quædam non omittendæ , vel compositissimæ , vt aqua communitatis,cuius descriptio circa Antidotarij finem habetur,vel simplices,vt Euphrasiæ, chelidonij,feniculi, rutæ, verbenæ, anagalidis,solani, plantaginis,rosarum. Ophthalmicæ.

Pectorales quædam dicuntur, vt prassij, scabiosæ,tussilaginis,papaueris erratici, vrticæ, adianti, bardanæ, cardui , hyssopi,liliorum, violarum, borraginis, & buglossi. Aqua Peti non modo pectoralis dicitur,sed quod mirè conferat Asthmati Asthmatica à multis vocatur. Pectorales.

Stomacho roborando quędam non parum conducunt, vt quę ex absynthijs eliciuntur , ex omnibus menthę speciebus,ex rosis rubris balaustijs recentibus, & ex his omnibus quę cum manifesto calore stypticitatem quamdam obtinent. Stomachicæ.

Asseruandę sunt adhuc aliæ multæ , quæ peculiari dote , multis affectibus sanandis congruunt, vt aqua primulæ veris arthritidi , aqua papaueris rhœadis pleuritidi , aqua portulacæ lumbricis necandis,aqua artemisiæ & matricariæ vtero aberranti, aqua ceparum sumpta morsui rabidi canis, aqua alliorum & succi nucum alterando febribus tertianis,aqua veronicę cancro,aqua cicutæ ophtalmiæ feruidissimę ac contumaci, aqua vlmariæ , mouendo sudori, aqua filicis totius adustionibus, aqua pæonię epilepsię,aqua centinodiæ, sistendo sanguini,aqua nympheæ conciliando somno , aqua saluiæ paralysi, aqua mespilorum & sorborum viridium dysenteriæ. Aquæ specificæ.

Præter dictas, Officina multas alias habebit, quæ vel calfaciendo,vel refrigerando vel alijs qualitatibus corpus immutando conferunt,vt aquæ bursæ pastoris,equiseti, polygoni, prassij,spicæ vulgaris,semperuiuę,talictri,ligustri,matrissyluæ,geranij,scrophulariæ, saxifragæ,horminij,chamæpitheos, sabinæ, abrotoni , tanaceti, fragarum,cerasorum,& aliorum fructuum , vel florum , foliorum , & radicum ex simplicibus sumptorum pro medicorum intentione. Atque vt paucis concludã ex mineralibus vix vnquam destillatione vulgari, ex animalibus aliquando, ex plantis sæpissimè pro medicis vsibus aquæ eliciuntur. Aquæ communis.

De Mineralibus & Metallis in Officina seruandis. CAP. XV.

EQVE errant qui à medicamentorum censu mineralia prorsus ablegant; & qui sola ad morborum omniũ expugnationem vsurpant: Morbis enim vt omnibus, vix conferre, sic multis aliquando prodesse certum est; Nam ex mineralibus omne medicamentorum genus habemus, alterantium, roborantium, & catarthicorum. Alterat calx, lithargyrus, vitriolum: roborat hyacinthus, terra Lemnia, smaragdus: purgat lapis cyaneus, Stibium & Mercurius. Ipsis quoque metallis vim inesse eximiam, præter virorum probatissimorum testimonia, effectus comprobat. Aurum enim in bracteolas redactum, & cum aliis idoneis medicamentis sumptum, multis affectibus medetur, præsertim melancholicis, atque his omnibus in quibus facultates roborandæ sunt ac spiritus exhilarandi, vnde scobs illius ditioribus nonnunquam exhibetur, vel cardiacę confectiones, quæ eius bracteolas excipiunt, vt aurea Alexandrina, Confectio alkermes, & Electarium de gemmis.

Primum autem locum inter metalla tenet aurum, dein argentũ, tum æs, stannum, plumbum & ferrum. Septimum addiderunt nonnulli, nempe mercurium, qui tamen potentia quàm actu potius metallum est. Mineralia verò pene innumera sunt, vt terræ multæ species, inter quas Lemnia primas tenet, dein bolus orientalis, postea terra Erethria, Selinusia, Samia, Synopica, Ochra, & quæ ex pluribus fodinis ac terræ visceribus eruuntur, vt sales fossiles, gypsum, talchum, misi sory, minium, calx, vitriolum, chrysocolla, auripigmentum, alumen, sulphur, crystallus, stibium, & quę vel metallis adnascuntur, vel ex fornacibus in quibus liquantur, colliguntur, vt flos ęris, cadmia, cerusa, squamma ęris, plumbago, pompholix, spodium, lithargyrus, diphriges.

Inter Mineralia quoque plurimùm celebrantur lapides multi, tum ob vires eximias, tum ob pulchritudinem, pretiosi dicti, vt Saphyrus, Rubinus, carbunculus, smaragdus, hyacinthus, granatus, topasius, berillus, achates, sarda, carchedonius, hæmatites, Iaspis, selenites, magnes, pumex, alumen. Quibus adduntur ea quæ ex mari & aquis desumuntur, vt ambra odorata, sal marinus, alcyonium bitumen, corallium, succinum, gagates, antalium, dentalium, coralina, spongiæ, aliaque nonnulla, quæ quòd medicam vim habeant imbecilliorem, omittuntur.

De animalibus aut eorum partibus in Pharmacopolio seruandis. CAP. XVI.

NIMALIA nos vel incolumes alunt, vel morbidos sanant, vel vtroque in statu inducunt, aut alio modo seu viuentia, seu interempta, in nostrum veniunt emolumentum, vt cùm his integris, vel eorum partibus, aut excrementis, ad multorum morborum vtimur curationem, aut corporis nutricatum & virium instaurationem: Moschus enim & zibethum licèt excrementa sint, cordi tamen & spiritibus roborandis mirum in modum conferunt.

Integra solent vsurpari insecta, vt cantharides, aselli, vermes, lacertæ, formicæ, viperæ, scorpiones, ranæ, cancri, hirundines & quædam auiculę.

Partes animalium multę sunt Medicis viribus insignitæ, vt Os cranij humani insepulti, & de corde cerui, cerebella passerum & leporum: dentes apri lucij & Elephantis: cor ranarum, pulmo vulpis, iecur hirci, intestina lupi, testiculi castoris & gallorum, vesica suis, genitale cerui, cutis seu senecta serpentis: Axungia humana, suilla, anseris, ouis, anatis, taxi, cuniculi, capræ, anguillæ, colubri; Medulla, ceruina, vitulina & hircina; Sanguis humanus, columbinus, hircinus: Lac omne, Et quæ ex lacte prodeunt, serum, caseus, butyrum: Oua gallinarum, perdicum, formicarum: mel, cera, propolis: Cornua ceruorum, damarum, monocerotis: vngulæ alces, caprę, bubali: testæ ostrearum, margaritæ ex ipsis desumptæ, & conchæ multorum piscium.

Excrementis adhuc sua virtus cùm non desit, ea ipsa quoque in Pharmacopolio haberi non dedecet, vt stercus caprinum, caninum, ciconiæ, pauonum, columbarum, Oesypum, Sericum, Moschum, zibethum, & pilos quorumdam animalium.

Atque vt omnia in pauca contraham, omnia simplicia medicamenta Pharmacopolæ maximè necessaria sunt, quæ in tribus libris de materia medica à nobis describuntur.

De Medicamentis compositis in Officinis Pharmacopœorum seruandis. CAPVT XVII.

VM ars Pharmaceutica hucusque in artem minimè redacta fuerit, nec medicamenta nisi paucissima certa methodo descripta, nec ordine optimo digesta, vix dum statui potuit, quænam compositiones in Pharmacopolijs parandæ, retinendæ & seruandæ.

Nicol. Præpositus medicamenta quidem multa describit, sed eorum partem quamdam ipsemet improbat, aliam non fideliter transcripsit, aliam, quidpiam immutando, deprauatam reliquit, adeout ex eius scriptis, quænam medicamenta recipi, vel reijci debeant, non satis facile sit coniectare.

Nic. Alexandrinus tantam medicaminum farraginem simul congessit, vt Pharmacopœorum ingenia potiùs obruerit quàm iuuerit.

Actuarius quoque, Aëtius & Oribasius multa descripserunt, quæ quòd simplicibus vel incognitis, vel nimium raris constent, vel ineptè descripta comperiantur, vel nullis viribus eximijs commendata, negliguntur.

Inter recentiores Fernelius, Syluius & Rondeletius medicamenta à veteribus inuenta sedulò examinarunt, eorumque multa vt indebitè concinnata despexerunt, alia meliori iudicio inuenta, & viribus insigniora probarunt, commentariis illustrarunt, & commendarunt.

Ex omnibus quæ præstantiora à doctis viris, & probatiora à senioribus & expertis creduntur, selegi; Ex quibus eleganti ordine libris sex coactis, Officinam Pharmaceuticam extruxi, hoc est, Antidotarium edidi, in quo medicamentorum omne genus optimorum & probatissimorum describitur, alterantium, purgantium & roborantium. Quæ cùm vel intrinsecus assumantur, vel adhibeantur extrinsecus: Illa sub forma syrupi, vel sapæ, vel conseruæ, vel Eclegmatis, si alterantia sint: vel Electarii liquidi, vel solidi, vel trochiscorum, vel pilularum, si purgatoria: vel pulueris aut cõfectionis opiatæ, aut pastillorum si roboratiua sint exhibentur: hęc verò olei tantùm forma, aut vnguenti, aut emplastri imperantur.

Quas omnes medicamentorum formulas distinctis libris, & sectionibus optima methodo descriptas exhibemus, in quibus omnia medicamenta continentur, quibus Pharmacopolia instructa esse debent ac munita. Pluribus non opus est, nec multo paucioribus ritè carebit, qui singulis humani corporis affectibus bene mederi cupit.

OFFICINÆ PHARMACOPOEORVM,

SEV ANTIDOTARII LIBER PRIMVS.

DE MEDICAMENTIS ALTERANTIBVS

& præparantibus, in octo sectiones distinctus, quarum prior selectos tantum Syrupos, & vsu longo probatos describit.

PRÆFATIO.

VAM sit in tradendis disciplinis necessaria methodus, cuique vel mediocriter erudito notum est: Certa namque ratio docendi, discẽdique sine methodo nulla: hac duce quæuis artes firmiùs stabiliũtur, optabiliùs earum theoremata leguntur, faciliùs discuntur. Ex multis verò qui Antidotaria scripserunt, vix duos reperies, qui eamdem methodum sequantur in disponenda serie medicamentorum compositorum. Nicolaus quidam Pręposítus aliis malè pręponitur, qui ad alius Nicolai Alexandrini, à quo quę sua vocat,ª excerpsisse dicitur, imitationem, alphabeticum ordinem sequutus est, primumque de medicamentis egit, quę in principio dictionis habent literam A. Secundò, de his quæ incipiunt à litera B. Et sic de reliquis. Hocque pacto promiscuè de Antidotis, aceto scyllitico & Amylo loquutus. Inter recentiores Syluius, Fernelius & Ioubertus, rectum ordinem seruandum, certis legibus firmare & optima serie disponere tentarunt; In multis tamen multùm à se inuicem dissentiunt, nec quem vnus sequitur ordinem, alij probare videntur. Is autem maximè probandus, quem medendi ratio præscribit. Series enim verborum & præceptionum docet, & quasi loquendo demonstrat.

Ni. præpositus à Nic. Alex. medicamenta transcripsit.

a Ioan. Agricol. Ammonius. Et M. Tatius Alpin.

Hanc doctrinæ methodum hac in Officina tradimus, in qua cùm ad omnium morborum expugnationem, omnia medicamenta tanquam in locupletissimo penu contineantur, ea non confusè descripsimus, sed quæ intus sumuntur, Officinæ parte prima extrinsecus adhibentur, altera congessimus. Prior autem pars in tres libros distribuitur, quorum primus, de medicamentis alterantibus & præparantibus agit: Secundus, de purgantibus: Tertius, de Cardiacis seu roborantibus. Singuli denuò in multas sectiones distinguntur; vt & sectiones adhuc in capita plurima. In priore autem agitur de Syrupis, atque primùm de his, qui ex primis & vernis floribus parantur, Cuiusmodi est Syrupus Violatus, Syrupus de Tussilagine, & de floribus Persicorum.

Syrupus Violatus. CAP. I.

℞ Florum Violar. recent. ac mundatorum lib. ii. macerentur horis octo in lib. v. aquæ tepidæ in vase vitreo stricti oris, & operculato: Postea colentur: Eidem aquæ calfactæ tantumdem violarũ horis adhuc octo maceretur, & percoletur, Idque quinquies iteretur: Tùm sumantur colaturæ clarificatæ & sacchari partes æquales, & fiat Syrupus perfectè coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupum natura sola nullum vnquàm confecit, sed ex arte mixtionem, coctionem & consistentiam suam habet; Qui tamen ex solis violis, aqua, & saccharo conficitur, simplex dicitur, ad discrimẽ magis compositi, qui præter hæc, semina citoniorum, maluarum, iuiubas, sebesten & aquam cucurbitę recipit, cuius author primus Mesue perhibetur, sed nullibi, quòd sciam, sic confectus reperitur. Simplex verò in omnibus Pharmacopoliis inuenitur, sed non vbique, æquè simplex paratus. Aliquando enim è violarum succo & saccharo tantùm, aliquando ex illis bis, ter, vel etiam pluries infusis & expressis conficitur. Multi siquidem nouas violas septies infundunt & macerant, alii octies, & nonnulli nouies; Sed Fernelius inutilem putat toties iteratam infusionem. Frustra, inquit syrupo violaceo conficiendo violarum macerationem nouies renouant, cùm tertia, aut quarta infusione nihilo inefficacior sit futurus syrupus.

Melior

Meliorem tamen existimo, qui ex pluribus infusionibus conficitur.

Nonnulli succum ex violis expressum, alij conseruam, syrupo coctione iam incrassato adijciunt, vt magis violaceus reddatur. Alij malunt, ex puro violarum succo & saccharo albissimo parare; quidam saccharum coquunt ad Electarij consistentiam, quod postea decoquunt in syrupi crassitudinem supradicto violarum infuso, aut succo expresso.

Discrimen verò constituunt multi inter violatum & violaceum, vt violatus dicatur syrupus ille, qui ex floribus mundatis conficitur; Violaceus, qui ex integris & non mundatis, hicque minus quidem violatus est, sed magis solutiuus; Pars enim herbacea qualitatem habet emollientem, perinde ac folia. Sunt qui tantùm sacchari libras quatuor ad infusionis, aut succi libras quinque adijciunt, & coquunt in syrupum, sicque Lutetiæ parari solet.

Qui syrupum hunc voluerit habere maximè violatum, in breuiore aquæ calentis quantitate maiorem violarum vbertatem quater, aut quinquies maceret, & in colatura fortiter expressa triplum, aut paulo minus Sacchari ponat, atque vt decet lento igne coquat, syrupum habebit violeteo colore valde saturatum. Nihil enim æquè colorem perdit, atque vehemens ignis & prolixior infusio, exempli gratia, si in aquæ lib. I. tantum, violæ mundatæ quater infundantur & exprimantur, & in vltima colatura, quæ erit circiter ℥xv. addentur sacchari lib. iij. atque super cineres calidos totum coquatur, syrupus habebitur colore & sapore gratissimus, qui vetustate nec rancescet nec decoquetur. Non debet autem minor violarum quantitas in parua atque in magna quantitate aquæ poni vt violatissimus habeatur.

Nonnulli sic colore & sapore pergratum efficiunt hunc syrupum: foliolorum violarum benè mundatorum ℥iiij. in mortario terunt; superfundunt sacchari ad electarij consistentiam cocti & adhuc feruentis lib. I. agitant omnia simul & permiscent, die sequenti parum calefaciunt & per torcular, exprimunt, dein parum coquunt, & sic elegantem & gratum habent syrupum.

Quoquomodo paratus syrupus de violis, si guttulas aliquot aciduli spiritus, vel vitrioli, aut sulphuris, ex violaceo rubellus, & veluti rubini aut granati coloris apparebit, quam tincturæ metamorphosim qui non norunt vix credunt, & qui vident inexperti mirantur.

Syrupus Violatus bilis acrimoniam frangit, calorem viscerum temperat, ventrem leniendo ac molliendo subducit, & vitijs thoracis confert. Præcipuo autem auxilio est pectoris, & lateris inflammationibus, & asperæ arteriæ scabritiei, & in febrium æstu, biliosis & acutis morbis, præcordiorum ardoribus, & siti sedandæ commendatur, Qualitates.

Syrupus de Tußilagine. CAPVT II.

℞	*Tußilaginis recentis*	*m. vi.*
	Capilli veneris veri	*m. ij.*
	Hyssopi	*m. i.*
	Glycyrrhizæ rasæ	℥ *ij.*

Coquantur in lib. iiij. aquæ pluuiæ vel fontis, ad quartæ partis consumptionẽ. Decoctio coletur & clarificetur; Cui adde sacchari albißimi lib. iij. fiat Syrupus perfectè coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic à Tussilagine, tanquam à basi nomen habet, cuius quantitas cæteris maior est. Illius auctor cùm incertus sit, variè præparari solet. Verùm optimam nunc descriptionem exhibemus, per quam simplicia quatuor præscripta in aquæ libris quatuor incoquẽda diximus, quia longiorem coctionem non sustinent.

Qui primo vere syrupum hunc conficiunt, flores solummodò tussilaginis assumunt: Qui æstate, partes æquales foliorum viridium & florum siccorum adijciunt. Sunt qui æstate media ex solo foliorum succo depurato & saccharo parare solent. Optimè quoque fit ex solo florũ decocto & saccharo, diciturque Syrupus de Tussilagine simplex, & aliquando Syrupus florum Tussilaginis, seu vngulæ caballinæ, ad differentiam superioris magis compositi, qui præter cętera capillum veneris verum admittit, cuius penuria substituendum polythricum statuo.

Syrupus de tussilagine simplex.

Vulgarem huius syrupi descriptionem qui sequuntur, aquæ tantum lib. 4. ponunt, sed re vera artis componendi medicamenta magistri hanc aquæ quantitatem sufficere negant, ad legitimam huius syrupi clarificationem & apparatum. Proinde ad simplicium pondus definitum libr. vij. aquæ ponunt, dein parum coqunt, ad lib. I. scilicet dissipationem: postea clarificant & elixant quousque decocti superficies admodum nigrescat. Tum per manicam hippocratis traijciunt, & lib. iii. sacchari albissimi permiscentes percoquunt in syrupum, colore gratum & viribus optimum.

Syrupus de Tussilagine tussi confert, Orthopnœæ, asthmati, trachęæ arteriæ aspredini, sputo coquendo, mouendo, & expectorando. Debet verò sensim assumi lambendo instar eclegmatis, vt diutius hęreat œsophago, & aliquid deerret inter lingendum, per asperę arterię amplitudinem.

Syrupus florum Persicorum. CAP. III.

Florum Persicorum recentium lib.
℞ maceretur in lib. iii. aquæ tepidæ horas xii. Deinde bulliat parum, & exprimatur. Tum par florum quantitas infundatur, & exprimatur; Idque quater, aut quinquies iteretur, vel etiam sexies, si florum suppetat vbertas. Postremæ colaturæ ad lib. iii. adde sacchari lib. ii. ß. fiat Syrupus, vt artis est.

COMMENTARIVS.

Christofor. Georg. Syrupus vel ex fructibus, vel ex floribus Persicorum conficitur. Qui ex fructibus, raro est in vsu, etiam teste commentatore in Mesuem, & primo tantum vere paratur, vt ille incipiente Autumno, antequam scilicet Persica absolutè maturuerint. Tria vero syrupum hunc ex paucioribus infusionibus confici, vt quatuor aut quinque tantùm suadent, florum nempe iactura, penuria & amaritudo. Iactura quidem, quæ arte quapiam reparari nequit: Euulsis enim floribus, noui eodem anno minimè renascuntur, & arbor infrugifera manet. Penuria, quia non nisi sata viret, nec inculta dat poma colono, vt violæ & reliquæ plantæ agrestes. Amaritudo, quæ eò molestius toleratur, quò pluribus iteratis infusionibus conficitur.

Syrupus è floribus Persicorum paratus vim habet aquas & bilem ducendi, vermes enecandi, & infarctu mesenterium liberandi. Non solum enim meatus diducit, sed humores incidit & educit. Facultates.

Syrupus de Lupulo. CAP. IV.

℞ *Succi depurati Lupuli*	*lib. iiii.*
Succi fumariæ depurati	*lib. ii.*
Sacchari albißimi	*lib. vi.*
Coquantur ſimul ex arte & fiat Syrupus.	

COMMENTARIVS.

Non eſt omnibus vna ſyrupi huius deſcriptio: Alij enim ex ſolo ſucco lupuli & ſaccharo conficiunt, Meſuei conſilio fulti, qui capite de volubili, ſic præſcripſiſſe videtur. Alij fumariæ ſuccum adiiciunt, quorum iudicio lubentius aſſentior. Sic enim vires nanciſcitur præſtantiores, ſed non ſtatim primo Vere aut hyemis fine, cum ſcilicet Lupuli germina erumpere incipiunt parandus eſt, ſed expectanda paulo calidior cæli conſtitutio, quæ tenellam fumariam exhibeat, cuius ſuccus deſideratur, alioquin parandus ſimplicior ex ſolo lupuli ſucco depurato, & ſaccharo ad legitimam coctis ſpiſſitudinem.

Verum cùm ſucci minimè acres, vel acidi difficilè clareſcant, prius ad ignem parum ebulliendi, poſtea laneo collo pluris traijciendi, tum cum pari portione ſacchari tabazeth ſeu albiſſimi & puriſſimi fiet ex arte ſyrupus colore pergratus. Decocta quæ ſic percolari nō queunt, cum viſcida ſæpe ſint minus ſacchari ad decocti ſolitum pondus poſtulant, vt ritè clarificentur.

Syrupus de lupulo præcordiorum æſtus contemperat, humores frigidos & craſſos attenuat, calidos ducit per aluum, & ictero, hydropi, atque morbis omnibus ab oſtructione natis conducit.

Syrupus rosarum pallidarum. CAPVT V.

℞ *Rosarum pallidarum recentium lib. vi.*
Infunde horis octo, in vase vitreo stricti oris, cum aquæ tepidæ lib. xv. Deinde colentur. Tum par quantitas aliarum rosar. recentium in aquæ calefactæ pari quantitate maceretur, & rursus coletur: Idque iteretur nouies, Nonæ ac postremæ infusioni colatæ addatur æquum sacchari pondus, & fiat Syrupus secundùm artem.

COMMENTARIVS.

Nonnulli minorem sacchari quantitatem adiiciunt, & diutius coquunt, vt crassescat: Tuncque magis purgatorius est, sed minus palato gratus. Multi Mesuei consilium sequuti, infusionem primam, vel etiam bis iteratam seruant, vase stricti oris, ac ritè operculato exceptam, seperfuso oleo, & quadraginta dies insolatam. Mucharum rosarum vocant, vt mucharum violarum, earumdem infusarum, nec expressarum macerationem.

Ne quis autem nostri nos immemores putet, qui hoc priore libro, de medicamentis tantùm alterantibus & præparantibus agere polliciti sumus, nunc verò ipsius adiungimus syrupum rosarum pallidarum verè purgatorium; Dicimus nos omnes syrupos vsitatiores eadem serie & ordine quem temporis conditio præbet describere, non omissis, aut ad alium locum remissis purgantibus, qui re vera pauci sunt; Et qui inter eos purgant, id adeo præstant ignauè, vt verius præparatorij dicantur. Proindè non ęquum visum est, eosdem, vt & bechicos, ab alterantibus separare.

Nostri seculi seniores syrupi rosarum pallidarum simplicis præparationem & vsum docuerunt. Iuniores inuentis addere sepę gestientes sennæ & agarici commixtione nunc magis compositum in multis vrbibus efficiunt: Atque huius ℥ij. illius verò ℥iiii. pro quaque syrupi libra sumunt, in rosarum infuso macerant, & ex arte coquunt in syrupum. Cuius vires sane commendantur. Eius enim ℥i. aut ℥iß. in aqua, aut decocto idoneo diluta in rem præsentem, cito, & tuto dari potest puero, vel etiam grauidæ cui conuenit. Sunt & qui rhabarbarum adiiciunt, sicque syrupum habent Catholicum

Syrup. rosar. pallid. compositus.

omnes humores educentem: sed præstat vtendi tempore, vt fieri solet, vsurpare.

Syrupus rosarũ moschatelinar. Parari quoque potest syrupus rosarum moschatelinarum, qui nõ modo halitus suauitate, sed agendi præstantia illum superat, qui è vulgaribus vbique conficitur, modo illarum tanta suppetat vbertas ad infusionem totius, aut paulo minus iterandum, quoties in vsitatissimo ac vulgari ea solet iterari.

Vires. Potenter ac sine molestia serosos, ac tenues, & biliosos humores purgat, omnique ætati, cui conuenit innoxiè datur. Debiliores vires habebit qui paucioribus infusionibus ob florum inopiam parabitur. Quo tempore rosæ moschelinę vberiùs florent & fragrantiùs spirant, vt sub finem æstatis, eo syrupus hic conficiendus.

Qualitates. Syrupus rosarum pallidarum inter hydragoga medicamenta & alterantia numeratur: Humores enim calidiores contemperat, & serosos educit, non modò à regione prima corporis, sed partibus remotioribus, si maiori quantitate sumatur. Recens paratus vim habet purgandi maiorem, vetus imbecilliorem, daturque tutò pueris & senibus.

Syrupus de Hispidula, seu æluropo, vulgò de pede Cati.

CAP. VI.

Summitatum floridarum & recent. æluropi lib. I.
℞ Infunde per noctem, aut diem integram in aquæ calentis lib. viii. aut sufficienti quantitate: Deinde bull. lento igne. In colatura ad lib. iiii. adde sacchari lib. iiii. coquantur ex arte in syrupum.

COMMENTARIVS.

A paucis annis syrupum hunc in vsum venisse certum est; Recentiores enim inuenerunt, & experientia multa audaciores facti comprobarunt, primusque omnium Lutetiæ parauit Cl. Gonerius Pharmacopœus insignis, & materię medicamentariæ peritissimus, qui vbi plantam ex qua conficitur, ex agro Turonensi & Andegauensi aduectam conspexit, eam in Parisiensi, ac vicino quæritans inuenit copiosam, qua singulis annis suum conficit syrupum, alia aliunde non mutuata. Variè autem solet appellari, videlicet hispidula, gnaphalium, pilosella, cotonaria, æluropus, seu pes cati, & à quibusdam, sed impropriè, lagopus, seu pes leporis, qui trifolii quędam species perhibetur.

Accidit autem ſyrupum hunc multifariam pręparari, quòd nullus adhuc typis excudendum commiſerit: Alii enim tantùm plātę ſummitates, aut ſolam lanuginem in aqua macerant, alii floſculos & folia, quibus libenter aſſentior: Sic enim vim magis aſtringentem poſſidet, & ſiſtendis fluxionibus conuenientiorem: Alii decocto parando adiiciunt glycyrrhizam, iuiubas, paſſulas, hordeum, & alia bechica; Sed vſitatior ea eſt deſcriptio, quam exhibemus, cui ſi libra dimidia ſacchari roſacei permiſceatur, aut eius par & penidiorum pōdus, qualitatem aſſequetur magis bechicam & cardiacam, & ſaporem gratiorem.

Præparādi modus ita facilis eſt, vt minimè egeat alia dilucidatione quàm quæ ex illius deſcriptione eſt conſpicua ſatis. Si planta non niſi ſicca habeatur, eius quantitas minor, aquæ maior ponatur. Qualitates.

Vis huius ſyrupi agnoſcitur eximia ad multos pulmonis affectus, nam cùm ęluropus, ſeu hiſpidula planta ſit vulneraria & aſtrictoriæ facultatis, non modò vulnera curat, & vlcera impedit, ſed alia multa illorum vitia ſanat. Maximè vero his conuenit, quibus à capite, ac aliis partibus ſit fluxio in thoracem, & quibus pulmones pituitoſo humore multo infarciuntur. Humoris enim irruentis impetum cohibet, fluxum coquit, partem affectam roborat, & expectorationem mouet.

Syrupus de papauere, ſimplex. Deſ. Meſ.

CAPVT VII.

℞. *Capitum papauer. albi & nigri magnitudine mediocrium, ac recentium an. ʒLx. hoc eſt, ℥vij. & ß. Macerentur per diem naturalem in aquæ pluuiæ lib. iiij. donec tabeſcant. In colatura ad lib. i. ß. adde ſacchari & penidiarum an. ℥vi. ſeu lib. ß. Coquantur in conſiſtentiam ſyrupi.*

COMMENTARIVS.

Syrupus hic à Meſue dicitur ſimplex, ad alterius magis compoſiti diſcrimen, cuius confectionem ingrediuntur multa lenientia, vt ſemina lactucæ, maluæ citoniorum, Iuiubæ, capillus veneris & glycyrrhiza; quibus ſi fuerit opus, in rem pręſentem conſulit Fernelius, vt Syrupo ſimplici addatur violaceus, aut iuiubinus. Monet etiam vt minus adiiciatur papaueris nigri, quòd eius non ſit tutus vſus, albi

verò quantitas augeatur: Cui assentitur Ioubertus contra Rondeletium: Vultque vt nigri papaueris quadraginta tantum dragmæ, albi octoginta ponantur, vt amborum requisita quantitas habeatur, sed proportione diuersa.

Diacodiũ opiata est.

Vulgus autem Pharmacopœorum hunc syrupum Diacodium nũcupat, sed imperitè, cùm Diacodium inter Opiatas reponatur, vt videbimus suo loco: Alterius tamen defectum ac vicem alterum facilè supplet, cùm somnus tantùm est conciliandus.

Cap. 2. lib. 7. comp. med. sec. loc.

Tandiu autem consilio Galeni capita papauerum post macerationem coquenda, vt non tertia, aut quarta, aut aliqua talis pars aquæ fiat reliqua, verùm vbi primùm in totum flaccida facta fuerint & marcida, ait Galenus: Nam cum succum ipsorum exprimere volumus, hoc vix assequimur, nisi ipsis flaccidis ac marcidis factis. Superuacaneum igitur coquere diutius. Aqua verò pluuia seligitur, qua deficienre, fontana quoque optima est, modò limpida, insipida, & omnis qualitatis expers. Ob eam rem, quæ per tubos plumbeos deriuatur, relinquenda, quod limus in ea contineatur: vnde qui aquę eiusmodi fæcem combibunt, dysenterici euadunt, ex Galeno. Lutetiæ tamen similium aquarum vsus frequens est, nec insalubris.

Diacodiũ veterum.

Diacodium autem veterum, vt Critonis, Heræ, Damocratis, Sorani & Galeni, cùm forma opiatæ paretur, multumque displiceat; Saccharum enim non recipit, sed alia multa insuauia & forsan inutilia, nunc minimè paratur: Cuius loco nunc prostat in Officinis Syrupus ex decocto capitum papauerum & saccharo confectus, qui impropriè à multis practicis Diacodium vocitatur.

Diacodiũ exoleuit.

Vires.

Syrupus de papauere laudatur ad conciliandum somnum, biliosi humoris contemperationem, & tussim mitigandam. Penidiorum accessu, vim habet magis bechicam, ac lenientem. Penidia vocant Arabes Alphenicum ob albedinem. Est enim confectio albissima ex saccharo in decoctione hordei tandiu cocto, donec consistentiam ductilem acquirat; vt possit manibus trahi, duci, & variè in pastillos, vel bacillos intortos more chordarum effingi. Si parum mellis adijciatur, facilius parabitur, nec authoris primi scopo reluctabitur.

Penidia Alphenicũ.

Syrupus

Syrupus papaueris Erratici. CAPVT VIII.

℞. *Infusionis florum papaueris erratici bis, aut ter iteratæ li. ii. sacchari albißimi l j. ß. sacchari rosati ℥iii. fiat Syrupus perfectè coctus vt artis est.*

COMMENTARIVS.

Non desunt qui pluribus infusionibus syrupum hunc parari debere contendunt, sed bina, aut trina ad summum sufficit: In soporiferis enim medicamentis virium intensa qualitas non expetitur. Adde quod pluries iterata infusio syrupum colore & sapore reddit magis ingratum. Eadem verò proportio florum ad aquam in hoc syrupo solet asseruari, atque in rosaceo.

Si hæc infusio ter repetita & admodum viscida, in maiori aquæ quantitate facta fuerit melius clarificabitur, verum cum saccharo diutius elixanda, vt coeat in syrupum.

De Syrupo autẽ papaueris rhœadis antiquorũ nemo loquutus est, sed recentiores hũc adinuenerũt aduersus pleuritidẽ, cuius principio valdè conuenit. Qualitatem enim habet astringentem, roborantem, bechicam & hypnoticam, impeditque ne humor è capite ad thoracem defluat. quod vt faciliùs præstet, sacchari rosati portio communis adiicitur. Tuto datur ab ℥ß. ad ʒiß. & validioribus ad ℥ij. Maximè verò incipienti, aut non multum progressæ pleuritidi, ne noua fluxio suboriatur, vel saltem vt prior sistatur. Qualitates.

E

Syrupus de lamio seu vrtica mortua, flore albo.

CAPVT IX.

℞. *Succorum lamij,*
Centinodiæ,
Plantaginis,
germinum primorum salicis ana lib. ß. cum saccharo fiat ex arte syrupus.

COMMENTARIVS.

Noua quidem placent, sed non omnibus omnia, vt nec antiqua: mihi cùm probantur hæc & illa, modo rationibus firmata, nostrum contigit antidotarium multis antiquorum, simul & nuperorum medicaminibus locupletari. Si inter ea quædam quibusdam minus sapiant, his per me fas erit illos æmulari, qui conuiuio lautè instructo vocati, dapes tantum quasdam seligunt & forsan minus suaues, & salubres, quas magis sapidis præferunt.

Syrupus de Galiopsi seu de lamio albo flore, aut si mauis de Centinodio, Pari enim iure sic dici poterit, necnon de reliquis illius cōpositionem ingredientibus, à paucis annis in vsum factus, à paucis quod præscriberetur & pararetur, editione priore neglexeram: nonnulli tamen primæ notæ medici cum illius vires prædicare nouerim in selectorum ordinem huc congerere non molestum putaui. Paratur ita facilè, vt vix faciliùs vnus. Colligenda sunt primo vere germina, è quibus eductus succus asseruandus ad reliquorum adolescentiam, quo tempore conficiendus erit syrupus.

Vires. Laudarunt nonnulli ad compescendum è cerebro in pulmones pituitæ fluxum, cui coercendo non quidem ignauus est, sed frequētiùs vsurpans ad sistendos quosuis mulierum per vterina loca fluores, ad dysenteriam & immoderatum sanguinis per sedes venas seu hęmorrhoidales euacuationem, ad hexaticum fluxus, atque etiam cohibendos omnes & partibus in partes alias humores. Syrupi astringentes vt mirtillorum citoniorum, rosarum siccarum & Alexandrinus eosdem effectus promittunt.

Syrupus de Nymphea. CAP. X.

℞. *Florum Nymphex alb. l. ij. Infunde horis sex, aut septem in aquæ calidæ lib. iij. Deinde bulliant parum. Colaturæ denuò adde parem florum recentium quantitatẽ, & par fiat maceratio & expreßio: Idque ter repetatur. Colaturæ clarificatæ addatur æquum saccari pondus, & fiat Syrupus secundum artem.*

COMMENTARIVS.

Multi ex infusione vnica tantum syrupum hunc conficiunt, sed efficacior est, qui ex ea ter repetita paratur. Debet autem florum pars virescens ac herbacea, necnon flaua reiici, & albissima tantùm retineri. Dicitur hic syrupus simplex ad differẽtiam alterius magis compositi, descriptione Francisci Pedemontani, qui raro habetur in vsu, quoniam simplex paratu facilior sit, nec vires habeat imbecilliores: Adde quod compositionis descriptio à multis improbatur, à quibusdam immutatur, ab aliis simplicium, quibus constat, quantitas augetur, ab aliis imminuitur. Parandi ratio ex formula descriptionis satis nota.

Syrupus de Nymphea insigniter refrigerat, veneris insomnia cohibet, semen immodicè fluens retinet, somnum conciliat, viscerum æstus mitigat, sitim temperat, & febrium ardores compescit. Facultates.

Syrupus Capillorum veneris, communis.

CAP. XI.

℞. *Capilli veneris veri,*
Adianti communis,
polytrichi,
ceterach,
saluiæ-vitæ, *an. m. I.*
glycyrrhizæ rasæ & contusæ ℥ ij.
Infunde duodecim horis in aquæ calidæ quantitate sufficienti: Dein bulliant semel atque iterum. Colaturæ clarificatæ ad lib. v. adde sacchari albiss. lib. iiij. fiat Syrupus.

COMMENTARIVS.

Huius syrupi tradita descriptio vsitatissima est, cui iuiubas nonnulli adijciunt, alij passulas & glycyrrhizam. Sed nihil ex istis arridet Fernelio, existimanti horum permistione syrupum magis ignauum reddi ac imbecilliorem. Vtiliter tamen addi potest glycyrrhiza, quæ præter dulcedinem, qualitates habet capillaribus affines. Nonnulli tamen eam relinquunt, quòd syrupum magis flauum reddat. Verùm pluris æstimanda qualitas ac virtus, quàm color. Vnde Parisienses Pharmacopœi syrupum hũc accuratè iuxta simplicium definitorum quantitatem & legitimum apparatum conficiunt, viribus medicatis eximium. Qui secus faciunt paruam capillarium quantitatem permiscentes, & leuiter tantum macerantes, syrupum quidem perlucidum, sed vt colore, sic virtute aqueum parant, quem ægrotis exhibentes, & eos suo voto, & medicos scopo defraudant. Parabitur ergo iuxta formulam descriptam, omnium optimam & apparatu facillimam.

Qualitates. Præparantium syruporum hic omnium maximè est à vario & multiplici vsu commendatus. Ad partium enim quarumcumque & præcipuè thoracis, iecoris, lienis, renum, vteri quosuis affectus oppugnãdos, & ad humores tenuandos & præparandos vtilissimus. Bilem nãque temperat & concoquit, pituitam incidit, succum melãcholicum ad expurgationem faciliorem reddit, & longo vsu sæpè ipse eosdem humores per aluum blandè subducit, expectorationem quoque mouet, & humores bronchijs pulmonum contẽtos incidit & coquit, & per anacatharsim educit.

Syrupus Capilli veneris Monspeliensis.

CAPVT XII.

℞. *Capilli veneris veri recent. & parum incisi m. ii. Infunde duodecim horas, vel diem integrum, in aquæ calidæ sufficienti quantitate: Deinde bulliant parum. Colaturæ clarificatæ ad lib. iiii. adde sacchari libr. iiii. fiat Syrupus, vt decet, coctus.*

COMMENTARIVS.

Syrupus hic in ciuitate Monspeliensi, à qua cognomẽ, vsitatissimus est, frequentissimus, & compositione simplicissimus, vt qui tantum fiat ex leui decocto folius adianti veri clarificato & saccharo in consistentiam syrupi cocto.

Sic enim & colore, & sapore gratissimus est. Gratiam verò maiorem adhuc palato conciliat, qui simul aquam rosaceam admittit, quę ab aulicis pharmacopœis interdum adiicitur, vt astutia quàm scientia magis principum & magnatum gratiam aucupentur, & in illorum crumenas digitos subtilius iniiciant.

Vires habet ei qui capillares omnes & glycyrrhizam excipit, affines, sed imbecilliores: Segnius enim humores incidit, attenuat & meatus aperit. Omnium imbecillimè, cui aqua rosata miscetur, cuius scilicet facultas sub astrictoria incidenti & attenuanti reluctatur. Vires.

Syrupus de quinque radicibus.

CAPVT XIII.

℞. *Radicum apij,*
fœniculi,
petroselini,
rusci,
asparagi an. ℥iiii.
Coquantur in aquæ sufficienti quantitate. In colatura ad lib. iiii. adde sacchari tantumdem, fiat Syrupus, vt artis est.

COMMENTARIVS.

Radices primùm à sordibus mundantur; dein abluuntur, in frusta secantur, à meditullio nerueo purgantur, contunduntur & coquuntur. Debet autem multorum iudicio, coctio fieri in libris octo aquæ tandiu coctæ, vt quinque tantùm supersint; Quibus colatis & clarificatis, sacchari libræ quatuor adiiciuntur. Quē parādi modum, & aquæ ad saccharum proportionem magis probo.

Nec desūnt, qui acetum addant, vt eius vim incidentem augeant, sed vsus tempore dilui potest in decocto idoneo, vel attenuante, vel magis, aut minus aperiente pro vario Medici scopo.

Paratur à quibusdam Syrupus ex duabus tantum radicibus, petroselini nempe & fœniculi: Sed cùm inefficacior sit, & reliquæ tres radices facilè possint haberi, præstiterit cum quinque radicibus parare, nec opus erit alterum, qui duas tantum radices excipit, habere. Si quis tamen curiositatis quàm necessitatis magis studiosus, hūc quoque habere voluerit, conficiat ex radicum petroselini & fœniculi an. ℥iiij. coctis in aquæ sufficienti quantitate. Et colaturæ ad lib. ij. addatur sacchari par pondus, aut paulò minus, & fiat syrupus secundùm artem.

Syrupus de duabus radicibus.

Qualitates.

Syrupus de quinque radicibus humores crassos & glutinosos attenuat, incidit, meatus diducit, obstructiones tollit, vrinas pellit, menses mouet, arenulas eiicit, fœdis virginum coloribus & ictero prodest.

Syrupus de Althea. Des. Fernelij. CAPVT XIII.

℞. *Radicis altheæ* ℥ii.
cicerum rubrorum ℥i.
radicum graminis,
asparagi,
glycyrrhizæ rasæ,
passularum mundatar. an. ℥ß.
comarum altheæ
maluæ,
helxines,
pimpinellæ,
plantaginis,
adianti vtriusque an. m. I.
Sem. quatuor frigidor. maiorum & minor. an. ℨiii.
Coquantur in lib. vi. aquæ, dum quatuor supersint, & cum lib. iii. ß. sacchari fi. syrup.

COMMENTARIVS.

Plurimùm Lutetiæ Syrupi de Althea celebratur vsus, tum propter vires eius eximias, cùm authoris dignitatem, cui posterior ętas ideò gratias referre debet, quod medicam artem mirum in modum illustrarit. Præter autem medicamenta multa, quibus Pharmacopœorũ tabernas locupletauit, Syrupum habemus de Althea, Therapeuticis omnibus Medicis vsitatissimum; Ad cuius prępatationẽ, radices primùm purgatæ & lotę diu concoquendæ, præter glycyrrhizam, quę longiore coctióne amarescit: Dein herbę, postea Semina. Coctio verò facienda in aqua ad eius partis tantùm tertiæ dissipationem: longior enim viscidiorem decoctionem efficit: Proinde multi vel aquam augent, vel definitam in formula descripta parum coquunt, vt ad lib. I tantum deperditionem, ante colaturã, deinde clarificant, & cum saccharo percoquunt in syrupum. Sic rectè quidem viscosi liquores tractantur, ex quibus optati syrupi conficiuntur. Simplicia autem, quibus constat, omnia in libro primo materiæ medicę dilucidè explicantur.

Laudatur Syrupus de Althea ad crassam, lentamque pituitam clementer expurgandam, obstructiones tollendas, saburram renum impellendam, & ardorem vrinæ demulcendum.

Syrupus de Cichorio compositus Rheo D. Nic. Florent.

CAPVT XIV.

℞. Radicum apij, feniculi, asparagorum, hordei integri	an. ℥ii.
cichorij erratici, Intybi, latifolij, seu Endiuiæ Satiuæ, Intybi angustifolij, seu scariolæ, taraxaconis	an. m. ii.
Cicerbitæ, lactucæ vtriusque hepaticæ fumariæ, lupuli,	an. m. i.
Capilli veneris veri, adianti communis, polytrichi, ceterachi, glycyrrhizæ rasæ, alkekengi, seminis cuscutæ	an ʒvi.

Coquantur in aquæ lib. xii. aut quantitate sufficienti ad tertiæ partis consumptionem. In colatura clarificata dilue sacchari optimi lib. vi. coquantur in Syrupum. Cui perfectè, aut paulò plus cocto, adde ad singulas libr. Rhabarbari ℥ß. & nardi indicæ ℈iiii. fiet syrupus.

COMMENTARIVS.

Nicolaus Præpositus quem tanquam ducem Pharmacopœorum turba sequitur, quantitatem Rhabarbari præscriptam octuplicat, & pro quaque libra syrupi, ponit vncias quatuor Rhei, adeout in quaque

quaque vncia syrupi sint dragmæ duæ rhabarbari; hocque modo tenetur paratus Lutetiæ in omnibus Officinis, vt in rem præsentem, absque mora possit exhiberi. Nonnulli solum quadruplicant, alij triplicant. Displicet tamen multis, vt Fernelio & Iouberto tanta Rhei quantitas, vt quæ nullius sit vtilitatis, sed dispendij plurimi, putantque vtilius esse rhabarbarum vtendi tempore, in decocto conueniente infundere, & syrupo permiscere, quòd vis eius purgatoria coctione & asseruatione vanescat, vel plurimùm imminuatur. Prudenter tamen faciunt, qui ex octuplicato rheo parant, qui sanè vires alias habet, licet imbecilliores, atque simplex, cui re exigente, noua adiicitur rhei expressio.

Syrupus è cichorio compositus rhabarbaro allioticus est, roboratiuus & purgatiuus: Pręcordiorum namque ęstum contemperat, bilis acrimoniam demulcet, venas aperit, obstructiones aufert, hepar roborat, stomachum & primam corporis regionem blandè purgat, humores calidos educit, necnon pituitosos, si largiùs sumatur, conuenitque morbis omnibus biliosis, atque omni ætati, sexui & tempori: Tutoque dari potest infanti bimo, atque etiam iuniori. Facultates.

Qui paratur sine Rheo, vocatur simplex, licèt prædicta simplicia recipiat omnia, præter rhabarbarum & spicam Indicam. Syrupus de cichorio Simplex.

Paratur tamen alius multò simplicior ex solo cichorij succo depurato, & saccharo, ad legitimam coctis spissitudinem.

Vires.

Vterque valet æstuantibus stomacho & iecore, febricitantibus & viscerum incendio & obstructione laborantibus.

Syrupus de Endiuiæ simplex. CAPVT XV.

Succi Endiuiæ depurati & clarificati lib. viii.
℞ *Sacchari albißimi lib. v. misce, & ex arte coque in consistentiam Syrupi.*

COMMENTARIVS.

Quidam ex syluestris cichorij succo & saccharo syrupum hunc cōficiunt, vt supra notatum est: Alij ex intybo, seu ex Endiuia malunt parare, quod magis refrigeret, & minorem amarorem præ se ferat, alioquin ambo viribus pares.

Cum autem intybus, seu intybum genus sit ad omnes satiui cichorij differentias, Endiuiam nempe & Scariolam, Syrupus ex alterutrius succo paratus, sine discrimine, Syrupus de Endiuia, vel intybo simplex dici potest. Sunt & qui latiore significato Syrupum de cichorio simplicem nominant. Tanta siquidem est inter cichoreacea & intubacea non solùm idea, sed virium affinitas, vt alia pro aliis sæpius vsurpentur, manifesto vix errore.

Vires. Est verò syrupus è succo Endiuiæ paratus, ad iecoris æstus mitigandos accommodatissimus, vt etiam ad febrium ardores extinguendos, & bilem obtundendam efficacissimus.

Syrupus de fumaria, simplex. CAP. XVI.

Succi fumariæ depurati & clarificati lib. ii. ß.
℞ *Sacchari tabarzet lib. ii.*
Coquantur simul in Syrupum, vt artis est.

COMMENTARIVS.

Syrupi Capnitis, seu fumariæ duæ traduntur descriptiones, vna dicitur maior, seu magis composita, quæ ex pluribus componitur, altera minor, quę succo tantùm fumariæ constat & Saccharo. Illa solet Lutetię dari tyronibus paranda ad ingenij specimen,

quod paratu sit difficilis; Paratusque syrupus ex his simplicibus, quæ eius descriptio præscribit, non parum displiceat odore, colore, sapore. Halitum enim & insuauem spirat, & nigricat, & malè sapit. Propterea nec tanquam medicamen alteratiuum preparandus est, quia ingratus & ignauus, nec tanquam purgatorium, quia inefficacissimus. Præstat igitur simplicem in Pharmacopoliis habere: qui vt ritè paretur, in sole depurabitur fumariæ succus, cui postea, vt decet, clarificato par zucchari pondus adiiciendum, si syrupi maior suauitas expetitur, aut paulo minùs, si minor. Sed cùm fumariæ amaritudo valde sit ingrata, maiore copia sacchari dulcoranda. Præparatio.

Est autem fumaria planta vulgaris ac notissima, cuius duæ varietates agnoscuntur: vna hortensis est & bulbosa, quę vix ad medicos vsus trahitur, altera æquè in aruis cultis, & in hortis viret, ex cuius succo syrupus hic parandus. Qualitates.

Valet plurimùm obstructionibus vtriusque Hypochondrij, bili mitificandæ, succo melancholico pręparando, & febribus, quæ ab hepatis intemperie calida nascuntur, curandis.

Syrupus de fumaria maiori. D. Mes. CAPVT XVII.

℞. *Myrobalan. citreorum & cæpulor. an. ℥ xx.*
florum buglossi, vel borraginis,
florum violarum,
absynthij.
cuscutæ, an. ℥i.
glycyrrhizæ,
rosarum, an. ℥ß.
epithimi,
polipodij querni an. ℥ vii.
pruna n°. centum.
vuarum passarum mundat. lib. ß.
tamar-Indorum,
pulpæ caßiæ oriental. an. ℥ii.
Coquantur primùm coquenda in lib. x. aquæ ad septem librarum dißipationem. Colaturæ adde succi fumariæ depurati, sacchari albi an. lib. iii. fiat syrupus ex arte.

COMMENTARIVS.

Ni paratum vidiſſem in multis Officinis hunc ſyrupum libenter omiſiſſem, quòd ſapore, colore, viribus ab aliis multùm diſſideat, & ineptè deſcriptus agnoſcatur: In eius enim deſcriptione nullus ordo componendi ſeruatur, vt qui incipiat à Myrobalanis, dein à floribus, mox à foliis plantarum, poſtea à radicibus; tum à fructibus.

Præparatio. Vt verò compſitio hæc ritè peragatur, incipi debet ab elixatione polipodij contuſi, Cui mediocriter cocto, addenda ſunt pruna, paſſulæ, abſynthium, epithimum, cuſcuta, roſæ & glycyrrhiza: Deinde bulliant omnia ſimul ad librarum ſeptem aquæ deperditionem, additis paulò antè floribus. Colaturæ addatur ſaccharum, & coquãtur omnia ad conſiſtentiam ſyrupi. Inter tamen coquendum admiſcendæ erunt expreſſiones caſſię, tharmar-Indorũ & Myrobalanorũ ſeorſim factæ, in tribus partibus diſtinctis ſucci fumariæ, & ſic fiet ſyrupus præter cæteras dotes purgatiuus.

Qualitates. Blandè aluum ſubducit, meatus aperit, obſtructiones aufert, cutaneis affectibus tollendis confert, atque omnibus vitiis, qui ab humore ſalſo vel vſto proficiſcuntur.

Syrupus de Caßia. CAPVT XVIII.

℞. *Florum ſennæ mundat.* ℥iii.
Infunde per horam vnam aut alteram ſuper cineres calidos in aqua purißima, & in leui colatura ad lib. I. *adde Sac. albißimi.* ℥xiiij.
Coque ad conſiſtentiam Electarij ſolidi, tum dilue medullæ Caßiæ infuſæ & colatæ in aqua ſimplici ℥iiii.
fiat ſecundum artem ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Multos audio quotidie purgatos ſyrupo de Caſſia, quem à nullo deſcriptum aut paratum certus ſcio: verum imponunt pharmacopeoli quidam ignari medicaſtulos agentes, qui vt eos cautè decipiãt quos ſine conſilio purgare ſyrupum tantum de Caſſia pollicentur & volunt, ſe exhibere aſſeuerant, cùm reuera decoctum ſennæ cũ

caßia diluta exhibeant, cui interdum nonnihil ex diagrediatis permiscetur. Hinc à paucis annis Lutetiæ frequens inualuit syrupi de Cassia imaginarij tantum vsus. Et licet populus velit decipi, nolo tamen vt decipiatur, præsertim in his quę ad res medicas spectant, in quibus sæpe bis peccare non contingit, ob id, singulos monitos cupio syrupum de Cassia hucusque nullibi paratum & seruatum, falluntque ægri qui potenter se purgatos credunt sola Cassia in syrupum adducta: cuius medulla cum ignaua sit ad aluum ducendā, ignauius erit multò illius infusum solum quoquomodo apparatum. Ne quis igitur postea syrupi de Cassia appellatione & vsu abutatur, ipsius descriptionem & apparatum damus: cuius vim purgatricem si quis augere voluerit, sennæ quantitatem augeat, sed cum blandum ac dulciarium esse debeat catharticulum, præstiterit forma à nobis data parare, nec quicquam addere vel detrahere. Ad apparatum si quis malit saccharum infra conditionem Electarij duri coquere, & infusionem Cassię in B. mar. euaporare ad aquæ humiditatis absumptionem illi quoque per me licebit. Præparatio.

Syrupus hic blādè aluum ducit, ardores ventriculi & viscerum mitigat, primam corporis regionem sine molestia expurgat, vrinæ difficultatem & acrimoniā tollit, partes thoracicas lenit & tussiculosis prodest, & pueris ac grauidis re exigente tutissime dari potest. Vires.

Syrupus de succo Buglossi. CAPVT XIX.

℞. *Succi buglossi depurati lib. vi.*
florum eiusdem lib. I.
bulliant parùm: Deinde colentur, & clarificentur, & cum sacchari libr. iiij. coquantur in consistentiam sypupi.

COMMENTARIVS.

Cùm Syrupus hic viribus sit eximius, & paratu facillimus, minimè debet omitti. Vt ritè paretur tritum buglossum noctem vel etiam diem integram in vdo ac frigido loco dimittendum, deinde calefaciendum, tum exprimendum. Succus enim ipsius cùm viscidus sit, vix nisi hac arte educitur. Eductus relinquitur vt subsideat. Nonnulli flores buglossi cōtusos in eodem succo depurato parum incoquunt, alij in aqua, & colaturam affundūt in succum & saccharum, & perfectè coquūt ad consistentiam syrupi. Sunt qui buglossi

tantum folia ſumunt, alij radices, ego totum bugloſſum conuenire exiſtimo.

Syrupus de ſucco borraginis. Eodem modo paratur ſyrupus de ſucco borraginis, eoſdemque effectus pollicetur; Et qui alterum habebit, altero carere poterit.

Syrupus de Calendula. Ad hunc quoque modum conficitur Syrupus de ſucco calendulæ, vel hortenſis, quæ æſtate potiſsimum viget vel ſylueſtris, quæ omnium menſium calendis, vnde nomen, viret & floret. In vſu frequẽtiore deberet eſſe cùm vim habeat ſolarem, & valde cordialem principijs vitæ & principi parti amiciſsimam.

Vires. Valde conuenit his qui longo mœrore confecti marceſcunt, melancholia hypochondriaca laborantibus, lienoſis, & palmo affectis.

Syrupus de ſucco acetoſæ. D. M. CAPVT XX.

℞. *Succi acetoſ. in ſole depurati lib. iii.*
Sacchari albiſsimi lib. ii.
Coquantur ſimul, & fiat ſyrupus vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Simpliciſsimus eſt hic ſyrupus qui eodem modo, quo ſuperior à multis conficitur: Ab alijs ſaccharum coquitur ad conſiſtentiam electarij ſolidi, cui poſtea ſuccus depuratus & colatus adijcitur: Deinde parum feruefit mixtura, vt ſyrupi conſiſtentiam nanciſcatur idoneam. Sępius tamen ſaccharo clarificato ſuccus parùm coctus, & reſidendo purgatus ac colatus permiſcetur, & ſine aqua coquuntur in ſyrupum.

Hoc tamen poſteriore modo paratus vires habere dicitur imbecilliores, atque ſaporem non ita gratum: & re vera melior eſt qui fit ex ſaccharo ad electarij ſolidi conſiſtentiam cocto, in quod inijcitur, ac diluitur ſuccus depuratus, vel filtratus, vt nonnulli volunt, & ad idoneum ſyrupi corpus ſuper cineribus calidis redactus. Acida enim coctione non modo natiuam acetoſitatis gratiam amittunt, ſed ingratam quamdam acredinem acquirunt. Hoc autem parandi modo ſucci quantitas ante permixtionem cum vix definiri poſſit, ad libitum ſumitur, hoc eſt, tantum quantum ſufficit, vt dici ſolet.

Syrupus ex ſucco Oxalydis, ſeu acetoſæ ex Meſ.illius authore, febribus bilioſis & peſtilentibus ſaluber eſt, cordis & ventriculi calorem flammeum extinguit, & æſtuantia viſcera contemperat.

Syrupus acetatus simplex, seu Oxysaccharum. D. Mes.

CAPVT XXI.

℞. *Sacchari purissimi lib. v.*
aquæ fontanæ lib iiii.
Coquantur in vase fictili ad aquæ dimidiæ consumptionem: Tunc adde aceti vini albi lib. ii. aut lib. iii. vel iiii. prout magis aut minus acidus desideratur syrupus, & percoque in consistentiam idoneam.

COMMENTARIVS.

Licèt quouis tempore syrupus hic parari queat, cùm tamen viribus pręcedenti sit affinis, hunc illi proximè subiunximus. Ab aceto & saccharo quibus constat Oxysaccharum dicitur. Vt ritè paretur, coqui debet in vase figulino, vel stanneo, aut lapideo, vt vult Mesue, non æneo, vel cupreo, vt imperitè quidam faciunt. Perperam quoq; nōnulli acetum distillatum sumunt, quod qualitatem perquàm acerrimam ventriculo & neruis noxiā habet. Vulgare pręstantius est, multoque accommodatius, cuius varias proportiones author imperauit, vt pro vario Medici scopo syrupus parùm acer, aut acrior, aut acerrimus & valentissimus habeatur.

Conuenit humori feruenti refrigerando, crasso & viscido inciden- Qualitates. do, attenuando & ad expulsionem apparando, putredini arcendę siti sedandæ, & inflammationi viscerum mitigandæ.

Aliud Oxysaccharum, seu syrupum acetatum simplicem N. Myrepsus exhibet, cuius vsum valde probo. Sic vero describitur.

♃. aceti ℥ iiij. succi granatorum acidorum ℥ viij. Syrupus alius acetatus simplex.
Sacchari lib. I. coquantur in consistentiam syrupi.

Paratur vt superior, & vterque vocatur simplex ad differentiam alterius magis compositi, cuius descriptio datur à Nic. Pręposito; Sed cùm raro vel potius nullo sit in vsu, eius enarrationem subticemus.

Multos habet vsus; Incidit enim humores crassos, mouet & impel- Vires. lit firmiter inhærentes, calidos temperat, æstum ventriculi & hepatis refrigerat, & humorum corruptelam emendat. His quoque conue-
lib. 3. de nit, vt & alij syrupi acetati, in quibus vermes generantur, seu in inte-
mat. stinis, vt multis accidit, seu in venis, vt in quodam ciue Parisiensi, è
med. cuius basilica secta vermis palmum longus me præsente & vidente
cap. 33. exilijt, vt alibi notaui.

Syrupus Dynari, seu de Bizantiis simplex, & compositus D. Mes. CAPVT XXII.

℞ *Succorum Endiuiæ,*
Apii, an. lib. ii.
Succorum lupuli,
buglossi,
borraginis an. lib. I.
bulliant parum, despumentur & depurentur. Colaturæ ad lib. iiii. adde sacchari lib. ii. ß. fiat syrupus.

Sin autem compositum magis volueris, sic facito.

℞ *succorum dictorum ritè depuratorum lib. iiii.*
incoque rosarum ℥ ii.
glycyrrhizæ rasæ ℥ ß.
seminum anisi,
fœniculi,
apii an. ʒ iii.
spicæ nardi ʒ ii.
Colaturæ clarificatæ adde aceti lib. ii.
Sacchari albissimi lib. ii. ß. aut lib. iii.
Coquantur secundum artem vt fiat syrupus.

COMMENTARIVS.

Vterque syrupus parari solet, sed simplicem prætermittere potest, qui compositum habebit, vt etiam syrupum acetatum compositum, cuius vicem facilè supplebit. Dicitur autem Dynari, ab Arabibus, hoc est, diureticus, seu vreteres purgans: Non autem à denario, seu pecunia, vt multi putarunt. Nec fides est adhibenda Bern. Dessennio, qui hoc nomen scripserit inuentum ab inepto & auaro quodam Italo, qui voce Dynari stipem quamdam, seu nummum portendit.

Dicitur & Bizantinus, à Bizantio, siue Constantinopoli, vbi valde fuit vsualis, vel vbi primùm fuit inuentus, vel forsan quòd

Mesue

Mesue à medico quodam Bizantino seu Constantinopolitano illius descriptionem habuerit,

Syrupus Dynari qualitatem habet aperientem, incidentem & attenuantem. Confert obstructionibus hepatis, lienis, & mezenterij: Vtiliterque datur ictero curando, mensibus ciendis, & febribus sanandis, quæ è viscidorum humorum prouentu oriuntur. Vires.

Syrupus de moris compositus. CAPVT XXIII.

℞ *Succi mororum domesticorum non omnino maturorum lib. ß.*
Succi mororum rubi syluestris,
mellis albi despumati an. lib. I.
Sapæ ℥iiii.
Coquantur, vt artis est, in syrupum.

COMMENTARIVS.

Vt Diacodij loco, quod olim Opiatæ forma parabatur, nunc syrupum de papauere simplicem habemus, sic pro Diamoro, Syrupum de moris: Ad cuius confectionem multi adiiciunt succum fructus rubi Idæi fagarum: Sicque ex tribus mororum generibus conficiunt. Alij vtrumque relinquunt atque Sapam. Fit autem succorum simul cum melle coctio ad consistentiam tantùm syrupi, qui dilutior est Diamoro, seu Rob de moris, quod nunc vix paratum reperitur, sed eius loco syrupus mororum compositus capite superiore descriptus:

Multum quoque probarem syrupum de moris simplicem, ex eorum nempe succo & saccharo paratum: Cui si portio aquæ rosaceæ adiiceretur, & gratiorem, & ad multa efficaciorem, præsertim ad roborandum, & fluxiones sistendas iudicarem, Syrupus de moris simplex

Syrupus de moris compositus valet contra depascentia oris vlcera: Ad dentium quoque & gingiuarum affectus, ad Columelam, seu vuluæ relaxationem, & ad omnia oris vitia, & per se sumptus excochleari, & dilutus in decocto conuenienti in formam gargarismatis. Vires.

Syrupus Ribes & Berberis. CAPVT XXIIII.

℞ *Succi vel Ribes, vel Berberis lib. iiii.*
ſacchari lib. ii. ß.
Coquantur vt artis eſt in conſiſtentiam ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Gallorum vulgus hos fructus Groſſula rubra nominat, quos Mauritani Riben, & officinæ Ribes vocitant. Fructus ſunt parui, rotundi, rubri, ſucco multo & acinis quibuſdam paruulis prægnantes, & racematim cohærentes; Ex quibus tuſis, & prælo commiſſis exprimitur ſuccus, cui optimè depurato & colato ſaccharum adiicitur: Verùm minori quantitate quàm cæteris frigidioribus & humidioribus ſuccis, tum quia Ribeſius ſuccus meliùs & diutiùs ſine corruptela conſeruatur, tum quòd maiore copia ſacchari aciditas illius palato gratiſſima obtunditur, & magis hebeſcit vis ſyrupi.

Idem eſt iudicium de Berberis fructibus, quorum ſuccus ſimiliter extrahitur, & ſimili modo cum ſaccharo coquitur in ſyrupum. Fructum hunc vulgus Spini-vinetam nominat, officinæ Berberis, nomine forſan deducto ab Amyrberis Auicennæ, cui Dodonæus Oxyacanthę nomen dedit.

Vires. Syrupi Ribes & Berberis valde proſunt vomitibus bilioſis, febribus æſtuoſis, cardialgiæ, ſiti vrgentiori, & ventris fluxionibus immodicis.

Syrupus de Agresta, seu de Omphacio. CAP. XXV.

℞ *Succi vuæ acerbæ per residentiam depurati li. v.*
Sacchari albissimi lib. ii.
Coquantur simul ex arte in consistentiam syrupi.

COMMENTARIVS.

Parat Mesue vt Syrupum de succo citriorum: Proinde conficit ex Omphacio & Iulepo, hoc est, aqua & saccharo: Idque in vase figulino vel stanneo, minimè æneo vel cupreo. Ad preparationem coquitur primùm omphacium ad tertias, cui saccharum postea additur, aqua tripla coctum & clarificatum; Dein mixtura ferueſcit in cõsistentiam syrupi. Quidam addunt, inquit Mesue, cariophyllos, sed præstat relinquere, & iuxta descriptionem datam parare. Non improbatur eorum consuetudo, qui priùs saccharum coquunt in electarij aut penidiorum consistentiam, cui succum postea addunt, & leuissima coctura efficiunt syrupum, qui vt fiat acidissimus, ex succo vuarum omnino immaturarum parandus: Et sane melior & gratior est qui hoc postremo modo paratur quo parandi omnes acetosi syrupi: Acida enim longa coctione admodum acria & ingrata euadunt.

Syrupus de Agresta cordi benefacit, vomitiones sistit, & ventris fluxiones biliosas, sitim sedat, æstus viscerum temperat, stomachum calidis humoribus lacessitum recreat, febribus biliosis conuenit: Et valet contra venena, ait Mesue.

Syrupus limonum, & granatorum. CAPVT XXVI.

℞ *Succi limonum, vel granatorum acidorum sole depurati, & sensim colo laneo sine expressione traiecti lib. v.*
Sacchari albissimi lib. iii.
Lentè coquantur in vase fictili ad consistentiam syrupi.

COMMENTARIVS.

Hi duo syrupi coniunctim describuntur, quod vtriusque sit idem parandi modus, & par sacchari ad succum proportio, atque magna

Præparatio varia. virium affinitas. Nonnulli saccharum coquunt ad electarij solidi crassitiem, cui succum lympidum affundunt, rudicula agitant, & leui coctura in syrupum reducunt; hęcque præparandi ratio, multùm probatur, per quam scilicet succorum vis, igne non hebescit, sed integra retinetur. Alij succos elixant ad tertiæ partis consumptionem, deinde zulapium simplex affundunt, & denuò coquunt in syrupum.

Sunt & qui succum sumunt, & in duplo sacchato diluunt, parumque simul calefaciũt, vt aptiùs vniantur in syrupum. Qui sic paratur, consistentiam habet idoneam, optiméque seruatur, modò ex acidis succis conficiatur. Potest etiam sine igne, sed tantùm insolatu confici, addita maiore sacchari quantitate: Facilis tamen est conficiendi præscripta methodus, quam permulti sequuntur, sed meliorem credo, per quam saccharum coquitur in Electarij soliditatem, quod postea decoquitur appulsu & commixtione succi tanti quanto est opus ad consistentiam mediam inter syrupum & iulepium, crassior enim facilè candescit, vt loquuntur, seu sacchari candi modo concrescit.

Eodem modo paratur syrupus Arantiorum, & aliorum multorum fructuum.

Vires. Syrupus limonum febribus continuis & pestilentibus, ac contagiosis conuenit, vt & morbis omnibus, quos ingens ardor comitatur & humorum corruptela: Necnon Cardialgiæ, & aliis cordis affectibus. Syrupus verò granatorum cor quoque recreat, putredinem arcet, choleræ morbo ac vomiturientibus conuenit & fluoribus ventris.

Syrupus Citoniorum simplex.

CAPVT XXVII.

℞ *Succi citoniorum libr. x.*
Coque ad dimidias, & sine, vt duos dies resideant:
Atque vbi claruerint, colato; Dein misce
Sacchari lib. iii.
Percoque, vt artis est, in consistentiam syrupi.

COMMENTARIVS.

Varius est multùm huius syrupi conficiendi modus. Nam alii vinum adiiciunt: alij acetum: alij simul & vinum, & aromata multa, sicque compositissimum efficiunt.

Sunt qui ſimpliciorem malunt,& ſæpius citra coćturam ſuccos reſidendo & inſolando purgant; deinde cum zucchaſo clarificant, colant & percoquunt. Quidam in aqua ſaccharum diluunt, & probè concoquunt. Deinde ſuccos commiſcent,& rurſus parum elixant in Syrupum. Alij,alio modo. Sed qui traditur à nobis, vſitatior eſt, paratu facilior & melior.

Syrupus citoniorum ventriculũ roborat,vomitum ſedat,alui fluores reprimit,dyſentericis & cœliacis cõfert,vt etiam his, qui vel ſanguinem ſpuunt,vel fluorem menſium,aut hęmorrhoidum perpetiũtur immoderationem, atque deſtillationes à capite in thoracem, & partes inferas irruentes compeſcit. Vires.

Syrupus de Pomis, ſimplex. CAPVT XXVIII.

℞. *Succi pomorum dulcium,*
Succi pomorum acidorum an lib. v.
Coquantur ad medietatem, & reſidere permittantur, vt clareſcant. Dein percolentur, & cum ſacchari lib. iii. fiat ſyrupus ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Ad huius ſyrupi confećtionem nonnulli ſeligunt ſuccum pomorum redolentium, alij curtipendulorum, quibus facilè aſſentior, Rondeletio refragante,qui infirma ratione improbat ſuccum curtipendiorum, quòd videlicet ſint carne dura. Laudatur quoque eorum ſuccus quæ vulgus paſsipoma, & paradiſiana vocitat, vt etiam Reginetea.

Sunt qui in ſucco antè,vel etiam poſt depurationem, immergunt ſericum cocco baphica recenti tinćtum, donec rubeat, & eius tinćturæ vim accipiat, hocque modo fit excellentior. Alij ſuccum citri commiſcent; Verùm qui in Pharmacopolijs eſt aſſeruandus, modo præſcripto parandus,iuxta Meſuei conſilium.

Poma autem ſeliguntur non modò fragrantia, ſeu redolentia, quæ propter ſuauitatem cor recreant, ſed etiam ſubacida, quæ propter acidulum & iucundum ſaporem, non modò iucundè ſumuntur, ſed partes ad cordis œconomiam attinentes exhilarant, putredinem arcent, & melancholicos humores contemperant.

Vires. Non mirum igitur, ſi ſyrupus è pomorum ſucco paratus plurimùm commendetur ad atterendum, imminuendumvè ſucci melancholici prouentum, ad ſudores mouendos, ad palpitationem cordis, ad illius tremorem & debilitatem, & ſi Meſueo creditur, ad ſyncopem, ſeu potius lypopſychiam. Quàm ſaluber igitur perpetuus pomacij vſus?

Syrupus regis Saboris. D. Meſ. CAPVT XXIX.

℞. *Succi pomorum redolentium lib. iii.*
ſuccorum depuratorum bugloß & borraginis an. lib. ii.
foliculorum ſennæ mundatorum ℥iiii.
ſeminis aniſi ℥ß.
croci ʒii.
ſacchari lib. iii.
Percoque omnia ex arte, vt abeant in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Nullum Pharmacopolium hoc ſyrupo eximio carere debet, ad cuius confectionem ſenna primùm parum trita maceretur per diem naturalem cum aniſo in ſuccis deſcriptis: Poſtea ſemel, aut bis ferueſiat, & coletur. Expreſſio colata & clarificata coquatur in ſyrupum. Crocus autem panno lineo ligatus inter coquendum infricetur. Cognomen autem deſumpſit hic ſyrupus à Sabore rege Medorum, ad cuius ſanitatis conſeruationem inuentus fuit & inſtitutus.

Vires. Vitales ſpiritus recreat, mentem exhilarat, melancholicum humorem contemperat, & purgat, craſſos & lentos humores attenuat, flatus diſcutit, ventrem blandè ſubducit, & ſanguinem puriorem reddit.

Syrupus Myrtyrus Compositus. CAPVT XXX.

℞ *Baccharum myrti* ℥ii.ß.
Santali albi,
rhois culinariæ,
balaustiorum,
berberis
rosarum rubearum an. ℥i. ß.
mespilorum lib. ß.
Contusa omnia coquantur in aquæ lib. viii. *ad tertias. Expressioni adde succi cydoniorum & granatorum an. lib. ii.*
Sacchari lib. v. *Ex arte coquantur in syrupum.*

COMMENTARIVS.

Syrupus hic veterem retinet compositionem, in qua simul astringentia multa miscentur, vt baccarum myrti, quæ admodum raræ sunt, defectum suppleant, quarum si fœcundissima daretur vbertas, præstaret ex earumdem succo & saccharo tantum syrupum conficere. Valer. Cordus succum pomorum agrestium commiscet, Fernelius granatorum acidorum, cui malo assentiri.

Vt rectè paretur, saccharum in decocto percolato coquendum ad electarij solidi concretionem, deinde succi commiscendi, & ex arte conciliandi vt abeant in syrupum.

Syrupus Myrtinus ventriculum & viscera roborat, antiquatum alui fluorem compescit, sanguinis eruptionem retinet, & omnem humoris à capite ad partes inferas defluxum cohibet. Vires.

Syrupus de Mentha simplex, & compositus Des. Mes.
CAPVT XXXI.

℞ *Succorum depuratorum menthæ,*
granatorum dulcium &
granator. acidorum an. lib. I.
Sacchari, aut mellis tantumdem, fiat syrupus.

Compositus sic parabitur.

℞ *Succi cydoniorum dulcium,*
succi cydonior. muzorum, hoc est, acido-dulcium,
succi granatorum dulcium,
succi granatorum acidorum,
succi granatorum muzorum an. lib. I. ß.
In his macera horis xxiiii. menthæ siccæ lib. I. ß.
rosarum rubearum ℥ ij.
coquantur ad medias. Colaturæ adde
sacchari lib. ij. fiat syrupus, Galliæ moschatæ ʒ ii. linteo raro inclusis, aromatizatus.

COMMENTARIVS.

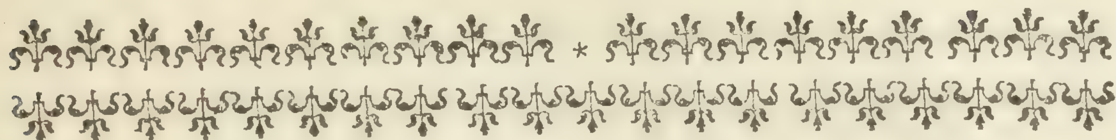
Paratur vterque syrupus cum melle aut saccharo, authoris consensu, sed magis placet & prodest, qui cum saccharo conficitur, cuius duplum Fernelius commiscet. Visitatior tamen parandi modus in composito sacchari tantùm libras duas admittit, iuxta Mesuei placitum, qui fructus acido-dulces & semimaturos suo idiomate, muzos vocat, hoc est, suaues; Tunc enim eorum sapor magis arridet. Qui compositum habebit, simplici carere poterit.

Ad hoc autem cùm mentha sicca accedat, eius quantitas maior videtur: Satis enim est, si libra vna aut vnciæ decem succis incoquantur, & his colatis tantumdem sacchari, aut paulò minus adiiciatur. Multum namque displicebit, si iuxta formulam à Mesue datam conficiatur.

Optimè parabitur ex succo menthæ depurato & saccharo simul coctis ad Electarij solidi modum, postea acidi succi miscebuntur, & super cineres calidos aut igne lento ita ducentur & regantur vt fiat Syrupus.

Vires. Syrupus de mentha ventriculum roborat, cardialgiam impedit, vomitum,

vomitum, singultum & alui fluorem compescit, maximè verò id præstat, qui maiore compositione paratur.

SECTIO SECVNDA,

De Syrupis, qui quouis tempore queunt parari.

Rima Sectione Syrupos, qui Vere, Æstate & Autumno parari solent, continua serie descripsimus; Nam cùm finis alicuius tempestatis anni sit principio sequentis congener, qui Syrupi in fine Veris conficiuntur, iidem & in principio quoque æstatis, ita ut sectionibus exactè distinctis, triginta priores syrupos dirimere non libuerit: Eo tamen ordine singulorum descriptionem dedimus, quo simplicia, quibus constant, optima colliguntur, vt priore loco, syrupos vernales, qui scilicet ex primis floribus vernis, posteriore Autumnales, qui ex fructibus: medio, nempe æstate, qui ex floribus, radicibus, succis & decoctis parantur. In hac verò sectione eos, qui non solùm hyeme, sed alio tempore confici possunt, & solent, exhibemus.

Syrupus Rosarum siccarum. D. Fernel. CAPVT I.

℞ *Rosarum siccarum lib. I.*
infunde horis xxiiii.
aquæ tepidæ lib. iiii.
In expresso dilue
sacchari albissimi lib. ii.
Coquantur ex arte in syrupum.

COMMENTARIVS.

Quisque ad libitum hunc syrupum conficit, nunc rosarum quantitatem augens, nunc minuens, & aliquando rosarum macerationem bis atque iterum renouans. Verùm nulla est formula præstantior hac Ferneliana, in qua debita proportio rosarũ ad aquam, & vtriusque ad saccharum seruatur, atque hac sola maceratione confectus syrupus nihilo est inefficacior. Rosę autem seligendę sunt pręrubrę,

non albæ, aut pallidę.

Vires. Syrupus rosarum siccarum ad omnem alui fluorem commendatur: Ad roborandasque partes internas, vlcera blandè detergenda, & agglutinanda, vomitum sedandum, & Rheumatismum cohibendum.

Syrupus Regius, siue Alexandrinus, olim Iulepus Rosatus. CAP. II.

℞. *Aquæ rosarum odoratissimæ lib. iii.*
sacchari tabarzet lib. ii.
misce, & coque igne lento, vt fiat syrupus.

COMMENTARIVS.

Qui huius syrupi perspicuitatem considerant, Iulepum cum Mesueo nuncupant? qui consistentiam, syrupum; qui suauitatem, syrupum Regium, aut Alexandrinum quasi Alexandro dignum. A Serapione Sacaniabin dictum. Eius enim vsum & reges, & delicatuli omnes minimè respuunt. Paratu facilis est, & quouis tempore parabilis, eoque nullum Pharmacopolium iustè carere potest, etiam si prioris seculi patres illum non nouerint, qui rhodostagma, seu aquam rosarum non eliciebant.

Alterius Iulepi Rosati descriptionem tradit Mesue, ex infusione rosarum parati: Sed hoc modo syrupi duo parantur, vnus rosarum pallidarum purgatorius dictus: Alter de rosis siccis: Neuter verò Iulepi nomen sibi vendicat.

Vires. Syrupus Alexandrinus Cardiacus est, bechicus, roboratiuus, alteratiuus, & thoraci, ventriculo, hepati, siti, & omni calori prodest.

Syrupus de Absynthio. D. Mes. CAPVT III.

℞. *Absynthij sicci lib. ß.*
rosarum ℥ij.
nardi Indicæ ʒiij.
vini albi & antiqui,
succi citoniorum an. lib. ij. ß.
Macerentur simul per diem naturalem super cineres calidos. Deinde coquantur ad dimidias.
Colaturæ clarificatæ adde
mellis despumati lib. ii. fiat syrupus.

COMMENTARIVS.

Absynthium Ponticum seu Romanum debet assumi siccatum, & cum rosis & nardo minutim incisa infundi in vino generoso, vt moschatelino in vase terreo, vitrato, super cineres calidos, per horas xxiiij. Tùm semel, aut bis tantùm feruefient. Postea addetur mel, vel potius, vt multi suadent, saccharum. Sunt qui duplicem habent, vnũ ex melle & absynthio vulgari Pontico: Alterum ex saccharo, & absynthio minore paratum.

Nonnulli parant syrupum Absynthiacum ex absynthij viridis libra dimidia cocta in aquæ libris tribus ad tertias. Colaturæ addunt vini albi, clari, antiqui & generosi, mellis albi & optimi an. lib. 1. Et coquunt in syrupi consistentiam. Quocunque modo ex prędictis paretur, ingratus est plurimum; Ob id rectè multi quantitatem absynthij minuunt, & saccharum addunt: Nam quę roborando ventriculo dantur, si valde ingrata sint, eum subuertunt, nec iuuant.

Syrupus de absynthio, dicitur roborare stomachum, iuuare concoctionem, excitare appetitum, flatus discutere, venas aperire, & vrinam mouere. Vires.

Syrupus de stœchade. D. Fernel. CAPVT IV.

℞. *Florum stœchados ℥iiii.*
thymi,
calaminthes,
origani an. ℥i. ß.
saluiæ,
betonicæ,
florum rorismarini an. ℥ß.
seminum rutæ,
pæoniæ,
fœniculi an. ʒiii.
Coquantur in aquæ lib. x. ad dimidias.
In colatura adde sacchari &
mellis an lib. ii. fiat syrupus aromatizatus cinnamomi, zinziberis, & calami odorati an. ʒii. raro linteo illigatis, & in syrupum appensis.

COMMENTARIVS.

Gemina ſyrupi huius deſcriptio à Meſue tradita ponit vtrumque piper, & pyrethrum: quæ quod calidiora ſint Fernelius deleuit: Adiecit vero quædam cephalica, ſaluiam nempe, bethonicam, pæoniã, & rorem marinum, vt effectus ab authore propoſitos conſequatur. Cognomen verò ſumit hic ſyrupus à ſua baſi, videlicet à ſtœchade, cui cætera adiunguntur, vt vires nanciſcatur magis cephalicas & inſigniores. Permittit Syluius vt ſine melle, & cum ſaccharo tantùm delicatioribus conficiatur.

Vires. Syrupus de ſtœchade cerebri multis affectibus cõfert, Meſuei teſtimonio; quibus minimè conferret, ſi iuxta ipſius deſcriptionem conficeretur: Nam ſtœchas, quæ pro baſi ponitur, magis hepatica, aut ſplenica, quàm cephalica eſt: Ob id Fernelius multa cephalica adiecit, quorum ratione, ſyrupus iuxta illius deſcriptionem paratus, epilepſiæ, ſpaſmo, tremori, & omnibus frigidis affectibus cerebri conuenit.

Syrupus de Glycyrrhiza. D. Meſ.

CAPVT V.

℞. *Glycyrrhizæ raſæ & parùm contuſæ ℥ ii.*
adianti albi, vel eius penuria, polytrici ℥ i.
hyſſopi ſiccæ ℥ ß.
Macerentur ſimul per diem integrum in aquæ pluuiæ lib. iiii. Tunc fiat decoctio ad conſumptionem medietatis. Colaturæ expreſſæ & clarificatæ adde
mellis optimi,
penidiorum.
ſacchari an. ℥ viii.
aquæ roſarum ℥ vi.
Sic omnia coquantur, vt abeant in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Multi rectè glycyrrhizam ſiccam non diu elixant, quòd amareſcat, ſed tantùm in fine decoctionis ponunt. Colaturam cum penidiis, ſaccharo & melle clarificant, dein coquunt in ſyrupum, addita ante perfectam illius coctionem aqua roſarum; quam ideo nonnulli improbant, quòd ſyrupus ad anacatharſim inſtituatur, quam roſacea propter aſtrictoriam vim impedit. Quorum opinioni ſubſcribens Ioubertus, aquam infuſionis roſarum ſubſtituit, vt minus aſtringentem. Verùm aqua ideò commiſcetur, vt ſyrupus hinc paratus, qualitatis magis aſtrictoriæ ſit particeps, & morborum principijs ſumptus fluentes humores compeſcat, & fluxos concoquat.

Aquæ defectu infuſum ſumi poteſt, non minus aſtrictorium.

Conſtat autem hic ſyrupus non modò medicamentis ſimplicibus, ſed etiam compoſitis, nempe Penidiis, quæ fiunt ex aqua hordei & ſaccharo, ea proportione & arte coctis, vt maſſa quædam exurgat, admodum ſolida, & ita tractabilis, vt digitis non adhæreat, & in fila ducatur tenuiora, craſſiora, breuiora, aut longiora, & ſæpiùs intorta; Semper verò alba, vnde Alphenici nomine deſignata, facilius autem parabitur, ſi parum mellis deſpumati commiſceatur. Cõfectura Penidiorum.

Syrupus de glycyrrhiza humores è cerebro fluentes ſiſtit, fluxos coquit, tuſſi conuenit, & coctos humores ad expectorationem perducit. Vires.

Syrupus Iuiubarum. D. M. CAPVT VI.

Iuiubas n. lx.
℞ *violarum,*
ſeminis maluæ an. ʒ. v.
glycyrrhizæ raſæ & tuſæ,
capilli veneris,
hordei mundati an. ℥ i.
ſem. citoniorum,
papaueris albi,
melonum,
lactucæ
gummi tragacanthi an. ʒ iii.
Coquantur in aquæ fontanæ lib. iiii.
Colaturæ adde ſacchari lib. ii. fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

In hoc parando ſyrupo, primùm coquitur hordeum mundatum: Cocto adduntur iuiubæ, dein glycyrrhiza; Poſtea capillus veneris, & ſemina melonis, lactucæ & papaueris. Tandem flores violarum. Tragacanthum quoque in fine ponitur, & poſt decoctum ſcilicet clarificatum, ne longiore coctura totum abeat in mucaginem, & ſyrupum efficiat nimis craſſum ac viſcoſum.

Solet verò rectè cum ſeminibus maluæ, & citoniorum linteo includi, & cum decocto clarificato atque ſacchari dicta quantitate ſecundum artem elixari in legitimam ſyrupi conſiſtentiam, percocto ſyrupo nodulus amoueatur. Malè fit coctio ad medias ſecundum quoſdam, niſi ſacchari minuatur pondus.

Syrupus iuiubinus confert ad vocis raucedinem, tuſſim, pleuritidem, ſputum coquendum, mouendum & educendum, eſtque medius inter violaceum & papauerinum, & fluxiones omnes cohibet, & fluxos humores lenit & coquit.

Syrupus de Hyſſopo. D. M. CAPVT VII.

℞ *Hyſſopi ſiccæ,*
radicum apij,
fœniculi,
glycyrrhizæ an. ℥ x.
hordei mundati ℥ ß.
ſeminum maluæ,
citoniorum,
tragacanthi an. ℥ iii.
capilli veneris ℥ vi.
iuiubas,
ſebeſten an. n. xxx.
paſſularum mundatarum ℥ iß.
ficuum ſiccarum,
dactylorum pinguium an. n. x.
Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura clarificata adde penidiorum lib. ii. fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic ab hyssopo basim & cognomen habet, in quo conficiendo Mesue illius author, non modò aquæ quantitatem non definit, sed nec quidem aquæ meminit. Debent verò eius assumi lib. viii. in quibus primùm horam circiter dimidiam hordeum coquetur: Deinde radices iniicientur incisæ, per quartam horæ partem elixandæ: Postea fructus omnes: mox semina & tragacanthum linteo raro inclusa. Postremo hyssopus mediocriter sicca, & capillus veneris verus, vel eius loco adiantum commune. Colaturæ coquendo ad libras tres redactæ, & clarificatæ addantur penidia sine amylo parata. Sunt qui malunt saccharum syncerum permiscere: nonnulli æquam sapæ & sacchari portionem. Præstat tamen iuxta Mesuei descriptionem & voluntatem conficere.

Sunt adhuc aliæ syrupi huius vel parum dissimilis descriptiones ab eodem authore exhibitæ, verùm hæc sola, quam transcripsimus, retinetur vt optima, & vsitatissima.

Syrupus de hyssopo confert plurimùm asthmati, tussi, pectoris doloribus à causa frigida natis; valet quoque ad obstructiones tollendas, menses ciendos, & saburram à renibus & vesica detergendam. Facultate.

Syrupus de Artemisia. D. Fernelij. CAPVT VIII.

℞. Artemisiæ m. ii.	*hyssopi,*
radicum Iridis,	*praßij,*
helenij,	*chamædryos,*
rubiæ,	*chamæpityos,*
pæoniæ,	*hyperici,*
lybistici,	*parthenii*
fœniculi an. ℥ß.	*bethonicæ an. m. I.*
pulegij,	*seminum anisi*
origani,	*petroselini,*
Calamynthes,	*fœniculi,*
nepetæ	*ozimi,*
melissophylli	*dauci,*
sabinæ,	*rutæ,*
sampsuchi,	*nigellæ, an ʒ iii.*

Contusa maceretur horis xxiiii. in hydromelitis libr. viii. Coquatur ad lib. v. Et cum sacchari lib. v. percoquantur in syrupum, conditum cynamomi ℥i. & spicæ ʒiii.

COMMENTARIVS.

Syrupus de Artemisia à Matthęo de Gradibus primùm descriptus, quòd simplicium farraginem perperam congestorum contineret, rectè fuit à Fernelio castigatus, qui superuacanea & male conuenientia, aut parùm cognita substrahens, vtilia tantùm reliquit, vt rectè notauit Plantius. Nam cùm frustra fiat per plura, quod bene fieri potest per pauciora: quid opus est, simul tot simplicia congerere, in quibus perquirendis & habendis, multùm temporis & nummorum abit: Nulli tamen pecuniæ, aut diuitiis parcendum, cùm de hominũ sanitate res est, sed ita, vt labor non sit in damno, ne crescat mortalis egestas. Magna sanè ac solennis quædam compositio, multis seculis recepta, longo vsu & ratione comprobata, nec mutanda, nec mutilanda; Sed quę vix ratione probabili describitur, vel negligenda, vel castiganda. Sumitur autem huius syrupi denominatio ab Artemisia, quæ ipsius basis est. Parandi modus talis erit. *Cap. 24. de ægritudinibus matricis.*

Radices primùm ireos, helenij, rubiæ, pæoniæ, libistici, & fœniculi macerabuntur aliquot horas super calidis cineribus in hydromelite, deinde parum coquantur: postea addantur artemisia, sabina, prassiũ, chamedrys, chamæpithys, bęthonica & semina anisi, petroselini, fęniculi, ozimi, dauci, rutæ & nigellę: quibus contuse mixtis, postquam parum bullierint, superaddentur pulegium, origanum, calamyntha, nepeta, melissa, sampsuchus & hyssopus. Tum omnia simul rursus parùm elixata ab igne amouebuntur, in aliud vas transfundentur; tepefacta exprimentur. Huic expressioni vt docet, factæ & clarificatæ saccharum apponatur, & coctione ex arte facta, factus erit idoneus syrupus.

Sunt qui ad huius syrupi conseruandum odorem, vas in quo coquitur alio vase operiunt, ac subinde aperiunt, vt vapores inter coquendum sursum elatos, ac operculo inhærentes excutiant, ne in syrupum delabantur. Quod & recte fieri potest in omni medicamẽtorum coctione, quorum odor retinendus.

Syrupus de artemisia simpliplicior. Simplicior, & paratu facilior, nec inefficacior sic parari potest.

℞. radicum œnones, rubiæ tinctorum, graminis, rusci, an. ℥vi. seminum dauci & nigellę Romanę an. ℥i. artemisiæ, m. ii. Sabinæ, maioranæ, nepetæ, hyssopi an. m. ß. Coquantur in libr. v. aquæ ad medias. In colatura clarificata adde sacchari libr. i. ß. mellis Narbonensis optime despumati lib. ß coquantur in syrupum.

Vires. Syrupus de Artemisia suppressos, aut parcius fluentes menses potenter mouet, vteri strangulatus & subuersiones sedat.

Syrupus resumptiuus. CAPVT IX.

℞ *Carnis testudinum lib. ß.*
hordei mundati ℥iii.
carnis dactilorum ℥ii.
passul. damascenar.
glycyrrhizæ rasæ an. ℥i.
sebesten,
Iuiubas an. no. xii.
nucleorum pineorum,
pistaceorum an. ℥iß.
seminum bombacis,
melonum,
cucumeris.
citruli an. ℥ß.
sem. lactucæ, maluæ,
papaueris albi an. ʒii.
vngulæ cabalinæ,
pulmonariæ an. m. I.
florum violarum,
nenupharis an. ℥i.
Fiat decoctio, vt decet. In colatura clarificata ad lib. iiii. adde sacchari albiss. lib. ii. sacchari rosat. & diatragacanthi frigidi an. lib. ß. fiat syrupus perfectè coctus. Vel sic.
℞. *carnis testud. nem. lib. I.*
violarum
nenuphar. an. ℥i.
sem. 4. frigid. m. & mi.
sem. maluæ.
sem. bombacis.
sem. cydoniorum.
sem. papauer. alb. an. ℥ß.
liquirit. ras.

tragac. alb.
gum. arab. an. ℥i.
hordei mundi q. I.
passular. mund.
malorum punic.
pistaciorum
iuiubarum
carn. dactilorum ana. q. 5.
penidiorum ℥ii.
sacchari albiss. q. 5.
fiat syrupus.

COMMENTARIVS.

Syrupi resumptiui generalis acceptio ad syrupos omnes analepticos, seu restauratiuos extenditur, quibus solent medici practici carnem testudinum adhibere, ad illius, vt opinor, exemplum, cuius Ion. Tornamyra perhibetur author: apud quem legitur tractat. de febrib. qui tamen nunc à medicis imperatur, modis tot diuersis paratur, quot officinæ sunt in quibus habetur. Omnes siquidem eius, quotquot vidi, descriptiones, vidi autem multas; inter se discrepant, quarum nonnullæ nimis attenuantia, aliæ nimis viscida, aliæ inutilia admittunt, Aliæ iuxta formulam indebitè præscriptam vix parari queunt. *Cap. de feb. hectica.*

Omnes verò testudines nemorales expetunt: quæ si dentur, deteriores sunt iudicandæ, vt inter ranas rubetæ, quòd succum habeát acriorem, feruidiorem, minùs alibilem, & habitui resarciendo ineptiorem. Proinde vulgares salubriores credo, vt quæ partim in terra, partim in aqua victitent, amphibiorum more.

Et si vera scripsit Rondeletius, non possunt testudines perpetuò aqua carere. Vnde per nemorales, terrestres, hoc est, quæ in loco minimè cœnoso & omnino palustri degunt, sed quæ partim in aqua limpida, partim in terra sicca victitant, intelligendæ sunt. *Cap. 2. lib. de Amphib.*

Quasdam tamen vidi quæ tres annos in horto concluso vixerunt, alias, quę perpetuò in libero & aridiore solo à fontibus & riuulis longè dissito, quę re vera ab aliis vultu & colore discriminantur. Sunt enim fere vnicolores, nec maculis flauescentibus vllis variegatæ,

cruribus squamatis, vnguibus crassis, rectis, quibus inter gradiendum nituntur, & colore multum horrido, aspectuque cæteras superant.

Debent vero ritè præparari antequam accedant ad confectionem syrupi. Ac primùm quidem abscisis collo, cauda, & artubus, ferro idoneo testa diuidenda, aut separanda, vt caro tota habeatur, quæ ab omni sorde repurgata, & frustatim incisa, in aqua coquenda simul cum simplicibus enumeratis: idque eo ordine, vt citiùs, quæ cocturam longiorem postulant, seriùs, quæ leuiorem, admisceantur.

Sicque melius est omnia simul concoquere, quàm seorsim simplicia, dein carnem testudinum, vel hanc primùm, dein illa, vt quibusdam placere video. Colatureq; addatur saccharum vtrumque cum Penidiis.

Syrupus resumptiuus his confert qui à morbo chronico resurgunt, macie confectis, tabidis, pthysicis, & his qui praua quadam pulmonum diathesi laborant.

Syrupus exhilarans. D. Dom. Laurent. CAPVT X.

℞. *Succorum bugloss. & borrag. lib.* I. ß.
succi pomorum redolentium lib. I.
succi melissæ ℥ß.
granorum kermes. ʒiii.
croci ʒß.
pulueris diamargariti frigid. ʒß.
diambræ ℈iiii.
sacchari tabarzet lib. ii. fiat ex arte syrupus.

COMMENTARIVS.

Huius syrupi descriptionem dat clarissimus vir Dom. D. Laurentius Gallorum & Nauarrorum regis medicus primarius, in quodam opere doctissimo, quod de visu conseruando, de morbis melancholicis, catharro & senio in lucem edidit. Illius autem authorem agnoscit affinem suum Dom. Castellanum Galliæ quoque regis Archiatrum, à quo se habuisse confitetur. Sic verò debet confici.

In succis depuratis grana kermes noctem integram, super cineres

calidos infundentur: In forti expressione saccharum diluetur: Deinde coquentur omnia in syrupum: In cuius medio suspendetur nodulus, qui suo sinu pulueres, & crocum continebit. Dosis erit ad ℥i. ad ℥ii. Idque mane ieiuno stomacho, & vesperi hora somni.

Facultates. Cognominatur exhilarans, quia vim habet eximiam ad cor, & spiritus vitales exhilarandos, facultates erigendas, mœrorem abigendum, & qualitatem humoris melancholici malignam contemperandam.

Syrupus Kermes. Syrupus hic substitui poterit eius penuria, qui ex succo granorum Kermes parari solet his in terris, in quibus ilex coccigera viret: Cuius quidem non sumus obliti, sed tantum parandi modum quòd perfacilis sit, subticuimus, hisque reliquimus, quos eius percelebris succi fœcunditate natura donauit.

Extant pene dixerim innumeræ aliorum syruporum apud authores varios descriptiones, sed quàm eorum vsus vel improbetur, vel non satis probetur, antidotarium hoc nostrum his onerari, & velut inquinari nolumus. Syrupus enim mannæ acidus, granatorum dulcium, pomorum persicorum, prunorum acidorum, cucurbitæ, pyrorum, vuarum purgatarum, de thymo, & alii adhuc multi à Mesue descripti prorsus exoleuerunt.

Audio quosdam syrupos de centaurio minore, de hyperico, de hedera, de peto, de senellis, & alios quosdam nondum vsu receptos edidisse, quos si probarit inclyta schola Paris. & ego probabo. Negligitur syrup. poricatus Myrepsi. syrup. Diasereos Andernaci, syrup. de lilio, de acoro, de Rubea, de pulegio, de turbith, de vua, Columbinus, Macedonicus, de myrobalanis, atque plures alij, quos Iacobus de Manliis, Andernacus, VVekerus, & quidam ex recentioribus describunt.

Syrupus de Corallio. CAP. XI.

℞. *Corallij perrubri ℥iiii. succi berberis depurati lib. i. inclusa in matracio ritè obturato dies tres aut quatuor in arena, vel cineribus tepidis simul macera. Postea effunde liquorem, cui permisce sacchari rosf. lib. ß. coque in syrupum.*

COMMENTARIVS.

Noua cuique genti, maximè Gallis in amiciendi ritu placent, nouorum tamen vestimentorum, vt medicamentorum non idem encomium, cùm illa exteriùs sint ornamento, hæc detrimento sæpe, præsertim cùm optimis rationibus inuenta minime dicuntur: Cuiusmodi est syrupus qui improprie à Corallio nomen habet, cùm in ipsius compositione, copia, sapore, viribus nequaquam præpolleat. Verum satis est multis, modò sit nouus syrupus, vt expetatur, vt celebretur. Hoc animi vitio laborantes Lutetiæ quotidie decipi videmus, vbi errones multi vel astu, vel fastu victitantes nouo vocū ac verborum susurro nimis credulos argento emungunt. Vidi nobilem omnia medicamēta despicientem pręter syrupum de Corallio, quo se à graui morbo sanatum asserebat: Eo tamen cùm caruisset pharmacopœus syrupum Berberis tantum exhibuit, cui parum aciduli vitrioli cōmiscuit. Sic aliquando populum ignarum decipi, dum concupiscit, non ægrè fero, in eorum pręsertim vsu, quæ vel affinia sunt, vel æquè bona. Vix siquidem pluris facio syrupum de Corallio recentiorum, quàm de Ribes aut Berberis, præsertim cùm astringere & interanea roborare est opus: Ad quos effectus consequendos vix egregius est ille qui à corallio in succo limonum instagnante confici solet. Efficaciorem existimo, qui depurato succo berberis, vel Ribes vel vtriusque paratur. Deteriorem credo qui tinctura corallij solo vitrioli liquore extracta cōficitur. Audio quosdam alios parandi modos iactare, qui cùm è spagyricorum taberna prodeant, ab omnibus non admittuntur. Variæ syrupi de corallio præparationes.

Suadent nonnulli ad huius syrupi confectionem totam corallij tincturam educendam: Quod facile per iteratam eius infusionem consequuntur.

Syrupus de Corallio vim habet cardiacam, stypticam & roborantem, proin multùm confert choleræ morbo, nauseanti ventriculo, affectibus omnibus ab alui nimia laxitate ortis, & menstruis immodicè erumpentibus. Vires.

Syrupus de Cinnamomo. CAPVT XIII.

℞. Cinnamomi odoratissimi parum contusi ℥iii. infunde tres dies in quantitate sufficienti aquæ tepidæ: Dein in Bal. m. distilla: tum sume huius aquæ stillatæ lib. 1. sacchari ros. lib. ß. igne lento fiat syrupus.

COMMENTARIVS.

Syrupi de caryophyllis.

Eodem modo parari poterunt syrupi ex alijs aromatis, vel singulis seorsim, vel pluribꝰ simul mixtis: valde Cephalicus est qui fit ex caryophyllis in aqua rosarum infusis cum floribus anthos & saluiæ, addito saccharo cando ad syrupi consistentiam decocto. Valde quidem prodest omnibus affectionibus cerebri à frigida causa natis: Cardiacus & alixiterius erit qui ex radice angelicæ, & quibusdam alijs additis sic fit.

Syrupus angelicæ.

℞. radic. angelicæ veræ ℥iß. radic. cōtra yerua ʒii. calami aromatici macis an. ʒi. infunde per biduū in aquis cordialibus vt cardui, scordii, buglossi, scabiosæ & vlmariæ. In colaturâ tam facta ad lib. j. adde sacchari albissim. ℥viii. fiat ex arte syrupus. Conferet palmo syncopæ & omnibus cordis affectibus, qui febrim nullā aut parum comitem habent.

Sedulus quisque Therapeuticus eodem modo ad varias ęgritudines syrupos concinnare poterit ex omnibus aromatis infusis maceratis, & si opus fuerit coctis, ex aquis quoque destillatis succis depuratis, & nonnunquam ex vinis. Vsus tamen nunc frequentior & suauior hippocratici vini vt olim oinomelitis quā syrupi vinosi quauis arte parati, neque vero alterantes & roborantes syrupi nunc antiquo & nouo modo conficiuntur, sed & cathartici seu humores noxio à corpore secernentes & expurgantes. Cuiusmodi sunt solemnes quidam syrupi in diuitum ædibus potius quā in pharmacopoliis asseruati ad peculiares quosdam affectus quibus obnoxij sunt pręcauendos, aut expugnandos, & ad naturam ab ipsis conseruandam. Sic quosdam videmus melanagogos qui sennam & Elleborum acceperunt, alios hydragogos qui semem ebuli & ialapam: Alios phlegmago. qui agaricum cartham. cnicum polypodium: quosdam cholagogos qui rheum admiserunt. Eos autem non nisi probo qui à probatis medicis imperantur.

SECTIO TERTIA,

De Syrupis Mellitis.

Vpersunt adhuc aliquot syrupi, hac in sectione describendi, qui non sacchar o, sed melle dulcorantur. Nec reliquorum more ex radicum, foliorum, florum, seminum & fructuum decocto, sed solis succis lympidis & aqueis parantur; Ad quos non incongruè refertur Hydromel illud magis melleum & coctum, quod vinosum nuncupatur. sapore enim, viribus & consistentia est syrupis valde finitimum.

Oxymel, seu Acetum mulsum. Secaniabin Arabibus dictum.

CAPVT I.

℞. *Mellis optimi lib. ii.*
aquæ fontanæ lib. iiii.
aceti vini albi lib. i.
Coquantur simul in vase fictili ad consistentiam syrupi liquidioris.

COMMENTARIVS.

Mel primùm in aqua coquitur & despumatur, dein acetum paulatim admiscetur, tum omnia simul coquuntur, donec syrupi liquidioris consistentiam acquirant. Non videtur autem certò definita à veteribus aceti quantitas, nam cùm mel calidum sit ex [a] Galeno, & in calidis naturis citò bilescat, tantum aceti addendum est, [b] Oribasij consilio, quantum satis sit, vt facultas in bilem conuertendi corrigatur: Sicque fiet Oxymeli, omni ætati & naturę ad tuendam valetudinem vtilissimum. Est enim vt acidum, vt dulce, vt medium, debetque fieri variè pro [c] gustu sumentis: Ita tamen vt non noceat, Compositionis illustratio.

a cap. 101. li. 8. de simpl. med.
b cap. 24. lib. 5. coll.

Nam quod valdè acre est, intestina abradit, expectorationemque impedit;[d] Sed quod mediocriter est acre, pulmonis, thoracisque affectionibus multo est vsui; Nam sputum educit, & facilem edit spirationem ex [e] Hippocrate: humores namque crassos incidit & attenuat, visceraque sine molestia [f] expurgat, & ad victus attenuationem est accommodatissimum.

Varia igitur illius præparatio, variaque apud authores mellis ad acetum, & aceti ad aquam proportio. Licet enim aquosum, vt melius [g] laudetur, non tamen omnibus ęquè conuenit neque arridet.

[h] Oribasius vult, vt aceti vni parti duplum mellis addatur: & aquæ quadruplum, hęcque ad tertiam vel quartam partem decoquantur. Quę descriptio eadem est, cum ea, quam tradit Mesue: Cui assentitur [k] Serapio, qui alicubi oxymel parat ex æquis partibus mellis & aceti. Verùm hoc nimis est acetatum.

Inter vtrumque medium est, quod ex parte vna, & dimidia aceti ad duas mellis optimi fit, quod scilicet præter reliquas bonitatis notas, non multum aggerit spumæ: Nam mel omne quod multùm spumescit, debet diutius concoqui & despumari: Sicque maior illius portio coquendo dissipatur. Tandiu autem coqui debet donec spumam amplius non efferat.

Augetur ergo vel minuitur aceti quantitas secundum voluntatem vtentis, cui magis conuenit, inquit Serapio, si ab eo magis expetatur, & ita debet fieri secundum omnem dispositionem, ait [l] Auicenna. Quod tamen in officinis seruatur, secundum Mesuei descriptionem parari solet, sed vsus tempore, magis aut acetatum, aut mulsum redditur, prout rei exigentia demonstrat.

Oxymel crassos & viscidos humores incidit, attenuat, & ad expurgationem apparat, & promiscuè calidis affectibus & frigidis confert, atque ad ea omnia valet, quę supra diximus.

c cap. 12. lib. 4. de sanit. tuẽd. *d com. ad par. 31.32. lib. 3. acut.* *e lib. 3. de acut.* *f Oribas. ca. 24. l. 3. collect.* *g ca. 1. lib 5. coll. Oribas.* *h cap. vltimo. lib. vltimi de loc. affect. curat. 1.* *i part. 3 disp. 6.* *k tract. 7. de Antid.* *l tra. 6. sect. 1. lib. 5.*

Oxymel scilliticum. CAPVT II.

℞. *Mellis despumati lib. ii.*
Aceti scillitici lib. ii.
Coquantur simul in vase figulino ad consistentiam syrup. liquidioris.

COMMENTARIVS

COMMENTARIVS.

Marcellus medicus alio modo parat, aquam superaddendo; Accipit enim Scillę lib. j. aquæ fontanæ lib. iiii. ß. Coquit ad libram vnã & mediam: Sic diem integrum relinquit in olla rite obturata: Dein exprimit: Expressioni admiscet aceti tantumdem, mellis expumati lib. iii. Rursus leuiter concoquit ad consistentiam syrupi. Oxymel Scilliticum Marcelli.

Manardus quoque & Bern. Dessennius putant non posse fieri sine aqua, quorum opinioni quidam assentiuntur, aquæ duplum ad acetum miscentes, vt in simplici: verum ea non opus est, inquit Syluius, quum mel non nisi aqua despumatum & coctum sumatur, & acetum legitimè cum scylla præparatum. Sic vero fit acetum illud scyllites.

Segmentorum scillæ filo traiectorum & in vmbra siccatorum libra vna sumitur: In aceti vini albi libris octo maceratur, mixtura caloribus æstiuis per quadraginta dies in vase vel vitreo, vel fictili & vitrato oris angusti insolatur: deinde colatur: Tum abiectis scillæ segmentis transfusum acetum seruatur: Cuius olim, quàm nunc frequentior vsus, ob saporis insuauitatem, & breuem durationem, vix enim quatuor menses sine corruptela potest conseruari. Acetum scilliticum vt fiat.

Alij sunt multi ac varij eiusdem parandi modi, sed qui nunc à nobis traditur, vsitatior est, & descriptioni congruit, quam de illo tradidit Paul. Æg. lib. vii. de re Medica. Cap. 11.

Variæ adhuc oxymelitis scillitici dantur à variis authoribus descriptiones magis compositæ, cuiusmodi est oxymel scilliticum Democratis, Iuliani, & quod de radicibus cognominatur.

Hæ autem omnes oxymelitis scillitici magis compositi varietates negliguntur, nec vllibi paratæ reperiuntur: propterea neque à nobis describentur.

Oxymel scilliticum crassos humores incidit, obstructionem pulmonis ab humoribus valenter impactis tollit, epilepsiam, vertiginem, cephalalgiam & hemicraniam sanat.

Oxymel Compositum. CAPVT III.

℞ *Radicum apii,*
fœniculi,
petroselini,
rusci,
asparagi an. ℥ii.
seminum apii, &
fœniculi an. ℥i.
Coquantur omnia in libr. xii. aquæ ad eius medietatem.
In colatura clarificata adde
mellis optimi lib. iiii. vel quod sufficit,
aceti vini albi lib. I.
Ex arte fiat liquidior Syrupus.

COMMENTARIVS.

Paratur vt oximel scilliticum compositum, substituto aceto simplici ac vulgari pro scillitico. Nic. Præpositus quoddam oxymel cōpositum aromaticum parat, & aliud potenter diureticum ex Iacobo de partibus mutuatum: Illi aromata multa, huic radices graminis, ireos & raphani permiscet: Sed ea vtendi tempore, si sit opus, rectius poterunt admisceri, nec aliud compositius oxymel in officinis erit necesse seruare.

Quantitas autem mellis ab auctoribus non definitur, quod modò dulcius, modò acrius desideretur: si tamen iuxta illius quantitatem à nobis definitam paretur, medij erit inter dulcedinem & acredinem saporis.

Vires. Oxymel compositum humores viscidos, lentos & pituitosos incidit, attenuat & abstergit: Obstructionibus hepar, lienem & viscera liberat, renum & vesicæ saburram pellit, & vrinam mouet.

Extant aliæ multæ non solum apud veteres, sed etiam recentiores compositorum Oxymelitum differentes formulæ, quæ tamen raro parari solent. Parata namque vidi neglecta & tamdiu in Officinis conseruata, vt amissa priore virtute aliam noxiam, vt raucedinem contraxerint.

Si quis vero ditior ad effectum peculiarem abigendum opus habuerit Oxymelite compositissimo, facile erit describere & parare, his additis, quæ partes ægras respiciant, & ægritudines summoueãt. Sic Asthmaticis tussientibus, Orthopnoicis & diuturnis affectibus thoracis Thoracicum Oxymel conferat, admixtis pectoralibus, incidentibus & bechicis. Sic catharcticis, & quibus mesenterium & hypochondria multa illuuie, crassa & cruda infarciuntur oxymel attenuans, & aluũ subducẽs auxiliabitur. Et qui lue venerea laborãt, bene habebunt ex vsu Oxymelitis Alexiterij, quod præter aquam, acetum, mel & cardiaca quædam scobem guaiaci, sarsam parillam & Sassafras admittet. Si quis adhuc propter saburram, grumos, aut viscidos humores in renibus aut vreteribus, & alijs partibus excernendo lotio dicatis libere non mingat, oxymel habeat diureticum & bibat, ex his confectũ, quæ meatus vrinarios explicant, viscidos humores incidunt, atque totam illuuiem foras protendunt. Tot variorum Oxymelitum formulas describere superfluum & inutile duco. Ozymathoium, Oxymel ad luem veneream.

Hydromel vinosum, simplex. CAPVT IV.

℞ *Mellis optimi lib. xii.*
aquæ pluuiæ vel fluuiatilis lib. xl.
Coque simul donec ouum crudum iniectum innatet.
Tunc amoue, insola, & serua.

COMMENTARIVS.

Si cui hæc describendi & parandi forma displicuerit, liberum sit illi aquam decoquere ad tertiæ partis consumptionem, aut paulo plus, spumam accuratè inter coquendum abiiciendo. Sic enim aquæ portione magis dissipabili vanescente, quod remanebit consistentiam habebit syrupo liquidiori affinem, saporem gustui suauem, coctionem conseruationi idoneam.

Ex melle autem medicamenta multa basim & appellationem mutuantur, vt mulsa, hydromel tam aquosum, quàm vinosum, oxymel, aliaque multa mella medicata ex plantarum succis, vt Rhodomeli, seu mel rosatum, violatum, mercuriale, passulatum, Anthosatum, Anacardinum.

Mulsa constat tantum aqua & melle, diuersa proportione inter se mistis. Dilutissima verò quædã mulsa dicitur, quæ ex plurima aqua, Mulsa.

& pauco melle paratur. Fit enim mulſa, inquit Oribaſ. cùm multum aquæ melli admiſcemus, deinde coquimus tantiſper, quoad ſpumare deſinat. Tunc enim ſpumam tollere oportet: pituitoſis tamen mellis quantitas, tum ad humoris peccantis alterationem, tum ad ſaporis gratiam. *Ca. 14. lib. 5. collect.*

Mulſa quid Oribaſio. Mulſa & Melicratũ idem.

Fallitur Oribaſius, qui mulſam putat fieri debere ex vino & melle: Melicratum verò ex melle & aqua. Nihil enim eſt inter vtrumque diſcriminis, ex Galeno. Meſueo tamen Melicratum eſt Oinomel, cuius duas exhibet deſcriptiones: Priorem, quæ fit ex vino & melle: Alteram, cui præter hæc duo adiiciũtur aromata quædam, vt caryophylli, cynnamomum, ſpica aromatica, macis & ſimilia: & à nonnullis, eodem referente & conſentiente, Conditum nominatur. *Part. 12 & 13. lib. 3. l. de vict. acut.*

Oinomel.

Illud autem potionis genus, quod ex melle & vino paratur, vocatur Oinomeli, quod aliquando fit ex duabus partibus vini veteris & vna mellis. Aliquando ex partibus quinque, aut ſex muſti, & vna mellis: & vbi deferbuit in dolia diffunditur. *Cap. 25 lib. 5. collect. Oribaſ.*

Apomeli.

Hydromel ſimplex ac vulgare eodem modo paratur, vt Melicratum, adeout nomine tantùm, non re inter ſe diſſideant. Placet tamẽ Galeno, vt Mulſa ex aqua pluuia potius paretur, cùm hydromel ſæpius ex fluuiatili, & aliquando fontana.

Syrupus de fauis mellis.

Apomeli verò non multùm diſſimili modo paratur. Fit enim ex aqua non pluuia tantùm, ſed qualibet, inquit Galen. modò pura, & melle à fauis expreſſo, tandiu ſimul coctis, quoad ſpuma amplius non exurgat: Quæ cùm primùm emergit, eximenda: Sic enim acrimonia deponitur. Ab Antiquioribus vocatur Syrupus de fauis mellis. *Cap. 12. lib. 4. de ſanit. tuend.*

Apomelitis optima deſcriptio.

Alia apomelitis præſtantioris datur deſcriptio à Philagrio hoc modo: Faui optimo melle pleni manib. fortiter exprimũtur, portioque vna mellis expreſſi in quatuor partes aquę puriſſimę inijcitur, ſimulque faui in aquam immerſi lauantur, vtquicquid mellis eſt in eã deponant. Tum aqua colatur: dein igne luculento coquitur, & probè deſpumatur. Poſtea ab igne remouetur, & cùm refrixerit, quicquid fluitat, abiicitur. Tum denuò coquitur & deſpumatur, idque ter repetitur. Tandem frigefactum, & ab excrementis repurgatum hoc Apomeli in vas fictile, aut ligneum iniicitur.

Hydromelitis vinoſi vires.

Aquoſum autem hydromel vix vnquam in officinis ſeruatur, ſed re exigente citiſſimè paratur. Vinoſum verò ſæpe medicorum conſilio conficitur, & in multorum ciuium ædibus, tanquam nectar quoddam maluatico vino generoſius aſſeruatur. Potenter enim frigidos humores coquit, expectoratum mouet, ſtomachum roborat, cruditatem impedit, coctionem iuuat, appetentiam excitat, flatus diſcutit, colicos dolores mitigat, vrinam mouet, & frigidis naturis mirum in modum conuenit.

Solent Angli vinoſum quoddam hydromel magis compoſitum pa-

rare, *Meteglin*, & *Metegla*, illis dictum, quod minorem mellis quantitatem recipit, sed aromata multa & fermentum admittit. Sic verò solet parari. Meteglin.

℞. Mellis optimi lib. x. aquæ limpidissimæ lib. lx. bulliant simul ad tertiæ partis consumptionem, spumam innatantem abiiciendo. Colatura refrigerata in dolium, aut aliud vas idoneum immittatur: Cui suspendantur vnciæ tres fermenti nodulo inclusi: Addantur cinnamomi, granorum paradysi, piperis, zinziberis, caryophyllorum crassiùs contusorum an. ℥j. Reponitur vas dies quadraginta in loco soli exposito, vigentibus cælisqualor ibus, deinde recondatur in cella vinaria ad vsus. Hydromel vinosum Anglorum.

Genus hoc potionis suauissimum est, quod biennium sæpè seruatur, & saporem, ac virtutem vini maluatici æmulatur.

Solent & Germani alia suo modo conficere suauissima & medicatissima, inter quæ hoc in Germano solo vsitatum selegimus, quod sic paratur.

℞. mell. optim. lib. v. aquæ puriss. lib. 30. bulliant vsque dum spuma detrahatur: Tum adde summitatum origani, hyssopi, artemisiæ, maioranæ, saluiæ, bethonicæ sacculo conclusorum an. m. ß. lupuli, m. ii. hordei p. ii. baccarum lauri crassè tritarum lib. ß. Includantur hæc alio sacculo paruo, & omnia in melicratum parandum conijciantur; quod postea coquendum semper despumando, si fuerit opus, donec ouum crudum innatet. Deinde auferantur sacculi: Rite trãscoletur decoctum mellitum, & refrigeratum in dolia idonea conijciatur; At que simul nodulus ad medium vsque vas suspendatur qui caryophyllorum, cynnamomi, piperis an. ℥.ii. continebit. Tandem accuratè vas obturabitur, & calido in loco per mensem, aut diutius, si videatur opportunum, seruabitur. Hydromel vinosum Germani.

Imbecillo ventriculo confert, calorem natiuum roborat, spiritus reficit, sensus viuificat, facultates excitat, cruditatem tollit, & partes nobiles confortat. Vires.

SECTIO QVARTA,

De Succis Mellitis.

Ex plantis vel infusis, vel earum succis & melle composita quædam mellita seruant Officinæ, quæ à consistentia & melle, nonnulli syrupos melleos, nos à succis potius qui confecturam ingrediuntur, & à melle, succos melleos, aut mellitos vocamus. Siue enim succus plãtarum extractus melli adiungatur, siue ipsæ plantæ cum melle tabescant, earum semper succus melli admixtus manet, vnde tota mixtura ritè succus mellitus nuncupatur.

Mel Rosatum, Latinè, Rhodomeli Græcè.
Gelentabin, Arabice, CAP. I.

℞ *Rosarum rubear. in vmbra parum siccatarum lib. ii. mellis boni, nimis nec recentis, nec veteris lib. vi. Misce, & coque clementer, ac lento igne: In vase vitreo, vel fictili vitrato reconde: Insola & serua. Et si volueris, percola, & sic serua.*

COMMENTARIVS.

Non est vnus apud omnes mellis rosati parandi modus: & multi conficiendi modum à Mesue, & Nic. Præposito datum aspernati, nunc igne solo, nunc insolatu, nunc vtroque modo, nunc istorum nullo, sed sola maceratione contenti parant. Quidam rosas integras & solum exungatas in mel conijciunt, alij non nisi tritas. Sunt qui succum tantum: Alij & succum eductum, & simul alias rosas. Vsitatior præparatio fit iuxta modum à nobis traditum, quo rosæ aliquantum siccatæ in melle macerantur, dein parùm elixantur: Postea soli exponuntur, & tertio quoque die mouentur, vt vndiquaque incalescant. Dum hoc modo paratum, non colatur, mel ro-

ſatum foliatum vocatur. Si calfactum linteo percoletur, vt ferè fit, ſaltem ante vſum, mel roſatum colatum nominant, & maximè quod ex tritis roſis & melle fit. Quod ex duabus partibus ſucci roſarum exungatarum, & vna mellis ſimul coctis ad quartæ partis abſumptionem paratur, amota ſedulò inter coquendum ſpuma, id mel medicatum Rhodoſtactum, ſeu mel roſatum colatum dicitur, omni alio liquidius. Mel roſatū foliatum. Rhodoſtactum quid.

Mel roſatum fluxiones calidas cohibet, ſtomacho benefacit, deterget & roborat tam ſumptum, quàm adhibitum. Vires.

Mel Violatum. CAPVT II.

℞ *Flor. Violarum recentium lib. I.*
mellis optimi, mediæ ætatis lib. iii.
miſce, & reconde in vaſe vitreo, aut fictili & vitrato, oris anguſti. In ſola, ſerua, & vſus tempore percola.

COMMENTARIVS.

Ad huius mellis preparationem, nonnulli violas terunt, alij integras, quod paruulæ ſint admodum, melli calidiuſculo, olla figulina, vitrata excepto, permiſcent: Tum quindecim dies ollam ſoli, & optimè quidem, exponunt, alternis diebus rudicula mixturam agitando: Deinde reponunt, & vtendi tempore parum aquæ permiſcent, parum elixant, probè percolant; ſicque violatum mel tūc habent optimum. Alij alio modo. Verùm Meſuei teſtimonio rectè parari poteſt vt roſatum. Debent autem violæ aſſumi parumper ſiccatæ, vel ſaltem omni acquiſitia humiditate exhauſtæ: Mel verò nec recēs nimis, nec nimis antiquatum.

Mel violatum commendatur ad effectus thoracis, ad leniendum, abſtergendum, refrigerandum, roborandum: Ob id vtiliter clyſteribus multis, & gargariſmatis permiſcetur, & vlceribus detergendis adhibetur. Vires.

Mel Anthosatum. CAPVT III.

℞. Florum rorismarini lib. i.
mellis boni bene despumati lib. iii.
misce in olla vitrea, aut vitrata, oris non valde paruli: Insola & serua ad futuros vsus.

COMMENTARIVS.

Eodem modo paratur mel Anthosatum, vt violatum, rosatumvè. Nonnulli mel præferunt vetustissimum, ego ætate medium, quod nec dilutum nimis est, nec nimis crassum. Dicitur hoc mel anthosatum à libanotidis, seu rorismarini flore, qui dignitate quadam præ cæteris anthos dicitur.

Cum rosmarinus bis in anno floreat, Vere scilicet & Autumno, bis quoque mel anthosatum optimè confici poterit, dictis nempe temporibus, quando flos illius recens est, & suauissimè fragrat; Siccus enim ferè inodorus est, & vix vllius vsus.

Vires. Melanthosathum cephalicam vim habet & nerualem, vtiliterque miscetur clysmis ad Lethargum, Apoplexiam, & comatosos affectus perscriptis. Frigidas intemperies partium calore suo corrigit, & flatus dissipat.

Mel Mercuriale. CAP. IV.

℞. Succi mercurialis lib. iii.
mellis optimi lib. iiii.
misce, elixa, despuma, & fac veluti Syrupum.

COMMENTARIVS

COMMENTARIVS.

Mel non omnes eadem quantitate mensurant, alij plus succi, minus mellis adiicientes, alij contrà plus mellis, minus succi, & multi par vtriusque pondus commiscentes.

Nos mel prępollere iudicamus, cùm non ex foliis, aut floribus maceratis condiatur, sed succo commixto, à quo satis efficax redditur, etiam si eius quantitas succum exuperet. Nonnunquam ex foliorum decocto tantùm paratur, non tamen mihi satis probatur hic conficiendi modus.

Æque verò parari potest ex succo mercurialis maris & fœminæ, vtraque enim vires habet affines, & huic melli conficiendo conuenientissimas.

Ad mercurialem marem refertur cynocrambe, seu brassica canina, cuius tamen succo non solet hoc mel confici. Debet verò à medio vere ad finem æstatis parari; Tunc enim & plantæ sunt succulentiores, & earum qualitas vegetior & efficacior.

Vix autem aliis vsibus inseruit mel mercuriale quam clysteribus parandis, vt eorum vis sit magis abstersoria, & purgatoria. Vires.

Mel Passularum. CAPVT V.

℞. *Passularum ex acinis purgatarum lib. ii.*
Infunde xxiiii. horas in lib. vi. aquæ calentis:
Deinde coquantur ad medietatem.
Colatura fortiter expressa denuò coquatur ad consistentiam mellis. *Vel,*
℞ *Colaturæ prædictæ lib. iii.*
mellis despumati lib. ii.
Misce, & coque ad crassitudinem syrupi.

COMMENTARIVS.

Duos parandi modos dedimus, vnum, cum; Alterum, sine melle. Sic enim interdum paratur, licèt Matheus de gradibus illius author primum descripserit absque mellis interuentu. Quocunque ex istis modo conficiatur, admodum palato gratum est, vimque bechicam

habet: proinde eclegmatum quorumdam a tè compoſitionem ingreditur, vt eclegmatis. De Pino apud Meſuem.

Alia quædam ſunt mella medicata, vt Myrtinum, Scylliticum, Anacardinum, & quod ex Myrobalanis Emblicis paratur: quæ cùm in medicina nullius aut rariſſimi ſint vſus, rarò parata reperiuntur.

Mellis Anacardini varia præparatio.

Anacardinum verò multas ob cauſas prætermiſimus, primò quod Anacardia fructus ſint exotici, qui rariſſimè ad nos aduehantur. Secundò quia deleteria quadam qualitate prædita notantur, vel ſaltè exceſſu multo intemperata. Tertio propter multam in eo parando authorum ambiguitatem. Sunt enim qui anacardiorum tantum decoctum cum melle feruefaciunt, donec mellis ſpiſſitudinem acquirat: Alij eadem trita, in aceto dies ſeptem macerant, deinde coquũt ad medias: Poſtea cum melle coquunt adhuc in ſyrupum. Alij tantum anacardia terunt & coquunt, donec aqua ex obſcuro rubeat: Spumam innatantem colligunt, tanquam mellaginem, eamque ſeruant pro melle anacardino. Denique mel anacardinum parari nolo ob eius vires, ſi non noxias, certè parum vtiles, aut vix ſanitati tuendæ vel reſarciendæ conuenientes.

SECTIO QVINTA.

De Rob, ſeu Sapa, & alijs Robub.

Plantarum ſucci ad futuros vſus conſeruantur, vel admixtione rei alicuius, vt mellis aut ſacchari, quo modo confecti Syrupi ſeruantur, vel artificio quodam immutati, cuiuſmodi eſt Rob, *id eſt, ſapa, ſeu vinum coctum, vel* Robub, *hoc eſt, ſuccus plantæ cuiuſuis alius, ſolis vel ignis calore incraſſatus.* Rob *verò ſimpliciter dictum antonomaſia quadam de Sapa, ſeu defruto coctione inſpiſſato intelligendum, de alijs cum additione plantæ, ex cuius fit ſucco, vt* Rob *berberis,* Rob *cornorum; & ſimilium.*

Rob, seu Sapa. CAPVT I.

℞ *Vini recenter ex vuis albis, generosis & maturis expressi lib. xii.*
Coque igne luculento, donec libræ tantùm quatuor supersint: vel vt consistentiam mellis acquirant.
Repone in vase idoneo, & serua.

COMMENTARIVS.

Trifariam Sapa fieri consueuit Nam muliercule suo modo conficiunt ex vuis quibuslibet, nigris & albis modo maturis, in lebete sine aqua coctis & expressis, & ad mellis consistentiam inspissatis; Solentque vocare Resinatum, quasi racematum, ex racemis scilicet conditum. *Resinatum plebeculæ.*

Pharmacopœi suo quoque modo, sed præstantiore conficiunt; Vinum namque recens ex vuis albis, maturis, selectis expressum assumunt: ad duarum eius partium absumptionem percoquunt: Tertia quæ remanet, spissitudinem habet mellis, quæ Rob, seu sapa est officinarum, in quibus tamen nunc rarò seruatur cùm ferè illius desierit vsus.

Coci quoque suam sapam habent, ex musto recenti ad crassitudinem mellis cocto paratam, qua vtuntur ad embamata, seu intinctus. Vtuntur adhuc sępè defruto, quod ex vino dulci fit, ad tertias tantum elixato & despumato, vt liquidum adhuc maneat. *Defrutum qui fiat.*

Sapa potissimum commendatur ad morbos oris. Non modò enim stypticitate quadam roborat, & materiæ fluentis motum inhibet, sed etiam iam fluxum humorem abstergit, & digerit. De sapis fusius egimus in Institutionibus nostris. *cap. 6. lib. 3.*

Rob Ribes. CAPVT II.

℞ *Succi Ribes lib. ix.*
Coque igne lento ad partis tertiæ consumptionem:
Deinde colo traiice: Colaturam subsidere permitte, donec clarescat: quæ postea lento igni denuò coquatur aut insoletur ad eam consistentiam, vt seruari possit.

COMMENTARIVS.

Vocatur hæc Sapa, Ribes ſimplex, ad differentiam alterius magis compoſitę, cui medium ſacchari pondus additur: Sed frequentius & melius iuxta pręſcriptum modum conficitur.

Debet autem parari menſe Iunio, quando ſcilicet ribeſia omnino rubea ſunt, matura, & ſucco multo pręgnantia. Ex his enim tunc temporis tritis & expreſſis vbertas ſucci educitur.

Rob ribes multiplicis eſt qualitatis: Refrigerat enim, aſtringit, roborat & cor recreat: Proinde datur vtiliter calidę intemperiei alterandæ, partium imbecillitati roborandæ, cordis morſibus propugnandis, & vomiturientibus iuuandis. Sua enim clementi ſtypticitate & aciditate delectabili, quamcunque partem attingit, ſolatur.

Eodem modo fit Rob de Berberis. Vel ſic.

Rob *Berberis.* CAPVT III.

℞. Succi berberis optimè colati lib. viii.
Coquantur igne lento ad conſiſtentiam mellis:
Repone in vaſe vitreo, aut fictili & vitrato.

COMMENTARIVS.

Eo rectè modo Rob berberis poteſt parari, quo Ribes: Nam vt affines ſunt fructus, colore, magnitudine, viribus, ſic affinis, aut ſimilis ex vtriuſque ſucco, Rob conficiendi modus.

Vires. Datur ad refrigerandum & aſtringendum. Sitim reſtinguit, tum à ventriculo calefacto, tum ab aliorum viſcerum calida, & ſicca intemperie ortam. Conuenit & choleræ morbo, & hepatico fluxu laborantibus, dyſentericis & alui frequenti proritatione diuexatis.

Rob de Cornis. CAPVT IV.

℞. *Succi cornorum colati, & in Sole aut igne depurati. lib. ix.*
Coque igne clementi ad librarum sex dissipationem.
Quod remanebit, repone in vase idoneo & serua.

COMMENTARIVS.

Nonnulli portionem sacchari permiscent, efficiuntque Myuam, vulgo gelatinam, sed tanto inefficaciorem quantò suauiorem, præstatque simplicem parare sapam, nec saccharo conditam, vt vires illius non refractæ, sed integræ maneant. Verùm cum multos syrupos astringentes & refrigerantes habeamus, vt syrupum rosarum siccarum, citoniorum, myrtinum, Alexandrinum, vix vnquam ad Rob Cornorum confugimus, quod virtute astrictoria potissimum commendatur: Ob id præscribi solet ad fluorem quemlibet sistendum, dysenteriam, cœliacum affectum, choleram morbum, & vomitum. Vires.

Rob Citoniorum. CAPVT V.

℞ *Succi citoniorum ex arte depurati lib. ix.*
Coque ad duarum partium absumptionem, vel quousque mellis consistentiam acquirant, & repone in vase figulino vitrato, aut vitreo.

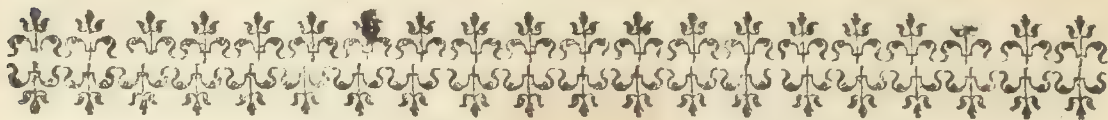
COMMENTARIVS.

Vt probè succus depuretur, debet prius calefieri, dein residere, vt clarescat: Tum lento igne coquendus: Sic enim spissitudinem idoneam comparabit.

Rob citoniorum astrictoriam qualitatem habet & roborantem; vnde ventrem sistit, liquidiorem compescit, stomachum roborat, Vires.

choleræ morbo confert, hæmorrhagiam retinet, omnemque alui fluorem.

Ex aliis fructibus multis olim veteres Robub sua parabant, quibus frequenter vtebantur, sed recentiores malunt ex hisdem syrupos, vel conseruas parare.

SECTIO SEXTA.

De Conseruis.

Condiuntur plantarum partes ad conseruationem & vsum fæliciorem, suauioremque, vnde Conseruæ vulgo Officinis dicuntur, de quibus agere hac sectione, methodo breui ac facili instituimus. Qui enim plantæ alicuius flores aut fructus optimè saccharo, aut melle, aut vtroque simul condire nouit, is eadem arte aliarum stirpium fructus & flores conficere valebit, paucis exceptis, quæ coctūram valentiorem aut imbecilliorem postulant. Sed hoc tyrunculi etiam agnoscunt, & pro rerum condiendarum natura vim ignis aut intendunt, aut remittunt, vel breuem dant vel longiorem.

Conserua Violarum. CAPVT I.

℞. *Florum Violarum recent. à parte herbosa purgatorum, & in mortario lapideo cum pistillo ligneo tritorum lib. I.*
Sacchari albissimi lib. ii.
Terantur ac subigantur simul, & fiat massa mollis, quæ vase fictili reposita, quindecim dies insoletur, & seruetur.

COMMENTARIVS.

Violas præcipit ſiccari Meſue, ſed humiditatem earum natiuam retinere optimum eſt: In ea enim potiſſimum virtus poſita;quæ cùm euanida ſit, vix violæ à calicibus & herboſa parte purgari queunt, quin plurimum illa imminuatur: Ad conſeruæ tamen confectionem flos tantùm mundatus aſſumi ſolet, non tam vt vires habeat præſtãtiores, quàm vt colorem ſæpè nanciſcatur magis violaceum.

Debent autem violæ diutiſſimè teri, vt nulla aſperitas in eis percipiatur: Dein ſaccarum duplum miſcetur: Tum denuò ſimul contũduntur, vt maſſa quædam fiat mollis in vaſe idoneo ſeruanda. Meſue triplum ſaccharum commiſcet,tũcque conſerua palato quidem ſuauior redditur, ſed inefficacior.

Conſerua violarum bilis incendium mitigat, reliquorum humorum ardorem extinguit, ſitim temperat, aluum ſubducit, fauces & aſperam arteriam lenit & dilatat, & omnibus thoracis affectibus conuenit.

Conſerua Tuſsilaginis. CAPVT II.

℞. *Floſculorum Tuſsilaginis.* 4. I.
Sacchari albiſsimi lib. I.
Ex *arte fiat Conſerua.*

COMMENTARIVS.

Cùm frequens ſit Syrupus de Tuſſilagine ex eadem raro Conſerua paratur, niſi in valdè populoſis ciuitatibus, in quibus ægritudinum & ægrorum varietas ac multitudo; quibus, maximè diuitibus vt fœliciùs ſuccurratur, quicquam deeſſe non debet: Ob id primo verè curabunt pharmacopœi recentes Tuſſilaginis flores colligi, ſuperfluam humiditatem, ſi quam per cælum vdum contraxerunt abſumi, & ex his Conſeruam conſueto more parari, idoneo vaſe reponi, & debito loco ſeruari. Ad præparationem multa eſt opus tritura, vt floſculi qui veluti filamenta quędam ſunt, aut fibræ tenues ritè ſaccharo concorporentur.

Ad eandẽ valet ad quæ Syrupus de vngula caballina vulgò dictus. Vires.

Sæpius tamen noctu vsurpatur; Syrupus verò & noctu & interdiu sæpè ex cochleari sensim lambendo & bacillo glycyrrhizæ nonnunquam ad tussim molestam, sputum coquendum, mouendum & promouendum.

Conserua Rosarum. CAPVT III.

℞ Rosarum rubrar. recent. nondum perfectè explicatarum & exunguatarum lib. i.
Tere cum pistillo ligneo in pila marmorea, donec læuigentur: Adde sacchari optimi lib. iii.
Tere denuò vt exactè misceantur: Repone in vase idoneo, & insola.

COMMENTARIVS.

Saccharum rosatum vocat Mesue, quod nos aptiùs Conseruam rosarum appellamus: Et rosas sine discrimine tam rubras, quàm albas in vmbra siccatas, cum triplo saccharo sumit, ex quibus suum saccharum rosatum, vt vocat, facit, quod postea tres menses soli exponit: Nos rosas tantùm prærubras, non siccatas, ac tritas cum triplo sacchari pondere miscemus. Sunt qui duplum tantùm permiscent, sicque confecturam insuauiorem quidem efficiunt, sed efficaciorem.

Saccharum rosatum quid. Saccharum autem rosatum vocamus nos saccharum aquæ rosaceæ pari mensura solutum & coctum ad consistentiam electarij solidi, de quo postea suo loco.

Est verò conserua nostra rosarum non vniusmodi, sed altera liquidior & mollior, quæ fit modo præscripto, ex floribus recentibus, & saccharo tritis & mistis: *Conserua rosarum sicca.* Altera solidior, quæ fit ex puluere rosarum siccarum cum octuplo, aut decuplo saccharo, in aqua rosacea diluto, & ad electarij solidi consistentiam cocto, cui parum succi agrestæ, aut limonum commiscetur. Sic enim pasta prærubra efficitur, ex qua formantur velut Cylindri, vulgo morselli dicti, oblongi, vtroque in extremo tenuiores, in medio crassi. Commendatur quæ fit Agendici, quæ in Brya vrbs est insignis, Prouinsia vulgò nominata.

Vires. Conserua rosarum cephalica & cardiaca est. Caput enim vt & reliqua viscera roborat, ipsorumque æstum mitigat, & fluxiones sistit.

Farari

Parari nunc solet adhuc Conserua rosarum pallidarum, vt prior mollis, & ad opiatæ consistentiam, atque parem sacchari ad rosas disproportionem. Quæ sacchari copia minore constat, vires quidem purgatorias habet efficaciores, sed non ita fœliciter absque rancedine conseruatur. Conserua rosarum pallidarũ.

Datur forma boli his quibus serosus, ac frigidus humor exuperat, eorumque ventriculus omnia potulenta, vel minima retinet, vel prorsus auersatur. Vires.

Conserua Hispidulæ seu Æluropi. CAP. IV.

℞. *Flosculorum recentium ælurop.* ℥ v.
Sacchari. lib. I.
Tere flores seorsim, ac diutissimè, dein saccharum commisce, ac contunde vt artis est.

COMMENTARIVS.

Galli nouarum rerum auidi nullius in verba magistri iurare, nec antiquorum placitis ita stare solent, vt iuniorum sedulitatem despiciant. Norunt quidem multa prioris sæculi patres, vt tamen puer humeris gigantis surrectus ea non tantum, sed remotiora ac plura videt quam gigas: sic & ætas posterior multa contrectat, gustat, experitur, antiquis incognita, neglecta & experta numquam; vt inter cætera conseruas æluropi, papaueris, rheadis, atque alia multa de quibus postea suo loco.

Duplici autem differentia Conserua æluropi parata tenetur, vna liquidior & opiatæ consistentia, altera solidior ac in Cylindros, seu morsellos efformata. Prior fit reliquarum molliuscularum ritu, pistis nempe flosculis, & addito saccharo, vt decet, concorporato. Solida vulgò conserua sicca dicta, fit ex staminibus seu flosculis hispidulæ siccis & læuigatis, & cum decupla portione sacchari in decocto clarificato totius plantę ad Electarij duri consistentiam cocti subactis, & ex arte ductis in oblonga frustula instar conseruæ rosæ. Si plus addatur sacchari erit grata magis, si minus, minus. Conserua sicca hispidulæ. cap. 6. sect. I. huius lib.

Easdem vires habet atque syrupus ex hisdem floribus paratus, de quo suprà. Vires.

Conserua Buglossi. CAPVT V.

℞. Florum buglossi mundatorum lib. i.
Tere in mortario marmoreo cum pistillo ligneo:
Adde sacchari lib. ii.
Misce terendo, vt fiat massa molliuscula, quæ vase excepta idoneo insoletur.

COMMENTARIVS.

Vix probatur eorum sententia, qui flores buglossi, quorum virtus superficialis est, & citò dissipabilis, parum exsiccari volunt ante trituram & mixtionem: Recentes enim & suæ omnis natiuæ humiditatis participes meliores sunt: humiditatem enim amittendo simul vires amittunt; Nam ex se humidiores non sunt, quàm vsus postulat; Adde quod per insolatum magis aquea, & excrementitia Conseruę recenter factæ portio facilè dissipatur. Si tamen rore cæli, aut imbribus aëris maduerint, tunc ante Cõseruæ confecturam debebunt parum in vmbra potius, quàm in sole exsiccari. Parum enim ex se Buglossi superfluæ humiditatis habent.

Vires. Conserua Buglossi partes vitales exhilarat, præsertimque cor recreat, melancholicis apprimè conuenit, pulmo laborantibus & tussiculosis.

Conserua Borraginis. CAPVT VI.

℞. Florum borraginis recent. & mundator. lib. ß.
Sacchari albissimi lib. i. ß.
Terantur in mortario lapideo, cum pistillo buxeo, aut ex alio ligno, & fiat Conserua.

COMMENTARIVS.

Terendi sunt primùm flores seorsim donec læuigentur, dein saccharum; Tum rursus terendo miscentur, & fit massa molliuscula, quæ vase idoneo excepta insolatur; postea seruatur. Arabibus dicitur zuccarum *alchilil*, hoc est, saccharum borraginatum, Medicis recentioribus Conserua florum borraginis.

Ad eosdem affectus datur ad quos Conserua buglossi. Vtraque enim cor & spiritus vitales recreat, melancholicis passionibus succurrit, atque peculiari dote menses mulieribus creditur mouere, ex Holerio. Vires.

Conserua Calendulæ. CAPVT VII.

℞. *Florum Calendulæ æstate collectorum. lib. ß.*
Sacchari lib. i. ß.
Ex arte fiat Conserua interreo vase conseruanda.

COMMENTARIVS.

Inter exhilarantes medicinas numerantur Conseruæ multæ, vt rosarum, Buglossi, borraginis, violarum, & rerum suauiter fragrātium, sed maximè his dotibus pollere ac cor recreare dicuntur, quæ fiunt ex quibusdam floribus heliotropiis seu solaribus, sic nempe dictis, quod aureo colore micent, & solem versus semper patuli sint vt helianthos, vt flos herbæ solis vulgò dictæ, ex Peru sæculis postremis ad nos delatæ, vt calendula hortensis solsia, quasi solsequa, seu solem sequens nominata, ex cuius floribus Cōserua parari solet. Debent verò colligi æstate, vel paulò antè, vel non multum post, cū scilicet vires eorum sunt præstantiores. Quæ inter vineta spontè ac singulis mensium calendis nasci solet, calendula ob id dicta pusillos flores habet & minus efficaces. Æstate tamen collecti hortensium defectum supplere poterunt.

Huius Conseruæ præparatio in debita consistit tritura, cōseruatio in vase fictili aut argento repositione & hebdomadam vnam, aut alteram insolatione. Præparatio.

Tristibus & melancholicis conuenit, palmo prodest, ictero benefacit, insomnia formidolosa compescit, & vitales spiritus recreat. Vires.

Conserua florum Cichorij. CAPVT VIII.

℞. Florum Cichorij lib. i.
Sacchari tabarzet lib. iij.
fiat solito more Conserua, solitis vasis reponenda solerter custodienda.

COMMENTARIVS.

Cichoreacea omnia vsibus humanis tam fœliciter inseruiunt, vt vel tanquam olera cum delicijs ad culinam, vel tanquam medicamina cum optato successu, si dentur opportunè, ad pharmacariam artem trahantur. Syluestria sunt quæ medentur, hortensia & verè olera, quæ alunt. Ex omnibus autē florib. haberi cōserua potest: Sed inter illa cùm minùs culta magis medicamentosa dicatur, ex ea solet conserua parari, seu flores gerat cæruleos quæ frequentior est, seu albos, quæ in multis agris incultis reperitur. Eam non improbabo quæ simul ex syluestrium & hortensium concursu parabitur.

Vires. Laudatur non modo in hepatis phlogosi, sed in omnium viscerum æstu feruidiore si ieiuno stomacho & ante pastus sumatur. Bilis generationem impedit, sitim minuit, iecoris caua obstructione liberat, renum incendium mitigat, & ictero à calida causa prodest.

Conserua Nenupharis. CAPVT IX.

℞. Florum nymphϾ recentium, à parte herbosa purgatorum, & in vmbra dum vnum siccatorum. lib. ß.
Sacchari lib. I. ß.
Tere, & fac conseruam, quæ vase idoneo excepta insoletur & conseruetur.

COMMENTARIVS.

Flores nenupharis quòd crassiores sint & humidiores, parùm debent arefieri, deinde ita contundi, vt læuigentur: Postea saccharum admiscetur, & cum floribus iam tusis teritur, subigitur, & concorporatur. Tum massa probè subacta in vase fictili reponitur. Seligendi verò sunt flores nympheæ albæ, quæ multis lilium aquaticum dicitur, cuius non modò pars herbida ac virescens abijci debet, sed etiam flaua quæ in medio flore continetur. Nymphea lutea negligitur, & in hac conserua, & in syrupo superiùs descripto, quòd alba sit prestantior, & vbique ferè reperiatur: Præferenda verò quæ in aqua minimè cœnosa, sed limpida viret. Vires.

Conserua nenupharis precordiorum æstum contemperat, sitim extinguit, cerebrum refrigerat, somnum conciliat, febricantibus confert.

Conserua Anthos. CAPVT X.

℞ *Florum rorismarini recent. in mortario lapideo minutißimè tritorum* *lib.* ß.
Sacchari albißimi *lib.* I. ß.
Probè terantur, subigantur, ac misceantur, & fiat cõserua vase idoneo reponẽda, insolãda & seruãda.

COMMENTARIVS.

Anthos, seu flos rorismarini, quod ex se sit admodum siccus, non est ante trituram soli exponendus, nec exsiccandus, maioremque sacchari quantitatem postulat, vt omnes flores calidiores & sicciores, non tam ad conseruationem, quàm ad suauitatem: Minus quoque insolari postulant.

Est verò Conserua anthos vsus in medicina plurimi, nam ob vim qua pollet, cephalicam & neruosam, cerebro roborando, & illius simul affectibus propugnandis conducit. Fœliciter verò datur epilepticis, apoplecticis, lethargicis, paralyticis, tremori & palmo obnoxiis.

Conserua Betonicæ. CAPVT XI.

℞. Florum betonicæ recentium ac mundator. lib. i.
Sacchari albissimi lib. ij.
Contunde flores seorsim minutissimè: Adde postea saccharum, & fiat Conserua in vase idoneo reponenda, insolanda, seruanda.

COMMENTARIVS.

Præparatio. Vniusmodi non est huius conseruæ præparandæ ratio: Alij enim iuxta modum præscriptum conficiunt; alij saccharum coquunt in aqua betonicæ ad consistentiam electarij solidi; deinde flores tritos miscent; sicque conseruam efficiunt optimam, & sapore & viribus laudabilem; vtroque autem modo confici potest.

Vires. Conserua betonicæ tam sumpta, quàm admota capiti robur conciliat, ventriculo benefacit, venena obtundit, & ad omnes affectus cerebri propugnandos commendatur.

Conserua Saluiæ, melissæ, stæchados. CAPVT XII.

℞. Florum Saluiæ, vel melissæ, vel stœchados lib. ß.
Sacchari albissimi lib. i. ß.
Tere primùm flores tenuissimè: dein saccharum: Tum omnia denuò simul tere, ac permisce, vt fiat pasta mollis, quæ vase idoneo reposita insoletur.

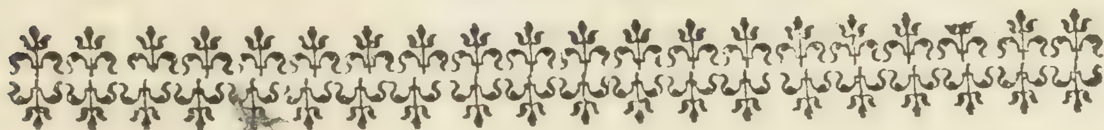
COMMENTARIVS.

Florum medicatorum vbertas efficit, vt ex eis Conseruæ frequentiùs parétur: Stœchas quòd rarissima sit: Melissa quòd paruulos valdè flores promat, ex eis vel raró, vel pauca conserua paratur. Saluia

verò cùm frequens sit, & eximiis prædita viribus, etiam Salernitano elogio, ex ea Conserua fit ad vsus multos commendabilis. Speciali enim dote cerebrum & neruos roborando, tremori, stupori, paralysi, & affectibus cerebri confert. Conserua saluiæ sicca in quibusdam officinis habetur, palato grata, cerebro amica, paraliticis saluberrrima, & his omnibus qui capite sunt frigidiore & humidiore. Quæ ex melissa conficitur, memoriam iuuat; quæ ex stœchados flosculis, iecur obstructione liberat, & cerebrum recreat.

Quædam officinæ plures forsan Conseruas habent ex floribus conditas, sed multæ quoque pauciores. Si quis his non contentus, alias ex aliis floribus desiderarit, est illi liberum parare, vt Conseruá Pæoniæ, tamarisci, primulæ veris, papaueris erratici, genestæ, alth[illegible], narcissi moschati, florum tiliæ, tunicis & aliorum suauiter olentium. Vires.

Nonnulli conseruam florum maluæ parant, quam calculosis & vitijs renum mirum in modum prodesse testantur: vim namque habet leniendi, ardorem mitigandi, meatus diducendi, & saburram à partibus excernendo lotio dicatis expellendi. Conserua florum maluæ.

SECTIO SEPTIMA.

De fructibus, & alijs plantarum partibus conditis.

FRVCTVS condiendi non teruntur vt flores, sed vel integri cùm paruuli sunt, vt Ribes, & Berberis, vel etiam maiusculi, vt cerasa; vel in frusta secti, vt citonia condiuntur. Radices quoque tantùm concisæ & purgatæ conficiuntur, præsertim tenellæ, & quæ cultura mitescunt. De his autem omnibus condituris in hac sectione breuiter disseremus.

Cerasa condita. CAPVT I.

℞. *Cerasorum maturorum, ac selectorum & à pediculis purgatorum lib. ij.*
Sacchari albissimi lib. i.
Coque igne primùm luculento, dein clementiore, spumam innatantem abijciendo, quousque fiat ex illorum succo & saccharo Syrupus optimè coctus.

COMMENTARIVS.

Cerasorum multæ sunt varietates, quorum ea tantùm seliguntur ad condituram, quæ rubra sunt, acido-ducia, succo multo turgidula, breuiori pediculo inhærentia, vt & ea quæ ex obscuro rubent, *agryota* vulgò dicta. Vt autem ritè condiantur, aqua pauca debet commisceri; sic enim saccharum liquatur faciliùs, & cerasa citiùs ac meliùs concoquuntur, quàm promptissimè verò ac igne flagrantiore coquenda, vt natiuum colorem, ruborem elegantissimum retineant.

Perfectè autem cocta iudicantur, cùm syrupi gutta in marmor effusa non diffluit: Tunc siquidem ab igne remouenda, & vbi parum refrixerint, in vasis idoneis reponenda & seruanda.

Ex Cerasis cum pauca aqua coctis, per cribrũ traiectis, & pari aut paulo minore sacchari portione fit Gelatina sanis & ægris grata & salubris.

Cerasa condita propter suauitatem & salubritatem singulis ægrotis morbo quouis laborantibus, & quouis tempore solent exhiberi.

Ribes & Berberis condita. CAPVT II.

℞. *Ribes, vel Berberis lib. j. ß.*
Sacchari lib. I.
aquæ parum.
Coquantur ex arte, vt simul cum his coctis fiat syrupus consistentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS

COMMENTARIVS.

Ex horum fructuum ſucco calore Solis, vel ignis inſpiſſato, fit ſapa; ex eodem & ſaccharo ſimul vt decet coctis, ſyrupus. Vtriuſque autem vires eximiæ ſunt, & medicatæ, & ægrotis ſanitati reſtituendis perutiles, vt ſuprà monuimus. Sed & pro bellariis idem fructus non parum expetuntur: ob id integri condiuntur, vt etiam ad hyemem poſſint aſſeruari, & ægrotis quoque exhiberi, quibus non modò ſæpè arrident, ſed & conducunt. Ad illorum condituram ſolet parum aquæ permiſceri, ſed melius eius loco, ſuccus alterutrius cōmiſcebitur: Sic enim conditura acidior erit; vt & dulcior, ſi par ſacchari & fructuum pondus, vt multi faciunt, adiungatur. Si pro aqua ſuccus ponatur, color erit obſcurior. Ex ſucco ribes & ſaccharo parari ſolet paſta quædam ex nigro rubens quæ in placentulas formatur, quæ ſanis pro bellarijs, & ægris pro dieta ſuaui datur.

Pyra condita. CAPVT III.

℞. Pyrorum moſchatellinorum, decorticatorum,
Sacchari albiſſimi an. lib. ij.
aquæ lib. i.
Coque perfectè igne luculento, donec pyra fundant ſyrupum, conſiſtentia legitimum.

COMMENTARIVS.

Eodem modo alia pyra condiuntur, vt rufula quædam ſuauiſſima, Rouſſeletti nomine notiora: vt & alia multa carne ſolidiore prædita. Nonnulli vt palato reddant amiciora, caryophyllis configunt: ſic namque cum dulcedine aromaticum quemdam odorem, ſaporemque nanciſcuntur delectabilem. Poma quòd carnem habeant molliorem, quæ coctura facilè velut in pultem abit; integra non cōdiuntur, ſed ex his in fruſta ſectis, & cum ſaccharo ex arte coctis fit paſta quædam, quæ in cylindros partita ſtudioſè exſiccatur & ſeruatur. Poma tamen quædam firmiore carne prædita, non minùs quàm pyra, vel in duas aut plures, pro illorum magnitudine diuiſa condiri & ſiccari.

Nuces conditæ. CAPVT IV.

℞. *Nuces virides, & adhuc teneras n. l.*
A cortice externo purga; Acu vel stylo vtrinque perfora: Infunde nouem aut decem dies in aqua tepida, ea quotidie mutata: dein coque dum mollescant. Tum singulas terge linteo, & sicca: Caryophyllis, aut cinnamomo per bacillos secto confige: Postea cum pari sacchari pondere & aquæ sufficienti quantitate coque perfectè: Repone in vase idoneo, & seruato.

COMMENTARIVS.

Ægrè ferunt multi, quod nuces conditæ nigrescant, quem ingratum colorem vt impediant, Nuces primùm coctas, dein aromatis confixas in vase recondunt; superfundunt syrupum exactè coctum, adhucque calentem. Diebus sequentibus si syrupus recrudescat, denuò coquunt, & adhuc superfundunt: qui si rursus fluidior appareat, recoquunt, vt tandem in legitima remaneat consistentia. Sic enim conditæ nuces albidiores manent.

Vires. Commendantur ad ventriculi imbecillitatem, flatuum dissipationem, colicum dolorem, & coctionem iuuandam.

Pruna condita. CAPVT V.

℞. *Prunorum nondum perfectè maturorum & depellatorum, Sacchari optimi an. lib. i.*
aquæ limpidissimæ lib. ß.
Coquantur vt cerasa, eodemque modo seruentur.

COMMENTARIVS.

Mira est vbique prunorum vbertas & varietas inter quæ multùm expetuntur damascena, alba, rubra, nigra, violacea: magis verò Brignolensia & Pardigonia; sed omnium maximè Imperialia dicta, quæ omnia matura esui gratissima sunt.

Vt autem seruentur fructuum reliquorum more condiũtur; atque primùm exterior eorum cortex detrahitur: & vbi singula decorticata fuerũt, è vestigio in aquã proijciuntur, ne flauescant, nigrescantve. Sic enim omnia bene mũdata coquuntur, quousque syrupus ex eorum succo & saccharo commixto legitimæ cõficiatur cõsistentiæ.

Eodem modo mala persica & præcoccia condiuntur.

Cortices arantiorum, limonum & citriorum partim ob duritiem, partim ob insuauitatem ante condituram semel atque iterum macerantur in aqua tepida, in quam nonnulli prima vice nodulum cinerum iniiciunt: secunda, in aqua simplici, in qua tandem cum æquali ad cortices pondere sacchari coquuntur, vt artis est, sicque probè conseruantur cum syrupo perfectè cocto. Cortices arantiorũ, limonum & citriorũ.

Quibus verò non nisi confecturę siccæ, vt vocant, arrident, sic illis parabuntur. Cortices dicti dicto modo conditi sumendi sunt: syrupus quo exterius madent, vel linteo detergendus, vel aqua leuiter abluendus. Sic tersi & exsiccati cortices in aliud saccharum ad consistentiam electarij solidi coctum immergendi, & adhuc parum coquendi; dein amouendi, & Soli, vel loco calido, vt hypocausto exsiccandi; tum asseruandi. Verùm hæc nimis curiosa condiendorum fructuum ars ad aromatarios, quàm pharmacopæos spectat magis. Confecturæ quî fiãt. Cerasum Cidoniatũ.

Citonia condita. CAPVT VI.

℞. *Citonia decorticata, in quatuor aut sex partes diuisa & à mẽbranulis & seminibus purgata n. x. aut xij.*
Sacchari pondus æquum.
Coquantur cum aqua sufficienti, vt artis est.

COMMENTARIVS.

Citonia propter soliditatem multam cocturam patiũtur: maiore propterea aquæ quantitate est opus. Tandiu verò coqui debent, nõ modo vt mollescant, sed vt syrupus crassiòr euadat, in quo sunt asseruanda integra, non discerpta, aut in pultem redacta.

Alio modo citonia condiuntur, cocta nempe cum saccharo, & inter coquendum subinde agitata, vt formam crassiusculæ pultis acquirant; tunc enim ab igne remouenda, & in pixidibus ligneis, ac abietinis reponenda. Si par citoniorum & sacchari pondus commisceatur, Cidoniatum hinc factum suauius est, sed minùs astrictorium. Vocatur autem crassum Cidoniatum.

Aliud adhuc & magis rubellum & lucidum paratur, ex solo nempe decocto corticum & seminis citoniorum, cui additur sacchari æqualis portio, vel paulò minor, & coquitur supra consistentiam syrupi. Atque in piceas pixides infunditur & seruatur. Si inter coquendum peluis cooperiatur, cidoniatum magis rubrum efficitur, quem colorem omni cidoniato expetitum vt habeant multi, succum citoniorum adiiciunt, vulgus Cydoniatum clarum nominat: alij Aurelianense, quòd Aureliæ sit frequentissimum.

Myua citoniorum. Paratur & Myua ex citoniis, sed modo parum dissimili: nam succus ex his raspatis elicitur; magma coquitur, & colatur: Colaturæ miscetur saccharum duplum: coquitur ad consistentiam electarij: Commiscetur succi pondus æquum ad saccharum, sicque fit Gelatina citoniorum, colore rubella, sapore grata, viribus commendata. (Gelatina citoniorum.)

Vafri quidam seplasiarij lucro inhiantes, aut pharmacopolæ rarius ad tractandos ægros vocati, purgatorium quoddam cidoniatum conficiunt, Lugdunense vocant, cuius vncia dragmam dimidiam diagredij recipit: eius verò conditura vix arte vlla cõcinnatæ ℥ ß. exhibentes dysenteriam multis inferunt lethalem. Nonnulli moschum, aut alia aromata commiscent, vt subtiliùs fallant. (Cidoniatũ Lugdunẽse.)

FOLIORVM CONDITVRA.

Folia adianti condita. CAPVT VII.

℞. *Adianti albi, selecti, & à stipulis exilibus mundati lib. i. Sacchari boni lib. ij.*
Tere seorsim foliola: tum saccharum: postea misce: denuò contunde, & habebis conseruam.

COMMENTARIVS.

Folia rarissimè condiuntur, cùm vel ex his siccatis decocta & syrupi conficiantur illorum viribus dotata, vel etiam sicca seruentur, vix anno elapso priore exoleta: quædam tamen vires adeo habent euanidas, vt siccæ vix quicquam genuæ qualitatis retineant: Cuiusmodi est capillus veneris verus, seu Mompessulanus, qui propter eximias vires, ab his, quæ eo carent, regionibus expetitur, ad quas

defertur forma conseruæ, modo præscripto paratæ, quo & alia quoque folia sicciora possunt condiri; humidiora verò sic.

Folia tussilaginis condita. CAPVT VIII.

℞ *Succi foliorum tussilaginis lib. i.*
Sacchari lib. ij.
Coque in consistentiam electarij, cui adhuc calidissimo, adde tussilaginem intritam, & fiat conserua.

COMMENTARIVS.

In huius conseruæ confectura tritorum foliorum quantitas non definitur, quam alij maiorem, alij minorem adiiciunt. Sat verò est tertiam, aut ad summum mediam illorum ad saccharum pondus permiscere. Debent autem conseruæ sic paratę diutiùs insolari, & subinde rudicula moueri, vt quoquouersum calefiant, & aquea humiditas, quę magis in istis exuperat, dissipetur. Simili modo alię foliorum conditurae parantur.

Folia tussilaginis condita multum conferunt tussiculosis, pulmonicis, & quibus fit frequens delapsus humoris è cerebro ad thoracem & partes vitales. Vires.

CAVLIVM CONDITVRA.

Caules lactucæ conditi. CAPVT IX.

℞. *Caulium lactucæ crispæ à pellicula exteriore purgatorum. lib. i.*
Coquantur in aqua donec mollescant: deinde linteo exsiccentur. Postea sume par sacchari pondus, & cum aqua sufficienti coque donec syrupus aliquanto crassior euadat, & repone in vase idoneo.
Si formæ sicciores magis arrideant, exterius tergeantur & siccentur: deinde cum saccharo ad electarij spissitudinem cocto parum ferueſiant: Tandem amoueantur, & loco calido exiccentur.

COMMENTARIVS.

Pauci admodum plantarum caules condiuntur, vel ob duritiē, vel insuauitatem, aut qualitates inutiles & negligendas. Qui crassitudine, dulcedine, teneritate & virium præstantia commendantur, possunt rectè condiri, vt caules lactucæ potissimum crispæ, vt caules cynaræ, seu atricaulis, quem vulgus artichocū nominat. Ex vtriusque enim caulibus aromatarij solent confecturas siccas modo suprà descripto facere.

Caules lactucæ conditi demulcendæ siti sunt idonei, stomacho æstuanti prosunt, & hepatis feruori.

Caules Cynaræ conditi. CAPVT X.

℞. Caulium Cynaræ à pellicula externa & fibris durioribus purgatorum, lib. i.
Coquantur in aqua donec tenerescant: deinde linteo exiccentur. Tum cum sacchari pari pondere & aqua sufficienti denuò coquantur, donec syrupus fiat crassior. Repone confecturam in vase idoneo: quæ si forma sicciore magis expetatur, eodem modo paretur, quo lactucarum cauliculi.

COMMENTARIVS.

Cynaræ caules sumi debent albidi, qui scilicet nondum extra terram eruperunt; plebecula cardas appellat, quæ tota hyeme frequēti sunt in vsu Lutetiæ, vbi Cynaræ vberrimè luxuriant, quibus nulla ratione multi vtuntur ad stimulos veneris proritandos. Parum enim materiæ genitalis & flatulenti spiritus corpori prestant: succi verò melancholici plurimum, ex Galeno.

Seligendi autem sunt caules cynarę vulgaris, non Hispanicæ & spinosæ, quæ è genere carduorum est: Imo vtraque ex eorum sobole deprompta, sed illa cultu & arte lætiorem faciem, & saporem magis gratiosum sibi comparauit. *Lib.2. dealim. facult.*

Caules cynarę conditi pro sanorum bellariis & comessationibus magis, quàm pro ægrorum dieta celebrantur.

RADICES CONDITÆ.

Radix pæoniæ condita. CAPVT XI.

℞. *Radicum pæoniæ lotarum & purgatarum lib. ij. bulliant in aqua donec mollescant. Percoctæ super linteum extendantur in vmbra diem integrum, aut biduum, & humorem aqueum refundant: dein coque par sacchari pondus cum pauca portione huius decoctionis ad consistentiam electarij: Adde radices prædictas: & denuò parumper coqu.: Tum aufer ab igne, & repone in vase idoneo.*

COMMENTARIVS.

Radicum aliæ non nisi Vere condiri debent, antequam scilicet illarum succus in thyrsos, ramos & frondes fuerit absumptus; aliæ cùm primùm plantę suis foliis exuuntur, nempe Autumno, quo tẽpore vis multarum stirpium confugit ad radices, tunc enim magis est percoctus humor, quàm alio tempore. Nonnullæ & Vere & æstate & Autumno rectè condiũtur, quæ scilicet perpetuò succulentę sũt, licèt caules nondum eruperint, vel adoleuerint, vel aruerint. Colligendæ sunt igitur eo tempore, quo vis earum est melior, vt radix Satyrij & Ireos Vere; radix pæoniæ Augusto mense, Syluij iudicio, vel potius Martio, Enulæ, Bryonię & peucedani Autumno, vt fusiùs alibi docuimus. *cap. 13. lib. 1. instit.*

Earum autem nõnullæ amaræ sunt, vel acres & insuaues, quę ante conditurам pluries in aqua macerandæ; aliæ satis gratę, quæ vbi diem vnum in aqua tepida fuerint infusę, in eadem, aut semel mutata concoquendæ, vt radices pęonię, quę iuxta formulam præscriptam optimè condiũtur, vel aliam parum dissimilem, cùm scilicet super eas coctas affunditur saccharum, instar electarij mollis coctũ: quod vbi recruduerit, denuò coquendum: idque toties repetendũ, quoties crudescere videbitur.

Radices pęonię conditæ vires magnas habent ad arcendam & curandam epilepsiam, si manè ieiuno stomacho & hora somni modicum sumatur. Vires.

Radices eringiorum conditæ. CAPVT XII.

℞. Radicum eringiorum frustatim incisarum, & intus a parte lignosa purgatarum lib. i.
Coquantur in aqua ad mollitudinē: exiccētur in vmbra suppositis linteis: Tum misceantur saccharo earūdē decoctione soluto, & ad electarij spißitudinem coćto: atque rursus parum cōcoquantur, vt aquea quædam humiditas dißipetur. Tandē in olla conueniente reponātur, & seruētur. Sic radices Buglossi cōdiūtur.

COMMENTARIVS.

Radices Eryngiorum quòd dulces sint, ante condituram semel tantùm sunt macerandæ, & in eadem aqua coquendę donec mollescant : deinde cum saccharo condiendæ, vt dictum est. Addit Mesue aromata quædam, vt cinnamomum & zinziber, quibus configi suadet, & coquit cum portione mellis & sacchari, vel melle solo, sed triplo. Verùm consuetior & melior parandi modus is est, quem exhibemus.

Passim autem occurrit in Arabum paginis secacul, quod hucusque pro eryngio desumptum est: illius tamen descriptio ab Auicenna & Serapione tradita aliam plantam, si non viribus, saltem vultu dissimilem ostendit, quæ in India colitur & conditur? Ad res venereas custoditur & datur, vt & nostrum Eryngium, quod à nonnullis sed malè, secacul nominatur, licèt vires habeant affines : vtrumque enim calidum & humidum est in fine primi, vel initio secundi recessus, & veneris ludibria mouet.

Rectè igitur faciunt qui Syluij consilium sequuti, Secacul Indici penuria, eryngium nostras substituunt, vt posthac amplius stomachari desinant, qui ęgrius hanc ferunt substitutionem, donec ex Syria verum Secacul aduexerint.

Est autem eryngium ex aculeatarum stirpium genere ; cuius tamen folia adhuc tenella, nec spinosa, nec rigida sunt, & in cibos recipiuntur. Lata verò sunt, ait Dioscorid. & extremo ambitu aspera gustui aromatica: & vbi adoleuerint, pluribus spinis horridis aculeantur: vt & capitula in fastigio rotunda, acutissimarum spinarum ambitu

ambitu circumuallata: Radix longa, exteriùs nigricans, intus alba, tenera, gustui dulcis ac grata. Eius autem historia fusiùs describitur lib. 1. de Materia Medica.

cap.17. lib.4. Radix eringij condita alit, semen auget, venerem stimulat, vrinam mouet, & saburram renum ac vesicæ pellit.

Radices symphiti conditæ. CAPVT XIII.

℞ Radicum symphiti maioris per talleolas concisarũ, lib. 1.
macera & coque sufficienter in aqua donec mollescant: Sic percoctæ, & diem vnum in vmbra siccatæ iniiciantur in saccharum earũdem decocto solutũ, & ad crassitiem electuarij coctum: atque rursus parum coquantur, vsque dum aquea superfluitas absumatur tota. Sic apparatu sacchataro conditæ in vase seruentur idoneo.

COMMENTARIVS.

Rectè quidem radices symphiti iuxta modum descriptum condiuntur, vt & aliæ multæ, quæ coctura facilè mollescunt, malunt tamen multi easdem sic præparare ac condire. Radices primum lotas & mundatas coquunt; deinde tundunt, postea cribro transmittunt: tum excipiunt duplo saccharo ad electarij consistentiam cocto: tandem calefaciunt adhuc & recondũt pixidibus. Idem solet fieri de radicibus omnibus crassioribus: sic enim melius à suis fibris purgantur, & perfectius omni ex sui parte conficiuntur.

Valent plurimùm ad sanguinem vndecumque fluentem, ad delapsum humorum cohibendum, & ad vulnera partium internarum agglutinanda. Vires

Radices Enulæ conditæ. CAPVT XIV.

℞. Radicum enulæ campanæ lotarum, purgatarum, & in frusta sectarum lib. ij.
Infunde in aqua tepida per quatriduum, aqua quotidie mutata: dein coquantur, quousque tenerescant. Sic coctæ linteo duplicato excipiantur: in vmbra exiccentur: postea sumatur æquale sacchari pondus: cui ad consistentiam electarij cocto addantur radices prædictæ, & simul denuò parum concoquantur. Tum in vase reponantur.

COMMENTARIVS.

Radices Enulæ plus vel minùs macerandæ, & aqua mutanda pro illarum insuauitate, quæ si bina, trinave maceratione possit emendari & amicior reddi, non diutius immergendæ, ne earum vis exoluatur, ac in aquam deponatur tota.

Quidam huius radices, vt & pæoniæ aliarumque radicum insigni qualitate præditarum pulpam trahunt, & cum triplo saccharo ad Electarij soliditatem cocto ea arte commiscent, vt Electarium nanciscantur præposito scopo idoneum: quod tamen per se non nisi quantitate parua vsurpatur, alijs verò medicamentis miscetur sæpè.

Vires. Helenij seu enulæ radices conditæ stomachum roborant, cor recreant, flatus discutiunt, coctionem iuuant, aduersus venena prosunt, & morbos pestilentes ac virulentos.

Radices Satyrij conditæ. CAPVT XV.

℞. Radicum Satyriorum lotorũ & mundatorũ, lib. I.
Coquãtur in aqua quousque tenerescant: dein in vmbra siccentur, suppositis linteis. Exsiccatæ misceantur cum pari portione sacchari in earum decoctione clarificata ad electarij consistentiam cocti, & postea adhuc parum coquantur, vt humiditas aquea tota dissipetur.

COMMENTARIVS.

Debent integræ Satyrionis radices condiri : earum enim moles non impedit, quominus totam sacchari substantiam peruadat. Nulla aromata adiecimus, vt hecticis & febrientibus securiùs dentur. Vires habent Diasatyrio affines, sed imbecilliores, vt videbimus postea suo loco. Vires.

Aliæ radices multæ eo modo, quo superiores condiuntur, quas breuitatis gratia omitto. Zimziber recens non habemus, sed ex *Bengala* Indiæ regione, vbi copiosissimum & laudatissimum prouenit, ad nos conditum aduehitur.

SECTIO OCTAVA.

De Eclegmatis in Officina seruandis.

INTER medicamenta præparantia Eclegmata meritò locum habent, quòd humores in thorace contentos ad expulsionem per Anacatharsim præparent, vt eosdem aliò impactos per secessum. Nam cùm acidula sint, aut dulcia, illa incidunt lentos & viscidos succos tenacius inhærentes, vt facilius à partibus separentur, & excernantur, hæc eosdem, atque alios concoquunt, & ad excludendum sputando reddunt aptiores. Si mixti saporis fueris, vt dulcoacidi, simul & attenuant & concoquunt. Eorum autem quæ veteres in Officinis asseruari iusserunt, vsus ferè exoleuit; atque nunc cùm thoracis, aut asperæ arteriæ praua quædam affectio lohoch seu eclegma postulat, in rem præsentem ex rebus idoneis facilè paratur, viribus præstans & sapore gratum, itaut displicere nunc videantur veterum eclegmata, vt magis ingrata, nec magis vtilia. Ne quid tamen nostræ desit Officinæ pauca quædam ac selectiora & paratu faciliora damus, quorum vsus ad effectus particulares magis commendantur, vt.

Eclegma scilliticum. D. M. CAPVT I.

℞. *Succi scillæ,*
mellis despumati an. lib. ij.
Coquantur simul secundùm artem ad consistentiam mellis.

COMMENTARIVS.

Paratu facillimum est istud eclegma, quia simplicissimum, hisque solum constat quibus & mel scilliticum, sed diuerso modo ac præparatione & proportione mellis ad scillam confectum. Nam in melle scillitico folia cum melle confusa in idoneo vase insolantur, & vsus tempore percolantur: in eclegmate succus tantùm cum melle coquitur supra consistentiam syrupi.

Vires. Lohoch de scilla crassos & viscidos humores partibus respiratoriis impactos potenter incidit, & ad expulsionem apparat; Asthmaticis valde congruit, difficilè spirantibus, & quibus pituitæ viscidæ copia in pulmonibus, vel thoracis spatio continetur.

Eclegma de caulibus. D. Gord. CAPVT II.

℞. *Succi caulium lib. I.*
bulliat parũ & despumetur. Dein adde Croci ℥ iij. sacchari
mellis optimi an. lib. ß.
coquantur ex arte ad consistentiam linctus.

COMMENTARIVS.

Succus caulium hortensium primùm educitur: eductus igne vel Sole depuratur: ei postea mel & saccharum adduntur, & perfectè coquuntur; tum crocus tenuissimè pulueratus commiscetur, vel etiam ante perfectam eclegmatis cocturam, quam Gordonius illius author ad electarij spissitudinem ducit. Credibile tamen est, per electarium, linctum intelligere, qui Asthmati curando, cui præscribitur, magis conuenit. Solent verò folia caulium rubrorum aliis præferri,

cùm de morbis thoracis ſanandis, & de aluo mouenda, res eſt.

Lohoch de caulibus valde confert aſthmati, antiquæ tuſſi, ſputo coquendo, mouendo, & excludendo.

Eclegma de pulmone vulpis D. Meſ. CAPVT III.

℞. Pulmonis vulpis, vt decet, præparati & ſiccati,
Succci glycyrrhizæ,
adianti albi,
ſeminis feniculi,
aniſi an. partes æquales.
Confice cum ſyrupo roſato, vel myrtino.

COMMENTARIVS.

Conficiunt nonnulli cum hydroſaccharo ſimplici, alij cum ſaccharo in aqua pimpinellæ ſoluto & cocto, & qui magis roboratiuum poſtulant, cum Rob, ſeu ſucco inſpiſſato myrti, vt ſuadet Meſuë. Nos cum ſyrupo roſato, ſeu Alexandrino, nunc dicto, conficimus: ſic enim gratius eſt eo, quod cum Rob myrtino, vel hydroſaccharo paratur, & in qualitate roborante inter vtrumque medium.

Recte quoque parabitur cum ſyrupo myrti, cuius rob rarò ſeruatur, imò nullo in pharmacopolio paratum reperitur.

Pulmo autem vulpis tantum ſanę, iuuenis, ac venatu captæ, ſi fieri poſſit, ſumendus, aqua abluendus, ſecundum vaſa quibus adhæret ac ſuſpenditur, incidendus: ab hiſdem vaſis ſeparandus: ſanguis exprimendus: deinde vino albo modicè calido lauandus: tum ollæ imponendus, & in clybano parum calido exſiccandus & ſeruandus. *Pulmonis vulpis præparatio.*

Vſus tempore eius portio tenuiſſimè læuigatur & miſcetur cum liquore idoneo, vt in hoc eclegmate, cum ſyrupo dicto, vnà cum reliquis ſimplicibus pulueratis.

Lohoch de pulmone vulpis pro pthiſicis à Meſuë deſcribitur. Sunt tamen qui malunt pulmonem tritum & iulepo roſato commixtum exhibere: alij aliorum animalium ſalubriorum, vt ſuis, arietis, vituli pulmones eſitandos non ſine ratione præferunt; quibus in paſtu pthiſicus ſuauiùs & ſalubriùs vti poteſt, ad vncias duas, pluresve. Sic enim pulmonibus magis, feliciúſque conſulet, quàm vnciam integram eclegmatis præſcripti ſumendo, in qua vix ſcriptulus pul- *Vires.*

monis vulpini continetur. Hoc tamen in pharmacopolio haberi non nefas duco, cùm multa bechica contineat, quibus fœliciter tabidus vti potest.

Eclegma sanum & expertum. D. Mes. CAP. IV.

℞. Passularum mundatarum,	*feniculi,*
carycarum,	*hyssopi sicci,*
dactylorum pinguiũ an. ℥ ij.	*calamynthæ,*
iuiubarum,	*radicis yreos,*
sebesten, an. num. xxx.	*glycyrrhizæ,*
seminis fœni græci ʒ v.	*cinnamomi an. ℥ ß.*
seminum lini,	*capilli veneris m. I.*
anisi,	

Coquantur omnia in lib. iiij. aquæ ad medias: adde colaturæ penidiorum lib. ij.

Coquantur denuò ad mellis craßitudinem. Tunc adde sequentia puluerata, nempe

pineorum mundat. ʒ v.	*glycyrrhizæ mund.*
amygdalarum depellatarum,	*gummi tragacãthæ*
amyli an. ʒ. iij.	*Arabici, an. ʒ ij. ß.*
	yreos ʒ ij.

Exactè omnia misce, & fac eclegma.

COMMENTARIVS.

Amylum quî fiat.

Vt hic probè conficiatur linctus, radix yreos in taleolas secta, primùm in aqua lympida bulliat per octauam horæ partem; deinde semina misceantur: tum fructus & folia; postremò glycyrrhiza & cinnamomum. In colatura, vt decet, cum penidiis cocta, pulueres seorsim primùm læuigati, dein confusè mixti conijciantur, vt ex his simul vnitis omnibus, & pistillo ligneo agitatis fiat eclegma, quod ab effectu sanum & expertum cognominatur. Continet enim fructus multos, semina, folia & quædam gummi, quæ illius facultates eximias commonstrant: quibus additur Amylum ad lentorem maiorem medicamento conciliandum.

Amylum autem ex multis cerealibus fieri potest, sed optimũ, quod

ex tritico quinquies aqua madefacto fit, quod vbi emolliri cœperit, inquit Dioſcorid. ſenſim aqua effundenda ſine agitatione, ne quod vtile eſt, vnà effluat. Vbi molliſſimum fuerit, effuſa aqua pedibus calcari ac confringi debet; dein alia aqua ſuperfuſa denuò calcari. Tum enatantes ibi furfures cribro excipiendi: reliquumque quallo, ſportiſque ſiccatum è veſtigio nouis tegulis torreatur in Sole & ſeruetur. Sic namque ſine mola conteritur, vnde nomen Amyli. Partes exaſperatas lenit, oculorum fluxiones & ſanguinis reiectiones cohibet.

Eclegma ſanum & expertum valet ad tuſſim, rancedinem ab intemperie frigida contractam multum incidit, tenuat, tergetque, & humores præſertim frigidos concoquit. Amyly vires.

Eclegma de pineis. D. Meſ. CAPVT V.

℞. Nucleorum pineorum mundatorum ℥ xxx.
amygdalarum dulcium,
auellanarum aſſatarum,
gummi tragacanthi,
gummi Arabici,
glycyrrhizæ rasæ,
ſucci glycyrrhizæ,
amyli,
adianti albi.
radicis yreos an. ʒ iiij.
carnis dactylorum fuluorum ʒ xxxv.
amygdalarum amararum ʒ iii.
mellis paſſulati,
butyri recentis,
Sacchari albi an. ʒ iiij.
mellis optimi quodſufficit, ex arte fiat eclegma.

COMMENTARIVS.

Vt optimè paretur id eclegma, radices ſiccæ primùm ſunt ſeorſim terendæ, poſtea adiantum, deinde fructus, tum gummi & amy-

lum. Quæ autem aptiùs incidi postulant, vt amygdalæ, & auellanæ, minutim cultello incidantur. Omnibus probè læuigatis additur rob passularum, seu mel passulatum, dein butyrum; tandem mellis albissimi & optimi quantitas idonea, vt legitimæ fiat eclegma consistentiæ.

Erunt verò pinei primum terendi, simul & amygdalæ tam dulces quàm amaræ in mortario lapideo cum pauca aqua rosacea, ne rancedinem contrahant, dein mel addendum cum passulis, omnia autē colo traiecta alijs materialibus vnienda ad formandum modo dicto Eclegma dictum.

Vires. Eclegma de pineis tussi conuenit antiquæ, asthmati, sputo viscido, respirationis difficultati, vocis asperitati, humorum coctioni & expectorationi. Atque pulmonis & thoracis affectus, qui ab humorum copia vel noxia qualitate proficiscuntur, curat.

OFFICINÆ

OFFICINÆ PHARMACOPOEORVM SEV ANTIDOTARII LIBER SECVNDVS.

De Medicamentis purgantibus selectißimis, & vsu longo probatis.

PRÆFATIO.

OMPOSITORVM Catharticorum innumera penè est multitudo, multiplex forma, multusque parandi modus. Ex his Selectiora damus, præstantiora & probatiora: atque ea vel forma electarij liquidi, aut solidi, cuiusmodi sunt Opiatæ ac hieræ, vel forma pilularum & Trochiscorum. Raro enim sub forma pulueris aut potionis medicamenta purgantia in Officinis seruantur. Addimus conficiendi modum & rationem, necnon confectionis qualitatem. Relinquimus autem multa à veteribus tradita, quorum nempe vsus nec salutaris est, nec debita ratio compositionis obseruatur, vt quæ multa inutilia contineant, aliquando noxia & sępe incognita. Despicimus adhuc alia multa à recentioribus inuenta & iactata, qui vt quamdam nominis gloriam captarēt, ea ipsa variè cognominarunt, non solùm authorum titulo, sed effectu sæpè fictitio. Ea, inquam, despicimus, vel saltem relinquimus & selectiora, probatiora ac vtiliora damus, atque in sectiones quatuor partimur: in quarum priore de Electariis liquidis, in tertia de solidis, in quarta de Pilulis agi-

mus; secunda de his confectionibus amaris agit, quas medici Hieras nominant.

Diacassia D. N. Præpo. CAPVT I.

℞. *Foliorum & florum violarum,*
maluæ,
betæ,
parietariæ,
absynthij romani an. m. ß.
Coque in aquæ lib. iiij. ad medias. In colatura adde mellis lib. I.
Coque denuò ad consistentiam electarij liquidi. Tum misce caßiæ mundatæ lib. I.
fiat Electarium in vase idoneo reponendũ & seruandũ.

COMMENTARIVS.

Compositionis illustratio.

Diacassia non ab omnibus pari parari modo solet: alij enim succos plantarum cum melle coquunt ad crassitudinem idoneam, deinde cassiam permiscent: alij plantas ipsas elixant, & colaturæ diluũt cassiam & mel: tum rursus totam mixturam feruefaciunt ad consistentiam electarij mollis. Verùm improba est ea conficiendi ratio, in qua tandiu cassia percoquitur. Optima est hæc, per quam fractæ cãnæ ex quibus educta est medulla lauantur in decocto colato: dein mellis integra libra, (non quidem dimidia, parcior enim est, vt dupla, nimia) additur. Postea coquuntur ad spissitudinem legitimã, vt tandem adiecta cassiæ libra fiat Electarium.

Nonnulli loco mellis saccharum permiscent; alij vtrumque: quidam mannam: alij sennam, alij alia: sicque varia ex medulla cassiæ electaria conficiunt, quibus minimè assentior: Sat enim est diacassiam iuxta præscriptum modum paratam pro enematis habere, & si quando per os cassiæ medulla sumenda, sit recens extrahenda, & simplex sumenda, aut ei commiscenda, quæ conuenient, & medici scopo respondebunt.

Debet autem seligi cassia Ægyptia seu Orientalis, quæ extrinsècus ex subrufo nigricat, intus pinguis est ac medullosa, & nigra, cuius vis commendatur ad calorem contemperandum, aluum eluendam, & corpus blandè purgandum: Ob id securè datur pueris, senibus & grauidis: Sine enim molestia ventrem subducit: Creditur ta-

men flatus concitare; ob id multi illius medullam educunt ad vaporem decocti anisi, vel fœniculi: alij parum cinnamomi permiscent, & quibus intestina sunt debilia, aliquid granorum Berberis addit Gorræus.

Audio nouum genus Cassiæ ex Brasilia nunc aduehi, cuius medulla vncia dimidia magis aluum turbat, ac validius copiosiusque humores educit quàm vncia integra vulgaris ac Orientalis. Cassia Brasiliana.

Diacassia medicamentum est benignum, ac clementer purgans, mezenterij æstum mitigat, aluum blandè mouet, illius siccitatem humectat, & lubricando ac detergendo per secessum excrementa deponit. Diacassiæ vires.

Electarium lenitiuum. CAPVT II.

℞. *Polypodij querni,*
Sennæ mundatæ,
Passularum mundatarum an. ℥ ij.
mercurialis m. I. ß.
hordei,
adianti,
violarum an. m. ß.
iuiubarum,
sebesten an. n. xx.
prunorum enucleatorum,
tamarindorum pinguium an. ʒ vi.
glycyrrhizæ rasæ ℥ ß.
Coquantur in aquæ sufficienti quantitate ad tertiæ partis dißipationem. Colaturæ adde,
pulpæ caßiæ fistularis,
tamarindorum, &
prunorum,
Sacchari albissimi, &
violati. an. ℥ vi.
Sennæ puluerατæ ℥ iii. ß. *fiat Electarium.*

COMMENTARIVS.

Ad cuius Electuarij confectionem passulæ debent ab acinis repur-

gari: Si adiantum album, seu capillus veneris verus non suppetat, eius loco polytrichum substituatur: Conserua violarum, vel saccharum violatum commisceatur pro arbitrio: conserua tamen electariis minus idonea. Anisum vel fœniculum dulce, vel cinnamomi parum poterit adiicere qui voluerit; hucusque tamen sine istorum vllo paratum est hoc electarium: in quo qui sunt vsi nullam à flatibus molestiam perpessi sunt.

In parte decoctionis paratæ fructus ex quibus est educenda pulpa erunt iudicio multorum humectandi: in alia cum saccharo syrupus conficiendus, cui adhuc calenti pulpæ commiscebuntur & saccharum violatum: Tandem senna tenuissimè læuigata, cuius vncia vna cum dimidia, vel tantùm cum dragmis tribus, vt vult Nic. Præpositus, ponitur pro quaque libra compositionis, cuius Rhasis esse perhibetur author. Melius autem pulpa fructuum sententia quorundam absque humiditate extrinseca trahitur: Aduentitiam namque si contraxerit humiditatem, ea coctione est resoluenda, aut syrupus magis coquendus: vtrumque verò fieri nequit, sine virium iactura, prunorum tamen medula sine aduentitio succo educitur nunquam.

De quantitate sacchari non omnibus conuenit, quod illa multis parcior videatur æquo, ad congruam Electarij consistentiam & conseruationem. Propterea duplum illius adijciunt, alij triplum: Sicque corpus nanciscitur magis idoneum, & rancedini minùs obnoxium, sed vires retinet segniores; Quas vt efficaciores habeat, paretur iuxta consuetam & antiquam descriptionem, sed ea solùm quantitate, quæ paucis hebdomadibus, ad vsus medicos tota dissipetur. Præstat namque medicamentum habere recens & potens, quam vetus & ignauum.

Facultates.

Electarium lenitiuum sic ab effectu dictum, vim habet leniendi, molliendi & aluum subducendi. Humores obuios sine molestia ducit, præsertim pituitosos & melancholicos. Conuenit pleuritidi, & aliis thoracis affectibus.

Aliud quoddam à Medicis Florentinis describitur sub nomine electarij magistralis quod turpethum, zinziber & Scammonium recipit: quo rectè pharmacolium nostrum carebit.

Electuarium Catholicum. CAPVT III.

℞. *Polypodij querni contusi lib. I.*
aquæ purissimæ lib. ix.
Bulliant simul ad tertiæ partis aquæ dissipationem.
In duabus partibus colaturæ coquātur sacchari lib. viii. in syrupum: Cui adde pulpæ, cassiæ, & tamarindorum altera decocti parte madefactorum,
foliorum sennæ bene mundatæ an. ℥ viii.
rhabarbari optimi,
polypodij quercini,
fœniculi dulcis,
violarum, an. ℥ iiii.
Seminum quatuor frigid. maiorum an. ℥ i.
glycyrrhizæ rasæ,
penidiorum,
Sacchari candi an. ℥ ß. fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Vt antidotus hæc vniuersalis optimè conficiatur, multa sunt seorsim terenda & apparanda, ac primùm quidem polypodium, quod cùm bis ponatur, bifariam præparatur. Prima vice tantùm contunditur crassiusculè, secunda tenuissimè læuigatur. Quod contusum est, diutissimè coquitur in aquæ quantitate dicta vel sufficienti, & ex duabus partibus colaturæ & saccharo fit syrupus. *Compositionis illustratio.*

Ex altera humectantur tamarindi, vt eorum pulpa faciliùs cernatur, necnon cassiæ Orientalis medulla.

Rhabarbarum per se teritur: senna, glycyrrhiza, fœniculum, violæ & per se, & simul teruntur commodè. Loco violarum duplum conseruæ illarum optimè misceri potest. Quatuor semina frigida maiora, excorticata scalpello minutim conciduntur: dein puluerantur penidia & saccharum: tum miscentur omnia ligneo pistillo, aut rudicula probè agitando, vt fiat electarium consistentiæ legitimæ.

Non modò autem varia est huius medicamenti solemnis composi-

Catholici author incertus. tio, sed varia de huius authore opinio: Sylvius enim videtur illius inuentionem adscribere Galeno : Ioubertus Nicolao Myrepsico: Bauderonius Nicolao Salernitano : Adolphus Occon, Nic. Præposito: Valer. Cordus Nic. Alexandrino, apud quem extat illius descriptio, visitatæ tamen valde dissimilis.

Qui autem certò non sciunt, cuinam istorum iustè debeatur illius inuentio, Catholicum Nicolai , sine expressa cognominis designatione vocitant. Manet ergo nomen authoris incertum & anceps.

Catholicũ cur dictum. Appellatur autem medicamentum hoc, Catholicum, & diacatholicō, hoc est, vniuersale, vel quia humores vniuersos expurget, vel quia eosdem ex corporis vniuersitate trahat & educat, vel potius quod omni morbo prosit, vel nulli datum obsit.

Iuxta vero formulam à nobis datam paratum, vocatur Catholicum simplex , ad differentiam alterius magis compositi , quod duplum pondus rhabarbari & sennæ recipit ; neutrum tamen in hoc ponitur in substantia , seu pulueratum, vt in præcedenti , quod Catholicum simplex vocatur, sed folia Orientalia incoquũtur, & rheũ infũditur, eiusque expressio miscetur : mixtura autem sic in formam electarij dicta vocatur Catholicum duplicatum.

Catholicũ simplex.

Multi polypodio decoquendo anisum aut feniculum, alij coriandrum ad discutiendos flatus adiiciunt: Ad huius tamen effectus consecutionem , feniculi satis additur , nec est opus tot medicamenta simul in massam congerere. Loco anisi quod multi auersantur feniculum dulce substitui. Si quis malit coriandrum, vel vtriusque pondus æquum permiscere, non refragabor. Libenter adhuc ad gratiam maiorem, cinnamomum adiicerem ; nec eos pigebit , qui commiscebunt. Cætera secundum veterem descriptionem relinquenda, quam cùm primæ notæ Medici non modò probarint, sed alijs purgantibus multis prætulerint, illam peruertere, vt fecit Rõdeletius, credidi nefas.

Catholicũ pro clysteribus. Nonnulli Catholicum quoddam in Officinis seruant pro clysteribus, à communi tantum diuersum, quod Rhabarbarum minus electum, & antiquatum recipiat, & cum melle sacchari loco paretur.

Catholicũ valde purgatorium. Improbandum est illud valdè purgatorium cui pharmacopœorum nonnulli turpethum, colocynthida & hermodactylos adiiciunt.

Audio quosdam liquidiusculum catholiconem ex syrupo & pulparum, pulerumque infuso tantùm paratum in Officinis seruare ; sed cùm illius vis sit multum imbecilla, nec authoris, quisquis ille fuerit, scopo , respondeat, rarissimè paratur , nec parandum arbitror.

Catholicones Fernelij. Aliæ Catholici descriptiones traduntur à Fernelio, quarum prior inter cætera recipit calida quædam , vt helenium , hyssopum, zinziber, cinnamomum, nucem moschatam, & mel : altera inter purgantia turphetum admittit, agaricum & diacrydium. Quæ sane compo-

sitiones cùm non nisi à perito veniant artifice non improbantur, sed tanquam minus probatæ, nunquam, aut rarò in Officinis paratæ reperiuntur.

Pro vero igitur electario Catholico stet in pharmacopoliis perpetuò, quod iuxta veterum doctorum placita descripsimus.

Catholicum blandè ac clementer omnes humores purgat: conuenit febribus & aliis morbis acutis, maximè his qui à lienis & iecoris praua quadam diathesi oriuntur. Catholici vires.

Diaprunum, seu diadamascenum simplex D. Nic. Myr.

CAPVT IV.

℞. *Pruna damascena recentia & matura N°. centum.*
Coquantur in aqua sufficienti, donec tabescant. Pulpa per cribrum traiiciatur, relictis corticibus & nucleis.
In percolato iure incoque parum.
florum violarum ℥ i.
In colatura dissolue sacchari lib. ii.
Coque in syrupum: Cui adde
pulpæ prunorum prædictæ & per se inspissatæ lib. I.
medullæ cassiæ & tamarindorum an. ℥ i.
Tum permisce pulueres sequentes, nempe
Santalorum alborum,
Santalorum rubeorum,
Rhabarbari an. ʒ iii.
rosarum,
violarum,
Seminum portulacæ,
Scariolæ,
berberis,
Succi glycyrrhizæ,
tragacanthi, an. ʒ ii.
quatuor seminum frigid. maiorum an. ʒ i.
Ex *arte fiat electarium.*

COMMENTARIVS.

Huius electarij descripta formula præ se fert suum conficiendi modum, eumque optimum, licèt paulò aliter conficiant nonnulli, pulpam non modò prunorum & tamarindorum, sed etiam cassiæ diluentes & elixantes cum syrupo ad consistentiam mellis, vel electarij liquidiusculi, cui postea pulueres addunt, vt simul cum expetita qualitate, crassiorem & legitimam consistentiam sortiatur.

De violarum autem quantitate, non inter omnes conuenit; alij enim vnciam tantùm dimidiam ponunt, ex Nic. Myrepsi decreto: alij sesquivnciam, seu vnciam vnam cum dimidia: nos medium inter vtrumque pondus, nempe vnciam ponimus, in decocto prunorum colato parum coquendam. Nonnulli præter intentionem authoris cinnamomum adiiciunt, sed auferendum putamus, lenienti & refrigeranti medicamento descripto minus idoneum.

De semine berberis possum idem iudicium ferre, non quòd me lateat vires habere roborantes, sed quibus facilè diaprunum carere possit, cùm Rheum & rosas admittat multò magis roborantes: adde quod virtus illius lenitiua potius, quàm roboratiua desideratur.

Maximè autem spodium, vt vocant, expungendum duxi, tum quia Græcum noxium est, & Arabicum non datur, aut datum non conuenit, nec eius Antispodium, ebur scilicet vstum, quod nullam cum radicibus cannæ vstis quæ sunt spodium Auicennæ, affinitatem habet, vt abundè docuimus libro secundo de Materia Medica, vbi eius historiam accuratè descripsimus, tum quia facilè possunt omitti, quæ minùs sunt vtilia, aut cognita, aut vulgaria. *Cap. 11. sect. 3.*

Vires.

Diaprunum simplex commendatur non modò ad febres continuas & alias intermittentes vehementiores, sed etiam ad morbos omnes calidos, & ad vitia pulmonum, thoracis, renum, vesicæ: & quouis tempore febrium acutarum tutò potest exhiberi; feruorem enim contemperando aluum blandè subducit.

Diaprunum compositum, seu laxatiuum D. Nic. Myr.

CAPVT V.

℞. Diapruni simplicis præscripti lib. 1.
Scammonij præparati ℥ ß.
misce, & fiat electarium.

COM.

COMMENTARIVS.

Vtrumque diaprunum compositum est atq; laxatiuum, sed quod diacrydium non recipit, aluum pigrè subducendo, vix primam corporis regionem expurgat, diciturque simplex ad differentiam alterius diagrediati, quod potenter ventrem turbat, & ex vniuerso corpore humores deducit.

Singulis autem libris simplicis additur vncia dimidia tantùm diacrydij, vt eiusdem scrupulus in electarij vncia contineatur. Malè verò Nic. Salernitanus diacrydij pondus auget, cuius dragmas septẽ singulis electarij libris permiscet: sic enim magis effera vis illius purgatoria redditur, nec tam tutus est illius vsus. Debet autem tenuissimè diacrydium læuigari, & electario adhuc calenti commisceri.

Diaprunum laxatiuum præter eas vires quas cum simplici communes habet, potenter ac sine molestia purgat, vtiliterque datur morbis renum & vesicæ, febribus, & aliis affectibus calidis. Facultates.

Diaphœnicum seu Confectio de dactylis D. Mes.

℞. *Dactylorum nondum perfectè maturorum tribus diebus in aceto maceratorum* ℥. C.
penidiorum ℥ l.
turbith optimi ℥ xxxv.
amygdalarum dulc. mundatarum ℥ xxx.
diacrydij ℥ xij.
zinziberis,
piperis longi,
foliorum rutæ siccorum,
cinnamomi,
macis,
ligni aloës,
seminum anisi,
fœniculi,
dauci,
galangæ an. ℥. ij. ß.
mellis despumati lib. ß. *seu quantitatem sufficientem,*
fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Compositionis illustratio.

Cum dactyli perfectam magnitudinem adepti, necdum maturi, sint aliquantum flaui, non est opus in formula præscripta *Kirron* addere, vt pharmacopœorum vulgus solet; quæ vox si à Græcis detorqueatur, colorem flauū, si à Barbaris, qui *Kheyron* scribunt, maturum signat, vel potius, vt credibile est, Chayrū oppidum, seu agrum, vnde dactyli optimi aduehuntur: & succus quam maximus est illorū prouentus. Quod innuere videtur Saladinus, nescio quis triobolaris scriptor, qui *Keirun* esse credit prouinciam Sarracenorum. Non siquidem est opus dactylos immaturos propter astrictionem quærere ad huius electarij præparationem, cum etiam maturi valdè conueniant, & satis habeant astrictionis ad Scammonij castigationem, ob quam immaturi à quibusdam desiderantur. Ego autem nec immaturos, nec maturos prorsus, sed velut medios expostulo, qui si desint, maturos probo, qui Arabibus vocantur Keiron & Keron.

Præparatio.

Debent verò antequam veniant in compositionem interna cute & nucleis osseis repurgari, in frusta concidi, & in aceti parua quantitate, diem tantum, si molles sint, aut biduum, vel triduum: si duriores, in fictili vase macerari: deinde in pila marmorea teri: Tum cerniculo traiici, & postea cum melle despumato parum elixari ad aceti dissipationem. Internam cutem voco, eam membranulam, quæ carnem intùs vestiendo proximè nucleos ambit.

Sunt qui dactylos in hydromelite, alij in vino albo macerant, sed ad aromatum temperationem, & pituitæ viscidæ attenuationem, meliùs in aceto macerantur.

Penidia hordeata cur dicta.

Penidia expetuntur hordeata dicta, quod fiant ex saccharo, & aqua hordei ad crassitudinem idoneam coctis: quibus rectè parum mellis additur.

Tenuissimè autem puluerand a turpethum, lignum aloës, galanga, zinziber, & alia simplicia, sed amygdalæ minutim cultello idoneo incidendæ, dein cum penidijs læuigandæ. Tum simul misti pulueres præter Scammonium, quod seorsim terendum, & postremò miscendum, non melli triplo, vt voluit Cordus, sed eius tantùm libræ dimidiæ probè commisceantur.

De mellis quantitate opiniones variæ.

Hæc enim mellis quantitas sufficit; Cuius vicem quoque subeunt dactyli, penidia & amygdalæ, quorum omnium pondus est lib. i. ℥ ix. & ʒ iij. Reliquorum puluerum pondus est ℥ viii. & ʒ vi. Quæ omnia simul iuncta efficiunt lib. ii. ß. Quibus si libra dimidia mellis despumati addatur, tota compositio erit lib. iii. seu ℥ xxxvi. Ita vt singulæ compositionis vnciæ excipiant Diagredij scriptulum vnum.

Hæc mellis quantitas forsan multis non videbitur iusta, nec pul-

ueribus excipiendis satis copiosa, nec electario ad iustam consistentiam perducendo legitima, cùm Bauderonius artis pharmacariæ peritissimus, mellis ℥ xiii. ß. apponat; Bern. Dessennius lib. ij. Ioann. Costæ lib. ij. & ℥ viij. Rondeletius lib. vi. Verùm cùm dactyli, penidia, & amygdalæ mellis suppleant vicem, vt dictum est, quantitas eius à nobis definita, aut paulò vberior sat esse potest; Quæ quò magis augebitur, eò compositi virtus erit imbecillior.

Sunt qui dactylos tantùm aceto maceratos ponderant, alij melius eosdem ante macerationem pondere à Mesue definito assumunt; Deinde infundunt, postea terunt & apparant eo quo diximus modo. Ab illis tanquam à basi totum medicamentum nomen habet, quod nonnulli quoque Diaturbith nominant, quod inter purgantia quæ ipsius compositionem ingrediuntur, turbith maximè præpolleat, eiusque ratione medicamentum hoc phlegmagogum est. Diaturbith.

Amigdalarum dulcium incisarum portio maior rectè cum alijs puluerandis puluerabitur; Sua enim vnctuositate impediunt, ne vis puluerum exhalet. Reliqua portio quoque, vel omnium puluerum exigua quædam pars cum Scammonio miscebitur, antequam ingrediatur compositionem: Sic enim exactiùs quàm per se solum permiscebitur. Ad mixturam verò feruidam nũquam accedat diagredium, sed tepidam tantùm, aut paulò calidiorem, ne grumescat, & ineptum reddat compositi corpus, ac male diffusam ipsius qualitatem.

Diaphœnicum, siue Confectio de Dactylis, vt à multis vocatur, clementer & tutò pituitam & bilem ducit, dolori ventriculi, colico affectui, & omnibus malis, ab humore crudo & pituitoso natis succurrit. Item & febribus complexis, diuturnis & pituitosis. Vires.

Qui hoc electarium habebit, facilè vtroque Indo carere poterit.

Diapsylium, seu Electarium de Psylio. D. M. CAP. VII.

℞. *Succorum depuratorum buglossi,*
borraginis,
endiuiæ &
apij an. lib. ii.
Succi fumariæ defæcati ℥ iii.
misce, & per diem in his macera
foliorum Sennæ ℥ i.
anisi,
cuscutæ.,
asari an. ℥ ß.
adianti m. I.
spicæ nardi ʒ ij.
Semel & simul feruefiant omnia, Quibus adde
violarum ℥ iii.
epithymi ʒ ii.
Parum denuò bulliant: Postea colentur: Colaturæ *ad lib. iiii.* ß. infunde *xxiiij.* horis.
Seminis psylij integri ℥ iii.
Agitetur subinde mixtura: Deinde coletur. Huic adhuc colaturæ ad *lib. iiij.* adde
Sacchari lib. iij ß.
Coque paulò supra consistentiam Syrupi, in cuius adhuc calentis *lib. iij.* permisce
Diacrydii triti ℥ iii.
trochiscorum diarrhod.
de Antispodio, &
de Rhabarbaro an. ℥ i.
trochiscorum de berberis,
conseruæ violarum an. ℥ ß. fiat Electarium.

COMMENTARIVS.

A multis quidem commendatur huius medicamenti materia si-

mul congesta, sed à paucis laudatur simplicium, quibus constat descripta proportio, & vix à duobus idem probatur cõficiendi modus. Alij enim quidpiam augent, alij detrahunt: Alij tantùm pondus immutant. Nos autem in huius medicamenti examine & apparatu, nullius magistri verba pro certissima lege & oraculo habentes, fatemur quidem mentem authoris, quantum fieri potuit, sequutos esse: quædam tamen suadẽte rationis dictamine immutauisse. Nam pro succo buglossi syluestris, succum buglossi hortensis, vel potius borraginis, vt præstantioris substituimus. Pro vncia dimidia Sennæ, quæ vix quicquam notabile pollicetur, integram posuimus. Pro tribus vnciis cum dimidia Scammonij præparati, vncias solùm tres admisimus, vt tantùm admittantur eius singuli scriptuli in singulis vnciis compositionis. Sic enim satis validum & purgatorium iudicamus, nec diacrydium in malo cytonio iam coctum recoquendum putamus, ne vis eius aliquantùm hebescat.

Adiecimus conseruam violarum, vt vim quamdam magis lenientem adipiscatur. Asari tantùm vnciam dimidiam, seu dragmas quatuor, sic ℥ ß. depictas posuimus; Mesue vncias quatuor: Sed credibile est, illius pondus bibliopolarum errore immutatum, qui pro ʒ iiij. sic ℥ iiij. depinxerunt. Adianti veri penuria, polytrichum substituendum est. Parandi modus ex formula descripta satis patet.

Si quis autem miretur, cur Mesue venenatam qualitatem psylio dederit, quòd tamen multa quantitate medicamentum hoc ingreditur, eique nomen tribuit! Respondeo, id illi forsan accidisse, atque aliis authoribus multis, hisque grauissimis quibus nonnunquam aliquid præcipitanter effluit, quod postea sapientiores ac doctiores facti castigant immutantque. Vt vt sit, in psylio nulla deleteria qualitas agnoscitur, proinde rectè ad hoc electarium accedit, quod ad multos vsus commendatur.

Monendus autem nouus tyro, coctionem mucaginum cum saccharo admodum difficilem esse, vt quæ ægrè permisceantur, vel certe non ita perfectè, quin sacchareа portio post elixationem magis subsidat, mucaginea magis efferatur. Tandiu verò simul coquenda, donec mucaginum quarta solum pars, aut paulo plus vel minus pro artificis dexteritate relinquatur.

Electarium de psylio bilem non modò temperat, sed purgat, febribus acutis, vt & morbis omnibus calidis, & curatu difficilibus conuenit: vertigini & his capitis doloribus, qui à calidorum humorum vel ascensu, vel congestione nascuntur, confert, vt etiam iecori æstuanti, vel obstructo, & aliis affectibus ex eadem origine natis. **Facultates.**

Benedicta laxatiua. D. N. salern. CAPVT VIII.

℞. Turpethi
rad. esulæ præparatæ an. ℥ x.
Dacrydij,
hermodactylorum,
rosarum an. ℥ v.
Zinziberis,
galangæ,
cariophyllorum,
cardamomi:
amomi, vel eius defectu, acori
piperis longi,
macis,
spicæ nardi,
croci,
seminum apij,
carui,
fœniculi,
saxifragæ,
milij solis,
asparagorum,
rusci,
salis gemmei an. ℥ i.
mellis despumati lib. i. & ℥ *vii. ß. fiat electarium.*

COMMENTARIVS.

Esulæ præparatio.

Antequam Esulæ radix teratur & in vsum veniat, vt decet, præparanda. Maceranda nempe viginti quatuor horas in aceto: Dein exsiccanda & pulueranda cum turpetho, nardo minutim secta, zinzibere, galanga minore & hermodactylis. His ex dimidio tritis aromata miscenda, & simul læuiganda. Seorsim verò sal, crocus, saccharum, & scammonium præparatum.

Puluerum autem pondus est ʒ. LII. Si inter pulueres sal, vt nonnulli volunt, numeretur; atque isti ponderi triplum mellis despumati, seu quantitas definita, aut quod sufficit commisceatur, vt consistentiæ legitimæ fiat confectio, quæ quòd benignè aluum subducat, Benedicta nominatur. Saccharum addunt nonnulli, sed contra mentem authoris.

Eorum autem rectè neglecta fuit opinio, qui Dacrydium minuendum vel substrahendum iudicarunt, ne nimis cholagogum esset medicamentum. Nam cùm tria in mixtione concurrant pituitam purgantia, scammonij definita quantitas appositè commixta est, tum vt lentam turpethi vim excitet, tum vt simul medicamentum cum pituita, nonnihil quoque biliosi succi ducat.

Non modò autem dictos humores à prima regione corporis, sed à renibus & partibus remotioribus expurgat, obstructiones soluit, & quosuis humores viscidos expellit, & pituitam ab articulis deturbat. Facultates.

Benedicta dicitur, inquit Salernitanus, quòd ab omnibus à quibus sumitur, benedicta est.

Electarium, seu confectio Hamech. Des. Fernel. CAPVT IX.

℞. *Cortic. myrobal. citr.* ℥ *ij.*	*absynthij,*
myrobal. Cepulorum,	*thymi an.* ℥ *ß.*
myrobal. Indorum	*sem. anisi,*
violarum,	*fœniculi,*
colocynthidis,	*rosarum rubr. an* ʒ *iii.*
polypodij querni an. ℥ *ß.*	

Tusa omnia macerentur per diem in lib. ij. seri lactis: Deinde coquantur ad lib. j. Fricentur manibus & exprimantur. Colaturæ adde

Succi fumariæ,	*sacchari albi,*
pulpæ prunorum &	*mellis desp. an. lib. i.*
vuarum passar. an. lib. ß.	

Coquantur ad consistentiam mellis, inspergendo sub finem.

agarici &
sennæ puluerotorum an. ℥ *ii.*
Rhabarbari triti ℥ *i ß.*

Epithymi ℥ i.
Diadacridij ʒ vi.
cinnamomi ℥ ß.
Zinziberis ʒ ii.
sem. fumariæ
anisi,
spicæ nardi an. ʒ i. fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Rectè Fernelius Electarium hoc immutauit, castigauit, & seruata ipsius virtute, vel etiam in melius mutata, formam parandi faciliorem dedit. Nam, vt ait Plantius, frustra myrobalani geminantur in decocto primùm, deinde rursum triti, & impositi: Et præterea Rhabarbari cocti vis perit: Cassia & manna cum tamarindis coctæ corrumpuntur: Dacrydij quoque cocti vis exolescit, nec alijs facilè commiscetur. Sic autem in veteri descriptione à Mesue tradita, iubentur dicta medicamenta simplicia parari, & contra artis præcepta indebitè & confusè misceri. Quapropter huius electarij descriptionem ex Fernelio exhibemus multò meliorem, paratu faciliorem, & vsu fœliciorem, quam prudentes Pharmacopolæ parari curabunt & seruabunt in Officinis. Et licèt hoc versificatoris cuiusdam rythmico monitu, *non eris illusus, teneas si quod tenet vsus.* Cum tamen vsus prauus est immutandus: Optima namque est, quæ ad melius fit mutatio.

Porro ad huius electarij confectionem Mesue requirit serum lactis caprilli, nec illius quantitatem definit. Verùm eius loco serum lactis asinini poterit assumi: quod etiam si defuerit, vaccinum commodè substituetur: in cuius libris duabus simplicia macerabuntur, & coquentur, in eisque vim suam deponent. In colatura dissoluentur pulpæ passularum, & prunorum, mel & saccharum, quibus addetur fumariæ succus, omniaque lento igne coquentur supra consistentiam syrupi, addenturque reliqua iuxta formulam descriptam, paratu satis facilem.

Facultates. Si paulo minor seri quantitas videatur, ad periti artificis ita augenda, vt pulueres ritè macerentur.

Confectio hamech purgat bilem vtramque, & pituitam salsam: propterea

propterea morbis ab hisdem natis confert, cancro, elephantiasi, maniæ, melancholiæ, impetigini, psoræ, scabiei, & similibus affectibus cutis.

Barbitonsores solent omnes hoc electarium expostulare, ad purgandos quosuis venerea lue infectos, perinde ac si vna omnium esset temperies, & in omnibus vnus noxius humor. Inter illos verò qui gloriosè magis exultant, medicorum eloquio prudentiores & doctiores facti, materiam in hoc morbo peccantem, pro varia singulorum natura variam agnoscunt.

Cùm autem antiqua compositio ineptissimè descripta soleat pro specimine dari tyronibus, qui magisterij titulo honestari desiderant, atque his maximè qui suis se magistris magis sedulos & sciolos gloriantur, eam ipsam huc attexere minimè grauabor.

Confectio Hamech maior. D. Mes. CAPVT X.

℞. Succi fumi terræ depurati lib. I.
Passular. mundatar. lib. ß.
Prunorum dulcium n. lx.
Myrobalanorum citrinorum ℥ iiij.
Cepulorum,
Indorum,
rhubarb. optimi
epithymi an. ℥ ij.
agarici albissimi,
colocynthidis,
polydij querni an. ʒ xviij.
absynthij,
hasce, i. thymi,
sennæ an. ℥ i.
violarum ʒ xv.
epithymi ℥ ij.
anisi,
rosarum
fœniculi an. ʒ vi.
succi fumi terræ lib. I.

prunorum n. lx.
passul. mundat. ʒ vi.
Infunde omnia in aquæ casei quantitate sufficienti, & ponantur in vase vitreato stricti orificij, & obturetur os eius, & dimittatur per dies quinque.
Deinde bulliant bullitione vna:
Deinde colentur, & in colatura dissolue
Cassiæ fistulæ mundat. ℥ iiij.
thamarindorum ℥ vi.
tereniabin ℥ ij.
fricentur manibus & colentur, & proiiciatur desuper.
Zucchari alb. lib. i. ß.
scammonij ℥ i. ß.
coquantur vsque dum habeat spissitudinem mellis, deinde puluerisentur super illud.
myrobolanorum citrinorum Rebulorum,
Indorum, l. an. ℥ ß.
Bellericorum,
Emblicorum,
reubarbari
seminis fumi terræ an. ʒ iij.
seminis anisi,
spicæ nardi an. ʒ ij.

COMMENTARIVS.

Is puluis electario vt decet conficiendo miscendus. Alia est apud Mesueum huius nominis confectio dicta minor, quòd minori & simplicium numero & labore concinnetur. Vtraque nunc à doctis omnia accuratè perpendentibus negligi solet. Nihil enim probandum quod ratio non probat. Ea autem vtramque damnat, seu materiam spectes, quæ inepte vsurpatur, & ineptiùs geminatur, seu formam, quæ ineptissimè describitur.

Caryocostinum. D. Garioponti. CAP. X.

℞. *Caryophyllorum,*
costi,
Cumini an. ʒ ij.
hermodactylorum,
Diagredii an. ℥ ß.
Mellis despumati q. suff. seu triplum vel lib. ß.
fiat Electarium.

COMMENTARIVS.

Vt in duabus ciuitatibus etiam non longè à se inuicem dissitis, vix eadem loquela, viuendi lex, & obseruantia morum, Sic vix vnus apud pharmacopœos omnes omnium pharmacorum vsus. Lutetiæ vix innotuit Electarium, quod à cariophyllis & costo nomen trahit, Lugduni tamen habetur in vsu frequenti & fœlici. Qui ipsius dotes non nouit, compositionem accuratè perpendat, & ad multos affectus expugnandos experietur, si voluerit, singularem; quam à peritis medicis & nimium expertis inuentam Gariopontus vetustissimus Medicus scribit. *part.* 3. *cap.* 6. lib. 4. Vt ritè paretur, puluerandæ prius, ac simul radices, necnon cariophylli & cuminum. Seorsim verò Diagredium, posteriusque adiiciendum melli despumato pulueribus ante concorporato, vt fiat Electarium consistentiæ legitimæ. Aromata quibus constat, partim nobilia membra roborant, partim hermodactylorum, & Scammonij vim noxiam emendant, & simul viscidos humores attenuant, flatus discutiunt, & operationem medicamenti minus torminosam reddunt. Præparatio.

Nonnulli pro Costo Inulam substituunt, Alij Imperatoriam, sed Costum Belgarum, qui nunc satis frequens reperitur, pro exotico lubētiùs præfero. Qui mel cum vino albo despumant & coquunt ad syrupi consistentiam, Electarium iam satis calidum calidius afficiunt, ego mel rosatum colatum pręfero: prodest arthritidi, vt & alijs affectibus.

Ioubertus quem nonnulli pharmacopœi sequuntur, zinziberis ℥ ij addidit, sed authoris mentem sequutus omittendum censui: qui ʒ i. cinnamomi superadiunget, Electarium habebit gratius, nec

Vires. calidius multò, maxime si pulueres rhodomelle cogantur.

Valde prodest arthritidi biliosæ præcauendæ & sanandæ, vt & aliis affectibus multis, qui à bile & pituita nascuntur: Mirabiliter verò furiosos podagricorum dolores mitigat, & ignitum extinguit calorem, ait author, atque statim vbi vẽtrem soluerit, solatur, & patientis adeo membra leuat, vt è secessu, seu ventris per medicamentum solutione, solus redeat ad lectulum.

Tryphera solutiua. CAPVT XI.

℞. *Dacridij Antiocheni ʒ x.*
turpethi optimi ℥ i ß.
cardamomi minoris,
cariophyllorum,
cinnamomi,
macis an. ʒ iij.
santali citrini,
glycyrrhizæ rasæ,
sem. fœniculi dulcis an. ℥ ß.
acori,
schœnanthi an. ʒ i.
corticis citri conditi,
rosarum, an. ʒ iii.
violarum ʒ ii.
penidiorum ℥ iiii.
sacchari tabarzet lib. ß.
mellis albißimi in succo pomorum bene despumati lib. i.
fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Trypheræ acceptio dicta videtur contrario quam se habeat compositio apud Mesuem, sensu, cuius omnes Trypheræ minimè sunt delicatæ, vt nominis intellectio portendit, sed & gustu, & colore ingratæ, nec viribus commendabiles. Nos exhibemus vnicam his omnibus dotibus insignem: Gratus enim admodum est illius sapor,

nec color displicet: Vires autem eximiæ, & toleratu, quibus conueniunt faciles.

Porro zinziber Turpetho addi solitum relinquimus, quia simul aromata multa suauiora, & magis cardiaca ad illius stimulum & castigationem congessimus, quæ & diacrydij feritatem simul mitigant, præsertim rosæ, violæ, necnon santala, quæ & aromatum calorem contemperant. Penidia potius ad leniendum, saccharum ad suauitatem, & mel ad conseruationem adduntur.

Iuxta formulam descriptam fideliter, vt solet, parauit Anton. Landæus Pharmacop. Parisiens. dignissimus, multisque meo consilio, ægrotis exhibuit, qui sine oris insuauitate, stomachi subuersione, ventris torsione fœliciter fuerunt purgati, & securè à morbis, quibus detinebantur, liberati.

Operosa multum non est huius Electarij præparatio quæ sic facilè peragetur: Santali primum pulucrandi, dein turpethum & liquiritia, tum semina, cortices & flores, postea penidia. Interea despumabitur mel, zuccarum simul liquabitur, admiscebuntur pulueres. Seorsim verò tritum Dacrydium puluerum portioni mistum Electario iam vnito, omnium postremum commiscebitur.

Tryphera solutiua his potissimum accommoda, qui multis excrementis biliosis, pituitosisque scatent, & qui vix medicamenta purgantia, nisi grata sumunt. Hæc enim confectio parum insuauis est, & potenter aluum subducit, obstructiones tollit, crassos humores, lentos, & viscidos incidendo, & attenuando purgat, febribus compositis congruit, & his omnibus morbis, qui à pituita & bile proficiscuntur, vigentibus tamen æstatis ardoribus minus conuenit, nisi cum decocto quodam, aut alio liquore multum refrigerante propinetur. Vires.

Diabalzemer, seu electarium sennatum. CAPVT XII.

℞. *Radic. cichorij*
buglossi,
polypodii querni,
cortic. radicis capparis,
graminis,
glycyrrhizæ, an. ℥ ß.
passular. Corynthiacar. ℨ vi.
adianti,
hemionitidis,
Ceterac,
cuscutæ
artemisiæ,
fumariæ.
agrimonii,
bethonicæ,
melissæ,
florum genestæ,
violarum, an. m. ß.

Coquantur in aqua sufficienti. In colatura ad *lib.* iii. Infunde & coque.

foliorum sennæ ℥ iiii.
seminum dauci
coriandri an ℨ i ß.
ellebori nigri,
turpethi an. ℥ i ß.
cariophyllorum ℨ ii.

Bulliant ad consumptionem tertiæ partis: In colat. adde sacchari lib. i. ß. Coquantur supra consistentiam Syrupi: Cui permisce expressionē rhei electi in aqua chalibeata infusi ℥ ß.

Sennæ pulueratæ ℥ ii.
lapidis lazuli præparati,
cinnamomi an. ℥ ß.
sassafras ℥ i.
radic. pæoniæ, tamarisci, epithymi, cortic. mediæ fraxini an. ℨ ii.
sem. agni casti, nigellæ Romanæ, spicæ Indicæ an. ℨ ii.
anthos, stœchados an. ℨ i. fiat electarium.

COMMENTARIVS.

Singulis morbis singula debentur præsidia, quæ quòd ex Dispensariis vulgaribus non suppetant, nunc suppeditamus, & multis affectibus, quibus sanandis deerant auxilia, fœliciùs auxiliamur: vt Hy-

pochondriacæ affectioni hoc medicamento, ex hypocondriacis, hystericis, melanagogis, & quibusdam Indicæ lui curandæ idoneis, concinnato, quod Diabalzemer, seu electarium sennatum nominare libuit, vt cuius Senna Arabibus *Albazemer* dicta, non modò copia, sed viribus sit basis. Nullum enim familiarius melancholico humori ducendo medicamentum ipsa senna, nullum aptius, nullum toleratu facilius. Hanc verò partim pulueratam & mixtam, partim infusam & coctam permiscemus, cum his quæ flatus discutiunt, humores attenuant, infarctus tollunt, lienem, iecur & viscera roborãt, facultates recreant, vterum respiciunt, qualitatem quamdam malignam obtundunt, & humores iamdiu congestos securè propellunt, non modò melancholicos & contumaces, sed & quosdam lentos & pituitosos, qui melancholicorum naturam interdum induunt, & quosdam assatos biliosos. Proinde turpethum & Rheum addidimus, vt simul cum humore melancholico, pituitosus, qui sæpius adest, & nonnihil ex bilioso, qui rarò abest, educatur.

Et quia medicamentum hoc melancholico humori ducendo destinatur, eleborum nigrum selegimus, neglecto albo, pituitoso humori ducendo conuenientiore.

Modus parandi facilis est, cùm & formula descriptionis illum satis demonstret. Antequam tamen omnia simul coëant in electarij molem, lapis lazuli sic præparari debebit.

Quantitas eius sumetur idonea, teretur in mortario metallico, abluetur aqua communi, siccabitur in sole, vel cineribus calidiusculis: Denuo abluetur, & siccabitur: Rursusque lauabitur, vt antè donec aqua lympida remaneat, & postea exsiccabitur: idque non modò decies, sed vigesies iterabitur, si fuerit opus: Tandem abluetur in aquis cardiacis quater, quinquies aut pluries: Tum exsiccatus seruabitur ad vsum. Sic namque inimica quædam huius lapidis qualitas perit, & retinetur purgatoria. In confectione Alkermes vritur, vt pereat purgatoria, remanente cardiaca, qua tunc est opus. *Lapidis lazuli præparatio.*

Diabalzemer mirum in modum conuenit lienosis, melancholicis, hypochondriacis, maniacis, epilepticis, siue febre delirantibus, passionibus hystericis, fœdis viduarum coloribus, elephanticis, & Indica lue inueterata laborantibus. *Facultates.*

Hydragogum eximium. CAP. XIII.

℞. *Radicum yreos nostratis,*
ebuli,
graminis,
cortic. radic. capparis,
asari,
carui an. ʒ vi.
pimpinellæ,
polytrichi,
agrimonij,
ceterach
artemisiæ an. m. i.
florum Persicæ m. ß.

Coquantur in aqua sufficienti. In colatura infunde, & coque parum
foliorum sennæ ℥ ij.
seminis dauci ʒ ii.

In colatura ad lib. *i.* adde
succi rosarum pallidarum lib. ß.
sacchari lib. I. ß.
mellis in decocto ℥ ii. radicis yreos cælestis desp. ℥ x.
Coquantur in Syrupum. Cui permisce
mannæ Calabriensis ℥ ij.
turbith,
radicis esulæ præparatæ an, ℥ i ß.
zinziberis ʒ i.
acori,
calami aromatici an. ʒ i.
mechoacanæ ℥ ii.
sem. ebuli ℥. ß.
seminis braßicæ marinæ ʒ iii.
cinnamomi ʒ ii. fiat Electarium.

COM.

COMMENTARIVS.

Vt multæ medicamentorum compositiones sine arte à multis authoribus descriptæ traduntur, sic & quamplurimæ effectibus planè consimiles. Proinde multa electaria liquida, vt indebitè composita, vel parum ad affectus curandos accommodata despeximus. Alia verò arte & ratione meliùs descripta, & morbis quibusdam frequentissimis rectè curandis idonea adiunximus: vt præter duo superiora, Hydragogum hoc Electarium, quod ab agendi præstantia eximium nuncupauimus, in pharmacopoliis seruandum cupimus, vt præsto sit semper his auxilium quibus venter aquis plenus est, aut alia corporis pars immersa sero. Sæpe enim accidit, vt hydropicus sine præsidio deseratur, optimi medicamenti aquas ducentis penuria. Quia verò hepatis & interdum lienis errore hydropes fiunt, multa quæ viscus vtrumque roborant, intemperiem emendant, & obstructiones tollunt, adiunximus: Nonnulla quæ flatus discutiunt, & calorem natiuum excitant sopitum. Præterque multa hydragoga, vt decet, castigata & apparata. Ordo descriptionis formulæ modum parandi docet.

Hydragogum eximium hydropicis tutò datur: Aquas enim ac serosos humores sine violentia ducit, & ad morbos omnes ab eisdem ortos accommodatissimum est medicamentum purgatorium.

Medicamenti similis inopia plebecula Parisiensis confugere solet ad quemdam pseudopharmacopolam, virgini-mulierum interpolatorem, qui puluerem quemdam laxatiuum ad hydropem curandum exhibet, quo vix vnus è multis millibus conualescit.

Electarium rosatum De M. CAPVT XIV.

℞. Succi rosar. rub. completarum lib. iiii.
zucchari tabarzet lib. ß.
tereniabin puri & recentis ℥ vi.
Scammonii Antiocheni. ℥ i. ß.
coquantur omnia lento igne ad mellis craßitudinem.
Tum proiice desuper,
trochiscorum de spodio ℥ i.
Galliæ,
croci an. ʒ ii.
trochiscorum de berberis. ʒ iiii.
Repone in vase vitreo. Dosis eius est, ʒ v.

COMMENTARIVS.

Electaria duo nominis eiusdem à diuersis authoribus dantur: Prius ex Mesueo, alterum ex N. Salernitano depromitur. Illud forma liquida formatur: ob id ad calcem huius sectionis reposui, & multis vrbibus tantum inseruit ad pilularum Aggregatiuarũ combinationem: hoc solida solum consistentia seruatur, & vbique, vbi medicina benè fit, fœliciter vsurpatur. De quo paulò post fusiùs.

Ex his duobus vnum Syluius contexuit, singulorum dotibus insignitum; Sed præstat seorsim parare: Qui tamen compositionibus quæ Mesues Rosatum admittunt carere voluerit, illo ipso rectè carebit. Parum enim vsuale est, nec vlla ratio probat tantum succi rosarum vbertatem ad sacchari pondus, nec descriptum ab authore parandi modum, per quem malè Scammonium cum succo rosarum, saccharo & manna coquitur ad mellis crassitiem. Cùm vero mihi parum arrideat, parum quoque in illius explanatione immorabor. *cap. 2. sect. 3. huius lib.*

SECTIO SECVNDA.

De Hieris.

Compositiones quædam purgatoriæ ab antiquis Græcis Hieræ, hoc est, sacræ, & propter insignes effectus, magnæ dicuntur: Magnis enim viribus pollent, & magnis in morbis sæpe fœliciter dantur. Sunt autẽ sic denominatæ confectiones vulgatissimæ, & ad medicos vsus commendatissimæ, præsertim quæ à commendatissimo authore inuentæ sunt, ac celebratæ, vt

Hiera Picra, seu Dialoë Galeni. CAP. I.

℞. *Cinnamomi,*
macis,
asari,
spicæ nardi,
croci,
mastiches
iunci odorati an. ℨ *vi.*
aloës non lotæ ℨ. *C. siue lib. i & ℥ ß.*
mellis optimi despumati triplum, seu lib. iiii.
Misceantur simul in Electarium.

COMMENTARIVS.

Hæc Hiera à Galeno eius authore, Picra, hoc est, amara dicitur, propter Aloën, à qua basim & purgatricem vim habet. Vetus autem compositio retinetur præter xylobalsamum, quod vix reperitur, cuius loco Macim, consilio Fernelij substituimus, & pro floribus iunci odorati, qui nobis non suppetunt, iuncum ipsum: Sicque quantitas à Galeno expetita habetur eorum, quæ cum aloë misceri iussit ipse, vel potius Andromachus, qui aloëm etiam lotam expetiuit: Illota tamen nunc & rectè ponitur.

cap. 2. lib. 8. comp. med. loc.

Hæc fuit Hiera picra vsitatissima Romæ, præter alias duas, quibus interdum Galenus vtebatur, sed quarum exoleuit vsus, & quibus pro re exigente aliquid detrahebat, vel adiiciebat, vel immutabat.

ca. 14. lib. 6. de san. tu.

Remansit autem hæc hucusque integra, præter lignum balsami, quod multi auferunt, nihil substituẽtes; Alij surculos lentisci, alij carpobalsamum, quod æquè rarum est, substituunt. Macis optimè succedit illi, vel calamus aromaticus, atque alterutro parata Hiera, xylobalsami loco, nihilo erit inefficacior. Eius autem Galenus perhibetur author, quòd eam potius celebrarit, quàm inuenerit. Parãdi modus facilis est. Seorsim primùm terenda mastiche, aloë, crocus: Deinde reliqua. Tum mixta, misceantur denuò exspumato melli, ac tepido tantùm, vt omnia coëant in electarij spissitudinem.

Hiera picra à Galeno celebrata facultatibus multis insignibus efficax est: Calefacit enim, incidit, attenuat, siccat, terget, obstructiones tollit, humores biliosos, pituitososque, crassos, & lentos expurgat: Affectibus ventriculi, mesenterij, hepatis, capitis & *Qualitates.*

iunctarum mirè confert. In qualibet vncia compositionis ponuntur aloës ℈ ij. & gr. 1.ß. Et pulueris reliquorum simplicium grana quindecim.

Hiera picra cum Agarico. CAPVT II.

℞. *Puluer. hieræ simplicis sine aloë,*
agarici trochiscati an. ℥ ß.
aloes non lotæ ℥ i.
mellis despumati triplum, seu ℥ vi.
Ex arte fiat Electuarium.

COMMENTARIVS.

Duobus constat hæc hiera medicamentis purgantibus benignis, altero cholagogo, nempe aloë, altero phlegmagogo, videlicet agarico. Sat enim non est vnicum humorem noxium foras propellere, cùm duo obsunt, & morbum quemdam committunt, vel fouent: Tunc enim ad intemperiem mixtam medicamento mixto, seu qualitatibus multis composito est opus. Quia verò sæpiùs Hiera picra Galeni datur affectibus ventriculi & cerebri, in quibus partibus rarò solitaria bilis aggeritur, sed simul pituitæ plurimum vel crassæ, vel tenuioris: Proinde cùm ex illis humorem vtrumque trahere consilium erit, optimè hiera cum agarico imperabitur, à quo cognomen habet. Paratur verò vt præcedens, cuius sæpè puluis seruatur in Pharmacopoliis, eique opportuno tempore, vel aloë tantùm cum melle additur, vel simul agaricus, prout hanc, vel illam parare consilium erit.

Vires. Quæ autem cum agarico paratur, ad multa vtilis est: pituitam enim quamlibet educit, sed præsertim crassam ac viscidam, & bilem putrem: humores adhuc incidit, infarctus tollit, mezenterium exonerat, ventriculum purgat, appetitum resarcit, coctionem iuuat, è cerebro noxios humores educit, & confert epilepsiæ, vertigini & sopori vigilanti.

Hiera Pacchij. D. Scribon. CAPVT III.

℞. *Stœchados,*
marrubij,
chamædrios,
agarici,
colocynthidis an. ʒ *x.*
opoponacis,
ſagapeni,
ſem. petroſelini,
ariſtolochiæ rotundæ
piperis alb. an. ʒ *v.*
cinnamomi,
ſpicæ nardi
myrrhæ,
folij,
croci an. ʒ *iiij.*
mellis deſpumati triplum, ſeu lib. iii.
miſce vt artis eſt, & fac Electarium.

COMMENTARIVS.

a *lib.* 3. *Synopſ.* b *ca.* 7. *l.* 7. *de remed.* Hieram hanc *a* Oribaſius tribuit Ruffo, *b* Paulus Archigeni, Scribonius Largus Pacchio. Is tamen non fuit primus author, ſed prudens celebrator, qui cùm ex ea plurimum lucrifaceret, tanquam ſecretum quoddam non reuelandum, eam apud ſe vſque ad interitum ſeruauit. Eo mortuo delata eſt iuxta formulam deſcriptam ad Tyberium Cæſarem, à quo Scribonius habuit, quam antè nulla arte extorquere potuerat. c *cap.* 114. *tet.* 1. *ſer.* 3. *c* Ætius modò hieram Archigenis, modò Antiochi nominat. Nos verò à præcipuo illius comprobatore Hieram Pacchij nominamus. Sic autem paratur.

Sagapenum & opoponax integra nocte macerantur in hydromelite, aut vino potius quàm aceto: Die colo forti traijciuntur, vt ſordes omnis & pars impurior ſecernatur: Poſtea melli deſpumato commiſcentur, vna cum reliquis ſimplicibus pulueratis. Seorſim verò Præparatio

teritur crocus, vt & agaricus & colocynthis, cui inter puluerandũ gutta quædam olei permiscenda, ne vis eius exhalet, & faciliùs teratur. Eius autem pulpa tantùm sumenda, & prassium seu marrubium album, potiùs quàm nigrum. Sunt qui polium, non folium sumunt: folium tamen apud Scribonium legitur, non polium, quòd sanè illius defectu rectè substituetur.

Myrrha cùm vix nisi recens & mollis, ac in mortario calido dissoluatur, raroquè nisi admodum vetusta habeatur, puluerauda: aut vna vice, si ita fieri facilè queat, aut pluribus, si faciliùs: Tum alijs pulueribus adiungenda, & toti composito permiscenda.

Qualitates. Hiera Pacchij, ad plura vitia efficaciter datur, inquit Scribonius; Sanat enim epilepticos, furiosos, vertiginosos, cephalalgicos, suspiriosos, anhelosos, cornatosos, incubo, & aliis diuersis oculorum, aurium & capitis affectibus obnoxios. Stomachũm quoque optimè purgat, affectiones hepatis emendat, lienis saburram tollit, illiusque duritiem minuit, intestinorum morbis auxiliatur, futuras aut iam factas in illis partibus vomicas aut discutit, aut celeriùs aperit, & menstrua his mulieribus mouet, quæ difficillimè purgantur. *cap. 23. art. 92. li. de comp. med.*

Hiera Diacolocynthidos magistralis. CAPVT IV.

℞. Pulpæ colocynt. ℥ i.	*caryophyllorum*
agarici,	*cinnamomi,*
ellebori nigri an. ℥ ß.	*macis,*
aloës ʒ x.	*baccarum lauri,*
dacrydij,	*granorum iuniperi*
polypodij,	*cardamomi,*
masticbes, an. ʒ ij.	*maioranæ,*
opoponacis,	*stœchados,*
bdellii,	*croci,*
sagapeni an. ʒ ii.	*spicæ Indicæ an. ʒ i.*
radic. enulæ campanæ	*rosarum ʒ iii.*
cyperi,	*mellis despum. lib. i. ß.*
angelicæ	*misce, vt artis est.*

COMMENTARIVS.

Nihil æquè confusum est in Pharmacopœorum Dispensariis at-

que Hierarum descriptio, quas quisque ad libitum variè & nominat & immutat. Eamdem enim sæpè triplici nomenclatura designatam videmus, vt illam, quæ modò Hiera Pacchij, modò Archigenis, modò Ruffi, modò etiam Diacolocynthidos nominatur: Et aliquando tres multùm inter se differentes, eadem voce designatas comperimus, vt Hieram Diacolocynthidos quæ alio modo à Mesue, alio à Nic. Myrepso, alio à Fernelio describitur. His verò omnibus Hieram Pacchij præferimus, vt meliorem, quam magistralem nuncupamus. Sic enim ab illius basi, & virium præstantia optima ratione nominatur. Et qui hanc habebit, aliis omnibus, quæ colocynthida capiunt, à veteribus descriptis carere facilè poterit. Quæ tamẽ à Pacchio describitur, cùm benignior sit, poterit quoque haberi. Parandi modus sic esto.

Opoponax, bdellium & sagapenum per noctem, aut diem integrum macerentur in aceto, potiùs quàm vino, propter simplicium, quæ ad compositionem accedunt, calorem: Dein optimè colentur, & super cineres calidos acetum resoluatur. Bdellium vix diluitur, diu licet maceratum, nisi recens, ac in mortario & pistillo calidis ductum. Proinde vetustum ex arte puluerandum. Purgantia seorsim puluerentur, & olei amygdalini parum colocynthidi adhibendum, ne latescat inter terendum. Tum reliqua simplicia, primum duriora; Postea aromata: Tandem omnia melli despumato permisceantur in legitimam, ac hieris debitam spissitudinem. *Hieræ magistralis facultates.*

Hiera Diacolocynthidos magistralis eximiam habet vim, ad capitis, ventriculi & abdominis morborum curationem, quos humor crudus, pituitosus, crassus, aut melancholicus committit. Maximè autem apoplexiæ, comati, lethargo, paralysi, epilepsiæ, incubo, asthmati, colico dolori & melancholiæ hypochondriacæ conuenit, atque omnibus ventris affectibus, qui à pituita vitrea, aut gypsea proficiscuntur, vel qui modo quocunque hebetem habent simul motum & sensum, vel alterutrum tantùm.

SECTIO TERTIA.

De Electariis solidis, & Trochiscis purgātib.

VI Antidotaria, seu Dispensaria vulgo dicta componunt, vel verius transcribunt, multùm sibi laudis deberi putant, si medicamentorum etiam nulla arte & ratione descriptorum farraginem, à quibusuis authoribus depromptam congerant. Nos verò non modò selectiora, sed ex selectissimis, quæ optima sunt & vsu longo comprobata damus. Quibus nonnihil, prout suasit ratio, vel addidimus, vel etiam detraximus, vt nimis rara, aut inutilia, aut incognita, non modò recentioribus, sed etiam authoribus primis. Raò enim non contingit, vt viri grauissimi ex aliorum tantùm relatu multa dicant & scribant. Et quæ malè audierunt, vel non norunt, pro veris vt habeantur in lucem edunt & defendunt. Pauciora autem medicamenta ideo hac in Officina describo, quòd legitimam illorum compositionem, compositionis modum, illustrationem, & facultates ostendam.

Electarium Diacarthami, seu Diacnicu. Des. Arnaldi Villanouani.

CAPVT I.

℞. *Medul. sem, carthami,*
hermodactylorum,
pul. diatragacanthi frig. an. ℥ ß.
turbith, ʒ vi.
zinziberis,
mannæ granatæ an. ʒ ij.
Dacrydij ʒ iij.
sacchari candi,
carnis citoniorum conditorum,
mellis rosati an. ℥ i.
sacchari albiss. ℥ viij. ß. *fiat ex arte Electarium solidum tabulatum.*

COM.

COMMENTARIVS.

Æquè vt vſualis, ſic controuerſa Diacarthami deſcriptio, quam vix eandem apud duos authores inuenias, cùm & trifariam à Iouberto deſcriptam habeas. Vnica tamen aliis melior, & certior, & tutior, quam ſcilicet ratione & vſu longo plures comprobarunt, cuiuſmodi eſt, quam à N. Præpoſito mutuati ſumus, licèt paulò aliter ab Arnaldo Villanouano primo illius authore deſcripta comperiatur.

Nomen autem aſſumit à Carthamo, quod baſis locum tenet, licèt turpethum exuperet copia & viribus, imbecillior namque vis carthami purgatoria, quàm turpethi. Vtriuſque qualitas intenditur zinziberis adiectione. Diagredium & hermodactyli ſimul in compoſitione non tantùm pituitam, ſed & bilem ab articulis detrahunt. Caſtigatur illorum effera qualitas carne citoniorum condita. Manna, diatragacanthum & ſaccharum ponuntur ad leniendum, contemperandum, pituitam detergendam & mouendam: mel ad conſeruandum. Carnem citoniorum crudam autumno qui ſumunt, eam ſacchari portionem augent, quæ conditam ingreditur: verum hanc vſurpare, quæ tempore quouis habetur, docuit vſus.

Sic verò paratur Diacarthamum. A cortice primùm purgatur ſemen carthami, deinde teritur; poſtea puluerantur zinziber, terbeth & hermodactyli: tum diagredium & ſaccharum candum: deinde citoniatum. Tandem ſaccharo ad electarij ſolidi conſiſtentiam cocto, & adhuc calenti, mel, manna & cydoniatum permiſcebuntur, & poſtea pulueres, vt fiat electarium ſolidum, in tabellas, lozengias vulgò dictas, diſciſſum. Præparatio.

In quibuſdam vrbibus ſolus puluis huius Electarij ſeruatur & vſus tempore ſolidum in Electarium paratur, vel illius pulueris ℈ i. pro ʒ i. compacti Electarij diſſoluitur.

Electarium diacarthami frequenti eſt in vſu, & ferè in omnibus pharmacopoliis præparatum ſeruatur. Humores pituitoſos valenter purgat, non ſolùm à ventriculo & meſenterio, ſed etiam è partibus remotioribus, ſi copia paulò maiore ſumatur. Nonnihil quoque ex humoribus bilioſis detrahit. Proinde non tantùm febribus quotidianis, & merè pituitoſis prodeſt, ſed etiam complicatis, & quæ ab humorum diuerſorum mixtura exoriuntur. Facultates.

Electarium de succo rosarum. D. N. Salern. CAP. II.

℞. *Succi depurati rosar. rub. lib. I.*
sacchari lib. I. ß.
Percoque in Electarium solidum, cui adde
trium santalorum an. ℥ ß.
mastiche ʒ ij. & ℈ ij.
corticis citri sicci ʒ I.
caphuræ ℈ i.
Dacrydij triti ʒ xi.
Ex arte fiat Electarium, in tabellas concinnatum, quarum singulæ pendeant ʒ i ß. aut ʒ ij. tantùm.

COMMENTARIVS.

Non is sum qui ad ostentationem immutare vetera, aut noua promulgare desiderem, sed si quæ præter rationem acta recensentur, aut scripta leguntur. Is sum ego, qui meam de his liberè sententiam feram: cuique enim philosophari concessum est, & de rebus cognitis sententiam ferre.

Cùm autem Electarium de succo rosarum, à Nic. Myrepso descriptum, à Nic. Salernitano discerptum, à recentioribus variè consutum & malè concinnatum compererim, quæ pondere maiore ponuntur, minuere, quæ minori augere, & quæ ineptè, immutare nō verebor. Omnium autem pondus consultò immutaui: Succi enim rosarum quantitas cùm nulla ratione debeat esse par saccharo, rectè quidem est imminuta, auctum verò saccharum: libra namque sacchari citiùs & faciliùs coquetur in syrupum, vel Electarium, cum succi rosarum libra dimidia, quàm cum integra, nec tamen vires habebit multò inefficaciores, aut minus roborantes.

De santalorum quoque pondere aliquid detractum est, & exigua corticis citri sicci portio substituta, partim ad odoris & saporis maiorem suauitatem, partim ad putredinem arcendam, & membra vitalia recreanda. Caphuram nonnulli relinquunt propter grauem odorem: ego multum probo, quòd suo halitu & Electario gratiam conciliet, & qualitate permeante efficaciam maiorem.

Loco verò Spodij, quod non habetur, vel Antiſpodij vulgaris, ſeu eboris vſti, quod malè ſubſtituitur, maſtichem ſubſtitui ad ventriculi robur, & Scammonij caſtigationem.

Garcias ab horto. Malè verò Ebur vſtum Spodium vocatur, & ineptè pro fictitio Arabum ſpodio ſuccenturiatur: quicquid enim pharmacopœorum familia credat, vnicum tantum eſt Spodium, nempe pompholix, ſeu ſpodium Græcorum, quod neutiquam intra corpus ſumitur: imperitè ſiquidem Arabum interpretes pro Tabaxir ſpodium, pro ſpodio ebur vſtum dederunt. Nam Tabaxir eſt ſuccus, liquorue concretus arborum quarumdam, ſiue arundinum craſſiſſimarum & prægrandium, quæ aliquando flantibus ventis ex mutuo colliſu conflagrant: Ex iſtoque incendio ſuum mendicauit ſpodium Auicenna, vel potius ex Tabaxir, infidus illius interpres ſpodium fecit ſuum. Verùm *Clusius* nec Tabaxir ad nos ex India defertur, nec cannarum vſtarum cineres ex Arabia: nec ſi adueherentur magni eſſent in medicina vſus. Nec præterea ebur prudẽter ſubſtituitur crematum. Proinde vel relinquendum, vel medicamentum aliud ſubſtituendum, quod parando medicamento ſit congruum. Podium Arabum fictitium eſt.

In vulgari autem deſcriptione maior dacrydij quantitas ponitur, vt ℈ x x x vj. aut paulò plus pro ſingulis vnciis compoſitionis. In noſtra verò emendatiore dragma tantum dimidia ad vncias quaſque accedit, adhucque medicamentum ſatis validum ac potens remanet, vt ſolito more calcar purgantium queat nominari, quod ſcilicet parua mole vires habet efficaciſſimas.

Parandi modus idem eſt cum diacarthamo; atque is ex deſcriptionis formula ſatis innoteſcit. Sunt qui ſuccum roſarum tantummodò diſtillatum aſſumunt, in quo gummi tragacanthum macerant, mucaginemque extrahunt ad puluerum comprehenſionem, & electarij ſolidi concinnationem. Ego mallem in balneo Mar. ſuccum inſpiſſare in Rob craſſitudinem, quo pulueres non malè queunt concorporari. Si qui velint pro dacrydio ſcammonium non præparatum ponere, quantitatem ſucci roſarum ſolitam poterunt ratione quadam relinquere.

Electarium de ſucco roſarum merè cholagogon eſt, atque potenter flauam bilem educendo, his affectibus congruit, & vtiliter datur, qui ab eadem materia proficiſcuntur. Vires.

Electarium de Citro Solutiuum. CAPVT III.

℞. *Corticis citri conditi,*
Conseruæ florum violarum,
Conseruæ buglossi,
pul. diatragacanthi frigidi,
Dacrydij an. ℥ ß.
turbith ʒ v.
zinziberis ʒ ß.
foliorum sennæ ʒ vi.
Sem. fœniculi dulcis ʒ i.
Sacchari albissimi in aqua rosarum soluti, & ex arte cocti ℥ x. fiat Electarium solidum.

Si cui minus arriserit hęc à nobis sic restituta descriptio, antiquior à magistro Stephano Arnaldo primùm inuenta, & à Guidone Cauliaco celebrata magis probetur, sic iuxta eorum mentem parabitur.

Antiqua descriptio.

℞. *Conseruæ violarum,*
florum borraginis, an. ℥ ij.
radicis buglossi,
corticis citri conditi an. ʒ i.
zinziberis ʒ ß.
pul. diatragacanthi frigid. ʒ ij.
diagredii ʒ iij.
turbith ʒ iiij.
Sennæ ʒ v.
panis sacchari ℥ x. fiat Electarium in tabulis, ponderis ℥ ß. quæ est iusta dosis.

COMMENTARIVS.

Electarium de Citro laxatiuum, Catholicum, seu vniuersale catharticum est: Bilem enim vtramque & pituitam satis potenter, ac sine molestia trahit, præsertim quod secundum priorem descriptionem à nobis emendatam paratur, in qua singula purgantia suum habent castigatorium: senna, fœniculum: Turpethum, zinziber: dacrydium, corticem citri conditum, conseruas, & aquam rosaceam, in qua coquitur saccharum. Quæ omnia cor & facultates roborant, & simul dicta purgantia mitigant. Puluis diatragacanthi ponitur ad leniendum, saccharum ad detergendum, leniendum & conseruandum.

Porrò quantitatem corticis citri quadruplo pondere posuimus, tum quia compositionis basis est, tùm quia partes corporis principatum tenentes recreat. Dacrydii quoque copiam augere fuit æquũ ad reliquorum proportionem, alioquin vis purgatoria, quæ iam erat imbecilla, aut non satis potens, conseruarum incremento, & impotentior multò, & imbecillior remansisset. Rectè ergo medicamenti basis, roborantia, purgantia & castigatoria, ea qua sunt à nobis descripta proportione, permiscentur huic Electario, cuius, vt vsus facilis, sic tutissimus & probatissimus.

Vt ritè paretur, turbith primùm ac zinziber minutim secta crassiusculè terantur, addantur senna & fœniculi semen, & omnia simul læuigentur. Tum in pila marmorea cortex citri & conseruæ violarũ & buglossi simul accuratè pistentur; dein per setaceum traijciantur, postea dacrydium in pollinem reducatur, pauco diatragacantho misceatur. His peractis zuccarum cum rosacea ad Electarij solidi, aut paulo supra consistentiam coquatur: Cui tepido aut parum calenti permisceantur conseruæ simul cum carne citri vnitæ: Tandem reliqui pulueres: Atque ex ista miscellanea fiat pasta, & ex hac tabellæ cuiusuis ponderis.

Electarium de citro solutiuum ob multiplicem illius vim purgatoriam, multi est vsus. Febribus enim tertianis & hemitritæis valde cõfert, stomachum optimè purgat, prauam colluuiem in vtroque hychondrio stabulantem expellit, cibi fastidium tollit, & malum corporis habitum emendat, cor, & ventriculum roborat, & viscerum excrementitiam humiditatem absumit. Vires.

De Trochiscis libro sequenti disserere proposuimus, vt qui roborantes ferè sint vel alliotici, seu alterantes, paucis quibusdam exceptis, hisque purgantibus, de quibus hac in sectione & serie, breuiter nunc agere nostræ methodi ratio suadet.

Trochisci de Rhabarbaro. CAPVT IV.

℞. *Rhabarbari boni ʒ x.*	*anisi,*
succi eupatorij,	*rubiæ tinctorum,*
amygdalar. amararum	*absynthij,*
an. ℥ ß.	*asari,*
rosarum ʒ iij.	*sem. apij, an. ʒ i.*
spicæ Indicæ,	*formentur ex arte tro-*
chisci	*ʒ i. pondere.*

COMMENTARIVS.

Rarò parati reperiuntur in Officinis eiusmodi pastilli, quibus dum opus est, solent medici rheum assumere, & aliis simplicibus proposito scopo idoneis permiscere. Prudentes tamen pharmacopœi, nec auaritiæ nimium dediti illis non carebunt, quorum scilicet optima est descriptio, & salutaris vsus.

Parandi modus. Vt autem rectissimè parentur, rheum & asarum tenuissimè læuiganda sunt, vt faciliùs hepatis sinus, mesenterij anfractus, & vteri, renumque vias peruadere queant, reliqua quoque tenuiter pulueranda: deinde cum Eupatorij succi quantitate sufficienti fiat massa molliuscula, de qua formentur trochisci cuiusvis figuræ. Si succus Eupatorij definita quantitate pulueribus excipiendis non sufficiat, augendus, vt omnia simul faciliùs subigantur. Concinnati trochisci exsiccandi & seruandi ad futuros vsus.

Vires. Trochisci Rhei valent ad frigidos, biliososque iecoris affectus, ad eius obstructionem, dolorem, tumorem & deprauatam actionem. Hydropi quoque vel præsenti, vel imminenti prosunt, & morbo regio, seu Ictero.

Trochisci de Agarico D. Galeni. CAPVT V.

℞. Agarici albiss. scalpro tenuiter comminuti ℥ ij. aut quantum voles: macera in vini albi, in quo fuerit zinziber infusum, quantitate sufficienti, & fac massam mollem; & ex ea trochiscos: qui exsiccati denuò puluerentur: eodem vino subigantur in pastam, ex qua rursus trochisci formentur, siccētur, seruentur.

COMMENTARIVS.

Vario modo apud Mesuem præparatur Agaricus, libro de simplicibus, cum mulsa, cum oxymelyte scillitico, cum sale gemmeo, cum sero lactis, cum dauco, & aliis simplicibus.

Galenus minori, faciliori & commodiori apparatu in trochiscos effingit, in arte pharmacaria vsitatissimos, quos hîc describimus, & tanquam præstantiores magis probamus. Nonnulli salem gemmeum permiscent, vt suo, inquiunt, pondere, agaricum ad fundum ventriculi delabi cogat, vt sua abstersoria facultate purgationem iuuet, & vim illius tardam excitet: zinziber tamen sufficit cum vino, non modò ad vomitoriam qualitatem arcendam, sed ad pigram vim purgatricem excitandam, lentos & crassos humores attenuandos & incidendos, atque è partibus remotioribus attrahendos. Zinziber autem & sua partium tenuitate per obstructa viscera agaricum defert, & suo calore vim purgatoriam iuuat, & aromaticitate ventriculum, cor, & partes nobiles recreat, quemadmodum & vinū, quod sua adhuc ponderosa substantia agarici cohibet leuitatem: cuius ratione ad fundum ventriculi pigrè delabitur: atque supernatās per vomitum aliquando solus, interdum cum humoribus excluditur.

Ex recentioribus multi veterum apparatu minùs contenti agaricum albissimum, vt decet, seligunt, scalpro argenteo, aut ligno duriore comminuunt, vase fictili vitrato excipiunt, vinū album ac generosum, in quo zinziber maduerit, affundunt, spatula eburnea aut argentea ducunt, congregant, & in massam cogunt, ex qua pastillos formant, quos in eodem vase figulino, vel alio idoneo reponunt, in sole siccant superposito linteo quodam rarissimo, hac arte trochiscos habent satis albos, pro ipsorum desiderio.

Trochisci de Agarico pituitosum humorem non tantum è prima regione corporis purgant, sed etiam è partibus longiùs dissitis, si maiore copia sumantur.

Trochisci Alhandal. D. Mes. CAPVT VI.

℞. Pulpæ colocynthidos à seminibus mundatæ ℥ x.
incidantur & fricentur manibus cum olei rosati ℥ i.
gummi Arabici,
tragacanthi,
bdellij an. ʒ vi.
macerentur tres aut quatuor dies in aqua rosarum, vt perfectè liquescant: deinde cum pulpa dicta, & parte istius mucaginis fiant trochisci: qui in vmbra siccati, denuo terantur, & cum reliqua mucagine rursus fiant Trochisci, iterum siccandi & seruandi.

COMMENTARIVS.

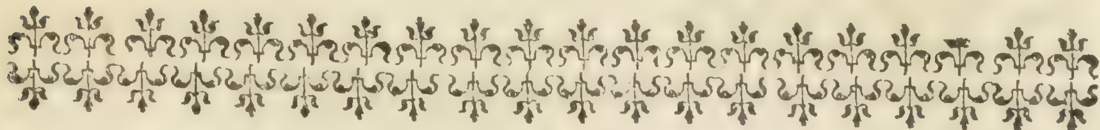
Trochisci Colocynthidos, seu Alhandal, vt loquuntur Arabes, vtiliter iniici possunt in omnes compositiones, quæ colocynthidem recipiunt: Eam enim simplicem, aut non castigatam sumere molestum est, præparatam, & trochiscorum forma, vel alia concinnatam, vt cõsuetum, sic tutum. Sic enim præparata medicamentorum aliorum compositiones ingreditur, quorum virtutem acuit: vnde validiùs pituitam, aut alios humores crassos, lentos & viscidos educunt.

Vt autem rectè prædicti trochisci fiant, eligenda primùm pulpa colocynthidos albissima & leuis, quæ non modò forficibus incidenda, sed etiam tenuissimè pulueranda; nam crassiùs trita & intro sumpta dysenteriam sæpè mouet, abrasis intestinis ab illius portiuncula ilei gyris & anfractibus stabulante. In veteri Mesues codice pulpæ colocynthidis ʒ x. tantùm ponuntur. Verùm locus erroris suspectus est, & pro ʒ x. ℥ x. ponendæ, alioquin olei rosati quantitas minuenda, necnon bdellij, & aliorum gummi, quorum singulorum ʒ ij. tantum sufficiunt ad mucaginem, decem vnciis colocynthidos semel, atque iterum excipiendis destinatam.

Facultates. Trochisci Alhandal potenter viscidam pituitam, & succos omnes glutinosos

glutinosos purgant: Proinde multum conferunt colico dolori à pituita vitrea & lenta nato, Apoplexiæ, Vertigini, Epilepsiæ, Asthmati, morbis frigidis, & arthriticis, qui vix medicamentis communibus cedunt.

De aliis trochiscis alterantibus & roborantibus libro sequenti; superest vt alia purgantia solida, nempe catapotia describamus.

SECTIO QVARTA.

De Pilulis.

Vperioribus sectionibus Electaria tam liquida, quàm solida omni & morbo & causæ morbificæ accommodata dedimus. Nunc vt idem præstemus in describendis catapotiis seu pilulis, quas plerique medicamentis quibuslibet præponunt, methodi nostræ suadet ratio. Ab his autem auspicabor, quæ inter purgantia solam aloem recipiunt, dein quæ aloem & agaricum: Tum quæ cum vtroque Rheum, postea quæ sennam: tandem quæ turpethum, aut dacrydium, aut colocynthidem, aut violentius aliquod catharticum admittunt, describam. Ab aloë verò ducitur initium, quod sit non solū basis ferè omnium catapotiorum, sed quod viscera, partesque nobiles recreet, & vix alio modo sumi possit: quæ enim valde amara sunt, vt aloë, & ingrata, cum difficillimè forma liquida & potulenta hauriri queant, pilularum forma dari solent, vt faciliùs deuorentur, vt alibi demonstrauimus.

Ca. 14. lib. 3. Instit.

Pilulæ stomachicæ, vulgo ante cibum. *D. Mes.* CAPVT I.

℞. *Aloes optimæ* ʒ vi.
mastiches,
rosarum, an ʒ ij
Cum syrupo rosato, vel absynthii, fiat massa molliuscula.

COMMENTARIVS.

Omnes pilulæ quæ aloëm, vel rheum tantùm, aut vtrũq; simul inter purgantia admittunt, & clementer purgant, quæque humores tantum è prima regione trahentes, stomacho prosunt, Stomachicæ vocantur, vel pilulæ ante cibum, quòd quauis diei parte, paulò antè pastus, tutò sumi possint: cuiusmodi sunt pilulæ de aloë rosata, quæ fiunt ex eadem in succo rosarum nutrita, & cum vino in massam coacta. Vt etiam pilulæ Scaligeri, Ruffi & de Hiera. Vsitatissimæ tamen cùm sint, quas dedimus, & quouis tempore paratu facillimæ, hæ tanquam regula omnium Stomachicarum debent in omnibus pharmacopoliis asseruari. Verùm parua quantitate tantùm parandæ sunt, vt recentes semper habeantur. Diutius enim asseruatæ nimium exsiccantur, earumque virtus hebescit. Debet vero Massa aluta quadam, oleo pauco delibuta, inuolui, deinde in vase stanneo optimè clauso reponi.

Pilulæ omnes, vt & reliqua purgantia dari minimè debent nisi vẽtre exinanito; præsertim verò quæ ex partibus remotioribus humores noxios trahere debent. Quæ longè ante, & post pastum, vt post primum somnum commodiùs & vtiliùs sumuntur. Stomachicæ non item; sat enim est, si sumantur hora vna ante ientaculum, vel alium pastum, vt blandè subducatur aluus, & pituita quædam, aut alia praua colluuies in ventriculo & vicinis partibus contenta expurgetur: quam quidem omnes stomachicæ blandè educunt, stomachum roborant, & appetitum resarciunt, vel sopitum excitant.

Vires.

Pilulæ Ruffi, vulgò pestilentiales, seu communes.

CAPVT II.

℞. Aloes optimæ ℥ ij *myrrhæ ℥ i.*
Croci ℥ ß.
Cum oinomelite optimo fiat massa mollis.

COMMENTARIVS.

Vix quoddam datur medicamentum à quodam præter authoris primi mentem non mutatum. Hæ pilulæ ex paucis componuntur, à

multis variè mutantur. Sunt qui myrrhæ tertiam partem adiiciunt: alij tantùm quartam: quidam octauam: nonnulli crocum & myrrhã æquali pondere commiscent: alij mediam tantum partem croci ad myrrham adiiciũt, vt myrrhæ ad aloëm, vt nos in hac descriptione, medicorum celebriorum sententiam sequuti, fecimus.

Ca. 36. lib. 2. de morb. pop. Horum autem Catapotiorum inuentionem Rondeletius Ruffo denegat, quòd potionem, inquit, quàm pilulas potius tradiderit, vt ex Paulo Ægin. liquet. Hic sanè medicamentum quoddam ex aloë, myrrha & ammoniaco thymiamate in vino odorato tritis, describit, potumque nominat; fabæ tamen magnitudine exhibet, quæ rerum potulentarum mensuræ repugnat, solidarum conuenit: ideoque Ruffum posterior ætas illarum esse primum authorem non sine ratione credit. Pro vino aromatico oinomel generosum substituimus, pulueribus excipiendis maximè idoneum. Si enim solo vino recipiantur, massa hinc subacta, breui duritiem penè lapideam nanciscetur. Syrupus quoque de absynthio illis admittendis multùm aptus erit.

Pilulæ Ruffi pestilentiales dicuntur, quod pesti conueniant, sed potius arcendæ & præcauendæ quàm curandæ. Ratione enim aloës corpus ab excrementis liberatur, à myrrha putredine vindicatur, à croco cor & facultates vitales recreantur. Pesti tamen factæ parum prosunt, vt quæ medicamenta magis Cardiaca, valentiora & Alexipharmaca ad sui curationem postulet. Qualitates.

Pilulæ mastichinæ. CAP. III.

℞. *Mastiches ℥ ß.*
aloes ʒ x.
agarici ʒ iij.
Confice cum hydromelite vinoso, & fiat massa mollis.

COMMENTARIVS.

Pilulas omnes quæ mastichem excipiunt, Mesue Stomachicas appellat, quarum non ipse solùm varias descriptiones exhibet, sed etiam qui postea illum ea de re scripserunt, & Antidotaria promulgarunt, modo aloës, modò Agarici, modò mastiches pondus augentes, vel minuentes, aut alia adiicientes.

Vsitatior & tutior est descriptio quam hic damus, cui si Diamoschi parum addatur, erunt Pilulæ de Aloë lota iuxta vulgarem editionem. Parandi modus facilis est. Debet verò agaricus trochiscatus sumi, postea teri, vt & reliqua, nempe aloë & mastiche, atque cum hydromelite aptiùs, quàm cum vino subigi, tum ad efficaciam, tum ad conseruationem.

Pilulæ de aloë lota.

Petrus de Ebano perhibetur earum author, quibus ab exuperante medicamento, nempe aloë nomen non dedit, ne simul eiusdem nominis catapotia multa ac diuersa describerentur.

Pilulæ mastichinæ stomachum blandè purgant, optimè roborant, totius abdominis excrementitios humores sine molestia detrahunt & expellunt, doloribus capitis prosunt, & vteri affectibus multis.

Pilulæ de tribus solutiuis. CAPVT IV.

℞. *Rhabarbari*
aloes,
agarici an. ℥ *iij.*
Trita excipiantur syrupo rosarum pallidarum, & cogantur in massam.

COMMENTARIVS.

Vocantur hæc Catapotia de tribus solutiuis, quòd tria tantùm simplicia purgantia admittant: Syrupus rosarum pallidarum, quo illa excipiuntur, purgatorius quidem est, sed simplex medicamentum non dicitur. Stomachicæ quoque sunt hæ pilulæ, licèt paulo validiores superioribus, propter Agaricum: qui si trochiscatus ponatur, vt certè debet, vim incidendi & attenuandi maiorem habebunt, & minùs vomitoriam. Parandi modus facilior est, quàm vt nos moretur.

Vires.

Humores biliosos & pituitosos, crassos & lentos à ventriculo, cauis hepatis & lienis, & à mesenterio perbellè purgant, stomachum roborant, & appetitum reuocant. Sic paucis, quæ de his dicenda, complector.

Pilulæ Imperiales D. Fernelij. CAPVT V.

℞. *Aloes optimæ ℥ ij.*
Rhabarbar. electi ℥ i. ß.
agarici trochiscati,
foliorum sennæ mundator. an. ℥ i.
cinnamomi ʒ iij.
Zinziberis ʒ ij.
nucis moschatæ,
caryophyllorum,
spicæ nardi,
mastiches an. ʒ i.
Cum syrupo violato subacta cogantur in massam.

COMMENTARIVS.

Egregiam his catapotiis non iniustè denominationem dedit author, vt quæ agendi benignitate & multiplici dote, præ cæteris egregium titulum mereantur. Possunt quoque dici pilulæ Catholicæ, vt quæ & vniuersos humores, & ab vniuersis partibus expurgent, ab hepate, liene, ventriculo, cerebro, & cum dosi paulò vberiore, à partibus quoque longius dissitis.

Quædam eiusdem nominis describuntur à Nic. Præposito, quæ quòd pluribus constent, & efficaciæ sint minoris, rarò parantur.

Vires. Pilulæ Imperiales Fernel. omnia viscera infarctu liberant, purgant, roborant, & humores quosuis noxios & obuios educunt, omniumque partium nutritiarum œconomiam iuuant.

Pilulæ de Eupatorio maiores. D. Mes. CAPVT IV.

℞. *Myrobalanorum citrinarum,*
Succor. Eupatorij,
absynthij an. ℨ iij.
rhabarbari ℨ iij. ß.
masticheS ℨ i.
croci ℨ ß.
aloes ℨ v.
Succi, vel potius syrupi endiuiæ quantum sufficit: ex arte fiat massa.

COMMENTARIVS.

Catapotiorum ex Eupatorio duas Mesuë formulas describit, priora maiora nominat, quæ hic inseruimus, alia minora, quæ rarò, imò rarissimè ambo parari solent. Illa tamen cùm valdè commendentur ad icterum, omnem iecoris obstructionem, ægrorum fœliciùs res ibunt, si in pharmacopoliis habeantur. Deberent autem à Rhabarbaro potius denominari, quod in compositione cæteris præpolleat. Verùm solent authores medicamentis à se compositis nonnunquam imponere nomina ad placitum magis, quàm rationem validissimam.

Præparatio. Porrò ad harum pilularum pręparationem succi Eupatorij veri, vel eius loco agrimonij, & absynthij per euaporationem inspissandi, exsiccandi, & postea puluerandi, deinde aliis simplicibus seorsim tritis commiscendi, tum omnia syrupo de Endiuia, vel cichorio comprehendenda in massam idoneam. Rectè quoque dictorum simpliciũ succi æstiuo tempore extracti, fictili vase excepti, & vigenti soli expositi incrassantur & exsiccantur, atque facilè in puluerem reducuntur. Perperam faciunt, qui Mesuei consilium sequuti pulueres excipiunt aqua endiuiæ, & cogunt in massam.

Vires. Pilulæ de Eupatorio maiores non solùm ictero conducunt curando, sed etiam febribus periodicis ac circuitu repentibus.

Pilulæ sine quibus esse nolo. D. N. Præp.

CAPVT VII.

℞. *Aloes optimæ ℥ xiiij.*
quinque generum myrobalanorum,
Rhabarbari,
Sennæ,
agarici trochiſcati,
maſtiches,
Abſynthij,
cuſcutæ,
roſarum,
violarum an. ℥ i.
dacrydij ℥ vi. ß.
mellis ſucco fœniculi expumati quant. ſuffic. fiat maſſa,
vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Vniuerſales ſunt hæ pilulæ, vt Imperiales, ſed magis cholagogæ, & valentiores propter dacrydium. Earum nomenclatio quadam circumloqutione deſignata efficaciam & vſus neceſſitatem notat, vt quibus vel paterfamilias, vel alius, qui optimè ſuæ ſanitati proſpectum voluerit, minimè carere debeat, quandoquidem ad earum compoſitionem accedunt, quæ à cunctis partibus præcipuis humores deducunt & eaſdem roborant. Rheubarbarum baſis erit ſi à parte earum præſtantiore ſumi debeat, vt Scammonium, ſi à valentiore & magis exuperante, vel myrobalani, ſi à fructuum pondere.

Vt rectè parentur, Scammonium, Aloë, Agaricus, & Maſtiche ſeorſim pulueranda. Reliqua partim ſeorſim, partim ſimul. Præparatio. Non ſunt verò ſubigenda cum aqua, aut ſucco fœniculi, vt placuit authori, ſed cum melle eodem ſucco depurato, ad ſyrupi conſiſtentiam, aut paulò infrà cocto, ne citius ſicceſcant, aut marceſcant.

Quod illis accidet quæ iuxta N. Salernitani methodum parabuntur. Nec multum probatur eorum opinio qui ipsius opinionem sequuti dacrydium in ſucci fœniculi portione nutriunt, & ad ignem liquant. Dein pulueres adiiciunt cum reſiduo ſucci melliti. Sic enim authoris mentem ſequi putant, qui nec mellis meminit, nec talem apparatum concepit.

Vires. Pilulæ ſine quibus pituitam & bilem vtramque vndique trahunt, ſed præcipuè ex capite, oculis ac ſenſoriis omnibus. Proinde oculorum ſuffuſiones minuunt, viſum conſeruant, aurium dolores, tinnituſque ſoluunt, atque his affectibus proſunt qui à cerebro profiſciſcuntur.

Pilulæ lucis maiores. D. M. CAPVT VIII.

℞. Roſarum,
violarum,
abſynthij,
colocynthidis,
turbith,
cubebarum,
calami aromatici,
nucis moſchatæ,
ſpicæ,
epithymi,
carpobalſami,
xylobalſami,
Sem. ſeſeleos,
ſem. rutæ,
Schœnanti,
aſari,
maſtiches,
caryophyllorum,
cinnamomi,
aniſi,
fœniculi,
apij,

cassiæ ligneæ,
croci,
macis, an. ʒ ij.
myrobalanorum citrinorum,
chebulorum,
Indorum,
bellericorum,
emblicorum,
rhabarbari optimi an. ℥ ß.
agarici,
sennæ an. ʒ v.
Euphrasiæ, ʒ vi.
aloes pondus omnium,
Cum syrupo ex succo fœniculi & saccharo aut melle, aut vtroque simul parato fiat massa consistentiæ legigimæ.

COMMENTARIVS.

Axioma vulgare & medicum est, neminem posse oculis benefacere, quin priùs capiti prospiciat, nec huic prospicere, quin antè toti benefaciat. Hæc autem catapotia vniuersali beneficio totum corpus, speciali caput, specialiore oculos leuant: vnde Opticæ, seu visoriæ, vulgo pilulæ lucis maiores vocantur, ad aliarum discrimen, quæ minori simplicium farragine constant, minorique leuaminé sumuntur. Ambarum author est Mesue, vt & aliarum compositionum multarum, quarum exoleuit vsus.

Sic autem optimè parabuntur. Ante omnia xylobalsamum, aut succedaneum eius xyloaloe, aut santalum citrinum, vel lignum lentisci vel terebinthi, tundetur; dein turpethum & asarum, postea spica minutim incisa:; Tum cassia vtraque lignea & aromatica, seu cinnamomum: his omnibus crassiuscule tritis addentur caryophylli, schœnanthum, fructus & semina; Seorsim tamen myrobalani cum olei amygdalini guttis aliquot, comminuendi, vt & crocus, colocynthis, agaricus trochiscatus, aloë, senna & rheum. Commistis simul tot simplicium pulueribus, superaddetur mellis Præparatio.

ſucco fœniculi deſpumati, aut ſyrupi ex eodem ſucco & ſaccharo parati q. ſuff. ad maſſæ corpus conſiſtentiæ legitimæ.

Vires. Pilularum lucis denominatio earum ipſarum virtutem denuntiat; pituitam enim à cerebro & oculis vacuant, propterea oculorum affectus inde natos curant, viſorium quoque ſpirit. puriorem reddunt, augent, recreant, ſicque viſum tuentur ac roborant.

Pilulæ aureæ. D. N. Myrep. CAPVT IX.

℞. *Aloës optimæ,*
Diadacrydij an. ℥ v.
roſarum rubr.
Sem. apij an. ℥ ij. ß.
Sem. aniſi
fœniculi an. ℥ i. ß.
pulpæ colocynthid.
croci,
maſtiches an. ℥ i.
Cum gummi tragacanthæ in aqua roſarum ſolutæ, vel potius cum melle roſato concinnetur paſta, conſiſtentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

Non abs re inſultat Nic. Præpoſitus in Nic. Myrepſum harum pilularum authorem, quod diagredium quantitate maiore poſuerit, nec locum mendo carere ſuſpicatur, dum ait, & credo, quod debuit dicere, diagredij ℈ v. non ℥ v. quod ſanè colligi poteſt ex eiuſdem Myrepſi verbis, qui in fine cap. 107. doſim harum pilularum definiens ſic habet: Informentur ad modum ciceris cum aqua infuſionis tragacanthæ, & dentur de eis veſperi nouem, aut vndecim cum mulſa, aut vino. Hæc enim quantitas ſaltem ℥ i. ß. eſt aut ℥ ij. quæ ferè dacrydii ℥ ß. admittit. Vt vt ſit, nunc is inualuit vſus, vt iuxta modum deſcriptum parentur: ea tamen lege, vt iuſto ac idoneo pōdere exhibeantur, pro medici prudentia, & ægrotantis viribus: Cui purgando ſi diadacrydij gr. iiij. aut v. ſufficiant, ea tantùm mole catapotia dentur, quæ iſtam ſolùm dacrydij doſim receperit.

Optimè verò mastichem adiecit Nic. Præpositus ad ventriculi robur, ne tam violentorum purgantiũ attactu lædatur. Rectè quoque tragacanthum permiscebitur ad Scammonij feritatem mitigandam. Tutiùs verò trochisci Alhandad ponentur, quàm colocynthis ipsa non castigata : omnia tenuissimè puluerata cum melle rosato cogentur in pastam consistentiæ legitimæ: sic enim diutiùs molliuscula remanebit, quàm gummi tragacanthæ dissoluto subacta & comprehensa.

Dicuntur autem pilulæ aureæ magis ab aureo colore, ratione croci, quàm ab effectu aureo, hoc est, prestanti, ac insigni : Non enim omnia medicamenta, quæ aluum potentissimè ducunt, & affatim humores purgant, aurea seu præstantissima sunt, sed quæ sine molestia tantùm noxios, & cum facilitate extrahunt.

Pilulæ aureæ plurimùm cholagogæ sunt: Bilem enim valenter attrahunt, pariterque pituitam, non modò ex ventre inferiore, sed etiam superiore, videlicet capite : propterea sensus, oculosque expurgant, hisque aciem restituunt.

Pilulæ de Agarico. D. Auic. CAP. X.

℞. Agarici, ʒ. iij.
radic. yreos,
Trassij an. ʒ i.
turbith ʒ v.
hieræ picræ ʒ iiij.
colocynthidos,
sarcocollæ an. ʒ ij.
myrrhæ ʒ i.
misce cum sapa, & fiat massa vt artis est.

COMMENTARIVS.

His catapotiis Nic. Præpositus mastichem addidit; damnant reuerendi patres censores Mesuei : probat Fernelius, quòd similiter ex Præposito transcripserit: improbat Ioubertus, suæ tamen opinionis rationem subticẽs: Ego nec nociturã, nec valde profuturam pu-

to: si enim defuerit, non deerunt ventriculo, quæ ipsum roborare queunt, nempe hiera, myrrha, sapa, Iris; si adfuerit, neque aliorum vim obtundet, neque multo meliorem reddet.

Harum author primus est Auicenna, qui eas descripsit cum myrrha, quam Mesuë non addidit, vt putat Bauderonius, vt ex illius libro tertio liquet, vbi agaricum & colocynthida sine vlla præparatione expressa describit. Melius est tamen vtrumque trochiscatum sumere, terere, & permiscere. Præterea puluis Hieræ picræ Galeni tantum melle non solutus sumendus est: prassium album seligẽdum, & radix yreos nostratis flore cęruleo, quam Auicenna Lilium cęleste vocat. Purgantia seorsim pulueranda; reliqua partim sic, partim simul; tum omnia miscenda cum sapa. *Ca.40. tr. 1. Fen.10.*

Vires. Pilulæ de Agarico cùm pituitam vndique potenter educant, cõferunt plurimum capiti & thoraci: proinde comati, catharro, vertigini, & similibus affectibus ab humore frigido ortis, maximéque asthmati, ad cuius sanationem ab Auicenna fuerunt inuentæ & descriptæ. cap. 40. lib. 3.

Pilulæ Cocciæ. D. Rhasis. CAPVT XI.

℞. pul. hieræ simplicis ℥ x.
colocynthidos ℥ iii. & ℈ i.
dacrydij ℥ ij. ß.
turpethi.
Stœchados an. ℥ v.
Cum syrupo de stœchade fiat massa.

COMMENTARIVS.

Pilulæ cocciæ non simpliciter à grano, quod *κόκκος* dicitur Græcis nuncupantur, sed quòd rotundæ sint & paruæ, veluti granum quoddam ciceris aut erui, cuiusmódi fieri solebant olim omnes pilulæ. Et licèt nunc ferè maiores concinnentur, vt propriam tamen ab authore datam descriptionem, sic appellationem retinemus, qui ca. 1. lib. 9. ad Almansor. iuxta formulam præscriptam tradidit. Nonnulli supra modum purgantes indicarunt ratione diagredij maiore pondere commixti: Optimum tamen cùm sit in pharmacopoliis haberi blanda medicamenta pro delicatulis, validiora pro robustis & agresti-

bus viris, iuxta Rhasis placitum parandas censeo; Adde quod tam exigua quantitate dari possunt, quibus conueniunt, vt citra hypercatharsim aluum subducere, & humores noxios educere valeant.

De admiscendis autem in compositione nonnulli dubitant, an hyera picra Galeni sumenda sit, an alia paranda, vt voluit Cordus: Nos ob multas rationes, quas breuitatis causa relinquo, nullam validiorem, conuenientiorem, aut meliorem hiera dicta puto. Trochiscos verò Alhandal melius erit permiscere, quàm colocynthida non præparatam. Quod si syrupus de Stœchade defuerit, vt re vera paucis in Officinis habetur, nec haberi multùm est necesse, pulueres subigi rectè poterunt melle cum decocto stœchados despumato, & ad consumptionem aquæ humiditatis cocto. Parandi modus idem atque præcedentium.

Pilulæ cocciæ humores partim biliosos, partim pituitosos expurgant, non solùm à capite propter stœchadem, quæ minus cephalica quàm hepatica est, sed etiam ab aliis partibus, in quibus dicti succi continentur: Eos enim à quacunque parte potenter deducunt.

Pilulæ de Hermodactylis maiores D. Mes. CAPVT XII.

℞. *Hermodactylorum,*
aloes,
myrobalanorum citrini,
turbith,
colocynthidos,
bdellij,
sagapeni an. ʒ *vi.*
castorei,
sarcocollæ
Euphorbij,
Opoponacis,
Sem. rutæ agrestis, vel hortensis,
Seminis apij an. ʒ *iij.*
croci ʒ *i. ß.*
Cum succo caulium fiat massa.

COMMENTARIVS.

Multum ſunt vſuales iſtæ pilulæ quæ ab hermodactylis nomen habent, ſolæque ſufficiunt inueteratis articulorum doloribus, ad idque ſunt efficaciores his quæ arthericæ vocantur, & ſecurius quàm quæ de Sagapeno, aut Opoponace, aut Sarcocolla nuncupantur, vt ideo harum deſcriptionibus non ſit opus.

Ad præparationem in caulium ſucco Sagapenum & Opoponax liquanda, idoneo linteo tranſmittenda, deinde parùm coquenda. Tum pulueres reliquorum ſimplicium ſucco cum melle cocto permiſcendi: atque omnia ſimul in mortario terenda, ſubigenda, & manibus oleo delibutis contrectanda, vt conſiſtentiam nanciſcantur idoneam. Poſſent & eclegmati de caulibus rectè ſubigi.

Vires. Pilulæ de Hermodactylis craſſos humores, ſimulque ſeroſos potenter ab extremis partibus, præſertim ab articulis euellunt, conducuntque morbis frigidis capitis, neruorum & iuncturarum.

Pilulæ Aggregatiuæ, ſeu polycreſtæ. D. Meſ. CAPVT XII.

℞. Aloës,
turbith, an. ʒ. vi.
diadacrydij ʒ v.
Rhabarbari
myrobalanor. flauarum, an. ʒ iiij.
agarici albiſſimi,
trochiſcor. alhandal,
polypodij,
myrobalanor. Cepularum,
myrobal. Indarum an. ʒ ii.
maſtiches,
roſarum,
epithymi,
ſem. aniſi,
Zinziberis,
ſalis gemmei,
ſuccorum eupatorij,
abſynthii an. ʒ ii.
Cũ Syrupo roſarũ pallidarũ fiat maſſa, ad vſus ſeruanda.

COMMENTARIVS.

Veterem Mesuci descriptionem retinemus, ordinemque simplicium tantùm mutauimus, & pro Electario rosato syrupum rosarum substituimus ad puluerum comprehensionem.

Sunt autem tres apud Mesuem pilularum huiusce nominis descriptiones, quarum prior solùm est vsualis, & in pharmacopoliis ferè cunctis parata reperitur, relictis aliis duabus, Aggregatiuis maioribus & minoribus nuncupatis. Dicuntur verò Aggregatiuæ, propter aggregationem dotium multarum, vt etiã Polychrestæ, & à multis Catholicæ, quòd sint vsus multi, & vniuersos expurgent humores.

Compositionis ratio manifesta est, vt & mixtionis modus. Radices primùm terendæ, dein fructus, ac semina: Seorsim verò rheum & Agaricus, qui trochiscatus simplici præferendus. His addendi succi eupatorij & absynthij priùs exsiccati, & postea triti. Tum omnia, vt decet puluerata, syrupo rosarum pallidarum excipienda, vt fiat massa, quæ inuoluenda corio oleo amygdalino delibuto. Non verò sine ratione pulueres syrupo rosarum pallidarum excipiendos arbitror, partim vt magis accedant ad mentem authoris, nam rosis nihil similius, quàm ipsæ rosæ, partim quòd Electarium rosatum Mesuei, quo ipse vult pulueres comprehendi, paratum non reperitur, nec parandum censeo, cùm eius vt inepta est compositio, sic ferè nullus vsus.

Catapotia Aggregatiua ad multos affectus non modò capitis vtiles sunt, sed etiam ventriculi & hepatis. Ex his enim partibus & sensoriis pituitam, bilem, & melancholicum succum detrahunt, purgantque: Propterea febribus complexis, inueteratis, & morbis complicatis conducunt. Facultates.

Pilulis de octo rebus, & de quinque myrobalanorum generibus carere poterit, qui Aggregatiuas habebit.

Pilulæ de Fumaria. D. Auic. CAPVT XIII.

℞ *Myrobalanor. citrearum,*
Cepularum,
Indarum,
Dacrydii an. ʒ v.
aloes Socotorinæ ʒ vii.
Cum ſucco fumariæ fiat maſſa, quæ exſiccata teratur, & rurſus eodem ſucco ſubigatur. Tertio cum ſyrupo de fumaria fiat maſſa, vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Hæc catapotia denominationem à fumaria ſumunt, cuius ſucco *cap.* 7. pulueres ter, aut ſaltem bis imbuuntur, & toties ſiccantur, vt iuſſit *tr.* 3. illorum author Auicenna. Tandẽ excipiuntur, non eodem ſucco, *fæn.* 7. vt multi ignoranter faciunt, ſed melle, cui ſuccus hic longiore co- *lib.* 4. ctione diſſipatus fuerit, vel potius ſyrupo de fumaria, vt præſtantiore & authoris menti conuenientiore. Niſi enim alterutro ſubigantur, aut ſimili liquore pulueres, maſſa hinc ſubacta & aſſeruata ranceſcet, & in ſoliditatem ferè lapideam indureſcet. Parandi modus facilis eſt, atque ex deſcribendi formula ſatis notus.

Vires. Pilulæ de fumaria bilioſos humores, acres, pituitam ſalſam & alios ſuccos aduſtos & melancholicos, à quibus vitia cutis plurima ſuboriuntur, vt ſcabies, pruritus, lichen, impetigo, purgant.

Pilulæ

Pilulæ de lapide lazuli. D. Mes. CAPVT XIV.

℞. Lapid. lazuli præparati ʒ vi.
polypodij,
epithymi,
agarici an. ʒ viii.
hellebori nigri,
scammonij,
salis gemmei an. ʒ ij. ß.
caryophyllorum,
sem. anisi an. ʒ iiii.
hieræ picræ ʒ xv.
Cum syrupo regis Saboris fiat massa.

COMMENTARIVS.

cap. II. sect. I. huius lib. Vt cuique humori noxio suum tribuatur peculiare catharticum, has pilulas ex Mesuë descriptas ad melancholicum humorem ducendum exhibemus. Nomen autem à lapide lazuli, qui pro basi ponitur, assumunt, sed quia inimicę ac vomitoriæ cuiusdam qualitatis est particeps, præparatione quadam eget, vt ante monuimus. Non verò vritur, vt in confectione Alkermes, ne pereat illius purgatoria qualitas, sed tenuissimè tantùm pulueratur, & decies, aut duodecies, vel etiam pluries lauatur, in aqua primum communi, dein alia medicata, vt buglossi, aut simili: Semel lotus exsiccatur, dein alluitur, vt antè, & rursus siccatur, idque adhuc iteratur, vt dictum est. Sic enim qualitas vomitoria deperditur, remanente deiectoria ac roborante, qua opus est. *Lapidis lazuli præparatio.*

Parandi modus idem cum superioribus. Salem gemmeum pro Indo, quo caremus, substituimus, & syrupum regis Saboris pro aqua intybi. Sic namque pulueres commodiùs & excipientur, & subigētur: atque massa hinc concinnata tutiùs seruabitur, consistentiamque meliorem habebit, & vires præstantiores, ac humori melancholico, cui ducendo destinantur, aptiores.

Catapotia de lapide lazuli Elephantiasi, Cancro, quartanæ febri, & omnibus morbis ex melancholico humore, & bile vsta conferunt, *Vires.*

easdemque vires habent, sed præstantiores, atque pilulæ Indæ, quibus carere poterit, qui illas habebit.

Pilulæ Asaieret. D. Auic. CAPVT XV.

℞. *Mastiches,*
myrobalanor. citrearum an. ℥ ß.
hieræ picræ ℥ *ii.*
aloes optimæ ℥ *ii.*
Cum Syrupo ex stœchade fiat massa.

COMMENTARIVS.

Desumptę sunt & hæ pilulę ex Auicenna, qui aliquando *Asabaiareth,* aliquando *Seiar* vocat, easque describit partim ad caput partim ad ventriculum: Parum tamen ex partibus longè dissitis detrahunt, cùm nihil excipiant ex his, quę potenter humores frigidos deducunt. *cap. 29. tr. 1. fen. 1. lib. 3.*

Ad earum confectionem puluis hierę picræ Galeni sumendus, nō Hiera forma Electari composita. Myrobalani à nucleis purgandæ, & seorsim terendæ. Tum mastiche Chia, vt pręstantior, dein aloë. Omnia autem syrupo de stœchade excipienda, & in massam vnienda.

Vires.

Pilulæ Seiar, seu Asaiareth cholagogæ quidem sunt, plurimumque ventriculo prosunt impuro & languido, & consequutione quadam capiti quoque benefaciunt, atque eius sanandis affectibus, qui per sympatheiam à stomacho & imo ventre proficiscuntur, congruunt.

Pilulæ de Hiera. Pilulæ Benedictæ.

Pilulæ de Hiera cùm similes ferè habeant facultates, & facilè ex Hieræ puluere, qui omnibus in pharmacopoliis asseruatur, queant parari, addito mellis rosati, aut alius sufficienti pondere, particularem descriptionem non exigunt: Vt neque quę à Benedicta nomen & materiam habent, Benedictæ propterea pilulæ dictæ, quarum nullus rarus est vsus: Sunt enim nomine tenus tantùm insignes; cuiusmodi sunt apud Chymicos multę Confectiones, vt Aqua benedicta Rulandi, Spiritus aureus, & Elixir vitæ.

Pilulæ de Aromatibus, seu Alephanginæ. CAPVT XVI.

℞. *Cinnamomi,*
caryophyllorum,
cardamomi,
nucis moschatæ,
macis,
calami aromatici,
galangæ,
santali citrini,
Schœnanti,
rosarum, an. ℥ ß.

Hæc crassiusculè trita macerentur per duodecim horas in aquæ *lib. iiij.* Deinde igne lento bulliant ad tertiæ partis absumptionem. In colatura nutriatur aloës *lib. i.* Tum absumpta aquea humiditate, super cineres calidos, aut in sole vel hypocausto, adde
myrrhæ,
mastiches, an. ℥ ß.
croci ʒ *ii.*
Syrupi de absynthio quod sufficit, fiat massa.

COMMENTARIVS.

Magnam materialium partem pilularum Alephanginarum Mesuei in his à nobis descriptis retinuimus, sed galangam adiunximus, vt conuenientissimam: Rarissima, & carissima detraximus, vt carpo-balsamum, xyloaloen, cubebas, & inutilia, vt asarum Aloës in aqua pluuia lotionem, quòd vim illius reddat imbecilliorem, damnamus; & aromatum, & aquæ, in qua ipsa decoquenda sunt, quantitatem à Mesuë definitam non probamus. Nam cùm aromata sine virium iactura coctionem longam sustinere non valeant, quid opus est ea cum aquæ lib. xii. incoquere ad duarum partium, hoc est ad lib. viij. consumptionem? Hic enim labor non modò non vtilis, sed

detrimentosus & noxius. Quod si parùm coquenda, quorsum aquæ tantum pondus? Si præterea triplum aquæ tantùm sufficit, aromatum quoque triplum, vel etiam minùs sat esse potest.

Hac autem nostra descriptione, & parandi modo vires aromatum habemus præstantiores, ex tertia tantùm eorum parte, quàm ex tota à Mesue definita, & conficiendi ritu ab eodem instituto, qui vnà cum aquæ resolutione vires aromatum resoluit. Absynthium omisimus, cuius loco syrupum ex eo paratum subiunximus, ad coalitum massæ subactæ, ne siccitate nimis solidescat, vel interfluet, aut macorem contrahat, sed intus probè conclusa fermentetur.

Sic Mesuei pilulas Alephanginas castigauimus, vel potius nostras exhibemus minore sumptu, & paratu faciliores, præstantioresque; Quibus si parùm Opobalsami, seu liquoris Balsami quis voluerit permiscere, nunquam pilulas roborando stomacho inueniet pares.

Ad aloës subactionem, nutritionemve qui tincturis aromatum vtetur, non improbabitur: Sic enim medicamentum vires habebit efficaciores, & fragrantiores, à quibus maximè commendatur.

Facultates. Catapotia de Aromatibus omnium maximè eustomachica sunt, & partium neruosarum roboratiua. Nam simul & humores crassos, putres, pituitosos, biliososque è ventriculo & partibus vicinis purgant, & easdem recreant, calorem natiuum tuentur, coctionem iuuant, flatus discutiunt, cruditates tollunt, appetitum resarciunt, acido ructui & colico dolori conferunt. Senibus autem & frigidis omni tempore conueniunt, iuuenibus & biliosis raro, atque tantum hyeme.

Pilulæ de Nitro. D. Alex. Tral. CAPVT XVII.

℞. Aloes,
colocynthidos
Dacrydij,
hellebori nigri,
bdellij,
gummi Arabici an. ʒ ii.
euphorbii,
nitri an. ʒ i.
Cum succo braßicæ, vel potius cum Rhodomeli, hoc est, melle rosato, ex arte fiat maßa.

COMMENTARIVS.

Recentiores veterem Alexandri Tralliani descriptionem retinuerunt, sed non nomen. Hic enim pilulas de Colocynthide, illi de Nitro vocarunt: Verùm hic plus nitri, minus colocynthidis, illi plus colocynthidis, minus nitri posuerunt. Quia tamen simpliciũ pondus iuxta nouam descriptionem ratione & vsu magis inualuit, veteris authoris in materialibus, recentiorum, in materialium proportione mentem sequimur.

Ad illarum autem confectionem colocynthis præparata, hoc est, trochisci Alhandal sumẽdi. Bdellium succo brassicæ calefacto dissoluendum, colandum, & ad succi consumptionem coquenduum: Dein cætera misceantur, addita mellis rosati sufficienti quantitate. Euphorbium autem multorum iudicio non debet apponi, nisi prius hoc apparatum modo.

Euphorbij præparatio.

Euphorbij quantitas quælibet primùm sumitur, tenuiter pulueratur, cum pauco oleo amygdalino super lapide fricatur, collyriorum multorum ritu: Postea colligitur & includitur pomo cotoneo, excauata & pasta obuoluto. Tum in furno coquitur, Scammonij modo. Sic decoctum, & apparatum seruari solet in Pharmacopoliis multis.

Vires.

Catapotia de Nitro frigidos humores, crassos, lentos & viscidos ex partibus etiam longè dissitis deturbant: vnde neruorum affectibus succurrunt, & capitis contumacibus morbis, epilepsiæ, paralysi, vertigini, & articulorum affectibus. Vtramque bilem quod educant, lui Indicæ conferre creduntur, vnde quidam pilulas Indicas, sed nimis licentiosè nominant.

Pilulæ Mechoacanæ. CAPVT XVIII.

℞. *Mechoacanæ ℥ ß.*
Turbeth ʒ iii.
foliorum thymeleæ aceto maceratorum & ſiccatorum,
ſeminis ebuli,
agarici trochiſcati an. ʒ. ii.
radic. eſulæ præparatæ,
maſtiches an. ʒ i. ß.
macis,
cinnamomi,
ſalis gemmei an. ℈ ij.
Fiat omnium puluis, qui cum vino albo ſubigatur in maſſam, ea ſiccata teratur, & cum ſucco yreos cæleſtis denuò coagmentetur. Arida rurſus teratur, & cum ſyrupo roſarum fiat paſta, vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Ex ſingulis Antidot. vulgus Diſpenſaria vocat, tanquam ex horto fœcundiſſimo remediorum omne genus, ad morbos quoſuis delendos practici medici quæritant: maxima tamen illorum pars medicamenta ſunt nulla arte, & ratione deſcripta, quæ paucis morbis conueniunt; Et ſæpè decem medicamenta hiſdem viribus prædita, & diuerſis nominibus deſignata traduntur. Nos verò pro morborum & humorum diuerſitate diuerſa medicamenta damus, non modò ex Diſpenſarijs vulgaribus, ſed ex probatiſſimorum virorum lectione deſumpta: Præter quæ & alia exhibemus nonnulla, quæ & optima compoſitionis ratio, experientia, & fœlix euentus ſalutaria eſſe confirmarunt. Cuiuſmodi ſunt pilulæ deſcriptæ ad hydropem, quæ à Mechoacana illarum baſi cognominantur: Hæc enim ſingulis aliis ſimplicibus præpollet, & efficaciter aquas per ſeceſſum educit. Huic addita ſunt alia quinque hydragoga, quæ ſimul vnita cum aliquot cardiacis & ſtomachicis, ſine ventriculi læſione potenter ſeroſos, & aqueos humores non modò ex aluo, ſed toto corpore ducunt.

Semen Keruæ, seu ricini, nec Soldanellæ non libuit permiscere cũ illa sufficiant, nec parandi modum subiungere, cùm hic sit perfacilis.

Pilulæ de Mechoacana quòd aqueos & serosos humores efficaciter educant, hydropi, & omnibus his affectibus sanandis conueniunt, qui à pituita tenui originem sortiuntur. Vires.

Pilulæ Fœtidæ. D. Mes. CAPVT XIX.

℞. Sagapeni
ammoniaci,
opoponacis.
bdellii,
colocynthidis,
sem. rutæ agrestis
aloes,
epithymi an, ʒ v.
turpethi ʒ iiii.
scammonij ʒ iii.
esulæ præparatæ,
hermodactylorum an. ʒ ii.
zinziberis ʒ i ß.
cinnamomi,
spicæ Indicæ,
croci,
castorei an. ʒ i.
euphorbij ℈ ii.
Dilue gummi succo porri, & finge massam.

COMMENTARIVS.

Fœtidæ pilulæ dicuntur, non quòd fœtidos humores educant, vt quidam opinantur, sed quod medicamentis simplicibus fœtidis cõstent, vt castoreo, ruta syluestri, sagapeno, opoponace, & aliis multis. Earum plures descriptiones traduntur à Rhasi, & aliis Arabibus, hanc tamen solam, vt præstantiorem retinemus, quam Mesue ma-

iorem nominat, ad differentiam alterius minoris descriptionis, quã, vt inefficaciorem prætermisimus.

Nullos autem dubitasse credo, vt innuere videtur Rondeletius, an potius semen rutæ syluestris, quàm cicutæ, Aut contra, pilularum fœtidarum confectionem ingrediatur: Absurdum enim est semen cicutæ venenatum admittere, & improbatur Constantinus quidam qui pro *harmeli*, aut *harmela* semen cicutæ vertit, cùm his vocibus omnes Arabici sermonis interpretes, pyganum, seu rutam syluestrem semper intellexerunt: quæ si defuerit, in eius locum optimè ruta vulgaris substitui potest.

Debet verò sumi hermodactylus Officinarum & exoticus, cuius radices tuberosæ sunt, crassæ, nec rugosæ, & quæ leui contusione in farinaceum puluerem reducuntur.

Perperam faciunt, qui Ephemerium, seu Colchicum, seu nostras sumunt: Hoc enim gerit radices vietas & flaccidas, nec qualitates vllas habet commendabiles, imò noxias: Illud quod breui suffocatu interimat, vnde strangulatorium nominatur, vt lib. 1. de materia Medica notauimus. Optimus autem hermodactylus è Syria aduehitur, vnde Syriacus nominatur.

Alsebram, seu Esula præparari debet antequam admittatur in vsũ, eo, quo dictum est, antè, modo. Gummi in succo porri liquanda, colanda, coquenda. His pulueres adiiciendi, commiscendi, subigẽdi. Omnia tandem in massam cogenda, quæ manibus oleo delibutis amygdalino contrectetur, corio inuoluatur, in vase stanneo reponatur, & vsui seruetur.

Vires.

Pilulæ fœtidæ ad multa sunt vtiles: vacuant enim humorem frigidum, ac pituitosum & crudum, necnon biliosum: Ob id affectibus conueniunt sanandis, qui ab illis originem sortiuntur, vt iuncturarum morbis, podagræ, gonagræ, vertebrarum dolori, elephantiasi, alphis, psoræ, cutis infectionibus, & affectionibus colicis.

Pilulæ de Hydrargyro. CAPVT XX.

℞. Hydrarg. in succo limonum primum extincti, & postea in succo saluiæ nutriti ℥ vi.
aloes optimæ ℥ v.
rhabarbari ℥ iii.
dacrydij ℥ ij.
agarici ℥ i.
storacis calamitæ,
cynnamomi,
macis,
santali citrini,
sarseparillæ,
sassafras,
moschi an. ℥ ß.
mellis in decocto guaiaci despumati, & ad aqueæ humiditatis exolutionem cocti, quant. suff. fiat massa digitis pauco oleo terebinthinæ delibutis contrectanda, ac ducenda: Tum vsui reponenda.

COMMENTARIVS.

Antidotario nostro quicquam deesse nolumus, & medicamenta non solum ex veterum monumentis omnia depromimus, sed etiam ex Neotericorum tabernis nonnulla ratione inuenta, & euentu fœlici probata probamus & admittimus: Cuiusmodi sunt pilulæ de hydrargyro, quas recentiores ad recentis morbi expugnationem vsurpant. Æquum enim est, nouo morbo noua dare remedia, ex ratione inuenta, & debita arte parata, cùm inutilia ea esse multa euentus indicet, quæ ab antiquis in lucem edita sunt.

Nouum autem morbum luem veneream esse it inficias nullus: Ante siquidem annum 1493. in Europa nunquam visa est; sed primũ à Christophoro Colũbo, eiusque sociis, vel seruis Italis ex India redeuntibus aducta, & Italis communicata mulieribus: Quæ cùm in obsidione Neapolitana militibus Gallis copiam sui fecissent, sua si-

Lues Indica ab Italis aducta.

mul & pudenda, & pudendum morbum communicarunt; Quem postea ipsi Galli ex exercitu, vrbe scilicet capta, redeuntes, aliis mulieribus Italis, quas subierant innumeras, dedere: Ad quas postea mariti accedentes, ac debitum matrimonij persoluentes, à propriis vxoribus acceperunt, quæ ipsæ à Gallis vt Galli ab alijs mulieribus Italis, & hæ à commilitonibus Christophori Columbi.

Cur Itali luem Indicam Gallicam vocāt.

Hinc Itali in Gallos turgidi, & irati, suum morbum, in vindictam, Gallicum vocant; Atque ridiculam eorum libri præ se ferunt vltionem, cùm maritos ignorantiæ, & vxores meretricij notent: Illos, quòd venereæ luis originem nescierint: has, quòd à Gallis iniri cupierint.

Ridiculus Brasauoli labor.

Forsan huius iniuriæ in parentes illatæ memor Brasauolus, libellũ quemdam de suo morbo, quem Gallicum vocat conscripsit, in quo eiusdem 234. differentias assignauit. Certè si eo loci ineptire non visus est bonus vir, credo tot eius affines aut vicinas, primo Italici morbi aduentu à militibus Gallis compressas: Atque vt harum nuptiarum signum aliquod in æternam memoriam relinqueret, eiusmodi hieroglyphica posteritati reliquit. Sed hæc obiter dicta sunto, & citra nationis, quæ viros percelebres alit, iniuriam. Nunc ad propositum redeo, & dico, varias esse pilularum de hydrargyro præparationes. Singuli enim ferè Aromatarij & Chirurgi peculiares habent descriptiones, quas velut arcana non reuelanda apud se seruant: Quarum nonnullæ bis tantùm iteratæ saliuationem mouent. Aliæ tantùm aluum subducunt, quæ frequentiùs vsurpantur: Cuiusmodi sunt vulgares de Barbarossa vocatæ. Omnes tamen sæpiùs iteratæ sputationem creduntur mouere, neruos lædere, & strangulationem interdum adferre. Propterea non tutus est illarum frequens vsus, nisi hydragyrus optimè præparetur, & aliorum medicamentorum admixtione castigetur, vt oleo terebinthinæ, vel his, quæ in hac nostra descriptione continentur. Cuius parandi modus ex formula satis patet. Aliæ verò sunt hydrargyri præparationes, de quibus postea.

Pilulæ de hydrargyro, seu Mercurio Panchymagogæ sunt, seu Catholicæ, & simul alexiteriç: Vniuersos siquidem humores vnà purgant, & qualitatem luis Indicæ malignam euincunt, illiusque vestigium partibus impressum radicitùs euellunt.

Quibus Pilulis Officina Pharmaceutica carere potest.

CAPVT XXI.

VT in Iurisprudentia multæ veterum leges quasi deletæ silent, & nullius apud magistratum sunt vsus & vigoris: sic in Medicina multa antiquorum medicamenta, vel parùm probantur, vel planè improbantur, tanquam nocitura, aut non satis profutura. Quę-

dam ideo relinquuntur, quod eiusdem efficaciæ,& virtutis plura simul descripta sint, ex quibus vnicum, idque præstantissimum seligi sat est. Imprudentis enim hominis esset parare, & in pharmacopolio seruare cuncta quæ describit Nic. Myrepsus medicamina, qui cùm opus suum mille & centum capitulis absoluerit, in singulis non tantùm singula medicamenta, sed aliquando duo aut tria simul descripta coniunxit.

Aëtij quoque, Actuarij, Nic. Præpositi, aliorumque multorum singula medicamenta parare, & parata seruare medici non imperãt, nec morbi postulant, nec pharmacopolæ valent, sed tantùm selectiora, securiora, probatiora.

Sic in hoc Antidotario tantùm eximia damus; Quæ si ex authoribus non suppetant, vt certè multa multis morbis desunt, nostro labore & industria compensamus, & probatissima suggerimus.

Ex pilularum autem numero eas expunximus, quas pilulas lucis maiores & minores vocant, quòd nimium multa & parùm apta simplicium farragine constent. Quodque ad oculorum affectus satis efficaces sint pilulæ sine quibus. Imperiales iuxta veterem descriptionem, De quinque generibus Myrobalanorum, De octo rebus, Et Arabicas prætermisimus, quòd Aggregatiuæ præstantiores sint, & ad omnia vtiles, quibus prædictæ imperantur. Pilularum multarum suppressio.

Pilulas Indas & de lapide Armeno reliquimus, quòd illis affines sint, & efficaciores, quæ De lapide lazuli cognominantur.

Pilulas de Rhabarbaro parui facimus, vt ignauas: De Eupatorio damus, vt efficaciores & affines.

Pilulæ de Hermodactylis Artheticas excludunt; Fœtidæ eas, quæ à Sagapeno, Euphorbio, & Sarcocolla nomen habent.

Pilulæ de Mechoacana eas reddunt inutiles, quæ de Mezereo & Esula vocantur.

Benedictæ & de Hiera pauculo tempore possunt confici, cùm pulueres semper præsto sint, aut esse debeant in officinis, ex quibus vel Electaria, vel Catapotia ad arbitrium queant dispensari.

Pilulæ de Bdellio omnes negliguntur, quòd parùm sint purgatoriæ, pro quibus alia medicamenta præstantiora ac magis roborantia, & in rem præsentem paratu faciliora dari possunt.

Alias adhuc multas prætermitto, tanquam indignas nomine & vsu. Multa sane medicamenta multi authores describunt, non tam vt hominum sanitati consulant, quàm vt sua Antidotaria in molem maiorem accrescant.

Pulueres cathartici quòd ingrati ferè sint, solent in Electuarij mollis aut solidi, vel pilularũ coagmẽtari: Empirici tamẽ & bij puluerem sæpè exhibent cum pauco vino, aut alio liquore, vt etiã puluerem Mercurij, quo solo Lutetiæ circulator quidam veneficus

omnium morborum ſanationem pollicitus eſt, ſe palam prophetam naturæ prædicans. Miſerrimus tamen aufugit, & vrbes circumit multas, quærens quem deuoret. Indignus eſt, quem nominem.

Pulueris autem Mercurij præparatio non apud omnes vniuſmodi eſt: Alij enim hydrargyrum in matratio cum aqua forti includunt, & ſublimatione aquam exhalant; quod remanet in fundo vaſis, puluis Mercurij dicitur; Vulgus non ineptè præcipitatum vocitat, cuius color ex ruſo rubet, habetque vim potius cauſticam, quàm catharticam.

Puluis Mercurij.

Præcipitatum.

Alij alio & meliore modo ſic parant: Hydrargyrum in aquam fortem immergunt, in quem dilutum iniiciunt muriam, ſeu ſalem aquæ liquatum: Tum reſidere ſinitur hydrargyrus, & per inclinationem aqua eiicitur: quod craſſamentum remanet ſubalbum eſt, & puluis Mercurij nominatur. Qua autem proportione inter ſe miſceantur, quomodo puluis perfectè dealbetur, & qua virtute dotetur, minimè opus eſt recenſere, ne Empirici & pſeudopharmacopœi abutentur. Si ea verò arte paretur, quam nouit P. Pijardus Med. Pariſ. doctiſſimus, vires habet eximias, & curandis quibuſdam morbis, qui vulgaribus remediis non cedunt, efficaciſſimas.

De Pilulis aliquot non ſolutiuis, Appendix.

Mira ingenij ſolertia & dexteritate in ægrotantium fauorem, quoduis medicamentum, quauis forma ſolet effingi & formari. Datur enim medicamentum purgans ſolidum, liquidum, mediũ. Dantur & ſingula, quæ vel tantùm purgant, vel tantùm roborant, vel alterant, & aliquando, quæ ſimul omnia præſtant. Pilulæ autem purgatoriæ ferè ſunt; omnes ſiquidem paucis exceptis aluum ducũt, ſæpiuſque exhibentur, dum à parte remotiore ſuperuacaneos ſuccos educere conſilium eſt. Tali enim forma, conſiſtentiaque diutiùs ſtabulantur in ventriculo, faciliúſque earum vis defertur ad partes morbidas, & excrementitiis humoribus oppreſſas. Proinde cum medicamentum diutiùs in ventriculo cupimus immorari, forma ſolidiore paramus, vt pilulas non ſolum deſcriptas ac purgantes, ſed & quaſdam hypnoticas & Arteriacas, cuiuſmodi ſunt, quæ ſequuntur.

Pilulæ de Cynoglosso. CAP. XXII.

℞. *Myrrhæ optimæ,* ℥ *vi.*
thuris masculi ℥ *v.*
radic. Cynoglossi ℥ *iiii.*
sem. hyosciami,
opij, an ℥ *iiii.*
croci,
castorij, an. ℥ *i ß.*
Cum syrupo de stœchade fiat massa, vsui reponenda.

COMMENTARIVS.

Recentiores harum pilularum descriptionem, sed non nomen retinuerunt: Nam Mesuë illarum author ab effectu pilulas ad omnes morbos catharri vocat. Illi verò de Cynoglosso, quod tamen nec qualitate, nec quantitate in ipsarum confectione præpollet, nominant. Forsan pro Cynoglosso Arnoglossum meliùs poneretur, ab eoque nomen sumerent magis proprium. Nam cùm ad sistendas fluxiones Mesuë descripserit, Arnoglossum ob qualitatem astringentem huic scopo magis conuenit. Verùm cum Fernelio nouum nomẽ admittimus, & castorium addimus ad opij castigationem: Sed rhodostagma, seu aquam rosaceam pulueribus excipiendis minimè conuenire putamus, si massam consistentiæ legitimæ, & diu seruare cupimus. Syrupum de Stœchade substituimus, cuius & qualitate caput aduersus opij nocumenta roborabitur, & lentore pulueres simul vniti in pastam cogentur idoneam; Ad cuius cõfectionem radix Cynoglossi sicca primum terenda, vnà cum semine hyosciami, tum reliqua simplicia seorsim. Opium tritum primò subigatur cum syrupo; Postea pulueres alij commisceantur, & cogantur in massam.

Pilulæ de Cynoglosso valent ad somnum conciliandum, ad catharrum sistendum, corizam, tussim, aliosque his succedentes affectus: Vires. Cohibent enim omnes destillationes, siue in thoracem & pulmones, siue in dentes, aut alio procumbant.

De Laudano. CAPVT XXIII.

A Paucis annis quædam pſeudomedicorum cohors coorta eſt, qui pro pilulis de Cynogloſſo vſitatiſſimis, confectionem quã-dam Opiatam, Laudanum illis dictam exhibent, qua non tantùm ſomnum conciliare, ſed morbos quoſuis abigere pollicentur. Agyrtam vidi qui ferè exanimes & ſemimortuos ſuo laudano reuocare iactabat. Huius pharmaci nunc apud circulatores adeo inualuit encomium, vt nullus ſit Empiricus, nullus tam hebes medicaſter, nullus vel plebeius tonſor, qui ſe Laudaniſtam non profiteatur.

A multis autem pretio, à quibuſdam, precibus, quid eſſet hoc medicamentum (arcanum nominant) reſciui. Verum inter viginti eius deſcriptiones, ne quidem duas ſimiles comperi : omniumque meliorem is ſe habere ſæpè fatetur, omnium qui maximè ignarus eſt.

Nonnullos verò circunforaneos audiui Catapotia de Cynogloſſo pro Laudano exhibere, & pro ſingulis pilulis dimidij ſcriptuli pondere aureum extorquere. Sic enim credula nimis plebecula, nouorum medicamentorum auida, verborum inuſitatorum ſubdola ſubtilitate pellecta, à vafris circulatoribus facilè decipitur.

Quæ porrò Laudani deſcriptiones à peritioribus dantur Spagyricis rarò, difficileque parantur, quod magiſteriis conſtent, gemmarum, hyacinthorum, & corallorum, eſſentia croci & opij, oleo cynnamomi vel caryophyllorum, margaritarum liquore, puluere monocerotis, lapidis Bezoar, ambra griſea, & aliis medicamentis pretioſis. Non eſt autem dubium confectionem quamdam hiſce materialibus compoſitam vires eximias habere: nec inficior doctos diuites ſpagyricos interdum parare, ſeruare, & ægrotis exhibere. Sed, proh dolor! improbi tam frequenter imponunt, vt probis nunc benè & agentibus, & dicentibus vix fides adhibeatur. Fœliciſſimos effectus præſtitiſſe vidi quoddam à viro docto medico regio exhibitũ.

Quod ſequitur viribus eſt eximium, & paratu facile ſatis.

Laudanũ. ℞. Extracti Catapotiorũ de Cynogloſſo ℥ ij. extracti Phillonij Romani & theriacæ an. ℥ j. ambræ, moſchi an. ℈ ß. lapidis bezoardici, cornu monocerotis an. gr. vj. croci ℈ ß. cum oleo caryophyllorum fiat Laudanum.

Poſſunt eius innumeræ deſcriptiones dari : quiſque enim vel mediocriter eruditus aut addit, aut detrahit pro arbitrio, ſeu ad famam, ſeu ad imitationem aliorum medicaminum opiatorum, vt Philonij, cuius nomenclatione Crato Laudanum deſignabat, quod nil aliud eſſe tenebat, quàm Philonium quoddam, quod multi chymiatri pro baſi laudani ſumunt, & magiſteria, eſſentias & tincturas adiicientes, vt loquuntur, hypnoticum medicamentum efficiunt,

Philonio vulgari magis commendatum. Sed mirum est, vnumquemque formulam huius medicamenti immutare, necdum inter illos constare, quænam sit genuina, vera, ac retinenda laudani descriptio, quam alij ex Paracelso, alij ex Keckio, nonnulli ex Andernaco, quidam ex Brunerio, alij ex aliis mutuantur, sed aliquid perpetuò immutant, vt authores primi credantur. Multas descriptiones potuissem huc adducere, sed pigeret laboris, vt inutilis. Non omittendum chymicos laudanum sic vocare, quasi medicamentum laudatissimum, quod & ab illis sæpè, sed ineptè, Nepěthes nuncupatur. Νηπενθὲς.

De Pilulis Bechicis.

Pilulæ bechicæ, nigræ. D. Mes. CAPVT XXIV.

℞. *Succi glycyrrhizæ,*
sacchari, an. ℥ vi.
amyli,
tragacanthi,
amygdalar. dulcium mundat. an. ℥ iiij.
cum mucagine seminis citoniorum in aqua rosarum extracta fac massam.

COMMENTARIVS.

Non seruatur hæc massa integra reliquarum pilularum more, sed in minimas diuiditur particulas scripuli dimidij, aut integri pondere, quæ postea finguntur ad arbitrium, nunc in trochiscos triangulos, aut polyformes, nunc in formam rotundam, seu in pilulas: Vnde à quibusdam in pastillorum, ab aliis in catapotiorum ordinem referuntur. Cùm tamen sub lingua debeant contineri, forma sphærica conuenientior est, vt facilius voluente lingua, huc illuc deferantur, Hypoglottides pilulæ. & in diuersis partibus oris liquescant: vnde ὑπογλωττίδες pilulæ, vulcap.20. gò sublinguæ vocantur. Possunt quoque ad eumdem vsum alij trosect. 1. chisci parari, vt in nostris Institutionibus docuimus. Parãdi modus lib. 5. facilis est. Amygdalæ primùm à cortice purgatæ cultello minutim incidendæ, deinde super marmor læuigandę: Tum amylum & saccharum: Postea in alio mortario metallico parùm calido succus glycyrrhizæ terendus, dein tragacanthum: Tandem cum mucagine cõmiscebuntur in pastam idoneam, ex qua pilulæ planę formabuntur, exsiccandæ & seruandæ.

Vires. Pilulæ bechicæ nigræ plurimùm valent ad tussim siccam ex materia acri, & calida, & ad vocis asperitatem, & rancedinem, difficilesque pectoris excreationes, vt docet Mesue capite de tussi, in sua praxi.

Pilulæ bechicæ albæ. CAPVT XXVI.

℞ Pul. yridis Florentiæ.
amyli an. ℥ i ß.
sacchari candi,
penidiorum an. ℥ iiii.
sacchari albiss. lib. 1.
Cum mucagine gummi tragacanthi in aqua rosarum extracta, fiat massa, ex qua formentur pilulæ Hypoglottides.

COMMENTARIVS.

Cùm incertus sit harum pilularum author, quisque pro animi voto earum descriptionem immutat, nunc quidpiam addendo, nunc detrahendo. Vsitatior tamen formula ea est, quam exhibemus, per quam pilulæ paratæ & albæ sunt, iuxta cognomen, & gratæ & bechicæ iuxta mixtionem & compositionis rationem. Cuique autem notus est, etiam tyrunculo parandi modus.

Vires. Bechicarum albarum vsus plurimum commendatur ad faucium asperitatem leniendam, ad tussim & rancedinem, atque sputum mouendum.

Sic igitur videor non tantum formulas omnes medicamentorum purgantium, sed & cuncta purgantia Officinæ necessaria descripsisse. Superest nunc vt roborantia, alterantiaque sequenti libro describamus.

Finis Libri Secundi.

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ, SIVE ANTIDOTARII LIBER TERTIVS.

De medicamentis roborantibus, in tres sectiones distinctus, quarum prior de pulueribus cardiacis selectioribus agit.

PRÆFATIO.

VIX vllum medicamentum datur solitariæ facultatis, sed quod vel purgat, vel roborat simul atterat: A præpollente tamen facultate denominatio sumitur. Et quod roborat magis & minus alterat Roboratiuum, quod magis alterat & minus roborat, Alteratiuum dicitur: de vtroque verò non tantum simul in eadem Cõfectione, quæ ambabus qualitatibus constat, sed seorsim, ac diuersis capitibus, hoc in tertio libro disserimus quia inter vtrumque magna cognatio aut per qualitates, aut consistentiam, aut parandi modum. Philonium Romanum & Confectio de hyacintho vix dissimilem apparatum & consistentiam habent, simulque cum roborantibus describuntur, illud tamen Alterans, hæc tantùm roborans perhibetur. Vt autem ordine iustissimo singula, præsertim roborantia describamus, à pulueribus cardiacis selectioribus ordiemur, partim à medicis celebrioribus descriptis,

partim nostra inuentione firmis, & experientia longa probatis. Quāti verò sint vsus in medicina pulueres, non tantùm Aromatici, de quibus nunc disserimus, sed & alij, vel exterius admouendi, vel assumendi, vel in aliorum compositionem adducendi, in nostris Institutionibus abundè demonstrauimus. Cap. 9. sect. 1. lib. 3.

Diamargaritum frigidum D. Platearij. CAPVT I.

℞ *Margaritarum splendidarum ℥ ij.*
quatuor sem. frigid. maiorum mundatorum,
seminum portulacæ &
papaueris albi,
santali albi,
santali citrini
ligni aloes,
Zinziberis,
rosarum rub.
florum nympheæ,
borraginis,
myrtyllorum an. ℥ i.
coralli albi,
coralli rubri an. ℥ ß.
fiat omnium puluis, in vase angusti oris reponendus, & seruandus.

COMMENTARIVS.

Pulueres aromatici, seu cordiales vel per se seruantur in vase idoneo ritè operculato ne eorum vis expiret, vel cum melle soluuntur in Electarium liquidum, aut cum saccharo perfectè cocto in Electarium solidum, seu tabulatum coguntur. Per se verò solent in Officinis seruari, vt eorum portio vel epithematis dissoluatur adhibendis, vel aliis medicamentis permisceatur intrò sumendis.

Huius autem pulueris qui à margaritis nomen sumit, tam varia est descriptio, vt vix de ipsius authore constet. Quisque enim ad animi votum eam variè immutat: hanc tamen quam exhibemus ex Plateario, genuinam esse doctorum scripta testantur.

Dicitur verò Diamargaritum frigidum ad differentiam alterius calidi quod à paucis, imò nullis paratur. Dicitur & compositum ad Manus Christi perlatæ discrimen, quæ Diamargaritum quoque est, ex saccharo tantùm rosato & margaritis constans. Verùm aliud adhuc vulgari compositius est, quod pretiosos lapides multos, ambrā & moschum recipit: Sed cùm parum distet ab Electario de gemmis, nisi quòd magis refrigeret, vix paratum reperitur. Manus Christi perlata.

Præparatio Diamargariti penes solam triturationem est, de qua, & eius differentiis egimus supra in nostris Institutionibus. Margaritæ seligendæ sunt Orientales & pellucidæ, quæ probantur candore, rotunditate, læuore, pondere & magnitudine; Verùm quæ ponderosæ ac crassæ sunt Vniones dictæ, raro propter raritatem & valorem medicas compositiones ingrediuntur. Debent autem vt & corallia super lapidem porphyrium duci & læuigari. Semina quatuor frigida minutim incidenda, & tenuissimè pulueranda. Deinde reliqua solito more, Tandem omnia confusè miscenda.

Diamargaritum efficacissimum est ad virium robur resarciendum, syncopem tollendam, asthmaticos iuuandos, tussim coquendam, tabidos reficiendos, imbecillitate languentes recreandos, & ad statum priorem recuperandum.

Diamargaritum Magistrale. CAPVT .

℞. *Margaritarum splendidarum*, ℥ i.
rasuræ eboris,
ossis de corde cerui an. ℈ ij.
Hyacinthorum,
sephyrorum,
smaragdorum,
coralli rubri,
coralli alb.
ligni aloes an. ℥ ß.
santali citrini,
santal. albi,
santal. rubri,
trochiscor. diarrhod. an. ℥ ii.
seminum melonum,

acetosæ,
endiuiæ
caphuræ, ℈ ß.
ambræ grisæ ʒ ß.
moschi, gr. iiij.
Auri foliati vel puluerati ʒ i.
fiat omnium puluis ad vsum seruandus.

COMMENTARIVS.

Ne quis ægrè ferat nos in priore huius operis editione diamargaritum frigidum Platearij admodum simplex tantum dedisse, aliud magistrale ac magis completum nunc exhibemus, quod medicaméta omnia continet, nota probata, cardiaca, & ex arte ac ratione simul congesta. Non tam verò omisi, quàm neglexi ea quæ suo diamargarito N. Præpositus præter rationem addit, sericum nempe vstũ spodium, ben vtrumque, doronicum &c. Sericum enim crudum credo qualitate nulla insigni pollere, vel eam vstione amittere, nec vllam salutarem acquirere. De ben vtroque quoque bene sentire nostrates non queunt, qui nec plantas è quibus promanant, viderunt, nec norunt, nec à quoquam authore fideli didicerunt: Nam quæ radices pro duobus ben circunferuntur, earum altera inodora & insipida est, altera nempe acris, mordax & ingratissima. De spodio vulgari ridicula sunt quæ credunt multi, nam antispodium potius est, cordi nusquam amicum, vt alibi, docuimus. De Doronico iis est inter nuperos, quorum alij venenum esse putantes demonicum nominant, alij quoddam alexiterium putant; vt vt sit illo nostrum Diamargaritum salubriter poterit carere. Ne autem prolixior commentarius tædium lectori pariat, dico Diamargaritum Platearij paruis sumptibus posse parari, & efficacissimum esse. Qui tamen efficacius voluerit, hoc à nobis traditum videat & accuratè consideret: quodque si parari iusserit, nec pigebit sumptus, neque laboris.

Præparatio. Ratio parandi etiam tyronibus nota: gemmæ seorsim vt & margaritæ atterendæ: Seorsim quoque ligna, ossa, semina, necnon caphura, ambarum & moschus: Omnia autem commiscenda, non omissis auri foliis, quibus pulueris corpus elegante r coruscat.

Est quoddam diamargaritum calidum Myrepsi, vt & aliud Actuarij, quorum nullus vsus.

Vires. Diamargaritum magistrale ac frigidum valde cardiacum est, &

morbis omnibus prodest quibus vitales spiritus sunt imbecilli, ob id omnem virium imbecillitatem firmat, tabidis auxiliatur, longo morbo deiectos & languidos recreat, & pristinum robur reducit.

Electarium de gemmis. D. Mes. CAPVT III.

℞. *Margaritar. pellucidarum ʒ ij.*	*caryophyllorum,*
fragmentorum saphiri,	*zinziberis,*
hyacinthi,	*piperis longi,*
Sardinis,	*spicæ nardi,*
granatorum,	*folij,*
smaragdi an. ʒ i ß.	*croci,*
Zedoariæ,	*cardamomi an. ʒ i.*
doronici,	*trochiscorum diarrhodō,*
corticis citri,	*ligni aloes an. ʒ v.*
macis,	*cinnamomi,*
sem. Ozimi an. ʒ ij.	*galangæ,*
coralli rubri	*Zurumbet an. ʒ i. ß.*
Electri,	*foliorum auri &*
limaturæ eboris an. ℈ j.	*argenti an. ℈ ij.*
been albi,	*moschi ʒ ß.*
Been rubri,	*fiat omnium puluis confusè miscendus.*

COMMENTARIVS.

Hæc compositio vel forma pulueris seruatur, vel Electuarij, seu mollis, exceptis nempe pulueribus, æquis partibus mellis rosati & emblicati, vel hisdem commistis saccharo rosato, si Electarium solidum magis expetatur. Commodiùs tamen puluis eius vase idoneo conclusus ad vsus futuros in Officinis custoditur.

A gemmis autem seu lapillis pretiosis, quos admittit multos nomen assumit, quibus accedunt alia multa cardiaca vulgaria, & quædam adeo rara & incognita, vt ex veterum & recentiorum lectione vix constet quænam ea ipsa sint, & quibus facultatibus polleant, vt
Cap. 8. sect. 3. lib. 1. de Mater. Med. ex Behen examine patet, in cuius locum aptissimè Elenium, quasi behenium substitui potest, cum vtriusque radix pastinacæ sit æmula, cardiaca, & calidior, quàm buglossum & borrago, quæ à nonnullis pro vtroque been subrogātur. Rectè quoque radix tormentillæ in vtriusque behen locum succenturiari valebit: nec eos rectè facturos puto, qui ad solennis huius Electarij compositionem radices illas

exoticas behen nomine notatas vsurpant, meliusque aut tormentilla sola, aut Elenium solum, aut potius vtriusque par pondus pro vtroque behen assumi potest. Et si quis malit Angelicæ radicem pro Elenij radice sumere, non refragabor.

Præparatio Præparatio pulueris huius in tritura idonea consistit. Gemmæ, & corallia super porphyrium lapidem mola versatili læuigantur: radices, ligna, fructus in mortario metallico teruntur. Postremo simul omnia commiscentur.

Vires. Electarium de Gemmis ad frigidos affectus cerebri, cordis, ventriculi, hepatis & vteri efficacissimum, inquit Mesuë, nam melancholicos, tristes, solitarios & timidos iuuat, cordis palmo medetur, lypothymiæ succurrit, ventriculum languidum roborat, & interanea omnia recreat. Sed rarissimè parant illud pharmacopœi, tum propter caritatem, tum raritatem simplicium, quæ compositionem ingrediuntur.

Diambra D. Mes. CAPVT III.

℞. *Cinnamomi,*
doronici,
caryophyllorum,
macis,
nucis moschatæ,
folij,
galangæ an. ʒ *iij.*
piperis longi,
santali citrini,
ligni aloe. an. ʒ *ij.*
cardamomi vtriusque
spicæ nardi an. ʒ *i.*
zinziberis ʒ *i* ß.
ambræ ʒ *i.*
moschi ʒ ß.
fiat omnium puluis, vsui reponendus.

COMMENTARIVS.

Hæc compoſitio multùm aromatica eſt & ſuauis, tum ratione ambræ, à qua denominatur, tum moſchi & cæterorum aromatum. Seruatur ſub triplici forma vel pulueris, vel electarij ſolidi, vel mellis. Si eius conſiſtentia requiritur dura, qualis eſt tabellarum, pulueres excipiũt ſaccharo roſato perfectè cocto : ſi molliuſcula, qualis Opiatarum, iidem admittuntur zulepo roſato, ſeu ſyrupo Alexandrino.

Præparatio pulueratio tantùm eſt, quæ ea arte ſuſcipienda, efficiendaque, quam alibi demonſtrauimus.

Cap. 9. & 10. lib. 2. Inſtit. Diambra viſceribus omnibus roborandis efficaciſſima eſt, præſertim ſi à cauſa frigida ſint imbecilla, nam calefaciendo ſpiritus reficit, natiuum calorem fouet, affectibus vteri prodeſt, & valde ſenibus & mulieribus conuenit. Vires.

Puluis diamoſchi. CAPVT IV.

℞. *Moſchi* ʒ ß.	*macis,*
Oßis de corde cerui,	*caryophyllorum an.* ʒ i.
margaritar. pellucidar.	*roſarum,*
Scobis eboris,	*nenupharis an.* ʒ i ß.
coralli albi,	*corticis citri,*
coralli rubei,	*florum bugloßi,*
ſantali citrini,	*ſpicæ Indicæ an.* ʒ ß.
ſantali albi,	*caphuræ gr.* ij.
ligni aloes,	*fiat omnium puluis ex arte.*
cinnamomi,	

COMMENTARIVS.

Vulgata pharmacopœorum Diſpenſaria quamplurimis pulueribus cardiacis ſcatent, hiſque impensè calefacientibus, paucis verò refrigerantibus, vt qui ex omnibus aromatum calidorum generibus promiſcuè confuſis, ac fere nullo congeſtis delectu conſtent : Cuiuſmodi ſunt, tum duæ poſtremæ confectiones iuxta deſcriptio-

nem à veteribus traditam, tum & aliæ multæ, quæ passim occurrunt in Antidotariis singulis. Nam Diacyminum, Dianisum, Diazinziber, Diatrium pipereon, Diamargaritum calidum, Diamoschum dulce & amarum non nisi eosdem effectus proferunt, cùm easdem facultates habeant, omnia nempe cum sint ex calidis composita. Quocirca veterem Diamoschi descriptionem non tantùm castigaui, sed neglexi, & aliam substitui, quæ & nominis rationem apprimè refert, & compositionis rationem profert, & virium imbecillitati à causa calida confert. Superfluum enim videtur antiquam Diamoschi præscriptionem retinere, cùm Diambra, & Electarium de gemmis pares sortiantur vires. Proinde aliud Diamoschum exhibemus & fragrantissimum, & viribus effœtis à causa calida securissimum, & paratu facillimum.

Diamoschum dulce multis quòd constet cardiacis partes nobiles exhilarat: maximè verò cor & vitales facultates à causa qualibet, sed præsertim calida languentes & imbecillas. Confert quoque multis vteri affectionibus.

Puluis Electarij Triasantali. CAPVT V.

℞. Trium santalorum,
rosarum,
sem. psyllij an. ʒ ij.
rhabarbari,
Scobis eboris,
succi glycyrrhizæ,
sem. portulacæ an. ʒ i ß.
gummi Arabici,
tragacanthi,
sem. quatuor frigidor. maiorum,
Sem. Scariolæ, an. ʒ i.
caphuræ ℈ ß.
fiat ex arte omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Inter viginti compositionis huius descriptiones, vix duas similes comperi: Alij enim pro zuccaria semen cicutę ponūt, vt Ioubertus; alij

alij ſemen pſyllij vt Fœſius: alij vtrumque omittunt, vt Val. Cordus; alij ſaccharum candum volunt, vt Rondeletius; alij violas vt Fuſchius.

Eadem eſt varietas in Rheo, amylo & caphura, quorum ſingula à ſingulis modò auferuntur, modò adduntur. Ego formulam ſupra deſcriptam, doctorum conſenſu meliorem iudicaui, & pſylium apponendum duxi, ſcopo conuenientiſſimum: Amylum verò expunxi, vt minus aptum; ſuo enim lentore obſtruit. Caphuram quidem reliqui ad craſſa medicamenta ſua tenuitate intrò deducenda, ſed de eius quantitate detraxi, ne ſuo odore graui aliorum aromatum, quæ pauca ſunt, ſuauitatem, aut obtunderet, aut prorſus deleret.

Tragacãthum & arabicum gũmi relicta ſunt; quæ ſi ante commixtionem paululùm aſſentur, vt lentorem deponant, authoris intentioni magis conuenient, qui qualiſcunque fuerit, ſiue N. Alexand. ſiue alius, de eo enim non ſatis conſtat, medicamentum hoc partim ad roborandum, partim ad obſtructa ſoluenda imperauit, pſylium ſi excipiatur, cuius mucago aqua roſacea leuiter extrahi debet, eaque ſantali puluerati ſubinde in mortario humectandi & quaſi nutriendi: atque ſic toties tractandi donec pſylij mucaginea humiditas fuerit abſorpta. Sic namque ſantalorum ſiccitas & aſperitas non modò temperatur, ſed eorum rubor magis rutilus euadit. Induſtrioſi enim artifices ſantalos præſertim rubros ſolent aqua roſata aſpergere, vt maiorem, elegantioremque ruborem nanciſcantur. Præparatio. Quomodo ſantali præ rubri fiant.

Vt vero tragacanthum & arabicum optimè leuigentur, debent vel in ſartagine torrefieri, vt ſæpè fit, vel multum exſiccari, & in pila calida cum piſtillo calido teri, quod frequentiùs exercetur.

Præparatio eius vt præcedentium fit, & à tritura debita pendet.

Diatrion-ſantalon mirificè confert iecoris obſtructionibus liberandis, Ictericis, tabidis & immoderato viſcerum calori: ventriculi quoque æſtum contemperat, primam corporis regionem infarctu expedit, & humores à putredine vindicat. Vires.

Hic notandum venit, pharmacopœos ſæpè dubios eſſe, quod acturi ſint, dum medicorum iuſſu tabella vna Electarij, tria ſantali duplicati, aut triplicati rheo præſcribitur: An totius pulueris parati, qui iam rheum excepit, partem vnam, & rhei ad totam iſtam partem duplum, vel triplum pro medici imperio, ſumere debeant: An duplicatum vel triplicatum ſolummodo rheum ad iſtam portiunculam, quæ reliquorum puluerum doſim præſcribẽdam ingreditur: nam pro ℥ 1. pulueris gr. vi. tantum aut paulò plus rhei ponuntur. Vtrumque ego modum ſeruare ſoleo, ſed his legibus obſeruatis, vt pharmacopœus non peccat, & æger leuamen perſentiat quod ſibi medicus promiſit. Cum igitur maiorem vim rhei cupio, ſic præſcribo. ℞. pul. Electar. trianſantal. ℈ j. rhei pul. tantumdem, aut ℈ ii.

prout duplicatum aut triplicatum volo, & cum sacchari dissoluti ℥ ii. fiat Electarium. Cùm verò rhabarbari minor copia suffi-cit, sic loquor. ℞. pul. triasantal. simpl. aut duplic. aut tripli-cati rheo ʒ i. sacchari in liquore idoneo soluti ℥ ii. fiant tabellæ, qua-rum ʒ ij. vix gr. I. rhabarbari excipient, cum ℥ i. pulueris illius tantum gr. vi. admittant. Paucos video hæc aduertere, quæ tamen parui non sunt in medicina facienda momenti.

Aromaticum rosatum D. Gabrielis. CAPVT VI.

℞. *Rosarum ʒ xv.*
glycyrrhizæ rasæ ʒ vii.
cinnamomi electi ʒ v.
ligni aloes,
santali machazari, id est, citrini an. ʒ iij.
gummi Arabici,
tragacanthi an. ʒ ij. & ℈ ij.
caryophyllorum,
macis an. ʒ ij ß.
spicæ Indicæ ʒ ij.
nucis moschatæ,
cardamomi maioris,
galangæ minoris an. ʒ i.
ambræ ℈ j.
moschi ℈ i.
fiat ex arte omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Electaria multa traduntur à Mesuë cardiaca & suaueolentia, sed speciatim describuntur sex: quæ ipse aromatica appellat, ex quibus vnicum selegi, quod qui habebit, reliquis facilè poterit carere.

Aromaticum autem dicitur ab aromatum quibus constat fragran-tia; Rosatum à rosis quantitate & qualitate præpollentibus. Cogno-minatur vero à Gabriele, nescio quo; forsan illius authore, aut Me-sues amico: vt vt sit, optima est eius descriptio, & eius salutaris vsus.

Seruatur vel forma pulueris, qui facilè parari potest, vel consi-stentia Electarij mollis, vt vult Mesuë, si partibus æquis syrupi ro-

{ ati & corticis citri excipiatur. Frequentior tamen est eius vsus sub electarij tabulati forma, pulueribus nempe saccharo solutis, & ex arte coctis, atque vt puluis colorem magis rutilum habeat, dum santali puluerantur, modico aquæ rosarum, aut alius conuenientis debet irrorari.

Aromaticum rosatum ad multa efficacissimum est, nam cerebrum, cor, ventriculum, atque adeo totum ventrem inferiorem roborat, & earum partium excrementitiá humiditatem dissipat, putredinem omnem corrigit, appetitum excitat, coctionem iuuat, nauseam & vomitum sedat: proinde imbecillis & ex morbo conualescentibus subuenit. Vires.

Diarrhodon abbatis. D. N. Saler. CAPVT VII.

℞. Rosarum,
sacchari candi an. ℥i. & ʒ iij.
santali albi,
santali rubri an. ʒ ij. ß.
gummi tragacanthi,
gummi Arabici,
Scobis eboris an. ℈ ij.
macis,
spicæ,
mastiches,
cardamomi,
croci,
ligni aloës,
caryophyllorum,
galliæ moschatæ,
cinnamomi,
rhabarbari,
succi glycyrrhizæ,
seminum anisi,
fœniculi,
sem. Ozimi,
berberis,
scariolæ,
portulacæ,
papaueris albi,
Seminum iiij. frigidor.
maior. mundat an. ℈ i.
Ossis de corde cerui,
margaritarum pellucidarum an. ℈ ß.
moschi gr. iiij.
caphuræ gr. ii.
fiat omnium ex arte puluis.

COMMENTARIVS.

Nec ſuis caruit iſta ſolennis compoſitio caſtigatoribus: A prima ſiquidem deſcriptione à Nic. Myrepſo tradita Nicol. Salernitanus corallium, ſemen lactucæ & mandragoræ detraxit. Nic. Præpoſitus caſtigationem Salernitani ſequutus, nec correctoris, nec authoris mentionem fecit. Candidiùs eius inuentionem collegij alicuius præſidi, quem Abbatem vocat, Nicol. Myrepſus tribuit. Et quia vix vllum datur medicamentum, diuerſis in locis celebratum, in quo nonnihil non mutetur: Ob id non mirum, ſi apud omnes Diarrhodum abbatis prorſus idem non ſit, ad cuius compoſitionem, nec Syluius moſchum probat, nec Rondeletius rhabarbarum, nec ego aſarum, quia vomitorium & ſtomacho inimicum, cuius loco macim poſui. Item nonnulli granula tantum ſeminis berberis admittunt, alij ſemen integrum, & melius. Ego vero cum nuſquã quicquã ſine ratione comprobem, nemo miretur, ſi nonnullis authoribus minima fide dignis aliquando diſſentiam. Semina quatuor frigida, quod breui tempore ranceſcant, aptiùs vtendi tempore commiſcebuntur ſi maxima quantitate paretur puluis, & diutiſſimè ſeruetur, à coquis omnia eodem tempore permiſcenda: Si forma Electarij ſolidi ſeruare conſilium eſt, excipiendi pulueres erunt ſaccharo roſato perfectè cocto.

Vires. Diarrhodon ventriculum & hepar roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, flatus diſcutit, ructus compeſcit, halitum oris ſuauem reddit, calorem viſcerum contemperat, & omnem corporis noxam à calore proficiſcentem emendat.

Puluis Lætificans authoris incerti. CAP. VIII.

℞. *Sem. Ozimi,*
croci,
zedoariæ,
santali citrini,
caryophyllorum,
corticis citri,
galangæ,
macis,
nucis moschatæ,
Styracis calamitæ an. ℥ *ii.* ß.
rasuræ eboris,
sem. anisi,
Epithymi,
thymi an. ℥ *i.*
ambræ,
moschi,
margaritarum,
Ossis de corde cerui an. ℥ ß.
foliorum auri,
foliorum argenti an. ℈ ß.
fiat omnium puluis, vt artis est, & cum sacchari aqua florum buglossi diluti sufficienti quantitate fiat. Electarium solidum seu tabulatum.

Qui molle voluerit Zuccarum diluat in succorum borraginis, pomorum redolentium, citoniorum & vini veteris, ac optimi partibus æquis: hoc est, in ea omnium quantitate, quæ saccharo, vt decet, coquendo sufficiat ad pulueres excipiendos in electarij mollis consistentiam.

COMMENTARIVS.

Quatuor inueniuntur huius nominis Confectiones, prior est a Rhasis 9. ad Almans. Secunda b Mesues, in suo grabadiu, Tertia c Conciliatoris, Quarta N. Salernitani, quam solam retinemus, vt præstantiorem: falluntur qui Galeno eius inuentionem tribuunt, cùm in eius operibus nec contineatur, nec multa nouit ipse, vt moschum, caphuram, ambarium & margaritas, quæ in illius descriptione continentur. Incertum credo primum illius authorem: Sed forsan accidit, antiquiores pharmacopœos præstantissimæ compositionis vires expertos ipsius inuentionem præstantissimo medico nempe Galeno dedisse, illiusque descriptionem veluti per manus traditam diligenter seruasse. Sic namque medicamenta composita audentius emuntur & ingeruntur, quorum author nomine, doctrina, famaque prælucet.

a cap. de melanc. b cap. de mania. c diff. 196.

Ab insigni effectu dicitur Lætificans, seu puluis lætitiæ, quia spiritus & cor lætificat. Lignum autem balsami, quòd rarissimum sit, & pretiosissimum expunximus, in cuius locum optimè santalum citrinum substituimus. Nec malè quoque substituetur lentiscus & xyloaloë, vt etiam pro osse cordis cerui, cornu eius. Cætera, vt quotidie sunt ad manus, sic antiballomenis non egent.

Præparatio.

Præparatio huius Electarij præter debitam simplicium puluerationem, quæ vt in præcedentibus fit, penes eius est arbitrium, qui vel solidum, vel liquidum voluerit: Alerutra enim consistentia facilè parabitur iuxta formulam descriptam.

Vires.

Electarium Lætificans suas ex nomine vires designat. Cor enim, partes vitales & facultates omnes lætificat, viscera recreat, humores excrementitios absumit, flatus dissipat, & ventriculum roborat.

Puluis dianthos D. N. Myr. CAPVT IX.

℞. *Florum rorismar in*
rosarum ,
violarum.
glycyrrhizæ an. ℥ vi.
caryophyllorum,
spicæ,
nucis moschatæ,
galangæ,
cinnamomi,
zinziberis,
Zedoariæ,
macis,
xyloaloes,
cardamomi,
anisi ,
anethi an. ℈ iiij.
fiat puluis secundùm artem.

COMMENTARIVS.

Desumpta est pulueris huius descriptio ex Nicolao Myrepso, apud quem tamen singula simplicia præter rorem marinum minore quantitate ponuntur, quæ non modò ab Actuario aucta est, sed insuper zedoaria addita. Nomen verò sumit à sua basi, nempe à rorismarini coronarij flore, qui per antonomasiam anthos dicitur: vnde Electarium Dianthos: in quo parando nihil est difficultatis, soletq; forma pulueris in pharmacopoliis seruari. Si quis voluerit forma Electarij mollis habere, pulueres melle comprehendat: si solidi eodem saccharo rosato perfectè cocto excipiat, & in tabellas reducat.

C 1.64. sect. 1. Antidot.

Electarium Dianthos cardiacis succurrit, epilepticis, animi defectionibus; atque in vniuersum omni imbecillitati corporis auxiliatur. Maximè verò capitis affectibus prodest.

Vires.

Puluis Dianisi. D. Mes. CAPVT X.

℞. Sem. anisi ʒ x.
glycyrrhizæ rasæ,
masticbes an. ʒ ß.
sem. carui ,
fœniculi,
macis,
galangæ,
zinziberis,
cinnamomi an. ʒ ij. ß.
trium piperum,
caßiæ ligneæ,
sem. libistici,
calaminthes montanæ an. ʒ i.
cardamomi maioris,
caryophyllorum ,
cubebarum,
spicæ Indicæ,
croci an. ℈ ij. & gr. v.
sacchari candi ℥ ij.
fiat ex omnibus puluis vt artis est.

COMMENTARIVS.

Hic puluis maximè vsualis est,& ad multa vtilis, cuius descriptionem à Mesuë traditam retinemus, pyrethro tantùm deleto, in cuius locum semen libistici substituimus, & pro saccharo communi candum admisimus: Pyrethrum siquidem quòd acrius sit, nec aromaticum, omittere visum est saccharum candum asseruando pulueri magis idoneum vulgari præferre. Est autem cubebæ fructus paruus, rotundus , longis pediculis adhærescens & racematim congestus,quem nonnulli carpesium Galeni,alij myrtum syluestrem Dioscoridis, quidam viticis granum putarunt : Nihil tamen istorum est, eique minime conuenit singulorum prædictorum descriptio.

In

In Iaoa fructus hic *Cumuc* dicitur, ibique tanta est in existimatione vt decoquatur ab incolis, antequam deuehatur, ne forsan aliò satus germinet, & stirpis perfectam magnitudinem assequatur, vt alibi ostendimus.

Cap.14 sect. 3. lib.1.de Mat. Med. Dianison intemperiem ventriculi frigidam à pituita cruda, vel etiam à flatibus sanat, tussi diuturnæ ab humoribus frigidis natam auxiliatur, & obstructione visceribus expediendis. Vires.

Diacinnamomum. D. Mes. CAP. XI.

℞. Cinnamomi tenuis ʒ x v.
cassiæ ligneæ, seu canellæ crassioris,
rad. enulæ campanæ an. ʒ iij.
galangæ ʒ vij.
caryophyllorum,
piperis longi,
cardamomi vtriusque,
zinziberis,
macis,
nucis moschatæ,
ligni aloes an. ʒ iij.
croci ʒ i.
sacchari ʒ v.
moschi ℈ ij.
Ex omnibus fiat puluis secundum artem.

COMMENTARIVS.

Cap 9. lib. 1. de Mat. Med. Inter aromata quæ multa recipit hic puluis, cinnamomum, à quo denominatur valdè præpollet, quod duplici agnoscitur discrimine, vnum tenuius est & plurimum fragrans, quòd Arabes Darcheni nominant, alterum crassius, quasi ligneum & minus odoratum, quod Cassiam ligneam, seu vulgarem officinæ vocitant. Vtriusque historiam alibi depinximus. Recentiores ad suauitatem maiorem & virium efficaciam, raro Diacinnamomũ parant absque moscho, quod & tempore Mesuei fieri solitum ipse testatur. Præparatio sola pulue-

ratio est, & puluerum confusa vnio.

Diacinnamomum quòd calidis, aromaticisque omnibus constet, viribus reficiendis, spiritibus exhilarandis, & affectibus omnibus, qui à causa frigida proficiscuntur optimè confert.

Lithon tripticon. CAPVT XII.

℞. Sanguinis hirci præparati ℥ i.	*cinnamomi, macis an. ʒ i. ß.*
sanguinis leporis vsti ℥ ß	*sem. apij,*
radic. œnones,	*petroselini,*
ciclaminis,	*ammeos,*
eringij,	*asparagi,*
rubiæ tinctorum,	*carui,*
cyperi,	*dauci,*
yreos Florentiæ,	*seseleos,*
sem. millij solis,	*coriandri,*
saxifragæ,	*citrij,*
alkekengi an. ʒ ij.	*maluæ syluestris,*
lapidis spongiæ,	*melonum,*
putaminis oui vsti,	*peponum*
tunicæ interioris ventriculi galinæ,	*pimpinellæ an. ʒ i.*
	gummi cerasi ʒ ij.
baccarum iuniperi,	*Omnia terantur ex arte,*
cardamomi,	*& fiat puluis.*

COMMENTARIVS.

Veterem pulueris huius quem pharmacopœorum vulgus lithontribon nominat, descriptionem neglleximus, quòd multa tum astringentia recipiat, atque nonnulla, quæ atterendo calculo & arenulis extrahendis obsunt, tum & alia quædam, quæ vel nimis rara sunt, & pretiosiora, vel nusquam syncera possunt haberi. Illius loco aliud verè lithontripticon damus, aptissimè compositum ad confringendos calculos, saburram pellendam, atque ad cæteros renum & vesicæ affectus accommodatum, qui titulo designantur.

Antequam vero sanguis hirci compositionem illius ingrediatur, debet sic præparari. Hircus primum quadrimus, aut paulo senior, vel iunior seligendus & iugulandus: sanguis medius effluens olla fictili excipiendus: nam qui primus fluit tenuior, qui vltimus crassior esse solet: Tum linteo raro tectus Soli exponendus, vt coaguletur, & quod ichorosum est abiiciatur. Sic crassior sanguis concretus siccatur, teritur, in vase vitreo seruatur. Nimis est superstitiosa illorum consuetudo, qui non nisi Sole Cancrum ingrediente, hircum longo ante tempore saxifragis, pimpinella, apio, & similibus alitum mactant, & solum sanguinem arteriosum colligunt. Hæc enim præparatio licèt non inutilis, non tamen necessaria est, vixque dari potest dictarum stirpium vbertas, hirco quæ longum tempus alendo satisfaciat: & præterea sanguis eius qui consueto pabulo nutritur, vires habet ad atterendum & expellendum calculum nihilo inefficaciores. Sanguinis hirci præparatio.

Sanguis verò leporis recens iugulati & concreti ita assandus, vt non in cinerem prorsus, sed puluerem abeat. Quæ ad reliquam pulueris huius præparationem spectant, nihil habent difficilis, nec multum operosi. Sanguinis leporis apparatus.

Puluis hic cum pauco vino albo, aut aqua parietariæ, vel raphani, aut alia conueniente sumptus calculos & arenulas à renibus, vreteribus & vesica expellit, & vrinam potenter mouet. Vires.

Puluis diacalaminthes. D. N. Myr. CAPVT XIII.

Calaminthes montanæ,
℞ *pulegij,*
piperis nigri,
seminum seseleos massiliensis,
petroselini an. ʒ. *iii.* & ℈ *ii.*
libistici ʒ *ii.* & ℈ *i.*
ameos,
anethi,
summitatum thymi
cinnamomi,
zinziberis au. ℈ *ii.*
seminis apii ℈ *i.*
Ex omnibus fiat puluis secundum artem.

COMMENTARIVS.

Diacalamenti variȩ ſunt à variis authoribus traditæ deſcriptiones, ſed quam ex Myrepſo damus, vt meliorem & gratiorem omnes practici magis probant. Similem ferè deſcriptionem tradit Galenus, ſed calidiorem & acriorem, ob zinziberis & piperis maius pondus. Anethum pro aniſo poſuimus, ea tamen conditione, vt cuique fas ſit alterum pro altero ſine diſcrimine & compoſitionis iactura ſubſtituere: huius vt præcedentium idem eſt parandi modus.

Vires. Diacalaminthe craſſos humores & lentos extenuat, flatus diſcutit, vrinam & menſes mouet, tuſſi à frigidis humoribus natæ confert, alimenti ad hepar diſtributionem iuuat, ventriculum roborat, & appetitum auget. Datur ſub forma Electarij mollis, ſi cum melle, vel ſolidi, ſi cum ſaccharo coaleſcat.

Puluis contra peſtem, ſeu Bezeardicus. CAP. XIV.

℞. Radicis tormentillæ,
angelicæ,
enulæ campanæ,
gentianæ,
pæoniæ an. ℥ ii.
ligni aloes,
ſantali citrini,
cornu cerui,
eboris,
oßis de corde cerui,
granorum iuniperi,
cardamomi,
ſeminum acetoſæ,
cardui benedicti,
caryophyllorum,
macis,
cinnamomi an. ℥ i. ß.
corticis citri,
arantiorum,
dictamni,
ſcordii,
ſchœnanti,
calami aromatici,
roſarum,
croci an. ℥ i.
boli Armenæ in aqua roſarum lotæ,
terræ Lemniæ an. ℥ ii.
caphuræ gr. viii.
ambræ griſeæ,
foliorum auri an. ℈ i.
fiat omnis puluis in vaſe idoneo reponendus.

COMMENTARIVS.

Medicamenta quæ pestem oppugnant, venena expugnant, ab hisdem noxam tollunt, & vitam tuentur, Antidota, Græcis, Bezaardica Arabibus nominantur, cuiusmodi sunt quædam simplicia, vt lapis Bezar, Zerumbet, Zedoaria, lapilli pretiosi & compositiones quædam cardiacæ & Theriacales, quæ scilicet multis constant, cor, spiritus & partes vitales roborantibus, & virus, seu qualitatem venenatam extinguentibus: Mediam propterea dicuntur sortiri conditionem inter venena & nostram naturam vt Theriaca, & Mithridatium: quorum tamen non tutus est vsus frequens, vbi nulla venenatæ qualitatis suspicio est. Si namque obiectum non inueniat in quod agant, inimicæ qualitatis impressum in partibus relinquunt vestigium, humores accendunt, & calori natiuo ac spiritibus vim inferunt. Gal. l. 5. simp.

Quæ verò composita medicamenta solis cardiacis, roborantibus & speciali dote venenis aduersantibus, constant, omnibus temperaturis, & morbis, ac omni tempore conueniunt, vt puluis à nobis descriptus, cuius vires sunt insignes ad pestis & malignorum affectuum expugnationem & partium nobilium tutelam.

Datur verò vel cum aqua, vel cum decocto cordiali, aut conserua idonea: vel est excipiendus syrupo Kermes, vel limonum, vt in formam Opiatæ concinnetur. Poterit & cum melle in aquis cardiacis despumato, in Electarij liquidi formam coagmentari, & in Officinis reliquarum confectionum more seruari. Vires habebit excellentiores si lapides pretiosi, cornu monocerotis, & lapis Bezar addantur. Facilè puluis hic parari potest, & simplicia, quibus constat, haberi.

Mirum in modum confert morbis venenatis, contagiosis, & pestilentibus expugnandis, & principibus partibus recreandis, & tuendis. Vires.

Puluis antilyssos, seu contra rabiem. Des. Iul. Palmarij.

CAPVT XV.

℞ *Foliorum rutæ,*	*mentæ,*
verbenæ,	*artemisiæ,*
saluiæ minoris,	*melissophylli,*
plantaginis,	*bethonicæ,*
foliorum polypodii,	*hyperici,*
absynthij vulgaris,	*centaurij minoris, an. m. i.*

Omnia ex arte siccentur, & in tenuissimum puluerem reducantur.

COMMENTARIVS.

Alexiteriũ hũc puluerem desumpsi ex clarissimo viro Iul. Palmario Med. Paris. qui septem libros de morbis contagiosis edidit, cuius eximias dotes & mirandos effectus non modo ipse fœliciter, ac multoties in multis expertus, est, sed etiam Dominus De Pyrou, à quo priorem illius fatetur habuisse descriptionem. Quotquot enim à rabidis canibus demorsi hoc puluere vsi sunt, ab hydrophobia imminenti, vel iam incœpta fuerunt immunes & omnino liberati, modò nulla capitis pars dentibus superior, vt nec alia frigida abluta; Tunc enim in remediis exigua salutis expectatio. *Cap. 3. lib. de morsf. canis rab.*

Antilyssum autem puluerem hunc nominauimus, quòd insigni virtute & nulli secunda rabiem arceat, vulnera à cane rabioso inflicta sanet, & terrificum illud symptoma quo misellì reformidant aquas, impediat.

Præparatio Præparatio tam celebris antidoti perfacilis est, in qua hæc tria maximè obseruanda, vt simplicia colligantur, quo tempore viribus pollent maximis, medio scilicet aut fine veris, vt nec in sole æstuante, nec in vdo loco siccanda reponantur, vt siccata seruentur, sed ea lege, vt quotannis renouentur.

Porrò minimè datur opus magnam huius eximij pulueris quantitatem in pharmacopoliis seruare: Sat enim est in rem præsentem si libra dimidia in vasis idoneis recondatur: Materialia vero seu simplicia quibus constat, copiosa esse debent; Et artificiosè siccata,

chartaceis sacculis excipienda, ac loco idoneo reponenda, ne à muscis & sordibus conspurcentur, vel à muribus erodantur. Vtendi autem tempore atque exigente necessitate, singulorum æquum pondus in tenuissimum puluerem læuigabitur, cuius ʒ ß. aut ʒ i. quotidie mane tribus horis ante cibum dabitur ex cochleari cum duplo sacchato, vel ex iusculo, aut alio liquore idoneo, vt vino, pomaceo, vel etiam ex melle in formam Opiatæ.

Et licèt dragma integra aut duæ satis sint pro dosi etiam homini robusto, poterunt tamen aliquando tres, vel etiam maior quantitas exhiberi, ei maximè qui iamdiu fuit à cane demorsus, vel iam hydrophobia correptus. Cancrorũ puluis.

Eximius quidem est hic puluis, sed efficaciorem multo ducerem, si pimpinellę & cancrorum fluuiatilium vstorum puluis commisceatur. Alyssum quoque cæteris omnibus præferri illius nomenclatio portendit: Sic enim à Dioscorid. & Gal. vocatur, quòd rabiei medeatur, ipsiusque venenum deleat & extinguat. Alyssum.

Verùm hæc planta non multùm vulgaris est, & à paucis cognita, præsertim quæ hoc nomine à Galeno donatur, aspectu Marrubio valde similis, sed in singulis geniculis è quibus folia emergunt, bina admodùm crispa, incana & ferè inodora, calyces spinosi caulicos verticillatim ambiunt. Hanc sæpè vidi in horto scholæ Parisiensis.

Aliud quoddam Germanicum Echioides dicitur facile Molluginis Apparine Plinio putatum, cui Galenicum prætulerim. Qui altero caret, alterum solet substituere.

CROCVS MARTIS.

CAPVT XVI.

CROCVS Martis sic dicitur partim à materia, seu Scobe chalibis, vel ferri, quod Marti tribuitur, partim à colore qui crocum ementitur. Eius præparationem multiplicem agnoui: singuli enim suo modo parant, ac ferè omnes ea in re dissentiunt: vnde multi eiusmodi apparatum tanquam inutilem vel neglexerunt, vel improbarunt: Et re vera pro Croco martis solam ferri limaturam, nulla vstione & ablutione alteratam Riuierius exhibebat, hancque illo efficaciorem, tutiorem & fœdis virginum coloribus sanandis conuenientiorem asserebat. Eius tamẽ tanquã temerarij periclitatoris, qui de corio humano sæpe lusit, methodum medendi qui sequeretur, morbis ipsis esset formidolosior.

Vulgaris chalibis præparatio.

Duas autem præ cæteris vsitatas Croci martis præparationes comperi; Prior satis vulgaris est, & pharmacopolis familiaris, qui limaturam chalibis semel atque iterum, vel etiam pluries in crucibulo vrunt, & toties abluunt, partim in aceto, partim in aqua rosacea, aut alio liquore idoneo: Postea exsiccant: efficiuntque puluerem subrussum & ponderosum, quem præparatum chalibem nuncupant.

Spagyrica chalibis præparatio.

Secunda est Spagyricorum, qui puluerem ipsum ex se grauissimum arte sua volatilem efficiunt. Ad eius autem apparatum hoc procedunt modo: Ac primùm quidem limaturam chalibis, & aliquando ferri: vtriusque enim qualitas vix dissimilis, assumunt: in igne reuerberij diem vnum, aut alterum adurunt: Deinde vbi amouerint, in aquam coniiciunt: Quod supernatat assumunt & seruant: Tum abiecta aqua, quod in fundo remansit, denuò ad ignem reuerberatoriũ iniiciunt, aduruntque vt prius, & postea in aquam demittunt, vt antè, cui quod supernatat seruant. Et si quid eius fundum petierit, rursus cremant, donec aquæ demissum non subsidat, sed in ipsius superficie maneat, quod tandem colligendum, siccandum & seruandum pro Croco martis optimo, & Chymiatris vsitatissimo.

Alius parandi modus.

Hoc quoque modo nonnulli parant. Limaturam ferri catino exceptam igne validissimo excandescere permittunt: vbi refrixerit, in mortario ferreo laboriosè terunt: Deinde abluunt, vt cum aqua pars subtilior separetur. Crassior iterum igne reuerberij vrgetur, & calcinatur; Atque postea teritur vt priùs. Idque iteratur septies, vel etiam ampliùs donec tota limatura abierit in croceum flauorem.

Varij modi præparandi Crocum Martis.

Nonnulli scobem ferri ante calcinationem muria pluries lauant, postea acetum affundunt: Alij vrina abluunt & macerant: quidam salem subiiciunt: Alij tartarum: Multi cum sulphure adurunt; Sunt & qui scobem in rubiginem conuertunt: sed vt curiosæ nimis sunt illæ præparationes, sic & ferè inutiles: Præstatque in optima quadam consistere, quàm inter tot ancipites vagari.

Notandum verò est scobem ferri non nisi tenuissimè elimatam sumendam esse, quæ vbi igne reuerberij optimè calcinata fuerit, deinde trita, post in aquam demersa & fortiter agitata, eius portio quæ supernatabit, colligetur, calore moderato siccabitur, nec rursus calcinabitur, sed talis seruabitur: Portio verò crassior ad ignem reuerberij denuo immittetur, quoad tota volatilis fiat. Sic enim ritè Crocus Martis paratur.

Præparatur adhuc cum sulphure vel ipsius oleo: Aliquando cum sale in igne reuerberij, dein lotione salsedo deletur. Nonnunquam & cum aquæ fortis octupla portione ad limaturam simul immersam: Tumque per noctem fit digestio, & postea per alembicum aquæ fortis eductio. Sic namque remanet Crocus Martis perruber. Cum autem Chymiatri quotidie nouos apparatus comminiscantur, dubius

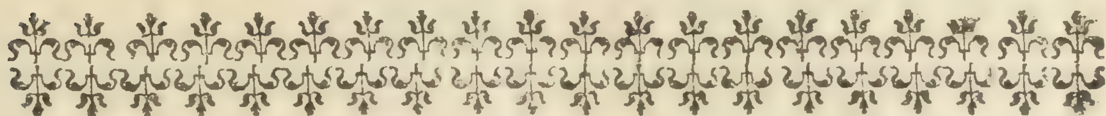
bius tyronum fluctuat animus, in quonam illorum debeat consistere.

Ex aliis adhuc metallis Chymiatri Crocum parant, vt crocum stanni & crocum veneris, sed magis vt artifices periti videantur, quã vt fœliciùs medeantur.

Crocus martis creditur iecur & lienem roborare, & viscerum obstructiones tollere, proinde fœdis virginum coloribus conducere. Vires.

Ex eo & aliis quibusdam pulueribus cardiacis pro medici prudentia præscriptis paratur Confectio quædam forma Electarij mollis, aut tabulati, Diastomoma dicta obstructionibus expediendis efficacissima, cui puluerem lumbricorum permiscent. Ego mallem absque puluere isto conficere, vt hoc modo. Diastomoma.

℞. chalibis optimè præparati ʒ ij. cinnamomi ʒ ß. specierum Electarij triasantal. & de gemmis an. ℈ i. pul. dictamni ℈ ß. cum sacchari in aqua melissæ soluti ℥ iiij. aut v. fiant tabellæ pondere ʒ ij. aut ℥ ß. quæ dentur manè ieiuno stomacho. Solet tabellis cardiacis maior sacchari quantitas adhiberi, sed tunc illarum virtus est inefficacior. Tabellæ ad fœdos colores.

PARS ALTERA PVLVERVM Officinæ necessariorum.

PRiore Sectionis huius parte selectissimos pulueres cardiacos dedimus, eosque solum omisimus, qui vèl hisdem valde sunt affines, aut prorsus similes, vel quorum descriptio nulla ratione fulcitur, & vsus non probatur, aut damnatur. Hac verò secunda parte, de his agere consilium est, qui quòd frigidiores sint & dulciores, non quidem vt superiores, aromatici, sed bechici, aut thoracici solent vocari: Conueniunt enim tussi, pulmonum & totius thoracis affectibus.

Puluis Diaireos simplex. CAPVT X.VII.

℞. Ireos Florentiæ ℥ ß.
sacchari candi,
puluer. diatragacanthi frigid. an. ℥ ij.
Fiat omnium puluis confusè miscendus, & seruandus.

COMMENTARIVS.

Author huius pulueris incertissimus est, vsitatissimus tamen vsus. Solet autem conuenientissimè excipi saccharo, albumine oui in aqua tussilaginis, aut rosarum, vel scabiosæ, aut alius similis clarificato, vt decet cocto, & ad tabellarum seu lozengiarum, vt vocant, formam concinnato. Libra verò sacchari pro qualibet vncia pulueris ponenda est: Aliquando tamen vnciæ duæ sacchari singulis pulueris dragmis ponuntur: Sicque paratum Electuarium gratius quidem est, sed inefficacius: vt contrà dum pro singulis pulueris dragmis sacchari tantùm vnciam recipit.

Modus parandi ita facilis est, vt etiam ipsis tyronibus satis innotescat, nec opus est pluribus describere.

Vires. Diayris plurimùm valet ad faucium destillationem, ad humorum crassorum attenuationem, coctionem, & expectorationem.

Est alia compositio Diayreos Solomonis nomine insignita, quæ quòd paratu sit difficilior, insuauior, nec efficacior, rarissimè paratur.

Puluis Diatragacanthi frigidi. D. N. Myrepsi. CAP. XVIII.

℞. *Penidiorum ℥ iij.*
gummi tragacanthi ℥ ii.
gummi Arabici ʒ x.
amyli ℥ ß.
sem. papauer. albi ʒ iij.
quatuor sem. frig. maior. mund.
glycyrrhizæ ras. an. ʒ ii.
caphuræ ℈ ß.
Fiat omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Puluis hic à tragacantho nomen & basim habet, quòd cæteris præpollet in compositione. Multa autem recipit bechica, lenta, refrigerantia & lenientia, quibus N. Myrepsus primus illius author, semen vrticæ attenuandis & expurgandis humoribus crassis valdè accommodatum adiecit, quia tamen compositionem, & colore, & sapore multùm efficit ingratam, à recentioribus rectè omittitur, hâc enim ipsam alia multa reddunt satis commendabilem.

Seruatur sub forma vel pulueris reliquorum more, vel Electarij tabulati, addita ad singulas pulueris vncias sacchari libra.

Semina quatuor frigida maiora in hoc Electario, vt hæc, & alia omnia oleaginosa in aliis omnibus diutissimè seruandis, non nisi vtendi tempore debent permisceri: Cito namque rancescunt, & cōpositionem ingratissimam reddunt: ob id qui ritè pharmaceuticas leges seruare voluerit pro totius compositionis vncia vna, pulueris omnis seminum quatuor frigid. simul ℈ ii. & gr. xiiii. sumet: seu singulorum gr. xiii. ß. aut circiter. Verùm hæc raro tam accuratè solent obseruari.

Omnibus pulmonum & thoracis affectibus calidis confert, maximè tabe confectis ac macilentis, pleuritidi, linguæ & faucium asperitati, tussi, & sputo coquendo & expectorando. Vires.

Puluis Diapenidij sine speciebus. D. N. Myrep. CAP. XIX.

℞. *Penidiorum ℥ij.*
nucleorum pineorum,
amygdal. dulc. mund.
sem. papauer. alb. an. ʒ iii.
succi glycyrrhizæ,
gummi tragacanthi,
gum. Arabici,
sem. iiii. frigid. maior. mund.
amyli an. ʒ i ß.
caphuræ gr. viii.
Fiat omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Diapenidiō sine speciebus.

Diapenidion vel paratur sine speciebus, vt formula descripta, vel cum speciebus, additis cinnamomo, caryophyllis & zinzibere, quo modo describitur à Myrepso primo eius authore. Sicque paratum Diapenidion cum speciebus nominatur. Æquali verò pondere dictæ species, amygdalæ, semen papaueris, & glycyrrhizæ succus ponuntur.

Præparatio.

Seruatur vel forma pulueris, vel Electarij solidi, quod authoris decreto sic conficietur. In aquæ libra, violarum vnciæ tres macerandæ & coquendæ, donec violaceum aqua colorem nanciscatur: In colatura coquenda sacchari libra vna ad consistentiam Electarij solidi, cui adhuc calenti, penidia & reliqua simplicia læuigata, ita permiscenda & subigenda, vt formam solidam ac idoneam acquirant, ex qua tesseræ, seu tabellæ quadratæ, vel rhomboides concinnentur, & vsui reponantur. Sic omnes vno fere consensu Diapenidion conficiunt, pauci tamen in simplicium proportione conueniunt: Singuli enim singulorum pondus immutant, vsitatissima tamen hæc est formula quam exhibemus.

Parua autem quantitate puluis hic apparandus, propter copiam seminum oleaginosorum, quæ seruata diu rancedinem contrahunt

ingratissimam, quam & associatis pulueribus impertiu[illegible]t. Qui secus fecerit diapenidium quidem habebit, sed acriusculum & scopo authoris alienissimum: fauces enim acrimonia quædam vellicabit.

Valet tussiculosis, pleuriticis, peripneumonicis, asperitati faucium & asperæ arteriæ, raucedini, & vitiis pulmonum multis. Si cũ speciebus paretur, præter enumeratos effectus, incidit, attenuat, & humores lentos, crassos, frigidos coquit, & ad expectorationem apparat. Diapenidij cum & sine speciebus. Vires.

Confectio de Rebecha. CAPVT XX.

℞. Puluer. Diaireos
diatragacant. frig. an. ʒ ii.
pul. liquiritiæ ℥ ß.
sacchari candi ʒ iii.
sacchari albiss. lib. 1. ß.
Cum gummi tragacantho in aqua rosarum soluto, fiat pasta, ex qua formentur bacilli vsui reponendi.

COMMENTARIVS.

Hæc licet Confectio sit authoris incerti, vsitatissima tamen est, sapore gratissima, & effectu commendatissima. Pulueres quibus cõstat, seorsim quidem seruantur, sed vbi miscentur simul, vel tragacantho aqua rosarum, vel alia conueniente soluto, vel saccharo humore quodam idoneo, liquato & cocto coguntur in massam, ex qua vel tesseræ, vel pastilli, vel bacilli formantur. Inter autem pulueres bechicos annumerauimus, quòd ex hisdem constet, & ad eadem vsurpetur. Quidam putant hanc Confectionem dici Rebecham, quasi bechicam; Est enim Bechicum insigne, quòd cùm olim imperarent medici, sicque præscriberent. ℞. bechi. Ignari coniunctim dixerũt Rebechi, dein Rebecha, vnde Confectionis huius nomen.

Optimè medetur tussientibus, asthmaticis, Empyicis, pleuriticis, linguæ & faucium asperitati, raucedini, & difficulter spirantibus. Vires.

De Penidiis. CAP. XXI.

INter Bechica & Arteriaca multum commendantur Penidia, quæ medicamentum sunt ex paucioribus compositum. Constat enim

tantum ſaccharo, & aqua hordei ea proportione & arte coctis, vt maſſa quædam exurgat admodum ſolida, & ita tractabilis, vt digitis non adhæreat, & facilè in fila ducatur tenuiora, craſſiora, breuiora, aut longiora: Quòd vt probè fiat, adhuc calens maſſa vnco ferreo trabeculæ affixo adducitur, reducitur, trahiturque denuo quoyſque dealbetur, & ex filis dictis variæ figuræ ducantur.

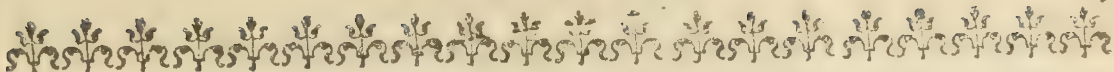
Bulcaſis eius compoſitionis author ex aqua pura, ſaccharo & melle parabat, cum tantillo olei amygdalarum amararum commiſto. Nunc verò aqua hordei ſumitur, mel relinquitur, & marmor tantùm ſuper quod medicamentum adhuc calens proiicitur, & manus quæ idipſum contrectant ac ſubigunt, oleo liniuntur, vt minus adhæreſcat. Rectè tamẽ oleo relicto, mellis deſpumati parũ adijcitur: ſic enim compoſitio corpus ductilius nanciſcitur, faciliùs paratur, & vires habet ad effectus, quibus imperatur, accommodatiſſimas.

Alphenicũ. Ab albedine quam medicamentum hoc inter ſubigendum, & ducendum acquirit Alphenicum in Officinis nominatur. Penidium vero non inepte quibuſdam dicitur, quaſi pœna duorum, brachiorum nempe, quorum robore compoſitionis huius admodum ſimplicis moles tandiu trahitur, ducitur & reducitur quoad omnino candeſcat.

Penidium dici per contrarium ſenſum videtur, quod minimè πηνὸν, i. nigrum: vel quod parandum ſeruo committatur, qui πένης Græcè dicitur. Rhuſ. cap. 539. lib. de nominib. Arab. fanid. vocat, aliis eiuſdem nationis fœnic, & vulgus Alphenicum.

Eſt autem in ipſo certus ſaccharum coquendi modus, per quem ſcilicet tota viſcida humiditas non abſumitur. Coctione enim longiore, ſeu perfectiore, vt vocant, lentor ille qui compoſitionem ductilem facit, diſcutitur: atque ſic durior & fragilior reddita, ad formam, & vires medicamenti requiſitas ineptior euadit. Tractabilior autem erit & paratu facilior, ſi parum mellis deſpumati permiſceatur, vt diximus.

Vires. Plurimum confert tuſſi, rancedini, arteriæ aſperitati, ſputo mouendo, coquendo, excludendo, & omnibus affectibus pulmonum & thoracis.

SECTIO SECVNDA.

De Antidotis humidis.

X pulueribus descriptis, vel aliis cardiacis & venenis resistentibus, aliquo liquore idoneo dilutis, Confectiones quædam fiunt molles, quæ nunc Antidota humida, nunc Opiatæ, nunc Confectiones cardiales vocantur. Earum verò aliæ vel cardiacæ sunt tantùm, quæ spiritus & partes vitales recreant, aliæ alliotica & hypnoticæ, quæ simul alterãt, & somnum conciliant. Aliæ verè theriacales, quæ doctos quidem effectus præstãt, & virus si quod sit, oppugnant & expugnant. A veris autem cordialibus auspicari statuimus, cuiusmodi est.

Confectio AlKermes. D. M. CAPVT I.

℞. *Succi pomorum fragrantium,*
aquæ rosar. odoratiss. an. lib. 1. ß.
Infunde per diem integrum
serici crudi lib. 1.
In expressione forti adde
succi granorum kermes lib. 1.
sacchari lib. ij.
Coque ad cõsistentiam mellis, aut paulò minùs.
Mixturæ ab igne sepositæ, & adhuc calenti addito
ambræ crudæ minutim incisæ ℥ ii.
quibus optimè liquatis iniicito
pulverum cinnamomi,
ligni aloes an. ℥ vi.
lapidis lazuli, usti & loti,
margaritarum pellucidarum an. ℥ ij.
foliorum auri ℥ i.
moschi ℈ i.
Fiat Electarium molle, vase vitreo ritè obturato seruandum.

COMMENTARIVS.

Pharmacopolarum maior numerus sericum, succo granorum infectoriorũ, seu Kermes recens tinctũ in aqua rosacea, & succo pomorum infundunt: Mauult tamen Ioubertus, in cuius sententiam descendo, crudum sericum in dictis liquoribus ante infundere. Dein expressioni factæ succum Kermes adiicere. Sic enim minor fit iactura, & facilius setæ virtus, si quæ sit, seorsim, ac ante tincturam, per infusionem elicitur. Et licèt Mesue primus eius author aliter statuerit, ab eo tamen, vt alio quouis authore discedere fas est, dum nil peccatur, aut susceptæ rei executio melius, vtiliusque perficitur. Magis igitur his assentior, qui sericum crudum, nec infectum in aqua rosarum, & succo pomorum macerant, & expressioni postea Kermes succum adiiciunt.

Prudenter verò in Antidotario Romano vnciæ tantùm quatuor setæ macerantur, cùm & ipsa nullo compositionis dispendio possit omitti. Vt enim refractarij, sic nimium creduli nomen odi; nec quidquid dicitur aut scribitur, menti præcipitanter adhuc inhæsit: Nam vt libere fatear, sericum cùm sit excrementum sordidi cuiusdam insecti, vix eò adduci possum, vt credam, tot ipsum pollere dotibus, quot illi antiquior ætas tribuit. Scio quidem nec lutum viribus destitutum: nec cymices & animalium pilos, vngues, stercora à pharmacopoliis ableganda, sed quibus cardiaca virtus iners est, acris verò & molesta qualitas efficacissima sæpè. Sed de Serico postea fusiùs & aptiùs suo loco. Redeo nunc ad nostram Confectionem, in qua lapis Lazuli ponitur, sed non eo modo quo in pilulis, quæ ab ipso nomen habent. Illic enim crudus ponitur, vt remaneat purgatoria facultas: Hîc, vstus, vt ipsa pereat: In vtroque pulueratus, pluriesque lotus, vt vomitoria vanescat, remaneat cardiaca ac roborans.

Lapidis lazuli præparatio.

Vritur autem in Crusibulo, seu olla parua fictili, dein teritur, & multoties in aqua primùm communi, dein cardiaca, vt rosacea vel alia conuenienti abluitur, totiesque siccatur, atque rursus ablutio iteratur donec aqua limpida post lotionem remaneat.

Pretiosa quidem est hæc compositio, sed non ita operosa, vt pharmacopœa Augustana testatur, illiusque vt reliquarum, idem est, aut parum dissimilis parandi modus. Solumque dissentiunt nonnulli in serici tinctura, vt dictum est, & in moschi pondere quod quidam augent, alij minuunt. Si desit lignum aloës, santalum citrinum substituendum.

Confectionis alKermes virtus.

Ad multa autem efficacissima est. Medetur enim cordis palpitationi, animi deliquio, delirio & mœrori sine causa manifesta, multumque prodest languidis, morbo longo defessis, & ab eo reualescentibus.

Confectio

Confectio de Hyacintho. CAPVT XII.

℞. Hyacinthorum,
coralli rubri,
terræ lemniæ,
boli armen. an. ℥ ß.
granorum kermes,
rad. tormentillæ,
dictamni,
sem. citri mund.
croci,
myrrhæ,
rosar. rub.
santal. omnium,
ossis de corde cerui,
cornu cerui vsti,
rasuræ eboris,
sem. acetosæ,
portulacæ an. ʒ i.
saphyrorum,
smaragdorum,
lapid. Topazij,
margaritarum,
serici crudi,
bracteolarum auri &
argenti an. ℈ ij.
caphuræ,
moschi,
ambræ grisea an. gr. v.
cum syrupo limonum fiat Confectio.

COMMENTARIVS.

Posterior ætas Confectionem hanc adinuenit, quam clarissimi Scholæ Monspeliensis Medici, à quibus primum videtur vsurpata & celebrata, frequentissimo habent in vsu. Ei autem solùm nomine tenus conuenit, quæ sectione prima Luminaris maioris, cap. de hyacintho vocatur, sub authoritate principis Auicennæ, cum ambæ nulla alia in re inter se conueniant. Quæ ab Auic. describitur tr. 1. summ. 1. lib. 5. tanquam inepta negligitur. Quisquis vero fuerit huius author primus, optima medicamenta selegit, & optima methodo ac compositionis ratione simul congessit in vnum: Proinde nihil immutandum censui nisi forsan ebur, quod ego malim crudum, quàm vstum, & Sericum, quod libenter detraherem, aut tinctum succo Kermes ponerem.

Nec per ignem alicuius cornu excrementitius humor solùm absumitur, superstite primigenio, vt nonnulli chymici credunt, cum ignis sit rationis expers, & æquè in hunc & illum suas vires exerit, quas quæ magis sunt aërea citiùs experiuntur, sed etiam insitus & radicalis, maximè cùm vim ignis tertij gradus, aut secundi longiùs producti perpessus est.

Sunt qui pondus quorumdam maius requirunt, quibus per me liceat, parum vel augere, vel minuere, cùm mixturæ virtus nihilo sit inefficacior: Quod enim parum differt non differre videtur.

Vires. Plurimùm valet ad effectus cordis & partium nobilium: Syncopem sanat, cor exhilarat, palmum emendat, oris halitum commendat, melancholiam, & ei connatam tristitiam sine causa manifesta tollit, morbis contagiosis & venenatis medetur, atque eosdem quos cocci baphicæ Confectio præstat.

Rosata nouella. D. N. Myr. CAPVT III.

℞. *Rosarum,*
zucchari,
glycyrrhizæ an. ℥ *ix.*
cinnamomi ℥ *ii.*
caryophyllorum,
spicæ Indicæ,
zinziberis,
galangæ,
nucis moschatæ,
Zedoariæ,
styracis calamit.
cardamomi,
apij an. ℈ *i.*
Fiat omnium puluis, cui addatur mellis despumati quantum sufficit, ad Opiatæ, seu Electarij consistentiam.

COMMENTARIVS.

Hæc confectio rosas admittit pro basi & nomenclatura, & aromata multa, tum ad crassos & frigidos humores tenuandos & concoquendos, cùm ad spiritus recreandos, & calorem roborandum. Bechica quoque nonnulla ad sputum mouendum, & promouendum. Seruatur aliquando sub forma pulueris, sed frequentius Electarij mollis seu Opiatæ. Omisimus aliquot & scrupulos, & grana ponderibus maioribus vix probabili ratione addita, quæ si quis voluerit superaddere, nihil vt compositioni adferet detrimenti, sic nec vtilitatis. Paraphrasis.

Rosata nouella imbecillum ventriculum roborat, nauseam sedat, flatus discutit, appetentiam excitat, coctionem iuuat, humores lentos incidit, colico dolori medetur, vomitum compescit, stomachi & cordis imbecillitati succurrit, inquit Myrepsus. Rosatæ nouellæ vires. *cap 214. sect. 1.*

Confectio de Baccis Lauri. CAPVT IV.

℞. *Folior. rutæ siccorum* ℥ x.
sagapeni ℥ iiii.
opoponacis ℥ iii.
baccarum lauri,
seminum ameos,
cumini,
ligustici,
nigellæ Romanæ,
dauci,
carui,
piperis longi,
piper. nigri,
acori,
amygdalar. amar.
origani,
mentastri,
castorij an. ℥ ii.
mellis despum. q. suff. fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

In hac Confectione ponuntur baccæ lauri, à quibus denominatur, folia rutæ, origani & mentastri ad basim constituendam: Semina calida multa & incidentia ad lentos humores attenuandos, frigidiores calefaciendos, & ad flatus dissipandos: gummi ad detersionem & discussionem: mel ad puluerum exceptionem, conseruationem, actionem compositionis efficaciorem & suauiorem.

Gummi nullo liquore soluenda, quòd pauca sint, ex exigua quãtitate præscripta, sed minutim incidenda, & cum reliquis puluerãda, dein omnia melle despumato, & adhuc calente excipienda, atque in opiatæ spissitudinem cogenda.

Vires. Conuenit colico dolori ab humoribus crudis, & à flatibus orto, tympaniti, borborygmo, acidum ructantibus, & frigidis naturis.

Antidotus Diasatyricon. CAP. V.

℞. Radicum Satyrij recentium & succulentorum ℥ ij.
radicum pastinacæ satiuæ,
eringij
nucis Indicæ an. ℥ i.
pinearum,
pistachiorum an. ℥ i ß.
caryophyllorum,
zinziberis,
anisi,
seminis erucæ,
linguæ auis, i. seminis fraxini an. ℨ v.
cinnamomi,
lumborum Scincorum,
seminis bulbi, aut Vrticæ an. ℨ. ij ß.
moschi gr. vii.
mellis in decocto radicum præscriptar. despum. lib. iii.
Fiat ex arte Conditura, Opiatæ consistentia.

COMMENTARIVS.

Multæ Diasatyrij traduntur descriptiones, quarum hæc vt præstantissima, sic vsitatissima est, & ad effectus quos pollicetur vtilissima. Cum autem Satyrij multa sint genera, Monorchis, seu quod vnicum habet testiculum, debet seligi, atque primo Vere dum multo succo turget.

Siseris quàm Eringij potiùs radicem nonnulli ponunt, sed parum refert, an hæc, vel illa ponatur, cùm affines habeant vires, quas sanè non tanti facio, quanti practicantium vulgus: Rustici enim diebus ferè singulis vtramque esitant, etiam ad saturitatē, nec propterea salaciores. Eruca pluris dicitur, quæ etiam valdè pigros ad venerem excitat maritos. Scinci tamen omnium potentissimè œstrū Veneris accendunt, sed lumborum carnem caudæ prætulerim. De bulbi verò semine dubitatū est, cùm nondum quispiam medicus explicitè docuerit, cuiusnam bulbi semen inter tot ipsius varietates su-

mendum sit. Proinde semen vrticæ, quod proposito apprimè congruit, in illius locum substituo.

Præparatio. Paratur verò sic: Coquantur primum radices in aqua sufficienti donec tabescant: deinde pistentur, & per setaceum transmittantur: Tum melli despumato ac cocto permisceantur, atque denuò parùm feruefiant igne lentissimo: ad aqueæ humiditatis absumptionem: Postea addantur strobili & pistachia primùm minutim incisa, dein vt cætera læuigata, ita tamen vt moschus seorsim teratur, & vltimò vel confusè cum cinnamomo misceatur. Vetus descriptio iniquè pondus æquum radicis pastinacæ & Satyrionis habet: Illa enim cùm sit insuauior, & scopo minus apta, minore quoque copia sumenda.

Diasatyrij vires. Diasatyrion semen auget, venerem stimulat, veretri tentiginem excitat, ac libidinis motus sopitos & languidiores mouet: Contra vesicæ & renum imbecillitatem valet, & vires reficit.

Antidotus Analeptica. D. Fernel. CAP. VI.

℞. *Rosarum,*
glycyrrhizæ, an. ʒ ii. gr. v.
gummi Arabici,
tragacanthi an. ʒ ij. & ℈ ij.
santali albi,
santali rub. an. ℈ iiij.
succi glycyrrhizæ,
amyli,
seminum papaueris albi,
portulacæ,
lactucæ,
scariolæ an. ʒ iij.
quatuor seminum frigid. maior.
seminum citoniorum,
maluæ,
bombacis,
sem. violarum,
pistaciorum,
strobilorum,
amygdalarum dulcium,

pulpæ sebesten,
storacis calamitæ, an. ʒ ij.
caryophyllorum,
cinnamomi,
scobis eboris an. ʒ ij.
croci gr. v.
penidiorum ℥ ß.
Trita, vt decet, omnia excipiantur triplo Syrupi violati.

COMMENTARIVS.

Antidotus hæc analeptica, seu Electarium restauratiuum, vt vocat Nic. Præpositus, à Fernelio celebratur, in eiusque descriptione nihil immutandum censuit, præter simplicium ordinem, & berberis grana, quorum loco pistacia reposuit. Omisit tamen styracem calamintam, viribus commendatissimum, & huic confectioni vtilissimum: Cuius parandi modus facilior est, quàm vt pluribus in eo declarando sit opus.

Antidotus analeptica vires exolutas restaurat, inquit Fernelius, animi deliquium & syncopem impedit, optimum corporis habitum longo sanguinis fluxu, aut alia quauis immoderata vacuatione extenuatum resarcit, macilentis & consumptis succurrit; humectãdo nempè, nutriendo & corroborando. Vires.

Antidotum Asyncritum D. Actuar. CAP. VII.

℞ *Myrrhæ ℨ ii. & ℈ ii.*
opii ℨ vi.
piperis nigri,
sem. petroselini an. ℨ v.
apij,
synapeos an. ℨ ß.
iunci odorati ℨ iii.
amomi,
styracis calamit. an. ℨ ij.
hedycroi magmatis ℨ i. & ℈ ii.
caßiæ ligneæ, seu canellæ,
piperis albi,
seseleos an. ℨ i. & ℈ i.
mellis despumati quant. suff. fiat opiata.

COMMENTARIVS.

Vocatur hoc Antidotum ab Actuario Asyncritum, hoc est, incomparabile, quod virium præstantia nulli cedat, aut postponendum veniat. Vt ex mente authoris ritè paretur, Opium in sapa dulci macerandum, donec mellis consistentiam habuerit: Styrax melle diducendus: dein reliqua arida puluerata commiscenda. Pro cassia Ægyptia quam ponit author, cassiam ligneam seu canellam vulgarem optima ratione, & doctorum consensu posuimus, non fistulam ac purgatoriam quam passim Actuarius nigram appellat, nulla in re Antidoto præscripto conuenientem & accommodatam. *cap. 6. lib. 5. meth. med.*

Antidot. Asyncriti. miræ vires. Hoc Antidotū veteres capitis dolores sedat, inquit Actuarius, vertiginosos & comitiales affectus mitigat, peruigilias sopit, & furorem ac desipientiam constringit, magnum oculorum dolorem mulcet, defluxioni, dentium dolori, difficultati respirationis, & omni causæ suspirij auxiliatur: Veterem tussim sedat, pulmonis, laterisque inflammationi, & siccæ & humidæ medetur, omnem pulmonis humiditatem exhaurit, sputa tenuia densat, excretuque faciliora reddit.

Stomacho

Stomacho præsenti est auxilio, huius siquidem humidam laxitatem astringit, cibi fastidia leuat, singultum tollit, non retentos cibos ob vomitionum impetus sistit, omnem stomachi & ventris inflationem in ructus soluit, ictero prodest, melancholiæ morbo conuenit, & eius tristia, ærumnosaque symptomata leuat, lienis grauitatem submouet, faciei colorem reddit, obstructiones tollit, vrinam mouet, arenulas deturbat, vteri calamitatibus & colico dolori medetur, atque aliis pluribus affectionibus, si modo verum sit, quod clarissimus vir Actuarius, literis de hac Opiata, mandauit.

Philonium magnum, seu Romanum. CAP. VIII.

℞. Piperis albi,
caßiæ ligneæ,
cinnamomi an. ℥ ij.
euphorbij,
pyrethri an. ℥ ß.
Zedoariæ,
spicæ nardi an. ℈ ij.
sem. hyosciami ℥ ß.
opij ℥ ii. ß.
croci ℥. ß.
castorij,
myrrhæ an. ℥ i. ß.
seminum apij,
fœniculi,
dauci,
petroselini an. ℥ i.
mellis optimi despumati quant. suff. fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

Nihil tam anceps ac varium in medicamentorum familia, atque Philonij Philosophi Antidotum, cui simile accidit atque vino, quod è vase in vas transfusum, nō paruā prioris conditionis iacturam fa-

cit. Quotquot enim extiterunt pharmacariæ artis authores, nomen quidem Philonij retinuerunt, sed nihil ferè præterea. Vnus Gal. probauit quidem, sed alia multo celebriora & præstantiora, vt ipse loquitur, subscripsit. Myrepsus quatuor eiusdem nominis antidota dedit, quorum alia opium admittunt, alia dimittunt: De cæteris vix inter se similia, & parum Philonij Tarsensis medicamento conuenientia. Nicolaus Præpositus pauca quædam ex priore descriptione detraxit, alia multa adiecit, & simplicium ordinem, & pondus immutauit. Nonnulli costum, alij castorium, quidam semen papaueris addiderunt. Nos verò Præpositi descriptionem magis probamus, sed pro Costo, Castorium, opij verum castigatorium ponimus: simplicium ordinem aliter disponimus, & piperis, euphorbij & pyrethri quantitatem minuimus. Sic enim tutius & fœliciùs dari poterit, absque inflammationis metu. Nonnullos enim aliquando vidimus conqueri de ingenti ardore ad imũ ventrem, & intestinũ rectum, ex iniecto clystere, in cuius sesquidragma tantum Philonij vulgaris fuerat dissoluta. Quòd minimè mirum videtur, cũ xvij. constet simplicibus, calidis omnibus, præter Opium, quod à multis calidum perhibetur, & hyosciamum: proinde vix potest deglutiri, quin fauces ardore & acrimonia plurimum afficiantur & lædantur. Sic verò à nobis emendatum tutò per os sumi potest, absque ventriculi, œsophagi & faucium oblæsione. Vocatur Romanum, quòd multum fuerit Romæ celebratum.

cap. 4. lib. 9. comp. med. loc.

Philonij Romani vires.

Datur pleuriticis, Colicis, vnde & Antidotus Colica à nonnullis dicta, & in omni dolore interno: Somnum conciliat, sanguinem ab internis fluentem sistit, nauseabundis mirificè prodest: dolores ventris, lienis, hepatis & renum ab intemperie frigida, flatibus & crudis humoribus obortos sedat, & singultum tollit.

Per os autem datur quantitate exigua, vt ciceris magnitudine, aut paulo minore, pro sumentis ætate & viribus: Atque pro scopis variis variè dissoluitur, aliquando in Oxymelite, aliquando in plantarum decocto, nonnunquam in vino. Actuarius dabat stomachicis cum hypocistidis succo & vino pauco.

Sæpius vero per anum iniicitur in aluum dilutum in decoctione enematum, quæ ad sæuissimos colici doloris cruciatus sopiendos ac parandos præscribuntur, quibus peculiari virtute mirum in modum confert.

Opiata Salomonis. D. Iouberti. CAP. IX.

℞. Cortic. citri conditi lib. ß.
conseruæ rosarum veteris,
conseruæ acetosæ an. ℥ i ß.
conseruarum helenij,
buglossi,
mithridatij an. ʒ vi.
conseruæ anthos ℥ ß.
sem. contra vermes,
sem. citri mund. an. ʒ iij.
cinnamomi ʒ ij.
caryophyllorum ʒ i.
radic. dictamni albi,
cardui benedicti,
cortic. citri sicci an. ʒ i. & gr. xv.
ligni aloes optimi ʒ i.
cardamomi,
macis an. ℈ ii. & gr. xv.
radic. gentianæ ʒ ß.
ossa è corde ceruorum n. iiii.
grana iuniperi in aceto scillitico per noctem infusa n. xxv.
sacchari solidi lib. ß.
Syrupi acetositatis citri quantum est satis fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

Hanc Opiatam sub nomine cuiusdam Salomonis, nullius in Medicina notæ describit, & ad multa commendat Ioubertus. Illius tamen authorem ἀδέσποτον, seu incertum dicit. Cùm illa velut per manus à muliereulis tradita ad eum peruenerit, sed non parum deprauata, vt solet in his fieri quæ calamo, non typis exarantur. Potiùs er-

go Ioubertum quàm mulierculas aut Salomonem, nescio quem, authorem voco, qui eam castigarit & ad meliorem formam reduxerit. Si quis tamen voluerit ad ostentationem, & maius opiatæ encomium, magni illius regis, qui Dei populo imperauit, nomine designare, non refragabor, cùm & alia nomina sæpè fictitia, & vix ratione probabili inuenta medicamentis pluribus imponantur. Parádi modus facilis est. Xyloaloës penuria santalum citrinum sumi poterit, & pro radicibus cardui & dictamni, huius folia, & illius semina. Reliqua, nec rara, nec inuentu difficilia.

Opiatæ Salom. vires. Mobis medetur pestilentibus & contagiosis, partes quæ principatum tenent roborat, putredinem arcet, vermes enecat, vomiturientibus confert, & quauis ex causa languidis & imbecillis auxiliatur.

Electarium de Ouo. CAP. X.

℞. *Croci* ʒ *i* ß. *aut* ʒ *ii.*
Includantur cum vitello in oui putamine, altera tantùm parte, per quam eductum est albumen, aperto, & postea alio putamine aut pasta occluso
Deinde assentur in clybano.
Ablata è testa materia tenuissimè puluer etur; cui adde
Dictamni,
Tormentillæ an. ʒ *ij.*
cornu cerui,
nucis vomicæ an. ʒ *i.*
angelicæ,
Zedoariæ,
granorum iuniperi,
helenij an. ʒ *ij.* ß.
cinnamomi,
macis an. ʒ *i* ß.
caphuræ ʒ *i.*
theriacæ ʒ *iii.*
Misce omnia: contunde fortiter, & adde syrupi limonum quod satis erit. fiat Electarium.

COMMENTARIVS.

Non minus est incerta huius Electarij descriptio, quàm authoris primi nomen: Nullibi enim satis constat de vtroque. Nec adeò rudis est Seplasiarius, qui non glorietur optimam illius descriptionem tenere. Multas quidem vidi, nusquam tamen duas consimiles. Omnium maximè probanda, quæ à Medicis Augustanis euulgatur. Nõnulla tamen vix toleranda, nam cum ingredientia, vt loquitur vulgus, pauca sint, & pauca quantitate præscripta, illis tamen caphuræ vncia dimidia commiscetur, & Synapi ad pondus croci & vitelli oui, simul vstorum ponitur. Neutrum autem ea proportione tolerandum, cum hoc calidissimum sit, & neutiquam cardiacum: illa cardiaca quidem, sed odoris grauis, nec nisi parua quantitate suauis. Præterea, iubent illi clarissimi viri pulueres, & theriacum simul permisceri sine intermedio melle, aut syrupo, sicque non opiatam, sed pastam quauis catapotiorum massa solidiorem. Ex ea autem Synapi vt noxium, & pimpinellam vt inutilem detraximus, helenium, macim & cinnamomum, vt cardiaca & bezeardica adiecimus, caphuræ dosim legitimam posuimus, theriacæ quantitatem idoneam, & syrupum omnibus excipiendis, & subigendis aptissimum docuimus. Debet verò sumi gallinæ ouum recens, magnitudinis mediocris, per cuius apicem alterum perforatum educatur albumen, intus remanente vitello. Quod vacuum erit, croco orientali non puluerisato impleatur, dein superposito alio putamine, aut pasta, vt ferè fit occludatur, ne quid transpiret: tum vel in furno, vel in fornace igne lento assetur ad testæ nigredinem, vt quæ intus conclusa sunt, abiectis putaminibus, facilè queant puluerari.

Nonnulli nucem vomicam reformidant & improbant, quod felibus & canibus deleteria sit, ac præsens venenum, hominibus ventriculum subuertat. Sed huic dubitationi multoties satisfecimus, nam brutorum natura longè distat ab hominis conditione, cui sæpè venenum est, quòd illis pabulum familiare, & contra: Coturnices vescuntur Eleboro, & Sturni cicuta à quibus homo enecatur: aloë & amygdalæ amaræ enecant vulpes, homo illis vtitur ad salutem. Præterea nux vomica cùm vim habeat alexiteriam, & vomitum proritãtem magis confert, nam morbis contagiosis vomitus mirificè prodest, maximè vero his, quibus prima regio corporis prauis humorib. scatet; Sic enim partibus præcipuis maligna colluuie liberatis, facultates sunt vegetiores, & ad virus oppugnandum alacriores.

Rarus autem hucusque fuit in Gallia huius Electarij vsus, sed posthac frequentiorẽ spero, si nostræ emendationis ratio agnoscatur, & iuxta descriptionem à nobis traditam conficiatur, quæ sic efficacissimas vires habet, & ad pestis curationem commendatissimas. Est enim quædam velut parua Theriaca quam recentiorum inuenit sedulitas.

Vires. Electarium de ouo plurimum laudatur ad præcautionem & curationem pestis, & morborum pestilentium. Datur vel per se, vel cum aliqua conserua, aut aqua vel decocto cordiali.

Mithridatium Damocratis ex Galeno. CAP. XI.

℞ Myrrhæ optimæ,
croci,
agarici,
Zinziberis,
cinnamomi,
spicæ nardi Ind.
thuris masculi,
sem. thlaspeos an. ʒ x.
seseleos maßiliens.
opobalsami, vel olei,
nucis moschatæ,
schœnanthi,
stœchad. arabicæ,
costi candidi,
galbani,
terebinthinæ,
piperis longi,
castorij,
succi hypocistidis,
styracis calamintæ,
opoponacis,
folij an. ℥ i.
caßiæ ligneæ,
polij montani,
piperis albi,
scordii,
sem. dauci Cret.
carpobalsami, aut eius loco, cubebarum,
trochiscorum Cypheos,
bdellii, an. ʒ vii.
nardi Celticæ,
sem. petroselini macedon.
gummi Arabici,
Opii,
cardamomi minoris,
sem. fœniculi,
radicis gentianæ,
rosarum,
Dictamni Cretici, an. ʒ. v.
anisi,
aristolochiæ rotundæ,
acori,
yreos Florentiæ,
phu,
sagapeni, an. ʒ iii.
meu Athamantici,
acaciæ,
sem. Hyperici,
ventris scinci an. ʒ ii. ß.
Vini maluatici, vel alterius generosi lib. 1. ß. vel q. sufficit gummis, liquoribus & succis diluendis, mellis optimi despumati triplum, seu lib. ix. & ℥ viii. fiat Opiata in vase idoneo reponenda.

COMMENTARIVS.

Solemnis hæc Antidotus à Mithridate rege Ponti & Bithyniæ, eius inuentore cognominatur: hic enim simul & generosissimus erat monarcha & doctissimus, qui duarum & viginti nationum idiomata varia intelligeret & exprimeret, & medicamētariæ materiæ cognitionem haberet, ex qua nobilissimam confecit Antidotum aduersus venena, à quibus maximè sibi metuebat. Eius autem longo vsu, ab omni virulenta & deleteria qualitate vixit immunis: Nam superatus à Pompeio, & veritus ne ab eo viuus Romam duceretur in triumphum, venenum sumpsit, à quo cum ne quidem minimum molestiæ sensum sensisset, ac vitæ pertæsus diuturnioris, quemdam vocauit militem nomine Bituitum, rogauitque vt ipsum interficeret. Atque cum id ægrè & segniter peragere tentaret, eius trepidantem manum in suam cædem adiuuit: sicque seipsum traiecisse dicitur. Porro inter illius thesauros & spolia, Scrinium erat commentationum medicarum, quas ipse rex, arcanorum curiosissimus accuratè seruabat. Eas autem Pompeius Romam detulit, deditque Medicis Romanis, vt Damocrati & Andromacho, qui singula remedia probarunt, maximè verò Mithridatium, quod versibus Latinis reddidit Damocrates, ne immutaretur, ab eoque nunc cognomen habet, vocaturque Mithridatium Damocratis, licet eius non fuerit author, sed transcriptor aut celebrator. Aliud non multum dissimile sub nomine Andromachi à Gal. traditur, sed minus eleganti ordine dispositum, & nonnihil deprauatum. Incertam namque dosim habet folij gentianæ, meu & cardamomi: atque bis repetit nardum sub duabus appellationibus, quæ idem significant. Præterea omittuntur alia quædam simplicia huic Antidoto conuenientissima, vt carpobalsamum, aut succedaneum eius idoneum, dictamnus, piper album & longum, & bdellium. Verisimile est Andromachum ad nominis gloriam, priorem descriptionem immutasse, vel sibi vendicasse, vel similem inter Mithridatis secreta inuenisse, aut à Pompeio habuisse. Vt vt sit potius celebratur, & paratur ea, quam exhibuit Damocrates.

[Margin: *Appianus.*]
[Margin: *cap. 1. l. 2. de Antid.*]
[Margin: Mithridatium Andromachi quale.]
[Margin: *ca. 412.*]

Nec minus gloriæ cupidus fuit Nic Præpos. qui pseudomithridatium ex simplicium farragine congestum, à Nic. tamē Myrepso mutuatum, descripsit, quæ magna ex parte, & idiomate barbaro enuntiauit, & confusè miscuit, & indebita proportione & ratione dispo suit. In summa multum difficultatis in præparatione, parum vtilitatis in vsu Antidotus illa pollicetur. Proinde illis relinquenda qui in N. Præpositi verba iurarunt, illumque non raro cęcutientem, tanquā cæci perpetuò sequuntur.

[Margin: Mithridatium N. Præpositi quale.]

Præcipua parandi difficultas ex peruestigatione, & electione simplicium pendet, quibus sæpè caremus, præsertim exoticis, raris & pretiosis, quorum loco plerumque succedanea cogimur subrogare, vt pro opobalsamo, oleum caryophyllorum, aut nucis moschatæ, pro carpobalsamo cubebas aut semen lentisci, pro vino falerno, aliud generosum, pro melle Attico, nostras. Ex Antidot. Rom. radicem yreos Florentiæ addidimus, & pro Aro. quod nonnulli ponunt, alij omittunt, aristolochiam rotundam posuimus. Succi lacrymæ, gummi præter Arabicum, & thus, quæ teri debent, in vino maceranda sunt. Interea radices terendæ, dein reliqua eo ordine, quem centies docuimus. Gummi maccrata parum feruefient, vt vinum absumatur. Tum & hæc, & pulueres læuigati, & per incerniculum transmissi despumato melli commiscebuntur. Sicque fiet Opiata, in vase idoneo reponenda, quotidiè semel primo mense rudicula mouenda: secundo mense, bis in hebdomada: tertio semel: quarto ter tantùm in mense: Sicque relinquenda, nisi sexto mense quæ denuo semel agitanda.

Vires. Mithridatium aduersus venena & morbos contagiosos tutissimum ac securissimum est præsidium. Aliæ sunt eiusdem penè innumeræ vires, quæ cum sint lippis & tonsoribus notæ, in his recensendis non diutiùs immorabor.

Theriaca Androm. Junioris, ex Gal. à quo γαλήνη dicitur. CXII.

℞. Trochisc. Scillit. ℥ xlviii.
trochiscor. de viperis,
magmatis hedychroi,
piperis longi,
opij an. ℥ xxiiii.
rosarum siccarum,
yridis Illyricæ,
succi glycyrrhizæ,
sem. buniados dulcis,
scordij,
opobalsami,
cinnamomi,
agarici, an. ℥ xii.
myrrhæ,
costi odorati,
croci Corycij,
cassiæ ligneæ,
nardi Indicæ,
schœnanthi,
thuris masculi,
agliæ l. piperis albi,
piperis nigri,
foliorum dictamni,
marrubii virentis,
Rhabarbari, vel Rhei pontici,
Stœchados,
sem. petrosel. maced.
calaminthes montanæ,
terebinthinæ Chiæ,
radic. pentaphyli,
Zinziberis an. ℥ vi.
polii Cretens.
chamæpithyos,
styracis calamintæ,
meu Athamantici,
nardi Celticæ,
amomi,
phu ponthici,
se. chamædryos Creticæ
foliorum malabathri,
calchitidis vstæ,
terræ lemniæ,
radicis gentianæ,
sem. anisi,
succi hypocistidis,
carpobalsami,
gummi Arabici,
seminum fœniculi,
cardamomi Idæi,
seseleos, thlaspi
ammeos,
comarum hyperici,
acaciæ,
Sagapeni, an. ℥ iiii.
castorii,
radicis Aristol. tenuis,
sem. dauci Cretici,
bituminis Iudaici,
comæ cētaurii minoris
opoponacis,
galbani optimi, an. ℥. ii.
vini generosi, q. suf. suc. liquor. & gūm. diluen.
mellis Narb. aut alius optimi triplū, seu l. 14 ß mel q. s. fi. Op. ex arte in vase idoneo reponē-da, & ser. ad futuros vsus.

COMMENTARIVS.

Non ineptè quidam Mithridatium medicamentorum patrem, & Theriacam, matrem appellant, quæ scilicet dignitate & efficacia reliquis medicamentis antecellant, & vires omnium complectantur: Vix enim affectio præter naturam datur aliqua, cui alterutrum, vt decet paratum exhibitum non conferat.

Vtriusque non immeritò perhibetur author Mithridates, quòd materiam inuenerit & congesserit, ex qua conficiuntur ambo. Andromachus & Damocrates eamdem solum in meliorem ordinem disposuerunt, & pauca quædam adiecerunt, sicque vt ex Adamo Eua, ex Mithridatio Theriaca habuit originem. Sic verò primùm à Critone nominata est, à vipera, quàm Græci Θηρίον vocant, cuius carnem ex arte præparatam, quam postea docebimus, Andromachus imperatoris Neronis archiatros Mithridatio addidit, vt eius virtutē quo ante hanc commixtionem, ad ferarum & serpentum morsus venenatos erat iners & imbecilla, redderet efficacissimam, sicque ex Mithridatio Theriaca facta est, præsentissima venenis medicina, à qua medicamina, quæ virus quoddam extinguunt, seu venenis obsistunt theriaca, seu theriacalia nominantur. Laudanda autem plurimum Andromachi sedulitas, qui hæc duo Antidota quasi informia exornarit, in optimam formam digesserit & celebrarit: Ad cuius imitationem posterior ætas multas eiusdem nominis compositiones seu theriacas descripsit, quibus officinæ pharmacopœorum quorumdam non ornantur, sed onerantur ipsi.

Omnes autem Theriacæ à Rhasi, Auicenna, Mesue, Serapione, Paulo, Oribasio, Aëtio, Myrepso, & à posterioribus descriptæ, non modò inter se, sed antiquæ & veræ ab Andromacho traditæ sūt dissimiles, proinde raro parantur, & tanquam inutiles negliguntur.

Licèt autem Theriaca Andromachi senioris minùs peruerti potuerit, quod versibus conscripta sit, minùs tamen celebratur ea, quæ ab Andromacho eius filio oratione soluta describitur, quam hic damus: parum tamen est inter vtramque discriminis, & ferè nullius momenti.

Porro ad eius confectionem accedunt nonnulla, quæ semper & omnibus non suppetunt, quorum loco succedanea, si non genere, saltem qualitatibus primis, aut secundis consimilia ponuntur, vt cùm herba pro herba, semen pro semine, metallum pro metallo subrogatur. Optimorum tamen substitutorum inopia ferè vsurpamus, quæ desiderata qualitate predita sunt: Sic Galenus pro amygdalis amaris, absynthium: pro Euphorbio Stercus columbæ, pro pipere zinziber substituit. Nunc autem Parisienses Pharmacopœi nullis sumptibus parcunt, ad simplicia quæuis pretiosissima conquirenda:

Atque ex eorum ordine multi, etiam qui vix ſecundas tenent, omnia aromatum, lapillorum pretioſorum & ſimplicium rariſſimorum genera in ſuis pharmacopoliis habẽt, nullumque ſimplex ipſis ignotum eſt, quod medicamentorum compoſitionem ingreditur.

Si quis tamen nulla arte, labore aut pretio, nonnulla Theriacæ conficiendæ neceſſaria, præſertim rariora aſſequi potuerit, vt accidit plerumque, pro opobalſamo, oleum è caryophyllis, vel nuce moſchata expreſſum ſubrogabit: pro Coſto, zedoariam, pro ſchœnanto, calamum aromaticum, pro dictamno Cretico noſtras, pro Amomo acorum, pro carpobalſamo cubebas, aut ſemen lentiſci, pro vino Falerno, muſcatellinum, aut aliud generoſum. Nihil verò ſubſtituendum pro paſtillis, qui iuxta modum ſectione ſequenti deſcriptum parabuntur. Defectu autem ariſtolochiæ tenuis longa ſumenda, Iridis Illyricæ: Florentina, calcithidis, calcanthum ſeu vitriolum: Illam tamen multi ſentiunt omittendam, cùm nihil faciat, inquiunt, ad Theriacæ virtutem, ſed ſolùm ad colorem nigrum illi impertiendum, qua tinctura ſuam qui non infecerit Theriacam, à multis irridetur. Alij contra non præter rationem calcithidem admitti debere tenent, quod ſua ſtypticitate interanea roboret, & ſiccitate putredinem arceat, adde quod parua quantitate permiſcetur, atque ſemiuſta, vel eius loco, calcanthum perfectè vſtum, vt acrimoniæ minoris ſit particeps. Antiquitus verò aliter quàm nunc parabatur, ſed verus conficiendi modus is eſt, quem de Mithridatio parando dedimus.

Vt autem θηρίον de feris & venenatis animalibus dicitur, & peculiari ſignificato de vipera, in cuius genere, mas ἔχις, fœmina ἔχιδνα vocatur, ſic Theriaca Antidotos omnes complectitur: Quæ quòd sũpta, vel admota morbis tranquillitatem afferat, à Galeno γαλήνη dicitur. Nam aduerſus maxima mala ſecuriſſimum & expertiſſimum eſt alexiterium. Non ſolum autem morbis venenatis fœliciter medetur, ſed aliis quoque communibus: nam capitis dolores diuturnos, vertigines, graues auditus, hebetudines oculorum, comitiales & orthopnoicos cum mulſa data ſanat. Stomachi vitia, difficilem coctionem, & ventriculi imbecillitatem emendat. Ventriculi & inteſtinorum inflationibus & doloribus medetur, necnon colicis & ileoſis: Lumbricorum genus omne mirificè interficit: animi deliquio & virium imbecillitati ſuccurrit. Cum aqua raphani, aut parietariæ exhibita deterit calculos renum, & veſicæ, & difficilem mixtionem ſanat. Vtiliter præbetur in febrium, maximè quartanarum rigoribus, & incipientibus, & inclinantibus. Flatus diſſipat, humores in ventriculo, & aliis viſceribus putres abſumit, obſtructionem tollit, colorem commendat, cordis palpitationi multum opitulatur. Mulieribus menſtrua mouet, fœtus mortuos eiicit, hydrophobiam & canis rabidi morſum opportunè data ſanat.

Θηρίον animalia omnia venenata ſignat.

ἔχις, ἔχιδνα, γαλήνη.

Theriacæ vires.

Opiata Neapolitana. CAP. XIII.

Foliorum sennæ Orient. ℨ *i. ß.*
℞ *hermodactylorum,*
turpethi an. ʒ *vi.*
scobis ligni sancti,
sarseparillæ,
sassafras, an. ℨ *ß.*
mellis optimi in decocto radicis Chynæ despumati & ad aqueæ humiditatis absumptionẽ cocti lib. 1. fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

Nullus est tam nouellus pharmacopœolus etiam in suburbiorum quodam angulo degens, qui vel ad gonorrhœam virulentam, vel venereum aliquod vlcus non glorietur quoddam habere secretum remedium. De hoc autem affectu, eiusque medicatione Empirici omnium maximè mira promittunt, ad quos sæpè Parisiorum vulgus suo damno confugit. Hæc enim gens nouitatis semper auida, credulaque nimis, errones quosuis etiam capite damnatos, modò medicos simulent, colit & amplectitur, & ab his intrepidè deleteria quæque pharmaca sumit. Miserum hoc quidem est, quod nolentibus perire, imò sic volentibus tam liberum pateat ad necem iter. In tam nefarios homines, vos hortor, pharmacopœi dignissimi, bellum vt commoueatis, indicatis, viriliter inferatis, atque optima tantùm & à probatis authoribus tradita remedia accipiatis.

In gratiam autem iuuenum quos Venus momordit, hanc Opiatam damus, optima & ratione inuentam, & arte descriptam, & effectu probatissimam: data enim quando, & quibus conuenit, fœliciter Indicæ lui, quam Neapolitanum morbum appellant, medetur: vnde Opiatam Neapolitanam cognominare minimè nefas putauimus. Aliam eiusdem nominis sæpè inter multorũ Chirurgorum manus Lutetiæ vidimus, sed quæ malè primùm descripta, à singulis tyronibus quotidie immutatur & deprauatur. Alij enim tantùm ponunt guaiacum, sennam, mel & aquam vitæ: alij baccas lauri adiiciunt: sunt qui auferunt guaiacum, & sarsaparillam substituunt. Quidam hermodactylos probant; alij turpethum:

Opiata cur Neapolitana.

alij vtrumque, nonnulli neutrum. Nos iuxta formam descriptam lege & ratione stabilitam & probatam exhibemus. Adiiciunt nonnulli aquam vitæ paucam, sed aquam cinnamomi libétius & vtilius prætulerim. In calidioribus naturis neutram, in frigidioribus alterutram addere nihil vetat.

Valet plurimum ad luis venereæ curationem. Datur alternis diebus & sæpe quotidie manè ieiuno stomacho à ℥ij ad ℥ß. His potissimum conuenit, qui pluribus negotiis impliciti decumbere non valent, & diuitius in cubiculo manere. Vires.

Plures alias antidotos à Mesuë, Actuario, Myrepso, & Præposito datas omisimus, quarum vel compositio non probatur, vel vsus non laudatur, aut his prestantiores præferuntur. Nam Zazenea, Atanasia, vtraque Requies Nicolai, diasulphur, Acaristum, Adrianum, & confectio de styrace nusquam aut rarissimè parantur, quod vnum Asyncritum virtute & parandi facilitate illis omnibus sit anteponendum. Nam cùm illorum præcipua virtus in somno conciliando posita sit, sat erit vnicum aut alterum habere medicamétum, vt pilulas de Cynoglosso, aut Philonium Romanum, quod id fœliciter præstare valeat.

Idem est iudicium de Alfessera, de Esdra, de Antidoto hæmagoga, & aliis confectionibus penè innumeris ab authoribus, vel potius transcriptoribus sine iudicio collectis, quas recensere nauseam mouere est.

SECTIO TERTIA.

De Trochiscis alterantibus, & roborantibus.

HVcusque medicamenta roborantia forma pulueris & Electarii mollis, seu Opiatæ, optima methodo descripta exhibuimus: superest nunc antequam huic libro finem imponamus, vt omnes Trochiscos, viribus consimiles & Officinæ necessarios explicemus, & pharmacopœis dispensandos porrigamus, qui vel aliorum medicamentorum, quorum compositionem ingrediuntur, causa parantur, vel qui etiam ex seipsis dantur, nec aliis, vt bene sint, famulantur. Ne autem confusè de purgantibus & roborantibus simul ageremus, vt multi perperam faciunt, ad finem sect. 3. lib. secundi, in quo genus omne Catharticorum describitur, Trochisco de Rhabarbaro, de Agarico & Alhandal adiunximus. Nunc verò ad roborantium & alterantium explicationem accedentes, incipiemus ab his, qui partem Theriaces & Mithridatii constituunt.

Trochisci de vipera. CAP. I.

℞. Carnis viperarum cum anetho, sale & aqua coctæ ℥ viii.
medullæ panis triticei, albissimi exsiccati, & tenuissimè puluerati ℥ ii.
Tere omnia simul & manibus opobalsamo, aut eius succedaneo inunctis, fac pastillos ʒ i. pondere, in vmbra siccandos.

COMMENTARIVS.

Vocantur hi pastilli viperini, theriaci, de thyro seu de vipera, ad quorum Confectionem captandæ sunt viperæ circa finem Veris aut principium æstatis, quo tempore consueto cibo & aëre aliquandiu fuerunt recreatæ: atque deligendæ potius fœminæ, quam mares, nō prægnantes, admodùm agiles, collum gracile multùm porrigentes, aspectu ferino, oculis aliquantùm rubentibus, ac rutilis, capite latiore ac compresso & rostro nonnihil ad superiora reflexo, ventre amplo, cauda non inuoluta, affatim gracilescente, carnis experte, gressu circa eam firmato, eoque tardo. Maris verò sensim in tenuitatem abit, nec carne destituitur, corporis truncus tenuior est, collum crassius, angustius caput, duos tantum dentes caninos habet, fœmina quatuor Quæ loca maritima & salsa incolunt, relinquendæ. Recens captæ meliores, quàm asseruatæ. Vt autem ritè præparentur, primùm virgis cæduntur, sic namque ita percitæ virus euomunt, vapulatis cauda & caput abscinduntur, vtrobique ad quatuor digitorum mensuram: quod etiam in viperis maioribus satis erit Quæ post harum partium amputationem, irrequieto motu non agitantur, aut sanguinem non effundunt, sed statim immotæ iacent, atque exãgues, reiiciendæ, vt inutiles. Vtiles ac modo dicto mutilatæ excoriantur, euiscerantur, pinguedine mundantur, probè in aqua lympida ter quaterque mutata abluuntur, dein in olla idonea ac nitida coquuntur cum aqua sufficienti, pauco sale, & anethi viridis quantitate paulò maiore aut minore pro numero viperarum, vt prudens pharmacopœus facilè poterit diiudicare, puta ad m. i. ß. aut m. ii. anethi, pro quatuor aut quinque viperis: qui numerus satisfacere poterit parandis tribus vnciis trochiscorum, ad Theriacæ confectionem requisitis. Sic verò igne luculento, non tamen violento, & fumi experte coquuntur, vt à carnibus facillime spina detrahatur. Tū caro separata in pila lapidea. cum pistillo ligneo exactè terenda, cui inter terendum, panis albi, sicci & puluerati tertia aut quarta pars adiicienda, vt pro carnis viperæ vncijs quatuor, panis dragmæ sex, aut vncia integra. Qui maiorem panis quantitatem commiscebunt, pastillorum vires efficient imbecilliores, qui minorem efficaciores.

Sic per trituram carne pani commixta & subacta fiet pasta, ex qua pastilli seu orbiculi formabuntur. Perperam faciunt, qui dum caro viperina & panis simul teruntur, parum iusculi, in quo viperæ fuerint incoctæ adiiciunt: sic enim humidior est, & trochisci ex ea confecti rancescunt, situm contrahunt, & difficilius exsiccantur. Paruuli autem conficiendi atque manibus opobalsamo aut oleo è caryophyllis vel nuce moschata educto inunctis, & quotidie in loco sicco, sed non Soli exposito versandi, exsiccandi, & postea seruandi.

Quando viperæ captandæ.

Viperarū delectus.

Viperarū præparatio.

Pastillis viperinis summa virtus inest ad morsus animalium venenatorum, ab eisque Theriaca talem vim mutuatur: prosuntque mirificè, si quid aliud, Elephanticis, & à cane rabioso demorsis. Vires.

Trochisci Hedichroi D. Andromachi ex Galeno. CAP. II.

℞. Aspalathi,
asari,
mari,
amarici an. ℥ ij.
calami aromatici,
schœnanti,
costi,
phu Pontici,
opobalsami,
xylobalsami, an. ℥ iij.
folii Indici,
spicæ nardi,
cassiæ ligneæ,
myrrhæ,
croci an. ℥ vi.
amomi ℥ xii.
mastiches ℥ i.
Cum vino quodam generoso fiat pasta, ex qua formentur pastilli.

COMMENTARIVS.

Prudenter egit Andromachus, qui horum pastillorum descriptionem versibus descripsit; nisi enim id fecisset, nihil aut parum illa pristinæ integritatis retinuisset, cùm etiam Galenus in illis describendis, præsertim in singulorum simplicium definienda dosi, comperiatur varius. Rhasis & Auicenna non sunt excusandi, qui potius nouitatis aut vanitatis studio quàm simplicium optimorum inopia hos trochiscos immutarunt. Europœi medici non tam peruertunt, quàm substituunt, in his potissimùm compositionibus, quæ certa lege

cap. 19. lib. de ther. ad pis. & c. 7. lib. de vsu ther.

lege, optima ratione & debita methodo describũtur. Facilius est autẽ remediorum formas, seu à Græcis, seu ab Arabibus descriptas, quam medicamenta simplicia, ex quibus constant habere. Valde tamen rarum est, quod nostri pharmacopœi Parisienses non consequuntur. Qui opportunè omnia non habuerit, pro Aspalatho reponet santalum citrinum, pro maro maioranam veram aut dictamnum, pro Amaraco matricariam, pro costo Angelicam, pro Xylobalsamo lignum Aloës, aut lentisci, pro cassia cinnamomum, pro amomo Acorum: pro aspalatho quem Arabes Darsisaham vocant, corticem radicis ipsius ponunt.

Sum. 1. tract. 1. lib. 1. cap. de arthrit. Ab Auicenna vocantur hi pastilli *Alindacaron*, à Rhasi *Andaracari*, ab Andromacho & Galeno Hedichroi, à quibusdam Idiocri, ab authore qui primus composuit Idiocrius & Idiocrytus dictus, vt putarunt Gilbert. de Angl. & Iacobus de Maulis, referente Luminaris maioris authore. Qui Græcorum etymon rimantur, sic veriùs dici credunt à gratiosa compositionis tinctura, iuxta illud, Magma quod hedychroi læto dixere colore. Illius tamen color cum nec lætus sit, nec lætificet, à Græcis non iustè nomen mutuari videtur. De qua re Galenus nihil, qui spissamentum tantum scribit, non herbam, vt medicus quidam Romæ putabat. Verum de vocabulis parum anxij esse debemus, modo res ipsa intelligatur. Ad confectionem teruntur primùm radices & ligna, dein aromata, postea reliqua. Sed seorsim crocus, mastiche, myrrha, quæ postrema primo loco miscenda sunt cum vino, tum alij pulueres, tandem oleum balsami, aut eius inopia, caryophyllorum. Ex hisque omnibus tritis, & simul subactis, fiet massa, de qua formabuntur trochisci, in vmbra siccandi. Parandi modus. cap. 38. sect. 8. l. Antid.

Non solent vero parari nisi Theriaces conficiendæ causa, propterea parua tantum quantitate solent dispensari, multis tamen, quod simplicibus constent medicamentis efficacissimis, per se dari poterunt ad malorum multorum curationem; & in diuite quodam qui odoratum pharmacum expetebat, ad Ozænæ curationem, his pastillis vsus est Aëtius, quos subegit cum vino veteri odorato, & mirum est, inquit, quàm breui affectio curata est. Vires. Ca. 92. tr. 2. ser. 2. Historia.

Trochisci Scillitici D. Andromachi. CAP. III.

℞. Scillæ assatæ lib. I.
farinæ orobi albi, & non ruffi ℥ viii.
Tere in mortario & fiat pasta, ex qua formentur Trochisci, in vmbra siccandi.

COMMENTARIVS.

Theriaces adhuc gratia pastilli fiunt Scillini, sic dicti à Scilla, quæ ipsorum basis est. Ad hunc verò consilio Galeni, debent parari modum. Scilla mediæ magnitudinis Iulio mense colligenda, cortice exteriore spolianda, pars inferior & durior cui fibriosæ radiculæ adhærent secanda, separanda, obiiciendaque: pasta triticea probè subacta, non luto, vt perperam nonnulli faciunt, inuoluenda: dein sub cineribus calidis, vel potius in furno coquenda, donec pasta induruerit, & scilla mollis ac tenera euaserit, tum exteriore crusta, & interiore meditullio ablatis in mortario terenda: tum demùm tertia pars erui albi farinætenuissimæ & cribratæ commiscenda, vt octo scillæ libris. Atque ex omnibus probè subactis vnciæ erui singulis fiat massa, ex qua formentur trochisci in vmbra siccandi.

Est autem deligenda Scilla vera & optima, vt Hispanica, non pancratium, atque euellenda Iulio aut messis tempore, vel paulò serius, aut celeriùs, modò iam folia penitùs & scapus aruerint.

Eruum quoque candidum, non ruffum seligendum, quod minus amarum est & magis alexiterium. Sunt qui loco Erui candidi radicem dictamni albi sumunt: quia tamen eruum non valde rarum est, præstat cum Andromacho & Galeno genuinam descriptionem admittere, quàm sine necessitate aliquid substituere, & mentem authoris defraudare.

Vires. Trochisci scillitici crassos & lentos humores incidunt, infarctus tollunt, putredinem impediunt, epilepsiæ conferunt & morbis venenatis.

Trochisci Cypheos D. Andromachi. CAPVT IV.

℞. Carnis vuæ passæ pinguißimæ, probè ab acinis & cortice mundatæ,
terebinthinæ puræ an. ℥. xxiiij.
myrrhæ,
schœnanthi an. ʒ xii.
cinnamomi ʒ iiii.
bdellii lacrymæ,
spicæ nardi,
caßiæ ligneæ,
cyperi,
baccarum iuniperi grandium & pinguium an. ʒ iii.
calami aromatici ʒ ix.
aspalathi ʒ ii ß.
croci ʒ i.
vini parum,
mellis optimi quantum sufficit, formentur pastilli.

COMMENTARIVS.

Gal. ca. 75. de simpl. med. Cyphi antiquum & Ægyptiacum est vocabuli genus, quo suffimenta, odoramentaque olim significabantur. Ab eo Mithridates hos trochiscos cognominauit, quos postea Democrates carmine descripsit. Constant vero multis odoratis, quæ mixturam nomini conuenientem & ad multa commendabilem efficiunt. Quod optimè nouit Ponthi rex, dum eosdem antidoto permiscuit, quam suo nomine voluit donari. Eius autem variæ traduntur descriptiones, etiam Dioscoridis testimonio, sed quam exhibemus retinebit & parabit prudens pharmacopœus, hominum salutis & suæ studiosus.

Præparatio multùm nec difficilis, nec laboriosa. Myrrha & bdellium in vino generoso primùm diducenda, quibus addenda terebinthina, dein pulpa passularum mundatarum, tum pulueres. Omnia tandem melle despumato & probè cocto excipienda, & in massam cogenda, ex qua formentur trochisci, in vmbra siccandi, in olla vitrea, aut fictili reponendi & seruandi. *Præparatio*

Hunc vſum non modo præſtant, quòd Mithridatio inſeruiant perficiundo, ſed & dantur per ſe ad vlcera, & internos affectus multos iecoris & pulmonum. Vires.

Trochiſci Galiæ moſchatæ. D. Meſ. CAP. V.

℞ *Ligni aloes crudi & electi* ʒ ij. ß.
ambræ ʒ i.
moſchi boni ʒ ß.
gummi tragacanthi in aqua roſarum ſoluti quantum ſufficit ad ea comprehendenda & cogenda, fiant paſtilli.
Nonnulli ambram in vaſe vitreo diſſoluunt oleo Balanino pauco, eoque cætera comprehendũt.

COMMENTARIVS.

Vox Galia non parum Iac. Manlij exercuit ingenium, vt qui rationem eius nominis ad paſtillos deſcriptos accommodati, quærens, nunc ex Placentino ad Galiam herbam odoriferam, nunc ex aliorum opinione ad quamdam Galliæ prouinciam refert: herbam tamẽ illam fictitiam, & Galliam nequidem per ſomnium vidit Meſuë, nec Galliæ nomine compoſitionem iſtam, ni fallor, deſignauit. Confectiones enim aromaticæ, Arabibus Alephanginæ, vt quæ calidioribus aromatis conſtant, dicuntur: aliquando *Ramich*, & ſpecialius *ſuch*, quando moſcho, ambra, zibetho & ſimilibus ſuauem odorem ſpirantibus componuntur. Apud Arab. fere ſynonima ſunt Alephãgina, Rumich, ſuc, zebeth & Galia. Rectius autem trochiſci de xyloaloë moſchata, quàm de Galia moſchata vocari poſſent, minimè tamen mutandum nomen cenſeo, quod integrum ferè ſæculum recepit & probauit: in cuius perueſtigatione non laborandum, modò res ipſa ſatis innoteſcat. *Rhaſis.*

Præparatio. Porro ad præparationem teruntur ſingula ſeorſim, ac primùm quidem lignum aloës, dein ambra, poſtremo moſchus, tum omnia excipiuntur glutine tragacanthi aqua roſacea diluto, & fiunt trochiſci, ad delitias maximè ſuo halitu accomodati, potius tamen ad ſanitatem quã voluptatem in pharmacopoliis ſeruati. Horum mentio frequenter occurrit in compoſitionibus multis, quas hinc inde ingrediuntur.

Cerebrum, cor & ſpiritus recreant, corporis totius odorem commendant, ventriculum puerorum imbecillum & vomiturientem roborant, & vires longo morbo fractas reſarciunt. Vires.

Trochiſci Aliptæ moſchatæ D. N. Sal. CAP. VI.

℞. *Labdani* ℥ *ii.*
ſtyracis calamintæ ℥ *i* ß.
ſtyracis rubri ℥ *i.*
ligni aloes ʒ *ij.*
ambræ ʒ *i.*
caphuræ ℈ ß.
moſchi ℈ *i.*
Cum aqua roſarum formentur paſtilli.

COMMENTARIVS.

Minùs frequenter parantur hi paſtilli quàm præcedentes, licèt affines ſint halitu, ſuauitate, odore. Laborioſè conficiuntur iuxta modum à Nic. Salernitano deſcriptum, facilè verò ſic: Ladanum in mortario cupreo & piſtillo ferreo, vtroque calente, cum pauca aqua roſarum diu terendum, ducendum & agitandum, donec vnguenti vndiq; læuis, nec aſperi aut grũmoſi conſiſtentiã nanciſcatur. Addatur poſtea vterque ſtyrax piſtillo rurſus multùm diducendus, dein xyloaloë, tum caphura, moſchus & ambra, cum pauca roſacea ſeorſim in alio vaſe diluta. Ex omnibus confusè mixtis, tritis, ſubactis trochiſci fient paruuli, in vmbra ſiccandi, in olla reponendi, in officina ſeruandi.

Celebrantur vt efficaciſſimi ad cerebrum, cor, hepar, ventriculum, & cęteras partes nutritorias corroborandas, & reficiendos ſpiritus. Vires.

Pastilli Neræ D. N. CAP. VII.

℞. *Ambræ optimæ* ℥ i.
ligni aloes ʒ iij.
moschi boni ℈ ß.
caphuræ gr. ij.
Subigantur omnia simul, & fiat massa, ex qua formentur Trochisci.

COMMENTARIVS.

Trochisci Neræ sic ab inuentore multorum iudicio nuncupati pretiosissimi sunt, rarissiméque conficiuntur, nisi pro regibus & principibus. Nec magna quantitate parandos censeo, & in Officinis diu asseruandos, cùm vsus tempore statim, quantitate requisita possint confici. A Gallia moschata tantum dissident simplicium dosibus & superaddita caphura. Vt ritè parentur, emollienda ambra in mortario calente cum pastillo quoque calido, cui deinde lignum aloës tenuissimè pulueratum commisceatur: Tum moschus seorsim tritus, postremo camphora. Omnia vero probè ducantur, subigantur, malaxentur superaddito pauco oleo liquidambar, aut opobalsamo, vt in massam cogantur conuenientiorem, ex qua rotulæ aut pastilli formabuntur.

Præparatio

Vires. Hisdem viribus pollent quibus Gallia moschata, sed efficacioribus, & à magnatibus frequenter vsurpantur ad suffitus.

Trochisci de Caphura D. Myrep. CAP. VIII.

℞. *Caphuræ, ʒ ß.*
croci ʒ ii.
amyli ʒ iij.
rosarum rub.
gummi Arabici,
tragacanthi,
scobis eboris an. ʒ ß.
sem. cucumeris mundati,
sem. portulacæ,
glycyrrhizæ razæ an ʒ i.
cum mucagine seminis psyllij in aqua rosata extra-ctæ fiant pastilli.

COMMENTARIVS.

Sect. sui Antid. Ex variis Trochiscorum de Camphora descriptionibus à veteribus traditis, sola ferè paratur, quam Mesuë describit ad febres ardentes, ad bilis & sanguinis æstum, hepatis & ventriculi calidam intemperiem & sitim inexpletam. Multis tamen quod constet calidis, vt nardo, xyloaloë, croco, cardamomo, quomodo id præstare valeat non facilè coniecto. Alios eiusdem nominis multo præstantiores, & ad id munus obeundum efficaciores, ac paratu faciliores, ex Myrepso exhibeo, in cuius descriptione nihil est immutatum præter simplicium ordinem. Pro spodio autem, (si quod aliud sit præter pompholiga, seu spodium Græcorum) malo assumere ebur crudum, quàm vstum, ob rationes multas superiùs adductas. Præparatio nec molesta nec laboriosa multum est, Scobs eboris seorsim tenuissimè læuiganda, vt & reliqua simplicia, crocus, caphura, amylum, rosæ & glycyrrhiza. Gummi in mortario calido terenda: Semen cucumeris decorticandum, dein minutim secandum, & læuigandum, tum demùm omnia cremore psyllij comprehendenda, & in pastam ad trochiscos formandos cogenda. *Præparatio*

Valent ad iecoris & aliorum viscerum ardores mitigandos, ad *Vires.*

acrimoniam bilis temperandam, & ad humorum qui ad thoracem delabuntur fluorem compescendum.

Trochisci Diarrhodon D. Mes. CAP. IX.

℞ *Rosarum rub.* ℥ i.
glycyrrhizæ ℥ ß.
ligni aloes,
spicæ aromaticæ an ʒ ij. & ℈ ii.
mastiches ʒ ij.
antispodii ℈ iiii.
croci ℈ ii.
Tritis omnibus fiant trochisci ex vino albo.

COMMENTARIVS.

Variæ sunt pastillorum huius nominis apud authores varios descriptiones: quisque enim ad animi votum addit, detrahit, peruertit, immutat, & plerumque vnum & idem medicamentum diuersis nominibus designat, sæpè & duo, triave eadem vocum acceptione nuncupat. Patet hoc ex trochiscis Diarrhodon & de Rosis à Mesuë traditis, quorum alij aliorum significato includuntur. Futiles sunt
Præparatio. rationes quæ huius nomenclaturæ in voce & significatione diuersitatem quærunt. Si tamen cum viro probato sic loqui liceat, pastillos descriptos vocabimus Diarrhodon, non de rosis, quorum præparationem pluribus demonstrare superfluum videtur, cùm ipsa per se facilis sit, nec quicquam difficultatis secum ferat. Pro Spodio, Antispodium Officinarum & vulgare diximus, quod ebur vstum est non spodium.

Vires. Valent ad febres pituitosas, inueteratas, & aliis implexas. Ad ventriculi quoque dolorem leniendum, & humores ipsi adhærentes detergendos. Commiscentur in multis compositionibus magnis à Mesuë descriptis.

Alij sunt Trochisci Diarrhodon N. Myrepsi, quos ipse suis con-
Troch. Diarrhodō Myrepsi. fectionibus miscet. Parantur ex rosar. rub. recen. ʒ iij. spodij ʒ ij. santal. rub. ʒ j. ß: gr. vij. santal. alb. ʒ j. gr. xij. croci ℈ ij. ß. caphuræ ℈ ß. Ex omnibus aqua rosacea coactis fiunt pastilli.

Trochisci

Trochisci de Carabe D. Mes. CAP. X.

℞. *karabes* ℥ *i.*
cornu cerui vsti,
gummi Arabici vsti,
tragacanthi,
coralli vsti,
acaciæ,
hypocistidis,
balaustiorum,
mastiches,
laccæ,
sem. papaueris nigri, assi an. ʒ *ij. &* ℈ *ij.*
thuris,
croci,
opij an. ʒ *ij.*
Cum mucagine seminis psyllij forma Trochiscos, & repone vsui.

COMMENTARIVS.

Hos Mesuei pastillos, vt insigniter efficaces, inter quindecim eiusdem nominis, à tot authoribus descriptos selegi, quorum magna pars illi solùm nomine tenùs, similis, vel certe multum dissimilis est. A succino, seu Karabe Arabibus, & Electro Græcis dicto nuncupantur, quod mirifice commendatur ad viscera roboranda, sanguinis fluorem cohibendum, & rheumatismum vteri sistendum: augetur illius vis incrassans, gummi & opij interiectu, astrictoria, superaddita hypocistidæ & acacia. Opium croco castigatur, ventriculus mastiche roboratur, psylio omnia comprehenduntur & partium asperitas lenitur. Ad præparationem iubet Mesuë multa aduri, quæ tamen si cruda ponantur, medicamen nihilo deterius, imò forsan præstantius erit: si quid enim eximiæ virtutis habet cornu cerui aut Præparatio

corallium, hæc ipsa potius habere cruda quàm vsta credibile est. Quid vstio medicamentis conferat, quid ab his auferat, quid adferat, minimè sum nescius, sed multa vix hunc patiuntur apparatum sine magno virium dispendio. Vrat tamen qui voluerit, modò expetitas cum cineribus retineat vires. Acacia & hypocistis debebunt minutim primùm incidi, dein cum balaustiis puluerari, tum & reliqua. Ex omnibus arte & ordine tritis & pauca psyllij mucagine formabuntur trochisci.

Vires. Vim habent roborantem & astrictoriam. Omnem hæmorrhagiam præsertim à thorace, pulmone, hepate, renibus, vtero, hæmorrhoïdibus ʒ j pondere cum aqua plantaginis, aut rosacea vel simili sistũt. in dysenteria prosunt, & per os sumpti & per enemata iniecti.

Trochisci de Antispodio D. Mes. CAP. XI.

℞. Rosarum ʒ vij.
Antispodij ʒ iiij.
seminis portulacæ,
succi glycyrrhizæ an. ʒ ii.
Cum mucagine seminis psyllii,
fiant Trochisci.

COMMENTARIVS.

Si aliquandò fas sit balbutire cum balbutientibus, hos pastillos ad Electarij de psylio condituram accommodatos, de spodio vocabimus: sed inuiti quidem, quod illorum basis spodium non sit, sed potius Antispodium, vel veriùs, ebur vstum, quod hucusque pharmacorum familia pro cannæ seu Tabaxir radicibus vstis vsurpauit. Valet tamen istud pseudospodium, vel imaginarium. Arabicæ gentis spodium quod valere poterit, ex eo Antispodio à nobis vocato, parandi & nominandi sunt trochisci descripti, additis rosis, semine portulacæ, & succo glycyrrhizæ, psyllij glutine comprehensis.

Sic autem parati non modò in Electarij dicti veniunt compositionem, sed & per se dantur ad febres acutas, ventriculi & hepatis inflammationem, & sitim vehementiorem. Vires.

Alij dantur adhuc à Mesuë magis compositi, cum semine videli-

cet acetosæ, pulpa sumach, amylo, coriandro, balaustiis, berberis & gummi Arabico, omphacij succo exceptis. Minus tamen vsuales sunt, nec probè congruunt Electario nominato.

Trochisci de Spodio cum sem. acetosæ.

Trochisci de Berberis. CAP. XII.

℞. *Baccarum Berberis, aut succi earum,*
succi glycyrrhizæ,
seminis portulacæ,
Antispodij an. ℥ *iii.*
rosarum rubrarum ℥ *vi.*
spicæ,
croci,
amyli,
tragacanthi an. ℥ *i.*
seminis citruli ℥ *iii.* ß.
caphuræ ℥ ß.
Cum manna succo berberis diluta fiant Trochisci.

COMMENTARIVS.

Extat huius nominis apud Mesuem alia descriptio, sed exoleta; Extant & aliæ multæ apud Serapionem, Auicennam, & alios, qui antidotaria conscripserunt: Sed hæc vna vice omnium sit, & sola tanquam cæteris præstantior vsurpanda & celebranda Hac autẽ arte optimè parabitur. Incidẽtur primũ nardus, succus glycyrrhizæ & semen citruli, dein terentur simul cum rosis. Seorsim vero spodium, amylum, caphura, crocus & tragacanthum. Trita omnia excipientur manna in succo berberorum liquata, & fiet massa, ex qua formabuntur Trochisci.

Commendantur ad febres præcalidas, ad intemperiem iecoris & ventriculi feruidam, ad sitim inexhaustam, & alui fluorem. Expetũtur quoque ad Electarij de Psylio compositionem, descriptione Mesuei, apud quem vocantur iuxta interpretum traductionem, Pastilli de Oxyacantha: Non autem ingrediuntur Electarium rosatum ab eodem Principe traditum, vt putat Foësius. Parua quantitate erunt parandi quòd ferè solùm vsurpentur ad aliorum medicamentorum compositionem.

Trochisci Gordonij. CAP. XIII.

℞. *Seminum quatuor frigid. maiorum mundator.*
seminis papaueris albi,
sem. maluarum,
bombacis,
portulacæ,
cotoneorum,
myrtillorum,
gummi arabici,
tragacanthi,
strobilorum,
pistachiorum,
sacchari candi,
penidiorum,
glycyrrhizæ razæ,
hordei mundati,
mucaginis sem. psyllij,
amigdalar. dulcium mundatar. an. ʒ ij.
boli armenæ,
sanguinis drachonis,
antispodij,
rosarum,
myrrhæ an. ℥ ß.
Excipiantur hydromelite, & fiant pastilli pondere ℈ ij. aut ʒ *i.*

COMMENTARIVS.

A Bauderonio artis pharmacariæ studiosissimo fideliter, à Iouberto deprauatè hi pastilli describuntur: hic enim non tantum simplicium pondus immutauit, sed alia adiunxit, & nimis pretiosa & parum necessaria. Est autem multiplex illorum compositio: Constãt enim refrigerantibus, detergentibus, astringentibus & roboranti-

bus, lenientibus & quibuſdam aperientibus. Ad præparationem quædam tritura vulgari, piſtilli nempe ſolo percuſſu puluerantur, vt radices, ligna, ſemina duriora, gummi, bolus Armena & myrrha. Hæc tamen duo non confusè, ſed ſeorſim debent læuigari. Nonnulla minutim prius ſecantur, dein teruntur, & aliis admixta tenuiſſimè comminuuntur. Ex omnibus optimè tritis, & confusè mucagini pſyllij mixtis, atque hydromelite comprehenſis & coactis finguntur trochiſci.

Porro pro ſanguine drachonis nec cinnabaris cum Dioſcoride ſumenda, nec ſerpentis, aut alius animalis ſanguis cum Plinio quæritandus, nec aliud quicquam factitium ex terra Synopica, bolo Armena, ſorbis & lateribus tritis ſimul ſubactis admittendum, ſed lacryma cuiuſdam arboris peregrinæ ab indigenis, Dracho nominatæ, vt fuſiùs docuimus libro de ſimplicibus.

Imperantur à Gordonio ad vlcera renum. Vtiliter quoque vſurpantur ad alia partium internarum vlcera: leniunt enim, detergent, acrimoniam contemperant & roborant. Vires.

Ad internas vlcerationes ℥ i. cum lacte exhibita plurimum prodeſt: & ſi fuerit vlceratio in veſica diſtemperetur cum lacte, inquit Gordonius, & proiiciatur per ſyringam.

Trochisci de capparibus D. Mes. CAP. XIV.

℞. *Corticis radicis capparis,*
seminis viticis an. ʒ vi.
gummi ammoniaci ℥ ß.
nigellæ,
calamintæ,
acori,
amygdalarum amararum,
seminis nasturtij,
foliorum rutæ,
aristolochiæ rotundæ,
succi Eupatorij inspissati an. ʒ ij.
cyperi,
scolopendrii an. ʒ i.
Omnia trita ammoniaco dissoluto comprehendantur, & fiant Trochisci.

COMMENTARIVS.

Veterem Mesues descriptionem integram, nec aliqua in re immutatam admisimus, vt quæ optimè ea præstet quæ pollicetur. Trochiscorum enim omnium incidentium & obstructiones reserantium hi sunt efficacissimi: quandoquidem multis constant, quæ crassos, melancholicos ac terrestres succos tenuant & incidunt, infarctus tollunt, & duritiem emolliunt. Quibus si præterea addere quis voluerit gummi laccæ & rubiæ tinctorum an ʒ i. efficaciores reddentur, nec Trochiscis de Lacca erit opus, quòd hi è capparibus satis sint, inquit Plantius, ad lienis obstructionem & veteres affectus. Eorum ac superiorum eadem est parandi ratio, ac methodus facilis. Ammoniacum dissoluetur aceto, coquetur ad consistentiam mellis, eoque pulueres subigentur, & formabuntur Trochisci.

Commendantur plurimum ad omnem lienis & hepatis obstru-
Vires. ctionem, duritiem, inflationem, & tumorem præter naturam. Morbo regio & hydropi incipienti succurrunt, infarctus tollunt, & fla-

tus discutiunt. Dosis est ʒ j. cum vino tenui, vel aquā decoctionis radicis capparis, corticum fraxini aut tamarisci. Sunt qui valentiores efficiunt, inquit Mesuë, duplicato Ammoniaco.

Trochisci de myrrha D. Rhas. CAP. XV.

℞. Myrrhæ ʒ iij.
lupinorum ʒ v.
foliorum rutæ,
mentastri,
pulegij,
cumini,
rubiæ tinctorum,
assæ fœtidæ,
sagapeni,
opoponacis an. ʒ. ii.
Cum succo artemisiæ fiant pastilli pondere ʒ ii.

COMMENTARIVS.

Nusquam omittendi sunt hi trochisci à Rhasi descripti: à myrrha, quæ illorum basis est, nuncupati, ab omnibus medicis vsurpati. Ad quorum compositionem accedunt multa, quæ mezenterium obstructione liberant, meatus diducunt, infarctus tollunt, & potenter humores, qui vel copia grauant, vel qualitate lædunt, deturbant. Vt rite componantur, gummi sunt liquanda in decocto, vel succo artemisiæ calido, dein linteo forti traiicienda ad aquæ humiditatis dissipationem & consistentiam mellis.

His postea addenda reliqua simplicia tenuissimè, vt artis est, puluerata. Nam quæ ad infarctus expediendos, occlusionem viarum reserandam, & materiam quamdam foras protrudendam imperantur, debent tenuissimè læuigari. Sic enim asarum & alia multa simplicia in pollinem subtilissimum trita vrinas mouent copiosas, crassiusculè puluerata diutius immorantur, & segniter suas vires exerunt.

Frequens est horum pastillorum vsus in nimia cunctatione menstruorum, in partu remorante, secundis retentis & lochiis suppressis. Vires.
Dantur à ʒ i. ad ʒ ij. ß. & aliquando, ad ʒ iij cum aqua, aut decocto idoneo.

Trochisci Alexiterij seu contra pestem. CAP. XVI.

℞. Radicum gentianæ,
tormentillæ,
Ireos Florentiæ,
zedoariæ, an. ʒ ij.
cinnamomi,
caryophyllorum,
macis an. ʒ ß.
Zinziberis ʒ i.
radicis angelicæ ʒ iii.
coriandri præparati,
rosarum an. ʒ i.
corticis citri sicci ʒ ii.
Fiat omnium puluis subtilissimus & cum succi glycyrrhizæ ℥ vi. fiat pasta mollis de qua formentur trochisci vel potius bacilli oblongi.

COMMENTARIVS.

Pesti præcauendæ multum conueniunt hi trochisci; Eorum enim tantillum in ore detentum saporem quemdam non ingratum relinquit, & odorem, qui aëris inquinati qualitatem malignam arcet & emendat, atque impedit, ne is intro subiens spiritus inficiat. Quæ enim insipida sunt & inodora, vt cornu monocerotis, lapis Bezaar, margaritæ, lapilli pretiosi & alia multa venenis obsistentia, suas tantum vires exerunt in corpus ingesta, vel saltem eorum infusa: in ore enim contenta fere inefficacia sunt, vt quæ vix saporem vllum emittant, aut halitum efflent, à quibus aëris feritas queat domari.

Hi autem trochisci seu in ore tantùm detenti, seu inferiùs ad ventriculum delapsi vires habent eximias, & ad virus pestilens euincendum efficacissimas. Vt ritè parentur, succus glycyrrhizæ, quo pulueres excipiendi sunt, in balneo Mar. seu diplomate emolliendus erit, donec facilè duci possit, & cum eo quantitas pulueris tota concorporari: quod artifici perito difficile non erit. Inexperto si

videatur nimis operosum, liceat illi parũ hypocratici vini, aut alius liquoris cõuenientis superaddere, vt ad libitũ pastam habeat mollẽ, ex qua formabit bacillos in vmbra siccãdos, & vsui reponẽdos. Quid autem sit vinum hypocraticum satis notum est. Parari solet ex vini nigricantis lib ij. sacchari lib. ß. cinnamomi ℥ ß. quidam addunt ad stimulum maiorem zinziberis ʒ ß. & caryophyllorum ℈ i. Vinum hypocraticum.

Trochisci hysterici. CAP. XVII.

℞. *Assæ fœtidæ,*
galbani an. ʒ ij ß.
myrrhæ ʒ ii.
castorii ʒ i ß.
asari,
sabinæ,
aristolochiæ,
nepetæ,
matricariæ, an. ʒ i.
dictamni ʒ ß.
Cum succo aut decocto rutæ fiant trochisci.

COMMENTARIVS.

Hos nostros pastillos, hystericos nuncupamus, quòd aberrationi vteri & aliis affectibus hystericis mirificè prosint. Assumpti enim vterum vel ex eo vapores ad partes supernas ascendentes cogunt, sistunt, & grauissima symptomata, hinc nasci solita impediunt. Nam cũ vterus rebus odoratis delectetur, licèt non sub specie odoris, trochisci autem descripti, admodùm fœtidi sint, illius ascensum ad præcordia, dum per os sumuntur, sistunt. Et præterea colluuiem quamdam prauam, si quæ in locis muliebribus contineatur, meatus aperiendo, obstructiones soluendo foras protrudunt.

Facillimè autem parabuntur, si puluerãda tenuissimè terantur, & gummis decocto, aut succo rutæ maceratis, colatis, & ad mellis crassitiem elixatis comprehendantur. Præparatio.

Medentur fœdis virginum & viduarum coloribus, & his omnibus symptomatis, quæ à tetris vaporibus, è semine, vel menstruo sanguine corrupto, & ab vtero sursum ad præcordia perreptante prodeunt, auxiliantur. Vires.

Trochisci ad Gonorrhœam. CAP. XVIII.

℞. *Seminis viticis, seu agni casti,*
seminis lactucæ,
rosarum,
balaustiorum an. ʒ. i.
scobis eboris,
Electri an. ʒ j ß.
boli armenæ in aqua centinodiæ lotæ ʒ ii.
seminis plantaginis ℈ iiii.
Sassafras ℈ ii.
Cum mucagine seminis citoniorum in aqua nenupharis extracta fiant Trochisci.

COMMENTARIVS.

Gonorrhœa vel est voluntaria, vt cùm semen per coïtum & cum voluptate excernitur, vel inuita, vt cùm citra venerem effluit: atq; ea vel simplex est, & nullius qualitatis malignæ particeps, quæ aut à seminis plenitudine, aut qualitate, aut labore, cursu, equitatione, & piperatorum vsu nimio oritur: vel fœda & virulenta, quæ ex impuro concubitu, cum lue Indica affectis contrahitur, in qua virus albicans, aut ex virore flauescens è vasis seminalibus sine sensu excidit vigilanti pariter atque dormienti. Frequens quidem malum est mulieribus perinde atque viris commune, quod tempore nonnunquam tantas vires acquirit, vt per totum corpus serpat, & partes singulas afficiat.

Ad vtramque verò vtiliter nostri pastilli vsurpantur. Ad simplicem quidem, sola sanguinis eductione præmissa: ad virulentam, incipiétem vel nondum inueteratam, corpore semel atque iterum repurgato & sanguine imminuto. Dantur cum decoctione seminum papaueris & melonum, vel cum aqua rosarum. Dosis est à ʒ i ad ʒ ij ß. aut ʒ iij ad summum. Horum vt præcedentium eadem est, ac facilis præparatio.

Vires.

DE DVOBVS TROCHISCIS EXTERIVS adhibendis.

Trochisci narcotici D. Fernel. CAP. XIX.

℞. *Gummi Arabici,*
tragacanthi,
amyli an. ℥ ß.
cerusæ lotæ aqua rosarum ʒ vi.
styracis calamintæ,
myrrhæ,
castorij,
opij sapa soluti an. ℈ iiij.
croci ʒ ß.
Trita omnia excipiantur mucagine seminis psyllij in aqua rosarum de prompta, & fiant Trochisci.

COMMENTARIVS.

Supersunt duo pastilli vsuales tantum exteriùs adhibendi, quos eadem serie describere, nec ad posteriorem Officinæ partem quæ de medicamentis tantum externis agit, differre non libuit, quorum priores vocantur à Fernelio narcotici, quod parti cuipiam admoti sensum stupefaciendo dolorem illius consopiunt. Horum autem apta est compositio & vsus pernecessarius, neque vlli antè extant ad similes affectus accommodati. Ad præparationem singula primùm seorsim terenda, dein confusè mixta, mucagine seminis psyllij excipienda, & in massam cogenda.

Trochisci narcotici debitè admoti, capitis dentiumque dolorem consopiunt, in febrium ardoribus somnum accersunt, erysipelata, inflammationes extinguunt, partium omnium externarum dolores aliis medicamentis soluti compescunt.

Trochisci Albi D. Rhasis. CAP. XX.

℞. Cerusæ aqua rosar. lotæ ʒ x. gummi Arabici, sarcocollæ crassioris ʒ iii. tragacanthi an. ʒ j. amyli ʒ ij. caphuræ ʒ ß.
Lacte muliebri excipiantur singula per se trita, & fiant parui Trochisci.

COMMENTARIVS.

Inter Sief, seu Collyria numerantur ab Arabibus hi trochisci à Rhasi descripti lib. ad Almansorem. Verùm eius descriptionem recentiores valde immutarunt: Alij enim gummi Arabicum addiderűt, alij amylum, alij opium reiiciunt, & caphuram substituunt, sic enim pastilli fiunt candidiores, nec minus oculorum affectibus efficaces, imò in multis vtiliores. In dolore tamen illorum acerbissimo poterit opium addi, vel vt censet Ioubertus, duobus modis parandi sunt, cum & sine opio, vt pro rei exigentia, vel hi, vel illi fœliciùs vsurpentur, nisi quis maluerit, vt fere fit, vtendi tempore, opij pauxillum permiscere. Præparatio facilior est quàm vt longiore indigeat explicatione. *cap. 15. Saporta Mat. de gradib.*

Valde conducunt oculorum affectibus multis. Eorum enim dolores mitigant, inflammationes temperant, fluxiones sistunt, materiam detergunt, exsiccant, digerunt, & partem roborant. Vires.

Sic videor præcipuos & vsitatiores pastillos in pharmacopoliis omnibus præparandos & asseruandos recensuisse. Alij enim qui passim in vulgatis Antidotariis occurrunt, vel nullius, vel improbati sunt vsus, vel facilè sub illis comprehenduntur.

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ, SIVE ANTIDOTARII PARS ALTERA, DE MEDICAMENTIS externis, tribus adhuc Libris distincta.

In quorum priore, de omni Oleorum genere disseritur: Quibus Appendix additur de Balsamis.

PRÆFATIO.

EDICAMENTA topica seu quæ exteriùs adhibentur, multa sunt, vt fotus, epithema, lytus, collyrium, lotio, frontale, cataplasma, synapismus, dropax, vesicatoriũ, scutum sacculi, cucufa & pleraque alia, quæ in rem præsentem parantur, nec diu sine alteratione & corruptela seruantur, de quibus abundè lib. 5. nostrarum Institutionum egimus. Alia multos menses & aliquãdo annum integrum, bienniumve ad futuros vsus sine virium iactura in Officinis possunt asseruari, vt Olea, Cerata, vnguenta & Emplastra, de quibus hac secunda parte Officinæ à nobis instructæ disserere statuimus: quorum vsus & gratior & toleratu facilior est, quàm eorum, quæ per os ingeruntur. Hæc enim sæpius morbum oppugnando ventriculum subuertunt, appetitum tollunt, tormina excitant, & totam naturæ Oeconomiã turbant: vnde medicamenta & potiones rarissimè dari iussit Cornel. Cels. Nam cũ vix iustissima dosi exhibeantur: exhibita ad arbitrium

Cap. 3. lib. 3. de re med.

sua munia non exequantur, cùm sæpè moueant, nec promoueant, aut humorem laudabilem foras propellant, noxium deserant, aut malam internis partibus intemperiem relinquant, interdum periculosa sunt. Nouit enim quemdam medicum non satis prudentem Aëtius, qui à malè exhibito medicamento hominem peremit. Topica vero tutiora sunt, quæ non tantùm ad vitia externa, sed etiam interna vsurpantur. Nam quemadmodum ob ea quæ foris apparent, interdum purgatoriis ac reliquis medicamentis, quo exuperantem humorem coërceamus, vtimur: ita & ob ea quæ intus infestant, foris emplastra, olea, vnguenta & illitiones plerumque damus. Siue enim stomachus laboret, aut iecur, renes aut aliud quodpiam viscus ex interioribus afficiatur, non parum opis ex istis medicaminibus foris adhibitis accedit. Prima siquidem omnium medicamenta externa fuerunt, quibus sola duce natura, ac citra experientiam olim veteres vsi sunt: atque nunc adhuc viri agrestes ictu, aut casu, aut alia re scindente vel contundente læsi sine delectu, obuiam quamlibet plantam assumunt, & affectæ parti admouent: sed fœlicem exitum, qui robore naturæ nonnunquam accidit, medicamento interdum noxio tribuunt. Quæ autem externa medicamenta optima sint, quæ in pharmacopoliis asseruāda & quo modo parāda, in his tribus libris ostēdimus. Atq; vt in tribus superioribus, à liquidiorib. nēpe syrupis orsi, mox crassiora, vt Eclegmata, dein crassissima, vt electaria, postea solidissima vt pilulas & Trochiscos optima methodo descripsimus: sic in his posterioribus ab Oleis auspicati, statim vnguenta spissiora, dein emplastra crassissima subiungemus. Ab oleis igitur initium sumentes, à quibus cerata, vnguenta & emplastra magnam suæ compositionis partem mutuantur, primùm loquemur de his quæ per impressionem seu infusionem parantur, dein ea examinabimus quæ per expressionem trahuntur, postremò ea attingam, quæ per ascensum & descensum eliciuntur.

cap. 84. ser. 1. tet. 2.

Actua cap. 7. lib. 6. meth. med.

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ SEV ANTIDOTARII LIBER QVARTVS.

De Topicis, seu externis Medicamentis:

ET PRIMVM

De Oleis ex infusione Medicatis.

OLEA quorum est in Medicina frequens vsus, vel simplicia sunt, vel composita. Simplicia dicuntur, quæ nihil habent ab arte præter eductionem, quæ sine rerum aliarum mixtura peragitur, vt olea quæ expressione trahuntur, cuiusmodi est oleum simpliciter dictum, quòd scilicet ex oliuis maturis, omphacinum, quòd ex hisdem immaturis exprimitur: vt etiam amygdalinum, Caryinum, & alia pleraque ex fructibus aut seminibus expressa, quæ pro varietate seminum, à quibus educuntur, variam habent qualitatem, vt à calidis calidam, à frigidis frigidam, ab aliis qualitatibus aliam. Cum tamen oleum absolutè dicitur, Idipsum tãtùm quòd ex oleæ maturis fructibus extrahitur intelligendum est: Cuius extrahendi ratio non magis ad Pharmacopœos attinet, quàm vini exprimendi, aut panis conficiendi modus. Quod negotium & laboriosum opus rusticis, & in his operibus exercitatis meritò committitur, cum illa omnia alimenta sint, atq; in mensã, potiùs quã Officinam trahantur. Propterea de oleo communi exprimendo solitus esse non debet Pharmacopœus, sed de aliis omnibus quauis arte pre-

bata elicitis. De quibus omnibus hoc libro agimus, in cuius sectione priore, ea quæ per impressionem & infusionem rerum medicarum parantur, examinabimus, initio ducto à violato, quod scilicet primos Veris flores admittit.

Oleum violatum. CAP. I.

℞. Olei loti lib. v.
florum violar. martiarum, recent. ac tritarum,
succi vel aquæ infusionis violarum an. lib. ii.
Confusè omnia misce, & integram hebdomadam insola: Exemptas violatas fortiter exprime, & nouas impone; Atque fac ita ter: Postea coque in vase duplici dum aquea humiditas obsumpta sit.

COMMENTARIVS.

Omnes artis Pharmaceuticæ studiosi vnum Mesuem, tanquam optimum ducem vno consensu agnoscunt, miris laudibus efferunt, ac venerantur: Illius tamen leges & præcepta ad medicamentorum compositionem spectantia, perpetuò non seruant, sed modò probant, modò improbant. Nec imprudenter ab eo, & aliis antiquis, quibus tamen prima laus semper debetur, aliquando recedunt, dum longo vsu doctiores facti, ac magis experti, quæ melius aut deterius, hoc vel illo modo posse fieri norũt, immutãt. Sic de medicamẽtorum cõpositione aliquid sæpe detrahũt, aut addũt, aut methodum ab inuentore traditam non sequuntur. Sic in his oleis medicatis ex infusis ac maceratis rebus parandis dissentiunt, vt in oleo violato; ad cuius confectionem iubet Mesue oleum ex oliuis immaturis expressum, aut amygdalinum, aut sesaminum assumi & ablui; deinde flores diebus septem in oleo macerari, insolari & exprimi: Postea tribus horis in vase duplici coqui: Idque ter iterari, abiectis semper floribus expressis, & recentibus immissis: Tum demum lento igne coqui ad humiditatis aquosæ deperditionem, & in vase idoneo seruari.

Præparatio ex Mesue.

Hanc parandi rationem multi Pharmacopœi sequuntur, vt Tholosani, qui Mesuei præceptiones ac methodum vix vnquam negligunt: Alij non ita in ipsius verba iurarunt, quin pro rationis dictamine nonnulla interdum immutent. Facile enim est inuentis addere, aut

aut perfectionem maiorem quæ superflua sunt, detrahere, aut minus bene disposita, castigare.

Sic autem ferè vbique locorum oleum violatum paratur. Primò olei communis synceri quantitas quædam ad libitum assumitur: aqua fontana verberatur, abluiturque: In vase vitreo, aut fictili vitrato imponitur: Flores violarum martialium, recentium, simul infunditur: hebdomadam integram macerantur, & si tempus permiserit insolantur. Dein parum ac lento igne feruefiunt, vt exprimantur: Postea noui flores, vt ante, immerguntur, & exprimuntur: Idque ter iteratur. Tandem abiectis post vltimam infusionem floribus oleum blãdo igni feruefit, ad aqueæ humiditatis dissipationem. Atque in vase idoneo reponitur & seruatur. Consuetus parandi modus.

Vt autem melius fiat, in tertia tantum infusione poni debet succus vel infusio violarum, non in prima, aut secunda, ne tota mixtura rancescat aut corrumpatur. Additur vero ne oleum intercoquendum vratur, atque vt violarum facultas in eo ipso tota relinquatur.

Oleum violatum inflammationem extinguit, pleuriticos iuuat, asperitatem arteriæ, & pulmonis lenit, apostemata calida contemperat, phlegmonas omnes remittit, & dolores mitigat. Vires.

Oleum Keirinum. D. Mes. CAPVT II.

℞. Florum keiri, seu leucoij lutei ℥ vii.
olei optimi lib. I. ß.
aquæ decoctionis florum keiri ℥ iii. ß.
simul permisce, insola, exprime: Idque ter: Parum coque & serua.

COMMENTARIVS.

Occurrunt secundo loco flores copiosissimi Leucoij lutei, seu Keiri. ab Arabibus dicti, ex quibus suadet Mesue eo modo per impressionem oleum parari, quo chamemelinum, & hoc, quo rosaceũ: hoc est, ex tribus infusionibus insolatis & expressis, addita certa quantitate succi, vel decocti eorumdem florum: qua post vltimam macerationem lento igne absumpta, oleum tandem expressum, colatum, ac limpidum in vase reponitur idoneo & seruatur. Vt pluri- Præparatio.

mum tamen paratur nunc ex vna, aut altera infusione, absque decocti alicuius aut succi commixtione, atque confusè flores oleo immersi multos menses relinquuntur ante colaturam. Improba tamen est isthæc parandi ratio, per quam & olei corpus magis turbidum est, & vires imbecilliores.

Vires. Ritè partum moderatè calefacit, tenuat, lenit, digerit, dolores vel à flatibus, vel materia frigida ac pituitosa mitigat, Arthriticis & resolutis prodest, & neruorum & iuncturarũ doloribus auxiliatur.

Oleum Irinum. CAP. III.

℞. Radicis Ireos lib. I.
florum eiusdem lib. ii.
Macerentur in decoctionis aliarum radicum Ireos sufficienti quantitate: Adde olei dulcis, aut sesamini lib. v. Coque in vase duplici & percola: Atque tertiò fac similiter, nouos flores & radices addendo, macerando & exprimendo, oleumque postremò expressum serua.

COMMENTARIVS.

Iridis multæ sunt varietates, quas lib. de simplicibus enumerauimus: Omnium prima floret cœlestis dicta, dein alba seu Florentiana: Ex vtraque, sed potissimum ex illa oleum per infusionem paratur, radicibus & floribus explicato modo maceratis & expressis. Sunt qui tantùm in diplomate seu vase duplici radices tritas, simulque flores parum tusos cum succo aliarum radicum coquunt, dein oleum superfundunt, atque denuò elixãt ad seri deperditionẽ. Sic paratum oleum & odoratum, & efficacissimum est: Efficacius tamen si bis, aut ter, vt fieri solet, idem repetatur.

Præparatio

De florum autem ad radices proportione inter authores nulla dissentio, cum illorum ad has, duplum pondus definiant: Sed de aliis radicibus in aqua elixandis, & de aqua ipsa non conueniunt, vt neque etiam de oleo illis commiscendo. At vero relictis, breuitatis gratia, opinionum varietatibus, dicimus libram vnam radicum assumẽdam, & in aquæ libr. iiij. aut v. ad summum, ad medias incoquendam. Nonnulli definito radicum, florum & aquæ ponderi, lib. ii. tan

tùm olei permiſcent, alij lib. vii. ß. aut lib. viii. Ego medium pondus, nempe lib. v. permiſceo, & blando igne ſimul omnia percoquo ad humiditatis ſeroſæ reſolutionem.

Oleum Irinum calefacit, emollit, tenuat, potenter digerit ac reſoluit, concoquit, penetrat, aperit, maturat, aurium ſonitus tollit, ſtrumas diſcutit, alioſque tumores duros, ſpaſmum, & narium fœtorem emendat, & dolores à frigida materia natos ſedat. Vires.

Oleum roſatum completum. D. Meſ. CAP. IV.

℞. *Olei communis loti lib. iiii.*
roſarum recentium, completarum lib. i. ß.
aquæ infuſionis roſarum lib. i.
In vaſe idoneo ac ritè operculato impoſita, diebus ſeptem inſolentur, dein blando igne horam dimidiam coquantur in vaſe duplici. Expreſſis & abiectis foliis noua imponantur, atque tertio immutentur, tot dies inſolentur, coquantur, exprimantur. Expreſſum oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Oleum roſatum completum ſic à Meſuë nuncupatur, quod fit ex oleo, maturis ex oliuis expreſſo & pluries loto, & foliis roſarũ rubearum explicatis ſeu expanſis, integram hebdomadam inſolatis, atque ter mutatis, vt dictum eſt in formula præſcripta, in qua iuſtum pondus ſingulorum definimus à Meſueo cuiuſque voluntati, & arbitrio relictum, præter aquam infuſionis roſarum, quam oleo æqualem ſtatuit. Nos tertiam aut quartam tantùm illius partem ad oleum ſufficere credimus. Dum enim maiore quantitate ponitur, vix poteſt inſolatu reſolui: Coctione verò longiore oleum alienum calorem contrahit, & natiuam odoris ſuauitatem amittit. Tres aliæ deſcriptiones à Meſuë traditæ negliguntur. Oleum quomodo lauetur.

Oleum autem multifariam ablui ſolet, vel enim olla quadam, aut alio vaſe idoneo ſimul cum aqua excipitur, & diu verberatur: Ita tamen vt poſtquàm quieuerit facilè poſſit ſeparari: vel in ampulla vitrea in fundo perforata diutius agitatur, occluſo foramine, necnon orificio ſuperiore. Tum intermiſſa per horam agitatione, ac foramine inferiore aperto, quæ ſubſidebat aqua fluere permittitur: Eo-

dem recluso, quod innatabat oleum, in ampula relinquitur: Cui nonnumquam alia aqua superfunditur. Sed de præparatione medicamentorum satis abundè in nostris Institutionibus disseruimus.

Olei rosati vires. Oleum rosatum completum inflammationes extinguit, roborat, cogit, densat, ventriculum æstuantem temperat & recreat, renũ ardores temperat, dolorem capitis à causa calida sedat, fluxiones sistit, & humorum impetum cohibet.

Ol. Rosatum Omphacinum, vulgò incompletum.

CAP. V.

℞. Olei Omphacini loti lib. iii.
rosarum nondum penitus expansarum & exungulatar. lib. i.
misce in vase idoneo, & septem dies insola: Terque repete. Et fac, vt dictum est de oleo rosato completo & serua.

COMMENTARIVS.

Præparatio. Oleum hoc incompletum dicitur, quòd fiat ex rosis incompletè explicatis, & ex oleo ex oliuis incompletè maturis expresso, quod Omotribes seu crudum, viride & Omphacinum nuncupatur, quodque solùm extrahitur ob medicos vsus, cuius inopia oleum commune ac maturum abluitur in Omphacio, vt aciditatem acquirat, & vim magis refrigeratoriam. Deligendæ autem sunt rosæ rubræ, recentes, nondum plane explicatæ: Postea ab vngulis seu partibus albidis purgandæ, & in mortario lapideo cũ pistillo ligneo tundendæ, in oleo macerandæ & hebdomadã integrã soli exponendæ, tũ exprimẽdæ. Expressis & abiectis rosis priorib. aliæ nouellæ immitẽdæ, insolandæ & exprimendæ: Atque tertiò iterandæ & quadraginta dies soli exponendæ: Postremò oleum expressum vsui reponendum.

Vires. Oleum Omphacinum multum refrigerat & roborat: Ob id doloribus à causa calida confert, Erysipelata extinguit, ardores plurimũ mitigat, humorum fluxus cohibet, & ventriculi ac viscerum ęstus temperat.

Ol. rosatum simplex, ac vulgare. CAP. VI.

℞ Olei communis loti lib. ii. ß.
rosarum exungulatarum tusarum lib. i.
misceantur, insolentur dies quadraginta, dein in vase duplici coquantur ad humiditatis excrementitiæ deperditionem: Postea fortiter exprimantur. Expressum oleum seruetur.

COMMENTARIVS.

Isthæc olei rosati descriptio quòd simplicissima sit & paratu facillima, omnium vsitatissima est. Qui enim magis rebus suis, quàm ægrorum sanitati consulunt, vix vnquam medicamentum quantumuis euporistum, seu paratu facile, ex arte & ratione conficiunt. Nam hodie multi pharmacopœi rosas recentes quasuis, modo rubras, non exungulatas assumunt: In oleo communi illoto macerant: In sole duos menses, aut plures exponunt vase vitreo aut figulino. Postea vel hyeme, vel alio vtendi tempore, pauco decocto, aut succo rosarum adiecto in diplomate coquunt & exprimunt: Sicque reponunt. Præparatio

Oleum rosatum simplex similes habet vires, atque omphacium, sed imbecilliores. Eo tamen maior pharmacopœorũ pars vtitur, & per se & aliis medicamentis commixto. Et cum à medicis ad inflammationem quamdam Oxyrrhodinum præscribitur, huius olei tres partes assumunt, quibus quartam aceti portionem adiiciunt, & efficiunt oxyrrhodinum. Vires. Oxyrrhodinum.

Oleum liliorum simplex. D. Mes. CAPVT VII.

℞. Olei maturi lib. ij. ß.
florum liliorum detractis filamentis croceis lib. i.
aquæ decoctionis liliorum lib. ß. aut ℥ vii. ß.
Macerentur simul, insolenturque: atque per macerationes, insolationes & expreßiones iteratas paretur hoc oleum, quo modo rosatum completum.

COMMENTARIVS.

Duplex à Mesue datur huius olei descriptio: vna simplex, quam hic exhibemus, vt præstantiorem & vsitatiorem: altera magis composita quam subticemus, vt inutilem & nullibi parari solitam.

Præparatio. Illius autem parandi methodus non omnibus vna: Alij enim simplicissima præparatione contenti flores tantum semel infundunt, insolant & exprimunt. Alij ter hæc omnia repetunt, adduntque quartam aquæ decoctionis liliorum ad oleum partem, quam lenta ebullitione exhalant: hocque modo paratum oleum efficacissimum habetur, & magis vsui reponendum: Trina enim maceratione, insolatione & expressione vires maiores acquirit.

Vires. Oleum liliorum moderate calefacit, resoluit, dolores à quacunque causa subortos sedat, omnem acrimoniam mitigat: thoracis, ventriculi, renum, vteri, vesicæ ardores & dolores contemperat.

Oleum Nenupharinum. CAP. VIII.

℞. Olei loti lib. v.
florum nympheæ à quibus exterior pars herbacea, & interior crocea detracta est, lib. ij.
aquæ decoctionis florum prædictorum lib. i. & ℥ iii.
Omnia in vase idoneo reponantur, insolentur, exprimantur, atque ter iterentur, vt in oleo rosato completo.

COMMENTARIVS.

Idem est huius olei parandi modus atque violacei. Abluitur primum oleum, vel maturum vel omphacinum. De neutro enim Mesue loquitur definitè, crudum tamen seu omphacinum maturo conuenientius est & accommodatius, in quod flores nenupharis albi, non lutei à partibus dictis repurgati macerentur, & dies septem infundantur, parum feruefiant & exprimantur; antè superfusis lib. I. & ℥ iii. aquæ decoctionis florum nympheæ alborum. Atque vbi cũcta hæc iterata fuere, & aquea humiditas, lenta ad blandum ignem ebullitione, deperdita: Expressum tandem oleum, vt ritè paratum, vsui reponendum est Vt autem ritè paretur decoctio admiscenda, florum nenupharis ℥ iiij. assumendæ sunt: in aquæ fontanæ lib. I. ß. ad ℥ iii. aut iiij. deperditionem incoquendæ. Hinc colatura macerationi commiscenda. Compositionis illustratio. Preparatio.

Oleum nenupharinum refrigerat magis, quàm violatum, somnum conciliat, ardores hepatis, renum & iecoris contemperat, veneris motus arcet, tentiginem impedit, & dolores capitis à causa calida sedat. Vires.

Oleum de Mentha. CAP. IX.

℞. *Olei lib. ii. ß.*
mentæ satiuæ lib. I.
succi eiusdem ℥ vii. ß.
confusè permisceantur: dies septem Soli exhibeantur: Dein per horam in duplici vase coquantur: Postea exprimantur: Atque bis, terque omnia iterentur. Postremo oleum expressum seruetur.

COMMENTARIVS.

Sunt qui ad huius olei confectionem Omphacinum assumunt, quòd sua stypticitate ventriculum roboret: Alij maturum & completum, quod eumdem magis calefaciat & coctionem iuuet: vnde oleum eustomachicum à nonnullis dicitur. Debet autem seligi mentha satiua, crispa ac viridis, cuius folia tunsa oleo macerabuntur, atque ter mutabuntur præscripto modo.

Vires. Oleum de mentha ventriculum frigidiorem calefacit, imbecillũ roborat, coctionem iuuat, vomitum sistit, appetentiam reuocat, nauseabundo stomacho succurrit, & flatus discutit.

Oleum de Absynthio. CAP. X.

℞. *Olei communis lib. v.*
comarum absynthij lib. ij.
succi eiusdem lib. I. & ℥ iij.
misce & confice eodem modo, quo superius descriptum.

COM.

COMMENTARIVS.

Hoc oleum authoris est incerti, licèt à multis describatur, sed diuersa semper absynthii ad oleum proportione. Alij siquidem illius quantitatem valde exiguam ponunt, alij maximam. Nos Parisiensiũ pharmacopœorum optimam methodum sequuti, ex olei partibus quinque, absynthij duabus, succi eiusdem tantùm quarta ad oleum proportione. Nonnulli ad maiorem astrictionem & robur rosas permisceri debere suadent, satius tamen est descripto modo parare, nam absynthium stypticitate non caret, præsertim Ponticum & vulgare. Si quis maiorem astrictionem expetierit, illi licebit vtendi tempore nonnihil ex oleo myrtino aut rosaceo commiscere.

Oleum de absynthio calefacit & roborat, præsertim ventriculum, appetitum excitat, humores crudos coquit, flatus dissipat, vermes enecat, & obstructiones à causa frigida tollit. Vires.

Oleum anethinum, & chamæmelinum. CAP. XI.

℞. Olei communis lib. ij.
florum chamæmeli, vel summitatum anethi lib. i.
aquæ decoctionis alterutrius lib. ß.
Permisceto, septem dies insolato, ad serosæ humiditatis exhaustionem coquito. Hoc bis, terve iterato, & vsui reponito.

COMMENTARIVS.

Auicen. Villanouanus. Hæc duo olea similes vt habent vires, sic simili modo parantur. Nonnulli flores chamæmeli diem integrum siccant in loco Soli non exposito, nec dosim illorum, vt neque olei definiunt. Multi par pondus & florum & decocti eorumdem sumunt; olei verò quantitatem sufficientem, in qua nempe flores queant ritè macerari. Sunt qui lib. i. tantum florum immergunt in olei lib. v. & sesquimensem circa caniculam Soli exhibent, tùm exprimunt & seruant. Compositionis illustratio.

Si autem à medicamenti virtute aut imbecillitate, sumitur mixtionis & præparationis bonæ vel malæ indicatio, descripto parandi modo hæc olea confecta erunt efficaciora.

N

Oleum chamæmelinum calefacit & resoluit moderatè, dolores à causa frigida sedat, & neruis roborandis prodest.

Vires olei chamæmelini.

Anethinum quoque resoluit, calefacit, flatus discutit, neruos confortat, lassitudines tollit, dolores articulorum mitigat, venarum spiracula laxat, & conuulsionibus confert.

Vires Anethini.

Oleum rutæ.

Oleum Rutaceum eodem modo parari solet & debet. Aliud magis compositum describitur à Nic. Alexandrino, quod præter folia rutæ tunsa recipit sampsuchum & cuminum: raro tamen præparatum inuenitur. Nam quod à Mesuë datur, satis potenter ea præstat quæ pollicetur. Calefacit, tenuat, digerit, vteri dolores à causa frigida sedat, & flatus discutit, atque doloribus omnium corporis partium, quæ calefieri postulant, accommodatur, inquit Actuarius.

Vires.

Oleum sãpsuchinũ.

Oleum Sampsuchinum vel simplex est, ex huius foliis & succo, vel decocto & oleo à Mesuë confectum, vel magis compositum ex Dioscoride, quod præter ea folia myrthi, serpillum, abrotonum, sisymbrium, & cassiam ligneam admitit. Hoc vix vnquam paratur, illud rarissimè, nisi ob emplastri è meliloto confectionem. Paratur autem Mesuei decreto vt Oleum Myrtinum: hoc vero vt melinum, siue cydoniorum: hoc est, ex sampsuchi foliis & eorum succo confusè oleo maceratis, insolatis & expressis, atque ter mutatis. Quid vero sit sampsuchus, & an à maiorana dissideat lib. de simplicibus demóstrauimus.

Cap. 18 lib. 6. de re medic.

Vires.

Oleum Sampsuchinum calefacit, & roborat caput, & neruorum genus omne.

Oleum sãbacinum.

Oleum de Iasmino, quod Arabes Sambacinum vocant, Medicorum decreto in pharmacopoliis multis paratum seruatur. Viribus enim pollet efficacissimis, tum ad dolores à causa frigida sedandos, tum ad resoluendum & digerendum. Maximè autem commendatur ad ventris dolores & tormina, quæ sæpè pueros lacessunt, mitiganda ac sedanda. Conficitur eodem modo, quo rosatum completum, aut Keirinum.

Cap. 57. lib. 1.

Vires.

Oleum Hypericonis simplex. CAP. XII.

℞. Summitatum Hyperici nondum maturescentis l. j.
Olei communis lib. ij.
aquæ decoctionis florum & foliorum hyperici lib. ß.
Misce, & insola per hebdomadam: dein coque ad seri dissipationem : tum exprime: idque ter repete. Et postremò expressum oleum vsui reconde.

Oleum Hyperici magis compositum D. Iac. de Maul.

℞. Comarum hypericonis ℥ iii.
infunde biduum aut triduum in vini odoriferi ℥ x.
Dein coque in vase duplici ad ℥ iij. exhalationem. Postea exprime, & parem hyperici quantitatem impone, macera, coque, & percola vt antè. Adde Olei ℥ vi.
terebinthinæ claræ ℥ iij.
croci ℈ i.
Coquantur simul ad vini consumptionem. Tum exprime, & in vase idoneo repone.

COMMENTARIVS.

Tres olei hypericonis differentiæ notantur. Prima simplicior & vsitatior, ex hyperici foliis & floribus & oleo parata. Alia magis composita, quæ præter dicta, terebinthinam, vinum & crocum admittit.

Tertia maximè composita Ioan. Vigonij, quæ alia adhuc olea, lacrymas, succos, radices, folia & vermes terrestres excipit. Prior in

pharmacopœorum Officinis, posterior in Chirurgorum tabernis haberi solet: alia modò in his, modò in illis pro medicorum imperio.

Simplicius autem oleum hypericonis præstantius habetur, si ex solis floribus ter in oleo maceratis, insolatis & expressis conficiatur. Illius tamen summitates cum foliculis & granulis sæpius sumuntur: atque vtroque modo confectum oleum prærubrum est, quasi cruentum, & velut Myrelæum, seu quid medium, inter vnguentum & oleum.

Vires. Mirum in modum neruos roborat, ecchymosin delet, humores digerit ac resoluit, dolores mitigat, & iuncturas recreat.

Ol. hyperici magis compositũ. Quod à Iacobo Manlio describitur, videtur potius esse balsamum quoddam, aut vnguentum vulneribus agglutinandis accommodatum, quàm oleum. Quia tamen eximium est, non negligendum. Si dum paratur, vinum per priorem ebullitionem citius exhalarit, aliud denuò affundendum, quod per vltimam dissipabitur.

Vires. Calefacit & siccat, neruorum puncturis & vulneribus plurimum confert, ambustis medetur: Ischiadicis vtiliter adhibetur, & ad omnes dolores à frigido contractos fœliciter vsurpatur.

Ol. Cyprinum Sambucinum De Enula. De meliloto. De carthamo. De Santalo citrino. Oleum Cyprinum seu Ligustrinum, quod Arabes de Alcanna nũcupant, & Oleum Sambucinum, parantur vt Rutaceum, Rarissimè tamen parantur vt & Oleũ de Enula, de meliloto, de carthamo, de Santalo citrino, & alia pleraque ab authoribus ad ostentationem potius, quàm necessitatem descripta.

Oleum de pomis mandragoræ. D. Mes. CAP. XIII.

℞. *Succi pomorum mandragoræ maturorum,*
olei sesamini, vel communis an. partes æquales.
Coque in diplomate ad succi euaporationem. Dein succi tantumdem adhuc superfunde, & coque, vt prius: idem ter fac, & vsui repone.

COMMENTARIVS.

Duę sunt huius olei descriptiones, vna Mesues, quam nunc exhibemus, vt paratu faciliorem & tutiorem: Alia Nic. Præpositi quã improbamus, vt nimis stupefactiuam & narcoticam. Non solùm enim succum mandragoræ admittit, sed etiam hyosciami, papaueris

& cicutæ, simulque opium. Nam cùm narcotica etiam benigna, nisi ritè præparata & prudenter exhibita, sensus consopiunt, & calorem insitum extinguũt, non opus est, tot eiusdem inimicæ qualitatis medicamenta in vnum aggerere: Adde quòd, ex medicamentorum stupefactiuorum vsu non summa sensuum requiritur stupefactio & necrosis, sed tantum inflammationis vel doloris sedatio. Si tamen ad Olei de pomis mandragoræ confectionem, parua tantùm pomorum quantitas suppetat, poterit radicum succus extrahi & permisceri. Nullum enim est mandragoræ parti magis affine substitutum, quàm pars alia mãdragoræ. Præparatio ex formula descriptionis satis patet.

Inflammationem omnem extinguit, dolores sedat, sensus stupefacit, cephalalgiæ & phrenitidi confert, & renum ardores illitum temperat. Vires.

Oleum Myrtinum *D.* Mes. CAPVT XIV.

℞. *Foliorum myrti viridium ℥ v.*
olei omphacini lib. i.
Misce & insola dies octo: In balneo Mariæ parum coquito: Expressa folia eiicito: recentia iniicito: Idque ter iterato: postremò oleum expressum seruato.

Oleum Myrtillorum.

℞. *Baccarum myrti lib. j.*
olei Omphacini lib. ij ß.
aquæ decoctionis foliorum & baccarum myrti ℥ vii.
macerentur & coquantur ad aquæ deperditionem. Expreßis & abiectis baccis, aliæ recentes, vt priores macerentur, & coquantur donec tabescant. Idque iteretur tertiò, si efficacius oleum requiratur. Expressum tandem oleum seruetur.

COMMENTARIVS.

Oleum myrtinum dicitur quod fit ex myrti foliis maceratis & expressis: oleum myrtillorum, quod ex eiusdem baccis seu myrtillis conficitur. Vtrumque vsuale & viribus est eximium: sed baccarum inopia, alterum solummodò, quod ex foliis maceratis paratur, in officinis asseruatur. Qui myrtillos tantum aridos habent, ex hisque oleum parare concupiscunt, vino odorato humidiores & tumidiores efficiunt, dein oleo miscent, coquunt & exprimunt, & vsui reponunt.

Aliquando oleum myrtinum paratur ex succo foliorum myrti & oleo, quibus additur ladanum. Est tamen vsitatius & melius, quod modo à nobis descripto conficitur.

Vtrumque refrigerat, densat, astringit, cerebrum, neruos & ventriculum roborat, capillos retinet, eorumque defluuium sistit, gingiuis medetur, dentium dolori, laxatos artus firmat, pustulas erumpentes illitu emendat.

Oleum cydoniorum. D. Mes. CAP. XV.

℞. Carnis Cytoniorum integrorum tritorum, succi eorum an. lib. ß.
olei omphacini lib. i. & ℥ iij.
Vase vitreo, aut saltem vitrato excepta dies quindecim insolentur: dein coquantur in vase duplici ad succi consumptionem: Expresso fortiter oleo, alia caro trita & succus addantur, insolentur, concoquantur, exprimantur bis aut ter: postremò colatum oleum seruetur.

COMMENTARIVS.

μήλινον Melinum. Autumno paratur hoc oleum, Melinum Græcè dictum, quo tempore mala cotonea magnitudinem perfectam adepta maturescunt: Antequã tamen planè maturuerint assumenda, nec depellanda, sed à lanugine tantum spolianda, dein raspanda, vt cum Aromatariis loquar, seu ferramento segmentis quibusdam exasperato, dera-

denda. Postea pondus æquum succi colati, & carnis tritæ aut derasæ, nec expressæ sumitur, & oleo confusè permixtum ter insolatur, coquitur, exprimitur modo explicato. Narrat Syluius succum cydoniorum ita crepitare & agitari dum oleo incoquitur, visu mirabile, vt oleum omne tandem vase excutiat: Ob id, inquit, vase duplici, hoc oleum coquendum est simul, ne ab Empyreumate oleo impresso, vires cytoniorum aut deteriores aut imbecilliores euadant.

Oleum id refrigerat, astringit, ventriculi & intestinorum retentricem facultatem roborat, coctionem iuuat, vomitum sistit: Ob id cholerae morbo, lienteriæ, dysenteriæ confert, & partem quamuis laxiorem & imbecillam firmat ac roborat. Vires.

Pigmelæum seu Myrelæum, aut Oleum pigmentatum.
CAP. XVI.

℞. *Summitatũ botryos herbæ granulis onustarũ m. iij.*
baccarum botryos fruticis ℥ *viii.*
vini albi optimi lib. ß.
olei boni lib. i ß.
Misce, & septem dies insola: dein in balneo Mar. simul tandiu totum incalescat, vt vinum vanescat. Expressum oleum, in vase idoneo reponendum cum ℥ *iii. terebinthinæ venetæ, & ad vsus seruandum.*

COMMENTARIVS.

Parari debet circa principium Autumni hoc oleum, quod Myrelæum, quasi Vnguento-læum, seu oleum pigmentatum vocauimus. Vtraque enim planta ex qua conficitur, pymentum Gallis, quasi pigmentum dicitur, & à nonnullis Ambrosia. Halitus enim fragrantia odoratum exhilarat, & lentore quodam aromatico, & velut vnguentario, quo extrinsecus percipitur admodùm glutinosa, contrectantium digitos inuiscat.

Naturam vtriusque cùm accuratè perspexisset honorandus vir Dom. Claud. Gonerius, doctrina & morum integritate commendatissimus, ægrè tulit tam eximias stirpes, quas etiam ipsa natura odore, sapore, pinguitudine, multùm insignes designat, à medicis nec celebrari, nec vnquam vsurpari. Sed hinc forsan harum planta-

rum contemptus subortus est, quod valdè frequentes sint. Nam quæ inter herbacea continetur, in omnibus hortis cultioribus inuenitur: Quæ vero fruticum modò assurgit, & ramulos ligneos erigit, in solo Parisiensi, aut longè non dissito, lætè ac spontè prouenit: atque circa Septembris initium copiosa Lutetiam deuehitur, & ibi ferè tantùm à mulierculis emitur ob fragrantiam & odoris suauitatem vestibus conciliandam. Cùm autem qualitates vtriusque sæpe explorarim, & efficacissimas compererim, ex eis Oleum paraui iuxta descriptionem traditam, quod sanè viribus, multis Balsamis respondet: Nam paralysi, tremori, & neruorum imbecillitati valde confert, dolores articulorū frigidos aufert, œdematosos tumores digerit, dolores à pituita natos tollit, humores crudos coquit & resoluit, cerebrum & genus neruosum roborat, & cum pauca terebinthina vlcera dysepulotica ad sanitatē perducit: Balsamum quoddam iure dici potest.

SECTIO SECVNDA.

De Oleis, quæ quouis tempore conficiuntur.

PRiore libri huius sectione omnia olea vsitatiora & pharmacopolio magis necessaria perstrinximus, vere, æstate, & Autumno per infusionem parari solita, pro medicamentorum vbertate & bonitate quæ natura istis temporibus recentia & viribus eximia, libera manu ad tyronum manus suppeditat: Sequitur nunc, vt alia quæ quouis tempore parari queunt, eadem arte describamus.

Oleum Masticbinum D. Mes. CAP. I.

℞. *Mastiches ℥ iii.*
olei rosati ℥ xii.
vini generosi ℥ iiii.
Coque in vase duplici ad vini consumptionem. Eo cōsumpto, percoletur oleum, & vsui reponatur.

COMMENTARIVS.

Duas tradit Mesuë olei mastichini descriptiones, vnam ex mastiche & oleo sesamino compositam, quæ nullibi parata reperitur: alteram ex vino, mastiche, & oleo rosato, quæ frequenti est in vsu. N. Præpositus tertiam præponit, quæ ab omnibus improbatur. Myrepsus præter priorem à Mesuë datam, alias adhuc duas subiungit, vix vnquam celebratas. Sola igitur ea est huius olei admittenda descriptio, quam ex Auicenna & Mes. damus: Ad cuius confectionem mastiche crassiusculè terenda: dein cum oleo rosato & vino rubro in diplomate tandiu coquenda, & inter coquendum spatula mouenda, donec vinum penitus fuerit absumptum. Præparatio

Oleum mastichinum cerebrum, neruos, ventriculum, hepar & articulos roborat, duros tumores emollit, & dolores sedat. Vires.

Oleum nardinum D. Mes. simplex. CAPVT II.

℞. *Nardi Indicæ ℥ iii.*
vini & aquæ an. ℥ ii ß.
olei sesamini lib. i. ß.
Coquantur in duplici vase, igne lento, & frequenter mouendo, ad humoris aquei dissipationem.

COMMENTARIVS.

Multus est nimis aliquando Mesuë in medicamento eodem variando, quadruplex enim oleum rosatum descripsit, triplex nardinum, sed quæ tantùm inter illa priore loco describuntur, vsurpantur. Alia nunquam aut rarissimè vt & alia duo à Myrepso descripta, quæ nimis sumptuosa sunt, & verius balsama aut vnguenta quàm olea.

Ad nardini autem simplicis confectionem, olei sesamini defectu, oleum dulce substituitur, nullo aut exiguo errore. Nam Mesuë aliquando imperat oleum sesaminum vel dulce ad libitum assumi. Spica verò minutim incidenda, tres aut quatuor horas in vase fictili, aut vitreo cum vino, aqua & oleo maceranda. Dein omnia vase duplici feruefacienda ad aquæ & vini dissipationem. Sunt qui nardum in aqua & vino tantùm macerant, idque diem integrum. Sic tamen cùm illius vires magis dissipentur, præstat breuiore temporis spatio, oleo simul, aqua & vino super cineres parùm calidos infundere. Olei autem libra dimidia cùm parcior videretur ad ℥ iii. nardi, quæ magna mole admodùm leuis est, ex Fernelio & Medicis Romanis aucta est, & pro lib. ß. lib. i. ß. posita.

Ol. Benedictum. Vires. Oleum nardinum ob insignes virtutes benedictum appellatur, calfacit, tenuat, digerit, modicè astringit: Ob id affectibus omnibus frigidis, flatulentis, cerebri, ventriculi, iecoris, lienis & vteri plurimùm confert, & corporis odorem & colorem commendat.

Oleum Croci D. Mes. CAP. III.

℞. *Croci,*
calami aromatici an. ℥ *i.*
myrrhæ ℥ ß.
Macera dies quinque in aceto: sexto die toto, infunde.
Cordumeni, i. carui, vel eius loco cardamomi ℥ *ix.*
Septimo coquantur simul lento igne ad aceti cōsumptionem, cum
Olei ℔ *i.* ß.
Percolatum oleum in idoneo vase reponito, & seruato.

COMMENTARIVS.

Morbus vix datur vllus frequentior Neapolitano, nec medicamentum ad ipsius expugnationem vsitatius Emplastro de ranis à Ioã. Vigonio descripto: Nullus est enim adeò misellus barbitonsor oppidulanus, qui hoc medicamentũ saltẽ odore, colore & nomine, si non viribus, non norit, & periculum simul & lucrum fecer t. Ad illius autem compositionem cùm accedat Oleum de croco, in pharmacopoliis paratum debet asseruari, alioquin malè & præter autoris intentionem conficitur: Ob eum tamen vsum à Mesue inuentum nõ arbitror, qui vel luem veneream non vidit, vt credibile est, aut subticuit: sed ad vterum & neruos roborandos, amborum dolores sedandos, duritates emolliendas & discutiendas, & colorem conciliandum. Quid vero sit Cordumeni, lib. de simplicib. demonstratur.

Cap. 2. lib. 5. — Vires.

Oleum de Capparibus. CAP. IV.

℞. Cortic. radic. capparis ℨ i.
cortic. mediæ tamarisci,
foliorum tamarisci,
sem. agni casti,
ceterach,
cyperi, an. ℨ ij.
rutæ ℨ i.
aceti, vini albi generosi, an. ℥ ij.
olei maturi lib. i.
Coquantur omnia in vase duplici ad aceti & vini deperditionem. Percolatum oleum vsui reponendum.

COMMENTARIVS.

Huius olei inuentio recentioribus tribuitur: De eo namque veterum nullus, quod sciam, loquutus est: author tamen incertus perhibetur: sed quicumque is fuerit, hoc oleum medicatum methodicè ac legitimè compositum, & viribus eximium descripsit: quod ideo

ferè vbique locorum paratur iuxta descriptionem à nobis traditam, & ab omnibus probatam, vno Brasauolo dempto, qui rerum nouarum cupidus illam immutauit. Sed ex his ipse est, credo, qui malunt videri quàm æstimari.

Præparatio

Vt autem ritè paretur id oleum, primò radices cyperi minutim incidendæ: dein simul cum corticibus capparum & tamarisci terendæ. Reliqua quoque simplicia, tamariscus, scolopendrium, ceu ceterach & ruta simul tundenda, seorsim verò semen agni casti seu viticis. Tum omnia simul miscenda, diebus quindecim maceranda vino, aceto, oleo: postea in diplomate coquenda ad vini & aceti dissipationem. Tandem percolatum oleum seruandum.

Cap. 7. lib. 1. de simplic. med. fac. Ca. vltimo li. 2. comp. medic. local.

Vires.

Affectibus lienis magnopere prodest: eius enim duritiei, scyrrho, obstructioni & dolori medetur: meatus & poros cutis aperit, humores resoluit, & flatus discutit.

Oleum ex Euphorbio D. Mes. CAP. V.

℞. Euphorbij ℥ ß.
olei keyrini,
vini odoriferi an. ℥ v.
Coquantur simul ad vini consumptionem.

COMMENTARIVS.

Vt aqua arte frigidior, vel calidior efficitur, sic quoque oleum, quod multum refrigerans, si sedum, seu semperuiua, aut refrigerans & stupefactiuum, si mandragora in eo maceretur: calidissimum, si piper aut Euphorbium. Ab his omnibus legitimè adhibitis olea nonnunquam per impressionem medicata fiunt, medicis vsibus accommodatissima. Licèt enim Euphorbium acerrimum & calidissimum sit, ad multa tamen commendatur à Galeno, seu permistum ceræ, ad coxendicum affectus, seu oleo liquatum ad hemicraniam à causa frigida: Ex cuius lectione doctior & audacior factus Mesuë, hoc oleũ primum ab illo inuentum, in ordinem aliorum à seipso descriptorũ retulit. Aliud adhuc subiungit ex Auicenna, cui pauca quædam adijcit. Sed nullius vnquam fuit vsus, vel penitus exoleuit. Ad superiùs autem descripti præparationem, Euphorbium seligendum album & recens, cuius penuria, vetus dupla portione Galeni consilio sumen-

Præparatio

dum: in puluerem tenuem læuigandum, superfuso pauco vino, aut oleo κeyrino, ne acriter, vt solet, nares & cerebrum feriat. Tritum oleo & vino permiscendum, & vase duplici spatula subinde mouendo: lentè, ac tandiu coquendum, donec vinum exhalarit. Postea oleum percolatum vsui reponendum.

Oleũ de Euphorbio multùm prodest frigidis cerebri, & neruorum affectibus, cephalalgiæ, hemicraniæ, lethargo, naribus immissum. Valet quoque ad dolores frigidos iuncturarum, hepatis & lienis. Vires.

Oleum Moschellinum ac Moschatellinum. CAP. VI.

℞. Nuces moschatas. N. ij.
moschi ʒ ß.
folij,
spicæ nard.
costi,
mastiches an. ʒ vi.
Styracis calamitæ,
xylocassiæ,
myrrhæ,
croci an. ʒ ij.
caryophyllorum,
carpobalsami, vel cubebarum,
bdellii an. ʒ ii.
Olei puri lib. iii.
vini generosi ℥ iii.
Terenda ex arte trita, atque confusè mista bulliant ad vini dissipationem. Percolatum tandem oleum vsui reponendum.

COMMENTARIVS.

Dissidium est inter peritos de huius olei authore, descriptione, nomine, & simplicium dosi. Quotquot enim de eo sunt loquuti, cũ aliquid vel addiderint, vel detraxerint, priorem illius originem obscurarunt, & antiquam simul descriptionem immutarunt. Eam au-

tem turpiter deprauatam Ioubertus castigauit, & ad meliorem formam redegit, quam hic non tantum sub olei moschellini aut Muscellini, sed etiam moschatellini nomine exhibemus. Basim enim cũ duplicem habeat, atque vtramque eximiam, & voce & viribus coniugatam & affinem, ab alterutra denominari potest. Siue enim Muscellinum, vel potius moschellinum à moscho, seu moschatellinum à nucibus moschatis, vtraque nomenclatio, vt legitima, ferenda est. Ineptè verò à quibusdam Oleum Balaninum, quod simplex est, inodorum, & ex balano myrepsica, seu glande vnguentaria, trita & expressa dicitur.

Præparatio Vt autem ritè paretur, omnia seorsim trita, & simul mista præter styracem & moschum, macerentur oleo & vino super cineres calidos, diem integrum, aut biduum, in vase obturato: deinde coquãtur in duplici vase ad vini euaporationẽ. Postea oleo percolato, adhucq; calenti, adhuc styrax pulueratus, adhuc parum igne blando ferue fiat: postremò moschus misceatur: mixtura seruetur. Sunt qui moschi ʒ ij. alij ʒ iij adiiciunt. Quod diuitibus si arrideat, & mihi quoque ipsi: sed deterioris fortunæ viris non tolerabile duco.

Apud Alexandrinum ponitur oleum pumicum: Nonnulli interpretantur purum: alij Punicum dicunt, & oleum in Aphrica natum contendunt. Nos cum Iouberto ponimus oleum dulce & syncerum: pro aqua, vinum: pro *Neregil*, hoc est, nuce Indica, vt in quibusdam codicibus legimus, nucem moscatam: pro costo, si defuerit, radicem angelicæ, pro xylocassia, cinnamomum crassum: pro carpobalsamo, cubebas, aut semen lentisci, vel terebinthi. Cætera sunt facilia. Si verò quis pro nucibus moschatis nuces indicas, quæ non valde raræ sunt, assumere, non reclamabo, modo integræ non ponantur, cùm crassissimæ sint, nec numero mensurentur, vt moschatellinæ, quæ multò minores, sed illarum tantum odoratiores, ac pinguiores partes, quæ multæ sunt, in eadem nuce, iusta quantitate sumantur. De nucis indicæ miris ac variis viribus alibi suo loco dictum est. *Ca.712.*

Vires. Valet oleum moschellinum ad omnem frigiditatem corporis, præsertim ventriculi, quem roborat, calefacit, & coctionem iuuat. Strãguriosis, colicis, & neruorum omnibus propè vitiis succurrit.

SECTIO TERTIA.

De oleis, quę ex animalibus integris, aut eorum partibus conficiuntur.

Ec solùm nec semper ex stirpibus, sed etiam animalibus integris, vel eorum partibus infusis & expressis, olea medicata conficiuntur. Nam cum animantia cuncta in vsum & fauorem homini creata sint, à quibusdam victum habet, ab aliis vestitum, à nonnullis famulatum, ab aliis medicamentum: alit enim ouis, induit bombix, famulatur equus, lumbrici medentur. Plura autem homini sanando, quàm alendo conueniunt, quæ scilicet vires habent medicamentosas, quas multis modis extrahunt, parant, & salubriter exhibent medici. Ex his verò frequentißimè olea medicamentosa conficiunt, cuiusmodi est

Oleum Lumbricorum. CAP. I.

℞. *Lumbricorum terrestrium in vino albo lotorum,*
vini rub. generosi an. lib. ß.
olei veteris & clari lib. ij.
Coquantur omnia simul ad vini iacturam. Percolatum oleum vsui reponatur.

COMMENTARIVS.

Medicamentorum descriptiones nullius probati viri testimonio fulcitæ, vix ad multorum manus perueniunt integræ, cùm singuli

ſingula liberè immutent, authore nullo refragante. Hoc tamen oleum ἄδηλον, ſeu incerti authoris ab omnibus ſimiliter deſcribitur, nihilque diſcriminis notatur, niſi forſan in vini & vermium doſi; quæ in nonnullis exemplaribus par, in aliis diſpar habetur : in quibuſdam vini exigua eſt quantitas, quæ vermibus coquendis non ſufficiat : in aliis liberalior quæ diuturniorem coctionem requirat. Nos legitimam & vini ad vermes, & olei ad vtrumque proportionem dedimus. Proinde ſic rectè parabitur. Primùm lumbrici terreſtres aqua ſæpius mutata abluentur, dein vino albo, in quo per horam ſtagnare relinquentur. Peracta lotione & abiecto vino albo, vermes duplici vaſe excipientur, oleum affundetur, & vinum rubrum aut etiam album : tum omnia coquentur ad vini euaporationem. Tandem oleum per telam cannabinam traiectum vſui reponetur. Nonnulli coctos lumbricos terunt, & eidem oleo permiſcent in formam vnguenti, cuius tamen perquamrarus eſt vſus.

Preparatio.

Oleum lumbricorum articulorum doloribus confert, & neruis à cauſa frigida imbecillioribus roborandis, neruoſumque genus omne illitum recreat.

Vires.

Oleum de Scorpionibus ſimplex. D. Meſ.

Capvt II.

℞. Scorpiones num. xx. aut paulò plures, vel pauciores pro eorum magnitudine,
Olei amygdalar. amararum lib. ij.
Macerentur in vaſe vitreo, oris anguſti, probe obturati diebus triginta, in Sole æſtiuo, Percolatum oleum, ſeruandum.

Oleum

Oleum de Scorpionibus compositum. D. Mes.

℞. *Radic. Aristolochiæ rotundæ,*
gentianæ,
cyperi,
cortic. rad. capparis an. ℥ j.
Olei amygdalarum amararum lib. i. ß.
Omnia insolentur mixta in vase vitreo operculato, dieb. xx. Dein Scorpiones à decem ad quindecim oleo iniice: obtura, insola mense integro. Postremo colatum oleum serua.

COMMENTARIVS.

Natura hominem, vt proprium filium alit, tuetur & à morbis liberat, quos vel contrariorum oppositione abigit, vel alexiteriorum partim similium, partim dissimilium vsu curat. Sic Theriaca inter nostram naturam & venenum media pesti & morbis contagiosis ac malignis prodest. Sic Scorpiones nobis semper infensi, non solùm vulnera ab eisdem inflicta sanant, sed aliis morbis venenatis qualitatem malignam foras euocando, medentur. Ex his autem infusis & expressis parat Mes. oleum quoddam simplex, quod scorpionibus tantum & amygdalino amaro constat: aliud magis compositũ, quod præter dicta cyperum, aristolochiam, gentianam & corticem radicis capparis admittit. Si quis Manardi consilium sequutus, alia adhuc alexiteria miscuerit, laboris non pœnitebit, Oleum siquidem habebit mirandæ virtutis, contra omnia venena, & pestilentiam. Talis olei compositioris & alexipharmaci formulam subieciui, quod eiusdem medicamenti multiplex descriptio nauseam sæpè moueat. Desumpsit autem Mesuë hoc oleum compositum ex Rhasi, debetque potius parari quàm simplex, quia medicatius & efficacius, ad cuius confectionem radices primùm cyperi minutim incisæ contundendæ, vt & aristolochia, gentiana & radix capparis. Postea oleo macerandæ, & insolandæ, atque omnia peragenda, iuxta formulam datam. Per κιστ vnum olei à Mesuë definitum, Syluius intelligit sextarium vnum. Nos certiorem dosim arbitrati lib. i. ß. olei ponimus. Præparatio.

Oleum scorpionum morbis venenatis illitum prodest. Vesicæ & Vires.

renum calculos atterit, meatus diducit, dolores lenit, & saburram expellit, maximè vero id præstat calculoso si ab egressu balnei liniatur. Vtrumque viribus hisdem præditum est, sed compositum calidioribus & præstantioribus.

Oleum de Castorio. CAP. III.

Testium castorii à membranis mundatorum ℥ i.
℞ vini albi odoriferi ℥ iij.
olei lib. i.
Omnia simul coquantur ad exhalationem vini. Oleum postea vsui reponendum.

COMMENTARIVS.

Non omnino iniustè Nic. Præpositus accusatur latrocinij, quod multorum medicamentorum descriptiones à se antiquioribus furatus, eorum nomen subticuit, & prioris authoris gloriam sibi vendicauit. Hoc satis ex medicamentorum, quæ transcripsit, farragine patet: Inter quæ si forsan aliquod occurrat à seipso descriptum, nec medici solertiam, nec pharmacopœi dexteritatem sapit. Huiusce rei fidem facit olei castorei descriptio, ad cuius confectionem iubet ℥ i. castorij in olei lib. j. decoqui, ad tertiæ partis olei dissipationem, absque intermedio vino, aut aqua vel decocto idoneo. Sed quàm imprudenter ipsis tyronibus notius est, quàm vt pluribus sit opus demonstrare. Quis enim non scit oleum diem integrum, posse ignem sustinere citra iacturam, aut certè pauculam, nisi cum vritur? propterea quæ oleo coquuntur, non mollescunt, sed friguntur, & indurantur. Potest quidem hoc oleum sine alio liquore parari, modò castorium oleo tantùm maceretur, insoletur, & sic relinquatur. Assolet enim Oleum Castorinum non percolatum seruari. Fernelius aquæ vitæ ℥ i. adiicit, sed hæc tantilla portio, vim ignis non patitur nisi momentaneam. Alia descriptio magis composita datur à Iacobo de Manliis, quæ paratu difficilior, & multo sumptuosior est, rarissiméque paratur.

Castigatam igitur Præpositi descriptionem seruabimus, quæ satis efficaciter ea præstat, quæ Maniij descriptio pollicetur.

Confert enim tremori, neruorum & articulorum doloribus, conuulsioni & paralysi. Vires.

Ad psoram, impetigines & alia cutis vitia Mesuë parat Oleum ex viperis nigris, integris, igni lento, ad carnium dissolutionem coctis, in vase terreo, vitrato oris angusti. Oleum de Viperis Mes.

Falopius viperas cuiussuis coloris duas assumit, in frusta secat, oleo immergit, in vase orificij stricti, circa Canem æstiuo Soli exponit: postea exprimit & seruat, ad vlcera ex Indica lue contracta, quibus sanandis apprime conuenit, præscribit. Ol. de Viperis Falopii.

Oleum vulpinum. CAP. IV.

℞. Vulpem adultam non strigosam, exenteratam, pelle nudatam & in partes sectam,
salis communis ℥ iij.
summitatum anethi,
thymi,
chamæpiteos an. m. i.
Coquantur simul in æquis partibus, & quantitate sufficienti aquæ & vini albi, ad artuum & ossium separationem. In colaturæ lib. ij. adde,
Olei lib. iiii.
saluiæ,
rorismarini an. m. i.
bulliant rursus ad aqueæ humiditatis dissipationem. Tum oleum percolato, & seruato.

COMMENTARIVS.

Non sat est medicamenta simplicia optima esse, sed quæ componuntur ex ipsis, optimè præparari, ex ratione describi, debitè misceri, & exactè vniri est necesse, nulla singulorum, si fieri possit, deperdita & reiecta vtili portione. Sed quàm male olei vulpini communis descriptio his legibus fulciatur, ex eius formula satis patet. Mesuë enim iubet vulpem integram, cum pelle, pilis, pedibus, solúmque exenteratam, incoqui in aqua fontana, marina, oleo & sale, ad artuum dissolutionem, additis inter coquendum hyssopo &

anetho, & superfusa aqua, in qua vtriusque lib. I. antè incoxerit. Sicque ollam videre videor, pilis, ossibus, carne, & stirpibus aliquot ad putrilaginem coctis, cuius expressa pinguitudo, oleum vulpinum Mesuei est. Paulus suadet vulpem viuam simul & exenteratam, ad ossium separationem elixari. Sed quo modo viua & euiscerata possit concoqui non coniecto. Rondeletius vult cum corio & lactibus coqui, abiectis tantum alui excrementis: sed intestinis remanentibus foras excerni recrementa in cadauere non video. Illius collegaIoubertus mauult pellem quàm viscera abiici: interanea vero bene lota simul cum carne elixari. Nos pellem, caudam & interanea vt inutilia reiicimus: postea corporis truncum & artus secamus: aqua, vino, & sale coquimus, cum herbis nerualibus & digerentibus. Colaturæ addimus oleum, saluiam & rorem marinum, & sic denuò coquimus ad aqueæ & vinosæ humiditatis resolutionem. Hoc autem modo paratum oleum viribus eximium est & ad ea quæ expetit & promittit Mesuë efficacissimum. Potenter enim digerit ac resoluit, neruos roborat, & à frigidis iniuriis tuetur, & articulorum morbis opitulatur.

Optima olei vulpini præparatio.

Vires.

Oleum Formicarum. CAPVT V.

℞. *Formicarum alatarum ℥ ii.*
olei maturi ℥ viii.
macera quadraginta dies vase optime clauso, æstiuo soli exposito: Postea oleum exprime & vsui repone.

COMMENTARIVS.

Rarissime paratur hoc oleum, fereque solum expetitur ad genitalia frigidiora calefacienda, & stimulum veneris excitandum. Cùm facilè & paruis sumptibus confici possit, & à quibusdam natura frigidis expetatur, eo pharmacopolium minime carere debet, sed parua quantitate parandum.

SECTIO QVARTA.

De Oleis, expreßione eductis.

LEI genera sunt quatuor: Primum absolutè & propriè dictum, quod ex oliuis maturis educitur. Secundum minus propriè, quod oleo quidem dicto constat, sed cui plantarum vel animalium partes infusæ ac insolatæ, vel coctæ sunt. Tertium cum adiuncto rei ex qua elicitur, cognomen habet, vt quod ex amygdalis exprimitur, amygdalinum, ex sesamino sesaminum; ex baccis lauri Laurinum. Quartum genus Chymistis familiare, quod per ascensum, vel descensum, vt vocant, elicitur. Prioris extractio, quòd sit cuiuis nota, operosa tamen, quibusdam rusticis tantum committitur, vt ante notaui. De secundo genere superioribus sectionibus egimus abunde. Superest nunc vt de aliis disseramus. Ac primum quidem de his quæ ex seminibus oleaginis, tritis & expreßis extrahuntur, quæ abusiuè olea vocat Syluius. Illud autem prius occurrit, quod ex amygdalis dulcibus elicitur.

Oleum amygdalarum Dulcium. CAP. I.

℞. *Amygdalar. dulcium, siccarum, non rancidarum, vtroque cortice mundatarum, quantum volueris: contunde in mortario lapideo minutißimè, tela cãnabina, aut sacculo inuolue, & prælo exprime, dum oleum emanet.*

COMMENTARIVS.

Amygdalæ vel dulces sunt, vel amaræ: Ex his & illis, modo sine, modò cum cortice membranoso tritis & expreßis oleum educitur,

nunc ignis adiutu, nunc nullo iuuante externo calore Quod ex depellatis sine igne elicitur, præstantius sēper habetur. Proinde multorum pharmacopolarum est improbanda ignauia, qui malunt tyronum & famulorum manus desides videre, quàm in simplicibus ritè parandis occupare: Vnde mirum non est, si de amygdalini rancore, acrimonia & insuauitate ægroti sæpe conquerantur. Vt autem ritè paretur, amygdalæ recentes, siccæ, non rancidæ assumantur: à cortice duplici purgentur, vt purius, synceriusque sit oleum: In mortario lapideo diutius terantur, vt oleosa intus inclusa humiditas promptius in apertum sese proferat: Sacculo, aut stamine, vel cilicio (vt fieri solet) è seta equina contexto excipiantur: Dein vel torculari, *Zaynari*, Mesuæ dicto, vel prælo vulgari, illis simili, quibus bibliopolæ vtuntur, dum libros colligatos resecant, excipiantur.

Præparatio.

Debet vero paulatim exprimi, vt purius sit, pellucidius & dulcius, Nam quod affatim & accelerata violentia trahitur, turbidum & fœculentum esse solet. Promptius autem fluit, si amygdalæ ante expressionem igne aut sole incaluerint. Sic enim oleosa humiditas, calore tenuata, liquata & fluxilior reddita, facilius erumpit foras, & promptiùs, largiusque exprimitur, atque tanto citius, quanto calor hic est valentior, modo tamen oleum non absumat vrendo. Verùm quod per os sumitur, absque ignis ope elici solet, & debet.

Duobus autem modis amygdalæ purgantur: primo, in aqua tepida, aut paulo calidiore parùm, aut in frigida diutius macerantur, & postea digitis comprimuntur, vt cortex dissiliat: Secundo, in sartagine, cum quadam furfuris macri quantitate, igne lento manu agitantur, donec inuolucrum disrumpatur, quo postea fricando exuuntur facillimè: qui posterior modus altero præstantior est. Amygdalæ enim maceratæ nisi ante trituram probè siccentur, magis aqueum fundunt oleum. Ex libra autem vna amygdalarum, olei solent extrahi vnciæ duę, atque tantumdem aliquando ex magmate trito, aqua irrigato, super cineres ad aquæ exhalationem calefacto, & torculari commisso. Hoc tamen postremo emissum fœculentum est, & litibus, vnguentis & alijs medicamentis externis inseruit.

Oleum amygdalinum ad multa commendatur. Pthisicis enim ac tabidis multum confert, nam alimentum humidum & lentum, pingue & aliquantum aëreum præstando, macilentum corpus reficit, gutturis asperitatem, bronchiorum pulmonis, & cæterarum partiū lenit. Vteri, & vesicæ ardores iniectum mitigat: illitum cutem erugat, scabra & aspera ad æqualitatem perducit & complanat, tensa & dura emollit, & siccitatem omnem iuncturarum & aliarum partium emendat.

Amygdalini vires.

oleum amygdalarum amararum. CAP. II.

OLeum extrahitur tantùm per expressionem ex amygdalis amaris, vt ex dulcibus: Alexandrinus tamen per infusionem quoque parat: In libris enim quinque olei, lib. ij. amygdalarum purgatarum tritarum tres dies macerat, ad medias coquit, & exprimit. Neque tamen præparationis modus hic, neque sic præparatum oleum probatur. Fallitur enim Alexandrinus, oleum coqui ad medias imperando, quod igne potius vritur, quàm per exhalationem instar aquæ resoluatur, vt ante monuimus. Præterea oleum sic ex amygdalis infusis tractum, vix nisi forsan media sui parte amygdalinum est, nec ita gratum, nec viribus eximium. Præstat igitur ex illis tantum tritis & expressis oleum trahere, parum, ac syncerum, dulce ex dulcibus, de quo capite superiori, ex amaris amarum, quod ad multa quoque à multis commendatur, vt ad obstructiones soluendas, flatus discutiendos, ad neruorum dolorem mulcendum, duritiē emolliendam, parum faciei delendum, aurium tinnitus dissipandos. Præparatio Vires.

Calefacit enim, incidit, tenuat, digerit, potenter terget: proinde calculosos, difficulter meientes, asthmaticos, lienososque iuuat, vitia cutis multa sanat, lumbricos enecat, sumptum & iniectum frigidis vteris prodest, vt & asthmati linctum, & illitum, si à frigida causa oriatur, & duritiei ac dolori neruorum opitulatur.

Oleum ex nucleis malorum Persicorum simili modo paratur, habetque vires easdem, aut parum dissimiles, propterea rarissimè conficitur. Oleū Persicorum.

Oleum Nucum. CAP. III.

QVæ tantum vires habent medicamentosas, nec aliis vsibus, quā morbis præcauendis aut curandis inseruiunt, à solis pharmacopolis solent & debent tractari: Sed quæ præter has dotes, alias adhuc ob esum, aut vsum alium commendatitias habent, raro à pharmacopœis, sed rusticis quibusdam expertis, ad rei domesticæ subsidium, magna quantitate parantur. Sic vinum vinitoribus, panificium pistoribus, vt dictum est, committitur. Sic oleum, vel commune, vel caryinum, aut sesaminum aliis relinquitur ministris exprimendum, qui & molas versatiles quibus fructus, aut semina moluntur, ac teruntur, habent, & torcularia idonea, quibus oleum magna copia exprimunt, vel ad lucernarum, vel corporis pabulum, vel sanitatis custodiam, aut morborum curationem. Ideoque rarò contingit, olea dicta in Officinis parari. Quia tamen turbidum est

& insuaue, quod è iuglandibus seu nucibus regiis, à rusticis extrahi consueuit, melius esset, si quod à pharmacopœis vsurpatur, ab hisdem traheretur: Sic enim limpidius & suauius esset, atque effectus præstaret efficaciores.

Vires. Eius autem vsus ad multa requiritur: flatus enim etiam crassos resoluit, tumores dissipat, per habitum digerit, colico dolori vel à flatibus, vel frigidis humoribus nato fœliciter medetur: vi digerente & siccante sine morsu, puncturas neruorum & attrita sanat; Ambustis quoque mira proprietate succurrit, atque vim habet eamdem, atque Balaninum. Nam tenuitate substantiæ, vi resolutrice & calore flatulentam materiam resoluit. Propterea qui oleum καρύινον habebit, Balanino facile poterit carere.

Quod ex nouellis nucibus & adhuc tenellis extrahitur, plurimum valet ad arcendam lentiginum eruptionem, si eo puellorum recens natorum facies illinatur.

Olea quædam raro parari solita, & eorum vires.

Cap. IV.

VT apud omnes non vna viuendi lex & ratio, sic nec eorumdem medicamentorum vsus: nam vt antiquo versiculo fertur, Vtitur ingenio patria quæque suo. Alii namque medicamentum quoddam admittunt, alij respuunt: Alij non nisi veterum, alij non nisi recentiorum inuenta probant. At verò sint hi, & illi amici, amicior tamen ratio, quam vel in scribendo, vel in agendo præponimus. In multis Mesuem colo, in nonnullis eum suis colendum relinquo, quibus nempè primum scripsit, & medicamenta quædam reliquit, quæ nos etiam illis relinquimus, vt ex medicamentorum in hac officina contentorum catalogo patet. Quædam autem olea describit parum vsitata, sed quia vires habent non negligendas, non omittemus, sed paucis declarabimus.

Oleũ auellanarum. Oleum ex auellanis nucibus, inquit Mesue, neruorum & articulorum dolores sedat. Paratur vt amygdalinum. Per auellanam, parua nux λεπτοκάρυον Græcè dicta, intelligenda est, seu nux Pontica, aut Prænestina, à locis, in quibus vberrime fruticat, nominata: cuius oleosa humiditas anodyna est, & humoris discussoria, ob id affectibus dictis idonea.

Oleũ chrysomelorũ. Oleum ex nucleis Pomorum Armeniacorum sedis, & hemorrhoidum dolores mitigat, & tumores earum partium, & vulnerum digerit. Simili modo paratur. Habentur vero nuclei illi ex quibusdam pomis, quæ à loco dicuntur Armeniaca, ab aureo colore, chrysomela,

mela, à celeri maturitate, præcocia, quorum ſapida multùm ac dulciſſima eſt caro, nuclei vero admodum, & acres, & amari & ingrati.

Ol. perſicorum.

Oleum Perſicorum vermes enecat, obſtructa liberat, aurium doloribus prodeſt, & tumentibus ac dolentibus hæmorrhoidibus benefacit. Præterea calefacit, tenuat, reſoluit, atque eadem commoda præſtat, quæ & amygdalinum amarum. Nuclei enim Perſicorum, ex quibus paratur, amari ſunt, calefacientes & diaphoretici.

Ol. ricininũ

Oleum de Kerua, ſeu Ricininum craſſos flatus diſcutit, pituitam viſcidam tenuat, & ventriculo & inteſtinis ab eo ſucco dolentibus prodeſt, atque hydropi, ſeu illitum, ſeu iniectum. Alias adhuc recenſet vtilitates Auicenna, rariſſimè tamen paratur.

Ol. de Cnico.

Oleum de Cnico, ſeu Carthamo incidit & terget, ob id ictero prodeſt, thoraci & pulmoni, atque ventriculo à frigida materia dolenti. Nec iſtud quoque paratum reperitur.

Ol piſtaciorum & ſtrobilorũ.

Oleum piſtaciorum & nucum pinearum gutturis aſperitatem lenit, thoracis dolorem mitigat, tuſſi prodeſt, macilentos & tabidos impinguat, & ſperma auget. Eorum tamen eſus potius quam olei celebratur.

Atque vt de multis locum nactus commodum, pauca dicam. Ex nucleis ceraſorum, nuce Indica, glande vnguentaria, ſeminibus citri, arantiorum, ex ſeminibus quatuor frigidis, lactucæ, papaueris, lini & ſimilibus, quouis tempore olea parari poſſunt, quorum vires eædem ſunt, ac fructuum, ſeminum & nucleorum, ex quibus conficiuntur, extrahunturque vt oleum amigdalinum, etiam ſine igne, ſed quantitate minore, ex ſiccioribus verò ſeminibus etiam calidis, non niſi diutiſſimè tritis, & aliquando calefactis olea educuntur.

Oleum de Nuce Moſcata. CAP. V.

OLeum nucis moſchatæ ſtomachicum eſt, aromaticum & ſuauiſſimum. Inbecillum enim ſtomachum roborat, calorem illius pauperculum fouet, appetitum excitat, coctionem iuuat, humores frigidos coquit, calidos reſoluit, flatus diſſipat. Paratur ex nucibus tritis, parum calefactis & prælo commiſſis, ac ita expreſſis, vt oleum emanet, quod paulatim ac lentè ſtillat liquidum, dein craſſeſcit ac cogitur in vnguenti ſoliditatem.

Quia verò nuces moſchatæ pretioſæ admodum ſunt, oleumque ex his paratum recens melius eſt antiquato, parua quantitate conficitur, & pro rei exigentia iteratur. Differt verò multum oleum hoc moſchatum ſimplex expreſſione tractum à moſchellino aut moſchatellino, ex multorum ſimplicium maceratione confecto, quod moſchum & nuces moſchatas habet pro baſi, de quo ſuprà.

Oleum Ouorum. CAP. VI.

OLeum ouorum fit ex eorum vitellis coctione in aqua induratis, qui postea manibus friati, aut alio modo comminuti in sartagine friguntur, spatula aut cochleari assiduè mouendo donec rufescant, & pinguedinem quamdam exudent: Dein adhuc calentes tela cannabina, aut sacculo pilis contexto excipiendi, è prælo committendi, vt oleum effluat, vsui reponendum.

Potest etiam ex his oleum trahi tantum coctis, tritis & expressis sine frixione præcedente, instar amygdalini: tuncque oleum elicitum, purius, dulcius & minus ruffum habetur, sed parcius, & ad multa cutis vitia, ad quæ commendatur, inefficacius. Solent verò sumi oua recentia circiter xx. aut xxx. Coquuntur vt durescant: albumina à vitellis separantur, qui postea prælo commissi & pressi oleum fundunt, cuius eæ vires agnoscuntur.

Vires. Cutem expurgando fœditatem eius tollit, cicatrices delet, aut plurimum minuit, ambustis medetur, impetiginem & serpiginem sanat, atque omnibus cutaneis affectibus prodest, & pedum, ani, manuum fissuris, & malignis vlceribus valde confert.

Oleum Laurinum. CAP. VII.

AD conficiendum oleum laurinum, recentes & maturæ baccæ lauri seliguntur; In pila teruntur: Ex aqua in lebete coquuntur: Post, torculari cauo non plano exprimuntur in vas subditum, in quo oleum supernatans aquę colligitur. Magma denuò contritum & aqua affusa madidum, consilio Mesuæ exprimitur cauato torculari, & pinguedo oleosa secernitur.

Dioscorides paulò aliter conficit. In aqua enim elixat baccas maturas, quæ ex obducto cortice pinguetudinem reddunt, quam manibus subactam, concha excipit. Prior autem modus vsitatior est, quo tamen pharmacopœi hoc oleum non conficiunt, sed confectum emunt ab aliis, qui congesta baccarum magna quantitate, ipsam eliciendi artem exercent. Sunt qui baccas recentes ac maturas terunt, citra aliam mistionem, & torculari fortiter oleum exprimunt.

Simili arte trahuntur olea ex baccis lentisci, terebinthi, hederæ, Iuniperi, & similium baccarum odoratarum.

Olei laurini vires. Vim habet calefactoriam, & emollientem, aperientem & discutientem: ob hæc intemperiem omnem frigidam, & simplicem, & cum pituita, vel flatibus sanat, & ab his colico dolori nato, si cum decocto conueniente, iniiciatur intestina, mirificè prodest. Item cerebri

neruorum, articulorum & lumborum affectibus frigidis præsens est auxilium. Lassitudines quoque tollit, venarum spiracula aperit, paralysi medetur, spinæ dorsi illitum & horrori febrili.

Non est omittendum Oleum de Copra, vulgo oleum de Palma dictum: quod ex nucibus Indicis, superiore cortice spoliatis, & fractis, ac torculari compressis educitur. Cuius tinctura & consistẽtia non longè à butyro discedant? Odor verò abscedit quàm plurimùm: qui nonnullis suauiter, alijs ingratissimè fragrat. Expetitur ab his qui chirotechas concinnant, ad pelles tractandas & halitu cupito imbuendas. Oleum de Copra

Copra verò barbara vox est, qua Indi dictas nuces mundatas & confractas designant: vnde oleum de Copra illis dicitur, quod nos de Palma vocamus. Arbor enim ex qua dictæ nuces habentur, Indica Palma nominatur: quę inter arbores miras, & beneficiis, quæ præstat hominibus, omnes alias superantes numeratur, vt alibi diximus. Oleum de Palma.

Vsus dicti olei non valde frequens est in medicina: laudatur tamen à multis ad neruorum contractiones, & antiquos dolores articulorum. Vires.

De Oleo Balsami, liquidambar, & petroleo. CAP. VIII.

HVic oleorum generi proximum Balsameleon, id est, oleum balsami, & Liquidambar: vtrumque ex peregrinis arboribus defluens. Primum ob mirandas vires Balsamum nuncupatur. Elicitur ex arbore pumila, nec elegante, colore subcineritio, flore lutei Iasmini simili. Folia ei circa finem Autumni decidunt, Vere renascuntur. In Arabia fœlice, & Ægypto, atque tractu Babylonico lętè fruticat. In frigidioribus plagis non nisi ægrè cicuratur. Ad eius succi pinguis eductionem aliquando tenuiores surculi præscinduntur, quibus lagenulæ appenduntur cera oblitæ, in quas stillatim defluit. Sæpius rami crassiores vulnerantur, & ex hiatu corticis pretiosa ista lacryma stillat: Cuius vsus intus & foris celebratur. Balsamum.

Aliquot enim guttæ subinde ieiuno stomacho exhibitæ Asthmaticis valde conferunt: iecoris obstructiones soluunt, menses mouent, stomachi dolores sedant, phtisicos iuuant, appetitum excitant. Opobalsami vires.

Liquidambar. CAPVT IX.

LIquidambar resina quędam oleosa est, ex arbore quadam incisa defluens, pręgrandi & venusta, Ocosolt Indis dicta, vastæ magnitudinis, foliis hederaceis, cortice crasso, cinereo, qui vulneratus, hæc

oleum ſtiriatim effundit, Liquidambar dictum, ab odoris ſuauitate, quaſi ambarum liquidum, aut oleum de ambra, vel ambaro.

Arbores ex quibus ſtillat, adeò fragrantes ſunt, vt è locis in quibus naſcuntur ſuauiſſimus odor in vicinas regiones deferatur. Plurimus autem eſt huius liquoris vſus in medicina: Calefacit enim, roborat, reſoluit, omnem tumorem emollit, obſtructiones expedit, menſes mouet, hyſtericis affectibus prodeſt, atque aliis multis mulierum morbis ſuccurrit. Vires.

Petrolæum. CAP. X.

PEtrolæum ſolius naturæ munus & opus eſt, non pharmacopœi, qui id tantum colligit, vel collectum emit, ſeruat, & ad vſus adhibet: Nam in terræ ſinibus id natura conficit, & è mediis rupibus ac petris eructat, vnde nomen.

Bitumen. Aſphaltus. Eius autem prouentus in his regionibus eſſe ſolet, in quibus bitumen, ad quod refertur abundat. Eſt namque bitumen, Aſphaltus Græcè dictum, vel denſum, vel liquidum. Denſum eſt veluti terræ pinguitudo aquis primùm ſupernatans, quæ dein vento & vndis agitata ad littus eiicitur, ibiq; concreſcens denſatur & tenaciſſima efficitur. Naphta Babylonica. Legitimum bitumen Iudaicum eſt, quibuſdam Sodomeum dictum, quòd in ripis lacus Sodomei inueniatur. In Europa rariſſimum. Liquidum Græcis dicitur Naphta, quæ ſi Babylonica fuerit, velut bituminis eſt colamen, colore candidum, cui vis ineſt ignium rapax, ita vt ex ſpatio protinus in eam tranſiliant, inquit Dioſcorid. Quod etiam de bitumine quouis denſo ac vero ſcribitur. Præter Petrolæũ. naphtam dictam alia eſt fluxilior inſtar olei, quæ è petris & ſaxis ſtillat, qualis eſt illa, quæ in agro Mutinenſi ex monte Gibio, & aliis Inſubriæ locis ſcaturit, vocaturque Petrolæum quaſi de petra oleum. *Cap. 102. li. 1.*

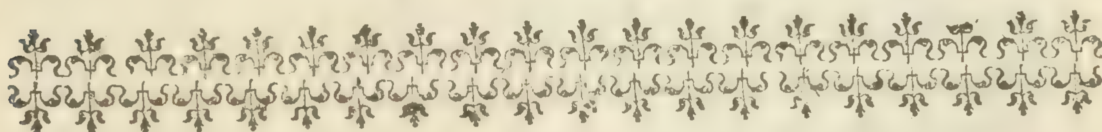
Carbo lapideus. Eſt & bitumen quoddam foſſile & terrenum; Idque duplex, vnum minus durum & friatu facile, quod vulgus lapideum, ſeu petreum carbonem nominat: Alterum duriſſimum & intenſa nigredine nitens, Gagates. Gagates dictum, de quo poſtea. Sunt qui ſuccinum, bituminis duri genus quoddam eſſe non præter rationem dicunt. *lib. de ſimp.*

Bituminis igitur magna eſt latitudo, ad cuius cognationem multi referunt Piſſaphaltum & Mumiam. Eſt autem Piſſaphaltos mixtura quædam pice & aſphalto ſeu bitumine denſo confecta, quæ in vrbes maritimas pro picandis nauibus aduehitur. Dicitur verò piſſaphaltos, Mumia. Arabibus Mumia, quæ lingua vernacula Balſamum deſignat, cuius loco, mediocris fortunæ Syri, & Arabes piſſaphalto condiendis mortuorum corporibus vtebantur. Sic pro balſamo, piſſaphaltum: pro vtroque Mumiam effecerunt, cùm tamen inter ſingula ne quidem ſit nominis, aut cognatio vel affinitas: Nam balſamum na-

turale, opobalsamum est: Artificiale ex multis aromatis constat, condiendis regum corporibus dicatum: Pissaphaltos mixtura quædam ex pice & asphalto composita: Mumia verò quid ex vtroque vel alterutro, & corporis putrilagine exurgens, cuius improbãdos vsus pluribus refellere nostri nunc non est instituti, ad quod, vt redeam, dico petrolæum à pharmacopoliis non esse ablegandum, cùm vires habeat ad multa requisitas. Calefacit enim, siccat, essentiæ tenuitate aperit, penetrat, digerit, materiam omnem excremẽtitiam resoluit, morbis cerebri, & neruorum multis prodest, epilepsiæ, lethargo, vt paralysi.

Pissaphaltos quid.

Petrolæi vires.

SECTIO QVINTA.

De Oleis Destillatione tractis, ac primùm de his quæ per descensum eliciuntur.

PRæter dictos olea conficiendi modos, alios adhuc multos subiungit Mesue, quibus vno verbo per resolutionem illa fieri scribit: Chymistæ per descensum & ascensum; De quibus, postrema huius libri sectione, vt aliquid dicamus, liberum Mesue nobis aperuit iter, & occasio sese obtulit opportuna. De his autem pauca quædam tantùm subiungam, tum quia ad oleorum his artibus eductionem, operoso labore, diuturno tempore, & magno sumptu opus est: tum quia, nunc à quibusdam malæ sortis hominibus, vt plurimũ ignaris, sæpe vafris circulatoribus, qui vanis pollicitationibus plebeculam fallunt, atque in arcanis perquirendis & magisteriis conficiẽdis, vt loquuntur tempus conterunt, illa ipsa parari videamus. De multis pietate & doctrina probatis viris non loquor, qui rerum abstrusarum studio pellecti, naturæ secretiores thesauros, ac mirandas rerum à se creatarum vires rimantur, medicamenta variis modis parant, diuersis formis immutant, ac pro diuerso apparatu diuersas qualitates, vel mistas seiungunt, vel inutili seiuncta, vtilem & expetitam retinent, atque ita solerter cogunt, vt parua sub mole vires habeat efficacissimas. Verùm Medicis tantùm peritis, his vti

medicamentis fas est, quæ ab Idiotis exhibita, periculi plena sunt, & multos in discrimen vitæ præcipitant. Licet verò medicis & Pharmacopœis probatis, qui sunt tanquam illorum manus, olea quædam Mesuei consilio, more Chymicorum parare, vt Destillatione, quæ fit, vel per descensum, ad quem refertur descensio per transudationem, & per deliquium, vel per ascensum ad quem refertur destillatio per inclinationem.

Eductio olei per descensum fit, vbi absque eleuatione prolectatus humor deorsum stillat in vas subditum, neque datur illi via sursum ascendendi, sed colliquefactus forma vaporis intus prodit, dein cogitur, & per inferiora stillat. Eliciuntur autem olea per descensum, non ex omnibus æquè mixtis, sed ex quibusdam tantùm lignis & resinis, atque ex his quæ à calore ascensorio destruuntur. Quæ verò sic educuntur, cùm sint craßiora, nigriora, sapore & odore magis ingrata, frequentius ad externos affectus vsurpantur. Per os etiam aliquando sumuntur, & effectus proferunt eximios. Vnius autem vel duorum exemplo multa poterunt parari: Vt

---

Oleum Guaiaci. Cap. I.

GVaiacum comminutum in cucurbita ponatur vitrea, vel fictili, angusti orificii, quod lamina foraminulenta tanquam septo obducatur, & in alterius cucurbitæ orificiũ patentius immittatur, & simul ambo ritè iungantur, argilla tenaci, vel pasta, aut luto quodam conueniente circumlito. Dein ex vasis sic coaptatis quod vacuum est in foueam demittatur, & terra sepeliatur supra vtriusque commissuram, & ad illius vsque medium, quod lignum guaiacinum continet. Postea igne circumquaque accenso ex superiore cucurbita oleum stillabit in inferiorem.

Hoc modo educuntur olea iuniperi, hederæ, fraxini, lignorum multorum, baccarum & resinarum.

Olei Guaiaci vires. Oleum guaiacinum luis Indicæ verum est alexiterium: Eius enim aliquot guttæ singulis matutinis ieiuno stomacho sumptæ, cum aqua vel decocto idoneo, pustulas venereas delent, dolores noctu ingrauescentes sedant, vlcera ad sanitatem accelerant, qualitatem huius affectionis malignam extinguunt.

Oleum Tamarisci. CAP. II.

LIgno & corticibus Tamarisci contusis impleatur boccia: Eius orificium craticula seu lamina foraminulenta occludatur: Ipsa inuersa in superna cuiusdam fornacis parte ita locetur, vt illius venter sursum spectans, luto optimè cum fornace coniungatur: orificium vero deorsum vergens, ac cameram fornacis traiiciens, alteri bocciæ inferiori committatur, itaut sit boccia contra bocciam, vt loquuntur, alteraque excipiat alteram diuerso situ: His peractis, firmetur inferior, quæ recipientis vicem gerit, tegula, vel circulo stramineo, vt moris est, vt stet immobilis: ignis verò accendatur in superna fornacis parte, & circum bocciam superiorem, vt materia intus calefacta oleum exudet in inferiorem.

Hic modus superiori similis est, nisi quod boccia inferior terra nõ sepelitur, sed sub fornace instar tripodis subtus peruia collocetur. Superior verò quasi suspendatur, eiusque collum vltra cameram fornacis deorsum promineat, ventre sursum spectante, ex quo vi ignis circumquaque accensi incalescente, oleum emanat, delabiturque in excipulum inferiorem. Idoneam huiuscemodi effigiem dedit Vuekerus lib. 3 Antidotarij generalis, ad cuius similitudinem aliæ poterunt formari.

Oleũ Tamarisci valde conuenit affectionibus lienis: proprietate enim ipsum respicit & roborat: Humorem melancholicum ad excretionem apparat, illius qualitatem mitigat, aperit, tenuat, dissoluit, obstructiones tollit, & flatus resoluit. Vires.

Alia quoque multa solent educi, vt Iuniperinum, modo sequenti, tractu facillimum.

Oleum Iuniperi. CAP. III.

BAccarum Iuniperi quantitas idonea ponatur in vas figulinum, in fundo pertusum: Aliud ei supponatur, cuius orificium illius fundo foraminulento optimè coniungatur, & lutetur argilla tenaci, aut pasta glutinosa circumposita: Atque ita disponantur ambo, vt quod vacuum est, in fouea quadam latitet, terra obrutum; Superius quod iuniperum continet, extra terram promineat, circum quod, dum accenditur ignis, oleosam liquat pinguitudinem, intus latentem, quæ congregata delabitur in ollam defossam.

Ex ligno quoque iuniperi oleum hac arte subducitur, atque etiam gagatis, & quarumdam resinarum.

Oleum iuniperinum ad vitia cutis commendatur, vt Serpiginem,

morpheam, & alias affectiones quasdam profundiores. Renũ quoque morbis conuenit, vtero frigidiori prodest, eumque ad conceptionem reddit magis idoneum.

PORRO vt laboriosum, sic superfluum esset alia olea recensere, quæ simili modo educuntur. Nunc igitur pauca quædam subiungamus, quæ velut per transudationem, aut deliquium, vt nonnulli volunt, in vdo loco eliciuntur.

Oleum Tartari. CAPVT IV.

TArtarum olla fictili exceptum in fornace, vel furno calcinetur, vt albescat: dein teratur: Post in manica hypocratis, aut simili conceptaculo pyramidali imponatur, & in loco vdo suspendatur: Supponatur vas idoneum ad liquorem, qui sensim destillabit, excipiendum.

Tartarum fæx quædam est vini dolij lateribus adhærescens, quæ ex vino quouis vel albo, vel rubro, modò generoso semper optima est. Ex ea oleum, vel potius liquor salsugineus educitur, si idoneo vase excepta, igne luculento vratur, donec albescat: Refrigerata ac trita, sacculo cannabino, aut panno lineo inuoluatur, & in aëre vapido, vt in cella vinaria tres, aut quatuor dies, vel plures, si opus sit, appendatur. Sic enim tabescens liquorem quemdam, velut sudorem emittet in subditum excipulum, vocatur sæpe tartarum, petra vini.

Nonnulli fæculas vini, seu tartarum aceto macerant, dein calidis sub cineribus coquunt, vtruntque dum nigrescat: Postea denuò terunt, seruantque in vase inclinato dies octo, aut plures in loco vdo, quousque in oleum aqueum resoluatur. Sed præstat fæculas in olla calcinatas ad albedinem, in sacculo reponere, atque in loco humidiore seruare, donec oleum in subditum quoddam vas effluxerit. De oleo & spiritu tartari in nostra Chymiologia fusiùs dicetur.

Vires. Valet hic liquor ad cutem erugandam, scabiem tollendam, & vlcera capitis manantia curanda. Confert etiam ad pustulas Indicæ luis sanandas. Obstructionibus quoque soluendis, mensibus mouẽdis, & meatibus reserandis prodest, si ex aqua, vel decocto idoneo debitè sumatur.

Extrahitur quoque tartari liquor ascensoria destillatione, de qua mox loquemur.

Oleum Myrrhæ. CAPVT V.

ALiquot oua recentia coquantur, donec indurruerint: per mediam vel longitudinem, vel latitudinem incidantur: vitelli eximantur: cauitates myrrha pingui, actrita impleantur: albuminum partes incisæ iungantur. Filo parùm constringantur, & craticulæ

inter

inter duas paropsides collocandæ superponantur. Tum in loco subterraneo, vt cella vinaria, vel alio humidiore ponantur. Sic enim myrrhę liquatus humor sensim in paropsidem inferiorem destillabit.

Solent aliquando bacilli craticulæ loco, super patina quadam, aut paropside adaptari, & albumina indurata myrrham tritam continentia superponi: Sed quorum acetabula non ita strictè simul iungenda, vt negetur exitus liquori è myrrha defluenti. Nisi enim pateat vel rimula quædam subterlabendi, vix in subditum vas aliquid stillabit. Bacilli nonnumquam super sartagine aut alio vase idoneo collocantur, quibus oua superponuntur myrrha grauidata. Dein vas in puteo pedem vnum aut alterum supra aquam suspenditur, illicque relinquitur diem integrum aut biduum, vt ex myrrha transudet liquor in vas subiectum. Oleum de myrrha adhuc educitur arte ascensoria.

Vtroque modo eductum ad multa commendatur, & maximè ad cutaneos affectus multos est efficacissimum. Falluntur qui alterutrum pro stacte vsurpant, de cuius natura & viribus supra egimus li. de simplicibus. Vires.

De Oleis ascensoria destillatione tractis. CAPVT VI.

PRolectatio liquoris oleosi vel descensoria est, de qua breuiter loquuti sumus, vel ascensoria, quam paucis quoque perstringere intendimus. Ea autem fit dupliciter, vel per alembicum, vel retortam, seu inclinationem: Quæ tamen hoc postremo modo fit, rectè loquendo, nec descensoria, nec ascensoria est, sed media, vel vtriusque particeps. Quæ verò fit per alembicum destillatio, rectam postulat cucurbitam, aut vesicam cui rostratus alembicus imponendus est. Aliquando rostri loco, alembicus è vertice veluti fistulam quamdam promit, incuruam, quę canali longo, in gyros more serpentum, à quibus sæpe nomen habet intorto, committitur. Debet autem collum cucurbitæ esse gracile & longum, si materia destillanda tenuis est, Si crassior, & illud breuius & patentius: Atque cum illa sæpius immutanda est & renouanda, matula quauis cucurbita aptior erit. Serpentina.

Nonnumquam arena, aut sal, aut aliud quippiam destillandæ materiæ commiscetur, dum facilè feruesit, & ad summum perreptat.

Porrò vas materiam destillandam continens ita aptari debet, vt subtus calor administretur, sitque via sursum spiritibus, quib. condensatis pateat exitus per rostrum, cui tubus longior inseritur, versus ima propendens, & medium dolium, frigida plenum (refrigeratorium vocant) traiiciens, qui materiam defluentem defert in excipulum illi commissum. Est verò destillatio vel sicca, vel humida. Illa fit in fornace, nunc solis carbonibus accensis, nunc arenæ, aut cine-

rum calidorum interuentu. Humida fit per balneum Mariæ, & balneum roris. Istius verò balnei & fornacis tot sunt varietates ac diuersi destillationis modi, vt vix possint omnes legibus comprehendi. Quomodo verò hac arte olea vsitatiora eliciantur, nunc breuiter explicare instituimus.

---

oleum de lateribus. CAPVT VII.

Lateres antiquatos in frustula comminutos, prunis accensis tandiu vrito, donec igniti rubeant: Tum in oleum vetus & clarum iniicito & dimittito, donec oleo se impleuerint: Postea in tenuissimum puluerem terito, & in cucurbitam vitream indito: Alembicum rostratum imponito, & in fornace, vt decet, structa, collocato: Ignem subtus accendito, & oleum quod emanabit seruato.

Paraphrasis. Lateres ex terra rubente confecti, vt præstantiores seligendi sunt, & in frustula crassiora, vt ʒ vj. aut ℥i. comminuendi: Tum oleo antiquo & claro, vel oleo rorismarini, si suppetat, extinguendi & insuccandi: Postea læuissimè puluerandi, & in cucurbita vitrea, fornaci ritè accommodata, & luto oblita reponendi, atque igne supposito ita calefaciendi, vt ex his oleum emanet: Quod diuersis nominibus insignitur: A quibusdam enim Medicis rectè oleum de lateribus nuncupatur; ab aliis, non impropriè, petrolæum artificiale, ad differentiam naturalis, quòd è saxis sponte naturæ distillat. Nõnulli speciosiore nomenclatura, oleum sanctum, diuinum, & benedictum appellant. Spagyrici multo arrogantius, oleum magisterij, & ol. philosophorum nominant: quos ideo irridet Syluius, quòd se philosophos vbique, & quotidiano sermone, & scriptis appellent; Et quod mireris, inquit, solos se philosophos affirmant. Sed quod re non consequuntur, id nomine quærunt.

Petrolæum artificiale. *Ol. benedictum.* *Ol. philosophorum.*

Vires. Oleum philosophorum extenuat, in altum penetrat, materiam omnem excrementitiam digerit & absumit: Frigidis affectibus lienis, renum, vesicæ, neruorum, vteri & articulorum conducit. Lethargo quoque, paralysi & epilepsiæ prodest. Calidum est in 3. recessu; & quanto antiquius, tutò ad omnia efficacius existit.

Oleum vitreoli. CAP. VIII.

VItreoli lib. x. aut xij. pro arbitrio, in vas vitreum luto obductum coniiciuntur, & igne ſubtus accenſo, phlegma extillatur: Dein exemptum vitriolum contunditur, & extillato phlegmate perfunditur: Idque denuo iteratur, vt ante, vſque dum plegma nullum amplius emanet, ſed ſpiritus proſiliant: Poſtea remouetur ab igne, & calx rubicunda ſumitur: quæ puluerata cucurbitæ vel incuruæ, vel potius rectæ imponitur, & amplo recipiente adaptato, atque commiſſuris diligentiſſimè obſeratis, nocte dieque luculentiſſimo igne, vrgendo oleum deſtillatur. Vbi omnia refrixerint, totus liquor eximitur, imponiturque in ampulla vitrea, & ex arena calida, primùm aqua inſipida, dein acida & acris, quam oleum appellant, ſeparatur, purgaturque à ſedimento. Hoc oleum ſi ſæpius phlegmate perfuſum diſtilletur, dulce redditur: vt etiam circulatione cum vini ſpiritu. Huius enim & olei prædicti pondus æquum Chemici miſcent, digerunt, & ex ampulla ſingulari euocant, donec alumine à calcanthi ſulphure ſeparato, oleum dulce remaneat. *Oleum vitrioli dulce.*

Ex vitriolo multa habentur ſeorſim elicita remedia, ſpiritus, oleum acidum & ſubdulce, ſal, colchotar & balſamum quoddam chymiatris dictum. Spiritus vitrioli ab oleo, præparatione, tenuitate & agendi virtute multùm diſtat: Eſt enim ſubtilior chalcanthi liquor, ſeu quinta eſſentia, vt cum Chymicis de Chymico remedio loquar, quę fit multis, vt ex chalcantho igne vehementi in erecta ampulla nouies agitato, adeo vt, quod deſtillauit, ſuper terram ipſam (colchotar vocant) pulueratam, ſemper refundatur, tandemque igne vehementiſſimo per ampullam incuruam propellatur. Sic enim ſpiritus vitrioli efficaciſſimus habetur. Nonnulli ex præſtantiſſimo vitriolo aquam, & oleum ſeu ſpiritus craſſiores ſimul extillant, quos dein à fecibus repurgant, donec in ſubtiliores ſpiritus attenuentur. Melius tamen eliciuntur, dum ij pelluntur per nouum alembicum, effundendo ſemper extillatitium liquorem ſuper caput mortuum, atque poſtea ipſum circulando integram hebdomadam. *Paraphraſis* *Spiritus vitrioli.* *Quinta eſſentia vitrioli.* *Spiritus vitrioli eductio multis fit modis.*

Vulgare autem oleum vitrioli modo hoc vulgari ſolet educi. Sumitur primò quantitas quædam idonea vitrioli naturalis & optimi vt Cyprij, veri nec adulterati; In vaſe cupreo calcinatur ad ipſius rubedinem & phlegmatis diſſipationem: Dein teritur, & in cucurbita luto obducta includitur: aqua vitæ irrigatur, & diem integrum ſic relinquitur, vt dicto liquore madeat: Tum in fornace, vt decet, inſtructa, vt plurimùm quadrata collocatur & lutatur: Poſtea ſubtus, ignis primùm moderatus, dein ve- *Oleum vitrioli educendi modus vſitatus.*

hementiſſimus accenditur, quoad totus liquor extillarit, qui poſtquàm refrixerit, cucurbita parua excipitur, capitello ſuperpoſito coarctatur, & ſic in balneo Mariæ igne blando aqueus liquor ſtillat, remanetque in fundo vaſis oleum purum & acidum. Id poſtea alia cucurbita exceptum, igne circunquaque accenſo magis purgatur, atque pro illius efficacia & moderato, aut violento calore, calorem acquirit magis, aut minus rubrum vel album. Ex lib. I. vitrioli rubificati ℥ iiij. olei ſæpius eliciuntur.

Vires. Oleum vitrioli qualitates habet omnes adeo intenſas, vt per ſe ſolum non aſſumatur, ſed vel aquis, vel decoctis, vel conſeruis antè permixtum. Et licèt ſit calidiſſimum, eius tamen aliquot guttæ, multa aqua confuſæ, eam reddunt acidulam, & febrientibus vt gratam, ſic ſæpe vtilem. Tenuitate enim partium cito penetrat, aquam ad partes remotas defert, & obſtructa liberat, aciditate putredinem arcet, & viſcera recreat, atque peſti, epilepſiæ, paralyſi & vrinæ ſuppreſſioni plurimum confert. Non tantùm decoctum ſimplex roſarum, ſed ſyrupum violatum, colore purpureo, & eleganti mira vi inficit, & acidulo ſapore gratiſſimum vtrumque reddit. Illius enim aliquot guttæ in dicti ſyrupi vnciam iniectæ, eum ex violaceo rubeum efficiunt.

Oleum ſulphuris,

CAP. IX.

CAmpanæ ſuſpenſæ ita ſupponatur patina aliquanto latior, vt labra vtriuſque circiter duos, aut tres digitos à ſe inuicem diſtent. Fundo patinę admodum elato ſuperponitur vaſculum ſulphuris ignem non experti quantitatem quamdam cõtinens, quod ferro ignito accenditur & agitatur. Eo abſumpto, aliud ponitur & ſimiliter ignitur, vt ex eius copioſo vapore ſurſum ad campanam rapto, concretus liquor oleoſus deſcendat in ſubditam paropſidem, qui rectè quidem ſpiritus ſulphuris dici poteſt.

Spiritus ſulphuris. Alij ſulphuris & pumicis, vel ſilicis tritorum partes ęquas ſumunt: mixturam incurua cucurbita exceptam, ad moderatum ignem adhibent, & oleum educunt optimum.

Paraphraſis. Non tantum his duobus modis, ſed aliis pluribus, oleum è ſulphure educitur. Nonnulli enim ſpiritum vini ſulphuri puluerato adiiciunt & accendunt: Abſumpta aqua ſulphur terunt, eique arenam commiſcent, & ampulla includunt, atque igne lento oleum eliciunt. Quidam addunt calcem, alij tartarum, nonnulli ſalem: verùm id melius habetur quod ex ſolo ſulphure, dein quod ſine his educitur.

Oleum vel potius spiritus sulphuris non tantùm vtiliter adhibetur exteriùs ad dentes dealbandos, cutis fœditates delendas, & vlcera venerea sananda, sed etiam interius sumitur ad eorum morborum expulsionem, qui à flatibus, aut materia frigida, crassa, & putri oriuntur. Pesti quoque non parum confert, epilepsiæ, asthmati, & multis aliis pulmonum affectibus, si ex aqua vel decocto idoneo sumatur. Odontalgiæ etiam proficit, si eo dens affectus vel leniter attingatur. Inficit quoque prærubro colore rosarum infusum, si in id illius aliquot guttæ iniiciantur. Vires.

Oleum Mellis. CAP. X.

MEllis boni quantitas idonea sumitur, in bocciam amplam cum tertia, aut quarta arenę parte iniicitur, & superposito pileo rostrato, & infernè igne accenso, aut cineribus, vel arenis calidioribus circumpositis oleum elicitur.

Ad huius olei eductionem arena aut silices triti commiscentur, quòd ignis vi mel facilè ferueat, & totum ascendat, maximè si ignis luculentus, quo opus est, accendatur. Proinde cucurbita luto quodam incrustanda est, & vas recipiens, vnà cum pileo rostrato subinde pannis frigida madentibus tegendum. Qui vero postea liquor effluit, vniusmodi non est: Primum enim aqua quædam effluit alba, dein magis colorata ac rubescens, & oleosa, quæ seorsim aliquando seruantur ad dissimiles vsus. Simul verò mixtæ in balneo separantur: Nam aquosiore parte extillata pinguior remanet & seruatur. Paraphrasis.

Oleum mellis valet ad dolorem podagræ sedandum, vulnera curanda, capillos renascendos, producendos, & ruffo colore inficiendos. Vires.

Oleum Ceræ. CAP. XI.

CEræ virginis & odoratæ quantitas quædam sumitur, cui liquatæ silicum tritorum, aut arenæ à sordibus purgatæ tertia pars commiscetur. Vbi mixtura refrixerit, ampullæ erectæ imponitur. Superponitur capitellum cum rostro; Substernitur ignis primùm lentus, dein auctior, vt oleum extillet.

Ex multiplici huius olei trahendi modo, selegimus hunc, vt breuiorem & faciliorem, per quem oleum eductum ad multa est efficacissimum. Si quis malit alio modo parare, nec laboris peni- Paraphrasis.

teat, ceram odoram & liquatam in aquam proiiciat, idque octies, aut decies repetat, manibus semper agitando, dein in retortam ponat, & lento igne sine cineribus oleum educat: quod si cui propter spissitudinem displiceat (butyri namque instar crassum est) bis, terve destillationem iteret, & oleum habebit liquidum & fluxile.

Ol. gummi elemi. Ex gummi Elemi, oleum modo simili, quo ex cera educitur optimum, & ad vulnera sananda accommodatissimum. Eodem quoque modo trahitur ex pinguedinibus animalium, additis silicibus tritis, vel arena, aut lateribus comminutis.

Oleum Terebinthinæ.

Cap. XII.

OLeum ex Terebinthina trahitur in cucurbita tam recta quàm incurua, addita arena à puluere & sordibus mundata, & substructo igne, primùm blando, dein paulò validiore. Primùm exit oleum clarum & tenue, dein crassius, & aurei coloris. Vnumquodque seorsim reponendum.

Paraphrasis. Nonnulli ad terebinthinæ lib. iij. salis m. j. & aquæ vitæ parum adiiciunt. Ista sic confusè mixta & matratio inclusa, igne vrgent, vt oleum emanet.

Vires. Oleum terebinthinæ intro sumitur ad asthma, Empyema, anhelitus difficultatem, ad calculum, colicum dolorem, & ad frigidos, flatuososque affectus. Exteriùs adhibetur ad neruos sauciatos, vel intemperie quadam laborantes, & ad vulnera carne implenda, agglutinanda, & ad cicatricem perducenda.

Plurimum valet ad extinctionem hydrargyri, cuius ad luem veneream celebratur vsus.

Oleum Caryophyllorum.

Cap. XIII.

CAryophyllorum quantitas idonea sumitur; in aqua pluuia horas duodecim, vel diem integrum maceratur, in boccia recta, vel, vt alij malunt, retorta, bene obturata, vt nihil expiret; dein superposito capitello, per ci-

neres calidos ita vrgetur, vt oleum extillet, ab aqua postea seiungendum.

Per alembicum quoque cupreum affabrè constructum, oleum hoc facilè educitur, atque etiam per descensum, vt oleum iuniperi & guaiaci. Nonnulli parum vini stillatitii commiscent. Paraphrasis

Ob vires eius insignes pro opobalsamo substitui solet, nam intrinsecus, partes quæ principatum tenent, & spiritus recreat, putredinem arcet, flatus discutit, meatus aperit, frigidos humores digerit, melancholicos dissipat. Externis admotum vulnera recentia & vlcera antiqua sanat, cariem ossium emendat, & dolorem dentium à causa frigida sedat. Vires.

Oleum Macis simili modo extillatur. Calefacit & digerit humores frigidos, ventriculum roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, atque alijs commodis multis vtentem beat. Ol. macis.

Oleum cinnamomi operosius & cariùs educitur: ex eius enim lib. 1. vix olei ℥ i. extillatur. Sed ob eius præstantiam balsamo naturali comparatur. Ol. cinnamomi.

Oleum nucis moschatæ vt macis destillatur, & ad eosdem vsus exhibetur. Vt etiam illud quod ex nucibus moschatis exprimitur, de quo supra.

Oleum ex corticibus citri ad multa laudatur. Sed de eo ac alijs quibusdam præparationibus industria Chymica susceptis in nostra Chymiologia fusiùs. Ol nucis moschatæ.

Oleum anisi. CAPVT XIV.

ANisi lib. j. aut maior vel minor quantitas sumatur, contundatur; in octupla, aut decupla aqua per horas aliquot maceretur: in vesica cuprea, seu alembico, refrigeratorio quodam comitato ponatur; dein igne primùm moderato, postea valentiore destilletur. Tum demum ab aqua oleum separetur.

Cùm hoc modo oleum & aqua simul ascendant, & descendant postea in excipulum, hæc ab illo seiungenda est: quod ritè fiet instrumento quodam instar infundibuli formato in quod totum destillatum coniicietur, & ita collocabitur, vt acuminata & angustior infundibuli pars, cera obturata, versus ima propendeat. Tunc namque locum imum aqua, supernum oleum occupabit: ablata cera, & reserato foramine, illa effluet, hoc remanebit & seruabitur. Paraphrasis

Vires. Valēt ad colicum dolorem à flatibus & frigore natum, ad Tympaniam, ventriculi inflationem, cruditatem, acidum ructum & intestinorum rugitum.

Ol. cumini. Eadem arte parantur olea ex seminibus petroselini, fœniculi, dauci & cumini: quę vt ex plantis proueniunt cognatis, sic cognatas habent vires.

Oleum de Spica. CAP. XV.

SPica maior, seu lauendula latifolia alba sumitur, in vino albo odorato maceratur, & per alembicum destillatur: dein serosus liquor separatur ab oleo vsui reponendo.

Vix vnquam per se hoc oleum vsurpatur, sed aliis ante permixtum medicamentis maxime topicis vt emplastro Vigonio. Ad alios quoque multos, præter medicos, adhibetur vsus.

Ol. thymi. Thymi oleum eodem artificio trahitur, valet ad affectus quosuis frigidos, si debitè tam intra quàm extra vsurpetur.

Ol. perlarum. Ex margaritis tritis, succo limonum, vel aceto distillato maceratis, solutis, in calcem redactis, aqua pluuia irroratis, & artificiosè destillatis, liquor quidam trahitur, sed cùm materia superet opus, opus virium præstantiam, hoc remedio sumptuosiore, pharmacopolam carere censemus.

Olea metallorum. CAPVT XVI.

NOn tantùm ex vegetantibus & mineralibus, sed etiam metallis Chymiatri multiplici arte, labore & mixtione olea quędam exhibent, sed quę non adeo sunt eximiis dotibus insignita, vt ipsi prædicant. Nam omnia metalla nostrę naturę vix amica sunt, aurum & argentum si exceperimus, ex quibus oleum vix vnquam prostat eductum Sed demus salis nitri, aut aceti distillati, aut vini spiritus, aut aquæ fortis, vel omnium, vel horum tantum aliquot, vel etiam succi limonum, aut blandiorum auxiliorum interuentu, tincturam quamdam elici aut liquorem seu eductum seu acquisitium haberi; hinc tamen vires eximias tribuere videtur iniquum: Qualescunque verò sint, intro si sumantur, infœlices, vt plurimū, producūt effectus, vt sæpe ancipites dū foris adhibētur. Hoc nō tantum videtur innuere Hieronym. Rubeus artis Chymicæ peritissim., sed illa etiā remedia improbare, dū scribit, extrinsecus à perito medico admota posse iuuare; sed interi⁹ præbere, inquit, vix auderē

quod

quod ab acutis aquis, & ignis vi, inimicam visceribus qualitatem & admodum perniciosam adipiscantur. Quo nomine Paracelsi remedia complura mihi admodùm suspecta sunt: & plerique scribunt, Basileæ ad vnum omnes, licet initio præclarè adiuti viderentur, tamen intra anni spatium mortuos esse quicunque Chymica eius pharmaca, ex metallis confecta in corpus assumpserunt.

In metallis igitur in calcem reducendis, aceto macerandis, soluendis, sale tartari, aut nitri elaborandis, aut alia mixtura, artificioque tractandis, nec res suas frustra nec tempus conteret prudens pharmacopœus: Cùm quæ in Officinis solent consueto modo parari, ad medicinam rectè faciendam, sat esse possunt. Non tamen improbo quorumdam oleorum per distillationem eductorum vsum, his in morbis, qui ordinariis medicaminibus non cedunt. Nam cum malo nodo malus cuneus sit adhibendus, si consuetum remedium sæpe datum non profuit, ad aliud transire ex arte inuentum & datum non nefas. Propterea vsitatiorum quorumdam oleorum & minus violentorum descriptionem dedimus quibus aliquādo medicus prudens poterit vti. Vt autem multa alia per distillationem educi solita neglexímus: sic alia quoque non pauca per expressionem & impressionem elicita omisimus, tanquam superflua & ferè nunquam vsitata, vt oleum Costinum, Balaninum, nucis Indicæ, hyosciami, de ranis, de piperibus, de torpedine, & alia quædā potius ad ostentationem quàm necessitatem inuenta.

Appendix ad olea.

DE BALSAMIS.

Balsamum, seu Balsamon Syris dictum, in Officinis generali significato lignum, succum & fructum cuiusdam arbusculæ peregrinæ notat: Specialius eiusdem tantùm succum, Opobalsamum Græcis nominatum indigitat: Abusiuè Chymici Balsamum vocant suas tincturas, olea, liquores, quintas essentias & extracta. Licentiosè quoque, sed non impropriè medici quosdam liquores crassiusculos & rubentes, multa arte, mixturaque confectos, & eximiis viribus insignitos balsama nominant, cùm tamen, Antibalsama potius, vel balsamelæa rectius debeant appellari. Id verò nominis mutuantur, ob terebinthinæ, quæ velut omnium basis est, resinarum & aromatarum mixturam, quæ corpus, colorem, odorem & vires tribuunt, omnia balsamo naturali analoga. Fiunt autem per distilla-

tionem, vt plurimum inclinatoriam, in retorta, per quam liquor aqueus primùm extollitur, deinde ad latus per incuruatum retortæ collum in excipulum delabitur: Qui secundus emanat, oleosus: qui tertius mellis instar crassus est.

Balsamum paratu facile & optimum.

Nonnunquam balsama quædam parantur citra distillationem, inclusis nempe idonea ampulla, simplicibus medicamentis, & mensem integrum, aut alterum, in equi fimo, quem ventrem dicunt, aut alio loco idoneo maceratis, dilutis & putrefactis. Sic ex aqua, quæ è foliculis vlmi colligitur, abiectis qui intus reconduntur, vermiculis, terebinthina, oleo hyperichonis, & pauco gummi elemi phiala inclusis, diutissimè concorporatis & insolatu, vel alius caloris adiutu fotis, balsamum habetur ad multa commendatissimum, efficacissimumque. Nam vlceribus quantumuis dysepuloticis & malignis mirificè prodest, & quæ nullam cacoëthiam habent, vt & vulnera, citissimè persanat.

Balsamum primum D. Mes. falsò Guidoni tributum.

℞. Myrrhæ electæ,
aloes hepaticæ,
spicæ nardi,
sanguinis Drachonis.
thuris,
mumiæ,
opoponacis,
bdellij,
carpobalsami,
ammoniaci,
sarcocollæ,
croci,
mastiches,
gummi Arabici,
styracis liquid. an. ℥ ij.
ladani,
castorij, an ℥ ij. ß.
moschi ℥ ß.
terebinthinæ ad pondus omnium.

Arida terantur, vino macerentur & percolentur: tum simul omnia terebinthinæ commisceantur. Tota mixtura in alembico ponatur, qua vi ignis substructi calefacta, primùm exibit liquor tenuis, dein crassus & ex rubro flauescens, qui Balsamum optimum est.

Lib. de pasion. cordis. Huius balsami descriptio desumitur à Mesuë, illius authore, qui vires illius pene mirandas recenset: nam subuenit, inquit, ad omnia quæ oportet, & si vngatur corpus mortuum, non putret, & confortat animam & naturam. Vires insignes.

Eius tamen vsus potissimum celebratur ad neruosum genus roborandum, intemperiem frigidam tollendam, natiuum partis calorem excitandum & fouendum, & robur membris conciliandum. Eo dum illinitur dorsi spina, mira celeritate paralysi & stupori succurrit. In his affectibus qui coniunctam habent loquendi impotentiam, si parum in aures & nares immittatur, aut aliquot guttæ sub infirmi lingua contineãtur, mirificè iuuant. Vocatur hoc Balsamum à Petro Apponensi, medicamentum omnium medicamentorum, in celeri cordis roboratione, & virium restitutione.

Balsamum II. D. Hollerii.

℞. *Thuris albiss.*
mastich. an. ℥ ij.
ligni aloes ℥ i.
caryophyllorum,
galangæ,
cinnamomi,
zedoariæ,
nucis moschatæ,
cubebarum an. ʒ vi.
myrrhæ,
aloes,
ladani,
sarcocollæ,
castorij an. ℥ ß.
baccarum lauri,
nucleorum pini an. ʒ vi.
ireos,
aristolochiæ rotundæ,
dictamni,

consolidæ maioris an. ℥ i.
resinæ elemi,
opoponacis, *benioini an. ℥ ij.* *succi chamæpitheos, &*
herbæ paralysis an. ℥ ij. *terebinthinæ ad pondus omnium.*

Omnia concorporabis & destillabis in alembico. Extillabit primùm aqua: deinde veluti oleosum quid: postremò quasi mel.

Vires. Commendatur hoc balsamum ab illius authore Hollerio ad neruorum debilitatem, stuporem & resolutionem. Valet quoque ad omnem intemperiem frigidam & natiuum calorem excitandum.

Balsamum 3.

℞. *Terebinthinæ Venetæ, &*
abietinæ an. ℥ iij.
resinæ elemi,
thuris alb. an. ℥ ij.
aloes hepaticæ,
myrrhæ,
mastiches,
benioin,
boli Armenæ,
sanguinis drachonis an. ℥ ß.
aquæ vitæ ℥ iiii.

Ex his confusè mixtis, & simul retorta inclusis balsamum extilletur.

Vires. Nulli medicaméto cedit hoc balsamum ad vulnera implenda carne & agglutinanda. Neruos quoque roborat, calorem partis insitum fouet, cicatricem minimè nodosam facit, & intemperiem emendat.

Balsamum 4. D. *Fallopii.*

℞. *Terebinthinæ claræ lib. ii.*
olei lini lib. i.
resinæ pini ℥ vi.
thuris,

myrrhæ,
aloes,
masliches,
sarcocollæ, ℥ ij.
macis,
croci,
ligni aloes an. ℥ ij.

Ponantur omnia in retortam, & moderatò calore, primùm educes aquam claram, dein in illo aucto, habebis oleum rubicundum. Vtrumque seorsim seruabis, & optima medicamenta vulneraria habebis.

Balsamum 5. Medicor. Florent.

℞. *Terebinthinæ lib. i.*
olei veteris ℥ vi.
olei lauri ℥ iiii.
cinnamomi,
spicæ nardi, an. ℥ ii.
Tegularum bene coctarum & recentium ℥ viii.

Tritis terendis per alembicum distilla.

Vrinam mouet, calculos atterit, lumbricos enecat, aurium sibilo, paralysi, spasmo, arthritidi & omnibus iuncturarum doloribus prodest, vel potum, vel inunctum: sed parua eius portio aquæ affectioni accommodatæ mixta bibatur. Vires.

Balsamum 6. D. Euonymi.

℞. *Terebinthinæ ℥ ß.*
olibani ℥ vi.
aloes socotorinæ,
masliches,
galangæ,
cinnamomi,
croci,
nucis moschatæ,
caryophyllorum,

cubebarum, an. ℥ i.
gummi hederæ ℥ ij.
Puluerisentur & misceantur cum terebinthina: Exponantur in alembico vitreo, addanturque
Caphuræ,
ambræ griseæ, an. ℥ ij.

Vires. Destillentur lento igne: prima aqua alba est & clara, & vinum balsami: secunda, flaua, & vocatur Oleum: tertia crocea, & est balsamum certissimum.

Ob virium præstantiam, ad multos vsus commendatur hoc balsamum: Vulneribus enim præsentissimum est collecticum, vlceribus cauis sarcoticum, singulis tutum epuloticum: paralysi & neruorum imbecillitati securum auxilium.

Balsamum 7. & vulgare.

℞. *Terebinthinæ Venetæ lib. i.*
resinæ elemi ℥ v.
resinæ communis ℥ iij.
liquefiant simul: dein addito,
pul. aristolochiæ longæ ℥ ii.
Sanguinis draconis ℥ ij.
repone in vase idoneo, & seruato.

Nulli secundum est hoc Balsamum vlceribus & antiquis, & recentibus ad sanitatem perducendis. Maximè verò capitis ægritudinibus externis benefacit. Paratu facillimum est.

Balsamum 8. & mirabile.

℞. Foliorum & florum, vel granorum Androsæmi,
foliorum & florum, vel summitatum hyperici,
summitatum botryos vtriusque,
foliorum hederæ terrestris an. m. ij.
saluiæ vtriusque,
chamæpitheos,
folior. & florum primulæ veris,
bethonicæ,
florum lauendulæ an. m. ß.
granorum iuniperi ℥ ij.
In vase fictili macerentur per duos dies in
vini albi & generosi lib. ij. Adde
olei veteris lib. ii. ß.
Bulliant lento igne ad vini dissipationem.
In colatura permisce, Præparatio
Terebinthinæ lib. i.
mannæ thuris ℥ iiii.
myrrhæ ℥ iii.
mastiches,
sanguinis drachonis an. ℥ ii.
styracis calamitæ ℥ i.

Feruefiant parum ac lento igne: deinde reponantur dies septem in Sole, & seruentur in vase fictili aut vitreo ad vsum. Vires.

Non immeritò hoc Balsamum mirabile vocaui: multi enim affectus, qui aliorum præsidiorum vim neglexerunt, ipsius adiutu, quasi miraculo fuerunt sanati. Vulnera quæuis, vt & vlcera non inueterata citò percurat: antiquata etiam dysepulotica sanat, neruorum debilitati, tremori, & paralysi efficacissimè prodest, capitis omnibus morbis externis præsertim frigidis confert, calo-

rem natiuum reficit, dolores frigidos aufert, & partes roborat.

POSSEM alia multa deſcribere, ſed cùm affinia ſint, & ferè vulneraria, plura in Officinis haberi nihil eſt neceſſe.

Finis libri Quarti.

OFFICINÆ

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ SEV ANTIDOTARII De Medicamentis externis,

LIBER QVINTVS.

De Vnguentis & Ceratis.

PRÆFATIO.

NTIQVITVS *unguenta tanto fuerunt in vsu & nomine, vt qui ea non solùm pararet, aut venderet, sed alia quæuis medicamenta tractaret & vsurparet, Vnguentarius & Myropola diceretur: & Arabes cerata & emplastra sæpius unguenta nominant, vt Dioscorides olea pleraque odorata, iuxta illud Hippocratis, Medicus esse debet vnguentatus, hoc est, odoratus, vt qui halitu ex vestimētis suauiter fragrāte, gloriā quamdā apud vulgus captare debeat. Nunc verò angustiore acceptione, unguenta dicuntur illa medicamenta, quæ tantùm externis adhibita & illita partibus his auxilium ferre creduntur: quæ alia remedia non facilè ferunt: seu ipsorum pondere grauentur, inquit Oribas. seu humiditate lædantur: quæque oleagina sunt, & mediæ inter cerata & linimenta, vt Cerata inter vnguenta & emplastra, consistentiæ. Ad vnguentorum autem confectionem, ea seruatur olei proportio, vt huius singulis vnciis, pulueris dragmæ singulæ & ceræ dragmæ binæ commisceantur, vel vt loquitur Galen. ceræ quadruplum oleum adiiciatur, pulueribus octuplum. Quia tamen calor vnguentorum consistentiam reddit molliorem, frigus spissiorē, hyeme plus, æstate minus olei Myropolæ solent permiscere. Cum autem magna fit*

Actua. cap. 1. l. 5. met.

Ca. 27. lib. 10. collect.

Ca. 2. l. 4. comp. med. gen.

inter Ceratum & vnguentum conformitas: Vtrumque enim ex hisdem, sed paulo diuersa proportione mixtis, componitur, vt vnguentum plus olei, minus ceræ recipiat, sitque medium inter ceratum & linimentum, hoc nempe spißius, & liquidius illo, de vtroque in hoc libro agere statuimus; in cuius priore sectione vnguenta, in altera cerata vsitatiora & probatiora describemus. Fiunt verò vnguenta, vel cum igne, vt quæ ceram, resinas & decocta simplicium admittunt, vel absque igne, vt sola nutritione & subactione, vt vnguentum crudum, seu de lithargyro, vulgò nutritum dictum: de quibus in particulari hoc toto libro differemus: initio sumpto à refrigerantibus, inter quæ primum occurrit Rosaceum.

Vnguentum Rosatum D. Mes. CAP. I.

℞. *Axungiæ porci nouies aqua calẽte, & toties frigida lotæ,*
rosar. rubear. recent. an lib. iij.
misceantur & dimittantur marcescere dies septẽ, deinde coquantur lẽto igne & colentur. Rúrsus tantumdem rosarum recent. contusarum totidẽ dies marcescere dimittantur: tum coquantur & colentur, vt antè: tandem affunde
succi rosar. rub. lib. i. ß.
olei amygdalar. dulc. lib. ß.
Coque igni lento ad succi consumptionem, & repone vsui. Si inter coquendum parum opij soluti in aqua rosarũ iniicias, erit eximium, & mirũ ad vigiliarum leuamen.

COMMENTARIVS.

Paraphrasis

Vt hoc ritè paretur vnguentum, axungia suilla debet accuratè à membranis repurgari, nouies aqua parum calida, dein frigida lauari, vt sit omnis expers odoris: sic enim ad quemlibet odorem excipiendum aptior reddita, facillimè rosarum fragrantiam admittit. Debet verò earum maceratio ad maiorem efficaciam iterari, & colaturę media illarum succi pars, & olei amygdalini sexta ad axungiam, ex Mesuei decreto adiungi. Sic pro lib. iii. adipis porcini ponimus lib. i. ß. succi rosarum, & lib. ß amygdalini. Nõnulli pro amygdali-

no, rosaceum aut omphacinum At sic paratum, cutis meatus minùs referat, nec intrò ita promptè permeat. Potest absque oleo prorsus bene parari, cùm ex se sit liquidum satis: quo modo tota fere myropolarum familia parat. Præstat tamen liquidiusculum cum amygdalino, quàm crassiusculum sine ipso confectum habere. Sed vt totá olei quantitatem à Mesueo statutam permiscere, non ex arte, sic omnino nullam, non ex ratione est.

Plerique ad ruborem maiorem & coloris elegantiam, cuius studiosissimi sunt aromatarij, anchusam inter coquendum permiscent, sed melius est multò, illum colorem roseum ex rosis, quàm aliis simplicibus, dissociatis mutuari. Anchusa enim pinguibus tantum associata, vt lignum Brasilianum aqueis, rubro colore inficit.

Imperat adhuc Mesuë ad somnum præ vigiliis immoderatis interruptum, reuocandum, opium rhodostagmate dilutum accedere ad confecturam, Cuius sententiæ lubens assentior, hortorque pharmacopæos, si non totam, saltem quamdam huius vnguenti quantitatem cum opio compositam in Officinis asseruare.

Et quia capiti per febres æstuanti adhibitum pro frontali cito liquatur, optimum esset ipsius portioni ceræ portionem adhibere. Sic enim crassius redditum affectæ parti diutius adhærebit.

Vnguentum Rosatum calorem immoderatum extinguẽdo, phlegmonas omnes, Erysipelata, & herpetas sedat, dolorem capitis à causa calida, & ventriculi, renum ac hepatis incendium mitigat: Quod opium admittit, hæc omnia potentius præstat, & præterea somnum conciliando, phreniticis plurimùm conducit, & vires reficit.

Eodem modo queunt parari vnguenta ex violis, nymphea, & aliis floribus cuiuscunque qualitatis.

Vnguentum album Rhasis. CAPVT II.

℞. Olei rosat. ℥ ix.
cerusæ bonæ in aqua rosarum lotæ ℥ iij.
ceræ albæ ℥ ij.
Ex arte fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Vnguentum hoc & paucis constat & à paucis eodem modo describitur. Varietatem hinc maximè natam coniicimus, quòd Rhasis illius author simplicium dosim non definierit; quam ob id quisque ad arbitrium, auget, minuit, & immutat. Nonnulli magis odoris quàm virtutis gratia caphuram adiiciunt, alij mucaginem tragacanthi: quidam lytargyrum, alij albumina ouorum: sicque nullibi certa manet illius descriptio, nisi Lutetiæ, vbi iuxta formulam datam à pharmacopœis conficitur, qui primùm cerusam ad cribrum setaceum ita fricant, vt traiiciatur: dein pluries abluunt aqua communi post rosacea: tum siccant: siccatam friando in pollinem reducunt: tùm demùm ceræ oleo rosato liquatæ permiscent, & spatula lignea agitando vnguentum tradunt, colore albissimum, consistentia legitimum, viribus multis commendatum. Valet enim ad pruritum, scabiem, adustionem, intertrigines, vlcera, pustularum eruptiones, acrem serpiginem, intemperiem vlcerum calidam, atque alia multa cutis vitia sananda.

Præparatio.

Vnguentum Populeon D. N. Myreps. CAP. III.

℞. Oculorum populi nigræ lib. i ß.
foliorum papaueris nigri,
foliorum mandragoræ,
cimarum rubi tenellarum,
foliorum hyosciami,
solani, lactucarum,
vermicularis,
sedi, seu semperuiui maioris,
foliorum violarum,
cotyledonis, an ℥ iij.
axungiæ porci recent. & insulsæ lib. iij.
fiat vnguentum vt artis est.

COMMENTARIVS.

Nic. Salernitanus ex Myrepso, Præpositus ex Salernitano huius vnguẽti descriptionem mutuatus est: neuter tamen debitum authori primo reddidit honorem, cùm vterque nomen ipsius subticuerit. Dicitur autem Populeon à sua basi, nempe à tenellis populi nigræ oculis, vt loquitur vulgus, seu germinibus, quæ primo Vere in arboris summitatibus erumpunt, & mense Martio, ante perfectam illorum explicationem colliguntur, quibus pleraque refrigerantia & somnum inducentia adiunguntur, vt folia mandragoræ, papaueris, hyosciami, lactucarum & solani, necnon vtriusque *ἀιζῷι*, seu sedi, minoris nempe, quòd herbam vermicularem, & maioris quod semperuiuam, myropolæ nominant. Ea verò seligenda vermicularis, quæ flores albos gerit, & nulla linguam acrimonia vellicans. Adduntur & folia cotyledonis, quem rei herbariæ periti modo cymbalium, modo cortalum, modo veneris vmbilicum nuncupant. Paratur autem sic, Germina populi recentia contunduntur, axungiæ à membranis repurgatæ permiscentur, & vase figulino excepta operculato, loco modicè calido reponuntur ad mensem vsque Maium, aut Preparatio

Iunium, aut eousque dum cæteræ stirpes expetitæ possunt haberi satis adultæ & vegetæ: quæ tum collectæ, & à sordibus purgatæ in pila teruntur, & mixturæ priori asseruatæ & fermentatæ concorporantur: atque rursus in loco tepido, aut paulò calidiore, integram hebdomadam, vel etiam diutius fermentantur: postea in cacabo ponuntur cum lib. j. vini, vel aceti, vt nonnullis placet, quòd scopo magis conueniat. Nihil tamen obstat, quominus vinum hac moderata quãtitate frigidis multis permisceatur, cùm nonnulli bardanam calidiorem adiungant: sunt qui solani succum ponunt, vt colorem nanciscatur viridiorem.

Somnum conciliat, & febricitantibus ac caput dolentibus propter calorem, inunctum fronti & temporibus, aut plantis pedum, aut manuum carpis prodest.

Vnguentum Nutritum, seu crudum, vel de Lithargyro, & Triapharmacum dictum D. Mes. CAP. IV.

℞. Olei rosati lib. i.
lithargyri tenuissimè læuigati lib. ß.
aceti ℥ iiii.
Affunde vicissim ad lithargyrum, modò oleum, modo acetum & agita in mortario, donec ipse liquorem ebiberit vniuersum, & fiat vnguentũ consistentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

Ex his est hoc vnguentum, quæ à singulis artificibus solent deprauari, ob simplicium, quibus constat, dosim ab authoribus indefinitè traditam. Nam Mesuë ad huius vnguenti apparatum imperat tantũ, vt modò oleum, modò acetũ ad lithargyrũ accedat, & iugiter in mortario agitentur: adhucque multi quotidie, nec olei, nec aceti quantitatem limitant, sed solùm, quantum sufficit, imperant: alij vtriusque partes æquales, & tantumdem lithargyri: Alij contrà, & melius, olei lib. i. lithargyri lib. ß. aceti ℥ iij. Nos debitam singulorum proportionem dedimus, si tamen inter agitandum, myropola norit, quantulacunque huius, vel illius mensura, præter definitam, opus esse, vel non esse, illi liberum esto, quicquam vel addere, vel de-

Præparatio

trahere. Continua verò agitatione pistilli debet hoc vnguentum nutriri donec spissitudinem sibi comparet idoneam. Nec initio multùm olei & aceti affatim super lithargyrum affundere fas est, alioquin submergetur, nec postea vnquam in vnguenti consistentiam debitam coibit. Nonnulli in plumbea pila nutriunt cum pistillo plūbeo, vt magis desiccet, sed multis displicet in vnguentis, hæc obscurior & nigricans tinctura: alij lithargyrum abluunt aqua rosacea: quidam addunt succum solani, vel plantaginis & cerusam: sed melius est parare iuxta formulam datam, quam sequuntur Parisienses pharmacopœi; non tamen omnes & semper oleum rosatum, sed aliquando commune sumunt, nec peccant. Dicitur autem vnguentum Crudū, quia absque igne paratur: nonnumquam Nutritum, quod nutritione longa vnguenti formam acquirat: interdum Triapharmacum, à trium simplicium quibus constat, vnione: ex quibus, vt decet coctis, fit emplastrum, in omnibus Officinis seruandum, quia vsitatissimum. Vnguentū crudum. Vng. nutritum. Vng. triapharmacū.

Vim habet reprimendi, desiccandi, carnem in vlceribus cauis generandi, eaque ad cicatricem perducendi. Vires.

Vnguentum de Bolo. CAPVT V.

℞. *Bol. Armenæ lib. ß.*
succorum solani, plantaginis an ℥ iij.
aceti ℥ ij.
olei rosati lib. j.
Sensim agitentur in mortario, donec vnguenti spissitudinem acquirant.

COMMENTARIVS.

Cap. 5. doct. 1. tract. 7. Eamdem aut parum dissimilem descriptionem tradit Guido Cauliacus, quam ex Galeni lib. 9. simplic. accepisse fatetur: eum tamen librum euoluens, minimè tale quid inueni. A quocunque verò authore prodeat, vt optimum medicamentum à Chirurgis plurimum expetitur. Eadem est huius atque præcedentis præparatio: & vtrūque, cum fiat absque igne crudum nominari potest.

Vim habet refrigeratoriam, astringentem & roborantem, optiméque conuenit initio fluxionum calidarum, proinde incipienti phleg- Vires.

monæ, Erysipelati, & similibus affectionibus valde prodest.

Vnguentum Stypticum D. Fern. CAP. VI.

Olei rosati sæpius in aqua aluminosa loti lib. i. ß.
ceræ albæ, ℥ iiii.
gallarum immaturarum,
nucum cupressi,
baccarum myrthi,
balaustiorum,
malicorii,
corticum glandium,
acaciæ,
rhois,
mastiches an. ℥ i.
Cum succis mespillorum & sorborum immaturorum fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Vnguentum hoc astringens, quòd validissimum sit, ac paratu facile, inquit Plantius, vsurpandum erit pro vnguento Comitissæ & alio quouis astringente. Qui tamen noluerit vnquam ægrotantibus deesse, poterit hoc & illud habere. Semel enim remedio fœliciter adiuti, idem semper exposcunt, in eundem morbum denuo relapsi. Vt Stypticum ritè paretur omnia tenuissimè pulueranda, & dies circiter quatuor maceranda in succis sorborum & mespillorum, vel horum tantùm alterutro; deinde lento igne siccanda: Tùm ceræ oleo rosato liquatæ commiscenda, spatula agitanda, & accuratè commiscenda.

Præparatio

Inter astringentia primum locum obtinet: Ob id admouetur partibus imbecillis roborandis, ab humorum irruentium tuendis & laxioribus constringendis & angustandis. Nam fluxiones omnes intercipit, vulvæ, vteri, sedis, intestinique prolapsum cohibet, & profluentem sanguinem admotum sistit, mammillas pendentes retrahit, minores efficit, & ventris rugas à partu tollit.

Desiccatiuum

Desiccatiuum rubrum. CAP. VII.

℞. Olei omphacini lib. i.
ceræ albæ ℥ v.
terræ Lemniæ, vel boli Armenæ,
lapidis calaminaris an. ℥ iiii.
lithargyri auri,
cerusæ an. ℥ iii.
caphuræ ʒ i.
fiat vnguentum, vt artis est.

COMMENTARIVS.

Desiccatiuum sic ab effectu dictum, vt rubeum calore, omnibus in Officinis præstat, vt topicum vsu frequenti & fœlici probatissimum. Et licèt de huius authore non satis constet, iuxta tamen formulam à nobis traditam, ferè apud omnes describitur, & sic paratur. Cerusa, caphura, lithargyrus primùm seorsim terenda & læuiganda; Cera moderato calore oleo liquanda: his ab igne semotis pulueres permiscendi, ita tamen, vt caphura postremo loco iniiciatur. Omnia sic confusè mixta sedulò spatula lignea agitanda, vt in debitam coëant vnguenti spissitudinem. *Præpar.*

Poterit quoque cum Syluio parari, igne lithargyro prius nutrito, dein pulueribus vnà commixtis. Sed sic coadunatum, vt magis desiccat, sic refrigerat minus. Sunt qui cum terra Lemnia conficiunt: cùm bolo tamen confectum nihilo est inefficacius.

Cera olei quantitatem magis superat, quàm vnguenti conditio requirit; Idcirco nec vnguentum, nec emplastrum ex antiqua descriptione paratur, sed velut quid inter vtrumque medium, vnguento quod solidius est, & emplastro mollius. Vnde libenter suaderem oleum augendum, vel minuendam ceram. Hæc vero minui potius debet, vt exsiccatoria vis remaneat integra, quam illud augeri.

Refrigerat, roborat, fluxionem sistit, partem affectam tuetur, humiditates excrementitias digerit, absumit, siccat, & vlcera ac vulnera ad cicatricem perducit. *Vires.*

Vnguentum Diapompholigos D. N. Alex. CAP. VIII.

℞. Ol. rosat. ℥ x.
succi granorum solani ℥ iiii.
bulliant lento igne ad succi dißipationem: adde,
ceræ alb. ℥ v.
psimmythij, seu cerusæ lotæ ℥ iii.
pulueris plumbi,
pompholygis an. ii.
thuris ℥ i.
Coquantur & cogantur in vnguenti formam.

COMMENTARIVS.

Desumptum est hoc vnguentum ex Nic. Alexand. sed immutata simplicium singulorum dosi & ad meliorem formam redacta, iuxta Syluij castigationem. Illius basis pompholix, est, à qua nomen habet. Quid autem sit Pompholix, & quî differat à Tutia, postea dicetur. Iubet porrò Alexandrinus vsti plumbi puluerem assumi & ablui, ego tamen malim idipsum crudum, & ex arte in pollinem redactũ, vt præstantius assumere: quibus tamen vstum magis arridet, his Dioscorides sic iubet vtendum. Super quam minutissimas plumbi laminas, inquit, fictili nouo inditas sulphur inspargito, additisque rursus aliis laminis, interiecto semper sulphure, vsque dum vas expleueris, succendito: flagrante autem plumbo, ferrea rude versato, donec perfectè redigatur in cinerem, nihilque è plumbo vstum hæserit: tum obturatis naribus, ne plumbi halitus noceat, eximito. Elimata quoque plumbi scobs cum sulphure vri facilè potest: vt etiam absque eo, si tenuissimæ illius laminæ igni acri imponantur, & rudicula ferrea perpetuò moueantur, dum soluantur in cineres.

Cap. 1038. sui antidot. — Plumbi vstio. — *Lib de simpl.* — Alius modus. — *Ca. 96. lib. 5.* — Tertius modus.

4. modus. Vrunt nonnulli sine sulphure melius hoc modo. In fictili nouo reponunt, & prunis circumcirca accensis liquant, atque ferrea spatula agitant, ignem semper augendo, vt spumam non modò multam eructet, sed vt totum in spumam abeat, quæ velut cinis est, qui denuo igni adhibitus non difficilè pulueratur. Vstum autem & pulueratum lauatur vt cadmia. Crudum verò facile in pollinem reducitur, si eius laminæ tenues, minutissimè incidantur, aceto acerrimo tres

Puluis plũbi crudi qui fiat.

dies immergantur, quotidiè immutato, si videtur, aceto, & postea exemptæ & siccatæ citra vstionem terantur. Ad præparationem coquitur primùm solani succus in rosaceo ad succi deperditionem: Deinde cera eodem oleo liquatur: Tum adduntur pulueres tenuissimi, & continua agitatione rudicula lignea mouentur, donec tota mixtura refrixerit, in vnguentum abitura. Præparatio

Præstantissimum est ad vlcerum sanationem: Eorum enim calorem mitigat, humiditatem siccat, malignitatem cancerosam domat, dolorem lenit, cauitatem carne implet, & ad cicatricem perducit. Maximè autem tibiarum vlceribus prodest. Vires.

Vnguentum ad pruritum scabiosum. CAP. IX.

℞. *Axungiæ suillæ in succo scabiosæ sæpius lotæ lib. ß.*
radic. oxylapathi in aceto ad putrilaginem coctæ, & per setaceum traiectæ,
sulphuris in succo limonum abluti an. ℥ i. ß.
vnguenti populei in succo enulæ nutriti ℥ ß.
Omnibus in mortario probè subactis fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Historia notanda.

Dum hæc scriberem, venit ad me rusticus quidam opem efflagitans pro quodam amico & affine, qui cùm nocte, dieque pustuloso pruritu importunè stimularetur, à barbitonsore idoneum postulauit remedium. Ille vnguine sibi familiari, ex mercurio, sulphure & axũgia suilla parato, partes prurientes semel atque iterum obliniuit, & tãto impetu prauam totius corporis colluuiẽ mouit, & ad ceruicẽ & collum promouit, vt suborta sputatione violenta, penè misellũ suffocauit. Nolo plures alias similes historias recensere, cum ex dicta satis eorum innotescat error, qui vt imperitè, sic infœliciter ad leuẽ scabiem, & pruritum linimentum ex hydrargyro, adipe, vel butyro & sulphure confectum, imperant. Ne autem posthac ad vomitum redeant, vel aliis vt ita faciant, medicamentorum optimorum inopia consilium dent, hoc vnguentum damus, paratu facillimum, & ad scabiem pruriginosam efficacissimum. Serum enim biliosum & pituitam acrem, & salsam mitigat, humores quosuis calidos contemperat, & scabiem & pruritum sanat.

Vnguentum Ophthalmicum. CAP. X.

℞. *Bol. armen. in aqua rosar. lotæ ℥ i.*
lapid. calaminaris in aqua euphras. abluti,
tuthiæ præparat. an. ℥ ij.
margaritarum tenuißimè læuigatar. ℥ ß.
caphuræ ℈ ß.
opij gr. v.
butyr. recent. aqua plantag. sæpius abluti ℥ v.
Fiat vnguentum secundum artem.

COMMENTARIVS.

Vix dici potest, quot, quantisque morbis & symptomatis obnoxius sit oculus, quibus oppugnandis omnia quidem medicamentorum genera debentur, sed non omnes eorum formulæ adhibentur: Præter enim colyria & vnguenta quædam oculi non nisi difficillimè ferunt. Nam cataplasmata, emplastra & similia, vt super palpebras, & extra oculum aliquando prosunt, sic intra admouere, excæcare est. Ad multos autem illorum morbos curandos vnguentum quoddam ophthalmicum, ab effectu dictum exhibemus, quod humorum fluxiones arcet, calorem temperat, acrimoniam mitigat, lacrymas & sistit, & siccat, dolorem sedat, ruborem aufert, & oculum roborat, si illius tantillum post vniuersalia remedia purgationem, & sanguinis eductionem ad angulos, & palpebrarum oras adhibeatur.

Vires.

Vnguentum de Minio, seu vnguent. rubrum, caphuratum. CAP. XI.

℞. *Minij triti ℥ iii*	*caphuræ ʒ ii.*
lithargyri ℥ ii.	*olei rosati lib. i. ß.*
cerusæ ℥ i ß.	*ceræ alb. ℥ ii.*
tuthiæ ʒ iii.	*fiat vnguentum, vt artis est.*

COMMENTARIVS.

Duplex huius vnguenti datur descriptio : vna simplicior, quæ sine camphura, altera magis composita, quæ cum ipsa paratur. Vocatur autem rubeum à colore & de minio, à sua basi. Vtilissimè datur ad vlcera mala, inueterata, & quæ vix integram curationem admittũt, & ad cicatricem perducuntur. Vires.

DE VNGVENTIS CALIDIS.

Vnguentum Resumptiuum. D. Præp. CAP. XII.

℞. *Butyr. recentis lib. i.*
ceræ flauæ lib. ß.
axungiæ porci quart. i.
axungiarum anseris,
anatis,
gallinæ,
olei amygdalini,
anethyni,
chamæmelini an. ℥ ii.
mucaginum radicis altheæ,
lini an. ℥ i ß.
mucaginis fœnugræci,
œsipi humidæ an. ℥ ß.
fiat vnguentum, vt artis est.

COMMENTARIVS.

In hoc vnguento, in Antidotario Præpositi descripto, cùm multa reprehendenda inuenisset Rondeletius, quędá detrahendo, nonnulla substituendo, alia prorsus, vt inutilia, nec scopo accommodata improbádo, illius compositionem non parum immutauit: Nam pro cera alba, flauam: pro oleo violato, amygdalinum subdidit: Mucilagines verò tragacanthi, gummi Arabici & seminis citoniorum expunxit, quod sua virtute astringentiore digerendis humoribus minimè conueniant. Quod si vnà cum resoluentibus in morborum principiis roborantia debeant aliquando vsurpari, facile erit, vtendi tempore, vnguento iuxta formam datam confecto, parum olei citoniorum, aut omphacini, vel similis, quando postulabit occasio cõmiscere. Vt vim digerendi maiorem habeat, addita est adhuc fœnugræci mucago, sed quantitate parua, quòd odoris insuauitate displiceat: Si medulla ossium vituli adiiciatur, virtutem habebit magis emollientem & relaxantem, vt voluit Fernel. Vt ex arte paretur, cera frustulatim diuisa cum oleis primùm liquanda, dein butyrum & axungiæ. Liquefactis simul omnibus œsypus addenda, & spatula agitanda. Ab igne semotis & accurate vnitis mucagines in aqua communi, vel, vt aliis placet, in rosacea ad maius robur extractæ, commiscendæ, & lignea spatula mouendæ vt vnguenti spissitudinem idoneam acquirant.

Præparatio

Vires. Totius thoracis dolores lenit, humores tussim committentes coquit, sputum mouet, pleuritidi auxiliatur, & succos inutiles musculis thoracis impactos resoluit, & partes relaxat, lenit, emollit.

Vnguentum de Althea D. Myrepſ. CAPVT XIII.

℞. *Rad. altheæ,*
ſem. lini, &
fœnugræci an. lib. ß.
Scillæ ℥ iij.
Lota, tritaque macerentur triduum in
aquæ lib. v.
Dein bulliant donec inſpiſſentur: His ad lib. I.
expreſſis, miſce
olei lib. ij.
Ferueſiant denuò ad mucaginum exhalationem.
Oleo ſuperſtiti adde
ceræ flauæ lib. ß.
colophoniæ,
reſinæ an. ℥ iij.
terebinthinæ,
galbani,
gummi hederæ an. ℥ i.
Omnia ſimul in cacabo liqueſcant, agitentur, & ab igne remoueantur, vt refrigerata in vnguenti ſpiſſitudinem idoneam concreſcant.

COMMENTARIVS.

Fernelius huius vnguenti deſcriptionem multò ſimpliciorem exhibet, omiſſis ſcilla, colophonia, galbano & hederæ gummi, quòd ſordidum nimis vnguentum efficiant, nec his ſit opus, ad digerentem vnguenti vim augendam, ex aliis ſimplicibus formula comprehenſis, ſatis efficacem. Ea tamen vtilia credo, quæ ſi quis expunxerit, vt medicamenti odorem, ſic virtutem immutabit. Si deſit gummi hederæ, eius ſuccus ſubſtituendus. Aquæ quantitas nempe lib. iij. ß. quòd minor eſſet, nec mucaginibus eliciendis, & poſtea coquendis ſufficeret, aucta eſt ad lib. v.

Cætera ſunt facilia, vt & conficiendi modus, ex vnguenti formula artificiosè deſcripta ſatis notus. Vires.

Vnguentum de althea calefacit, emollit, lenit, humectat & digerit: Ob id intemperiem frigidam tollit, neruorum duritiei prodest, siccitatem nimiam emendat, pleuritidi & aliis affectibus ab humore crudo musculis adhærente natis, medetur.

Vires.

Tetrapharmacum, seu Basilicum minus D. Mes.

CAP. XIV.

℞. *Ceræ flauæ,*
resinæ,
picis nigræ an. ℥ ij. ß.
olei dulc. lib. 1.
fiat vnguentum secundùm artem.

Basilicum maius. D. Mes.

℞. *Ceræ,*
resinæ pini,
sepi vaccini,
picis naualis,
thuris,
myrrhæ an. ℥ i.
olei lib. 1.
fiat vnguentum.

COM.

COMMENTARIVS.

Vnguentum hoc à viribus quibus pollet maximis ad humores coquendos, seu suppurandos, Basilicum, seu Regium dicitur. Cōstat autem vel quatuor tantùm simplicibus, ob id Tetrapharmacum dictum, seu Basilicum minus: vel pluribus, & Basilicum maius appellatur. Vtrumque diapyeticum est, seu pus mouens, aut suppuratiuum; Simplex tamen imbecillius est magis composito, & minus calidum, ac velut temperatum, propterea pepasmo, seu coquendis, & in pus vertendis humoribus magis idoneum: Nam verum pepasticum seu maturatiuum medicamentum temperatum est, & calori nostro natiuo cognatum, vnde sua qualitate potiùs agit, inquit Galenus, quàm quantitate, vt remollientia potiùs qualitate, quàm quātitate, cùm sint validiora, non ita tamen superfluum humorem absumere. Cùm ergo Tetrapharmacum sit quasi symmetrum, optimū suppuratorium est, & humores coquendo in pus ritè conuertit, perinde ac vola manus temperatissima parti cuipiam prauis humoribus scatendi diutissimè admota.

cap. 7. lib. 5. De simp mel. fac Gal.

cap. 2. lib. 5. simpl.

Ad Basilici confecturam resina & pix nigra, quæ nondum picandis nauibus inseruiuit, cum oleo primùm liquanda, & vbi parum refrixerint, pistillo agitanda, vt vnguenti consistentiam nanciscantur.

Preparatio.

Tetrapharmacum seu Basilicum dolorem mitigat, humorem noxium parti impactum coquit, illius acrimoniam lenit, & carne vlcera implet.

Vires.

Mundificatiuum expertum. CAPVT XV.

℞. *Absynthij,*
centaurij minoris,
agrimon.
veronicæ,
hormini,
plantaginis an. m. i.
macerentur in lib. ii. aquæ, & coquantur lento igne donec marcescant. in lib. ß. colaturæ expressæ, iniice,
Mellis communis lib. ß. Bulliant rursus ad aquæ fere dissipationem. Tum adde,
olei rosat. lib. i.
ceræ in eodem liquatæ ℥ iii.
pul. cancrorum vstorum ℥ iii.
farinæ lupinorum,
pul. radic. gentianæ an. ℥ ij.
myrrhæ,
aloes an. ℥ i ß.
ireos,
viridis æris an. ℥ i.
fiat vnguentum vt artis est.

COMMENTARIVS.

Cùm nullum extaret in vulgatis Dispensariis mundificatiuum eximium, de cuius efficacitate Chirurgi ad vlcerum detersionem possent sibi fœlices satis effectus polliceri, in illorum gratiam hoc rhypticum seu medicamentum extergens (mundificatiuum nominant) concinnauimus, his præditum viribus, quas Galenus requirit, ratio postulat, & probat vsus. Nam cùm eiusmodi medicamentum tenuitate substantiæ mediocriter exsiccantis vlcus extergeat, seu sordes à parte cui adhibetur separet, & foras amandet, præter eam substantiæ tenuitatem, & qualitatem exsiccantem, & sæpiùs nitrosam, ab emplastico, & viscido, quod in parte cohibet, excrementa *cap. 11. lib. 5. simpl.*

& sordes aggerit, longè distare videtur. At verò mundificatiua vulgaria, magna sui parte, ex sarcocolla, thure, & mastiche componuntur: nonnunquam ex resinis, symphyto toto, & semperuiuo, quæ tantùm abest, vt effectus præstent quos illa promittunt, cùm sæpius vlcera sordidiora reddant. Proin illis relictis, fœlicius in ægrorum salutem hoc nostrum rhypticum, seu extergens medicamentum in Officinis seruabitur.

Cancros autem fluuiatiles vstos excipit, quibus vis est ad extergendum, & exsiccandum insignis. Seligendi verò sunt fluuiatiles, quorum tamen defectu marini poterunt assumi. Vrendi vero in patella ignita, eousque dum facilè redigi possint in læuorem, qui miscebitur vnà cum pulueribus reliquorum simplicium seorsim tritorum. Tum omnia incorporata agitabuntur, vt in vnguenti crassitiem vniantur idoneam. Cancrorũ vstio.

Vim habet excrementa serosa ab vlceribus absumendi, crassiora separandi, & extergendi: Sed quæ sordibus crassissimis, vel cadauerosa carne conspurcantur, validius detergens, & sæpe catharticum postulant. Insigni autem virtute, eaque peculiari prodest vulneribus à cane rabido inflictis. Eorum enim virus specifica proprietate extinguit, & humores infectos veneno exterget, siccat, absumit. Vires.

Vnguentum Aureum. D. Mes. CAP. XVI.

℞. Olei lib. ij.
ceræ citrinæ lib. ß.
terebinthinæ claræ ℥ ij.
resinæ,
colophoniæ an. ℥ i ß.
olibani,
mastiches an. ℥ i.
croci ʒ i.
fiat vnguentum, secundùm artem.

COMMENTARIVS.

Vocatur hoc vnguentum Aureum & Regium, vtroque nomine à colore & virtute deprompto: Nam vt aurum flauum est, vt rege dignum medicamentum, quod vix vnquam infœliciter adhibetur.

Eius adeo facilis est apparatus, vt ne quidem iuniores tyrunculos lateat. Perperam faciunt, qui lucri quàm nominis auidiores, absque croco & mastiche parant: Sic enim immutata illius virtute, & colore negato nec amplius aureum, nec regium est.

Vires. Rite paratum aureum vulnera salubriter agglutinat, vlcera caua & mundata carne implet, dolorem, si quis in his sit, mitigat, & ad cicatricem accelerat.

Vnguentũ fuscum. Easdem aut parum dissimiles vires habet vnguentum Fuscum, quod fit ex olei lib. 1. ß. ceræ nouæ ℥ iiii. picis nigræ, sagapeni an. ℥ ii. mastiches, galbani, thuris, terebinthinæ an. ℥ i. Vtrumque

Vires. enim sarcoticum est, seu vlcera implens, & ad perfectam curationem ducit.

Enulatum cum Mercurio. Cap. XVII.

℞. *Radic. enulæ in aceto coctæ, tritæ & cretæ lib. 1.*
axungiæ porci veteris, & salitæ,
olei communis an. ℥ iii.
ceræ nouæ ℥ i.
hydrargyri extincti,
terebinthinæ claræ an. ℥ ii.
salis vulgaris ℥ ß.
fiat vnguentum, legitimæ consistentiæ.

COMMENTARIVS.

Excerpsit hoc vnguentum Præpositus ex Myrepso, apud quem ferè simile legitur in fine tertiæ sectionis: sed vt illius videretur primus author, oleum, ceram, salem & terebinthinam addidit, & efficacius reddidit: Ante tamen istud incrementum, ob miras eius dotes, Mirabile vocauit Myrepsus.

Paraphrasis. Paratur autem in Pharmacopoliis iuxta maiorem descriptionem simplici securiorem, licèt vtriusque vsum auersentur multi propter hydrargyrum: Eius tamen per saliuam, aut succum limonum extinctio metum omnem ex illorum animis excutere debet: Adde quod terebinthina, & adeps suillus commiscentur, quæ illius feritatem, si si quæ remansit, obscurans. Sunt qui loco hydrargiri Sulphur ponunt, alij succum fumariæ vel limonum. Ad huius vnguenti appa-

ratum, nonnulli radicem enulę tantùm in aceto terunt, & per cribrum traiiciunt, sed melius est eas ad putrilaginem coqui, idque in aceti lib. ij. & aquæ lib. j. potius, quá in aceto solo: Nam quæ simplici concoquuntur aceto, acerrimam qualitatem adipiscuntur.

Ceræ igitur oleo liquatæ axungia additur, dein enulæ pulpa, pòst argentum viuum & sal, tandem terebinthina; Quæ omnia confusè mixta, probè agitata abeunt in vnguentum. Præparatio

Ad pruritum, scabiem siccam, humidam, & à quacunque causa ortam atque ad alias cutis fœditates mirè est efficax. Vires.

Vnguentum ad Vermes. CAP. XVIII.

℞. Centaurij minoris,
absynthij,
farinæ lupinorum an. ℥ i.
pulpæ colocynthid. tritæ, aceto maceratæ, & postea siccatæ ℈ ij.
olei amygdalarum amararum lib. ß.
ceræ ℥ i ß.
fiat vnguentum, consistentia idoneum.

COMMENTARIVS.

Vermes in multis corporis partibus generantur, atque in his potissimùm in quibus materia quædam excrementitia corrumpitur, vt in intestinis, ex quibus tria vermium genera reiiciuntur; Ex superioribus teretes & longi, ex colo lati, ex recto ascarides, seu breues cucurbituli dicti. Omnes enecantur acribus, salsis, acidis & amaris, Præparatio vel interiùs assumptis vt aloë, santonico, rhabarbaro, vel exteriùs adhibitis, vt vnguento à nobis descripto, ad cuius præparationem, Colocynthis primùm terenda, & aceto maceranda, dein insolatu, vel in cineribus calidis exsiccanda: Post, oleo ceræ liquatæ miscenda, vnà cum reliquis simplicibus in pollinem redactis: Tum omnia simul agitanda, & accurate vnienda in vnguenti concretionem.

Plurimum valet ad lumbricos interficiendos, si eo vmbilici regio liniatur, vel totum abdomen, aut eius portio cum decocto enematis communis per sedem in aluum iniiciatur. Vires.

Vnguentum ad Achoras, vulgò tineam. D. Gordon.
CAPVT XIX.

℞. *Elebori alb. &*
ellebori nigri,
sulphuris viui,
auripigmenti,
lithargyri,
calcis viuæ,
aluminis,
gallarum,
fuliginis,
cinerum clauellatarum an. ℥ ß.
hydrargyri extincti,
virid. æris, an. ʒ. ii.
Fiat omniũ puluis, qui bulliat lẽto igne in succorũ,
borraginis,
scabiosæ,
fumariæ,
oxylapathi &
aceti an. ℥ iii. ad succorum cõsumptionem: Adde
olei veteris lib. 1.
picis liquidæ ℥ ß. ceræ parum, fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Huius vnguenti Gordonius perhibetur author primus, licèt cuiusdam Ioannes de Concoregio meminerit, qui in elebori vtriusque dosi limitanda ab ipso dissentit: vt etiam Guido Cauliacus, qui de hydrargyri & viridis æris quantitate non parum detraxit, cuius castigationem sequimur. Extinguitur autem argentum viuum multis modis, sed vsitatior modus fit per saliuam ieiuni, aut succum limonum, & aliquando hyosciami. Cætera quæ ad apparatum attinent facilia sunt, eaque medicamenti formula descripta satis indicat.

Vires. Istud vnguentum, inquit Gordonius, proculdubio tantæ virtutis

est, vt in corpore mundificato, seu purgato, omnem infectionem per scientiam humanam curabilem curat, siue fuerit tinea, seu scabies, malum mortuum, morphea, aut aliud quodcunque infectionis genus. Quare in honore, vt loquitur bonus vir, & reuerentia habeatur.

Vnguentum Apostolorum. D. Auic. CAP. XX.

℞. *Olei communis lib. ii.*
ceræ flauæ,
terebinthinæ,
resinæ,
ammoniaci an. ʒ xiiii.
lithargyr. auri ʒ ix.
aristolochiæ rotundæ,
thuris masculi,
bdellij an. ʒ vi.
myrrhæ,
galbani an. ʒ iiii.
opoponacis,
æruginis an. ʒ ii.
fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Auicennam vnguentum hoc inuenisse, & sic nominasse fertur, qui tamen Apostolorum numerum, nec resciuit vnquam, nec similiter deum coluit: Qui enim Christi legem sequentes Deum verè agnoscunt, certò sciunt apostolos non vnguentis, sed verbis, imo sola vestium vmbra ægrotos sanasse; Vnde facilè credo interpretes Arabicæ linguæ deceptos qui vnguentum hoc *Albauerin* Auicennæ dictum, Apostolorum verterunt. A quocunque tamen fuerit hæc imposita nomenclatio non improbatur, vt quæ compositionem ex tot simplicibus, quot olim fuerunt apostoli, cohærentem designet. Sic autem paratur.

tr.12. sum. 1. lib. 5.

Gummi primùm in aceto duodecim horas maceranda, dein colãda, & igne lento coquenda ad spissitudinem mellis quibus adhuc calentibus diluenda, vniendaque terebinthina. Inter ea lithargyrus

Præparatio.

læuigatus in oleo, blando igne nutriatur. Tum eodem cera liquabitur, vt & resina. His ab igne semotis gummi dicto modo apparata commiscebuntur: Dein aristolochia, myrrha & thus: Tandem ærugo Cuius dosim augent imperitè multi, vt vnguenti colorem efficiant viridiorem: Simul enim cum tinctura acrimoniam acquirit vehementiorem, vlceribus nimis mordacem & noxiam. Auicenna aristolochiam longam ponit, non rotundam, & florem æris, non æruginem, quæ non parum inter se distant, vsus tamen magis probauit descriptionem vulgarem à nobis traditam.

Vires. Vulnera & vlcera contumacia, itemque fistulas detergendo expurgat, fungosam, aut mortuam carnem exedit, & absumit, & nouæ restitutionem accelerat.

Vnguentū è calce. Ei viribus non malè conuenit vnguentum è Calce, septies, vel etiam decies in aqua communi, dein in rosacea, vt decet, abluta, & olei sufficienti quantitate excepta ad vnguenti crassitiem. Vlcera enim efficaciter à sordibus exterget, humiditates absumit, & ad cicatricem perducit. Paratur aliud magis compositum, additis cerusa, pompholige, lithargyro, sepo vitulino, & vnguento rosato: Sed rarò est in vsu.

Vnguentum Ægyptiacum. CAPVT XXI.

℞. *Æruginis ℥ v.*
mellis ℥ xiiii.
aceti fortis ℥ vii.
Coque super ignem donec inspissentur in vnguenti crassitudinem.

COMMENTARIVS.

Ægyptios omnes Medicos olim fuisse antiquo prouerbio fertur, ab hisque primas medendi leges, & medicamenta multa manasse patrum scripta, & rerum monimenta testantur; Verùm Græci gloriæ semper auidissimi, quæ ab illis sunt mutuati sæpè tam astutè immutarunt, vt primi nunc ferè authores habeantur. Supersunt tamen adhuc quædam olea, & vnguenta ab illis cognominata, vt vnguentum hoc vulgare Ægyptium dictum, quòd eius cognitio primùm ex Ægypto ad nos delata est, vel quia illic & laudatissimum, & vsitatissimum parari consueuerit. Ex his enim causis potius, quàm

ex

ex Ægyptiorum colore fusco, ac vnguento simili probabilius est nomen deriuatum. Multi à sua basi, videlicet melle, melleum nominãt. Sed cùm rationi nonnunquam præponatur vsus, cum myropolis Ægyptiacum nominabimus, quod sic parabitur. Mel cum aceto, & ærugine puluerata, in figulino vase igne lento coquetur ad aceti dissipationem, æruginis tincturæ immutationem, & vnguenti consistentiam legitimam. Vocatur à Mesue magnum, id est, viribus eximium, non ad differentiam minoris, seu minus compositi. Præparatio.

Ad vlcera antiqua & fistulosa est vsitatissimum: Ea enim terget, putredinem aufert, saniem absumit, carnem excrescentem, & mortuam exedit, non sine sensu doloris. Si thus masculum addatur, vt consentire videtur Mesue, aliquanto mitius erit, & minus sarcoticum. Vires.

Vnguentum Agripæ D. Myr. CAP. XXII.

℞. Radic. bryoniæ lib. ij.
cucumeris asinini lib. i.
scillæ lib. ß.
yreos ℥ iij.
radici. filicis,
ebuli,
tribulorum aquaticorum an. ℥ ij.
olei veteris lib. iiij.
ceræ citrinæ ℥ xv.
fiat vnguentum ex arte.

COMMENTARIVS.

A Myrepso vocatur vnguentum γρίππα. Latini codices de Agripa, & ratione vix probabili ad regem Agripam retulerunt. Sic forsan dicitur, quòd fiat ex simplicium agrestium succis per macerationem in oleo relictis, vnde ἀγρίππον, quasi succus agrestis, à quo detorta est de Agripa nomenclatio. Sed de nominũ ratione non differendũ, modò res ipsa probè dignoscatur. Huius autẽ vnguenti descriptionem à Myrepso datam Salernitan. parum immutauit. pro radice altheæ syluestris, cucumeris asinini radicem ponendo, scopo conuenientiorem, serosis humoribus educendis, & hydropi curan-

do, iuxta Myrepsi institutum accommodatiorem. Sic verò illius præparatio suscipitur. Radices recentes primùm seligendæ, abluendæ, diligenterque à sordibus purgandæ & terendæ: Deinde oleo super cineres calidos quinque aut sex dies, in vase fictili macerandæ: Postea coquendæ, donec contabuerint, & aquea humiditas exhalarit. Tum percolandæ. Percolato liquori denuò ad ignem adhibito, & feruere incipienti, addenda cera, & ex arte conficiendum vnguentum: quod ventri illitum hydropicis prodest, vt & lienosis, si hypochondrium sinistrum inungatur. Aluum quoque non raro subducit, licèt tantùm extrinsecus adhibeatur. Maximè verò pueris & habitu mollioribus. Aliis adhuc multis qualitatibus pollet quas breuitatis causa prætereo.

Vnguentum Aregon. D. Myrep. CAP. XXIII.

℞. Laureolæ ℥ ix.	*piperis an. ℥ ß.*
calamenti lib. ß.	*pyrethri,*
radicis cucumer. agrest.	*euphorbij,*
yreos recent.	*petrolæi, an. ℥ i.*
maioranæ,	*mastiches,*
cimarum rorismarini,	*thuris an. ʒ vi.*
serpilli,	*olei moschatellini ℥ ß.*
rutæ an. ℥ iiii. ß.	*laurini,*
foliorum lauri,	*adipis vrsi an. ℥ iii.*
saluiæ,	*butyri ℥ iiii.*
sabinæ an. ℥ iii.	*ceræ puræ ℥ xv.*
zinziberis,	*olei communis lib. v.*

Herbis & radicibus vino maceratis, coctis cum oleo, colatis, & additis pinguibus & pulueribus, fiat vnguentum vt artis est.

COMMENTARIVS.

Qui ad huius vnguenti apparatum medicorum commentarios euoluunt, tot varietates, quot authores in descriptione eius agnoscunt: Nam Salernitanus addidit radicem bryoniæ, iari, cucumeris asinini, & folia vtriusque Conisæ: Fernelius additionem illam ad-

mittit, omittit radicem iridis, & dosim immutat: Alij alia vel detrahunt, vel adijciunt. Ioubertum authoris mentem fidelius sequutum, magis sequimur, & descriptionem quam ipse in meliorem ordinem redegit, exhibemus. Eius autem apparatus sic instituendus. Radices & herbæ tritæ, & à sordibus purgatæ diem integrum macerentur: postridie eximantur, & probè terantur; In oleum immergātur, & sic dies septem dimittantur: Tum coquantur & percolentur. Expresso liquori addantur butyrum, adeps & cera: His liquatis affundantur olea: Tum pulueres permiscendi. Omnia sic ritè permixta, & subacta vnguentum efficiunt consistentiæ legitimæ: quod ab effectu ἀρηγὸν, id est, auxiliare, à quibusdam, Adiutorium, à Nicolao Præposito ineptè Aragon dicicitur.

Præparatio

ἀρηγὸν. Vng. adiutorium.

Valet ad affectus corporis frigidos, conuulsiones, resolutiones, colicum dolorem & articularem. Ante inuasionem quartanæ prodest spinam dorsi, & scapulas eo inungi.

Vnguentum Martiatum. D. Myrep. CAP. XXIV.

℞. Olei antiqui lib. ii.
ceræ, lib. i.
roris marini,
foliorum lauri,
rutæ, an. ℥ iiii.
maioranæ ℥ iii.
ebuli,
Sabinæ,
balsamitæ,
ozimi,
elelisphaci,
polii montani,
calaminthes,
arthemisiæ,
enulæ,
bethonicæ,
acanthi,
spargulæ,
herbæ venti,
pimpinellæ,
agrimonii,
absynthii,
herbæ paralysis,
costi nostratis hortensis
cymarum sambuci,
vermicularis,
semperuiui maioris,
millefolij,
chamædrios,
quinqueneruiæ,
centaurii minoris,
fragariæ,
pentaphylli an. ℥ ii. ʒ ii.
radicis altheæ,
cumini,
myrrhæ an. ℥ i. ß.
fœnugræci,
butyri an. ʒ vi.
seminis vrticæ,
violarum,
papaueris albi,
mentæ satiuæ, &,
mentæ agrestis,
rubiæ tinctorum,
oxylapathi,
polytrichi,
cardiobatani,
periclymeni,
herbæ moschatæ,
florum chamæmeli,
scolopendrij,
crispulæ,
herbæ camphoratæ,
styracis calamitæ,
thuris,
medullæ cerui an. ʒ ii.
axungiarum vrsi,
gallinæ, &
anseris,
mastiches an. ℥ ß.
olei nardini ℥ i.

Radices & herbæ tritæ vino macerentur, coquantur, oleum affundatur, & rursus coquantur donec marcescãt. Colato liquore & calente cera liquetur, dein butyrũ & axungiæ: Tum pulueres addãtur, & fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Putat Salernitanus hoc vnguentum debere vocari Martianum a Martiano; Manlius, Martiatum à Martiatone medico peritiſſimo illius inuentore. Sed is, quicunque fuerit, vnguentum ſanè ad multa efficaciſſimum, & vſitatiſſimum decripſit. Multis autem quod conſtet ſimplicibus, ad differentiam alterius minoris deſcriptionis ab Alexandrino traditi, magnum vocatur. cap. 99.

Compoſitionis illuſtratio. Verùm ne quis in eius diſpenſatione admittat errorem, ſimplicium aliquot obſcurior appellatio ſic elucidanda, vt per acanthum, brancha vrſina intelligenda, per balſamitham mentha aquatica, per Eleliſphacum, ſaluia, per ſpargulam aparine Græcorum, per herbā venti, non parietaria, ſic quoque dicta, ſed anemone ſylueſtris; alterutra tamen nullo errore ſumi poteſt, per herbam paralyſis, primula veris, per coſtum noſtratem mentha Græca, herba ſanctæ Mariæ vulgo dicta, per ſemperuiuum, ſedum, ſeu aizoon maius, per quinque-neruiam, plantago minor, per cardiobotanum, carduus benedictus, vel potius cardiaca, per periclymenum matriſylua ſeu caprifolium, per herbam moſchatam, prima geranij ſpecies, per criſpulam cotula non fœtida, quam buphtalmum, ſeu oculum bouis appellant, per herbam camphoratam, abrotonum mas. Reliqua facilia ſunt.

Præparatio. Pro tamariſco autem non amaracum cum Iouberto poſuimus, ſed maioranam ſcopo conuenientiorem. Ad præparationem radices, & herbæ medio Vere collectæ, abluendæ, purgandæ, terendæ, vini generoſi ſufficienti quantitate, in vaſe idoneo, ſuper cineres calidos macerandæ & coquendæ ad mediæ partis vini diſſipationem: Deinde oleum affundendum, atque omnia rurſus coquenda ſimul ad vini perfectam exhalationem. Poſt hæc ab igne ſemoueantur, & ſacculo excepta exprimantur, & rurſus igni reddatur. Tum addenda cera, liquandaque, Dein butyrum, axungiæ, medulla, & reliqua puluerabilia, in tenuem pollinē redacta. Omnia ſic diſſoluta, probè mixta & agitatione continenti vnita, igni ſubſtrahantur, vt coëant in vnguenti formam.

Vires. Efficaciſſimum eſt ad frigidos cerebri, neruorum & articulorū affectus: Tremori, paralyſi, conuulſioni & arthritidi plurimum confert, & præduris lienis tumoribus, atque omnibus doloribus à crudis humoribus natis.

Vnguentum Citrinum D. Myr. CAP. XXV.

℞. *Boracis,*
marmoris albi an. ℨ *ij.*
caphuræ ℨ *i.*
coralli albi ℥ *ß.*
amianti, vmbilici marini,
antalij,
dentalij,
cristalli,
nitri,
tragacanthi,
amyli,
thuris albi an. ℨ *iij.*
gersæ ℥ *i.*
cerusæ ℥ *vi.*
adipis suilli recentis, nec saliti lib. i. ß.
seui caprini ℥ *i ß.*
adipis gallinæ ℥ *i.*
mala citria n. ij.

Ea minutim incisa adipibus liquatis misceãtur, coquãtur & percolentur. Expresso liquori reliqua ex arte puluerata cõmiscebũtur, & fiet vnguentũ.

COMMENTARIVS.

Cum hoc vnguentum nomen tantùm habeat à citro, non colorem (album enim est) rectius citreum quàm citrinum dici potest: sed effecit vocum affinitas, vt nullo, aut exiguo errore, modò hoc, modò illo nomine designetur. Ex his vero est, quæ ad artem cosmeticam, seu exornatoriam potius, quàm morborum curatricem spectant. Constat namque multis quæ cutem erugant & detergunt, prauum illius colorem emendant, meliorem conciliant, & ad laudabilem statum reducunt. Verùm cùm multa ex his, barbaris vocibus enuntientur, explicationéque indigeant, ne vocum ambiguitate,

ac multiplici acceptione tyrones decipiantur, hanc illis subiungimus interpretationem, vt pro amianto, seu amento dulci, alumen scissum, vulgo plumeum, non gypsum coctum cum Manlio sumatur: pro vmbilicis marinis intelligantur belliculi marini, figuram vmbilici humani referentes, satis noti ac vulgares. Pro Antalio, tubus quidam marinus intelligendus est, longitudine digiti minoris, foris striatus & inter buccina numeratus. Pro Dentalio, conchula parua, longa, rotunda, candida, intus læuissima, incurua, altera parte acuminata, in qua vermis marinus viuit, & aliquando exit. Et cum antalia & dentalia conchylia sint, & velut buccina, non male ipsorum defectu, turbines marini & cochleæ vsurpantur.

Per Gersam autem velut Cerusa quædam intelligenda est, ex radice Drachonteæ, seu Serpentariæ, vel eius penuria, ex radice Iari & aqua rosarum confecta, cuius præparatio sic se habet. Radices Drachonteæ seu Serpentariæ maioris Vere collectæ, abluendæ, & à sordibus purgandæ & siccandæ: deinde in mortario lapideo tenuissimè puluerandæ: & fictili, aut vitreo vase idoneo exceptæ, aqua rosarum insuccandæ: tum linteo tecto ad Solem siccãdæ: postea rursus terendæ, rosacea irrorandæ, & vt antè insolandæ & exsiccandæ. His omnibus ter, quaterque iteratis, tandem puluis vino odoro madefaciẽdus, & in pastillos cogendus: qui in vmbra siccati, vsui reponendi sunt, & pro Gersa vsurpandi. Gersæ præparatio.

Porrò huius vnguenti sic suscipitur præparatio. Axungiæ primùm simul in vase fictili liquantur; quibus duo mala citria per taleolas secta noctem integram macerantur: manè sequenti coquuntur & percolantur. Inter ea marmor, crystallus, corallium, vmbilici, antalia, & dentalia tenuissimè puluerabuntur, vt etiam reliqua, sed seorsim, maximè verò caphura, amylum, thus, amiantum & borax. Gersa autem quod friabilis sit, leui ad cribrum inuersum attactu comminui solet. Omnia vt decet læuigata adipibus liquatis, colatis & adhuc calentibus commiscebuntur & agitabuntur, vt concrescant in vnguentum. Minor autem videtur quantitas adipis ad pulueres, qui propterea minuendi, vel ille augendus: Nam pro libra pulueris sæpius requirunt pharmacopœi axungiæ, vel adipis lib. vij. aut viij. ferè autem puluis seruatur, & rectè, atque vtendi tempore axungiis commiscetur. Præparatio.

Inutilis videtur eorum curiositas qui in malum Poncerium excauatum axungiam mundatam & liquatam inijciunt, in balneo mariæ ponunt, pulueres pro axungiæ quantitate commiscent, mouent, agitant, ab igne tepido amouent, tum diu mouent donec vnguentum consistentiam acquirat idoneam.

Vnguentum Citrinum papulas ex bile, aut salsa pituita, in cute, præsertimque faciei erumpentes reprimit, impetigines, liuores & lentigines extergit, fœdas cicatrices delet, oculorum rubores aufert, & cutaneos affectus sanat. Vires.

℞. Seui hædi ℥ iiii.
axung. porci recent. ℥ viii.
pomorum fragrantium lib. ß.
pul. ireos florent. ʒ ij.
calami aromat. santal. citrin. an. ʒ i.
Caryophyll. cynnamomi an. ʒ ß.
florum lauendulæ ℈ i.
styracis calamint.
benzoin an. ʒ ij.
Ex arte fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Antiquorum nullus [illegible] & meliùs pomatam nom[illegible] quòd vulneribu[illegible] fracturis & vlceribus curandis [illegible] in suis [illegible] attexere neglexerunt. Omnes tamen pharmacopœi quamdam illius descriptionem apud se seruāt, & parant, vixque datur officina quædam, nisi paupercula valde, aut picociana, in qua venale non prostat vnguentum pomatum: Cuius cùm variæ descriptiones circumferantur, optabiliorem ad quos commendatur vsus, selegi. Displicet enim quod à Cerato refrigerante Galeni colore & odore parum distat: Nam cùm sit vnguentum, à delicatioribus mulierculis, quæ odoratis delectantur, expetitum, non modo suauem halitum spirare, sed & colorem gratum habere debet. Propterea seduli myropolæ moschum, ambram, zibethum, aliaque aromata permiscent ad fragrantiam: & nonnulli laccæ factitiæ vel anchusæ nonnihil, aut alius tincturæ conijciunt, ad rubellum, vel vt loquuntur, carneum colorem inducendum.

Parandi difficultas si quæ sit, non multùm laboriosa; Seuum & axungia à fibris purgantur, liquantur, & in vas vitreum mundum colo traiecta iniiciuntur: Refrigerata abluuntur aqua rosacea, vel alia odorata? Tum medulla pomorum commiscetur: postea igni blando omnia committuntur, agitantur, & simul feruefiunt ad aquæ dissipationem, nodulo priùs qui pulueres contineat, immisso.

Vires. Prodest cutis nigredini & asperedini à solis æstu, vel Aquilonio flatu

flatu contractæ, labiorum, papillarum & manuum scissuris, maculis faciei delendis, eiusdem furfuribus impediendis, rubori mitigando, & scabritiei leniendæ. Valebit ad ambusta plurimùm, si olei nenupharis & cerusæ parum admisceatur. Vnguentũ ad ambusta.

Vnguentum spleniticum. CAP. XXVII.

℞. Olei de capparibus,
Olei de Iasmino an. ℥ ix.
Butyri æstiui & insulsi ac recentis lib. ß.
Succorum bryoniæ & Ciclaminis an. ℥ vii.
Gummi ammoniaci aceto dissoluti ℥ ii.
Puluerum corticis tamarisci, Fraxini,
Ceterach,
Seminis agni casti an. ℥ i.
Cumini ʒ ii.
Ceræ nouæ & odoratæ q. suff.
Fiat vnguentum: cui adde,
Olei de Spica ʒ ii.
terebinthinæ venet. ʒ i.

COMMENTARIVS.

Multis lien tumet, aliis induratur sine incremento insigni: aliis simul insigniter & augescit & induréscit. Omnibus grauitas adest & circumscriptus in hypochondrio sinistro tumor, spiritus difficultas, prauus color, ad plumbeum vergens, decubitus in sinistrum latus grauis, venæ ad lienem nigricantes & turgidæ, & pedum sæpe inflatio.

Illis post generalium præsidiorum opem confert regioni lienis hoc vnguentum adhibere, quod vim habet malacticam seu emolliẽtem, resoluentem, aperientem, roborantem ac spleniticam, vnde nomen. Non debet igitur omitti, & cùm eius vsus sæpe sit vtilissimus, in pharmacopoliis omnibus debet haberi.

Vt ritè paretur olea, & butyrum igne lento bulliant cum succis ad eorum dissipationem. Commisceatur ammoniacum dilutum & terebinthina, vnitum: Addantur pulueres: tum demum cera, & fiat

vnguentum, cui parum olei de spica addatur, quod sua tenuitate efficit, vt reliquorum vis meliùs ad partem deferatur, & suo halitu vnguenti odor minus sit ingratus.

Vnguentum Neapolitanum. CAPVT XXVIII.

℞. Axungiæ suillæ in succo saluiæ lotæ lib. i.
argenti viui extincti ℥ iiii.
olei laurini,
chamæmeli, &
lumbricorum, an. ℥ ij.
ol. de spica ℥ i ß.
aquæ vitæ ℥ i.
ceræ flauæ ℥ ij.
terebinthinæ in succo enulæ lotæ ℥ iii.
pulueris chamæpytheos & saluiæ an. ℨ ii.
fiat vnguentum vt artis est.

COMMENTARIVS.

Vellem citra nationis alicuius iniuriam de morbo venereo & eius curatione medici loquerētur; sed cùm multi istius luis originem, causam & naturam primo sui aduentu ignorarent, in eos à quibus vel iustè, vel iniustè se læsos putarent, retulerunt: hinc alij Hispanicum, alij Italicum, alij Gallicum, vt Itali, nuncupant. Galli vero cùm homines sint, nec iniuriam illatam facilè ferentes, morbum quem antea Indicum, aut venereum rectè vocabant, audito Gallici morbi nomine ab Italis imposito, non modò morbum, sed etiam remedium Italicum & sæpe Indicum nominant. Ex India enim primū ab Hispanis delatus est in Italiam, vnde Galli post captam Neapol. domum redeuntes hunc fructum Neapolitanum detulerunt. Sed hęc ridendi quàm rodendi gratia, potius dicta sunto: Redeo nunc ad vnguentum à nobis ad Indicæ luis curationem descriptum, quod aliorum eiusdem nominis multorum loco erit: quæ velut per manus pharmacopœorū & chirurgorum tradita, in quibusdam Officinis ex solo adipe suis & hydrargyro, aut simul paucis quibusdam aliis simplicibus indebitè paratis & vnitis conficiuntur. Ob id ægroti sæpè ab ipsorum vnguentorum litu incidunt in tremorem, stuporem

& paralysim. Hoc autem à nobis descriptum multis constat, quæ dictos affectus impediunt, neruosum genus roborant, qualitatem malignam humorum peccantium extinguũt, & humores ipsos partim resoluunt, partim propellunt, & sputando per os educunt. Sunt qui petrolæum & Euphorbium adiiciunt: quæ licèt propter partium tenuitatem & calorem excedentem aliquando frigidioribus naturis prosint, biliosis tamen & temperatis sæpius obsunt. Mithridatium & Theriacam alij permiscent, nos tamen omisimus, quòd non sint huius luis efficax alexiterium: argentum autem viuum vt decet vsurpatum, efficacissimum est, vt alibi demonstrauimus.

Ad huius autem vnguenti apparatum, primùm cera igni moderato cum oleis liquanda, & addita aqua vitæ agitanda & calefacienda ad eius ipsius exhalationem: dein adeps & terebinthina vnà cum hydrargyro illis incorporato. Tum demùm pulueres: sicque omnia probè subacta concrescent in vnguentum. Præparatio

Si hoc paratum modo diu seruari non posse videatur, alio sic paretur: Axungiæ primùm lento igne cum saluiæ succo ferueſiat, ad eius dissipationem: admisceantur olea chamæmeli lumbricorum, de Spica & cera: omnia agitentur spatula donec cera probè liquata commixtaque fuerit: Tum omnibus ab igne semotis laurinum adiungatur. Interea mercurius extinctus cum terebinthina in mortario accuratè ducetur. Postea totum simul agitando, vt artis est cōmisceatur. Tandem proijciantur pulueres & aqua vitæ, & rursus agitatione multa fiat ex omnibus vnguentum.

Vt verò ritè præparetur hydrargyrus, debet primum per laneum pannum traiici, vt tollatur illius plumbago, deinde saliua hominis ieiuni ac sani extingui. Sic enim domitus aptior est ad huius vnguēti confectionem, quam succo limonum aut hyosciami extinctus, licet axungiæ & terebinthinæ mixtus multùm de sua feritate amittat. Illius malefica vis adhuc optimè castigatur oleo Terebinthinæ, vt decet, parato. Hydrargyri extinctio

Plurimum valet hoc vnguentum ad oris fluorem, vt vocant, seu humoris virulenti per os exsputationem, eo post repurgatum corpus partes bis atque iterum liniantur. Vires.

Vnguenta porrò multa sparsim in Antidotariis vulgaribus descripta neglеximus, quòd eorum vsus vel non satis probetur, vel improbetur, vel quia vires habent his affines quæ in hoc libro describuntur. Qui enim habebit, exempli loco, Stypticum Fernelij & Aregon, nihil erit ei necesse vnguentum Comitissæ & de Arthanita parare.

SECTIO SECVNDA.

De Ceratis.

Ceratum quid.

T cerata media sunt inter vnguenta & emplastra, sic inter hæc & illa à nobis describuntur. Dicuntur Cerata quod ceram admittant; vt etiam Ceronea, quæ nunc ab emplastris soliditate & compositione non differre videntur, itaut Chirurgis emplastra & Ceronea idem sint: Et qui inter ipsos tantùm ossa fracta aut luxata reponunt, omnia emplastra Ceronea nominãt: at verò Cerata molliora cùm sint angustiore acceptione designantur, pro medicamẽto, nẽpe externo, ex oleo, cera, & stirpium, animaliũque partibus, atque metallis & mineralibus aggregato, consistentiæ inter vnguentum & emplastrum mediæ: nam plus ceræ recipiũt, quã vnguenta, hinc duriora; minus quã emplastra, ideo duriora. Ea proportio ceræ in vnguentis seruatur, vt vnciis olei singulis ponantur ceræ dragmæ duæ aut paulò minus: In Ceratis huius dragmæ duæ cum dimidia aut paulò plus: In emplastris sæpe duplum, sæpius triplum, & aliquando quadruplum ceræ ad oleum pondus. Variat tamen ista proportio, pro diuersa rerum aliarum mixtione & tempore, nam vbi puluerum maior quantitas adhibetur, ibi plus olei: vbi minor, ibi minus: vt etiam æstate, (quòd omnia pinguia facilè liquescant) minor quàm hyeme olei dosis ponitur, adeout sæpius penes artificem peritum sit oleum vel ceram augere vel minuere. Vt autem ceroneum pro emplastro, sic ceratum pro vnguento ferè vsurpatur: Eadẽ enim est simplicium commixtio, præparatio & spißitudo, & nonnunquam ceratum vnguento mollius efficitur.

Ceratum refrigerans Galeni. CAP. I.

℞ *Ceræ albæ* ℥ i.
Olei rosati Omphacini ℥ iiii.
Liquentur simul in vase duplici. Refrigeratis affundatur paulatim in mortario, aquæ frigidissimæ quantum absorbere poterunt, percutiendo & agitando: postremò addatur aceti ℥ ß.
Fiat ceratum.

COMMENTARIVS.

Cap. 6. lib. 1. simplic. lib. 10. method. & lib. 6. sanit. tuend.

Inter medicamenta composita & euporista, nullum est frequentius & simplicius hoc cerato, à Galeno multis in locis descripto & celebrato, quod à nonnullis modò vnguentum, modò Ceratum album, & aliquando ceratum refrigerans Galeni nuncupatur in Officinis.

Præparatio

Sic vero eius suscipitur præparatio: Cera in frustula diuisa oleo rosaceo omphacino in diplomate liquatur: dein ab igne remouetur, & in aliud vas tranfunditur: atque vbi refrixerit, & modicè concreuerit: aqua frigidissima subinde affunditur & agitatione continua subigitur: Et rursus noua frigidæ affusio & agitatio iteratur, donec ipsam mixtura respuat: cui si parum aceti albi & tenuis adiiciatur, magis humectans & refrigerans vnguentum parabitur. Vbi magis refrigerare consilium est, etiam Galeni authoritate, succi lactucæ, solani, semperuiui, aut similium refrigerantium nonnunquam adduntur. Sed hoc rarò nisi vtendi tempore fieri solet, atque in pharmacopoliis tantùm, quod simplicius est asseruatur.

Vires.

Valet ad phegmonas, Erysipelata, herpetas, carbunculos, phygethla, omnemque intemperiem calidam. Febrientibus quoque multum conducit, si hypochondriis superponatur.

Ceratum Santalinum D. Mes. CAPVT II.

℞. Rosarum ℥ xij.
santal. rubri ℥ x.
santali albi,
santali citrini, an. ℥ vi.
boli Armenæ ℥ vij.
ceræ albæ lotæ ℥ xxx.
eboris ℥ vii.
caphuræ ℥ ii.
olei rosat. lib. i.
fiat Ceratum vt artis est.

COMMENTARIVS.

Minus est irridendus pharmacopola, qui saccharo quàm qui hoc cerato caret, cuius perennis & fœlix vsus nobilitatem ostendit. A cera Ceratum dicitur, à santalis, Santalinum, & paratur sic:

Præparatio — Santala primum omnia simul puluerantur: seorsim rosæ, bolus armenæ, ebur & caphura: deinde cera igni blando, vt cineribus calidis, aut balneo maris, cum oleo adhibetur, vt liquescat: vbi aliquantum refrixerint ambo, confuse liquata, aqua rosacea ter quaterque lauanda: postea dicti puluercs commiscendi, ita tamen vt caphura postremo loco ponatur, pauco oleo ac igne lento dissoluta. Tum omnia simul agitanda, subigendaque, vt coëant in idoneam consistentiam Cerati. Vt santala prærubra sint, inter puluerandum subinde aqua rosarum sunt aspergenda. Minime autem oleum cum cera abluendum, sed seorsim ne ceratum rancescat. Porro ebur crudum pro spodio posuimus, non vstum vt perperam, aromatariorum vulgus. Cur verò id egerim, pluribus in locis superiùs, vbi spodium occurrit, fusissimè demonstrauimus.

Vires. — Ceratum Santalinum phlegmonas & omnes intemperaturas calidas ventriculi, hepatis & partium aliarum exustiones efficacissimè compescit.

Ceratum Stomachicum Galeno ascriptum D. Mes.

CAP. III.

℞. *Rosarum,*
mastiches an. ʒ *x.*
foliorum absynthii sicci ʒ *vii. ß.*
spicæ nardi ʒ *v.*
ceræ ℥ *ij.*
olei rosati ℥ *ix.*
fiat ex arte Ceratum.

COMMENTARIVS.

Ceratum hoc à Mesuë traditum efficacius cùm sit duobus aliis à Galeno descriptis vsitatius est, & in Officinis pluribus asseruatur. Ad eius apparatum, cera & oleum liquātur: refrigerata sæpius aqua rosarum abluuntur: postea rursus liquata lauantur æquis partibus succi citoniorum & vini nigri & austeri, addito pauco aceto; quod tamen multi non sine ratione omittunt. Interea rosę & absynthium simul pulueranda: seorsim verò mastiche & spica Indica: tum omniū puluis confusè mixtus, cerelæo, seu ceræ oleo liquatæ & lotæ, permiscendus, & ita subigendus, vt in cerati crassitudinem abeat legitimam. Ista præparatio multum quidem vsualis est, malunt tamen nō nulli seorsim oleum abluere quàm ceræ commixtum, ne diu seruatum rancescat ceratum. Hoc autem non similiter describitur à Galeno, licèt ei tribuatur à Mesuë, cui potius debetur illius inuentio, vel saltem amplior & melior descriptio. Dicitur Stomachicum à parte cui confert & adhibetur: Calorem enim stomachi & totius ventriculi fouet, coctionem iuuat, flatus absumit, crudos humores coquit, appetitum excitat, & vomitum compescit. Preparatio.

Solet autem & debet extendi super aluta & superiori regioni stomachi, & aliquando etiam toti ventriculo admoueri. Eum enim roborat, & ad munia perfectiùs obeunda vegetiorem reddit.

Ceratum Oesypatum, Galeno tributum D. Mes. CAP. IV.

℞ *Oesypi ℥ x.*
Oleorum chamæmeli,
ol. Irini an. lib. ß.
ceræ flauæ ℥ iii.
mastiches,
terebinthinæ an. ℥ i.
resinæ ℥ ß.
spicæ nardi ʒ ii.
croci ʒ i. ß.
ammoniaci ℥ i.
styracis calamitæ ℥ ß.
fiat Ceratum secundum artem.

COMMENTARIVS.

Tria describit cerata Mesuë, quorum hoc selegimus Galeno ascriptum, vt efficax & vsu frequentiore celebratum; efficacius tamen redditum, Rondeletij consilio, ammoniaci & styracis calamitæ incremento: sic enim effectus fœliciter præstat, quos alia Philagrij & Pauli cerata à Mes. conscripta pollicentur. Propterea qui hoc habebit, aliis dictis carere facilè poterit. Dicitur autem Oesypatum à sua basi Oesypo, quæ sic extrahitur. Lanæ succidæ ex ouium collo, ventre & fœminibus euulsæ quantitas quædam idonea sumitur, aqua calida horas octo maceratur, & subinde baculo agitatur: deinde igni feruescere dimittitur, donec pinguedinem in aquam deposuerit. Extractis & fortiter expressis lanis aqua è vase in aliud vas magno impetu sæpius transfunditur, vt spumam multam eructet, quæ colligenda & in alio vase seorsim reponenda: tum aqua denuò agitatur ad spumam, quæ adhuc collecta cum præcedente ponenda. Idque toties iteratur sub æstiuo Sole, dũ tota spumescens pinguitudo colligatur: Collecta, aqua pura sæpe lauatur, manibus agitando, quousque sordes mixtæ auferantur, & aqua pura effluat, atque pinguedo linguæ admota, nullum acrimoniæ sensum inferat: postea vase fictili denso excepta, in loco frigido seruanda. Vim habet emolliendi, resoluendi, calefaciendi, & dolores sedandi.

Oesypi eductio & apparatus.

Vix.

Vix autem concrescit lentor iste subunctuosus, nisi aquea portio admixta aduentitio calore exhalarit.

Citius adhuc, faciliusque sic paratur, Lana succida in aqua maceratur & coquitur: dein fortiter exprimitur, donec tota sordes excrementitia ac subpinguis in aqua remaneat: idque bis iteratur, si videatur opus. Tum aqua vel in sole, vel igne, vel D. M. aut æstuario euaporatur. Quod in fundo vasis relinquitur, Oesypus est.

Sic autem paratur Ceratum descriptum, primò seorsim puluerantur crocus, mastiche, spica & styrax: dein omnium pollen commiscetur: ammoniacum in aceto maceratur, liquatur, & coquitur ad mellis consistentiam: postea cera in oleis liquabitur. His igni substractis, miscebitur Oesypus; tum ammoniacum solutum, & terebinthina simul: tandem pulueres semper agitando, vt abeant cuncta in cerati spissitudinem legitimam. Præparatio

Vim habet emolliendi, resoluendi, acdigerendi, & dolores sedandi: proinde duris tumoribus hepatis, lienis, vteri, neruorum, articulorum & aliarum partium conducit.

Alia quædam externa medicamenta, ceratorum nomine descripta ab authoribus traduntur, quæ quod duriore consistentia frequentiùs parentur, de his sub Emplastris libro sequenti loquemur. Alia autem molliora, qualia à Mesue describuntur, aut nunquam, aut rarissime parantur. Vires.

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ SEV ANTIDOTARII

DE MEDICAMENTIS EXTERNIS, LIBER SEXTVS.

De Emplastris.

PRÆFATIO.

ATERIES *vnguentorum & Emplastrorum eadem est, vt & virtus, sed consistentia diuersa, in illis quippe molliuscula, in his valde crassa, ac solida: Ob id non in vasculis vnguentorum more reconduntur, sed in magdalias, seu bacillos digiti crassitudine & lõgitudine formantur; qui charta inuoluti in Officinis seruantur. Vt eam spissitudinem acquirant, plus ceræ quam vnguenta, & minùs olei ad sui confecturam admittunt, vt sæpe duplum ceræ ad olei pondus: interdum triplum, atque etiam aliquando quadruplum. Augetur tamen vel minuitur cera pro resinarum & succorum concretorum copia, vt etiam Oleũ, prout medulæ, adipes & axungiæ maiore aut minore dosi veniunt in confectionem. Ex stirpium autem & animalium partibus, mineralibus & metallis emplastra conficiuntur, quorum nonnulla velut corpus*

& consistentiam tantum præbent: virtutem verò nullam aut exiguam, cera nempe, oleum commune, lithargyrus & interdum resinæ: alia simul cum materie virtutem & efficaciam, vt mineralia, plantæ, & reliqua omnia quæ accedunt ad compositionem. Non omnia tamen emplastra ceram aut resinas admittunt, quæ scilicet aliũde materiam illis proportionatam, vt ladanum, thus copiosum aut quid simile excipiunt. Fiunt & quædam absque cera & ignis adiutu, quorum nempe materialia melle aut mucaginibus, vel viscido quodam cremore subacta in emplastri spißitudinem concrescunt, vt emplastrum de Crustapanis, & de baccis lauri, aliaque multa quæ inter emplastra & Cataplasmata ambigunt. Porrò, in emplastris conficiendis is ordo seruandus, vt primùm cera oleo liquetur, dein liquores, succi & mucagines permiscentur, & lentè coquuntur ad aqueæ humiditatis exhalationem: tum resinæ & adipes induntur, vt & gummi genera, ex quibus nonnulla commiscentur syncera, alia, non nisi vino, aceto, aut alio liquore diluta, colata & cocta. Si terebinthina desideretur, ea addatur emplastro iam percocto & igni substracto. Tandem pulueres creti insperguntur, seduloque versantur, agitantur & subiguntur, vt in massam concrescant, nec mollem nec duram, sed mediam & lentam quæ tamen digitos contrectantium non inquinet. Si succi liquidi, vinum, acetum, aqua medicamẽtosa, vel decocta quædam emplastri confectionem ingrediantur, ea coquenda ad serosæ humiditatis dißipationem. Succi inspissati & recentes aliquo soluuntur liquore, qui etiam coctione absumitur. Dũ sicciores sunt & friabiles, solùm puluerantur & miscentur. Et vt magni refert, quæ prius & quæ posterius in dispensandis emplastris ponuntur, sic quæ minus aut diutius coquuntur: nam lithargyri leuis coctio emplastrum album facit, longior nigrum: Ærugo modò melinum, modò viride, modò fuscum reddit: pro vario ignis calore: Sæpéque coloris mutatio qualitatis arguit mutationem, nam lithargyrium diutius coctum, emplastrum efficit simul & nigrius & exsiccantius. Et licet consistentia & facultas in emplastris potissimum expetantur, attamen color & odor multum commendantur. Cum autem de præceptis generalibus in emplastrorum compositione seruandis abundè in nostris Institutionibus egerimus, superest nunc vt de particulari singulorum præparatione & confectione agamus.

Diachylon album D. Mes. CAPVT I.

℞. *Olei veteris lib. ii.*
lithargyri puri tenuißimè triti lib. i. ß.
mucaginum radic. altheæ,
sem. lini, &
fœnugræci an. ℥iiij.
fiat emplastrum, consistentia legitimum.

COMMENTARIVS.

Multiplex est huius emplastri denominatio: A succis enim mucagineis quibus magna sui parte constat, & virtutem assumit, Diachylon vocatur: à colore, album: à communi eius vsu, commune, à quinque simplicibus ipsius confecturam ingredientibus, Pentapharmacum, & sæpe Diachylon simplex ad differentiam minus compositi. Eius inuentorem tota myropolarum familia Mesuem agnoscit, ante eum tamen Serapio & Auicennas illius descriptionem dederunt. Omnes autem iuxta formulam superiorem exhibent, in qua oleum & lithargyrus potius materiam & corpus, mucagines efficaciam suppeditant, ex quibus diuersa proportione mistis, & præparatione vnitis Paulus emplastrum suum de succo conficit: Melius tamen sic, iuxta descriptionem traditam paratur. Preparatio. Lythargyrus à scoria, plumbo, & sordibus repurgatus tenuissimè læuigatur: mortario metallico diutissime, vt duodecim horas, cum oleo agitatur, subigiturque: post (Cap. 17 lib. 7.) igni lento coquitur, semper versando, donec lithargyrus crassescat, & consistentiam mellis nanciscatur, atque fundo pilæ non adhæresçat. Tum igni eximatur, vt paulatim frigescat: postea seorsim mucilagines in aqua extractę parùm ferueant, ad aquosioris partis exhalationem: dein earum pars circiter tertia primùm lithargyro misceatur & accuratè misceatur, atque rursus igni redditur, vt crassescat: tandem residuum addatur, agitetur & blando igne ita ferueat, vt ex omnibus sic vnitis & concorporatis fiat emplastrum consistentiæ legitimæ: In cuius libris singulis si pulueris Ireos vncia vna commisceatur, Diachylon Ireatum habebitur. Signum emplastri perfectè cocti habetur, cùm ipsius portio marmori adhibita non adhęret, aut digitos, dum contrectatur, non inquinat: illius enim compages

sequax esse debet, lenta & viscida, vt ex ea formentur magdalię alba papyro inuoluendæ, & in pharmacopolio seruandæ.

Vt albius hoc Emplastrum habeant quidam industriosi artifices, mucagines simul cum lithargyro & oleo miscent, & diligenter igne luculento ita coquunt, vt fiant voti compotes.

Emplastrum Diachylon, malacticum optimum est: hepatis enim, lienis, ventriculi & aliarum partium duros tumores emollit, & humores coquit. Quod Iridim admisit magis attrahit, incidit & resoluit. Vires.

Diachylon magnum D. Mes. CAP. II.

℞. *Lithargyri auri tenuissimè pulnerati lib. i.*
oleorum Irini,
ol. anethini,
chamæmelini an. ℥ viii.
mucaginis radic. altheæ,
carycarum,
ichtyocollæ,
sem. lini, &
fœnugræci,
succorum Ireos, &
scillæ,
œsypi an. ℥ xij. ß.
terebinthinæ ℥ iii,
resinæ pini,
ceræ flauæ an ℥ ii.
fiat emplastrum, vt artis est.

Diachylon magnum cum gummis.

℞. *Bdellii,*
sagapeni,
ammoniaci an. ℥ ii.
Vino dissoluantur, colentur & coquantur ad mellis crassitudinem, addantur massæ Diachyli magni, fiat emplastrum.

COMMENTARIVS.

Vt Diachylon ſimplex & Ireatum, ſic magnum & gummatum coniunguntur, atque omnia eadem ſerie deſcribuntur, quòd inter ſe viribus & nomine plurimùm conueniant. In magni deſcriptione & apparatu Paul. Æg. multùm à Meſuë diſſentit, Oribaſius à Paulo: ab vtroque vulgaris vſus, Meſuei doctrinæ accommodatus, quem hoc in emplaſtro ſequimur, neglectis tamen vuis paſſis, in quarum locum ex Guidone radicem altheę ſubſtituimus. Sic autem paratur.

Lithargyrus purgatus & ſubtiliſſimè tritus, in mortario cupreo diutiſſimè cum oleo agitandus & nutriendus: deinde igni lento coquendus, aſſidue mouendo & verſando, donec craſſeſcat: tum mucilagines adduntur atque lente coquuntur, ad ſeri euaporationem. Poſtea *alkanach*, ſeu *ichtyocolla* ponitur ſuccis Ireos & ſcillæ diluta, coquiturque ad ſuccorum abſumptionem. *Alkanach* loco, *alkamb*, ſeu viſcum illud, quo capiuntur aues poni poteſt, quod huic emplaſtro non minùs, imò magis conuenit. His omnibus adhuc igni ſtratis cera liquanda, vt etiam reſina: igni ſubſtractis, terebinthina diluenda, necnon Oeſypus, aſſiduè mouendo, vt tota mixtura in emplaſtri coeat maſſam idoneam. Nonnulli induſtrioſa ſedulitate, paruam quamdam mucaginum portionem in principio vnà cum oleis & lithargyro commiſcent, coquunt & agitant, & poſtea reliquã earumdem partem; ſic enim lithargyrum impediunt, ne ad vaſis fundum decidat, & albius emplaſtrum efficiunt. Cum autem lithargyri coctio non ſit omnibus æquè facilis, & pro coquendi modo, vel longiore aut breuiore coctura nigrius, aut candidius emplaſtrum efficias, illius pondus à nonnullis augetur in his emplaſtris, quæ citiùs craſſeſcere, & colorem habere gratiorem cupimus. Quid ſit autem Icthyocolla lib. tertio de Mater. Medic. dictum eſt, cap. 17.

Scillæ ſucci extrahendi modus.

Modus vero ſucci ſcillæ extrahendi non omnibus notiſſimus: Alij namque eam tundunt, & ſtatim prælo committunt, alij poſt tuſionẽ & aliquot dies ante expreſſionem in cella vinaria relinquunt, alij aliquot horas ſuper cineres calidos ponunt. Huius tamen ſucci lentor efficit, vt ipſius parua admodum quantitas hac arte educatur; copioſiſſima verò ſi ſcilla integra paſta inuoluatur, in clybano parum coquatur, dein ablata paſta ſcilla torculari fortiter exprimatur: ſic enim vberior quam aliâ operâ ſucci quantitas educetur.

Eadem præſtat hoc emplaſtrum, quæ ſuperius ſed efficacius: magis enim duritiem quamlibet mollit, coquit, et digerit. Gummatum potenter attrahit, emollit & reſoluit.

℞. Mucaginum sem. altheæ,
lini,
fœnugræci,
corticis mediani vlmi an. ℥ iiii.
ol. chamæmeli,
liliorum,
anethi, an. ℥ i.
ammoniaci,
galbani,
opoponacis,
sagapeni an. ℥ ß.
ceræ nouæ ℥ xx.
terebinthinæ ℥ ii.
croci ʒ ii.
fiat emplastrum arte iam præscripta.

COMMENTARIVS.

Licet de emplastri huius authore non satis constet, fere tamen ab omnibus pharmacopolis paratur iuxta descriptionem hanc, quam ex Fernelio eius transcriptore exhibemus: ad cuius apparatum primo mucagines in aqua extrahuntur: extractæ cum oleis lento igne coquuntur ad aqueæ humiditatis resolutionem. His cera frustulatim secta liquatur, & spatha agitatur. Postea gummi dicta, aceto diluta, colata & cocta ad aceti dissipationem adduntur, & rudicula agitantur. Omnibus ab igne semotis terebinthina commiscetur; Tandem crocus: atque sic accurate versando massa idonea conficitur, ex qua formantur magdaleones pondere vnciæ dimidiæ, & aliquando integræ. Præparatio

Emplastrum de mucilaginibus partim emollit, partim coquit, ac maturat: Ob id tumoribus præter naturam duris, vtroque dicto modo sanandis, confert. Enumeratur enim inter emollientia & suppurantia, eiusque frequens est vsus. Vires.

Hic autem tyronem monitum velim, difficilem admodum esse gummorum cum reliquis in Emplastrorum confectione permixtionem: Nisi enim artificiosissimè tractentur, vel in grumos abeunt, vel vruntur potius, quàm ritè misceantur. Ob id varij varios parandi modos inuestigant: Nonnulli verò sic optimè. Gummi pri- Annotatio. Alius parandi modus.

mum fictili vase excepta, in aceto, vel alio succo macerant, per setaceum traijciunt, deinde coquunt ad Emplastri, vel vnguenti parandi conditionem. Interea cum oleo ceram liquant, & mucagines, si quæ sint, addunt: atque elixant ad humiditatis aquosæ discussionem: huius vero mixturæ portionem gummis transcolatis sensim agitando commiscent, adiecta terebinthina, si medicamentum parandum postularit. Postea gummi sic ducta ad reliquũ Emplastri corpus adijciunt, diligenter ducunt, ac mouent, & pulueres, si qui sint, admouent, & agitatione multa permiscent: atque sic medicamentum habent consistentia legitimum.

Emplastrum de Meliloto D. Mes. CAP. IV.

℞. Meliloti ℥ vi.
florum chamæmeli,
comarum absynthii,
sampsuchi,
fœnugræci,
baccarum lauri,
radic. altheæ an. ℥ iii.
sem. apii,
ameos,
cardumeni,
ireos,
cyperi,
spicæ,
cassiæ ligneæ an. ℥ i ß.
ammoniaci ℥ x.
styracis calamitæ,
bdellii an. ℥ v.
terebinthinæ ℥ i ß.
ficus pingues n. xii.
sepi caprini,
resinæ an. ℥ ii ß.
ceræ ℥ vi.
olei sampsuchini,
ol. de spica an. ℥ vi. vel singulorum ℥. i.
Aquæ decoctionis meliloti, Chamæmeli & Fœnugreci quant. suff. fiat. emplastrum.

COM-

COMMENTARIVS.

Multis constat hoc emplastrum, quæ seorsim & artificiosè debent præparari antequàm accedant ad illius confecturam: ac primo quidem loco radices terendæ; secundò semina; tertio herbæ & flores: tum cinnamomum & styrax, sed seorsim vtrumque: deinde miscentur omnia. Inter ea macerantur bdellium & ammoniacum in aceto, potiùs quam in decocto meliloti, chamæmeli & fœnugręci, vt nonnulli volunt, in quo non nisi ægrè dissoluuntur. In eo tamen mucagines radicis altheæ & fœnugręci optimè possunt, & debent extrahi, quibus colatis adijciuntur ficus tusæ, eodem decocto maceratæ, & per cribrum traiectæ. Ex his autem sic apparatis conficitur emplastrum hoc modo. Cera, resina & sebum hircinum simul liquanda: his igni substractis addenda gummi macerata, colata, & ad mellis crassitiem cocta: Tùm terebinthina, dein pulueres simul vniti. Quibus omnibus probè subactis adduntur olei sampsuchini & de spica an. ʒ vj. vel ℥j. ad summum. Qui enim illorum ℥ vj. ex Bauderonio addiderit, vnguentum, quam emplastrum potiùs effecerit. Si ficus sicciores sint, poterunt teri & cum reliquis puluerari, vt etiam bdellium: præstat tamen ea macerari & percolari. Pro Cordumeni carui semen ponendum est, non cardamomum, vt multi faciunt, vocum affinitate decepti. Cætera facilia sunt.

Iniustè verò conqueritur Bauderonius fil. quòd patris lapsum in sua paraphrasi super isto emplastro notarim: Quam vt à censura liberet, non, inquit, olei pondus pater definiuit, sed pharmacopœi iudicio omnia committens, quantum sufficit, ponendum dixit. At verò textum Mesuei, quem Bauderonius transcripsit, vt ille ipse reliqui, sed paraphrasim tantum ab illo recognitam. secunda editione typis commissam Lugduni, in ædibus Benedicti Rigaldi, ann. Dom. 1596. Tum & apud Stephanum Seruinum, eodem anno pag. 725. linea 6. paucis ac humanis verbis animaduertendam monui, in qua olei nardini & sampsuchini ℥vj. imperantur. Tertia quoque editione ann. 1603. apud Petrum Rigaldum eadem olei quantitas à Bauderonio præscribitur, eius tamen filius absque iudicio & veritatis indagatione maternis voculis leuissimè scripsit me leuiter, licet verissima, esse loquutum. Litera cùm scripta maneat, legat accuratiùs illustrator authoris labores, quos magis obscurat, dum sampsuchum esse maioranam inuit. Nolo calamum acerbiùs in iuniorem conuertere, falsa licet ac ridicula subscribat, Renodæum nempe suum opus ditasse, quibusdam ex patre desumptis. Sic ineptè Salmoneus quidam tonitru mentiebatur, vt deitatis opinionem sibi vendicaret.

Pag. 690. linea 29.

Emplastrum è meliloto inueteratas durities iecoris, lienis, ven-

Vires. triculi & reliquarum partium emollit, coquit & resoluit, hypochondriorum tentionem laxat, & flatus discutit.

Emplastrũ Triapharmacum. In emollientium & resoluentium classe describitur à Iouberto Emplastrum, triapharmacum, cuius vt simplex est compositio, sic qualitas imbecillior, propterea rarus admodum vsus. Illius materia est eadem prorsus atque vnguenti crudi siue de lithargyro: Constat enim oleo, lithargyro & aceto coctis ad emplastri consistentiam.

Emplastrum Oxycroceum D. Myr. CAPVT V.

℞. *Croci,*
picis naualis,
colophoniæ,
ceræ an. ℥. iij.
terebinthinæ,
galbani,
ammoniaci,
myrrhæ,
thuris,
mastiches an. ℥j ʒiij.
fiat emplastrum, vt artis est.

COMMENTARIVS.

Ad durities quoque emolliendas, digerendasque emplastrum hoc fuit institutum, inuentumque à Myrepso, qui nomen illi dedit ab aceto, in quo gummi macerantur & dissoluuntur, & à croco, cu-

Præparatio. ius colore tota mixtura inficitur. Ad hunc autem modum componitur: Ammoniacum & galbanum parùm contusa macerantur noctem integram in aceto, vt diluantur; deinde coquuntur ad aceti deperditionem. Inter ea, cera in vase idoneo liquanda; liquatæ addenda zopissa, seu pix naualis; tum colophonia. His admiscentur gummi dicto apparatu liquata: quibus ab igne semotis terebinthina commiscenda; deinde myrrha, thus, crocus & mastiche seorsim trita & vnita, semper agitando, vt fiat massa idonea, quæ in marmor oleo mastichino inunctum & puluere croci conspersum inijcitur, & formantur magdaliæ solitæ magnitudinis. Nonnulli croci

quantitatẽm minuunt, nullo aut exiguo virium diſpendio, quibus aſſentior.

Rectè quoque ſic à quibuſdam parari ſolet; in mortario cum piſtillo parum calidis liquantur, cera, pix, & colophonia, adduntur gummi macerata, colata & ad emplaſtri craſſitudinem, vt alibi dictum eſt, cocta ac cum terebinthina poſt coctionem vnita; tum portio croci, dein myrrha, thus & maſtiche, tandem totum vt in alia præparatione, tractandum, ducendum, peragendum.

Emplaſtrum hoc virtutem habet emolliendi, digerendi, articulorum & neruoſarum partium dolores ſedandi, & oſſa fracta iuuandi. Vires.

Ceroneum parare non tenebitur, qui oxycroceum habebit, propter multam virtutis, quæ inter vtrumque eſt, affinitatem. Ceroneum

Emplaſtrum de Ianua. D. Anſelmi à porta. CAP. VI.

℞. *Terebinthinæ claræ* ℥iiij.
ceræ flauæ ℥ij.
reſinæ ſiccæ ℥j.

Liquefiant ſimul & colentur ſuper acetum, dimittanturque per diem & malaxentur cum eodem aceto: Deinde rurſus liquentur, & ſuper proiiciantur ſuccorum.

bethonicæ ℥iiij.
verbenæ ℥ij.
lactis muliebris ℥j.

Malaxentur denuò cum iſtis ſuccis & lacte muliebri, & fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Hæc eſt vera emplaſtri de Ianua deſcriptio, iniuſtè Nicolao cuiuis tributa. Cùm inter alios quatuor medici Nicolai nomine donati quædam diſpenſaria deſcripſerint, omnium illorum poſtremus Nicol. nempe Præpoſitus medicus Turonenſis aliorum laborem, honoremque ſurripuit, vt qui Antidotarium Iacobi de partibus ex

Nicolao Myrepso & aliis antidotariographis collectum & transcriptum denuò transcripserit, & suo nomini dicarit, saltem priorum authorum cognomina, à quibus opera denominari solent, de industria subticens medicamenta ab eo solùm transcripta: Nicolai tantùm esse scribit, omissis Nicolaorum, vt ita loquar, aliorum cognominibus, Myrepsi nempe, seu Alexandrini, Florentini & Salernitani, à quibus habuit Iacobi de partibus labore, quæ sua credi cupit. Et re vera pharmacopœorum vulgus tenet, Nic. Pæpositum esse genuinum authorem omnium medicamentorum, quæ in trito ac vulgari quodam dispensario continentur, barbaro textura compilato, in cuius fronte cognomen nomini iunxit, in singulorum verò medicamentorum apice solum nomen proprium reliquit.

Malè autem emplastrum de Bethonica minus emplastrum de Ianua vocauit, cuius se falsò aut alium Nicolaum authorem dicit, cùm re vera Anselmus de Ianua, aut vt alij volunt, à porta illius author dicatur. *Guid. Caul. cap. 1. doct. 2. tr. 7.*

Preparatio. Præparatio ex descriptione satis vt quæ ex facili liquatione & debita malaxatione ac manuum contrectatione tantùm pendeat.

Vires. Efficacia insigni capitis vulneribus confert, nam ipsius ossa eleuat, inquit Guido Caul. saniem educit, incarnat & sanat, huiusque dotem expertus est magister quidam Petrus in cane sauciato ad cerebrum vsque & perfectè sanato.

Emplastrum de Bethonica minus D. Henrici Hermond.

CAP. VII.

℞. *Succorum Bethonicæ,*
plantaginis,
apij, an. lib. 1.
ceræ flauæ,
resinæ,
terebinthinæ,
picis, an. lib. ß.
ex arte fiat emplastrum.

COMMENTARIVS.

Emplastra duo sunt de Bethonica dicta, vnum descriptionis minoris, quod malè de Ianua dicitur: alterum maioris quod ex Andernaco desumitur, & ad plures capitis læsiones valere perhibetur. Falluntur autem myropolæ qui illius authorem Nic. Præpositum esse putant, describitur enim à Guidone Caul. à quo vocatur emplastrum Henrici Hermondauillæi, nempe quem passim vt authorem fide dignum citat.

Doct. 2. Tract. 3.

Vt optimè paretur, in succis bethonicæ, plantaginis & apii collatis nec depuratis liquanda cera, pix & resina, & cum terebinthinę portione coquenda semper mouendo ad succorum resolutionem, deinde reliqua terebinthina addenda, & adhuc parũper feruefacienda, vt cuncta vniantur in idoneam emplastri consistentiam, ex qua formentur magdaliæ digiti crassitudine & longitudine, in pharmacopolio ad vsus futuros asseruandæ. Præparatio.

Qui colorem magis herbaceum ac viridem petierint, quem sanè petunt multi, portionem simplicium crassè tritorum in eorumdem succis coquant, & in colatura ceram, picem & resinam liquent, atque cætera, vt dictum est, perficiant.

Emplastrum de Betonica minus capitale Chirurgis dictum, vim habet maturandi, digerendi, saniem expurgandi, & putredinem arcendi. Peculiari autem dote caput roborat, eiusque vulneribus & vlceribus sanandis prodest. Vires.

Emplastrum de betonica maius D. Andern. CAPVT VIII.

℞. *Betonicæ viridis,*
pimpinellæ,
agrimon.
saluiæ,
pulegii,
millefolii,
consolidæ maioris,
callitrichi an. ℥ *vi.*
thuris,
mastiches an. ʒ *iii.*
ireos,
aristolochiæ rotondæ an. ʒ *vi.*
ceræ albæ,
terebinth. an. ℥ *viii.*
resinæ gummi oleæ Æthiopicæ ℥ *ii.*
resinæ pini ℥ *vi.*
ol. abietini,
vini alb. an. quod sufficit.
fiat emplastrum secundum artem.

COMMENTARIVS.

Cùm morbi capitis quamplurimi sint, qui præter Chirurgorum manus topica medicamenta desiderant, eorum tamen paucis quibusdam tantùm cùm emplastrum de Ianua auxilietur, rectè ab Andernaco maius hoc & efficacius emplastrum de Betonica descriptum est, vt quod pluribus pręter naturam affectionibus capitis optimè, & salubriter medeatur. Paratur verò sic. Herbæ in mortario probè contusæ hebdomadam integram in vino albo macerantur, agitantur & coquuntur. Vino expresso colatoque, & lento igne cocto ad tertię partis consumptionem oleum abietinum adiicitur; dein cera liquata; mox resina & gummi; postea terebinthina. His paulatim

Pręparatio.

refrigeratis reliqua trita, & creta adduntur, & manibus assiduè subiguntur, dum totus humor exhalet. Postremò lac caprinum, aut aliud vt vaccinum additur ad magdaleones formandos. Triplum au-
cap. 4. tem ceræ ad oleum accedere debet, vt lib. 3. Institut. docuimus.
lib. 8. Aliud quoddam describit Vigonius, multùm affine quod ceratum
cap. 16. capitale nobilissimæ operationis vocat, sed quo poterit carere, qui supra descriptum habebit. Nolo enim medicamentorum similium farragine has lucubrationes onerare.

Vires. Commendatur plurimùm ad fracturas vniendas, ossaque carne contegenda, squamas ossium detrahendas, & ad ea quæ in alto latent foras euocanda efficax existit; Carnes amissas durasque restituit, valde abstergit, digerit & siccat.

Emplastrum de Baccis lauri. D. Mes. CAP. IX.

℞. *Baccarum lauri ℥ii.*
thuris,
mastiches,
myrrhæ an. ℥i.
cyperi,
costi an. ℥ß.
mellis despumati quod sufficit; fiat ex arte emplastrum.

COMMENTARIVS.

Huic emplastro conficiendo preter aliorum conditionem, neque ceram, neque oleum, aut axungiam addidit Mesue, sed solùm mel ad excipienda reliqua, cuius dosim non definit, sed artificis relinquit arbitrio. Illius verò ℥ i ß. aut ℥ij. tantùm pulueribus comprehendendis satis esse creduntur, ad idoneum corpus emplastro impertiendum, quod efficacissimum & mirabile ad hydropem Mesue scribit, si cyperi quantitas triplicetur, & addatur stercus capræ, aut vaccæ siccum ad pondus omnium; sed præstat simplicius habere, aut cyperum tantùm triplicare, & vsus tempore alterutrius animalis dicti stercus permiscere.

Ad præparationem omnia præter mel separatim puluerantur, & Præparatio.

melli despumato, nec cocto, sed adhuc calenti, cyperus & costus adiiciuntur: Refrigerato thus, mastiche & myrrha permiscentur, & magdaleones formantur, qui quod citius indurescant, nonnulli malunt totam massam in vase fictili recondere, & seruare, sic enim reposita non facilè exsiccatur, & diutissimè custoditur, nulla, aut exigua virium iactura.

Si per tempus nimis indurescat, parum mellis adijciendum, & denuo terendum, optimum censerem ad consistentiam magis idoneam, maioremque virtutem, olei laurini parum admiscere.

Vires. Dolorem ventriculi, intestinorum, hepatis, renum, vteri & vesicæ à flatibus, vel à causa frigida ortum sedat, & materiam tenuiorem, & flatulentam discutiendo hydropi sicco confert.

Emplast. Tonsoris. D. Aëtii. CAP. X.

℞. *Picis siccæ lib. ii.*
ceræ lib. i.
resinæ pini lib. ß.
farinæ fœnugræci,
pollinis radicis chamæleontis nigri an. ℥ iiii.
cumini tenuissimè triti ℥ ii.
fiat emplastrum.

COMMENTARIVS.

Medici quotidiè multa in rem præsentem medicamenta præscribunt his præstantiora, quæ in vulgaribus dispensariis continentur; Illorumque fœlices effectus vt pharmacopœi obseruarunt, descriptiones quoque seruant, & postea singulis audacter exhibent. Sic mulierculæ quasdam receptas, vt nominant, magni faciunt sæpissimè, & in gyneceis custodiunt, à quibus leuamen aliquod senserunt: Sic Tonsor quidam ex Bithynia à Medicis sibi coëtaneis emplastrum habuit, quo solo cùm sæpè & fœliciter vteretur, emplastrum tonsoris vocatum est: Sic adhuc textor quidam Parisinus à viginti annis, vnguentum quoddam nigricans basiliconi vulgari simile habuit, ad omnesque plagas exhibuit: Eo mortuo, filius eius similiter parat & dat, vixque semestre quispiam Lutetiæ degit, qui

qui non viderit, aut expertus fuerit vnguentum Textoris.

Licet autem Medici sæpiùs improbent quæ ab ignaris probantur, attamen Aëtius plurimi ducit hoc emplastrum Tonsoris ad splenicos, & hydropicos, & ischiadicos: Multos enim, inquit, à coxendicum dolore liberauit: Nam humores serosos, & flatus attrahit, digerit & resoluit. Hęc autem faciliùs pręstat, si cum oleo irino, aut axungia quadam conficiatur. Vix enim sine pinguibus confici potest; proinde olei dicti libram dimidiam adiiciendam censeo. Vires.

Si radix Chameleontis desit, pondus ęquum radicis Bryonię vulgaris, quam vitem albam nominant, poterit assumi, pręsertim cùm hydropicis, & splenicis mederi consilium erit. Ischiadicis verò proderit magis, vt & alijs doloribus arthriticis, si substituatur radix alterius Brionię syluestris, quæ Officinis, Sigillum Beat. Mariæ vocatur, Dioscoridi Cissophyllos, & Ciclaminos altera, Mauritanis *Bothormarien*, id est, tuber terrę, quibusdam rapum terrę, aliis *Tamus*, Plinio Cissanthemos, Democrito Malacocissos. Brioniæ syluestris nomina varia.

Est enim velut quędam mollis hedera, in arundinetis ac iuxta aquas nascens quarum est adeò amans, vt earum scaturigines perpetuò quæritet, atque ibi aquam subesse, vbi reperitur, botanici experientia multa fulti contendunt.

Ab Arnaldo Villanouano Sigillum cæleste vocatur, plurimumque valere arthriticis doloribus sanandis sic scribit; Cæleste Sigillum, dolores pedum sanat in æternum.

Empl. phœnicinum. i. Palmeum, seu Diachalciteos. D. Gal. CAP. XI.

℞. *Olei veteris,*
lithargyri auri an. lib. iii.
axungiæ suillæ, veteris & insulsæ lib. ii.
vitrioli alb. ℥ iiii.
Coque igni lento, assiduè mouendo spatula palmea, & fac emplastrum.

COMMENTARIVS.

Vsu magis quàm ratione hoc emplastrum à tota Myropolarum & Chirurgorum turba vocatur Palmeum, & vulgò Diapalma, vt quod palmea tantùm spata, inter coquendum agitetur, versetur,

subigatur. Nonnulli à sua basi nomen mutuati, rectius emplastrum Diachalchiteos nuncuparunt: sed qui discrimen inter Vitriolum & Chalcitim constituunt, ex hac emplastrum Diachalciteos, ex illo Palmeum fieri dicunt; In reliquis vtrumque simile est, vnde alterum alterius nomine sine discrimine donatur. Multi tamen ambo non similiter parant, nam ad confectionem Diachalciteos, sumunt Chalcitim vstam, eiusque tantum ℥iij sumunt, & inter coquendum tenellos ramulos palmæ minutim incisos, consilio Galeni, iniiciunt; Palmeum verò iuxta formulam præscriptam conficiunt, spata palmea assiduè mouendo. Ac primùm quidem lithargyrum tenuissimè læuigatum, lento igne, cum oleo & axungia diutissimè coquunt ac nutriunt semper agitando rudicula, seu ramo palmæ, vt dictum est, vel alius arboris astringentis, vt quercus, vel mespilli, qui recenter sit incisus: Atque vt spatulæ vis medicamentosa melius emplastro communicetur, eius extremitatem subinde præscindunt, & superficiem abradunt, ad humiditatem vsque natiuam. Mixturæ sic coctione & agitatione incrassatæ, & igni substractæ Vitriolum Romanum, seu album, chalcitidis veræ penuria, pulueratum iniiciunt & subigunt: sicque massam habent consistentia laudabilem, ex qua magdaleones formant. Multi ratione optima vitriolum simul cum reliquis emplastri compositionem ingredientibus coquunt, vt partem acrimoniæ deponat. Nonnulli parum aquæ oleo & lithargyro inter coquendum miscent vt citius coeant in corpus vnum. Nigricant enim quæ diutius coquuntur. Oleum vetus seligitur, vt ex axungia ad desiccationem maiorem.

Diachalciteos. Præparatio. *cap. 6. lib 1. comp. gen.*

Vires. Valet ad cruenta vulnera, tumores pestilentes, & exituras. Ad vlcera quoque, & contusas, diuulsasque partes & ecchymomata. Est emplastrum chirurgorum ad omnes plagas, vt vulgò dici solet.

Emplast. de Gratia Dei. CAP. XII.

℞. *Resinæ lib. i.*
terebinthinæ lib. ß.
ceræ albæ ℥ iiii.
mastich. ℥ j.
verbenæ,
bethonicæ,
pimpinellæ an. m. i.

Tusis & coctis ex vino albo plantis, & reliquis simplicibus in illarum decocto colato, & ad ipsius absumptionem coctis, fiat emplastrum.

COMMENTARIVS.

Ex his est hoc emplastrum, quæ ad ostentationem specioso nomine designantur, cuiusmodi est Isotheos Antidotus, apud Aëtium, Emplastrum Isis apud Paulum, & aliud emplastrum *Homo* appellatum, ex sandice & oleo paratum, cuius meminit Aët. Audita enim eiusmodi nomenclatione, non modo rustici, sed qui inter vrbanos sese putant sapientiores, ad emendum medicamentum alliciuntur. Vocemus ergo cum tota aromatariorum familia hoc emplastrum, De gratia Dei, & sic conficiendum imperemus.

cap. 55. cet 2. serm. 4. — *cap. 17. lib. 7.* — Emplastrũ homo dictum.

Herbæ recens collectæ, ac virides minutim incidantur, in pila lapidea cõminuantur, in vini albi generosi sufficienti quantitate per diem macerentur, dein coquantur ad mediæ partis vini absumptionem: Expressis herbis, abiectisque, in colato liquore cera minutim fracta, vel secta liquanda, coquendaque assiduè spatha mouendo, ad liquoris exhalationem: Tum resina trita permiscenda & liquanda: His ab igne semotis terebinthina vnienda: Refrigeratis mastiche concorporanda in legitimam consistentiam emplastri. Sic namque melius conficitur, quàm methodo à Præposito proposita. Huius Emplastri massa recens antequam in magdaleones formetur lacte subigi solet vt albior reddatur & terebinthinã minus redoleat. Preparatio.

Laudatur ad vulnera, vlceraque repurganda & coalescenda, & ad partes quibus adhibetur roborandas. Efficacius tamen hæc cuncta præstaret, si ex vino rubro pararetur. Vires.

Emplastrum Diuinum. CAP. XIII.

℞. *Lapidis Heraclii, id est, magnetis* ℥ iiij.
ammoniaci ℥ iij. & ʒ iii.
bdellii ℥ ii.
galbani,
myrrhæ an. ℥ i. ʒ ii.
olibani ℥ i. ʒ i.
opoponacis,
mastiches,
aristolochiæ longæ,
viridis æris an ℥ i.
Lithargyri auri,
olei communis an. lib. i.
terebinthinæ ℥ iiij.
ceræ nouæ ℥ viii.
misce omnia, vt decet, & fac emplastrum.

COMMENTARIVS.

Dum ſpecioſa hæc medicamentorum nomina vel lego, vel audio, in mentem ſimul, & riſum veniunt belliſſima chymicorum remedia, qui cùm viderint ſuum Elixir vitæ iam nunc nimis tritum, potiones quaſdam modò liquores cæleſtes, modò potiones angelicas nominant. Sed tolerabile nomen eſt, cui medicamenti vires vtcumque reſpondent, quæ cùm in hoc emplaſtro efficaciſſimæ ſint, licet non diuinæ, idipſum, cum authore, diuinum nominabimus.

Præparatio. Sic autem paratur. Lithargyrus ſubtiliſſimè tritus horas duodecim cum oleo ducendus, agitandus & nutriendus, ac lento igne ſemper mouendo coquendus ſupra mellis craſſitudinem; Dein cera in fruſtula diuiſa, miſcenda & liquanda. Inter ea gummi in aceto, vel vino tenui maceranda, diluenda, colanda, & ad humiditatis aquoſæ diſcuſſionem, & euaporationem coquenda: quibus terebinthina commiſcenda & parum coquenda. Poſt-hæc, omnia in lithargyrum cum oleo nutritum, & ceræ vnitum coniicienda & incorporanda. His omnibus pulueres myrrhæ, maſtiches, thuris, ariſtolochiæ, & aymentis, hoc eſt, magnetis, ſeorſim tritorum commiſcendi: Tum demum ęrugo trita, ne cocta diutius emplaſtrum faciat nimis rubrum. Ex omnium ſic probè mixtorum vnione fit legitimę ſpiſſitudinis emplaſtrum. Caueat nouitius tyro, ne affatim totum lithargyrum oleo coctum gummis admiſceat, ſed primum portiunculam quamdam, deinde paulatim reſiduum ſemper agitando. Caueat adhuc ne ante perfectam emplaſtri cocturam, quæ coqui non debent, vt thus, myrrha, maſtiche, miſceantur. De olei & lithargyri quantitate tertiam ſingulorum partem ſubſtraxi & adieci terebinthinam, vt minore mole maiores habeat vires. Sic enim æquius Diuinum vocitabitur. Pro puluere aymentis, vt cum vulgo loquar, quidam Amenti dulcis, id eſt, Sagiminis vitri puluerem ſumunt, melius tamen cum magnete vbique paratur. Si deſit bdellium propollis ſumatur.

Vires. Emplaſtrum diuinum vim habet partes quibus adhibetur emolliendi, dolorem ſedandi, humores attrahendi, digerendi, ac reſoluendi.

Emplastrum de Cerusa. CAPVT XIV.

℞. *Olei rosati lib. ii.*
cerusæ lib. i. ß.
ceræ albæ ℥ iiii.

Coquantur in vase terreo vel stanneo, fiat emplastrum.

COMMENTARIVS.

Incertus quidem est emplastri huius author, sed incertior multò descriptio, simplicium dosis, & parandi modus. Alij enim forma vnguenti conficiunt, vt Præpositus, alij forma emplastri, ad cuius compositionem nonnulli lithargyrum, amylum & ouorum albumina ponunt, vt Paul. & Myrepf. Alij ex cera tantùm & oleo parant; Alij ex cera, cerusa & oleo. Præterea sunt qui duplum olei ad cerusam pondus assumunt; Alij partes vtriusque pares. Sunt qui plus ceræ, sunt qui plus olei adijciunt. Vsitatior descriptio est, quam damus, facilior confectio, quam docemus, efficacior compositio, quam probamus, in qua olei rosati, & omphacini potiùs quam communis libræ duæ sumuntur, Cerusæ libra vna cum dimidia, & ceræ tantùm vnciæ quatuor ponuntur. Antequam verò Cerusa emplastri Confectionem ingrediatur, lauari pluries debet in aqua communi, vel potiùs rosacea, illam ducendo in pila marmorea cum pistillo ligneo: Dein residere permittitur, & vbi in fundo quieuerit, aqua effunditur, aliaque rursus affunditur, cum qua denuo versatur: Idque iteratur, quousque aqua nitida, & omnis impuritatis expers apparuerit: qua eiecta, ex cerusa remanente albissima, trochisci formantur, in sole siccantur, & vsui reponuntur. Eorum autem quantitas descripta ad nostrum emplastrum parandum sumitur, & tenuissimè læuigatur, dein cum oleo lento igne subradiante sole coquitur, iugiter spatha versando, simulque cera liquatur & agitatur, vt subeant cuncta spissitudinem emplastro conuenientem.

Cerusæ lotio.

Præparatio

Qui maiorem albedinem in hoc emplastro postulabunt, sine virium dispendio, imo maiore, qua commendatur, exsiccandi virtute, duplex cerusæ pondus, aut paulò minùs ad oleum permiscebũt,

aquæ parum illi, vt faciliùs liquescat, adiiciendo, quæ coctura facilè postea dissipabitur.

Vires. Plurimi vsus est non mòdò ad vitia cutis, & superficiarias exulcerationes siccandas, sed ad vlcera maiora coalescenda, inflammationes sedandas, & intertrigines sanandas. Ambustis quoque plurimùm prodesse certum est.

Emplastrum pro stomacho. CAP. XV.

℞. *Absynthii,*
mentæ,
maioranæ,
rosarum,
balaustiorum,
nucum cupressi an. ℥iii.
zinziberis,
nucis moschat.
caryophyllorum,
sem. anethi,
dauci an. ʒ ii.
benjoin,
styracis calamit. an. ℥ß.
oleorum mastiches,
ol. citoniorum an. ℥ iii.
ceræ flauæ lib. ß. fiat emplastrum.

COMMENTARIVS.

Quæcunque pharmaca forinsecus stomacho imponuntur, siue astringendo condensent, siue indurent, impropriè & licentiosè nimis Asclepiades, & Andromachus malagmata vocarunt. Rectius illa Galenus stomachica, quod stomachum; vt splenica, quod splenem roborent, nuncupauit. Aptè siquidem à partibus, quibus maximè congruunt, nomen mutuantur, licet aliis quoque prodesse comperiantur. Vnde emplastra Stomachica optimè dicuntur, quæ

cap. 5. lib. 8. comp. med. loc.

ſtomachum roborare, & vires ipſius imbecilliores reſarcire valent. Cuiuſmodi ſunt medicamenta multa ſimplicia, quę & primis qualitatibus ipſum calefaciendo recreant, & affinitate quadam reſpiciendo iuuant, ex quibus pauca quædam ſelegimus, ad noſtrum hoc emplaſtrum concinnandum. Vix namque farraginem immenſam ſimplicium inutilium probo, ex quibus emplaſtra Stomachica vulgaria, parata video, quæ pharmacopœo tantùm ſunt ſumptui, labori, oneri. Paucioribus itaque, ſed præſtantioribus euſtomachicis, emplaſtrum hoc conſtabit; ad cuius apparatum cera primum cum oleis liquanda & verſanda: dein pulueres ſimul iniiciendi, ita tamen vt ſtyrax & benjoin ſeorſim trita omnium poſtrema commiſceantur; atque omnia in mortario calido mouenda, ſubigendaque, vt in legitimam abeant emplaſtri conſiſtentiam. Præparatio.

Cardialgiæ per conſenſum ventriculi confert, eidem frigido, imbecillo & nauſeabundo ſuccurrit, ructus acidos corrigit, coctionem iuuat, & colico dolori à flatu vel pituita imminenti proſpicit, præſenti non ſegniter auxiliatur. Vires.

Emplaſtrum de Maſtiche. CAP. XVI.

℞. *Maſtiches* ℥ *iii.*
boli armen. in vino nigro lotæ ℥ *i ß.*
roſarum ʒ *vi.*
ſcobis eboris,
coralli rub. an. ʒ *ß.*
terebinthinæ ℥ *ii.*
ceræ flauæ lib. ß.
olei myrtillor. ʒ *ii. aut quant. ſufficit, fiat emplaſtrum.*

COMMENTARIVS.

Stomachicum quoque eſt hoc Emplaſtrum, ſed non perinde calidum ac ſuperius deſcriptum: Nam cùm Stomachi omnis imbecillitas à frigida cauſa non ſemper proficiſcatur, vt neque ſubuerſio, quæ ſæpiùs ab intemperie frigida ortum ducit, aut ſupinitas, quæ iuxta intemperiem quamcumque, etiam citra vitiatos humores contingit, ait Galenus, non eſt æquum, illi roborando, medicamentum perpetuò calidiſſimum adhibere, ſed pro cauſæ affectionem committentis varietate, idipſum variare, & immutare ratio ſuadet. Impoſſibile enim eſt pharmacum inuenire ad multas affectiones optimum, & quod vni efficaciter, alteri imbecillè prodeſt: *cap. 3. lib. 8. comp. med. loc. Gal.*

Sæpeque accidit, vt emplastrum calidum Stomacho adhibitum, feruido hepati plurimùm officiat: Hinc prouerbium. Stomachicum iuuit & occidit hepaticum. Calidiori igitur, & imbecillo ventriculo tutissimè hoc imperabitur emplastrum, Ad cuius præparationem omnia pulueranda separatim erunt terenda. Deinde cera in oleo liquanda, liquatæ & igni substractæ terebinthina vnienda: Tum bolus, rosæ, ebur & corallium tenuissimè læuigata permiscenda, tandem mastiche accuratè subigenda in emplastri crassitiem legitimam. Omnia autem in mortario parum calido fortiter ducenda vt artis est.

Preparatio.

Vires. Commendatur illius virtus ad robur toto ventriculo conciliandum, feruorem illius contemperandum; supinitatem ac subuersionem cohibendam, vomitum compescendum, & imbecillitatem firmandam.

Emplastrum pro matrice. D. Præpos. CAP. XVII.

℞ *Radicis bistortæ lib. ß.*
ligni aloë,
santali moschatellini,
nucis moschatæ,
berberis,
antheræ an. ℥ ß.
cinnamomi,
caryophyllorum,
schœnanthi,
florum chamæmeli an. ʒ ii.
thuris,
mastiches,
Aliptæ moschatæ,
Galliæ moschatæ,
styracis calamitæ,
styracis rubei an. ʒ ß.
moschi gr. xv.
ceræ citrinæ ℥ ix.
terebinthinæ ℥ iii.
ladani lib. ii.
picis naualis lib. i. ß.
olei moschatellini ℥ ii.
fiat emplastrum secundum artem.

COMMENTARIVS.

Matrix ſeu vterus morbis quamplurimis non tantùm ſcatet, ſed & morborum muliebrium pars maxima vel ab vtero, vel in vtero eſt: Eo enim malè affecto, totum, pene dixerim, afficitur corpus; Recreato, totum & recreatur ipſum. Ob id medicamenta multa in illius ſolamen à Medicis imperantur, vt priapiſcota, fotus, inceſſus, litus, vnguenta & emplaſtra, quibus aromata & ſuaueolentia permiſcentur, quorum vel interiùs immiſſorum, vel exteriùs adhibitorum fragrantia, & odoris iucunditate plurimum delectatur, licet non ſub odoris ſpecie, vt in noſtris inſtitutionibus annotauimus. Vſitatius autem Topicum illi dicatum eſt emplaſtrum ab illiuſmet nomine, pro matrice, nuncupatum; Ad cuius confectionem, cera & ladanum in fruſtula ſecta, cum oleo liquanda, & ſimul agitanda, Mox pix naualis: Sic promiſcuè liquatis & ab igne ſemotis, adhuc tamen calentibus terebinthina addenda, necnon ſtyrax calamita. Omnibus ita vnitis & refrigeratis, reliqui pulueres permiſcendi, ſpatha diligenter agitandi, verſandi & ſubigendi, vt ex omnium concurſu fiat Emplaſtrum, vt decet ſpiſſum & odoratum. Præpoſitus nec adipes, nec olea ponit. Rectè tamen parari non quit abſq; horum alterutro. Ob id oleum moſchatellinum adiunximus, vt ſcopo & parti conuenientiſſimum. Hinc colligitur Nicolaum Præpoſitum non modò ineptum ſcriptorem eſſe, vt qui ſæpiùs barbarè loquatur, ſed imperitum pharmacopœum, vt qui compoſitionem medicamentorum non ſciat legitimam, nec parandi modum, nec conſiſtentiam idoneam: mirorque poſterioris huius ætatis primates, authoris adeò ſtolidi nomen patienter tuliſſe, aut eius paginas tam præcipitanter euoluiſſe, vt eius ineptias non aduerterint. Verùm hæc obiter dicta ſunto: Nolo enim ſæuire in mortuum. Acerbiùs tamen ſæuiunt in viuos qui medicamina periculi plena recipiunt. Ad rem verò vt redeam, putant quidam oleum gagatis, aut aliud fœtidum debere permiſceri, vt ſtrangulationi ab vtero magis conueniat; improba tamen eſt illorum ratiocinatio, vt qui autument per matricis ſuffocationem fœtida ipſius regioni imponenda; quæ ſi in hoc affectu proſint, vt certè prodeſſe comperiuntur, naribus adhibenda ſunt. Demus autem graueolentia ad regionem vteri conducere, ea tamen minime ſunt commiſcenda moſcho, ſantalo citrino, Aliptæ & Galliæ moſchatis. Non omittendum eſt, hic, per Antheram, quæ ad huius emplaſtri cõfectionem accedit, partem roſarum inferiorem, capillamentis, granuliſque comitatam intelligi: non antheram, i. floridam, quæ medicamentum erat compoſitum hoc nomine, ab antiquis, ad oris vitia deſcriptum, quod planè exoleuit. Vt legitur apud Actuar. Aët. Cor. Celſum, & alios.

[Margin notes: Præparatio. — cap. 7. lib. 6. meth. cap. 22. tet. 2. ſerm. 4. cap. 11. lib. 6. — Anthera duobus modis vſurpatur.]

Ddd

Parandi modus cum ſit idem ac ſuperiorum, & ſatis facilis, omiſſus eſt, ne commentarius prolixior cenſeatur.

Vires. Emplaſtrum pro matrice vires habet eximias ad ipſius procidentiam, aberrationem, peruerſionem. Illius enim deprauatum motum cohibet, ſymptomata hyſterica reſtinguit, & pluribus aliis præter naturam affectionibus medetur.

Emplaſtrum contra rupturam, vulgò Herniam D. N. Præp.

Cap. XVIII.

℞. *Picis naualis,*
aloës an. ℥ *iii.*
lithargyri,
ceræ albæ,
colophoniæ,
galbani,
ammoniaci an. ℥ *ii.*
baccarum viſci querni ℥ *vi.*
ariſtolochiæ longæ,
ariſtoloch. rotundæ,
gypſi an. ℥ *iiii.*
myrrhæ,
thuris an. ℥ *vi.*
terebinthinæ ℥ *ii.*
yſculorum, hoc eſt, vermium terræ,
gallarum,
ſymphyti maioris,
ſymphyti minoris,
boli armen. an. ℥ *iiii.*
ſanguinis humani lib. i.
oleorum maſtiches, &
citoniorum an. ℥ *iiii.*
Iuris pellis arietinæ quod ſufficit, fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Facilè est medicamēta à N. Præposito inuenta, ab his quæ transcripsit agnoscere. Quæ enim adinuenit ipse in multis vel deficiunt, vel excedunt, vel in simplicium dosi, & parandi modo peccant, vel inepta descriptione prostant, vt præter cætera, hoc emplastrum fidem facit, quod vix iuxta authoris mentem paratur, aut paratum pastæ cuiusdam durioris quàm emplastri potiùs consistentiam refert: Breui enim exsiccatur, induratur & facilè pulueratur. Propterea quædam olea superaddenda putaui, scopo accommodata, & pulueribus colligandis conuenientia simul cum simplicibus reliquis.

Vt autem ritè paretur, pellis arietis iunioris recenter detracta in frusta secta, cum pilis duodecim horas, aut etiam diem integrum, si sit opus, coquitur ad eius dissolutionem: Dein exprimitur decoctum, & abiicitur lana: In libra vna liquoris colati baccæ visci querni, aut alterius arboris, cognatę qualitatis coquuntur donec tabescant, & aquea exhalet humiditas: Tum percolantur. Interea, ysculi, seu lumbrici terrestres vino abluuntur, & ad dissolutionem coquuntur & colantur: Colaturæ olea permiscentur, & igni denuò redduntur, ad seri totius discussionem. Postea duæ hæ colaturæ commiscentur: His liquantur cera, colophonia & pix, exactè versando, ne vrantur. Liquori coctura penè consumpto, galbanum & ammoniacum in vino rubro diluta, colata & ad mellis spissitudinem cocta, commiscenda. Omnibus igni substractis terebinthina ponenda: Tum demùm pulueres ex arte læuigati & creti, ex omnibus sic debitè præparatis, mixtis, vnitis, & accuratè subactis, fit Emplastrum consistentiæ legitimæ. Præparatio.

Baccarum visci querni penuria (desunt enim sæpissimè) consentit Ioubertus taurocollam subrogari. Alia adhuc multa astringentia superaddit, vt vis insit emplastro magis agglutinatoria. Arnaldus ineptè sanguinem hominis ruffi postulat: Melior siquidem est, qui ex alio, modò sano & polyhęmo habetur: Æque aptus & suillus. Præpositus ceram rubram exigit, id est recentem, quæ ita flauescit, vt subrubra appareat, sed alba est accommodatior. Vult quoque marmor, in quod massa iniicitur oleo violato madere, nos mastichinum pręferimus, aut citoniorum, aut vtrumque, tum ad ceræ liquationem, tum ad emplastri colligationem, quod cito indurescit, aut grumescit, nisi quid oleosi aut pinguis interuenerit. Si cui oleorum quantitas iusta non videatur, liceat illi eam minuere vel augere.

Efficacissimum est ad laxiores partes constringendas & roborandas, Ad fluxiones cohibendas, ad dilatationem productionis peritonei, per quam intestinum delabitur, coarctandam. Ob id ad- Vires.

Ramicem, seu enterocelem, vulgo herniam valde confert, vnde emplastrum ad herniam à Pharmacopolis dicitur, A quibusdam de Pelle Arietina, A Manlio Emplastrum pro Crepatis.

Emplastrum Catagmaticum, seu, ad fracturas ossium. CAP. XIX.

℞. *Radicum Symphyti maioris,*
altheæ,
visci querni an. ℥ ii.
plantaginis,
chamæpitheos,
hypericonis an. m. i.

Fiat decoctio in æquis partibus vini nigri, & aquæ fabrorum ad medias. In colatura adde

mucaginis seminis citoniorum in decocto omaZorum extractæ,
olei mastich.
ol. rosar. an. ℥ iiii.
ceræ virginis lib. i.
lithargyr. auri ℥ ij.
terebinthinæ ℥ ij.
balaustiorum,
rosarum,
myrtillor.
acaciæ an. ℥ ß.
Mumiæ,
granorum androsæmi,
colophoniæ,
mastiches,
succini an. ʒ vi.
picis naualis ℥ i ß.
bol. armenæ,
farinæ volatilis,
thuris an. ℥ i ß.
sanguinis Drachonis. ℥ ij.
Ex arte fiat emplastrum.

COMMENTARIVS.

Vt partes corporis inter se forma, temperie & actione sunt dissimiles, sic dissimilibus opus habent medicamentis, quibus vel conseruantur vel curantur; Alia enim oculus, alia pulmo, alia vterus, alia ossa male affecta postulant; Et sæpe diuersis medicamentis eadem pars eget, pro affectionis qua lacessitur diuersitate, nam quæ ossium cariei, seu teredini conducunt, raro aut nunquam in ipsorum fracturis vsurpantur; quibus sanandis Chirurgorum maxima pars astringentia sola perperam adhibet: Quidam Oxycroceum; Alij Emplastrum de pelle arietina, seu contra rupturam: Alij vulgare Ceroneum, à quo forsan detorta est illius emplastri nomenclatura, quod Lutetiæ tanti nominis est, & singulis opem efflagitantibus, abs quodam sine discrimine datur, & promiscuè morbis omnibus & partibus adhibetur. Vnde ab occlusis meatibus & retentis humoribus excrementitiis sæpè dolores ingrauescunt, nonnumquam pruritus ingens oritur, sed sæpiùs vlcera nascuntur, vt in multis obseruaui.

Peculiare igitur debet in Pharmacopoliis Catagmaticum optimum haberi, quod non solùm vim habeat astringendi & roborandi, sed partis temperiem conseruandi, pori sarcoidis, *Alrosboth* Arabes vocant, generationem & incrementum accelerandi: Cuiusmodi est, quod nunc exhibemus, cuius præparatio licet ex formula descriptionis satis pateat, in tyrunculorum tamen subsidium apertiùs declarabitur. Primùm igitur radices mundatæ, & in frustula sectæ, & herbę minutim incisæ in pari portione vini nigrioris, & aquæ chalibeatæ, vel fabrorum coquentur ad mediæ partis dissipationem. In percolatum liquorem mucagines iniicientur, elixabunturque donec aquosa exhalet humiditas: Tum olea miscebuntur; Mox lithargyrus & igni moderato coquentur, in Emplastrum; postea addentur pix & colophonia; Inde cera simul liquabitur. Igni sublatis & sufficienti coctura, & agitatione vnitis terebinthina adiungetur: deinde pulueres: omniaque simul probè miscebuntur, agitabuntur, subigentur, vt coëant in Emplastrum, consistentia legitimum. Præparatio.

Si Androsæmum non suppetat, in eius locum hypericonis semen, aut summitates substituentur. Per ceram virginem flaua, seu citrina & recens à melle secreta intelligenda est, quæ neruis roborandis aptior est, & vtilior.

Vires.

Emplastrum Catagmaticum vires habet insignes ad fracturas ossium sanandas: Eorum enim coalitum iuuat, & accelerat, callum quo simul agglutinantur, auget, calorem partis natiuum fouet, & humorum fluxiones sistit.

Chirurgos hortor, emplastrum hoc parare, nec ignaros quosdam tam libere pati, qui vnico Ceroneo, vt vocant, seu emplastro, forsan sine ratione concinnato, omnes plagas, vt vulgo fertur, sanare promittunt.

Emplastrum Vigonium, seu de Ranis. CAP. XX.

℞. *Oleorum chamæmeli,*
anethi,
de spica,
& de lilio, an. ℥ii.
olei de croco ℥i.
pinguedinis vituli lib. ß.
euphorbii ʒv.
thuris ʒx.
olei laurini ℥iß.
adipis viperæ ℥ii ß.
ranarum viuentium n. vi.
lumbricorum lotorum in vino ℥iii ß.
succorum radic. ebuli, &
enulæ an. ℥ii.
schœnanthi,
stœchados,
matricariæ an. m. i.
vini odorifer. lib. ii.
Bulliant omnia simul ad consumptionem vini.
Colaturæ adde
lithargyri lib. i. ß.
terebinthinæ claræ ℥ii.
ceræ albæ, vel potiùs flauæ, quod sufficit,
styracis liquidæ ℥i ß.
Post hęc ab igne depone, & vbi refrixerit, misce argenti viui saliuo hominis ieiuni extincti ℥*iiii.* misce diu pistillo, & fac emplastrum.

COMMENTARIVS.

Vt India naturæ statuto luem veneream simul & remedium protulit. Sic Italia, in quam primùm aduecta est, hoc morbi genere, totam Europam infecit, & optimo medicamento refecit. Ioannes quippe de Vigo Italus, vt suis, vel etiam sibi, forsan consuleret, emplastrum hoc eximiæ virtutis composuit, ad Italici morbi, quem ineptè Gallicum appellat, curationem: Cuius licet probetur descriptio, improbatur tamen modus parandi, quem ipse præscribit. Vult enim simul ac confusè omnia concoqui ad lithargyrum vsque; Sed recentiores paulò aliter, & melius multò sic apparant.

Lumbricos terrestres vino ablutos, & ranas viuentes maiusculas, & aquaticas in pinguedinibus porci & vituli simul cum vino coquunt, ad tertiæ partis vini consumptionem: Deinde matricariam addunt, stœchadem & schœnanthum, & rursus elixant ad vini deperditionem: Tum succos ponunt & olea; Paulo post axungiam viperæ, aut eius defectu colubri. Adhucque coquunt ad humoris aquei excussionem, & postea fortiter exprimunt. In percolato iure lithargyrum læuigatum agitant, nutriunt, & iugiter versando coquunt ad formam vnguenti; Tuncque ceram adiiciunt & liquant. Post hæc ab igne remouent; thus & euphorbium trita coniiciunt; Deinceps terebinthinam & styracem. Omnibus ordine dicto mixtis versatis, vnitis & refrigeratis, argentum viuum per pannum densum traiectum, & saliua hominis ieiuni extinctum exacte permiscent, terunt, subigunt, & in formam emplastri idoneam reducunt, ex quo magdaleones formant, & vsui reponunt. Præparatio.

Optima est hoc emplastrum parandi ratio, quam peritiores Pharmacopœi sequuntur, inter quos nonnulli pondus hydrargyri duplicant, alij triplicant, vt vires nanciscatur efficaciores ad Italici morbi expugnationem. Quidam illius extinctionem cum saliua ieiuni damnant, maluntque cum terebinthinæ & axungiæ porci aliqua portione extinguere; nec quidem malè istis omnibus modis castigatur; Mallem tamen saluiam quàm saliuam assumere, illius enim succo castigatus hydrargyrus neruis minus obest.

Quærunt multi, quodnam oleum sumendum sit pro oleo de Spica, cuius multæ perhibentur varietates? quibus, vt paucis respondeam, dico Vigonem illud oleum intelligere, quod per destillationem trahitur, ex lauandula maiore latifolia, quam vulgus *Aspicam* nominat: non verò aliud, quod per infusionem educitur ex spica Indica, quod idem author cum Mesue semper vocat oleum Nardinum, vt lib. 8. Antidotar. cap 4. Olei verò de Spica alibi meminit, nempe lib. 4. cap. de auxiliis ad dolorem dorsi. Dubitatio.

De ranis quoque non conuenit inter omnes, alij namque aqua- Aliud dubium.

ticas, alij syluaticas, seu rubetas venantur, sed palustres, seu aquaticas rubetis sępè venenatis prætulerim: Verum alię aliarum defectum sine magno discrimine facilè supplebunt: Atque has, vel illas quisque seligat pro animi arbitrio, cùm æque ferè huic externo medicamento conueniant.

Medicos interea monitos velim raro myropœos hoc emplastrum iuxta veram descriptionem concinnare, ob viperarum pinguedinis inopiam, quæ exigua quantitate è singulis excerpitur. Notus est qui vix eius vnciam 30. lib. emplastri permisceat. Ceræ autem quantitatem, quæ tripla solet esse ad oleum, artificis periti prudentiæ committo. Lithargyri vero pondus inexperti nulli leuius ponunt, quàm vt rite possit emplastrum parari.

Vires. Vires autem huius emplastri, quod forma cerati, vel vnguenti multi parant, non modò Medicis, Pharmacopœis, & Chirurgis notissimę sunt, sed omnibus qui Veneris calcitratu fuerunt oblæsi.

Tela Galteri, vulgo Sparadrap. CAP. XXI.

℞. *Olei rosati lib.* ß.	*thuris,*
seui arietini ℥ *iiii.*	*mastiches an.* ℥ *ii.*
ceræ ℥ *x.*	*bol. armen.*
lithargyri,	*farinæ volatil. an.* ℥ *i.* Ex arte fiat
resinæ pini,	Empl. in quod adhuc liquatum,

& calidum immergatur tela parum attrita.

COMMENTARIVS.

Ad Emplastrorum caterуam refertur quædam tela vtrinque emplastica, quam recentiores modò Sparadrapum, modo telam Galteri nominant, cuius multæ varietates dantur, à varietate emplastrorum, quibus inficitur tela, sumptę: Alia enim vulneraria, alia catagmatica dicitur: Illa vulneribus magis, hæc ossibus agglutinandis dicatur; vtraque tamen, vtrique affectioni proficua. Sed nullis in morbis Sparadrapi frequentior est vsus, quàm in vlceribus antiquatis, & in ipsis fonticulis à pyrotico relictis. Ad hæc autem omnia valet, quod hîc exhibemus, ad cuius confectionem sebum & cera primùm liquanda cum oleo: Liquatis lithargyrus subtilissimè tritus, commiscendus, ducendus, nutriendus & spatha assiduè mouendus, coquendus. Post-hæc, reliqui pulueres addendi, & ita versandi, permiscendi & vniendi, vt in legitimum abeant emplastrum, in quod

Parandi modus.

in quod adhuc calidum, & liquidum, tela quodam modo vetustate iam attrita demergenda, & sępè inculcanda, quousque infecta planè, & vndiquaque inquinata, & quasi incrustata fuerit. Tuncque extrahenda, & exponenda aëri, vt refrigerata, obdurescat, & ad futuros vsus seruetur.

Solent nonnulli lithargyrum coquere cum sebo & oleo ad idoneam emplastri formam, dein ceram addunt & liquant; hisque ab igne semotis farinam & bolum miscent, denique thus & mastichem; Verùm vtroque modo rectè solers myropœus poterit parare.

Tela hæc partim sarcotica est, partim collectica & epulotica, hoc est, vim habet nouam carnem generandi, vulnera glutinandi & eadem, vt & vlcera, exsiccandi, & ad cicatricem ducendi. Fluxiones quoque sistit, & partes quibus adhibetur roborat. Vires.

Qui alias Sparadraporum descriptiones desiderarit, legat caput vltimum sectionis secundæ lib. 3. nostrarum Institutionum.

Porrò ex aliis Emplastris liquatis tot sparadrap, quot illa sunt, possunt hac arte parari.

Alia quædam emplastra, pauca tamen omisimus, quorum vsus vel improbatur, vel non satis probatur, vel affinis sit eorum qualitati, quæ superiùs à nobis describuntur: Exoleuit enim emplastri vtriusque Barbari & Diaphœnici vsus: Apostolicum vero rarissimè paratur, eoque facilè carere poterit, qui Diuinum habebit, vt Ceroneum, qui oxycroceum. Præstantiora autem vsitatioraque dedimus non modò emplastra, sed alia medicamenta, tam quæ exterius adhibentur, quàm intro sumuntur; quę omnia si parare voluerit Pharmacopœus, & in officina seruare, nihil illi deerit morbis omnibus expugnandis.

Finis Libri Sexti.

APPENDIX.

De quibusdam aquis medicatis, arte paratis.

PRæter aquas ſimplices deſtillatas, aliæ quædam in Pharmacopoliis ſeruantur compoſitiſſimæ, quarum vſus plurimum commendatur, non modo ad externos corporis affectus, dum adhibentur, ſed etiam ad interiores, vt intemperiem partium corrigendam, robur hiſdem conciliandum, & facultates erigendas dum aſſumuntur; Cuiuſmodi ſunt vſuales quædam & eximiæ virtutis, quas ad calcem huius operis, ne quid ei deeſſet, adiunximus, initio ab his ſumpto quæ intus ſumuntur.

Aqua Theriacalis.

℞. *Radic. gentianæ, enulæ campanæ, tormentillæ, angelicæ, imperatoriæ an. ℥ i. cyperi, ireos florent. an ʒ vi. zedoariæ, cortic. citri ſicci, & arantiorum, cinnamomi, caryophyllorum, ſem. cardui bened. corymborum hederæ, granorum Iuniperi an. ℥ ß. dictamni, ſcordij, meliſſæ, calendulæ an. m. ß.*
Macerentur diem integrum ſuper cineres calidos in vaſe oris non multùm patuli & rite obturati, cum vini albi lib. vi.
Die ſequenti, adde decoctionis vlmariæ, betonicæ & nenupharis lib. i.
Deinde bulliant parum, ac lento igne: Tum fiat expreſſio, in qua diſſolue & infunde per noctem theriacæ bonæ ℥ iiii.
Poſtea ponantur in alembico vitreo, & fiat deſtillatio in balneo M.
Aqua hinc deſtillata ſeruetur.

Inter aquas Theriacales, & Alexiterias nulla eſt hac præſtantior & efficacior: Facultates enim non modo recreat, ſed qualitatem omnem peſtilentem, & venenatam oppugnat & extinguit. Syncopæ, palmo, ac omni animi deliquio prodeſt, vertigini, lethargo, Epilepſiæ, Apoplexiæ & paraliſi.

Aqua Theriacalis alia, paratu facilior.

℞. *Radic enulæ campan. angelicæ an. ʒ iiii.*
ſem. cardui bened. caryophyllorum, granorum iuniperi an. ℥ i.
Scordij, echij, vlmariæ, maioranæ, meliſſæ, bethonicæ an. m. i.

Fiat decoctio, In qua colata ad lib. iiii.
Infunde diem integrum, vel etiam biduum,
Mithridatij & Theriacæ an. ℥ ii.
Ponantur in alembico, & destillentur, vt artis est.

Vires habet superiori affines, sed imbecilliores. Parari facilè poterit non solùm in Pharmacopoliis, sed etiam in singulis ciuium ædibus. Paucis enim constat, quæ vbique ferè reperiuntur.

Aqua Cinnamomi.

℞. *Cinnamomi optimi, craßiusculè triti lib. ß.*
aquæ rosarum fragrantißimæ &
vini albi generosi an. lib. i.
misceto, ac biduum simul relinquito in vase rite operculato, ne quid expiret. Deinde super cineres calidos destillato, & aquam seruato.

De cinnamomi ad vinum & rosaceam proportione non vnus est omnium consensus. Alij enim partem vnam cinnamomi ponunt, vini partes duas, aquæ rosarum partes quatuor. Alij vinum & aquam eadem mensura permiscent, in quibus cinnamomum maceratur, & totum destillatur: hicque parandi modus vsitatior est, & melior perhibetur.

Huius aquę facultas valde commendatur ad partum accelerandum, secundinas expellendas, menses ciendos, facultates recreandas, & flatus discutiendos.

Aqua vulgò Clareta dicta.

℞. *Macis, caryophyllorum, cinnamomi an. ℥ i. galangæ ℥ ß. cardamomi minoris, schœnanthi an. ʒ ii. zinziberis ʒ ß.*
Infunde in balneo M. viginti quatuor horas in aqua vitæ lib. i. aquarum absynthij, & rosarum an. lib. ß. adde sacchari ℥ viii.
Traiiciantur ter, quaterque per manicam Hippocratis: fiat Clareta, in vase idoneo reponenda, & seruanda.

Valet plurimùm ad robur stomachi, coctionem iuuandam, flatus discutiendos, intemperiem frigidam partium nutritiarum corrigendam, ad vires cordis restituendas, & facultates erigendas.

Clareta alia.

℞. *Radic. pæoniæ vtriusque, visci querni an. ℥ ii. ligni lauri, lentisci an. ℥ ß. florum bethonic. saluiæ, anthos an. p. ii.*
Macerentur per diem integrum, in vase stricti oris, & bene cooperculato

in vini albi optimi lib. i. ß. aquæ melissæ lib. ß. Postea distillentur. Et aquæ destillatæ macera cinnamomi ℥ß. sacchari candi ℥v.

Tum colentur & bis atque iterum transmittantur per colum laneum. Colatura seruetur.

Mirum in modum confert Epilepsiæ, Lethargo, Paralysi, Apoplexiæ, & aliis frigidis affectibus cerebri, & totius neruosi generis.

Clareta alia.

℞. *Aquar. melissæ & tussilaginis an. lib. ß*

Infunde per noctem super cineres calidos Enulæ Campanæ ℈ ii. Ireos florentiæ ʒ i. cinnamomi ℈ iiii.

Factæ expreßioni, & bis, terque colatæ adde Syrupi ardentis, seu olei sacchari, vt vocant, ℥iii. Fiat Clareta, parum insolanda, si seruanda.

Facultates habet eximias ad Asthma, tussim ab humore frigido natam, & expectorationem. Incidit enim, attenuat, coquit, & sputum mouet.

Syrupus autem ardens fit ex saccharo diluto in aqua vitę, quæ accenditur: Nam post eius conflagrationem liquor relinquitur, quasi oleosus & crassitie syrupi.

Clareta vulgaris.

℞. *Aquæ vitæ optimæ lib. ß. aquæ rosarum rubrarum ℥iiii. sacchari ℥iii. cinnamomi ℥i.*

Traiiciantur per manicam Hippocratis, bis atque iterum, & fiat Clareta.

Gratissima est hæc Clareta, & cor atque reliquas partes, quæ principatum tenent, recreat, calorem natiuum fouet, & materiam flatulentam discutit.

Aqua contra calculum.

℞. *Radicum apij, oinones, eringÿ & raphanorum per taleolas incisarum an. ℥ii. siliquarum virid. fabarum ℥iii. saxifragarum omnium, cristæ marinæ, pimpinellæ, ameos, summitatum altheæ an. m. y. granorum alkekengi, cicerum rubror. sem. millij solis an. ℥ii. mala citria in orbiculos secta m. iii.*

Macerentur diem integrum in vino albo: Postea destillentur. Aqua reponatur vase idoneo, cui si parum olei vitrioli admisceatur, vt acescat, vires habebit efficaciores.

Mira est huius aquæ vis ad calculum atterendum, & expellendum, vrinam ciendam, menses mouendos, partum accelerandum, viscidos humores attenuandos, & obstructiones tollendas. Debent verò illius sumi duo cochlearia aut paulo plus, pro sumentis ætate & viribus: Idque manè ieiuno stomacho, vel longè post pastus.

Aqua ad Gonorrhæam.

℞. *Foliorum acanthi, & lapathi hortensis concisorum, summitatum altheæ an. m. ii. florum nenupharis m. iii. sem. lini, Senelorum an. ℥ i ß. seminum quatuor frigid. maiorum an. ℥ i. macerentur per diem in lacte asinino, aut vaccino, postea destillentur in Balneo.*

Facultatem habet leniendi, acrimoniam auferendi, sordes renum, & partium per quas, & lotium, & semen excernuntur, expurgandi, & intemperiem corrigendi.

DE AQVIS TOPICIS SEV exteriùs adhibendis.

Aqua Ophthalmica.

℞. *Succorum chelidonij, fœniculi, rutæ, apij & hormini an. lib. ß. mellis ℥ iii. fellis hircini ℥ j. fellis caponum & gallinarum an. ℥ ß. aloës ʒ vi. caryophyllorum, nucis moschatæ, sarcocollæ an. ʒ ii. Ponantur omnia simul in alembico: Destillentur: vase vitreo excipiantur, & aqua destillata seruetur.*

Multis oculorum affectibus prodest, vt Ambliopiæ, caligini, visus debilitati & hebetudini.

Aqua communitatis.

℞. *Euphras. m. ii. chelidonii, verbenæ, bethonicæ, camæpitheos, anethi, summitatum hormini, anagallidis flore rubro, ameos, caryophyllatæ an. m. i. anthos m. ß. piperis longi ʒ ii.*
Macerentur in vini albi sufficienti quantitate per diem integrum, & destillentur.

Vocatur aqua communitatis, quod communis sit, nec vlla domus ea carere debeat. Plurimum valet ad omnem visus imbecillitatem, sordes oculorum detergendas, maculas auferendas, vlcera sananda, suffusionem impediendam, claritatem oculis augendam, & robur conciliandum.

Aqua ad Epiphoram & oculorum ruborem.

℞. *Vini alb. aquæ rosarum an. lib. ß. tuthiæ præparatæ ℥ i.*
macis pulueratæ ℥ ß.
Omnia misceantur in phiala bene obturata, & insolentur per tres hebdomadas.

Efficacissima est ad oculorum ruborem delendum, lacrymas ipsorum exsiccandas, tunicas roborandas, & vlcera sananda.

Aqua Calcis.

AQua in qua pluries calx extincta fuerit, aqua calcis ob id dicta, multis vlceribus phagœdenicis ac disepuloticis mirum in modum confert, quia tamen facilè quouis tempore parari potest, in eius descriptione non immorandum.

Aqua Fortis.

AQua fortis vulgo dicta, ad aurifabros potius, quàm Pharmacopœos spectat, qua vtuntur ad separandum argentum ab auro: Ob id, aquam separationis vocitant Gall. *eau de depart*. Liquat enim argentum, auro integro. Quæ autem illorum operibus inseruiuit, & portionem aquæ admisit, vel per se ignaua iam facta colorem cyaneum acquisiuit, aqua secunda vulgò dicitur, qua nihil communius in Chirurgorum tabernis, ad illorum subsidium, qui Veneris Mephitim attigerunt.

Paratur autem aqua fortis ex vitriolo, & sale petrę in matratio inclusis, & adhibito excipulo, seu vase idoneo, optimè lutato, in quod vi ignis spiritus velut accensi perreptant.

Alia fit adhuc ex auripigmento, flore æris, sale nitro & alumine rupeo: Verum hæc relinquenda, quibus inseruiunt.

De aquis comptoriis seu fucatoriis.

COrporis pulchritudinem aut deformitatem magni quicquam ad morum probitatem, aut improbitatem adferre non autumo; Multi enim Thersite deformiores clarissimi floruerunt, & nonnulli Adonide formosiores inter sceleratos computati sunt. Ferè tamen mulieres deformes impias esse noui, quibus, vt nec edentulis senioribus, nullum fucum, aut aquam comptoriam ad faciem

erugandam exhibeo: In hoc Galeni, licet pagani prudentiam sequutus, qui non modò vultus, sed capillorum fucum, seu tincturam improbat. Quæcumque, inquit, præ deliciis seipsas ornant, nihil tale quippiam à me petenti exhibui.

cap. 3 lib. 1 compo. medic. secund. loc.

Carebit igitur Antidotarium nostrum his nefariis medicaminibus, quibus pellices solent iuuenes irretire, & incautos fallere: Hanc enim fucatoriam artem videmus tantùm exerceri à quibusdam circulatoribus, & vafris lenonibus, qui vt cautè ad meretricum nummos peruenient, illis oleum de Talko, quod nusquam viderunt, pollicentur, quo non tantùm faciem erugare, sed iuuenescere prorsus asserunt. Duo autem vnguenta solent exhibere; Vnum rubellum, & candidum alterum: Vtrumque Hispanicum cognominant, nec malignæ qualitatis expers vllum: Nam quod Album Hispaniæ vocitatur, ad sui confecturam Sublimatum admittit, quod licet ex partibus ęquis hydrargyri, & vitrioli, & ex sale communi, potiùs quàm ammoniaco constet, quæ seorsim lethalia non sunt, simul tamen vt decet mixta, in vitreo vase sublimatorio indita, cui per gradus datur ignis duodecim horarum spatio, fit puluis ita causticus, & deleterius, vt eius malignitas vix possit vlla arte deleri. Hinc accidit, mulieribus, quę fucis sublimatis vtuntur, dentes nigrescere, teredine absumi, & faciem corrugari, ac citiùs senescere. Melior ergo color is est, quem sola natura pinxit, cuius opera inimitabilia dum miramur, opificem summum laudemus in æternum.

Sublimatũ quibus constat.

Finis totius operis.

EPIPHANII EMPIRICA 1561. 21. APRILIS, FVIT IS EMPIRICVS MEDICVS IN GRÆCIA PEREGRINATVS, QVEM GESNERVS ADOlescens cognouit, & ex cuius libro, qui hic est, quædam descripsit in libro suo, quem inscripsit Euonymus.

AQVÆ

Aqua experta in vlcere præputii virgæ & testiculorum.

℞. Oua iij. elixa dura à quibus albumen accipias, quod subtiliter scindas & in mortario teras, deinde infunde quartam partem vnius mensuræ aquæ vitæ aluminis ℥ ß. camphoræ ʒ ij. viridis æris ʒ ß. terantur omnia simul in mortario, postea per telam lineam fortiter exprimãtur, vtendi modus is est, capiãtur fila lanea in hac aqua madefacta, quæ in vulnere ponantur ter aut quater in die & miraberis effectum.

Aqua experta ad asthma.

℞. Calamenti hyssopi capill. veneris prassii scabiosæ vngulæ caballinæ an. m. 1. aristol. rot. ℥ 1. Ireos ℥ 5. sem. vrticæ ℥ 1. ß. rad. fœniculi petroselini an. ℥ 2. enulæ campanæ ℔. ß. sem. sinapi nasturcii an. ℥ 1. ß. costi ʒ 5. spicæ ʒ 10. baccarum lauri ℥ 4. nigellæ ℥ 1. ß. terantur omnia subtiliter & stent per dies 6. in infusione in vino albo mensuris 6. deinde lento igne distillentur manæ ℥ 3. dentur.

Aqua quæ in tinea, ac in omni cutis fœditate caput aut totum corpus lauetur.

℞. Farinæ cicerum ℔. 1. fœnugræci furfuris tritici baurach salis nitri sinapis an. ℥ 2. rad. altheæ incisæ ℥ 3. misceantur in aceto & aqua, & postquam sudaueris lauetur deinde & locus fœdus vngatur cum vnguento, de quo infra in litera V.

Aqua ad idem pro pauperibus.

℞. Lactis virginis ℥i. ß. aquæ rosatæ parum sulphuratæ ℥i. olei de tartaro, de frumento, de vitellis ouorum an. ℥ß. camphoræ ℈i. quære olea in lit. O.

Aqua ad mundificandos dentes.

℞. Salis amoniaci, salis gemmæ an. ℨ3. aluminis Tuceanini ℥i. ß. ponantur ad alembicum & destillentur, quod si aliter vis facere imponas aquę fontis ℔.2. & sic stent per 8. dies, colentur & dentes lauando frica.

Aqua contra calculum.

℞. Hyperici chamędrios chamæpitheos; senecionis, graminis pentaphyllon, scolopendræ parietarię verbenæ, eupatorij pulegij rutę an. m. i. quinque rad. diureticorum, acori, enulæ rubræ tinctorum, azari, tamarisci an. ℨii quinq; sem. diureticorum, saxifragiæ milii Sol. dauci raphani Macedonici, ameos maratri carui leuistici an. ℨij. nucleorũ persicorum ℨ. v. liquiritiæ ℥j. granor. iuniperi ℥ß. Quatuor sem. com. frigid. maior. mundatorum an. ℨj. ß. terantur & infundantur in ℔. v. vini, stent per duos dies in infusione, postea lẽto igne destilletur, da post balneum vel mane in aurora tepida ℥ß. vel ℥j. ß. pro vna vice vt tibi videbitur.

Aqua experta ad grossos, id est ficus (Cels. l. 5. c. 3. σύκωσις græcis) circa nasum & poma maxillarum.

℞. Sulphuris viui ℥j. terantur & per syndonem fiat alcool: postea ponatur aquæ rosar. ℔j electæ, omnia in phiola obturata ad solem suspendantur diebus 40. in canicularibus vt quotidie bis vel ter vitrum moueatur, postea illa aqua loca inungantur, cui iudicio meo si addas camphoræ ℨj. melior erit quia probata est.

Aqua frigida in febricitantibus, ne fumi à stomacho ad caput ascendant.

℞. Hordei mundati ℥iij. iuiubarum sebesten an. n. xii. prunorum n. xv. granorum granatorum acetosorum ℥j. ß. sachari rosati ℥ij. aquæ mensuras ij. bulliant vsque ad consumptionem medietatis, bibat frigidum.

Aqua faciem dealbans.

℞. Entale dentale (conchę sũt) *claßis* boracis sarcocollę corallorum alborum, cristall. alb. gypsi aceti, rizi farinę orobi portulacæ an. ℥ß. cum aqua fabarum misceantur, fiãt trochisci & cùm opus fuerit fumigetur antea facies cum aqua decoctionis hordei & auenæ, deinde trochiscus vnus distemperetur cũ aqua fabarum, & facies liniatur quando cubitum vadit, mane verò lauetur facies cum aqua decoctionis fabarum & furfuris, postea cum aqua frigida, & si formantur trocisci cum aqua limonum fortius operatur, imo limone assato facies liniatur, nam ipsam pulchrã reddit.

Aqua elegans contra calculum.

℞. Asparagi brasci apij fœniculi petroselini rubeæ tinctorum an. ℥ß. sem. v. diureticorum leuistici milij solis, ameos raphani sileris montani dauci, saxifragię an. ℨiij. adianthos scolopendriæ ceterach, trifolii hepaticæ, graminis, sem. peucedani, senecionis an. m. i. ireos ℥ß liquiritiæ ℥ij. quatuor

sem. frigid. communium maior. mundat. an. ℥. s. hederæ arboreæ & terrestris an. m. 1. s. nucleorum cerasorum ℥ j. spicæ nardi ʒiii. gummi hederę ʒ vi. sanguinis hirci pręparati ℥ ß. cinnamomi ℥i. terantur & in vini albi vij. mensuris, per dies aliquot infusa maneant, postea destilletur.

Aqua somnifera.

℞. Sem. hyoscyami ℥ij. mandrag. ℥i. opii. ʒi. gith, corabe an. ʒii. semperuiuię vermicularis, nenufaris lactucæ an. m. 1. terantur & infundantur in ℔. ii. aquæ papaueris cum ʒi. ß. seminum lolij per dies 2. postea secundum artem destillentur.

Aqua caponis restauratiua & stiptica.

℞. Caponem coctum secundũ artem, cui addatur aquæ rosatæ ℔. 1. conserue rosar. borraginis buglossæ an. ℥i. corall. amborum an. ʒ. ii. spec. diarrhodon ablatis ʒi. passularum ab arillis mundatarum ℥i. coriandri præparati ʒ ß. fragmentorum omnium, margaritar. an. ʒ j. ß. destillentur.

Aqua multum odorifera.

℞. Basiliconis mentę sampsuchi Iris balsamitæ hyssopi satureiæ saluię melissæ lauẽdulæ rorismarini an. m. ß. garyoph. cinnamomi nuc. mosch. an. ℥j. citranguli (citri) n. iiij. aut iij. aquæ rosatę q. n. terantur & infundantur in aqua per dies tres, postea lento igne destillentur, & destillationi adde musci ℈j. ponas postea ad Solem.

Aqua frangens lapidem.

Succi saxifragię ℔. ij. succi milii Sol. petroselini anisi an. ℔. ß. aceti albi ℥viij. destillentur, da ℥ß. ieiune.

Aqua ad fistulas experta.

℞. Vini albi optimi destillati in vase in quo aqua vitæ destillatur ℔iij. aquę rorismarini saluię an. ℔. v. sacchari ℔. ij. destilletur in simul iterum, deinde ℞. anthos sol. Saluiæ an. ℥j. misce per dies 8. cola & serua in vase vitreo, vtere quando opus est.

Aqua ad fistulas artificialis.

℞. Rorismarini lauri anethi apij syluestris, & domestici recẽtium an. ℔ j. destillentur, postea adde terebinthinę ℥vj. gummi hederę ʒiij. thuris ℥ii. croci masticis cubebarum nuc. mosch. myrrhæ galangæ cinnamomi aloes garyop. an. ℥j. destillentur & bibat. valet etiam contra stomachi passiones.

Aqua faciem dealbans.

℞. Lithargyri argenti ℔. ß. triti & cribrati cocti in aceto albo ℔. ij. destillati per filtrum cum spatula miscendo, donec tertia pars aceti minuatur, cui adde cãphoræ ℥ß. aluminis laurini, boracis, olei tartari an. ℥j. deinde cola per filtrum & vbi opus fuerit faciem & collum inunge.

Aqua ad caput frigidum qua caput fricetur.

℞. Aquę vitæ ℥ij. nuc. mosch. garyoph. maioranę, cubebarum, piperis longi an. ʒß. terantur & in simul misceantur, caput ea fricetur diu, postea ponatur quod in litera S. L. aliqui addunt in aquam euphorbij ℈ s.

BALNEA.

Balnea ad matricem frigidam.

℞. Calamenti pulegii arthemisiæ, camomillæ meliloti an.m. ij. matricariæ nepetæ an.m. 1. Ireos ℥i. bulliant in aqua proiiciantur in tineam in qua ieiuna sedeat ad vnam horam, & post prandium ad duas horas, postquam sæpe purgata fuerit.

Balneum ad leprosos.

℞. Scabiosæ fumi terræ anthos camomillæ meliloti an.m.iij.rad. lapacii ℔. 1. sulphuris ℥ 4. bulliant postea lauetur corpus cum lotione. quęre in lit. L.

Balneum pro leprosis & fœda scabit infectis

℞. Fumiterrę scabiosæ an. m. 2. camomillæ meliloti saxifragiæ an. m. 1. rad. lapacij acuti subtil. incisarum & recent. ℔. 1. piperis longi sinapis aloes nitri ℥1. sulphuris ℥3. coquantur in x. vel xv. ℔. aquæ & 3. aceti donec plusquam tertia pars remaneat, & in balneo fricetur, & deinde liniatur cum sanguine leporis in exitu, aut à balneo da theriacam cũ vino, postea vngatur vnguento, quod quære in litera. V.

Balnea ad calculum.

℞. Maluæ bismaluę, brancæ vrsinæ verbenæ camomillæ rad. fœnic. rad. althcæ meliloti parietariæ, graminis, agrimoniæ. rad. petroselini acori an. m. 3. sem. lini ℔. 1. bulliant in aqua.

Balneum ad idem.

℞. Violariæ maluæ bismaluæ parietariæ scolopendriæ senecionis rad. fœniculi apij petroselini an. m. 2. sem. lini ℔. 1. s. fœnugræci ℔. s.

Balneum in dolore capitis frigidi.

℞. Rutæ saluiæ betonicæ maioranæ calamenthi hyssopi sticados arab. rosmarini garyophillatæ, sol. lauri an. m. 1. misce fi. sacculus ex quo confice lixiuium.

Balneum stipticum consolatiuum ex quo vlcerum lotio fieri potest.

℞. Gallarum nucum cupressi, balaustiarum, cupulorum glandium an. m. 1. myrtillorum ℥ x. thuris masticħes sarcocollæ an. ℥ſ. aluminis ℥2. vel plus vt vis videl. 4. consolidæ plantaginis rosarum millefolij centaurij an. m. 2.

Balneum ad imprægnationem.

℞. Myrtillorum rosarum an. ℔. s. corticum mandragorę ℥ 1. s. gallarum n. xxx.

Balneum ad idem.

℞. Arthemisiæ m. 2. sem. papau. alb. ℥ 2. agni casti, ros. ru. cassiæ ligneæ, rad. mandra. an. ℥ 4. granorum pæoniæ ℔. s. terantur grosso modo in aquæ situlis duabus in qua ferrarij extinguunt ferra, in ea mulier sedeat cùm tepida est horam vnam ante introitum lecti, mane verò bibat potionem, quam quære in litera P. & pessarium quære in litera eadem, aut puluerem. Q.

Confectio matricalis.

℞. Speciei diamusci dulcis ʒ1. diambræ ʒ 3. linguæ auis sem. fraxini rasurę eboris, nepetæ an. ℈ 1. sachari dissoluti in aqua matricarię q. s.

Confectio ad vermes.

℞. Senæ Alexandrinæ ℥ 2. cornu cerui vsti cortic. granat. an. ʒ ß. dictaāmi, garyoph. Rhabarb. an. ʒ 1. centonici ʒ 1. ß. cinnamomi ℈ 4. sachari in aqua graminis aut absynthij dissoluti.

Confectio bona restauratiua in febribus.

℞. Pulpæ corporis perdicis fasiani aut hœdi ℥ 4. amigd. dulc. excortic. ℥ 2. pistachiar. in aqua rof. calida infusarum per horas 5. postea exiccatarum, pinear. similiter præparatarum an. ℥ 1. liquiritiæ rasæ ℥ ß. passularum, pulpar. sebesten an. ʒ 3. sem. cōmunium maiorum frigid. an. ʒ 2. minorum an. ℈. ß. sachari q. s. fiat confectio in liquida.

Confectio alia ad idem.

℞. Pulpæ quā vis ℥ 4. amygd. dulc. pinearum an. ʒ 6. fisticorum auellanarum an. ℥ ß. Specierum aromatici rosati ʒ 2. triasantali ʒ 1. ameli ℥ 1. gummi dragacanthi arab. an. ℈ 2. liquiritiæ rasæ ℥ ß. sachari dissoluti in aqua melissæ q. s. fiat confectio, vt vis.

Confectio ad impregnationem.

℞. Sem. pastinacæ, napi, rasuræ eboris, seseleos, beē vtriusque, linguæ auis an. ʒ ß. cinnamomi doronici garyoph. macis galangę piperis longi, anthos, xilobalsami, blaccæ byzantiæ, maioranæ pulegij an. ℈ 2. melissæ buglossæ, cortic. citri an. ℈ 1. Spica ℈ 1. ß. ambræ margaritarum an. ℈ ß. terantur & cum saccharo dissoluto in morsello fiat confectio in morsellis.

Confectio ad vomitum cholericum solutionemque.

℞. Nucleorum granatorum assorum, sumach an. ʒ 3. rosarum spodij santali citrini, Sem. portulacæ an. ʒ 1. ß. mastiches antosati cubebarum, cardamomi, ligni aloes an. ʒ 1. Syr. myrtini q. s. fiat conditum.

Confectio pro nauigantibus & phlegmaticis.

℞ Garyoph. piperis anisi cumini ligni aloes cardamomi galangæ cinnamomi ʒ 3. an. ʒ 1. Se. melonum, citrulli cucumeris cucurbitę rosarum an. ʒ ß. santalorum ʒ 3. macis schœnanthi an ℈ 1. senæ epithymi an. ʒ 2. croci ℈ 1. mellis rosarum q. s. fiat elect. da. ℥ ß. mane ieiunē.

Confectio admirabilis ad tussim frigidam.

℞. Succi liquiritiæ hysopi capill. veneris an. ʒ 3. cardamomi piperis nigri, an. ℈ 1. amygd. amar. sem. vrticæ an. ʒ 4. aristoloch. ro. ʒ 2. mellis despumati q. s. hoc elect. pectus ab omni superfluitate copiosa mundificat.

Confectio turbith ad purgandum humorem tuberositatem, phlegma grossum in scrophulis, bolio, morbo gallico.

℞. Turbith. albi præparati, agarici trochiscati, elebori nigri an. ʒ 1. ß. polypodij ʒ 2. Methridatij Rhabarb. an. ʒ 3. diagridij ʒ 1. cinnamomi spicæ an. ʒ. ß. sachari q. s. ad incorporationē specierum fiat confectio: in morsellis vel Syr. rof. q. s. ad incorporationem fiat mixtura da ℥ ß. plus vel minus vt videbitur in morbo gallico præsētaneū est remediū.

Confectio euphrasiæ valens aduersus oculorum caliginem, eorum sanitatem conseruans, visum clarificans, reacuens.

℞. Euphrasiæ ℥j. ß. cinnamomi cubebarum macis piperis lõgi garioph. an. ʒj. ß. sem. fœniculi ℥. ß. mellis despumati ℔. j. ß. succi rutæ verbenæ an. ℥. ij. succi chelidoniæ ℥. j. ß. bulliant in simul vsque ad succorum consumptioné, postea cætera misceantur, & fiat confectio da ʒ. j. ß. ingressu lecti continue.

Confectio ad Hydropem.

℞. Specierum diacurcumæ, dialaceæ an. ʒ2. diacymini ʒ1. ß. triasandali ʒ2. adip. lupi ʒ2. trochisci de spodio, de berberis an. ʒ ß. sachari dissoluti in aquis endiuię hepaticę an. q. s. fiat confectio in solida.

CLYSTERES.

Clyster conferens materiei adustæ in cerebro vt est melancholia, mania, lupina, &c.

℞. Fumariæ polypodij senæ thymi epithymi an. m. coloquintidæ in petia ligatæ ʒ 1. agarici turbith hermodactyli an. ʒ ß. stechad. arab. saluiæ acori maioranæ betonicæ pœonię an. m. 1. flor. nenuph. violarum an. ℥1. sem. end. acetosæ rosarum an. p. mellis violati ℥1. ß. salis gemmæ ℈. diasenæ ℥1. olei camomelini, mellis colati an. ℥2. misce & videas ne debilites, quia forti conuenit, vide Montagnanum in antidotario.

Clyster forte & diuersiuum in dolore nuchæ & iuncturarum.

℞. Fol. collum camomillæ centaureæ an. m. 1. rad. cappa. aristoloch. Vtriusque gentianæ, rad. cucumeris asinini vel agrestis ana p. 1. coloquintidis in petia ligatę ʒ2. bulliant, capiatis ℔. 1. intus dissoluatur benedictæ laxatiuæ ℥1. olei camomelini, mellis colati an. ℥2. salis communis ʒ1. & lac Lanfranci doctrina 2. tractat 3. cap. 17. Sed nota quod sicut artificiale est hoc clyster, & multum conueniens, ita non debet dari, nisi præcedente vna aut duabus purgationibus.

Clyster in dolore capitis frigido plegmatico.

℞. Saluiæ vtriusque, stœchados arabicæ hyssopi maioranæ betonicæ centaurię blitis mercurialis an. m. 1. coloquintid. in petia ligatæ ʒ2. agarici aloes an. ʒ1. ß. Hiera picra, hiera Logodij, olei de ruta, ros. an. q. s.

Clyster in dolore capitis calido.

℞. Violarum mal. brancæ vrsinæ blitis an. m. j. succi mercurialis, cassiæ extractæ an. ℥iß. olei violati.

Clyster stipticum.

℞. Plantaginis m. 2. rosarum m. j. sumach, balaustiorum, cupular. glandium an. ʒ1. ß. fiat decoctio: postea adde pul. rosarum ʒ2. seui renum caprarum ℥2. albuminis oui n. 1. fiat in parua quantitate.

Clyster conueniens apoplexiæ, paralysi, subeth & lethargiæ.

℞. Centaureę abrotani calamenti origani vtriusque saluię rutæ an. m. 1. Sem. maratri anisi

seseleos an. ʒ2. stecados arab. ʒ3. pulpę coloquintid. in petia ligatæ ʒ2. agarici ʒ1. ß. cassię ext. ʒ11. Hierę picrę Gal. salis gemmæ, olea, & possunt addi de castoreo ℥2. ß. & erit melius & fortius.

Clyster conueniens paralytico.

℞. Saluiæ rutæ siccæ stecad. arab. maluæ mercurialis centaureæ camomillæ furfuris an. m. 1. Hieræ picræ, benedictæ Hieræ Logodij, mellis rosati colati, cassiæ, olei communis, vel camomeli, salis communis, potest etiam addi sem. anisi fœniculi cimini ʒ1. & erit fortius.

Clyster carminatiuum ventositatis.

℞. Sem. anisi fœniculi, anethi carui cymini an. ʒ1. rutæ absynthij origani calamenthi centaureæ an. m. ß. camomillæ meliloti, rad. altheæ furfur. an. m. 1. Sem. lini fœnugræci an. ʒ. 1. ß. mellis rosati colati, cassiæ Hieræ picræ, benedictæ, olei de ruta, anethini camomelini, salis communis, possunt etiam addi baccæ lauri,, ameos cartami polypodij, & erit melius etiam cum electuario Indo & de baccis lauri, & diaphœnicone an. q. s.

Clyster in colica phlegmatica ventosa cum magno dolore appropriate valens.

℞. Polypodij quercini ℥3. folliculorum senæ ℥2. ß. salis gemmæ ℥6. seminis cartam ℥1. agarici turbith an. ʒ2. sem. anisi fœniculi cymini carui an. ʒ1. thymi epithymi an. ʒ2. ʒ3. galangę an. ʒ1. ß. aquæ ℔. 10. in qua bulliat antiquus gallus virgis cęsus & euisceratus, cum supra scriptis vsque ad consumptionem medietatis, sed vltimo addatur thymus epithymus sena, misce, fiat clyster, & da clyster hoc cum oleo de Sem. lini & electuario Indo diaphœniconis. Clyster hoc etiam potest dari in potione ℥5. cum electuario Indo aut diaphænico. Sed melius esset quod ante daret aliud clyster cum herbis, Hiera picra, ad intestina mundificanda, quia hoc remouet dolorem. In summo etiam dolore dedi, decoctionem cymini carui ameos anisi fœniculi, facta in solo oleo anethino, & expressa, bene conuenit.

Clyster confortatiuum abstersiuum & confortatiuum.

℞. Vini albi odoriferi ℥8. vrinæ pueri ℥4. vel 6. mellis colati & despumati ℥3. salis communis ʒ1. ß. olei communis ℥3. confert ad sequentia. Clyst. hoc pulchrum dari debet quibus intestina phlegmatis viscosi plena sunt & obtusa, quibus cachecticum est corpus & ad hyposarcam tendens, factis tamen antea vniuersalibus purgationibus.

Clyster elegans ad calliditatem & siccitatem intestinorum.

℞. Violarum endiuiæ lactucæ, nenupharis, solatri an.m. 1. bulliãt adde olei violati de papauere nenupharini, de cucurbita Syr. violati an.q.s.

Clyster in schiadica.

℞. Centaureæ abrotoni an.m. 1.acori ℥2.vtriusque stœcados an. p.1.meliloti camillæ bliti mercurialis an.m.1.Sem.saxifragiæ anisi an.ʒ3.milij solis ʒj.ß. bulliant: addantur Hiera Logodij: benedictæ laxat.an.℥ß.Hermodactyli subt. puluerisati ʒ2. olei liliorũ camomelini mellis despumati cõmunis an. ℥1. salis gemmæ ℈2. da semel aut bis in hebdomada.

Clyster ad lethargiam & subeth.

℞. Bliti meliloti chamęmeli, anethi an. m.1.polypodii ℥2.helleb. nigri ℥ß.mellis salis,olei cõmunis, potes addere agaricum & coloquintid.

Clyster in tympanite cum caliditate.

℞. Camomillæ, meliloti anisi fœniculi tribulorum an.m.1.bulliant ol. camomel. anethini, de lilio q.s.mellis, salis, &c.

Clyster vltimum sedans dolorem & ventositatem in colica.

℞. Rutæ ℥ß. bulliant in oleo de sem. lini aut anethini q.s. capiantur ex eo ℥4. deinde intus dissoluatur castorei ℈j. opoponacis Serapini an.℈ß.plus & minus de istis duobus vt videbitur opij grana 7.

Clyster stipticum consolidatiuum vlceris intestinorum.

℞. Eupatorij rosar.ambar.barbę hircinæ an. m.1.arnoglossæ, plantaginis an.p. 1. cupulorum glandium ʒ2.ß.risi ℥1.ß.coquantur in aqua q.suf. capiat ℔.ß.in quo dissoluatur puluis iste. ℞. thuris sang. draconis cerussę lithargyri boli masticis an ʒ. 1. opij ʒß. vitelli duorum ouorum misce. fiat clyster.

Clyster sodæ calidæ & phrenesi somniferum.

℞. Florum violarum nenupharis an.m.1.sem.communium frigid.cum corticibus contusorum an.ʒ2.herbarum violariæ maluæ, Mercurialis an.m.1.ß.olei violarum nenupharis an.℥j.ß.

Clyster conferens Cephalicæ, subeth, lethargiæ, scotomiæ, vertigini, epilepsiæ attrahens phelgma & melancholiam à capite.

℞. Gentianæ peucedani Ireos aristol. rotun. acori rad. pœoniæ an. m. 1. arthanitæ p. ß. cubebarum calami aromatic. hyssopi sesameos leuistici an. p 1.Se. althcę maluæ lini an.ʒ2.hellebori nigri ʒj.ß. foliorum sennæ ℥1.thymi epithymi an. p. 1. hyera Logodij Hieraruffi, cassiæ extractæ, olei anethini, in diebus frigidis vesperi calidis mane ponatur.

Clyster ad omnem dyscrasiam sensuum.

℞. Stœcados origani folij,maioranę betonicæ saluiæ rorismarini an,m.1. ß. fol. hederæ lauri, hyssopi, eupatorij melissæ an.m. 1. rad. apij acori pœonię an. p. 1. polij montani m. 2. electuaria olea adde vt vis.

Clyster

Clyster euacuans materias calidas à pectore, thorace, stomacho & ventre inferiori.

℞. 4. Sem. maio. frig. an. p. 1. sem. portulacæ lactucę an. ʒ 2. endiuiæ acetosæ scariolæ cuscutæ an. ℥ 1. maluæ bliti violariæ, mercurialis an. m. 1. electuarij de psyllio cassiæ extractæ olei violati communis.

Clyster conferens dolori intestinorum ventoso & phlegmati mucilaginoso.

℞. Centaureæ folij chametryos chamępitheos Iuæ, rutę absynthij an. m. ß. cam. meliloti anethi an. m. 1. sem. carui rutæ cimini anethi lini apij an. p. 1. polypodii ℥ 2. agarici ʒ 2. electuarij de costuni, de baccis lauri, Elescop. Indum, de dactylis, salis gemmę, Indi an. ℥ ß. olea anethi &c. da vt supra.

Clyster ad omnes passiones iuncturarum vt sciatica, podagra, gonagra à materia frigida.

℞. Herbæ paralysis iuæ stecad. arad. Betonicæ pulegij saluiæ rorismarini melissæ fol. hederæ an. m. 1. agarici ireos hermodactyli an. ʒ 1. coloquintid. in petia ligatæ ʒ 1. ß. vtriusque aristoloch. an. p. ß. polypodij folliculorum senæ an. ℥ 1. sem. carthami epithymi an. ℈ 4. electuaria, olea quæuis, & amigdal. dulcium.

Clyster ad præfocationem matricis, menstrua alba, sterilitatem, à materia frigida aquosa.

℞. Matricariæ mellissæ rutæ scabiosæ anthos abrotani peucedani an. m. 1. sem. ameos seseleos amomi an. ʒ 1. baccarum lauri ʒ 2. calami aromatis cassiæ ligneæ corticum cassię fistulæ sem. an. ℈ 4. cymini anethi anisi an. ʒ j olei de costo, de ruta, elect. de baccis lauri, benedictæ, bis in hebdomada clysterizentur, deinde dum vadit dormitum fumiget se hoc fumigio. ℞. aliptæ muscatæ confectionis neræ an. ʒ 2. gallię muscatæ, storacis calamitæ an. ʒ 3. aluminis crudi ʒ 1. ß. puluerisentur omnia per se vel cum succo matricarię fiant trochisci dosis ʒ. 1.

Clyster conferens schiaticæ.

℞. Foliorum hypericonis, camomillæ, centaureę maluæ anethi an. m. 1. Sem. lini fœnugræci an. ʒ 1. rad. bryoniæ ℥ 1. anisi ℥ 1. ß. coloquintid. in petia ligatæ ʒ 2. olei amigd. amarar. ℥ 2. mellis despumati ℥ 1 Hieræ picræ benedictæ sal gemmæ &c.

Clyster in passione renali expertum

℞. Maluæ mercurialis blit camomillæ meliloti rad. althea an. m. 1 parietariæ senecionis an. m. ß. furfuris macri p. 1. sem. lini fœnugræci an. ʒ 1. bulliant in aqua qu. suf. pro clystere capiatur ℔. 1. in qua dissoluatur cassię extractæ ℥ 1. ß. benedictæ ʒ 3. vitelli ouorum n. 2. olei camomelini anethini violarum an. ℥ 1. sachari ℥ ß. misce, fiat enema.

Clyster vnum nobile & expertum ad dysenteriam & rasuram intestinorum.

℞ Hordei lentium excorticatarum omnium assorum balaustiorum, corticum mali granati, sem. myrthi an. ʒ 11. os. rub. ℥ 1 bulliãt in aqua chalibeata q. s. p clysteri

accipiantur ℥8. intus addatur seui caprarum ℥1. boli ℈2. gummi arabici, dragaganti, acacię, asso-rum an. ℈4. cerussæ ℥1. vitelli oui assati n. 1. misce fiat enema.

Clyster ad spasmum & paralysin ex repletione.

℞. Camomillæ meliloti stecados arab. iriæ chamæpithyos muscatę anethi an. m. 3. rad. enulę ℥1. ebulorum ℥2. maioranæ prassii saluiæ nepetæ matricarię rutæ an. m. 1. anisi cimini an. ʒ2. castorei gr. 6. theriacę ℈4. mellis ℥3. ping. vulpinæ ʒ6. olei camomelini anethini, de lilio an. ℥1. ß. caput vnius castrati aliqualiter contusi, bulliant omnia simul in aquæ s. q. vsque ad consumptionem medietatis fortiter colentur, ex colatura capiãtur ℥12. vini odoriferi ℥3. iterum parum bulliant & administra quia expertum est.

Clyster in febre acuta & phrenesi.

℞. Violar. lactucæ papauer. albi maluæ an. m. 1. nenupharis, semperuiuę, solatri an. m. ß. olei violati nupharini an. ℥1. ß. sachari violati ʒ6. salis ℈1. adde si lubet decoctum bliti ℔. 1, olei violati qu. suf.

Clyster ad illum quem post sedẽ punctio intestinorum sequitur ex acuitate materiæ vnde sequitur excoriatio.

℞. Adipis renum caprarum ʒ3. ß. vrsi ℥1. hordei excorticati mundi ℥ß. decoquantur sine sale in s. q. aquæ capiantur ℥8. chalibeatur, postea addatur vitelli oui assi dissoluti in oleo rosato, Sief albi ʒ3. misce fiat enema, de Sief albo lege in litera. S.

Clyster magistralis in torsione & colica.

℞. Caput vnius castrati ferro aliqualiter contriti, camom. meliloti, anethi, rad. altheæ, parietariæ maluæ an. m. 1. Sem. fœniculi cymini carui an. ʒ1. ß. bulliant omnia in simul cum s. q. aquæ vsque ad cocturam carnis, de qua colata capiatur ℔. 1. in qua dissoluatur olei camomelini, anethini, rutacei, mellis rosati ana ʒ1. vitelli ouorum duorum, electuarij Indi, de dactylis, Hieræ picræ, benedictæ laxatiuæ vt vis.

COLLYRIVM.

Expertum ad surditatem.

℞. Folio. saluiæ stœcados arabic. lauri an. ℈1. ellebori albi ʒß. castorei gr. 6. baurach ℈ß. euphorbij gr. 2. Coloquintidæ gr. 4. olei amigdal. amar. de spica odorifera an. ℥1. succi raphani ℥1. ß. vini albi ℥3. terenda terantur & bulliant vsque ad vini consumptionem colentur, intus addatur musci gr. 2. misce, ponatur ad vitrum.

Collyrium album ad oculorum inflammationem.

℞. Cerussæ ablutę ℥ß. gummi dragaganthi arab. an. ʒ2. amyli cretæ marinę an. ʒ6. misce omnia simul cum aqua ros. q. suf. deinde extendatur super pannum & fronti applicetur.

Collyrium ad idem.

℞. Cerussæ ablutæ ℥ß. sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris gummi arabici dragacanthi an. ʒ2. opij ℈1. aquæ rosatæ fiat vt supra.

Collyrium ad idem multoties probatum.

℞. Farinæ hordei cretæ marinæ an. ℥.1.ß. boli armeni 36. gũmi arabi. dragracant. an. ʒ2. Cãphorę ℈ 2. aquæ rosatæ plantag. an. q. suff. fiat in forma emplastri.

Collyrium Mesue nobile visum acuẽs & conseruans.

℞. Succi fœniculi rutæ an. ℔.1. vini granatorum ℔. ß. mellis ℥1. ß. misceantur & stent ad solem per menses tres aut super fornacem in hyeme, vitro in arenam sepulto, deinde fæces abiiciantur, residuum seruetur, & oculis duæ guttæ ponantur in vno quoque oculo bis in die diebus 30. continuis.

Collyrium ad interficiendum vermem in aure.

℞. Succi foliorum persici vel persicariæ aut succi absynthij ℥1. ellebori albi ℈2. coloquintidæ ℈1 tepidum auribus imponatur.

Collyrium expertum ad sibilum & tinnitum aurium.

℞. Olei nardini facti secundum artem & non per infusionem ℥3. olei de orig. 3℥. pul. coloquintid. subtilis ʒ5. origani, ligni aloes an. ʒ3. bulliant omnia vsque ad consumptionem tertiæ partis: bis per pãnum spissum coletur, & ad vitrum ponatur, & gutta vna aut duæ auribus imponantur, & nota quod nullum medicamen auribus imponatur nisi pręmissa euacuatione, deinde auris bene mũdetur, postea nihil frigidum aut calidum sed tepidum imponatur, neque sit multæ quantitatis, quod auribus imponitur, sed gutta vna aut duæ, non plus.

Collyrium ad lacrymas oculorum.

℞. Myrrhę electę ʒß. lapidis hæmatitis ʒ1. succi tenerrimarum partium, rubi & extremitatum partium rosarum an. ℥1. bulliant in ampulla clauso orificio in caldario aquæ bullientis vsque ad consumptionem medietatis, coletur & ponatur vna gutta tactu frigida in oculis quater in die, frons autem sero in introitu lecti vngatur succo rosarum.

Collyr. sublime & expertum ad acuendum visum.

℞. Aquarum rutæ chelidonię euphrasię an. ℥iii. succi fœniculi verbenæ an. ʒ1. ß. fellis luscij ʒvj. ligni aloes subtiliss. triti ʒj. Sem. rutę, chelidonię maioranę an. ʒ1. pulueris sand. puluerisentur, & omnia in simul ponantur in vase vitreo bene obturato & pasta molli circumuoluto, deinde ponantur in furno bene calido post extractionem panis per diem naturalem, quo elapso extrahatur, postea deponatur orificio bene clauso & ad solem per dies cõponatur, vltimo per pannum spissum bene coletur, de quo collyrio ponantur guttæ duæ in vnoquoque oculo bis in die 22. supra, supinus iaceat, diebus xx. continuis, & laudabis effectum.

Coll. ad lacrymas oculorum.

℞. Lapid. hemathitis decies in aqua frigida præparati ʒij. rosarum spodii corallorum amborum carabe Mirabolano. citrin. an. ʒj. succi extremitatum rubi ℥viii. fiat alcohol. omnia, & misceantur cum succo stent diebus x. ad solem vel fornacem, & de collyrio illo bis in die in oculos guttæ ij imponantur.

Collyr. dolorem sedans & incarnans vlcus vesicæ, & per syringam immitti debet.

℞. Cerussæ sarcocollæ thuris, gummi arabici, amyli opij sanguinis draconis an. ʒß. terantur vt alcohol: postea cum lacte mulieris qu. suff. fiat collyrium non multum spissum nec multum liquidum, sed antequam ponatur hoc collyrium, intromittatur per syringam aquæ mellis mixta cum aqua decoctionis apij & sem. lactucę & cucurbitæ.

Collyr. nobile ad idem dolorem sedans, & vlcera mundificans vnà cum vrinæ prouocatione.

℞. Hordeum bullitum cum aqua donec aliqualiter tumescat, coletur, capiatur ℔. j. de illa aqua, in qua ponantur ʒiii. mellis & pulueris huius subtilissimi ℞. gummi arabici, tragacanti thuris, sanguinis draconis, opij papaueris albi, Sem. lactucę melonum cucurbitæ an. ʒiij. bulliant item omnia in simul colentur, & per spongiam tepide proiiciantur.

Collyrium nobile ad ardorem vrinæ.

℞. Sem. papaueris albi ℥iij pastentur perfectæ, ita quod humidum fiat in modum olei, deinde addatur opii ʒi. olei violati ℥iii. omnia ad ignem calefiant spatula bene agitando, postea ponantur ad sacculum, & torculari exprimantur per syringam ponatur.

Collyr. album expertum M. Petri Cathelani ad rubedinem oculorum & pruritum.

℞. Cerussæ lotæ in aqua rosata ʒ v. amyli ʒ iii. gummi arab. dragacanthi an. ʒii. camphoræ ʒß. aquæ rosar. ℔. i. fiat collyr.

Collyrium ad dolorosum vlcus virgæ, renum & vesicæ.

℞. Lactis mulieris ℥ij emulsionis 4. sem. com. frig. maior. ℥j. cerussæ amyli an. ʒj. per syringam ponatur.

Collyr. expertum ad oculorum socotomiam.

℞. Liquoris qui emanat ab hepate hirci dum assatur in veru ℥j. thutiæ præparatæ ʒi. lucij sarcocollæ nutritæ in succo fœniculi an. ℈j. fiat alcohol & terātur ad radios solares, vel in hyeme ad fornacem iiij. hebdomadas, & de hoc collyrio ponantur ii. guttæ actu frigidæ in oculos ter in die: expertum & singulare est.

Collyrium expertum ad surditatem.

Origani pulpi coloquintid. serpilli, maioranæ an. ℈iiij. hellebori albi ℈ij. musci ambræ an. ℈j. cubebarum ladani macis, storacis calamitæ an. ʒß. terantur omnia per se, & ponantur in ampulla vitrea, deinde addatur olei amigd. amar. liliorum alborum

an. ℥v. bene obturetur & ponatur per horas ij. in caldario aquæ bullientis, deinde singulis diebus ter ponantur guttæ duæ in vnaquaque aure.

Collyr. ad idem cui par non reperitur.

℞ Alcool aloes coloquintidos an. ʒj. euphorb. j ℈ß. cum felle vaccino fiant trochisci exiccati, quorum vno quando vti volueris cum succo raphani fiat collyrium iii. in die tepidum imponatur.

Collyrium ad fistulam in oculo.

℞. Antimonij thutiæ præparatę: an. ʒj. sarcocollæ in lacte mulieris nutricæ ℈v. lini sanguinis draconis spodij dragaganthi torrefacti, scoriæ ferri præparatæ an. ʒiii. aquarum rutæ solarii chelidoniæ an. ℥i. ß. fiat Sief cum succo rutæ, ponatur in oculo, deinde supponatur emplastrum, hoc ita, quod locum bene tangat. Quære in litera E.

Collyrium expertum & indubium ad imagines oculorum.

℞. Maioranæ fœniculi basiliconis recentium an. ʒi. rutæ ℥ß. Vini montani subtilis & clari ℔. ß succi euphrasiæ vel eius aquæ ℥iii. ponantur in vase vitreo obturato in caldario aquę fortiter bullientis per horas ij. postea ad radios Solis exponantur diebus xx. cum ʒi. thutię præparatæ, & ex hoc liquore ter ponantur in die guttæ duæ: in vnoquoque oculo exterius epithementur in introitu lecti cũ tela in hoc collyrio madefacta.

CAPVT PVRGIVM SIVE NASALIA.

Caputpurgium ad sodam antiquam phlegmaticam ventosam, dolorem oculorum & tinnitum aurium.

℞. Fellis tauri myrrhæ aloes an. ℈j. musci gr. iij. fiant pilulæ, & cùm necesse fuerit dissoluatur vnà cum aqua saluiæ, aut alia, quamuis naribus attrahatur mane ieiune.

Caputpurgium ad antiquam hemicraniam.

℞. Opoponacis fellis lucii vel alterius piscis an. ʒiii. lentium amararũ ʒv. Serapini origani an. ʒi. f. pilulæ ex quibus capiantur ad quant. iii. gran. hordei naribus attrahatur.

Caputpurgium vocatur omne quod caput purgat, & specialiter illud ponitur cum nasali aut alio aliquo modo vel ingenio, per quod purgatur materia ventosa aut humoralis. Scias præterea, quod ex istis pulueribus liniměta nasalia canonice facere potes, ideo sub hoc capitulo caputpurgia omnia sub omni forma continentur.

Caputpurgium mirabile expertum ad debilitatem visus, tenebrositatem panum & lachrymas.

℞. Succorum rutæ, & eupatorii cichoreæ chelidoniæ euphrasiæ fellis tauri gruis aut luscii an. ℥ß. naribus attrahatur, factis purgationibus cum pilulis cochiis: attrahatur autem bis aut ter mane ieiune in hebdomada.

Caputpurg. sclenne & expertum ad corroborationem omnium sensuum.

℞. Agarici electi ℈iiij. musci ambræ an gr.v.cubebarum ligni aloes an. ℈j. terantur & infundantur in aqua ireos & sic exsiccentur,&fiant trochisci,quorum vnus paruus ieiune masticetur & miraberis effectum.

Caputpurg. in materia phlegmatica.

℞. Fellis vaccini luscij aut caprini opoponacis an. ʒij. castorei gr. v.croci ℈ß. fiant magdaleones,& cum vti volueris dissolue ex eis gr.vj. cum aqua maioranę, aut da in puluere.

Caputp.in dolore capitis frigido.

℞. Succi bliti Maioranę anagallo an. ℥ß. aromatizetur cum puluere nucis musc. cubebarum an. ℈j. misce, potest etiam addi succi caulium, ac parum succi cyclaminis, quod licet forte sit, vidi tamen digna experientia in vno congelato, cui optime successit, ideo in tali casu vti potes securè.

Caputp. nobile ad idem.

℞. Aquæ mellis ℥iij.succi bliti depurati ℥j.ß nigellæ pręparatę vt supra, nucis musc.cubebarū an. ʒß. vini albi odoriferi ℥ß. misce, trahatur per nares, quod si fortius cupis adde condysi (ostrutii) ʒj.

Caputp. superinfluitatis cerebri.

℞. Succi maioranę, succi mediarum corticum sambuci an. ℥j. pulueres condysi vel piperis vel castorei, vtere vt vis.

Caputp. elegans.

℞. maioranæ melissæ anthos an.ʒß.lauendulæ cardamomi cubebarum spicę nardi piperis longi an.℈ß.cum ladano cera & terebinthina fiant nasalia.

CEROTVM.

Cerotum nobile & expertum ad scrophulas.

℞. Galbani opoponacis bdellij serapini ammoniaci in aceto infusorum an. ℥j. gummi elemi ℥j. ß. picis naualis terebinthinę resinę pini, visci quercini, sordiciei vasorum, apij an. ʒiij. rad. harundinis laparij calamenti an. ℥ß. axungiæ porcinæ, olei liliorum cælestium an. ℥iii. cerę q.s. fiat ceratum quia certe est artificiale, præmissis purgationibus. Elegantem quære supra in litera C.

Cerotum ad callos mundificandos pulchrum.

℞. Limaturæ panis ℥ß. picis q. suf. pix liquefiat & misceatur in simul postea applicentur, quia mollificabit.

Cerotum supra commissura coronali applicandum, raso antea capite, & posita ventosa absque scarificatione ita vt locus rubeat, valens mirabiliter ad decursum catharri.

℞. Ladani, gummi elemi, sandarachæ, olibani, storacis calamitæ, resinæ, storacis liquidæ an. ℥ß. myrrhæ ʒij. & cerotum excellens est.

Cerotum ad idem præstantius ad descensum phlegmatis viscosi mucilaginosi versus palatum, nares & fauces, ex quo timetur suffocatio.

℞. Resinę claræ & electæ ℥ij. ladani ℥j. myrrhæ masticis an. ʒj. sandaracæ ʒij. gummi dissoluantur in aqua cicerum ℥j. & aceti ℥ß. deinde coquantur & cũ ceræ ʒvj. fiat cerotum, quod extendatur super panno grosso calido, tota caluities emplastretur, cum ipso multos homines vidi ab imminenti periculo subitæ suffocationis fuisse liberatos, sed caput antea radatur.

Cerotum cordiale.

℞. Been vtriusque, doronici ossis de corde cerui, fragmentorum hyacinthi, smaragdi saphiri an. ʒi. margaritarum ʒij. fol. auri n. x. resinæ electæ & coctæ in aceto rosaceo ʒx. infusionis dragacanthi in aqua rosarum muscata qu. suf. fiat cerotum supra panno de grana extensum, continuo portetur supra mãmilla sinistra, quia pulchrum est.

Cerotum elegans ad duriciem splenis.

℞. Ammoniaci ʒvj. bdellij ʒiij. dissoluatur in aceto squillitico tamarisci ʒj. ß. Scolopendriæ Seagni casti, plantag. anethi an. ʒß. ceræ qu. suf. resinę parum fiat cerotum.

Cerotum ad dolorem sciaticæ excellens.

℞. Ammoniaci ℥j. ß. serapij bdellii opoponacis j. zarthanitæ, pœoniæ hermodactylor. an. ʒß. vitrioli ʒj. ceræ & resinę an. q. suf. fiat cerotum.

Cerotum ad nodum iuncturarum.

℞. Oxycrocei ℥ß. emplastri de mucilaginibus ʒvj. euphorbij ℈j. Serapini opoponacis ammoniaci an. ʒj. dissoluantur in aceto forti resinæ electę ʒvj. caræ albæ ʒiij. fiat cerotum.

Cerotum ad dissoluendam natam.

℞. Ammoniaci ℥j. ß. pyrethri euphorbij an. ʒj. salis nitri ʒß. resinæ ceræ an. q. s. fiat.

Cerotum calidum pro stomacho.

℞. Masticis cinnamomi gariofil. ligni aloes spicę, calami aromatici, galangæ an. ʒj. ß. sandal. ambor. coriandri præparati, seminis acetosi an. ʒj. galliæ muscat. aliptæ muscat. ladani an. ℥ß. cum cera & parum resinæ, & oleo de menta an. qu. suf. fiat cerotum, aromatisetur cum gr. iij. musci.

Cerotum stomachale fluxum dysentericum & vomitum vltim. stringens.

℞. Picis naualis resinæ an. ℥j. masticis mentæ gariof. an. ℥ß. trochisc. de carabe de bolo, de terra sigillata lapidis hæmathitis, sanguinis dracon. hypocyst. mumię an. ʒj. galliæ musc. storacis calamentæ an. ʒij. vini citoniorum q. suf. fiat & ceræ q. suf. cerotum.

Cerotum ad stomachum debilem, sitim, mordicationem, vomitum nimium, à calore prouenientia ex febre.

℞. Rosarum spodij, masti

coriandri myrtillorum hypocystidis acaciæ veruicis sanguinis draconis an. ʒj. ladani ʒiii. galliæ muscatæ ʒii. picis naualis resinæ an. ʒv. ceræ qu. suf. fiat cerotum quod bulliat in ℥vi. vini citoniorum vsque ad vini consumptionem & vtere quia pulchrum est.

Cerotum ad stomachum frigidum.

℞. Galliæ musc. aliptæ muscat. an. ʒii. ladani ℥i. masticis macis storacis calamitę gariof. nucis moschatæ cinnamomi electi an. ℥ß. ligni aloes ʒii. corallorum amborum an. ʒi. Spicæ nardi calami aromatici, Spicæ celticæ an. ʒi. ß. absynthii mentæ an. m. i. rosar. rub. Sem. citoniorum myrtillorum an. ʒii. grana paradysi ʒ i. ß. abrotani calamenti an. p. i. galangæ ʒʒ. an. ʒ ii. thuris cyperi an. ʒi. croci ℈i. olei citoniorum de mastice, de absynthio an. ℥ii. ceræ q. suf. fiat cerotum.

Cerotum pro renibus vtile atque mirabile ad prohibendum abortum, de quo vidi vtilia, & præcipue in vxore Illustriss. principis Sabaudiæ ducis Philippi & aliis matronis.

℞. Mastic electi ℥i. ladani ʒvi. rad. bistortæ, nuc. cypressi hypocystid. acaciæ sanguinis draconis rosar. rub. corall. rub. sandalor. coriandri præparati galliæ mosc. terrę sigillatæ an. ʒii. olei oliuarum ℔ ii. substitui possunt olea huc facientia, in minori pondere, terebinthinæ parum ceræ q. s.

Cerotum ad fluxum matricis album expertum.

℞. Galbani ℥ ii. opoponacis ℥ß. sandaracæ thuris hypocystid. an. ℥i gummi dissoluantur in aceto rubeo, & cætera addantur, postea liniantur super corio & serico interbastetur ad quantitatem vnius nebulæ, & miraberis operationes.

DESTILLATIO.

Destillatio mater omnium medicaminum ad cunctas neruorum passiones.

℞. Myrrhæ electæ, aloes hepaticæ, spicæ nardi sanguinis draconis, thuris mumiæ carpobalsami, masticis, gummi arabici, storacis liquidę rubeæ an. ℥i. ß. bdellij opoponacis, sarcocollæ an. ʒvi. croci ℥ß. musci ʒi. herbæ paralysis ℥ii. ladani ℥iii. ß. terebinthinæ ad pondus omnium, destillentur per balneum Mariæ, & liquor seruetur in vase vitreo, ex quo nucha dorsum iuncturę bis in die liniantur, quia expertum est, & præcipue in materia frigida, vera descriptio est in Mesue cap. de passionibus cordis.

Destillatio experta in vlceribus renum & vesicæ Domini Cardinalis Tritelli.

℞. Caudę equinæ plantaginis, rof. rub. maluauisci, gran. alkermes liquiritiæ rasæ ana ℥i. iuiubarum Sebesten ana ʒvi. boli armeni ℥ ß. quatuor sem. frigid. maior. mundatorum an. ʒ iii. se. papau. albi ʒ vi. citoniorum ℥ß. seri caprini ℔. vj. stent per duos dies

dies in infusione, postea secundum artem destillentur, da tepide ieiune ℥ iiij. quamdiu durat.

DECOCTIO.

Decoctio ad dolorem dentium.

℞. Piperis longi cubebarum, staphysagriæ cortic. rad. mori. rad. cappar. rad. mandragoræ an. ʒj. hyoscyami albi ʒ.ß. pyrethri ʒi ß. terantur & bulliant in vino nigro q. s. vsque ad ℔ i. deinde in ore teneat, quia expertū est si reiteratur sæpe calid. fuerit.

Decoctio pectoralis screatum facilitat.

℞. Hyssopi m. i. violarum ℥j. sem. papau. albi ℥ß. maluæ cucurbitæ lactucæ an ʒij. capill. veneris furfurellę an. m. i. hordei mundi p. i. liquiritiæ ℥j. ficuum dactylorum an. n. vj. passularum ℥vi. Iuiubarum sebesten an. n. x rad. Ireos enulę, altheæ an. p. i. sem. vrticæ ʒj.

Diazinziber elegans confortatiuum & solutiuum.

℞. ʒʒ. b. albi ʒj. liquiritiæ rasæ ℥ß. garyoph gran. paradys. macis cardamomi, cubebarum an. ʒj. turbith. ʒij. scammoneæ ℥ß. sacchari q. s. da ℥ß. vel ʒv.

ELECTVARIVM.

Electuarium Nephriticis sanguinem purum & guttatim mingentibus sequente dolore & ardore.

℞. Pinearum mundatarum amigd. dulc. an. ℥ß. sem lini, dragacanth. assorum an. ℈ij. succi liquiritiæ ʒi. ß. herbæ pentaphyllon. p. i. solatri, melonum citrulli cucurb. cucumeris an. ʒj. sem. altheæ portulacæ, papaueris albi, acetos. boli, spodij an. ʒ. ß. sem. bombicis, apii anisi petroselini an. ℈ij. lactucæ hyoscy. an. ʒj. opij ℈j. cum syrupo de liquiritia fiet electuarium da ℥ß. cum aqua alkekengi & arnogloss.

Electuarium in hydrope frigida.

℞. Masticis aristolochiæ longæ costi spicę calamenti asari galangæ, ʒʒ. sem. maratri anisi apii squinanthi laccæ, piperis longi, garioph. cubebarum eupatorii folij an. ʒß. croci absynthii an. ℈j. myrrhæ gentianæ an. ʒ ß. Rheubarb. elect. ℥ß. cum syr. de eupatorio q. s. fiat electuarium, da ex eo vsque ad ℥ß. mane ieiuno, quia pulchrum est & solutiuum.

Electuarium ad idem nobile & pulchrum in cachexia stomachi & hepatis.

℞. Masticis cinnam. ʒʒ b. garyoph. squinanthi sem. anisi maratri, rad. azari, herbæ absinthii an. ʒij. Rheubarb. el. ʒ. v. costi spicæ laccæ cassiæ ligneæ, aristol. rotund. sem. apij an. ʒj croci calamenti, cardamomi an. ʒß. syrup. de eupat. q. s.

Elect. in mala dispositione calida stomachi & hepatis.

℞. Vini granatorum acetosorū ℔j. zuchari ℔. ß. coque ad spissitudinem: postea ℞. rosarum spodij sandal albo. an. ʒij. masticis dragacanthi an. ʒß. carabe galliæ moschat. an. ℈j. ligni aloes cinnam. an. ℈ii. croci ℈ß. camphoræ gr. viij. fiat elect. da cum aqua

frigida quam vis, si addes fragmenta auri & alia cordialia tunc in peste nobile erit.

Elect. in mala dispositione stomachi frigida humida, vomitu, ventositate, defectu appetitus, debilitate cordis, senibus propriè valet.

℞. Mastichis ʒʒb. cinnam. galangæ, calami aromatici, cardamomi, mentæ, an. ʒi.ß. croci ℈ß. ligni aloes ʒi.ß. spicę piperis nigri azari macis, cubebarum cassiæ ligneæ, galliæ mosch. sem. anisi an. ℈ij. musci gr. vj. syr. citoneorum, siue de menta q. s. fi. elect. da ʒiij. ieiune cum vino albo quia pulchrum est elect.

Elect. ad idem.

℞. Masticis ʒʒb. cinnam. spicæ cassiæ ligneæ an. ʒij. ß. garyoph. asari galangæ, calami aromat. s. anisi herbę menthæ an. ʒij. piperis vtriusque, cardamomi folij, carui ciperi ameos macis an. ʒjß. croci ʒ.ß. ligni aloes, costi, cubebarum, sem. apij cumini, maratri an. ʒj. galliæ moschat. ℈ij. musci gr. vj. cum syr. de mentha q. s. fi. elect. nobile certe est.

Elect. ad sputum sanguinis & vlcus siue vulnus pectoris, phtisicis quoque valens.

℞. Spodii boli an. ʒj. cancrorum vstorum ℥i. dragacanthi myrtillorum amyli sem. cuscutæ maluæ arnoglossæ nucleorum passularum omnium assorum an. ʒß. syr. myrtini q. s. fi. electuarium da ʒi. aut ij.

Electuarium ad idem.

℞. Cancrorum vstorum ß ℥. succi liquiritiæ ʒij. dragacanthi ʒj. sem. portulacæ arnoglossæ maluæ cucurbitæ cucumeris melonum citrulli antherę papauer. albi an. ℈j. amyli ʒvj. conseruæ rosarum veteris ʒx. syrupi rosati q. s. & da vt vis.

Electuarium nobile certe & artificiale in tussi sicca restaurans quoque.

℞. Sebest. n. xxv. passular. enucl. ℔. ß. succi liquiritiæ ʒij. bulliant omnia in ℔ iiij. aquæ vsque ad consumptionem medietatis, coletur, colaturæ addatur penidiorum, candi, an. ℥iij. bulliant iterum vsque ad spissitudinem, deinde addatur gummi dragacant. arabici, succi liquiritię an. ℈iiij. sem. maluæ citrulli cucurbitæ cucumeris melonum lactucæ papaueris albi aut alterius ad hoc præparatum q. s. amyli ʒvj. vel cũ zucharo q. s. fi. forma liquida & non in alia.

Elect. cordiale ad melancholiam capitis cum timore.

℞. Chebulo. condit. ℥j. flor. borrag. bu. an. ℈ij. karabe osse de corde cerui, berberis terræ sigillatæ spodij corall. amb. ʒß. ozymi serici an. ℈ij. squinanthi ligni aloes garyoph. zedoariæ folij macis doronici an. ʒi. cinnamomi ʒij. musci gr. vj. camphoræ gr. iij. sachari q. s. fiat in liquida. Quod si laxatiuum cupis habere adde follicul. senę elector. ʒ vi. lap. lazuli præparati ʒiij. scammoni ℥ij. potes etiam incorporare cum aliquo syrupo & erit melius da ʒiii. vt lubet.

Elect. ad melancholiam valens timidis ex cholera adusta.

℞. Quatuor genera mirobalan. an. ʒi indorum ʒii. ß. sandal. citrini flor. violarum nenupharis rosarum rubearum, buglossæ, cuscutæ, squinanthi epithymi an. ℈i. azari ligni aloes thymi, garyoph. cinnamomi macis an. ℈i. croci ℈ß. troch. de agaric. ʒi. follicul. senæ ℥ß. lapid. lazuli pręparat. ʒii. dragacanti mastich. an. ℈i. syrupi borraginis buglossæ q. s.

Elect. ad pulsum cordis, pauorem, debilitatem ex melancholia, senibus propriè valet.

℞. Chebul. condit. ʒi. flor. cordialium an. ℈i. cortic. citri garyoph. ozymi ciperi ligni aloes zedoariæ doronici an. ℈ii. macis nuc. mosc. an. ʒß. cinnamomi ʒi. ß. musci gr. vi. cum aliquo syrupo cordiali.

Elect. optimum probatum contra pestem, quo omnes facillime à peste præseruantur.

℞. Granorum iuniperi ʒii. ß. garyoph. nuc. mosch. macis ʒʒ. zedoariæ an. ʒij. aristolochię vtriusque, gentianę tormentillæ enulæ rad. herbæ tunicę an. ʒj. ß. saluiæ rutę balsamitæ pulegij ceruini: i. chelidoniæ an. ʒi. baccarum lauri sem. acetosi, sem. citri masticis olibani boli armeni, terræ sigillatæ, ossis de corde cerui, spodij rasuræ eboris, rasuræ vnicornu margaritarum electarum, fragmentorum saphyri smaragd. hyacinth. topazii, corall. rub. ligni aloes sandal. rub. muscatellinorum an. ʒß. conseruæ rosarum buglossæ, nenupharis acetosæ, carnium tamarindorum subtil. incisorum, theriacæ an. ℥j. sachari q. s. ad incorporationem, & non plus dissoluti in aqua scabiosæ & rosarum fi. confectio in liquidę cum ℈ß. camphorę gr. viij. mane detur ʒj. infecto autem ʒvi. quia singulare Bezoarticum est.

Elect. nobile, cordiale & excellens.

℞. Limaturæ auri & argenti vel foliorum eius an. ℈ß. ossis de corde cerui doronici corallorum rubeorum, folij macis an. ℈j. hyacinthi rubini smaragdi saphyri an. ʒß. cinnamomi ʒj. ß. garyoph. ℈ij. melissę rosarum an. ℈ß. corticum citri ʒj. mirobalanorum chebulorum conditorum ℥j. fisticorum ℥ß. nutritorum per duos dies in ℥iiij. succi buglossæ ℥ij. vini albi, specierum lætificantis Almansoris ʒj. sachari candi & taberzer dissolutum in aqua buglossæ an. q. s. fiat electuarium in solida vel in liquida.

Electuarium fluxum hæmorrhoidalem stringens.

℞. Myrob. indorum, emblicorum belliricorum, lotorum in aqua plantaginis, donec amaritudinem amiserint an. ℥ß. rad tapsi barbari ʒ iij. ʒʒ b. cinnamomi nuc. mosch. galangæ olibani an. ʒj. ameos, spicæ squinanthi an. ʒß. scoriæ ferri præparati & coctæ

aceto ʒ iij. conseruæ rosarum veteris, rob. de ribes, de berberis an. ℥ß. sachari q. s. fiat morsellatum.

Electuarium ad tussim siccam.

℞. Sem. citrulli excorticati ℥ß. sem. altheæ maluæ an. ʒiij. amig. dulc. an. ℥j. gummi arab. dragacanth. sem. citoniorum excorticat. an. ℥ß. succi liquiritiæ ʒii. amili penidiarum an. ßi. capiant rad. liquirit. subt. incisę, & bulliant in aqua violarum q. s. vsque ad aliquam spissitudinem, deinde cætera misceantur, & fiat electuarium, in quo si opus fuerit potes addere syrupi de papauere ℥ij.

Electuarium excellens contra calculum.

℞. Milii solis, saxifragię ameos anisi carui maratri, dauci, petroselini apii cimini anethi leuistici cardamomi piperis longi, sileris montani, sem. papauer. albi, melonum maluæ asparagi, granorũ iuniperi, hederę nucleorum persicorum an. ʒi. rad saxifragiæ ʒʒ. b. galangæ cinnamomi spicæ azari ciperi, acori sandali amborum, lapidis iudaici, lienis spongiæ rasuræ eboris maxillaris luscii an. ʒß. sanguinis hirci præparati ʒii. Syr. de liquiritia q. s. da ʒ ii. vel iii cum decoctione cicerum rubeorum in aurora vel post balneum.

Electuarium stipticum valde, quod in ruptura valet.

℞. Conseruæ consolid. ℔.ß. rosar. veterum ℥j. ß. specierum diatragacanth. ʒii. diacymini ʒi. ß. rad. valerianæ, boli, lapidis sãguinarii an. ʒij. sachari dissoluti in aqua ferrata.

Electuarium herniosorum.

℞. Radicum consolidæ nuc. cupressi, dragacanthi masticis gummi arabici boli sanguinis draconis spodii keireos aruinæ an. ʒi. pilorum leporis subt. incisorum ʒ ii. mellis despumati q s.

Electuarium solenne & expertum in hydrope.

℞. Croci azari, sem. petroselini dauci apii anisi ana ʒi. Rheubarb. elect. ʒß. meu. costi, cassiæ ligneæ squinanthi spicę rubeæ tinctorum absynthii an. ʒß. laccę ʒi. calami aromatici cinnamomi an. ℈iiii rosarum ʒi. ß. bdellii ℈ii. mellis q. s. da ieiuno ℥ß. cum liquore vt vis.

El. in dyscrasia calida capitis.

℞. Conseruæ rosarum ʒi. borraginis violarum an. ℥ß. sem. cichor. endiuiæ acetosæ scariolæ an. ℈ii. flor. violarum nenupharis an. ʒ. o. coriandr. præparati ʒii. vini aut syr gra. fi. in liquida.

Electuarium de pæonia.

℞. Granorum pæoniæ ℥i. conseruæ pęonię ℥i. macis spicæ croci corall. rub. margaritarum non perforatarum an. ʒß. myrtillorũ an. ʒi. o. masticis ʒß. stecad. arab. cinnamomi nuc. mosch. garioph. folii ʒʒ b. piperis longi, cubebarum, cardamomi gr. paradys. melegeræ an. ʒ ij. liquiritiæ ʒ. v. anacardine ℥i. ß musci ambręan. gr. 6. sachari dissoluti in aqua rosarum & rutæ an. q. s. Hoc electuarium solenne est ad epilepsiam, apoplexiam, paralysim, hemicraniam, ad omnem quoque dyscrasiam capitis frigidam.

Electuarium tutum expertum ad coitum.

℞. Nuc.mosch. ℥i.ʒ ʒ b. macis zedoariæ an. ʒß. cardamomi piperis longi cubebarum, granorum paradysi, cinnamomi an.℥i. ß conseruæ salynorum, id est radicum ℥ii.sem.vrticæ rapæ syluestris pastinacę an. ʒß. caudæ & vmbilici scincorum an. ℥i. Gariophyllorum ʒv.thuris ℈ii sem. cimini carui pori siseleos an. ℥i. fisticorum mundatorum ℥i.ß.pinearum mundatarum ʒvi. pyrethri ℈iiii. mellis q. s.fiat electuarium, vtatur mane& sero ad quātitatem vnius nucis mosch.

Electuarium in apoplexia & similibus capitis confortatiuum.

℞. Aureæ Alexandri ℥i. Mithridati ℥i.ß.theriacæ ℥i.Specierum diaplicis cum musco ʒii. n. mosch. ℥i. misce, fiat conditum, capiat ter in hebdomada ad quantitatem auellanę post euacuationes.

Electuarium ad coitum.

℞. Pinearum fisticorum amygdal.mundatarum an.℥ß.sem. vrticę, cinnam.piperis longi dactylorum ʒʒ b.an.ʒii.sileris montani galangæ an. ℥ß.sem. sinapis cardamomi an.ʒiii.croci ʒi.conseruæ salynorum ℥i. sachari dissoluti in aqua melissæ q. s. fi. electuarium.

Electuarium ad apoplexiam.

℞. Pyrethri seseleos sticados an.ʒx.agarici ʒi.cardamomi assę fœtidæ aristoloch. rotund. an.ʒi. ß.succi squillæ ℥ß.mellis q. s. fi. electuarium da quotidie ieiuno.

Electuarium excellens contra calculum.

℞. Cineris corticum ouorum ex quibus pulli nati sunt ʒij.nitri combusti lapidum spongiæ iudaici an.ʒi.ß.sem.apii petroselini asparagi brusci leuistici saxifragiæ milii solis, raphani, an. ʒi. liquiritiæ rasæ ℥ß.sanguinis hirci præparati ʒiii. anisi ℥ß. oxymellis compositi ℥iii. sachari q. s.fi.electuarium cum ℥iii.fisticorum mundatorum, & in liquore conuenienti aliquandiu maceratorum.

Electuarium de citro Mesues, stomachum confortans, digestionem corroborans, odorem oris bonum faciens.

℞. Citri conditi ℥ii. garyoph. cinnamomi macis galangæ an. ʒii. cardamomi vtriusque, nuc. mosch. ʒ ʒ.an.ʒi. musci gr.iiii. terantur & cum syr. de ʒ ʒ. q. s. fi. elect. carminatiuum etiam est.

Elect. contra sterilitatem

Siseleos rasuræ eboris, rad. & gran. pæoniæ, rad. spinæ albæ an. ʒi ß. cinnamomi, ciperi, calami aromatici, squinanthi artemisiæ an. ʒi.spicę garyoph.olibani masticis an. ʒß. ambræ ℈ß. sachari q.s.

Electuarium expertum ad idem.

℞. Sem. agni casti, rad.pœoniæ an. ℥i. coriandri præparati ℥ii. granorum myrti ℥i. ß. conseruæ rosarum veteris ℥iii. iulepi rosarum q.s.

Electuarium expertum & vtile ad restaurandam virtutem animalem & vitalem.

℞. Pulpæ perdicis bene coctæ ℔.ß. been vtriusque flor. borrag. bugloss. zedoariæ an. ʒ i. croci ℈j. macis ʒß. hyacinthi smaragdia saphyri, ossis de corde cerui an. ℈j. limaturæ auri ʒß. fol. auri n. x. (alij v.) margaritarum ʒj. pinearum recentium ℥ij. per vnum diem infusorum in vino dulci & ℥ij. vini citoniorum, zuchari q. s. fiat in forma liquida, da in aurora ℥j. postea da desuper parum aquę buglossæ.

Electuarium indubium & certum contra epilepsiam.

℞. Pyrethri costi sticados arabi. an. ʒv. agarici ʒj. ß. carui sem. anethi aristoloch. rotun. assæ fætidæ an. ℈ iiij. succi squillæ ℥iiij. mellis ℔. j. misce secundum artem cum oxymelle squillitico, fiat succus vt mel coquantur.

Electuarium nobile ad torturam oris.

℞. Aureæ Alexandrinæ ætatis annorum quinque, methridati an. ℥ß. gran. pæoniæ nuc. mosch. maioranę sem. rutæ an. ʒj. fiat electuarium da ʒiij. mane in aurora & sero in introitu lecti, factis antea quæ canonice fieri debent.

Electuarium sublime pectorale.

℞. Pinearum amigd. dulcium mundatarum ℥j. piperis ℈j. hyssopi prassii an. ℈ij. fisticorum ℥ij. ireos ʒiij. capilli veneris ʒ i ß. liquiritiæ ʒvj. anisi ℥ß. croci ʒj. rad. enulę ℥ß, ficuum dactylorum an. n. vj. passularum ℥ij. pulmonis vulpis præparati secundum artem ℥iiij. sachari q. s. fi. elect. quod mirabiliter materias grossas à pectore euacuat, si zucharum cum sapa decoqueretur sublime esset certe Thomas.

Elect. ad asthma pectoris mundificatiuum.

℞. Hyssopi, prassii, rad. enulę an. ℥ß. ireos ʒij. capill. veneris ʒv. anisi cinnamomi liquiritiæ rasæ an. ℥ß. trium pipereon. an. ℥ß. passularum ℥ij. ß. ficum n. vj. coquantur omnia in simul vsque ad aliqualem spissitudinem coletur, intus addatur succi liquiritiæ ℥ß. sem. apij fœniculi an. ʒij. vrticæ infusæ per diem naturalem in decoct. liquiritiæ ʒij. cardamomi ℈j. penidiorum ℥iij. zachari mellis an. q. s. fi. elect. cum ℈j. croci.

Elect. ad fastidium stomachi & caninum appetitum.

℞. Cimini piperis vtriusque garyoph. ligni aloes croci cassię ligneæ azari squinanthi calami aromatici ameos ʒʒ. an. ʒi. ß. masticis ʒß. cum syrupo de pomis & citoniis an. q. s. fi. elect. da ʒ iij. in aurora cum aqua vt vis.

Elect. ad frigiditatem & inflationem stomachi.

℞. Croci ʒß. sem. rutæ leuistici apij cimini carui an. ʒj. ʒʒb. ʒij. ß. pinearum ℥ß. amigd. amar. ʒij. thuris piper. an. ʒß. garyoph. galangæ nuc. mosch. an. ℈ij. sachari q. s. fiat morsellatum.

Elect. contra inflammationem & ventris solutionem.

℞. Spodii, sandalorum citrinorum berberis an. ʒj. ß. acetosæ portulacæ gummi dragacanthi boli præparati acaciæ an. ʒj. cum syrupo granatorum q. s. fi. elect. da vt vis.

Elect. contra crapulam.

℞. Se. caulium ʒij. ß boli carabæ. an. ʒß. borraginis berberis cuscutæ an. ʒi. sem. portulacæ ʒii. camphoræ gr. vj. syrupi de agresta.

Elect. ad idem.

℞. Sem. citrulli cucumeris, berberis an. ʒi. spodij carabę an. ʒß. rosarum ℈ii. folij cuscutę ligni aloes an. ʒj. sem. portulacæ ʒi. ß. mastices ℈ij. sem. arnoglossæ ℈v. cum syrupo de agresta aut similis fi. elect.

Electuar. nobile & pulchrum ad fluxum ventris.

℞. Furfuris farinæ ʒij. mespilorum sumach melonum granatorum an. ʒi. berberis sem. acetosæ castanearum an. ℥ß. cum vna agresta fi. pasta seruetur & cum vti volueris puluerif. da ℥ß. cum aqua quam vis.

Elect. ad idem stipticum.

℞. Nucleorum granatorum assatorum sumach an. ʒi. spodii masticis rosarum rub. cimini assi an. ℈i. sem. portulacę sem. nasturcii assorum an. ʒii. cum syrupo citoniorum.

Elect. ad idem

℞. Sem. nasturtii assi ʒiii. cimini in aceto infusi, sem. lini, porri assorum an. ʒi. mastices ℈iiii. myrobal. indorum assorum ℥ß. syrupi citoniorum q. s.

Electuarium ad coitum ex frigiditate renum testiumque, sperma quoque augens.

℞. Rad. lignorum ℥ß. piperis longi cinnamomi costi been vtriusque an. ʒi. sem. nepæ erucæ anisi dauci asparagi cynoglossæ an. ℈ ij. pinearum ℥j. croci ℈ß. sachari q. s. fi. elect. in liquida da cum brodio cicerum rubeorum.

Electuarium ad coitum ex frigiditate renum & testium nobile.

℞. Pinearum auellanarum pistachiarum an. ʒß. sem. lini sesami erucę cæpę anisi fœniculi asparagi bulbi bauriæ vrticæ, been vtriusque piperis longi an. ʒß. satyrionum ℥ß. caudæ scincorum iringorum an. ʒij. galliæ mosch. ʒj. ß. croci ℈i. fiat electuar. in liquida.

Electuarium ad idem pulchrum & elegans.

℞. Bauriæ vrticę assę calido cinere postea mundato & pistato ℔. ß. amili prius infusi in decoctione bauriæ ℥iij. croci ℥ß. piperis vtriusque ʒʒ. galangæ garyoph. been vtriusque an. ʒi. satyrionum scincorum iringorum an. ʒiij. nucis indæ, pinearum, fisticorum auellanarum ℥ ß. misce fi. electuar.

Elect. nephriticis & guttatim cum dolore & ardore mingentibus.

℞. Pinearum amigdal. dulc. auellanarum an. ℥ ß. sem. lini cuscutæ, melonum citrulli cucumeris cucurbitæ althex portulacæ, papaueris albi lactucæ an. ʒi. apii anisi petroselini maratri an. ℈ii. hiosquiami ʒi. gummi arab. dragacanthi, succi liquiritiæ an. ʒi. gra. alkekengi, sem. solatri an. ʒi. apii ℈i. ß. si placet cum syrupo de liquiritia misce, fiat electuarium.

Electuarium ad iuuenes cholericos constipatos, appetitu carentes, sitibundos & exiccatos.

℞. Violarum mannæ an. ʒii. gummi arabici dragacanthi cuscutæ rosar. rubr. an. ℈i. diagridii ℈ii. ß. syrupi granato. q. s. fiat electuarium.

Electuarium nobile pro ictericis & illis, qui post acutam febrem dolorem capitis & aurium tinnitum patiuntur.

℞. Florum violarum ℥ ß. myrabal. citrinorum ʒ v. indorum chebulorum an. ʒi. cassiæ nouiter extractæ ℥i diagridii ʒ ß. syrupi violati q. s. fi. electuarium.

Electuarium ad omnem dyscrasiam stomachi & hepatis frigidam, principium hyposarcæ, dolorem articulorum & paralysin.

℞. Cymini ℈iiii. mastices ℈i. ʒʒb. carui cinnamomi garyoph. an. ʒi. origani saluiæ maioranæ, anthos sticados arabicæ an. ℈i, ciperi piperis longi cardamomi, nuc. mosch. macis, azari, carpobalsami xilobalsami, calami aromatici folii squināthi spicę, sem. anisi ameos dauci apii an ʒß. ligni aloes ʒij. sachari q. s. fac vt lubet in solida aut in liquida.

Elect. ad ardorem vrinæ, & vlcera renum & vesica.

℞. Rec. sem. melonis cucumeris cucurbitæ, portulacæ, papaueris albi, endiuiæ hiosquiami apii sang. draconis cortic. mandragoræ an. ʒi. syr. de liquiritia q. s. f. electuarium.

Elect. ad idem.

Rec. sem. melonum ʒi. citrulli cucurbitæ portulacę papaueris albi an. ʒi. hiosquiami ℈ij syrupi liquiritiæ q. s.

Elect. ad gonorrhæam.

℞. Rec. coriandri pręparati mastices acacię gr. myrti capul. glandium, spodii an. ʒi. ß. sem. rutę agni casti torrefactorum & in aceto sparsorum, menthæ macis pyrethri an. ℈ij. corall. rub. ʒiij. miuę citoniorum q. s. fiat electuarium capiat ℥ ß. mane in aurora cum aqua decoctionis gallarum aut cipressi sex diebus continuis quia vltimum est.

Elect. ad coitum breue & vltimum.

℞. Coquantur tres vitelli ouorum in vino dulcissimo ℔. ß. deinde addatur penidiarum ℥vj. satyrionum ʒij. ß. macis ℈i. bibat diebus 8. continuis mane in aurora, quo plerosque impotentes ad coitum reduxi.

Electuarium ad idem.

℞. Pinearum pistachiarum auellanarum, amygd. dulc. an. ʒii. sem. lini, sisami, anisi, bauicæ

cæpę,

cæpæ, vrticæ aſparagi an. ʒi. ʒʒb. galangæ cardamomi an ℈ii. ſatyrion ʒvi. zachari q. ſ. fiat in liquida.

Elect. ad botium gulæ.

℞. Rad. vrticellæ cucurbitę, polypodii bruſci aſparagi ariſtoloch. rotundæ porri tapſi barbari, ſpongiæ marinæ, paleæ marinę an ʒi. palea & ſpongia terendo, mane autem da ſyrupum, quem quære in litera S. deinde da emplaſtrum, quære in litera de emplaſtris.

Electuarium contra hecticam & ſenium propter dominium ſiccitatis per totum corpus & vocatur reſtauratiuum Placentini.

℞. Vnam gallinam veterem pinguem & perdicem, vel quartam partem anteriorem vnius hœdi lactantis, vel vnius agni non lactantis, bulliant videl. iſtæ carnes gallinę & perdicis tantum, vel carnes hœdi, vel agni tantum per ſe tamdiu, quod caro ab oſſibus ſeparetur, hinc accipiantur ℔ iiij. & pulpæ pectoris & alarum, incidantur fruſtatim, poſtea ponantur in mortario & contundantur vltima contuſione, deinde addatur ʒiiij. iſtius pulueris. ℞. Cardamomi cinnamomi ligni aloes folij garyoph. cubebarum ʒ ʒ. gummi dragacanthi arab. galangę, nuc. moſch. an. ʒj. macis croci ʒi. ß. deinde addantur ℥iij. de iſtis rebus. ℞. amili liquiritiæ pinearum mundatarum, amygdal. dulc. paſſularum, auellanarum, ſebeſten, fiſticorum ſem. cucurbitæ, melonum, cucumeris, lactucę papaueris albi portulacæ an. ʒij. penidiorum ℥iij. ſacchari ℔ iiii. diſſoluti in aqua carnium q. ſ. fiat electuarium, probatum eſt.

Electuarium contra peſtem diaphoreticum.

℞. Succi rutę ſaluię pimpinellæ pulegii centaureæ nucis gallicę non maturę, abſynthii valerianæ matricariæ an. partem vnam mellis partem mediam totius. fiat decoctio vſque ad ſpiſſitudinem, de qua ℞. ℥iii. theriacæ boli armeni terræ ſigillatæ an. ℥ß. da ʒiij. ante ſomnum, quia ſudorem prouocabit. Si vero ſuccos non habes, capias decoctionem diu decoctam, in qua reliqua diſſolue & da ℥ß.

Electuar. ad aſthma propter pectus plenum.

℞. Vngulæ caballinæ hyſſopi farfarellæ capill. veneris an. ℈ii. liquiritiæ ℥ß. cinnamomi ʒij. ſem. fœnugræci ʒß. paſſularum ʒvi. pinearum fiſticorum amygd. an. ℥j. Ireos ſem. vrticæ an. ʒj. ſyrupi violati q. ſ. fiat elect.

Electuarium reſtauratiuum in ſputo ſanguinis.

℞. Pulpæ caponis coctæ in aqua chalybeata lib. ß. gummi dragacanth. arabici an. ʒß. boli armeni præparati in aqua roſarum ʒi. carabæ, mumiæ, terræque ſigillatę lapidis hæmathitis an. ʒß. ſem. portulacæ, plantaginis an. ʒij. amigd. dulc. lotorum in vino citoniorum ℥iij. iuiubarum ſebeſten n. x. ſachari candi & albi an. qu. ſuff. fiat Electuarium ſecundum artem.

Electuarium de pulpa caponis restaurativum vt in phthisi.

℞. Pulpæ caponis ℔.ß.4.sem. frigid. comm. maior. an. ʒ2.pinearum infusarum in aqua violata ℥2. sem. scariolæ endiuiæ, lactucæ an. ʒ1. amili de hordeo ℥2. gummi arabici dragacanthi an.ʒ1. macis ℈ 2. sachari dissoluti in aqua violarum q.s fiat Elect. in morsellis, comedat quater in die.

EMPLASTRVM.

Emplastrum nobile resoluens & maturans omnem squinantiam.

℞. Nidum hirundinis tritum & coctum in aqua deinde cum aqua per cribrum colatum in quo postea coquantur herbę istę. ℞. Rad. lilij maluauisci Brioniæ fol. Mal. viol. parietariæ an p.j. deinde cum farina sem. lini fermenti boni acris an.q.s.& ol. veteri & axungia porcina sine sale an. q. s. Emplastrum.

Emplastrum in squinantia quando maturari vult.

℞. Farinæ hordei lini an. m. 1. carnium dactylorum ficuum an. n. 5. Micæ panis infusæ in ol.lini ℥4.Butyri sine sale ℥1.

Empl. doloris sedatiuum

℞. Medullæ panis albi infusi in aqua fermenti & expressi ℥4. Vitelli oui n.3. Ol. Ros. q. suf. fiat Emplastrum, valet etiam in dolore brachij aut pedis facto à phlebotomia, potes panem in aliquo oleo aut aqua infundere.

Emplastrum ad dolorem membri paralytici aut spasmati ex repletione.

℞. Absynthij, pulegij Baccar. lauri cumini an. ℥1. terantur & bulliant cum melle qu. suf. donec inspissentur & tepidi loco dolenti apponatur, quia mirabiliter dolorem sedat expertum est Ioan.

Empl. ad idem.

℞. Fol. Maluæ Bismaluæ Violar. parietarię brancę vrsinæ volubilis maior hyposciami an.℥ß. bulliant vsque ad spissitudinem & cum Axungia veteri & farina hordei q.sufficit fiat Emplastrum in calida valet.

Emplastrum sanguinis constrictiuum & fracturarum conglutinatiuum.

℞. Farinæ volatilis Molendini ℥j. sang.draconis thuris mastiches sarcocollę an. ʒj. cum albo oui.fiat emplastrum.

Empl. ad idem.

℞. Myrrhæ Aloes Boli Thuris Acaciæ Dragaganthi Mastiches ladani farinæ volatilis Molendini an. ʒ1. puluerisentur & fiat Emplastrum.

Emplastrum ad Restaurationem iuncturarum.

℞. Ol. Ros.℥4. Resinæ ℥3.Cerę ℥2. Colophoniæ Thuris Mastic.an.℥ß. nucum Cupressi Cucurmæ an. ʒ2.croci ʒ1.

℞. Thuris Mastiches farinæ Volatilis Molendini Boli Sang. draconis an. ℥2. sepi arietini ceræ albæ an. ℥8. liquefiat sepum & cera vltimo addatur tela & aliqualiter grossa ibi madefiat & calefiat, postea extrahatur & vtere quando vis in decoctione

autem si addideris mucilaginem rad. Consolidæ præstantissimum erit.

Empl. Nobile ad duritiem post ossium fracturam remanentem.

℞. Axungiæ porcinæ ℥ι. pinguedinis anseris gallinæ anatis Ceræ Terebinthinæ an. ℥ι. Ol. communis ℥2. farinæ fœnugræci sem. lini an. ʒ 6. Bdellij opopanacis Mastiches Thuris an. ℥ß. Gummi in vino temperentur, postea axungia, pinguedines & oleum dissoluantur & cętera addantur quibus si adiungitur ladani hyssopi humidæ storacis calamitæ an. ℥j. melius erit vt patet consideranti.

Emplastrum excellentius omnibus in vulnere capitis & saniem attrahens, ossa eleuans & consolidans.

℞. Terebinthinæ ℥vj. ceræ ℥iij. resinæ ℥ij. Liquefiant ad ignem colentur super aceto & dimittantur per diem, postea cum aceto bene malaxentur, deinde secundo liquefiant & proiiciantur super succi bethonicæ ℥ vj. verbenæ ℥ iij. bulliant iterum & cum lacte mulieris bene malaxentur & fiat magdaleon secundum artem: hoc pulchrum Emplastrum lege.

Emplastrum in dolore virgæ.

℞. Micæ panis ℥ j. vitelli oui n. j. olei papaueris albi qu. s.

Empl. mirabile extrahens ossa cum velocitate.

℞. Sordiciem apum ol. liliorum alb. ceræ citrinæ Euphor. aristol. rot. ammoniaci Bdellij dissolutorum ol. liliorum alb. an. ℥ß. f. Empl.

Emplastrum certum & indubium ad eleuandum os cranei depressum ex casu vt in pueris contingit quando cadunt.

℞. Mellis communis ℔. ß. coquantur ad ignem & addantur ista furfuris frumenti salis communis an. ℥ ß. cumini absynthij an. ʒ iij. f. Emplastrum, quia expertum est in xv. diebus.

Emplastrum vnum craneum sit fractum cum nulla læsio ab extra appareat.

℞. Thuris ceræ ladani an. ℥ι. ß. pulucrisentur & incorporentur, & per Emplastrum capiti ponatur prius tamen abraso & per noctem vnam dimittatur, mane autem remoueatur, & vbi læsio fuerit pars ista erit exiccata & per istud experimentum læsionem percipiet.

Empl. ad idem.

℞. Succi agrestæ myrthi an. ℥ß. fœni encaustę pictoris ʒiij. croci de aluminis iameni ʒj. cum aceto, misce. nota quod strictura in hoc multum valet.

Empl. nobile & expertum ad dolorem capitis calidi.

℞. Rosarum violarum nenupharis an. ʒj. farinæ hordei ℥ß. sem. maluę ʒj. sandalorum alb. & rub. an. ℈ v. sem. papau. alb. lactucæ an. ʒ j. capitum papau. ℈iiij. succi solatri vel

vermicularis aut ſemper viuæ aut lactucæ ol. roſ. aut pauco aceto miſce, frigide apponatur.

Empl. nobile ad idem & ſomniferum eſt.

℞. Cort. Ca. papauer. albi ℥ij. ſem. maluauiſci lactucæ hioſquiami an. ℥ß. Rad. mãdragoræ ℈ij. Farinæ piſtilli hordei an. ℥vi. opij. ℈ß. cũ ſuccis ſupraſcriptis, & adde modicum aceti propter penetrationem.

Emplaſtrum ad dolorem capitis frigidum.

℞. Rad. Cucum. aſinini abſynthij coctorum in oleo & aqua q. ſ. f. Empl. valet etiam in vertigine.

Empl. ad idem.

℞. Fol. ruthæ recentis m. j. ß. arthemiſiæ m. ß. Bethonicæ. m. j. ſolatri m. ß. ſalis communis ℥ii croci ℈j. cum alb. oui.

Empl. ad ſplenem.

℞. Ammoniaci in aceto diſſoluti ℥j. extendatur ſuper corio & ſpleni applicetur, diſſoluit & mollificat.

Empl. ad idem.

℞. Abſynthij eupatorii an. m. j. terantur deinde an. ℥j. ß. farinæ lupinorum & cum aceto decoctionis fœnugræci q. ſ. fiat emplaſt.

Emplaſtrum ſanguinis conſtrictiuum.

℞. Boli ℥iij. ſangui. draconis ℥i. ß. farinæ volatilis molendini ℥ß. aluminis ouorum.

Emplaſtrum ad idem Nobile & pulchrum.

℞. Sanguinis vnius columbæ poſtea pulueris cumini camomillæ an. ℥i. ß. farinæ fœnugræci ℥i. ſpicæ celticæ nardi an. ℥i. vini maluatici q. ſ. fiat.

Emplaſtrum ad idem mirandum.

℞. Calamenthi m. ij. decoque in vino optimo & calidè ſuperpone.

Emplaſtrum ſupra ventrem ad hydropem.

℞. Ol. irini ℥ij. laurini, de ruta an. ℥iij. ſuccorum ebuli eupatorij ſambuci an. ℥j. ſulph. viui ℥ß. ſalis communis ℥j. ol. de euphorbio ℥j. ß. de coſto ℥j. chimoleę ℥vij. ſtercoris columbini caprini exiccatorum & puluerisatorum an. ℥vj. cineris vitis Querci an. ℥ß. bulliant omnia ſimul vſque ad ſuccorum conſumptiònem ſ. Empl.

Empl. ad idem elegantiſ.

℞. Serapini Bdellij opoponacis an. ℥ii. ſulphuris viui ℥ij. ſalis nitri communis an. ℥i. ſtercoris columbini ℥iii. caprini ℥v. cineris lignorum querci & vitis an. ℥ii. farinæ milii hordei fabarum an. ℥i. limatiarum cum teſtudinibus ℥i. chimoleæ pumicis an. ℥i. Baccarum lauri ℥iii. cumini ℥i. ß. ſuccorum ebuli eupatorii ſambuci an. quartam vnam ol. rutæ lauri irini an. ℥iii. miſce, f. Emplaſtri ſecundum artem cum modica cera.

Emplastrum Mesue valde somniferum.

℞. Succi lactucæ portulacæ semperuiuę herbæ hiosquiami solatri an. ℥ii. farinæ fabarum hordei an. ℥i. opii puluerisati ʒi. ol. mandragoræ nenuphari rosati, de papauere an. ℥i. mucilaginis psillii ana ℥i. ß. bulliant in simul vsque ad spissitudinem & postquam frigidum factum fuerit fronti applica.

Emplastrum matricis confortatiuum ad impręgnationem valens.

Rec. Ceræ picis naualis an. ℔. i. ladani ℔. ii. Rad. Bistortæ ℥iiii. ligni aloes sandali muscatellini Berberis antheræ an. ʒvi. cinnamomi caryophyllorum squinanthi chamęleontis an. ʒ iii. Mastiches aliptę mosch. galliæ moschatæ storacis calamitę liquidæ an. ʒii. musci ℈ii. terebinthinæ qu. suff. f. Empl.

Vnguentum pro vermibus quod supra stomacho poni debet.

℞. Nigellæ ʒi. aloes corall. rub. an. ʒii. absynthii ℥ß. mastiches ʒiii. coriandri pręparati ℥i. fiat puluis, incorporentur cum ℥iii. farinę siliginis & ʒvi. farinæ lupinorum croci ʒi. succi rutę ℥ ii. succi absynthii ℥ iiii. misce f. Empl.

Empl. mirabile ad idem.

℞. Myrrhę Gentianæ aloes diptami an. ʒii. absynthii sem. portulacæ attriplicis pulueris lupinorum rasurę eboris cornu cerui vsti an. ʒi. croci ʒß. farinæ hordei ℥i. ß. cum succo pororum non transplantatorum qu. suff. misce f. Empla. cũ gr. iii. musci

Emplast. nobile contra contusionem.

℞. Rad. Consolidę vtriusque an. ℔. ß. Camomillæ Meliloti an. ℥2. Croci ʒß. farinæ fabarũ ℥4. Butyri sine sale ℥5. farinæ fœnugræci ℥4. coquantur radices vsque ad coctionem temperatam, deinde reliqua ponantur nisi addis succi absynthii succi Cumini an. ℥1. par non habet in resoluenda & exsiccanda materia mortificata in loco contuso.

Empl. ad inflationem testiculorum puerorum ex aqua & vento.

℞. Rad. liliorum alb. ℥4. farinæ lini subtilis ℥1. farinæ fabarum ʒ6. Dauci Arneos an. ℥ß. sulphuris viui ʒ1. Gallarum cupressi ℥2. Bdellii dissoluti in aceto squillitico ʒ1ß. fiat emplastrũ testiculis antea vnitis cum istis Oleis ℞. de piperib. de croco an. ℥i. misce, postea immediate ponatur.

Empl. Carminatiuum in hydrope Tympanica.

℞. Storacis capræ sicci ℔. 1. Cumini ℥2. Rad. Cucum. asin. ebuli an. ℥3. farinæ hordei ℥4. Aceti Chalybeati ℥4 per Emplastr. cum lixiuio bene coctum quo calide emplastretur totus venter, quia poros aperit & ventositatem resoluit.

Empl. ad prouocandum lac.

℞. Radic. & fol. petroselini Coaguli hœdi an. ℥ ß. storacis calamithæ ʒ3. ol. amygdal. dulcis recent ℥4. farinę hordei ℥1. ß. Emplastrum cum decocto petroselini & appone tepidè.

Emplastrum hæmorrhoidarum fluxum stringens.

℞. Succi extremitatum Rosarum ℥2. Albumina ouorum lapidis hæmatitis ʒj. gypsi ℥ß. f.

Empl. cordiale.

℞. Capillorum Veneris flor. Bor. Buglossæ Acetosæ an. m. 1. Rosarum m. 2. farinæ hordei ℥3. Been Vtriusque an. ℥1. doronici ossis de corde cerui anethos Viol. an. ʒ2. croci ℈2. Resinæ si placet ℥1. succi Borag. ℔. ß. misce fiat.

Emplastrum Solenne ad Epilepsiam quod supra coronali commissuræ supra corio extensum applicari potest.

℞. Thuris Mastiches spicæ subtiliter puluerisatorum an. ʒ6 Galbani opopanacis an. ʒ1. visci quercini ℥2. Rad. Vel granorum Pœoniæ ʒ2. Gummi Ruthæ Syluestris ʒ3. nucis mosc. cubebarum an. ℥1. castorei euphorbij ambæ an. ℈ 1. ladani ʒ6. Malaxentur & fiat.

Empl. Vltimate Constrictiuum in fluxu hepatico.

℞. Fol. plantag. ℔. fol. granatorum vtriusque consolidæ recentis an ℥2. pentaphilon ℥1. ß. Gallarum perforat. Sumach granorum Myrthi an. ℥1. Coriãdri præparati ℥2. Terrę Sigill. ℥1. Sang. draconis ℥ ß. Boli ℔. ß. croci ʒ 1. macis ℥ß. 6. arabici dragaganthi torrefactorum an. ℥1. terantur & bulliant in aquæ chalybeatæ ℔. 15. & ℔. 10. vel 5. aceti nigri vsque ad spissitudinem, postea adde camphoræ bonę tritæ ℥ſ. misce f. Empl.

Emplastrum ad duritiem Mamillarum dissolutiuum.

℞. Farinæ hordei fabarum an. ℔. ß. cumini ℥1. ol. violati ℥ . coaguli hœdi ℥2. ß. aquę acetosæ q s. fiat Emplastrum.

Emplastrum maturatiuum, resolutiuum, mitigatiuum doloris in apostemate auris.

℞. Rad. Maluauisci mundatarum à medullis costarum incisarum optimi & pistatarum. ℔. 1. farinæ lini fœnugręci flor. camomillæ an. ℥2. Butyri ℥3. vitelli ouorum n. 5. incorporentur & actu calidum apponatur loco dolenti.

Emplastrum ad extrahendum codexellas.

℞. Rad. altheæ ℥ ij. Farinæ frumenti farinæ linosæ an. ʒj. ß. farinæ hordei farinæ synapis an. ʒ1. Terebinthinæ ℥. i. ß. Album ouorum n. ij. ficuum n. vj. Cæpe lilii n. ij. fiat emplastrum secundum artem.

Emplastrum ad lac coagulatum.

℞. Siclę apij calamenti an. m. j. Bulliant & calide applicetur.

Emplastrum ad idem.

℞. Micam panis farinę hordei fœnugręci lini an. p. j. Rad. Maluauisci maluæ erucæ an. ℥. i. bulliant omnia trita vsque ad spissitudinem & cum oleo anethino siue camemelino q. s. Emplastrũ conficiatur.

Emplastrum ne mamillæ crescant.

℞. Lapides duos cum quibus cultelli acuuntur, tritos diu subtilissime, & in aceto fortissimo diu mixtos & fricatos & in for-

mam emplastri factos calide super mamillas positos & cum binda in eo tincta mamillas liga bis in die, quia expertum est, mamillę verò non tangantur neque palpitentur.

Emplastrum puerperis vt mamillarum papillæ exeant.

℞. Cupulam glandium aut nucum Terebinthinæ plenam & calide applicatam bis in die per dies tres continuos.

Emplastrum ad lac coagulatum.

℞. Rad. Maluauisci herbæ erucæ an. m. j. terantur & bulliant in aqua q. s. vsque ad spissitudinem, postea addatur micæ mundæ panis farinæ hordei lini fœnugræci an. ℥ß. Ol. camem elini anethini q. s. fiat emplastrum calide apponatur.

Emplastrum scrophularum resolutiuum.

℞. Synapis sem. vrticæ sulphuris spumæ maris vel lapidis pumicis Aristol. rotun. ammoniaci an. ʒ. j. Ol. antiqui q. s. fiat emplastrum aliqualiter molle in quo potes addere parum de emplastro de meliloto.

Emplastrum in hyposarca.

℞. Spicę mastiches ciperi squinanthi cīnamomi calami aromatici myrrhæ croci an. ℥ß. Coquantur in vino albo optimo grosso modo contusæ vsque ad spissitudinem, postea extendatur super tela & hepar emplastretur & vbi frigidum est iterum calefiat & calide apponatur.

℞. Calami arom. Zedoariæ galangę cinnamomi squinanthi ana ʒ. j. ß. Mastiches myrrhæ ciperi an. ʒ. ij. Spicę croci an. ʒj. puluerisentur singula, mastix vero & myrrha & crocus in modico vino dissoluantur & cum reliquis misceantur, deinde cum modica cera & Terebinthina fiat emplastrum extendatur super corium & formam emplastri apothecario da.

Emplastrum de bethonica ad vulnera capitis.

℞. Succi bethonicæ succi plantaginis succi apij colatorum an. ℔. ß. Resinæ ceræ nouæ an. ℥iij. Terebinthinę ℥v. Coquantur ad succorum consumptionem, deinde addatur Terebinthina, & fiat emplastrum.

Emplastrum ad idem fortius vt est de centaurea.

℞. Centaureæ minoris m. vj. Temperetur per vnam noctem in vino albo ℔. iiij. postea coquantur vsque ad consumpt. medietatis, coletur fortiter & bulliat vsque ad aliqualem spissitudinem, postea capias mellis ℥iij. lactis mulieris ℥ij. terebinth. ℔ ß. cerę nouæ ℥iiij. resinæ, ℥j. ß. thuris mastiches gummi arab. an. ℥i. fiat, est pulchrum certè hoc.

Emplastrum saniei mundificatiuum & incarnatiuum

℞. Mellis ros. col. ℥iiij. farinæ hordei ℥ß. terebinthinæ ʒv. ceræ resinæ ana ʒij. thuris mastich. ana ʒj. mumiæ myrrhę sarcocollæ ana ʒß. ol. mastich. ℥j. fiat.

Emplastrum ad paralysin colli et linguæ balbutiem.

℞. Florum camomillæ meliloti maioranæ baccarum lauri & fol. eius pirethri ʒʒ. piperis longi ana ʒiij. opopanacis ʒij. cum oleo sambucino & cera q.s. fiat emplastrum, calide loco applicetur.

Emplastrum valens ad extrahenda ossa & spinas & sciaticæ conueniens.

℞. Granorum inuentorum in palma baurach solis ammoniaci Aristol. rot. cucum. asinini an. ℥i. terebinthinæ ℥ij piperis nigri albi ammoniaci amomi xilobalsami an. ʒiij. thuris myrrhæ colophoniæ capitis lacertæ an. ℥i. lactis arborum morum ʒ x. ceræ ʒxx. adipis capræ ℥ij. fæcis ol. de lilio q.s. per emplastrum vtatur sic. locus læsus cum oleo de lilio ad ignem vngatur, deinde per aliquam vilem personam sugatur, postea emplastrũ intromittatur, & cum lana succida carpinata leuiter cooperiatur & cum binda scissa in medio secundum crucem vt non comprimatur locus suauiter ligetur, semel in die sufficit.

Emplast. incarnans & mundificans.

℞. Plantaginis cõsolidæ vtriusque bethonicæ verbenę pimpinellæ pilosellæ millefolii linguæ canis caudæ equinæ omnium recentium an. m. ii. terantur & cum ℔. iii. sepi veruecis bulliant vsque ad succorum consumptionem coletur, addatur resin. cer. ana ℥ij. sarcocoll. galbani an. ℥j. terebinth. ℥iiij. misce fiat.

Emplastrum de vermibus ad idem consolidans & incarnans vulnera & vlcera neruosa elegans & pulchrum.

℞. Vtriusque consolidæ cynoglos. pilosell. vtriusque plantaginis an. m. j. vermium terrest. ℔. ß. terantur omnia & ponantur in ℔. v. olei communis per dies septem, deinde modicum bulliant, exprimantur, tunc adde sepi arietini mundati ℥viij. picis naualis ℥iii. Græcæ ℥i. ß. ammoniaci opopanacis galbani terebinth an. ℥ß. thuris mastiches ana ß. misce fiat magdaleon.

Emplastrum gratiæ Dei speciale.

℞. Bethonicæ verbenæ consolidæ vtriusque centaur. pimpinell. hypericon herbæ saraconicę an. m. j bulliant in ℔. iiij. vini albi vsque ad consumptionem medietatis coletur, postea addatur ceræ albæ resin. an. ℥vi. ammoniaci ℥ij. terebinth. ℥iiij. galbani olibani mastichis myrrhæ an. ℥ß. Aristol. rot. ʒiij. cum lacte mulieris & ol. ros. fiat magdaleon.

Emplastrum ad dolorem hæmorrhoidarum excellens.

℞. Camomillæ rad. altheæ meliloti tapsi barbari an. m. j. coquantur donec inspissentur, addãtur vitellii ouorum elixatorum numero ij. croci myrrhæ aloes an. ʒi. farinæ fœnugræci lini an. ʒvj. butyri sine sale q. s. fiat emplastrum, in quo si addis opij ʒj. optimum erit.

Emplastrum ad tumorem pedum antea facta fermentatione.

℞. Sulphuris ℥j. stercoris columbini ʒ x. farinæ fabarum ℥j. ß. puluerisentur & cum modico aceto decocto aphodillorum & succo caulium rub. fiat emplastrum quod tepide applicari debet, pulchrum est.

Emplastrum de lino Auicennæ vulnera maxime consolidans.

℞. Pannum de lino ablutum & tritum, donec fiat vt puluis ℥j. thuris Aristol. adustæ ʒj. ol. ros. ℥iij. minij in ol.ros. dissoluti ℈j. vel galbani ʒß. consolidatiuum supra omnia expertissimum.

Emplastrum contra ossium fracturam.

℞. Aloes myrrhæ boli armeni thuris acaciç, nucis cupressi dragacanthi laudani an.℥j. pulueris molendini ʒvj. cum albumine oui q.s. fiat emplastrum, extendatur super telam.

Emplastrũ anthracis furiosi maturatiuum.

℞. Ficus pingues n. vij. passularum ℥j.spicæ alij mundati n.ij. piperis ℈ß. salis ʒij. pistentur optime & cum oleo antiquo ℥iij. aceti fortiss. ℥ß.fermenti acerrimi, ad medietatem totius fiat emplastrum.

Emplastrum aliud ad idem.

℞. Fermenti acris lactis mulieris mellis vitelli ouorum an. ℥j. stercoris gallinæ columbini an. ℥ß. misce in baurach ʒiij. & est forte maturatiuum.

Emplastrum carbunculi maturatiuum.

℞. Ficuum pinguedinum ℔j. sinapis ʒiij. farinæ fœnugręci & lini an.℥i.ß.ammoniaci in aceto dissoluti ℥ij. terebinth. ℔.ß.fiat emplastrum cum melle.

Emplastrum aliud ad idem.

℞. Mucilaginis lini altheæ fœnugræci an. ℥ß. axungię gallin. anatis anseris medullæ crucis vaccę an.℥j.ammoniaci dissoluti in oleo liliorum alb. bdellij galbani dissoluti an. ℥ß. cum farina hordei fiat electuarium etiam in peste pulchra emplastra.

Emplastrum aliud ad idem solennissimum.

℞. Rad. cucum. asinini cum glutine albo ana ℥iiij. salis nitri ʒj. ficuum ℥ii. fermenti ℥j. fiat emplastrum cui si addatur ℥j. ß. fellis porri exsiccati in modum vnguenti basiliconis non habet par: lege Bertapalium de apostematibus cap. x.

Emplastrum ad idem maturatiuum in codexellis probatum.

℞. Ficuum n. vj. passularum ℥j. cæpæ lilii albi sub prunis tostorum & optimè pistatorum n. iij.mellis ros. colati fermenti an. ℥j. croci ℥ß. baurach ʒj. farinę fœnugræci lini an. ℥iij. altheæ optimè coctæ & pistatę ℥ij.ol.camomill. anethi liliorum alborum an.℥j.butyri sine sale axungiæ pormiæ gallin. an. ℥ß. cum decocto altheæ q. s. fiat emplastrum.

Emplastrum ad idem vesicatorium.

℞. Fermenti ad quantitatem vnius oui cantharidas puluerisati. cochlear j. aceti fortiss. q. s. fiat emplastrum, ponatur super anthracem quia attrahit venenum aperiantur vesicæ deinde

cum butyro & maturatiuis procede vt venenum ad exteriora exhalet.

Emplastrum in combustione ignis expertum.

℞. Calcis viuę decies extinctæ in aqua frigidissima, deinde exsiccatæ in petia ad vmbrā ℥iij. ol. rosarum cerussę lotę in lacte mulieris an. ℥j. ß. camphoræ ʒi. ceræ q. s. fiat vnguentum molle limetur ample & valde totus locus.

Emplastrum in superfluo fluxu menstruorum ex quo fumigium quoque facere potest.

℞. Thuris mastiches nucis cupressi spodij sang. draco. gallarum psidii boli arm. cornu cerui vsti sumach balaustiorum cupulorum glandium gummi arab. tragaganthi mumiæ an. ʒj. ladani ℥vj. Terantur & cum succo arnoglossæ & parum mucilaginis psillii fiat Trochiscus vnus quibus se fumiget bis in die. Si vero emplastrum. ℞. Trochisci de carabe de terra sigill. an. ℥ß. boli ʒx. Aceti Ros. ℥j. Cretæ ℥iii. aquarum arnoglossæ q. s. fiat emplastrum applicetur dorso & pectori.

Emplastrum mollificans duritiem membri restaurati.

℞. Rad. maluauisci fol. malue melliloti an. m. j. sem. melliloti an. m. j. sem. lini fœnugræci an. ℥i. Ol. communis ℥ iij. bulliant omnia in brodio castrati donec fiat in forma emplastri.

Empl. ad duritiem splenis pulchrum.

℞. Ammoniaci serapini bdellii opopanacis in aceto dissoluti an. ℥ß. farinæ lini fœnugræci an. ℥ij. lupini ℥iij. Terebint. ℥ij. ß. Ol. de spica ℥iij. de capparibus ℥ij. cera, Oleum & gummi dissoluantur, deinde cætera addantur & fiat emplastrum, semel in die remouetur.

Emplastrum remouens duritiem mamillarum.

℞. Farinæ fabæ hordei an. ℥ß. farinæ lini fœnugræci an. ʒ. vj. Ol. Ros. ℥ iij. croci ℈j. fiat emplastrum.

Emplastrum optimum ad tumorem & vehementem mamillarum inflationem.

℞. Plantaginis fol. maluæ recentis m. j. ß. bulliant omnia in aqua solatri Rosarum an. q. s. vsque ad aliqualem spissitudinem, deinde addatur farinæ hordei ℥ii. Ol. Rosarum ℥j. ß. bdellii in aceto dissoluti ʒij. fiat empl.

Emplastrum nobile ad sciaticam.

℞. Emplastri de melliloto ℔. ß Galbani ℥ß. Ammoniaci bdellij an. ʒij. styracis liquidæ ℥ß. calamenthi ℥ iij. castorei ʒj. Terebinthinæ q. s. ac incorporandum fiat emplastrum loco dolenti apponatur inuncto ante loco vnguento. quod quære in litera V. fol.

Emplastrum ad puncturam optimum.

℞. Galbani ʒj. armoniaci ℥ij. opopanacis ʒj. ceræ ℔. ß. lithargiri aurei ℔. j. ß. Ol. laurini ℥i. oliuarum ℔. i. ß. myrrhæ Thuris virid. æris Aristolochiæ rotundæ mastiche an. ℥ j. lapidis calaminaris ℥i. Terebinth. ℔. ß. fiat magdaleon. Si in punctura remanserit ferrum adde ad ℔. j. emplastri ℥ß. magnetis.

Emplastrum stypticum.

℞. Carabæ sang. draconis corall. amborum limaturæ chalybis boli armeni an. ʒii. Acaciæ spodij Terræ sigillatæ an. ʒii.ß. Gallarum balaustiorum nucum cupressi an. ʒiii. nucis mosch. galangæ garyophillorum an. ʒß. Thuris mastiches styracis calamithæ mumiæ Rad. bistortę consolidæ an. ʒv. lig. aloes sandalorum omnium an. ʒi. sem. nasturtii torrefacti plantaginis an. ℥ ii. ceræ qu. s. fiat ceratum.

Emplastrum solutiuum in celica.

℞. Saponis butyri recentis an. ℥j. ß. dissolue postea salis cõmunis ℥ ß. extendatur totum supra corio & frigido super vmbilico ponatur ad laticem vj. digitorum.

Emplastrum ad mollificanda ossa male consolidata vt iterum facilius refringi possint & etiam certum ad omnia apostemata dura.

℞. Fol. Cicutæ in aqua decoctæ in forma emplastri in quo adiunge axungię gallinæ vel porci parum & hoc reiterando quotidie continuetur per dies x. (vide consil. Helidei.)

Emplastrum ad retentionem vrinæ quod super pectinem poni debet.

℞. Maluæ vitricariæ apij an. m. j. bulliant ad spissitudinem, postea adde farinæ fœnugræci an. ℥i. olei scorpionis anethi camomelini an. q. s. fiat emplastrum quod si in decoct. addis anethi m. j. milij solis saxifragiæ an. ℥. j. parietariæ m. j. excellentius erit.

Emplastrum expertum in carbunculo.

℞. Ruthæ recentis m. j. fermenti ℥. ß. piperis ʒj. salis communis ʒj. ß. ficuum siccarum n. iiij. pistentur omnia optimè. Si in forma emplastri ponatur bis in die & separat in duabus diebus carnem malam à bona.

Emplastrum cordiale mirabile ad pulsum & tremorem cordis prouenientem à materia calida virtutis vitalis restauratiuum.

℞. Doronici ossis de corde cerui been vtriusque an. ʒj. ß. santalorum amborum spodij lãbrusci corall. amborum an. ʒij. Rosarum ʒiij. farinæ hordei ℥iij. ß. croci ℈i. margaritarum ʒj. hyacinthi smaragdi saphyri an. ℈j. Ol. de croco ℥ß. aqua buglossa ℥i. ß. vini maluatici cyathum j. Resinæ ʒii. fiat emplastrum quod etiam magis frigidum fieri potest augmentando lambruscum corallos & spodium.

Emplastrum maturatiuum bonum & expertum.

℞. Rad. altheæ ℥iiij, cæpe liliorum alb. ficuum ping. an. nu. ij. florum camomillę, melliloti an. m. j. farinę lini hordei fœnugræci an. ℥ii. butyri sine sale Ol. liliorum alborum camomill. ping. gallinæ an. ℥ j. pistis pistandis & coctis coquendis.

Emplastrum constrictiuum fluxus.

℞. Fol. plantaginis ℥ii. coriandri præparati ℥i. ß. myrtyllorum fol. nucis an. ℥j. farinæ volatilis molendinæ an. ℥ii. glutinis piscium ʒx. gummi arabici ʒi. farinæ fabarum ℥ii. nucis cupressi ℥vi. granorum iuniperi ℥j. specierum elect. constrictiui de olibani descriptio. Rhasis cap. de fluxibus ℥ j. ß. fiat emplastrum ponatur ab ore stomachi vsque ad pudibunda.

Emplastrum mirabile ad omnes fluxus antiquos excoriatiuos quo à stomacho tota regio ventris & hepatis vsque ad pudibunda emplastrari calide debet in diarrhœa quoque excellens.

℞. Eupatorij m. j. squinanthi ʒii. spicæ ℈ij. macis mastiches an, ʒß. ligni aloes ʒiij. myrobalan. emblic. chebulorum assatorum an. ℥j. boli hæmatitis terræ sigillatę an. ʒvj. coriandri præparati ℥j. ß. spodij ʒii. rosarum ℥j. farinę hordei ℥ij. Trium sãtalorum camphorę an. ℥ß. scorię ferri ʒ j. Ol. mastych. myrtilli an. q. s. fiat emplastrum sine igne quod calidum applicetur.

Emplastrum expertum in muliere quæ ex nimio fluxu menstruorum deducta fuit in pulsum vermicularem 1419. quod super ventre Alcharin dorso vsque ad sphincterem applicari debet. Valet etiam ad omnem fluxum hæmorrhoidarum & dysenteriam.

℞. Lentium excorticatarũ ℔. j. bursę pastoris plantaginis an. m. iii. stercoris asini & capræ exsiccati menthæ siccæ ana. ℥j. ß. thuris ℥. ß. sanguinis draconis ʒx. acaciæ hypocistidis licij an. ℥i. gypsi in aceto infusi per diem vnum ℥iiij. albuminis ouorum nu. v. farinæ fabarum ℥iii. bulliant omnia simul in succo plantaginis q. s. ad spissitudinem fiat emplastrum.

EPITHEMA.

Epithema cordiale temperatum.

℞. Aquarum melissæ buglossę acetosæ an. ℥. iii. ros. viol. an ℥iiii. specierum cordialium temperat. ʒi ß. croci ℈ß. lig. aloes sandal. citrini sem. basiliconis behen vtriusque hyacinthi smaragdi an. ℈. ß. succi limonum ℥ii. anthi ℥. ß. vini maluatici ℥i. aquarum florum salicis melissæ lambrusci an. ℥i. misce per epithema.

Epithema cordis ad magnam caliditatem.

℞. Aquarum buglossæ violarum scariolæ borraginis an. ℥iiii. rosarum ℥viiij. specier. cordial. temperat. coralli. alb. an. ℈iiii. camphoræ ℈ß. margaritarum ʒj. ß. fol. auri nu. viii. species subtilissime terantur misce & fiat epithema.

Epithema cordis calidum.

℞. Aquarum buglossæ melissę an. ℥iiii. maioranæ rorismarini an. ℥ij. rosarum ℥iii. behen vtriusque sem. basiliconis corall. rub. an. ℈ iiii. croci ℈ i. musci ambræ an. gr. ij. hyacinthi smaragdi saphiri an. ʒß. vini maluatici ℥ ii. bulliant omnia parum simul optime tecta.

Epithema aliud cordiale.

℞. Aquarum buglossæ ℥iii. melissæ rosarum acetosæ foliorum salicis an. ℥ i. ß. ros. santal.

amborum an. ℥i. camphoræ ℈i. croci ℈.ß.misce.

Epithema aliud ad idem Nobile.

℞. Aquarum melissæ ℥v. rosatæ præparatæ cum musci ambræ an. gr.ij. viol. salicis lambrusci an. ℥ii. ß.spodij rosarum sandalorum amborum ossis de corde cerui fol. & sem. basiliconis an. ℈ij. vini maluatici ℥i. croci ℈j. lig. aloes ℈.ß. bulliant vnica lēta ebullitione bene lenta & scarlacum madefiat pulchrum est, in quo si spongiam madefeceris modicum bullitum præstanserit, fitque emplastrum ad idem ex speciebus supra scriptis farina hordei, quibus bullitis parum addatur fol. auri n.x.marg. pulucrizatarum ʒj. quod extenditur super scarlaco applicetur.

Epithema ad vermes.

℞. Nigellæ ʒj. aloes absynthii centaureæ gentianæ masticheς an. ʒi.ß.coriandri præparati ʒi. corall. rub. ℈ii. fiat puluis & cū succo absynthii & aceto fiat epithema super vmbilico.

Epithema aliud.

℞. Aquarum hyssopi menthæ an. ℥v. graminis ℥viii.vini maluatici ℥ ii. gentianæ myrrhæ croci an. ʒi. lig.aloes sem. sancti an. ʒi.ß.musci gr. v.aceti cochlear v.misce.

Epithema ad hepar.

℞. Aquarum solatri endiuiæ hepaticæ acetosæ an.℥iiij. absynthii ℥ ii. specierum diatriasand. diarrh odon spodii an. ʒß. croci gr. iii. aceti ros.ʒvi.misce.

Epithema aliud.

℞. Aquarum rosarum ℥iiii. endiuiæ solani acetosæ an. ℥iß. spodii ros. rub.sand. rub.an. ℈ii. camphoræ ℈ß. aceti ros. parum misce.

Epithema frigidum repercussiuum ad inflammationem membri.

℞. Cerusæ lythargiri subtiliter pul. ℥ß. camphoræ ℈i. boli ʒii. aquarum portulacæ plantaginis vermicularis an. ℥iii.misce.

Embrocha stomachalis cum spongia.

℞. Menthæ absynthii origani, calamenthi an.m.i.sem. fœniculi, anisi cumini anethi an. ℥ß masticheς ʒii. corall. amborum an. ʒi. galliæ moschatæ ʒß. ros. rub. lambruscæ an. i. squinanthi myrtillorum coriandri an. ʒi. terantur & bulliant in vini veteris nigri ℔ iiii. ad consumptionem tertiæ partis.

Embrocha ad menstrua prouocanda.

℞. Pulegii arthemisiæ calamenthi abrotani ruthæ centaureę hyssopi an. m. i. sabinę m.ii. cinamomi galangę rubeæ tinctorum an. ℥i. myrrhæ ℥ß.bulliant in aqua & embrocetur pecten dorsum & etiam desuper sedeat.

Embrocha somnifera.

℞. Lactucæ viol. rosarum ca. papaueris albi an. m. i.rad.mandragoræ flo. nenuph. an. m. ß. hyoscyami lactucæ papaueris albi an. ℥ß. maluæ melissæ camomelli an. p. i. misce embrocetur frons, poterit etiam pedes ex eo lauare.

Embrocha ad pleurisim.

℞. Camomillæ meliloti violar. capillorum veneris anethi vngulæ caballinæ sem. altheæ maluæ an. m. ii. passularum ℥j ß. cort. pap. albi n. v. bulliant adde butyri sine sale ℥ iii. misce vtere.

Fomentatio ad dolorem ventris & hypochondriorum frigidorum.

℞. Arthemisiæ matricariæ ruthæ recentis si haberi potest an. m. ij. hederæ arboreæ m. ii. camomillæ m. iij. cap. papaueris albi n. x. rad. paucedini n. xij. terantur grosso modo & bulliant in aqua vsque ad consumptionem tertiæ partis in quam spongię magnæ infundantur. Expertum certe est sæpe ad dolorem spatularum & præcipue ventrem frigidum.

Fomentum ad surditatem.

℞. Pulpę colocynthidos ʒij. serpilli ruthæ abrotani stœch. arabici pulegii calamenthi an. m. j. ß origani m. iii. nitri ʒi. ß. bulliant hæc omnia in vino & aqua q. s. & intus ponantur lapilli igniti & fumus exeat qui per embolum intromittatur in aures.

Fomentatio seri, lotio pedum trahens phlegma à capite.

℞. Camomillę meliloti stœchados abrotani fol. lauri maluæ origani saluiæ maioranæ misce.

Fomentatio ad sciaticam.

℞. Camomillæ meliloti an. p. ij. flo. vtriusque stœchadis an. p. i. absynthii p. i. ß. sem. anethi marathri an. ℥i. nucis cupressi ℥i. ß. terantur & bulliant in aqua & vino an. qu. s. & fiat fomentatio in spongia.

FVMIGIVM.

Fumigium phlegma à capite vacuans & confortans.

℞. Maior. ʒii. cort. citri ʒi. camomelli ʒi. lig. aloes ℈ iiii. spicę ℈ii. bulliant in aqua saluię aut alia capitali in vase stricti orificii bene obdurato aperiatur & odoretur.

Fumig. ad idem fortius.

℞. Nigellę ʒiii. maioranę fol. persici stœchad. arab. an. p. s. misce.

Fumig. ad idem.

℞. Sambsuchii m. i. fol. citri camomillæ an. m. s. lig. aloes ʒiii spicæ ʒi. misce.

Fumig. ad dolorem capitis frigidum.

℞. Fol. lauri pulegii bethonicæ rorismarini narcissi abrotani an. m. i. bulliant hæc omnia in vino rub. optimo in olla bene cooperta, deinde fumum per os ad nares recipiat, & cum hoc tepefacto lauentur brachia, manus, crura & pedes.

Fumig. ad idem.

Gall. i. in pastillos conuersam & assam in furno cum his rebus. ℞. fol. lauri rorismarini maioranæ an. p. i. cubeb. ʒʒ. lig. aloes piperis longi nuc. mosch an. ʒii. postquam assa fuerint deponantur & super pastillos foramen fiat & odoret, deinde comedat famil.

Fumig. ad idem Nobile.

℞. Florum lauri pulegii bethonicæ rorismarini maioranę an. m.i. abrotani pis. cubebarum piperis longi nucis moschatæ an. ʒ.ii. terantur grosso modo & bulliant in vino albo q. s. deinde later incensus capiatur super quem vinum hoc aspergatur & fumus per os & nares trahatur.

Fum. ad sedam calidam expertum.

℞. Sand citrini farfarellæ rosmar. rub. ana ʒ.ii. ß. spicæ ℈.i. bulliant.

Fumig. ad prouocanda menstrua.

℞. Pulegii calamenthi abrotani ruthæ Iuæ centaureæ hyssopi an. m. j. surinæ matricariæ an. m. j. ß. opopanacis ʒ.iii. ammoniaci ʒ i. ß. galangæ cinnamomi an. ʒ. ii. sileris montani rubiæ tinctorum an ʒ vi. myrrhæ ℥.ii. bulliant omnia in aqua q. s. fiat fumig. factis antea purgationibus.

Fumig. ad tumorem matricis.

℞. Saluiæ ruthæ rorismarini serpilli coquantur in vino bono nigro, & fumigetur.

Fumig. ad matricem frig.

℞. Ligni aloës thuris an. ʒ.i. siseleos galliæ moschatæ rasuræ eboris ireos buglossæ an. ℈. ii. cum styrace liquida fiant trochisci.

Fumig. ad fluxum albarum humiditatum.

℞. Ros. rub. corall. rub. an. ʒ. ii. ramich ʒ.iii. gallarum sumach balaust. cupulorum gland. an. ʒ ß. moschi ambræ an. gr. iii. bdellii ʒi. ß. cum aqua rosa. ferrata formentur trochisci.

Fumig. materiam cholericam à capite educens & caput confortans expertum.

℞. Ros. rub. sand. rub. lig. aloës an. ʒ. i. flores camomillæ ʒ. i. ß. aqua ros. q. s. bulliant in vase stricti orificii bene tecto, & vbi bullierint fumus recipiatur, si autem vigilias patitur adde cort. papa. albi.

Fumig. aliud.

℞. Ireos ℔. i. Rosarum ℥iii. styracis calamitę ℥ i ß. sandali Muscatell. ʒ I. calami aromat. ʒ vi. cyperi ʒi. sampsuchi ℥ß. garyophyl. ʒ ii. coriandri præparati ʒ iii. moschi ℈i. fiat puluis, quoniam etiam in pillulas reducere potest. Item in Electuar. vt ita contra fœtorem oris in vsu habere multum valet.

GARGARISMA.

Gargar. ad elongationem vuluæ.

℞. Piperis pyrethri saxifragiæ balaustiæ gallarum ana ʒi. mellis ℥ii. aceti ℥i. vini dulcis ℔. i. ß. bulliant ad consumptionem medietatis colentur, dissoluatur intus mellis, aut oxymellis simpl. aut compos. aut squillitici ℥ii. vt tibi videtur.

Garg. melancholiam è capite educens.

℞. Syr. de Epithymo ℥i. ß. aquæ dococt. stœchad. ℔. i. misce.

Garg. aliud ad idem.

℞. Oxymellis simpl. ℥ii. aquę decoct. cyperi acori epithymi pœoniæ passularum anthos ℔i. misce

Garg. ad idem.

℞. Ciperi acori fol. senæ epithymi camomillæ stœch. arab. pœoniæ coquantur in aqua & vino odorifero adde oxymellis s. ℥ii. misce.

Garis. ad paralysin, torturam & grauitatem linguæ.

℞. Sinapis maioranæ origani hyssopi ana p. i. zinzib. piperis longi cubeb. pyrethri ana ʒiij. staphidisagriæ ʒi. ß. baurach ʒii. rad. lilii cælestis capparorum ana ʒiij. granorum granatorum acetos. torrefactorum ℥ß. oxymellis s. ℥ ii. ß. aquæ qu. s. misce.

Garg. ad catarrhum salsum os aut linguam vesicantem.

℞. Gallarum balaust. rosarum, sumach, corti. granatorum, plãtag. solani ana m. ß. sem. alchanæ, acaciæ, spodii, sand. rub. ana ʒi. aluminis ʒj. ß. bulliant in ℔. j. aquæ & aceti ros. ℥ii. aquæ plantaginis ros. solani ana ℥iii. vsque ad consumptionem tertię partis coletur, intus addatur diamoron ℥iii. mellis ros. ℥i. misce, fricentur etiam vesicæ cũ puluere quem quære in litera P. folio.

Gargaris. stipticum ad os.

℞. Diamoron ℥i. rob. nucum ℥ß. aluminis vsti ʒi. mell. ros. ℥i. ß. nucis mosch. ʒi. ß. aceti ros. ℥ß. aquæ prunellæ ℔. i. gargarizet sæpius in die.

Garg. ad idem.

℞. Gallarum n. ii. sumach myrtillorum rosarum rub. ana ʒvi. stercoris canis ossa solum comedentis gallinæ saturagiæ ana ʒi. fiat puluis cum aqua mellis distemperetur, fiat garg.

Garg. ad paralysin & balbutiem linguæ phlegma valde purgans.

℞. Stœch. arab. hyssopi saluię maioranæ ana p. i. pyrethri ʒi. cort. rad. capparorum ʒi. ß. bulliant in aqua q. s. ad remanentiam ℔. i. coletur intus dissoluatur oxymel squilliticum ℥i. ß. misce.

Garg. ad idem.

℞. Origani sambucei fo. lauri hyssopi an. m. i. costi nigellæ pyrethri & piperis longi cubeb. ana ℈j. misce cum oxymelle squillitico.

Gargaris. ad squinanthiam & elongationem vuluæ stipticum.

℞. Rob. nucum ℥i. ß. aquæ decoct. sumach ℥ß. misce.

Garg. nobile & expertum ad vlcera gutturis ex morbo gallico.

℞. Fol. plantag nis ros. caudæ equinæ acetosæ ana m. i. lentium hordei ana p. j. sumach balaustiorum ana ʒi. licij ʒß. myrob. citrin. ℥ii. bulliant in aqua ros. plantag. chalybeata vel in qua fabri extinguunt ferrum an. q. s. ita quod ℔. iß. remaneat coletur intus dissoluatur aluminis ʒj. ß. aquæ vitæ ℥ ß. mellis ros. ℥iii. misce.

LIXIVIVM.

Concordat cũ balneis sacculis.

Lixiuium ad dolorem capitis.

℞. Meliloti camomeli sampsuchi saturegiæ arthemisię calamenthi origani ana m. i. fiat sacculus.

Ad

Ad dolorem capitis antiquum expertum.

℞. Decoctionis pœoniæ & rad. bryoniæ ana q.s. fiat lixiuiũ quo caput lauetur, deinde in introitu lecti vngatur pars dolens cum ℥j. dialtheæ & musci g. iij. miraberis effectum.

Lixiuium ad idem expertum.

Recip. Rad. serpentariæ pœoniæ ana ℥j. fol. hederæ lapideæ maioranæ bethonicæ rorismarini ana m. ij. coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis, postea cum cinere, fiat lixiuium.

Nota, quod aliqui capiunt vitellum oui & aquam vitæ, & simul miscent, postea caput lauant & pręcipue partem posteriorem, quod mihi certe maxime contulit.

Lixiuium aliud capitis confort.

℞. Calamenthi origani pulegii saluiæ iuæ rorismarini maioranæ camomillæ ana m.j. absynthii m.i. ß. spicę celticæ ℥j. flo. & baccarum lauri ana p. j. terantur & bulliant, & fiat sacculus.

Lixiuium aliud pro capite phlegmatico.

℞. Camomill. melliloti stœchad. arab. abrotani fol. lauri saluiæ maioranæ ana p.j. fiat sacculus.

Aliud ad idem.

℞. Camomillæ stœchad. arab. fol. lauri Bach. folliculorum senæ ana m.j. misce.

Aliud ad idem.

℞. Azari panis porcini hederæ maioranæ rorismarini ireos ana m.j. cineris ligni ficus aut iuniperi & lauri fiat lixiuium, in quo bulliet sacculus iste. ℞. Maioranæ rorismarini saluię camomillæ stœch. arab. calamenthi fol. lauri rosarum rub. ana p.j. macis nigellæ, nucis muscatæ, caryophyllorum cort. citri ana ʒii. sandali albi & citrini ana ℥ß. terantur & fiat sacculus in tela linea.

LOTIO.

Lotio pedum somnifera.

℞. Fol. salicis solatri violarum lactucar. nenuph. ana m. ij. camomill. m.j. misce, da in introitu lecti.

Lotio alia.

℞. Cort. mandragoræ ℥ß. viol. maluæ scariolæ, lactucæ, portulacæ ana m.i. flor. nenuphar. cort. papau. albi ana ℥ß. lauentur crura & nares in introitu lecti.

Ad dolorem dentium, & gingiuas putrescentes.

℞. Balaustiorum sumach gra. myrtillor. cap. glandium ana ʒi. ß. cort. rad. mori cappar. ana ʒii. liquiritiæ ʒii. ß. sandaracæ, sarcocollæ thuris ana ʒi. ireos ʒi. ß. bulliant in aqua ferrata vel vino tenui austero.

Ad gingiuas putrescentes.

℞. Gallarum sumach myrtillor. balaust. capul. glandium sem. myrtillorum plantag. ana ʒi. vitrioli albi aluminis scissilis ana ʒi. ß. antophili, sem. rorismarini ana ʒii. ß. terantur grosso modo, & bulliant vsque ad consumptionem medietatis, coletur & sæpe os lauetur, deinde

super gingiuas & radicem dentium aspergatur iste puluis. ♃. Masticthes sandarachæ acaciæ hypocystidis ana ℈i. thuris præparatæ ʒj. vitrioli albi ℈iiij. fiat puluis, expertum est.

Lotio manuum & pedum elegans cōtra epilepsiam quæ semper horam ante cœnam fieri debet.

♃. Granorum & rad. pœoniæ ana m.ij. visci quercini m.iij. granorum paradisi lign. aloes, styracis, calamitæ ana ℥ß. fiat sacculus, & bulliat & prohibet paroxysmum epilepticum.

LICINIVM.

Licin in tenasmo & dysenteria.

♃. Sumach ʒi. hypocyst. ℈i. balaust. acaciæ ana ℈ij. opij ℈j. cum succo plantaginis & albumine oui.

Aliud dolorem sedans in dysent.

♃. Croci thuris licii myrrhæ ana ʒi. ß. opij ℈j. cum vino rubro.

Aliud ad idem.

♃. Thuris gummi arab. licij ana ʒi. opii ℈ij. cum infusione tragacanthi.

Aliud ad idem pulchrum.

♃. Myrrhæ boli arm. acaciæ hypocyst. licij croci opij ana ℈j. cum infusione tragacanthi q.s.

Aliud ad idem nobile.

♃. Sang. draconis boli armeni cerussæ nouies ablutæ in decoctione mastiches ana ʒi. opii, hyosciami ℈ij. croci ℈i.

Aliud ad idem excellentius cæteris.

♃. Opii hyosciami papaueris albi mandragoræ an. ʒi. cortic. granat. myrtill. croci mastiches ana ʒi. succi plantaginis q.s.

LINIMENTVM.

Limimentum in morphæa subnigra.

♃. Tartari fulig. ana ℥ii. sulphuris viui nitri ana ℥i. aluminis helleb. vtriusque auripigmenti lithargyri ana ℥ß. puluerisentur omnia & incorporentur cum sapone saraconica & succo lapathij acuti fumiterræ panis porcini, misce bene ad bonam spissitudinem.

Linimen. ad idem.

♃. Aquæ ros. succositatis citri ana ℥iiij. sulphuris viui puluerisati ℥i. stent per dies xx. ad solem in vase vitreo & faciem illines bis in die vitrum non mouendo.

ODORAMENTVM.

Odoramentum capitale & cordiale nobile in materia mixta.

♃. Ros. rub. non adhuc maturatum ʒij. lambrusci flo. salicis ana ℈ij. behen vtriusque sem. basiliconis florum eius maioranæ ana ʒß. melissæ ʒj. caphuræ ℈ß. moschi ambræ ana g. iii. terantur & fiat sacculus in syndone rubea interbastatus. Nota, quod ex istis odoramentis sacculos, puppas, poma, syrupos quoque facere potes.

Odor. ad dolorem capitis frig.

♃. Origani folii maioranę ana ℈i. lign. aloes ʒj. ß. styracis calamithę cyperi mastiches

ana ʒ ß. ambræ ℈ viii. ladani ℥i. fiat pomum cum infusione tragacanthi in aqua origani cum musco ambra, & ligentur in syndone rubea.

Odor. vltimum ad cerebrum frigidum confortandum.

℞. Aquæ maioranæ ℥iii. musci el. g. v. trahatur mane ieiune octo diebus continuis tepide per nares parum factis antea euacuationibus, quia videbis effectum mirabilem.

Odor cerebrum confortans & ipsius opilationes profundas aperiens.

℞. Lign. aloes maioranę anthos sem. basiliconis ana ʒi. gra. paradisi cubeb. zinzib. garyophyl. ana ℈ ij. musci ambræ ana gr. iij. ros. cort. citrij ana ℈j. origani ʒij, terantur omnia per se, & ligentur in syndone rubea & sæpe odoretur.

Oderamentum aliud sublime & mirandum ad caput confortandum.

℞. Musci ambræ ana ℈ i. lign. aloes ʒ i. maioranæ ʒß. behen vtriusque croci garyoph. ana ʒi. rosarum non perfecte apertarum lambrusci spodii ana ʒ i. puluerisentur omnia per se & ligentur in syndone rub. & odoret quia expertum est.

Odoram. trahens phlegma à capite

℞. Nigellæ horas 24. in aceto nutritę & in syndone inuolutæ ℥ß. expertum est. Si volumus vt attrahat infundatur, si solum aperire debet non infundantur.

Odoram. ad idem.

℞. Ladani lig. aloes ana ʒij. musci gran. iij. misce.

Odor. ad dolorem capitis frigid.

℞. Lig. aloes ʒi. ß. florum hederę spicę stœch. arab. ana ℈i. macis maioranæ an. ʒ j. azari origani ana ℈j. lambrusci ʒ j. ß. fiat sacculus & odoretur.

Odoram. aliud expertum & nobile.

℞. Nigellæ in aceto infusæ & exiccatæ ʒj. ʒ. Nucis mosch. lig. aloes. sand. citrini an. ʒß. ligentur in petia.

Odor. in dolore capitis calido.

℞. Flor. nenuph ʒi. ros. rub. violarum se. acetosæ, endiuiæ, portulacæ ana ʒß. macis ℈ij. camphorę ℈ß. lig. aloes ʒi. terantur vt fiat puluis, & ponatur ad puppam & odoretur.

Odor. ad idem.

℞. Flor. violarum nenuph. ros. sandal. citrini ana ʒß. infundantur in aceto parum, exiccentur & odoret, vel absque aceto odoret. In materia autem mixta adde garyoph. ℈j. infundantur in aceto.

Odor. ad tremorem cordis.

℞. Croci ℈ß. macis ʒj. cort. citri ʒij. lig. aloes ʒj. ß. behen vtriusque fol. basiliconis an. ℈iiii terantur & ponantur in syndone rub. & odoretur.

Odor. ad dolorem capitis cal.

℞. Flor. violarum nenuph. salicis ana ℥ß. ros. rub. ʒij. caphoræ ℈ j. fiat sacculus tritis speciebus, & cum aqua ros. fiat magdaleon.

OLEVM.

Oleum ad erectionem virgæ.

♃. Formicarum habentium alas ℥iiii. ol. sambucellini ℥ vii. stent in vase vitreo obdurato ad solem 10. diebus, postea adde cumini caryoph. piperis galangę pyrethri costi ciperi ana ʒi. puluerisentur & bulliant in succo maioranæ ℥iiii. & vini ℥viii. ad consumpt. medietatis, fortius colantur & cum formicis miscentur, & iterum parum bulliant, coletur, vnguatur pecten & virga, pulchrum est certe.

Oleum de fermento, de synapi, de vitello ouorum, de tartaro, de iunipero, de serpentibus, valent ad faciem decorandam.

PVLVIS.

Puluis pro botio montagnanæ.

♃. Auellanæ spongiæ vstæ paleæ marinæ chartæ combustæ oct. supra sem. plantag. ana ℥ß. trium piperum ʒʒ. salis gemmæ lapidis pumicis nucis moschatæ gallarum aristol. longę cinnamomi helleb. alb. & nigri ana ʒii. limaturæ ferri præparati cineris corticum ouorum ana ℥ß. (ʒß.) misce fiat puluis da ʒi. ieiuno per 4. hebdomadas.

Puluis pro mingentibus in lecto.

♃. Stomachorum gallinarum præparatarum ℥ß. agrimoniæ ʒi. cineris Eritii combusti ℥iii. fiat puluis da ʒi. in introitu lecti cum modico vino aut brodio.

Puluis ebrietatem tardans.

♃. Sem. caulium nabaci cumini amygd. dul. mentastri absynthii ruthæ siccæ ana ʒi. salis ʒi.ß. ameos ʒi. fiat puluis da ʒii. cum aqua frigida si tum febris non est.

Puluis ad idem.

♃. Coriandri præparati sumach berberorum se. caulium citoniorum spodii ana ℥ß. caphoræ ℥ß. (ʒß.) misce fiat puluis da ʒ ii. cum vino granatorum.

Puluis pro cerebri confortatione, deopilatiuus & materiarum phlegmaticarum consumptiuus.

♃. Stechad. arab. origani calamenti pulegii, granorum paradysi aristol. rotund. maioranæ azari ana ʒiii. bethon. flo hypericonis macis ana ʒii. fiat puluis, ponatur in introitu lecti super commissuras capitis mane cum sedula aut pectine caput à puluere mundat.

Puluis optimus ponendus super commissuras capitis ad ventositatem & humiditatem in oculo.

♃. Sem. ruthæ gallitrici euphrasiæ verbenæ caryophilaginis ana ʒi. ligni aloes ʒii. caryophyllorum ʒi.ß. fiat puluis. Caryophilago est herba crescens ad altitudinem vnius palmæ pluribus ornata virgulis folijsque subtilibus & mollibus pilisque quamplurimis referta.

Puluis electus ad ardorem vrinæ cholericam.

♃. Sem. endiuiæ scariolæ

acetosæ ana. ʒii.se. portulacæ lactucæ ana. ℥ß. papa. albi pinearum incisarum ana. ℥i. sem. hyosciami ʒ ii. pulucrisentur pulucrisanda, cætera scindantur, & cum dupla quantitate zuchari tabarset, misce & fiat puluis.

Puluis stomachalis.

℞. Cinnamomi el. ℥iß. zz. liquiritiæ ana. ℥ß. piperis longi, caryophyllorum, galangæ macis cardamomi melegetæ nucis mosch. ana. ʒi. spicæ ʒi. misce fiat puluis.

Puluis alius stomachalis qui dicitur dulcis.

℞. Cinnamomi el. garyophyllor. interiorum cinnamomi, amomi melligetæ trium pipereon zz. folii ligni aloes, macis an. ʒ ß. cardamomi cubeb. ana. ʒi. spicæ nardi ℈ß. moschatæ ambræ ana. gr. v. nucis mosch. ʒi. zuchari ℥vi. fol. auri n. vi. misce.

Puluis pro epithemate cordialis.

℞. Flo. borag. buglossę, melissæ ana. m. ß. sand. om. ros. rub. ana. ℥ii. doronici behen vtriusque charabe ossis de c. cerui ana. ℈iii. cort. citri sem. acetosæ caryoph. ana. ʒß. croci ℈ß. fragmentorum om. ana. ʒi. fiat puluis aut cum aliquo syrupo electfol. auri & arg. n. xxv. si placet.

Puluis cordialis temperatus in caliditate.

℞. Corall. amborum terræ sigill. ana. ʒß. rasuræ eboris, cornu cerui, margaritarum, coriandri præparati, spodii rosarum ana. ℈ii. sem acetosæ ossis de corde cerui fragment. om. ana. ʒß. fol. auri n. xxv. zuchari ℥iii. fiat puluis cum ℈ß croci marg. ℥ii.

Puluis contra vermes expertus.

℞. Cornu cerui vsti, nigellæ præparatę, myrrhę diptami sem. caulium sem. acetosæ coriandri præparati tormentillæ sem. portulacæ ossis de cor. cerui ana. ʒi. fragmentorum om. ana. ℈ii. rheub. el. ℈iii. fol. auri n. vi. sem. leuistici ℈ iiii. misce fiat puluis.

Puluis in ardore vrinæ & mictu sanguinis.

℞. Sem. melonum mund. ℥ i. citrulli portulacę cucurbitæ papa. albi an. ℥ß. hiosquiami ʒii. zuchari ad pondus om.

Puluis stomachalis pulcher & breuis.

℞ Cinnamomi ℥ß. caryophyll. galangæ lign. aloes, macis, nucis moschat. zinzib ana ʒiii. coriandri ℥ß. zuchari ℥vi.

Puluis stomachalis.

℞. Cinnamomi caryophyll. galangæ macis nucis moschat. cardamomi cubebarum zinzib. ana. ʒi. folii foliorum lauri ana. ℈ii. lig. aloes ʒii se. anisi, fœniculi, coriandri ana. ʒiii. zuchari ℔ß. misce.

Puluis capitalis.

℞. Cinnamomi caryophyllorum galangę nucis mosch. cardamomi cubeb. piper. longi ana. ʒi. se. pœoniæ ʒii zuchari ℥v.

Puluis elegans ad caput frigidum qui supra commissura coronali poni debet.

℞. Anthos maioranæ stœchad. amb. ana. ʒ. caryoph. ʒiii. misce, fiat puluis, & scias, quod solus puluis caryoph. ad hoc summe valet, potest etiam sacculus fieri.

Puluis aspergendus super commissuras capitis sero, quando vadit dormitum ad idem.

℞. Bethonicæ pulegii origani calamenthi stœchad. arab. ana ℈i. macis lig. aloes an. ʒß. maioranæ caryophyl. ana ℈ii. misce, fiat puluis.

Puluis violarum Francisci Ferrarij.

℞. Ireos Florentinæ ℥xiiii. rosarum ʒi. storacis cyperi sand. alb. & citrinorum ana ʒvi. sampsuchi ʒii. ß. calami arom. ʒiii. caryoph. ʒi. ß. lauendulæ ʒiii. coriand. ʒi. ß. misce, fiat puluis, adde muscum ad placitum.

Puluis alius.

℞. Ireos ℥viii. rosarum ʒxi. sand. albi ʒi. caryoph. ℈ii. maioranæ ʒx. calami aromatici ʒii. cyperi ℥ß. (ʒß.) coriandri ℈ß. lauendulę g. iii. fiat puluis.

Puluis elegans solutiuus.

℞. Mastiches ℈i. croci ℈ß. spicæ, cinnamomi cardamomi caryoph. macis ana ʒß. fe. anisi azari ana ℈ii. rosarum ℈i. violarum ʒi. turbith. ʒi. ß. zz. ℈i. rheub. el. diagridii ana ʒi. fiat puluis da ʒi. quia satis fortis est.

Puluis phlegmatis & melancholiæ solutiuus.

℞. Violarum epithymi stœchad. arab. an. ʒß. carthami ʒii. ß. caryoph. zz. spicę macis anisi ana ℈ii. diagridii ʒi. ß. da ʒi. fortis satis certè est.

Puluis solutiuus in dyscrasia frigida stomachi.

℞. Spicæ cinnamomi garyoph. carpobalsami galangæ xylobalsami zz. lig. aloes, azari, piperis longi cassiæ ligneæ calami arom. cyperi ana ℈i. macis ʒi. ß. turbith. ʒii. ß. diagridii ʒi. ß. fiat puluis da ʒi.

Puluis elegans solutiuus in mixt.

℞. Sand rub. & alb. violarum ana ℈ii. anisi ʒßi cinnamomi nucis mosch. macis ana ʒi. turbith loti vt supra hermodactylorum ana ʒii. rheub. el. ʒi. ß. spicæ zinzib an. ℈ß. diagridii ʒi. misce da ʒi.

Puluis ad idem.

℞. liquiritiæ rheub. el. ʒii. diagridii ℈iiii. pul. stomachalis confortatiui ʒiii. macis ʒi. senæ ʒv. fiat puluis.

Puluis soluens humorem phlegmaticum.

℞. Turbith albi & gummosi hermodactylorum ana ʒii. zz. mastiches caryoph. galangæ cinnamomi ana ʒß. diagridii anisi fœniculi grana solis ana ʒi. ß. zuchari ʒii. da ʒi.

Puluis ad idem.

℞. Turbith ʒß. hermodactylorum ʒii. zinzib. ʒi. caryoph. macis nucis mosch. diagridii ana ʒß. zuchari ad pondus om. misce da ʒi.

Puluis solutiuus in mixtis humoribus elegans.

℞. Cinnamomi sacchari ana ʒiii. zz. caryoph. liquiritiæ, nucis moschat. ana ʒi. turbith. diagridii ana ʒi. ß. rheub. ʒii. ß. spicæ ʒi. fiat puluis da ʒi.

Puluis senæ caput purgans.

℞. Senæ ʒxii. zz. ℥iii. tartari cinnamomi ʒi ß. macis cubeb. piperis longi, nucis moschatæ ana ʒi. fiat puluis.

Puluis ventrem leniens qui horis duabus ante cibum cum brodio sumi debet.

℞. Thymi, epithymi, polypodii ana ʒi. fol. senæ ʒvii. tartari ʒ iii. cinnamomi, macis, anisi, anethi ana ʒi. fiat puluis da ʒi.

Puluis ad vlcus renum & vesicæ, & ad ardorem vrinæ calidum.

℞. Sem. cucurb. cucum. melonis citrulli ana ʒii. portulacæ maluarum papa. albi dragacanthi succi liquiritiæ ana ʒj. sem. scariolæ lactucæ ana ℈ij. citoniorum rosſ. spodij ana ʒj.ß. pinearum amygd. dul. ana ℥ß. da cum syrupo violaceo, ego addidi mastiches ʒi.

Puluis ad ardorem vrinæ, renum & vesicæ.

℞. Cucurb. melonum citrulli cucum. papau.albi portulacæ succi liquiritiæ dragacanthi ana ʒij. maluæ apii ana ʒi. amygdal. dul. ℥ß. misceantur.

Puluis elegans in passionibus renum & vesicæ & ardore vrinæ.

℞. Sem. cucurbitarum cucumeris melonum endiuiæ lactucę maluæ citrulli anisi ana ʒj. succi liquiritiæ ℥ß. pinearum amyg. dul.ana ʒv. misce fiat puluis.

Puluis ad idem in magno dolore & mictu sanguinis.

℞. Sem. portulacæ, maluæ, lactucæ, citrulli cucurb. melonum ana ʒß. hyosquiami ℈iiij. spodii dragacant. boli rosſ. rub. violarum ana ℈j. sem. apij ʒß. amygd. dul. ℥ß. succi liquiritiæ ʒi. misce fiat puluis, da vt supra opij ʒß. adde si placet.

Puluis expertus in ardore vrinæ.

℞. Sem. hiosquiami ℈ii. opii ℈ii. ß. se. citrulli lactucæ portulacæ ana ʒi. papau. albi ℈iiij. misce fiat puluis da ʒj.

Puluis sanguinis restrictiuus in vulnere.

℞. Boli sang. draconis aloes ʒi. misce, fiat puluis apponatur vulneri.

Puluis ad idem fortior.

℞. Calcis viuæ sang. draconis gypsi aloes thuris vitrioli ana ʒj. puluerisa cum albumine oui & tela aranea apponatur.

Puluis sanguinem stringens.

℞. Boli ʒj. gallarum s. vstarum ʒj. sang. draconis, thuris aloes, mastiches ana ʒß. pilorum leporis subtiliter incisorum ℈ij. misce fiat puluis.

Puluis ad idem.

℞. Thuris ʒj. sang.drac. ʒß. calcis viuę ℈j. misce fiat puluis.

Puluis ad idem expertus.

℞. Balaust. ʒij. alum. ʒj. rosarum vstar. ℥ß. (ʒß) misce.

Puluis ad idem.

℞. Colophoniæ ʒj. boli ʒß. mastiches olibani sang. draconis ana ʒj. ß. rad. consol. maio. rosſ. rub. ana ʒj. misce.

Puluis exiccans & sigillans superficiem vulneris cutimq; generans.

℞. Balaust. aloes sang. drac. cacochymię argenti, æris vsti & loti ana ʒj. misce fiat puluis.

Puluis alter ad idem.

℞ Cort. pini ℥ß. lithargyri cerussæ ana ʒij. nucis cupressi centaureę minoris aristol. vstę an. ʒi. misce fiat puluis, & si calidum est vulnus adde rosas nenuph. sand. alb. laccę lotę siccę an. ℈ij. misce.

Herniosorum elegans & stipticus vel consolidans continuus, puluis.

℞. Trium consolidarum, sigilli S. Mariæ vtriusque altheæ plantag. vtriusque valerianæ pimpinellę ana m. i. nucis cupressi, muschatæ cinnamomi rheub. assi fructus tamarisce seminis nasturtii, cumini, coriandri in aceto præparati ana. ʒii. sang. draconis thuris mastiches mumiæ terræ sigilli, boli sarcocollæ dragacanthi ana. ʒi. misce fiat puluis in aurora cum vino rubro stiptico ʒi.

Puluis ad elongationem vuluæ.

℞. Gallarum balaustiorum piperis pirethri ana ℈i. sand. rub. ʒß. caphuræ ℈ß. misce fiat puluis, suffletur cum penna aut spatula eleuetur asperso hoc puluere.

Puluis in tenasmone & dyssenteria intestinorum.

℞. Cerussæ ℥ß. gummi arabici dragacanthi amyli ana. ʒiii. cliniæ ʒii. opii ʒi. misce.

Puluis restrictiuus sanguinis.

℞. Thuris g. arabici tragacanthi torrefactorum ana ʒi. carabę hæmatites ana ʒ.i. ß. plumbi vsti sanguis draconis ana. ℈iiii. boli armeni ß℥. mumiæ sang. draconis ana ßii. fuliginis furni gypsi ana, ʒiii. misce fiat puluis.

Puluis stipticus.

℞. Boli ℥iii. myrtillorum ℥i. ß. sang. draconis ℥i. thuris mastiches ana. ℥ß. rosarum balaust. ana. ℥i. misce fiat puluis.

Puluis expertus multoties ad aperiendas vias renum & matricis.

℞. Milii solis ameos saxifrag. anisi marathri carui dauci petroselini apii anethi macedonici raphani asparagi brusci nucleorum persicorum ana ʒß. spicæ azari cyperi acori ana. ℈i. rubeæ tinctorum ℈v. lapidis spongiæ Iudaici maxillarum lucii ana. ʒi. liquiritiæ rasæ ℥ß. sang. hirci pręparati ʒii. g. tragacanthi ʒi. ß. misce fiat puluis.

Puluis diureticus.

℞. Azari petroselini ana ʒi. ß. meu acori phu ana. ʒii. dauci anisi carpobalsami apii liquiritię ana. ʒi. sem. citrulli melonum cucum. ana. ʒi. ß. misce fiat puluis, da vt conuenit.

Puluis alius.

℞. Sem. dauci anisi saxifrag. carui milii sol. & petroselini apii ameos ana. ʒi. squinanthi carpobalsami costi azari rad. capparorum acori enulæ rub. tinctorum ana. ʒß. chamędrios chamępytheos parietariæ verbenæ meu spicæ ana. ℈i. caryophyl. nucis mosch. ana. ℈ii. liquiritiæ ℥ß. misce fiat puluis, potes si libet addere rheub. el. ʒiii.

Puluis ad idem nobilis.

℞. Sem. melonum mund. dauci milii solis vitri combusti ana. ʒiii. liquiritię ʒii. da post balneum ʒi. cum brodio cicerum rub. potes si libet fortiorem facere.

Puluis nobilis & expertus contra calculum.

℞. Milii solis saxifrag. ameos anisi carui marathri dauci petroselini apii cumini anethi leuistici cardamomi piperis longi sileris montani se. papa. albi melonum maluæ aspargi gr. iuniperi

peri hederæ nucleorum persicorum ana ℨj. rad. saxifrag. zzb. galangæ cinnamomi spicæ azari cyperi acori sandal. amborum, lapidis Iudaici, lincis spongiæ rasuræ eboris, maxill. lucij ana ℨß. sang. hirci præparati, ℨj. fœniculi ℨj. misce fiat puluis. Si vis elect. parare, adde syr. liquiritię, q.s. da ℨij. vel iij. cum decoctione cicerum rub. in aurora vel post balneum.

Puluis ad retentionem vrinæ.

℞. Sem. apii, raphani, milij solis, rubeæ tinctorum, petroselini Macedonici, iuniperi, ameos fœniculi, spicæ, amygd. amararum, an. ℥ß. azari, sem. melonum, an. ℨij. canthar. abscissis alis & capitib. ℈j. Misce, fiat puluis cum ℨj. armoniaci in vino dissol. da cum decoct. diuretica.

Puluis vrinam subito prouocans.

℞. Sanguinis hircini preparati, lapid. lyncis, spongiæ Iudaicæ, vitri combusti, an. ℨj. misce, fiat puluis, da ℨß. cum liquore aliquo conuenienti.

Puluis valde odoriferus, qui supra carbones poni debet.

℞. Ireos ℔i. rosarum ℥iii. storacis, calamitæ, ℥iß. sandali muscatellini ℨx. calami aromatici ℨvi. cyperi, ℥i. sampsuchi ℥ß. caryoph. ℥ii. coriandri præparati ℨiii. musci ℈i. misce, fiat puluis: hunc puluerem potes reducere in pilulas, & elect. contra fœtorem oris in vsu habere, quia summe valet.

Puluis ad putrefactionem gingiuarum.

℞. Consolid. maior. caryoph. cinnamomi, ros. rub. cort. granatorum an. ℨi. Misce, fiat puluis cum cornu cerui vsti & salis gemmæ an. ℨß. Valet enim in carne addita.

Puluis ad idem.

℞. Caryoph. nucis mosch. rosarum rubr. aluminis zucharini, pyrethri, capitum & crurium cancrorum, ossium dactylorum combustorum, cort. mali granati, an. ℨii. Misce. fiat puluis, ante huius pulueris vsum dentes fricentur, cum aceto aut aqua rosarum, fortior est superiori & elegantior.

Puluis ad morsum canis rabidi.

℞. Cineris cancrorum fluuiatilium adustorum ana ℨvi. gentianæ, ℨii. ß. terræ sigillatæ ℥i. Misce. fiat pulta cum aqua mane ℨiii in qua cancri fuerint cocti, & hoc fit per mensem vnum continuum.

Puluis ad morsum canis rabidi, & præcipuè, vbi iam incipit melancholizare, & expertum est.

℞. Veterum cantharid. abscissis cruribus & capitibus ℨi. lentium mundat. ℨß. croci. spicæ, caryoph. an. ℈ß. da ℈ß. cum vino mane tribus aut quatuor diebus, donec sanguinem mingat, & liberabitur.

Puluis cibalis pro stomacho frigido.

℞. Cinnamomi ℥ß. ligni aloes, spicæ, caryoph. macis, nuc. mosch. an. ℨi. ß. zz. ℨiii. zuchari ℥iii. misce fiat puluis.

Puluis contra ebrietatem.

℞. Coriandri præparati ℥ß. sumach. berberorum, sem. citoniorum, caulium an. ℨi. camphoræ gra. vi. da cum vino granatorum.

Puluis ad idem.

♃. Sem. caulium, endiuiæ, berberorum, lentium excorticat. ros. rub. spodii an. ʒii. da cum vino.

Puluis ad idem.

♃. Coriandri ʒß. sem. citoneorum, caulium, spodii, berberorum an. ʒi.

Puluis expertus contra lepram, & onnem sanguinis infectionem.

♃. Seri caprini q. sufficit pro haustu, puluer. epithymi ʒii. Misce, bibatur mane tepide 40. aut 50. diebus, quia maximæ virtutis est.

Puluis papau. communis expertus ad rubedinem oculorum.

♃. Thuthiæ præparatæ ʒi. antimonii præparati ʒß. margaritarum ʒii. corallor. rub. ʒiß. serici crudi de flosculo vermis ʒß. misce, f. alkohol, seruetur in ferreo aut plumbeo vasculo, & cum stylo imponatur argenteo.

Puluis cibalis in tympanitide.

℞. Cinnam. ℥ß. cardam. ʒi. cumini, carui, fœniculi, anisi ana ʒß. caryoph. nuc. mosch. piperis longi, zz. an. ʒi. ß. piperis nigri ʒß. croci ℈i. zuchari &c.

Puluis calidus cibalis.

℞. Piperis longi, caryoph. nuc. mosch. solii, galangæ ana ʒii. cardamomi ℥ß. croci ʒi. zz. ʒiii. macis ʒi. cinnamomi ℥i. zuchari &c.

Puluis stipticus ad destillationem vrinæ.

℞. Glandium ℥ß. myrtyll. ros. rub. an. ʒi. ß. acaciæ ʒi. amyli, carab. dragacanthi, boli an. ʒi. lentium excorticat. ʒiii. Misce, fiat puluis.

Puluis exiccans sperma.

℞. Cumini, carui, origani, menthæ, calamenthæ, rutæ an. ʒi. zz. cinnamomi an. ʒiii. ameos, amomi, sem. agni casti, an. ʒi. ß. Misce. fiat puluis.

Puluis ad idem.

℞. Sem agni casti ℥ß. mentastri, ruthæ, cumini, cyperi, balaust. ameos, amomi an. ʒi. Misce. fiat puluis.

Puluis ad impragnationem.

℞. Granorum pœoniæ, rad. mandrag. an. ʒß. moschi, ambræ an. gr. iiii. Misce. fiat puluis, aspergatur bombaci & intromittatur.

Puluis pro hepate elegans confortatiuus, & præcipue in hydrope.

♃. Cinnamomi ℥i. ß. cardamomi caryophyll. nuc. mosch. an. ʒi. ß. sem. anisi, fœniculi, cumini, dauci, ameos, an. ʒi. piperis longi, zz. an. ʒß. sandal. alb. & rub. rasuræ eboris an. ʒi. amili, spicæ ℈i. Misce fiat puluis.

Puluis quo fricantur vesicæ in ore vna cum gargarismate ad hoc.

♃. Citoniorum combust. ʒi. ß. gallarum nuc. cupressi cort. granatorum, balaust. boli armeni, mastiches an. ʒß. aluminis zucharini ʒi. caphuræ ℈i. Misce fiat puluis.

Puluis exiccationis stipticus.

℞. Nucum cupressi, cort. granatorum ʒii. balaust. pul. qui reperitur in lignis marcidis quernis gallarum (aloe) cortic. pini an. ʒiii. lythargyri, cerussę, ana ʒii. aristol. vstæ, centauriæ an. ʒi. ß. tuthiæ præparatæ ℥ß. vermiũ

terrestrium, testarum conchiliorum, plumbi vsti, æris vsti, sanguinis draconis an. ʒii. mastiches, sarcocollæ, colophoniæ, olibani an. ʒii. ß. atramenti ℥ß. cort. salicis ℥i. Misce fiat puluis.

Puluis contra dolorem matricis.

♃. Nuc. mosch. ʒi. zz. ℥i. se. vrticæ, nasturtij, myrtillorum an. ʒii. Misce. f. puluis. da ʒj. cum oleo oliuarum aut amygd. dulcium.

Puluis contra calculum.

℞. Sem. milii solis, saxifragiæ, alkakengi Macedonici, Petroselini, bauriæ cretę marinæ an. ℥ß. sem. anisi, fœniculi, xilobalsami, carpobalsami an. ʒii. liquiritiæ ʒiii. pilorum leporis combustorum, lapidis lyncis, spongię an. ʒi. sang. hircini præparati ℥ß. cinnamomi, caryoph. ligni aloes, nuc. moschatæ an. ʒi. Misce. fiat puluis.

Puluis elegans ad stomachi debilitatem.

♃. Cinnamomi ℥ß macis nuc. mosch. galangæ, zz. melegetæ, cardamomi, folii, piperis longi, an. ʒi. croci ʒß. zuchari ℥v. Misce fiat puluis.

Puluis capitalis, qui poni debet supra commissur.

♃. Pulegij, calamenthi, stœchad. cort. citri, maioranæ, betonicæ, sandaracæ, caryophyll. an. ʒii. Misce. fi. puluis.

Puluis pro mingentibus in lecto.

♃. agrimoniæ ʒi. vel plus da cũ pauco vino in introitu lecti.

Puluis ad idem.

♃. Pulueris Erinacei ʒ i. vel plus, similiter caro eius mirabiliter valet.

Puluis & est magnum meum secretum ad putrefactionem gingiuarum, & dicitur puluis de Brionia, valens ad quascunque corruptiones cancrosas & vlcerosas gingiuas & aliarum partium corporis humani.

Rec. succi brioniæ, ℔. ß. dragacanthi, carab. torrefactorum an. ʒi. sarcocollæ, mastiches, thuris, Ireos an. ʒß. thutiæ lotæ cum aqua rosarum ʒii. calamenthi combusti ʒß. terantur omnia, postquam fuerint puluerisata vt Alkohol in mortario lapideo, & ad solem exponantur, donec consumatur succus: deinde alter succus addatur & hoc fiat quinquies, postquam exiccatus fuerit, aspergatur, aut cum melle & puluere hoc sæpe liniatur.

Puluis ad Botium gulæ expertissimus.

♃. Spongiam vnam in furno exiccatam ita vt possit puluerizari, & da ʒi. istorum pulu. cum vino albo ieiuno, deinde desuper ad omnes minus hor. iij. ieiunet, & hoc facies hebdomadis aliquibus continuis, & miraberis nobilem effectum.

Puluis experientissimus ad egressionem ani & matricis.

♃. ossium dactylorum vt alkohol puluerisatorum, superaspergas ano & matrici.

Puluis contra pestem excellens.

♃. boli præparati ʒi. tormentillæ, doronici, diptamni, sand. rub. an. ʒi ras. ebor. spodij, cortic. citri an. ʒß. margarit splẽdid. ℈ ii. Iacinthi, saphyri an. ʒß, anth. off. de corde cerui

an. ʒi. rasuræ vnicornu ℥ß. zuchari ad pondus omnium misceantur. f. puluis, da ℥ß. & plus cum vino subtili.

Puluis carminatiuus.

℞. Origani, ruthæ, anisi calamenthi, ameos, carui an. ℥ß. Thuris, masticħes an. ʒi. caryoph. ʒi. Misce fiat puluis.

Puluis cordialis elegans.

℞. Lapid. omnium pretiosor. an. ʒß. corall. amb. an. ʒi. ossis de corde cerui, spodij, ligni aloes, cinnam. an. ʒi. limaturæ auri & argenti ana ℈i. croci ℈i. ambræ gr. ii. Misce fiat puluis.

Puluis expertus ad ardorem vrinæ.

℞. Sem. cucumeris, cucurbitæ, citrilli, melani, portulacæ, maluæ, papau. albi an. ʒi. 6. dragacanthi, viol. amyli, spodii, boli ana ʒß. zuchari ad pondus omnium f. puluis.

Puluis contra dolorem post partum.

℞. Cassiæ lign. cinnamomi, capill. veneris an. ʒii. sem. anisi, passularum an. ℥ß. Misce. f puluis, da cum vino albo quia optimus est.

Puluis pro fluxu spermatum.

℞. Menthæ siccæ ʒiii. sem. agni casti, rad. ireos, an. ʒii. sem. ruthæ ʒi. sem. lactucæ ʒii. ß. zachari ad pondus omnium, Misce, f. puluis, da ʒii. cum vino albo ieiune.

Puluis expertissimus ad epilepsiam puerorum.

℞. Coriandri præparati cum aceto & vino citoniorum ʒi. sem. pœoniæ, portulacæ an. ʒi. vngularum asini adustarum ℥ß. Misce, f. puluis, da cum aqua ruthæ diebus 40. continuis.

Puluis ad exitum ani.

℞. Thuris, masticħes, nucis cupressi, antimonij, cort. granatorum balaust. glandium an. ʒi. Misce f. puluis.

Puluis expertus ad frangendum lapidem in vesica.

℞. Milii solis, saxifragiæ, cinnamomi, capill. veneris sem. anisi an. ʒi. liquiritiæ ʒi. ß. lapidis lincis iudaici an. ʒi. sem. melonum, asparagi ana ʒi. Misce, fiat puluis, da cum vino albo ℈iiij.

Puluis contra morsum scorpionis, & phlegmaticam febrem, item quartanam expertus.

℞. Asæ fœtidę, ruthæ, piperis, myrrhæ ana partes æquales, Misce. fiat puluis, da ʒi. cum vino, contra morsum scorpionis, contra quartanam hora vna ante paroxysmum, cum oxymelite simplici, ʒii. diebus 3. in hora paroxysmi factis antea euacuationibus.

Puluis ad morsum scorpionis nobilis.

℞. Aristoloc. vtriusque zz. an ʒii. calamenthi ruthæ syluestris an. ʒß. Misce, f. puluis, da ʒi. cum vino, & locus emplastretur, cum foliis lauri in vino decoctorum.

Puluis ad occultam ventositatem stomachi & intestinorum.

℞. Cassiæ ligneæ, spicæ, celticæ, sem. apij, marathri, anisi, anethi, rad. costi, azari vtriusque, cardamomi, caryophyll. zz. piperis longi & nigri an. ʒß. cinnamomi ʒii. macis ℈i. Misce f. puluis, da ʒj.

Puluis carminatiuus ventositatum.

℞. Carui, anisi, cumini, cinnamomi, cardamomi, vtriusque macis, apij, ameos, caryoph. ʒʒ. galangæ, piperis vtriusque ana ʒi. baccar. lauri ʒ iij. Misce. fiat puluis.

Puluis ad idem.

℞. Cumini, carui, anisi, marathri ana ℈iiij. sem. petroselini, apij, ameos, anethi an. ℈ij. pirethri, ʒʒ. galangæ, piperis vtriusque an. ʒß. asari ameos, cinnamomi, spicæ, squinanthi, ciperi, cardamomi, cubeb. garyoph. an. ℈ i. Misce. fi. puluis.

Puluis ad idem.

℞. Cumini, piperis longe ʒʒ. galangæ an. ʒi. ß. costi, azari, ameos, spicæ, carpobalsami caryoph. cub. folij, Xilobalsami, sem. marathri, sileris montani an. ℈i. maioranę, ruthę, an. ʒj. fiat puluis.

Puluis ad grossam ventositatem & grossos humores in stomacho.

℞. Sem. anisi, ameos, apij, ʒj. ß. masticħes, squinanthi, costi, ana ʒß. thuris ℈j. nasturtij, pyrethri an. ʒi. Misce. fiat puluis.

Puluis digestionem confortans, inflationem curans, epilationes hepatis & splenis aperiens senibus, &c.

℞. ZZ. ʒiij. origani, mastiches an. ʒj. carui, cumini, piperis nigri ʒj. ß. sem. anisi, marathri, carui an. ʒ ii. Misce. f. puluis.

Puluis ad frigiditatem stomachi & corruptionem.

℞. Mastiches, caryoph. cumini, cubeb. zz. cardamomi, spicæ, anisi, ʒj. ß. ozymi, azari an. ʒß. ligni aloes ʒij. galangæ. ʒj. Misc. ce f. puluis.

Puluis ad stomachum malum & colorem pallidum.

℞. Mastiches, caryoph. cassiæ. ligneæ asari, ros. ozimi, cortici-tri an. ʒj. galangæ, macis ʒʒ. nucis mosch. ana ℈j. Misce fiat puluis.

Puluis ad idem.

℞. ZZ. sem. anisi, apii, marathri, spicæ ana ʒj. ameos ʒi. ß menthæ, calamenthi an. ℈j. cassiæ ligneæ, cumini, carpobalsami, pyrethri ana ℈ ij. folij ʒß.

Puluis de Polypodio solutiuus.

℞. Sem. anethi, anisi, liquiritię violarum, acetosæ, endiuię an. ʒi. ß. polypodij ℥j macis, cinnamomi an. ʒi. mastiches ℈j. diagridii ℈ij. flor. nenuphar. ℈iiij. Misce. fiat puluis.

Puluis de polypodio.

℞. Polypodii ℥i. cinnamomi ʒi. ameos, anisi an. ℈j. tartari ʒij. salis Indi ʒi. Misce. fiat puluis.

Puluis ad dysenteriam.

℞. Boli ʒiij. spodij sem. acetosæ, amyli max. (assorum) an. ʒij. sem. maluæ, acaciæ an. ʒß. psilij assi ʒij. Misce. f. puluis, da cum liquore stiptico.

Puluis ad idem.

℞. Sem. porri ʒ ii. Ozymi, dragacanthi, amyli assorum, glandium siccatum, sanguinis draconis, balaust. an. ʒß. Misce. f. puluis.

Puluis alter elegans ad idem.

℞. Sem. ozymi, nucleorum, passularum, sumach an. ʒii. glãdium siccarum assarum, cast. ceterach, balaust. an. ʒj. sem. coriandri assi ʒi. sem. acetosę, spodii, myrtill. gallarum assarum an. ʒ i. ß. Misce. fiat puluis.

Puluis ad lienteriam.

℞. Nucleorum granatorum acetosor. ℥. cumini in aceto infusi & assi, myrtill. Xylocaractæ, coriandrorum assor. sumach, glandium, balaust. assar. an. ʒi. mastiches ʒ2. Misce.

Puluis alius elegans & expertus ad fluxum antiquum & diuturnum.

℞. Balaust. sumach, glandium, Xylocaractæ, myrtill. nucleorum, granatorum acetos. hypocist. spicæ, coriandri, nucleorum passularum, apii gallar. omnium assarum an. ʒi. sem. hyosciami ʒi. ß. mastiches, olibani an. ʒi. Misce. f. puluis.

Puluis elegans in excoriatione intestinorum.

℞. Psillii ʒi. sem. portulacæ, acetosæ, arnoglossę, anteræ, amyli, terræ sigillatæ gr. dragacanthi, omnium assorum an. ʒ3. Misce. f. puluis.

Puluis ad sanguinem fluentem ex ano & vulua.

℞. Sumach, balaust. coriandri, gallarum in aceto infusarum, caryoph. concharum assar. carabe, corall. an. ℥ß. Misce. f. puluis. Nota quod ex huiusmodi stipticis facere potes pulueres, emplastra, cerata, fumigia, lixiuia & alia, vt proposito tuo videbitur.

Puluis valde stipticus pro clystere in dysenteria & tenasmone.

℞. Panis assi ℥ß. sandal rub. gland gallar. gr. dragacanthi assar. sanguinis draconis, acaciæ an. ʒi. opij ℈i. ß. Misce. f. puluis, da ʒ i. ß. in vna vice, potes etiam cerussæ ℈4. addere si libet.

Puluis ad idem.

℞. Sandaracæ ʒi. acaciæ, carthæ, bombicis vst. an. ʒ2. ß. ros. rub. antheræ, arnoglossæ an. ℈i. Misce. fiat puluis, dosis ʒ2.

Puluis ad mictum sanguinis.

℞. Sem. citrulli, cucurbitæ, cucumeris, melonum portulacæ, spodij, succi liquiritiæ an. ʒ2. lactucæ, maluæ, ros. rub. papau. albi, dragacanthi an. ℈2. sem. myrtill. acetosæ, boli acaciæ an. ℈i. Terantur & cum succo plantaginis, f. trochisci, exiccentur, & iterum puluerisentur, da cum liquore conuenienti.

Puluis sanguinem stringens expertus.

℞. Thuris, sang. draconis, gipsi, granorum passularum, pulueris molendini, stercoris equini vel asini vsti an. ʒi. fiat puluis, qui imponatur cum albumine oui.

Puluis Rhasis carnem generans.

℞. Olibani, sarcocollæ, sang. draconis, rad. ireos, an. ʒi. Misce. f. puluis.

Puluis Lanfranci ad idem.

℞. Thuris, mastiches, fœnugræci an. ʒi. f. puluis.

Puluis incarnatiuus.

℞. Rad. ireos, aristoloc. rotūd. vstæ, myrrhæ, masticbes, aloes, sang. draconis, farinæ orobi an. ʒ 2. Misce. f. puluis.

Puluis sanguinem stringens.

℞. Thuris, aloes, sang. draconis, mastiches, pilorum leporum subtiliter incisorum, telæ araneæ an. ʒß. cum albo oui.

Puluis ad idem fortior.

℞. Sarcocollæ, cort. granatorum, arill. pastular. sumach, spongiæ marinæ vstæ, lateris vsti, scoriæ plumbi, tragacanthi, thutię an. ʒ1. telæ araneæ ʒ1. ß. pilorum leporum subtiliter incisorum, Misce cum albumine oui.

Puluis ad idem.

℞. Thuris ʒ 2. aloes ʒ1. pilorum lep. subtiliter incis. ʒß. cum albumine oui pulcher est & breuis.

Puluis incarnatiuus stipticus elegans.

℞. Gallarum, nucum cupressi, glandium, thuris, mastiches, sarcocollæ, tartari aluminis zucharini an. ʒ1. f. puluis.

Puluis incarnatiuus.

℞. Farinæ lupinorum, orobi olibani, Ireos, sarcocollę, myrrhæ an. ʒ1. Misce. f. puluis.

Puluis vulnera consolidans.

℞. Cerussæ lythargirij an. ʒ1. scoriæ plumbi, myrrhæ, gallarum an. ʒß. Misce. f. puluis.

Puluis ad idem probatissimus.

Rec. Olibani, aloes, sang. draconis, sarcocollæ an. ʒ1. ß. aristol. vstæ, lithargirij, cerussæ, cortic. arbor. pini vstorum, centaureę minoris an. ʒß. gallarum, balaust. an. ℈ij. Misce. fiat puluis. vtere & miraberis.

Puluis sanguinem stringens, ossa cõsolidans, vnde in affectibus vuluarum magnum est secretum.

Rec. Consolid. maior, boli armeni an. ℥1. picis Græ. ℥3. mastiches olibani an. ℥ß. sang. draconis, mumiæ ℥1. ß. potes addere telę araneæ, spongię vstæ, pilorum leporis subtiliter incis. an. ʒ1. Misce. fiat puluis, expertum est.

Puluis in stillicidio vrinæ.

Rec. Spodii, rosar. an. ℈2. sem. portulacæ lactucę, antheræ, sumach, succi liquiritiæ, sand. alborum, dragacanthi, lentium mundatar. coriandri in aceto infusi, an. ʒ1. Misce. f. puluis, da cum liquore stiptico.

Puluis expertus in macula oculorum.

Rec. Sacchari candi, tuthiæ præparatæ ʒ2. pulucrisentur, & cum aqua rosarum in pelui aspergantur, imeretur puluis, super fumo ligni aloes & modicum thuris, postea exiccetur vt alcohol, Misce. f. puluis.

Puluis expertus in icteritia & Hydrope.

Rec. Cantharid. adustar. ʒ1. vel ℈2. da ℈ß. cum vino, quia multam humiditatem per vrinam euacuat, vbi aduruntur, adde parum gummi cerasarum, misce.

Puluis supra vulnera capitis debet poni.

Recip. Ireos, farinæ orobi,

thuris aristolochiæ, cort. capparorum, myrrhæ, sarcocollæ, sang. draconis, myrtill. nucis cupressi, Misce f. puluis.

Puluis apertiuus hæmorrhoid.

♃. Hellebori nigri ʒ1. pulueriza & misce cum succo cæpe, postea exicca, & hoc fiat quater, deinde cum felle tauri licinium imponas tandiu donec fluxus cesset.

Puluis qui supra commissuram capitis frigidi aspergi debet.

Rec. Caryophil. cubeb. ligni aloes, piperis longi thuris, maioranæ an. ʒ ß. rosʃ. lambrusci, sandal. alb. ana ℈ 1. Misce, fiat puluis.

Aliud ad idem sed in calido.

Rec. Spodij, coral. rub. lambrusci, rosʃ. rub. coriand. an. ʒ1. macis, caryop. ana ℈ ß. Misce.

Puluis ad descensum catharri.

Rec. Flor. camomil. ʒ 1. maioranæ, mastiches, thuris, nucis cupressi, cubeb. caryoph. nucis mosc. macis an. ℈ 3. Misce. f. puluis.

Puluis in discrasia calida cordis.

Rec. Rosarum, spodii, sem. portulacæ, berberis, borraginis an. ℈ß. boli, carabe, ligni aloes, caryoph. an. ℈ ß. sem. cucum. ʒ1. camphoræ gr. 8.

Puluis carminatiuus.

Rec. Sem. anisi, fœniculi, amomi, petroselini, rutæ, pulegii, calamenti origani an. ʒ2. seseleos, apii, leuistici an. ʒ1. cimini piperis an. ʒ1. ß. cinnamomi zz. an. ʒ6. liquiritiæ mundæ ℥ 3. Misce. f. puluis subtilissimus.

Puluis ad idem.

Rec. Piperis ℥ ß. sem. anisi, fœniculi, seseleos, apii, carui, ameos, amomi, euphrasiæ, zz. granorum parad. galangæ an. ʒ2. baccarum lauri ʒ3. liquiritiæ ℥3. Misce. f. puluis.

Puluis ad oculos valens.

♃. Ruthæ, chelidoniæ, euphrasiæ sicc. an. ℥ ß. sem. seseleos. carui cimini an. ℥1. cinnam. ℥2. piperis longi, cubebarum, carpobalsami, sem. apii, an. ℥ß. sacchari q. s.

Puluis partum facilitans.

♃. Sauinæ, pulegii, artemisiæ an. p.1. cort. cassiæ fistulæ 2. ʒ ß. croci ℈ß. cinnamom. 1 ʒ. ß. galbani, myrrhæ an. ℈ß. Misce f. puluis, da ʒ1. cum vino calido. Si vero decoctionem vis, quæ melior erit, adde ficuum dactylorum an. n. ij bulliant in ℥6. vini ad consumptionem tertiæ partis, cola, da ℥3 calide.

Puluis elegans contra stranguriam.

♃. Sem. apii, petroselini, granor. pœoniæ, sem. saxifragię, genistæ an. ʒ1. ß. sem. anisi, fœniculi carui an. ℈1. sem. com. frigidorum mundatorum an. ʒ 1. milii solis ʒß. spicæ, cinnamomi an. ℈2. liquiritiæ ʒ3. sem. papa. albi ʒ1. ß. lactucæ, portulacæ an. ʒß. sachari ℥1. ß. Misce. f. puluis, da ʒ1. ß.

Puluis stringens fluxum sanguinis immoderatum.

♃. Gummi dragacanthi arabici torrefac. an. ℈1. sang. draconis corall. rub. lapidis hæmatitis an.

ʒß.

ʒß. da ℈4. cum aqua plantaginis adiungendo psilij assi ossis de corde cerui, carabæ an. ℈1. Misce. f. puluis.

Puluis elegans ad sanguinem coagulatum.

℞. Rhabarb. elect. laccę, terræ sigillatæ, mumiæ sperma cæti an. ʒ1. Mice. f. puluis, da ʒ1. bis in die, facta tamen euacuatione vtraque si opus est.

Puluis ad vertiginem & epilepsiam.

℞. Maioranæ balsamitę, betonicæ, saluiæ, rorismarini, lauendulæ, melissæ, sticad. arab. an. ℈1. coriandri præparati nuc. mosch. cinnamomi an. ʒ3. cubebarum, cardamomi, galangæ, piperis longi, sem. gallitrici, visci quercini, gran. pœoniæ, an. ʒ1. caryoph. macis, zedoariæ, zzb. sem. fœniculi, carui, agni dei, carpobalsami, Xilobalsami an. ʒß. Misce. f. puluis.

Puluis matricem confortans ad conceptionem.

℞. Piperis longi, zz. galangę, spicæ nardi, seseleos, gran. pœoniæ, nucum mosch. zedoariæ cardamomi cubeb. cassiæ ligneæ, an. ʒ2. gran. paradysi ℥ß. saluiæ, mentæ, maioranæ, nepetæ diptami an. ʒ1. coaguli leporis ℥ß. sacchari ℥1. Misce. f. puluis, da ʒ 1. mane ieiuno, in aurora cum brodio cicerum.

Puluis ad idem.

℞. Pulu. reginę ℥1. spec. diamargarit. calid. ℥ß. musci gran. v. sem. anisi, maratri, cymini an. ʒ1. Misce. fiat puluis, comedat hora vna ante cænam. cum pane asso, & in vino madido cum hoc puluere.

Puluis lac generans.

℞. Anisi ʒ3. da sero in introitu lecti cum brodio cauilum.

Puluis expertissimus ad elongationem vuluæ.

Re. pulueris facti ex corticibus exterioribus nucum exiccati & puluerisati, imponatur cochleari, ligetur, ac sub vulua ponatur. Ad hoc fortius valet puluis aluminis tamen combusti, positi vt supra, fortius adhuc sal armoniacum vstum & positum vt supra.

Adhuc pulchrius.

Rec. Ros. balaustiarum, cort. granatorum hypocistidos, acacię an. ℈1. pyrethri ʒ ß. cinnamomi piperis albi an. ℈ß. myrrhæ gr. v. expertus est.

Puluis præseruans à peste.

Rec. Sem. citri, acetosæ an. ʒ2. boli pręparati ℥ 1. diptami, gentianæ, tormentillæ an. ʒ2. cinamomi electi ℥ 1. margaritarum, saphirorum, ossis de corde cerui, sandal. omnium, ozymi an. ʒ1. Misce. f. puluis, da ʒ1. vel ʒ2. vel 3. vel 4. postea bibat parum aquæ acetosę desuper.

Puluis ad imprægnationem.

℞. nucum mosch. zz. cubeb. an. ʒß. piperis longi masticis, cinnamomi an ʒij. galangæ ʒß. linguæ auis, raturæ eboris, seseleos been vtriusque ana ℈ii. Misce. fiat puluis, da ʒj. ß. ieiune, cum aliquo liquore diebus con-

tinuis aliquibus.

Puluis muscatus optimus ad vermes.

℞. Sem. atriplicis ʒi. sem. sancti ʒii. rad. gram. hyssopi, abrotani an. ʒß. liquiritiæ ʒi ß. sem. anethi ℈ ß. musci ℈ ß. f. puluis, da cum aqua graminis calida.

Puluis alius muscatus ad idem.

℞. Sem. atriplicis, portulacæ polii motani, origani an. ʒi sem. sancti ℥ ß. liquiritiæ ʒj. lupinorum ʒ ij. musci ambræ ana ℈ ß. misce. fiat puluis.

Puluis ad eminentiam vmbilici.

℞. Lupinorum petias, panni linei an. ℥ß. combure & cum vino misce vt emplastrum, & tunc suprapone supra vmbilico.

Puluis mundificans gingiuas.

℞. Ramusculorum querci, balaust. ana p. 1. gallarum, sumach, granorum myrthi cupularum glandium an. ʒi. vitrioli albi, aluminis an. ʒj. ß. antophyli, sem. rosar. an. ʒij. ß. pistentur grosso modo, & bulliant in ℔. ij. ß. vini fortis, donec. ℔. i. ß. remaneat, deinde ablue in die, & postea cum suprascripto puluere dentes & gingiuas leuiter frica. ℞. masticheṡ, sandaracæ hypocist. an. ℈i. thutiæ præparatæ ʒi. vitrioli albi ʒ j. ß. Misce. fiat puluis.

Pulsus Casui & percußioni.

℞. Laccæ, myrrhæ an. ℈ij. boli ʒj. ß.

Puluis ad idem.

Rec. boli, terræ sigillatæ rubiæ tinctorum, rhabarb. electi ana ʒj. ß. myrtill. ʒi. croci, costi. an. ℈j.

Puluis ad idem.

℞. Boli, balaustiorum, amygdal. amar. an. ʒi. sang. draconis, myrtill. ana ʒß. da cum succo arnoglossæ, & præcipue vbi sanguinem spuunt.

Potio secreta in peste, & nulli reuelanda est.

Comedat omni die herbam verbenæ masticando, donec gustus deglutiatur. Vel da succi eius ℥ß. cum vino aut brodio ad bibendum, & verum scias esse hoc secretum, quia mirabile est, potes etiam syrupum facere, sed non tantum valebit.

Potio breuis Cordialis.

℞. Theriacæ ʒi. ß. aquę muscatæ rosatæ q. s.

Potio excellentissima ad debilitatem neruorum.

℞. Puluis pyrethri ʒ ß. aquæ rorismarini ℥iij. bibat mane in aurora diebus continuis 30. quia miraberis effectum.

Potio experta ad idem.

℞. Mithridati vetustissimi ʒij. aquæ saluię agrestis ℥iij. da xv. diebus.

Potio sedans dolorem ventris post partum.

℞. Trypheræ magnæ ℥ iij. decoct. arthemisiæ. q. s.

Potio somnorifera in phreneticis.

℞. Papaueris albi ℥ß. cort. mandragoræ, sem. hioscyami albi an. ʒi. terantur grosso modo, ponantur in petia rara, postea accipe ℥vi. aquæ nenupharis, in qua per horas sex stent, deinde post prandium vel cœnam da ℥i. ß. vel ℥ij.

Potio experta diuretica lapidem frangens in renibus & vesica.

℞. Radic. raphani syluestris ℥ii. saxifragiæ ℥iii. liquiritiæ ℥ i. lapidis lyncis ʒj. bulliant in vino & modico mellis, da ℥ iiii. quoties opus fuerit.

Potio secretissima ad debilitatem cordis.

℞. Pulu. Zedoariæ ℥ i. vini albi aromatici aut maluatici ʒii. aquæ melissæ ℥ iij. Misce, fiat potio, detur tepida 4. vel 5. diebus.

Potio ad idem sublimis.

℞. Aquæ florum aut foliorum croci ℥ iiij. musci gran. iij. Misce.

Potio experta ad confortandum stomachum frigidum.

℞. carnis ʒj mastic. ℈i. grana piperis integri n. ij. bulliant & f. potio, quia experta est.

Potio Imperialis Maximiliani aureis literis in libro suo scripta, inuēta, contra intensum dolorem colicum, quam post primam euacuationem clysteri ieiuno tepide dabat.

℞. Ruthæ absynthij an. p. 1. cimini, carui an. ℈ß. gran. piperis integrorum n. 20. bulliant in vino albo & aqua camomillæ q. s. pro haustu vno, deinde addatur theriacæ probatæ philonii an. ʒi. sperma ceti ℈i. opii gr. ij. Misce. tepide detur ieiuno, philonium dico sine euphorbio, videbis certe operationem.

Potio ad ascensum matricis experta.

℞. Stercoris equi auenam solum comedentis ʒii puleg. Caryoph. ℈ii. pulu. carabe ʒij. vini gramini ℥x. terantur, bulliant, in simul colentur, in duas partes diuides, quarum vnam da mane tepide ieiuno, deinde bene se tegat, potest etiam alia hora dari.

Potio diaphoretica.

℞. Claudę equinæ m. j. rad. os. mundæ ℥i. ß. tragacanthi ʒ vi. bulliant in vino q. s. coletur, pro vno haustu da quando opus est.

Potio in hydrope experta quia diuretica est.

℞ Grillos aut cantaridas, ablatis alis & capitibus in furno combustis ℈ij. cum aqua conuenienti.

Potio nobilis & experta, mundificans vias vrinæ, saniem, arenulam expellens & menstrua prouocans.

℞. Lixiuij cineris truncorum fabarum ℥iiij. tepide bibat ieiune, si addes sanguinis hirci præparati ℈ß. pulueris diuretici gr. viii. præstantiss. erit remedium.

Potio ad scrophulas.

℞. Rad. brusci, asparagi, polypodii violarum esulę, bismaluę, ireos, tragacanthi, ellebori nigri acori rad. cimarumque oliuæ, stœchados, pœoniæ, scrophularię ana m. 1. squillę ℥ß. coceognidii ℥ iiii. cimini ʒvi. rad. herbæ & omnia infundantur in ℔. iiii. vini per diem naturalem, postea bulliant, vsque ad consumptionem medietatis, & sic stet in infusione per vnam diem, colentur & cum melle dulcorentur, da ℥iii. in aurora, & horas 4. desuper ieiuna.

Potio ad idem.

℞. Scrophulariæ ℥iii. violar. azari arist. rotund. rad. bryoniæ, mali terrę an. ℥i.

Potio ad idem.

℞. Cinnamomi, caryoph. nu. mosch. spicæ olibani an. ʒj. piperis ℈ii. coriandri ℥ß. diagridii ʒij. Misce. f. puluis: da ʒi. cũ aqua scrophulariæ.

Potio ad matricem frigidam & humidam.

℞. Cyperi ʒvi. rad. mandrag. ℈iiii. hyssopi artemisiæ an. m i. sem. ameos, seseleos an. ℥j. agni casti ℥ii. piperis longi, cassię ligneę an. ℥ß. hellebori nigri ʒii. gran. pœoniæ ℥ß. sacchari q. s. da in aurora ℥iiij. cum ʒj. tripheræ magnæ sine opio facta ante purgationem cum myrabolanis, & hoc fac ad duas purgationes menstruales.

Potio Rhabar. de opilatiua hepatis ac viarum vrinæ excellens.

Rec. Rad. petroselini asparagi brusci, apii, rubeæ tinctorum ana ℥ß. liquiritiæ ʒvi. sem. lactucæ endiuiæ, cucumeris, cucurbitæ melonum ana ʒij. rhabarb. ʒiij. non in petia ligati sed puluerisati, & in decoctione iam facta impositi, da ℥iiij.

Potio in febre acuta loco potus.

Rec. Prunorum num. xx. sem. lactucæ, portulacæ endiuiæ, cichorii cucurbitæ ana ℥ß.

Potio menstrua prouocans breui.

Rec. Cyperi, cappari, acori zizeleos ana ℥i. asari ℥j. ß. rubiæ tinctorum ℥ij. ß.

Potio elegans solutiua in ascyte.

Rec. Fumi terræ m. I. ß. absynthij, eupatorij an. m. I. spicæ nardi ʒi. endiuiæ p. I. bulliant omnia in aqua qu. s. pro haustu vno, coletur, intus addatur myrobal. citrin. ℥ß. bulliant iterum vnica ebullitione, stet per noctem in infusione, mane coletur, intus addatur rhabarb. puluerisati ʒi.

Potio ad imprægnationem.

℞. Cort. mandragoræ, gran. pœoniæ, sem. agni casti, ros. rub. piperis longi, cassię ligneæ ana ℥ß. terantur & bulliant in vini rubr. ℔. iii. vsque ad consumptionem medietatis, coletur postea accipiantur ℥iij. in quib. dissoluatur trypheræ magnæ sine opio ʒi. & bibat in aurora interuallatis diebus, & incipiat post menstrua diebus xiiij. continuis balneet se, & balneo comedat ieiune & quotidie, etiam ieiune de siseleos.

POMVM.

Pomum odoriferum ad caput frigidum.

Rec. Gran. paradysi, pulegij origani, calamenti, serpilli ana ʒi. ß. rutæ, sticad. arabici, maioranæ ana ʒii. macis ℥ß. garioph. storacis, calamitæ ana ʒi. ß. laudani ℥ii. musci ambrę ana gran. v. infusionis dragacanthi in vino infus. qu. s. fiat puluis.

Pomum odoriferum capitis confortatiuum quod nudum manibus gestari debet.

℞. Rof. rub. ʒ ii. maioranæ, flo. lauendulæ anthos ℥i. cort. citri ʒi. ß. ligni aloes, caryoph. an. ʒi. cinnamomi ʒij. ſtoracis, calamitæ ℥ij. benzuen. ℥ß. galliæ moſch. aliptæ moſch. ana ʒ iii. laudani ʒ iii. infuſionis tragacanthi in aqua roſata muſcata, ſtoracis liquidæ an. q. ſ. muſci ambræ an. ℈. ß. olei de ſpica, parum malaxentur.

Pomum confortatiuum capitis frigidi.

℞. Storacis, calamitæ ℥i. caryoph. macis an. ʒii. ß. ligni aloes ʒvj. ladani ℥i. ſpicæ ʒi galliæ moſch. ℥ß. moſci ambræ an. ℈ß. infuſionis tragacanthi qu. ſ. ex hoc eleganti pomo ſi lubet trochiſcos facere potes, quia elegantis ſunt odoris.

Pomum aliud ad idem.

℞. Folior. citri ſpicæ an. ʒß. garyoph. nuc. muſcatæ, ligni aloes an. ℈ ii. laudani ℥ ß. muſci gran. iij. infuſionis tragacanthi, aqua maiorana muſcata q. ſ. fiat pomum.

Pomum odoriferum capitis frigidi.

℞. Laudani ʒß. nigellæ cort. citri, nuc. moſch. garyoph. ligni aloes an. ʒ ß. galliæ moſch. ʒij. muſci ambræ an. gran. iij. infuſionis tragacanthi in aqua ſaluię q. ſ. fiat pomum.

Nota quod huiuſmodi odorifera dari non debent niſi bene euacuato.

Pomum contra peſtem Montagnanæ.

℞. Storacis calamitæ ʒi. ß. flor. bugloſſæ ℈ ii. garyoph. ʒj. been vtriuſque ana ℈i. ligni aloes ℈ij. myrrhæ, calami aromatici, nuc. moſchatæ, ſpicæ, thuris, maſtiches an. ℈i. muſci ambræ ana gr. viij. croci ℈ j. carabæ ℈ij. ſemperuiuæ ʒ iii. camphoræ ℈ ij. trium ſandal. an. ʒj. roſ. rub. ʒiii. ſucci portulacæ, ſucci arantiorum an. ʒij. coriandri torrefacti, nenufar. ana ʒ ii. corall. rub. ſpodij ana ʒß. ſyrupi de citro boli ana ℥ ß. terræ ſigillatæ ʒij. laudani infuſi in aqua roſata & aceto, ℥ij. infuſionis tragacanthi in aqua roſar. qu. ſ. fiat pomum.

Pomum odoriferum.

℞. Storacis, calamitę ℥ß. ſandali muſcatellini ʒ ij. caryoph. ℥j. laudani ℥j. ß. camphoræ ℈i. ſtorac. liquidæ ℥ j fiat pomum, cum infuſione tragacanthi in aqua roſata muſcata.

Pomum odoriferum in deſcenſu catarrhi.

℞. Laudani ℥j. ligni aloes ſtoracis calamitæ, coſti ſpicæ, olibani ana ʒß. nucum moſch. cupreſſi, ſandaracę ana ʒi. nigellæ, cinnamomi, caryoph. an. ʒ ii. galliæ moſch. aliptæ moſch. an. ʒ i. ß. muſci ambræ gran. vj. cum aqua roſata & pauco vino f. pomum.

Pomada ſic fit.

Rec. Pomorum dulc. mundatorum à cortice & ſemine n. 6. aquæ nenupharis, plantaginis, roſar. an. gr. I. caryoph. ʒiꝭ. fac decoctionem vſque ad me-

dietatis consumptionem, postea coletur & bene exprimatur, deinde intus addatur axungiæ caprinæ colatę quarta vna, ceræ albæ ℥j. axungiæ gallinæ ℥.ß. bulliant hæc vsque ad mediam consumptionem, & dimittas infrigidari cum spatula semper agitando, deinde adde camphorę ʒii. aquę muschatæ ℥ß. musci ℈i. fiat ad modum vnguenti liquidi.

Pasta ambra ex qua pomæ aut pater noster facere pote-.

℞. Laudani purissimi ℥iiii. benzuin ℥iß. storacis calamitæ ℥ii. aliptæ moschatæ ℥i. galliæ moschatæ ℥i. garyoph. cinnamomi an. ℥ß. macis amyli an. ℥i. musci ℈i. infusionis tragacanthi in aqua rosata, muscata q. s. fiat pasta.

Pasta Hartmanni.

℞. Pul. saponis ℔.iii. laudani garyoph. Ireos an. ℥vi. storacis calamitæ ℥ß. musci optimi ℈ß. aq ros. q. s. fiat pasta.

℞. Saponem in aqua rosarum bene lotum quantumuis garyoph. ℥i. & pone saponem in testa noua ad ignem cum aqua rosarum, & fac bullire parum semper agitando cum spatula & dum bullit pone medietatem pulueris garyophyllorum, & aufer ab igne, & sine parum infrigidari, & pone aliam medietatem pulueris & cùm posueris cooperi bene, & dimitte infrigidari, & cùm formare volueris pone parum olei benzuin, & erit optimum pomum odoriferum.

PVRGATIO.

Purgatio choleræ.

℞. Violarum ℥i. prunorum num. x. Sebesten num. vi. Iuiubarum num. xv. coquantur in aqua s. a. pro haustu vno, stent per horas vi. in infusione coletur, intus dissoluatur Elect. de psillio de Zucharo rosat. aut diaprun. solutiui.

Purgatio alia ad idem artificialis.

℞. Violarum ℥i. prunorum num. xii. Sebesten num. x. Iuiubarum num. xx. bulliant ℔.ii. ß. aquæ vsque ad medietatem, coletur, intus addatur tamarindorum ℥ß. myrabolanor. citrin. an. ʒii. mannæ ʒvi. item bulliant, coletur, colaturæ ℥v. addantur electuar. q. vis vt Rhabarbari.

Purgatio ad inflammationem choleræ & sanguinis.

℞. Prunorum num. x. tamarindorum ʒvi. myrobalanorum citrin. ʒii. ß. pruna & tamarindi bulliant in aqua q. s. ita quod ℥viii. remaneant cum prunorum Iuiubarum an. num viii. colentur, deinde myrobalani contusi intus addantur & bulliant postquam per noctem in infusione steterint & mane bullierint, colentur, colaturæ addantur, mannę ʒii. cassiæ extract. ʒiii. de succo rosarum ʒii. ß. syr. granat. vel de acetositate citri ℥ß. macis gr. i. Misce.

Purgatio ad idem.

℞. Prunorum Sebesten an. numer. x. tamarindorum ʒxi. florum nenupharis violarum, rof. rub. lactucæ an. p. j. bulliant in aqua q. s. ita quod ʒviii. remaneant, coletur, quibus addatur ʒiii. pulu. myrobalanorum citrinorum per noctem infusorum, postea mane colentur, colaturæ adde vt supra, & si adhuc magis comprimere vis, da in substantia ʒ i ß. Myrobal. citrinor.

Purgatio elegans nobilis & artificialis, ita vt nulli sit manifestum.

℞. Pullum iuuenem extractis visceribus in cuius ventre bulliant hæc.

℞. flores frigidos an. p. i. Rhabarbari electi ʒiii. scammoneę ℈ii. bulliant & fiat iusculentum & bibat cum gran. i. macis, quia soluit sine torsione, potes & myrobalanos addere, & permutare cum medicinis respicientibus phlegma aut alios quosuis humores.

Purgatio ad idem elegans.

℞. Passularum ʒß. coctarum in aqua violarum per mediam horam, colentur per cribrum, deinde aspergantur cum ʒ ii. pulu. scammoneæ, da quando vis 30. aut 40. & non plus cum panatella.

Purgatio ad choleram & sanguinem.

℞. Prunorum num. x. passularum mundat. ℥i. ß. violarum borraginis buglossæ fumi terræ an m. i. quatuor sem. frig. maior. mundat. an. ℈. ii. fiat decoctio in aqua q. s. donec ℥viiii. remaneant, quibus addatur cortic. myrobalanorum citrinorũ puluerisato ʒvi. stent per noctem in infusione, mane coletur adde supra.

Purgatio elegans ad idem.

℞. Ros. violarum capill. veneris an. m. i. prunorum num. xv. iuiubarum Sebesten an. numer. viii. bulliant s. a. in aqua q. s. ita quod ℔. i. remaneat, coletur, cui addatur tamarindorum ʒvi. pul. myrobal. citrinor. ℥ß. stent per noctem.

Purgatio elegans tibi sæpe experta in dolore stomachi, intestinorum & tenasmone à materia cholerica.

℞. Prunorum Damascenorum num. v. Sebesten num. iii. flor. borrag. violarum buglossæ thymi epithymi fumiterræ an. p. ß. passularum ab arillis mundatarum ℥. ß. fiat horum decoctio. s. artem in aquis endiuiæ lupinorum an. ℥. vi. colentur, intus dissoluatur pulueris myrobalanorum (adustorum, si lubet) citrinorũ ℥ß. vel ʒvi. & si aliquid de phlegmate admixtum adde Chebulorum ʒii. stent per noctem in infusione mane bulliant vna ebullitione, colentur, intus addatur Rhabarbari electi ʒi. syrupi granat. ʒ. ß. misce.

Purgatio elegans ad choleram.

℞. Capill. veneris hepaticæ violarum ʒ ß. quatuor sem. frigid. maior. contusor. an. ℈i.

prunorum num. xv. Iuiubarum Sebesten nu. iii. liquiritiæ passularum an. ℥ß. bulliant s.a. in aqua q.s. ita quod ℔. i. remaneat, coletur, intus addatur tamarind. ʒß. pulueris Myrobal. citrin. ℥ß.

Purgatio alia ad idem.

℞. Capill. vene. endiuiæ borraginis scolopendriæ, hepaticæ violarum p. i rad. fœniculi ʒii. quatuor sem. frigid. cõtusorum maior an. ʒi. iuiubarum prunorum Sebesten an. n. viii. bulliant adde myrobal. citrin. ʒiii. tamarindorum ℥ß. bulliant & colentur: Rhabarbar. electi ʒi. Spicæ gran. i. Iterum vna lenta ebullitione bulliant, coletur, intus dissoluatur sachari rosati noui propter stomachorum ʒii. Misce.

Purgatio ad Sodam phlegmaticam catharrosam.

℞. Flor. borraginis violarum an. m. i. polipodii ℥ß. turbith anisi an. ℈iiii. zinzib. ℈ii. passularum mundat. liquiritiæ an. ℥ß. terantur & bulliant in ℔. i. aquæ vsque ad consumptionem medietatis, colentur, intus addatur chebulorum ℥ß. agarici albi ℈ii. iterum vna lenta ebullitione bulliant in qua per noctem stent, mane colentur, intus dissoluatur elect. de dactylis ʒi. ß. Macis gr. i. Misce.

Purgatio ad icteritiam.

℞. Myrobalanorum citrin. ʒvi. prunor. nu. x. terantur & bulliant in aqua q.s. ita quod ℥. vi. remaneant, stent per noctem in infusione, mane coletur, & iterum intus bulliat, secundum Rhabarb. electi, ʒii. vel ʒi. fortiter coletur, & intus addatur Syr. ros. Nenupharis aut aliarum &c. potes etiam addere electuarium de succo rosarum. prassium expertum, adiãthos hepatica & polytricum, expertum eupatorium endiuia, illa à proprietate valent inquit Placentinus.

Purgatio in tenesmone & dysenteria.

℞. Myrobal. citrin. emblic. an. ʒvi. ros. amb. sumach, balaustiorum acaciæ an. ℈i. sem. anethi fœniculi ameos an. ʒß. bulliant postea, adde Syrup. citonior. aut myrtill.

Purgatio elegans contra phlegma in stomacho.

℞. Turbith albi & à cortice mundati agarici trochiscati an. ℈ii. ß. zinzib. ℈ß. Spicæ gr. v. hyssopi ℈i. terantur & fiat infusio in aqua decoctionis passularum q.s. & bulliant secundum artem, in qua ebullitione stet per noctem, deinde mane coletur, & intus dissoluatur electuarii elescoph ʒii. de dactylis ʒi ß. de succo rosarum ʒi. macis gr. ii. syr. acetos. compos ℥. ß. i. misce.

Purgatio ad idem pulchra & præcipue in mixta.

℞. Eupatorii azari an. ℈i. agarici albi ʒii. Rhab. electi ʒi. ß. Spicæ zinzib. an. gr. v.

Purgatio ad Melancholiam.

℞. Chebulorum nigrorum an. ℥ß. flor. borraginis buglossæ stœcad. arab. thymi, epithymi herbæ vtriusque buglossæ cum rad. an. p. i. fumiterræ, chamedryos, chamæpitheos, an. p. ß. agarici

agarici ʒj. polypodij ℥ß. fol. Sennę ʒ vi. liquiritiæ passul. an. ʒiij.

Purgatio ad idem.

℞. Flor. borraginis bugloss. viol. thymi, epithymi, an. ℈j fol. Senæ ℥j. polypodii ℥ ß. passul. mundat. liquiritię an ʒiij. fiat decoctio in sero Caprino q. s. pro haustu vno coletur, intus infundatur myrob. emblic. bellic. an. ℥ß. stent per noctem in infusione, mane verò fricetur manibus & vna ebullitione bulliant, colentur, intus dissoluātur electuaria quęuis.

Purgatio ad idem.

℞. Flor. melissæ nenupharis borraginis buglossæ violarum thymi, epithymi, stœcados arab. an. p. j fol. Sennæ ℥ß. fiat decoctio in sero caprino q. suf. pro haustu vno, coletur, intus addatur prunor. emblicor. an. ℥ß. stent per noctem in infusione.

Purgatio sublimis ad idem, multoties experta in melancholia euacuanda, & est secretum.

℞. Flor. borrag. bugloss. Sem. acetosæ, scariolæ, endiuiæ & violarum adianthos, polytrichi an. ʒ ij. fisticorum in succo buglossæ per duos dies & noctes infusorū ℥iiij. pinearum, similiter infusarum ℥iij. cort. myrobal. Indorum ℥j. Hyacinth. Smaragdi, Saphyri an. ʒi. ossis de corde cerui, doronici Zedoariæ, an. ʒij. lapidis Lazuli armeni præparatorum an. ℈ij. ß. margaritarum elect. ʒjß. syrupi de pomis ℥v. musci gr. ij. ambr. gr. iiij. sachari q. s. Huic simile secretum est sequens.

Purgatio elegans solutiua, experta in melancholia euacuanda.

℞. Thymi, polypodii, Sennæ, centaureæ an. ʒj. lapidis armeni pręparati ʒij. ellebori nigri ʒß. diagridii gr. xv. Myrobal. indorum ʒiij. flor. violarum nenupharis melissæ buglossæ, cinnamomi elect. macis, Sem. basiliconis, been albi, an. ʒß. terantur, & cum ℥ij. passularum confrictarum & Syr. myrobalan. indorum, conseruationis earum aut Syrupo de citro q. s. fiat electuarium, da mane in aurora cum aqua lactis aut Zuchari ʒii.

Nota quod ex istis elongatioribus purgationibus Syrupos longos magistrales & conuenientes facere potes, etiam in omni tal. purgationis decoctione addere succi pomorum dulcium ℥iß. vel ij. vt lubet plus vel minus & elegans erit.

Purgatio elegans & artificialis in Melancholia.

℞. Aquarum bugloss. melissæ borraginis an. ℥iiij. polypodii grosso modo contusi ʒiii. agarici albi ʒj. passularum liquiritiæ an. ʒij. stent per diem in infusione, postea bulliant duabus ebullitionibus coletur, postea infundatur Chebulorum contusorum ℥ ij. Indorum ʒj. epithymi ℈ii. ʒʒ. macis an. gr. v. flor. borragin. bugloss. cuscutæ stœchad. arab. an. ℈j. iterum vnica ebullitione bulliant, coletur, addatur diacatholicon diasennæ.

Purgatio ad idem.

℞. Eupatorij fumi terræ an. p. j. stœcados arabici ʒi. epithymij ʒiij. chebul. emblicor.

belliric. an. ʒii. turbith. agarici an. ʒi. polypodii foliculorum ſennæ an. ℥ß. ſquinanthi ℈i. ellebori nigri ʒ.i. paſſularum liquiritiæ an. ℥ß. hamech. diacatholicon diaſennæ an. ʒii.

Purgatio ad idem.

♃. Vtriuſque bugloſſi cum rad. fumiterræ, chamædryos, chamæpytheos, eupatorii, camomeli an. p. i. polypodii foliculorum ſennæ an. ℥ vi. capillorum vener. epithymi ſtœcados arab an. ʒi. ſquinanthi ʒß. ellebori nigri ʒiß. ſucci pomorum dulc. ℥i.ß. flor. borrag. bugloſſ. an. p i.

Purgatio elegans phlegmatis & Melancholiæ.

♃. Hellebori nigri ℥ß. Rhabarb. electi ʒii. turbith ʒiß. foliculorum ſennæ, ʒvi. croci ʒʒ. an. ʒß. ſpicæ ℈.ß. macis nuc. moſchat. cinnamomi garyoph. an. ʒi. ß. liquiritiæ raſæ ℥i. ſyrupi de ʒʒ. conditi & de chebulis conditis q. ſuff. fiat elect.

Purgatio elegans.

♃. Agarici albi ʒi. follicul. ℥i. thymi epithymi an. ℥i. polypodii ℥ß. ſem. aniſi fœniculi ʒii. prunorum num. v. diacatholicon. diaſennæ diacarthami.

PILVLÆ.

Pilulæ ad quartanam febrem.

♃. Coſti, ſpicæ, Myrrhæ, Chamædrios, Cinnamomi, Croci, Azari, ſquinanthi, Carpobalſami, Amomi, Scordeon, folii Ariſtol. rotund. Maſtiches, Caryophyl. Helleb. nigri, Gentianæ, Agarici, Polypodii, an. ℈ß. Diagridii ʒi. Aloes ℥ß. tempera vt vis, da cùm conuenit.

Pilulæ ad ablationem, appetuntur à materia cholerica.

♃. Roſ. rub. ʒß. Rheub. Myrob. Citrinorum, an. ʒi. Maſtiches ſand. alb. & Citrin. an. ℈ ß. ſpec. Hieræ picræ ad pondus omnium cum aqua Abſynthii fiat maſſa, potes ſi lubet Diagridium addere.

Pilulæ excellentes ad fœtorem oris.

♃. Cardamomi, Caryophyl. nucis Moſchat. Galangæ, Cinnamomi, Fol. lauri, Macis, Origani, ℈ß. ligni aloes, ʒiß. Moſchi, Ambræ, an. gran. vi. cum vino albo & aqua roſ. q. ſuff.

Pilulæ ad idem.

℞. Caryophyllorum, Galangę, Cyperi, Calami aromat. roſarum myrtyllorum, ligni aloes, ſpicæ folii, nucis Moſchatæ, Macis, Origani, Ireos, an. ℈ß. Muſch. gran. iii. cum vino.

Pilulæ hepaticis, aſchiticis & ictericis.

℞. Myrob. citrinorũ Rheub. ol. an. ʒi. maſtichis ſpicæ ſquinanthi roſ. rub. ſandal. alb. aniſi an. ℈i. laccæ ablutæ ℈ii. diagridii ʒß. croci ℈ß. ſucci Abſynthii eupatorii an. ℥ii. ſucci ſcariolæ q. ſuf. fiant pilulæ.

Pilulæ ad tympanitidem.

♃. Rheub. el. ʒii. carui ameos ana ʒi. turbith. coloquintid. an. ʒß. ſpicæ ℈i. cum ſucco eupatorii.

Pilulæ in aschite quando est febris & vrina rub.

℞. Rheub. elect. ʒi. turbith. agarici colocynth. zz. an. ʒß. sem. endiuiæ lactucæ cichorii opii an. ʒß. cum succo endiuiæ qu. suf. fiat massa.

Pilul. in aschite vbi non est febris neque vrina rubra.

℞. Fol. mezereon Rheub. an. ℥ii. euphorbij ℈ii. rosarum mastiches an. ℈i. turbith. colocynth. an. ʒß cum succo eupatorii aut absynthii q. suf. fiat massa.

Pilul. ad idem.

℞. Sem. endiuiæ cichorii lactucæ apii fœniculi petroselini an. ʒß. euphorbii mezereon an. ʒi. Rheub. ʒiij. colocynthid. agarici turbith. an. ʒß. spicæ mastiches rosf. rub. an. ℈j. succi Eupat. q. suf. f. massa.

Pilulæ ad hydropem elegantes.

℞. Pilul. de rhabar. ʒii. turbith. agarici ana ℈ii. pulpæ colocynth. ʒß. bdellii gran. viij. sem. fœniculi, cardamomi an. ℈j. salis com. salis nitri ana ℈ß. fol. mezereon præparat. ℈2. rorismarini, spicæ, cuscutæ ana ℈ß. cum succo ebuli & eupatorii quan. suf. fiant pilulæ ix.

Pilulæ ad pulsum cordis expertissimæ.

℞. Smaragdi el. carabæ ana ℥ ß. hyacinthi seminis Basiliconis an. ℈ij. cum aqua rosar. qu. suf. ℞. Pilul. commun. da in hora qua molestatur à pulsu.

Pilulæ ad oppilationem splenis.

℞. Ammoniaci ℥ ß. bdellij ʒii. agni casti cortic. capparorum, tamarisci, scolopendriæ an. ʒß. cum syrupo acetoso compos. q. s. fiant pilulæ vij. & postquam sæpè fuit digestus syrupis longis, & purgatus cum diasena, capiat diebus viii. pill. 2. hora vna ante cœnam, & hoc interuallatim sæpè reiteretur, quia laudabilis operatio est.

Pilulæ excellentes & probatæ contra debilitatem memoriæ vt vidi in quodam, qui memoriam amiserat, & his pilulis per mensem continue vtendo ad bonam memoriam rediit.

℞. Cubebarum calamenthi, nucis mosc. caryoph. an. ʒi. ambræ ℈ii. moschi gran. ij. fiant pilulę vj. cum succo maioranæ, da in introitu lecti vnam, vel ii. tribus diebus continuis.

Pilulæ stupefactoriæ ad dolorem dentium vehementem.

℞. Opii manu calefacti in pauca quantitate cum cera mixti, & in pil. redacti, ponatur denti doloroso, & subito cessabit.

Pilulæ stomachicæ purgantes choleram & phlegma sine impedimento.

℞. Specierum Hieræ picræ ℈ii. myrob. citrin. Indorum, agarici trochiscati, turbith. an. ℈ß. epithymi, ameos, anisi, ana gran. vi. diagridii ℈ß. cum liquore quemuis accipe f. pilulæ vii.

Pilulæ contra fumos à stomacho ad caput ascendentes, visumque clarificantes.

℞. Myrob. citrin. Indorum ana ʒi. ß. licii folii, cassiæ ligneæ, squinanthi, rosf. mastiches, cubeb. piperis longi ana

℈ß. agarici trochisc. ℈ij. colocynthid. ℈j. Spec. Hierę picræ ℥ii. euphrasiæ q.s.fiat massa.

Pilulæ ad fœtorem oris.

♃. Caryoph. cardamomi, macis, ligni aloes, folii costi, sandal. citrin. Xilobalsami cubeb. ana ℈ß. origani ʒß. galangæ, nucis mosch. an. ℈i. camphorę gran. ii. aquæ menthæ, rosaceæ muscatę, qu. suf. fiant pilulæ, da ante cibum 8. post 11. pil.

Pilulæ ad viscosos humores & ventositatem stomachi artheticos, podagricos & calculos nobiles.

℞. Emblicorum Indorum belleric. an. ʒi. bdellii sem. apii anisi, carui, ameos, maratri, rosceterach, masticheś, amomi ana ℈ß. cinnamomi cardamomi, acori, spicæ, croci, cassiæ ligneæ an. ℈j. hermodactyl. ℈iiij. agarici albi an. ʒß. colocynth. ʒj. cum aqua saluiæ, q. s. fiat massa.

Pilulæ ad Epilepsiam.

℞. Seseleos, Aristoloch. vtriusque, gr. pœoniæ, sem. ruthæ, stœcad. arabici, epithymi, polypodii, camædrios, camæpitheos, an. ℈ß. Myrtil. citrin. Indor. & Belleric. hellebori nigri, turbith. ana ℈i. colocinth. trocis. squillę an. ℈ii. lap. lazuli pręparati ℥i. castorei gran. vi. cum succo ruthæ.

Pilulæ ad hydropem calidam aschitem.

♃. Rheubarb. elect. succi eupatorii ana ʒi.ß. sem. scariolæ ℈ii. agarici ʒ ß. mezereon ʒii. succi scariol. q. s. misce fiat massa.

Pilulæ sub lingua cum quibus Lanfrancus restituit loquelam vni mulieri.

♃. Granor. lauri n. vi. euphorbii gran. vi. cum ficu mundo, (alii habent ficuum siccarum mundatar. num. vi.) corticib. ligno & sicco. f. xii. pilulæ, da vnam sub lingua bis in die, quibus si addis assam & castoreum meliores erunt, verum horribiliores.

Pilulæ contra pestem.

℞. Myrrhæ, croci, cornu cerui, spodii, sem. basilicon. been vtriusque, boli an. ʒß. flor. borraginis ℈ii. caryoph. cort. & sem. citri an. ℈ß. ambræ grana iiii. agarici trochisc. granator. an. ℈i. camphoræ ℈ ß. aloes ad pondus omnium cum vino.

Pilulæ elegantes ad choleram & dolorem capitis calidum.

℞. Myrob. citrin. Indorum an. ʒii. rheubarb. elect ʒi. sem. scariolæ, port. endiuiæ ana ℈i. diagridii ʒß. ros. rub. sand. alb. & citrin. an. ℈ß. cum succo scariolæ, q.s.

Pilulæ ad dolorem capitis phlegmaticum.

♃. Spec. hieræ picræ ʒi sem. apii, colocynth. an. ʒß. agarici trochis. chebul. ana ℈ii. cum succo saluiæ q.s.

Pilulæ elegantes ad idem.

♃. Agarici ʒiß. cassiæ ligneæ polypodii camędrios, camępith. masticheś, anisi, fœniculi cinnamomi, cubeb. ligni aloes, nucis mosch. costi piperis longi, granorum pœoniæ ana ℈i. turbith. ʒi. aloes ℥ ß. colocynthid. ʒ i. scammoneæ ʒß.

cum succo saluiæ.

Puluis ad dolorem capitis melancholicum.

℞. Thymi, epithymi, cuscutę, stecad. ara. hypericon. rad. capparorum, sem. anisi, fœniculi an. ℈i. colocynth. ʒj. scammoneę ʒß. myrob. Indorum chebul. an. ℥j. ß. aloes ℥ß. folior. senæ ʒii. tum doron. epithymi qu. suf. fiat massa.

Pilulæ ad duritiem splenis & quartanam.

℞. Rhabarb. elect. ʒj. costi, aristol. lon. rad. cappar. laccæ, absynthii, masticheſ squinanthi, azari, folii, spicæ celticæ, sem. anisi, apii, cassiæ ligni aloes, eupatorii, gentianæ an. gran. viij. croci, caryoph. an. ℈ ß. lapid. Lazuli abluti & præparati ℈ij. diacridii ℈ij. ß. cum diasenæ q. s.

Pilulæ ad choleram elegantes.

℞. Aloes ʒij. myrob. citrin. Indor. rheubarb. an. ʒi. spicæ, ros. rub. sand. citrin. alb. ana ℈ß scammoneæ ℈ß. succi solani. qu. s.

Pilulæ Bechicæ.

℞. Succi liquiritię, zuchari candi an. ʒv. amyli gummi tragacanthi, amygdal. dulc. ana ʒii. ß. syrup. de liquiritia quan. suf. fiant pilulæ latæ.

Pilulæ elegantiores ad materiam cholericam, melancholicam, adustam, descendentem à capite, phlegma quoque purgant.

℞. Mastiches, spicæ cassiæ ligneæ, cub. ligni aloes an. ℈i. caryophil. folii an. ℈ ß. colocynthid. agarici, turbith, hermodact. senę, epithymi an. ʒ ß. hellebori nigri ʒi. rhabarbar. elect. ʒi. ß. aloes ℥ß. conficiantur cum succo rutæ, in quo per noctem vnam residentiam fecerint ℈ii. scammoneæ, fiant pilulæ in aqua fumaria.

SYRVPVS.

Syrupus aperiens oppilationem hepatis, renum dolorem, & febrem mitigans ac ventositatem in intestinis dissoluens.

℞. Rad. marathri, apii ℥ß. liquiritiæ ʒij. borrag. capil. ven. amygdal. cuscut. absynthii, ros. an. m. j. squinanthi ʒj. sem. anisi ℥ß. petroselini, dauci, asparagi, cucurbit. melonum cucumeris an. ʒj. ß. spicæ, folii, mastiches an. ℈i.

Syrupus in febre acuta, siti, linguæ ariditate & caliditate, iuuenibus & cholericis conueniens.

℞. Prunorum, sebesten iuiubarum an. num. xv. flor. violarum, nenuph. solatri portulacæ lactucę an. m. j. bulliant postea adde mannæ granatæ ℥i. ß. granatos. acetos. ℔. j. zuchari q. s. pulcher fit si addis tamarind. ℥vi. in colore & incisione.

Syrupus ad idem nobilis, præcipuè in tussientibus.

℞. Iuiubarum, sebesten prunorum an. num. xv. liquiritiæ rasæ ℥i. borrag. violar. an. ℥ß. sem. maluæ, citoneor. ʒ ij. mannæ granatæ ℥i.

Syrupus ad stomachum ventosum frigid. dolorem hypochond. & diaphragmatis, corruptionem appetitus, necnon aperitiuus.

℞. Rad. endiuiæ, apii, acori an. ℥i. sem. anisi, fœniculi an. ℥ß. absynthii, centaureæ, cuscutæ, rof. an. m. j. squinanthi, spicæ, azari, folii an. ʒi. liquiritiæ ʒvi. bulliant postea adde rheub. in puppa ligati ʒii. & zuchari q.s.

Syrup. ad phlegma salsum & scabiē.

℞. Myrob. Indorum ʒvi. citrinorum ʒß. cuscutæ endiuiæ, lupulorum, fumiterræ, cichorii, capillor. veneris, epaticæ, absynthij, borraginis, buglossæ, violarum an. m. 1.rad. lapatii acuti ℥ii. rosar. sumach. an. ʒii. liquiritiæ ℥ß. prunorum, sebesten. num.xx.tamarind. ℥ß.thymi epithymi an. ʒi. Nota quod omnes istos & alios quoscunque vis, syrupos solutiuos facere potes, & præcipue in materia phlegmatica & melancholica secundum doctrinam Auicennæ.1.tertii cap. de canonibus curationis.

Syrupus in discrasia stomachi & laterum ventosa cum pallore cutis.

℞. Eupatorii, cuscutæ, absynthii, centaureæ capillor. veneris, rof. borrag. an. m. 1. radic. apii, acori an. ℥i. sem. anisi, fœniculi, marathri, apii an. ℥ß. liquirit. ʒi. spicæ, caryoph. galangæ, piperis longi, squinanthi an. ʒi. sem. scariolæ ʒi.ß.

Syrupus in omni vehementi inflammatione elegans & nobilis, qui & in peste solennis est.

℞. Succi, citri granat. acetos. vuarum immatur. aquæ rof. an. ℔.ß. aceti ℥iii. camphor. ʒß. zuchari &c.

Syrupus in caliditate hepatis febre acuta variolis asperis à sanguinis ebullitione ipsius feruorem comprimens, vnde & ebriis conueniet.

℞. Tamarindor. ℥i. sebesten, iuiubar. an. n. xv. sem. portulacæ, lactucæ, endiuiæ, maluę, cuscutæ, citrulli, cucum. sandal. amb. an. ʒi. rof. viol. an. p. 1. berb. ʒvi. vini granat. ℔. i. aceti rosar. ℥i. bulliant omnia donec ℔. iij remaneant, colatæ pastę addatur vinum granatorū & acetū, mānę ℥i.ß. aquæ rof. ℥iiij. camphoræ ℈i. iterum bulliant & cum saccharo dulcorentur.

Syrupus elegans aromaticus in omni frigida dispositione stomachi & hepatis & membrorum.

℞. Spicæ, azari, folii, squinanthi, mastiches an. ʒi. costi ciperi, carpobalsami, xilobalsami, amomi an. ℈ii.ß. galangæ caryophil. cardamomi, cub. nucis mos. macis & calomi aromatici an. ʒß. calamenti, mumiæ (vel menthæ) an. m. i. pass. enucleat. ʒvi. vini alb. ℔. i. aquæ lib. ii. moschi gran. iiij. zuchari, &c.

Syrupus de stœchados ad articulos.

℞. Stœchados ara. ℥i. calamenti, origani, saluiæ, thymi, epithymi, maioranæ, rorismar. an. m. j. acori ℥i. se. marathri, anisi carui an. ʒi. pyrethri ʒ iij. agarici albi ʒi chebul. ʒvi. pass. ℥ii. aromatizetur, cū puppa piperis longi, zz. calami aromatici, spicæ an. ʒß. cubeb. nu. mosch. macis an. ℈ii. Elegans est & pulcher, si aliqua iūcturas magis respiciētia addis.

Syrupus digestiuus phlegmaticis.

℞. Rad. petroselini, apii, brusci, asparagi graminis an. ℥i. infundentur primum diem in aceto, deinde parum exicentur, postea. ℞. hyssopi, calamenthi origani, maioranæ, camædrios abrotani an. m. j. sem. anisi fœniculi, carui marathri ameos an. ʒii. ß. zinzib. zedoariæ, spicæ an. ʒiß. fl. anthos ʒ iij. coquantur ad syrupi consistentiam.

Syrupus nobilis & expertus de buglossa ad melancholiam digerendã.

℞. Buglossæ cum. rad. ℥iij. fumiterrę, lupulorum salicis ℥i. co. fraxini tamarisci genistæ an. ℥ß. scolopendriæ ca. ven. melissę an. m. j. ß. se. melonum cuscutæ vrticæ, anisi marathri an. ʒij. thymi epithymi an. ʒj. ß. myrob. citrin. chebulor. an. ℥i. folic. senæ ℥ij. carthami ʒi. polypodi ℥j. ß spicæ calami aromatici, behen vtriusq; an. ℈. liquirit. ʒj. passul. ʒj. ß. vini albi ℥4. aceti squillitici ℥ iij. da diebus aliquibus continuis, & in splene excellentissimus.

Syrupus vulneratorum elegans.

℞. Cinnamomi ℥j. zz. ℥ß. galangæ, gr. paradysi, cardamomi, piperis vtriusq; caryophyll. an. ʒi mellis zuchari an. ℔. ij. vini clari ℔. iij. Misce. fiat claretum ex quo ℥v. dabis cũ ℈4. pulueris infrascripti. ℞. pimpinellæ, betonicæ, sanamundæ valerianæ, gentianæ, caryophyl. an. ʒi. pilosellæ ad põdus omnium, expertum est.

Syrupus ad sanguinis corruptionem vt lepra, scabies & id genus.

℞. Fumiterræ m. iij. buglossæ cũ radicib. scabiosæ, lupulorum, lapatii, capill. veneris polytrichi, scolopẽdriæ cichorii endiuiæ an. m. j. ß. liquiritiæ ℥i. sem. melon. cuscutæ acetosæ anisi an. ʒj. flo. viol. bor. buglossæ, ros. epithymi an. ʒi. ß. polypodii ℥ii. folliculorũ senæ ℥i. ß. myrob. Indor. chebul. citrin. an. ℥ß. se. carthami ʒii. passularum ℥j. ß. prunorum, sebesten nu. xx. tamarind. ʒvj.

Syrupus ad sanguinem infectum.

℞. Rad. enulæ campanæ, lapatii acuti an. ℥j. follic. senæ ℥j. ß. fumarię, scolopendriæ, epaticæ an. m. ij. lupulor. cuscutæ, absynthij endiuiæ, cichorii an. m. j. prunorũ n. xx. sebesten. n. xxx. thymi, epithymi, flo. viol. bor. bug. an. ℥ß. sticados ara. ʒij. myr. chebul. cit. an. ʒvj. tamarind. ʒv. polypodij ℥3. se. anisi ℥ß. *Syrupus ad coitum.*

℞. Singulorũ pastinachæ, erucæ an. m. j. ß. pinearũ pistach. ficuum an. ʒi. testicul. vulpis ℥iij. bulliãt postea, addatur mel q. s. mos. gr. v.

Syrupus ad discrasiam capitis et stomachi frigidam nobilis.

℞. Menthæ melissæ, bethonicæ saturagiæ, balsamitæ, saluiæ serpilli polii, pulegii, astæ regiæ, maioranæ, stœchad. ara. rorismarini Origani an. m. cubeb. ligni aloes, nucis moschatę, piperis lõgi, caryo. an. ʒi. acori ℥ß. g. pœoniæ ʒv.

Syrupus ad idem & præcipuè in subtili phlegmate.

℞. Fo. saluiæ, cupressi, an. m. i. ß mastic. olibani a. ʒj. ß. nucis mos. macis cupressi an. ʒiij. ligni al. ʒi.

Syr. ad dolorẽ capitis melancholicum.

℞. Capil. ven. rad. vtriusq; bug. & folior. earũ an. m. ij. polypodii ℥ij. epithymi ʒvi. follic. senæ ℥ ii. ß. chamæpyth. stœchados arab. camędrios, eupatorij an. m. j. fumiterrę m. j. ß. ellebori nigri ʒiii. succi pomorum dulcium ℥viij.

Syrupus secretissimus in ascite & praecipue calida.

℞. succi scariolæ lib. ij. succi apii petroselini an. lib. j. aquæ decoctionis esulæ ℥ i. ß. spicæ ʒi. mastiches ʒ ß. sem. fœniculi apii an. ℥ß. bulliant omnia vsque ad consumptionem medietatis, coletur & fortiter exprimatur, deinde adde Rheubar. in puppa ligati ℥ ß. zuchari ℔. ii. iterum vna lenta ebullitione bulliant da ℥iiij. bis in hebdomada secundum patientis virtutem & miraberis effectum, postea emplastra ventrem de stercoribus cum aceto, super hepar autem pone emplastrum triasand. Mesue.

Syrupus vrinam prouocans, & eius dolorosum ardorem sedans.

℞. Sem. apii ʒij. fœnugræci ℥i. scolopendriæ capill. ven. an. m. i. sem. cucurb. melonis, cucum. lactucę, cichoreæ, endiuiæ an. ʒ ß. aquæ cucumer. fiat syrupus.

Syrupus ad caliditatem hepatis elegans.

℞. Endiuiæ, scariolæ, lactucę, cichori, meliloti an. m. i. scolopendriæ acetosæ polytrichi, capill. ven. adianthos an. m. ß. prunorum num. xx. sebesten. nu. x. sem. melonum, cucurbitæ cucumeris citrulli an. ʒ ii. cyperi, capparis ʒj. ß. acori ℥ ß. bulliant.

Syrupus contra ardorem vrinæ.

℞. Epaticæ ℥ iij. adianthos, polytrichi, capill. veneris, scolopendriæ, lactucæ, endiuiæ, buglossæ, v. ol. borraginis an. ℥j. sem. melonum citrulli cucurb. an. ℥ß. papau. albi ℥ i. liquiritiæ ʒx. myrtill. ʒvi. Est expertus contra ardorem ex vlcecere & ad mictum sanguinis.

Syrupus ad scabiem, & ad sanguinem infectum.

℞. Fumiterræ, scolopendriæ, polytrichi, adianthos, scabiosæ, cichorii lupulorum an. m. i. rad. lapatii acuti, enulæ an. ℥ i. ß. ciperi, capparor. an. ʒ iij. acori ʒx. epithymi ℥ß. follic. senæ ʒiii. bulliant s. *Syrupus ad formicam.*

℞. Epithymi, cuscutæ, ellebori nigri an. ℥ß. folliculorum senæ ℥iij. polypodii ℥v. scolopendriæ polytrichi fumiterræ, capill. vener. cichorii lupulor. an. m. i. bulliant.

Syrupus elegans & pulcher certe solutiuus ad hydropem.

℞. Radicum quinque diureticorum an. p i. rad. ebulor. ʒx. epaticæ, scolopendriæ chamedrios eupatorii, origani, ruthæ, fumiterræ, cuscutæ flor. sambuci, borrag. an. m. i. sem. anisi carui, cumini, sileris montani, ameos, leuistici, baccarum lauri, gran. iuniperi an. ʒi. quatuor seminum frigid. maior. an. ʒii. sandal. rub. cinnamomi, spicę, mastiches, folii azari, agarici albi an. ʒi. follicul. senæ ℥i. thymi epithymi, cort. capparor. squinanthi, tamarisci an. ʒ i. myrob. citrin. ℥i. fol. laurea. pręparat. ℥ j. ß. limaturæ chalybis ℥ß. bdellij, salis gemmæ an. ℈i. fiat horum omnium decoctio secundum artem in aqua ℔. iiij. vsque ad consumptionem tertiæ partis, coletur, deinde addatur succi scariolę apii, fœniculi an. ℔. ß.

℔. ß. ſucci ebuli, fumiterræ an. ℥4. ſucci ireos, plantaginis an. ℥4. rheubarb. electi in petia ligati, ℥ß. Iterum bulliant omnia ſimul, & cum zucharo q. ſ. fiat ſyrupus clarificatus. ſ. a.

Syrupus ad vlcera pulmonis.

℞. Rad. enulæ ℥ ii. ireos altheæ, liquiritiæ mundæ an. ℥i. thymi ℥ß. praſſii, centaureę, capillor. veneris, polytrichi anthos an. m. 1 polypodij ℥j. xilobalſami carpobalſami ſe. vrticæ ana ℥ iij. pinguium ficuū nu. xij. paſſulaꝛū ℥iij. ſe. fœniculi coriandri, endiuiæ altheę an. ℥ß. terantur & fiat infuſio per noctem in aqua q. ſ. poſtea, ita vt lib. ij. remaneant, coletur intus addatur penidiarum ℥v. mellis roſati ℥iij. acori paſſul. ℥j. fiat ſyrupus da cum aquis, aut da per ſe.

Syrupus ad lapidem renum.

℞. Sem. ſaxifragiæ, milij ſolis an. ℥ i. ſem. anethi, bruſci petroſelini an. ʒiij. 4. ſem. frigid. maior. mundator. an. ʒij. rad. ſaxifragiæ, bruſci aſparagi, petroſelini, rubeæ tinctorum, philipendulæ an p. 1. parietarię, verbenæ, ſcolopendrię, endiuiæ, cichorii an. m. 1. rad. apii, fœniculi an. p. 1. liquiritiæ raſæ ℥i. nucleorum ceraſorum ℥iii. ſem. altheæ maluę an. ʒ ij. vini albi ℔. i. aquæ ℔ iij bulliant, fiat ſyrupus clarificatus, da cum aqua milij ſolis, ſaxifragię & raphani.

Syrupus ad idem laxatiuus.

℞. Rad. ſaxifragiæ, petroſelini, fœniculi apij, acori, rubeæ tinctorum, an. ℥i. polypodii ℥i. follicul. ſenę ℥ij ß petroſelini, milij ſolis, alkakengi anethi, raphani Macedonici, 4. ſem. frigid. maior. mund. an. ʒij. fiat horum decoctio in aqua qu. ſuf. ita quod lib. ij. remaneant colatæ, quibus addatur benedicta laxatiua caſſia extracta ana ℥ j. Miſce.

Syrupus ad quartanam & oppilationem ſplenis.

℞. Fumiterræ lupul. ſcolopend. endiuiæ cichoreę cuſcutę an. m. 1. thymi epithymi an. ʒi. ß. turbith. agarici, rhabarb. an. ʒi. ſpicæ ſquinanthi ʒß. cort. cappar. tamariſci an. ʒii. follicul. ſenæ ℥i. polypodij ℥ i. quinque radicum diureticorum an. p. 1. ß. ſem. aniſi fœniculi carui an. ʒii. myrob. citrin. Indor chebul. an. ʒß. fiat decoctio. ſ. a. in aqua qu. ſ. ita quod ii ℔ remaneant, ſtent per noctem in infuſione, mane coletur, intus addatur aliquid ex iſtis ſyrupus de meliloto, fumo terræ borragine, de Epithymo, oximel diuretic. acetoſus, partim de endiuia.

Syrupus ad epilepſiam.

℞. Ruthæ, hiſſopi an. m. ij. paſſular. thymi epithymi an. ℥ß. gran. pœoniæ rad. pœoniæ, an. ℥i. viſci quercini ℥ß. ariſtol. rotundę, agarici albi, pyrethri an. ʒij. ſileris montani carui, baccarum lauri, ſquillę an. ʒi. coaguli leporis ʒ iii. fiat decoctio in aqua, ita quod libræ duę remaneant colatę, deinde cum mell. roſ. ℥iiij. fiat ſyrupus.

Syrupus cordialis frigidus.

℞. Florum borrag. buglossæ endiuiæ, melissę an. m. 1. sem. acetosę ʒ ij. quatuor sem. frig. maior. contusi an. ʒi. ß. minor. an. ʒi. an. ʒ i. vini granat. vini pomorum arantiorum an. ℥iij. corall alb. subtiliter puluerizatorũ ℥ß. aquar. endiuiæ buglossæ, melissæ an. ℥vi. aquar. ros. rub. lib. 1. zuchari albissimi q. s. fiat syrupus ad tremorem cordis, calorẽ, maniam, sitim.

Syr. digerens materiã cholericã in cap.

℞. Flor. violar. rosar. nenuph. borraginis, buglossæ an. ʒij. sem. Endiuiæ lactucæ, scariolæ, portulacæ an. ʒiij. sem. melon. cucum. citrulli, cucurb. psillij integri an. ʒß. decoquantur, & in fine addatur succi semperuiuæ ℥ii. zuchari q. s. valet ad omnem inflammationem.

Syrupus ad materiam grossam cholericam in capite.

℞. Flor. violar. rosar. nenuph. borrag. buglossæ ana &c. omnes alias res positas in syrupo supra scripto, quibus addatur rad. fœniculi, endiuiæ cichorij an. ℥ß. stœcad. arabici ʒii. capillor. ve. m. 1. succi apij ℥ij. zuchari q. s.

Syrupus ad materiam cholericam adustam in capite expertus.

℞. Succorum cichorij ʒiij. endiuiæ semperuiuæ, lupulorum, buglossæ, fumiterræ an. ℔. ß. depurentur & bulliant in iis floribus violar. nenuph. stœcad. arabici, epithymi, cuscutæ an. ʒ. aquar. zuchari ana q. s.

Syrupus ad phlegma in capite.

℞. stœcad. arabici, origani, maioranæ, serpilli an. m. 1. rad. petroselini fœniculi apij an. ℥i. rad. pœoniæ ʒx. cinnamomi, macis, nucis mosch. cubeb. carui, sileris montani an. ʒi.

Syrupus ad phlegma grossum in capite.

℞. Cinnamomi, nucis mosch. cubeb, zedoariæ, sileris montani, anisi, fœniculi, petroselini apii an. p. 1. bulliant, in fine addatur succi maioranæ origani, calamenthi depurat. an ℥ij. zuchari q. s. cum aqua saluiæ.

Syrupus de acoro expertissimus ad dolores iuncturarum.

℞. Rad. acori ℥iiij. hyssopi, calamenthi, Origani, melissæ, buglossæ, maiorancę, saluiæ, ruthæ betonicæ, pulegij an. m. j. polypodii ℥ij stœcad. arabici ʒij. pyrethri ℥ß. piperis longi ʒj. cinnamomi ℥ß. zz. ʒi. ß. vel ij follicul. senæ ʒij. thymi epithymi an. ʒi. myrob. cheb. emblic. indor. an. ℥ß. passular. ℥j. anisi ℥j. bulliant, zuch. q. s.

Syrupus diuinus ad dolorem capitis oculorum phlegmaticam debilitatẽ.

℞. Stœcad. arab. thymi epithymi, calamenthi, pulegij, origani herbæ paralysis, euphrasiæ ruthę maioranæ an. m. j. spicę nard. ʒj. rad. enulæ fœniculi, ireos, euphrasiæ an ℥ß. nigellę ℈ij. flo. buglossæ, borraginis an. ʒj. rad. iringior. ℥ß. sem. & rad. pœoniæ an. ℥j. fol. anethos, an. ʒi. ß. aquæ mensuræ duæ bulliant, donec mensura i. ß. remaneat, coletur postea, addatur sacchari ℔. ß. aceti squillitici ℥ij. ameos, cardamomi, macis, nucis moschatæ, a. ℈iiij. galangę, grana paradysi, cubeb. an. ℈. muschi ambræ an. gra. 4. ligentur in petia, & bulliant, donec mensura vna remaneat, da ℥iii. mane in introitu lecti, diuinum hunc & expertum vocat

Montagnana in litera B.

Syrupus excellens & multoties expertus per me, ad imagines oculorum, scotomiam & vertiginem.

℞. Euphrasiæ, sileris montani mucorum rosar. id est non apertarum, chelidoniæ, ruthæ an. m. I. rad. fœniculi, verbenę, chelidonię an. ʒ vi. se. fœniculi, flo. hypericonis, macis, an. ℥ ß. bulliant & aromatizentur cum zucharo & istis speciebus. ℞. ligni aloes ʒ ij. sem. anisi ʒ j. ß. mac. ʒ iij. pulueris euphrasiæ ℥ ß. ligentur in petia.

Syrupus ad catarrhum salsum.

℞. 4. sem. frigid. maior. an. p. I. sem. lactucæ endiuiæ, scariolæ, acetosæ, portulacæ an. ʒ i. polytrichi adianthos, ros. fumiterræ cichorij, capill. ven. lupulorum an. m. I. flor. nenuph. viol. an. m. I. sãdal. amb. an. ℈ ii. rad. fœniculi, petroselini an. ℥ I. acori ℥ ß. bulliãt, addatur zuchari q. s. vini granator. ℔. ß. macis ℈ iij.

Syrup. ad materiam salsam in capite.

℞. Endiuię, cichorij, capillor. veneris, origani pulegii, calamẽthi, stœchad. arab. bethonicę an. m. I. flo. borraginis buglossæ, violarum an. ʒ i. quatuor sem. frigid. maior. endiuię cichoreæ, an, ʒ I. ß azari, ciperi, xilobalsami, spicæ, squinanthi an. ʒ i. corian. præparati ʒ vi. folior. senæ ℥ iij. passular. ℥ I. ß. gr. myrthi, sumach. an. ʒ ij. cinnamomi, caryoph. behen vtriusque an. ℈ ij. acori ℥ I. bulliãt zuchari q. s.

Syrup. ad Melancholiam & morbum Italicum solutiuus.

Re. Rad. liquiritiæ leuistici ebuli, lapatij acuti an. ℥ ß. polypodij ℥ I. herbæ cum florib. borraginis, buglossæ, endiuiæ, lupulorũ, Fumiterræ, serpilli epaticæ, capillorum ve. epith. thymi an. ʒ ii. stœcad. arabici, polytrichi, gallitrichi an. ʒ i. folliculorum senæ ℥ iii. sem. anisi, fœniculi cumini, carui an. ʒ ij. myrob. chebul. ℥ i. agarici albi ʒ iii. passul. ℥ I. ß. prunorum n. xv. ficuum n. vi. cinnamomi zz. caryoph. macis an. ʒ i. bulliant omnia secundum artem in aqua qu. s. ita quod syrupi ℥ vi. remaneant, deinde. ℞. huius decocti ℥ 3. vel iiij. syrupi.

Syrupus potens ad hyposarcam.

℞. Centaureæ, absynthij, calamenti, eupatorii an. m. I. endiuiæ, cuscutæ cichorii an. m. ß. rad. apij, petroselini, asparagi, brusci an. ʒ ii. ciperi ℥ ß. acori ℥ i. liquiritiæ rasæ ʒ vi. rubeæ tinctorũ ʒ iij. asari ʒ ij. sem. ameos, endiuiæ, fœniculi apij, petroselini an. ʒ i. ß. 4. se. frigid. maior. an. ʒ j. spicæ ℈ ij. squinanthi ℈ j. galãgę zz. an. ʒ ß. cinnamomi ʒ i. ß. agarici albi ʒ iij fiat horum decoctio in qua q. s. ita quod syru. ℥ vi. remaneãt, stẽt per horas XII. in infusione, colentur intus addãtur syrup. de endiuiæ ℥ ii. eupatorii ℥ iii. rhabarbari in puppa ligati ʒ iii. laccæ ʒ i. tere, vnica tamen ebullitione bulliant, bibat quotidie in aurora ℥ iiii.

Syrupus nobilis aromaticus senibus frigidis stomachicis.

℞. Calamenthi vtriusque, absynthii an. m. i. mastiches ʒ ii. zz. ʒ iii. sem. anisi fœniculi ana ℥ ß. passularum ℥ i. bulliant, aromatizentur cũ lig. aloes, carioph. cinnam. az. piperis longi ana ʒ i. croci ʒ ß. & bulliant omnia in simul, postea cum zuccharo q. s. fiat syrup.

Syrupus elegans in inflatione magnæ choleræ & sanguinis.

℞. Prunorum, iuiubar. sebesten. ana n. xx. viol. nenuph. rosſ. an.℥j. solatri, portulacæ lactucæ an.m.j.4. seminum frigid. maior. mundat. an. ʒß. minorum an. ʒi. succi granator. acetosor. succi vuæ agrestis an. ℔. ß. camphoræ ℈i. zuchari q.s.

Syrupus nobilis ad idem.

℞. Iuiubarum, sebesten, prunorum ana n. xx. liquiritiæ rasæ ℥j sem. lactucæ, maluę citoneorum, cucurb. cucum. melonum portulacæ an. ʒij. zuchari q. s. mannæ granatæ ℥j. ß.

Syrupus ad idem perpulcher & nobilis.

℞. Sem. cucurbitæ ℥ß. melonum portulacæ, an. ʒij. tamarindor. ʒiij. viol. ℥j. rosar. ℥ß. teranda terantur & bulliant in aqua q.s. ita quod libræ duæ remaneant, colentur intus addatur cassiæ nouiter extractæ, mãnæ ana ℥i. aquæ rosar. ʒ4. vini granatorum acetosorum ℔. ß. zuchari q.s. fiat syrup. contra choleram & pectoris asperitatem sublimis est.

Syrupus hepaticis, spleneticis, aperitiuus, diureticus ad phlegma valens.

℞. Absynthij, eupatorii, chamędrios, chamæpitheos centaureæ an. m. j. squinanthi, spicę, azari, cyperi, folij an.ʒi. vini albi ℔.j. aquæ ℔.ii. zuchari qu. s. puppæ rheubar. ʒij. macis ʒß.

Syrupus pro caliditate hepatis & icteritia.

℞. Cuscutæ, capil. veneris, rosſ. endiuiæ, cichorij lupul. lactucæ, solatri an. m. j. fumiterræ m. j. ß. liquiritię ℥ß. squinanthi, cord. cappar. an. ʒj. 4. sem. frigid. com. maior. mundat. an. ʒi. ß. bulliant, addatur vini granatorum ℔. ß. spicæ ℈ß. puppæ rheubarb. ʒij. zuchari ℥ii.

Syrupus ad phlegma in stomacho incisiuus valens etiam ad nimiam pinguedinem.

Calamenthi, hyssopi origani, menthæ ruthæ centaureæ ana m. j. rad. enulæ campanæ, apii, endiuiæ, costi, azari aristol. longæ an. p. j. sem. anisi, marathri an. ℥ß apii, ameos sileris mõtani an. ʒi. squinanthi ʒß. zz. ʒj. ß. cassiæ ligneæ, folii, spicæ, xilobalsami an. ℈ii. squillæ ℈iiij. bulliant aromatizentur, cum cinnamomo, cardamomo an. ʒi.

Syrupus senibus discrasiatis frigido stomacho.

℞. Absynthij origani, menthę calamenthi centaureæ a. m. j. epithymi m. j. ß. sem. anisi, fœniculi, dauci, marathri an. ℥ß. passul. ℥i. zuchari aromatizetur, cũ puppa mastiches, cinnamomi, piperis longi galangæ zz. an. ʒi. croci ℈i.

Syrupus nobilis & expertus in caliditate hepatis, febris acutæ, variolas asserit à sanguinis ebullitione, ipsum feruorem comprimens, vnde & ebriis conuenit.

℞. Succi endiuiæ, granat. acetosor. vuarum agrestium, aquæ rosar. ana ℔. i. tamarindor. ℥i. aceti rosat. ℥ii. ß. spodii, berberis, sandal. alb. an. ʒi. ß. stent horis 24 in infusione, deinde parum bulliant, colentur addito zucharo q. s. camphoræ ℈i. fiat syrupus.

Syrupus nobilis & expertus ad scrophulas.

℞. Scrophulariæ ℥i. filipendulæ ℥ß. pimpinellæ pilosellæ tanaceti caulium, spatulæ fœtidæ, rad. raphani ana m. ß. coquantur in vino cum modico melle, da in aurora ℥iiii. diebus 8. continuis, postea purga cum puluere tuo, scrophulare & hoc sæpè reitera, deinde appone emplastrum vnum ad scrophulas.

Syrupus ad botium.

℞. Rad. maliterræ, rassi, berbaci, polypodii, bethonicæ, brancæ vrsinæ, purga, reitera, vt in scropulis.

Syrupus vulneratorius.

℞. Rubię maioris ℥i. consolidæ, plantag. tanaceti chamæpyth. caulium rub. herbę Ruperti, pedis columbini, caryophyl. linguæ canis pimpinellæ, pilosellæ ana m. i. coque in aqua si febris est, si autem non parum vini, & dulcora cum modico melle, da ℥iiii. mane ieiuno.

Syrupus ad idem.

℞. Centaureæ, costi, nepetę, caryophyl. pimpinellæ pilosellę, summitatum canabi, caulium rub. tanaceti liquiritiæ, rub. maioris ana m.i. cum aqua, vino & melle da ʒiiii. in aurora.

Syrupus expertus ad pectus vulneratum.

℞. Radic. tritæ cardi, fullonis, id est, dipsaci ℥iiii. pulue. risat. & cum melle, fiat syrupus, da singulo mane ℥ß.

Syrupus contra calculum.

℞. Quinque rad. diuret. saxifrag. ana ℥i. quinque sem diureticorum, saxifragiæ macedonici carui leuistici, milii solis, raphani anethi, sileris montani, amomi ana ʒii. liquiritiæ rasæ ℥iß. lapid. lyncis, spongiæ ana ʒi. sang hirci pręparati in puppa ligati ʒi. da ℥iiii. ieiuno.

Syrupus elegantissimus ad idem.

℞. Rad. fœniculi, raphani, acori, apii, petroselini, asparagi, brusci leuistici saxifragæ, rubeæ tinctor. ana ℥i. sem. Macedonici, anethi leuistici, saxifragę, milii solis, raphani, sileris montani, basiliconis ana ʒii. quinque sem. diureticorum ana ʒi. parietariæ, pentaphillon, verbenæ, camomill. hypericon, graminis, bethonicæ ana m.i. liquiritiæ ℥i. ß. mastiches ℈ii. grana hederæ ʒiß. spicæ, zz. galangę, cinnamomi, macis, nucis mosch. ana ℈ii. 4. sem. maior. frigid. contus. ana ʒii. cicadar. cantharid. sanguinis hirci an. ʒi.

Syrupus elegans ad idem.

℞. Cretami marini scolopend. capill. veneris, cichorii, graminis filipendulę parietarię ana m. i. rad. fœniculi, apii, petroselini, asparagi brusci, acori, rubię tinctorum ana ℥ß. spicę celticę ʒi. sem. saxifragiæ fœniculi petroselini, apii, milii solis, raphani nasturtii ana iʒi. sem. 4. frigid. maior. scariolæ ana ℈2. squillæ assę ʒ3. granorum iuniperi ℥i. medullæ ossium cerasorum ℥ß. bulliant cum ℥3. oxymellis diuretici, deinde cum zucharo fiat syrupus, da ʒ2. cum ℥3. decoct. aut cicerum rubeorum.

Syrupus ad idem pulcher.

♃. Rad. fœniculi, apii petroselini ana ℥1. sem. apii, petroselini, ana ʒ3. milii solis ℥ß. saxifragię ʒvi. cicerum rub. ʒ2. scolopend. acori ana m. i ß. polypodii ℥1. bulliant in ℔1. aquæ, & ℔2. vini, vsque ad consumptionem medietatis, coletur, intus dissoluatur oxymellis diuretici ℥3.

Syrupus ad idem.

♃. Milii solis pistati ℥a. tribulorum ℥1. capill. ven. ʒv. scolopendriæ ℥ß. ficuum pinguium n. vi.

Syrupus in paralysi.

℞. Calamenthi, stœch. arab. origani consolid. an. m. i. saluiæ primulæ veris ana m. 2. senæ mundæ rad. bryoniæ vtriusque, nasturtii ana m.i. piperis longi zz. cubeb. ana ʒ1. cum melle.

Syrupus ad scrophulas, elegans.

℞. Rad. arundinum, rad. maliterræ, rad. herbæ scrophulariæ, rad. asparagi, brusci, ellebori vtriusque, aristol. rotund. rad. fabæ lupinæ, raphani agrestis & domestici, rad. spatulæ fœtidæ an. m.i. fol. laureolæ ℥ß. hellebori pondus diminuat, bulliant cum vino da ℥4. bis aut semel in hebdomada, & domi maneat, qui laxabitur.

Syrupus in lepra expertus.

♃. Radicum raphani aut petroselini, aut fœnicul. perforat. postea helleb. nigro lardentur, deinde iterum cum terra cooperiantur, diebus 40. postea extrahe lardones & facias oxymel quod nobile erit, & nota, quod non debes à terra totam radicem extrahere, sed mediam partem, deinde bene lardatam cooperi cum terra.

Syrupus ad sanguinem infectum.

♃. Succor. borrag. fumiterræ, scabiosę, lapatii acuti, endiuiæ cuscutę ana ℥v. flor. borraginis, buglossæ, violar. epithymi, cuscutæ ana m i. folliculor. senæ ℥3. polypodii ℥1. ß. tamarind. ℥ß. liquiritiæ ℥1. aquę qu. suff.

Syrupus de rhabarb. qui ad ardorem vrinæ excellens est.

℞. Rad. apii, petroselini, asparagi, brusci fœniculi ana ℥1ß. fœnugræci ʒvi. sem. apii, fœniculi, petroselini, leuistici seseleos an. ʒ3. fœnugræci ʒ1. ß. sem. papau. albi, endiuiæ, cucurbitæ, melonum. cucum. ana ʒ1. fol. lactucę, papauer. scariolæ, scolopendriæ ana m. i. pistentur grosso modo & bulliant in lib. 4. aquæ ad consumptionem medietatis, coletur & cum saccharo q. s. fiat syrup. in quo ponantur Rheubarb. el. ʒvi. spicæ ℈ß. in puppa ligati.

Syrupus cui non par inuenitur in frangendo lapide.

℞. Camępytheos, calamenthi fluuialis & montani, hyssopi, menthæ parietarię, scolopendriæ, prassij ana m. j. sem. hyosciami, bauriæ dauci apii, petroselini, raphani, ameos, cumini, erucæ fœniculi ruthæ syluest. fœnugręci ana ℥ß. caryophil. galangæ, cinnamomi ana ʒvi. rad. apij, capar. costi, pyrethri, cassiæ ligneæ ʒx. aristolochię vtriusque ana ℥ ß. mastiches, myrrhæ ana ʒ 3. apij ʒ1. scillæ assæ ʒ1. euphorbij ℈2. castorij

℈ß. asæ fœtidæ ℈1. lapid. lyncis, spongiæ ana ʒ 2. iudaici ℥ß. olei balsami artific. ℥1. sed melius ex eo destillationem facere propter horribilem odorem cum vino poteris.

Syrupus aperiens oppilationem hepatis & mezeraicar.

℞. Acetosæ m. i. ß. cichorii, lactucæ, nenuph. ana m.i. sem. endiuiæ, scariolæ ana ℥1. cyperi ℥ß. papau. albi ʒ2. calam. aromatic. cardamomi ana ʒ1. ß. aceti ℥1ß. spicæ ʒß. rad. fœniculi ʒvi. capparor. ʒ1. bulliant secundum artem in aqua qu. suf. ita quod syrupi ℥vi. remaneant, colentur, intus addatur rheubarb. in tela ligati ʒ3. iterum bulliant vna lenta ebullitione cum modico zuchari.

Syrupus ad oppilationem hepatis & febris tertianæ, & hepar calid.

℞. Capill. veneris, cichorii, endiuiæ cum toto lactucæ scariolæ, hepaticæ ana m. j. ß. rad. apii petroselini, fœniculi cichorii in aceto per noctem temperatorum ana ℥1. 4. sem. frig. maior. & minor. contus. ana ʒ1. flor. viol. nenuph. rosar. ana p. j. prunor. iuiubar. sebesten ana n. xii. bulliant secundum artem zuchari q. s. ad dulcorationem, Misce fiat syrupus.

Syrupus phlegma in stomacho & hepate digerens.

℞. Rad. raphani, genistæ, apii, petroselini, fœniculi asparagi ana ʒvi. menthæ, melissæ, absynthii chamædryos, chamæpytheos ana m. j. quinque sem. com. calid. ana ʒ2. camomillæ stœchad. arab. anthos ana p. j. laric. n. vi. squinanthi cinnamomi ana ʒ2. zuchari mellis ana q. s.

Syrupus stipticus.

℞. Sem. plantag. ℥ß. nucis cupressi contus. gland. castanear. sumach, torrefacti, cort. papau. ana m. j. myrtill. ℥ß. citoneorum n. 2. sorbæ, mespillorum ana n. viii. acaciæ ℥3. hypocystid. ℥1. bulliant in aqua plantag. q. s. cum succharo, fiat syrupus.

Syrupus ad quartanam & splenem.

℞. Radicum apii fœniculi petroselini an. ℥1. polypodii ℥3. thymi, epithymi ana ʒ2. foliculorum senæ ℥1. ß. chamædrios, chamæpyt. borraginis, buglossæ, centaureæ, calamenthi, endiuiæ, fumiterræ, scolopend. ana m. j. prun. n. x. cort. cappar. ʒ2. tamarisci ʒvi. stœchados arab. ʒ 1. ß. liquiritiæ rasæ ℥1. ros. viol. flor. borrag. buglossæ ana p. j. sem. com. frigid. contusorum ana ʒ2. tamarind. ℥ß. agarici albi, myrobal. citrin. Ind. emblic. belleric. ana ʒ 2. sandal. alb. & rub. spicæ ana ʒ1. bulliant cum saccharo q. s.

Syrupus de plantagine stipticus.

℞. Succi plantaginis depurati ℥4. aquar. ros. ℔. 2. spodii, nucis cupressi, balaust. sumach, sang. draconis gum. arab. masticħes, thuris, hypocistid. lap. hemathites, ras. eboris gallarum ana ʒ2. Terantur & bulliant deinde cum saccharo q. s. dulcoretur.

Syrupus de iua ad paralysin & dolorem iuncturarum.

℞. Iuæ ℥4. saluiæ, maiora-

næ, rorismarini polii montani, origani calamenthi, mentastri pulegii, hyssopi, thymi, ruthæ domesticæ & syluest. betonicæ, serpilli ana m. i. rad. acori ℥1. aristolochię vtriusque, peucedani, valerianę, bryoniæ, diptami ℥ß. gentianæ ʒ1. fœniculi, leuistici, ameos carui sileris montani ana ʒ3. pyrethri ʒvi. passul. ℥2. aquæ mellis q.s. fiat syrupus, aromatizetur cum cinnamomo, piperis longi, cubeb. nucis mosch. ana ʒß. elegans est.

Syrupus ad sputum sanguinis stipticus.

℞. Chimoleæ hypocistid. boli acaciæ, corall. ambor. mumię psidię, gallarum balaust. menthæ, ros. gum. arab. tragacanthi, symphiti corrigiolæ, sem. plantag. sumach, rad. pentaphyllon, sang. draconis ana ʒ2. aquę ros. ℔. 2. aquæ pluuialis q. s. cum saccharo.

Syrupus aromaticus erga debilitatem stomachi.

℞. Cubeb. carioph. zz. cinnamomi, nucis mosch. macis cardamomi, calami aromatici ana ʒ1. ß. spicæ, mastiches, azari, squinanthi, folii ana ʒ3. amomi, ameos, costi, ciperi, carpobalsami, ligni aloes ana ℥ß. Terantur & infundantur, in vino veteri albo ℔.x. tribus diebus, postea coquantur, vsque ad ℔. 4. vel v. postea manibus exprimetur fortiter atque prius fricetur, deinde coletur, cum saccharo dulcoretur, fiat syrupus, atque aromatizetur cum moschi gr. vi.

Syrupus de cichorea ad oppilationem hepatis.

℞. Endiuiæ vtriusque, scariolæ, lactucę lupulorum fumiterręana m. i. hordei mundati p. i. alkekengi ℥1. ß. liquiritiæ rasæ ℥1. capill. ven. ceterach., polytrichi, dianthos, cuscutę ana m. ß. rad. fœniculi, apii asparagi, ana ℥1. 4. sem. frig. maior. an. ʒ1. sebesten n. x. flor. borraginis, buglossæ, viol. nenuph. ana p. i. spicæ ʒß. bulliant cum aqua q. s. fiat syrup. ponatur in eo rhabarb. el. in petia ligat. ʒ3. zuchari q. s.

Syrupus ad stomachum & matricem frigidam expertus.

℞. Matricariæ pulegii, origani, calamenthi rorismarini, serpilli, arthemisię, cuscutæ ana m. i. carpobalsami, calami aromatici, xylobalsami sileris montani cassiæ ligneæ ana ʒ3. sem. fœniculi, anisi carui ana ℥ß. ligni aloes doronici cinnamomi ana ʒ1. sem. agni casti ℥ß. rad. mandragorę ʒ1. hyosciami ʒß. bulliant in aqua q. s. saccharo dulcoretur.

Syrupus mirabiliter sudorem prouocans & sitim sedans.

℞. Milii cortice superiore depilati, quod pistum vinum appellatur, & facies coqui in aqua donec crepet, quia cito decoquitur, & de tali bullitione & brodio accipiantur ℥4. cum ℥2. vini & calide bibatur, quia mirabiliter est, in febre tertiana pura post euacuationes.

Syrupus ad omnia vitia matricis frigida.

℞. Calamenthi petroselini, chamæ-

chamædrios, chamæpyt. sem. polii montani, maioranę ana m. j. stœchados arabici ℥iß. sem. dauci, ameos petroselini seseleos ana ℨ2. squinanthi, cyperi ana ℨ2. cuscutæ m. j. cassiæ ligneæ, aristolochiæ longę, gentianæ, baccarum lauri rheupontici ana ℥iß. aquæ fontis ℔.x.

Syrupus ad Epilepsiam.

℞. Hyssopi siccæ ℥iß. ruthæ, saluiæ maioris calamenthi, origani ana m. j. rad. ireos, acori, cyperi, visci quercini, squillæ ana ℨ2. polii m. i. aristoloch. rot. ℨ2. sem. ameos, anisi marathri, seseleos, basiliconis ana ℨ2. pœoniæ ℥1. liquiritiæ mund. passular. ana ℥ß. flor. anthos stœchados arab. ana ℨ1. absynthii, fumiterræ ana p. j. bulliant cum zucharo & melle, acetosetur cum aceto squillitico, & aromatizetur cum nucis moschatæ ruta & pœonia.

Syrupus ad idem.

℞. Rad. fœniculi, graminis, pœoniæ ana ℥1. aceti ℥ß. hyssopi ℥1. ruthæ, polii, saluiæ ana m. i. succorum borraginis, scabiosæ, fumiterræ ana ℥v. epithymi, stœchad. arab. an. ℨ2. sem. ruthæ pœonię ana ℥ß. squillæ ℨ2. visci quercini ℥ß. polypodii ℥2. follicul. senę ℥iß. passular. liquiritiæ ana ℥i. dulcoretur cum saccharo & melle, & aromatizetur vt supra, Nota, quod si febris adesset, oportet frigida aliis, vt herbas aut semina adiungere.

Syrupus ad tremorē experiētissimus.

℞. Herbę paralysis, saturegię, maioranæ, ruthæ, saluiæ, chamędryos, chamæpitheos, calamenthi mentastri origani ana m. i. stœchad. arab. ℥ß. rad. acori ℥3. bulliant cum melle q. s. fiat syrupus, & in secunda decoctione addantur isti pulueres, in petia ligentur, ℞. cinnamomi, caryophyl. cubeb. macis, nucis moschat. piperis longi gr. pœonię, calami aromatici, zz. spicę, anisi ana ℥1. vel in prima decoctione, bulliant omnia in simul, & fiat syrupus.

Syrupus ad passiones oculorum.

℞. Betonicæ, ruthæ, chelidoniæ, euphrasiæ gallitrici ana m. i. pulegii, chamædryos, rorismarini, saluiæ, maioranæ ana m. ß. sem. anisi fœniculi, sileris montani ℨß. flor. borrag. buglossæ ana p. ß. ros. rub. ℥ß. bulliant in saccharo.

Syrupus multoties expertus ad materiam phlegmaticam cerebri, stomachi & iuncturarum.

℞. Melissæ, anthos, saluiæ, pulegii, betonicę, origani ana m. i. herbę & flor. primulæ veris peucedani, eupatorii ana m. i. stœchad. arabici ℨ3. azari ℨ2. ameos, galangæ, nucis moschatę, gr. paradysi, amomi ana ℨ2. granorum pœoniæ, rad. pœoniæ, acori ana ℥1. baccarum lauri ℥ß. bulliant & aromatizentur cum ambra & muscho ana gr. 2. fiat syrupus.

Syrupus ad discrasiam capitis frigidam & humidam cum debilitate membrorum.

℞. Folior. hederæ, lauri, bethonicæ saturegiæ, rorismarini, ruthæ ana m. i. origani, hyssopi, pulegii, calamenthi asari

ana m. ij. iuæ artheticæ, primulæ veris, hyperici ana m. iij. stœchados arabici ʒ3. granorum pœonię, ℥1. cubeb. nucis moschat. piperis longi, ana ʒ2. bulliant.

SACCVLVS.

Sacculus capitalis.

℞. Flor. chamomillæ, stœchad. arab. maioranæ ana m. ß. macis, mastiches, cubeb. ligni aloes ana ʒ1. nucis moschatæ, corticum citri, rof. rub. ana ʒ1. corall. rub. ʒ1. ß. salis vsti ℈4. ß. Terantur grosso modo, & fiat sacculus cum synd. rub. interbastatus secundum artem. (potest addi sandaracha arabica, quæ est gummi iuniperi ad ʒ2.

Sacculus pro tinnitu, sibilo & dolore pungitiuo aurium.

℞. Pulpæ, colocynth. iuæ azari, centaureæ minoris ana m. i. ß. mentastri m. ij. terantur.

Sacculus frigidus pro corde.

℞. Rof. bugloff. borraginis ana ʒ1. cort. citri, spodii, folior. myrth. corall. ambor. coriandri præparati ana ℈2. sandal. amborum ana ʒ1. misce, fiat sacculus.

Sacculus temperatus pro corde.

℞. Sandal. amb. rof. corall. amb. spodii, camphoræ, foliorum myrthi, borraginis ana ʒ1. been vtriusque cort. citri, nucis moschatæ setę combustæ, off. de corde cerui, grana tinctorum, fol. lauri, caryoph. zedoariæ, ligni aloes, ozymi, caryophil. cubeb. melissæ, rorisinarini ana ℈ß. moschi, ambræ ana gr. 4. croci gran. 3. terantur.

Sacculus carminatiuus pro stomacho.

℞. Sem. apii, anisi, seseleos, fœniculi macedonici, ruthæ ana m. i. origani, calamenthi ana p. i hyssopi, pulegii, ruthæ siccæ chamædrios chamæpyth. camomill. ana m. i. absynthii m. iij. calami aromat. caryoph. cinnamomi ana ʒ1. Terantur, fiat sacculus & caldus apponatur super latere vino asperso.

Sacculus pro stomacho frigido.

℞. Menthæ, absynthij. lambrusci, pulegii, calamenthi ana ʒ2. caryophill. ℥1. ß. nucis moschatæ, macis mastiches, ana ℈2. galangæ ʒ1. rof. rub. coriandri præparati ana ℈2. galliæ moschatæ ʒ3.

Sacculus confortatiuus cerebri.

℞. Maioranæ, stœchados, calamenthi, fol. lauri senæ ana ʒ1. nucis moschatæ, caryoph. cinnamomi ana ʒ3. stercoris columbini, sinapis ana ʒ1. laudani ℥ß. cort. citri, ligni aloes cubeb. piperis longi ana ʒ2ß. terantur.

Sacculus ad tenasmonem.

℞. Coriandri præparati, granor. myrthi, sem. plantaginis, cupul. glandium, antheræ gallar. cupressii perforati ana ʒ1. gr. tragacanthi arab. torrefactorum ana ʒ3. terantur fiat sacculus, qui bulliat in vino rubeo & sedeat desuper.

Sacculus elegans pro stomacho scuti loco.

℞. Ligni aloes, absynthii, calamenthi, bethonicæ, mastiches, thuris, ciperi, costi cumini, fœniculi rof. viticellæ ana ʒ1. macis, cinnamomi, caryoph. spi-

cæ; nucis moschat. galangæ, piperis longi ana ℈2. calami aromatici, cassiæ ligneæ, corall. rub. vel amb. ana ʒß. fiat sacculus in forma scuti, (fiat tantum media pars.)

Sacculus cordialis.

℞. Sandal. amb. coral. amb. ana ʒß. melissæ, buglossæ, cort. citri, oss. de corde cerui, setæ combustæ ana ʒ1. spec. elect. de gemmis frig. croci ℈ß. camphoræ ℈1. misce fiat sacculus.

Sacculus elegans capitalis.

℞. Maioranæ, rorismarini, saluiæ, camomillæ, stœchados arabici, fol. lauri, ros. rubr. ana p. i. macis, nucis moschatæ, nigellæ, caryophil. cort. citri ana ʒ2. sandal. citrin. ℥ß. Misce fiat sacculus.

Sacculus ad idem.

℞. Maioranæ, stœchados arab. balsamitæ, fol. lauri, nucis moschatæ, acori ana ʒ2. misce. Nota, quod ex sacculis lixiuia, pedum lotiones facere potes.

Sacculus frigidus pro corde.

℞. Flor. borraginis, buglossæ, rosar. ana ʒ1ß. cort. citri, fol. myrthi, chamomil. arab. coriandri præparati ana ℈2. camphoræ ℈1. sand. amb. ana ʒ1. misce, fiat sacculus, quadrangularis s. artem.

Sacculus ad fluxum ventris, cum quo infirmus sedere debeat.

℞. Origani, sumach, myrtil. coriandri camomillæ ana m. i. balaust. cort. granatorum hypocyst. antheræ ana m. ß. rad. tapsi barbati (alibi cort. cardonic) cardonis, ana m. ij. Misce. fiat sacculus in forma scuti.

Sacculus capitalis & expertus ad sibilum & tinnitum aurium, ac si nuces frangantur.

℞. Azari, calamenthi, stœchad. arab. pulegii, rorismarini ana m. i. origani m. ii. spicæ nardi Romanæ, fol. basiliconis ana m. i. ß. ligni aloes ʒ2. macis ʒ3. Terantur subtiliter, & fiant sacculi duo, calefiant super assere infra scripta, capiatur tabula de ligno cupresso vehementer calefacta, supra qua hos sacculos calefacias & auribus appone: sed si velis elegantius remedium, tunc tabula calefacta superponas bonam quantitatem pulueris origani, dein auribus apponatur. Hoc remedium ab illustribus ignoratur, imo fere omnibus fedenegi siue sedenegi est.

Sacculus cordialis elegantissimus.

℞. Flor. borrag. buglossę, melissæ, rub. anthos sandal. omnium, been vtriusque, boli præparati, oss. de corde cerui, coral. amb. ana ʒß. sem. acetosæ, terræ sigillatæ, cortic. citri ana ℈2. ligni aloes, caryophil. doronici ana ʒ1. musci gr. 4. misce.

Sacculus capitalis calidus.

℞. Bethonicæ, sampsuchi, stœchad. arabici, anthos saluiæ, flor. camomillæ, melliloti ana p. i. cort. citri ℥ß. nucis mosch. caryoph. cubeb. macis ana ʒ1. salis vsti ℈4. calef. ponatur super latere vino asperso.

Sacculus alter ad idem.

℞. Cubeb. crasso modo puluer. aspersor. in aqua ros. ℥1. fiat sacculus, apponatur capiti, id faciũt caryophilli puluerizati,

& supra commissuram positi.

Sacculus quo nonnulli in peste vtuntur.

℞. Hyacinthi, smaragdi, saphiri, rubini coral. ambor. ana ʒ1. croci ℈1. margaritarum non perforatarum ʒß. ambrę gr. vi. ireos ℥ß. cornu cerui vsti, auripigmenti ℥1. arsenici albi ℥1ß. contundantur grosso modo per cribrum grossum, fiat sacculus in zendalo rubeo fortissimo, interbastatus portetur super regione cordis, tempore pestis tantum.

Sacculus cordialis.

℞. Flor. borraginis, buglossæ, melissæ ana p. i. sandal. om. ros. rub. ana ʒ2. doronici, been vtriusque, carabe, ossis de corde cerui ana ℈4. cort citri, sem. acetosæ, ligni aloes, garyophyl. ana ʒ1ß. croci ℈ß. margarit. ℈2. musci gr. 3. camphorę gr. vi. fragmentorum om. ana ʒ1. corall. ambor. spodii ana ʒß. terantur omnia, fiat sacculus.

Sacculus cordialis temperatus.

℞. Flor. borraginis, buglossæ, violar. melissę ana p. i. sandal. omnium, been vtriusque, ossis de corde cerui, ana ʒ1. flor. camomillæ, anthos ana p. ß. ros. rub. m. i. corall. rub. sem. acetosæ, cort. citri ʒß. ligni aloes, caryophil. ana ℈2. terantur secundum artem, fiat sacculus.

Sacculus capitalis elegans.

℞. Grana cum quibus tingitur, maioranæ, serpilli, verbenæ, origani ana ʒ2. nucis moschatæ cubeb. caryophil. & fusticulorum eorum ana ʒ2. fimi columbini ad pondus omnium, Misce fiat sacculus, cum medietate calefiat, super latere ignito, asperso vino, & capiti applicetur, madefacto antea capite cum aqua, quę in litera A. fol.

SVPPOSITORIVM.

Suppositorium secretissimum ventositatum carminatiuum, vt in hydrope & colica.

℞. Cumini, folior. ruthæ virid. ana ℈1. maratri, rad. raphani, maliterræ, bryoniæ ana ʒ1. salis nitri ʒß. mellis q. s. Nota, quod suppositoria leuia fiunt ex melle, sale, gemmis speciebus hieræ picræ, fortiora vero ex colocynth. hellebori albi, felle tauri, stercore muris, esulæ diagrid.

Suppos. in sciatica.

℞. Specierum hieræ picræ Gal. ʒ2. ezulæ ℥1. stercoris muris ℈4. salis gemmæ ℈2. mellis q. s. fiat supposit. commune.

Suppositorium fortius.

℞. Esulæ pulucrizat. ℥ß. polypodii quercini stercoris muris, salis gemmæ, agarici an. ʒ2. laureolæ ℥1. caric. saponis duri ana q. s fiat pasta dura, & deinde supposit. formentur cum succo cucumeris asinini.

Supposit. ad tenasmonem.

℞. Thuris, myrrhæ licii ana ʒ2. opii ʒ1. croci ℈1. cum mucilag. psilii & vitello oui, ana q. s. fiant suppositoria parua & subtilia.

Spongia somnifera.

℞. Opii ℥ß. succi hyosciami, mandragorę lactucæ, cicutæ hederę arbor. ana ʒ 1. imbibe spongiam, & permittes ad so-

lem exiccari, & vbi vti vis infunde in aqua calida, & odoretur & dormiet, si vis autem eum suscitare, da ad odorandum spongiam in aceto infusam, vel in succo ruthæ vel fœniculi.

TROCHISCI.

Trochisc. ad defectum hepatis & renum calidum appetitum prostratum & virtutem debilem

℞. Berberorum, rosſ. cuscutæ a. ʒi. ß. spodii succi liquiritiæ, sem. scariolæ portulacæ an. ℈ii. rheubarb. ℈4. 4. sem. frigid. maior. mund. a. ʒi. laccæ ʒß. spicæ, azari, mastiches ana gr. vi. caryophil. croci ana gr. v. folij gr. 4. cum succo endiuiæ. Misce, f. trochisc. da cum syrupo aliquo frigido hepatis aut aqua.

Troch. contra calefactionem hepatis & sitim.

Rec. rosſ. zuchari, an. ʒij. spodij ℈i. succi liquiritiæ, berberis, sād. alb. sem. scariolæ portulacæ an. ʒj. cucumeris, lactucæ, cucurbitæ an. ʒß. camphoræ ℈ß. cum succo lupulorum aut alia re, da cum oxysaccharo & aqua acetosę.

Troch. stomachicis, hepaticis laterum & viscerum oppilationem patientibus ab indigestione & ventositate, vnde & hydropicis conuenit.

℞. rosſ. berb. an. ʒj. spodii, absynthij cuscutæ an. ʒß. spicæ, squinanthi, laccæ mastiches an. ℈i. caryoph. costi, azari, sem. apii, cucurb. cucumeris an. ℈ij. croci ℈i. rheubarb. ʒi. cum succo endiuiæ.

Troch. hepaticis stomachicis calidis.

℞. sem. scariolę, portulacæ, cucurbitæ an. ℈ii. rosſ. ʒj. spodii, berb. violarum, cuscutę, sand. alb. & citrini amyli, tragacanthæ, an. ʒß. caryoph. ℈i. cum succo endiuiæ.

Troch. Episcopi Rigensis expertißimi in doloribus vesicæ.

℞. sem. hyosciami albi ʒii. a. ii ʒß. sem. citrulli lactucæ an. ℥ß. papaueris albi ʒiij. cum syrupo de liquiritia.

Troch de Benzuin suauis admodum odoris, tam pro fumigio regum, quam etiam pro fœtore oris.

Rec. ligni aloes, benzuin ana ʒ4. muschi ℈ß. vel plus, si vis zucchari fieri ℥3. f. puluis, cum aqua rosſ. muscata, q. s. fiant troch. ita parandi, quod multi faciant ʒi.

Troch. vt capilli crispi bene oleant.

℞. saturagiæ, maioranæ an. ʒj. gum. arab. tragacanthi an. ʒii. musci ℈ß. album. oui qu. s. fiant trochisci parui, quarum vnum dissolues in modico lixiuii, & vtere quia elegantes.

Troch. ad idem.

℞. saturagiæ, saluiæ lauendulæ an. ʒi. cinnamomi, macis, nucis moschatæ an. ʒi. ß. gū. arab. tragacanthi an. ʒii. moschi ℈ß. spicæ gr. 3. album. oui, aquæ, rosſ. q. s. fiant troch.

Trochisci de rosis laxatiui.

℞. rosſ. ℥ii. spicæ ℈i. liquiritiæ ℥i. ß. diagridii ℥i. cum syrup. viol. qu. s.

Trochisci de rosis excellentes laxatiui conuenientes stipticis & calidis.

℞. sem. portulacæ, mannæ endiuiæ, viol. liquiritiæ, diagri-

diian. ℥ii. berberis, mastiches, rof. spodii sem. citrulli, melonum an. ℈i. croci, camphoræ an. ℈ß. fiant trochisci, da cum aqua font.

Troch. in tympanite excellentes.

℞. berber. cuscutæ, absynthii an. ʒj. rhabarbari ʒ2. ß. laccæ ℈4. succi liquiritiæ mastiches, squinanthi, spodij, endiuię, sem. anisi marathri an. ʒß. spicæ, polij, azari tragacanthi, sem. cucurb. cucum. an. ℈2. cum succo endiuiæ & eupatorij ana qu. s. fiant trochisci.

Troch. ad oppilationem splenis.

♃. Radicum cappar. rubiæ tinctorum, sem. agni casti, aristoloch. longæ, azari, mastiches epithymi, costi, spodij, amygd. amar. origani scolopendriæ, calamenthi, sem. anisi, apij, spicæ an. ℈i. rhabarb. ℈4. cum succo scolopendriæ, & parum aceti.

Troch. ad humores grossos ventosos in splene.

♃. cort. cappar. tamarisci, scolopendriæ, spicæ, cardamomi, liquiritiæ an. ʒj. sem. apij, anisi, asari centaureæ, cuscutæ, chamæpyth. laccæ, costi an. ʒß. misce fiat.

Trochisci ad idem elegantes.

♃. rad. cappar. azari, sem. apii, absynthij, calamenthi, rheubarb. laccæ, spicæ, costi, anisi tamarisci squinanthi, scolopendrię prassii an. ʒß. misce fiat.

Troch. valde stiptici.

♃. balaust. sumach, glandium assorum nucleorum passular. granatorum assor. sem. myrthi, gallarum assarum, cumini aceto infusi, & assi ana ʒi. cum succo plantaginis chalybeata q. s. fiant trochisci.

VNGVENTVM.

Vnguentum expertum ad debilitatem iuncturarum.

♃. dialtheæ axungiæ cerui, vrsi, medullę cruris vituli an. ℥1. piperis longi ℥1. ol. vulpini ℥3. vini maluatici ℔.j. bulliant omnia vsque ad aliqualem spissitudinem, postea ex eo vngantur iuncturæ bis in die, & miraberis effectum.

Vnguentum tum commune ad omnes plagas malignas & virulentas mundificans sine dolore, & consolidans.

℞. galbani opopanacis an. ʒ1. armoniaci ℥2. ceræ ℥8. olei co. lythargirij an. ℔.i. ß. olei laurini ℥3. myrrhæ, mastiches, aristolo. rotundę, thuris, viridis æris, lapid. calaminaris, an. ℥1. gummi in aceto dissoluantur, deinde fiat magdaleon: Nota quod hoc mūdificatiuum & consolidatiuum expertissimum est.

Vnguentum de galbano mirabiliter consolidans vulnera.

♃. seui hircini, ceræ an. ℥4. terebinth. ℥2. thuris, mastiches, galbani, lapid. calaminaris an. ℥ß. myrthæ alum. vsti an. ʒ2. f. magdaleon. secundum artem, potes si lubet addere boli ʒ2. Nota quod sub hac litera aut dictione vnguentum, comprehenduntur & cum cerota sparradrappa, emplastra, & è conuerso.

Vnguentum nihili.

℞. ol. ros. ℔. ß. pulueris nihili ʒ4. tuthię præparatæ ʒ2. camph. ʒ2. ceræ albæ ℥ ß. fiat vnguentum.

Vnguentum ad pustulas faciei.

℞. olei ros. vnguent. citrini an. ℥ß. de vitellis ouorum ℥1. aceti ʒ1. lythargirij auri marg. alb. an. ʒß. camphor. ℈1. ceræ albæ parum, misce, fiat vnguentum molle.

Vnguentum certissimum ad idem.

℞. ol. de vitellis ouorum ℥1. ß. olei tartari ℥ß. mastiches, gummi, tragacanthi an. ʒß. camphoræ ʒ2. olei amygdal. dulc. ℥1. cerę albæ q. s. misce, fiat vnguentum. Nota quod si facies fœda fuerit & leprosa addas mercurij sublimati ℈ß. & faciem vnga, diebus octo continuis, postea dimittas donec crustæ cadant, deinde vnge cum vnguento citrino aut cum isto absque mercurio.

Vnguentum tum nobile contra pustulas faciei ex morbo Italico.

Rec. olei tartari ℥1. rosar. ʒx. aluminis vsti ʒ1. virid. æris gr. vi. vnguent. Ægyptiaci ʒ2. camphor. ℈2. cer. est q. s. misce, fiat vnguentum molle, vngatur facies bis in die expertum.

Vnguentum ad scissuram linguæ ex ariditate.

℞. aluminis vsti, boli armeni an. ʒ2. mellis ros. qu. s. misce, fiat in forma vnguenti quo ter in die lingua vngatur.

Vnguentum ad alep. virgæ exiccatiuum & incarnatiuum.

Rec. ext. sarcocollæ, thutiæ, aloes, thuris, lapid. hæmathit. cann. combusto. gallarum, balaust. acaciæ an. ℈1. puluerisentur & cum oleo rosaceo & cera qu. s. misce, fiat vnguentum molle, pulchrum, exiccatiuum, est expertum.

Vnguentum expertum ad sedandum dolorem hæmorrhoid.

Rec. butyri despumati, postea ducti ad solem in mortario plũbeo, donec nigrescat, quo inungatur locus.

Vnguentum ad idem.

Rec. olei ros. ℥1. cerussæ ʒ1. ß. lytargirij ʒß. opij ℈ ß. ceræ parum, misce.

Vnguentum ad idem.

Rec. thuris, myrrhæ, licij croci, opij an. ℈ 1. cum mucilagine psillij, & modico olei rosati, fiat linimentum.

Vnguentum de ranis ad podagram.

Rec. ol. rad. cucum. agrestis ℔. ii. ol. maioranæ alchannæ, cerę terebinthinæ, galbani, medullæ cruris cerui ana ℥1. ß. ranarum n. vi. sang. duarum testudinum, coque ranas sang. oleum vsque ad medietatem, deinde cætera misce, fiat vnguentum, quia pretiosum est.

Vnguentum sanctum & nulli reuelandum in vlceribus tibiarum difficilis curationis à materia calida prouenientibus.

Rec. cerussæ cineris plumbi an. ℥3. mastiches thuris an. ʒ3.

lythargirii ℥3.thutiæ ℥ß. matris perlarum ʒvj.ceræ℥2.colophon. ℥i.ß.axungiæ cerui ℥4.terebinthinę ℥i.camphoræ ʒ3.fiat magdaleon, cum modico ol. rof.si opus fuerit. vngatur locus bis in die extenſurus ſuper tela, & plagę applicetur, quia mirum in modum conſolidat. Locus vero circa plagam ad latitudinē duorum digitorum, vngatur cum vnguento albo camphorato.

Vnguentum album, de cerussa artificiali expertum sigillans & consolidans superficiem plagæ & cutem generans.

℞. ceræ albę ℥4. ol. roſ.℔. ß. terebinthin. ℥i. ceruſſæ ℥ 4. lythargirii ℥i. thuris aluminis vſti limatiarum vſtarum an. ℥ ß. fiat magdaleon cum modico ol. roſ. ſi opus fuerit addatur camphoræ ʒi.

Vnguentum nobile, ad omnes plagas, combustiones erysipelas & id genus calidorum morborum.

℞. ol. roſ. ceræ albæ an. ℥4. ſucci granatorum, ſucci ſolatri an. ℥3. plumbi vſti & loti Thutiæ an. ℥1.ceruſſæ lotæ ℥2.thuris ℥ß. camphoræ ℈3. cera & oleum liquefiant, deinde bulliant bulliēda, & fiat magdaleon pulçhrum, hoc certe eſt & artificiale.

Vnguentum regis Angliæ consolidans & incarnans.

℞. ceræ albæ reſ.an. ℥1. ß. olei communis vel roſati ℥2.terebinthinę lotæ ℥i. thuris maſtiches an. ℥ ß. fiat vnguentum pulchrum eſt.

Vnguentum viride mundificatiuum & incarnatiuum.

℞.chelidonię panis cuculi (qui dicitur alleluia) centrum galli leuiſtici, ſcabioſę an. m. i. ſeui arietini ℔.i. olei communis ℔.ß. ceræ, maſtiches aloes virid. æris an. ℥1.miſce.

Vnguentum carnis generatiuum.

℞. picis nigræ ceræ ſepi vaccini, olei communis reſinæ an. ℥1. myrrhę ℥ß. miſce.

Vnguentum ad idem fortius.

℞. ceræ ℥v.reſinæ quartam vnam, terebinth. ℔ i. mellis quartam ſemis, maſtiches, thuris myrrhæ, ſarcocollæ, aloes an. ℥ß.miſce, aliqui addūt croci ʒ1.

Vnguentum ad idem hoc fortius.

℞. raſurę telæ lineæ ℥ ß. opopanacis ℥i. vini, mellis roſ. an. ℥3. lythargirii, myrrhæ aloes ſarcocollæ an. ʒ2. ol. roſ.myrthini an.q.ſ.miſce.

Vnguentum ad idem potens, nobile & pretiosum.

℞. arthemiſiæ, ſcabioſæ, abſynthii, gallitrichi tamariſci apii, verbenæ, lanciolæ, ſenecion, pimpinellæ, cynogloſſæ, chelidoniæ, piloſellæ, milii ſolis ana m. i. terantur omnia & ſuccus extrahatur, aut ſi recentia haberi non poſſunt, bulliant in vino rubro q. ſ. vſque ad conſumptionem medietatis, deinde bulliant iterum, vſque ad mellis ſpiſſitudinem, poſtea addatur axungia porci veteris ℔i. ſeui hircini ℔. ß. olei ℔.i.ß.mellis ℥4. bulliant ſimul ſecundum artem, in fine vero adde thuris, myrrhę, maſtiches, ſarcoçollę, aloes an. ℥ß. miſce.

Vnguentum

Vnguentum ad idem excellens.

Rec. ceræ ℥4. armoniaci ʒ6. terebinthinæ ℥2. bulliant in vino rubro secundum artem, in fine vero adde lac mulieris, malaxentur cum lacte.

Vnguentum ad idem probatum, & est barbitonsoris Montis pessulani.

Rec. sepi vaccini ℔ ß. olei ros. ℥4. rad. ireos, ℥1. thuris, mastiches, myrrhæ, sarcocollæ, aristoloch. rot. aloes an. ʒ3. terebinthinæ quartam vnam.

Vnguentum album sigillans superficiem plagæ & cutim generans.

℞. olei ros. ℔ ß. ceræ albæ ℥2. cerussæ ʒx. camphoræ ʒ1. aluminis ouorum. n. iij. lythargirij ℥ ß. similis est operationi emplastri de matre perlarum.

Vnguentum ad remouendam humiditatem & saniositatem vulnerum.

Rec. lythargirij puluериz. ℥1. ol. ros. aceti, mellis puri an. ℥1. misce insimul donec albescant, deinde ℞. aluminis vsti, tragacanthi, balaust. gallarum vstarum ʒ1. misce, fiat vnguentum.

Vnguentum ad scissuras labiorum expertum.

℞. gum. tragacanthi, amyli, penid. an. ʒ1. aquæ ros. ℥1. rad. portulacę ʒ1. ß. ol. ex nucleo nucis combusto ʒ6. fiat linimentum.

Vnguentum carnem generans.

Rec. olibani, mastiches, aloes, picis græc. aristoloc. rotund. cõbustæ, ireos an. ℥1. ol. ros. ℥1. ß. ceræ q. s.

Vnguentum consolidans & cutim generans.

Rec. gallarum, balaustiorum, olibani, aluminis lythargirij ros. an. ʒj. ol. ros. ʒij. ß. ceræ q. s.

Vnguentum ad idem.

℞. sang. draconis, olibani, lythargirij ossium combustorum, gallarum balaust. ros. vitrioli Romani combusti ana ʒ. j. olei myrthini ana ℥ ij. ceræ q. s. misce. fiat vnguentum.

Vnguentum exiccans vlcera virulenta pulchrum & elegans.

℞. lythargirij in aceto & oleo been imbibiti atque mixti, donec albescat & intumescat ℥1. antimonij ęris vsti balaust. curcumæ, vermium terrestrium gallarum, sang. draconis, aluminis vsti, chinæ argenti ʒ ß. ol. ros. myrthini an. ℥ 2. ß. ceræ q. s. misce. fiat vnguentum.

Vnguentum ad dolorem intensum hæmorrhoid.

Rec. croci myrrhæ licij ana ℈1. opij ʒ ß. ol. ros. mucilaginis psillij, vitelli oui q. s. fiat vnguẽtum molle.

Vnguentum ad remouendam caliditatem & ardorem vulnerum.

Rec. lythargirij subtiliter puluerisati ʒ1. ol. ros. aceti ana ℥1. ß. terantur insimul, donec inflentur & tumescant, deinde adde cerussæ ℥1. camphorę ʒ1. misce. fiat vnguentum.

Vnguentum ad remouendam frigiditatem vulnerum.

Rec. olei oliuæ ℥3. serapini opopanacis an. ʒ 1. thuris, sarcocollæ, aristol. combustæ an. ʒ2. ß. gummi in oleo dissoluan-

tur ad ignem, deinde cætera miſceantur, & cum cera q.ſ. fiat vnguentum molle.

Vnguentum ad remouendam ſiccitatem vuln.

Rec. ceræ, picis olibani viſci an. ℥1. ol. q.ſ.

Vnguentum ad eſcharas.

Rec. poma alba cocta extractis granis ol. nenupharini an. ℥1. miſc. inſimul in formam linimenti, ad idem valet infrigidans Galeni.

Vnguentum ſupra anthraces.

Rec. armoniaci in aceto diſſoluti ℥2. ol. liliorum alb. ceræ q.ſ. fiat vnguentum molle, quia maxime diſſoluit & venenum extrahit.

Vnguentum carnis generatiuum.

Rec. olibani, maſtiches aloes, picis græcæ, ariſtoloch. longæ combuſtæ, ireos anatis ℥1. ol. roſ. ℥3. ceræ q.ſ.

Vnguentum ad idem nobile.

Rec. maſtiches madefacti in aqua roſ. actu calid. donec fiat vt colla ℥1. poſtea adde puluerem hunc, Rec. thuris, aloes, picis græcæ, vernicis an. ʒ1. boli terrę ſigil. ſang. draconis an. ʒ ß. ol. roſ. myrthini an. ℥3. cer. q.ſ. fiat.

Vnguentum expertum in contractione neruorum.

Rec. adipis vulturis, tapſi barbati, ſerpentum medullæ cruris vaccæ, mandibulæ porci ℥1. ß. adipis anatis, hyſſopi humidæ an. ℥1. mucilag. fœnugręci, licij, maluauiſci an. ℥1. ß. bdellij armoniaci, galbani, opopanacis an. ℥ ß. caſtorei ʒß. euphorbij ℈1. ol. camomillæ, coſtini de caſtoreo nardini laurini de euphorbio an. ℥1. mucilaginis, fiat cum ſucco aut decocto, rad. ebuli adipis leporis vulpis an. ℥1. ol. vulpini de terebinthina an. ʒ1. ß. cerę nouæ ℥2. adipis anſeris aſini marciaton, dialtheę Agrippæ Arrogon butyri ſine ſale an. ℥1. Nota terram ſigillatam maxime putrefactioni obſiſtere, quid ergo de ea in peſte conſid.

Vnguentum frigidum repercuſsiuum.

Rec. boli armen. ℥ ß. terrę ſigillatæ ʒii. aceti parum, ol. roſ. ℥2. ſi vero membri corruptionē rimes, tunc da terræ ſigillatæ ℥ß. boli ʒii. & vnge locum ſanum. Nam terra ſigillata à ſua proprietate, membrum vlterius corrumpi non permittet, quid ergo de ea in peſte ſol.

Vnguentum repercuſſiuum mitigans ad idem.

℞. ſand. alb. ſpodij, acaciæ an. ʒ1. opij ℈j. camphor. ʒß. ſucci ſolatri ℥ij. miſce.

Vnguentum vt cruſtæ cadant, dolorem quoque mitigans.

℞. vitelli ouorum ol. roſ. an. ℥ß. miſce. fiat vnguentum

Vnguentum repercuſſiuum ad idem.

℞. lythargirii ℥ß. diſtemperę cum ol. viol.

Vnguentum ſtomachale calidum.

℞. ol. de ſpica ℥i. de abſynthio de maſtiche an. ℥ ß. caryoph. cinnamomi, coral. rub. an. ℈ii. ligni aloes, gallię moſchatæ, an. ʒ ß. ceræ q.ſ. fiat vnguentum molle.

Vnguentum elegans certe & pulchrum.

♃. ol. de spica ℥i. ol. de cinnamomo ℥ ß. cinnamomi galang. anatis ʒß. galliæ mosch. ℈ii. musci ambræ ana gr. ij. cer. qu. s. misce fiat vnguentum, quo stomachus vngatur, facta tamen antea fomentatione hac. ♃. flor. absynthij, camomillæ balsamitę ana m. ß. cinnamomi spicæ, squinanthi an. ʒj. ß. caryoph. galangæ, ligni aloes, folij anatis ʒj. bulliant in duabus partibus aquæ, & vna vini vsque ad consumptionem medietatis, deinde spongia decoctione infusa calido stomacho applicetur, ter vel quater donec siccetur & inungatur. Verum si sacculum feceris vt supra latere ignito asperso vino maluatico calefeceris, & stomacho ter vel quater applicueris, postea inunxeris, artificialius certe erit & pulchrius.

Vnguentum ad sodam calidam.

♃. Fit ex ol. rosa. aqua ros. & quarta parte aceti, bene in mortario agitatis.

Vnguentum ad idem expertum.

♃. cerati Galeni vel infrigidantis Galeni ℥ij plurimis lotionibus in mortario lauetur, vt succis aut solatri aut endiuię aut semperuiuæ, cucurbitę, camphor. adde si lubet ʒß.

Vnguentum nobile & expertum ad excoriationem ani, ob nimiam equitationem.

Rec. ol. citoniorum, rosati, myrthini om. lotor. vicibus quatuor in aqua rosati anatis ℥ j. mucilag. tragacanthi ex aqua plantaginis anatis ℥ß. amyli, boli, gallarum anatis ℈ij. camphoræ ℈j. ceræ albæ qu. suf.

Vnguentum ad dolorem.

Rec. ol. camomillę ℥j. de costo ℥ß. de spica de lilio anatis ʒii. acori stœchad. arabici piperis longi, nucis moschatæ, ligni aloes anatis ℈j. ceræ qu. s. vngatur membrum tremens, quod si hæc decoxeris in vino vsque ad vini consumptionem fortius erit.

Vnguentum ad materiam frigidam.

♃. ol de lilio ℥j. irini ℥ß. cinnamomi ligni aloes, seseleos anatis ℈j. galliæ moschatæ ℈ii. ceræ q. s. vngatur ab vmbilico infra.

Vnguentum calidum capitale.

Rec. ol. de costo ℥j. de spica ℥ß. nigellæ baccarum lauri, piperis longi, cubeb. acori, anatis ʒ ß. croci ℈i. muschi ambr. anatis græ. ij. cer. q. suf.

Vnguentum in formica miliari expertum.

Rec. olei ros. populeon anatis ℥ iiij. myrthini ʒ ij. succi plantag. solatri anatis ℥iij. aluminis ʒ iij. antheræ balaust. anatis ℥ß. rad. lapatij acuti recentis, si haberi possunt, subtiliter incisorum ℥ j. vel succi eius ℥ij. aceti ros. ℥ ij. bulliant omnia simul, vsque ad succi consumptionem, coletur intus, addatur lythargirij vtriusq;a. ℥ß.

thutiæ, ceruſſę ſcoriæ ferri pulucriſatę camphoræ an. ʒ1. miſce, fiat in forma vnguenti cum modico ceræ ſi opus eſt, & diuidas in partes duas, in quarum vnam pones viridis æris ʒß. vngat ſe ad dies aliquot, & ponat telam madefactam in aqua quære in litera fol. Poſtea in alia parte, abſque viride æris, vngat ſe, & miraberis effectum.

Vnguentum ad dolorem capitis, ſed in declinatione.

℞. viol. roſ. meliloti an. m. j. farinæ hordei ℥2. ſummitatum papau. albi p. 1. vel ſemen eius ℥1. cum omphacino oleo, miſce, fiat emplaſtrum.

Vnguentum optimum ad idem.

Rec. olei roſ. viol. lactis mulieris an. ℥ß. aceti parum, liniatur frons & tempora.

Vnguentum ad idem optimum.

Rec. vitel. oui, olei viol. lactis mulieris.

Vnguentum ſomniferum.

Rec. ol. viol. roſ. chamomel. ℥1. ſucci mandragoræ, vel olei eius hyoſciami lactucæ a. ℥ß. opii ʒ i. ceræ albæ. qu. ſ. miſce. fiat vnguentum molle, pulchrum eſt.

Vnguentum ad duritiem quæ remanſit in membro poſt reſtaurationem fracturæ eam duritiem leniens.

Rec. cerę ℥1. ol. de lilio adipis gallinę, anatis, medullæ cruris vaccæ, mucilaginis, ſem. lini ana ℥1. miſce diu in mortario.

Vnguentum ad duritiem ſplenis.

Rec. ſucci eupatorij abſynthij cichoreæ, aceti an. ℥ 2. armoniaci, opopanacis, bdellij, ſerapini in aceto diſſolutorum an. ℥ß. ping. anſeris, gallinæ, anatis ℥1. omnia ad ignem diſſoluantur, & cum cera q. ſufficit fiat vnguentum.

Vnguentum contra vermes.

Rec. ol. de rutha abſynth. nucleis perſicorum amygd. amaranatis ℥2. ruthæ, myrrhæ, gentianæ, centaureæ, lupinorum, cornu cerui vſti aloes praſſij matricariæ colocynth. an. ʒ1. aceti ℥ß. fellis tauri ℥1. ceræ qu. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad maciem renum.

℞. ol. roſ. viol an. ℥1. butyri ſine ſale ℥2. ping. anſeris, anatis, gallinarum an. ℥ 1. pinguium renum hœdi & arietis an. ℥2. ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad deſtillationem vrinæ ſtipticum.

℞. gummi arab. tragacanthi, boli ceruſſæ, myrtillorum an. ʒ1. opij ℈1. ol roſ. ℥2. ß. ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

Vnguentum ad coitum.

℞. ol. de ſpica ℥2. euphorbij, piperis, cubeb. ſinapis coſti an. ʒ1. ß. muſchi gr. viii. ceræ ℥2. miſce.

Vnguentum optimum ad idem.

℞. ex oleo de euphorbio, cum anacardo pipere coſto, cera & in balneo virga fricetur.

Vnguentum nobile ad dolorem hæmorrhoid.

℞. ſem. hyoſciami vtriuſque an. ʒij. aluminis vitrioli an. ʒß. ceruſſę, tapſiæ an. ʒ1. cerę ℥ß. ol. roſ. ℥iij. miſce.

Vnguentum ad pruritum ani.

℞. Masticheni ℥i. sulphuris ʒiii. ceræ ℥ß. fiat vnguentum.

Vnguentum ad neruos.

℞. saluiæ, ireos, bethonicæ nucis cupressi, macis balaust. ana ʒi. mucilag. altheæ, linicaulis fœnugræci ana ℥ß.

Vnguentum de adipibus ℥i.ß. terebinthinę lotæ ℥i. adipis tapsi vrsi ana ℥i. ol. vulpini laurini de ireos an. ℥2. opopanacis bdellii ana ʒ3. croci myrrhæ ana ʒß. ceræ viridis q. s. misce fiat vnguentum.

Vnguentum de corticibus castanearum valens ad immoderatum fluxum menstruorum & dyssenteriam.

℞. Olei masticheni ℥vi. myrthini citoniorum ana ℥iß. mastiches, acaciæ sang. draconis ana ʒ vi. coral. rub. ℥ß. carabæ terræ sigillatæ an. ʒ4. cort. castaneorum, scoriæ ferri ana ℥i. boli, balaust. thuris ana ʒ 3. resinæ ℥i. ceræ q. s. misce fiat vnguentum. potes ex hoc facere emplastrum.

Vnguentum ad remotionem eschara in combustione ignis.

℞. Cerussæ ℥iß. camphoræ ʒi. anisi ℥i. aqua ros. ℥iß. albuminis ouorum duorum misceantur diu insimul, & fiat in forma vnguenti.

Vnguentum defensiuum optimum.

℞. Boli terrę sigillatæ, sang. draconis ana ℥i. aceti ros. parum ol. ros. q. s. misce fiat vnguentum.

Vnguentum frigidum ad excoriationem factam in coxis ab acuitate vrinæ.

℞. Aluminis oui vnius ol. viol. ℥i. lythargirii, spumi finiti. ʒvi terantur in mortario plumbeo diligenter, vt fiat vnguentum, valet in assolis & labiis.

Vnguentum pro vermibus vsuale.

℞. Centaureæ, absynthii, lupinorum an. ʒß. ligni aloes, cornu cerui vsti diptami ana ʒi. aloes ad pondus omnium, ol. de absynthio ℥2ß. fellis tauri ℥i. ceræ q. s. fiat vnguentum.

Vnguentum ad idem nobile.

℞. Absynthii lupinorum ana ʒ2. seseleos cumini nigellæ centaureæ santonici cornu cerui vsti ana ℥ß. ol. de absynthio persic. amygd. amar. ana ℥2ß. agarici myrrhæ ana ʒ2. aloes ℥i. fellis tauri ʒ. x. ceræ q. s. fiat vnguentum molle.

Vnguentum ad idem probatum.

℞. Theriacæ ℥ß diptami, sem. lumbric. gentianæ ana ʒ3. fellis tauri ℥ß. aloes ad pondus omnium, adde olea vt supra.

Vnguentum de Tuthia expertum ad vlcera virgæ.

℞. Thutię præparatæ ℥ß. mastiches, thuris ana ʒ2. ceræ albæ ℥i. ol. ros. q. s. fiat vnguentum.

Vnguentum ad panaritium digitorum.

℞. Olei masticheni omphacini ana ℥2. antimonii, ʒi. cerusę lotæ plumbi vsti ana ʒß. thutiæ præparatæ ℥ß. ceræ albæ, resinæ lotę tribus vicibus ana ℥i. f. vnguentum bene tenax.

Vnguentum ad sanguinem è pectore emanantem.

℞. Succorum plantaginis, corrigiolę bursæ pastoris ana ℥3. boli armeni ℥1ß.gum.arab. leniter torrefact. tragacanthi ana ℥2. amyli ℥2. terræ sigillatæ, sang. draconis, acaciæ spodii granatorum myrthi hypocystidos ana ʒvi. glutinis carthæ dissolutæ in agresta ℥1ß. Bulliant in simul parum, addatur ol. ros. ℥v. fiat vnguentum.

Vnguentum ad sciaticam.

℞. Ol. de lilio ℥3 laurini, nardini ana ℥1ß. castorei ʒ2. pyrethri ʒ1. euphorbij ℈2. sem. sinapis ʒß. stiracis liquidæ ℥ß. calamit. ʒ2. ceræ parum fiat vnguentum: vngatur bis in die, postea superponatur emplastrũ.

Vnguentum ad faciem mundificandam.

℞. Saponis duri ℔1. saponis mollis ℔ß. vitel. ou. nu. vi. ol. tartari q.s.fiat in forma vnguenti liquid.cum ʒvi.pulueris ireos, adde camphoræ ℈1. si placet.

Vnguentum ad coitum.

℞. Succum nepetæ, calamenthi, succi squillæ, succi serpentariæ, succi vrticæ, rad. pyrethri ana ℥2. ol. sambucci ʒ3. de euphorbio ℥1.bulliant omnia insimul vsque ad consumptionem medietatis, & non coletur, sed cum cera q. s. fiat vnguentum præputiũ & tota virga vnhatur, olea valentia sunt olea pastinacæ sinapis sambucci, formicarum euphorbii.

Vnguentum somniferum.

℞. Populeon ℥1.ol.violati ℥1.ß. de hyosciamo, mandragoræ, ana ʒvi. q.s. fiat vnguentum molle.

Vnguentum dolorem & tumorem hæmorrhoid. sedans.

℞. Pingued. anatis, gallinæ ana ℥. ol. viol. ℥4. cerę q. s. fiat vnguentum, dimittatur infrigidari, postea addatur vitelli oui vnius opii ʒ1.croci ʒß.misce expertum est.

Vnguentum ad dolorem & scissuras ani.

℞. Boli gummi arab. sang.draconis ana ʒ3.myrtil.balaust.ros. rub.ana ℥3 puluerisentur vt alkohel. deinde adde butyri ℥1. ol. ros. ℥3. succi fol. porrorum ʒ3. succi solatri ℥4. ceræ q. s. fiat vnguentum.

Vnguentum pro splene duro ventoso in materia mixta.

℞. Ol. capparorum ℥3. de sesamo ℥1ß. scolopendriæ, cort. capparorum,tamarisci,sem.portulacæ, trochisci de caparibus, sem. endiuiæ, scariolæ, lactucæ ana ʒ1.agni casti ʒ1. ceti parum, ceræ q. s. fiat vnguentum.

Vnguentum ad hepar calidum.

℞. Ol. ros. nenuph. de spica ana ℥ß. rosar. spodii, sandal. amb. sem.plantaginis,portulacæ ana ʒ1. spicæ mastiches ana ℈1. eupatorii ʒß. cera q. s. fiat vnguentum.

Vnguentum ad dolorem magnum renum & lumborum.

℞. Oleorum sambuccini ℥1. viol. ros. ana ℥1ß. cerusæ ʒx. thuris, mastiches ana ℥1. camphoræ ʒß. amyli ʒx. aquæ rosaceæ ℥1. albuminis ouorum duorum, ceræ ana ℥ß. bulliant olea & cera insimul,postea vbi

vbi infrigidata fuerint, adde species vltimo album. ouor. & boli armeni ʒx. agitentur in spatula diu, postea renes vngantur, deinde superpone spicæ post vnctionem folia solatri, & hoc fiat bis in die.

Vnguentum expertum ad scissuras manuum.

℞. Ol. rof. axungiæ gallinæ ana ℥2. ceræ albæ ℥ß. Thuris, masticHes ana ʒ2. pulueres vt alkohol, terantur & diu omnia insimul agitentur, donec asperitatem perdens, & fiat sicut vnguentum molle.

Vnguentum ad confortandas iuncturas extenuatas.

℞.' Mucilaginis, altheæ, lini fœnugræci ana ℥4. medullæ cruris vaccæ ℥2. adipis porci colati ℥4. ol. de lilio antiqui communis ana ℥4. ceræ q. s. fiat vnguentum.

Vnguentum contra calorem hecticorum, si bis in die vngatur spina dorsi.

℞. Mucilag. psilii citoniorum ana ℥1. gummi tragacanthi ℥1ß. ol. nenuph. de sem. cucurb. viol. ana ℥2. ceræ albæ q. s. fiat vnguentum.

Vnguentum hæmorrhoid. constrictiuum.

℞. Scoriæ ferri præparatę ℥ß. gallarum cupressi, hæmatidos, carabe hypocystis ana ʒ2. ol. de chrysom. ℥3. ceræ albæ q. s. fiat vnguentum molle & bulliant in ℥vi. succi, semperuiui, citoniorum vsque ad consumptionem succi bulliant.

Vnguentum siue linimentum ad defœdationem faciei, faciei maculas rubeas, panum, lentigines, impetigines

Primo phlebotomes venam vnam maiorem repertam in tempore, quæ vt plurimum superior est, & multum laudata à principe in hoc casu quarta 1. cap. 20. postea capiat lythargyrium spumatum & album effectum in succo fol. serpentariæ, quo sero tamen in introitu lecti totam faciem liniat, & hoc faciat 22. diebus, & si iuuerit, tunc facies sic: Minuatur alia vena superior temporis, postea lineatur facies hoc meo experimento. ℞. sem. maluauisci recentium ℥3. Terantur vltima contritione, deinde supponatur gummi oliuarum, dissoluto modico aceto forti ℥ß. styracis liquidæ ʒ3. ol. de frumento facto secundumq́ artem ℥2. cort. medianæ vlmi exiccatæ & pulverizatæ ℥1ß. per linimentum, qua tota facies, per noctem vncta maneat, mane autem lauetur cum aqua ciclaminis, cuius magna est certo ad suprascriptas res, vis ipsius enim aut succus aut aqua faciem decoret, facto hoc linimento per xv. dies, si non iuuerit, faciat hoc vltimum. ℞. rad. serpentariæ ℥2. incorporentur subtiliter scissæ in aqua rosarum, muscata vt prius & exiccentur vt prius, postea addatur ossis sapiæ pulverizatę vt alkohol ʒ2. & interũ vt prius incorporẽtur & exiccentur, & cum opus fuerit dissoluas vnũ in aqua ciclaminis & faciẽ linias, quia non fallet te bis in die.

Vnguentum pulchrum ad excoriationem narium à catarrho salso.

℞. Amyli de hordeo ℥ß. lythargyrii spumificati ʒvi. tuthię præparatę, cerussæ ʒiß. ol. de vitellis ouorum ℥i. terantur & agitentur diu in mortario plumbeo, & sero nares liniantur, mane vno lauetur cum decoct. sem. melon. non excort. & cocto lauentur.

Vnguentum in calculo.

℞. Mucilag. altheæ lini fœnugræci ana ℥ß. medullæ cruris vituli, porci sine sale, gallinæ tassi, anatis ana ʒ3 resinæ terebinthinæ ana ℥ß. ol. de scorpionibus ℥2. camomillæ amygd. dulcium, ana ℥iß. laudani ℥i. ceræ q. sufficit fiat vng. molle, quod si cerotum facere cupis, adde plus de cera & linitum super corium interbastatum die solum portetur.

Vnguentum ad spasmum, paralysin, neruorum contractionem ex repletione, factis tamen antea euacuationibus & balneis diaphoreticis.

℞. Olei mustellini ℥i. petrolei ℥ß. communis butyri sine sale ana ℥4. ceræ ℥2. storacis calamitæ, benzui, mastiches, olibani, gr. hederę, ana ℥ß. liquefacienda liquefiant, deinde storaces ponantur & fiat vnguentum.

Vnguentum sanguinis restrictiuum.

℞. Thuris ʒ2. aloes ʒi. albuminis oui q. s. pilorum leporis subtiliter incisorum ℈4. f. vng. vulneri imponatur.

Vnguentum ad vulnus & puncturam neruorum.

℞. Centaureę minoris lanceolatæ, pilosellæ consolidę vtriusque ana m. i. vermium terrest. ℔.ß. ol. communis ℔.i. vini ℔ iß. pistentur & misceantur, stentque insimul per 7. dies, deinde ℞. seui arietini mundati ℔.i. picis nigræ resinę ana ℥3. armoniaci galbani opopanacis in aceto dissolutorum ana ℥ß. bulliant donec vinum & acetum sit consumptum, coletur & vbi aliquoties infrigidatum fuerit, adde terebinthinę ℥iß. thuris, mastiches, sarcocollæ an ℥ß. croci ʒ2. duces cum spatula, donec infrigidetur, est enim preciosum.

Vnguentum ad vlcera gingiuarum.

℞. decocti fol. oliuarum, abluantur & leuiter ex eo dentes fricentur, postea hoc linimento vngantur. ℞. vtriusque aluminis salis adustorum, gallarum, psidię, cupularum glandium, cinnamomi, caryoph. aristol. saluiæ, rosſ. ossium dactyl. tibiarum cancrorum adustorum ana ℈i. fiat alkohol, deinde cum aceto squillitico & melle ros. q. s. fiat linimentum pulchrum.

Vnguentum certum & nobile ad scabiem, tineam, scabiem fœdam & vniuersaliter omnem cutis fœditatem.

℞. Hellebor. vtriusque sulphuris viui atramenti, auripigmenti lythargirii, cathimiæ viuæ, vitrioli aluminis, gallarum fuliginis clauill. ana ℥ß. argenti viui extincti virid. æris ana ʒ2. pulucrisentur & bulliant in succo borrag. scabiosæ, fumiterræ, lapatii acuti aceti ana ℥3. olei antiqui ℔.i. vsque ad succi consumptionem

sumptionem, in fine addatur picis liquidæ ℥ß. ceræ q. s. fiat vnguentum molle, lauetur tamen antea corpus cum aqua salsa aut decoct. lupin. & staphisag. aut lauetur cum aqua fortiori caput aut totum corpus, quære in litera A fol.

Vnguentum ad idem.

℞. Adipis vrsi, vaccæ ana ℥1. stercoris muris ℥ß. granorum iuniperi ℥2. aranearum adustarum ʒ2. picis liquidæ, olei ana q. s. fiat linimentum.

Vnguentum ad idem.

℞. Axungię antiquæ porci dissolutæ in succo acetosæ ℔ j. olei communis, picis liquidæ ana ℔. ß. succi abrotani, succi menthę saracenicæ, succi fumiterræ, succorum lapatii, erucæ, mercurialis ana ℥1. aluminis vitrioli, gummi hederæ combusti, fuliginis baumach, vsti tartari, aloes ana ℥ß. Miscę, fiat linimentum, vt supra.

Vnguentum ad hyposarcam expertum.

℞. Olei de absynthio ʒvi. mastichini ʒ 2. de spica ʒ1. cyperi, squinanthi, spicæ, ligni aloes ana ʒß. cinnamomi, ros. rubr. ana ℈ß. ceræ q. s. fiat vnguentum.

Vnguentum resolutiuum in materia calida.

℞. Olei camomillini, ceræ ℥ß. pulueris camomil. anethi ana ʒ2. axungiæ, anatis, gallinæ ana ʒvi. fiat linimentum.

Vnguentum ad leprosos.

℞. Vnguenti citrini ℥vi. pingued. serpen. ℥ 4. ol. ros. myrtini, populeon ana ʒ1ß. misce, vngatur membrum post balneum, quære in litera B. fol.

Vnguentum ad morpheam.

℞. Succi chelidoniæ saponis albi, vnguenti albi camphoræ ana ℥1. f. vnguentum.

Vnguentum ad combustionem ignis mirabiliter consolidãs & exiccãs.

℞. Calcis viuæ septies lotæ in aqua frigida donec acuitatem perdat ℥1. s. q. olei ros. ducatur in mortario, fiat vnguentum, expertum est.

Vnguentum ad idem expertum & præcipue aquæ, ignis & olei.

℞. Succi solatri endiuiæ, virgę pastoris aq. ros. hæc prohibent vesicationem, aut fiat cum vitellis ouorum, olei ros. succo solatri & est bonum. Si autem locus vesicatus fuerit aut vulneratus tunc sic fit. ℞. Calcis viuæ ℥1. olei ros. q. s. ducatur diu in mortario & fiat vnguentum. Calx abluitur sic, supra ea aqua frigida, donec operiatur, & sic per tres horas dimittatur, donec parum infrigidetur, deinde aqua illa proiiciatur & alia superponatur, hoc autem septies fiat, donec acuitas sedetur. Nota pulchra potens in combustionem ignis, olei aut aquæ, item calcis ablutionem.

Vnguentum nobile & dignum ad plagas difficilis curationis.

℞. Æris vsti, antimonii, plumbi aluminis, vstor. balaust. gallarum sang. draconis, rad. cureumæ, cathimiæ, argenti serici vsti lumbricorum terrestriũ siccator. ana ʒ1. cerussæ ℥ 2. lythargyrii ℥ 3. puluerisati, & cum oleo ros. & aceto ana q. s.

ducti in mortario plumbeo, donec spissetur & tumescat, postea cętera addantur & fiat vnguentum.

Vnguentum nobile & magnum secretum in consolidanda cute, & in omni vulnere malo.

℞. Aquæ aluminis, si autem in sola cute est. ℞. aquæ plantaginis, camphoratæ & modicum aluminatæ, aquis istis vlcus bene lauetur, deinde superponatur lamina plumbea ad magnitudinem vlceris, & bene ligetur, quia mirabiliter operatur. Finge autem quod sit aliud propter vulgares, quia nihil appræparant, nisi quod sumptuosum est. Quot autem honores habuerim cum isto auxilio, ille scit qui nihil ignorat.

Vnguentum vtile ad tineam.

℞. Lythargyrij, miuæ calchimiæ vitrioli, auripigmenti, cupressi, fuliginis, virid. ęris ellebori vtriusque, aluminis, gallarum ana ℥ß. argenti viui extincti ℥1. picis græcæ olei nucum ana ℔. ß, succi lapatij, fumiterræ, scabiosæ, borraginis ana ℥3. bulliant cera, pix, oleum insimul, deinde cætera addantur, fiat vnguentum.

Vnguentum probatum ad alopeciam.

℞. Succi calcid. ℥1. puluer. sanguisugarum vstarum lacertæ viridis vstæ, talparum apum vstarum, solearum vstarum setarum porci combustarum virid. æris ana ℥1. mellis q. s. fiat vnguentum, quod probatum est.

Vnguentum certum & verum Hugonis contra paralysin & contractionem neruorum.

℞. Saluiæ, absynthii, caryoph. menthæ, sabinæ, marrubii, lauendulæ, fabrifugæ, tanaceti, eupatorii, herbæ S. Petri, stœcad. arab. citrini teromand. maioris, rad. libistici, menthæ, mentastri, melissæ ana m. j. rad. brancæ vrsinę maluauisci ana m. iij. baccarum lauri sem. lini fœnugræci ana ℥2. ß. agni casti ℥1 ß. pimpinellæ, gentianæ, rad. valerianæ tenerrimarum fol. maluæ ana m. i. summitatum iuniperi cum granis eius m. iij. decoquantur in aqua & vino albo parum, vsque ad consumptionem medietatis, colentur, postea addantur axungiæ gallinæ, anseris, anatis, arietis, porcinæ, vaccinę, ana quartam semis. Tassi vulpis ana ℥2. bdellii, galbani in vino infusorum ana ℥1. olei de castoreo, de spica, de iunip. ana ℥1ß. limaciarum, cerę rubeæ ana quartam vnam bulliant iterum insimul, vsque ad aquæ & vini consumptionem, vltimo gummi addantur, & f. vnguentum, quo calide nerui & membra contracta vngantur, potes si placet addere linimentum de pipere longo ℥2. & pulchrius erit.

Vnguentum ad spasmũ & paralysin.

℞. Euphorbii ℥1. pyrethri, thuris, myrrhæ, aloes, mastiches ana ℥ß. ol. laurini sambuccini de pulegio communis ana ℥2. ceræ q. s. fiat vnguentum molle, vngatur spina collum & ceruix.

Vnguentum ad idem optimum Hugonis.

℞. Olei mustellini ℥1. petroselini ℥ß. communis butyri sine sale, ana ℥2. storacis calchimiæ benzuini masticheṡ olibani gummi hederæ ana ℥ß. ceræ ℥1. misce fiat vnguentum.

Vnguentum pretiosum ad duritiem quæ remansit, post fracturam ossium aut dislocationem.

℞. Bdellii, opoponacis ana ℥1. ß. in vino dissoluantur postea, ℞. pingued. porci sine sale ℥2. anatis, anseris, gallinæ ana ℥1. ceræ q.s. fiat ceratum.

Vnguentum ad capillorum regenerationem & cutis perfectam mundificationem.

℞. Cineris capillorum hominis ℥1. setis ol. lini aut nucum, mellis despumati ana ℥3. myrtil. ʒvi. sulphuris viui ℥ß. staphisagriæ ʒ2. euphorbii ʒß.

Vnguentum mirabile ad remouendum dolorem, vbicunque fuerit.

℞. Panem subtilissimum calidum, prout à furno egreditur, sume ex eo medullam, quam calidam in lacte pone, deinde bene mollificatum exprime & loco dolenti appone, quia videbis mirabilia.

Vnguentum ad spasmum expertum.

℞. Ol. costini de piperibus ana ℥2. de euphorbio, de lateribus ana ℥1. terebinth. non lotæ ℥4. ceræ q.s. fiat vnguentum.

Vnguentum ad idem nobile, valens quoque in paralysi.

℞. Ol. de lateribus, de piperibus ana ℥1. vulpini ℥vi. de terebinth. de costo ana ℥ß. ceræ q. suff. fiat vnguentum molle, quo vngatur membrum, facta tamen semper antea fomentatione, quam quære in litera F. folio.

Vnguentum ad remouenda frusta ossium corrupta.

℞. Serapini, galbani in aceto dissolutorum, pulueris capsularum papaueris, pulu. flor. papau. rub. ol. nucum, frumenti, lilii, ceræ q. suff.

Vnguentum ad idem.

℞. Pulueris tartari, sepiæ, maxillarum & dentium lucii ana ʒ1. pulu. ossis humani combusti ℥1. colophoniæ ʒ2. ol. tartari ʒ. vi. anethini ruthæ ana q. s. cum cera q. s. misce fiat vnguentum.

Vnguentum stipticum stomachale, quod valet etiam ad fluxum album matricis.

℞. Ol. ros. cithoneorum, mastichini ana ℥1. balaust. ros. sumach, berberorum, myrtil. ana ʒß. vini citon. ʒ3. bulliant omnia insimul vsque ad vini consumptionem, colentur, intus addatur laudani ℥ß. galliæ mosch. des. Nicolai ʒ2ß. moschi ambræ ana gran. 2. ceræ q. sufficit fiat vnguentum molle, vngatur stomachus in viro, in muliere semper supra ventrem, ℞. vini rubri ℔1ß. maluatici ℔ß. ros. rub. balaust. sumec. myrtyll. ana ℥1. squinanthi, spicæ, calami arom. mastiches ana ʒ1. bulliant insimul.

Vnguentum ad idem.

℞. Ol. mastichini rosati, citon. ana ℥1. troch. Ramich. ʒ2. caryoph. corall. rub. ana ℈2. muschi gr. 2. ceræ.

Vnguentum ad idem & albas humiditates.

℞. Infrig. Galeni ℥2. ſucci ſemperuiuæ plantag. roſ. ana ℥ ß. ſumach, hypocyſt. ſpodii Troch. Ramich ana ʒ1. ol. maſtich. citon. ana ℥ ß. ceræ q. ſ. fiat linimentum.

Vnguentum ad generationem pilorum.

℞. Talparum combuſtarum, cort. auell. nucum, caſtan. apium muſcat. combuſt. ana ʒ2. capill. ven. ſpicę nardi, laudani ʒ1. bulliant omnia in oleo laurino q. ſ. vſque ad aliqualem ſpiſſitudinem, & locus ſcarificatus vngatur bis in die.

Vnguentum ad dolorem capitis calidum.

℞. Ol. roſ. aceti aquæ roſ. ana ℥ß. agitetur diu inſimul, deinde tela in oleo infuſa commiſſuræ capitis & parti dolenti applicabis.

Vnguentum ad idem.

℞. Fol. maluauiſci, ana ʒ2. pulueriſentur, deinde capias telam infuſam in aquam roſ. & aceto, & eam puluere aſperge.

Vnguentum ad idem.

℞. Pſilii roſ. ana ℥ß. album ouorum.

Vnguentum nobile ad idem.

℞. Sem. pſilii, papau. albi ana ʒ1ß. populeon ℥4. roſ. rub. ſandal. alb. & rub. flor. nenuph. ſiccorum ana ʒ1. Terantur & inſimul incorporentur, deinde pars anterior & commiſſura capitis epithimetur, ſi autem vigiliæ ſunt, potes addere opium lac papaueris in forma emplaſtri.

Vnguentum ſomniferum.

℞. Populeon ℥1. ol. violati hyoſciami, mandrag. ana ℥ß. croci ʒß. ceræ parum fiat vnguentum.

Vnguentum ad dolorem & duritiem hæmorrhoidarum.

℞. Ping. anethi, gallinæ ana ℥1. ol. roſ. ℥2. ceræ q. ſ. diſſoluantur & infrigidentur, poſtea addatur vitelli oui vnius opii ʒ1. croci ℈1. f. vnguentum.

Vnguentum pro ſplene.

℞. Ol. de capparibus ℥1ß. ſeſami ʒvi. ſcolopendriæ, cort. cappar. endiuiæ, ſcariolæ, lactucæ ana ʒß. ſem. agni caſti ℈4. aceti parum, ceræ q. ſuff. fiat vnguentum.

Vnguentum pro hepate temperatum.

℞. Ol. roſ. de ſpica, nenuph. ana ℥ß. roſ. rub. ſpodii. ana ʒ1. ſand. alb. & rub. ſem. plantaginis, portulacæ, ſpicæ, eupatorii ana ʒß. maſtiches ℈1. ceræ q. ſ. fiat vng.

Vnguentum pro vermibus.

℞. Abſynthii, lupinorum, ſileris montani, cumini ana ʒ2. nigellæ, centaureæ, doronici cornu cerui vſti, myrrhæ, praſſii matricariæ ana ʒ1. aloes ʒ2. agarici ʒ1ß. ſucci arantiorum ℥2. ol. de abſynthio, amygd. amar. de nucleis perſicorum ana ℥3. de fellis tauri ʒ1ß. ceræ q. ſ. fiat vng.

Vnguentum ſtomachale.

℞. Ol. maſtiches, nardini, citoniorum de mentha ana ℥ß. de abſynthio ℥ 2. maſtiches caryoph. ſpicæ galangæ, nucis moſchatæ, myrtillorũ labruſ. men-

thæ an. ʒß corall. ambr. absynth. ros.an. ℈i. ceræ q. s.fiat vnguentum.

Vnguentum pectorale.

Rec. pingued.anatis, gallinæ an. ʒvi. butyri sine sale ℥ß, croci ʒi. ol. viol.℥i.ß. ceræ parum, fiat vnguentum molle, quod postea lauetur bis cum aqua hordei tepida, pulchrum est in sputo facilitando.

Vnguentum pectorale temperatum.

℞. Olei amygd. dulc. sesamini, viol. an. ʒ vi. pingued.gallinæ, butyri sine sale an. ʒiij.croci ℈i. Misce, bis lauentur cum aqua violata, deinde ceræ albæ q. suff. fiat vnguentum.

Vnguentum bonum ad lumbricos.

Rec. succi menthę ℥ij. succi centaureæ, cotonici fol. lupinor.an. ℥ß. gentianæ, absynthii an.ʒj.diptami se. sancti an. ʒiij. aloes,ʒij. fellis tauri ℥j. olei mastichini de absynthio, de nucleis persicorum an.℥ i. succi arant. ℥ij. cerę qu. suff. fiat vnguent. molle cum gr. musci.

Vnguentum aliud pro vermibus.

℞.succorum persicariæ, absynthii, abrotani, centaureę, ciclaminis, fol. persici, fol. lupinor. ebul.cort. granat. an. ℥j. porrorum non transplantatorum ℥ij. nasturtii aquatici ℥ iij. aceti fortissimi ℥ij. ceræ qu. suff. fiat vnguentum, sic fiat: bulliat cera cum oleis, & cum incipit tepefieri, addantur species diligentissime tritæ & bulliant cum succis vsque ad consumptionem, fiat vnguentum,in fine addatur muscus.

Vnguentum de semperuiue, valens in febribus acutis & renibus multum calefactis.

Rec. Ol. viol. ros. an. ℥i.ping. anseris ʒvi. succi semperuiuæ ℥iij. bulliant vsque ad succi consumptionem, postea adde croci ℈i. camphoræ ℈ß, Misce, vngantur renes & spina dorsi, qui semper calefacti sunt.

Vnguentum appropriatum scissuris manuum in hyeme.

℞. ol. ros. ceræ albæ, thuris mastiches an. ℥ß. pulu. sicuti alkohol.

Vnguentum mitigatiuum doloris in combustione ignis.

Rec. Olei omphacini, ros.an. ℥j. ß. vitell. ouorum num. vi. agitentur diu in simul, deinde tela intus madefiat & applicetur loco, aut inuncto vnguento de calce potes dimittere oleum omphacinum & tenere rosatum.

Vnguentum ad idem.

℞. Ol. ros.℥iij boli ℥ß. Misce fiat vnguentum.

Vnguentum ad pustulas totius corporis.

℞. Cerussæ lotæ, fuliginis, lythargyrii, gallarum, myrrhæ aloes an. ℥ß. Terantur vt alkohol, postea cum oleo nucum & myrtino an.q.s.fiat &c.

Vnguentum ad dolorem renum.

℞. Spicę nardi, dauci, anethi milij solis an. ℥ß. amyli ʒvi. vitelli ouorum num. ii. fiat vnguentum molle in mortario plūbeo.

Vnguentum ad imprægnationem.

℞. Galliæ moschatæ, coaguli leporis, sang. draconis an. ℥ij. bdellii ʒ j. castorei ʒß. laudani

ʒiij. olei laurini, nardini, nasturtij, myrtini an. ℥i. ß. ceræ q. suff. fiat vnguentum molle.

Vnguentum calidissimum contra apoplexiam & paralysin.

℞. Vnguenti Martiati ℥j. ß. ol. de euphorbio, de costo benedict. laurini an. pulueris pyrethri, sinapis, piperis, costi, zinz. an. ʒi. ß. euphorbii ʒi. axungiæ vrsi, taxi an. ʒß. ceræ q. s. fiat vng. elegans certe.

Vnguentum ad dealbandam faciem & remouendas lentigines & phlegma salsum.

℞. Boracis, ʒii. camphoræ, coral. alb. an. ʒiii. amygd. amar. ʒß vmbilici marini tragacanthi, amyli, gummi arab. crystalli, marmoris gallarum, enthalis, denthalis, nitri ʒi. ß. porcellæ ʒij. Terantur omnia vt alkohol & cum axungia gallinæ ℔ j. fiat vng.

Vnguentum ad rubedinem & lentigines faciei.

℞. Zinzib. albi, salis vsti, sulphuris viui, baccarum lauri, cāphoræ an. ʒ ij. Terantur & cum axungia gallinæ, q. s. fiat vnguētum, & cum patiens lectum intrat, faciem aqua calida lauet, & exiccari permittat, tum vngat vnguento faciem, & permittat exiccari, deinde quarta die iterum lauet faciem aqua calida.

Vnguentum ad fluxum sanguinis per anum.

℞. Acaciæ, masticbes, thuris, boli armeni, terræ sigillatæ, sang. draconis an ʒi. telæ araneæ, pilorum leporis aliqualiter combustorum, myrtillorum, gallarum an. ʒj. cum cera & ol. myrtino q. suff. fiat vnguent. postea fiat suppositorium ad formam parui digiti, & hoc vnguento vngatur & in anum intromittat. Non sit autem valde grossum.

Vnguentum pulchrum ad vermes.

℞. Absynthij, lupinorum, sileris montani, cumini, nigellæ, cētaureæ minoris, doronici cornu cerui vsti, myrrhæ an. ℥ß. aloes ʒvi. agarici ʒi. succi arant. ℥ij. ol. de absynthio amygd. amar. de medullis persicorum an. ℥iiii. fellis vnius lauri, Bulliant sed & succus, vsque ad succi fere consumptionem, & ceræ q. s. fiat vnguentum molle. Hoc vnguentū pulchrum frangit potenter lapidem & calculum.

Vnguentum elegans anodynum ad renum dolorem.

℞. Ol. de violis citrinis ℔. ß. amygd. dulc. de sesamo an ℥iij. butyri recentis ℥ij. croci ʒii. ceræ albæ, ℥ii. fiat vnguentum, in cuius facie addantur vitelli ouorū nu. iii. Misce hoc vnguentum dolorem renum sedat & pectori maxime valet.

Vnguentum ad omnia genera vermium expertissimum.

℞. Succi menthæ ℥ij. succi centaureæ lupinorum centonici an. ℥ß. gentianæ, absynthii an. ʒi. diptami, sem. sancti an. ʒiij. fellis tauri ℥j. ol. mastichini, de spica, de absynthio an. ℥i. omphacini, panis assi in aceto infusi & expressi an. ℥ij. succi arantiorum, ℥i. ß. ceræ albæ ℥3. Coquantur cera, oleum & succi & cum infrigidati fuerint, addantur spec. cū gr. iij. musci & fiat vnguentum, extendatur late & supra vmbili-

co ponatur, quia omnes vermes interficit.

Vnguentum ad omnem dolorem calidum oculorum.

℞. Thutię præparatę, in aqua rof. ℥ß. axungiæ porcinæ recentis ſine ſale ℥iij. amyli ʒvi. agitêtur diu in mortario conterendo, deinde abluantur tribus vicibus in aqua ſolatri & liniantur intus & extra palpebræ & extra tempora & palpebræ.

Vnguentum de anthera ſtipticum.

℞. Antheræ ʒvi. roſ. rub. balau. gallar. cort. granat. nucis cupreſſi, gummi arabici, myrrhę, myrtil. tragacanth. terrę ſigillatæ, coriandri præparati, boli ſand. rub. an. ℥ß. ſang. draconis, maſtiches, thuris, hypocyſtidos an. ʒiii. acaciæ ſumach. an. ℥ß. bdellij, ſpodii, coral. rub. an. ʒij. camphoræ ℈i. cupularum glandium ʒvi. ol. roſ. ℔. j. myrtini, maſtichini, citoniorum an. ℥iij. carabæ, ſe. plantag. an. ℥ß. ceræ q. ſ. fiat vnguentum molle.

Vnguentum ad debilitatem ſtomachi & malam digeſtionem.

℞. Ol. nardini, maſtiches, camomillæ de mentha de abſynthio a. ℥ii. citonior. ℥3. roſ. ʒij. ß. macis, maſtiches, caryoph. nucis moſ. cardamomi vtriuſque galangæ, ligni aloes an. ʒij. coral. rub. coriandri præparati, roſ. rub. ſpicæ an. ℥j. ß. ſũmitatum abſynthii, menthę, camomillæ, ſquinanthi an. ʒi. vini rub. ℥viij. Terantur ſpecies & bulliant omnia in ſimul, vſque ad vini conſumptionem, deinde adde ceræ q. ſ. fiat vnguentum cum ℥ß panis aſſi in aceto infuſi poſtea bene expreſſi.

Vnguentum pectorale.

℞. Ol. de ſeſamo, amygd. dulc. an. ℥j. croci ℈i. viol enulæ farfarellę, ireos, aniſi, fœniculi an. ℈. ß. ceræ q. ſuff. fiat vnguentum.

Vnguentum ſtomachale ſtipticum temperatum.

℞. Olei maſtichini de myrtho an. ℥i. citoniorum ℥ij. coral. ambor. roſ. ſpodij, gallię moſchatæ ſandal. an. ℈. ceræ q. ſ. reſinæ, parum fiat vnguentum.

Vnguentum expertum ad paralyſin et laxitatem neruorum.

℞. Ol. de coſto liliorum alborũ an. ℥ii. ambræ ʒß. cerę q. ſ. vngatur locus deorſum à collo vſque ad ſpincterem, videbis mirabilia certe.

Vnguentum ad torturam oris elegans.

℞. Ol. de coſto vulpini an. ℥i. ß. de ſeſamo ℥ii. de ſtœchad. pœoniæ ruthæ abrotani an. ℥i. cera & herbarum olea ſi deſtitueris herbas capias.

Vnguentum magiſtrale officinarum cuiuſdam chirurgi Dominici

℞. Ceruſſæ lotæ lythargyrij loti ol. roſ. myrthini an. ℔. viij. thuris ℥xv. vel xx. ceræ albæ ℈iij. ſucci ſolatri ℔. v. miſce & coque ad conſumptionem; ſucci diluuntur oleo aliquo aſtringente, & pars eo illinetur, valet contra dolorem compoſitum.

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVAE HOC OPVSCVLO CONTINENTVR.

Emplastra

F.

G.

L.

S.

T.

TROCHISCI.

V.

VNGVENTVM.

Indicis Empiricorum Finis.

INDEX RERVM ET VERBORVM PRÆCIPVE MEMORABILIVM IN HOC OPERE CONTENTORVM. SYLLABA OF. SIGNAT numerum sequentem inuestigandum esse in Officina.

A.

E.

P.

V.

FINIS.

